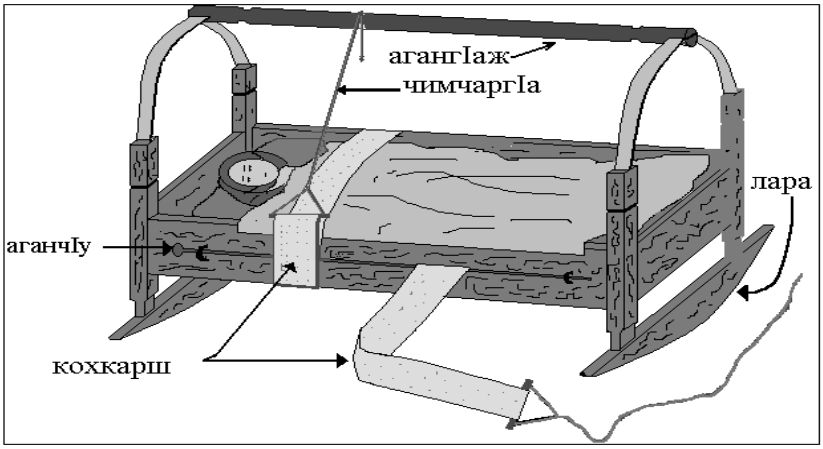
This document is part of The Vaynakh Vault archive
You can contribute right now to the conservation of our heritage at vayvault.com

the vaynakh vault

А

Ага (Aga)

а 1 و ، واو العطف

со а, хьо а أنا وأنت

а 2 أيضاً ، كذلك ، حتى

со а вахара وأنا أيضاً ذهبت

а 3 حرف أو أداة تأتي مع بعض الكلمات لإعطائها معاني جديدة

хIуъа хилахь а مهما حصل

аддам а ولا أي إنسان

милла а أي شخص

абаде* (ю) {abade}[-н, -на, -но] (оьр. вечность без конца) أبديّ ، سرمديّ

абаде кхаччалц إلى الأبد

абазо (ву,ю) {abazo} أحد أفراد شعب الأبخاز الذين يعيشون ضمن جمهورية جورجيا .

[-чун, -чунна, -чо] (оьр. абазинец)

абат 1 (ду) -аш ду {abat}[-ан, -на, -о] الأبجدية ، حروف الهجاء ، ألفباء

(магийнчу рогIехь дIахIиттийна элпаш) (оьр. алфавит)

нохчийн абат الأبجدية الشيشانية

абат 2 (ю) -аш ю {abat}[-ан, -на, -о] كتاب تعليم مبادئ القراءة والكتابة

(йоза-дешар Iамо жайна) (оьр. букварь)

август* (бу) {awgust , egish-butt} (эгиш-бутт) آب ، أغسطس

автор* (ву,ю) {awtor , yozanda}[-ан, -на, -о] (йозанда) مؤلف

ага 1(ду) **-**наш ду {aga}[-нан, -нна, -но] مهد ، سرير هزّاز للطفل

ага тахко يهز السرير

ага 2 {aga}[огу, эгира, аьгна] (оьр. долбить) ينقر ، ينقش

тIулг ага ينقر الحجر

аганглаж (ю) {aganghazh} مقبض السرير الهزّاز

аганчIу (бу) {aganch'u} سيخ السرير الهزّاز الذي تتدلى منه الأربطة

агар {agar} نقر ، نقش (مصدر)

агlаз (бу) **-**аш бу {aghaz}[-ан, -на, -о] (жима гезг) نوع من العناكب الصغيرة

агlо 1(бу) **-**наш ду {aghо}[-ан, -нна, -но] (дегlан агlо) جانب

аьтту агlо الجانب الأيمن

аьрру агlо الجانب الأيسر

агlо лозуш бу сан جانبي يؤلمني

агlон тlе вижа ينام على جانبه

агlо 2 (ю) -наш ю{aghо}[-ан, -нна, -но] (гонахара агlо) ناحية ، جهة ، جانب

аьтту агlо الجهة اليمنى

цхьана агlор من ناحية

массо а агlор (من جميع (النواحي ، الجهات ، الأنحاء

ненан агlорхьара гергарнаш أقارب من جهة الأم

малх кхета агlо جهة شروق الشمس

дахаран тайп-тайпана агlонаш نواحي الحياة المختلفة

агlонах агlо а тоьхна الجانب على الجانب

агlошкахь على الجوانب

* цхьа агlо (йист) яккха يحسم أمراً ، يضع له حلاً

агlо 3 (ю) -наш ю {aghо}[-ан, -нна, -но] (жайнин агlо) صفحة

агlонаш херцо يقلب الصفحات

агlо лаца {aghо lаca} (оьр. присоединиться к чему-л. миению) ينحاز إلى ، يؤيد

агlонча (ву,ю) -ш бу {aghoncha} (оьр. союзник) نصير (أنصار)

агlор {aghor} جانبي ، جانباً ، بشكل مائل أو جانبي

агlор киса جيب جانبي

агlордаккха {aghor dakkха} يجعله في وضع مائل أو جانبي (فعل للمفرد)

агlордала {aghor dаla} يميل ، ينحرف ، يتوضَّع جانباً . يتكأ على جنبه ليستريح (فعل للمفرد)

кlажа агlорбелира انحرفت المفصّلة

агlордаха {aghor daxa} (агlордала) يميل ، يعوج ، ينحرف

агlордаха {aghor dаxa} فعل للجمع من агlордаккха

агlордахийта {aghor daxeeta} يجعله يذهب أو يُغرس بشكل مائل أو جانبي

хьостам агlорбахийта يجعل المسمار يدخل بشكل مائل

агlордерза {aghor derza} يدور أو يلف إلى الجنب

агlордерзо {aghor derzo} يدير إلى الجنب

агlордовла {aghor dawla} فعل للجمع من агlордала

агlортилла {aghor tilla} يضع بشكل مائل أو على الجنب

куй агlортиллира цо ارتدى القبعة بشكل مائل

агlорхьажа {aghor xhazha} ينظر جانباً ، يلقي النظر جانباً (فعل للمفرد)

* шинне а агlор хьажа (ينظر إليه من الناحيتين) يقلّب الأمر

адам (ду) -аш ду {adam}[-ан, -на, -о] إنسان ، ناس ، أناس

урамехь дукха адам дара كان في الشارع أناس كثيرون

лам ламанах ца кхета, адам адамах кхета (مثل) جبل وجبل لا يلتقيان، إنسان وإنسان يلتقيان

адаман тайпа الجنس البشري

* хьо ма да адаме! ليحفظنا الله من ذلك

* адамашна юкъавала يتبوأ مكانه في المجتمع

адам дан {adam dan} يصنع منه إنساناً أو إنسانة

адам хила {adam xila} يصبح إنساناً أو إنسانة

адамалла (ду) {adamalla}[адамаллин, адамаллина, адамалло] إنسانية

адамалла долуш ву иза عنده إنسانية

адамалла дац хьоьгахь لا يوجد عندك إنسانية

адамаллин гIо مساعدة إنسانية

адвокат* (ву,ю) {advokat , daw lelorxo} (дов лелорхо) محام

адамашха {adamashxa} كالبشر ، مثل البشر

адамашха тера лела! تصرف مثل البشر

аз (ду) аьзнаш ду {az}[озан, озана, озо] صوت الإنسان ، نبرة

хаза аз долуш ву иза له صوت جميل

стомма аз صوت غليظ

гIоргIа аз صوت خشن

дуткъа аз صوت رفيع

лекхчу озаца بصوت عالٍ

шен аз маймалах тардан يقلد صوت القرد

аз чекх ца долу пенаш جدران عازلة للصوت

мукъа аз حرف صوتي

мукъаза аз حرف ساكن

озах вовза يتعرف (عليه) بصوته

цуьнан озехь дегабаам бу في نبرته ما يدل على الاستياء аз чIагIдийриг

кхечу аз тIе вала ينتقل إلى مقام موسيقي آخر

аз ма-дду بملء صوته ، بأعلى صوته

* аз долуш хила يكون مهيباً في حديثه

* аз хазийта يأخذ دوره في المجتمع بإبداء الرأي والمشاركة في الأحداث

азалье* (ю) {azalе}[-н, -на, -но] (оьр. вечность без начала) أزليّ

азаллехь дуьйна منذ الأزل

азат (ду) {azat} (лоллех пагIатваккхар) التحرر أو التخلص من العبودية

азатдала {azat dala} (лоллех пагIатвала) يتحرر من العبودية (فعل للمفرد)

аздала{azdala} يهزل ، ينحف

цомгушниг азвелла هزل المريض

аздалар (ду) {azdalar} هزال ، نحافة (مصدر)

аздан {azdan} يُنحِف ، يُضْعِف ، يُنهِك

цамгаро азвина иза أهزله المرض

аздоцуш {azdocush} بلا صوت

азчIагIдийриг (ю) {az ch'aghdeerig} مكبّر الصوت

Ази (ю) {Azi}[-н, -на, -но, -га] (оьр. Ази) آسيا (قارة آسيا)

Азера من قارة آسيا

айа {aia}[ойу, айъира, айъина] يرفع ، يرقى ، يشمخ

айадала {aiadala} يرتفع ، يصبح شامخاً ، يستطيع أن يرفع

айаелла меттиг مكان مرتفع

айам (бу) -аш бу {aiam}[-ан, -на, -о] (оьр. подъём) نهضة ، رقي

айар {aiar} رفع ، إعلاء (مصدر)

айгIар (бу) -ш ду {aighar}[-ан, -на, -о] (боьрша говр) حصان فحل

айгIаре лаца يسفد الفرس

кхел айгIаре еана الفرس في حالة هيجان تجاه الحصان

* боккха айгIар бу хьо أنت رعناء (تقال للبنت)

айдан {aidan}[айдо, айдира, айдина] يرفع

аз айдан يرفع عقيرته

* айбина лело يحمله على أكفّ الراحة

акха бад

айдаран кхетам-дош (ду) (оьр. восклицательное предложение) جملة تعجبية (نحو)

айдардош (ду) {aidardosh } (оьр. междометие – грам.) حرف هتاف أو نداء (نحو)

айдар-хьаьрк (ду) {aidar-xha'rk } (оьр. восклицательный знак) علامة تعجب (نحو)

айкх (ву,ю) -аш бу {aikx}[-ан, -ана, -о] (моттбеттарг) الواشي ، الذي يشي

айкхалла (ду) {aikxalla } وشاية

айкхавала {aikxa wala } يشي ب

со-м вац айкхавала дагахь ليس في نيتي أن أشي

айла (ю) -наш ю {aila}[-нан, -нна, -но] (оьр. мотня у штанов) سرج البنطلون

айма (ю) -наш ю {aima}[-нан, -нна, -но] بركة ماء

айп (ду) -аш ду {aip}[-ан, -ана, -о] (сакхт) علّة ، عيب

айпе {aipe} (сакхте) ذو علة ، فيه عيب

айр (ду) -аш ду {air}[-ан, -ана, -о] نعل ، جلد مدبوغ سميك

(мачин клелара цIоканах, нелархкечйина хIума. Стомма дабагIа дина нел)

айр тоха ينعّل ، يركب نعل

айс {ais} بنفسي

ас айс дийр ду иза سوف أقوم بذلك بنفسي

айхалла {aixalla} (юкъахь латта леладар) فلاحة ارض الغير مقابل نصف المحصول

айхь {aixh} بنفسك

ахь-айхь де иза! قم بذلك بنفسك

акха 1{akxa}[окху, экхира, аькхна] (декха) يفشّ غله

хьайн бехк сох ма акха لا تفش ذنبك في

акха 2{akxa} بري ، وحشي ، همجي ، بشكل بري ، بصورة همجية акха вир

акха адам إنسان همجي (بربري)

акха олхазар طائر بري

акха бад (ю) {акха bад} (оьр. кряква) بطة برية

акха вир (ю) {акха wir} (оьр. зебра) حمار الوحش

акха даккха {акха dakkха} (فعل للمفرد) يوحّش أو يغير من طبيعته الأليفة

акха дала {акха dала} (فعل للمفرد) يتوحّش ، يصير برياً ، يصبح همجياً

акха далар {акха dалar} (مصدر) توحّش

акха довла {акха dawla} فعل للجمع من акхадала

акха жlаьла (ду) {акха zhja'la} (оьр. енот) الراكون : حيوان ثديي من اللواحم ذو فرو

акха жlаьлин цlока فرو الراكون

акха жlаьла

акха котам (ю) {акха kотam} (оьр. фазан) طائر الدُّراج (الأنثى منه)

акха кхуьу {акха kxueu} بري ، ما ينمو بشكل بري

акха лела {акха lела} يتصرف بشكل همجي

акха нlаьна (ю) {акха nja'na} (оьр. фазан) طائر الدُّراج (الذكر منه)

акха сту (бу) {акха stu} (була) الأرخُص : ثور بري شبة منقرض

акха хьежа {акха xhезha} (فعل تكراري للمفرد) ينظر وهو شارد الذهن

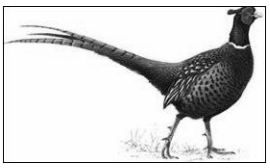
акха цициг {акха cicig} (оьр. рысь) الوشق : حيوان أصغر من النمر

акхалла (ю) {акхalla} وحشية ، بربرية ، همجية

акхаралла (ю) {акхaralla} وحشية

акхарой (ю) {акхaroi} وحوش ، الحيوانات البرية جمع لكلمة экха 1

акхарошха {акхaroshха} مثل الوحوش

акха нlаьна

акхтарг (ду) -аш ду {акхtarg} (оьр. серебристый тороль) شجر الحور الفضيّ

акъари (ю) акъареш ю {аqari}[-н,-на,-но,-га](айаелла шера аре ю) منطقة سهلية مرتفعة قليلاً

акъдала {аqdала} (оьр. оцепенеть) يبهت ، يذهل (فعل للمفرد)

аларт (ду) -аш ду {аlart}(оьр. донник, бот.) البرسيم الحلو

ал {al} (таьlна-боьмаша, таьlна цlен) بني قاتم ، أحمر قاتم

ала {ала}[олу, элира, аьлла , эр ду] يقول

хlун эр ду ахь цуьнга? ماذا ستقول له ؟

* оцу стагана ала хlума дац ليس في هذا الرجل ما يعاب عليه ، إنه جيد

олуш ма-хиллара كما يقال

олуш товш дацахь а مع أنه ليس من اللائق القول

аьллачунна тlе زيادة على ما قيل

цхьа дош аьлла вист ца хилира لم ينبس بكلمة واحدة

алалой-балалой, длавижа-балалой ترنيمة تقال للطفل عند نومه

ала йоlе, хаза несе (مثل) قولي للبنت واسمعي يا كنّة

цо аьлча хlун ду ! وإن قال ، ماذا في الأمر

ала дашна (масала) على سبيل المثال ، مثلاً

шеко йоцуш, ала мегар ду, ... نستطيع القول جازمين أن

ала хIума доцуш виса يبقى عاجزاً عن الرد أو التعليق

ала хIума дуй хьан? هل لديك أي اعتراض ؟

ас ца эли дац хьуна لا عذر لك ، وقد أعذر من أنذر

акха цициг

* ала атта ду, дан хала ду القول سهل ، أما الفعل فصعب

ала гlерта {ala gherta} يعني ، يقصد القول ، يحاول القول

хьо хlун ала гlерта? ماذا تقصد ؟

алам (бу) {alam}[-ан, -на, -о] (оьр. сказуемое) مسند ، خبر (نحو)

(кхетам-дешан коьрта меже ю)

алапа (ду) **-**аш ду {alapa}[алапин, алапина, алапо] راتب ، معاش

алапа эца يستلم الراتب

алапа тlекхета يزيد الراتب

алаша (ю) **-**ш ю {alasha}[алашин, алашина, алашо] حصان يستعمل للحرث و لجر الأحمال

(ворданна дlаюжу боьрша говр ю)

* яхийта хьайн алаша! أغرب من هنا

алийта {aleeta}[олуьйту, алийтира, алийтина] يجعله يقول

шайна луъург алийта цуьнга دعه يقول ما يشاء

Аллахl* (ву) {Allah} الله (جلّ شأنه)

алкханч (ю) -аш ю {alkxanch}[-ан, -ана, -о] (оьр. скворец) زرزور : من رتبة العصفوريات ، وهو أكبر قليلاً من العصفور وله منقار طويل أصفر وجناحان طويلان مذبّبان

алмаз (ду) -аш ду {almaz}[-ан, -ана, -о] عفريت (في الأساطير)

алсам {alsam} وافر ، غزير

алсамдаккха {alsam dakkxa} يكثّر ، يزيد ، يجعله وفيراً (فعل للمفرد)

алсамдаккхар (ду) إكثار ، زيادة (مصدر)

алсамдала {alsam dala} زاد ، كثُر ، يصبح وفيراً (فعل للمفرد)

алсамдалар {alsam dalar} تزايد ، تكاثر (مصدر)

алсамдаха {alsam daxa} فعل للجمع من алсамдаккха

алсамдовла {alsam dawla} فعل للجمع من алсамдала

алкханч

алу (ю) **-**наш ю {alu}[-н, -на, -но, -га] (оьр. пламя) لهب ، لهيب ، شعلة

алу тийса يتلهب ، يتلظّى ، يتوهّج

алух дага يتوهّج

безаман алух догу сан дог يتوهج قلبي من لهيب الحب

алха {alxa }[олху,аьлхира,аьлхина](тlаргla къажбан, самсабаккха) يندف القطن أو الصوف

алхаш (ю) {alxash} جمع لكلمة улх

алцlензlам (ду) {alc'enzjam}(оьр. тюльпан) زهرة السوسن

амал 1(ю) **-**ш ю {amal}[-ан, -на, -о] طبع

дика амалш طباع جيدة

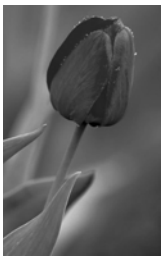
со сайн амал йолуш ву لي طبعي الخاص

амал эца يرث الطبع

амал ян (للحصان) يحرن ، يأبى المسير ، يأتيه طبعه العنيد

говрана амал еана حرّن الحصان ، عنّد الحصان

йолчу дена шен говран амалш дика евза (مثل) صاحب الحصان أدرى بطباع حصانه

алцlензlам

амал 2 (ду) {amal} إمكانية ، احتمال ، فرصة

амал ду ممكن ، من الممكن أن ، محتمل

амал дац غير ممكن ، من غير الممكن أن ، غير محتمل

амал дайа يعجّز ، يضعه في وضع صعب أو حرج

амал (амал-гIад) дайина-кх цо сан عجّزني

* амал-де доха (عاجزاً عن القيام ب) يبقى مكتوف اليدين

* дан амал доцуш عاجزاً عن فعل شيء

амалт (ду) **-**аш ду {amalt}[-ан, -ана, -о] تفويض ، تكليف

(стагах тешна дитина хIума, я де аьлла тIедиллина хIума)

амалт дан يفوّض ، يكلف

амат (ду) **-**аш ду {amat}[-ан, -на, -о] (сибат) سيماء ، ملامح الوجه ، مظهر ، سحنة

иза сан аматехь воГIу هو يشبهني بملامح الوجه

стеган аматаш ملامح الإنسان

бIаьстенан аматаш مظاهر الربيع

адамийн аматехь бистхилира кхокха تكلمت الحمامة بلسان الإنسان

амма {amma} لكن ، غير أن

ан (ду) энаш ду {an}[энан, анна, эно] ألم المفاصل أو العضلات ، خلجة

букъах ан эккха يصاب بخلجة في الظهر

энаша лаьцна цомгуш ву иза هو مريض بالروماتيزم

эний**н** цамгарш أمراض الروماتيزم

ана (ю) {ana} (оьр. горизонт) أفق ، دائرة الأفق

ана сиз خط أفقي

ана тIехьа къайлабелира малх اختفت الشمس وراء الأفق

анахь في الأفق

анахула (оьр. по горизонтали) أفقياً ، عبر الأفق

ангали (ду) ангал**е**ш ду {angali}[-н, -на, -но, -га] زجاج ، بورسلان

ангали бIаьрг لوح زجاج

ангали бошхап صحن بور سلان

ангалитухург {angali tuxurg} الحرفي الذي يشتغل بالزجاج

андваккха {andwakkxa} يجعله يشبّ ، يجعله قوي البنية (فعل للمفرد)

андвала {andwala} يشبّ ، يصبح قوياً (فعل للمفرد)

андван {andwan} يقوّي ، يجعله متيناً ، يقوّي صحته

анддовла {anddawla} فعل للجمع من андвала

андо (ю) -наш ю {ando}[-ан, -нна, -но] (ондалла) متانة ، صلابة

аннаш (ду) {annash} ألواح خشب جمع لكلمة у

аннийн {anneen} خاص بألواح الخشب

аннийн керт سياج من ألواح الخشب

ант (ду) -аш ду {ant}[-ан, -ана, -о] (кхачамбацар) عيب ، مفرد مساوئ

адаман анташ مساوئ الإنسان

ант даккха {ant dakkxa} يظهر العيب ، يكشف مساوئ

антала вала {antala wala} (оьр. слушать с увлечением) يشرد بذهنه (لا يفقه ما يدور حوله)

аппарат* (ю) {apparat}[-ан, -ана, -о] (ортхал) آلة ، جهاز

апари (ю) апареш ю {apari}[-н, -на, -но, -га] ميزاب : يكون تحت الماء لتنظيم تدفقه . ميزاب خشبي لتنظيم تدفق الماء إلى المطحنة

апрель* (бу) {aprel / tusholi-butt} (тушоли-бутт) نيسان ، أبريل

аптека* (ю) {apteka} (дарбанийн туька) صيدلية

ара 1{ara}[ору , эрира , эрина] (оьр. молотить) يدْرُس (الحنطة)

кIа ара يدرس القمح

ара 2 {ara} خارجاً ، إلى الخارج . ظرف يأتي مع كثير من الأفعال لإعطائها معنى (خارجاً، إلى الخارج)

арадаккха {aradakkxa} يُخرج (فعل للمفرد)

теттина араваьккхира иза أخرجوه دفعاً

арабаьккхина некъ (гIуллакх)… الهدف من ، سبب ال

арадала {aradala} يَخرج (فعل للمفرد)

кху чуьра аравала! أخرج من هنا

хьайна кху чуьра араволийла лаха ابحث لك عن مخرج من هنا

араволу нел مخرج ، باب للخروج

хIор денна арадолу газет جريدة تصدر يومياً

арадаладала {aradaladala} يستطيع الخروج (فعل للمفرد)

корехула аравалавелира со استطعت الخروج من الشباك

арадалийта {aradaleeta} يجعله يخرج ، يسمح له بالخروج (فعل للمفرد)

***арадаха** {aradaxa} يذهب للحمام لقضاء حاجته

араваха лаьа суна أريد أن أذهب للحمام

арадаха {ara daxa} арадаккха فعل للجمع من

цIа чуьра гIанташ арадаха! أخرج الكراسي من الغرفة

* **арадахар** (ду) {aradaxar} قضاء الحاجة ، تغوُّط (مصدر)

цомгушчун аравахар дика дац تغوط المريض ليس طبيعياً

арадовла {aradawla} арадала فعل للجمع من

нах арабевлира خرج الناس

аракхехьа {arakxexha} ينقل أو يحمل إلى الخارج . يصدّر

аракхехьар (ду) {arakxexhar} النقل أو الحمل إلى الخارج . تصدير

аракхийда {arakxeeda} يطلّ إلى الخارج

корехула аракхийда أطلّ من الشباك

аракхосса {arakxossa} يقذف أو يرمي خارجاً

аралелха {aralelxa} араэккха فعل للجمع من

аралелхо {aralelxo} араэккхо فعل للجمع من

арар (ду) {arar} دَرْس (مصدر)

кIа арар درس القمح

арара {arara} من الخارج ، خارجي

арара гIо مساعدة من الخارج

арара политика السياسة الخارجية

арара маьIиг الزاوية الخارجية

аратакхо {аратакхо} يجر أو يسحب للخارج

арататта {арататта} يدفع للخارج

арататтадала {арататтадала} يستطيع الدفع للخارج . يتدافع

адамаш арататтаделира تدافع الناس للخارج

аратила {аратила} ينسل من

гIалех аратилира уьш انسلوا من المدينة

арахеца {арахеса} (оьр. издать) ينشر ، يصدر (كتاب) ، يسنّ (قانون)

арахецар (ду) {арахесар} نشر ، إصدار ، سَنّ (مصدر)

арахецархо (ву,ю) {арахесархо} ناشر

арахоьцийла {арахоеceela} (оьр. издательство) دار النشر

арахула {арахула} من الخارج

арахула нел тIекъовла يغلق الباب من الخارج

арахь {арахь} في الخارج ، خارج

гIалал арахь خارج المدينة

со арахь висира حبست في الخارج

арахьа {арахьа} إلى الخارج ، باتجاه الخارج

арахьа татта يدفع إلى الخارج

арахьажа {арахьажа} ينظر إلى الخارج (فعل للمفرد)

арахьара {арахьара} (арара)

арахьара стаг {арахьара стаг} غريب ، أجنبيّ

арахьовса {арахьовса} فعل للجمع من арахьажа

араэккха {араэккха} يقفز إلى الخارج ، يندفع إلى الخارج (فعل للمفرد)

арван (ю) арванаш ю {арван} قطعة معدنية مبسطة تلفّ على إطار العجلة الخشبية لحمايتها

[-ан, -на, -но] (чкъург чIагIъян гобаьккхина тIехьовзийна аьчка пIендагIа ду)

ардам (бу) {ардам}[-ан, -на, -о] (дар кхочушдар) تنفيذ ، إنجاز (كلمة قديمة)

ардан {ардан}[орду , аьрдира , аьрдина] (дар кхочушдан) ينفذ ، ينجز (كلمة قديمة)

арданг (ю) -аш ю {арданг}[-ан, -ана, -о] قطيع ، زمرة ، شلة (ذئاب ، أسود)

берзалойн арданг (оьр. волчья стая) قطيع من الذئاب

берзалой арданагаш йина лела الذئاب تسير في قطعان

ардар-бутт (бу) {ардар-бутт} (оьр. октябрь) شهر تشرين الأول ، أكتوبر

аре (ю) **-**наш ю {аре}[-нан, -нна, -но, не] سهل ، بريّة

аренашкахь في السهول

арз (ду) аьрзнаш ду {арз}[-ан, -ана, -о] شكوى

арз дала يقدم شكوى

арзхо (ву,ю) {арзхо}[-чун, -чунна, -чо] المشتكي ، مقدم الشكوى

аркхо (ю) -наш ю {аркхо}[-нан, -нна, -но] حبل لتعليق الستارة التي تجلس خلفها العروس

(нускалан кирхьа дIаолла тосу тIийриг ю)

* аркхо ехка (оьр. подготовиться к женитьбе) يستعد للزواج

аркъал {arqal} لجهة الظهر

аркъал дижа ينام أو يستلقي على ظهره

аркъал кхета يقع أو ينكبّ على ظهره

аркъалдаккха {arqal dakkxa} يقلب أو ينكس على ظهره (فعل للمفرد)

аркъалдала {arqal dala} ينقلب على ظهره (فعل للمفرд)

аркъалдаха {arqal daxa} فعل للجمع من аркъалдаккха

аркъалдовла {arqal dawla} فعل للجمع من аркъалдала

аркъалтоха {arqal toxa} يصرعه على ظهره

арс (бу) аьрснаш бу{ars} خدش على الجلد نتيجة الضرب بالسوط أو الأظافر

[-ан, -ана, -о] (дегIа тIе хIоьттина сиз) (оьр. царапина)

арсаш (ду) {arsash} سكاكين جمع لكلمة урс

артдала {artdala} (оьр. затупиться) يتثلّم ، يصبح كليلاً (يضعف حدّه)

туьран дитт артделла تثلم السيف

цуьнан бIаьрса артделла ضعفت حدّة بصره

артдан {artdan} (оьр. затупить) يثلم ، يجعله كليلاً (يضعف حدّه)

архаш (ю) {arxash} جمع لكلمة урх

археологи* (ю) {arxeologi} (шираллин IилмаI) علم الآثار

арц (бу) аьрцнаш ду {arc}[-ан, -ана, -о] مكان مرتفع مغطى بالأشجار والشجيرات

(тIехь дитташ, коьллаш йолу шу, парI)

ас {as} أنا (في حالة الفاعل)

ас яздо أنا أكتب

ас элира цуьнга قلت له

аса (ю) -наш ю {asa}[-нан, -нна, -но] شريط 1- منطقة على شكل شريط (جغرافيا) 2- شيء على شكل من المعدن 3- قشاط أو سير لنقل الحركة (ميكانيكا)

Газза аса قطاع غزة

асар (ду) -ш ду {asar}[-ан, -на, -о] (оьр. сорняк) عشب ضار أو طفيلي (يعيق نمو النبات)

(наггахь асарх дотталг олу)

асаре ваха يذهب لنكش التربة ولإزالة العشب الضار

асаро дIадукъна ялташ الأعشاب الطفيلية غطّت حقول القمح

асар дала {asar dala} ينمو العشب الطفيلي

асар дан {asar dan} (асар даккха) ينكش التربة ويقلع الأعشاب الضارة

асархан {asarxan} وقت نكش التربة

астагIа {astagha} أعرج ، عرجاء

астагIалла (ю) {astaghalla} عرج

астагIлелха {astaghlelxa} يمشي بعرج

астагIо {astagho} أعرج نوعاً ما

астагI-элп (ду) {astagh-elp} همزة

астрономи* (ю) {astronomi} (седарчийн IилмаI) علم الفلك أو النجوم

ата {ата}[оту , этира , аьтта] يسحق ، يفتّت ، يدقّ ، يهشّم

саьмарсекх ата (في الهاون) يدق الثوم

атагlи (ю) {ataghi}[-н, -на, -но, атагlе] (тогlи 1) المنطقة المنخفضة من الأرض على طول النهر

(хин дахалла чутаьlна аре) (оьр. долина)

атадала {atadala} يُسْحق ، يَتفتّت ، يُدقّ ، يَتهشّم

атар (ду) {atar} تفتيت ، سحق ، دقّ ، تهشيم (مصدر)

атарш (ю) {atarsh} كرش الحيوان يقطع ثم ينقع في الخل ثم يطبخ

(оьр. ливер- внутренности убойново животного, употребляемые в пищу)

атйокх (ю) -аш ю {atyokx}(оьр. кукушка) وقواق : طائر كثير الصخب يضع بيضه في عش طائر آخر ولا يتكلف بتربيته ،حجمه مثل حجم الحمامة ، طائر مهاجر

атлан (ду) -аш ду {atlan}[-ан,-на,-но] تبشيم ، رزّة : من الحديد لتثبيت الألواح بعضها ببعض

(гlишлонан, хьеран, кеманан аннийн дакъош вовшех латош тухуш ерг) (оьр. скоба)

атом* (ю) {atom / zarrat}[-ан, -на, -о] (зарат ю) ذرّة

зарат екъар تحطيم الذرة

зарратан йозалла الوزن الذريّ

зарратан ницкъ الطاقة الذرية

зарратан бомба قنبلة ذرية

зарратан герз سلاح ذريّ

атйокх

атта {atta} سهل ، هين . من السهولة ، بسهولة

атта болх عمل هين

цига ваха атта ду من السهل الذهاب إلى هناك

со аттачу балхах къарлур вац لن أخضع بسهولة

атта хета {atta xeta} يستهين ب ، يراه هيناً ، يراه سهلاً

атталгlа {attalgha} أقل ما فيها ، حتى

атталгlачу (балхана,балха) (оьр. даже) حتّى

аттална (ю) {attalla} سهولة

атталлехь, английскин мотт бу атта من ناحية السهولة ، اللغة الإنجليزية أسهل

аттачу даккха {attachu dakkxa} يُهوّن ، يَيَسَّر ، يجعله سهلاً (فعل للمفرد)

аттачу дала {attachu dala} يصبح سهلاً (فعل للمفرد)

атто {atto} سهل أو هين نوعاً ما ، بسهولة نوعاً ما

ах {ах}[эханан, эханна, эхаммо, эханга] نصف

ах дакъа نصف الحصة

ах-ах مناصفةً

* ах-улх (оьр. еле-еле, кое как) كيفما اتفق

аха {аха}[оху , эхира , аьхна] يحرث ، يفلح

охуш аьлларг – оруш карийна (مثل) الذي تمنيته أثناء الفلاحة تجده عند الدرس

ахар (ду) {ахar} الحراثة ، فلاحة (مصدر)

ахархо (ву) {ахarхо}[-чун, -чунна, -чо] حرّاث ، فلاّح

ахбарам {ахbаram} نصف المقياس

ахбода {axboda} شبه ظلام

ахго {axgo} نصف القطر ، نصف لفة

ахго баккха يقوم بنصف لفة

ахгорга {axgorga} نصف دائريّ

ахгlайре (ю) {axghaire} (оьр. полуостров) شبه جزيرة

lаьрбийн ахгlайре شبه الجزيرة العربية

ахдаккха {axdakkxa} يشطر إلى نصفين (فعل للمفرد)

юккъера ахяккха يقطع من النصف

ахдала {axdala} ينشطر إلى نصفين (فعل للمفرد)

ахдаха {axdaxa} يبلغ النصف ، يصل إلى النصف

деман гали ахдахна كيس الطحين بلغ النصف

ахдаха {axdaxa} فعل للجمع من ахдаккха

ахде (ду) {axde} نصف يوم ، نصف نهار

ахдовла {axdawla} فعل للجمع من ахдала

ахк (ду) -аш ду {axk}[аьхкан, аьххкана, аьхко] 1- سيل جبليّ 2- هوّة

(1- лаьмнашкара охьадогlу хи ду 2- клорга lин ду)

ахка {axka}[охку , аьхкира , аьхкина] يحفر ، يعزق ، ينبش

латта ахка يحفر الأرض

каш ахка ينبش القبر

ахкамаш (бу) {axkamash} حفريات

археологин ахкамаш حفريات جيولوجية

ахкамаш

ахкар (ду) {axkar} حفر (مصدر)

ахкарг (ду) {axkarg}-ш ду [-ан, -ана, -о] نفطة على الجلد

ахкарг даьлла цунна حصلت له نفطة على الجلد

хьоткъан ахкарг المثانة

ахкарш (ю) {axkarsh} ехк جمع لكلمة أمشاط

ахкийта {axkeeta}[охкуьйту , ахкийтира , ахкийтина] يجعله يحفر

ахмах {axmax} نصف السعر

ахмехах эца يشتري بنصف السعر

ахнекъ {axneq} نصف الطريق

ахнекъ бира ас قطعت نصف الطريق

ахча (ду) -наш ду {axcha}[-нан, -нна, -но] نقود ، مال ، عملة . رصيد

кегийра ахча فكة ، نقود من الفئات الصغيرة

даккхийра ахча نقود من الفئات الكبيرة

кехат ахча عملة ورقية

ахча арахеца يصدر عملة

ахча даккха يكسب المال ، يحصّل مالاً

ахча дала يدفع مالاً

ахча дала 1 يحصل على مال

ахча дала 2 يكلفه

ахча дайа يبذر المال . يضيع المال

ахча дохка يصرف المال ، ينفق المال

ахча дохо يفك النقود

ахча лелар تداول العملة

ахчано Iай Башлам тIехь паста караяйтина المال أوجد الشمام على جبل ثلجي شتاء ، بمعنى : المال يعمل المستحيل (مثل)

ахча кхайкхо {axcha kxaikxo} يعرض مكافأة مالية

ахча цIандар (ду) {axcha c'andar} غسيل الأموال

ахшо {axsho} نصف سنة

ахь {axh} أنتَ ، أنتِ (في حالة الفاعل)

ахь нохчийн мотт дика буьйцу أنت تتكلم الشيشانية بشكل جيد

ахьа {axha}[охьу , аьхьира , аьхьна] يطحن ، يجرش ، يفرم

жижиг ахьа يفرم اللحم

ахьар 1(ду) {axhar} طحن ، جرش ، فرم (مصدر)

кIа ахьар طحن القمح

ахьар 2 (ду) -ш ду {axhar}[-ан, -на, -о] (сискалгIа) دقيق الذرة

ача (ю) -наш ю {acha}[-нан, -нна, -но] (таш) الترسبات التي تتكون داخل الإناء

(ен чохь чIагIделла чкъор ду) (оьр. накипь)

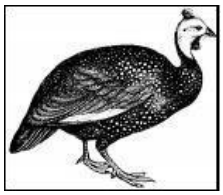
хин ача طمي النهر

ачо (ю) -наш ю {acho}[-нан, -нна, -но] (гамо, цабезам) كره ،كراهية ، بغض

аша {asha} أنتم (في حالة الفاعل)

аштаркх-котам {ashtarkx-kotam}(оьр. цесарка) أنثى طائر الغرغر أو الدجاج الحبشي (دجاج بري)

Аштаркхе {Ashtarkxe} (оьр. Астрахан) أستراخان (منطقة في شمال شرق الشيشان)

аштаркх-котам

Аь (A')

Аьрзу (A'rzu)

аьгна {a'gna} منقور ، منقوش مأخوذ من فعل 2 ага

аьгна тlулг حجر منقور

аьзнаш (ду) {a'znash}[аьзний**н**, аьзнашна, аьзнаша, аьзнашка] أصوات جمع لكلمة аз

аьзний**н** тулгlенаш أمواج صوتية

аькккхи (ву,ю) {a'kkxi}[-чун, -чунна, -ч**о**] أقّي : أحد أفراد قبيلة شيشانية ولهم لهجة خاصة بهم

аьлла {a'lla} ماض من فعل ала ، أنه ، أنها ، أنكم ، أنهم

цо аьлла дош хезирий хьуна? هل سمعت الكلمة التي قالها ؟

и бакъ вац аьлла, хета суна أعتقد أنه غير محق

шу цlа деана аьлла, хезира суна سمعت أنكم حضرتم للبيت

со хьайна гира аьлла, ма дийцалахь! لا تروي أنك رأيتني

* хIу**н** аьлла? على أي أساس ، ماذا دعاك ل ، ماذا حملك على

хIу**н** аьлла вахара хьо цига? على أي أساس ذهبت إلى هناك ؟

аьлларг {a'llarg} اسم الفاعل أو المفعول من فعل ала

ас аьлларг хезирий хьуна ? هل سمعت ما قلته ؟

аьлларг мила ву? من القائل ؟

аьлларг дан {a'llarg da**n**} يطيع

дас-нанас аьлларг да**н** деза يجب أن نطيع الوالدين

воккхачо аьлларг динарг дохко ца ваьлла (مثل) لم يندم من أطاع الكبير

аьлларг дар (ду) {a'llarg dar} طاعة (مصدر)

Далла аьлларг дар طاعة الله عز وجل

аьлларг ца дан {a'llarg ca da**n**} يعصي

аьлларг ца да**н** лийр ву-кх хьо أنت تفضل الموت على الطاعة

аьлларг ца дийриг {a'llarg ca deerig} عاص ، غير مطيع

аьлларг юха э̲ца {a'llarg yuxa e̲ca} يتراجع عن كلامه

аьлха (ю) **-**наш ю {a'lxa}[-на**н**, -нна, -н**о**] (урс ирде**н** тlулг) حجر السَّن الناعم

аьлханца урс ирдан يسن السكين بحجر السن

аьлча (бу) **-**наш ду {a'lcha}[-нан, -нна, -но] (гlулган агlо) أحد أوجه عظم الكعب (لعبة الكعاب

يلعبها الأطفال ، يلقي الطفل عظم الكعب فإذا كان وجه عظم الكعب الآنف الذكر إلى الأعلى يكون رابحاً) أنظر гlулг

аьлча а {a'lcha a} بالأحرى

цlахь ву иза аьлча а, вижина ву هو في البيت ، بالأحرى هو نائم

аьнгалха (ю) {a'ngalxa} (сагалматан цlе) نوع حشرة من عائلة الجُدجُد

[аьнгалхин, аьнгалхина, аьнгалхо] (оьр. медведка)

аьрга {a'rga} فجّ ، غير ناضج (للثمار)

аьрга стом ثمرة غير ناضجة

аьргалла (ю) {a'rgalla} 1- عدم النضج 2- مواد خام

аьргlде (ю) {a'rghde} خرف ، شيخوخة ، مرض الزهايمر (طب) аьлха

аьрда-блогlам (бу) {a'rda-bjogham} عامود استناد يكون في وسط الغرفة

(цlа чохь боьгlна блогlам бу)

аьрзнаш (ду) {a'rznash} شكاوي جمع لكلمة арз

аьрзнийн жайна كتاب الشكاوي

аьрзу (ю) -наш ю {a'rzu}[-н, -на, -но, -га] (оьр. орёл) نسر

аьрзун кlорни صغير النسر

мохк боцу аьрзу къийго а тергал ца йо (مثل) حتى الغراب يهمل النسر الغريب الذي لا وطن له

аьрру {a'rru} يسار ، شمال

аьрру куьг (харцахьара куьг) اليد اليسرى

аьрру агlо الجهة اليسرى

аьрру агlор إلى اليسار

некъана аьрру агlор الجهة اليسرى للطريق

аьрру агlорхьара من الجهة اليسرى

аьнгалха

аьрснаш (бу) {a'rsnash} خدوش جمع لكلمة арс

аьрта {a'rta} غير حادّ ، كليل

аьрта урс سكين غير حادة

аьрта са (оьр. тупой угол, мат.) زاوية منفرجة

аьрта хьажар (оьр. тупой взгляд) نظرة بليدة لا معنى لها

кхетамна аьрта ву иза فيه بلاهة

аьрталла (ю) {a'rtalla} قلة الحدّة

аьрташ лазо {a'rtash lazo} يصاب برضوض

аьрташ лазийна цуьнан أصيب برضوض

аьрто {a'rto} غير حادّ نوعاً ما

аьрха {a'rxa} جموح ، شقي ، مشاكس ، أرعن

аьрха бер طفل جموح ، طفل صعب المراس

аьрха лела {a'rxa lela} يتصرف بشقاوة أو بجموح

аьрхадала {a'rxadala} يجمح ، يصبح مشاكساً (فعل للمفرد)

аьрхалла (ю) {a'rxalla} جموح ، شقاوة ، صعوبة المراس ، رعونة

аьрцнаш (ду) {a'rcnash} جمع لكلمة арц

аьрша (ду) {a'rsha} (71 см. йохалла) أرشين : مقياس روسي قديم يساوي 71 سم

аьста (ю) -наш ю {a'sta}[-нан, -нна, -но] قدوم : أداة حادة تستعمل لتنظيف و تقشير الخشب

(дечиг цIанъеш, и хьокхуш болу аьчкан гIирс бу)

аьтта {a'tta} مدقوق ، مفتّت ، مهشّم مأخوذ من فعل ата

аьттан {a'ttan} بقريّ مأخوذ من كلمة етт

аьттан даьтта سمنة بقرية

аьттан шура حليب بقري

аьттехьа {a'ttexha} بسهولة . نهائياً ، مطلقاً ، إطلاقاً аьста

и гIуллакх дан аьттехьа а дацара لم يكن من السهولة إنجاز هذا العمل

оцу тайпана ойла кхин аьттехьа а юьтур яц ас لن أسمح لهذا النوع من الفكر أن يراودني مرة أخرى نهائياً

гонаха цхьа а аьттехьа воццушехь مع أنه لم يكن في الجوار أحد بالمرة

и хьуна моьттург аьттехьа а дац ما تعتقده غير صحيح مطلقاً

аьттo (бу) -наш бу {a'tto}[-нан, -нна, -но] نجاح ، توفيق ، فرصة ، يسر ، سهولة

аьттонца بنجاح ، بيسر

аьттонца чекхделира гIуллакх انتهى العمل بنجاح

боккха аьтто نجاح كبير

аьтто баккха يحرز نجاحاً ، يوفَّق ، ينتهز الفرصة

аьтто бала ينجح ، يوفّق ، تسنح له الفرصة

аьтто балахь воГIур ву со سوف آتي إذا سنحت الفرصة

аьтто баларе хьаьжжина حسب الظروف

аьтто бан يمهد ، يساعد على ، يسَّر

Дала аьтто бийр бу سوف ييسر الله

Дала аьтто болда ! حظاً سعيداً ، وفقك / وفقكم الله

аьтто хила تيسّر ، يوفّق

аьтто боьхна де يوم نحس

аьттy {a'ttu} يمين

аьтту куьг (бакъахьара куьг) اليد اليمنى

аьтту агIор إلى اليمين

аьтту агIорхьара من الجهة اليمنى

аьхза {a'xza} (осала) مائع ، سخيف

аьхза лела يتصرف بمياعة

аьхзалла (ю) {a'xzalla} (осалалла) مياعة ، دلاعة

аьхка {a'xka} في الصيف ، صيفاً

аьхка мало-Iай хало (مثل) الصيف كسل و الشتاء كلل

аьхкаш (ю) {a'xkash} جمع لكلمة эхиг

аьхкe (ю) -наш ю {a'xke}[-нан, -нна, -но] فصل الصيف

аьхке йоьлла حل فصل الصيف

аьхке яккха يقضي فصل الصيف

аьхкенан денош أيام الصيف

аьхкенан цхьана довхачу дийнахь في يوم من أيام الصيف الحارة

аьхкина {a'xkina} محفور مأخوذ من ахка

аьхна 1 {a'xna} مفيد ، صحيّ (للطعام)

аьхна кхача طعام صحي

аьхна хуьлда! هنيئاً ، صحتين

аьхна яийла ахь لتهنأ في أكلك

аьхна 2 {a'xna} مأخوذ من فعل ахa محروث

аьхна латта أرض محروثة

аьхна юргIа لحاف مضرّب

аьчка некъ

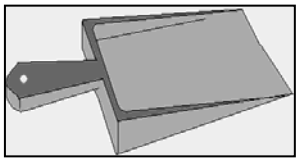
аьхьна {a'xhna} مطحون ، مجروش ، مفروم مأخوذ من فعل ахьа

аьхьна жижиг لحم مفروم

аьчка {a'chka} حديديّ مأخوذ من كلمة эчиг

аьчка некъ (машен некъ) سكة الحديد

аьчка нeI باب حديدي

аьчка-пхьалгIа (ю) {a'chka-pxhalgha} محددة

аьчка-пхьар (ву) {a'chka-pxhar} حدّاد

аьчка-пхьола (ду) {a'chka-pxhola} حدادة ، أعمال الحدادة

аьчка-пхьола дан يشتغل بالحدادة

аьшкал

аьшкал (бу) -ш бу {a'shkal}[-ан, -на, -о](оьр. совок для мусора) اللقّاطة : لقّاطة الكناسة ، مجرود

аьшнашван {a'shnash wan} (оьр. передразнивать) يستهزئ من ، يسخر من ، يتهكم على

со аьшнаш хIунда во ахь? لماذا تتهكم علي ؟

аьшнаш вар (ду) {a'shnash war} لمز ، سخرية ، استهزاء (مصدر)

нах аьшнаш бар дика дац ليس حسناً الاستهزاء بالناس

аьшпаш (бу) {a'shpash} (пуьташ) أكاذيب

аьшпаш ботта يكذب ، يختلق الأكاذيب

аьшпаш гучубаха يكشف الكذب

* аьшпийн кIур (пуьтийн лежиг) كذّاب كبير

Б (B)

Бlов (Bjaw)

баа {baa}[буу , биира , биъна] (للجنس الثالث ، أنظر даа)

б<u>а</u>ба (ю) {b<u>а</u>ba}[б<u>а</u>бин, б<u>а</u>бина, б<u>а</u>бас] (оьр. бабушка) جدّة (عند مخاطبة امرأة كبيرة في السن)

бага 1(ду) -наш ду {baga}[-нан, -нна, -н<u>о</u>] (оьр. сосна) شجرة الصنوبر

баганан-хьун غابة من أشجار الصنوبر

бага 2 (ю) -наш ю {baga}[-нан, -нна, -н<u>о</u>] فم ، ثغر

бага юьззина ملء الفم

бага деъ-деънарг ала يتفوّه بكل ما يخطر على لسانه

бага са кхаьчна сан وصلت روحي لفمي(كناية عن التعب الشديد)

* бага (Iотта , таса) يرشي 2- يدسّ في فمه 1-

* бага шера ю цуьнан هو ملسن ، طلق اللسان

цуьнан багара дош даккха ينتزع منه كلمة

* багара даккха ينتزع من فمه ، يسلب

багара да<u>а</u>ла ينطق بشيء

* вовшийн багара а йохуш يتقاسمون اللقمة (بمعنى متحابين)

бага 1

бага гlатт<u>о</u> {baga ghatt<u>o</u>} يفغر فمه ، يتثاءب

бага гlитто يتثاءب (بشكل متكرر)

* бага гIаттинчохь виса يصاب بحالة من الذهول

бага даха (дерза) {baga daxa / derza} يعتاد فمه ، يجري في فمه

бага дахна даьлла цунна и дош اعتاد فمه هذه الكلمة

* цуьнан бага вахна ваьлла иза يصبح لقمة في فمه(تحت سيطرته)

* нехан бага ваха ца лаьа суна لا أريد أن تكون سيرتي على ألسنة الناس

бага <u>е</u>к<u>о</u> {baga y<u>е</u>k<u>о</u>} يلغو ، يتكلم بشكل مفرط

бага етта {baga yetta} يلاسن

бага л<u>е</u>ян {baga leyan} يسب ، يشتم

бага леяр {baga leyar} السبّ ، الشتم (مصدر)

бага хи кхарза {baga xi kxarza} يتمضمض

бага юкъа (сацо) {baga yuqa / saco} يخرس ، يغلق فمه

бага {baga}[богу, бегира, баьгна] يحترق (للجنس الثالث бу)

багарбан {bagarban} يحصي ، يعدّ (للجنس الثالث бу)

багах даккха {bagax dakkxa} ينبس ببنت (كلمة)

цхьа дош багах ма даккхалахь! لا تنطق بكلمة واحدة

багахь {bagaxh} في الفم

багахь цхьа а церг яц цуьнан ليس في فمه سن واحد

дагахь ца олуш, багахь ала илли! لا تغن في قلبك بل غن في فمك

* багахь мотт хила يملك لساناً ، يستطيع الكلام

* багахь дина хIоаш مجرد كلام لا يطعم خبزاً

баго {bago}[багабо, багийра, багийна] يحرق (للجنس الثالث бу)

бад (ю) бедаш ю {bad}[бедан, бедана, бедо](оьр. утка) بطة

бедан жижиг لحم البط

* бад ян يلوي الجسم ليا бад

бажа (бу) {bazha}[бежан, бежана, бежо] قطيع من البقر

бажа 1(ву) -наш бу {bazha}[бажин, бажина, бажас, бажанс] (оьр. свояк) عديل (عدلاء)

сан бажа ву иза هو عديلي

бажа 2 {bazha}[бежа , бежира , баьжна] (للجنس الثالث ، أنظر дажа)

база (ду) -наш ду {baza}[-нан, -нна, -но] (оьр. тис, ель) سدر جبليّ : نوع من الأشجار خشبه متين

базар (ю) -ш ю {bazar}[-ан, -на, -о] سوق

базар ваха يذهب إلى السوق

базарахь في السوق

чоьхьара (арахьара) базар (الخارجية) السوق الداخلية

Iаьржа базар السّوق السوداء

базар ян يقيم سوقاً

* базар/ш يقوم بأعمال حقيرة بهدف الاستغلال

* суна тIехь цхьа базар ян бохкуш бара уьш أرادوا أن يفعلوا بي الأفاعيل لاستغلالي

базаръачу (ду) -ш ду {bazarachu}[-н, -на, -но, -га] حجر الشَّب

(шатайпа чамболу, кристалан кепара туьха) (оьр. квасцы)

бай (бу) -наш бу {bai}[бен, бена, бено, бега] مرج (مروج)

бай тIехь (байлахь) على المرج

байа {baia}[бойу, байъира, байъина] (للجنس الثالث ، أنظر дайа)

байкхал вийла (шахь вийла) (оьр. вести себя вызывающ, возбужденно) يُثير نفسه

байлахь диса {bailaxh disa} يتيتم ، يصبح يتيماً

цуьнан бераш байлахь дисна تيتم أطفاله

байлахь дисна бераш أيتام

баймакх (бу) -аш бу {baimakx}[-ан,-на,-о] (чанан ког, боккха ког) قدم الدب، قدم ضخمة

байн {bain} (صفة للجنس الثالث ، أنظر дайн)

байн мохь حمل خفيف

байракх (ю) -аш ю {bairakx}[-ан, -на, -о] علم (أعلام)

байракх олла (йorla) ينصب العلم

бйракх айа يرفع العلم

толаман байракх راية النصر

байт* (ю) -аш ю {bait} (оьр. стих) شعر (أشعار)

байташ еша يقرأ الأشعار

байтамал-ял {baitamal-yaj} يا للندامة ، يا للأسف ، واأسفاه

баккха {bakkxa}[боккху, баькххира, баькххина] (للجنس الثالث ، أنظر даккха)

баккхий {bakkxee} (даккхий) كبير (صفة للجمع للجنس الثالث бу)

баккхий когаш أقدام كبيرة

баккхий нах كبار السن

баккъаш (ду) {baqqash} ظهور جمع لكلمة букъ

баккъал {baqqal} بصورة جدية ، حقّاً

ас баккъалла боху أنا أتحدّث بجدية ، أنا أعني ما أقول

бакхо {bakxo}[бакхабо, бакхийра, бакхийна] (للجنس الثالث ، أنظر дакхо)

бакъ {baq} صحيح ، محقّ ، أصليّ

бакъ ду صحيح

бакъ дац غير صحيح ، كذب

бакъ дац иза هذا غير صحيح ، هذا كذب (بهتان)

хьо бакъ ву أنت محق ، أنت على حق (على صواب)

* сецна бакъ ду حقيقة مطلقة (لا يساورها أدنى شك)

хьо бакъ ву-вац хуур ду سنعرف إن كنت محقاً أم لا

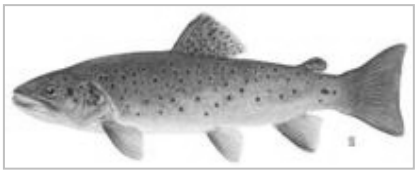
бакъ ахча نقود حقيقية

харц ахча نقود مزورة

бакъ говр حصان أصيل

* бакъ дуьнена ваха يموت ، ينتقل إلى الحياة الآخرة

* Дала бакъ де и نرجو الله ذلك ، (الله يسمع منك / بالعامية)

бакъ чlapa

бакъ чlapa (бу) {baq ch'ara} السلمون المرقّط أو نقط : سمك على جوانبه نقط حمراء

(оьр. фолель) (мерзчlapa, паччахьан чlapa)

бакъдан {baqdan} يثبت ، يصادق على ، يحقّق ، يصدّق

ша бохург бакъдеш тешаш балийра цо تصديقاً لكلامه أحضر الشهود

бакъдар {baqdar} تصديق ، إثبات ، مصادقة ، تحقيق (مصدر)

бакъдерг (ду) {baqderg} حقيقة ، صدق

бакъдерг дийца! ارو الحقيقة

бакъдерг аьлча بصراحة ، في الحقيقة ، والحق يقال

бакъдег хьулдан يخفي الحقيقة

бакъдерг гучудаккха يكشف الحقيقة

бакъдерш (ду) {baqdersh} حقائق

бакъдолу {baqdolu} حقيقي ، أصلي

бакъдолу бахьана السبب الحقيقي

бакъе (ю) -наш ю {baqe}[-нан, -нна, -но] وجه الشيء

кIадин бакъе وجه القماش

бакъленан {baqlen}[бакълуьй, бакълийра, бакълийна] يقول الحق ، يصدق

бакълуьйш ву иза هو يقول الصدق

бакълуьйриг мила ву? ؟ من الصادق

бакъо 1(ю) -наш ю {baqo}[-нан, -нна, -но] أصل ، قاعدة ، مبدأ ، ضوابط

махлелоран бакъонаш أصول أو قواعد التجارة

урамехь леларан бакъонаш قواعد المرور على الشارع

грамматическин бакъонаш قواعد النحو

бакъо 2 (ю) -наш ю {baqo}[-нан, -нна, -но] حقّ

къинхьегаман бакъо حق العمل

стеган бакъонаш حقوق الإنسان

цхьабосса бакъонаш حقوق متساوية

харжаман бакъо حق الانتخاب

шен бакъонаш ларъян يدافع عن حقوقه

бакъонех даккха يحرمه من الحقوق

бакъонаш а, тIедоххурш а الحقوق و الواجبات

бакъо 3 (ю) -наш ю {baqo}[-нан, -нна, -но] تصريح ، إذن ، رخصة

бакъо яккха يحصل على تصريح

бакъо яла يمنح تصريح ، يأذن ، يسمح

бакъоерг الذي لديه إذن

бакъо 4(ю) -наш ю {baqo}[-нан, -нна, -но] صلاحية ، سلطة

шен бакъонел тIехвала يتجاوز صلاحياته

бакъо 5 {baqo}[бакъабо,бакъийра, бакъийна] (للجنس الثالث ، أنظر дакъо)

бакъхила {baqxila} يصبح حقيقة ، يصبح صادقاً ، يتحقّق

хьуна гIенах гинарг бакъхили تحقق الذي رأيته في الحلم

бакъхилар {baqxilar} تحقُّق ، صدق (مصدر)

гIенаш бакъхилар تحقق الأحلام

хьо бакъхилар гучудели ظهر صدقك

бакъхьа хета {baqxha xeta} يستصب ، يراه صحيحاً

бакъхьара {baqxhara} صحيح ، مضبوط ، مستقيم ، شريف ، يمين

бакъхьара стаг رجل شريف

бакъхьара куьг (аьтту куьг) اليد اليمنى

* бакъхьара куьг (оьр. первы помощник) المساعد الأول

бал (бу) баьлнаш ду bal}[болан, болана, болло] جولة (رقصة ، لعبة ، لعبة شدة)

хелхаран бал баккха يقوم بجولة رقص

бал тан {bal tan} يوفّق في ، يكون محظوظاً في (جولة اللعبة أو ورق الشدة ونحوه)

хьалха бал тайначунна газанан мала яхна (مثل) (المعنى العام) البداية الجيدة قد تؤدي أحياناً إلى نهاية سيئة

бала 1(бу) -наш бу {bala}[-нан, -нна, -но] مصيبة ، بلية ، بلاء

балане вала يسبب متاعب

шен бала балхо يشكو همه

балех хьалхаваккха ينقذه أو يخلصه من المصيبة

дика ваша – гlала, вон ваша – бала (مثل) الأخ الجيد حصن والسيء هم

эзар балех валийла хьо! (تقال عند النجاة من مصيبة أو بعد العملية الجراحية) حمداً لله على السلامة

бала 2 (бу) {bala} شأن

сан бала бац لا يعنيني ، لا شأن لي ، ليست مشكلتي

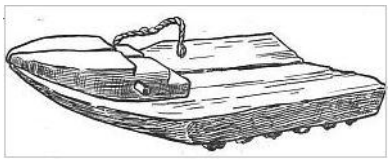
хьан бала бац иза هذا ليس شأنك ، هذا لا يخصك

хьан хlун бала бу цуьнан? وما شأنك به ؟

бала бан {bala ban} يسبب متاعب

бала кхача {bala kxacha} يهتم ب ، يعنى ب ، يكترث ب

хьан бала кхочуш ву со أنا مهتم بك ، أمرك يعنيني

балба

бала хьега {bala xhega} يعاني ، يقاسي

бала хьегар (ду) {bala xhegar} معاناة (مصدر)

балба (ю) -наш ю {balba}[-нан, -нна, -но] (оьр. каток для молотьбы) الدّراسة : أداة زراعية تستعمل لهرس سنابل القمح في البيدر لفصل حبوب القمح عن السنابل .

балг (ю) -аш ю {balg}[-ан, -ана, -о] أجّاص أرضي : ثمرة تؤكل تشبه حبة البطاطس الصغيرة

(жимачу картолах теро, лаьттах болуш, бууш болу стом) (оьр. землянная груша)

балда (ду) -ш ду {balda}[балдин, балдина, балдо] شفّة

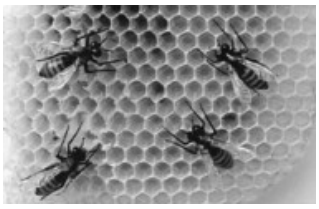
лакхара балда الشفة العليا

церга балда лаца يعض شفته

балдаш охко يمط شفتيه

балдаш детта يمضغ الأكل بإحداث صوت

балдийн аьзнаш أحرف شفهية

балоз

балкхарой {balkxaroi} (оьр. балкарцы) اسم قومية تعيش في غرب الشيشان

балл 1(ю) баьллаш ю {ball}[боллан,боллана,болло](оьр. вишня) ثمر الكرز أو شجره

балл 2 (ду) баьллаш ду {ball} حلقة لتثبيت ماسورة البندقية على الأخمص

[боллан, боллана, болло] (тоьпан биргlа хена тlе чlагlъен чlуг)

баллдечиг (ду) {balldechig} (куллан тайпа) نوع شجيرة ذات ثمار مثل الحب

бало {balo}[балабо, балийра, балийна] (للجنس الثالث ، أنظر дало)

балоз (бу) балозаш бу {baloz}[балозан, -на, балозо] شمع العسل

балха {balxa} إلى العمل ، إلى الشغل مأخوذ من болх

балхахь في العمل

балха ваха يذهب إلى العمل

балхана тlера ميال للعمل

балха хlотта انخرط في العمل ، يباشر العمل

балхам (бу) -аш бу {balxam} تذمر ، شكوى

балхамаш бан يتذمر

бамба (бу) -наш бу {bamba}[бамбин, бамбина, бамбано] (оьр. хлопок) قطن

бамбин юргIа لحاف قطني

* бамба санна (مثل القطن) ناعم جداً

бамба бер (ду) {bamba ber} زراعة القطن

бан {ban}[бо, бира, бина, бийр бу] (дан للجنس الثالث ، أنظر)

бан {ban}[богIу, беара, беана, богIур бу] (дан 1 للجنس الثالث ، أنظر)

бан {ban}[бахьа, беара, беана, бохьур бу] (дан 2 للجنس الثالث ، أنظر)

бан {ban}[бов, байра, байна, бовр бу] (дан 3 للجنس الثالث ، أنظر)

банк* (ю) {bank}[-ан, -ана, -о] بنك баппа

пачхьалкхан банк البنك المركزي

ахча банке дилла يودع النقود في البنك

баннаш (ю) {bannash} бун جمع لكلمة أخصاص ، قنان

банне а {banne a} (данне а للجنس الثالث ، أنظر)

бао {bao }[баабо, баийра, баийна, баор бу] (дао للجنس الثالث ، أنظر)

баппа (ду) -наш ду {bappa} الطرخشقون أو سن الأسد : هندباء برية أزهارها صفراء

[-н, -на, -но](оьр. одуванчик)

барам (бу) -аш бу {baram}[-ан, -на, -о] (оьр. погребальные носилки) نعش

барам (бу) -аш ду {baram}[-ан, -на, -о] مقياس ، قياس ، معيار ، حجم ، سعة ، كمية ، مقدار

уггара лакхара барам الحد الأعلى

уггара лахара барам الحد الأدنى

тIаьххьара барам آخر حد

цхьана барамехь من نفس المقياس أو الحجم

* барам боцуш بشكل لا يوصف ، كثير جداً

барам

бараме далор (хlоттор) يضع شيء على مقياس معين

барамехь цахилар عدم التناسق ، عدم التطابق

стихан барам مقياس أو نظام الشعر

дахаран барам مستوى المعيشة

барамал (дозанал) тIех хила يتجاوز الحدّ ، يكون مفرطاً

ворданан барам шен дена дика хаьа صاحب العربة أدرى بسعة عربته

يقابله بالعربية: أو أهل مكة أدرى بشعابها (مثل)

барамза baramza} بصورة غير محدودة ، لا نهائي ، لا حدّ له

барамза таронаш إمكانيات أو ثروات غير محدودة

баргал (ю) -ш ю {bargal} (хьайбанан тIергIа тIе летта хатташ бу) طين يلتصق بفرو الحيوانات

баргол (ю) -аш ю {bargol}[-ан, -ана, -о] قيد : لربط الأرجل الأمامية للحيوان لحدّ حركته

(асанах, чуханах йина, буржалан метта, говран когах йоьхкург)

баргол тоха يقيد الحيوان من أرجله الأمامية ، يعقل (الفرس مثلاً)

баржо {barzho}[баржабо, баржийра, баржийна] (даржо للجنس الثالث ، أنظر)

барз (бу) баьрзнаш ду {barz}[-ан, -ана, -о] (жима гу) كومة ، ركام

барз бан يكوّم

кошан барз ركام القبر

барзакъ (ду) -аш ду {barzaq}[-ан, -на, -о] (тlехула юху бедар ю) رداء (يلبس فوق الملابس)

барзах {barzax} كالذئب

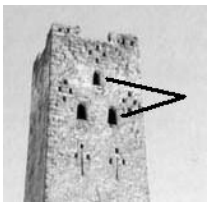
барзах угlа يعوي كالذئب ، يقلد عواء الذئب

баркалла (ду) -ш ду {barkalla} شكر ، ثناء ، شكراً

баркалла ала يشكر ، يثني

баркалла хьуна! شكراً لك

доккха баркалла ду шуна! شكراً جزيلاً لكم

барол

барни (ю) барнеш ю {barni}[-н, -на, -но, -га] حمل (خروف) انفصل عن أمه

(оьр. ягненок, оставшийся без матери)

барол (ю) баролаш ю {barol} فتحة الرمي (فرجة في جدار أو قلعة مثلاً تطلق منها الأسلحة أو النيران)

(баролан, баролана, бароло] (оьр. бойница) (гlопан пенах даьккхина жима lуьрг ду, цу чуьра чохьболчара пхерчий детташ тlом беш хилла)

барста {barsta}[берста, берстира, берстина] (للجنس الثالث ، أنظر дарста)

барсто {barsto}[барстабо, барстийра, барстийна] (للجنس الثالث ، أنظر дарсто)

нехан хьойдий тlехь дин ма барстабе , لا تسمن فرسك في معلف

бехачу новкъахь куралла ма лелае (مثل) الناس ولا تتكبر في السفر

барт 1(бу) берташ бу {bart}[бертан, -ана, -о] وئام ، وفاق ، اتفاق ، اتفاقية ، اتحاد

цхьа барт болуш متحد ، متحاب ، متكاتف ، بالإجماع

барт бан يتفق على. يتحالف . يوفق ، يصلح

цуьнца барт бина ас اتفقت معه

барт боха يفسد الوئام أو الوفاق

барт бохо ينقض الإتفاق أو العهد . يفسد الوئام

барт хила يتصالح ، يتفق ، يتوافق

цхьа барт болу доьзал عائلة متفقة أو متحدة

барт хилар توافق ، تصالح

барт эгlа يدب الخصام بين ، يتخاصم

барт эгlо يفسد الوئام أو الوفاق بين

доттагlийн барт эгlо يوقع بين الأصدقاء ، يفسد بين الأصدقاء

шина а агlор бина барт إتفاقية ثنائية

барт декъала хуьлда шун! مبارك اتفاقكم

барт цхьаъ хуьлда (болда) шун! (وفاق) أرجو أن تكونوا في وئام

барт

барт болчу цицигаша, барт боцу берзлой эшийна (مثل) القطط المتحدة غلبت الذئاب المتفرقة

барт 2 бу) берташ ду {bart}[бертан, -ана, -о] ثغر ، فم

барт баккха يقبّل

барт тоха يعزّر ، يوبّخ

барт хатта يستجوب ، يحقق مع

барт хотту де يوم الحساب ، يوم الجزاء

барта {barta} شفوي ، شفهي ، شفهياً

нохчийн барта кхолларалла الأدب الشيشاني الشفهي

барта схьадийца дешнарг! تكلم عما قرأت

барта экзамен (барта хаттам - бу) امتحان شفهي

бартбар (ду) {bartbar} اتفاق ، إصلاح ، توفيق . مطابقة تبعية (نحو)

бартабеттар (ду) {bartabettar} توبيخ ، تعنيف (مصدر)

бартхаттар (ду) {bartxattar} استجواب ، مسائلة

бартхо (ву,ю) {bartxo}[-чун,-чунна,-чо,-чуьнга] (оьр. союзник) حليف

бартхойн пачхьалкхаш دول متحالفة

бартхойн эскарш جيوش متحالفة

бартцахилар (ду) {bartcaxilar} انعدام الوفاق ، عدم الوئام ، عدم الاتفاق

бартцахиларо доллу хIума дохадо انعدام الوئام يفسد كل شيء

барул-можа {barul-mozha} شديد الصفار

бархI {barh}[-анан, -анна, -аммо, -анне] ثمانية

бархIазза {barhazza} ثماني مرات

бархIазза бархI = кхузткъе диъ ثمانية في ثمانية تساوي أربعة وستون

бархIалгIа {barhalgha} ثامن ، ثامناً

бархIалгIа дакъа ثُمن

бархIанча {barhancha} ثمانية (الرقم ثمانية في لعبة مثلاً)

бархIкогберг (ю) {barhkogberg} (оьр. осьминог) أخطبوط

бархIсаберг (ю) {barhsaberg} ثماني الأضلاع أو الزوايا

барч 1 (бу) баьрчнаш ду {barch}[баьрчан, баьрчана, баьрчо] كَمَر

хечин барч كمر البنطلون

барч 2 (бу) баьрчнаш ду {barch}[баьрчан, баьрчана, баьрчо] صدر (في مجلس)

баьрче дала يجلس في الصدر ، يتصدّر

баьрче даккха يجلس في الصدر ، يضعه في الصدر

баьрче хаа يجلس في الصدر

баьрчче хаа يجلس في الصدر تماماً

басадаккха {basadakkxa} يبهت ، يزيل اللون (فعل للمفرد)

басадала {basadala} يبهت ، يزول لونه ، يكلح (فعل للمفرد)

кIади басаделира بهت لون القماش

басадаьлла {basada'lla} باهت ، كالح

басар 1(ду) -ш ду {basar}[-ан, -на, -о] صبغة ، دهان

басар дан يصبغ ، يلوّن

кIади басар дан يصبغ القماش

сурт басар дан يلون الصورة

басар хила يصطبغ

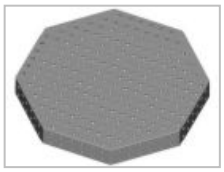
басар хьакха يدهن ، يطلي

бархIанча

бархIкогберг

бархIсаберг

басар

басарш أصباغ

басарш хьекха تتبرج ، تضع مكياج

басар-къоламаш أقلام تلوين

басар 2 (ду) -ш ду {basar}[-ан, -на, -о] صبغة الشاي

басар даккха يحضّر صبغة الشاي

басар дала يصبح الشاي جاهزاً لتقديمه ، يتخمر الشاي

чайнан басар даьлла جهزت صبغة الشاي

басар далийта يترك الشاي ليتخمر

басар чайник إبريق الشاي الذي به الصبغة المركزة

басар дотта يصب أو يضيف صبغة الشاي

басар 3 (ду) -ш ду {basar}[-ан, -на, -о] (оьр. колокольчик) زهرة الجرس

басарбуц (ю) {basarbuc} (оьр. румянка) نبتة ذات صبغة حمراء

басардар (ду) {basardar} صبغ ، صباغة ، تلوين (مصدر)

кIадеш басардар صبغ الأقمشة

басардийриг (ву,ю) {basar deerig} (оьр. красильщик) صبّاغ (الذي يصبغ الأقمشة)

басарча (ву,ю) {basarcha}[басарчин, басарчина, басарчо] (оьр. маляр) دهّان ، نقّاش

басе (ю) -наш ю {base}[-нан, -нна, -но] سفح ، منحدر

ламанан басах хьалавала يصعد سفح الجبل

басма (бу) басмеш ду {basma}[басмин, басмина, басмо] قماش مزخّرف بالزهور

баста {basta}[босту, баьстира, баьстина] (للجنس الثالث ، أنظر даста)

бат (ю) -ош ю {bat}[бетан, бетана, бето] (оьр. рот) فم (منطقة الشفتين)

бат гамъелла цуьнан اعوج فمه

бетах тIара тоха يصفعه على فمه

* бат дуръян يلكمه على فمه

* бат ца Iотта / тоха لا يأكل حتى ولو قليلاً

* бетан буьххье дан (أي يودّ الكلام بشدة) يأتي الكلام على طرف لسانه

бат ялла {bat yala} يصاب بتقرحات على شفتيه نتيجة الإصابة ببعض الأمراض الباطنية

бат-баттахь {bat-battaxh} (хIор баттахь) شهرياً ، في كل شهر

баттам 1(ю) -аш ю {battam}[-ан,-на,-о,-е] (цIастанан жима кIудал) جرة نحاسية صغيرة للماء

баттам 2 (ю) -аш ю {battam}[-ан, -на, -о] (кхо килограмм) رطل (3 كغ)

баттарчий (ю) {battarchee} جمع لكلمة ботт

баттахь {battaxh} في الشهر مأخوذ من бутт

баттахь цкъа مرة في الشهر

батIа {bat'a}[бетIа, бетIира, баьттIа] (للجنس الثالث ، أنظر датIа)

корта баьтIа цуьнан شجّ رأسه

батIо {bat'o}[батIабо, батIийра, батIийна] (للجنس الثالث ، أنظر датIо)

баха {baxa}[боьду, бахара, бахна, гIур бу] (للجنس الثالث ، أنظر даха 1)

баха 1 {baxa}[бехa, бехира, баьхна] (للجنس الثالث ، أنظر даха 1)

муха бехаш бу нах шун долчохь? ؟ كيف يعيش الناس عندكم

баха 2 {баха}[боху, бехира, баьхна] يكرّر القول ، يحدّث

дукха бехира ас цуьнга قلت له مراراً وتكراراً

хьайн даго боххург де ахь! اعمل ما يحدثك به قلبك

ахь ма боххура كما تقول ، كما تدّعي

ас бохучух ца теша хьо? ألا تصدق ما أقوله ؟

* ахьа боху ца боху لا تتصور ، لا تستطيع التصور

* шайн бу боху нах схьагулбе! إجمعوا رجالكم الذين يشار إليهم بالبنان

бахам (бу) -аш бу {бахам}[-ан, -на, -о] معيشة ، ملك ، اقتصاد

бахам хlотто يؤسس معيشة أو حياة خاصّة به

бахамах вала يحرم من أملاكه

бахамаш أملاك ، ممتلكات

халкъан бахам ملك للشعب

юьртан бахам زراعة

бахам-да {бахам-да} صاحب الملك

бахамхо (ву,ю) {бахамхо} اقتصادي (يدير الشؤون الاقتصادية)

бахархой (бу) {бахархоі}[-н, бахархошна, бахархоша, бахархошка] سكّان

юьртан бахархой سكان البلدة

бахархой тlекхетар ازدياد السكان

бахархойн цlарах باسم السكان

бахтар (ду) -ш ду {бахтар}[-ан, -на, -о] لسان من الجلد

баххаш (ду) {баххаш} جمع لكلمة бух

баххьаш (ду) {бахhhаш} جمع لكلمة бохь

бахьана (ду) -ш ду {бахьана}[бахьанин, бахьанина, бахьано] سبب ، ذريعة ، حجة ، عذر

бахьана доцуш بدون سبب

цхьа а бахьана доцуш بدون أي سبب

дов даккха бахьана дезаш ву иза يبحث عن ذريعة لكي يتشاجر

бахьана даккха يلتمس العذر ، يتعلل ، يختلق سبباً أو دافعاً

бахьанаш даха يتحجج

бахьана дала يعطيه مبرر أو ذريعة أو دافعاً

бахьана дала يحدث سببٌ ما

бахьана каро يجد سبباً أو عذراً

бахьана дало يورد سبب ، يعلل

бахьана хlитто يتذرع ، يختلق العذر

и бахьана долуш بسببه . بفضل أو بفضله

тlом бахьана долуш بسبب الحرب

мича бахьанехь لأي سبب ، ما السبب

бахьанаш леладе аьлла Дала طلب الله الأخذ بالأسباب

бахьане {бахьане} سببي

бац {бас} (вац, яц, бац, дац) لا ، ليس ، نفي للجنس الثالث бу

уьш цIахь бац هم ليسوا في البيت

боцучеран цIерш أسماء الغائبن

бацо 1 {бацо}[бацаба, бацийра, бацийна] (للجنس الثالث ، أنظر дацо)

бацо 2 (ву,ю) {бацо}[-чун, -чунна, -чо] أحد أفراد قبيلة تعيش في جورجيا ولغتهم تنتمي إلى نفس المجموعة التي تنتمي إليها اللغة الشيشانية

баша {башa}[бошу, бешира, баьшна] (للجنس الثالث ، أنظر даша 2)

башлакх (ю) -аш ю {bashlakx}[-ан, -на, -о] باشليك (نوع قلنوسة عبارة عن غطاء للرأس والعنق معاً)

башлам (бу) {bashlam} جبل قمته مكسوّة بالثلوج (موجود في القوقاز)

башмакх (ю) -аш ю {bashmakx}[-ан, -на, -о] خُفّ ، شبشب

башо {башо}[башабо, башийра, башийна] (للجنس الثالث ، أنظر дашо 1)

башха {bashxa} مختلف، غير عادي ، بشكل غير عادي

дукха башха цIенош дина цо بنى بيتا رائعا

ас и хIума башха тергал ца дора لم اول هذا الشيء اهتماماً مختلفاً

хьуна дIадийца башха хIума дац сан لا يوجد عندي شيء غير عادي (مهم) أكلمك عنه

суначул башха хIума хууш вацара иза لم يكن يعرف شيئاً مختلفاً عما أعرفه

хIара ду аьлла башха хIума ца хилла لم يحدث شيء يستحق الذكر

башх-башха {bashx-bashxa} غير متجانس ، مختلف

башхалла (ю) -ш ю {bashxalla} فرق ، فارق ، اختلاف ، ميزة ، خاصية

цхьа а башхалла яц لا يوجد أي فارق

суна башхалла яц لا فرق عندي

башхало (ю) {bashxalo} (башхалла)

бaI 1(бу) баьIаш бу {baj}[-ан, -ана, -о] (оьр. репейник) راعي الحمام (نبات شوكي)

сан когах баI бахана دخلت شوكة في قدمي

бaI 2 (бу) баьIаш ду {baj}[-ан, -ана, -о] المِضْرَم : الجزء من المصباح الذي يحدث فيه اللهب

лампин баI (оьр. горелка лампы) مضرم المصباح

бaIa {baja}[-нан, -нна, -нно, -нне] (бIе) مائة

бaI 2

бaIазза مائة مرة

бaIaлг (бу) -аш ду {bajalg}[-ан, -ана, -о] (бIелиг)

бaIap 1(ду) -ш ду {bajar}[-ин, -на, -о] (бIара) ثمر الجوز أو شجره

бaIарш кегдан يكسّر الجوز

бaIарин тIум لبّ الجوز

бaIap 2 (бу) -ш бу {bajar} سجق يحشى بكرشات مفرومة و مخلوطة مع الأرز والبصل

(чу атарш юхкуш, баа кечбина кхача)

баьлнаш (ду) {ba'lnash} جمع لكلمة бал

баьлча (ю) -наш ю {ba'lcha}[-нан, -нна, -но] (нахаран тIам) يد المحراث

баьпкаш (ду) {ba'pkash} (бепигаш) جمع لكلمة бепиг خبز

баьрзнаш (ду) {ba'rznash} جمع لكلمة барз أكوام

баьрчнаш (ду) {ba'rchnash} جمع لكلمة барч

баьсса {ba'ssa} (صفة للجنس الثالث ، أنظر даьсса)

баьхьа (бу) -наш ду {ba'xha}[-нан, -нна, -но] (дечиган бел) رفش خشبي يستعمل لإزالة الثلج

баьццара {ba'ccara} أخضر (لون دهان أو صبغة)

баьццара басар صبغة خضراء

баьццара нел باب أخضر

баьццаро {ba'ccaro} يميل إلى اللون الأخضر

баьчча (ву) -наш бу {ba'chha}[-нан, -нна, -но] (эскаран хьаькам) قائد عسكري

эскаран лакхара баьчча القائد الأعلى للجيش

бе-берса {be-bersa}(оьр. особый , необычный) غير عاديّ ، رائع

беакоган {beakogan} رباعي الأرجل

бегаш (бу) -аш бу {begash}[-ан, -на, -о] مزاح ، هزار

бегаш бан يمازح

цуьнан къамел бегаше долура حديثه كان يتحول إلى هزار

бего {bego}[бегабо, бегийра, бегийна] (للجنس الثالث ، أنظر дего)

бегIийла {begheela} مناسب ، ملائم

бегIийла ду من المناسب

бегIийлаш (ю) {begheelash}(дика агIонаш) مزايا ، حسنات

беда (бу) -наш ду {beda}[-нан, -нна, -но] حظيرة البهائم

бедазIок (ю) {bedazjok}(утконос, зоол.) خُلْد الماء (حيوان)

бедар 1(ю) -ш ю {bedar}[-ан, -на, -о] ملابس

чухулара бедарш الملابس الداخلية

бедарш дIаяха يخلع ملابسه

бедар 2 (ю) -ш ю {bedar}[-ан, -на, -о] (оьр. мужской костюм) بذلة رجالي (مصطلح في الأردن)

бедаршtегархо (ву,ю) {bedarsh tegarxo} خياط ملابس

бедаршьухкург (ю) {bedarsh uxkurg} علاّقة الملابس

бедаршъюьттург (ю) {bedarsh yuetturg}(оьр. прачка) غسّالة الملابس

бедаш (ю) {bedash} бад جمع لكلمة بطّ

бежалой (ю) {bezhaloi} бож جمع لكلمة تيوس

бежана (ду) -ш ду {bezhana }[-н, бежанна, бежано] بقر

бежанан жижиг لحم بقريّ

беж-ly (ву) беж-lуй бу {bezh-ju} راعي البقر

бежIуьнан баппа (ду) {bezhjuenan bappa} سنّ الأسد الجبلي : هندباء برية أزهارها صفراء

(оьр. пастуший или горный одуванчик)

без (ю) -аш ю {bez}[-ан, -ана, -о] نامية أو ورم : ما يطرأ على الجسم أو ينمو عليه

(дегIана тIеболу цамгаре шад)

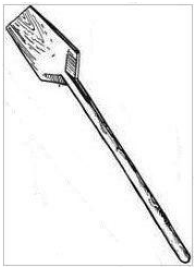
беза {beza} (деза صفة للجنس الثالث ، أنظر)

беза мохь حمل ثقيل

беза {beza}[беза, бийзира, безна] (деза للجنس الثالث ، أنظر)

безам (бу) {bezam}[-ан, -на, -о] حبّ ، ودّ ، غرام

духьххьаралера безам الحب الأول

баьхьа

бедазIок

бедаршъюьттург

бедаршьухкург

цуьнгахь безам бац сан لا أشعر بود نحوه

безам баккха يكره

безам бала يفقد رغبته في ، يفقد حبه تجاه

цунах безам баьлла сан لم أعد أرغب فيه

безам баха يتولد الحب تجاه ، يحب

безам бIаьрзе бу (مثل) الحب أعمى

нехан безам ма баккха хьайх! لا تكره الناس فيك

безаман غرامي

безаман кехат رسالة غرامية

бӏезам

вежарийн безам – тӏулгал а чӏогӏа бу (مثل) المحبة التي تجمع الإخوة أقوى من الحجر

безамалла (ду) {bezamalla} جاذبية عاطفية

безамна {bezamna} للمحبة

безамна ло ас хьуна хIара совгIат أهديك هذه الهدية رمزاً للمحبة

безамбоцу {bezambocu} غير محبوب ، بغيض ، كريه

безамбоцуш стаг ву иза هو شخص بغيض

безаме {bezame} محبوب ، ودود ، جذاب

безаме хета يشعر بود تجاه

безаме стаг إنسان ودود

безаме юьхь وجه جذاب

безаме велакъажар (للمذكر) ابتسامة جذابة

бекъа

безийта {bezeeta}[боьзуьйту, безийтира, безийтина] (للجنس الثالث ، أنظر дезийта)

бекарг-бутт (бу) {bekarg-butt}(оьр. Март) شهر آذار ، مارس

бекх (ю) бекхаш ю {bekx}[бекхан,бекхана,бекхо] (оьр. тулуп) معطف من فرو الضأن

бекхам (бу) -аш бу {bekxam}[-ан, -на, -о] انتقام

луьра бекхам انتقام قاسٍ

бекхам бан ينتقم

ас бекхам бийр бу хьуна سوف أنتقم منك

Далла бекхам бойла хьуна لينتقم الله منك

бекхамза чекхдер дац иза цунна لن يمر له ذلك دون جزاء

бел

бекхамхо (ву,ю) {bekxamxo} منتقم

бекъа (ю) бокъий ю {beqa}[бокъан, бокъана, бокъо] (оьр. жеребёнок) مهر ، فلو (صغير الفرس)

бекъа {beqa} (صفة للجنس الثالث ، أنظر декъа)

бел (ю) белаш ю {bel}[белан, белана, бело] (оьр. железная лопата) رفش حديدي

бела {bela}[боьлу, бийлина, бийлира] (للجنس الثالث ، أنظر дела 3)

белам (бу) {belam} ضُحك

* белам бан يجعله أضحوكة

беламе {belame} مضحك ، هزلي

беламе жоьпаш أجوبة مضحكة

беламе ма даккха гӏуллакх لا تقلب الأمر إلى هزل

белахь {belaxh}(велахь , елахь , белахь , делахь) إذا ، في حالة (للجنس الثالث)

уьш цIахь белахь вогIур ву со إذا كانوا في البيت سوف آتي

Белла-хIорд (бу) {Bella-hord}(Йорданехь бу) البحر الميت

бӏелийта {beleeta}[бӏоьлуьйту, бӏелийтина, бӏелийтина] (للجنس الثالث ، أنظر делийта)

бӏелӏо {belo}[бӏелабо, бӏелийра, бӏелийна] (للجنس الثالث ، أنظر дело)

белха {belxa}[боьлху, билхира, билхина] (للجنس الثالث ، أنظر делха)

белхаза {belxaza} بدون عمل

белхазалла (ду) {belxazalla} (махкахь белхаш ца хилар) بطالة ، عطالة

белхазхӏо (ву,ю) {belxazxo}[-чун, -чунна, -чо] (болх боцуш виснарг) عاطل عن العمل

белхалӏо (ву) {belxalo}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. рабочий) عامل

белхало лаца يستأجر عاملاً

белхалой а, ахархой а العمال و الفلاحين

белхам (бу) -аш бу {belxam} تذمر ، شكاية

белхамаш бан يشتكون ، يتذمر

белхан {belxan} خاص بالعمل مأخوذ من болх

белхан меттиг مكان العمل

белхан де يوم عمل

мукъа де يوم استراحة

белхар (ду) {belxar}(велхар , елхар , белхар , делхар) بكاء

нехан белхар بكاء الناس

белхахӏо (ву,ю) {belxaxo}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. работник) عامل ، موظف

белхаш (бу) {belxash} أعمال جمع لكلمة болх

белхи (бу) белхеш бу {belxi}[-н, -на, -но, белхе] عون ، عمل جماعي تطوعي

белхи бан يقوم بالعمل الجماعي

белхийта {belxeeta}[боьлхуьйту, белхийтира, белхийтина] (للجنس الثالث ، أنظر делхийта)

белхӏо {belxo}[белхабо, белхийра, белхийна] (للجنس الثالث ، أنظر делхо)

белхьам (бу) -аш бу {belxham}[-ан, -на, -о] مرهم

белхьам хьакха يدهن بالمرهم

* цергийн белхьам معجون أسنان

бем

белш (ю) -аш ю {belsh}[-ан, -ана, -о] كتف

шуьйра белшаш أكتاف عريضة

белшах белш а тоьхна الكتف على الكتف

белшаш ласто / сатто يهز كتفيه

белш чуяялар (طب) خلع الكتف

белшан даьIахк (ю) {belshan da'jaxk}(оьр. плечевая кость) عظم العضُد (تشريح)

белшкорт (бу) {belshkort}(белшан буьххьера корта) رأس عظم العضُد (تشريح)

бем (бу) -наш ду {bem}(бен, меттигера дош) عشّ (كلمة دارجة في الأردن)

бен (бу) бенаш ду {ben}[бенан, -на, бено] (бем) عشّ

бен бан يعشش ، يصنع عشاً

* бен боха يخرب الوكر

бен 1 {ben} إلاّ ، فقط ، غير ، ما عدا

цхьа кlант бен вац цуьнан ليس له إلا ابن واحد

и бен, цхьа а ца вевза суна لا أعرف أحداً سواه

бен 2 (ю) {ben } فرق

суна бен дац سيان عندي ، لا فرق عندي

бен ца хета لا يكترث ، لا يبالي

суна бен ца хета لا أكترث ، لا أبالي

бен цахетар لا مبالاة ، عدم الاكتراث

бен ца хетачуха متظاهراً بعدم الاكتراث

хьайна бен ца хетачуха lе! تظاهر بعدم الاكتراث

бен-башха доцуш بلا اكتراث ، بلا مبالآة

бен бар (ду) {ben bar} تعشيش ، صُنع العش

бепиг (ду) -аш я баьпкаш ду {bepig}[бепиган я баьпкан, бепигна я баьпкана, خبز

бепиго я баьпко, бепиге я баьпке]

довха бепиг خبز ساخن

керла бепиг خبز طازج

декъа бепиг خبز يابس

кlеда бепиг خبز طري

кlайн бепиг خبز أبيض

кlен бепиг خبز أسود

деккъа бепиг даа يأكل خبزاً حاف

бепиг датта يخبز

бер (ду) -аш ду {ber}[-ан, -ана, -о] طفل ، طفلة ، ولد

декхаш долу бер رضيع

дина бер مولود

духьххьаралера бер الطفل الأول

бер ца хуьлу стаг رجل عقيم

бер ца до зуда امرأة عاقر

дика бераш - моза, вон бераш – цlоз الخلف الصالح كالنحل والطالح كالجراد

бераш до чоь قسم الولادة أو التوليد

бер-тlорза {ber-t'orza} طفل ، رضيع ، صغير

беран цlа (ду) {beran c'a}(оьр. матка) رحم (تشريح)

ненан кийрахь في رحم الأم

бер дан {ber dan} تنجب ، تضع طفلاً

цуьнан зудчо бер дина زوجته وضعت طفلاً

бер дар (ду) {ber dar} إنجاب (مصدر)

бераш дар إنجاب الأطفال

бер дlадаккхар {ber djadakkxar} (оьр. аборт) إجهاض

бер схьаоьцург {ber sxhaōecurg}(ю/yu) (оьр. акушерка) قابلة ، داية

бера (бу) -наш ду {bera}[-нан, -нна, -но] 1- مروحة 2- فراشة (لجهاز ما) 3- أسطوانة 4- الطاحونة : مخزن قرصي الشكل في سلاح أتوماتيكي

хьеран бера (хьеран чкъург) فراشة أو دولاب الطاحونة

кIа оручу машинан бера (оьр. барабан молотилки) أُسطوانة حصّادة القمح

тапчин бера (оьр. барабан револьвера) مخزن المسدّس

бера

бералла (ду) {beralla} طفولة

ирсе бералла طفولة سعيدة

шен бералла дагалаца يتذكر طفولته

берам 1(бу) -аш бу {beram} أكلة شعبية عند الشيشان عبارة عن جبنة مبشورة مع القشطة

берам 2 (бу) -аш бу {beram}[-ан, -на, -о] صلصة

хохийн берам صلصة البصل

берах {berax} كالطفل

берах лела يقلد الطفل

берах лела воьлла воккхастаг, са а хаьдда велла الكبير الذي قلد الطفل انقطع نفسه ومات

берах хила {berax xila} تَحبل ، أصبحت حبلى

иза берах ю هي حبلى

берах хилар (ду) {berax xilar} حمْل (مصدر)

берах цахилар (ду) {berax caxilar} عقْم (مصدر)

берах цIанялар (ду) {berax c'anyalar} الطهر من النفاس (مصدر)

берахь {beraxh} زمن الطفولة

берахь дуьйна منذ الطفولة

берг 1 أطفال ، أولاد

бераш (ду) {berash} كالأطفال

берашха {berashxa}

берг 1(ю) -аш ю {berg}[-ан, -ана, -о] (оьр. копыто) حافر

берг 2 (ю) -аш ю {berg} أوراق لعب أرقامها من اثنين إلى ستة

(оьр. игральные карты от двойки до шестёрки)

берд (бу) -аш ду {berd}[-ан, -ана, -о] جُرف ، هاوية

бердах даха يهوي في الهاوية

бердах эккха يلقي بنفسه من فوق الجرف

* бердах эккха гIерта يعرّض نفسه للمخاطر أو التهلكة

* бердан йисте хьовзо لا يجعل له مجالاً للهرب أو الخلاص ، يحشره في خانة (اليك) ، يهدده

бере

бердина {berdina} التي ولدت

бердина зуда المرأة التي وضعت أو ولدت

бере (ву) -ш бу {bere}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. наездник, джигит) فارس ، خيّال

беречун бухка حزام السرج

берелла (ду) {berella}(оьр. наездничество) الفروسية (ركوب الخيل أو البراعة فيه)

(дин хьийзош, хоккуш ден гIуллакхаш)

берза {berza}[боьрзу, бирзира, бирзина] (للجنس الثالث ، أنظر дерза)

берзалой (ю){berzaloi}[-н, берзлошна, берзлоша, берзлошка] ذئاب جمع لكلمة борз

берзан {berzan} خاص بالذئب مأخوذ من борз

берзан цIока جلد الذئب

берзан дог قلب الذئب

* берзан дог долуш ву иза (كناية عن الشجاعة والإقدام) له قلب كقلب الذئب

берзан угIар عواء الذئب

* берзан гIулг юккъехула дала تقع بينهم الخصومة أو العداوة

берийн {bereen} خاص بالأطفال

берийн чоь (цIа) حجرة الأطفال

берийн маьнга سرير أطفال

* берийн хабар كلام صبيان ، كلام فارغ

* берийн хан زمن شقاوة الطفولة

берийн беш {bereen besh} (ю) (оьр. детский сад) رياض الأطفال (روضة)

берийн лор {bereen lor} طبيب أطفال

берийн лоьралла {bereen loeralla} (ду) طب الأطفال

берийн цамгарш {bereen camgarsh} (ю) أمراض الأطفال

беркат (ду) -аш ду {berkat} بركة ، رخاء

беркате {berkate} مبارك ، ذو بركة

беркате мохк أرض مباركة

беркъа {berqa}(оьр. бедно одетый) رثّ الملابس ، أشعث

бероза {beroza} (къорза / котаман къорза бос) مرقَّش ، منقَّش

бероза котам دجاجة مرقشة

бертадало {bertadalo} يقنع ، يصالح ، يوفق بين

со и бертавало гIертара كنت أحاول إقناعه

оьгIазбахнарш бертабало يصالح المتخاصمين

бертадан {bertadan} يتصالح ، يوافق

бертадаха {bertadaxa} صالح ، يتفاهم ، يتوافق ، يتعاهد ، يتعاقد

уьш бертабахна هم تصالحوا ، هم تفاهموا

бертаза {bertaza} (ницкъах) قسراً ، كرهاً ، بدون رغبة ، بالإكراه

бертахь я бертаза طوعاً أو كرهاً

сан бертаза дира цо иза قام بذلك بدون رغبة مني

бертал {bertal} على بطنه

бертал

бертал вижа ينام على بطنه

бертал кхета (юьхьаркхета) يقع على وجهه

бертал-Iункар / Iункар-бертал رأساً على عقب

бертал даккха / тоха {bertal dakkxa / toxa} يقلب

бертахь {bertaxh} بوفاق ، بوئام ، متحدّ ، متفق ، متماسك . طوعاً (مأخوذ من барт)

бертахь доьзал عائلة متماسكة

бертахь дехийла шу! فلتعيشوا بوئام

бертахь дан يعمل بتفاهم

бертиг (ю) -аш ю {bertig}[-ан, -на, -о] فوَّهة ، رقبة

шишанан бертиг فوهة الزجاجة

эткан бертиг ساق الجزمة

берхlитта {berhitta} ثمانية عشر

берцаш (ду) {bercash} جمع لكلمة борц

берч (ю) -аш ю {berch}[-ан, -ана, -о] (оьр. мозоль) مسمار القدم (تصلب موضعي في البشرة)

бершалой (ю) {bershaloi} جمع لكلمة борш

беса {besa} شاحب

бесалла {besalla} شحوب

бесара {besara}(оьр. цветной) ملوّن

бесара телевизор تلفزيون ملون

бес-бесар {bes-besar} متنوع ، مختلف

беснаш (ду) {besnash} ألوان جمع لكلمة бос

бесни (ю) беснеш ю {besni}[-н, -на, -но, -га] خدّ (خدود)

цlийелла беснеш خدود محمّرة

бесо {beso} شاحب نوعاً ما

беста {besta}[беста, бистира, бистина] (للجنس الثالث ، أنظر деста)

беттан {bettan} قمريّ ، شهريّ

беттан денош أيام الشهر

беттан юккъера алап متوسط الراتب الشهري

беттанаш (ду) {bettanash} أشهر ، أقمار جمع لكلمة бутт

беттаса (ду) {bettasa} ضوء القمر

беттасан серлонгахь في ضوء القمر

бехa 1 {bexa}[боьху, бийхира, бехна] (للجنس الثالث ، أنظر дехa 1)

бехa 2 {bexa} (صفة للجنس الثالث ، أنظر дехa 2)

беха муш حبل طويل

бехдала {bexdala} يتسخ ، يتلطّخ ، يتلوّث ، يتغوّط ، يتبرز ، يتنجس

бехдан {bexdan} يوسّخ ، يلطخ ، يلوّث ، ينجس ، يدنس ، يشوّه السمعة

бехвина дlаваккха يشوّه أو يمتهن سمعته على الملأ

бехк (бу) -аш ду {bexk}[-ан, -ана, -о] ذنب ، تهمة

бехк шена тlера дlабаккха ينفي التهمة عن نفسه

сан хlун бехк бу! وما ذنبي أنا

бехк баккха يعاتب ، يوبّخ

баккха бехк боцуш بلا ذنب أو لوم يؤاخذ عليه

бехк билла يلوم ، يحمل الذنب ، يؤاخذ

ас хьуна бехк ца буьллу أنا لا ألومك

бехк ма билла! آسف ، المعذرة

бехк ца биллар доьху ас шуьга! أستميحكم عذراً

бертиг

суна бехк ма биллалаш! أعذروني

цунна бехк буьллийла яц لا مجال للومه

церан бехкалара вер вац хьо لن تبرئ ساحتك أمامهم

бехк-къасторхой (бу) {bexk-qastorxoi} (оьр. присяжный) المحلفين (في المحكمة)

бехк-талламхо {bexk-tallamxo} (оьр. следователь) مُحقّق

бехка {bexka}[боьхку, бихкира, бихкина] (للجنس الثالث ، أنظر дехка)

бехказдаккха {bexkaz dakkxa} يعذر ، يبريء (فعل للمفرد)

бехказдала {bexkaz dala} يعتذر ، يبرر موقفه أو نفسه ، يبرأ (فعل للمفرد)

ша динчунна безказвелира иза اعتذر عما بدر منه

бехказдаха {bexkaz daxa} فعل للجمع من бехказдаккха

бехказдовла {bexkaz dawla} فعل للجمع من бехказдала

бехказло (ю) -наш ю {bexkazlo}[-нан, -нна, -но] عذر ، تبرير ، مبرر

иза бехказло яц هذا ليس عذراً

цхьа а бехказло къобалйийр яц ас хьоьгара لن أقبل منك أي تبرير

бехказхила {bexkaz xila} يصبح بريئاً

бехказхиларан кхел حكم بالبراءة

бехкала даха {bexkala daxa} يشعر أو يحس بالذنب

бехкам (бу) -аш бу {bexkam}[-ан, -на, -о] حظر ، منع

бехкаман саттам {bexkam sattam} (оьр. условное наклонение) صيغة الفعل الشرطية (نحو)

бехке {bexke} مذنب ، مذنبة

* бехке стаг (хьаша) ضيف

бехке вийриг {bexke weerig} مدّع (محكمة)

бехке винарг {bexke winarg} متهم (محكمة)

бехкедан {bexke dan} يَتّهِم ، يُتّهَم

ямартлонна бехкеван يُتهم بالخيانة

бехке дар (ду) {bexke dar} اتهام (مصدر)

бехке лара {bexke lara} يعتبره مذنباً

бехке хила {bexke xila} يدان

бехке хилар (ду) {bexke xilar} إدانة (مصدр)

и бехке хилар гучудели ظهرت إدانته

бехо {bexo} الطويل نوعاً ما (صفة للجنس الثالث бу)

бехчалг (ю) -аш ю {bexchalg}[-ан, -ана, -о] (оьр. тряпка) خرقة ، فوطة

бецаш (ю) {becash}[бецийн, -на, -а, -ка] أعشاب جمع لكلمة буц

беци-беци {beci-beci} عبارة تقال عند نداء الجداء أو الخراف

(буьхьигашка я Іахаршка тІехкойкхуш олу дош)

беш (ю) бошмаш ю {besh}[бешан, бешана, бешо] (оьр. сад) بستان

беша даха يذهب إلى البستان

бешахь في البستان

беш лело يدير بستاناً

бешахо (ву) {beshaxo}[-чун, -чунна, -чо] بستاني

бешлелор (ду) {beshlelor} بستنة (مصدر)

беш-бетlар вала {besh-bet'ar wala} يفقد أعصابه ، يثور

(оьр. приходить в состояние нервново возбуждения)

бига {biga}[буьгу, бигира, бигна] (للجنس الثالث ، أنظر дига)

бигийта {bigeeta}[буьгуьйту, бигийтира, бигийтина] (للجنس الثالث ، أنظر дигийта)

бижо {bizho}[бижабо, бижийра, бижийна] (للجنس الثالث ، أنظر дижо)

бийла {beela}[буьйлу, бийлира, бийлина] (للجنس الثالث ، أنظر дийла)

бийха {beexa} (боьха , боьханиг) وسخ ، قذر ، متسخ

бийха куьйгаш أيد متسخة

бийха лела يتصرف بقذارة

бийха хета يشمئز

бийца {beeca}[буьйцу, бийцира, бийцина] (للجنس الثالث ، أنظر дийца)

бийша {beesha}[буьйшу, бийшира, бийшина] (للجنس الثالث ، أنظر дийша)

била {bila}[буьлу, билира, билина] (للجنس الثالث ، أنظر дила)

билгала {bilgala} (къаьстина) محدَّد ، معيّن ، بيّن ، مميّز

билгала саттам صيغة الفعل الإخبارية (نحو)

билгалдаккха {bilgal dakkxa} يحدِّد ، يعيّن ، يوضّح ، يميّز ، يظهر ، يبرز (فعل للمفرد)

билгалдаккхар (ду) {bilgal dakkxar} تحديد ، تعيين ، توضيح ، تمييز ، إظهار (مصدر)

билгалдала {bilgal dala} يتحدّد ، يتعيّن ، يتميّز ، يبرز ، يظهر (فعل للمفرد)

тlамехь билгалваьлла برز في المعركة

билгалдалар (ду) {bilgaldalar} تحدّد ، تعيّن ، تميّز ، بروز ، ظهور (مصدر)

билгалдан {bilgal dan} يلاحظ ، يلمح ، يميز ، يعلّم ، يعيّن ، يحدد

билгалдаха {bilgal daxa} فعل للجمع من билгалдаккха

билгалдовла {bilgal dawla} فعل للجمع من билгадала

билгалдоцу {bilgaldocu} غير محدَّد ، غير معرف ، غامض

билгалдош (ду) {bilgaldosh}(оьр. имя прилагательное) نعت ، صفة (نحو)

билгалза {bilgalza}(билгалдоцу) غير معين ، مجهول ، غامض ، غير محدَّد

билгалза саттам صيغة الفعل المجهولة (نحو)

билгалза жоп جواب غامض

билгало (ю) -наш ю {bilgalo}[-нан, -нна, -но] علامة ، دلالة ، خاصية ، سمة ، ميزة ، ملاحظة

билгало ян يضع علامة ، يضع ملاحظة

къастаман билгалонаш علامات مميزة

вистцахилар - резахиларан билгало ю السكوت علامة الرضى

билггал {bilggal} بالضبط ، بالدقة ، بالفعل ، قطعاً، أكيد

билггал маца воглур ву хьо? ؟ متى ستأتي بالضبط

билзиг (ю) -аш (ю) {bilzig} خيط مغزول من الصوف ملفوف على اليد

(куьйга тlе хьарчийна эханг ду)

билзиг дай сан عبارة تقال عند اللعب عند اختيار شيء ما ، ومن يقولها أولاً يفوز بذلك

биллам (бу) -аш бу {billam}[-ан, -на, -о] (оьр. условие) شرط

билламаш тIе куьг яздан (оьр. подписать условия) يوقّع على الشروط

биллам бохо (оьр. нарушить условие) ينقض الشّرط

бираьнчиг (бу) -аш ду {bira'nchig}(оьр. качели) (гаьнгали, буьнжолаг) أرجوحة

биргIа (ю) -наш ю {birgha}[-нан, -нна, -но] ماسورة ، أنبوبة

биргIанийн догIа (ду) {birghaneen dogha} مفتاح مواسير

бирдолаг (ду) -аш ду {birdolag}[-ан, -на, -о] (оьр. летучая мышь) (пирдолаг) خفّاش (طائر)

биса {bisa}[буьсу, бисира, бисна] (диса أنظر ، للجنس الثالث)

бисса {bissa}[буьссу, бисира, биссина] (дисса أنظر ، للجنس الثالث)

биста (ю) {bista} (чаккхе) نهاية

биста кхаччалц حتى النهاية ، على الآخر ، لغاية آخر مدى

бита {bita}[буьту, битира, битина] (дита أنظر ، للجنس الثالث) биргIанийн догIа

битам (бу) -аш бу {bitam}(оьр. впечатление) انطباع ، أثر

дика битам бита (оьр. оставить хорошее впечатление) يترك انطباع جيد

биток (бу) битокаш бу {bitok} عظم مصبوب فيه الرصاص يستخدم في لعبة الكِعاب

(оьр. свинчатка – кость для игры в бабке налитая свинцом)

бицбан {bicban}[бицбо, бицбира, бицбина] (дицдан أنظر ، للجنس الثالث)

бичам (бу) {bicham} (хIуманан куц ду) شكل (شيء ما)

аварино машенан бичам бохийна حادث السير شوّه شكل السيارة

биши (ду) бишеш ду {bishi} يد الطفل (في لغة الأطفال)

[-н, -на, -но, -га] (оьр. детская рука)

биши тоха! صفق (تقال للطفل)

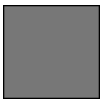
бишка оза {bishka oza} يضرب (عادة للطفل)

биъкогберг (ю) {bi'kogberg} ذو أربعة أرجل أو أربعة قواعد биъсаберг

биъсаберг (ю) {bi'saberg} 1- ذو أربعة زوايا أو أضلاع ، مربّع 2- الدّيناري في ورق اللعب

бо (ду) бай ду {бо}[-н, -на, -но, -га] (оьр. сирота) يتيم

бо бер طفل يتيم

бо берийн цIа ميتم

бовда {bawda}[бовду, бевдира, бевдда] (довда أنظر ، للجنس الثالث) биъсаберг

бовдаккха {baw dakkxa} يجعله يستقل بحياته وسكنه بعد الزواج (فعل للمفرد)

дас бовваькккхира кIант جعل الوالد الابن يستقل بمعيشته

бовдала {baw dala} (дIакъаста , шавала) يستقل بمعيشته وسكنه (فعل للمفرد)

воккхах волу кIант боввелира الابن الأكبر استقل في معيشته

бовдаха {baw daxa} فعل للجمع من бовдаккха

бовдовла {baw dawla} فعل للجمع من бовдала

бовза {bawza}[бевза, бевзира, бевзина] (довза أنظر ، للجنس الثالث)

бовзийта {bawzeeta}[бовзуьйту, бовзийтира, бовзийтина] (довзийта أنظر ، للجنس الثالث)

бовла {bawla}[бовлу, бевлира, бевлла] (довла أنظر ، للجنس الثالث)

бовха {bawxa} (довха أنظر ، للجنس الثالث)

бог (ю) боьгнаш ю {bog} إنتفاخ ، بداية ظهور القرن عند بعض الحيوانات

(малаш йолуш, схьасевсина гуш санна йолу хlума)

бог яла يبدأ القرن بالظهور

бога (ду) -наш ду {boga}[-нан, -нна, -но] (кlорга, доккха бошхап) قصعة كبيرة وعميقة

бод (бу) {bod}[-ан, -ана, -о] عجين

бод хьен يدعك العجين

бод билла يعجن

бод гондарбан يعمل العجين على شكل كرات بعد عجنه تمهيداً لخبزه لاحقاً бога

бода (бу) {boda}[-нан, -нна, -но] ظلام ، عتمة ، غسق ، جهل

бода бола يحل الظلام

бода къовлабелла اشتد الظلام

бода боллушехь بالرغم من الظلام

дешар-серло, цадешар-бода العلم نور والجهل ظلام

бодалгаш (ю) {bodalgash}(оьр. кондитериские изделия) معجنات

бодане {bodane} مظلم ، معتم ، جاهل

бодане буьйса ليلة مظلمة

бодане цla غرفة معتمة

бодане мур عصر مظلم ، عصر جاهلي

бодане стаг إنسان جاهل

боданехь {bodanexh} في الظلام ، في العتمة бож

бодашкахь {bodashkaxh} (боданехь)

боддала {boddala} يخمل ، يرتخي ، يتحلل (للجسم) ، يلين (بسبب الحرارة)

дегI бодделла сан خمل جسمي ، أضنته الحرارة

эчиг цlергахь бодло يلين الحديد في النار

боддан {boddan} جعله (يخمل ، يرتخي ، يتحلل) ، ألان (للمعادن)

бож (ю) бежалой ю {bozh}[-ан, -ана, -о] (оьр. козёл) تيس (ذكر الماعز)

божабер (ду) -аш ду {bozhaber} طفل ذكر

божаберийн ишкол مدرسة أولاد

божал (ду) -ш ду {bozhal}[-ан, -на, -о] إسطبل خيل ، زريبة

божарий (бу) {bozharee}[-н, божаршна, божарша, божаршка] ذُكور

божарийн бедарш ملابس رجالي

божарийн хьаштагlа حمام للرجال

боз (ду) боьзаш ду {boz}[боьзан, боьзана, боьзо] بَزّ : قماش قطني سميك خام

бозбуанча (ву,ю) -ш бу {bozbuancha} مشعوذ ، ساحر ، الذي يقوم بألعاب الخفية

[бозбуанчин, бозбуанчина, бозбуанчо]

бозбуанчалла (ду) {bozbuanchalla} شعوذة ، سحر ، ألعاب الخفية

бозбуанчалла лело يمارس الشعوذة

бой (ю) -наш ю {boi}[-нан, -нна, -но] شبكة ، ناموسية ، تول (للشباك ، للباب). خمار (للوجه)

бой олла يضع التول

бокх (бу) боькхнаш бу {bokx}[бокхан, бокхана, бокхо] (оьр. смола) قار ، قطران

боккха сай (бу) {bokkxa sai}(оьр. лось) الأيل الضخم

бокъаш-бокъаш {boqash-boqash} (бокъашка кхайкхар) عبارة تقال عند نداء صغير الفرس

бокъий {boqee} جمع لكلمة бекъа

бол (бу) белаш бу {bol} جزء من الطحين كان الطحّان يأخذه أجراً له

[белан, белана, бело] (ялта ахьарна хьархочунна луш хилла ял ю)

бол баккха يأخذ الطحّان أجره

болам (бу) -аш бу {bolam} (оьр. от шеи до руки) ذراع

болам (бу) -аш бу {bolam}(цхьана лалашонца гIуллакх дIадолийна дIадахьар) حركة

машаран гIоьнчийн болам حركة أنصار السّلام

болар (ду) {bolar}[-ан, -на, -о] (волавалар) مشية

боккха сай

сиха болар مشية سريعة

болар дан يقوم بمشية

болар лагIдан يبطيء المشية

боларехь أثناء المشية

* болар эца يأخذ خطاه ، يسير

говр боларца евза, къонах собарца вевза (مثل) الحصان يعرف بمشيته والرجل يعرف بصره

болат (ду) -аш ду {bolat}[-ан, -на, -о] (оьр. сталь) فولاذ

болатан лаам إرادة فولاذية

боле (ю) {bole} (малхбале) شرق

болла {bolla}[буллу, боьллира, боьллина] (للجنس الثالث ، أنظر долла)

болх (бу) белхаш бу {bolx}[белхан, балхана, балхо] عمل ، شغل

болх бан يعمل ، يشتغل

мичахь болх беш ву хьо? أين تعمل ؟

телефон болх беш яц (лелаш яц) (معطل) الهاتف لا يعمل

белхан сахьташ ساعات العمل

аренан белхаш أعمال ميدانية (خارجية)

юкъараллин болх عمل جماعي

балха дала يباشر العمل

балха хIотта يتوظّف

балхара дIаваккха يفصل من العمل

балха даха يذهب إلى العمل

балхахь хила يكون في العمل

болх охьатаса يضرب عن العمل

болх охьатасар إضراب عن العمل

* ас бийр бу цуьнан болх (للتهديد) سوف أتدبر أمره

* болх дIаяккха (تعبير تحقيري أو تهكمي) يقضي على ، يجهز على

* делан болх бу أمر / شأن الله

болхбалу {bolxbalu} قادر على العمل

болхбалуш мел верг дIавигира أخذوا كل من كان قادراً على العمل

болхлург {bolxlurg} صاحب العمل

больница* (ю) {bolnica / lazartni} (лазартни ю) مستشفى

бомба* (ю) -наш ю {bomba}[бомбин, бомбина, -но] قنبلة

бора {bora} (оьр. бурый) أسمر داكِن (خاصّ بلون الخيول)

бораха {boraxa} (صفة للجنس الثالث ، أنظر дораха)

боргIал (ю) -ш ю {borghal}[-ан, -на, -о] (нIаьна ю) ديك

бордаха {bordaxa}(1- аьттан цIен-кIайн бос 2- къорза бос) مبرقش (لون للبقر)

бореш (ю) {boresh}(верта басарден Iаьржачу басахь долу басар) صبغة سوداء لصباغة верта

борз (ю) берзалой ю {borz}[берзан, барзана, барзо] ذئب

берзан кIеза جرو الذئب

нана-борз ذئبة لها جراء

цергаш йоцуш борз хир яц لا يوجد ذئب بلا أسنان

дуьне теллина борз (дахаро чахчийна стаг) رجل حنكه الدهر

* борз хила يتعنتر ، يصبح فتوة

* лелла борз محنّك

борз-морзах

борз-морзах (бу) {borz-morzax} (оьр. тиски) ملزمة (أداة)

борц (бу) берцаш ду {borc} (оьр. просо) دُخْن : نبات عشبي من النجيليات حبه صغير أملس كحبّ السمسم ويستعمل كعلف للماشية ، ينبت برياً ومزروعاً

[берцан, берцана, берцо]

борш (ю) бершалой ю {borsh} (оьр. бычок, молодой бык) (старгIа) ثور فتي لغاية السنة الثانية

[баршан, баршана, баршо]

етт барше беана البقرة في حالة هيجان تجاه الثور

барше лаца يسفد البقرة

боршалла (ю) {borshalla} تلقيح البقرة

боршам 1(бу) {borsham}[-ан, -на, -о] خليط من الماء والطين والرمل لتمليط الأرضية

(цIаьнкъа хьакха, гIум ийна сацкъаран кочалла ю)

боршам 2 (бу) {borsham}[-ан, -на, о] طلاء قاتم اللون للجزء السفلي من الجدار

(боданечу басахь долу пенан лахара дакъа)

бос (бу) беснаш ду {bos}[бесан, басна, басо] لون

сирла беснаш ألوان فاتحة

таьIна беснаш ألوان غامقة

бос бан (бахьа) يشحب لونه ، يمتقع لون وجهه

бос баьхьна цуьнан شحب لون وجهه ، امتقع لونه

кхеравелла бос байра цуьнан شحب لونه من الخوف

бос эца يتلوّن

бос керча يتغير من لون إلى لون

шина басахь بلونين

босхуьйцург

босбуург (ю) -аш ю {bosbuurg}(юьхьа тIе йолуш къорзалг санна хIума) بثرة ، حبّ الشباب

босхуьйцург (ю) {bos xiecurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. хамелеон) حرباء (حيوان)

босса {bossa}[буссу, боьссира, боьссина] (للجنس الثالث ، أنظر досса)

ботт (ю) беттанаш ю {bott}[беттан, баттана, батто] علبة ، غلاف ، غمد

сирникийн ботт علبة الكبريت

хьаьжкlаш баттара яха نزع الذرة من أغلفتها

тур батта долла يضع السيف في الغمد

тур баттара даккха يُخرج السيف من غمده

ботт

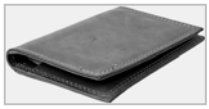
* батта чохь хила (оьр. так, как должно быть) كما ينبغي ، كما يجب

ботта {botta}[бутту, боьттира, боьттина] (للجنس الثالث ، أنظر дотта)

боха {boха}[буху, буьйхира, боьхна] (للجنس الثالث ، أنظر доха)

бохам (бу) -аш бу {boхam}[-ан, -на, -о] ضَرر ، خراب ، فاجعة ، نكبة ،كارثة ، مأساة

бохам бан يضر ، يفجع

бохам хила يصاب بضرر/ بفاجعة/ بنكبة

lаламан бохамаш الكوارث الطبيعية

бохбан {boxban} (дохда أنظر ، للجنس الثالث)

бохча (ду) -наш ду {boxcha} 1– صرة للنقود 2– مثبنة : صرة يوضع فيها لوازم الخياطة وتكون مصنوعة من قماش مطرّز

[бохчин, бохчина, бохчано]

бохь (бу) баххьаш ду {boxh}[-ан, -ана, бохьо] قمّة ، ذروة

ламанан бохь قمة الجبل

диттан бохь ذروة الشجرة

бохь бorlа يقف على رؤوس أصابع قدميه أثناء الرقص

бохь

боца {boca} (доца أنظر ، صفة للجنس الثالث)

бочабalар (ду) -ш ду {bochabajar}(оьр. грецкий орех) بندق

бошмаш (ю) {boshmash} بساتين جمع لكلمة беш

бошто (ю) -ш ю {boshto}[-нан, -нна, -но] (шо кхаьчна бож) جدي ذكر أتم السنة من عمره

бошхап (ду) бошхепаш ду {boshxap}[бошхепан, бошхепана, бошхепо] صحن

клорга бошхап صحن عميق

гомха (шера) бошхап صحن ضحل

чайнан бошхап صحن صغير لكأس الشاي

боь (бу) боьш ду {boe}[-н, -на, -но] ثوم جبلي أو بري

(ламанан саьрамсекх) (оьр. горный чеснок)

бочабalар

боьгнаш (ю) {boegnash} جمع لكلمة бог

боьжигдаккха {boezhig dakkxa} يصدّع ، يفلق (فعل للمفرد)

боьжигдала {boezhig dala}(оьр. покоробиться) يتصدَّع ، ينفلق (فعل للمفرد)

у боьжигдаьлла انفلق لوح الخشب

боьлак (ю) -аш ю {boelak}[-ан, -на, -о] حرش (أحراش) ، حرج

(къона, жима хьун) (оьр. роща)

боьлкъазар (ю) {boelqazar}(крот, зоол.) (оьпанах тера долу дийнат) خُلْد أوروبي (حيوان)

боьлла (ю) -ш ю {boella}[боьллин, боьллина, боьлло] (башхалла) فرق ، اختلاف ، تفاوت

боьмаша {boemasha}(оьр. коричневый) بني

боьмаша бос لون بني

бо̲ьра (бу) -наш ду {bо̲era}[-нан, -нна, -но̲] (оьр. овраг) واد (أودية)

(лаьтта тlехь кlорга, чутаьlна меттиг)

боьрахула даха يذهب عبر الوادي

боьрша {boersha} ذكر ، رجل (عكس стен)

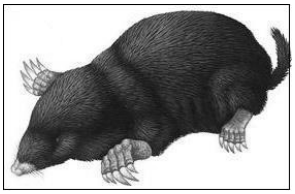
боьрша бер طفل ذكر

боьрша бад ذكر البط

боьрша цициг قط

боьршалла (ю) {boershalla} ذكورة

бо̲ьха {bо̲eха} (бийха) وسخ ، قذر ، متسخ

боьха (во̲н) хьожа رائحة كريهة

боьха бедарш ملابس متسخة

боьха хета يقرف ، يشمئز

боьха лела يتصرف بقذارة

бо̲ьхалла (ю) {bо̲exalla} وساخة ، قذارة боьлкъазар

бо̲ьхаллаш (ю) {bо̲exallash} قاذورات ، أوساخ

бо̲ьхахе̲тар (ду) {bо̲exaxе̲tar} قرف ، اشمئزاز (مصدر)

боьххье̲ {boexhhе̲} إلى الأعلى ، إلى القمة

боьххье̲даккха {boexhhе̲ dakkxa} يرفع إلى الأعلى ، يضع على القمة (فعل للمفرد)

боьххье̲да̲ла {boexhhе̲ dа̲la} يصعد إلى أعلى أو قمة شيء (فعل للمفر د)

боьххье̲да̲ха {boexhhе̲ dа̲xa} فعل للجمع من боьххьедаккха

боьххье̲довла {boexhhе̲ dawla} فعل للجمع من боьххьеда̲ла

бу {bu} (ву 1, ю 2 , бу 3, ду 4) أداة تعريف للجنس الثالث

уьш цlахь бу هم في البيت

лаьхьа кхераме бу الأفعى خطرة

бугlа (ю) -наш ю {bugha}(оьр. бык-производитель) ثور فحل (يكون عمره عادة ثلاث سنوات)

[-нан, -нна, -но̲]

етт бугlе беана البقرة في حالة هيجان تجاه الثور

етт бугlе лаца يسفد البقرة

бугlа я̲р (ю) {bughay а̲r}(оьр. белена) البنج : نبات ذو خصائص مخدرة وسامة ضارة بالدجاج وما إليه

бугlул (ю) -ш ю {bughul}[-ан, -на, о̲] (белшах тосу тlоьрмиг) صرة أو حقيبة تعلق على الكتف

буза {buza}[бузу, буьзира, буьзна] (للجنس الثالث ، أنظر дуза)

буй (бу) -наш бу {bui}[-нан, -нна, -но̲] قبضة اليد

буй тоха يلكم

буй къовла يشد قبضته

буй бан يقبض أصابع يده

* буй-тlара ян يتعارك بالأيدي

* бlаьрга буй а боьллина lан يقضي الوقت باكياً يمسح دموعه بيديه

буй бан {bui ban}(оьр. собрать , объединить воедино) يجمع ، يوحّد

буй бахийта {bui baxeeta}(оьр. присвоить) يختلس ، يستولي على

буй буза {bui buza}(оьр. сделать своим) يستحوذ أو يستولي على (مال مثلاً)

буйна вало / верзо (шен куьйга кIелвало) يخضعه لسيطرته ، يجعله في قبضته

буйнара вала {buinara wala} يفلت من قبضته (سيطرته)

буйнахь латто {buinaxh latto} يبقيه تحت سيطرته

буйна ван {buina wan} يقع تحت سيطرته ، يقع في قبضته

буйдол (ю) -ш ю {buidol}(оьр. карлик) قزم

букара {bukara}(оьр. горбатый) أحدب ، حدباء

букарваха {bukarwaxa} يحدب أو يتقوَّس ظهره

букаралла (ю) {bukaralla} حدبْ ، تقوّس الظهر

букардола {bukardola} (букардаха) يحدب أو يتقوس ظهره بула

букарвоьлла стаг кашо бен нисвийр вац (مثل) الأحدب لا يعدل ظهره إلا القبر

букартаla {bukartaja} يحدب ظهره ، يقوّس ظهره

букъ 1(бу) баккъаш ду {buq}[-ан, -ана, -о] ظهر (ظهور)

букъ нисбан يعدّل ظهره

букъ тоха (берзо) يدير ظهره ، يُعرض عن ، الجهة الخلفية منه مواجهة ل

букъ тIехьа وراء الظهر

куьйгаш букъ тIехьа лецира цо يشبّك يديه وراء ظهره

букъе зуз дан يشعر بقشعريرة تسري في ظهره

* букъ кагбан يقصم ظهره

букъ 2 (бу) баккъаш ду {buq}[-ан, -ана, -о] مسند ، ظهر

гIантан букъ مسند الكرسي букъдаьlахк

букъ боцу гIант كرسي بلا مسند

букъан арц (бу) {buqan arc} النتوء العظمي للعمود الفقري

букъан тIум (ю) {buqan t'um}(оьр. спинной мозг) الحبل الشوكي ، النخاع الشوكي

букъан чIара (бу) {buqan ch'ara}(оьр. мышцы спины) عضلات الظهر أو العمود الفقري

букъан юкъ (ю) {buqan yuq} الفراغ ما بين الفقرات

букъарш (ю) {buqarsh} رواسب ، تفل

букъдаьlахк {buqda'jaxk}(оьр. позвонок) فقرة (إحدى فقرات العمود الفقري)

букъсурт (ду) {buqsurt}(оьр. позвоночный столб) العمود الفقري

букъсурт гамдалар اعوجاج العامود الفقري

букъсуртдоцу {buqsurtdocu} لافقاري бумбари

букъсуртдоцу дийнаташ حيوانات لافقارية

була (ю) -наш ю {bula}[-нан, -нна, -но] (оьр. зубр) الأُرخُص : ثور بري أوروبي شبة منقرض

була {bula}[булу, буьйлира, буьйлина] (للجنس الثالث ، أنظر дула)

булам (бу) {bulam}(оьр. напряжение-физ.) توتر ، جهد (فيزياء)

лакхарчу буламан ток تيار كهربائي ضغط عال

булкъ-аьлла {bulq-a'lla} محدثاً صوتاً مثل سقوط شيء في الماء

бумаьштиг (ю) {buma'shtig}(оьр. бумажник) محفظة جيب ، حافظة نقود

бумбари (ю) бумбарешш ю {bumbari} [-н, -на, -но, -га] (оьр. шмель) الطّنانة : نحلة ضخمة شديدة الطنين أثناء طيرانها

бумзи (ю) бумзеш ю {bumzi}[-н, -на, -но, -га] (оьр. бумазея) قماش قطني بوبر

бун (ю) баннаш ю {bun}[буьнан, буьнна, буьно] خُصّ ، قن الدجاج

буноста (ю) бунастарш ю {bunosta}[бунастаран, бунастаро] (оьр. бедренная кость) عظم الفخذ

буппаз (ву,ю) {buppaz} (чхьоч, стомма, дерстина адам, буппlаз)

буппалг (ду) -аш ду {buppalg}(оьр. зяблик) شُرشور : عصفور ملون حسن الصوت

буппlаз (ву,ю) -аш бу {bupp'az}[-ан, -на, -о] (буппаз) إنسان قصير وسمين (تقال على سبيل المزاح)

бур-бур дан {bur-bur dan} يُغمغم ، يُتمتم

бурам (ду) -аш ду {buram}[-ан, -на, -о] (оьр. паром) المعدِّية (مركب يعبر أو ينقل به من شاطئ إلى شاطئ)

бургат (ю) -аш ю {burgat}[-ан, -на, -о] (жима хорбаз ю) بطيخة صغيرة

буржал (ду) -ш ду {burzhal}[-ан, -на, -о](оьр. кандалы) صفد ، قيد (للأرجل)

буржалш тоха يقيد بالأصفاد

буру

буркo (ю) {burko}[-нан, -нна, -но] جو خانق ، كتمة الهواء

чохь бурко ю الجو خانق في الداخل

бурса (ю) -наш ю {bursa} نوع من الشجيرات القصيرة

[-нан, -нна, -но] (куллан цlе)

буру (ду) -ш ду {buru}[-н, -на, -но, -га] مثقب

буру тоха يثقب ، يحفر عن طريق الثقب

буру хьовзо يدير المثقب

бун

бурутухург (ю) {buru tuxurg} حفّارة

бурч (бу я ю) -аш бу {burch}[-ан, -ана, -о] (оьр. перец) فلفل

цlен бурч فلفل أحمر

lаьржа бурч فلفل أسود

бурч тоха يضيف الفلفل

буса {busa }[бусу, буьйсира, буьйсина] (дуса أنظر ، للجنس الثالث)

буса {busa} (буьйсанна) في الليل ، ليلاً

бус-буса في كل ليلة

хlор буса في كل ليلة

дийнахь а, буса а في الليل و النهار

бустамаш 1

буссе (ю) {busse} (малхбузе) غرب

бусулба (ву,ю) -наш бу {busulba}[-нан, -нна, -но] مسلم

бусулба дин الدين الإسلامي

бусулба стаг إنسان مسلم

бурутухрг

буста {busta}[бусту, буьстира, буьстина] (дуста أنظر ، للجنس الثالث)

бустам (бу) -аш ду {bustam}[-ан, -на, -о] نموذج للتفصيل

бустам баккха يعمل نموذج للتفصيل

бустамаш 1(ду) {bustamash} أوعية البارود والرصاص على صدر اللباس التقليدي للرجال

бустамаш 2 (ду) {bustamash} زخارف ، أشكال زخرفية

* бустамаш дохуш дийца يهرج الكلام

бута (ю) -наш ю {buta}[-нан, -нна, -но] (оьр. бзик) رؤغة (حالة هيجان أو غضب تصاب به بعض الحيوانات مثل الحمير أو ذوات القرون)

бута ян يرغو (يصاب بحالة الهيجان أو الغضب)

* бута еача санна хьийза يتصرف أو يكون في حالة هيجان او انفعال شديد

буткъа {butqa} (صفة للجنس الثالث ، أنظر дуткъа)

буткъа чlу (бу) {butqa ch'u} (чlуност) عظم القصبة الصغرى أو الشظية (تشريح)

(оьр. малая берцовая кость)

бутолаг (ю) -аш ю {butolag}[-ан, -на, -о] إنسان قصير القامة وقوي وممتلئ الجسم

(лоха, онда, дегlана вуьззина стаг)

бутт 1(бу) беттанаш ду {butt}[беттан, баттана, баттo] شهر

бутт бахалла طوال الشهر ، على مدار الشهر

бутт батте мел бели مع مرور الأشهر

кху баттахь في هذا الشهر

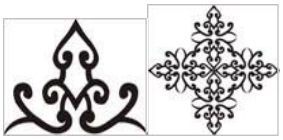
дlабахначу баттахь في الشهر المنصرم

тlеборlучу баттахь في الشهر القادم

бутт баккха يقضي شهراً

бутт буза يتم الشهر

хlор баттахь في كل شهر

бустамаш 2

бутт 2 (бу) беттанаш ду {butt}[беттан, баттана, баттo] قمر

бутт кхета يبزغ القمر

буттбузар (ду) {butt buzar} انقضاء الشهر ، اكتمال القمر (يصير بدراً) (مصدر)

буттлацар (ду) {butt lacar} خسوف القمر (مصدر)

бутy {butu} (чlорla, стомма, онда) مكتنز ، ممتلئ ، متين

буту стаг شخص مكتنز

бутy-эрз (бу) {butu-erz}(оьр. бамбук) الخيزران

бутyлла {butulla} اكتناز

бух 1 (бу) баххаш ду {bux} أساس ، قعر ، قاعدة (شجرة ، بندقية) ، جذر ، أصل

[буьхан, буьхана, буьхo]

цу бух тlехь على هذا الأساس

бух болуш дац ахь дуьйцург ما تقوله لا أساس له

хин бух قعر النهر

тоьпан бух أخمص البندقية

дешан бух (نحو) جذر الكلمة

шен бухца вовза يعرفه حق المعرفة ، يعرف أصله وفصله

* бух-барч бац (оьр. не соответствует ни к чему) لا يتوافق مع أي منطق

бух 2 (бу) баххаш ду {bux}[буьхан, буьхана, буьхo] قاعدة (رياضيات ، علوم)

бух кечбан {bux kechban} يوطِّد

бухадаккха {buxadakkxa} يقتلع ، يجتثّ ، يخلع (فعل للمفرد)

бухадала {buxadala} يقتَلع ، يجتثّ ، ينخلع (فعل للمفرد)

буха даха {buxa daxa} يذهب إلى العمق (ماء ، أرض)

хин буха ваха يغرق . يغطس في الماء

бухадиса {buxadisa} يتبقّى من ، يبقى

бухадиснарг {buxadisnarg} باقي ، متبقّ

бухадуьсург {buxaduesurg} حاصل الطرح (رياضيات)

бухара {buxara} سفلي ، جوفي

лаьттан бухара хиш المياة الجوفية

бухатоха {buxatoxa} يبلط ، يدقّ (الأساس ، الأرضية)

уй бухатоха يدق الألواح الخشبية في الأرضية

бухахь {buxaxh} تحت ، أسفل ، في العمق

бухахь диса يبقى في

уьш дlабахара, со бухахь висира هم ذهبوا وأنا بقيت

хин бухахь (النهر ، الماء) في عمق

лаьтта бухахь تحت الأرض

бухбилла {buxbilla} يؤسس

бухбиллар (ду) {buxbillar} تأسيس (مصدر)

бухбиллархо (ву,ю) {buxbillarxo} مؤسِّس бухlа

бухбоцу {buxbocu} بلا قعر ، بلا أساس أو لا أساس له

бухбоцу къамел كلام لا أساس له

бухбоцу хlорд بحر لا قعر له

бухбоцу шелиг хих дуьзна дац (مثل) البرميل الذي لا قعر له لن يمتلئ بالماء أبداً

бухенгара {buxengara} من الأصل ، من الأساس ، من الجذور

бухка (бу) -рш ду {buxka}[-ран, -рна, -ро, -ре] حزام السَّرج ، شيال ، حزام (مجدول من الصوف)

нуьйран бухкарш أحزمة السرج

бухта (ю) -наш ю {buxta}[-нан, -нна, -но] (оьр. залив) خليج (جغرافيا)

бухlа (ю) -наш ю {buha}[-нан, -нна, -но] (оьр. сова) بومة (طائر)

буц (ю) бецаш ю {buc}[бецан, бецана, бецо] عشب

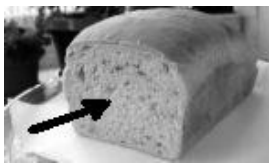
буц яккха يقلع العشب

буц ялa ينمو العشب

сийначу бацалахь على العشب الأخضر

буц-аре برية

* баца юкъахь чемхалг إبرة في القش

буьйда {bieda} ليّ ، غير ناضج буьйдиг

хlоа буьйдо кхехко يسلق البيضة نصف سلقة

буьйда бепиг خبز معجن

буьйда бер (غير جامد) طفل رخو

буьйдиг (ю) -аш ю {biedig}[-ан, -на, -о] (оьр. мякость хлеба) لبّ الخبز

буьйдолг (ю) -аш ю {biedolg} (оьр. гном, фольк.) عفريت قزم (في الحكايات)

буьйр (ду) -аш ду {bier}[-ан, -ана, -о] (оьр. приказ) (омра) أمر (أوامر)

буьйр дала يعطي الأمر

буьйр кхочушдан ينفذ الأمر

буьйра (бу) -наш ду {biera} [-нан, -нна, -но] (оьр. желток) صفار البيض

буьйса (ю) -наш ю {biesa}[-нан, -нна, -но] ليلة ، ليل

буьйса яла يحل الليل

буьйса йоьлла حل الليل

буьйсанна (буса) ليلاً ، في الليل

буьйса юкъал тlехъялале قبل حلول منتصف الليل

буьйсанна юкъехь في منتصف الليل

буьйсанан юкъ منتصف الليل

цхьана буьйсанна في ليلة من الليالي

буьйса яккха يقضي ليلة

буьйсанан кийрахь في جوف الليل

буьйсанна (буса) гlенах ма гарг لا أرانيه الله حتى في المنام

буьйса юккъе (яьллачу / яьхначу) хенахь في منتصف الليل

* буьйсанах ши дакъа хиллачу хенахь في منتصف الليل

* буьйсанах кхо дакъа хиллачу хенахь في الثلث الأخير من الليل

* буьйса йилла (عادة شيشانية قديمة) يحدد الموعد أو الليلة التي ستذهب فيها الفتاة كخطيفة إلى عريسها

буьйра

буька (ю) -наш ю {bueka}[-нан, -нна, -но] (кхийран жима кхаба) ابريق فخاري صغير

буьнжолаг (бу) -аш ду {buenzholag} (гаьнгали, бираьнчиг) أرجوحة

буьрка (ю) -наш ю {buerka}[-нан, -нна, -но] طابة ، كرة

буьрканах ловза يلعب بالطابة

буьрса {buersa} موحش ، رهيب ، شرس ، بشراسة

буьрса буьйса (رهيبة) ليلة موحشة

буьрса жlаьла كلب شرس

буьрса lа شتاء قارص

буьрса мостагl عدو شرس

реза воцуш буьрса элира цо قال بشراسة وهو غير راض

буька

буьрсалла (ю) {buersalla} وحشية ، شراسة

буьртиг (бу) -аш ду {buertig}[-ан, -на, -о] حبّة ، حبّة ، قرص ، كبسولة (دواء)

кlен буьртиг حبّة قمح

корта лазаран буьртигаш حبوب لوجع الرأس

буьххье {buexhhe} (боьххье) إلى الأعلى ، إلى القمة

буьххье дала (боьххедала) يصعد إلى أعلى أو قمة شيء

буьххьера {buexhhera} من الاعلى ، في القمة

буьххьехь {buexhhexh} في الأعلى ، في القمة

буьхьиг 1(ю) -аш ю {buexhig}[-ан, -на, -о] (оьр. козлёнок) جدي (صغير الماعز)

буьхьиг 2 {buexhig} (дуьхьиг)

буьччалг (ю) -аш ю {buechhalg}[-ан, -ана, -о] ورم أو إنتفاخ في الرأس نتيجة ضربة

буьччалг яла يظهر له ورم أو إنتفاخ

бlагор (бу) {bjagor}[-ан, -на, -о] دوار ، دوخة

бlагор бан يصاب بدوار

бlагор беана суна أصبت بدوار ، أنا دايخ

бlагор хьийза يحس بدوار ، يشعر بدوخة

бlаьргашка можа бlагор хьовза يشعر بزوغان شديد في عينيه

бlагlара {bjaghara} عيناه فيهما حول إلى الداخل ، بشكل أحول

бlагlарг (ву,ю) -аш бу {bjagharg}[-ан, -ана, -о] (ший а бlаьрг чучча хьоьжург) أحول

бlалл (бу) бlаьллаш ду {bjall}[-ан, -ана, -о] كتلة تراب متماسكة

бlалл арахьа тосуш аха يحرث بإزاحة الكتل للخارج

бlар (ю) бlаьраш ю {bjar}[бlаьран, бlаьрана, бlаьро] نظرة ، طرفة عين

бlара (ду) -ш ду {bjara}[бlарин, бlарина, бlаро, бlаре] (бalар 1)

бlарза 1(ю) бlаьрзанаш ю {bjarza}[-нан, -нна, -но] (оьр. мул) (харцговр) بغل

бlарза 2 (ю) -наш ю {bjarza} (парди ду) دعامة توضع تحت أوتار الآلة الموسيقية

(пондаран мерзашна кlел юьллу дечиг)

бlарзалла (ю) {bjarzalla} (бlаьрса дар) عمى

бlарздала {bjarzdala} (бlаьрса дан) يفقد البصر

бlарздан {bjarzdan} (бlаьрса дайа) يعمي

ойлано бlарзвина иза أعماه الفكر

бlарлагlа (ю) -ш ю {bjarlagha}[-нан, -нна, -но] شبح ، طيف ، خيال

бlаьргашна хьалха бlарлагlаш хlитта تترآى أمام عينيه أشباح (خيالات)

бlатlаьхьа {bjat'a'xha} (оьр. заочно) غيابي ، غيابياً

бlатlаьхьа деша (оьр. учиться заочно) يدرس بالمراسلة

бlатlаьхьа кхел (оьр. заочный приговор) حكم غيابي

бlатlаьхьа кхел ян يحكم عليه غيابياً

бlахо

бlахо (ву) бlахой бу {bjaxo}[-чун, -чунна, -чо] مقاتل ، محارب

бlаьвнаш (ю) {bja'wnash} бlов جمع لكلمة الأبراج السماوية . الأبراج الشيشانية

бlаьлгаш (ду) {bja'lgash} бIелиг جمع لكلمة

бlаьлланг (ду) -аш ду {bja'llang}[-ан, -ана, -о] شجيرة ذات ثمار مثل حبّات البندق الصغيرة

(кегий бalарш тlехь хуьлу колл) (оьр. орешник)

бlаьра {bja'ra} في العين

бlаьра хьажа ينظر في عينه

нехан бlаьра хьажа ينظر في أعين الناس

бlаьра хьежа يتفرس في وجهه ، يحملق

бlаьрадуьхьал ала {bja'raduexhal ala} (юьхь-дуьхьал ала) يقول في وجه

бlаьрахьежар (ду) {bja'raxhezhar} حملقة ، تفرس

бlаьрг 1(бу) -аш (бу я ду) {bja'rg}[-ан, -ана, -о] عين ، أي شيء كالعين

ира бlаьрг عين حادّة

жугlар бlаьргаш (بني فاتح) عينان بندقيتا اللون

сийна бlаьргаш عيون زرقاء

бlаьргаш хьаббан يغمض عينيه

бlаьргаш хьаьббина волавала يمشي مغمضاً عينيه

* бlаьргаш а хьаббийна بلا تردد

бlаьргаш белла يفتح عينيه

* хи чохь бlаьргаш биллинарг санна (أصابه الذهول) كمن فتح عينيه في الماء

бlаьрг баккха يفقأ عينه

бlаьрг бала تفقأ عينه

* бlаьргаш баьлча санна وكأنه فقد بصره

бlаьрг кхета يلمح ، يقع نظره مصافة على

бlаьргаш къарзо يحدق بعينيه

* бlаьргаш лачкъо يصرف نظره عن ، يتحاشى النظر في عينيه

* бlаьргаш мустбина عيون فيها دموع دائماً

бlаьрг тоха يلقي نظرة

меттигах бlаьрг тоха يلفي نظرة على المكان

бlаьрг мел тоьхначохь في كل مكان يقع عليه النظر

бlаьрг тlера баккха يحوّل النظر عن

бlаьргаш бетта (يفتح و يغلق عينيه (بشكل متكرر

бlаьрг talo يغمز

бlаьргашна цlий доьссина цунна احتقنت عيناه بالدم

бlаьрга цlий хьаьвзина цунна احتقنت عيناه بالدم

сан бlаьргашна гуш أمام ناظري

бlаьрг тle бlаьрг а хlоттийна يثبّت عينه في عين

ший а бlаьрг тlебогlа يركز عينيه على

бlаьрга тlе бlаьрг хlоттийна يضع عينه في عينه

бlаьргех хиш оьхуьйту газ غاز مسيل للدّموع

* бlаьргаш хье тle бовла يُذهل ، تظهر عليه علامات الذهول الشديد

* бlаьргаш чу цlий (хьовза / хьада / досса) يغتاظ / يتنكدّ جداً

бlаьрг буза يملأ العين ، يعجب ب . تشبع العين

бlаьрг буьзна бац сан даймехкан хазаллех لم تشبع عيني من جمال وطني

* бlаьрг бузийта шех يثير الإعجاب

бlаьрго лоцург مدى الرؤيا

бlаьрго ма-лоццу على مدّ البصر

бlаьрган хьесапца في الحساب التقديري للعين

бlаьрга ван ца веза суна и لا أطيق رؤيته

бlаьргара хlума дlаяьлча санна وكأن شوكة إنزاحت من العين

бlаьргана гинарг тешаме ду, лергана хезначул (مثل) ما رأته العين موثوق به أكثر مما سمعته الأذن

* бIаьргаш баьллачунна а хуур ду (أي أنه واضح جداً) حتى الأعمى سيرى ذلك
* бIаьргаш довду (бIаьрг тIехь ца соцуш) (من الدهشة مثلاً) لا يثبت نظره على شيء
* бIаьргаш ирбина хьажа ينظر بنهم أو بشراهة
* бIаьргаш юккъера мара оьцур болуш ву داهية ، له القدرة على فعل أي شيء
* бIаьргех суйнаш тасийта يجعل الشرر يتطاير من عينيه
* бIаьрг тIехь соцуш я бIаьрг шена тIе озош ملفت للنظر

бIаьрг 2 (бу) -аш (бу, ду) {bja'rg}[-ан, -ана, -о] فصّ (فصوص)، عين
мухIаран бIаьрг فص الخاتم

бIаьрг 3 (бу) -аш (бу, ду) {bja'rg}[-ан, -ана, -о] لوح زجاج
корана бIаьрг тоха يركب لوح زجاج للشباك

куьзганан бIаьрг لوح زجاج
бIаьргаш ледо я лего يذرف الدموع
бIаьрг-негIар (ду) -ш ду {bja'rg-neghar} جفن
лакхара бIаьрг-негIар الجفن العلوي
бIаьрг-негIар тоха يرمش
бIаьрг-негIар тохале بلمح البصر
бIаьрг-негIар тухучу юккъехь بلمح البصر
* шена тIе хIуъу деача а, бIаьрг-негIар а тухур дацара цо لا لو يحلّ به أي شيء
يُرمش له جفن (أي يواجه الأمور بلا خوف أو وجل)
* бIаьрг-негIар ца тухуш (أي بلا اكتراث أو خوف) بدون أن يُرمش له جفن

бIаьрг 2

бIаьрг хила {bja'rg xila} يصاب بالعين ، يحسّد
бIаьрг хир бу хьуна سوف تصاب بالعين
бIаьрг хилла хьуна (محسود) أنت مصاب بالعين
бIаьрг ма хуьлда (хила) хьуна! حفظك الله من العين
бIаьрг хилийта {bja'rg xileeta} يصيب بالعين ، يجعله يصاب بالعين
бIаьрган даьIахк (ю) {bja'rgan da'Jaxk}(оьр. скула) (беснин даьIахк) العظم الوجني
схьаеана бIаьрган даьIахкаш وجنات بارزة
бIаьрган кIаг (бу) {bja'rgan k'ag}(оьр. глазница) تجويف العين ، محجر العين (تشريح)
бIаьрган пардо (ду) {bja'rgan pardo}(оьр. роговая оболочка глаза) قرنية العين (تشريح)
бIаьрган чо (бу) бIаьрган чоьш ду رمش العين (رموش)
бIаьргийн лор (ву,ю) {bja'rgeen lor} طبيب عيون
бIаьргкхоче (ю) {bja'rgkxoche}(оьр. поле зрения) مجال البصر
бIаьрзе (ву,ю) -наш бу {bja'rze} (бIаьрса доцург, са цагург) أعمى ، عمياء
цхьана бIаьргана бIаьрзе ву иза إحدى عينيه عمياء
бIаьрла {bja'rla} ناصع ، زاه ، منظور ، مرئي ، بارز ، بديع
бIаьрла стаг (مشهور) رجل بارز
бIаьрла беснаш ألوان زاهية
бIаьрла гучуделира ظهر للعيان

иза вара дукха хенахь дуьйна бIаьрла ца волуш بمعنى : هو لم يكن يظهر للعيان منذ مدة

* дикачу бIаьрла гайта يظهره بصور جيدة أو بهيّة

бIаьрмециг 1 {bja'rmecig} (сутара) جشع

бIаьрмециг ма хила! لا تكن جشعاً

бIаьрмециг вала يصبح جشعاً

бIаьрмециг 2 (ю) -аш ю{bja'rmecig}[-ан, -на, -о] بثرة في العين بسبب التهاب ، شحّات

(оьр. ячмень на глазу)

бIаьрмециг яла يصاب ببثرة في العين

бIаьрмецигалла (ю) {bja'rmecigalla} (сутаралла) جشع

бIаьрса (ду) {bja'rsa}[бIаьрсин, бIаьрсина, бIаьрсино] بصر ، حاسة البصر

бIаьрса дика ду цуьнан بصره جيد

лерса (оьр. чувства слуха) حاسّة السمع

бIаьрса зер فحص النظر

бIаьрса дан يفقد بصره

цуьнан бIаьрса дайна فقد بصره

бIаьрса доцуш ву иза هو أعمى

бIаьрхи (ду) -ш ду {bja'rxi} دمعة

бIаьрхин даьIахк (ю) {bja'rxin da'Jaxk}(оьр. слезная кость) العظم الدّمعي (تشريح)

бIаьрхин екхоаш (ю) {bja'rxin yekxoash}(оьр. слёзные железы) الغدد الدّمعية (تشريح)

бIаьста 1(ю) {bja'sta}(бецан цIе) نبات طفيلي من فصيلة راعي الحمام ينمو في أول الربيع

бIаьста 2 {bja'sta} في فصل الربيع ، في الربيع

бIаьсте (ю) -наш ю {bja'ste}[-нан, -нна, -но] فصل الربيع ، الربيع

бIаьсте яккха يقضي فصل الربيع

бIаьсте яла يحل الربيع

бIаьстенан хьоза (ду) (оьр. соловей) (зарзар) بلبل ، عندليب ، عصفور الربيع (طائر مغرد)

бIаьца (ю) -ш ю {bja'ca}[-н, -на, бIаьцо] غمزة ، إشارة بالعين

бIаьца ян يغمز

бIаьштиг (ю) -аш ю {bja'shtig}[-ан, -на, -о] نتوء عظم الجبهة (نتوءان على عظم الجبهة)

(хьаьжа тIера маьIIера арIо)

бIе {bje}[-нан, -нна, -но] مائة

бIенна тIе кхаччалц дагардан يعد للمائة

бIенаш шерашкахь дуьйна منذ مئات السنين

бIе шарал дахделла طال مدة طويلة

бIе хIотта {bje hotta} لذة عارمة يحس بنشوة أو يتناول شيئاً من الخمر

(цхьа жимма къаьркъа мала) (оьр. испытывать большую радость, наслаждение)

бIеrIиг (ю) -аш ю {bjeghig}[-ан, -на, -о] (оьр. войлок) (къаьндал) لبّاد

бIежу (ю) бIежуш ю {bjezhu }[-н, -на, -но, -га] (аренан гезг) عنكبوت يعيش في السهول

бIелиг (бу) бIаьлгаш ду {bjelig}[-ан, -на, -о] قطعة ، كتيلة (تصغير لكلمة бIал)

шекаран бIелиг مكعب (قطعة) سكر

бlешо (ду) бlешераш ду {bjesho} قرن ، مائة سنة

бliж 1(ду) -аш ду {bjizh} (къутlа, къотlалгlадина бер) مولود غير شرعي
[-ан,-ана,-о,-е] (оьр. незаконнорожденный)

бliж 2 (ю) -аш ю {bjizh}[-ан, -ана, -о] (оьр. череда) (бецан цlе) شوكة ، عاقول (نوع نبات)

бliллиг (ду) {bjillig}(оьр. рекорд) رقم قياسيّ (في رياضة مثلاً)

бliллиг дилла (оьр. побить рекорд) يحطم الرقم القياسي

керла бliллиг хlотто يسجّل رقم قياسي جديد

бlо (бу) бlош бу {bjo}[бlаьнан, бlаьнна, бlаьно] (эскар) جيش

бlоба (ю) -наш ю {bjoba}[-нан, -нна, -но] (оьр. бука) بعبع ، وحش (في الحكايات)

бlобола {bjobola} يعتدّ ب ، يعتمد على ، يتكل على ، يثق بقدرته

хьох бlобулуш ву со أنا معتدّ بك

бlокъажор боцуш {bjoqazhor bocush}(оьр. смело, не боясь) بإقدام ، بشجاعة ، بجسارة

бlов 1 (ю) бlаьвнаш ю {bjaw} [бlаьвнан, бlаьвнна, бlаьвно] برج (كان الشيشان يبنونه للدفاع و المراقبة)

бlов баха يتوعّد

танкан бlов برج الدبابة

бlов 2 (ю) бlаьвнаш ю {bjaw}(седарчийн гулам) برج ، مجموعة نجوم

жийн бlов (оьр. созвездие Овна) برج الحمل (فلك)

булан бlов (оьр. созвездие Тельца) برج الثور (فلك)

шала мехкарийн бlов (оьр. созвездие Девы) برج العذراء (فلك)

искоган бlов (оьр. созвездие Рака) برج السرطان (فلك)

лоьман бlов (оьр. созвездие Льва) برج الأسد (فلك)

кенан бlов (оьр. созвездие Близнецов) برج الجوزاء (فلك)

терзан бlов (оьр. созвездие Весов) برج الميزان (فلك)

горан бlов (оьр. созвездие Скорпиона) برج العقرب (فلك)

секхан бlов (оьр. созвездие Стрельца) برج القوس (فلك)

буьхьиган бlов (оьр. созвездие Козерога) برج الجدي (فلك)

боган бlов (оьр. созвездие Водолея) برج الدلو (فلك)

иргlун бlов (оьр. созвездие Рыб) برج الحوت (فلك)

бlоста

бlовдала {bjawdala} أزّ ، طنّ бlоrlам

бlоrlам (бу) -аш ду {bjogham}[-ан, -на, -о] عمود ، عمود بناء

бlоrlам боrlа ينصب العامود

бlоrlамалг (бу) -аш ду {bjoghamalg} (жима бlоrlам, газетехь масала) عمود في صحيفة مثلاً

бlоржам (бу) -аш бу {bjorzham} جزمة عالية السّاق من اللبّاد ونعل من الجلد

бlорзгал (ву,ю) {bjorzgal}[-ан, -на, -о] (вон сагург) (оьр. бурки) حسير (مصاب بقصر البصر)

бlорзгалла قصر النظر

бlоста (ю) -наш ю {bjosta}[-нан, -нна, -но] (дагаран шуьйра агlо) رأس الفأس أو البلطة ، عكس

бlостанехьа диг тоха يضرب البلطة من جهتها غير الحادة

сан лаамах иза бlостанехьа кхийтира فهم بعكس ما كان في رغبتي

бlостбуц (ю) {bjostbuc} (шовхалдих тера бецан цlе) نوع من الأعشاب الطفيلية

бlотlа (ю) -наш ю {bjot'a} (дегlана лекха а, онда а волу стаг) شخص طويل القامة قوي البنية

В (W)

Верта (Werta)

ва {wa} و ، واو العطف (كلمة قديمة)

* ва дела аьлла تمنيت كذا ولكن لم يتحقق

* ва дадарг яI / ва дадаларг яI يا سلام (للتعجب)

ва дадаларг яI, ма хаза цIеношш дина цара يا سلام ، بنوا بيتاً ما أجمله

ва {wa} يا (للنداء)

ва нах أيها الناس

ва нах хIун еза хьуна соьгара!? ؟!(ماذا تريد مني يا هذا (تقال للرجل أو المرأة

ваа {waa}[вуу, виира, виъна] يأكل ، يفترس (للمذكر المفرد)

ваба (ю) -наш ю {waba}[вабин, вабина, вабано] (лом 2) مُخل ، عتلة

вага {waga}[вогу, вегира, ваьгна] يحترق ، يتحرق (شوقاً مثلاً) (للمذكر المفرد)

вагавайта {wagawaita}[вагавойту, вагавайтира, вагавайтина] يجعله يحرق (للمذكر المفرد)

вагарван {wagarwan} يحصي ، يعدّ (للمذكر المفرد)

* халдолчу нахаца вагарвеш вара كان يعدّ من الأغنياء

вагийта {wageeta}[вогуьйту, вагийтира, вагийтина] يجعله يحتَرق (للمذكر المفرد)

вагo {wago}[вагаво, вагийра, вагийна] يحرق (للمذكر المفرد)

* вагийча санна وكأن ناراً لسعته ، بسرعة ، بعجلة

вадавала {wadawala} يستطيع الركض ، يستطيع الهروب (للمذكر المفرد)

вададай {wadadai} يا للهول (كلمة تقال تعبيراً عن الرعب أو التعجب أو الدّهشة)

вадийта {wadeeta}[водуьйту, вадийтира, вадийтина] يجعله (يركض . يهرب) (للمذكر المفرد)

вадо {wado}[вадаво, вадийра, вадийна] يخطف ، يأخذه بسرعة أو بشكل خاطف (للمذكر المفرد)

важа {wazha}[вукхун, вукхунна, вукхо, вукхуьнга] أخرى ، آخر ، الآخر

важа агlо الجهة الأخرى

важа мичахь ву? ؟ أين الآخر

вукхо хlун элира хьоьга? ؟ ماذا قال لك الآخر

ваз (ду) ваьзнаш ду {waz}[вазан, вазана, вазо] قفص الصدر

некхан ваз (оьр. грудная клетка) القفص الصدري

вазалла {wazalla} سموّ

вазвала {wazwala}[вазло, вазвелира, вазвелла] يتعالى ، يتكبّر (للمذكر المفرد)

суна гергахь вазвала гlерташ يحاول أن يتعالى أمامي

вазван {wazwan} يمجِّد ، يبجّل (للمذكر المفرد)

ваийта 1 {waeeta}[воуьйту, ваийтира, ваийтина] يجعله (يأتي ، يحضر) (للمذكر المفرد)

вай 1(ду) вешду {wai}[вен, вена, вено, вега] سرب النحل حديث الولادة

(дуккха а вовшахкхетта, уьйриг хилла, накхар чуьра дебаш арадевлла

къона накхармозий ду) (оьр. пчелиный рой)

вай дала سرب النحل حديث الولادة يطير من المنحلة على نحوٍ جماعي لينشئ مستعمرة أخرى

вай 2 {wai} آه ، للتأوه . للمناداة

вай, ма чlогlа лозу сан корта آه ، كم يؤلمني رأسي بشدة

вай Дела! يا إلهي ، يا الله

вай 3 {wai}[вайн, вайна, вай, вайга] نحن (تشمل المتكلم والسامع أو المستمعون)

барт цхьаъ болуш даха деза вай يجب أن نعيش في وئام

цхьаьна гlур ду вай سوف نذهب معاً

* вай вечче ма догIийла хIара саннарг لا قدّر الله أن يحصل بيننا شيء كهذا

вайа {waia}[войу, вайъира, вайъина] يضيعه (للمذكر المفرد)

вайн 1 {wain} خفيف (صفة للمذكر المفرد ، أنظر дайн)

вайн 2 {wain} خاصتنا (للملكية ، تشمل المتكلم والمستمع له)

вайн даймохк وطننا

вайн нохчийн мотт хаза бу لغتنا الشيشانية جميلة

хlара мохк, вайниг бу هذا البلد بلدنا

вайнах (бу) {wainax} شعبنا (تطلق على الشيشان والأنجوش والباتسوي ، وهم ينحدرون من أصل واحد)

вайнехан вуй хьо? ؟ هل أنت من شعبنا

вайъийта {waieeta}[войуьйту, вайъийтира, вайъийтина] يجعله يضيع (للمذكر المفرد)

ваккха {wakkxa}[воккху, ваькхина, ваькхина] فعل للمذكر المفرد من даккха

суна хьо балхах ваккха ца лаьа لا أريد أن أجردك من العمل

кхечу дуьненчу ваккха يجعله ينتقل إلى دنيا أخرى

вакха {wakxa}[векха, векхира, векхна] يرضع (للمذكر المفرد)

вакхавайта {wakxawaita} يجعلها تُرضِع (للمذكر المفرد)

вакхийна ваша {wakxeena washa} أخ بالرضاعة

вакхийта {wakxeeta}[вокхуьйту, вакхийтира, вакхийтина] يجعله يرضَع (للمذكر المفرد)

вакхо {wakxo}[вакхаво, вакхийра, вакхийна] تُرضعه (للمذكر المفرد)

вакъавала {waqawala} يجفّ ، يعجف (للمذكر المفرد)

вакъо {waqo}[вакъаво, вакъийра, вакъийна] يجفف ، ينشِّف (للمذكر المفرد)

вала 1 {wala}[ле, велира, велла, лийр ву] يموت ، يلقى حتفه ، يتوفّى (للمذكر المفرد)

велла вала хьо سحقاً لك ، تباً لك ، ويل لك

валахIоьттина къахьега يعمل بجهد كبير ، يهلك نفسه بالعمل

валлалц حتى الموت ، مدى الحياة

велла дIаваллалц لآخر يوم من حياتي

* велча санна наб кхета ينام نوماً عميقاً (مثل الميت)

* вала гIерта يحمّل نفسه فوق طاقته

* вала де ду يغتاظ غيظاً شديداً

* вала юкъ йихкина عازماً على الموت

* хьо велла ваккхарг / велла вала хьо سحقاً لك ، تباً لك

* велла а, дийна سواء حياً أو ميتاً . مهما يحصل

* велла а, дийна а воцуш بين الحياة والموت

* хьо велла Iункар хIоттарх حتى لو وقفت ميتاً رأساً على عقب ، حتى لو عملت المستحيل

* веллачунна тIера марчо доккхур долуш جشع جدا (مستعد أن يجرد حتى الميت من كفنه)

* вала хIума ду ахь динарг ما فعلته شيء فظيع (شيء قاتل)

вала 2 {wala}[ло, велира, велла, лур ву] يعطي ، يهب (للمذكر المفرد)

вала {wala}[волу, велира, ваьлла, вер ву] فعل للمذكر المفرد من дала

болх бина маца вер ву хьо? متى سوف تنتهي من العمل ؟

соьгахьа велира иза هو وقف إلى جانبي (أيدني)

къамеле велира со انتقلت إلى الكلام

лам тIе вала يصعد الجبل

хих вала يعبر أو يجتاز النهر

ваханза ца валахь бен гIур вац со لن أذهب إلاّ إذا اضطررت

хьоьга ца аьлча ца волу со أنا مضطر إلى إخبارك

пхийттара ваьлла иза هو تجاوز الخامسة عشرة من عمره

* вала а, вола а меттиг байа حالة لا خلاص (مخرج) منها

* ца ваьллачу денна مضطراً

ца ваьллачу денна новкъа велира иза خرج للسفر مضطراً

* цхьамма ша волуш чехка хаххка ца еза машен يجب على الشخص أن لا يقود السيارة بسرعة ما لم يكن مضطراً

* вала а волуш ца вахара со цаьрга لم أذهب عندهم إلا مضطراً

валавайта {walawaita} يجعله يحضِر أو يأتي به (للمذكر المفرد)

валавала {walawala} فعل احتمالي مأخوذ من فعل вала

лам тIе вала велира со استطعت صعود الجبل

хих вала ца велира со لم أستطع عبور النهر

валалай {walalai} عبارة تقال عند الفزع أو الألم أو التعجب من قبل النساء

валалай-ялалай {walalai-yalalai} رَدَّة ، ترجيع (في الأغنية الشعبية الشيشانية)

валар (ду) {walar} موت ، منيَّة (مصدر للمذكر المفرد)

валар массарна а тIехь ду الموت حقٌ على الجميع

валийта {waleeta}[волуьйту, валийтира, валийтина] يجعله يموت أو يلقى حتفه (للمذكر المفرد)

валийта {waleeta}[волуьйту, валийтира, валийтина] فعل حثي مأخوذ من فعل вала

кехат яздина валийта со دعني أنتهي من كتابة الرسالة

дитт тIе волуьйтур вац аса хьо لن أسمح لك بتسلق الشجرة

валла 1{walla}[воллу, ваьллира, ваьллина] ينوي القيام ب ، يكون في (للمذكر المفرد)

хIун дан воллу хьо? ؟ ماذا تنوي أن تفعل

* чохь воллуш вара и كان يضمر شراً

валла 2 {walla}[воллу, ваьллира, ваьллина] يعيش (ضمن ظروف) ، يبذُل جُهداً (للمذكر المفرد)

муха воллуш ву хьо? ؟ كيف تعيش

хала воллуш ву со أعيش ظروفاً صعبة

валлалц {wallalc} حتى الموت ، حتى الفناء (للمذكر المفرد)

валлалц летар ву со سوف أُقاتل حتى الموت

валлалц {wallalc} حتى ، إلى حين حضوره (للمذكر المفرد)

со кехат яздина валлалц собарде! انتظر حتى أنتهي من كتابة الرسالة

хьо цIа валлалц إلى حين حضورك إلى البيت

валлахIи биллахIи {wallahi billahi} والله بالله (قسم مشدّد)

валло {wallo}[валлаво, валлийра, валлийна] يحبسه في ، يجعله في (للمذكر المفرد)

вало {walo} هيا ، هلم (للمفرد المذكر)

вало {walo}[валаво, валийра, валийна] يأتي ب ، يحضر ، يستقدم (للمذكر المفرد)

валти (ю) валтеш ю {walti}[-н, -на, -но, -га] الفراش الصغير الذي يوضع في المهد

(аганан жима гоь ю)

валхо {walxo}[валхаво, валхийра, валхийна] يُبكي ، يشكو من (للمذكر المفرد)

ван {wan}[во, вира, вина, вийр ву] يجعله ، يعمل منه ، يولد . تُنجبه (للمذكر المفرد)

ас хьох тIемло вийр ву سوف أجعل منك مقاتلاً

хьо маца вина? ؟ متى ولدتَ

со вичахьана дуьйна منذ أن ولدت

хьо винчу нанас الأم التي ولدتك

ван 1 {wan}[вогIу, веара, веана, вогIур ву] يحضر ، يأتي ، يزور (للمذكر المفرد)

тхоьга вола تعال عندنا ، قم بزيارتنا

* вогIу-воьдург المارّة

ван 2 {wan}[вов, вайра, вайна, вовр ву] يضيع ، يتوه (للمذكر المفرد)

гена ма валалахь, вовр ву хьо لا تبتعد وإلا ستتوه

вайна ваьлла иза هو ضاع نهائياً

декхаран да вайна вац (مثل) بمعنى : ما ضاع حقّ وراءه مطالب

ванда (ю) -наш ю {wanda}[вандин, вандина, вандано] شبكة كبيرة لصيد السمك مثبّت عليها صنانير

(тIехь мIерий долу, чIерий леца югIуш йолу йоккха ов, бой ю)

ванда йогIа ينصب شبكة صيد السمك الآنفة الذكر

ванне а {wanne a} (данне а) على الإطلاق ، نهائياً ، أبداً (للمذكر المفرد)

ванне а бакъ вац хьо لست محقاً على الإطلاق

варе (ю) вареш ю {ware}[-н, -на, -но, -га] (гlогl) فخذ

варен даьlахк عظمة الفخذ

вари {wari} (ларлолахь , варийлахь) حذار ، انتبه ، انتبهي (للمفرد)

вари, тlаьхьа ма висалахь! حذار ، لا تتأخر

варийлахь {wareelaxh} (вари , ларлолахь) حذار ، انتبه ، انتبهي (للمفرد)

варийлаш {wareelash} انتبهوا ، حذار (للجمع)

варзап (ю) -аш ю {warzap}[-ан, -на, -о] (оьр. кувалда) المرزَبة (مطرقَة ثقيلة لتكسير الأحجار ونحوه)

варкхал (ю) -ш ю {warkxal}[-ан, -на, -о] عارضة توضع في السقف الطيني كدعامة له

(тхов тlе чlагlонна йиллина дечиг, сторпал)

варкъ (ду) -аш ду {warq}[-ан, -ана, -о] (оьр. бронза) برونز

варкъ дилла يطلي بالبرونز

варкъан мур العصر البرونزي

варкъа-пхьид (ю) (оьр. квакша) ضِفدع الشجر (نوع من الضفادع الصغيرة تسكن الشجر)

варлахь {warlaxh} (вари , варийлахь , ларлолахь)

варраш (ю) {warrash}[варрашийн, варрашна, варраша, варрашка] حمير (جمع لكلمة вир)

варста {warsta}[верста, верстира, верстина] يسمن ، يصبح بديناً (للمذكر المفرد)

варстийта {warsteeta}[ворстуьйту, варстийтира, варстийтина] يجعله يسمن (للمذكر المفرد)

варсто {warsto}[варставо, варстийра, варстийна] يسمِّن (للمذكر المفرد)

варш (ду) -аш ду {warsh}[-ан, -ана, -о] أجمة ، دغل (أدغال) (المنطقة الكثيفة من الغابة)

(юькъа, луьста хьун ю) (оьр. чаща, дебри)

вас (ю) весаш ю {was}[весан, весана, весо] أذية ، إساءة ، ضيم

варзап

вас ян يؤذي (بتصرفٍ ما) ، يسيء إليه

мозанна а вас йийр яц цо-м لا يؤذي حتى الذبابة

вас хила يتأذى ، يغتم ، يشعر بالأذية ، يُجرح شعوره

цхьанне а вас ца хуьлучу кепара بشكل لا يمتعض فيه أحد

васт (ду) -аш ду {wast}[-ан, -ана, -о] مظهر ، هيئة ، صورة

васта {wasta}[восту, ваьстира, ваьстина] يفك ، يحل (للمذكر المفرد)

васта вала {wastawala} ينفك . يهدأ (بمعنى يرجع إلى حالته الطبيعية) (للمذكر المفرد)

оьгlазваханчуьра васта велира иза هدأ (رجع إلى حالته الطبيعية بعد حالة الغضب)

васхал (ю) -ш ю {wasxal}[-ан, -на, -о] 1- رفّ (لحفظ الأشياء ، مثلاً كتب ، أواني ، فرش)

2- سدّة (يوضع عليها اللحم لتجفيفه) 3- عارضة توضع بالعرض ليقف عليها الدجاج في القنّ

(1- терхи 2- котамашна йина тlеховшийла)

васхал яккха يرفعه على الرف

васхал вала 1{wasxal wala}(оьр. занимать ведущее место) يحتلّ الصدارة ، يحتل مكان قياديّ أو متقدم

балха тIехь Iела васхал ваьлла ву عليّ محتل مكان قيادي في العمل

васхал вала 2 (оьр. подвергать себя излишнему риску, опасности) يخاطر

васхал ма вала, лазор ву хьо! لا تخاطر ، سوف تؤذي نفسك

ватт (ду) {watt}[-ан, ана, -о] إعطاء الماشية من أجل رعايتها و تسمينها بالأجرة

(мехах дебо, кхио даьхни далар)

ватта-пхьид (ю) {watta-pxhid} ضفدع شجري

ваттай {wattai} يا للخيبة (عبارة تقال للتعبير عن خيبة الأمل من قبل النساء)

ватlо {wat'o}[ватlаво, ватlийра, ватlийна] يمزّق ، يشقّ (عند إجراء عملية مثلاً) (للمذكر المفرد)

ваха 1{waxa}[воьду, вахара, вахна, гIур ву] يذهب ، يتجه ، يمضي (للمذكر المفرد)

* вуха ца вогIучу ваха يذهب بلا رجعة

ваха 2 {waxa}[веха, вехира, вехна] يسكر ، يثمل (للمذكر المفرد)

ваххалц мелира цо شرب حتى الثمالة

ваха {waxa}[вехa, вехира, ваьхна] يعيش (للمذكر المفرد)

* хьо ваха أدامك الله (للتحبب)

* Дала хьо дукха вахаварг أطال الله في عمرك

* вехаш-м вацара хьуна .. آه كم أتمنى لو

вахийта {waxeeta}[вохуьйту, вахийтира, вахийтина] يجعله (يذهب ، يسكر) (للمذكر المفرد)

вахийта {waxeeta}[вохуьйту, вахийтира, вахийтина] يجعله يعيش (للمذكر المفرد)

вахкавала {waxkawala} يتَعفَّن (للمذكر المفرد)

вахо {waxo}[вахаво,. вахийра, вахийна] يُسْكِر (للمذكر المفرد)

вахьа {waxha}[ваьхьа, ваьхьира, ваьхьна] (хlотта) يجرؤ (للمذكر المفرد)

сайн дех ца ваьхьира со لم أجرؤ من والدي

вац {wac} (вац , яц , бац , дац) ву نفي للجنس الأول أو المذكر المفرد لا ، ليس ، أليس

тхан да цlахь вац والدنا ليس في البيت

хьажахь, Ахьмад вац иза! أُنظر ، أليس هذا أحمد !

* воцуш (йоцуш, боцуш, доцуш) цатерг لا غنى عنه

вацо {waco}[вацаво, вацийра, вацийна] يستغله في الأعمال (للمذكر المفرد)

ваша (ву) вежарий бу {washa}[вешин, вешина, вашас, вешe] أخ

сан воккхаха волу ваша أخي الأكبر

жимаха волу ваша الأخ الأصغر

вакхийна ваша أخ بالرضاعة

нанас вина ваша أخ من جهة الأم

дена вина ваша أخ من جهة الأب

ваша {washa}[веша, вешира, вешна] يبتل (للمذكر المفرد)

ваша {washa}[вешa, вешира, ваьшна] يعجبه (للمذكر المفرد)

цхьа а хlуманах ца веша иза لا يعجبه العجب

вашо {washo}[вашаво, вашийра, вашийна] يبلّل (للمذكر المفرد)

ваьппи (ву,ю) -й (бу) {wa'ppi}[-чун, -чунна, -чо] أحد أفراد قبيلة تعيش في جبال الأنجوش

(гlалгlойн лаьмнашкахь дехаш долу тайпа ду)

ваьр {wa'r} (тайпа, тукхам) عشيرة أو قبيلة (مجتمع ينشأ من سلالة أب واحد)

ваьш {wa'sh} вай 3 مأخوذ من نحن بأنفسنا

ваьш дийр ду иза سوف نقوم بذلك بأنفسنا

ваьштадилла {wa'shta dilla} يطوي ، يزم (فعل للمفرد)

ваьштадиллина кехат ورقة مطوية

* ши куьг ваьшта ца дуьллуш لا تتوقف يداه عن العمل ، لا يريح يديه

ваьштаоза {wa'shta oza} يسحب إلى بعض

ши истол ваьштаоза يسحب الطاولتين على بعضهما

ваьштта {wa'shtta} على التوالي ، بتتابع

ваьштта бlе arlo йийшира ас قرأت مائة صفحة مرة واحدة

веаларатакха {wealara takxa} (виъларатакха) يزحف على أربع (للمذكر المفرد)

веаларахlотта {wealara hotta} (виъларахlотта) يجثم على يديه و ركبتيه (للمذكر المفرد)

вего {wego}[вегаво, вегийра, вегийна] يرتجف ، يرتعش (للمذكر المفرد)

вед (ю) -наш ю {wed}[ведан, ведана, ведо, веде] رأس السهم

(lодаца кхуссучу пханан ира юьхьиг ю)

веда-аре (ю) {weda-are} (пхерчий кхуьссу аре ю) أرض منبسطة للتدرب على رمي السهام

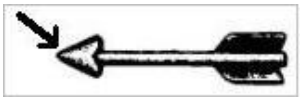
веддала {weddala} (чlапдала) يتَسطَّح ، يصبح متسطحاً

веддан {weddan}(оьр. плющить) (чlапдан) يسطِّح ، يجعله مسطّحاً

эчиг веддан يسطّح الحديد

ведда {wedda} فار ، هارب . لاجئ (مفرد مذكر)

вежаралла (ду) {wezharalla} (вошалла) أخوّة

вед

вежаралла дан يؤاخي

вежарий (бу) {wezharee}[вежарийн, вежаршна, вежарша, вежаршка] أخوة

веза {weza} (деза أنظر ، صفة للمذكر المفرد)

Везан Дела! يا إلهي العظيم

веза lан يحافظ على هيبته

веза {weza}[веза, вийзира, везна, везар ву] يحبه ، يرغب فيه (للمذكر المفرد)

везавала {wezawala} يغرم به ، يقع في حبّه (للمذكر المفرد)

цунна и везавелла أحبّته

дагна везалур волуш ву иза هو جذاب ، هو قريب من القلب

везавен {wezawen}[везавоь, везавийра, везавийна] يتذمر ، يتأفف (للمذكر المفرد)

везар (ву) {wezar} حبيب

везийта {wezeeta}[воьзуьйту, везийтира, везийтина] يجعله يحبّ (للمذكر المفرد)

нахана хьо везийта حبب الناس فيك

вейта {weita}[воьйту, вейтира, вейтина] يجعله يقتل (للمذكر المفرد)

века {weka}[века, вийкира, векна] يثرثر (للمذكر المفرد)

векал (ву) -ш бу {wekal}(оьр. предмтавитель) 1- مندوب ، مفوض ، ممثّل ، وكيل 2- سفير

векал ван يفوض ، يوكل

векал вахийта يوفد مندوباً أو سفيراً

векалш مندوبين ، ممثلين. سفراء

гlуллакхийн векал (оьр. поверенный в делах) قائم بالأعمال

векалалла (ду) {wekalalla} (оьр. посольство) 1- تفويض ، انتداب 2- سفارة

вела {wela}[воьлу, вийлира, вийлина] يضحك (للمذكر المفرد)

стенах воьлу хьо? ؟ من أي شيء تضحك

велавала {welawala}[велало, велавелира, велавелла] يبتسم (للمذكر المفرد)

гуттар велавелла ву иза هو دائماً مبتسم ، بشوش

велахь {welaxh} (елахь, белахь, делахь) إذا ، في حالة (للمذكر المفرد)

и цIахь велахь вогIур ву со سوف آتي إذا كان هو في البيت

велийта {weleeta}[воьлуьйту, велийтира, велийтина] يجعله يضحك (للمذكر المفرد)

вело {welo}[велаво, велийра, велийна] يُضحك (للمذكر المفرد)

велха {welxa}[воьлху, вилхира, вилхина] يبكي (للمذكر المفرد)

доггах вилхира иза بكى بحرقة

велхийта {welxeeta}[воьлхуьйту, велхийтира, велхийтина] يجعله يبكي (للمذكر المفرد)

велхо {welxo}[велхаво, велхийра, велхийна] يُبكي (للمذكر المفرد)

велла {wella} ميت ، متوفّى (مفرد مذكر)

цуьнан да велла ву والده متوفّى

веллларг дIавоьллира цара هم دفنوا المتوفّى

вен {wen}[воь, вийра, вийна, вуьйр ву] يقتل (للمذكر المفرد)

хьа вийна иза? ؟ من قتله

ахьа вехь а حتى لو قتلتني

веназ (ю) -аш ю {wenaz}[-ан, -на, -о] (оьр. зарубка) حزّ (حزوز) ، ثَلم ، خدش

веназ яккха يحزّ

дитт тIехь веназ яккха يحدث ثلما في الشجرة

верас (ву) -аш бу {weras}[-ан, -на, -о] (оьр. опекун) وصي ، ولي أمر ، قيم ، وريث

верасалла (ду) {werasalla}(оьр. опекунство) وصاية ، ولاية

верасалла тIедилла يفرض عليه الوصاية

верг {werg} الذي (للمذكر المفرد)

чохь верг мила ву? ؟ من الذي في الداخل

чохь мел верг дIавигира цара أخذوا كُل من كان في الداخل

верзина цIена {werzina c'ena} عار تماماً (للمذكر المفرد)

верзина цIена вала يتعرى

верта (ду) -наш ду {werta}[-нан, -нна, -но] عباءة من الصوف استعملها الشيشان الجبليون

верта кхолла يتدثّر بالعباءة

веса (ву) {wesa}[-нан, -нна, -но] وصي ، مفوّض

веса вилла يفوّض

хьан весет кхочушдан веса мила виллина ахь? ؟ من فوّضت لتنفيذ وصيتك

весет (ду) -аш ду {weset}[-ан, -ана, -о] (оьр. завещание) وصية

тIаьххьара весет الوصية الأخيرة

весетан кехат ورقة الوصية

весет дан يوصي ، يترك وصية

весет динарг الموصي

весет кхочушдан ينفّذ الوصية

вескет (ю) вескеташ ю {wesket} (мескат) أداة تستعمل لقصّ الجلد على شكل شرائط أو خُيوط

[вескетан, вескетана, вескето] (меха я цIоканан тай хадо кечдина у)

вета (бу) -наш ду {weta} زر رجالي مصنوع من الخيوط كان الشيشان يستعملونه قديماً

[-нан, -нна, -но] (тех юцуш йина кучан горга нуьйда ю)

вета (ду) -наш ду {weta}[-нан,-нна,-но,-не] (оьр. лён) 1- بذر الكتّان (عشب حولي أسود)

2- قرحة (مسحوق بذور الكتان)

ветанан бос (оьр. льняной цвет) لون كتّاني

ветчалг (ю) {wetchalg} (веччалг)

веччалг (ю) -аш ю {wechhalg}[-ан, -ана, -о] (оьр. клещ) قُرادة : دُويبة متطفّلة ذات أرجل كثيرة تعيش على الدواب والطيور وتمتصّ دمها ومنها أنواع كثيرة ، والجمع قردان

* веччалг санна مثل القرادة ، مزعج جداً مثل القرادة

вига {wiga}[вуьгу, вигира, вигна] يأخذه إلى ، يقوده إلى (للمذكر المفرد)

вижа {wizha}[вуьжу, вижира, вижна] ينام (للمذكر المفرد)

мичахь вижира хьо сийсара? ؟ أين نمت ليلة البارحة

вижо {wizho}[вижаво, вижийра, вижийна] يُنيم ، ينوِّم (للمذكر المفرد)

вийна {weena} قاتل ، مقتول (مفرد مذكر)

вийна стаг رجل مقتول

стаг вийнарг قاتل الرجل

вийцийта {weeceeta}[вуьйцуьйту, вийцийтира, вийцийтина] يجعلهم يتحدثوا عنه (للمذكر المفرد)

нахе суна сайн вон вийцийта ца лаьа لا أُريد أن يتكلم الناس عني بسوء

вир (ю) варраш ю {wir}[-ан, -ана, -о] حمار

* вире дийцинчул башха ца хета цунна لا يكترث وكأنك تكلم حماراً

* баьIашка яхна вир санна غير مبالٍ مطلقاً مثل الحمار الذي لا يبالي إن رعى عشباً أو شوكاً

вирах {wirax} كالحمار

вирах Iаьхира نهق كالحمار

вирбаI (бу) {wirbaj} = чарбаI (оьр. чертополох) بلاّن ، نبات الشوك

вирбекъа (ю) {wirbeqa} (оьр. ослёнок) جحش (صغير الحمار)

вирд* (ду) -аш ду {wird}[-ан, -ана, -о] ورد ، تسابيح وأدعية

вирд даккха يقرأ ورداً

вирмерIуьрг (ду) {wirmerjuerg} (оьр. чечётка) عصفور أحمر الرأس

вирнехча (ю) {wirnexcha} (оьр. разновидность грибов) نوع من الفطر يؤكل

вирчIим (бу) {wirch'im}(пхьагалчIим, бецан цIе) (оьр. дудник) نوع نبات

* вирчIимаш биънача дуьйцур дац ахь дуьйцург (وكأنك تناولت مسكراً ما) أنت تهذي في كلامك

виса {wisa}[вуьсу, висира, висна] يبقى ، يظل ، يُحبَس (للمذكر المفرد)

шух маса висира? ؟ كم بقي منكم

арахь висира со حبست في الخارج

вистхила {wistxila}[вистхуьлу, вистхилира, вистхилла] يتكلم ، يتفوَّه ب (للمذكر المفرد)

цхьа дош аьлла вистцахилира иза لم ينبس بكلمة واحدة

вита {wita}[вуьту, витира, витина] يترك ، يبقي (للمذكر المفرد)

хецна вита يتركه طليقاً يفعل ما يشاء

витийта {witeeta}[вуьтуьйту, витийтира, витийтина] يجعله (يترك ، يبقي) (للمذكر المفرد)

вицван {wicwan}[вицво, вицвира, вицвина] ينساه (للمذكر المفرد)

ас цкъа а вицвийр вац хьо لن أنساك أبداً

вицвала {wicwala}[вицло, вицаелира, вицвелла] ينسى ، يغفل عن (للمذكر المفرد)

сих а ма ло, виц а ма ло (مثل) إياك والعجلة والغفلة

вичlадаккха {wich'a dakkxa} (оьр. раздавить) يهرس ، يسحق (للمفرد)

виъ (ву) {wi'}[веанан, веанна, веаммо, веанне] أربعة (في حالة المذكر)

виъ клант ву цуьнан له أربعة أبناء

виъ виъ أربعة أربعة

виъларахlотта

виъларатакха {wi'lara takxa} (веаларатакха) يزحف على أربع (للمذكر المفرد)

виъларахlотта {wi'lara hotta} (веаларахlотта) يجثم على يديه وركبتيه (للمذكر المفرد)

вовза {wawza}[вевза, вевзира, вевзина] يعرفه ، يتعرف إليه (للمذكر المفرد)

вовзийта {wawzeeta}[вовзуьйту, вовзийтира, вовзийтина] يعرف (للمذكر المفرد)

шен доттагl вовзийтира цо суна عرفني على صديقه

вовхатар (ву) бовхатарш бу {wawxatar} قريب (يأتي بعد ابن ابن (العم ، العمة ،الخالة ، الخال)

(маьхчил тlаьхьара гергара стаг ву)

вовшах {wawshax} عن أو من بعض ، بادئة تأتي مع الأفعال لإعطائها معنىً جديد

вовшахдаккха {wawshax dakkxa} يفصل أو يفك بعضه عن بعض ، يفكك ، يفرق (فعل للمفرد)

вовшахдала {wawshax dala} ينفصل أو ينفك بعضه عن بعض، يتفكك ، يفترق (فعل للمفرد)

вовшахдаха {wawshax daxa} فعل للجمع من вовшахдаккха

вовшахдетта {wawshax detta} يخضّ ، يلملم ، يجمع ، يحشد

вордано вовшахвиттира со العربة خضّتني

нах вовшахбетта يلملم أو يجمع الناس

вовшахдовла {wawshax dawla} فعل للجمع من вовшахдала

вовшахкхета {wawshax kxeta} يجتمع مع ، يتلاقى ، يلتقي ، يتحد ، يصطدم مع بعض ، يتلامس

вовшахкхетар (ду) {wawshax kxetar} لقاء ، اجتماع ، ملاقاة ، اتحاد ، اصطدام (مصدر)

вовшахкхетар дилла يحدد لقاء

вовшахкъаста {wawshax qasta} ينفصل عن ، يفترق ، يتميز عن ، يختلف

вовшхкъастар (ду) {wawshx qastar} انفصال ، افتراق ، اختلاف عن بعض (مصدر)

вовшахкъасто {wawshax qasto} يفصل عن بعض ، يفرق ، يميّز عن بعض

вовшахлата {wawshax lata} يتعارك ، يتضارب ، يتلاصق

уьш вовшахлетира هم تعاركوا

ши кехат вовшахлетира التصقت الورقتان

вовшахлета {wawshax leta} يتعارك ، يتضارب (بشكل متكرر)

вовшахтаса {wawshax tasa} يشبك

вовшахтасадала {wawshax tasadala} يتشابك ، يشتبك

вовшахтасадалар (ду) {wawshax tasadalar} تشابك ، اشتباك (مصدر)

герзашца вовшахтасадалар اشتباك بالأسلحة

вовшахтоха {wawshax toxa} يجمع ، يحشد ، يوحّد ، يجعله يتصادم مع بعض ، يضرب ببعض ، ينظّم

эскарш вовшахтоха يوحّد الجيوش

вовшаххотта {wawshax xotta} يربط معاً ، يوصل معاً

вовшаххьакхо {wawshax xhakxo} يفرك بعضه ببعض ، يدعك ببعضه ببعض

цергаш вовшахъхьакхо يصر بأسنانه

вовшаххьарча {wawshax xharcha} يلتف بعضه ببعض ، يتشابك

вовшаххьекхадала {wawshax xhekxadala} يحتك بعضه ببعض

вовшахъэдан {wawshax edan} يخلط بعضه ببعض ، يمزج بعضه ببعض

вовшийн {wawsheen} بعض (أنظر للأمثلة)

вайна вовшийн деза деза يجب أن يحبّ بعضنا بعضاً

вовшашка хьежа ينظر بعضهم إلى بعض

вовшашна lиттарш ма е! لا يتهكم بعضكم على بعض

вовшашца мостагlалла лело يعادي بعضهم بعضاً

вовшех тешам хилар ثقة متبادلة

вовшийн ларар احترام متبادل

цаьрашинна вовший деза! الاثنان متحابّان ، هما متحابّان

уьш вовшашна реза бац غير راضين

вовшашна гlодар تآزر ، تعاون

вожавала {wozhawala} يقوم على خدمة شخصٍ ما أو يكون تحت تصرفه أو طوع أمره (بالمعنى المجازي)

* гуттар царна вожавелла ву хьо-м إنك قائمٌ على خدمتهم دائماً

возалла {wozalla} عظمة

Делан возалла عظمة الله

Делан вазлора والله العظيم

вок (ю) воькнаш ю {wok}[воькан, воькана, воько] (оьр. крокодил) تمساح

вока (ю) -наш ю {woka}[-нан, -нна, -но] (оьр. орган, анат.) عضو (أعضاء الجسم الداخلية)

чуьра воканаш الأعضاء الباطنية

воккха {wokkxa} (доккха) كبير سناً أو جسماً (صفة للمفرد المذكر)

воккха хила يكبرُ ، يشبّ

воккха lилманча علاّمة

воккханиг الكبير

вок

ханна сол воккха ву иза هو أكبر مني عمراً

воккхачуьнга лацадоьгlнарг – ор чу воьжна (مثل) من لم يطع الكبير وقع في حفرة

* воккхалехьа ласта يشيخ ، يهرم

воккхавен {wokkxawen} (доккхаден) يفتخر ب ، يعجب ب (للمذكر المفرد)

хьох воккхавоьш ву со أنا أفتخر بك

воккхаха {wokkxaxa} الأكبر (للمفرد المذكر)

воккхаха ваша الأخ الأكبر

воккхаха волчунна хьо жимах вацахь, жимхочунна воккхаха а хир вац хьо (مثل) إذا لم تحترم من هو أكبر منك لن يحترمك من هو أصغر منك

вола {wola}[вулу, вуьйлира, воьлла] يعتاد ، يتعوّد على (للمذكر المفرد)

шелонах воьлла иза اعتاد البرد

вулу-уш вуьйлира иза шен керлачу дахарх اعتاد حياته الجديدة شيئاً فشيئاً

волавала {wolawala}[волало, волавелира, волавелла] يبدأ ، يباشر ، يتمشّى (للمذكر المفرد)

волла (ду) {wolla} (дикалла عكس) شقاوة ، سوء ، رداءة ، عدم الجودة

цуьнан волла يا لشقاوته

дика дечунна дикалла шена, вон дечунна волла шена من يفعل الخير فلنفسه ومن فعل الشر فلنفسه (مثل)

вон 1{won} سيئ ، رديء ، كريه ، بشكل سيئ ، بصورة رديئة

вон стаг رجل سيئ ، إنسان شرير

вон нах أشرار

вон хьожа رائحة كريهة

вон Iедалш عادات سيئة

вон лела يسيء التصرف

вон лело يسيء الاستخدام ، يسيء المعاملة

вон хета يراه سيئاً

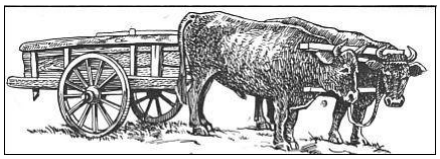
вон хила يكون سيئاً

соьца вон вара иза كان سيئاً معي

вон хьега يعاني ، يقاسي

вон яздо цо هو يكتب بطريقة سيئة

вон вуьйцуш ву иза سمعته سيئة

ворда

вон 2 (ду) вонаш ду {won} سوء ، مكروه ، شر ، أذى ، ضراء

вон хIума дан يفعل شيئاً سيئاً

вон хила يصاب بسوء ، يتأذّى

дукха малхехь Iийна вон хилира иза تأذى من كثرة التعرض لأشعة الشمس

вон-дика السّراء و الضراء

нехан вон-диканна бала кхочуш ву иза يهتم بما يصيب الناس من سراء وضراء

вон-диканна дакъа лаца يشارك في السراء والضراء

вонна дуьхьал дика дан يقابل الإساءة بالمعروف

шина вонах кIезиг дерг харжа يختار أهون الشرين

нехан воне ца хьийзинарг, шен вонехь ша висна من لم يشارك الناس أتراحم بقي لوحده في ترحه (مثل)

вон лелар (ду) {won lelar} إساءة التصرف ، شقاوة (مصدر)

вон цамгар (ю) {won camgar} (оьр. рак) مرض السرطان

ворда (ю) -наш ю {worda}[-нан, -нна, -но] عربة ، مركبة

куьйга тотту ворда عربة يدّ

берийн ворда عربة أطفال

ворда татта يدفع العربة

вордан цIа صندوق العربة

ворта (ю) -наш ю {worta}[-ан, -нна, -но] رقبة

еха ворта رقبة طويلة

вортанан даьlахк فقرة عنقية

ворхl {worh}[-анан, -анна, -аммо, -анне] سبعة (رقم)

* ворхIа а дайшкахь дуьйна من عهد الأسلاف (الأجداد)

ворхl вешин ворхl седа (бу) (оьр. Большая Медведица) الدّب الأكبر (فلك)

ворхlазза {worhazza} سبع مرات

ворхlалгlа {worhalgha} سابع

ворхlалгlачу классехь ву иза هو في الصف السابع

ворхlалгlа дакъа سُبع

ворхlбlе {worhbje} سبعمائة

ворхlсаберг {worhsaberg} ذو سبعة زوايا

вота

восса {wossa}[вуссу, воьссира, воьссина] ينزل ، يهبط ، يترجّل (للمذكر المفرد)

вота (ю) -наш ю {wota}[-ан, -нна, -но] طبل ، طبلة

вота етта يقرع الطبل

тlеман вотанаш етта يقرع طبول الحرب

* вота тухучу ваккха يشهّر به بين الناس (مأخوذ من عادة شيشانية قديمة كانت إذا أذنب الشخص ذنبا ما كان يمرّر به في القرية مع قرع الطبل للإشهار به)

вотангар (ю) -ш ю {wotangar}[-ан, -на, -о] (оьр. уж) حفث (نوع حية غير سامة)

вотанча (ву,ю) -ш бу {wotancha}[вотанчин, вотанчина, вотанчо] طبّال

вотталла (ду) {wottalla} (даьхний тlера луш хилла ял) ضريبة كانت تدفع على المواشي

воттана (ду) -ш ду {wottana}[-н, воттанна, воттано] المسحاج (فأرة النجار)

(у шардеш, хьокхуш болу гlирс) (оьр. рубанок)

воттана хьакха يسحج بفأرة النجار

воха {woxa}[вуху, вуьйхира, воьхна] يرتَبك ، يُهزم ، ينكسر (للمذكر المفرد)

воха ма вохалахь / вохе ма хьовзалахь! لا ترتبك

вохвала {woxwala} يتدفّأ ، يشعر بالدفء ، يشعر بالحر (للمذكر المفرد)

вохван {woxwan}[вохво, вохвира, вохвина] يدفئ (للمذكر المفرد)

вохьа {woxha} نداء خاص بالثور عندما يأمر بالتوقف

вочудаккха {wochu dakkxa} يجعله سيئاً (للمفرد)

гlуллакх вочудаккха يجعل الأمر سيئاً

вочудала {wochu dala} يسوء (فعل للمفرد)

вошалла (ду) {woshalla} (вежаралла) أخوّة

вошалла таса يؤاخي

воттана

вол (ву) къоьнгий бу {woj}[-ан, -ана, -о] (оьр. сын) (клант) ابن ، ولد

воьда {woeda} (оьр. плоский) (члапа) مفلطح ، مسطّح

воьдалла {woedalla} تفلطح ، تسطّح

ву {wu} (ву 1, ю 2, бу 3, ду 4) أداة التعريف للمذكر

клант цlахь ву الولد في البيت

хlара сан ваша ву هذا أخي

велахь а, вацахь а (للمذكر) سواء كان أو لم يكن

иза цIахь ву-вац муха хуур ду? ؟ كيف نعرف إن كان في البيت أم لا

хIинца-м ма-варра гучувели хьо لقد ظهرت الآن على حقيقتك

вуза {wuza}[вузу, вуьзира, вуьзна] يشْبَع (للمذكر المفرد)

вуззалц яа يأكل حتى الشبع

вузо {wuzo}[вузаво, вузийра, вузийна] يُشْبِع (للمذكر المفرد)

вулкан* (ю) {vulkan} بركان

лам lетто يثور البركان

лам lеттор ثوران البركان

вуно {wuno} جداً

вуно дукха كثير جداً

вуно дика جيد جداً

вуно атта (дукха атта) بمنتهى السهولة

вухахьара {wuxaxhara} (юахахьара) أرعن (للمذكر المفرد)

вухахьара клант ولد أرعن

вухахьара лела (вон лела) يتشاقى ، يسيء التصرف

вуьйш {wiesh} الآخرون (للجمع) (важа والمفرد)

вуьрхIитта {wuerhitta} سبعة عشر

вуьшта {wueshta} عموماً ، على العموم ، إجمالاً

вуьшта и бакъ ву عموماً هو محقّ

я иштта я вуьшта هكذا أو كذلك

иштта яздо и я вуьшта яздо يُكتب هكذا أو كذلك

иштта а, вуьшта а вогIуш вац иза على كل الأحوال هو لن يأتي

вуьшта аьлча على وجه العموم

вуьштанехь {wueshtanexh} (эрна) عبثاً ، بلا مقابل

я иштанехь я вуьштанехь إما بهذه الطريقة وإما بتلك

Г (G)

Галнаш (Galnash)

га 1(ду) {ga} генаш я гаьннаш ду [генан, гаьнна, гаьнно] غصن ، فرع ، رافد ، رأس ، سنّ

генаш хеца يطلق فروع

хин га رافد ، فرع النهر

кхо га долу шада شاعوب ذو ثلاثة رؤوس

* ша тIехь Iаш волу га хадо يضر نفسه ، يرمي حجراً في البئر الذي يشرب منه

га 2 (ду) генаш ду {ga} (оьр. повод узды) رسن ، زمام

га даккха {ga dakkha} يتفرع ، يتشعّب

гажа {gazha}[гежа, гежира, гежна] يزر عينيه (من الشمس مثلاً) ، يبرز أسنانه

гажолаг (бу) -аш бу {gazholag} وتد خشبي متفرع في نهايته : يغرس اثنان منهم حول النار ثم يثبت بينهم سيخ الشواء أو يعلق عليه قدر ونحوه

гажолаг богIа يغرز الوتد الآنف الذكر

гажолаг

газа (ю) гезарий ю {gaza}[-нан, -нна, -но] (оьр. коза) معزاة

газанан жижиг لحم الماعز

гай (ду,ю) -ш ду {gai}[-н, -на, -но] بطن

гай ятIа يُشقّ بطنه

* гай ятIча санна мохь хьекха (وكأن بطنه قد شقّ) يصرخ بشدة

* гай сатталц яа يأكل بشكل مفرط

* гайна там бан يبحث راحة نفسه ، يُشبع بطنه

гайта {gaita}[гойту, гайтира, гайтина] يري ، يعرض ، يبدي ، يظهر ، يشير إلى ، يدل على

гайта соьга! أرني ، دعني أرى

ас гойтур ду хьуна (للتهديد) سوف أريك

тIамехь майралла гайта يبدي شجاعة في الحرب

некъ гайта يدل على الطريق

* дог гайта يعرض مقدرته / قوته

гайтам (бу) {gaitam} معرض ، إشارة ، دليل ، معدّل

гайтаман гIирсаш عدة المعرض

уггара лахара гайтам أقل معدّل

гайтар (ду) {gaitar} عرض ، إبراز ، إظهار (مصدر)

гайтаран гIирсаш وسائل عرض

гайтаран цIерметдош (نحو) اسم الإشارة

гайшиг (ву,ю) {gaishig} (дукха яахIума юург) أكول ، نهم ، مبْطان

гаки (ду) гакеш ду {gaki}[-н, -на, -с, -га] (оьр. малютка) (бер) طفل (بلغة الأطفال)

гала 1 (ду) галнаш ду {gala}[-нан, -нна , -но] وتد خشبي صغير يستعمل للعب

гала-гIожмех ловзар لعبة الخمسة أوتاد

гала 2 (ю) галнаш ю {gala}[-нан, -нна, -но] قَلْنش (أكلة مشهورة عند الشيشان)

галнаш ян يطبخ القلنش

галдаккха {galdakkxa} يُفقده التوازن ، يخطِّئ (فعل للمفرد)

галдала {galdala} يزل ، يتعثّر ، يفقد التوازن ، يخطئ (فعل للمفرد)

галдер доцу راسخ ، ثابت ، لا يتزعزع

галдер доцу ийман إيمان لا يتزعزع

* галдала хIума дац لن يسوء الأمر أكثر مما هو سيء ، لن نخسر شيئاً

галдалар (ду) {galdalar} تعثّر ، فقد التوازن ، خطأ (مصدر)

галморзе {galmorze} تقاطع طرق

галаморзахдала {galamorzax dala} يتقاطع (فعل للمفرد) гали

гали (ду) галеш ду {gali}[-н, -на, -но, -га] 1- كيس كبير ، شوال 2- مقياس وزن للحبوب يساوي مائة كيلو غرام

галц (ю) -аш ю {galc}[-ан, -ана, -о] (цолк) طريق أو منطقة ذات حفر أو أخاديد تسببه عجلات العربة أو الأمطار ونحوه

(ворданан чкъургаша охкуш я кхечу бахьанашна нисъелла кIаьгнаш долу меттиг)

некъ галцаш йолуш бу الطريق فيه حفر

галц эккха يقفز من فوق الحفرة

гам 1(ю) гемаш ю {gam}[-ан, -ана, -о] ما يتبقى من التبن أو الدّخان عند نقله

(алах бухадисина даххаш ду, я тонканах йисина нехаш ю)

гам 2 (бу) гаьмнаш ду {gam} أداة لتربنة الجمجمة (استعمله الأطباء الشيشان لتنظيف جرح الجمجمة)

[гоман, гомана, гомо] (коьртан чов цIанъеш хьокхуш йолу жима аьста ю)

гам хьакха يجري عملية تربنة أو نشر الجمجمة

гам 3 (бу) гаьмнаш ду {gam}(оьр. скребок) مقشط ، مكْشطة : أداة حادّة لقشط الخشب

[гоман, гомана, гомо]

гам 4 (бу) гаьмнаш ду {gam} (оьр. небольшая мотыга) معزقة صغيرة

гамдала {gamdala} يعوَج ، يلتوي ، يخاصم ، يعادي

иза соьца гамвелла ву هو في خصام معي

гамдан {gamdan} يُعوج ، يُفسد بين ، يوقع بين

доттагIий вовшашца гамбан يفسد بين الأصدقاء

гамо (ю) -наш ю {gamo}[-нан, -нна, -но] بغض ، بغضاء ، شحناء

гамо лело يبغض

гамхадала {gamxadala} ضَحل ، يصبح ضحلاً

хи гамхадаьлла أصبح النهر ضحلاً

ган {gan}[го, гира, гина, гур ву] يرى ، يشاهد ، يلاحظ

маца гур ву суна хьо? ؟ متى أراك

ма гарра كما يبدو ، كما يظهر

хьуна ма гарра كما ترى ، كما تلاحظ

цагучуха дита اتركه كأنك لا تراه

цагучуха lан يتصنع بعدم الرؤيا

хьайна цагучуха lе تَظاهر بعدم الرؤية

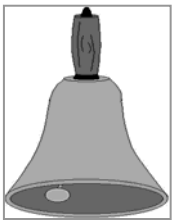
хIумма а гуш дац لا يرى شيء

гучохь (гучу меттехь) (барз) في مكان مرئي

массарна а гуш على مرأى من الجميع

нахана а гуш علناً ، جهاراً ، أمام الناس

гуш лаьтташ عياناً ، بشكل فاضح

гаргол

гар (ду) {gar} رؤية ، مشاهدة (مصدر)

гара (ду) -наш ду {gara}[-нан, -нна, -но] أسرة ، فخذ (من العشيرة)

гара-дечиг كتلة حطب مفلوق

гаргол (бу) -аш бу {gargol}[-ан, -на, -о, -га] (горгали) جرس

гаргол тоха يقرع الجرس

гаргол бетташ бу الجرس يرن

гата

гарехь {garexh} الظاهر

гарехь, со дикка генаваьллера الظاهر أني ابتعدت بشكل ملحوظ

гарехь цомгуш ву иза الظاهر أنه مريض

гарзанаш (ю) {garzanash} عجين مطبوخ على شكل قطع مبسّطة ، معكرونه

гарс (бу) -аш ду {gars}[-ан, -ана, -о] (оьр. коновязь) (гоьза) مربط الخيل

гата (ду) -наш ду {gata}[-нан, -нна, -но] شراع ، منشفة . قماش من القنب

куьйгех гата хьакха ينشّف يديه بالمنشفة

гатан-кема (ду) {gatan-kema} (оьр. парусная лодка) سفينة شراعية

гатдала {gatdala} يصبح ضيقاً ، يضيق ، يضيق ب ، يتضايق

дуьне гатделла цунна ضاقت به الدنيا

гатан-кема

гатдалар (ду) {gatdalar} تضيقْ . تضايق (مصدر)

гатдан {gatdan} يضيق ، يجعله ضيقاً . يضايق

гатдар (ду) {gatdar} تضييق ، مضايقة (مصدر)

гаттий {gattee} ضيق (صفة للجمع)

гаттий некъаш طرق ضيقة

гатто (ю) {gatto} ضيق ، محنة

гаур (ву,ю) -аш бу {gaur} كافر

гахlар (ду) -ш ду {gahar}[-ан, -на, -о] إضافات أو زوائد على القماش أو الجلد مثل تطريز أو زخرفة ونحوه

(кlади я бедар тlехь хуьлу киртигаш, дакъош)

гаъ (бу) гаьънаш ду {ga'}[гоан, гоана, гоо, гоэ] (оьр. круп) كَفل أو عجُز الفرس (أو الدابّة)

гоах тlара тоха يضرب بكفه على كفل الفرس

гаьзло (ву,ю) {ga'zlo}[-чун, -чунна, -чо] أعسر (يستعمل يده اليسرى)

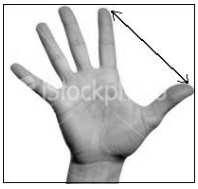
(аьрру куьйга гlуллакх дийриг, болх бийриг)

гаьллаш (ю) {ga'llash} (оьр. удила) الشكيمة (الحديدة المعترضَة في فم الفرس من اللجام)

гаьмнаш (ду) {ga'mnash} جمع لكلمة гам 2, 3, 4

гаьнгали (бу) гаьнгалеш ду {ga'ngali}[-н, -на, -но, -га] (буьнжолаг, бираьнчиг) أُرجوحة

гаьнгали хехка يلعب على الأرجوحة

гаьннашдерг {ga'nnashderg} متشعّب ، متفرع

гаьргаш (ю) {ga'rgash} гериг جمع لكلمة

ге (ю) -ш ю {ge}[-н, -на, -но, не] فتْر (مقياس طولي)

(нанаплелганий, хьажочу плелганий юккъера юкъаметтиг)

цхьа ге хиллал еха гlаж عصا طولها فتر

ге (ду) геш ду {ge}[-н, -на, -но] (гай) بطْن ، جوْف

ген морд (تشريح) غلاف الأحشاء

гезарий (ю) {gezaree} газа جمع لكلمة ماعز

гезг (ю) -аш ю {gezg}[-ан, -ана, -о] (оьр. паук) عنكبوت гезгмаша

* стулоцу гезг (цlогатухург) (оьр. скорпион) عقرب

гезгмаша (бу) гезгмашош ду {gezgmasha}[гезгмашин, гезгмашина, -но] نسج العنكبوت

гезолг {gezolg} (гаьзло)

гектар* (ю) {gektar} هكتار (يساوي عشرة دونم)

гел (ю) 1 гелаш ю {gel}[гелан, гелана, гело] قطعة خشبية صغيرة تستخدم لشدّ الرباط

(тlергаца хьовзош чlагlъеш, хlума дlайоьхку дечиг ю)

гел хьовзо يشد الرباط بالقطعة الخشبية على شيء ما

гел (ю) 2 {gel} أداة خشبية اسطوانية الشكل توضع في فم الحيوان وتربط على القرون عندما تكثر من أكل العشب وحتى تستطيع أن تتجشأ

геланча (ву) -ш бу {gelancha}[геланчин,геланчина,геланчо] (оьр. посланник) مبعوث ، رسول

гема 1 (ю) -наш ю {gema}[-нан, -нна, -но] (кхема) مزْراق (أداة لدعك الجلد عند تصنيعه ليصبح طرياً)

(оьр. инструмент для разминания кожи)

гема 2 (ю) -наш ю {gema}[-нан, -нна, -но] (оьр. колотушка) دقّاقة (تستعمل لإحداث صوت)

гемаш (ю) {gemash} جمع لكلمة гам 1

гена {gena} بعيد ، ناءٍ ، قاصٍ . بعيداً

гена некъ طريق بعيد

юьртана пхи км. гена على بعد 5 كم من البلدة

генадаккха {gena dakkha} يُبعد ، يقصي (فعل للمفرد)

генадаккхар (ду) {gena dakkhar} إبعاد ، إقصاء (مصدر)

генадала {gena dala} يبتعد ، يتعقّد (فعل للمفرد)

гена ма валалахь! لا تبتعد

* гIуллакх генадаьлла تعقّد الأمر

генадалар (ду) {gena dalar} ابتعاد ، تعقّد (مصدر)

генадаха {gena daxa} يذهب بعيداً

* иштта болх беш дIагIахь, генаваха мега Юсуп إذا استمر يوسف بالعمل على هذا النسق سوف يحصّل أفضل النتائج والنجاح في الحياة

* цо шен вон амалш ца йитахь гена гIур вац иза إذا لم يترك طباعه السيئة لن يستمر يستمر طويلاً (في حياته مثلاً)

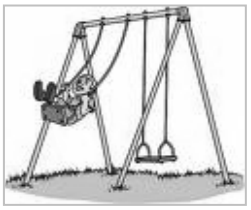
* гена ваха ца оьшу لا داعٍ للإستطراد أكثر

генадаха {gena daxa} فعل للجمع من генадаккха

генадовла {gena dawla} فعل للجمع من генадала

геналла {genalla} بعد

генара {genara} بعيد ، من بعيد

гаьнгали

генара некъ طريق بعيدة

генара гергарло قرابة بعيدة

генара вогIуш ву иза هو قادم من بعيد

генрачу йиша-вешел гергара лулахо тоьлу (مثل) الجار القريب خير من الأخوة البعيدون

Генара Малхбале (ю) {Genara Malxbale} الشرق الأقصى

генахь {genaxh} بعيد ، على بعد

церан цIеношкхузара генахь дац بيتهم ليس بعيداً من هنا

со гIалина 10 км. генахь вехаш ву أنا أعيش على بعد 10 كم من البلدة

генаш (ду) {genash} جمع لكلمة га

генгентанаш (ю) {gengentanash} (бецан цIе) نوع نبات ذو جذع أحمر وورق دائري

гене (ю) -наш ю {gene } بعد (أبعاد)

генна {genna} بعيداً

генна дIаоза гIант! اسحب الكرسي بعيداً

геннара {gennara} من بعيد ، بعيد

* геннара ойла ян يفكر لبعيد

гено {geno} بعيد نوعاً ما

герга {gerga} قريب ، غير بعيد . قريباً

гергагIерта {gerga gherta} (гергадаха)

гергадало {gerga dalo} يقرب ، يدني

гергадалор (ду) {gerga dalor} تقريب (مصدر)

гергадан {gerga dan} يقترب ، يدنو

гергадаха {gerga daxa} يقترب منه

гергалла {gergalla} قرب

гергаоза {gerga oza} يسحبه قريباً منه ، يقرب

гергара ярташ البلدات القريبة

гергара 2 {gergara} قريب (أقارب)

иза сан гергара ву هو قريبي

гергара дош (ду) {gergara dosh} (оьр. синоним) مرادف (نحو)

Гергара Малхбале (ю) {Gergara Malxbale} الشرق الأدنى

гергарло (ду) -наш ду {gergarlo}[-нан, -нна, -но] قرابة ، صلة الرحم ، علاقة

гергарло лело يحافظ على أواصر القرابة ، يصل الرحم

гергарло леладаре терра хуьлу القرابة تكون قوية بحسب المحافظة على أواصرها

гергарло таса يقيم أواصر العلاقة أو القرابة

гергарло доха تفسد أواصر القرابة أو العلاقة

тайпанан гергарло قرابة العشيرة

гергахула {gergaxula} من قريب ، عن قرب

гергахь {gergaxh} (лулахь) في الجوار

иза тхуна гергахь вехаш ву هو يعيش في جوارنا

* нахана гергахь أمام الناس

гергга {gergga} حوالي ، تقريباً ، نحو

итт эзар гергга дош حوالي عشرة آلاف كلمة

герггарчу хенахь في القريب العاجل

герггарчу хьесапера ларам حساب تقريبي

суна герггахь тlулг охьабуьйжира سقط حجرٌ قريباً مني

гергo {gergo} قريب نوعاً ما

герз (ду) -аш ду {gerz}[-ан, -ана, -о] سلاح

долу герз سلاح ناريّ

долахь герз سلاح شخصي

герз лело يحمل السلاح

герз кхосса يطلق النار

герз детта يطلق النار

герз охьадилла يلقي السلاح

герз дехкар حظر السلاح

герзах вуьзна مدجج بالسلاح

герздерг {gerzderg} مسلّح

герздоцу {gerzdocu} أعزل

герзларма (ю) {gerzlarma} (оьр. арсенал) ترسانة ، مخزن أسلحة

гериг (ю) -аш я гаьргаш ю {gerig}[-ан, -на, -о] شظية ، قرميد ، زجاج

геригийн тхов سقف من القرميد

герка (ю) -наш ю {gerka}[-нан, -нна, -но] 1- وزْنة ، ثِقْل 2- رطْل ، باوند (409 غم تقريباً)

(оьр. 1- гиря 2- фунт – мера веса)

герма (ю) -наш ю {germa}[-нан, -нна, -но] سدّادة تسدّ بها فوهة الرصاصة مصنوعة من لبّاد

(патармн чу буллу бlегlиган, я бехчилган, я кехатан тlус) (оьр. пыж)

гечдан {gechdan} يعفو ، يغفر

гечдар (ду) {gechdar} عفو ، مغفرة (مصدر)

Делера гечдар деха! يطلب المغفرة من الله

гечо (ду) -наш ду {gechо}[-нан, -нна , -нo, -га] مخاضة النهر يكون الماء فيه ضحلاً

(хи гомха долу меттиг)

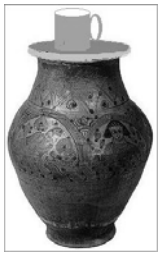
ги {gi} على الظهر

ги хаа (عليه يكون عبئاً) يجلس على كاهله . يجلس على ظهره

гали гихь дIадахьа يحمل الكيس على ظهره

гихь айа يحمل على ظهره

гали гира охьадилла يضع الكيس عن ظهره

* ги дан يُبتلى ب
* и хьуна ги воґlур ву سوف تبتلى به
* ги боьттина (أحمال ، أشغال) كثير جداً
* гира ваккха (للعاقل) يتخلّص من ، يزيحه عن كاهله
* гира дIадала ينزاح عن الكاهل
* гира мохь дIабаьлча санна وكأن حملا قد انزاح عن كاهلي

гиба

гиба (ю) -наш ю {giba}[-нан, -нна, -нo] جرة فخّارية ذات فوّهة واسعة

(шуьйра бертиг йолу кхийран йоккха кхаба)

гибарех ловзар (ду) {gibarex lawzar} لعبة أولاد حيث يجلس الغالب على ظهر المغلوب

(тоьлларг эшначуьнан ги хууш берийн ловзар ду)

гидолла {gidolla} يضع على ظهره ، يعتل

гали гидолла يضع الكيس على ظهره

йиънарг - ницкъ, гибоьллинарг – мохь ما أكلته طاقة وما عتلته عبء

* хIан, хьайн гидолла и! هاك ضعه على كاهلك ، هاك اشبع منه

гижу (ю) -наш ю {gizhu}[-н, -на, -нo, -га] (оьр. недозрелый огурец) خيارة غير ناضجة

гийзаг (ю) -аш ю {geezag}[-ан, -на, -o] (parl 1) دور (أدوار)

гила (бу) -наш бу {gila}[-нан, -нна, -нo] قوي ، مشدود العضلات (تقال لبعض الحيوانات)

(тlех дика тlехууш говр, дика дин бу)

гила дин حصان قوي

гила борз ذئب قوي

гилгаш (ду) {gilgash} (оьр. щекотка) دغدغة

гилгаш дала يشعر بدغدغة

суна гилгаш долу أنا أشعر بدغدغة

гилгаш даха يدغدغ

гилдиг (ду) {gildig} (гилгаш)

гинсу (ду) {ginsu}[гинсунан, -нна, -нo, -га] (оьр. ртуть) زئبق

гиччo

гирда (бу) -наш бу {girda}[-нан, -нo] مقياس للحبوب ونحوه يعادل 12كغم

(12 кг чухоьду жима барам)

гирз (ду) -аш ду {girz}[-ан, -ана, -o] (оьр. чесотка) جرب (مرض)

гирзаш дала يصاب بالجرب

гирзаш даьлларг مصاب بالجرب

гиччо (ду) -ш ду {gichho}[-н, -на, -но, -га] سالفة (شعر اللحية النامي على جانبي الذقن) (سوالف)

го (бу) -наш ду {go}[-нан, -нна, -но] دائرة ، دورة ، دوّار (على الطرق) ، طوق ، شوط ، محيط

цецан го طوق المنخل

го баккха يطوف ، يقوم بدورة

го бан يطوّق ، يحاصر

гонаш баха يقوم بعمل أشواط

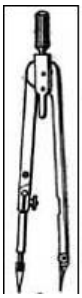
го таса يعمل دورة ، يقوم بجولة حول

го лаца يطوّق ، يحاصر

* цуьнан го дика бац بطانته سيئة

* го юккъера вала (حلقة الرقص ، محيط ما) يخرج من

* и цуьнан гонара стаг ву (جماعته ، فئته ، دائرته) هو من

го бийриг

го бийриг (ю) {go beerig} (оьр. циркуль) فرجار

гобар (ду) {gobar} تطويق ، محاصرة (مصدر)

гобаьккхина {goba'kkxina} محاط ، يحيط به

бешана гобаьккхина дитташ дара البستان كان محاطاً بالأشجار

гобина {gobina} го бан اسم الفاعل أو المفعول من فعل

говза {gawza} ماهر ، حاذق ، بمهارة

куьйгана говза ву иза يده ماهرة

говзалла (ю) {gawzalla} مهارة ، حذقٌ ، مهنة

лакхарчу говзаллица بمهارة عالية

говзалла lамо يتعلم مهارة . يتعلم مهنة

говзанча (ву,ю) -ш бу {gawzancha} فني ، ماهر ، معلم ، خبير ، بطل (في الرياضة مثلاً)

[говзанчин,говзанчина, говзанчо] (оьр. мастер)

спортан говзанча بطل رياضي أو بطل في الرياضة

говр (ю) -аш ю {gawr}[-ан, -ана, -о] حصان (خيل) ، جواد . حصان في لعبة الشطرنج

тlехуу говр حصان للركوب

южу говр الحصان الذي يشد إلى النير

говран гlирс (оьр. сбуря) (. طقم الفرس (يشمل السرج واللجام والحدوة والسيور الخ

говр хахка يقود

говра хаа (говртlе хаа) يركب الحصان

говрахь ваха يذهب على صهوة الجواد

говр хьовзо يقوم بألعاب الفروسية

говр хьовзор (оьр. джигитовка) ألعاب الفروسية

говраш лело يسوس الخيل

говрара восса ينزل (يترجل) عن ظهر الحصان

нехан говрара хоттала вуссу (مثل) قد تضطر للترجل عن حصان الناس حتى ولو كان في وسط الوحل

говрбуц (ю) {gawrbuc} (бецан тайпа) نوع من الأعشاب

говрмерз (ю) {gawrmerz} = мерзбуц (оьр. хвощ) (бецан цlе) ذيل الفرس (نوع من الأعشاب)

гойтург {goiturg} الدّال على ، مؤشر

некъ гойтург الدال على الطريق

чехкалла гойтург مؤشر السرعة

гола (бу) -ш ду {gola}[гьлан, гьлана, гьло] ركبة

гьла тIе ког баккха يجلس وإحدى ساقيه مرفوعة على ركبة الساق الأخرى

* гьла тIе ког а баькkхина вехаш ву يعيش مرتاحاً بلا تعب

пхьаьрсан гола مرفق

гола тоха {gola toxa} ينعطف

некъо гола тухучохь عند منعطف الطريق

голацар (ду) {golacar} تطويق ، محاصرة (مصدر)

гома {goma} معوج ، غير مستقيم ، باعوجاج ، غير ودّي

гома сиз خط معوج

гома хила يكون غير ودّي

иза соьца гома ву هو غير ودود معي

гома хьажа ينظر بعداء ، ينظر بعين الكره أو البغض

гомий-чломий (سيء) بشكل غير منتظم

гомалла (ю) {gomalla} عوّج гомаш

гомаш (ю) -аш ю {gomash}[-ан, -на, -о] (оьр. буйволица) جاموس

гомашан шура حليب الجاموس

гомашан клорни صغير الجاموس

гомха {gomxa} ضَحل ، غير عميق

гомха бошхап صحن غير عميق

гомха хи نهر ضحل

гомхалла (ю) {gomxalla} ضَحالة

гонаха {gonaxa} حول

истол гонаха охьаховша! اجلسوا حول الطاولة

суна гонаха ма хьийза لا تحم حولي

гонахара {gonaxara} الذي حول ، ما حول

истолан гонахара гIанташ الكراسي التي حول الطاولة

доллучунна а вайна гонахарнаш бехке бан мегар дац لا يجوز أن نلوم من حولنا على كل شيء

гонахе (ю) -наш ю {gonaxe}[-нан, -нна, -но] (оьр. окрестность) ضاحية ، بيئة ، وسط

гIалин гонахенаш ضواحي المدينة

цIена гонахе بيئة نظيفة

муьста гонахе وسط حامضي

гонахьа {gonaxha} (гонаха)

гондарбан {gondarban} يجعله على شكل كرات (خاصّ بالعجين)

бод гондарбан يعمل العجين على شكل كرات بعد عجنه تمهيداً لخبزه لاحقاً

гондIа {gondja} (гонаха)

гондIа хьежа {gondja xhezha} يتلفّت حوله (فعل للمفرد)

гондlара {gondjara} (гонахара)

гондlахьа {gondjaxha} حول

гондlахьа а хьаьжна элира цо تلفّت حوله وقال

гоноста (ю) {gonosta} (оьр. большая берцовая кость) الظُنّوب : عظم الساق الأكبر

гор даха {gor daxa} يركع ، يسجد

гор дожа {gor dozha} يخرّ ساجداً

гор кхета {gor kxeta} يركع ، يسجد

цхьа а стагана хьалха гор кхеташ Iедал дац вайн ليس من عادتنا أن نركع لأي إنسان

гор хlотта {gor hotta} يقف على ركبتيه

гор хlотто {gor hotto} يُركع ، يُخضع

гора (бу) горий ду {gora}[-нан, -нна, -но] (оьр. слепень,овод) (тlод 1) نُعرَة (ذبابة الخيل والماشية)

горга {gorga} دائري ، مدوّر

горга истол طاولة مستديرة

гарура горга دائري تماماً

горгали (бу) {gorgali}[-н, -на, -но, -га] (гаргол) جرس

горгалла (ю) {gorgalla} تدوُّر

горгам (ю) -аш ю {gorgam}[-ан, -на, -о] (оьр. половая тряпка) خِرقَة تستعمل لمسح الأرضية

горгам хьакха يمسح الأرضية بالخرقة

горгдала {gorgdala} يصبح على شكل دائري

горгдан {gorgdan} يدوّر ، يجعله على شكل دائري

горгдар (ду) {gorgdar} تدوير (مصدر)

гота (ю) -наш ю {gota}[-нан, -нна, -но, не] (латта оху гlирс бу) 1- محراث بكامل طقمه

(цхьана дийнахь готанца аьхна латта) 2- قطعة الأرض التي تمت فلاحتها في يوم واحد

гота аха يحرث

готанан у (أحد أجزاءه) هرواة المحراث

готанан хьоза (ду) (оьр. трясогузка) أبو فصادة (طائر صغير مشروم المنقار يتغذى بالحشرات)

готасар (ду) {gotasar} قيام بجولة حول ، إحاطة (مصدر)

готта {gotta} ضيق (صفة للمفرد)

готта меттиг مكان ضيق

готталла {gottalla} ضيق

готте (ю) {gotte}[-нан, -нна, -но] ضِيق ، ازدحام

чохь готте ю ازدحام في الداخل

готто {gotto} ضيق أو مزدحم نوعاً ما

гочдан {gochdan} (кхечу матте даккха) يتَرجم гоьжа

Iаьрбийн маттара нохчийн матте гочдан يترجم من العربية إلى اللغة الشيشانية

гочдар (ду) {gochdar} (кхечу матте даккхар ду) (оьр. перевод) ترجمة (مصدر)

ма дарра гочдар ترجمة حرفية

гочдархо (ву,ю) {gochdarxo}[-чун, -чунна, -чо] مترجم

гоь (ю) -наш ю {goe}[-нан, гоьнна, -но] (оьр. матрац) حشية ، طراحة

гоьдала {goedala} (гучудала, гlарадала) يبْرُز

гоьваьлла яздархо كاتب بارز

гоьжа (бу) -наш бу {goezha}[-нан, -нна, -но] (оьр. кокон) شرنقة (غشاء واقٍ من خيوط دقيقة تنسجه بعض الحشرات حولها كدودة القزّ لتحتمي به في طور من أطوار حياتها)

гоьза (ю) -наш ю {goeza}[-нан, -но] (оьр. коновязь) (гарс) مربط الخيل

гоьллец {goellec} حتى الركب

гоьллец гlамарла ваха يغوص في الرمل حتى الركب

гоьмагl (бу) {goemagh} (гоьмукъ) гоьмукъ

гоьмукъ (бу) -аш ду {goemuq}[-ан, -на, -о] (оьр. копьё) (мизаркъ) رُمْح

гоьргаш (ю) {goergash} جمع لكلمة гуьйриг

гоьрда тур {goerda tur} سيف نوع غورد ذا جودة عالية

Гоьрда {Goerda} اسم سيف ، نسبة إلى صانعه

(уггаре а чlогlачу болатан тоьлла тур, Гоьрда бохучу пхьеро деш хилла иза)

гоьта (ду) {goeta} (оьр. задний проход .анат.) الشرج (تشريح)

гоьта дестар (ду) {goeta destar} (оьр. геморрой – мед.) باسور (طبّ)

гоьттеш (ю) {goettesh} (оьр. медный купорос – хим.) الزاج الأزرق (يستعمل للصباغة)

грамматика* (ю) {grammatika} علم النحو

гу (бу) -наш ду {gu}[-нан, -нна, -но] (шу) تلّ ، رابية ، أكْمة

гу тlе вала يصعد على التل

ша тlехь волу гу лекха хета (مثل) يبدو التل الذي يقف عليه عالياً

гужам (ю) -аш ю {guzham}[-ан, -на, -о] (оьр. дряхлая старуха) عجوز هرم أو فانٍ

гужамалла (ю) {guzhamalla} (оьр. дряхлость) عتيّ ، هرم

гужамдола {guzham dola} (оьр. дряхлеть) يهرم

гуй (ду) -наш ду {gui}[-нан, -нна, -но] وعاء

жlаьлин гуй (жlаьлин доьша дутту хlума ю) معلف أو الوعاء الذي يوضع فيه طعام الكلب

жlаьлин гуй а цlеста ду бохуш дийца захало حتى أن وعاء كلبهم من من النحاس ، إشارة إلى أن الوضع المادي لأهل العريس جيد وذلك من أجل الحصول على موافقتهم عند التقدّم لخطوبة الفتاة (مثل)

чорхан гуй مكوك آلة الخياطة

гул (бу) -аш ду {gul}[-ан, -ана, -о] (оьр. кряж) قرمة أو كتلة خشب

(хенан я кхечу диттан хадийна даькхина гlад)

гулам (бу) -аш бу {gulam}[-ан, -на, -о] (оьр. собрание) اجتماع ، مؤتمر ، مجموعة

гулам бан يعقد اجتماع

гуламе кхайкха يدعو إلى الاجتماع

юкъара гулам اجتماع عام

беза гулам اجتماع مهيب

лакхарчу барамера гулам اجتماع على مستوى عالٍ

дай-наной гулам اجتماع الآباء والأمهات

байтий гулам (оьр. сборник стихов) ديوان (مجموعة) شعر

гулахь {gulaxh} (дерриг цхьаьна) على بعض ، مجتمعون

гулдала {guldala} يجتمع ، يتجمهر ، يحتشد ، يتجمع ، يزدحم

дукха адамаш гулделира تجمع أناس كثيرون

гуллун меттиг مكان الاجتماع

дукха ахча гулделла цуьнгахь تجمع عنده مال كثير

гулдалар (ду) {guldalar} تجمع ، تجمهر (مصدر)

гулдан {guldan} يجمع ، يحشد ، يكوّم ، يكدّس ، يقطف

нах гулбан يجمع (يحشد) الناس

ахча гулдан يجمع المال

полларчий гулдан يجمع الطوابع

ши ког гулбина охьахиира иза جلس ضاماً رجليه

гулдар (ду) {guldar} جمع ، تجميع ، حشد ، قطف (مصدر)

гулделла {guldella} متجمع ، محتشد ، متجمهر ، مجموع

гура 1(бу) -наш ду {gura}[-нан, -нна, -но] (оьр. ловушка) فخّ ، مصيدة ، شرَك

гура богlа ينصب فخاً

гуро лаца يقع في الفخ

гура 2 (бу) -наш ду {gura}[-нан, -нна, -но] 1- إطار 2- إطار صغير لوضع الفصّ أو الحجر الكريم فيه

нelаран гура إطار الباب

суьртан гура إطار الصورة

гура чу бlаьрг богlа يركب أو يرصّع فصّاً في الإطار

гура 3 (бу) -наш ду {gura} (сазгlа) عاتق أو عارضة المحراث الذي تثبّت عليه سكة المحراث

гурахь {guraxh} في فصل الخريف

гург {gurg} اسم الفاعل أو المفعول من فعل ган

хьуна гург суна ца го ما تراه أنت لا أراه أنا

гурма (ю) -наш ю {gurma}[-нан, -нна, -но] عجلة لسحب أو قطر المحراث

(оьр. колесо для прицепа плуга)

гурманча (ву) {gurmancha} (оьр. погонщик при пахоте) سائِس الثيران أثناء الفلاحة

[гурманчин, гурманчина, гурманчо]

гуттар {guttar} (даим) دوماً ، في كل حين ، دائماً ، تماماً

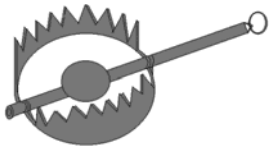
гlуллакх гуттар галдаьлла العمل تعثر تماماً

гуттаренна а (даиманна а) إلى الأبد

гуттар санна كالعادة ، كالمعتاد

гуттар лаьтта къийсамаш نزاعات دائمة (مستمرة)

гуттарлера амал طبع دائم

гура 1

гуци-гуци {guci-guci} (клезе кхайкхар) عبارة تقال عند مناداة جرو الكلب

гучохь {guchoxh} في مجال البصر أو الرؤيا

гучудаккха {guchu dakkxa} يكشف ، يُظهر ، يُبرز . يكتشف (فعل للمفرد)

бакъдерг гучудаккха يكشف الحقيقة

гучудаккхар (ду) {guchu dakkxar} كشف ، إظهار ، إبراز ، استكشاف ، اكتشاف (مصدر)

гучудаккхархо (ву,ю) {guchu dakkxarxo} (оьр. открывающий) مكتشف (مكتشفون)

гучудала {guchu dala} ينكشف ، يظهر ، يتبين (فعل للمفرد)

гучувала гlерта يحاول الظهور

лоьрана гучувала يعرض نفسه على الطبيب ، يذهب للفحص الطبّي

гучудалар (ду) {guchu dalar} ظهور ، انكشاف (مصدر)

гучудаха {guchu daxa} فعل للجمع من гучудаккха

гучудовла {guchu dawla} فعل للجمع من гучудала

гучуьра {guchuera} من مجال الرؤيا

гучуьра вала суна! تنح من مجال رؤياي

гучуьрадаккха {guchuera dakkxa} يخفيه أو يبعده عن النظر

гучуьрадала {guchuera dala} يغيب عن النظر ، يختفي

гуш долу {gush dolu} منظور ، مرئي ، واضح ، بين ، جلي

сурт дика гуш ду الصورة واضحة أو مرئية

гуш бахьана а доцуш بدون سبب واضح

гуш ду хьо бакъ ца хилар واضح أنك لست على حقّ

гуш яхна хан (نحو) الماضي القريب

гуьбарчик (ю) -аш ю {guebarchik}[-ан, -на, -о] (оьр. колесо плуга) عجلة المحراث

гуьзалг (ю) -аш ю {guezalg}[-ан, -ана, -о] 1- البرعم الذي ينمو على حبّة البطاطس

2- درنة (درنات) (ما ينمو على شيء ما) (оьр. бугорок)

гуьйре (ю) -наш ю {giere}[-нан, -нна, -но] فصل الخريف

гуьйре яккха يقضي فصل الخري

гуьйре йоьлла حل الخريف

гуьйриг (ю) гоьргаш ю {gierig}[-ан, -на, -о] (оьр. чурбан) قطعة من جذع شجرة

* гуьйриг санна ساكن تماماً بلا حراك (مثل جذع الشجرة)

гуьла (ю) -наш ю {guela}[-нан, -нна, -но] زمرة أو مجموعة الكلاب التي تستخدم في عملية الصيد

(талла лелочу эрийн, пхьаьрчийн тоба ю) (оьр. свора собак)

гуьлмаьнда (ду) {guelma'nda} (оьр. цветной шёлковый платок) منديل حريري ملوّن

гуьмалг (ю) -аш ю {guemalg}[-ан, -ана, -о] جرة فخّارية كبيرة ذات عنق ضيق

(готта бертиг йолу кхийран йоккха кхаба)

гуьнахь доцуш {guenaxh docush} (бехк боцуш) بدون ذنب

гуьржи (ву,ю) -й бу {guerzhi}[-чун, -чунна, -чо, -чуьнг] جورجي (أحد سكان جورجيا)

ГI (Gh)

Гlура-дада (Ghura-dada)

гIа (ду) -ш ду {gha}[-нан, -нна, -но] ورقة شجر أو نبات

диттийн гIаш أوراق الشجر

гIабакх (ю) -аш ю {ghabakx}[-ан, -на, -о] القرع (نبات)

гIабаккхан хIуш بزر القرع

* гIабаккхан тIам лаца цу хабаро جملة تدل على الاستغراب أو الاستهجان (تسبق كلاماً ما)

гIабали (ю) гIабалеш ю {ghabali}[-н, -на, -но, -га] اللباس الشعبي للنساء

гIабарчикх (ю) {ghabarchikx} فقاعة هوائية تظهر على قصارة الحائط أو على العجين إذا لم يكن مختمراً

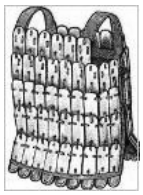
(хьаьхначу пена тIе я ца севсина бода тIе хIутту лоппаг ду)

гIабуц (ю) гIабецаш ю {ghabuc}(оьр. растение) (орамат) نبات

гIабецийн Iалам عالم النباتات

гIагI (ду) гIаьгIнаш ду {ghagh}[гIаьгIан, гIаьгIна] (оьр. кольчуга) درع

(тIамехь лаза ца вайта лелош хилла аьчка чIагарех еш хилла бедар)

гIагI дилла {ghagh dilla} يصفّح

гIагIдиллина {ghaghdillina} مصفّح ، مدرع

гIагIдиллина эскарш (оьр. бронетанквые войска) القوّات المدرعة

гIагIал (ю) -ш ю {ghaghal}[-ан, -на, -о] (оьр. маца) خُبز فطير гIагI

гIад (ду) -даш ду {ghad}[гIодан, гIодана, гIодо] جذع ، ساق ، البّدن ، دستان (موسيقى)

гIад-амал дайа {ghad-amal daia}(сахьийзо, сагатдан) يعجزه ، يُقلق (بإلحاحه أو طلباته)

гIаддайна {ghaddaina} (тиша, вочу хьолахь) يُرثى له ، متداعٍ ، مهلهل ، متدهور ، منهك

гIаддайна хьал حالة يرثى لها

гIаддайна гуш ма ву хьо тахана مالي أراك اليوم منهكاً

гIаддаха {ghaddaxa} (самукъадала) يغتبط ، يُسر

гIаддахар (ду) {ghaddaxar} (самукъадалар) غبطة ، سرور (مصدر)

гIаж (ю) гIожмаш ю{ghazh} 1- عصا (عصي) 2- يد (مطرقة ، رفش)

[гIожан, гIожана, гIожо]

гIаж етта يضرب بالعصا على نحوٍ متكرر

жIаьвнан гIаж يد المطرقة

гIажари (ву,ю) -й бу {ghazhari}[-чун, -чо] أذربيجاني (نسبة إلى أذربيجان)

гIаз (ю) гIезаш ю {ghaz}[гIезан, гIезана, гIезо, гIезе] إوزّة

гIезан жижиг لحم الإوزّ

гIаза {ghaza} النشوة او الرعشة الجنسية

гIаза вахна وصل الى الرعشة الجنسية

гIаза яхна وصلت الى الرعشة الجنسية

гIазанча (ву,ю) -ш бу {ghazancha} (оьр. дежурный) مناوب

(шен рогIехь белхан декхар кхочушдийриг)

гIазанчалла (ду) {ghazanchalla}(оьр. дежурство) مناوبة гIабакх

гIазгIумки (ву,ю) -й бу {ghazghumki}[чун, -чунна, -чо] لاكي : أحد أفراد قبيلة يعيشون حالياً بقرب مدينة خسويورت وبلدتهم الأصلية تقع في الجبال

гIазкхи (ву,ю) -й бу {ghazkxi}[-чун, -чунна, -чо] قوزاقي (شعب القوزاق)

гIазкхийн мотт لغة القوزاق

гIазим (ю) гIазмаш ю {ghazim}[-ан, -на, -о] (оьр. кирка) (зIокберг) فأس ، معول (كلمة محلية)

гIазот (ду) -таш ду {ghazot}[-ан, -ана, -о] (керстанашна дуьхьал тIамца йина чIагIо ю) جهاد

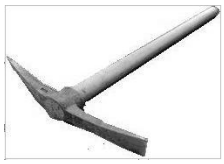
гIазот дан يجاهد

гIазот кхайкха يدعو إلى الجهاد

гIазот вала يستشهد

Дала гIазот къобалдойла цуьнан جعله الله من الشهداء

гIазот дехка ينوي الشهادة أو الاستشهاد

гIазим

гIайба (бу) гIайбеш ду {ghaiba}[гIайбин, гIайбина, гIайбо] 1- وسادة ، مخدّة 2- قطعة خشبية توضع تحت العارضة الخشبية لترتكز عليها

месийн гIайба وسادة من الريش

гIовланга гIайба билла يضع وسادة تحت رأسه

гIайгIа 1(бу) -наш бу {ghaigha}[-нан, -нна, -но] اكتراث ، عناية ، مبالاة ، اهتمام

гIайгIа бан يهتم ب ، يكترث ب ، يبالي ب

хьуна цхьа гIайгIа бан беза вай يجب أن ننظر في أمرك

берийн гIайгIа бан يهتم بالأطفال

гIайгIа 2 (ю) -наш ю {ghaigha}[-нан, -нна, -но] غّم ، همّ ، قلق

гIайгIа ян يقلق ، ينشغل باله

цхьана а хIуманан гIайгIа ца йо цо لا ينشغل باله بشيء гIалакх

дIадахначун гIайгIа ма е ! لا تحزن على شيء قد فات

гIайгIа хила يحزن ، يغتم

хьан хьолан гlайгlа хилла lаш ву со أنا قلق بسبب حالك

цуьнан даг чу гlайгlа йоьлла انتابه غمّ

дуьненан гlайгlанаш дукха ю هموم الدنيا كثيرة

гlайгlайоцуш ваха يعيش بلا هموم

гlайгlайоцург парглат веха الخالي من الهموم يعيش براحة

гlайгlанӏе {ghaighanę} حزين ، مهموم ، مغتم

гlайгlане ву со أنا مهموم

гlайгlане вожа يغتم

гlайгlане хаам خبر أو نبأ محزن

гlайкх (ду) -аш ду {ghaikx}[-ан, -ана, -о] (оьр. лодка) قارب гlайкх

гlаймакх (ду) -аш ду {ghaimakx}[-ан, -на, -о] قِشدة غير جامدة (كالتي تكون فوق الحليب المغلي)

шури тlера гlаймакх схьаэца ينزع القشدة من على الحليب

гlайна (ду) {ghaina} (тоьгуна)

гlайракх (ю) -аш ю {ghairakx}[-ан, -на, -о] (диг ирден гlирс) حجر السنّ الرملي (الخشن)

гlайре (ю) -наш ю {ghairę}[-нан, -нна, -но, -га] (оьр. остров) جزيرة

гlайси (ю) гlайсеш ю {ghaisi}[-н, -на, -но, -га] (якъийна туьркаш ю) مشمش مجفّف

гlакх (ду) гlаькхнаш ду {ghakx} (оьр. мишень) الدَّريئة (حلقة أو دائرة يتعلم عليها رمي السهام ونحوه)

гlаккхар {ghakkxar} (гlаккхарг)

гlаккхарг (ю) -аш ю {ghakkxarg}[-ан, -ана, -о] (агlор хьуьйсуш бlаьргаш берг) أحول

гlала (бу) гlелий ду {ghala}[гlелан, гlелана, гlело] (стен сай) (оьр. ланка) أنثى الأيل

гlа̲ла (ю) -наш ю {gha̲la}[гlа̲лин, гlа̲лина, -но] مدينة ، قلعة ، قصر

гlалин йист ضاحية المدينة

гlала йилла مدينة (ينشئ) يبني

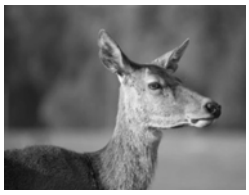
паччахьан гlала قصر الملك

со гlалахь (гlалитlехь) вехаш ву أنا أعيش في غروزني гlакх

гlа̲лагlа̲зкхи (ву,ю) -й бу {gha̲laghaz̲kxi} أحد أفراد القوزاق الذين بنوا القلعة وسكنوها

гlа̲лакх (ду) -аш ду {gha̲lakx}[-ан,-на,-о,-е] أداة معدنية لتحريك الخبز ونحوه أو إخراجه من الفرن

гlа̲ларт (ду) -аш ду {gha̲lart}[-ан, -ана, -о] شبح ، خيال ، طيف

адаман гlаларт خيال إنسان

геннахь гlаларташ хаалора أشباح كانت تتراءى من بعيد

гlа̲лат (ду) -аш ду {gha̲lat}[-ан, -на, -о] خطأ ، بالخطأ ، من الخطأ

гlалат ва̲ла يخطئ

цу тlехь гlалат велира со أخطأت في ذلك гlала

гlалат да̲ла خطأ (يحصل) يحدث

гlалат ву хьо أنت مخطئ

гlалаташ нисдан يصحّح الأخطاء

доккха гlалат делира соьгара صدر مني خطأ كبير

гlа̲латдо̲цуш {gha̲latdo̲cush} بدون أخطاء

гlалатдоцуш яздан يكتب بدون أخطاء

гlалатло (ю) -наш ю {ghalatlo}[-нан, -нна, -но] (оьр. ошибочность) غلطة ، سهوة ، هفوة

гlалатло елира соьгара صدرت مني غلطة

гlалахо (ву,ю) гlалахой бу {ghalaxo}[-чун, -чунна, -чо] ساكن المدينة

гlалгlо (ву,ю) гlалгlой бу {ghalgho}[-чун, -чунна, -чо] أنجوشي (أحد أفراد الشعب الشعب الأنجوشي ويعيشون في منطقة أنجوشيا ولغتهم قريبة جداً من اللغة الشيشانية)

гlалгlойн (гlалгlайн) мотт اللغة الأنجوشية

гlалида (ву) гlалидай бу {ghalida} رئيس البلدية

гlалмакхо (ву,ю) {ghalmakxo}[-чун, -чунна, -чо] أحد أفراد شعب الغلمق وهم يعيشون في السهول الشمالية على حدود الداغستان وديانتهم بوذية

гlалмакх-чай شاي الغلمق (نوع شاي دارج في الشيشان يؤتى به من بلاد الغلمق)

гlалх (ду) {ghalx} صوت الكلب عند القتال

гlам (ду) гlемаш ду {gham}[гlоман, гlомана, гlомо] ساحرة (في الحكايات)

гlама (ю) -наш ю {ghama}[-нан, -нна, -но] سيف مستقيم ذو حدين وله واق دائري للمقبض

(оьр. прямой меч , обоюдоострый с круглым щитом)

гlамара пхьагал (ю) {ghamara pxhagal} (оьр. тушканчик) (лаьттан пхьагал) يَربوع : من الفصيلة اليربوعية ، صغير على هيئة جرذ وله ذنب طويل ينتهي بخصلة من الشعر وهو قصير اليدين طويل الرجلين.

гlамаран сахьт (ду) {ghamaran saxht} ساعة رملية

гlамарш (ю) {ghamarsh} رمال جمع لكلمة гlум

гlам-гlим (ду) {gham-ghim} غمغمة ، تمتمة

гlам-гlим дан يغمغم ، يتمتم

гlаммагlа (ю) -ш ю {ghammagha} (оьр. персик) (шаптал) درّاق أو شجره

[гlаммагlин, гlаммагlина, гlаммагlо]

гlан (ду) гlенаш ду {ghan}[гlенан, гlанна, гlено] حلم ، منام

гlамаран сахьт

хаза гlан حلم جميل

гlан ган يحلم حلماً، يرى مناماً

гlенаш ган يحلم أحلاماً

гlан тида يفسّر الحلم

гlан туьду жайна كتاب تفسير الأحلام

гlан-набарш أضغاث أحلام

суна цхьа гlан гира رأيت حلماً ما

диканна хила / хуьлда! عساه خيراً (عبارة تقال رداً على الجملة السابقة)

гlант (ду) -аш ду {ghant}[-ан, -ана, -о] كرسي ، مقعد

кlеда гlант كرسي وثير

гlантан гlовла (букъ) مسند الكرسي

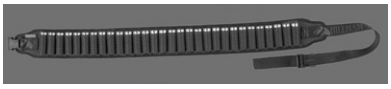
гlанта-баl (бу) {ghanta-baj} (бецан цle) نوع نبات من فصيلة نبات راعي الحمام

гlап (ю) гlепаш ю {ghap}[гlопан, гlопана, гlопо] 1- حصن خارج المدينة لحمايتها من هجوم مفاجئ

2- حزام عريض من قماش أو معدن ذو جيوب يوضع فيه الرصاص

(оьр. 1- застава 2- патронташ)

гlап-аьлла охьакхета يسقط محدثاً دوياً

гlара (ю) гlарош ю {ghara} ضجة ، ضجيج ، غوغاء ، دوي

гlара ян يثير ضجة ، يصخب ، يدوي гlап

гlара ма е! لا تصخب

гlарадаккха {gharadakkxa} يجعله شهيراً (فعل للمفرد)

гlарадала {gharadala} يشتهر ، يذيع صيته (فعل للمفرد)

вайн мохк нефтаца гlарабаьлла бу بلدنا مشهورٌ بالنفط

гlарадалар (ду) {gharadalar} شهرة (مصدر)

гlарадаьлла {gharada'lla} مشهور ، شهير

гlараваьлла яздархо كاتب مشهور

гlарадовла {gharadawla} гlарадала فعل للجمع من

гlарбаш (ю) -аш бу {gharbash}[-ан, -на, -о] (оьр. рабыня) أمة ، جارية

гlарбу (ду) {gharbu}[-н,-на,-но,-га] (вертанан lаьржа басар) صبغة سوداء لتلوين الورت

гlаргlа (ду) гlаргlеш ду {ghargha}[-нан, -нна, -но] شجر الحَوْر الهرمي

(акхтарган тайпанара дитт) (оьр. тополь пирамидальный)

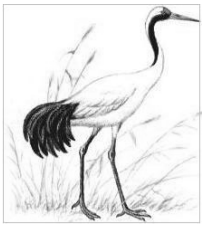
гlар-гlир дан {ghar-ghir dan} يهدر ، يدوي (لمحرك أو ماكنة ما)

гlаргlули (ю) гlаргlулеш ю {gharghuli}[-н,-на,-но,-га](оьр. журавль) غُرنوق (غرانيق) : طائر مائي أبيض طويل السّاق جميل المنظر له قنزعة ذهبية اللون ، وهو من الطيور المهاجرة وتطير مجموعته بشكل رقم 7

гlарлу (ду) гlарлуш ду {gharlu} أداة لتنظيف سكة المحراث عند فلاحة الأرض الرطبة

[-н, -на, -но, -га] (хьонхал цlандеш лелош йолу хlума ю)

гlарол (ду) -аш ду {gharol}[-ан, -ана, -о] (оьр. сторожевой пост) مخفر 2- خفر ، حراسة 1-

гlарол дан (ха дан) يحرس ، يخفر

гlарол хlотта يقف للخفر أو للحراسة

хlордан гlарол خفر السواحل

гlаролхо (ву) {gharolxo}[-чун, -чунна, -чо] خفير ، حارس

гlарт (ду) гlаьрташ ду {ghart}[гlаьртан, гlаьртана, гlаьрто] ورك

гlарт-аьлла {ghart-a'lla} بهمّة عالية

гlарта {gharta }[гlаьрта, гlаьртира, гlаьртина] ينفتح ، ينفرج على مصراعيه гlаргlули

гlар-тата (ду) {ghar-tata} جلبة ، صوت

гlар-тата доцуш гучувелира со دخلت دون جلبة

гlарто {gharto}[гlартадо, гlартийра, гlартийна] يفتح على مصراعيه

гlартхоттe (ю) {ghartxotte} (оьр. крестец – анат.) العظم العجزي (تشريح)

гlарчl {gharch'} اصطكاك

цергашка гlарчl дайта يجعل الأسنان تصطك

* гlарчl-аьлла стаг ву иза هو رجل بمعنى شديد

гlатта {ghatta}[гlотту, гlаьттира, гlаьттина] ينهض ، يقوم ، يهب ، يُقلع ، يثور على (فعل للمفرد)

хьалххе гlатта! ينهض مبكراً

гlаттам (бу) {ghattam}[-ан, -на, -о] (оьр. революци) ثورة ، انتفاضة ، تمرد

гlаттамхо (ву) {ghattamxo}[-чун, -чунна, -чо] ثائر ، متمرد

гlаттар (ду) {ghattar} نهوض ، قيام ، تمرد (مصدر للمفرد)

гIаттийна {ghatteena} مفتوح على مصراعيه

нel гIаттийна ю الباب مفتوح على مصراعيه

бага а гIаттийна فاغراً فاه

гIатто {ghatto}[гIаттадо, гIаттийна] يُنهض ، يقوّم ، يثير ، يفغر ، يفزّع ، يجعله يثور (فعل للمفرد)

меттара гIатто ينهضه من فراشه

бага гIатто يفغر فاه

орца гIатто يفزّع (أحداً ما) للنجدة

чан гIатто يثير الغبار

дуьне гIатто يقيم الدنيا

гIашлойн некъ

гIаш 1(ю) {ghash} (оьр. шаг в сторону) السّاقان في وضع جانبي (تفحيج)

гIаш гIатто يباعد بين ساقيه

гIаш юккъе сара а боьллина беречух тарвеллера وضع عوداً بين ساقيه متشبّهاً بالفارس

гIаш 2 {ghash} مشياً ، على الأقدام

гIаш ваха يذهب مشياً

гIашдерг {ghashderg} ورقي ، ذو أوراق

гIашло (ву,ю) {ghashlo}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. ходок) 1- ماشٍ ، راجل (رجالة)

2- مشّاء (كثير المشي) (شخص كان الفلاحون يختارونه ليرسلوه من أجل أمرٍ ما لقدرته على المشي)

гIашло дошлочунна накъост вац لا يمكن أن يترافق الراكب والراجل

гIашлойн {ghashloin} للمشاة

гIашлойн тIай جسر للمشاة

гIашлойн некъ طريق للمشاة

гIашлойн эскар جيش مشاة

гIаьт

гIаш-некъ (бу) {ghash-neq} طريق مشاة

гIашсалт (бу) {ghashsalt} سلاح المشاة

гIашсалти (ву) -й бу {ghashsalti} جندي مشاة

гIаькхнаш (ду) {gha'kxnash} гIакх جمع لكلمة

гIаьрташ (ду) {gha'rtash} гIарт جمع لكلمة

гIаьт (ду) -анаш ду {gha't} (оьр. этаж) طابق . طبقة

диъгIаьт бIов برج من أربع طوابق

гIебарто (ву,ю) {ghebarto} (оьр. кабардинец) أحد أفراد شعب القَبرطاي وعاصمتهم نالتشيك

гIезало (ву,ю) {ghezalo}[-чун, -чунна, -чо] أحد أفراد شعب التتر الذين يعيشون ما بين البحر الأسود وأستراخان وآسيا الوسطى

Гlезалойн мохк (оьр. Татария) تترستان

гIезаш (ю) {ghezash} гIаз جمع لكلمة وزّ

гIезаш-гIезаш (гIезашка кхайкхар) عبارة تقال عند نداء الإوز

гIела (ю) {ghela} (оьр. марал) نوع من انواع الأيائل

гIелдала {gheldala} يضعف ، يهن ، يُنهك ، يفقد قواه ، يتعب ، يكلّ

гIелдалар (ду) {gheldalar} ضعف ، وهن ، تعب ، كلل (مصدر)

гIелдан {gheldan} يُضعف ، يوهن ، يُنهك ، يُتعب ، يخفّف (صوت مثلاً)

гIела

гIелдар (ду) {gheldar} إضعاف ، إنهاك ، تخفيف (صمت) (مصدر)

гIели 1 (ду) {gheli}[-н, -на, -но, -га] (оьр. олово, полуда) قِصدير

гIели дилла يطلي بالقصدير

гIелин кехатна юккъе хьарчо يلف بورق القصدير

гIели 2 (ю) гIелеш ю {gheli}[-н, -на, -но, -га] (оьр. папироса) سيجارة لفيفة

гIелалла (ю) {ghelalla} (гIело)

гIелий (ду) {ghelee} جمع لكلمة гIала

гIело (ю) -наш ю {ghelo}[-нан, -нна, -но] (ницкъ бар ду) ظُلم ، جور ، اضطهاد

гIело ян يظلم

гIем (бу) -наш ду {ghem} (оьр. шлем) خوذة

гIемаш (ду) {ghemash} جمع لكلمة гIам

гIеметтахlотта {ghemetta hotta} يبلغ سن الرشد (للإنسان) . يكون بالغاً في حجمه (للحيوان)

гIеметтахlоьттича عند البلوغ

гIеметтахlоттар (ду) {ghemetta hottar} بلوغ (مصدر)

гIенах {ghenax} في الحلم

гIем

гIенах гира суна хьо حلمت بك ، رايتك في الحلم

гIенахчул башха ولا حتى في الأحلام

гIенах санна дара иза كان كما في الأحلام

гIенах я самах في الحلم أو في اليقظة

гIенах ледар (ду) {ghenax ledar} (оьр. поллюция) إحتلام

гIенаш (ду) {ghenash} أحلام جمع لكلمة гIан

гIениг (ду) -аш ду {ghenig}[-ан, -на, -о] (оьр. маленькая вошь) قَمْلة صغيرة

гIепаш (ю) {ghepash} جمع لكلمة гIап

гIера (ю) -наш ю {ghera}[-нан, -нна, -но] (адамийн тоба ю) عصابة ، جماعة ، مجموعة

къуйн гIера عصابة لصوص

гIергIа {ghergha}[гIергIа, гIиргIира, гIиргIина] يهدر ، يجأر

гIергIаш догIу Терк يجري نهر الترك هادراً

гIерта {gherta}[гIерта, гIиртира, гIиртина] يسعى ، يطمح ، يحاول ، يجرب

хьо хIун ала гIерта? ماذا تعني بكلامك ؟ ماذا تحاول القول .

гIерто {gherto}[гIертадо, гIертийра, гIертийна] يسند ، يدعم

гIетакх (ду){ghetakx}[-ан, -на, -о] (хIуманан кхоам бар) إقتصاد ، حسن الانفاق

гIетакх дан يقتصد ب ، يحسن الانفاق

гIехьа {ghexha} مطابق ، ملائم ، مناسب ، معتدل ، باعتدال ، باتزان

яахIума гIехьа яа еза يجب تناول الطعام باعتدال

гIехьа хила يكون مطابقاً بالقياس أو بالحجم ، يطابق ، يلائم ، يناسب

хIара коч хьуна гIехьа ю هذا القميص على قياسك

со гIехьа кIадвелла أنا تعبان قليلاً

* и гIехьа йоцуш ю (иза берах ю) هي حامل

гIехьа мехаш أسعار معتدلة

тахана гIеххьа ю вайна الجو اليوم معتدل

гIеххьа шийла мох هواء معتدل البرودة

гIеххьа хан яра вай вовшахкхетаза لم نلتق منذ فترة لا بأس بها

гIеххьа бIагор беара суна شعرت بدوار نوعاً ما

гIеххьачул оьгIазвахнера и غضب نوعاً ما

гIибаваккха {ghiba wakkxa} (уппадаккха, чIогIа етта) يضرب ضرباً مبرحاً

гIибаваккхалц йиттира цунна ضُرب ضرباً مبرحاً

гIигI дан {ghigh dan} يزمجر

гIий (бу) -ш бу {ghee}[-н, -на, -но, -га] روث البهائم الجافّ (يستخدم كوقود)

(бажний пхьаьжах яго еш йолу кескаш ю)

гIийбат* (ду) -аш ду {gheebat}[-ан, -на, -о] (эладита, цадогIург дийцар) غيبة ، نميمة

гIийбат дан يسعى بالنميمة ، يغتاب

гIийла {gheela} ضعيف ، واهن ، خافت ، معتل الصحة ، حزين ، بضعف، بصوت حزين

гIийла аз صوت حزين

гIийла бер طفل ضعيف ، معتل الصحة

гIийла мехкаш بلدان ضعيفة

тахана гIийла гуш ма ву суна хьо مالي أراك اليوم حزيناً

гIийлачу цIер тIехь (هادئة) على نار خفيفة

гIийла чиркх ضوء (مصباح) خافت

* гIийла дуьне даа يحيا حياة البؤس

гIикдаккха {ghik dakkxa} (херадаккха, дIакъахко) يصدّه ، ينفّر (فعل للمفرد)

хьайна гIикдоккху-кх ахь и бер أنت تنفّر الطفل منك

гIиллакх (ду) -аш ду {ghillakx}[-ан, -на, -о] أدب ، خُلُق

нохчийн гIиллакхаш الآداب الشيشانية

леларан гIиллакхаш آداب السّلوك

гIиллакхера ма вала! لا تسيء الأدب

гIиллакх лело يتأدّب

нахаца гIиллакх лело деза يجب التأدّب مع الناس

гIиллакхехь بلباقة ، بتأدّب ، بأدب

гIиллакхехь вистхила يتكلم بأدب

гIиллакхехь лела يتصرف بأدب ، يحافظ على الأدب

гIиллакх долуш ву иза هو مؤدّب أو مهذّب أو خلوق

гIиллакх доцуш ву иза هو بذيء ، قليل الأدب

гIиллакхехь дацара ахь динарг لم يكن من قبيل الأدب ما فعلته

дикачу гIиллакхо лех эла вина, вочу амало элах лай вина الخُلق الحسن جعل من العبد سيداً والطبع السيء جعل السّيد عبداً (مثل)

гIиргIа

гIина (ду) {ghina}[-н, гIинна, гIино] (месийн басар) حنّاء

гIина дилла يضع حناء ، يحني

месашна гIина дилла يصبغ الشعر بالحناء

гIир (ю) -аш ю {ghir}[-ан, -ана, -о] إفراز من مجرى التنفّس (عند المدخنين مثلاً)
(цигаьрка оьзча, цунах схьайолу могушаллина зене йолу хIума ю)

гIиргIа (ду) -наш ду {ghirgha} باز : ذو القدم الذهبية من فصيلة الصّقور ذو جناحان كبيران
[-нан, -нна, -но] (оьр. кобчик)

гIиргIизо (ву,ю) {ghirghizo}[-чун, -чунна, -чо] كرغيزي (شعب الكرغيز)

гIире {ghire} (кIоршаме) فظّ ، جلف

гIирмахо (ву,ю) {ghirmaxo} أحد سكان جزيرة القرم وهم جزء من شعب التتار
[-чун, -чунна, -чо] (оьр. житель Крыма)

гIирс (бу) -аш бу {ghirs}[-ан, -ана, -о] (коьчал, ортхал) أداة (أدوات) ، وسيلة ، آلة
аьчкан пхьеран гIирсаш أدوات الحدّاد
дIасалеларан гIирсаш (оьр. средства передвижения) وسائل التنقّل
юьртабахаман гIирсаш أدوات زراعية
чIерийн лецаран гIирсаш أدوات (معدّات) صيد السمك

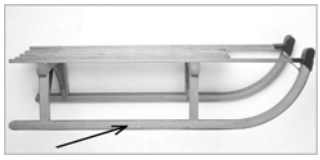
гIирт (ю) -аш ю {ghirt}[-ан, -ана, -о] 1- قشارة الثمار غير الصالحة للأكل 2- بقعة طين على الملابس
(1- стоьмийн даа ца мега чкъор ; 2- бедар бехъеш цунна тIелеттарг)
картолийн гIирт قشارة البطاطس

гIиттарш (ю) {ghittarsh} اضطرابات ، مشاغبات

гIиттo {ghitto}[гIиттадо, гIиттийра, гIиттийна] يحرض ، يهيج ، يُنهض من مكانه

гIишлo (ю) -ш ю {ghishlo}[-н, -на, -но, -га] بناية ، عمارة
гIишло ян يبني بناية
гIишлойн коьчалш مواد البناء
гIишлоярхо بنّاء
кхузза тIекIел йина гIишло بناية من ثلاثة طوابق

гIо 1(ду) гIоьнаш ду {gho} مساعدة ، إعانة ، معونة ، مؤازرة ، دعم
[-ьнан, -ьнна, -ьно, -ьне]
гIо дан يساعد ، يمد يد المساعدة
гIо лаца يُعين
Дала гIо дойла хьуна أعانك الله
Делан гIоьнца بعون الله
лоьраллин гIо مساعدة طبية
гIо даккха يؤازر ، يدافع عن
соьгахьа гIо даьккхира цо آزرني ، دافع عني
гIоьнна веана иза أتى للمساعدة أو للمؤازرة

гIо 2

гIо 2 (ду) -ьнаш ду {gho}[-ьнан, -ьнна, -ьно, -ьне] (оьр. полоз) مزْلقَة ، سكة المزْلجة (إحدى القطعتين الطويلتين اللتين تنزلق عليهما مزلجة الجليد) (أنظر لصورة المزلجة)
салазан гIоьнаш سكتا المزلاج
гIо дай сан عندما يقع أحد المتزلجين من على المزلجة يقول هذه الجملة وتعني أنه خرج ويأتي الدور بعدها على الذ يليه في التزلج (أثناء تزلج الأولاد)

Гlобан-хи {Ghoban-xi} (оьр. Кубань река) نهر كوبان (موجود في القوقاز)

гlобанхо (ву,ю) {ghobanxo}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. кубанец) أحد أفراد قومية تعيش في الدّاغستان

гlов (ю) {ghaw}[-нан, -нна, -но] الثلج الذي يمسك على الشجر أو السقف

(дитташ тlе я тхевнна тlе лоцуш долу ло ду)

гlовгla (ю) -наш ю {ghawgha}[-нан, -нна, -но] إزعاج ، ضجيج ، ضجة

гlовгla ян يزعج ، يصخب

гlовгla яла يحدث ضجيج ، يدوي صوت شيء ما

гlовгla яккха يثير ضجة

йоккха гlовгla ضجة كبيرة

гlовгla ма е! لا تصخبوا ، حافظ على الهدوء

гlовла (ю) -наш ю {ghawla}[-нан, -нна, -но] راسية (طرف السرير من ناحية الرأس)

маьнгин гlовла راسية السرير

гlовланга гlайба билла يضع وسادة تحت رأسه

* гlовла хила يكون سنداً ل

гlовтал (ю) -ш ю {ghawtal} يشبه العباءة يلبسه كبار رجال السن فوق الملابس

[-ан, -на, -о] (воккхачу стеган куча тlехула юху бедар ю)

гlовтта {ghawtta}[гlовтту, гlевттира, гlевттина] فعل للجمع من гlатта

гlовтто {ghawtto}[гlовттадо, гlовттийра, гlовттийна] فعل للجمع من гlатто

нах гlовтто يثير الناس

гlогl (ду) гlогlаш ду {ghogh}[гlогlан, гlогlана, гlогlо] فخذ

гlогl-аьлла бийлабала تتعالى أصواتهم بالضحك (قهقهة)

гlодам (ду) -аш ду {ghodam}[-ан, -на, -о] (оьр. стебель кукурузы) جذع أو ساق نبات الذرة

гlодамийн цlов حزمة من جذوع الذرة

гlодамийн чlегlаг جذع الذرة منزوع عنه الأوراق

гlодаюкъ (ю) гlодаяккъаш ю {ghodayuq}[-ан, -на, -о] خصر

гlодаюккъера من الخصر

гlоддах {ghoddax} (чlогlа) بكل قوّة ، بكلّ عزم

гlоддах тоха يضرب بكل قوّة

гlодаюкъ

гlожмаш (ю) {ghozhmash} جمع لكلمة гlаж

гlоза {ghoza} تقال للتهنئة أو لتمني الخير (تقال للطعام أو للأشياء)

гlоза лелайойла ахь бедар! لتهنأ بالبدلة ، مباركة البدلة

гlоза яийла ахь! هنيئاً مريئاً (عند تناول الطعام)

гlозу {ghozu} (оьр. тяжелый лук для метания дротиков) قوس كبير لرمي المزراق (سلاح قديم)

гlока (ю) -наш (ю) {ghoka} طرف (أطراف الجسم مثل اليد)

гlокказ (ву) {ghokkaz} (хьакхарчийлелорхо) مربّي الخنازير

гlола (ю) -наш ю {ghola}[-нан, -нна, -но] (йол хьокхучу мангалан гlаж ю) عصا المحَشّ

гlолди-болди царна, кай-бож вайна عبارة تقال عند نهاية الحكاية للأطفال (مثل توتة توتة)

гlоли (ю) {gholi} تَحسّن

гlоли хета 1 يشعر بتحسّن

гlоли хетий хьуна хIинца? ؟ هل تشعر بتحسن الآن

гIоли хета 2 يفضّل ، يؤثر

гIалал юрт гIоли хета суна أُفضّل البلدة على المدينة

гIаш вахар гIоли хета суна أُفضل الذهاب مشياً

гIоли хила يتحسّن

цомгушчунна гIоли хилла تحسّن المريض

гIоли ян يحسّن ، يخفّف ، يواسي

ша шена гIоли ян يواسي نفسه

кху дарбано гIоли йийр ю хьуна هذا الدواء سيجعلك تتحسن

гIомалла (ду) {ghomalla} التأثير على طبيعة الأشياء (مثل ما يقوم به الساحر في القصص الخرافية من تغيير أشكالهم أو أشكال غيرهم)

(Iаламан законашна Iаткъам бан ницкъ кхачар ду, гIомо я ешапо шен гIиллакхаш гучудахар ду)

гIомат (ю) -аш ю {ghomat}[-ан, -на, -о] 1- طوْق لعنق الحيوان 2- نير ، عبودية (مجازاً)

(ворданна йоьжначу говран вортанах тосуш болу дечган гIирс бу)

гIоматан бIаьрг أحد السّيرين أو الحبلين اللذين يجر بهما الحيوان مركبة أو عربة

гIоматан марш الجزء الدائري الناعم من الطوق

* коча гIомат йолла يستعبد (شخصاً مجازاً)

гIонжагIа (ду) -ш ду {ghonzhagha} (оьр. торока) رباط يستعمل لربط شيءٍ ما على السرج

(охьа ца йожийта, нуьйра тIе хIума дIайоьхку доьхка, нуьйран доьхка)

[гIонжагIин, гIонжагIина, гIонжагIо]

гIонжагIе дехка يربطه برباط السرج

нуьйран гIонжагIе а ца кхочу لا يكاد يصل حتى إلى رباط السرج (أي أنه قصير جداً

гIопаста (ю) -ш ю{ghopasta} منضدة الدكان : كاونتر المتجر أو البوفيه

[-нан, -нна, -но] (оьр. прилавок)

гIора (ду) -наш ду {ghora}[-нан, -нна, -но] قوّة بدنية

гIора дайа ينهك ، يستنزف قوته

гIора дан يفقد قوّته ، يخور ، يكلّ

куьйгашкара гIора дайна сан خارت يداي

гIора дар إعياء ، إنهاك

гIорадерг {ghoraderg} قوي

гIорадоцу {ghoradocu} ضعيف ، عاجز

гIорадоцуш виса يبقى بلا قوة ، يعجز

гIоразалла {ghorazalla} (гIора ца хилар) ضعف ، عجز

гIораш (ду) {ghorash} гIуй جمع لكلمة

гIоргIа {ghorgha} خشن

гIабали

гIоргIа аз صوت خشن

гIоргIа кхоьш حمص

гIоргIалла (ю) {ghorghalla} خُشونة

гIоргIадала {ghorgha dala} يصبح خشناً

цуьнан аз гlоргlаделла خشن صوته

гlоргlадан {ghorgha dan} خشَّن ، جعله خشناً

гlордаз (бу) -аш ду {ghordaz}[-ан, -на, -о] (яккхий киртигаш йолу ков) مبرد خشب

гlореш ду) {ghoresh} (вертанна деш долу басар) صبغة لتلوين الورت верта

гlорза (ю) -наш ю {ghorza}[-нан, -нна, -но] (оьр. ком) كُتلة

поппаран гlорза كتلة طين

дешин гlорза سبيكة ذهب

гlорзолг (ю) -аш ю {ghorzolg} كرة صغيرة من الطين على شكل بليَة يلعب بها الأطفال

(поппарх йина жима овголаш)

гlорий-гlоддаха {ghoree-ghoddaxa} (ницкъ ма кхоччу) بكل ما أوتي من قوّة

гlорий-гlоддаха дlататта يدفع بكل ما أوتي من قوّة

гlорийна {ghoreena} متجمّد

гlорийна жижиг لحم مجمد

гlоркхма (бу) {ghorkxma} (оьр. акула) سمك القرش гlоркхма

гlоро {ghoro}[гlорадо, гlорийра, гlорийна] يجمّد

пlелгаш гlорийна сан تجمدت أصابعي

гlороран доза درجة التجمد

гlорош (ю) {ghorosh} (оьр. съедобная трава) نوع من الأعشاب التي تؤكل

гlорта {ghorta }[гlурту, гlоьртира, гlоьртина] يحاول ، يسعى ، يجتهد

гlортар (ду) {ghortar} محاولة ، سعي (مصدر)

гlортар зенехь дац المحاولة لا تضر

гlорто 1(ю) -наш ю {ghorto}[-нан, -нна, -но] (гlоргор)

гlорто 2 {ghorto}[гlортадо, гlортийра, гlортийна] يسند ، يدعم

гlортор (ю) -аш ю {ghortor}[-ан, -на, -о] دعامة ، سند ، ركيزة гlоьмаш

кертан гlоргор دعامة السياج

доьзалан гlоргор яра воккхаха волу кlант كان الابن الأكبر السّند للعائلة

гlос {ghos} (цинц , дакъа)

гlота (ю) -наш ю{ghota}[-нан, -нна, -но] (жоьла) حظيرة الأغنام

(уьстагlий чохь кхобу меттиг ю)

гlоьмаш (ду) {ghoemash} (куьйгехъюхкурш) (оьр. ручные кандалы) أصفاد (قيد لليدين)

гlоьналла (ду) {ghoenalla} بر ، إحسان

гlоьналлин юкъаралла جمعية خيرية

гlоьналлин гlуллакхаш أعمال خيرية

гlоьналлин хандош {ghoenallin xandosh}(оьр. вспомогательный глагол) فعل مساعد (نحو)

гlоьнан ламеш (ду) {ghoenan lamesh} (оьр. леса - на стройке) سقالة ، إسقالة (في البناء)

гlоьнаш (ду) {ghoenash} гlо 1, 2 جمع لكلمة

гlоьнча (ву,ю) гlоьнчий бу {ghoencha}[гlоьнчин,гlоьнчина,гlоьнчо] مساعد ، معاون

хьалхара гlоьнча مساعد أوّل

гlоьртина хила {ghoertina xila} يتوقفّ على ، يتعلّق ب

стенах гIоьртина ду гIуллакх? ؟ على ماذا الأمر متوقف أو متعلّق

сох гIоьртина хIумма а дуьсур дац إذا تعلّق الأمر بي فلن أتوانى جهداً

гIоьртина юкъаметтигаш (оьр. напряжённые отношения) علاقات متوترة

гIу (ю) -наш ю {ghu}[-нан, -нна, -но] (оьр. колодец) بئر

гIу яккха يحفر بئراً

гIунан хи ماء البئر

гIугI (ду) {ghugh}[-ан, -ана, -о] هدير ، دوي ، قعقعة

аьзнийн гIугI دوي الأصوات

гIуда (ду) -наш ду {ghuda}[-нан, -нна, -но] غرامة ، مخالفة

гIуда тоха يغرم ، يخالف

гIуда тохар تغريم

гIуда даккха يأخذ غرامة

гIуда хьарча يُعاقب على ذنب ما

хIун гIуда дара-те сох хьаьрчинарг?! ما هو الذنب الذي اقترفته والذي أُعاقب عليه يا ترى

гIудалкх (ю) -аш ю {ghudalkx}[-ан, -ана, -о] عربة خيل (كارو)

гIуй (бу) гIораш ду {ghui}[гIоран, гIорана, гIоро] (оьр. запор)ترباس

кевнна гIуй болла يتربس البوّابة ، يغلق البوّابة بالترباس

гIуй баккха يفتح الترباس

гIулг (ду) -аш ду {ghulg}[-ан, -ана, -о] عظم كعب الكبش (يستعمل في اللعب)

гIулгех ловзар (оьр. игра в бабки) يلعب لعبة الكعاب (يلقي الطفل عظم الكعب ، فإذا كان أحد أوجه عظم الكعب إلى الأعلى يكون رابحاً)

гIулг аьлча хIотта يربح في لعبة الكعاب

гIуллакх 1(ду) -аш ду {ghullakx}[-ан, -на, -о] شغل ، عمل ، وظيفة ، منصب

гIуллакх дан يعمل ، يشتغل ، يخدم

гIуллакхе хIотта يتوظف

гIуллакхе вилла يوظّف

гIуллакхе эца يقبل في الوظيفة

гIуллакх лело يمارس عملاً ما

доккхачу гIуллакхехь ву иза هو في منصب كبير

гIуллакхехь вуй иза? ؟ هل هو يعمل (في وظيفة مثلا)

гIуллакх дIакхехьа (في وظيفو مثلاً) يؤدي واجبه 2- يواصل أداء عمل أو أمر ما 1-

гIуллакх 2 (ду) -аш ду {ghullakx} أمر ، شأن ، قضية ، مسألة

и ша тайпа гIуллакх ду هذا أمر آخر ، هذه قضيه أخرى

дуьненан гIуллакхаш شؤون الدنيا

динан гIуллакхаш أمور الدين

хьан гIуллакхаш муха ду? ؟ كيف أحوالك

иза хьан гIуллакх дац! هذا ليس شأنك ، هذا لا يعنيك

иштачу гIуллакхо зен дийр ду тIейогIучу тIаьхьенашна مثل هذا الأمر سوف يضر الأجيال القادمة

цхьа гIуллакх долуш веанера со أتيت لحاجة ما

* вайгахьа ду-кх гIуллакх الحظ حليفنا ، الأمر إلى جانبنا

* гIуллакх тишдала يَضعف مركزه أو شأنه . لا يكون الأمر على ما يرام

* гIуллакх новкъа дала يوفّق في . يُنجز الأمر

* гIуллакх хьеда يستوضح الأمر . يثير الأمر

гIуллакх дерг а, доцург а веара حضر صاحب الشأن وغيره

гIуллакх 3 (ду) -аш ду {ghullakx}[-ан, -на, -о] نتيجة ، فائدة ، مفعول

гIуллакх хила يخرج بنتيجة أو فائدة ، تحصل نتيجة ، يتمّ الأمر ، يوفّق في

цуьнга кхайкхарх гIуллакх хир дац لا فائدة من مناداته

цунах гIуллакх хир дац لا نتيجة من ذلك

* цхьа гIуллакх хилла веана со حضرت لحاجة ما

гIуллакх дан يعطي نتيجة أو مفعول

молхано (дарбано) дика гIуллакх дира الدواء أعطى نتيجة(مفعول) جيد

гIуллакх 4 (ду) {ghullakx}[-ан, -на, -о] داعٍ ، لزوم ، حاجة

гIуллакх дацара хьан цига ваха ما كان يجب أن تذهب إلى هناك

гIуллакх дац (ца оьшу) لا داعٍ

эхь хета гIуллакх дац لا داعٍ للخجل

гIуллакх доцург ма дийца! لا تتكلم فيما ليس له داعٍ

гIуллакх 5 (ду) -аш ду {ghullakx}[-ан, -на, -о] (оьр. услуга) خِدمة ، معروف

гIуллакх дан يخدم ، يسدي خدمة

доккха гIуллакх дира ас цунна أسديت له خدمه كبيرة

гIуллакх 6 (ду) -аш ду {ghullakx}[-ан, -на, -о] (оьр. деятельность) نشاط ، عمل

юкъараллин гIуллакхаш نشاطات اجتماعية

Iилманан гIуллакх نشاط علميّ

* хьаькамашца гIуллакх догIуш ву иза له حظوة عند المسؤولين

гIуллакх аххка {ghullakx axka} (оьр. разузнавать) يتحرّى عن

гIулч 1(ю) -аш ю {ghulch}[-ан, -ана, -о] خُطوة

гIумгIа

гIулч яккха يخطو خطوة

ши гIулч хьалхавала! اخط خطوتين إلى الأمام

гIулч 2 (ю) -аш ю {ghulch} كمية الحطب المصفوفة على شكل مكعّب (متر مكعّب تقريباً)

[-ан, -ана, -о] (оьр. кубическая сажень дров)

гIулч йотта يرتب الحطب في المقياس المعروف

гIум (ю) гIамарш ю {ghum}[гIамаран, гIамарна, гIамаро] رمل

кIайн гIум رمل أبيض

кIеда (гIорга) гIум رمل (خشن) ناعم

гIум йотта يطرح الرمل

гIамара тIехь على الرمل

гIамарла ваха يغوص في الرمل

гIамарлахь في الرمل

гIура 2

* гIамаран гIаланаш ян يبني قصوراً في الهواء

гӏумгӏа (ю) -наш ю {ghumgha}[-нан, -нна, -но] إبريق للماء (يستعمل للاغتسال)
(хи дуттуш, юьхь-куьг дуьлуш лело хӏума)

гӏумки (ву,ю) -й бу {ghumki}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. кумык) أحد أفراد شعب القُمق ويعيشون في منطقة السهول في داغستان ولهجتهم تركية

гӏумлатта (ду) {ghumlatta} أرض (تربة) رملية

гӏундалгӏи 1(ю) гӏундалгӏеш ю {ghundalghi}[-н, -на, -но, -га] (къийзорг,цӏиймерг) بقَّة

гӏундалгӏи 2 (ю) гӏундалгӏеш ю {ghundalghi} شجيرة قصيرة تنمو بشكل كثيف وزاحف
(ӏаьржа я цӏен стоьмаш тӏехь хуьлу коьллаш ю) (оьр. чёрная бузина)

гӏӯра 1(ю) -наш ю {ghūra}[-нан, -нна, -но] تجمد

гӏӯра 2 (ю) -наш ю {ghūra}[-нан, -нна, -но] (оьр. пороховница) وعاء للبارود (عادة كان يستعمل قرن)

гӏӯра-да̄да (ву) {ghūra-dada} رجل الثلج

гӏура-даьтта (ду) {ghūra-da'tta} سَمْن جامد (لا يسيح)

гӏурба (ду) -наш ду {ghurba}[-нан, -нна, -но] أُضحية
гӏурбанан де عيد الأضحى
гӏурба-ламаз صلاة عيد الأضحى
гӏурба ден يضحّي ، يذبح أضحية

гӏургӏаз

гӏургӏа̄з (ю) гӏургӏезаш ю {ghurghāz}(оьр. лебедь) الإوز العراقي ، تمّ : طائر مائي كبير ناصع البياض
[гӏургӏезан, гӏургӏезана, гӏургӏезо]

гӏуркх (бу) -аш ду {ghurkx}[-ан, -ана, -о] عمود خشب ، صارٍ ، عريش مركبة
кеманан гӏуркх صار السفينة
гӏуркханца эккха (оьр. прыжок с шестом) (رياضة) يقفز بالزانة

гӏурма (ду) -наш ду {ghurma}[гӏурмин, гӏурмина, -но] طعام بلحم مقلي
(кхаьрзинчу жижиган юуург ю)

гӏурт (бу) -аш бу {ghurt}[-ан, -ана, -о] (оьр. хаос) فوضى

гӏурчо (ду) -ш ду {ghurcho}[-н, -на, -но, -га] (черманан хӏоз) طوق البرميل

гӏурчӏа (бу) {ghurch'a}[гӏурчӏин, гӏурчӏина, -но] تشوّش ، اختلال ، بلبلة
(гӏурт бу, къепе йоцу хӏума ду)
гӏурчӏа бан يشوّش ، يعمل بلبلة ، يعمل خربشة

гӏутакх (ду) -аш ду {ghutakx}[-ан, -на, -о] (оьр. коробка) علبة ، صفيحة

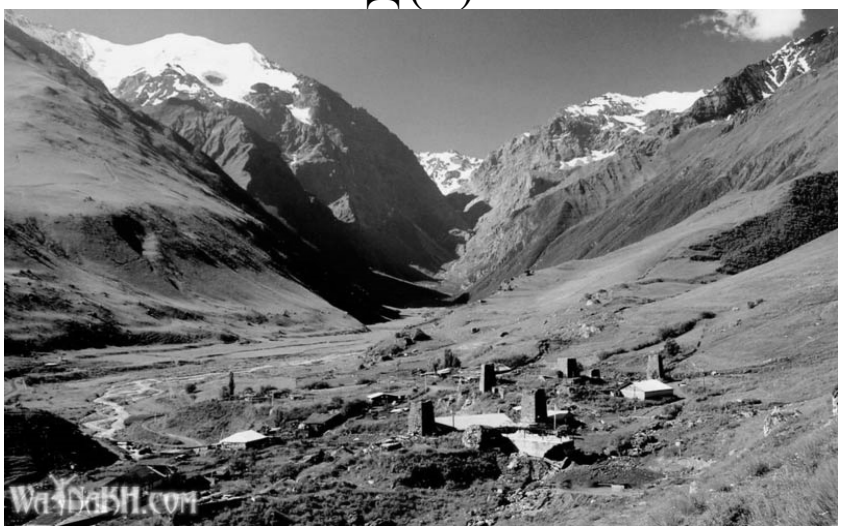
гӏучӏа (бу) -наш бу {ghuch'a}[гӏучӏин, гӏучӏина, -но] (гӏурчӏа)

гӏушлакхе (ю) {ghushlakxe} وقت الضُحى : موقع الشمس من الساعة العاشرة ولغاية الحادية عشر صباحاً
малх гӏушлакхе баьлла (оьр. 10-11 часов утра) أضحت الشمس
гӏушлакхен ламаз صلاة الضُحى

гӏуьнжара {ghuenzhara} أحول
(ший а бӏаьрг чучча хьоьжург) (бӏагӏарг, гӏаккхарг)

гӏуьнжаралла {ghuenzharalla} حَوَل

Д (D)

Даймохк (Daimoxk)

да (ву) дай бу {да}[ден, дена, дас, дега] أب ، والد . صاحب ، مالك

хьан да мичахь ву? أين والدك ؟

хьан ден цIе хIун ю? ما اسم أبيك ؟

доьзалан да ربّ العائلة

бер доладина да أب بالتبني

сан ворхIе да جدّي السابع

дайшкара дуьйна схьадеана Iедалш عادات موروثة من الآباء

* да воцуш بلا صاحب ، بلا مالك ، سائب بلا رقيب

* да воцу даьхни مال سائب

жIаьла шен дена тешаме хуьлу الكلب وفي لصاحبه

* вала да يجد من يهبّ لمساعدته أو يقف لجانبه

цуьнан вала да ву, хьан вала да вац هو سيجد من يقف إلى جانبه ، أما أنت فلا

* вина ваьккхина (ваьккхина ватIа) шен да ву يشبه والده جداً ، وكأنه نسخة من والده

* да валлал шорта كثير جداً ، فائض عن الحاجة ، بوفرة

* да (вала, валийла) (عندما يتأسف على أمنيه لا يمكن تحقيقها) وأسفاه

* да-м ватIарг (عندما يتأسف على أمنيه لا يمكن تحقيقها) وأسفاه

да вала хьан, дуьне وأسفاه عليك يا دنيا

* да велла йиса хьо تباً له ، اللعنة عليه

* да виса (вуьсийла) يا ليت ، يا ريت

* цхьа а да гучу ца велира لم يظهر أحد ، لم يظهر أي شخص

* цхьана дас сацор вац хьо لن يوقفك أحد ، لن يوقفك أي شخص

* да велла шорта كثير جداً ، بكميات وافرة

даа {daa}[дуу, диира, диъна, дуур ду] يأكل ، يفترس . ينخُر (لجميع الأسماء التي تأخذ الجنس الرابع (ду)

бепиг даа (бепиг ду) يأكل خبزاً

барзо уьстагI биъна افترس الذئب الشاة

нIаьно дитт дуу الدودة تنخُر الشجرة

даадала {daadala}[даало, дааделира, дааделла] يستطيع الأكل ، يؤكل . يتآكل

цомгушниг яахIума яалуш вуй? ؟ هل المريض يستطيع الأكل

кIеда бепиг атта даало الخبز الطري يؤكل بسهولة

эчиг дааделла تآكل الحديد

даар (ду) {daar} أكلة ، أكْل

галанаш мерза даар ду القلنش أكلة لذيذة

бепиг даар أكْلُ الخبز

даар-малар (ду) {daar-malar} المأكل والمشرب

дабагIа (ду) {dabagha}[дабагIин, дабагIина, -но] (силу) دباغة

дага 1 عصا البلطة أو الفأس

дабагIа дан يدبغ

дага 1(ю) **-**наш ю {daga}[-нан, -нна, -но] (дагаран гIаж)

дага 2 {daga}[догу, дегира, дегна] (оьр. выышить) يطرز ، يوشّي

коч гIодаюккъера егна ю الفستان مطرز عند الخصر

куз бага يطرز السجادة

егна коч ثوب مطرز

дага {daga}[догу, дегира, даьгна] يحترق ، يشتعل . يلتفح (من الشمس) . يتحرق

дечиг догу يحترق الحطب

хьо ган вогуш ву со أتحرق (شوقاً ، رغبةً) لرؤيتكِ

дагадаийта {dagadaeeta} يذكر ، يعيد إلى الذاكرة إلى ذهنه . يوقع في نفسه أو خاطره

дагадаийта хьайна! تذكّر

хьайна дага а ма даийталахь ولا يخطر على بالك

дагадала {dagadala} يستشير ، يشاور . يراجع (فعل للمفرد)

лоьрах дагавала يستشير الطبيب

со сайх дагавелира со راجعت نفسي

дагадан {dagadan} يتذكر . يخطر على باله ، يتبادر إلى الذهن

дагадогIий хьуна? ؟ هلْ تَذكرُ

цхьа хIума дагадеана суна خطر على بالي شيء . خطرت لي فكرة

дагадеанчуьра بالمناسبة ، لحظة تذكر

дагадеанчуьра ала ас хьоьга بالمناسبة ، دعني أقول لك

дага деъ-деанарг ала يتكلم بكل ما يخطر في ذهنه

дагадар (ду) {dagadar} تذكر . وقوع شيء في النفس (مصدر)

дагадоха {dagadoxa} يعشق ، يولع ب . يشتهي

дагалаца {dagalaca}[дагалоцу, дагалецира, дагалаьцна] يستذكِر ، يسترجع . يضمر

шен къоналла дагалецира цо يستذكر شبابه

ахь дагалаьцнарг цкъа а хир дац لن يحصل أبداً ما نويت عليه

дагалаца муьлхха а номер اضْمر في نفسك أي رقم

дагалаца, хIуъу лаций а ضع في ذهنك أي شيء

дагалацам (бу) дагалецамаш бу {dagalacam}[-ан, -на, -о] ذكرى

дагалецамашка велира بدأ يستعيد ذكرياته

дагалацам боцуш عفوياً ، بلا شعور . بلا تروٍ

дагалеца {dagaleca}[дагалеца, дагалийцира, дагалецна] يستذكر . يضمر (بشكل متكرر)

дагар (ду) {dagar} (оьр. вишивание) تطريز

дагар 1(ду) {dagar} احتراق ، اشتعال (مصدر)

дагар 2 (ду) {dagar}[-ан, -на, -о] حرارة ، سخونة (ارتفاع حرارة الجسم)

берана дагар ду الطفل عنده حمى

суна дагар деана أصابتني حمى

дагарадаккха {dagara dakkха} يمحو / يزيل من ذهنه أو قلبه (فعل للمفرد)

дагарадала {dagara dala} يغيب عن ذهنه

дагарадийца {dagara deeca} يحدِّث بما في قلبه ، يفتح قلبه

дагарадийцар (ду) {dagara deecar} إفصاح عما في القلب (مصدр)

дагарахаа {dagara хаа} يعرف ما في قلبه

нехан дагарахаа يعرف ما في قلوب الناس

дагарахаийта {dagara хаеeta} يفصح عما في قلبه ، يفتح قلبه

дагардан {dagardan}[дагардо, дагардира, дагардина] يحصي ، يعدّ

итт тIе кхаччалц дагарде! عد حتى العشرة

бахархой багарбан يحصي السكان

* денош дагардечу даьлла цуьнан قربت منيته

дагардар (ду) {dagardar} إحصاء ، عدّ (مصدр)

дагардустург (ю) {dagar dusturg} (оьр. термометр)

дагарш (ду)

дагатаса {dagatasa}[дагатосу, дагатесира, дагатесна] يخطر في نفسه . يوحي ، يلهم

дагатесира суна خطر في نفسي

дагахь {dagaxh} ما في القلب ، خاطر ، غيباً

хьан дагахь хIун ду? ؟ ماذا في نيتك ، ماذا تنوي

хIун дан дагахь ву хьо? ؟ ماذا تنوي أن تفعل

цIахь лан дагахь ву со أنوي البقاء في البيت

хьо гур ву аьлла дагахь а дацара суна حتى لم يخطر في بالي أني سأراك

дагахь дерг نية ، ما في القلب

нехан дагахь дерг хIун ду хьанна хаьа من يعرف ماذا يجول في صدور الناس

дагахь дагарда يعدّ في ذهنه

дагахь хила (حسبانه، فكره) يكون في نيته ، يكون في

* дагахь хIума доцуш بنية صافية

дагар дустург

ميزان حرارة

فؤوس جمع لكلمة диг

* дагахь хIума доцуш ву иза لا يكن في صدره شيء ، هو صافي النيةأو السريرة
* дагахь валла (للمذكر) يكون مستحوذاً على فكره

дагахь далла {dagaxh dalla} يتأسف على ، يتحسر على

дIаяхна къоналла дагахь йоллу суна أتأسف على أيام الشباب الماضي

дагахь дешa {dagaxh desha} يقرأ في قلبه . يقرأ غيباً

дагахь диса {dagaxh disa} يبقى في نفسه

дагахь латта {dagaxh latta} يُحفظ في قلبه أو ذاكرته

дагахь латто {dagaxh latto} يحفظ في ذاكرته . يكتم في صدره

дагахь Iама {dagaxh jama} يحفظ غيباً

дагахьбаллам (бу) {dagaxh ballam}[-ан, -на, -о] شعور بالذنب

дагахьбаллам бисна суна بقيت في نفسي حسرة

ма дагахьбаллам бу и يا للحسرة ، يا للأسى

дагахьдоцу {dagaxhdocu} غير متوقع

дагахьдоцург хили حصل ما لم يكن متوقعاً

дагахьдоцуш {dagaxhdocush} بدون توقع ، بشكل مفاجئ . بدون قصد

дагахьдоцуш динчу хаттаро вохийра со السؤال المفاجئ اربكني

дагаэха {dagaeха}[дагаоьху, дагаихира, дагаихна] يجول في خاطره

хилларш суна дагаоьхура الأحداث كانت تجول في خاطري

даггара {daggara} (доггах) من صميم القلب ، من كل قلبه

даггара къамел حديث ودّي

даггара доттагI صديق حميم

даггара тIеийцира цара со استقبلوني بحفاوة

даггара аьлла дош дагах летта (مثل) الكلمة التي تخرج من القلب تلصق بالقلب

дагe лазар эккхар (ду) (оьр. сердечный приступ) نوبة قلبية

даге лазар эккха يصاب بنوبة قلبية

дагийна {dageena} محروق . ملفوح (من أشعة الشمس)

дагo 1{dago}[дагадо, дагийра, дагийна] يحرق . يلفح

кехат дагийра цо أحرق الورقة

малхо юьхь ягайо الشمس تلفح الوجه

бурчо мотт багабо الفلفل يحرق اللسان

вагош йолу муьсталла (حارق) حمض كاوي

дагo 2 {dago}[дагадо, дагийра, дагийна] (лело) يحرق ، يستخدم للإحراق

дечиг даго (مثلاً للتدفئة) يستخدم الحطب للإحراق

мехкадаьтта даго يستخدم الكيروسين للإحراق

маше дукха бензин дагош ю السيارة تصرف بنزين

дагI (ду) даьгIнаш ду {dagh}[-ан,-ана,-о,-е] (оьр. вяз шершавый) شجرة الدّردار الخشن أو الجبلي

дада {dada}[доду, дедира, дедда] يركض . يهرب ، يفر (فعل للمفرد)

вада меттиг яц хьан لا مكان لك للهرب

хих ведда хьеракIел иккхина (مثل) هرب من الماء وقفز تحت الطاحونة بمعنى هرب من الدلف وقع تحت المزراب

дада (ву) {дada}[дадин, дадина, -с, дадеда] اسم الأب أو الجد عند مناداته

дададала {дададала}[дадало,дадададелира, дададелла] يستطيع (الركض ، الهرب) (فعل للمفرد)

дадала {дадала}[дадало, дадделира, дадделла, далур ду] يستطيع القيام ب

хlун далур ду вайга? ؟ ماذا بوسعنا أن نعمل

соьга далур ду хlара гlуллакх أستطيع القيام بهذا العمل

дади (бу) {дadi} (доди) رجل ، قدم (في لغة الأطفال)

дади баккха! (تقال للطفل لحثه على المشي) هيا ، أخطو

дадийта {дадеета} يجعله يركض . يجعله يهرب (فعل للمفرد)

дадо {дадо}[дададо, дадийра, дадийна] يخطف

цомгушниг вадийна лоьра тlе вигира أسرعوا بالمريض إلى الطبيب

дадолаг (ю) -аш ю {дадолаг}[-ан, -на, -о] دُعسوقَه (خنفساء صغيرة مرقّطة الجناحين)

(дедо, делан котам) (оьр. божья коровка)

дадор (ду) {дадор} خطْفٌ (مصدر)

дажа {дажа}[дежа, дежира, даьжна] يرتع

дадолаг

жа дежийлахь дежа الغنم ترتع (ترعى) في المرعى

дажо {дажо}[дажадо, дажийра, дажийна] يرعى ، يسرح بالماشية

lуьно жа дажадо الراعي يرعى الغنم

дажор (ду) {дажор} رعي (مصدر)

даза {даза}[дозу, дезира, даьзна] يتعلق ب ، يتوقف على

бер шен дех-ненах дозуш хуьлу الطفل يكون متعلقاً بوالديه

и сох дозуш дац هذا لا يتعلق بي

гlуллакх хьох доьзна ду الأمر متوقف عليك

Американ йозуш йолу пачхьалкхаш دول تابعه لأمريكا

йозуш йоцу пачхьалкх دوله مستقلة

дазар (ду) {дазар} توقفٌ على ، تعلقٌ ب ، ارتباط (مصدر)

даздала {даздала}[дазло, дазделира, дазделла] يرتفع (سعره ، قيمته) . يثقلُ

мехаш аьхка базло الأسعار ترتفع في الصيف

мохь базбелира ثَقل الحمل

ваз ма ло! لا تتثاقل

даздалар (ду) {даздалар} ارتفاع (الأسعار ، القيمة) (مصدر)

мехаш базбалар ارتفاع الأسعار

даздан {даздан}[даздо, даздира, даздина] يرفع (سعره ، قيمته) . يرفع وزنه . يحتفل ب ، يحي ذكرى . يبجّل ، يمجّد ، يعظّم

Элча вина де даздан يحتفل بالمولد النبوي الشريف

мехаш базбан رفع الأسعار

мохь базбан يجعل الحمل ثقيلاً

даздар (ду) {даздар} رفع (السعر، القيمة) . تثقيل . احتفال ب . تبجيل ، تعظيم (مصدر)

дазо {дазо}[дазадо, дази йра, дазийна] يجعله معلقاً ، يماطل ، يسوّف

дазораш (ду) {дазораш} (язораш , таьжгенаш) مماطلة ، تَسويف

дазораш лело يماطل ، يسوف

дазораш цалелош дай чекхдаккха гIуллакх انهي العمل بدون مماطلة

шена тIехь долу декхар дIацалуш дазораш леладо цо هو يماطل في سداد دينه

даийта 1 {daeeta}[доуьйту, даийтира, даийтина] يرسل ، يبعث . يجعله يُحضِر

суна кехат даийта! أرسل إلي رسالة

Дала тIе ма даийтойла! لا قدّر الله

даийта 2 {daeeta}[доуьйту, даийтира, даийтина] يجعله يأكل

соьга пархIат яахIума яийта دعني أتناول طعامي براحة

даийта 3 {daeeta}[доуьйту, даийтира, даийтина] يجعله أو يدعه يأتي أو يحضُر (فعل للمفرد)

со волчу ваийта и دعه يأتي عندي

даим {daim} (гуттар) دائم

даим веха меттиг مكان الإقامة الدائم

даимлера хьаша ضيف دائم

даимлера адрес عنوان دائم

даима {daima} دائماً

сан даг чохь хир ву хьо даима ستبقى في قلبي دائماً

даимлера {daimlera} (гуттарлера)

даиманна а {daimanna a} (гуттаренна а) إلى الأبد ، على طول

дай 1(бу) {dai}[-н, -шна, -ша, -шка] آباء ، أجداد جمع لكلمة да

вайн дай баьхна ярташ البلدات التي عاش فيها أجدادنا

дайх дисна وراثي ، موروث

дайх йисна амалш طباع موروثة

дай 2 {dai} (вай, бай, яй) إنه ، إنها ، إنهم ، إنكم

хIара-м дика кIант вай إنه ولد طيب

вон некъ бай хIара-м إنها طريق سيئة

дайа {daia}[дойу, дайъира, дайъина] يُضيع . يذبح ، يقتل ، يبيد (للجمع) . يبدّد ، يستهلك . يطفئ ، يخمد

хан яйа يضيع الوقت

уьстагIий дайа يذبح الشياه

нах байа يقتل الناس

ахча дайа يبدد المال

цIе яйа (الحريق) يخمد النار

дайар (ду) {daiar} (مصدر) إضاعة . ذبحٌ . قَتل . إبادة . تبديد . استهلاك . إخماد

дайдала {daidala}[дайло, дайделира, дайделла] يخفّ وزناً

дайдан {daidan}[дайдо, дайдира, дайдина] يجعله خفيفاً

мохь байбан خفّف الحمل

даймехкалла (ю) {daimexkalla} (оьр. патриотизм) وطنيّة ، حبّ الوطن

даймехкаллин {daimexkallin} (оьр. патриотический) وطنيّ

даймехкаллин декхар واجب وطني

даймехкалхо (ву,ю) {daimexkalxo} (оьр. патриот) وطنيّ ، محبّ للوطن

даймехкахдаккха {daimexkaxdakkxa} يبعده أو يقصيه عن الوطن (فعل للمفرد)

даймехкахдала {daimexkax dala} يهجر وطنه ، يُحرم من وطنه (فعل للمفرд)

даймехкахо (ву,ю) {daimexkaxo}[-чун, -чунна, -чо] مواطن ، مواطنة

иза сан даймехкахо ву هو من نفس وطني

даймохк (бу) {daimoxk}[даймехкан,даймахкана,даймахко] وطن ، موطن الآباء

даймохк ларбан يدافع عن الوطن

даймехкахьа болу безам حب الوطن

дайн {dain} خفيف . بخفة

байн мохь حمل خفيف

яйн цигаьрканаш سجائر خفيفة

дайн дегара гаьннаш الأغصان كانت تهتز بخفة

дайна {daina} مفقود . ضائع

дайна ахча مال مفقود

яйна хан وقت ضائع

вайна ваьлла иза هو ضاع نهائياً

дайта {daita}[дойту, дайтина] 1- يجعله يقوم ب (فعل حثي) 2- يجبر أو يكره على القيام ب

соьга хlара гlуллакх дайта! دعني أقوم بهذا العمل

тхоьга гlишло яйтира цара سمحوا لنا ببناء بناية

дак (ду) декнаш ду {dak}[докан, докана, доко, доке] (оьр. верба) شجر الصفصاف

даккх (ю) {dakkx}[-ан, -ана, -о] (оьр. минот) دقيقة (تستعمل في الأردن)

даккха {dakkxa}[доккху, даьккхира, даьккхина] (فعل للمفرد) أنظر للأمثلة الواردة

бер ненах даккха يحرم الطفل من الأم

бахамах ваккха يجرده من أملاكه

хазчу дашо lуьргара лаьхьа боккху (مثل) الكلمة الحلوة تخرج الأفعى من جحرها

са даккха يزهق روحه

шаьлта яккха يستل الخنجر

церг яккха يخلع السن

зезаг даккха يقطف وردةً

мел доккху цунах ? ؟ كم ثمنه

илли даккха يؤلف أغنية

корта баккха يقطع رأسه

шегахьа ваккха يستميله إلى جانبه

ахча даккха يكسب أو يحصّل مالاً

толам баккха يحرز نصراً

буьйса яккха يبيت ، يقيم ليلة

сурт даккха يلتقط صورة

нохчийн матта даккха يترجم (ينقل إلى) إلى اللغة الشيشانية

وهناك معانٍ أخرى لا مجال لحصرها تجدها بين طيات القاموس

даккхадала {dakkxadala}[даккхало, даккхаделла] فعل احتمالي من даккха

ийманца - Iилмаца толам баккхалур бу بالإيمان والعلم يمكن إحراز النصر

хьуьнхахь буьйса яккхаелира тхоьга استطعنا المبيت في الغابة

хIокху камераца сурт дика даккхало بهذه الكاميرا تلتقط الصورة بشكل جيد

даккхий {dakkxee} كبير (صفة ، تستعمل للجمع)

даккхий цIенош بيوت كبيرة

баккхий нах كِبار السن

даккхийдеН {dakkxeedeN}[даккхийдоь, даккхийдийна] يفتخر ، يبتهج (فعل للجمع)

нах сох баккхийбийра افتخر الناس بي

даккхийра {dakkxeera} (даккхий)

даккхийра ахча نقود من الفئات الكبيرة

даккхийта {dakkxeeta}[доккхуьйту, даккхийтина] فعل حثي من даккха

соьга зезаг даккхийтира цо سمح لي بقطف وردة

даккъаш (ду) {daqqash} جمع لكلمة дукъ

дакх (ду) декхнаш ду {dakx}[докхан,докхана, докхо] (оьр. берёза) شجرة البتولا

(гIода тIехь кIайН чкъор а, даккхий гIаш а долу дитт)

дакха {dakxa}[декха, декхира, декхна] يرضع

бер шеН ненах декха يرضع الطفل من أمه

бер декхачуьра даккха يفطم الطفل

дакхар (ду) {dakxar} رضاعة (مصدر)

дакхийта {dakxeeta}[доккхуьйту, дакхийтира, дакхийтина] يجعله يرضع

дакхо {dakxo}[дакхадо, дакхийра, дакхийна] تُرضع

нанас шеН бер дакхадо ترضِع الأم طفلها

вакхийна ваша أخ بالرضاعةِ

дакхо бер رضيع

дакхор (ду) {dakxor} إرضاع (مصدر)

дакъа (ду) декъий ду {daqa}[докъан, докъана, докъо, докъе] جثة ، جثمان

сан докъана тIехула беН إلا من فوق جثتي

докъан баса ваха يصبح لونه مثل لون الأموات

докъаН ламаз صلاة الجنازةِ

дакъа (ду) дакъош ду {daqa} حصّة ، نصيب ، جُزء ، مقطع ، فصل ، وحدة

[декъан, декъана, декъо, декъе]

лоьмаН дакъа حصة الأسد

доккхаха долу дакъа الجزء الأكبر

жимаха долу дакъа الجزء الأصغر

дакъа даН يقسّم

дакъош даН يقسّم إلى أجزاء ، يعمل حصص

кхо дакъа даН يقسم إلى ثلاث حصص

кхаа декъехь комеди كوميديا من ثلاثة فصولٍ

дакъа кхача يحصل على حصة . يشارك

дакъа лаца يساهم ، يشترك ، يشارك ، يأخذ دوراً

дакъа лацар مساهمة ، مشاركة

вон-диканан дакъа лаца يشارك في السراء و الضراء

дешан хьалхара дакъа (نحو) المقطع الأول للكلمة

бахархойн дукхаха долу дакъош أغلب فئات السكان

цхьадолчу декъана نوعاً ما ، لدرجة ما ، بعض الشيء

дукхах долчу декъана في أغلب الأحيان

хьалхарчу декъехь بالدرجة الأول

цу декъехь بهذا الخصوص ، بهذا الشأن

дакъадала {daqadala}[дакъало, дакъаделира, дакъаделла] يجفّ ، ييبس ، يهزل ، عجف

йиттина хlуманаш мохехь дика якъало يجفّ الغسيل في الهواء بشكل جيد

дакъадаллалц حتى يجف

дакъадалза غير ناشف

легаш дакъаделла ду сан أشعر بجفاف في حلقي

дакъадалар (ду) {daqadalar} جفاف (مصدر)

дакъадалийта {daqadaleeta} يجعله (يجف ، ينشف ، يعجف)

дакъазалла {daqazalla} بؤس ، شقاء ، تعاسة

* сан дакъазаллина хих цIе ер яра لشدة تعاستي (لقلة حظي) حتّى الماء قد تشتعل فيه النار

дакъаздаккха {daqazdakkxa} يتعس ، يشقي (فعل للمفرد)

маларо дакъазваькккхина иза أتعسه (دمره) المشروب

дакъаздала {daqazdala} يشقى ، يصبح تعيساً . يدمر (فعل للمفرد)

дакъаз ма вала хьо (دعاء بالخير عند العتاب) لا شقيت

дакъаздаха {daqazdaxa} فعل للجمع من дакъаздаккха

дакъаздовла {daqazdawla} فعل للجمع من дакъаздала

дакъалацархо {daqalacarxo} مشارك ، مساهم

дакъалг (ду) -аш ду {daqalg}[-ан, -ана, -о] جزيء ، جزء صغير . حرف ، أداة (نحو)

дацараллин дакъалг حرف نفي

дакъалла (ду) {daqalla} (оьр. дробь – мат.) كسر (رياضيات)

дакъаллин терахь عدد كسري

иттаний дакъаллаш (оьр. десятичные дроби) كسور عشرية

нийса дакъалла (оьр. правильная дробь) كسر صحيح

нийса доцу дакъалла (оьр. неправильная дробь) كسر غير صحيح

дакъийна {daqeena} مجفّف

дакъийна жижиг لحم مجفف

бакъийна чlара سمكه مجففه

дакъо {daqo}[дакъадо, дакъийра, дакъийна] يجفف . ينشّف . يقدّد

жижиг дакъо يجفف اللحم

дакъор (ду) {daqor} تجفيف . تنشيف (مصدر)

дала 1{dala}[ле, делла, лийр ду] يموت ، يتوفى ، يقضي نحبه . يفنى

велла дIаваллалц حتى الموت

даймехкан дуьхьа вала кийча ву со أنا مستعدّ للتضحية من أجل الوطن

валлалц مدى الحياة

вала воллуш ву иза هو مشرف على الموت

лечу хенахь عند الموت

лечу тIеваллалц йиттира цунна ضُرب حتى شارف على الموت

дала 2{dala}[ло, делира, делла, лур ду] يعطي ، يمنح ، يهب ، يدفع ، يسلّم ، يفسح (طريق)، يقدّم

ахча дала يدفع الحساب . يعطي مالاً

хьайна делла ахча Iалашде! حافظ على المال الذي أعطي لك

хаттам бала يقدم امتحان

паргIато яла يهب الحرية

некъ бала يفسح الطريق

да̲ла {da̲la}[до̲лу, де̲лира, даьлла, де̲р ду] (فعل للمفرد) أنظر للأمثلة الواردة

болх бина вала ينتهي من العمل

яздина вала ينتهي من الكتابةِ

буц яла ينمو العشب

дукха буц елира نما عشب كثير

топ елира انطلقت بندقية

къамеле вала ينتقل إلى الحديث

хи мичхьара долуш ду من أين يتسرب الماء

доккха хи даьлла царна نبعت لهم عين ماء غزيرة

кема долуш ду (أي يتسرب الماء إليها) السفينة مثقوبة

биргIа йолуш ю الماسورة ترشح

хих вала يعبر أو يجتاز النهر

пхийттара валла иза (من عمره) تجاوز الخامسة عشره

ши де делира مر يومان

мичхьара даьлла хьуна и ахча? ؟ من أين لك هذا المال

иза соьгахьа велира (أيدني) هو وقف إلى جانبي

цIенош деш дукха ахча делира суна بناء البيت كلفه مال كثير

ша во̲луш пуьташ ботта ца беза يجب على المرء ألا يكذب أبداً

хьоьга ца аьлча ца волу со أنا مضطر إلى إخبارك

ца хуьлчу далахь إذا كان لا بدّ

ца хуьлчу даьлчий (далахь)бен гIур вац со لن أذهب إلا إذا كان لا بد من الذهاب

ваханза ца валахь бен гIур вац со لن أذهب إلاّ إذا اضطررت

ца ваьлла боьттира аса биташ كذبت مكرهاً

ца ваьлла велавала يضحك مكرهاً

وهناك معانٍ أخرى لا حصر لها تجدها في طيات القاموس

дала̲лай / яла̲лай (ду) {dala̲lai / yala̲lai} هناء ، رغد ، عزّ

и ялалай кхин хир дац шуна لن يكون لكم هذا الهناء بعد الآن

далар 1(ду) {dalar} موت ، فناء (مصدر من فعل дала 1)

валар массарна а тlехь ду الموت حقٌ على الجميع

далар 2 (ду) {dalar} إعطاء ، دفعْ ، تسليم ، تقديم ، منح (مصدر من فعل дала 2)

даларш (ду) {dalarsh} جمع لكلمة дол

далийта 1{daleeta}[долуьйту, далийтина] يجعله يموت أو يفنى

далийта 2{daleeta}[долуьйту, далийтина] يجعله(يعطي ، يقدم ، يدفع)

далийта {daleeta}[долуьйту, далийтина] فعل حثي من дала

кехат яздина валийта со دعني أنتهي من كتابة الرسالة

гучу ца волуш ши де далийтира цо قضى يومين دون أن يظهر

хих валийта со دعني أعبر النهر

далла 1(ю) -наш ю {dalla}[даллин, даллина, -но] فطيرة

(оьр. лепёшка с начинкой из ливера или жира)

далла 2 {dalla}[доллу, даьллира, даьллина] يكون في ، يحوي ، يعيش (ضمن ظروف) (فعل للمفرد)

хала воллуш ву со أعيش ظروفاً صعبة

цуьнан дагчохь хьагl йоллуш ю في قلبه حسد

далла 3 {dalla}[воллу] يريد أو ينوي على فعل شيء (فعل للمفرد)

хlун дан воллу хьо? ماذا تريد أن تعمل ؟

болх бан йоллу иза تريد أن تعمل

даллалц {dallalc} حتى الموت ، حتى الفناء

валлалц летар ву со سوف أقاتل حتى الموت

даллалц {dallalc} حتى ، لحين

сахьт кхоъ даллалц حتى الساعة الثالثة

хьо цlа валлалц إلى حين حضورك للبيت

аьхке яллалц إلى حين حلول الصيف

далло {dallo}[далладо, даллийра, даллийна] يحفظ ، يبقي ، يجعل (فعل للمفرد)

говр божли чохь ялло يبقي (يحبس) الحصان في الإسطبل

дало {dalo} هيا ، هلم (للنداء ، تستعمل للمفرد)

вало цlа! هيا إلى البيت (مفرد مذكر)

йило цlа! هيا إلى البيت (مفرد مؤنث)

далo {dalo}[даладо, далийра, далийна] يُحضر (للإنسان ، للحيوان) . يورد . يتزوج

бераш цlа дало يحضر الأولاد إلى البيت

масал дало يورد مثلاً

зуда ялo يتزوج

далор (ду) {dalor} إحضار . زواج (مصدر)

зуда ялор атта дац الزواج ليس سهلاً

далхо {dalxo}[далхадо, далхийра, далхийна] يُبكي . يتظلم من ، يشكو

шен хьал далхийра цо شكا وضعه

бер далхо يُبكي الطفل

дама (ду) -наш ду {dama}[деман, демана, демо, деме] طحين ، دقيق

демаН гали كيس طحين

кlен дама طحين أسود

дама лаца ينحّل الطحين

дамар-дарц даН {damar-darc dan} يسحقه سحقاً

даН {daN}[до, дира, дина, дийр ду] يعمل ، يفعل ، يقوم ب ، يصنع ، يشكل

хьо хlуН деш ву? ماذا تعمل ؟

гlуллакх даН يقوم بعمل ، يشتغل

деш-дуьтуш а доцуш لا شغلة ولا عملة ، عطلان بطلان

саН даН хlума дац хьуна ليس في مقدوري أن أساعدك

хlара гlуллакх ца дича ца волу со أنا مضطر لإنجاز هذا العمل (الأمر)

хlуН даН деза вай? ماذا يجب علينا أن نعمل ؟

хlуН даН деза? ما العمل ؟

даН хIума дац ما باليد حيلة

даН хlума доцуш виса يبقى بدون حيلة (لعمل شيء)

зудчо бер дина أنجبت المرأة طفلاً

гlишло ян يبني بناية

дa̲Н 1{da̲n}[до̲гlу, деара, деана, до̲гIур ду] يحضر ، يأتي ، يزور (فعل للمفرد)

суна шуьга ван лаьара أريد زيارتكم

хьо маца вогIур ву? متى ستأتي ؟

тхоьга хьаша веана حضر عندنا ضيف

хьайН веанчуьра вуьжуш ле! ما دمت قد حضرت ، بت عندنا

хьайН веъанчуьра юха дlarlo! ارجع من حيث أتيت

мел догlу хьуна соьгара? كم أنا مدين لك ؟

баттахь мел ахча догlу шуна? كم دخلكم بالشهر ؟

догIа догlу ينزل المطر

цуьнга вон деана حلت به مصيبة

цуьнга ян резахилира иза وافقت على الزواج منه

ца догlург ма леладе! لا تقم بشيء منتقد

цуьнан дешнаш догlуш дац цо лелочуьнца كلامه لا يتفق مع تصرفه

дa̲Н 2 {da̲n}[дохьу, деара, деана, дохьур ду] يُحضر ، يجلب (للأشياء)

дукха ахча деара цо шеца أحضر معه مال كثير

уггара хаза хlума я аьлча, къийго шеН клорни еана عندما قيل للغراب

أحضري أجمل شيء ، أحضرت صغيرها (مثل) ، القرد في عين أمه غزال (المثل العربي)

дa̲Н 3 {da̲n}[дов, дайра, дайна, довр ду] يضيع ، يفقد ، ينطفئ ، يخمد

мичахь дайра хьаН ахча? أين ضاعت نقودك ؟

ларлолахь, ахча довр ду хьаН! حذار ، سوف تفقد مالك

цle яйна انطفأت النار

дa̲Н 4 {da̲n}[дайра, дайна] يرى ، يشاهد

селхана вайра суна иза رأيته البارحة

да-нана (ду) {да-нана} (оьр. родители) الوالدان

хьан да-нана муха Iаш ду? ؟ كيف صحة والديك

да-нана кийча дуй хьан ? ؟ هل والداك على قيد الحياة

дай-наной гулам اجتماع الآباء والأمهات

* дена-нанна ала يسبّ الوالدين

данне а {данне а} مطلقاً ، قط ، على الإطلاق ، نهائياً

данне а дацара и иштта لم يكن الأمر هكذا مطلقاً

иза ванне а бакъ вац هو ليس محقاً على الإطلاق

дао {дао}[даадо, даийра, даийна] يطعم ، يحتّ ، يهرئ

нанас шен берашна яахIума яийра أطعمت الأم أطفالها

хино (хе) тIулг баабо الماء يحت الصخر

дапп-аьлла охьакхета {дапп-а'lla охьакхета} يسقط محدثاً دوياً

дар (ду) {дар} عمل ، صُنع ، قيام ب (مصدر من فعل дан)

дар 1(ду) {дар} حضور ، قدوم (مصدر من فعل дан 1)

дар 2 (ду) {дар} فقدان ، ضياع (مصدр)

эс дар فقدان الذاكرة

дара {дара}[дору, дерира, дерина] يقطّع ، يفصّل ، يقصّ (للملابس)

жижиг дара يقطع اللحم إلى قطع صغيرة

коч яра يفصّل فستاناً

дара-дацар {дара-дацар} جدال ، خِصام

дара-дацара хила يحدث جدال أو خصام

дара-дацар къуьйсуш бара уьш كانوا يتجادلون

дарар (ду) {дарар} تقطيع ، تفصيل (للملابس) (مصدр)

коч ярар تفصيل الفستان

дарба (ду) -наш ду {дарба}[-нан, -нна, -но] دواء ، علاج

дарба доцуш цамгар яц لا داءَ بلا دواء

корта лазаран уггара дика дарба أفضل علاج لألم الرأس

дарба мала يشرب الدواء ، يأخذ العلاج

дарба дан يعالج ، يداوي

дарба лело يستخدم الأدوية

дарба хила يشفى ، يبرأ بتعاطي الدواء

дарбанаш лелор (ду) تعاطي الأدوية

дарбане {дарбане} دوائي ، شفائي ، طبّي

дарбане бецаш أعشاب طبية

дарбаний яшка

дарбаний тыка (ю) {дарбанеен тыка} (оьр. аптека) صيدلية

дарбаний яшка (ю) {дарбанеен ya'shka} (оьр. аптечка) خِزانة أدوية

дарбаний Iилма (ду) (оьр. фармакология) علم الصيدلة ، علم العقاقير

дарбанхо (ву,ю) {дарбанхо}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. аптекарь) صيدلي

дарбанча (ву,ю) -ш бу {дарбанча} (оьр. исцлитель) معالج ، حكيم ، طبيب

дардала {dardala}[дарло, дарделира, дарделла] يهيج ، يغتاظ ، يحنق

забар йича дарвелира иза هاج عندما مازحه

хьо дарвелла хlунда ву? لماذا أنت مغتاظ ؟

дарда<u>н</u> {darda<u>n</u>}[дардо, дардира, дардина] يُهيج ، يُغيظ

даре (ду) **-**наш ду {dare}[-нан, -нна, -н<u>о</u>] (оьр. признание) (мукlарло) إقرار ، اعتراف

даре да<u>н</u> يعترف ، يقر

даре дайта يجعله يعترف

дарехь {darexh} **(даррехь)** بالترتيب ، بالدور

ас дарехь дуьйцура وأنا كنت أتكلم بدوري

дарж (ю) **-**аш ю {darzh}[-ан, -ана, -<u>о</u>] درجة ، رتبة ، منصب ، صيغة (نحو)

лекхарчу даржехь ву иза رتبته عالية

lилма<u>н</u>ан дарж درجة علمية

гlали<u>н</u>-де<u>н</u> дарже хаьржина иза أُنتخِب لمنصب رئيس البلدية

дустаран даржаш صيغ التفضيل (نحو)

даржа {darzha}[даьржа, даьржира, даьржина] ينتشر ، يشيع ، يتفشى ، يتبعثر ، يتعكر ، يتشتت

хабар даржа ينتشر الخبر

цамгар яржа يتفشّى المرض

хи даржа يتعكر الماء

ойланаш яржа تتشتت الأفكار

даржар (ду) {darzhar} (مصدر) انتشار ، تفشي ، تبعثر . تعكر ، تشتت دарж

даржийта {darzheeta}[даржуьйту, даржийтира, даржийтина] يجعله (ينتشر ، يتبعثر)

даржо {darzh<u>о</u>}[даржадо, даржийра, даржийна] يبعثر ، يفرش ، ينشر ، يذيع ، يعكر ، يشتت

туьтеш даржо يبعثر الخرز

куз баржо يفرش السجادة

цамгар яржо ينشر المرض

эладита даржо ينشر الإشاعة

хи даржо يعكر الماء

даржор (ду) {darzh<u>о</u>r} (مصدر) بعثرة ، فرشْ ، نشرْ ، إذاعة

даржхо (ву,ю) -й бу {darzhx<u>о</u>} (оьр. двойник) نظير

дари (ду) дареш ду{dari}[-н, -на, -н<u>о</u>, -га] حرير مصنّع

дари<u>н</u> коч فستان من الحرير

дарийта {dareeta} يجعله يفصّل

дарста {darsta}[дерста, дерстира, дерстина] يصبح سميناً

дарстар (ду) {darstar} (مصدر) بدانة дарта

дарсто {darst<u>о</u>}[дарстадо, дарстийра, дарстийна] سمّن ، يجعله سميناً

дарстор (ду) {darst<u>о</u>r} (مصدر) تسمين

дарта (ю) -наш ю {darta} النسر الذهبي : نسر ضخم ، ريش مؤخّر عنقه ذهبي

[-нан, -нна, -н<u>о</u>] (оьр. беркут)

дархадала {darxadala}[дархдолу, дархделира, дархдаьлла] (карзахдала) يغتاظ ، يحتدم

дархо (ву,ю) -й бу {darxо}[-чун, -чунна, -чо] (чевнаш хилларг, лазийнарг) جريح ، مصاب

дарц (ду) -аш ду {darc}[-ан, -ана, -о] عاصفة

дарц даьлла هبّت عاصفة

дарц хьийза تعصف العاصفة

лайн дарц عاصفة ثلجية

дассадала {dassadala}[дассало, дассаделира, дассаделла] يخلو ، يصبح فارغاً

цIа дассаделла أصبح البيت فارغاً

дассо {dassо}[дассадо, дассийра, дассийна] يُفرغ ، يُفرغ ، يجعله خالياً أو فارغاً

цIа дассо деза يجب إخلاء البيت

мохь бассо يفرغ الحمولة

дассор (ду) {dassоr} إخلاء ، تفريغ ، إفراغ (مصدر)

даста 1(ду) -наш ду {dasta} (пхи цIока) رزمة من خمسة قطع من الجلد (مقياس استعمله التجار)

даста 2 {dasta}[досту, даьстира, даьстина] يفتح ، يحل ، يفك ، يشقّ ، يفتتح

куьг даста يفتح يده

чов яста يفتح الجرح ، يفتح علي الجرح

шад баста يحل العقدة

марха даста يفطر

марханаш даста انتهاء شهر رمضان و ابتداء عيد الفطر

некъ баста يفتح الطريق

дастадала {dastadala}[дастало, дастаделла] ينفتح ، ينفك ، ينفتق ، يهدأ (بمعنى يرجع إلى حالته الطبيعية)

чов ястаелла انفتق الجرح

оьгIазваханчуьра вастaвелира иза هدأ ، رجع إلى حالته الطبيعية بعد حالة الغضب

дастама {dastama} صفيق ، غير راكز ، سمج

дастама лела يتصرف بسماجة

дастамалла (ю) {dastamalla} صفاقة ، سماجة

дастаме {dastame} غير راكز ، صفيق

дастаме хабар ма дийца! لا تتكلم بكلام سمج

дастийта {dasteeta}[достуьйту, дастийтира, дастийтина] يجعله (يفتح ، يحل)

дата {data}[дета, детира, детта] يتخثر ، يروب ، ينكمش ، يندك

цIий детта تَخثر الدم

шура етта راب الحليب

етта шура لبن رائب

кIади детта انكمش القماش

дато 1{datо}[датадо, датийра, датийна] يخثّر ، يروّب ، يدك ، يلبّد

шура ято يروب الحليب

латта дато يدك التربة

дато 2 {datо} فضيّ

дато пхьар حرفي الفضّة

дато пхьегIаш أواني فضية

датта 1(ду) -наш ду {datta} (оьр. рябина) (диттан цIе) شجرة الغُبيراء

датта 2 {datta}[дотту, деттира, деттина] يخبز ، يشوي ، يلفح

бепиг датта يخبز

жижиг датта شوى اللحم

деттина жижиг لحم مشوي

маьлхо воттур ву хьо الشمس (تلفحك) سوف تحرقك

даттадала {dattadala}[даттало, даттаделира, даттаделла] يُخْبَز ، ينشوي ، ينلفح

бепиг дика даттаделла خبز الخبز بشكل جيد

ов ца дагош жижиг датталур дац (مثل) لا تستطيع أن تشوي اللحم دون أن تحرق سيخ الشواء

жижиг хIинца а даттадаланза ду اللحم لم ينشو بعد

даттар (ду) {dattar} خبزْ ، شواء (مصدر)

жижиг даттар شواء اللحم

картолаш яттар شواء البطاطس

даттийта {datteeta}[доттуьйту, даттийтира, даттийтина] يجعله (يخبز، يشوي)

дatIa {da't'a}[детIа, детIира, даьттIа] يتمزّق ، ينفلق ، يتصدّع ، يُشج ، ينشق

кехат детIира تمزقت الورقة

корта баьттIа цуьнан شُج رأسه

нIаьнах Iаха йоьлла котам яьттIа (مثل) انفلقت الدجاجة عندما حاولت تقليد الديك في صياحه

дatIo {da't'o}[датIадо, датIийра, датIийна] مزّق ، فلق ، شجَّ ، صدّع ، شّقّ

кехат датIо يمزق الورقة

ватIийна ваькхина шен да ву هو نسخة عن أبيه

ватIийча санна мохь хьоькху يصيح وكأن أحداً يمزقه

дatIop (ду) {da't'or} تمزيق ، فلق ، تصديع (مصدر)

даха 1{даха}[доьду, дахара, дахна, гIур ду] يذهب ، يجري ، يمضي إلى

маца гIур ву хьо балха? ؟ متى ستذهب إلى العمل

со хIор денна балха воьду أنا أذهب يومياً إلى العمل

гIаш ваха يذهب مشياً

машен сaIтехь бала километр йоьду تسير السيارة مائة كم في الساعة

хьайн вахханчуьра тхуна а эца бепиг ما دمت ذهبت اشتر لنا أيضاً خبزاً

хьайн вахханчохь Iе! ابق في المكان الذي ذهبت إليه

хи доьду (النهر) يجري الماء

маре яха تتزوّج

цуьнга маре яха реза юй хьо? ؟ هل تَقبلين الزواج به

даха 2 {даха}[деха, дехира, дехна] يسكر ، يثمل

дукха ма мала, вехар ву хьо! لا تشرب كثيراً ، سوف تسكر

гуттар вехна ву иза هو دائماً سكران

дaха 1 {daха}[дeха, дeхира, даьхна] يعيش ، يسكن ، يقطن ، يحيا

хьо мичахь вехаш ву ? ؟ أين تعيش

дукха вехийла хьо ! أطال الله في عمرك

котам а хилла вехачул, нlаьна а хилла велча тоьлу الموت كديك أفضل من العيش كدجاجة بمعنى الموت
شجاعاً أفضل من العيش جباناً

ваха хаа يبدأ حياته ، يستقرّ

баха охьаховша يستوطنوا

* дахийла вай! (تقال عند قرع الكؤوس) عسانا نعيش بهناء ، بصحتنا

даха 2 {даха}[доху, дехира, даьхна] فعل للجمع من даккха

зезагаш даха يقطف الورود

мичхьара дехира ахь хlара зезагаш? من أين قطفت هذه الورود ؟

суьрташ даха يلتقط الصور

кlорнеш даха يفقّس البيض

буьйсанаш яха يقضي الليالي

дахадала {дахадала}[дахало, дахаделира, дахаделла] يستطيع الذهاب

со цига вахалур вац لن أستطيع الذهاب إلى هناك

дахалла {дахалла} طول ، طوال ، امتداد ، مدار ، على مدار

меттиган яхалла мел ю? ؟ كم طول (قِطعة) الأرضِ

lа дахалла طوال الشتاءِ

шеран дахалла على مدار السنة

зама яхалла على مدار الزمن

тlулган пен бахалла على امتداد الجدار الحجري

дахандан {дахандан} يغدو ويروح

ваханаван гена яц иза ليست بعيدة للذهاب والإياب

сиха ваханавеара со ذهبت وعدت بسرعة

дахандар (ду) {дахандар} الغدوّ والرواح (مصدر)

дахар (ду) {дахар} ذهاب (مصدر)

хьан цига вахарх хlун хили? ؟ ماذا حصل بخصوص ذهابك إلى هناك

дахар 1(ду) {дахар} مصدر من فعل даха 2

зезагаш дахар قَطْف الورود

буьйсанаш яхар قضاء الليالي

дахар 2 (ду) {дахар}[-ан, -на, -о] حياة

дахаран кеп نمط أو أسلوب الحياة

сайн дахарехь дуккха а хlуманаш гина суна رأيت في حياتي أموراً كثيرة

дахаран хьашташ متطلبات الحياة

юкъараллин дахар الحياة الاجتماعية

валлалц حتى الموت

дахарехь хилларш أحداث الحياة

валар-висарх доьзна ду гlуллакх المسألة تتعلق بالحياة أو الموت

* дахар дlадала يضحي بحياته

дахдайта {дахдайта}[дахдойту, дахдайтира, дахдайтина] يجعله يطول أو يمتدّ

дахдала {дахдала}[дахло, дахделира, дахделла] يطول ، يمتدّ

аьхка де дахло يطول النهار في الصيف

дахдан {daxdan}[дахдо, дахдира, дахдина] يطيل . يمدّ

къамел дахдан يطيل الحديث

когаш бахбан يمد رجليه

дахдар (ду) {daxdar} إطالة ، مدّ (مصدر)

дахийта {daxeeta}[дохуьйту, дахийтира, дахийтина] يوفد ، يجعله يذهب

дахка 1(бу) дехкий ду {daxka}[дехкан, дехкана, дехко, дехке] (оьр. мышь) فأر

дахка 2 {daxka}[дехка, дехкира, дехкина] تلد (للحيوانات اللبونة)

етт бехкина ولدت البقرة

цициг дехкина ولدت القطة

дахка 3 {daxka}[дохку, дехкира, дехкина] يضع (فعل للجمع)

къоламаш истол тlе дахка يضع الأقلام على الطاولة

вовшахкхета денош дахка يحدد أيام اللقاء

хloаш дахка تبيض

дахка 4 {daxka}[дохку, даьхкира, даьхкина] يقيم ، يعيش (فعل للجمع)

вежарий бертахь бохку الأخوة يقيمون بوئام

дика дохкуш ду тхо نحن نعيش بخير

дахка 5 {daxka}[догlу, даьхкира, даьхкина] يأتي ، يحضر (فعل للجمع)

хьеший маца баьхкира? متى حضر الضيوف ؟

дахка 6 {daxka}[дохку] يريد أو ينوي على فعل شيء (فعل للجمع)

хlун дан дохку шу кхана? ماذا تريدون أن تفعلوا غداً ؟

дахкадала {daxkadala} يتعفّن ، ينتن

дахкаделла {daxkadella} متعفن

дахкийта {daxkeeta}[дохкуьйту, дахкийтира, дахкийтина] يجعلهم يأتوا (فعل للجمع)

дахко 1{daxko}[дахкадо, дахкийра, дахкийна] يعفن ، ينتن

дахко 2 {daxko}[дахкадо, дахкийра, дахкийна] يحفظ ، يبقي ، يحبس (فعل للجمع)

куьйгаш кисанахь дахко يبقي يديه في جيوبه

говраш божли чохь яхко يحبس الأحصنة في الإسطبل

дахо {daxo}[дахадо, дахийра, дахийна] يسكِر

маларо вахийра иза أسكره المشروب

даххалц 1 {daxxalc} حتى الثمالة

ваххалц мелира цо شرب حتى الثمالةِ

даххалц 2 {daxxalc} لحين ، حتى (الذهاب ، زواج)

со ваххалц lелахь кхузахь! ابق هنا حتى أذهب

и маре яххалц لحين زواجها

даххаш 1(ду) {daxxash} فضلات ، بقايا (ما يتبقّى من عملية الدَّرس للحنطة)

(оьр. отходы при молотьбе)

даххаш 2 (ду) {daxxash} جمع لكلمة дух

дахча {daxcha}[дехча, дехчира, дехчина] (чlогlа хила) يتقوّى ، يتصلب (تصقله الشدائد)

дахчадала {}[дахчало, дахчаделира, дахчаделла] (чlагlдала) يتقوّى ، يُصقل

дахчо {daxcho}[дахчадо,дахчийра,дахчийна] (чlагlдан, чlагlдеш кхио) قوّى ، صلّب (بالشدائد)

дахьа 1{daxha}[даьхьа, даьхьира, даьхьна] يتجرأ ، يجرؤ

цуьнга и ала ца ваьхьира со لم أجرؤ على قول ذلك له

динах лата ца ваьхьнарг нуьйрах летта (مثل) لم يجرؤ على مصارعة الحصان فصارع السرج

дахьа 2 {daxha}[хьо, даьхьира, даьхьна, хьур ду] يأخذ ، يحمل ، يعتل (للأشياء)

тlаьхьа висначун дакъа цициго даьхьна (مثل) حصّة المتأخر أخذها القطّ

дахьадала {daxhadala}[дахьало, дахьаделира, дахьадела] يستطيع أن (يأخذ ، يحمل)

дахьийта {daxheeta}[дохьуьйту, дахьийтира, дахьийтина] يبعث ، يرسل ، يجعله (يأخذ ، يحمل)

гергарачуьнга маршалла дахьийта يبعث تحية للقريب

кехат дахьийта يرسل رسالة

дахьар (ю) -ш ю {daxhar}[-ан, -на, -о] (кlади до чарх) (оьр. ткацкий станок) نول ، آلة للنسج

дахьо {daxho}[дахьадо, дахьийра, дахьийна] (шелоно гlоро) يتجمّد

пlелгаш дахьийна сан تجمدت أصابعي

дахьар

дац {dac} (вац, яц, бац, дац) (ду للجنس الرابع نفي) لا ، ليس

дешар хала дац الدراسة ليست صعبة

цомгуш-м вац хьо? ؟ لعلك غير مريض

со цlахь вац أنا لست في البيت

ницкъ бац соьгахь ما عندي قوّة

хьажахь ! Мурад вац иза? ؟ انظر ! أليس هذا مراد

даца {daca}[доцу, децира, даьцна] يرتع ، يكدح

дацардош (ду) {dacardosh} (оьр. отрицание – грам.) حرف نفي (نحو)

даца-уьстагl (бу) (ломара уьстагl) (оьр. баран горной породы) خروف من أصل جبلي

дацдала {dacdala}[дацло, дацделира, дацделла, дацлур ду] يقصُرُ ، يتقلص

де дацделла قَصرُ النهار

дацдалар (ду) {dacdalar} تقصّر ، تقلص (مصدر)

дацдан {dacdan}[дацдо, дацдира, дацдина] يجعله قصيراً ، يختصر ، يوجز

къамел дацдан يختصر الحديث

некъ бацбан يجعل الطريق قصيراً

дацдина дийца تكلم بإيجاز

дацдар (ду) {dacdar} تقصير ، إيجاز ، اختصار ، تقليل (مصدر)

дацо {dacо}[дацадо, дацийра, дацийна] يستغله في أعمال السخرة ، يجعله يكدح

лай вацо يستغل العبد

дацой (ду) {dacoi} (ламанан уьстагlий) خرفان جبلية (أنظر даца-уьстагl)

дацор (ду) {dacor} استغلال في أعمال السخرة (مصدر)

даш (ду) {dash}[дошан, дошана, дошо] (оьр. свинец) معدن الرصاص

* даш санна (مثل الرصاص) ثقيل جداً

даша {dasha}[деша, дешира, дешна] يذوب ، يتبلل

ло деша يذوب الثلج

хеча хих ешира تبلل البنطلون

даша 1{dasha}[деша, дешира, даьшна] يعجبه ، يروق له

цхьа а хlуманах ца веша иза لا يعجبه العجب

схьахьажа а ца веша иза لا يتنازل فينظر إلى هنا

даша 2 {dasha}[дошу, дешира, даьшна] يحلق

корта баша يحلق الرأس

маж яша يحلق اللحية

дашар (ду) {dashar} ذوبان ، بلل (مصدر)

ло дашар ذوبان الثلج

дашар (ду) {dashar} حلاقة (مصدر)

маж яшар حلاقة الوجه

дашо 1{dasho}[дашадо, дашийра, дашийна] يبلل ، يرطب ، ينقع

догlано вашийра со بللني المطر

бедарш хичохь яшо ينقع الملابس في الماء

дашо 2 {dasho} ذهبيّ

далам 2

дашо бос لون ذهبي

дашо басахь ذهبي اللون

дашо пхьар حرفي الذهب ، صائغ

* дашо корта ذو عقل وحكمة

* дашо куьйгаш أيدي ماهرة

дашор (ду) {dashor} تبليل ، ترطيب ، نقع (مصدر)

дал (ду) даьlнаш ду {dao}[далан, далана, далo, далe] سماط ، تقرح جلدي ، قرح ، قرحة

дал дала يصاب بتقرح جلدي

* дал тIе урс хьекха يزيده هماً على همّه ، يسكب الزيت على النار

* дал тIера даккха يسلب ، ينزع من جلده

дала {daja}[доly, даьlира, даьlна] يخصي ، يفتل ، يبرم

сту бала يخصي الثور

урчакхца тlаргIа боly يغزل الصوف بالمغزل

далам 1(ду) -аш ду {dajam}[-ан, -на, -о] (эчиг хадо хlума) أداة لقطع الحديد

* далам дойна хи ماء حرارته نفس حرارة الغرفة

далам 2 (ю) -ш ю {dajam}[-ан, -на, -о] (оьр. барсук) (длама) الغُرير : حيوان من آكلات اللحوم هيئته بين الكلب والسّنور أسود القوائم قصيرها أبيض الوجه وعلى جانبي وجهه وجدتان سوداوان

далам 3 (ду) -аш ду {dajam} (оьр. зубило) منقّر ، منحت

даламботт (ю) {dajambott} جراب البندقية (كان يصنع من فرو حيوان الغرير)

(даламан цlоканах еш хилла тоьпан ботт)

далар (ду) {dajar} خصي ، فتل ، برم (مصدر)

даьгнадала {da'gnadala} يتم احتراقه

даьгlнаш (ду) {da'ghnash} جمع لكلمة дагI

даьдала / даьдиса {da'dala / da'disa} يا سلام ، يا عيني (كلمة تعجبية)

даьдала хьан يا عيني عليك

даьккхина {da'kkxina} اسم الفاعل أو المفعول من فعل даккха

даьккхина сурт الصورة الملتقطة

сурт даьккхинарг ملتقِط الصورة

керахь даьккхина тур а долуш شاهراً سيفه

даьлла лела {da'lla lela} يتسكع ، يتجوّل

дуьнен тlехула ваьлла лела يتجول في أرجاء الدنيا

даьлча {da'lcha} (дала) بعد (مرور ، الانتهاء)

цхьа шо даьлча بعد مرور سنه

яздина ваьлча بعد الانتهاء من الكتابة

даьндарг (ю) -аш ю {da'ndarg} (оьр. пуля) 1- شظية الرصاصة 2- دُوّامة يلعب بها الأولاد

даьндарг санна хьийза يدور مثل الدوّامة

даьндарго мотт лаьцна الدّوامة في حالة دوران في مكانها

даьржина {da'rzhina} اسم المفعول من فعل даржа

даьржина хи ماء عكر

даьржина гlалат خطأ شائع

даьсса {da'ssa} فارغ ، خال ، غير شاغر

даьсса цlеношш بيوت فارغة

яьсса меттиг مكان خالٍ

даьсса хабар كلام فارغ

даьсса дан {da'ssa dan} يُفرغ ، يُخلي

даьтта (ду) -наш ду {da'tta}[-нан, -нна, -но] سمن

даьтта даккха يستخرج السمن

даьтта лало يذيب السمن

даьттанца кхарза يقلي بالسمن

* даьтта а хьокхуш корта баккха (موهماً إيّاه أنه يريد الخير له) يقتصّ منه بطريقة ماكرة

* даьттан чу Iайг биллина вехаш вара كان يعيش في رغد من العيش

даьтта доккху баl (бу) (оьр. софлор) من فصيلة نبات راعي الحمام يستخرج منه الزيت

= даттолг = даьттабаl

даьттах (бу) {da'ttax}[-ан, -на, -о] (даьттанца кхерзина ахьар) دقيق الذرة مقلي مع السمن

даьттla {da'tt'a} اسم المفعول من فعل датla

даьттla кехат ورقة ممزقة

даьхний (ду) {da'xnee} ماشية ، انعام

даьхний ма лаха, буц лаха (مثل) لا تبحث عن الماشية بل ابحث عن العشب

дохнаца хьекъал эцалур дац (مثل) العقل لا يشترى بالمال

даьхний дойу меттиг (ю) {da'xnee doiu mettig} مسلخ

даьхний лелор я даьхний кхабар (ду) تربية المواشي

даьхний лелорхо مربّي الماشية

даьхнийн лор (ву,ю) {da'xneen lor} (оьр. ветеринар) طبيب بيطري

даьхний лоьралла {da'xneen loeralla} (оьр. ветеринария) بيطرة

даьlахк (ю) -аш ю {da'jaxk}[-ан, -ана, -о] (даьlак) عظم ، عظمة

даьlахк хила يتحوّل إلى عظم

тlулг хилла даьlахкаш عظام متحجرة

адаман даьlахкаш (الهيكل العظمي) عظام الإنسان

даьlна {da'jna} مخصي ، مجدول

яьlна говр حصان مخصي

даьlна тай خيط مفتول أو مجدول

баьlна муш حبل مجدول

даьlнаш (ду) {da'jnash} جمع لكلمة dal

де 1 (ду) денош ду {de}[дийнан, денна, -дийно, дийне] يوم ، نهار

де дика хуьлда шун طاب نهاركم

маса де ду хьо цlахь волу? ؟ في البيت كم يوم مضى على وجودك

хlор денна كل يوم

дедда-юкъа (كل يومين) يوم بعد يوم

* дено-дено (дийно-дийно) يوماً بعد يوم

де а, буьйса а (де-буьйса) النهار والليل

дей-бодий къаьсташ عند انبلاج ضوء النهار

вина де يوم الميلاد ، تاريخ الولادة

ша вина де даздеш синкъерам бира цо أقام حفلة احتفاء بيوم مولده

де даккха يقضي يوماً

малх хьаьжна де يوم مشرق

кхоьлина де يوم غائم

доьхна де يوم عصيب ، ساعة أو لحظة عصيبة

де дийне мел дели مع مرور الأيام

хlокху деношкахь هذه الأيام

цхьана хазчу дийнахь في يوم من الأيام الجميلةِ

дийно сарралц طول النهار

дийнан делккъехь في وضح النهار

де дика дан يلقي التحية النهارية

* ца ваьллачу денна ليوم عصيب

нохчий бохийна де ذكرى تهجير الشيشان

* де даьлла хан (оьр. время дня 10-11 часов утра) الوقت الذي يسبق الظهيرة

* денош (хан) такха (الوقت) يقضي الأيام

де 2 (ду) {de} إمكانية ، قدرة

хьалагlатта де дац соьгахь لا أملك القدرة على النهوض

хьалагlатта де доцуш виса يبقى عاجزاً عن النهوض

де эшначохь في ساعة ضيق

* де дохо يُهبط عزيمته

* де доьхна виса تضيق به السبل ، يبقى عاجزاً عن فعل شيء

* де хIотта يتمكن

сайн де хIоьттича, декхаза Iийр вац со عندما أتمكن ، سوف أنتقم

де а {де а} (цхьа а, данне а) مطلقاً ، البتّة ، إطلاقاً

де а бахьана доцуш بدون أي سبب مطلقاً

де а бахьана дац цо ца деша لا يوجد أي سبب مطلقاً يمنعه من عدم الدراسة

деана {деана} اسم الفاعل و المفعول من فعل дан 1,2

деба {деба}[деба, дийбира, дебна] يتكاثر ، يتناسل

адамаш деба يتَكاثرُ الناس

барзах кхийринчу Iуьнан жа ца дебна الراعي الذي يخاف الذئب ، لا يتكاثر غنمه (مثل)

дебар (ду) {дебар} تكاثر ، تناسل (مصدر)

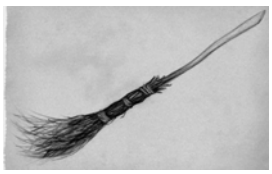
дебо {дебо}[дебадо, дебийра, дебийна] يجعله يتكاثر

дебор (ду) {дебор} تكثير النسل (مصدر)

де-буьйса {де-биеса} النهار والليل

деваша (ву) {дewasha} عمّ (أعمام)

девзаш дерг {dewzash derg} معروف ، معلوم ، مألوف

девзиг

девзиг (ду) **-**аш ду {dewzig}[-ан, -на, -о] (дуткъийчу цIулласерех бина ний) مقشّة

девнаш (ду) {dewnash} جمع لكلمة дов

дега {дега}[дега, дийгира, дегна] يرتجف ، يرتعش ، يرتج ، يهتز

шелонна вегош ву иза يرتجف من البرد

куьйгаш дегош ду сан يداي ترتعشان

дегабаам (бу) {degabaam} استياء ، امتعاض

дегабаам бан يستاء ، يأخذ على خاطره

дегабааме {degabaame} سريع الاستياء

дегадала {дегадала}[дегало, дегаделира, дегаделла] يرتجف ، يهتز ، يرتج

дегадалар (ду) {дегадалар} ارتجاف ، ارتعاش ، ارتجاج ، اهتزاز (مصدر)

дегазахета {degazaxeta} لا تطاوعه نفسه ، يأنف

цунна хIумма а дегаза ца хета لا يأنف من أي شيء

дегазалла (ю) {degazalla} شحناء ، حزازية

царна юккъехь дегазаллаш ю بينهم شحناء

дегайовхо (ю) {degayawxo}[-нан, -нна, -но] (догдохийла) رجاء ، أمل ، تفاؤل

дегала {degala} (оьр. самолюбивый) ودود

дегалла (ю) {degalla} ودّ

деган {degan} قلبي ، خاصّ بالقلب

деган кхел اللوزتين

деган кхелаш яхкар التهاب اللوزتين

деган Iовжам حرقة القلب

деган йовхо حرارة القلب

деган Iайг (некхан у) (تشريح) عظم القصّ

деган лерг (оьр. ушко сердца) (تشريح) (الأيمن أو الأيسر) أذين القلب

деган дилха عضلة القلب

дегахьехам (бу) {degaxhexam}[-ан, -на, -о] حدسٌ

дегахьехамца بالحدس ، عن طريق الحدس

ненан дегахьехам حدس الأم

дегнаш (ду) {degnash}[дегний, дегнашна, дегнаша, дегнашка] قلوب جمع لكلمة дог

дего {dego}[дегадо, дегийра, дегийна] يهز ، ينفض ، يرتجف ، يرتعش

куз бего ينفض السجادة

цуьнан аз дегадо صوته يرتجف

дегI (ду) догIмаш ду {degh}[дегIан,дегIана,дегIо,дегIе] جسم ، جسد ، قامة ، بنية

лекха дегI قامة طويلة

са а, дегI а الروح والجسد

доккха дегI долуш ву иза هو ضخم

лекхчу дегIара стаг رجل ذو قامة طويلة

юккъерчу дегIара стаг رجل ذو قامة متوسطة

дегI даккха يشبّ ، ينمو جسمه

* дегI тIема дала يطير من الفرح

деда (ву) {deda} جدّ ، أب الأب

дедда даха {dedda daxa} يذهب ركضاً ، يلجأ إلى ، يلوذ ب

едда маре яхна تزوجت خطيفة (حسب العادة الشيشانية)

ведда вахара со ذهبت ركضاً

деддарг {deddarg} راكض ، هارب

веддарг гайрий хьуна? ؟ هل رأيت الهارب

дедда-юкъа {dedda-yuqa} يوم بعد يوم

дедда-юкъа дарбанаш мала يتناول الأدوية يوم بعد يوم

деден да (ву) {deden da} أب الجدّ

дедо (ю) дедош ю {dedo}[-н, -на, -но] (оьр. божья корову) دُعسوقة (راجع كلمة дадолаг)

дежийла (ю) -ш ю {dezheela} (оьр. пастбище) مرعى (مراعي)

деза {deza} ثمين ، نفيس ، عظيم

беза мах سعر مرتفع

механа деза غال السعر

айалур доцуш дукха деза ду ثقيل لا يمكن حمله

Къуран деза жайна ду القران كتاب عظيم

деза де عيد ، يوم مقدس أو عظيم

деза {deza}[деза, дийзира, дезна] يريد ، يحتاج ، يتطلب ، يقتضي ، يحب ، ينبغي ، يجب أن

суна ахча деза أنا بحاجة للمال

цунна деззарг дIало ! أعطه ما يريد بالضبط

хьуна хIун еза? ؟ ماذا تريد

ас деша деза يجب أن أدرس

со ван везаш вара كان يجب أن آتي

дан дезарг хьуна хьайна хуур ду سوف تعرف بنفسك ما يجب عمله

дезадала {dezadala}[дезало, дезаделира, дезаделла] يغرم ب ، يقع في الحب

цунна и езаелла أحبها

дагна везалур волуш ву иза هو جذاب

дезаден {dezaden}[дезадоь, дезадийра, дезадийна] يتذمر ، يتأفف

хьо суна веза хlунда воь? لماذا تتذمر مني ؟

дезадер (ду) {dezader} تذمر ، تأفف (مصدر)

цуьнан везавер ца дийзира суна لم يعجبني تذمره

дезар (ду) -ш ду {dezar} (пайда) فائدة

дезар эца يستفيد ، يحصل على فائدة

дезарг (ду) дезарш ду {dezarg} واجبات البيت (تكنيس ، ترتيب)

чохь цхьацца дезарш деш мукъа яцара и كانت مشغولة بواجبات البيت

дезде (ду) {dezde} يوم عظيم ، يوم مبارك ، عيد

дезийта {dezeeta}[доьзуьйту, дезийтира, дезийтина] يجعله يحب

нахана хьайн везийта حبب الناس في

дезо {dezo} غال نوعاً ما ، ثقيل نوعاً ما

механа дезо ду غال السعر نوعاً ما

безо мохь айира цо حمل حملاً ثقيلا بعض الشيء

дезткъа {deztqa} ثمانون

дезткъе итт {deztqe itt} تسعون

дейиша (ю) дейижарий бу {deyisha} عمّة

дейтта {deitta} أربعة عشر

дейтталгlа {deittalgha} رابع عشر

дека {deka}[дека, дийкира, декна] يرن ، يدوي ، يصدح ، يطنّ ، يغرد ، يشدو ، يقاقي ، يصلّ

аз дека يدوي الصوت (صوت الإنسان)

цуьнан куьйгахь хlазарий дека ترن الأسورة في معصمها

аьзнаш дийкира دوت الأصوات

гаргол бека يرن الجرس

цуьнан дешнаш декара сан лерехь كلماته كانت ترن في أذني

хьоза дека يغرد العصفور

котам ека تقاقي الدجاجة

дукха ма векахь لا تثرثر (للاستهزاء)

декабрь* (бу) {dekabr / ogoi-butt} (огой-бутт) ديسمبر ، كانون الأوّل

декар (ду) {dekar} رنين ، دوي ، طنين ، تغريد ، جلجلة ، لقلقة (مصدر)

декийта {dekeeta}[доькуьйту, декийтира, декийтина] يجعله (يرن ، يغرد ، يبربر)

декнаш (ду) {deknash} جمع لكلمة дак

декха {dekha}[доькху, дийкхира, декхна] يستدّ ، يقتصّ ، ينتقم

ас доькхур ду хьуна سوف أقتصّ منك

декхадала {dекxadala}[декхало, декхаделира, декхаделла] يصحو ، يصفى

стигал екхаелира صحت السماء

ойланаш екхаелира صفت الأفكار

декхар 1(ду) -ш ду {dекxar}[-ан, -на, -о] دين ، قرض

декхар дIадала يوفي الدين

сайна тIера декхар дIаделира ас وفيت الدين الذي علي

декхар такха يسدد الدين

декхарийлахь хила يصبح مديناً

со хьуна декхарийлахь ву أنا مدين لك

сан хьуна тIехь декхар ду لي عليك دين

декхарийна эца يشتري بالدين

декхарийна ваха (вожа) يقع في الدين

декхарийна ваха ца лаьа суна لا أريد أن أقع في الدين

декхаршла ваха يقع في الديون

декхаршлара вала يتخلص من الديون

еххачу хенан декхар طويل الأمد دين (قرض)

ден декхар кIанта дIатокху دين الأب يسدده الإبن (مثل)

декхар 2 (ду) -ш ду {dекxar}[-ан, -на, -о] واجب ، مهمة

декхар ма-дарра кхочушдан ينجز الواجب كما يجب

декхнаш (ду) {dekxnash} جمع لكلمة дакх

деккъа {deqqa} فقط ، وحده ، ليس معه شيء

деккъа чай мелира ас شربت شاياً فقط

деккъа бепиг даа يأكل خبزاً فقط

декъа {deqa} جافّ ، يابس ، ناشف ، جامد ، قاحل

декъа бепиг خبز جاف

декъа гIант كرسي جامد (غير مريح)

декъа жоп جواب ناشف

декъа шо سنة محلٍ (قحطٍ)

декъа {dеqa}[доькъу, дийкъира, декъна] يوزّع ، يقسّم ، يجزيء

ахча шинна тIе декъа يوزع المال على الاثنين

цхьатерра декъа يوزّع (يقسم) بالتساوي

декъадала {dеqadala}[декъало, декъаделира, декъаделла] يتوزّع ، ينقسم ، يتجزّأ

итт пхеанна декъало العشرة تنقسم على اثنين

декъалуш ду قابل للقسمة

декъадалар (ду) {dеqadalar} تَفرق ، انقسام (مصدر)

декъаза {dеqaza} تعيس ، بائس

декъазалла {dеqazalla} تعاسة ، بؤس ، شقاء

декъала {dеqala} سعيد ، محظوظ

да-нана шена резадерг декъала ву سعيد من رضي عنه والداه

буьйса декъала хуьлда шун! ليلتكم هنيئة ، تصبحون على خير

нускал декъала хуьлийла шун! مباركة عروسكم

* декъала да محظوظ ، سعيد

декъала хуьлда хьан керла гIуллакх! مبروك عملك الجديد

декъалдан {deqaldan}[декъалдо, декъалдира, декъалдина] يهنئ ، يبارك

ас декъалво хьо أنا أهنئك

вина де декъалдо ас хьан أهنئك بيوم ميلادك

вина де декъала хуьлда хьан يوم ميلاد سعيد

декъалдар (ду) {deqaldar} تهنئة ، مباركة (مصدر)

декъалла {deqalla} جفاف ، يبْس ، يُبوسة

декъалург {deqalurg} ما يمكن قسمته ، مقسوم

декъар (ду) {deqar} توزيع ، تجزئة ، قسمة (رياضيات) (مصدر)

хIонс екъар اقتسام الغنيمة

латтанаш декъар توزيع الأراضي

декъахо (ву,ю) {deqaxo} (оьр. соучастник) شريك

декъашхо (ву,ю) {deqashxo} (оьр. член) عضو (في مجلس أو برلمان مثلاً)

декъий (ду) {deqee} جثث جمع لكلمة дакъа

декъийдуург (ю) {deqeeduurg} (оьр. емуранчик) آكل الجثث

декъийта {deqeeta}[доькъуьйту, декъийтира, декъийтина] يجعله (يقسّم ، يجزيء)

Дела 1(ву) {Dela}[-н, -на, Дала, Деле] الله (جل شأنه) ، إله

Дела цхьаъ вар توحيد الله

Дела цхьаъ веш, Элча бакъвеш موحّدون لله ، مقرون بنبوّة النبي

Делах тешар الإيمان بالله

хуург Дела ву الله أعلم

Далла бу хастам الحمد لله

Деле деха يطلب من الله

Деле дола дан يدعو الله

Далла гергахь أمام الله

Вай Дела يا إلهي

Дала ларвойла хьо حفظك الله

Дала тIе ма даийтийла لا سمح الله

Дала мукълахь إن شاءَ الله

Делан дуьхьа في سبيل الله ، إكراماً لله

Делан пурбанца بإذن الله

Далла дезийла шу! أحبكم الله

Делан вазлора والله العظيم

Деллара гIур вац والله لن تذهب

Деллахьа ала! قل أستحلفك بالله

Дала динчунна дан хIума дац لا اعتراض على حكم الله

Далла гIуллакх дан يعبد الله

Далла дуьхьал хIотта (ваха) (يوم الحساب) يقف أمام الله

* халла делан балийца (вуно хала) بجهد جهيد ، بصعوبة بالغة

* ва Дела аьлла, цхьа а ца веара كم تمنيت ولكن لم يأت أحد

* башха дала делла хIума а дац ليس مميزاً ، ليس فيه ما يدعو للعجب

* хIинца Дала а делла вехар ву хьо سوف تعيش الآن في بحبوحة من العيش

* нахана дала делла бохуш дуьйцу (في سعة ويسر) يتحدثوا أن الناس في حالة جيدة

* нахана дала тоьхна бохуш дуьйцу (ضنك) يتحدثوا أن الناس في حالة سيئة

* дала далийта (тохийта) (على سبيل التهديد) يفعل كذا وكذا

ша царна дала долуьйтур ду бохуш يقول أنه سيفعل بهم كذا وكذا

* Iела, дала схьакхеллина хIума деш вац عليّ لا يفعل شيئاً البتّة

* Далла духахьара ма хоьтийла и جملة تقال عندما يتحدث المرء بمعنى (ليغفر الله لي ذلك) عن شيء قد يكون فيه إثم ما

* дала тохар كارثة ، مصيبة

амма нускал дукха луьйш дерг нислахь?! – иза ду хьуна дала тохар أما إذا كان حظك بعروس ثرثارة ، فتلك هي المصيبة

* дала хьеха дацара цуьнан (царна) دعه فليكن ، ومن يأبه

дала хьеха дацара цуьнан, шена луъург дахьара цо ومن يأبه ، فليفعل ما يشاء

дела 2 {dela} لأنك ، لأنكم ، لأنه ، لأني ، لأننا

хьо цIахь воцу дела ца веара со لم آت لأنك لست في البيت

дела 3 {dela}[доьлу, дийлира, дийлина] يضحك

стенах воьлу хьо? من أي شيءٍ تضحك ؟

вела къажа يبتسم

нехан вонах ца кхийринарг шен диканах вийлина вац من لم يخش مصائب الناس لم يضحك لمسراته (مثل)

деладала {deladala}[делало, деладелира, деладелла] يبتسم

велавелира иза ابتسم

гуттар велавелла ву иза هو دائماً مبتسم

деладалар (ду) {deladalar} ابتسامة (مصدر)

цуьнан елаялар хаза ду ابتسامتها جميلة

деладалийта {deladaleeta} يجعله يضحك

цуьнан леларо велавалийтира со تصرفه جعلني أضحك

делазхо (ву,ю) {delazxo}[-чун, -чунна, -чо] ملحد ، كافر

делан котам (ю) {delan kotam} (обр. божья корова) دُعسوقَة (راجع كلمة дадолаг)

делар (ду) {delar} ضحك (مصدر)

делах вала {delax wala} يتبرأ منه الله

делазхо Делахваьлла стаг ву الله بريء من الكافر

Делахволийла со ас пуьташ боттахь ليتبرأ مني الله إن كذبت

делахь {delaxh} إذا ، إذاً

делахь, цуьнан бехк бац إذاً ، ليس ذنبه

делахь хIета إذاً

цкъа делахь أولاً

шолгIа делахь ثانياً ، من ناحية ثانية

хьайгахь ахча делахь ло суна! إذا معك نقود أعطني

хьо цIахь велахь вогIур ву со سآتي إذا كنت في البيت

уьш цIахь белахь إذا كانوا في البيت

делалад (ду) {delajad} (стелалад) قوس قزح

делалодан беснаш ألوان قوس قزح

* делаIад хIотто يقيم الدنيا غضباً ، يحيله جحيماً

делалад

делегаци* (ю) {delegaci} وفد

делегаци яхийта يبعث وفداً

делийта {deleeta}[доьлуьйту, делийтира, делийтина] يجعله يضحك

делккъалц {delqqalc} حتى الظهيرة

делкъе (ю) {delqe}[-нан, -нна, -но] ظُهر ، ظهيرة

делкъал тIаьхьа بعد الظهر

делкъана хIума яа يتغدى ، يتناول الغداء

делкъана хIума йоу хан وقت تناول وجبة الغداء

делкъехь {delqexh} في الظهيرة

делкъ-ламаз (ду) {delq-lamaz} صلاة الظهر

делкъахан (ю) {delqxan} وقت الظهيرة

делкъхенахь في وقت الظهيرة

делла {della}[доьллу, диллира, диллина] يفتح

нел елла يفتح الباب

бIаьргаш белла يفتح عينيه

делла дIадала {della djadala} يفنى

со велла дIаваллалц حتى أفنى

делладала {delladala}[деллало, делладелира, делладелла] ينفتح

нел еллаелира انفتح الباب

деллар (ду) {dellar} فتحْ (مصدر)

делларг 1 {dellarg} الميت ، المتوفّى

делла адам إنسان ميت

веллarг дIаволла يدفن الميت

беллarш дIабохка يدفن الأموات

делларг 2 {dellarg} المعطي ، المعطى

хьуна ахча делларг мила ву? ؟ من الذي أعطاك النقود

хьайна делла ахча Iалашде! حافظ على النقود التي أُعطيت لك

хьайна деллarг Iалашде! حافظ على ما أعطي لك

деллийта {delleeta}[доьллуьйту, деллийтира, деллийтина] يجعله يفتح

нel соьга еллийта دعني أفتح الباب

дело {delo}[деладо, делийра, делийна] يُضحك

делха {delxa}[доьлху, дилхира, дилхина] يبكي ، تمطر

хьо хlунда воьлху? لماذا تَبكي ؟

кхана догlа доьлхур ду вайна سوف تمطرنا غداً

стиглахь марха йоцуш догlа доьлхур дац, кийрахь бала

боцуш бlаьрг боьлхур бац (مثل) لا تمطر مالم تكن في السماء غيمة ولن تبكي العين مالم يكن في القلب هم

делхар (ду) {delxar} بكاء (مصدر)

догlа делхар نزول المطر

делхийта {delxeeta}[доьлхуьйту, делхийтира, делхийтина] يجعله يبكي

делхо {delxo}[делхадо, делхийра, делхийна] يُبكي

ден 1{den}[дуьй, дийра, дийна] يقتل ، يذبح (فعل للمفرد)

ден 2 {den}[дуьй, дийра, дийна] يزرع

кlа ден يزرع القمح

денана (ю) {denana} جدّة ، أم الأب

дендала {dendala}[денло, денделира, денделла] تنبعث فيه الروح ، يحيا

къемат дийнахь белларш денлур бу سوف يبعث الناس يوم القيامة

юрт денъелира دبّت الحياة في البلدة

дендалар (ду) {dendalar} انبعاث (مصدر) ، تطور ، نمو

дендан {dendan}[дендо, дендира, дендина] ينفخ فيه الروح ، يحيي ، يعمر

эхартехь Дала адамаш дендийр ду سوف يحيي الله البشر في الآخرة

юрт денян يحيي أو يعمر البلدة

дендар (ду) {dendar} بعث ، إحياء (مصدر)

ден йоьхь (ду) {den yoexh} (сов йоьхь) المصران الأعور ، الزائدة الدودية (تشريح)

ден цlа (ду) {den c'a} بيت الأب

зуда шен ден цlа яхна ذهبت الزوجة الى بيت أهلها (زيارة عادية)

зуда шен ден цlа дIаяхна رجعت الزوجة الى بيت أهلها

денна {denna} يومياً

хlор денна бохург санна تقريباً كل يوم

денош (ду) {denosh}[деной, -на, -а, -ка] جمع لكلمة де 1

депутат* (ву,ю) депутаташ бу{} (наиб) نائِب

дера 1{dera} شرس ، حاد الطبع

ча санна дера شرس كالدّب

дера 2 {dera} (оьр. конечно) قسماً ، والله . بالتأكيد ، طبعاً

дера гlур вац со-м والله لن أذهب

дера диллийта {dera dilleeta} يفسد المزروعات دهساً أو بالرعي الجائر (يقال عن المواشي)

говраша дера диллийтира хьаьашка الأحصنة أتلفت الذرة المزروعة

дералла {deralla} شراسة ، حدّة الطبع

дерахь 1(ю) дерахьаш ю{deraxh} وسادة للجلوس توضع على لوح العربة
(гӏудалкха тӏехь кечъйина охьахоийла, охьахаа кечбина миндар)
дерахь 1 (ю) {deraxh} (оьр. тормоз) (فرامل) فرملة 2- فرملة على محور العربة 1- قَبقاب أو
дерг 1{derg} الذي ، ما
вайна юкъахь дерг нахана хаьа يعرف الناس ما بيننا
цуьнгахь ерг хӏун ю? ؟ ما الذي معه
* дерг-доцуг كلّ شيء
дерг 2 {derg} صاحب ، مالك ، ذو
ахча дерг صاحب المال
ахча дерш أصحاب الأموال
малашъерг ذو القرون
дерз (ду) -аш ду {derz}[-ан, -ана, -о] (оьр. мелкий дождь) رذاذ
дерза {derza}[доьрзу, дирзира, дирзина] يلتفت ، يستدير ، يتحوّل إلى ، يستحيل إلى ، يتغير إلى
يطل على ، يلتئم
соьгахьа верза! استدر لناحيتي
хи лаьнаре дирзина تبخر الماء
чов сиха йирзира التئم الجرح بسرعة
йирзина чов جرح ملتئم
кораш бешехьа дирзина ду الشبابيك مطلة على البستان
дерзина {derzina} عارٍ
дерзина дегӏ جسد عارٍ
дерзина(цӏена)даккха {derzina(c'ena)dakkxa} يعري تماماً
дерзина(цӏена)дала يتعرى تماماً
дерзо {derzo}[дерзадо, дерзийра, дерзийна] يدير إلى ، يحوّل إلى ، يوجّه ، يعالج
велларг къилбехьа верзо وجّه الميت نحو القبلةِ
хи лаьнаре дерзо يحوّل (يبخر) الماء إلى بخار
чов ерзо يعالج الجرح
дерзо хандош (ду) {derzo xandosh} (оьр. возвратный глагол) فعل مطاوع (نحو)
дерзор (ду) {derzor} تحويل ، توجيه (مصدر)
дермат (ду) -аш ду {dermat} (дабаӏа, силу) دباغة
дермат дан يدبغ
дерриг {derrig} كل ، الكل ، جميع ، الجميع
дерриг ахча كل النقود
дерриг цхьана بالجملة
дерриге а الكل ، بالكامل
верриг а вегош ву иза يرتجف كله
дерстина {derstina} بدين ، سمين
верстина ватӏа воллу يكاد أن ينفجر من بدانته ، بدين جداً
дерт (ду) -аш ду {dert}[-ан, -ана, -о] (оьр. недостаток) عيب ، مفرد مساوئ

зовтан дерташ عيوب مصنعيه

дертдоцу стаг карор вац хьуна لن تجد إنساناً بلا عيوب

десара {desara} قسم ، خاصّ بالأبّ

сан десара وشرف أبي

деста {desta}[деста, дистира, дистина] يتورم ، ينتفخ ، يفيض

когаш бистина бу цуьнан قدماه منتفختان

дистина хи деана فاض النهر

дестар (ду) {destar} تورم ، انتفاخ ، فيضان (مصدر)

дестe (ю) {deste} (ден сте) زوجة الأب

дестийта {desteeta}[доьстуьйту, дестийтира, дестийтина] يجعله ينتفخ

дестo {desto}[дестадо, дестийра, дестийна] يضخّم ، يبالغ ، يجعله ينتفخ أو يتورم

хlума десто сихло шу تستعجلون في تضخيم الأمر

хабар десто يضخّم النبأ

дети (ду) детеш ду {deti}[-н, -на, -но, -га] (оьр. серебро) فضّة

дети дилла يطلي بالفضة

детта 1{detta}[детта, диттира, диттина] يضرب ، يطرق ، يقرع ، يرفرف (بشكل متكرر)

неI етта يطرق الباب

вотанаш етта يقرع الطبول

шад етта يضرب بالسوط

хи чохь когаш бетта يحرك رجليه في الماء

тlемаш детта يرفرف بجناحيه

детта 2 {detta}[детта, диттира, диттина] استدرت أو حلبت

етт бетта استدرت البقرة

деттадала {dettadala}[деттало, деттаделла] يخفق ، يرفّ ، ينتفض ، يتخبّط ، يتلاطم

дог деттаделира сан خفق قلبي

тулгlенаш бердах етталора الأمواج كانت تتلاطم على الحيد

ша волччохь веттавелера иза انتفض في مكانه

деттадалар (ду) خفقان ، تخبّط ، تلاطم (مصدر)

дехa 1{dexa}[доьху, дийхира, дехна] يطلب ، يلتمس

ахча дехa يطلب نقوداً

ккунах хlун доьху ? كم ثمنه ؟

йоl ехa يطلب يد فتاة ، يخطب

дехa 2 {dexa} طويل ، ممدود

дехa къамел حديث طويل

беха муш حبل طويل

дош-доца, муш-беха (مثل) اجعل كلامك قصيراً و حبلك طويلاً

дехa мукъа аз حرف صوتي ممدود

* дехa-доца дийца ца оьшу لا داعٍ للكلام بإسهاب

дехадала {dexadala}[дехало, дехаделира, дехаделла] يستطيع أن يطلب أو يلتمس

соьга-м дехалур дац цуьнгара لا أستطيع أن أطلب منه

дехар (ду) -ш ду {dexar}[-ан, -на, -о] طلب ، التماس ، رجاء ، مطالبة (مصدر)

дехар дан يرجو ، يطالب ، يلتمس

дехарш дан يتوسّل

дехархо (ву,ю) {dexarxo}[-чун, -чунна, -чо] طالب ، ملتمس

дехийта {dexeeta}[доьхуьйту, дехийтира, дехийтина] يجعله يطلب

дехка 1 {dexka}[доьхку, дихкира, дихкина] يربط ، يعقد ، يشد ، يقيم

доьхка дехка يربط الحزام

чов ехка يعصّب الجرح

ламаз дехка يقيم أو يدخل في الصلاة

дехка 2 {dexka}[доьхку, дихкира, дихкина] يمنع ، يحظر

суна аравала дихкина ду محظور علي الخروج

чувоьдийла дихкина ду ممنوع الدخول

некъ бехка يسد الطريق

дехкийлоьцург (ю) {dexkeeloecurg} مصيدة فئران

дехна {dexna} ثمل ، سكران

вехна стаг رجل ثمل

вехнарг меттавеара ثاب الثّمل إلى عقله

дехо (ву,ю) дехой бу {dexo}[-чун,-чунна,-чо] قريب (أقارب) (من جهة الأب)

дехха {dexxa} طويلاً ، مدة طويلة ، بإسهاب

дехха дийца ца оьшу لا داع للتكلم بإسهاب

вехха lийра со хlоьттина بقيت واقفاً مدة طويلة

дехьа 1{dexha}[дехьа, дийхьира, дехьна] (сов тlех кladвелла, сиха садоьlуш хила) يلهث

дехьа 2 {dexha} إلى الجهة البعيدة عن المتكلم ، وراء

хил дехьа وراء النهر

дехьа чу вахара ذهب إلى الغرفة الاخرى (المتكلم يكون في نفس البيت)

дехьа чуьра من داخل الغرفة أو الحجرة الاخرى

дехьадаккха {dexhadakkxa} ينقل (عبر) ، يعبّر (شخصاً أو شيئاً) (فعل للمفرد)

хих дехьаваккха ينقل شخصاً عبر النهر الى الجهه البعيدة عن المتكلم

дехьадала {dexhadala} يعبر ، يجتاز (فعل للمفرد)

дехьадаха {dexhadaxa} فعل للجمع من дехьадаккха

дехьадовла {dexhadawla} فعل للجمع من дехьадала

дехьалелха {dexhalelxa} يقفز إلى الجهة المقابلة للمتكلم (فعل للجمع)

дехьара {dexhara} من الجهة المقابلة للمتكلم

хин дехьара веана иза أتى من وراء النهر

дехьара аrlo a, сехьара arlo a هذا الجانب والجانب المقابل

дехьара беш хьайниг ю, сехьарниг сайниг ю البستان المقابل لك والذي في هذا الجانب لي

дехьаэккха {dexhaekkxa} يقفز إلى الجهة المقابلة للمتكلم (فعل للمفرد)

дехье (ю) {dexhe}[сехье عكس] الجهة المقابلة أو المعاكسة للمتكلم

дехьа-сехьа дала {dexha-sexha dala} (فعل للمفرد) يجتاز أو يعبر شيئاً (ذهاباً وإياباً)

хин дехьа-сехьа вала хала ду من الصعب اجتياز النهر

деца 1(ю) **-**наш бу {deca} (оьр. тётка) (дейиша) عمّة (أخت الأب أو عند مخاطبة أي امرأة كبيرة)

децагlаьрга ваха يزور بيت عمته

деца 2 {deca} (оьр. дескать) يقولون ، يزعمون (تأتي في معرض الحديث كنوع من الاستغراب)

хьо, деца, хьо бехке ву боху! ! يقولون إنك مذنب

дециЙ {decee} (дацой) خرفان جبلية

дечиг 1(ю) -аш ю {dechig}[-ан, -на, -о] خشب ، شجرة

дечиган моз صمغ الخشب

дечиг-нel باب خشبي

дечиг 2 (ду) {dechig}[-ан, -на, -о] حطب

дечиг даккха يحطّب

дечиг даго يشعل الحطب

дечиган пхьалгlа (ю) {dechigan pxhalgha} منجرة

дечиган пхьар (ву) {dechigan pxhar} نجار

дечиган пхьола {dechigan pxhola} النجارة дечиг пондар

дечинан пхьола дан يمارس النجارة

дечигдаккхар (ду) {dechigdakkxar} تَحطيب

дечигдоккхург (ву) {dechigdokkxurg} حطَّاب

дечиг пондар (бу) {dechig pondar} (мерзпондар) آلة موسيقية تشبه العود ولكنها رفيعة

дечохь {dechoxh} مأخوذ من فعل дан لا يوجد معنى مرادف بالعربية، ولكن أنظر للأمثلة

цара гlуллакх дечохь нисвелира со تصادف وجودي في مكان عملهم

ойла ечохь дац гlуллакх ليس هذا مقام تفكير

забар ечохь вац иза هو ليس في موقف دعابة او مزاح

деша 1{desha}[доьшу, дийшира, дешна] يقرأ ، يطالع ، يتلو

нохчийн маттахь деша хаьий хьуна? ؟ هل تعرف القراءة باللغة الشيشانية

суна деана кехат дийшира ас لي قرأت الرسالة المرسلة

жайна деша يطالع كتاباً

деша 2 {desha}[доьшу, дийшира, дешна] يدرس ، يتعلم

мичахь доьшуш ву хьо? ؟ أين تدرس

дешна стаг رجل متعلم ، شخص مثقّف

дешадала {deshadala}[дешало, дешаделира, дешаделла] يمكن أو يستطيع قراءته

ахь яздинарг атта дешало ما كتبته يمكن قراءته بسهولة

дешалурдоцу йоза خط غير مقروء

дешар 1(ду) {deshar}[-ан, -на, -о] قراء ة ، مطالعة (مصدر)

кехат дешар قِراءة الرسالة

дешар 2 (ду) {deshar}[-ан, -на, -о] دراسة (مصدر)

хьан дешар муха ду? ؟ كيف دراستك

дешар-серло, цадешар-бода العلم نور والجهل ظلام

дешархо (ву,ю) {desharxo}[-чун, -чунна,-чо,-чуьнга] تلميذ ، تلميذة ، قارئ

дешдакъа (ду) {deshdaqa} مقطع الكلمة (نحو)

ши дешдакъа долу дош كلمه من مقطعين (نحو)

диллина дешдакъа مقطع مفتوح (نحو)

деши (ду) дешеш ду {deshi}[-н, -на, -но, -га] ذهب

деши мухlар خاتم من الذهب

цIена деши ذهب خالص

деши дилла يطلي بالذهب

деши диллина мухlар خاتم مطلي بالذهب

дешидиллар (ду) {deshidillar} طلي بالذهب

дешнаш (ду) {deshnash}[дешний, -на, -а, -ка] كلمات جمع لكلمة لكلمة дош

дешний жайна {deshneen zhaina} (дошам) قاموس ، معجم

дештlаьхье (ю) {desht'a'xhe} أداة لاحقة (نحو) . حرف جر .كلمة ختامية

дешхьалхе (ю) {deshxhalxe} أداة سابقة (نحو) . مقدّمة ، تمهيد

диалект* (ю) {dialekt} (меттигера мотт) لهجة

диг (ду) дагарш ду {dig}[дагаран, дагарна, дагаро, дагаре] (оьр. топор) فأس ، بلطة

диг тоха يضرب بالبلطة

дагарца дечиг даккха يحتطب بالبلطة

диг

дига {diga}[дуьгу, дигира, дигна] يقود ، يأخذ ، يصطحب

со мича вуьгуш ву ахь? ؟ إلى أين تأخذني

бер цIа дига يأخذ الطفل الى البيت

эскарш тIаме дига يقود الجيوش إلى الحرب

дигар (ду) {digar} أخذ ، اصطحاب (مصدر)

дигийта {digeeta}[дуьгуьйту, дигийтира, дигийтина] يجعله يأخذ أو يصطحب

дижа {dizha}[дуьжу, дижира, дижна] ينام ، يرقد ، يرسخ ، ينطبع (فعل للمفرد)

мичахь вижира хьо? ؟ أين نمت

вуьжу чоь حجرة النوم

сан да вижна ву أبي نائم

сан даг чу дижира رسخ في قلبي

дижийта {dizheeta}[дуьжуьйту, дижийтира, дижийтина] يجعله ينام أو يرسخ

дижо {dizho}[дижадо, дижийра, дижийна] يُنيم ، يُسكن (فعل للمفرد)

нанас шен бер дижийра وضعت الأم طفلها لينام

хlара гIуллакх дижо деза يجب إسكان هذا الأمر

дийгIа {deegha}[дуьйгIу, дийгIина] يُقيم . يُشيد ، يبني ، يغرس (فعل تكراري من فعل 2 догIа)

дийла {deela}[дуьйлу, дийлира, дийлла] فعل تكراري من дала

дийна 1 {deena} حيّ

хьан ден да дийна вуй? ؟ هل جدك حي

со дийна мел ву ما دمت حياً

дийна меттанаш لغات حية

дийнаберш а, белларш а الأحياء والأموات
дийна воллуш (воллушехь) مع كونه حياً
дийна воллуш дlавоьллира иза دفن حياً
велла а, дийна а воцуш لا هو ميت ولا هو حي
дийна виса يبقى على قيد الحياة

дийна 2 {deena} اسم الفاعل أو المفعول من فعل 1 ден
вийна стаг رجل مقتول
стаг вийнарг قاتل الرجل

дийна 3 {deena} اسم الفاعل أو المفعول من فعل 2 ден
дийна кlа القمح المزروع
кlа дийнарг زارع القمح

дийнан делккъехь {deenan delqqexh} في عزالظهيرة

дийнат (ду) -аш ду {deenat}[-ан, -на, -о] (оьр. животное) حيوان
дийнатийн lалам عالم (الأحياء) الحيوانات
дийнатийн парк (акхаройн парк) حديقة الحيوانات

дийнахь {deenaxh} في النهار ، نهاراً
дийнахь-бусий في الليل والنهار

дийнна {deenna} كامل ، بالكامل ، بالتمام
дийнна стака чай мелира ас شربت كوباً كاملاً من الشاي
дийнна эзар деши делира ас хьуна أعطيتك ألف دينار كاملاً
дийнна шо سنة كاملة

дийриг {deerig} الفاعل (نحو)
дийриг дожар حالة الفاعل
цо дийриг гой хьуна? هل ترى ما يفعله ؟
гlуллакх дийриг бен хьашт вац суна لا أريد إلا الذي يعمل

дийца {deeca}[дуьйцу, дийцира, дийцина] يحكي ، يحدّث ، يتحدّث ، يتكلم ، يروي ، يقصّ
нохчийн мотт бийца! تكلمْ باللغة الشيشانية
цо хьоьга хlун дийцира? بماذا حدّثك ؟
жайнаш тlехь дуьйцу يقال في الكتب
дуьйцуш ду يُقال
дуьйцуш ма-хиллара كما يحكى
цо ма-дуьйццура бакъ делахь إذا كان كلامه صحيحاً
хабар дийца يتكلم ، يتحدث
туьйра дийца يقصّ حكاية
дуьйцийла йоццуш حتماً ، بلا ريب
* дийцина ца валлал لا يوصف

дийцадала {deecadala}[дийцало, дийцаделира, дийцаделла] يستطيع أن يحكي
соьга дийцалур дац хилларг لا أستطيع أن أحكي ما حصل

дийцар 1(ду) {deecar} تحدّث ، تكلم ، رواية ، حديث (مصدر)

гинчара (гайначара) дийцарехь حسب رواية شهود العيان

дийцаре дилла يناقش ، يضع موضِع النقاش

дийцаре диллар نقاش

дийцар 2 (ду) -ш ду {deecar}[-ан, -на, -о] قصّة ، رواية (حقيقية)

самукъане дийцар قصة مسلية

дийцаран кхетам дош (оьр. повествовательное предложение) جملة قصصية (نحو)

дийцархо (ву,ю) {deecarxo}[-чун, -чунна, -чо, чуьнга] راوي ، قاصٍ

дийцийта {deeceeta}[дуьйцуьйту, дийцийтира, дийцийтина] يجعله يحكي

дийша {deesha}[дуьйшу, дийшира, дийшина] ينام ، يرقد (فعل للجمع)

дийшо {deesho}[дийшадо, дийшийра, дийшийна] يُنيم (فعل للجمع)

бераш дийшина ду الأولاد نائمون

дика 1(ду) -наш ду {dika} خير ، منفعة ، عمل نافع ، مصلحة

диканна хила عساه خير

диканаш дукха дина цо الأعمال الخيرة التي قام بها كثيرة

халкъан диканан дуьхьа من أجل منفعة الشعب

дика хlума дан يعمل الخير

ша цхьа дика хlума до моьттуш معتقداً أنه يقوم بعمل صالح

дика хIума хилла цунна أصابه خيرٌ

хьуна цхьа диканиг хила лууш боху ас أقول ذلك رغبة مني في حصول الخير لك

кхин мича дикане кхача лууш вара хьо ! ! أي خير كنت تحلم به بعد كل هذا الخير

Дала диканиг дойла ليأت الله بالخير

суна цхьа гlан гира رأيت حلماً ما

диканна хуьлда عساه خيراً ، خيراً إن شاء الله

тlаьхьа дика доцуш, вон догlур дац (مثل) ما من شدّة إلا وبعدها فرج

дика догIийла хьоьга! ليطرق الخير بابك

дика 2 {dika} جيد ، طيب

дика ду حسناً ، حاضر ، سمعاً وطاعة

дика ду, вогlур ву со حسناً ، سوف آتي

цо динарг дика хlума ду ما قام به أمر جيد

ас дика доьшу أنا أقرأُ (أدرس) بشكل جيد

дика хаа يجيد ، يتقن

нохчийн мотт дика хаьа цунна هو يجيد اللغة الشيشانية

дика хила يكون لطيفاً أو طيباً

соьца дика вара иза كان طيباً معي

де дика хуьлда шун طاب نهاركم

суьйре дика йойла хьан طاب مساءك

буьйса дика хуьлда шун طابت ليلتكم ، تصبحون على خير

диканца вехийла хьо (هذه العبارة تستعمل للرد مثلاً على الجمل الثلاث التي تسبقها) عشت طيباً

дика лела يحسن التصرف

вон лела يسيء التصرف

дика са гург ذو النظر الجيد

диканна хуьлда! عسى خيراً

* дика мел дерш! السلام عليكم (تقال عند الدخول على بيت أو جماعة ما)

Диканца голда юха а! عسى أن نلتقي (بالخير ، بالسراء) مرة أخرى

дикалла (ду) -ш ю {dikalla} طيبة ، جودة ، مفرد محاسن أو مناقب

дика адам ду хьо أنت إنسان(إنسانة) صالح ، طيب

хьан дикалла ду и هذا نابع من طيبك ، هذا من لطفك

цуьнан дикаллаш ца го хьуна! ! ألا ترى محاسنه

дикалле хьаьжа, хlара дика ю من ناحية الجودة هذا أحسن

хазалла сарралц, дикалла валлалц (مثل) الجمال يدوم للمساء والطيبة تدوم للمات

дикахетa {dika xeta}[дикахета, дикахийтира, дикахетта] يستحسن

дикахетар (ду) {dika xetar} استحسان (مصدر)

дикахьега {dika xhega} (вонхьега عكس) يعيش بهناء

дикка {dikka} بشكل ملحوظ ، بشكل واضح ، جداً

дикка гена ваьллера со كنت مبتعداً مسافة لا بأس بها

цунах дикка къаьсташ ду يتميز عنه بشكل ملحوظ

дикка хьажа يمعن النظر ، يدقق النظر

дикка хьаьжча إذا امعنا النظر

дико {diko} جيد نوعاً ما

дила {dila}[дуьлу, дилира, дилина] يغسل ، يجلي

юхь-куьг дила يغسل الوجه واليدين

пхьегlаш йила يجلي (يغسل) الأواني

дилар (ду) {dilar} غسلْ ، جلي (مصدر)

диларш (ю) {dilarsh} (оьр. помои) غُسالة ، ماء قذِر

дилийта {dileeta}[дуьлуьйту, дилийтира, дилийтина] يجعله يغسل

дилла {dilla}[дуьллу, диллира, диллина] (فعل للمفرد) أنظر للأمثلة الواردة

бошхап истол тlе дилла! ضع الصحن على الطاولة

къолам мича биллира ахь? ؟ أين وضعت القلم

ахча банке дилла يودع النقود في البنك

ло дуьллу يسقط الثلجُ

мотт билла يفرش أو يجهّز الفراش

деши дилла يطلي بالذهب

юрт йилла ينشأ (يؤسسَ) بلدة

сурт дилла يرسم صورة

дилха

диллана {dillana} (саццаза) بلا انقطاع ، بلا توقف

диллар 1 {dillar} وضع ، إيداع ، تجهيز ، طلي ، إنشاء ، رسم.....(مصدر)

диллина 1 {dillina} باستمرار ، بدون توقف

диллина ло дуьллу يسقط الثلج بدون توقف

виллина цунна тlаьхьа лела йиш яц сан لا يمكنني متابعته باستمرار

диллина 2 {dillina} اسم الفاعل أو المفعول من فعل дилла

диллина дешдакъа (نحو) مقطع مفتوح

йиллина hel باب مفتوح

диллийта {dilleeta}[дуьлуьйту, дилийтина] فعل حثي من дилла

дило {dilo} هيا ، هلموا (نداء للجمع)

дило цla! (للجمع) هيا إلى البيت

дилха (ду) -наш ду {dilxa}[-нан, -нна, -но] (оьр. мышца) عضلة

чlorla дилхалахь (дилхала) ву иза (لحيم) هو مكتنز الجسم

дилха гергарло قرابة دم

дим (ю) {dim} ستارة من قماش سميك كانت تغطى بها الخزانة الموجودة داخل الحائط المخصّصة لوضع اللحف ونحوه

(мотт-гlайба чубуьллуш, пенах йитинчу меттигна дуьхьал уллуш долу стомма кlади ду)

дин* 1(ду) -аш ду {din}[-ан, -на, -о] دين

бусулба дин الدين الإسلامي

бусулба дин тlеэца (имадилла) يعتنق الدين الإسلامي

диндоцу къаьмнаш شعوب لا دينية

динах дала (динах юхакхета) يرتد عن الدين

дин 2 (бу) дой ду{din}[-ан, -на, -о] (говр) حصان

дин хьийзо يقوم بحركات الفروسية على الحصان ، يخيل على الحصان

доттагlчо беллачу динна бага ма хьежа لا تتفحّص فم الحصان الذي أهداه لك صديقك (بمعنى ليس لائقاً تفحص عيوب ما أُهدي لك) (مثل)

динберг

дина {dina} اسم الفاعل أو المفعول من فعل дан

хlара гlуллакх хьан дина? من قام بهذا العمل ؟

хlара гlуллакх динарг мила ву? من الذي قام بهذا العمل ؟

хьо маца вина? متى ولدتَ ؟

вина де يوم الميلاد ، تاريخ الولادة ، عيد الميلاد

динахь {dinaxh} (говрахь) ممتطياً الحصان

дингад

динберг (ю) -аш ю {dinberg} (оьр. подорожник) لسان الحمل : نبات طبي مفيد في معالجة الجروح

динбухка (бу) -ш ду {dinbuxka} (оьр. ключица) عظم الترقوة (تشريح)

дингад (ю) -аш ю {dingad}[-ан, -на, -о] (оьр. ласка) (шаткъа) إبن عِرس :حيوان ذو فرو

динкхел (ю) {dinkxel} (оьр. конский щавель) نوع نبات من أنواع الحُمّيض

директор* (ву,ю) {direktor} (куьйгалхо) مدير

дирша (ю) -наш ю {dirsha}[-нан, -нна, -но] (малаш йоцу даьхний) أجمّ ، بلا قرون

дирш-газа ماعز أجم

диса {disa}[дуьсу, дисира, дисна] يبقى ، يتبقّى ، يظل ، يمكث ، يرسب ، يُحبَس

со цlахь висира بقيت في البيت

мел ахча дисира хьоьгахь? كم بقي معك من النقود ؟

шокъали когахь йисна استقرت الرصاصة في قدمه

дешархо висира رسب الطالب

ламаз диса تحيض

ламаз дисна цуьнан هي حاضت

йисна зуда عانس

хи дахна, тlулг бисна (مثل) الحجر أثبت من الماء

нанийна виса хьо (تقال للطفل أو لصغير احيوان تعبيراً للشفقة والمحبة) ليحفظك الله لأمك

дисийта {diseeta}[дуьсуьйту, дисийтира, дисийтина] فعل حثي من فعل диса

дисна {disna} باقي ، متبقي ، راسب

дисна ахча المال المتبقي

диснарг мел дара? ؟ كم كان الباقي

дисса {dissa}[дуьссу, диссира, диссина] فعل تكراري من فعل досса

дист {dist} (йист)

дистина {distina} فائض ، متورم

дистина хи نهر فائض

йистина юьхь وجه منتورم

дистхила {distxila} يتكلم ، ينطق

нохчийн маттахь вистхилира иза هو تكلم باللغة الشيشانية

вистхила мегар дуй? ؟ هل يمكن أن أتكلم

дистхилар (ду) {distxilar} تكلم ، نطق (مصدر)

дистцахила {distcaxila} يصمت ، يسكت عن الكلام

вистцахуьлуш lийра иза لزم الصمت

дистцахилар (ду) {distcaxilar} سكوت ، صمت (مصدر)

вистцахилар-реза хиларан билгало ю السكوت علامة الرضى

сонтачу стеган хьекъал вистцахилар ду (مثل) حكمة الأحمق في سكوته

вистхилар дети делахь, вистцахилар деши ду (مثل) إذا كان الكلام من فضّة فالسكوت من ذهب

дита {dita}[дуьту, дитира, дитина] يترك ، يقلع عن ، يطلق ، يطلّق

диснарг хьайна дита أُترك الباقي لك

зуда йита يطلّق

тонка дита يترك (يقلع) التدخين

маж йита يطلق اللحية

шен хьакъ дита يتنازل عن حقّه

дитадала {ditadala}[дитало, дитаделира, дитаделла] يستطيع أن (يترك ، يطلّق)

дитар (ду) {ditar} ترك ، إطلاق ، تنازل.....(مصدر)

дитийта {diteeta}[дуьтуьйту, дитийтира, дитийтина] يجعله (يترك ، يطلّق)

дитина {ditina} дита اسم الفاعل أو المفعول من فعل

йитина зуда مطلقة

тонка дитинарг المقلع عن التدخين

дитт 1(ду) -аш ду {ditt}[-ан, -ана, -о] (оьр. лезвие) حدّ ، نصل

туьран дитт حد السيف

дитт 2 (ду) -аш ду {ditt}[-ан, -ана, -о] (оьр. дерево) شجرة

дитт 1

дитт 1 (ду) -аш ду {ditt}[-ан, -ана, -о] (оьр. тутовое дерево) شجرة التوت

дитта {ditta}[дуьтту, диттира, диттина] يغسل (للملابس)

бедарш йитта يغسل الملابس

йиттина хlуманаш дlатийса ينشر الغسيل

дихкина {dixkina} اسم الفاعل أو المفعول من فعل дехка 1, 2

дихкина жlаьла كلب مربوط

малар дихкина ду الخمرة محظورة

дицдайта {dicdaita}[дицдойту, дицдайтира, дицдайтина] يجعله ينسى

дицдала {dicdala}[дицло, дицделира, дицделла] ينسى ، يغفل

виц ма лолахь! لا تغفل

сих а ма ло, виц а ма ло (مثل) إياك والعجلة والغفلة

хьан цlе йицъелла суна لقد نسيت اسمك

* хьайн дашна виц ма лолахь! (تقال عند التداخل في الحديث) عفواً على المقاطعة

дицдалар (ду) {dicdalar} نسيان (مصدر)

дицдан {dicdan}[дицдо, дицдира, дицдина] ينسى

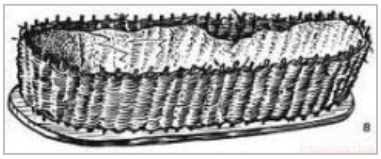
ас цкъа а вицвийр вац хьо لن أنساك أبداً

хилларг дицдийр ду вай سوف ننسى ما حصل

куьзганаш цlахь дицдан ينسى النظّارات في البيت

дицдан гlерта يحاول النسيان

ас хьуна и дицдийр дац لن أنسى لك ذلك

до

дицдар (ду) {dicdar} نسيان (مصدر)

хьоьга дицдар ца доьху аса لا أطلب منك النسيان

дицделла {dicdella} منسي

хьуна дицделларг, суна дагадогlу أنا أتذكره ، أنتَ ما نسيته

дицлурдоцу {diclurdocu} لا يُنسى ، غير منسي

дицлурдоцу шераш سنوات لا تنسى

дичахьана {dichaxhana} منذ أن (عمل ، ولدت ، وُلد)

со вичахьана дуьйна منذ أن ولدت

диъ {di'}[деанан, деанна, деаммо, деанне] أربعة

диъбlе {di'bje} أربعمائة

диълар хlотта {di'lar hotta} يقّف على يديه وركبتيه

диълар текха {di'lar tekxa} يزحف على يديه وركبتيه

до (ду) {do}[-нан, -нна, -но] (лергахь хуьлу балозах тера хlума) صمغ الأذن

до 1 (бу) доьрчий ду {до}[дайн,дайна,дайно,дайга] 1- عربة عليها صومعة مجدولة من الأغصان لنقل الذرة
ونحوه 2- صومعة كبيرة مجدولة من الأغصان لحفظ الذرة 3- فوّهة المطحنة

до 2 (бу) доьрчий ду {до}[дайн,дайна,дайно,дайга] (оьр. верша) سلة كبيرة لصيد السمك

до богlа ينصب سلة صيد السمك

дов 1(ду) девнаш ду {daw}[девнан, девнна, девно, девне] شجار ، عراك ، نزاع

дов дала يحصل شجار

дов даккха يثير شجاراً

дов дан يوبّخ . يتشاجر

девне вала يلجأ إلى الشجار

дов дерзо يزيل الخلاف ، ينهي الخلاف

дов 2 (ду) девнаш ду {daw}[девнан, девнна, девно, девне] دعوى ، قضية (محكمة)

дов дала يرفع دعوى (قضية)

девне дала يقاضي ، يحاكم ، يلجأ إلى المحكمة

дов тlаьхьататта يؤجل القضية

дов дохо يبطل الدعوى

дов хатта يحقق في الدعوة

дов лела تنجح الدعوى

дов делларг (девнан да) المشتكي ، رافع الدعوى

дов лело يرافع في القضية

до محام

дов лелорхо (ву,ю) {daw lelorxo} (оьр. адвокат)

довда {dawda}[довду, девдира, девдда] يركضوا ، يهربوا (فعل للجمع)

довдийта {dawdeeta}[довдуьйту, довдийтира, довдийтина] يجعلهم يركضوا أو يهربوا

довза {dawza}[девза, девзира, девзина] يعرف ، يتعرف على ، يتعارف ، يطّلع على

суна хьо вевза أنا أعرفك

кху юьртахь цхьа а ца вевза суна لا أعرف أحداً في هذه البلدة

хазахийти суна хьо вевзина سررت بمعرفتك

хloранна а шен даймохк бевза беза كل شخص يجب أن يعرف وطنه

евзаш йолу меттиг مكان معروف

шен накъост ца вевзира цунна لم يعرف صاحبه

царшинна вовшийн девзина дукха хан ю هما يعرفان بعضهما منذ مدة طويلة

бевзарш معارف

бевзарш дукха бу цуьнан معارفه كثيرون

довзар (ду) {dawzar} تعرف على ، معرفة ، اطلاع على ، تعارف (مصدر)

вовшийн довзар تعارف

хlума довзар معرفة الشيء ، تعرف الشيء

довзийта {dawzeeta}[довзуьйту, довзийтина] يُعرف ب ، يقدِّم ، يُطلع على ، يُحيط علماً ب

доттаrl вовзийта يعرف بالصديق

довзийтар (ду) {dawzeetar} تعريف (مصدر)

довла {dawla}[довлу, девлира, девлла] فعل للجمع مأخوذ من فعل дала

болх бина девлира тхо انتهينا من إنجاز العمل

стохклера дешна бевлларш خريجو السنة الماضية

довлийта {dawleeta}[довлуьйту, довлийтира, довлийтина] للجمع مأخوذ من далийта

довха {dawxa} حار ، ساخن

довха де يوم حار

довха хи ماء ساخن

довхо (ву,ю) {dawxo } (оьр. ответчик) مدَّعى عليه ، خصم (محكمة)

дог (ду) дегнаш ду {dog}[деган, дагна, даго, даге] قلب ، صدر ، نفس ، لُبّ

дагца цамгар йолуш ву иза هو مريض بالقلب

даге ан иккхира суна أصبت بوخزه ألم في القلب

дог дика лелаш ду цуьнан قلبه يعمل بشكلٍ سليم

хорбазан дог لب البطيخ

деган къайленаш (النفس) أسرار القلب

деган йовхо حرارة القلب

кийрара дог ца Іан لا يطاوعني قلبي

даго ца вуьту со لا يطاوعني قلبي

дагчу тесира суна وقع في نفسي

* дагчу восса (للمذكر) يستحوذ على قلبه

дагах кхета يمسّ مشاعره ، يلمس شغاف قلبه . يسدّ الشهية

дагчу дижа يرسخ أو ينطبع في النفس

дага юккъе урс тоха يطعن بالسكين في منتصف صدره

* дага юккъера (بالعامية) الجزء الأفضل ، من رأس الكوم

даго хьеха تحدثه نفسه

и даго хьоьхура суна كانت نفسي تحدثني به

сан даго хьехнарг хили حصل ما كانت نفسي تحدثني به

даго хьоьхург حديث القلب أو النفس

хьан даго ма-бохху كما يحدثك أو يتمنى قلبك

хьайн даго боххург де ахь! إفعل ما يمليه عليك قلبك

сан даго тІе ца оьцу لا تتقبله نفسي

шина дагахь ву со أنا متردد

цІенчу дагца بنية سليمة

* дагна даьтта хьакха (يسكب الزيت على النار كما في المثل الشعبيّ) يزيده غيظاً إلى غيظ

* дагна тІемаш дала يطير من الفرح

* дог доьлу يرقص قلبه فرحاً

дагна хорам хила (يشعر بضيق في النفس (بسبب كآبة ما

* дог дац хьан кийрахь ألا توجد رحمة في قلبك

* дог доцуш хила يكون قاسياً ، بلا رحمة

* дагах дог дуста يبوح له بما يجيش في قلبه

* сан дагах дог дустуш доттагІа вацара сан لم يكن عندي صديق أبوح له بما يجيش في قلبي

* дош дуьхьад дало يردّ عليه بكلام مناقض

* дош ца хета لا يبالي ب ، لا يعمل له اعتبار

дог айа {dog aia} يُحمّس ، يشجّع ، يرفع المعنويات

дог ойуш къамел дан يتكلم بكلام حماسي

дог айадала {dog aiadala} ترتفع معنويته

дог айаделла лела يمشي بعنوية عالية

дог айам (бу) {dog aiam} حماس ، تشجيع

кегийрхойн дог айам حماس الشباب

дог айар (ду) {dog aiar} تشجيع ، تحميس ، رفع المعنويات (مصدر)

дог вон хила {dog won xila} يشعر بالغشيان ، يغشى عليه

дог гlерто {dog ghlerto} يتَحامل على ، يكِن في صدره شيئاً تجاه شخصٍ ما

дог даийта {dog daeeta} يُحدث لديه الرغبة

дог даккха {dog dakkxa} يُنفر ، يجعله يعاف

дог дала {dog dala} ينفر ، يعاف

дог далхо {dog dalxo} يشكو ما يختلج في صدره ، يشكو هموم قلبه

дог дан {dog dan} يرغب

дог ца догlуш деша يدرس بدون رغبة

дог ца деара сан لم أرغب بذلك

дог доглуш вац со لا رغبة لدي ، مزاجي متعكر

дог цадар عدم الرغبة

ца догlучу дагца بامتعاض ، بلا رغبة

дог даста {dog dasta} يفتح قلبه ل (يفصح عما يجيش في صدره)

дог дастадала {dog dastadala} ينشرح قلبه

дог датlа {dog dat'a} يتنكد ، يغتاظ

дог датlо {dog dat'o} يُنكد ، يُغيظ

дог даха {dog daxa} يأمل ب ، يتعشّم ب ، يرنو إلى

дог дохуш ву со أنا آمل

догдохийла أمل ، رجاء

догдохийла йоцу хьал وضع ميئوس منه

догдохийла йоцу цамгар مرض ميئوس منه

цуьнга дог дохуш ву иза هو يرغب بها (يودّها ، يرنو إليها)

дог деттадала {dog dettadala} يخفق القلب

дог деттадалар (ду) خفقان القلب (مصدر)

дог дика дан {dog dika dan} يُطيب خاطره ، يأخذ بخاطره

Дала дог дика дойла хьан طيب الله خاطرك

дог дилла {dog dilla} ييأس

Делан къинхетамах дог ма дилла! لا تقنطوا من رحمة الله

дог диллар (ду) يأس ، قنوط (مصدر)

дог дохо {dog doxo} يكسر خاطره

дог керча {dog kercha} يشعر بالغثيان

дог керчаш ду сан أشعر بالغثيان

дог керчо {dog kercho} يُحدث غثيان

дог кхиа {dog kxia} يدرك بقلبه أو بإحساسه الداخليّ

цуьнан дог кхиира ша кхайкхаран бахбанех أدرك بإحساسه الداخليّ سبب دعوته

дог кхехка {dog kxexka} يغلي صدره غيظاً

дог кховдо {dog kxawdo} (цхьаьнга) يصرّح بما في قلبه من أحاسيس

дог кхоо {dog kxoo} يرأف بمشاعره ، يشفق على مشاعره

дог къийла {dog qeela} ينقبض صدره

дог кIаддала {dog k'addala} يغمى عليه ، يغشى عليه

дог кIаддалар (ду) إغماء (مصدر)

дог кIеда {dog k'eda} رقيق القلب

дог лаза {dog laza} يعطف على ، يحن على ، يشفق على ، يشعر ب ، يهتم ب

вовшех дог лозуш хила деза вай يجب أن يعطف بعضنا على بعض

къоман гIуллакхах дог лозуш ву иза هو يهتم بأمر الشعب

дог лазам {dog lazam} هم ، ما يشغل القلب

дог лазар (ду) {dog lazar} عطف ، شفقة (مصدر)

дог лата {dog lata} يميل إليه قلبه أو تميل إليه نفسه

цу гIуллакхах дог ца лета сан لا أميل لهذا العمل

дог лаца {dog laca} يتعاطف ، يشارك شخصاً همّه

вониг тIедеача сан дог лоцуш вара иза عندما كنت أصاب بمكروه كان يشاركني همّي

дог леха {dog lexa} يهبط قلبه

дог майра {dog maira} شجاع القلب

дог мустдала {dog mustdala} يشعر بحموضة المعدة ، يشعر بحرقة

дог мустлуш бала хьега يعاني من الحموضة أو الحرقة

дог мустдалар (ду) حموضة المعدة (مصدر)

дог-ойла (ю) {dog-oila} معنوية ، الحالة النفسية

дог паргIатдаккха {dog parghat dakkxa} يُطمئن ، يُريح قلبه

дог паргIатдала {dog parghat dala} يطمئن قلبه ، تطمئن نفسه ، يرتاح قلبه

дог-пах (ду) {dog-pax} معلاق ، القلب والرئتان

дог саца {dog saca} يصاب بسكتة قلبية

дог сецна велла иза مات بسكتة قلبية

дог сацар (ду) {dog sacar} سكتة قلبية (مصدر)

дог тало {dog tajo} يفتح الشهية ، يفتح النفس

дог тедан {dog tedan} يُسكن النفس

дог-тешам (бу) {dog-tesham} (оьр. убеждение) عقيدة

ондда дог-тешам (оьр. глубокое убеждение) عقيدة راسخة

дог тешо {dog tesho} يطمئن ، يريح النفس

дог хьаста {dog xhasta} يداعب أو يلاطف مشاعره

дог цIена {dog c'ena} صافي النية ، صافي القلب

дог цIеналла {dog c'enalla} صفاء النية ، صفاء النفس

дог чIогIа {dog ch'ogha} قاسي القلب ، قويّ القلب

дог эккха {dog ekkxa} يصاب بجلطة قلبية

дог иккхина велла иза مات على أثر جلطة

дог эккхар (ду) الإصابة بالجلطة (مصدر)

дог э̲тlа {dog e̲t'a} يتنكد ، يغتاظ (بشكل متكرر)

дог э̲тlо̲ {dog e̲t'o̲} ينكد ، يغيظ ، ينغّص عليه (بشكل متكرر)

дог э̲ца {dog e̲ca} يأخذ بخاطره ، يواسي

хьай**н** нен**ан** дог эца! خذ بخاطر أمك

дог э̲шо̲ {dog e̲sho̲} يوهن عزيمته ، يضعف عزيمته ، يضعف معنويته

дог lа̲ба {dog ja̲ba} يشفى غليله ، تشبع نفسه

дог lаббалц хи мелира ас شربت الماء حتى ارتوت نفسي

дог lебира с**а**н хьох تشفّيت منك

дог lа̲бо̲ {dog ja̲bo̲} يشفي غليله ، يشفي صدره

дог lабийра ас сай**н** أشفيت غليلي

дог lаьржа {dog ja'rzha} حقود ، لئيم

дог lаьржалла {dog ja'rzhalla} حقد ، لؤم

дог lийжа {dog jeezha} يتحرق قلبه ، يتمزّق قلبه (بشكل متكرر)

дог lовжа {dog jawzha} يتحرق قلبه ، يتمزّق قلبه

дог lовжам (бу) {dog jawzham} حرقَةُ القلب

дог lовжо̲ {dog jawzho̲} يمزّق قلبه ، يحرق قلبه

дога (ду) -наш ду {doga}[-нан, -нна, -но̲] (оьр. кизил, дерево) شجرة الزّعرور أو حبّ الشّوم

догво̲лла {dogwo̲lla} خبث ، لؤم

доггах {doggax} من كل قلبه ، من كل نفسه ، بإخلاص

доггах велха يبكي بحرقة

доггах гlуллакх да**н** يعمل بإخلاص

доггах лела يتصرف بحماس

догйовха {dogyawxa} متفائل ، متأمل

хьох догйовха ву со أنا متفائل بك

доглазаме̲ (оьр. трогательный) مثير للعواطف أو الشجون

догlа (ду) -наш ду {dogha}[-н**а**н, -нна, -но̲] مطر

догlан**а**н хи ماء المطر

догlа да̲н ينزل المطر

догlа делха ينزل المطرُ

догlа доьлхуш ду المطر نازل ، يهطل المطر

кхана догlа доьлхур ду سوف تمطر غداً ، الجو ماطرٌ غداً

кхевсина догlа مطر منهمر

до̲гlа 1(ду) -наш ду {do̲gha}[-н**а**н, -нна, -но̲] مفتاح ، قفل ، مغلاق

догlа даккха يفتح بالمفتاح

догlа то̲ха يقفل بالمفتاح

до̲гlа 2 {do̲gha}[ду̲гly, дуьйгlира, доьгlна] يغرس ، ينصب ، يكون مقدّراً до̲гlа 1

синтарш догlа يغرس الغِراس

бlогlам богlа ينصب عاموداً

байракх йогIа ينصب العلم

хIара рицкъа хьуна доьгIна хилла هذا الرزق كان مقدراً لك

дог̲Iадала {dog̲hadala}[дог̲Iало, дог̲Iаделира, дог̲Iаделла] يمكن غرسه أو نصبه . يتسمر

ша волчохь вогIавелира иза تَسمر في مكانه

дог̲Iар (ду) {dog̲har} غرس ، نصب (مصدر)

догIмаш (ду) {doghmash} جمع لكلمة дегI

дог̲Iург {dog̲hurg} اسم الفاعل من فعل 1 да̲н

гуттар шуьга вогIург мила ву? ؟ من الذي يحضر عندكم دائماً

баттахь догIург тоьий шуна? ؟ هل دخلكم الشهري يكفيكم

дог̲Iуш хила {doghush xila} يتوافق ، يتلاءم

хIара ши бос цхьаьна богIуш бац هذان اللونان لا يتوافقان معاً

сан хьекъал цуьнца догIуш дац لا يوافق عقلي عقله ، لا تتفق أفكاري مع أفكاره

до̲ди (бу) {do̲di} до̲деш ду (да̲ди) رجل ، قدم (في لغة الأطفال)

до̲дум (ю) {do̲dum} (дадо̲лаг) دعسوقة ، أبو علي (حشرة)

до̲жа {do̲zha}[ду̲жу, дуьйжира, доьжна] يسقط ، يهوي ، ينهار . يشد أو يكدن الحصان أو الثور إلى النير أو العربة . يحل به ، ينزل به

до̲жар (ду) -ш ду {do̲zhar}[-ан, -на, о̲] حالة ، إعراب (نحو)

хIара дош шен дожаршка дилла ضع هذه الكلمة في حالاتها الإعرابية

* массо а дожарехь легава̲н يدرسه من جميع الأوجه ، يفصّله تفصيلاً

до̲жо̲ {do̲zho̲}[до̲жадо, до̲жийра, до̲жийна] يُسقط ، يُوقع ، يُلقي

до̲за 1(ду) -наш ду {do̲za}[-на̲н, -нна, -но̲] 1- حدّ 2- درجة (فيزياء)

дозанал дехьадала يجتاز الحدود

пачхьалакха̲н дозанаш حدود الدولة

дозанаш дIакъовла يغلق الحدود

доза да̲н (тоха) يرسم الحد

доза хила يحد

Йорданца доза ду Иракан малхбалехьара يحدّ الأردن من الشرق العراق

дозанал дехьара ما وراء الحدود

хIор хIумана̲н шен доза ду كل شيء له حدّ

кхехкаран доза درجة الغليان

гIороран доза درجة التجمد

шен дозанна тIехь латта يلزم حدوده

до̲за 2 {do̲za}[ду̲зу, дуьйзира, доьзна] ينسج ، يحيك

тел доза يعمل سياج من الأسلاك

маша боза ينسج الجوخ

* маша боза يحيك مؤامرة

гезго маша бузу ينسج العنكبوت نسجه

до̲задо̲цу {do̲zado̲cu} لا حدّ له

дозадоцу стигал سماء لا حد لها

дозадоцу лоьраш أطباء بلا حدود

дозалла (ду) -ш ду {dozalla} مباهاة ، فخر ، فخار ، مفخرة ، عظمة

дозалла дан يتباهى ، يفتخر

дозанера {dozanera} واقع على الحدود ، حدوديّ

дозушдерг {dozushderg} المتوقف على ، المتعلق ب ، تابع

дой (ду) {doi} جمع لكلمة дин

доккха {dokkxa} كبير (صفة تستعمل للمفرد)

доккха гlуллакх عمل (عظيم ، مهم) ذو شأن

доккха элп حرف كبير

воккха стаг رجل كبير في السن

воккхаха волу ваша الأخ الأكبر

доккхаха долу дакъа النصيب الأكبر

йоккха стаг امرأة كبيرة في السن

доккха дан يكبّر ، يضخّم ، يبالغ

доккха хила يكبر ، يصبح كبيراً سناً أو حجماً

кlант воккха хилла كبر الولد

воккха хила хьо! عساك تكبر (تقال للصغير)

доккха са даькккхира цо تنفس الصعداء ، تنهّد

дол

доккхадар (ду) {dokkxadar} تكبير ، تضخيم (مصدر)

доккхаден {dokkxaden}[доккхадоь, доккхадийра, доккхадийна] يفتخر ، يبتهج (فعل للمفرد)

доккхадер (ду) {dokkxader} افتخار ، ابتهاج (مصدر)

доккхалла {dokkxalla} حجم ، كُبر

цlа доккхаллехь моццул ду? كم حجم البيت ؟

воккхаллехь со ву воккха من ناحية العمر أنا أكبر

доккхо {dokkxo} كبير نوعاً ما

докъан ламаз (ду) {doqan lamaz} صلاة الجنازة

докъар (ду) -ш ду {doqar} (оьр. фураж) علف للماشية (عبارة عن حشيش مجفف مع ذرة مجروشة)

дол (бу) даларш ду {dol}[даларан, даларна, даларо] ذِراع : مقياس طولي من المرفق إلى طرف الإصبع الأوسط

(юккъера пlелгера дуьйна гоьле кхаччалц долу пхьаьрсан дакъа)

дола 1{dola}[дулу, дуьйлира, доьлла] يحل ، يسود ، يُخيم ، يتعوّد على ، يتكيف ، يتسرب ، يدبّ

lа доьлча عندما يحل الشتاء

буьйса йоьлла حل الليل

шелонах воьлла со تعودت على البرد

боданах булу-уш буьйлира сан бlаьрга تعودت عيناي على الظلمةِ تدريجياً

сан даг чу шеко йоьлла دبّ الشك في قلبي

дола 2 (ду) -наш ду {dola}[-нан, -нна, -но] إشراف ، تسيير ، توجيه

дола дан يتملك . يدير . يشرف على

хьайн кlантана дола дан деза ахь يجب أن تضبط ابنك

лаьттана дола дан يتملك الأرض

шен дола дан يدير أمر نفسه

дола дерзо {dola derzo} (цIера тIе даккха) يستملك ، يسجله باسمه

доладайта {doladaita} يجعله يسير ، يجعله يوجّه ، يجعله يتملك

доладайта {doladaita} يجعله يبدأ ب

доладала {doladala}[долало, доладелла] يبدأ ، يبتدئ ، يشرع ، يتحرك ، يتقدّم ، يتمشّى

маца волавелира хьо деша? ؟ متى بدأت الدراسة (القراءة)

суна цхьа жимма волавала лаьа أُريد أن أتمشى قليلاً

волавелла ваха يذهب مشياً

маше йолаелла تحرك القطار

долалла (ду) {dolalla} ملك ، أملاك ، ملكية ، إشراف

пачхьалкхан долалла أملاك الدولة

долаллин бакъо حق التملكِ

доланиг дожар (ду) {dolanig dozhar} حالة الجر (نحو)

долар (ду) {dolar} حلول ، تَعوّد ، تَسرب (مصدر)

долахьдерг {dolaxhderg} مُتَلك

долахь хила {dolaxh xila} يصبح ملكاً ل

хIара беш сан долахь ю هذا البستان ملكي

долахь бахам ملك خاص ، ممتلكات خاصّة

долахь герз سلاح شخصي

долахь цIе اسم علم

долахь цIерш (оьр. собственные имена - грам.) أسماء الأعلام

долийта {doleeta} يجعله يتعوّد على

долла {dolla}[дуллу, доьллира, доьллина] يدخل شيء في ، يزرر ، يدس في ، يحشر في (فعل للمفرد)

тай меха долла يدخل الخيط بالإبرةِ

нуьйда йолла يزرر الزّر

зайл болла يغلق المزلاج

набахте волла يودع في السجن

доллийта {dolleeta}[дуллуьйту, доллийтина] يجعله (يُدخل شيء في ، يدسّ في ، يزرّر) ، يدخله في (فعل للمфرد)

ас хьо набахте воллуьйтур ву سوف أجعلهم يودعونك في السجن

доллу {dollu} (масса) كل ، جميع

доллу ахча كل النقود

цу доллучу тIе а و مع كل ذلك

доллучун а шен доза ду كل شيء و له حده

соьгахь доллучул ду цуьнгахь ахча يملك من المال بقدر ما أملك أنا

доллучунна ницкъ кхочуш верг Дела ву الله القادر على كل شيء

дийна воллуш дIаволла يُدَفن حياً

долма (ю) **-**наш ю {dolma}[-нан,-нна,-но] (оьр. голубцы) طعام من الملفوف واللحم المفروم

доло {dolo}[доладо, долийра, долийна] يبدأ ب ، يشرع ، يستهل

къамел доло يبدأ بالحديث

долоза {doloza} لم يُبدأ بعد

йолоза гIишло بناية لم يُبدأ بعد في بنائها

долор (ду) {dolor} ابتداء ، شروع ب (مصدر)

долу , дерг {dolu} لا يوجد مرادف بالعربية ، أنظر للأمثلة الواردة

хи долу меттиг مكان وجود الماء

Iилма долу стаг إنسان ذو علم

Iилма дерг ذو العلم

ахча долуш ду المالُ موجود

дукха ахча долуш ву иза هو ذو مال كثير

долуш {dolush} عندما ، لما ، أثناء

со цIахь волуш عندما كنت في البيت ، أثناء وجودي في البيت

со хIума юуш воллуш чувеара иза دخل أثناء تناولي الطعام

дон {don}[до, дойра, дойна] (кагдала) ينكسر

доно {dono} (сонто, Iовдало) أخرق أو أبله نوعاً ما

дораха {doraxa} رخيص ، بسعر رخيص

бораха мах ثمن (سعر) رخيص

дораха эца اشترى بسعرٍ رخيص

дораха хила رُخص ، صار رخيصاً

дорахалла {doraxalla} رُخص

дос (ду) {dos} جُزء من الغابة يخصّص للتحطيب أو من أجل البناء عليها

досбух (ю) {dosbux} 1- مكان تقطيع وتجهيز الأخشاب للحطب 2- منشرة لعمل الألواح الخشبية

(1- даго дечиг доккху меттиг 2- уй доху меттиг ю)

досса {dossa}[дуссу, доьссира, доьссина] ينزل ، يرتجل ، يترجل

бIаьргара хи доьссира цуьнан نزلت من عينيه الدموع

говрара восса ينزل (يترجل) عن الحصان

нехан говрара хоттала вуссу يجب أن تنزل من على ظهر حصان الغير حتى ولو كان في وسط الوحل (مثل)

доссо {досso}[доссадо, доссийра, доссийна] يُنزلُ

дотта {dotta}[дутту, доьттира, доьттина] يصبّ ، يسكب ، يُحمّل

чай дотта يصبّ الشاي

пен ботта يصبّ (يقيم) جداراً

доттагI (ву,ю) **-ий** бу {dottagh}[-чун, -чунна, -чо] صديق

юххера доттагI صديق مقرب

шира доттагI керлачу шиннал тоьлу صديق قديم خير من اثنين جديدين

сан хьоме доттагI! صديقي العزيز

уьш доттагIий хилира صاروا أصدقاء

хьайна цхьа тешаме доттагI лаца صادق شخصاً أميناً

доттагIалла (ду) -ш ду {dottaghalla} صداقة ، ودّ

доттагlаллин уьйраш أواصر الصداقة
доттагlалла таса يصادق
доттагlаллин юкъаметтигаш علاقات ودية
доттагlалла долу пачхьалкх دولة صديقة
доттагlаллина للصداقة
цуьнца доттагlалла долуш ву со تَربطني به صداقة
доттагlаллина ло ас хьуна хlара совгlат أعطيك هذه الهدية للصداقة
доттагlалла лело يحافظ على أواصر الصداقة

дотталг (ю) -аш ю {dottalg} (оьр. сорняк) (ас) عشب طفيلي (كلمة نادرة الاستعمال)

дотlана (ду) -наш ду {dot'ana} شقّ ، صدع (في شجرة أو لوح خشب أو قماش)
(дечиг, у, кlади иккхина, даьттlа хилар)

дохa {doxa}[духу, дуьйхира, доьхна] يتعطل ، يتلف ، يفسد ، يسقط ، يتحطم ، يرتبك
маше юьйхира تعطلت السيارة
жижиг доьхна فسد اللحم
цlаьххьана хаттар дича, вуьйхира и ارتبك عند السؤال المفاجئ
* зуда шен цlийнах йоьхна خرب بيت المرأة ، أي طلقت
* доьхнарг дан (حماقة ، مصيبة) يرتكب

дохадайта {doxadaita}[дохадойту, дохадайтира, дохадайтина] يجعله (يُتلف ، يُفسد)

дохалла {doxalla} (дахалла)

дохалурдоцу {doxalurdocu} منيع ، متين ، غير قابل للتلف
дохалурдоцу доттагlалла صداقة متينة

дотlана

дохар (ду) {doxar} (مصدر) تَعطل ، تلف ، فساد ، ارتباك

дохдайта {doxdaita}[дохдойту, дохдайтина] يجعله يُسخّن

дохдала {doxdala}[дохло, дохделла] يسخن ، يتدفأ ، يشعر بالحر
хи дохделира سخن الماء
малхехь вохвала يتدفأ تحت أشعة الشمس
со вохвелла أشعر بالحر
кхана йохлур ю سوف ترتفع درجة الحرارة غداً

дохдалар (ду) {doxdalar} تَسخُّن ، تدفُّؤ (مصدر)

дохдалийта {doxdaleeta}[дохдолуьйту, дохдалийтина] يجعله (يسخن ، يتدفأ)

дохдан {doxdan}[дохдо, дохдира, дохдина] يسخّن ، يحمي
хи дохдан سخن الماء
пешана хьалхахь куьйгаш дохдан يدفّئ يديه أمام المدفأة

дохдар (ду) {doxdar} تسخين (مصدر)

дохк (ду) дахкарш ду {doxk}[дахкаран, дахкарна, дахкаро, дахкаре] ضباب
дохк хlотта انتشر الضباب

дохка 1{doxka}[духку, доьхкира, доьхкина] ينفق ، يصرف ، يبيع
ахча дохка يصرف نقوداً
шен чуьра хlуманаш йохка يبيع أثاثه

* шен доттагI воххка (يخونه) يبيع صديقه
кхайкхош доххка يبيع بالمزاد العلني

доххка 2 {doxka}[духку, доьххира, доьххина] يلضم ، يُدخل شيء في ، يزرر (فعل للجمع)
нуьйдарчий йоххка يزرر الأزرار
куьйгаш кисана доххка يدخل يديه في جيبه
маларш йоххка يخمش ، يخرمش

доххкадала {doxkadala}[доххкало, доххкаделира, доххкаделла] يستطيع أن (يُنفق ، يبيع)
доххкана (ду) {doxkana}[-н, доханна, доханно] (оьр. приплод) نتاج ، نسل
доххкар (ду) {doxkar} بيع ، صرف ، إنفاق (مال) (مصدر)
доххкийта {doxkeeta}[духкуьйту, доххкийтира, доххкийтина] يجعله (يُنفق ، يبيع)
доххкодаккха {doxkodakkxa} يجعله يندم (فعل للمفرد)
доххкодала {doxkodala} يندم (فعل للمفرد)
доххкодалар (ду) ندم (مصدر للمفرد)
доххкодаха {doxkodaxa} فعل للجمع من доххкодаккха
доххкодовла {doxkodawla} فعل للجمع من доххкодала
дохо {doxo}[дохадо, дохийра, дохийна] يفك (نقود) ، يُتلف ، يُفسد ، يُقطّع ، يخرق
ахча дохо يصرف (يفك) النقود
балхах воха يفقد وظيفته
* зуда цIийнах йохо يخرب بيت المرأة بتطليقها
нел йохо يحطّم الباب ، يخرب الباب
маше йохо يخرب السيارة
хорбаз йохо يقطّع البطيخة
дош дохо يخلف وعده
барт бохо يفسد الوئام ، ينقض الاتفاق
Iедал дохо (дIадаккха) يسقط الحكم
нохчий махкара бохийна де ذكرى تَهجير الشيشان من بلدهم
урамехула леларан бакъонаш йохо يخرق قواعد المرور على الشارع

доца {doca} قصير
йоца коч فستان قصير
доца мукъа аз حرف صوتي قصير
доцалла (ю) {docalla} قصر
доцо {doco} قصير نوعاً ما
доцу , доцург {docu} (дерг , долу عكس) غير ، بلا ، أنظر للأمثلة
бехк боцу غير مذنب ، بريء
бехк боцург дIахийцира أطلقوا سراح البريءِ
вевзаш воцу стаг شخص مجهول
герз доцу أعزل
букъсурт доцу дийнаташ حيوانات لا فقارية
куьг доцург أكتع

бераш доцург باستثناء الأطفال . الذي لا أطفال له

со воцург, массо а бахара سواي ، الكل ذهب

хьайн доцург ма леладе! لا تقم بأمور لا تعنيك أو لا دخل لك فيها

цхьа а доцург хила لا يفضي إلى أي شيء ، يتحول إلى أمر فارغ بلا أي معنى أو نتيجة

цхьа а доцург ду ахь дуьйцург ما تتكلم به أمر (سخيف ، لا معنى له)

доцург кхолла {docurg kxolla} يفتري ، يختلق

доцург кхоллар (ду) {docurg kxollar} افتراء ، اختلاق (مصدر)

доцуш {docush} بدون ، بلا

ахча доцуш виса يبقى بدون نقود

дан хlума доцуш виса يبقى عاجزاً عن عمل شيء

шеко йоцуш بدون شك

доцца {docca} مختصر ، باختصار ، بإيجاز

доцца аьлча باختصار

доцца дийца يتحدث باختصار (بإيجاز)

дош 1(ду) дешнаш ду {dosh}[дешан, дашна, дашо] كلمة ، كلام

тlедеана дош كلمة دخيلة

хьайн дашна виц ма лолахь! عفواً على المقاطعة

дош ала يتكلم ، يقول كلمة

дош дала يعطي الكلمة ل

хlара дош дац هذا ليس بكلام (بمعنى أمرٌ غير مقبول)

* хlара ду хьуна дош تقال عند الرضى أو الاعجاب بالشيء

ахь дуьйцург дош дац ما تقوله ليس له أي معنى ، هراء ، غير معقول

дошдоцург ма дийца لا تتكلم كلام فارغ أو لا معنى له

* дош доций хаийта يعرّفه بأن (ما يقوم به أو يقوله) غير معقول أو لا معنى له

дош дацара цо цигахь лелийнарг ما قام به هناك أمر غير مقبول

дош дацара (дацар-кх) и чу ца воьллича اه كم كنت أتمنى لو يسجن

дош лелаш стаг ву иза هو رجل كلمته مسموعة ، له نفوذ

дош дашера дала يخرج الجدال أو الكلام عن طوره ، تحدث مشادّة كلاميه

кхечу дешнашца аьлча بعبارة أخرى

дош юхаэца يسحب كلامه

долоран дош كلمة افتتاحية

дерзоран дош كلمة ختامية

шен меттахь ца аьлла дош хезна дац لا يكون للكلمة وقع أو تأثير إن لم تقل في حينها (مثل) بمعنى : لم تسمع الكلمه التي لم تقل في مكانها

хlор дешан а шен меттиг ю (مثل) لكل مقام مقال

* даш тlе ала يضيف أو يعلّق على كلام ما

* даш тlехь хила يكون عند وعده

* даш тlехь лаца يلزمه كلامه أو وعده

* даша юккъе эккха يقاطع حديث (شخص ما)

* дашах теша يثق (بكلامه)
* дашах ши дош дан يغير كلامه ، لا يفي بوعده
* дош дан يعطه أهمية أو جدية
цхьа дош а дина, ма дахди ахь и ما بالك أسهبت في الموضوع وكأنه يستحق هذا الإهتمام
* дош кагдан يخالف أمره
* дош дош хила تكون له الكلمة (القرار) ، يكون ذو كلمة نافذة
* дош кхайкхо ينادي ب
* дош кхосса يرمي بكلمة يثير بها شخص آخر
* цхьа ши дош ала يتكلم كلاماً موجزاً

дош 2 (ду) дешнаш ду {dosh}[дешан, дашна, дашо] وعد
дош даккха يأخذ وعداً
дош дала يعطي وعداً
дош деха يطلب الموافقة (ذهاب الجاهة على أهل العروس لطلب الموافقة على زواج ابنتهم لابنهم فلان)
дош дохо يخل بالوعد
дош кхочушдан يوفي بالوعد
дош lалашдан يحافظ على الوعد
хьайн дешан да хилалахь! كن عند وعدك ، كن عند كلمتك

дошам (ду) -аш ду {dosham}[-ан, -на, -о] (оьр. словарь) قاموس ، معجم
нохчийн-lаьрбийн дошам قاموس شيشاني – عربي

дошло (ву) {doshlo}[-чун, -чунна, -чо] فارس (فرسان) ، عكس جندي مشاة

дola* (ду) -наш ду {doja}[-нан, -нна, -но] دعاء
дola дан يدعو
Деле дola де! ادع الله

дошло

дoladар (ду) {dojadar} الدعاء (مصدر)

дolax (ду) -аш ду {dojax}[-ан, -на, -о] (оьр. печень) كبد (تشريح)

доьазза {doeazza} أربع مرات

доьазлагlа {doeazlagha} للمرة الرابعة

доьалгlа {doealgha} رابع ، رابعاً
доьалгlа класс الصفّ الرابع
доьалгlа дакъа ربع
доьалгlа делахь رابعاً

доьдоцуш {doedocush} (лар йоцуш, хаам боцуш) بلا أثر ، بلا خبر
доьдоцуш вайна стаг شخص فقد بلا أثر

доьдург {doedurg} الذاهب ، الرائح
воглург а, воьдург а القادم والذاهب

доьзал (бу) -ш бу {doezal}[-ан, -на, -о] عائلة ، أسرة
доьзалан да رب العائلة
доьзал кхаба يعيل الأسرة
доьзалан юкъаметтигаш علاقات أسرية

доьла

шен доьзалан да воцург, мехкан да хилла вац من لا يستطيع أن يحكم أُسرته لا يستطيع أن يحكم بلداً

доьзалхо (ву,ю) {doezalxo}[чун,чунна,чо,чуьнга] أحد أفراد العائلة المولودين

маса доьзалхо ву церан? كم عدد أفراد أسرتهم ؟

доькъург (ду) {douqurg} (оьр. делитель – мат.) قاسم ، مقسوم عليه

доьла (ду) -ш ду {doela}[-н, -на, доьло, доьле] (оьр. десна) لثّة

доьналла (ду) {doenalla} عزم ، جلد ، قوّة

доьналла долуш ву иза عنده عزم

доьразlам (ду) -аш ду {doerazjam} (оьр. дикая рябина) (куллан цIе) شجيرة الغُبيراء البرية

доьрчий (ду) {doerchee} جمع لكلمة до

доьхка (ду) доьхкарш ду {doexka}[-ран, -рна, -по, -пе] حزام ، نطاق

доьхка дехка يربط الحزام

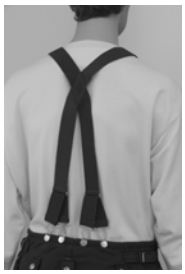
доьхка малдан يرخي الحزام

доьхкарх олла يعلق بالحزام

доьхкарш (ду) {doexkarsh} شيّالات ، أحزمة ، حمالة البنطلون ، رباط الجورب

доьша (ду) -наш ду {doesha} (жIаьлийн кхача) الطعام المخصّص للكلب

ду {du} (ву 1, Ю 2, бу 3, ду 4) أداة تعريف للجنس الرابع

доьхкарш

хьо мила ву? من أنتَ ؟

хьо Ахьмад вуй? هلْ أنتَ أحمد ؟

хIаъ, со Ахьмад ву نعمْ ، أنا أحمد

хьо мила ю? من أنت ؟

шу муьлш ду? من أنتم ؟

уьш муьлш бу? من هؤلاء ؟

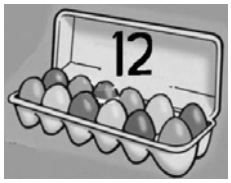
шу цIахь дуй? - хIаъ, ду هلْ أنتم في البيت ؟ – نعم ، موجودين

кхузахь кор ду هنا يوجد شباك

хилларг хIун ду? ما الذي حدث ؟

хIара жIаьла дац, борз ю هذا ليس كلب ، بل ذئب

делахь а, дацахь а سواء كان أو لم يكن

дужа

дуга (ду) -наш ду {duga}[-нан, -нна, -но] أُرُزّ ، رُزّ

дуга дан يطبخ أرزاً

дуга ден يزرع الأرز

дугадер (ду) {dugader} زراعة الأرزّ (مصدر)

дугаро (ву,ю) {dugaro} واحد من قومية مجاورة للقبرطاي ويدينون بالإسلام

(оьр. дигорец – житель Северной Осетии)

дужа (ю) -наш ю {duzha}[-нан, -нна, -но] (оьр. дюжина) (цхьа тайпа шийтта хIума) دزينة

дуза {duza}[дузу, дуьзира, дуьзна] يملأ ، يعبئ ، يمتلئ ، يشحن ، يشبع ، يحشو

вуьзирий хьо? هل شبعتَ ؟

мацвелча, цкъа а вузур вац моьтту , вуьзча, цкъа а мацлур вац моьтту

عندما يجوع المرء يظن أنه لن يشبع أبداً ، وعندما يشبع يظن أنه لن يجوع أبداً

чийлик хих дуза يملأ الدلو بالماء

чийлик хих дуьзира امتلأ الدلو بالماء

гlайба месех буза يحشو الوسادة بالريش

дузар (ду) {duzar} تعبئة ، امتلاء ، شحن ، شبع ، حشو (مصدر)

дуззалц {duzzalc} حتى الشبع ، حتى الامتلاء

вуззалц яа أكل حتى الشبع

дузийта {duzeeta}[дузуьйту, дузийтира, дузийтина] يجعله (يمتلئ ، يُشبع ، يُعبِّئ)

дузо {duzo}[дузадо, дузийра, дузийна] يُشبِع

бераш дузо يشبع الأطفال

дузор (ду) {duzor} إشباع ، ملء (مصدر)

дуй (бу) -наш бу {dui}[-нан, -нна, -но] قسم ، يمين ، حلف

дуй баа يحلف ، يؤدي اليمين

дуй къарбан يحنث في حلفه ، ينقض القسم

къера дуй баа (харц дуй баа) يحلف يمين كاذب

дуккха а {dukkxa a} كثير ، كثيرون

гулбелларш дуккха а бара المجتمعون كانوا كثيرون

дуккха а тоьлу أحسن بكثير

дуккха а ханна لمدة طويلة

дукха {dukxa} كثير ، متعدد

дукха хаьа цунна هو يعرف الكثير

дукха нах бара чохь كان كثير من الناس في الداخل

дукха хиш долу мохк بلد غني بالمياه

дукха хьолахь في أغلب الأحيان

дукха хан йоцуш قبل فترة وجيزة

дукха хан ялале قبل مرور الكثير من الوقت

дукха хьалха дуьйна منذ زمن بعيد

дукхах долу أغلب ، أكثر

дукхах болу нах أغلب الناس

дукхе дукха чехка فوراً ، بأسرع ما يمكن

дукха даха {dukxa daxa} يعمر ، يعيش طويلا

сан деда дукха ваьхна عمر جدّي كثيراً

дукха ваха хьо! عشْتْ ! أطال (الله) في عمرك

дукхадеза {dukxadeza} يحب كثيراً

суна сайн даймохк дукхабеза أحب وطني كثيراً

суна хьо дукхавеза أنا أحبك

хьуна дукхавезарг мила ву? من هو الشخص الذي تحبينه ؟

дукхазза а {dukxazza a} مرات كثيرة

дукхазzаллин хандош {dukxazzallin xandosh}(оьр. многократный глагол) فعل تكراريّ

цхьаллин хандош (نحو) فعل يحدث لمرة واحدة

дукхалла {dukxalla} كثرة ، تعدد ، مقدار ، كمية

бахархойн дукхалла عدد السكان

дукхалло майралла эшийна (مثل) الكثرة غلبت الشجاعة

дукхаллин терахь (ду) {dukxallin teraxh} (оьр. множественнон число) الجمع (نحو)

цхьаллин терахь (نحو) المفرد

дукхалуьйриг {dukxalierig} كثير الكلام ، ثرثار

дукхасаберг {dukxasaberg} متعدد الزوايا

дукхахберш {dukxaxbersh} الأكثرية ، الأغلبية

бахархойх дукхахберш أغلبية السكان

дукъ (ду) даккъаш ду {duq}[-ан, -ана, -о] 1- نير 2- شصي المركبة 3- ظلم ، عبء (مجازاً)

аганан дукъ عامود السرير الهزاز

дукъ

вордanан дукъ عامود العربة الذي ترتكز عليه كامل العربة

ламанан дукъ ظهر الجبل

цIийнан дукъ (مصاريفه واحتياجاته) عبء البيت

дукъа {duqa}[дукъу, дуькъира, дуькъна] يسدّ ، يطمر

lуьрг дукъа يسد الفتحة

гlу юкъа يطمر البئر

хьайн бага юкъа ! اخرس ، أغلق فمك

дукъадала {duqadala}[дукъало, дукъаделира, дукъаделла] ينسدّ ، يُطمر ، يُصم

пхенаш дукъаделла цуьнан سدّت شرايينه

биргlа юкъаелла انسدت الماسورة

мара букъабелла сан انسدّ أنفي

дукъарц (бу) **-аш** ду {duqarc}[-ан, -на, -о] مزلاج النير : قطعة خشبية لتثبيت رقبة الدّابّة في النير

(оьр. палка, которой замыкают ярмо)

юккъера дукъарц مزلاج النير الأوسط

йистера дукъарц مزلاج النير الجانبي

дукъдала {duqdala}[дукъло, дукъделира, дукъделла] يتكثف ، يصبح كثيفاً أو متراصاً

худар дукъделла العصيدة صارت كثيفة

чо юкъъелла сан أصبت بالإمساك

дукъдалар (ду) {duqdalar} تكثف (مصدر)

чо юкъаялар إمساك

дукъдан {duqdan}[дукъдо, дукъдира, дукъдина] كثف ، خفف ميوعته

дукъо (ду) -ш ду {duqo} (оьр. балка, бревно) عارضَة ، كَمرَة (في السقف) ، قرمة شجرة

дула {dula}[дулу, дуьйлира, дуьйлина] يعبِّئ (ساعة ، لعبة)، يشد ، يوتر

сахьт дула يعبّئ الساعة

ловзо хlума юла يعبّئ اللعبة

lад дула يشد القوس ، يشد الزنبرك

топ юла يسحب أقسام البندقية

хьайн гола була ! شدْ ركبتك

дуладала {дuladala}[дулало, дуладелира, дуладелла] يتوتر ، ينشدّ

дулар (ду) {дular} تعبئة (ساعة ، لعبة) ، شدّ (مصدر)

дулийта {дuleeta}[дулуьйту, дулийтира, дулийтина] يجعله يعبئ أو يشدّ

дума (бу) дуьмеш ду {duma}[дуьман, дуьмана, дуьмо, дуьме] أَلْية (ألايا)

уьстагlан дума ألية (لية) الشاةِ

лерган дума شحمة الأذن

эмкалан дума سنام الجمل

дуьме ца кхаьчначу цициго марха ду шен аьлла : القط الذي لم يصل الى الليه أدعى انه صائم : يقابله في العربية الذي لا يستطيع قطف العنب يقول عنه حصرم (مثل)

дундал (ву,ю) -ш бу {dundal} (сонта стаг) أحمق ، أبله

дур (ду) {dur}[-ан, -ана, -о] (говрийн бергийн тата) دبدبة (وقع حوافر الخيل)

говрийн дур وقع أقدام الأحصنة

дургал (ю) -ш ю {durgal}[-ан, -на, -о] (оьр. нектар) رحيق (عسل الزهرة)

экъан тlера а эца дикачу мозано дургал النحله المجده تجمع الرحيق حتى عن السطح الأجرد (مثل)

дургали (ду) дургалеш ду {durgali} (оьр. белобрюхий стриж) طائر الخُطّاف ذو البطن الأبيض

дурдала {durdala}[дурло, дурделира, дурделла] يصبح مالحاً

хи дурделла أصبح الماء مالحاً

чорпа дуръелла أصبح الحساء مالحاً

дурдан {durdan}[дурдо, дурдира, дурдина] يجعله مالحاً

дурс {durs} (хlума дуьззина нийса билгалдаккхар) بالكامل ،كاملا ، بالضبط

ахча схьаэцна дурс استلمت النقود كاملةً

дурсе {дurse} (дуьззина нийса билгалдаькхинарг) منضبط

дурсе болх عمل دقيق

дурсе дешархо (билгалваьлла доьшуш верг) طالب منضبط (مواضب)

дурсалла {dursalla} دقَّة

дуса {дusa}[дусу, дуьйсира, дуьйсина] ينفخ ، يعبئ بالهواء

чкъург юса ينفخ الدولاب

дусадала {дusadala}[дусало, дусаделира, дусаделла] يُعبأ بالهواء

гай юсаелла ю цуьнан بطنه منتفخ

вусавелла вара иза كانت تبدو عليه علامات الغضب

дусийта {дuseeta}[дусуьйту, дусийтира, дусийтина] يجعله ينفخ بالهواء

дуста {dusta}[дусту, дуьстира, дуьстина] يقيس ، يقارن

яхалла юста يقيس الطول

стохкалерчу шарца дуьстича مقارنة بالسنة الماضية

дустадала {dustadala}[дустало, дустаделира, дустаделла] يقاس ، يقارَن

дустар (ду) {dustar} أخذ قياس ، مقارنة (مصدر)

дустаран даржаш صيغ التفضيل (نحو)

дустийта {dusteeta}[дустуьйту, дустийтира, дустийтина] يجعله يقيس

дустург {dusturg} تفضيل (نحو) . اسم الفاعل أو المفعول من فعل дуста

дустург дожар (نحو) صيغة التفضيل

дуткъа {dutqa} رفيع ، دقيق ، رقيق

дуткъа аз صوت رفيع

дуткъадан {dutqadan}[дуткъадо, дуткъадира, дуткъадина] يجعله رقيقاً

дуткъалла {dutqalla} رُفع ، رقّة

дуткъо {dutqo} رقيق نوعاً ما

дуург {duurg} اسم الفاعل أو المفعول من فعل даа

бепиг дуург мила ву ? ؟ من الذي يأكل الخبز

цо юург хlун ю ? ؟ ما الذي يأكله

дуушто (ду) -ш ду {duushto}[-н, -на, -но, -га] (оьр. ясень) من أنواع شجر الدّردار (диттан цIе)

له ثمر يؤكل (أنظر къахьашту)

дух (ду) даххаш ду {dux}[дуьхан, дуьхана, дуьхо, дуьхе] جوهر ، لُبّ . ذيل الفستان

кучан юх ذيل الفستان

гlуллакхан духе кхиа гIерта يحاول الوصول إلى جوهر الأمر

духа {duxa}[духу, дуьйхира, дуьйхина] يرتدي ، يلبس

хеча юха يلبس البنطلون

духар (ду) -ш ду {duxar}[-ан, -на, -о] لباس ، زي (أزياء)

нохчийн духар اللباس الشيشاني

керла духарш أزياء حديثة

духдеттарг (ду) {duxdettarg} (оьр. пустельга) عاسوق أو عَوْسق (نوع من الطيور)

дуца {duca}[дуцу, дуьйцира, дуьйцина] يجدّل ، يشبّك

тускар дуца يصنع سلة بتجديل الأغصان

керт юца يعمل سياج بتجديل الأغصان

дучар (ду) {ducar} تجديل ، تشبيك (مصدر)

дуьгург {duegurg} اسم الفاعل أو المفعول من فعل дига

дуьззина {duezzina} بصورة كاملة ، على الوجه الأكمل ، كامل

дуьззина жоп جواب كامل

дуьззина олалла سيطرة مطلقة

вуьззина клант ву иза هو شاب بكل معنى الكلمة

дуьзна {duezna} ممتلئ ، شبعان ، مملوء ب ، ملطّخ ب

чийлик дуьзна ду الدلو ممتلئ

вуьзна ву со أنا شبعان

вуьзнарг мила ву? ؟ من الشبعان

куьйгаш цIийша дуьзна تلطّخت الأيدي بالدماء

дуьйладала {dieladala} يبدأ ، يباشر ، يتمشى ، يتفسّح (فعل للجمع)

дуьйна {diena} منذ ، من

оцу дийнахь дуьйна منذ ذلك اليوم

селхана дуьйна منذ البارحة

урамера дуьйна керта кхаччалц من الشارع وحتى الباحةِ

дуьйраш (ю) {dierash} (оьр. отруби) نُخالة

дуьйсина {diesina} منفوخ

дуьйцийла йоццуш {dieceela yoccush} حتماً ، بلا ريب ، تماماً

дуьйцург {diecurg} اسم الفاعل أو المفعول من فعل дийца

дуькъа {dueqa} كثيف ، جامد

дуькъа худар عصيدة جامدة

буькъа тlо قشطة جامدة أو كثيفة

йуькъа месаш شعر كثيف

дуькъалла {dueqalla} كثافة

дуькъо {dueqo} كثيف نوعاً ما

дуьне (ду) -наш ду {duene}[-нан, -нна, -но] عالم ، دنيا

арахьара дуьне العالم الخارجي

дуьне дохар قيام الساعة (عندها تخرب الدنيا)

дуьненан мехкаш بلدان العالم

дуьнен чу дала يخرج إلى الدنيا ، يرى النور

дуьненах дала يحرم من الدنيا

дуьне даа يتمتع ، يعيش في بحبوحة

дуьненах чам байна сан عفت الدنيا ، فقدت لذة الحياة

дуьнен тlера вайа يمحيه عن الوجود

* дуьненахь а воглур вац со لن آتي نهائياً

суна сайн дуьненчохь цкъа а цагина хIума ду и هذا شيء لم أره مطلقاً في حياتي

* дуьне гатдан يُضيّق عليه الدنيا

* дуьне къахьдан مريرة (شخص) يجعل حياة

* дуьне девзина стаг إنسان له خبرة في الحياة

* дуьненан йисте بعيد جداً

* дуьне лаха يأخذ بأسباب الرزق والحياة

* дуьне ловзо يحيا حياة الترف والنعيم

* дуьненан ялсамне جنة الدنيا

* дуьненах сийна цIе ялахь а حتّى لو اشتعلت هذه الدنيا لهباً أزرقاً

* хIара дуьне мел ду على قدر اتساع هذه الدنيا

* дуьне а даьккхина (дуьзна) ب كثير جداً ، الدنيا مليئة

* Дала дуьне делла стаг ву иза هو إنسان فتح الله عليه الدنيا

* дуьненна тIаьхьа вала يركض وراء متع الدنيا

дуьненан {duenenan} دنيويّ

дуьненанюкъара {duenenanyuqara} عالمي ، ما بين الأمم

дуьненанюкъара тlом حربٌ عالمية

дуьненанюкъара хьалхара тlом الحرب العالمية الأولى

дуьненанюкъара шолгlа тIом الحرب العالمية الثانية

дуьненанюкъара хьал الوضع العالمي

дуьра {duera} مالح

дуьралла (ю) {dueralla} ملوحة

дуьралла дlаяккха يزيل الملوحة

дуьро {duero} مالح نوعاً ما

дуьрста (ю) -наш ю{duersta} اللجام (الحديدة في فم الفرس ثم سموّها مع ما يتصل بها من سيور)

[-нан, -нна, -но]

дуьрста йолла يلجم

говрана дуьрста бага йолла يلجم الحصان

дуьсург {duesurg} الباقي ، الماكث

дуьсург мел ду? ؟ كم الباقي

дуьххьар {duexhhar} لأول مرة ، للمرة الأولى ، أول

дуьххьар вогlуш ву со кхуза أنا قادم إلى هنا للمرة الأولى

суна дуьххьар вевзина стаг ву иза هو أول إنسان تعرفت عليه

дуьххьарлера {duexhharlera} أوّل ، الأوّل

дуьххьарлера бер الطفل الأول

дуьххьарлера безам الحب الأول

дуьххьарлерчу декъана بالدرجة الأولى

дуьхьа {duexha} من أجل ، لأجل ، في سبيل

Делан дуьхьа في سبيل الله ، إكراماً لله

даймехкан дуьхьа في سبيل الوطن ، من أجل الوطن

хьан дуьхьа إكراماً لك ، من أجلك ، لمصلحتك

юкъарчу гlуллакхан дуьхьа لمصلحة الشأن العام

дуьрста

дуьхьал {duexhal} أمام ، قبالة ، تجاه ، مقابل

мохан дуьхьал хlотта يقف قبالة الريح

со дуьхьал вац ما عندي مانع

дуьхьалара дlавала суна! تنحّ من أمامي

дуьхьала верг {duexhala werg} (оьр. противник в споре, игре) خصم ، منافس (في رياضة مثلاً)

дуьхьалдаккха {duexhal dakkxa} يحرضه عليه ، يجعله ضده (فعل للمفرد)

дуьхьалдала {duexhal dala} يعترض ، يعارض ، يتحدّى ، يواجه ، يقاوم ، يعاند (فعل للمفرد)

нахана дуьхьавала يتحدى الناس

хьешашна дуьхьалвала يستقبل الضيف

* биъ коr гIортийна дуьхьалвала يتصدى أو يقاوم بكل قواه

дуьхьалдан {duexhal dan} يستقبل ، يواجهه (فعل للمفرد)

дуьхьалдаха {duexhal daxa} فعل للجمع من дуьхьадаккха

дуьхьалдерза {duexhal derza} يقاوم ، يعاند ، يواجه

дуьхьалвистхила {duexhal wistxila} يردّ بالكلام على

дуьхьалдовла {duexhal dawla} فعل للجمع من дуьхьалдала

дуьхьал дош (ду) {duexhal dosh} معنى متناقض (نحو)

дуьхьалкхета {duexhal kxeta} يلاقي ، يقابل ، يصادف

нокъахь цхьаъ дуьхьалкхийтира суна صادفني شخصٌ في الطريق

дуьхьалкхетар (ду) ملاقاة (مصدر)

дуьхьаллен {duexhal len} يردّ بالكلام على

дуьхьаллата {duexhal lata} يجابه بالقتال

дуьхьало (ю) -наш ю{duexhalo} اعتراض ، عائق ، حاجز ، متراس ، مانع ، مقاومة ، معارضة

[-нан, -нна, -но]

чlorla дуьхьало مقاومة عنيفة (شديدة)

дуьхьало ян يقاوم ، يقيم حاجزاً أو مانعاً

дуьхьалойоцуш {duexhaloyocush} بدون مقاومة

дуьхьалолла {duexhal olla} يعلق في مواجهة (فعل للمفرد)

дуьхьалтийса {duexhal teesa} يتراءى أمامه

суна дуьхьалтуьйсура цуьнан сурт كانت صورته تتراءى أمامه

дуьхьалтоха {duexhal toxa} يسدّ أو يرُدّ الضربة

дуьхьалуллург {duexhal ullurg} حجاب ، ستار ، ستارة

дуьхьалонча (ву,ю) {duexhaloncha} (оьр. противник) خصم (خصماء) ، غريم

дуьхьалхо (ву,ю) {duexhalxo} (оьр. оппозиционер) معارض (معارضون)

дуьхьалхlотта {duexhal hotta} يواجه ، يقف في مواجهة

дуьхьарг (ду) -аш ду {duexharg} (оьр. нетель) البقرة الفتية التي تلد لأوّل مرة (عادة عمرها سنة)

(дуьххьара бехкаш болу къона етт)

дуьхь-дуьхьал {duexh-duexhal} وجهاً لوجه ، مواجهةً

дуьхь-дуьхьал кхета يتقابل وجهاً لوجه

дуьхь-дуьхьал дан يكون مواجهاً ل

дуьхь-дуьхьал хlотта وقَف وجهاً لوجه

дуьхьиг (ду) -аш ду {duexhig} حافة ، مقدمة الشيء

дуьхьало

лерган дуьхьиг طرف الأذن

коган буьхьиг مقدمة القدم

эткан юьхьиг بوز الجزمة

уьрсан юьхьиг حافة السكين

дуьхьлоцу (ду) {duexhlocu} سير يربط بقرون الثور ويقاد به

(стеран маьlах а тосуш,каралоцу урх)

дуьххьал дlа {duexhhal dja} (нийсса дlа) رأساً ، مباشرة

лечкъа ца деш дlуьххьал дlаала! قل مباشرة دون أن تخفي

со юьрта дуьххьал дlа ца воьдуш го баькххина вахара

لم أذهب إلى البلدة مباشرة بل ذهبت بطريق ملتفّ

дlа {dja} (схьа عكس) ل ، إلى (إلى الجهة المعاكسة للمتكلم)

дlа а, схьа а билет эца يشتري تذكرة ذهاباً وإياباً

дlаала {djaala} يعبّر عن ، يفصح عن ، يشي ، يفسد

дагахь дерг дlаала يفصح عما في قلبه

ас шун дега дlаэр ду سوف أخبر والدك (للتهديد)

дlаа̲ладала {djaa̲ladala} يستطيع أن يعبّر عن أو يفصح عن

дешнашца дlаалалур дац соьга لا أستطيع أن أعبر بالكلمات

дlаа̲лар (ду) {djaa̲lar} إفصاح ، تعبير عن (مصدر)

дlа̲гара {djagara} (дlо̲гара) من هناك ، الذي هناك

дlагара гlур ву со سوف أذهب من هناك

дlагара цlа сан ду البيت الذي هناك لي

дlа̲гахь {dja̲gaxh} (дlо̲гахь) هناك

дlагахь ву сан ваша هناك أخي

дlагахь верг мила ву ? من الذي هناك ؟

дlадада {djadada} يهرب (فعل للمفرد)

дlадайа {djadaia} يمحو ، يطفئ ، يخمد

йоза дlадайа يمحو الكتابة

цlе дlаяйа يطفئ النار

чиркх дlабайа! أطفئ النور

дlадаккха {djadakkxa} يزيل ، يخلع ، يحل ، يفصل ، يطرح ، يجهض ، يُسقط ، يبتر ، يمسح (للمفرد)

латийна кехат дlадаккха يزيل الورق الملصق

коч дlаяккха يخلع القميص

нуьйда дlаяккха يحل الزر

церг дlаяккха يخلع السن

балхара дlаваккха يفصل من العمل

ткъаннатlера итт дlадаккха يطرح عشرة من عشرين

бер дlадаккха يجهض (يسقط) الجنين

lедал дlадаккха يُسقط الحكم

ког дlабаккха يبتر القدم

истол тlера стака дlабаккха يرفع الكأس عن الطاولةِ

чан дlаяккха يمسح (يزيل) الغبار

дlадаккхар (ду) المصدر من الفعل дlадаккха

дlадаккхаран хьаьрк {djadakkxaran xha'rk}(оьр. знак вычитания) إشارة الطرح (رياضيات)

дlадала {djadala} يسدّد (دين) ، يدفع ، يسلم ، يتنازل عن ، يهب ، يكرّس ، يقدِّم

ахча дlадала يدفع النقود ، يدفع الحساب

гlала дlаяла يسلم المدينة

берриг ницкъаш lилманна дlабала يكرس كل قواه للعلم

хаттам дlабала يقدّم الامتحان

дlада̲ла {djada̲la} ينقضي ، يمر ، يتوفى ، يقضي نحبه ، يزول ، يترك ، يستقيل ، ينفصل (فعل للمفرد)

зама дlаяьлла انقضى الزمان

цомгушниг дlаваьлла مات المريض

балхара дlавала يستقيل أو يترك العمل

дlавала кхузара! أغرب من هنا ، اذهب من هنا

дlавала суна тlера! إياك عني ، حل عني

дIадаста{djadasta} يحل ، يفك ، يفتح

дIадаха {djadaxa} يغادر ، يسافر ، يرجع ، يروح

суна дIаваха лаьа أريد الذهاب

уьш маца дIабахара? ؟ متى غادروا

зуда шен ден цIа дIаяхна رجعت المرأة إلى بيت أهلها

дIадаха {djadaxa} فعل للجمع منдIадаккха

дIадахка {djadaxka} يضع ، يودع (فعل للجمع)

дIадахна {djadaxna} ماضي

дIадахьа {djadaxha} يواصل ، يستمر (عمل) ، ينقل ، يحمل ، يأخذ (فعل يستعمل للأشياء)

хIара гIуллакх соьга дIадахьлур дац لا أستطيع أن أُواصل هذا العمل

шен ахча дIадаьхьира цо استرجع نقوده

дIаделла {djadella} يفتح (باتجاه معاكس للمتكلم)

нел арахьа дIаелла يفتح الباب إلى الخارج

дIадерза {djaderza} يلف ، يستدير (باتجاه معاكس للمتكلم) ، ينتهي

пенехьа дIавирзира иза استدار نحو الجدار

гIуллакх вон дIадирзира انتهى الأمر بنحو سيئ

тIом толамца дIабирзира انتهت المعركة بالنصر

дIадерзо {djaderzo} يدير ، ينهي ، يوجّه

велларг къилбехьа дIаверзийра цара وجهوا الميت نحو القبلة

гIуллакх дIадерзо ينهي الأمر أو العمل

дIадехка {djadexka} يربط ، يضمد ، يعصّب

чов дIаехка يضمد (يعصب) الجرح

дIадига {djadiga} يأخذ ، يقود ، يذهب ب (فعل يستعمل للإنسان والحيوان)

дIадилла {djadilla} يضع ، يودع (فعل للمفرد)

дIадийца {djadeeca} يبوح ب ، يُبلغ عن

къайле дIайийца يبوح بالسر

ас дIавуьйцур ву хьо سوف أبلغ عنك

дIадовда {djadawda} فعل للجمع من дIадада

дIадоккхург (ду) {djadokkxurg} (оьр. вычитаемое) المطروح (رياضيات)

дIадоладала {djadoladala} يبتدئ ، يتحرك

дIадолла {djadolla} يدفن ، يقبر ، يزرر (فعل للمفرد)

велларг дIавоьллирий цара? ؟ هل دفنوا الميت

нуьйда дIайолла يزرر (زراً واحداً)

дIадоло {djadolo} يباشر ، يبدأ في ، يأخذ في ، يُقدم على

дIадохка {djadoxka} فعل للجمع من дIадолла

белларш сихонца дIабохка беза يجب دفن الأموات بسرعة

дIадукъа {djaduqa} يغلق ، يسدّ ، يطمر ، يردم ، يغمر

дIаида {djaida} يتهرب . يتفلّت

сох дIа хIунда уьду хьо? ؟ لماذا تتهرب مني

дlай-схьай {djai-sxhai} (дla a, схьа a) من إلى ، غدوّ ورواح ، ذهاب و إياب ، هنا و هناك

дlакарча {djakarcha} يتدحرج

дlакарчо {djakarcho} يُدحرج

дlакарчор (ду) {djakarchor} دحرجة (مصدر)

дlакерча {djakercha} يتدحرج مبتعداً (بشكل متكرر)

дlакхайкхо {djakxaikxo} يعلن للملأ

дlакхалха {djakxalxa} يرحل

дlакхалхо {djakxalxo} يرحِّل

дlакхача {djakxacha} يصل

маца дlакхечира шу шайн цla? متى وصلتم إلى بيتكم ؟

дlакхачар (ду) {djakxachar} وصول (مصدر)

дlакхачо {djakxacho} يُوصل

дlакхета {djakxeta} يلتحق ب ، ينضم إلى ، يصبّ في (نهر)

тlемлойх дlакхийтира и التحق بالمقاتلين

дlакхето {djakxeto} يرافق

ас дlакхетор ву хьо سوف أرافقك

дlакхехьа {djakxexha} ينقل بعيداً

хlара галеш дlакхехьа деза вай يجب أن ننقل هذه الأكياس الى هناك

дlогара галеш схьакхехьа деза вай يجب أن ننقل تلك الأكياس إلى هنا

дlакхийса {djakxeesa} يرمي ، يلقي ، يطرح (بعيداً) ، يتخلص من (فعل للجمع)

кехаташ дlакхийса يرمي الأوراق بعيداً

ца оьшу хlуманаш дlакхийсира цо تخلص من الأشياء الزائدة عن حاجته

дlакховдо {djakxawdo} يناول ، يمدّ ، يبسط (يده)

хьайн куьг дlакховдаде! مد يدك

дlакхосса {djakxossa} يرمي ، يلقي ، يطرح ، يتخلص من

дlакъаста {djaqasta} ينفصل ، يفارق

кlентий дех дlакъаьстира انفصل الأولاد عن الأب

дlакъастар (ду) {djaqastar} انفصال (مصدر)

дlакъасто {djaqasto} يفصل ، يعزل

цомгушниг могушчарх дlакъасто يفصل المريض عن الأصحّاء

дlакъовла {djaqawla} يوصد ، يغلق

дlалалла {djalalla} يسوق ، يقود (للماشية) (فعل للمفرد)

дlалахка {djalaxka} ينفّر ، يهشّ (للماشية) (فعل للجمع)

дlалаца {djalaca} يمسك ، يشغل ، يملأ (حيزاً) ، يحتل (مدينة ، بلد)

хlокху маьнго дукха меттиг дlалоцу هذا السرير يشغل حيزاً كبيراً

гlала дlалаца يحتل المدينة

дlалачкъа {djalachqa} يختبئ

пена тlехьа дlалачкъа يختبئ وراء الحائط

дlалачкъо {djalachqo} يخبِّئ

ахча мича дIалачкъийра цо? ؟ أين خبأ المال

дIалелхо {djalelxo} يطرُد (فعل للجمع)

мостагIий дIалелхо يطرد الأعداء

мозий дIалелхо يطرد الذباب

дIалечкъийла (ю) {djalechqeela} مخبأ ، ملجأ

кхузахь дIалечкъийла яц хьан هنا (ملجأ) ليس لك مخبأ

дIалеIа {djaleja} يطوي ، يثني ، يركب (الأجزاء)

дIама (ю) {djama} (оьр. барсук) غُرَير (راجع كلمة dalam 2)

(ира муцIар а, беха, луьста тIаргIа а болу жима экха)

дIанехьа {djanexha} (схьанехьа عكس) إلى تلك الجهة

дIанисдан {djanisdan} يضع في ترتيب معين ، يرتب ، ينسّق

дIанисдала {djanisdala} يترتب ، يستقيم ، يستوي

массо а гIуллакхаш дика дIанисделира كل الأمور ترتبت بشكل جيد

хьо дIа муха нисвелла хьажа вогIур ву со سوف آتي لأرى كيف ترتبت

дIаоза {djaoza} يزيحه بعيداً ، يسحب (بعكس اتجاه المتكلم)

гIант корехьа дIаоза يزيح الكرسي إلى ناحية الشباك

дIаоза муш! اسحبوا الحبل (شدوا الحبل)

дIаолла {djaolla} يعلّق (فعل للمفرد)

сурт пенах дIаолла يعلق الصورة على الحائط

дIаохка {djaoxka} يعلّق (فعل للجمع)

дIара {djara} ذلك ، تلك ، أولئك

дIаса {djasa} إلى هناك و لهنا ، تأتي مع بعض الأفعال لإعطائها معنى خاص

дIасадаха {djasadaxa} يتنقّل

дIасакерча {djasakercha} يتقلّب

дIасакерчо {djasakercho} يقلب

дIасалела {djasalela} يتنقل

дIасалелар (ду) {djasalelar} تَنقُّل (مصدر)

дIасахьажа {djasaxhazha} يتلفَّت

дIасахьежа {djasaxhezha} يتلفَّت (بشكل متكرر)

дIасахьовза {djasaxhawza} يتحرك في ، يتحرك ، يدور يميناً و يساراً

цIа чохь дIасахьовза меттиг яц لا يوجد في البيت متسع للحركة

дIасхьа {djasxha} (дIаса)

дIатардан {djatardan} يجد مكاناً ل ، يجعله يتسع ل ، يُدخِل في

массо гIанташ цхьана цIа чу дIатардан يضع (يدبّر) كل الكراسي في غرفة واحدة

дIатаса {djatasa} يربط على أو ب ، يشبك ، يترك ، يهجر ، يهمل

болх дIатаса يترك العمل

бераш дIатаса يهجر (يترك ، يتخلى عن) الأولاد

беш дIатаса يهمل البستان

муш гаьннах дlатаса يشبك الحبل بالغصن

дlататта {djatatta} يدفع

hel дlататта! ادفع الباب

дlатаla {djataja} يندسّ ، ينطلق

дlатега {djatega} يخيط

цуьнан чов дlатега еза يجب خياطة جرحه

цуьнан чов дlатега езаш ю جرحه بحاجة الى خياطة

дlатен {djaten} يهدأ ، يسكن

гlовгlа дlатийра هدأت الضجة

дlатесна {djatesna} اسم الفاعل أو المفعول من فعل дlатаса

дlатесна беш بستان مهمل (مهجور)

дlатийса {djateesa} فعل للجمع من дlатаса

йиттина хlуманаш дlатийса ينشر الغسيل

дlатитта {djatitta} يدفع (بشكل متكرر) ، يتدافع

вовшийн дlатуьттуш бара уьш كانوا يتدافعون

дlатовжа {djatawzha} يتكئ على ، يستند

дlатовжо {djatawzho} يسند ، يجعله يتكئ على

дlатоха {djatoxa} يوصل ، يربط ب ، يلحق ب ، يضم إلى . يعلق ، يسمّر ، يضرب ، يصدم

сайн накъостах дlатухур ву ас хьо سوف أُلحقك بزميلي

сурт пенах дlатоха يعلق الصورة على الحائط

отомбила дlатуьйхира иза صدمته السيارة

дlахада {djaxada} ينقطع ، ينفصل ، يعتزل

нахах дlахада يعتزل الناس ، ينقطع عن الناس

дlахадо {djaxado} يقطع ، يفصل

телефон дlахадо يفصل الهاتف

дlахаийта {djaxaeeta} يُعلم ، يُخبِر

дlахеца {djaxeca} يترك ، يحل ، يطلق (سراح)

дlахеца со! اتركني ، دعني

лаьцнарг дlахеца! أطلق سراح المقبوض عليه

дlахила {djaxila} يتنحّى بعيداً ، ينزاح

дlахило {djaxilo} ينحّي بعيداً ، يزيح بعيداً

гlант корехьа дlахило يزيح الكرسي الى جهة الشباك

дlахьажа {djaxhazha} ينظر للجهة المعاكسة للمتكلم (فعل للمفرد)

дlахьажо {djaxhazho} يوجّه إلى ، يرسل إلى (فعل للمفرد)

цlа дlахьажо يرسله أو يوجهه الى البيت

дlахьакха {djaxhakxa} يمسح ، يكنس

нехаш соне дlахьакха يكنس النفايات للزاوية

дlахьарчо {djaxharcho} يلفّ ب ، يحزم ، يقمّط

бер дlахьарчо يقمط الطفل

дlахьовзо {djaxhawzo} يدير، يدوّر (باتجاه معاكس للمتكلم) ، يحوّل ، يغيّر

дlахьулдан {djaxhuldan} يستر ، يغمر

эхье меттиг дlахьулян يستر مكان العورة

дlахlотта {djahotta} يمثُل ، يقف ، يصطفّ ، ينتظم ، يترتب

къедана хьалха дlахlотта يمثل أمام القاضي

дlахlоттам (бу) {djahottam} تركيب ، تشكيل ، تكوين ، نظام ، تنظيم ، ترتيب

пачхьалкхан дlахlоттам نظام الدولة

дlахlотто {djahotto} يضع ، ينصِّب ، يقيم ، ينظّم ، يقدِّم ل ، يشكل ، يرتب

дlачlагlа {djach'agha} يغلق ، يوصد

дlаэккха {djaekkxa} ينطلق ، يندفع (فعل للمفرد)

говр дlаиккхира انطلق الحصان

дlаэккхо {djaekkxo} يطرد ، يجعله ينطلق (فعل للمفرد)

мостагI дlаэккхо يطرد العدو

дlаэха {djaexa} يمر ، يمضي ، يسير . ينساب ، يسيل ، ينزف

денош дlаоьху تجري الأيام

дукха цIий дlаихира цуьнан نزف منه دمٌ كثير

дlаэца {djaeca} يأخذ ، يستلم ، يقبض ، يُقبل في

гIуллакхе дlаэца يقبل في العمل

ахча дlаэца يستلم (يقبض) النقود

дlаэца ! هاك ، خذ

* шега аьлларг дика дIаоьцу цо إنه (يفهم ، يستوعب) بشكل جيد ما يقال له

* Дала дIаоьцийла хьо! قاتلك الله ، ليأخذك الله

дlаяздала {djayazdala} يسجل اسمه ، يلتحق ب ، يشترك في

ишколе дlаязвелира иза تسجل في المدرسةِ

эскаре дlаязвала يلتحق في الجيش

дlаяздан {djayazdan} يكتب ، يدوِّن ، يسجل

дlаяздар (ду) {djayazdar} تدوين ، تسجيل (مصدر)

дlаlано {djajano} يسكب ، يهرُق

дlаьндарг (ю) -аш ю {dja'ndarg} (даьндарг) 1- شظية الرصاصة 2- دوّامة يلعب بها الأطفال

дlаьндарг санна хьийза يدور مثل الدوّامة

дlовш (ду) -аш ду {djawsh}[-ан, -ана, -о] سمّ

дlовш дала يتسمم

дlовш хила يتسمم

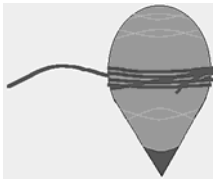
дlовш хила хьуна! ليتك تتسمم

дlовш мала يشرب السم ، يتجرع السم

дlовш мало يشربه السم ، يسمم

дlовш тоха يرشُّه بالسم

дlовш тоьхна кхача طعام مسموم

дlаьндарг

дlовше {djawshe} سامّ

дIовше лаьхьа أفعى سامة

дIовше хIуманаш مواد سامة

дIогара {djogara} (дIагара , дIара) ذلك ، ذاك ، الذي هناك ، الذين هناك

дIуьтIа (ю) -наш ю {djuet'a}[-нан, -нна, -но] (оьр. великан) عملاق ، مارد

Е (Ye)

Ешап (Yeshap)

еакIов { yeak'aw} (оьр. квадратный) مربَّع ، تربيعي

еакIов къовларш (оьр. квадратные скобки) القوسان المربّعان أو المعقوفان

еакIовнан орам (оьр. квадратный корень - мат.) جذر تربيعي

еакIовне даккха (оьр. возвести в квадрат) يربّع

еарин де (ду) { yearin de} (оьр. четверг) يوم الخميس

еарин дийнахь في يوم الخميس

его {yego}[егайо, егийра, егийна] (ю الثاني للجنس) ترتجف ، ترتعش . ينفض

мелла егайо иза هي ترتجف من البرد

шен хеча егийра цо نفض سرواله

едда {yedda} (ю الثاني للجنس) ركضاً ، للجنس الثاني

едда яхара иза هي ذهبت ركضاً

едда яхна иза تزوّجت الفتاه خطيفة حسب العادة الشيشانية

ез (ду) -аш ду {yez}[йоьзан, йоьзана, йоьзо] (оьр. жёлтая медь) نحاس أصفر

еза {yeza} (ю الثاني للجنس) ثقيل ، ثمين ، مبارك ، معظّم

хIара ишкап дукха еза ю هذه الخزانة ثقيلة جداً

хIара ишкап механа еза ю هذه الخزانة غالية السعر

лайлатул къадр еза буьйса ю ليلة القدر ليلة مباركة

еза {yeza}[еза, йийзира, езна] (ю الثاني للجنس) يحب . يريد ، يحتاج . يحب ، ينبغي

суна сайн йоl дукха еза أحب ابنتي كثيراً

хьуна хlун еза? ؟ ماذا تريد / ماذا تريدين

со цlа яха еза (للمؤنث) يجب أن أذهب إلى البيت

езар (ю) {yezar}[-ан, -на, -о] محبوبة ، حبيبة

ездари (ду) {yezdari} الحرير أو الذهب أو الفضّة ديباج ، قماش من الحرير مقصَّب أو مطرز بخيوط

(оьр. парча) (махмар)

езийта {yezeeta}[йоьзуьйту, езийтира, езийтина] يحبِّب (للجنس الثاني ю)

нахана ша йоьзуьйту цо هي تحبب الناس بها

ека {yeka} = **дека**

* да ма ека (хьан, цуьнан) بادئة تعجبيّة

да ма ека Майма хьан! И хIун дара ахь аьлларг? عجباً يا مايما ، ما هذا الذي تقولينه

екха 1 {yekxa} (дегlан чуьра кхача эшар) هزال (نقص المواد الغذائية في الجسم)

екха 2 {yekxa}[екха, йийкхира, екхна] صفى ، صحا

стигал екхна صفت السماء

екхна {yekxna} صافٍ ، صاحٍ

стигал екхна ю السماء صافية

екхна стигал سماء صافية

екхоъ (ю) екхоаш ю {yekxo'}[екхоан, -на, екхоо, екхоэ] 1- غدّة 2- عقدة ليمفاوية

(оьр. 1- железа 2- лимфатический узел)

екхоаш яхкар التهاب الغدد

хьакхаран екхоаш غدد دهنية

екъа {yeqa} جافّ ، جامد (للجنس الثاني ю)

екъа {yeqa}[йоькъу, йийкъира, екъна] (декъа) يوزّع ، يقسم ، يجزِّء

екъа къамкъарг (ю) {yeqa qamqarg} (оьр. трахея) – анат.) القصبة الهوائية (تشريح)

ела {yela}[йоьлу, йийлира, йийлина] تَضحك (للجنس الثاني ю)

стенах йоьлу хьо? ؟ مم تضحكين

елахь {yelaxh} إذا (للجنس الثاني ю)

и цlахь елахь воглур ву со سآتي إذا كانت في البيت

елаш (ю) {yelash} فوائد (ربا) ، ضرائب ، رسوم جمع لكلمة ял 1

елаяла {yelayala}[елало, елаелира, елаелла] تبتسم ، تَضحك (للجنس الثاني ю)

елийта {yeleeta}[йоьлуьйту, елийтира, елийтина] يجعلها تضحك (للجنس الثاني ю)

елла {yella} ميتة ، متوفّاة (للجنس الثاني ю)

цуьнан нана елла ю أمه ميتة

елла {yella}[йоьллу, йиллира, йиллина] يفتح (للجنس الثاني ю)

нел елла! افتح الباب

нел йиллина ю الباب مفتوح

ело {yelo}[елайо, елийра, елийна] يُضحك (للجنس الثاني ю)

хьа елийра иза? ؟ من أضحكها

елха {yelxa}[йоьлху, йилхира, йилхина] تبكي (للجنس الثاني ю)

хьо хIунда йоьлху? ؟ لماذا تبكين

ахIи-декъе яхна елха تبكي بحرقة

елхийта {yelxeeta}[йоьлхуьйту, елхийтира, елхийтина] يجعلها تبكي (للجنس الثاني ю)

елхо {yelxo}[елхайо, елхийра, елхийна] يُبكي (للجنس الثاني ю)

и йоl хIунда елхайо ахь? ؟ لماذا تبكي البنت

емалдан {yemaldan} (оьр. опорочить) يعيب ، ينتقص ، يقدح في

цара иза емалво هم ينتقصونه (للمذكر)

ен {yen}[йоь, йийра, йийна] يقتل ، يذبح (للجنس الثاني المفرد ю)

таллархочо борз йийра قتل الصّياد الذئب

ерг {yerg} الذي (للجنس الثاني ю)

тlорказ чохь ерг хlун ю? ؟ ما الذي يوجد في الصندوق

ерза {yerza}[йоьрзу, йирзира, йирзина] يستدير ، يلتئم ، يطل (للجنس الثاني ю)

йоl соьгахьа йирзира استدارت الفتاة نحوي

чов сиха йирзира التأم الجرح بسرعة

нel къилбехьа йирзина ю الباب مطل نحو الجنوب

дешархо lилманна тlе йирзира عكفت الطالبة على العلم

ерзо {yerzo}[ерзайо, ерзийра, ерзийна] يدير ، يوجّه ، يعالج (للجنس الثاني ю)

ерриг {yerrig} كل ، جميع ، بالكامل (للجنس الثاني ю)

ерстана {yerstana} بدينة ، سمينة (للجنس الثاني ю)

ерстана ятlа йоллу иза تكاد تنفجر من البدانة

еса (ду) {yesa}[-нан, -нна, -но] سورة ياسين

Еса деша يقرأ سورة ياسين وعدد من الأذكار على روح الميت

еста {yesta}[еста, йистира, йистина] ينتفخ . يتورم (للجنس الثاني ю)

лазийна меттиг йистира انتفخت المنطقة المصابة

естийта {yesteeta}[йоьстуьйту, естийтира, естийтина] يجعله ينتفخ أو يتورم (للجنس الثاني ю)

етт (бу) хьелий ду {yett}[аьттан, аьттана, аьтто, аьтте] بقرة

аьттан шура حليب البقر

етт

етт оза يحلب البقرة

етт бехкина ولدت البقرة

етт lаьхира خارت البقرة

етт бугlе лаца يسفد البقرة

етт бигинчул тlаьхьа зайл ца буллу لا يفيد إغلاق الباب بعد سرقة البقرة (مثل)

етта {yetta}[етта, йиттира, йиттина] (يضرب ، يقرع ، يطرُق) بشكل متكرر

вала воллалц йиттира цунна ضُرب ضرباً مميتاً

еттар (ду) {yettar} ضَرب (مصدر)

еттарца lамалур дац бер لا يمكن تأديب الطفل بالضرب

еттийта {yetteeta}[йоьттуьйту, еттийтира, еттийтина] يجعلهم يضربوه

ас-м йоьттуьйтур яц цхьаьнгге а хьуна لن أدع أحداً يضربك

етшура (ю) {yetshura} لبن رائب

еха 1 {уеха}[йоьху, йийхира, ехна] يخطب ، يطلب يد فتاة للزواج (للجنس الثاني ю)

цуьнан йоl еха баьххира уьш حضروا لخطبة ابنته

еха 2 {уеха} طويلة (للجنس الثاني ю)

еха месаш شعر طويل

ехк 1 (ю) ахкарш ю {уехк}[ахкаран, кхкарна, ахкаро] مشط

ехк хьакха يمشِّط ، يسرح شعره

ахкаран цергаш أسنان المشط

юькъа ехк مشط أسنانه متراصّة

ехк 2 (ю) ахкарш ю {уехк} (оьр. грабли) (кагтухa) المدمَّة (أداة ذات أسنان لجمع العشب أو الحجارة الصغيرة أو لتسوية التربة) (كلمة محلية)

ехка {уехка}[йоьхку, йихкира, йихкина] يربط ، يضمد ، يعقِد (للجنس الثاني ю)

чов ехка يربط أو يضمد الجرح

юкъ ехка يشد وسطه بحزام أو يتحزّم بسلاح على وسطه

ешап (ду) -аш ду {уешар}[-ан, -на, -о] عجوز ساحرة (في الحكايات)

Ж (Zh)

Жа (Zha)

жа (ду) -ш ду {zha}[же̲н, же̲на, жано̲, же̲га] (оьр. отара) قطيع من الغنم

жагIа (бу) -наш бу {zhagha}[-нан, -нна, -но̲] (оьр. гравий) حصىً ، حصباء (نادراً تسمى тIо)

жагIжагIа (ю){zhaghzhagha} (оьр. галка, черный ворон) (أنظر хьаргIа) (كلمة نادرة الاستعمال)

жагIнакх (ю) -аш ю {zhaghnakx} (куллан цIе) شجيرة ذات ثمر أحمر شبيه بثمار عنب الثعلب

жайна 1(ду) -ш ду {zhaina}[жайнин, жайнина, жайно̲] (оьр. книга) كِتاب

жайна деша يقرأ كتاباً ، يطالع كتاباً

жайна яздан يؤلف كتاباً

дукха жайнаш яздина цо ألف كتباً كثيرة

уггара муьтIахь доттагI – жайна ду الكتاب خير صديق

жайна 2 (ду) -ш ду {zhaina}[жайнин, жайнина, жайно̲] (хIайкал) تميمة

жамбалт

жайна даккха يعمل تميمة

жайна даьккхина ду цунна (هو مسحور) معمول له تميمة

жайнийн тыка (ю) {zhaineen tueka} مكتبة (لبيع الكتب)

жакъжакъ-буц (ю) {zhaqzhaq-buc } (асаран буц ю) نوع من النباتات الطفيلية

жалекъорг (ду) -аш ду {zhaleqorg} نوع طائر مغرد

(оьр. щур) (хаза эшарш локху олхазаран цIе)

жалелор (ду) {zhalelor} (жа кхабар) تربية الغنم

жаматта (ю) {zhamatta} (жа латто меттиг) مكان وقوف الغنم

жамбалт (ду) -аш ду {zhambalt} (доккха диг) فأس (بلطة) كبير (يعتبر أيضاً من أسلحة الحرب)

жамI (ду) -аш ду {zhamj}[-ан, -ана, -о̲] نتيجة ، ناتج ، مجموع ، حاصل الجمع

талламан жамlаш (оьр. итоги проверки) نتائج البحث

жамl хlотто (дан) (оьр. суммировать) يلخّص ، يجمل

жамlаша шаьш дуьйцу النتائج تتحدّث بنفسها

жамlат-ламаз (ду) {zhamjat-lamaz} صلاة الجماعة

жамlат-ламаз дан يصلي صلاة الجماعة

жана (ю) -ш ю { zhana} (жанин, жанина, жано] 1- المحور الدائري للمغزل 2- كُرسي حجر الطاحونة

(оьр. 1- вращающаяся ось вретена 2- подшипник мельничного жёрнова)

жаннаш (ду) {zhannash} كِلى ، الكليتين جمع لكلمة жим

жансу (ду) {zhansu}[жансун,жансуна,жансуно,жансуга] (оьр. селитра) نترات البوتاسيوم

жантати (ю) жантатеш ю {zhantati}[-н, -на, -но, -га] (оьр. ширица) نوع من الأعشاب

жаргlа (ю) -наш ю {zhargha}[жаргlин, жаргlина, -но] (стен хьакха) خِنزيرة : أنثى الخِنزير

жарж (бу) -аш бу {zharzh}[-ан, -ана, -о] (оьр. кукурузная сечка) جريش الذُرة يستعمل لإطعام الماشية

жарж баккха يحضّر مسحوق الذرة

жатташ (ю) {zhattash} أسراب الطيور جمع لكلمة жут

жахар (бу) -ш бу {zhaxar}[-ан, -на, -о] جذور نبات (الحونك) مسلوقة أو مقلية

(кхехкийна я кхерзина хьонкин орамаш)

жалар (ду) -ш ду {zhajar}[-ан, -на, -о] (оьр. кресть) (жlара) صليب

жалар

жалар дан (يقوم به النصارى عند الصلاة) يعمل على صدره إشارة الصليب

жалар олла يتقلد الصليب

цlен жалар الصليب الأحمر

жалар некъ (оьр. перекрёсток) تقاطع طرق

жаларан тlемаш (оьр. крестовые походы) الحروب الصليبية

жалар дола {zhajar dola} (галморзахдала) يتقاطع

жалар дуьйлуш дуккха а некъаш дара كان هناك الكثير من الطرق المتقاطعة

жаларш (ду) {zhajarsh} (оьр. жабры) خياشيم (السمك)

жалу (ву) -й бу { zhaju}[-ьнан, -ьнна, -ьно, -ьне] راع الغنم

же { zhe} هيا (للنداء)

же, ма lелахь هيا عجّل

же ваха {zhe waxa} (жа дажо ваха) يذهب لرعي الغنم

желтий {zheltee} (оьр. Грекаш бу) الإغريق

жен { zhen} (жа бохучу дашах даьлла ду) خاصّ بالغنم

жен нехча جبن الغنم

жен морзгал (مرض) جدري الدجاج

жен мотт (жаматта)

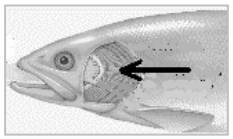
жерахь {zheraxh} (суьйранна хьалхха) باكِراً في المساء

жерахь веара со حضرت باكراً في المساء

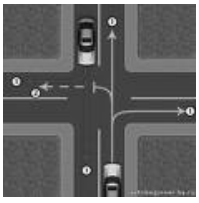
жерахьо (مساءاً) باكراً نوعاً ما

жеро (ю) {zhero}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. вдова) مطلقة

жеро яла تُطلّق

жалаш

жалар некъ

жеролла (ду) {zherolla} (жеро хилар) تَطلُّق ، طلاق (يخص المرأة فقط)

жерчий (ду) {zherchee} نعاج جمع لكلمة жий

жигара {zhigara} (мало йоцуш, каде) نشيط ، فعّال . بنشاط ، بفاعلية

балхахь жигара ву иза هو فعّال في العمل

жигара дакъа лаца деза аша يجب أن تشاركوا بفاعلية

жигарадаккха {zhigara dakkxa} ينشِّط ، يفعِّل (فعل للمفرد)

жигарадала {zhigara dala} ينشط (فعل للمفرد)

жигаралла (ю) {zhigaralla} (мало йоцуш, каде хилар) (оьр. активность) نشاط ، فاعلية

маьлхан жигараллин бохь (фллк) ذروة النشاط الشمسي

жигархо (ву,ю) {zhigarxo} (каде, хьуьнаре къинхьегамхо) عامل أو فرد نشيط

жижиг (ду) -аш ду {zhizhig}[-ан, -на, -о] لحم

жижиг охьург

жижиг кхехко يسلق اللحم

жижиган чорпа مرق اللحم

жижиг датта يشوي اللحم

жижиг даттар شواء

жижиг ахьа يفرم اللحم

аьхьна жижиг لحم مفروم

жижиган зовт (ю) {zhizhigan zawt} (оьр. мясокомбинат) مصنع تصنيع اللحوم

жижиг духку туька (ю) دكان اللحم ، ملحمة

жижиг охьург (ю) {zhizhig oxhurg} آلة لفرم اللحم

жий (бу) жерчий ду {zhee}[-н, -на, -но, -га] (оьр. овца) نعجة

жий бехкина ولدت النعجة

жилlалам (ду) {zhiljalam} (lаламехь, садолу а, садоцу а хIума дерриге а) كل العالم (كلمة قديمة)

жим (бу) жаннаш ду {zhim}[-ан, -ана, -о] (оьр. почка) كِلية (كِلى)

жим дlабаккха يستأصل الكلية

жимчуьра тlулг дlабаккха يستأصل الحصى من الكلية

жима {zhima} (зима) صغير سناً أو حجماً (للمفرد)

жима стаг شابّ

жима а, воккха а ца лоруш بدون اعتبار للسن

жима хета (حجماً) ، يراه صغيراً يبدو صغيراً

хьайн хенал жима хета хьо تبدو أصغر من سنك

хlокху духархо жима хоьтуьйту хьо هذا الزي يجعلك تبدو صغيراً

жима элп حرف صغير

жима а, воккха а صغيرهم وكبيرهم

ЖимаАзи (ю) {Zhima Azi} آسيا الصغرى

жималла (ю) {zhimalla} حداثة ، صغر (سناً) . صغر ، ضآلة

жималлин кеп (ю) {zhimallin kep} (оьр. уменьшительная форма) تَصغير (نحو)

жимаха {zhimaxa} أصغر ، الصغرى

жимаха волу ваша الأخ الأصغر

жимаха долу дакъа الحصّة الأصغر ، الجزء الأصغر

жимдала {zhimdala} يصغرُ ، يصبح صغيراً

жимдан {zhimdan} صغَّر ، جعله صغيراً

жимлург (ду) {zhimlurg} (оьр. уменьшпемое - мат.) مطروح منه (رياضيات)

жимма {zhimma} (кlеззиг) قليلاً ، ضئيلاً

сол жимма воккха вара иза كان أكبر مني قليلاً

суна жимма оьрсийн мотт хаьа أعرف اللغة الروسية قليلاً

жим-жимма شيئاً فشيئاً

жимо {zhimo} صغير نوعاً ما (سناً أو حجماً)

жимхалла лело {zhimxalla lelo} أصول تعامل الشخص مع الذي يكبره سناً حسب العادات الشيشانية

шел воккхачуьнца жимхалла лело деза يجب على الشخص أن يراعي أُصول التعامل مع الذي يكبره سناً

жимчохь {zhimchoxh} في الصغر ، أيام الطفولة

жимчохь дуьйна منذ الصغر

жимчохь lемина хlума тlулга тlе аьгна йоза ду (مثل) التعلم في الصغر كالنقش في الحجر

жин* (ду) -аш ду {zhin}[-ан, -на, -о] جنيّ

жинашца тайна ву иза هو يتعامل مع الجن

* хьан жинаша хIун боху? ها ، ماذا تقول لك تخيلاتك؟

жир (ю) -аш ю {zhir}[-ан, -ана, -о] (оьр. опилки) النُّشارة : ما يسقط عند نشر الخشب

дечиган жир نشارة الخشب

жирга {zhirga} (оьр. противный) مقرف ، بشكل مقرف

хирга хета (боьха хета) يشمئز ، يقرف

жиргlа (ю) -наш ю{zhirgha}[-ан, -нна, -но] (оьр. бубен) دفّ

жиргlа етта يضرب على الدف بشكلٍ متكرر

жовхlар (ду) -рш ду {zhawhar}[-ан, -на, -о] (оьр. жемчуг) جوهرة ، درّ жиргlа

жоммагlа (ду) -ш ду {zhommagha} (жима диг) فأس (بلطة) صغير (أُستعمل أيضاً في الحرب)

жоп 1(ду) жоьпаш ду {zhop}[жоьпан, жоьпана, жоьпо] إجابة ، جواب ، ردّ ، استجابة

дуьззина жоп إجابة وافية

жоп дала يجيب ، يرد

хаттарна жоп делира цо أجاب على السؤال

жоп 2 (ду) жоьпаш ду {zhop}[жоьпан, жоьпана, жоьпо] مسؤولية

жоп дала يتحمل المسؤولية

ас массо а хlуманна жоп лур ду سوف أتحمل مسؤولية كل شيء

ас жоп лур ду цунах أنا سوف أتحمل مسؤولية

жоп хатта (жоп деха) يسائل

жоп хаттар (жоп дехар) مساءلة

соьга жоп доьхур ду цара سوف يسائلوني

жоьжхати (ю) {zhoezhxati}[-н, -на, -но, -га] جهنم

жоьжахатехь في جهنم ، في الجحيم жут

жоьла (ю) -наш ю { zhoela}[жоьлин, жоьлина, -но] (гlота) حظيرة الخراف (كلمة محلية)

(жа lалашден керт)

жоьпалла (ду) -ш ду {zhoepalla} مسؤولية

жоьпалла тledожо يحمله المسؤولية

жоьпалла хьуна тledужу المسؤولية تقع عليك

жоьпаллах кlелхьарвала ينجو من المساءلة

массо а хlуманна жоьпаллахь ву со أنا مسؤول عن كل شيء

жоьра-баба (ю) {zhoera-baba} (оьр. баба-яга) امرأة عجوز شريرة (في الحكايات الخرافية)

жугlар-бlаьргаш (бу) {zhughar-bja'rgash} (оьр. карие глаза) عينان بندقيتا اللون (بني فاتح)

жуккар (ю) -ш ю {zhukkar}[-ан,-на,-о,-е] (оьр. трутень) 1- ذكر النحل 2- مكسال ، طفيلي

жулар (ю) -ш ю {zhular} (оьр. недоуздок) الرسن : ما كان من الأزمة على الأنف

[-ан, -на, -о] (говрана бага юхку гаьллаш йоцу дуьрста)

жут (ю) жатташ ю {zhut}[жуьтан,жуьтана,жуьто,жуьте](олхазарийн тоба) سرب (للطيور)

жухарг (ву) -аш бу {zhuxarg}[-ан, -ана, -о] (оьр. клоун) مهرّج

жуьгти (ву,ю) -й бу {zhuegti}[-чун, -чунна, -чо] يهوديّ

жухарг

жуьгтийн мотт اللغة العبرية

жуьгтийн молла حاخام

жуьжап (ду) -аш ду {zhuezhap} كَشْكَش (الثوب)

[-ан, -ана, о] (оьр. оборка)

жуьжап лаца يخيط له كشكش ، يهدِّب

жуьйраш (ю) {zhierash} نخالة : ما يتبقّى من غربلة الذرة

(оьр. высевки – после просеивания кукурузной муки)

жуьрг (ю) -аш ю {zhuerg}[-ан, -ана, -о] (оьр. вощина) خلية نحل

жlавний (ю) {zhjawnee} (оьр. дикая морковь) جزر بري (نوع نبات)

жlай-гlант {zhjai-ghant} (оьр. табуретка) كرسي دائري بلا مسند وبثلاث أرجل . كرسي بلا مسند

жlайрахо (ву,ю) {zhjairaxo} أحد أفراد سكان قرية (Джерах)

жlайхо (ву,ю) {zhjaixo} (оьр. аварец) أحد أفراد قومية تعيش في الداغستان

жlакки (ю) жlаккеш ю {zhjakki}[-н, -на, -но, -га] (оьр. шашки) لعبة السيجا أو الدّاما

жlаккех-ловзар يلعب بالسيجا

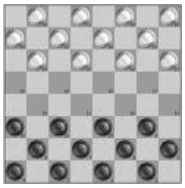
жlамар (ю) -ш ю {zhjamar}[-ан, -на, -о] الأشكال الزخرفية التي تتشكل على الزجاج نتيجة البخار المتجمد عليه في أيام الشتاء القارصة

(lаьнан шелонна коран бlаьрга тlехь хlоьттина, хаза тlамар)

жlара (ду) {zhjara}[жlарин, жlарина, жlаро, жlаре] (жалар) صليب

жlаьвнаш (ю) {zhja'wnash} жlов جمع لكلمة شواكيش ، مطارق

жlаьла (ду) жlаьлеш ду {zhja'la}[жlаьлин, жlаьлина, жlаьло] كلب

жlакки

таллархойн жlаьла كلب صيد

лар толлу жlаьла كلب أثر

lамийна жlаьла كلب مدرب

жlаьла лета ينبح الكلب

луьра жlаьла كلب شرس

хьерадаьлла жIаьла كلب مسعور

жIаьлин кIеза جرو الكلب

* деллачу жIаьлел башха نهائياً ، أدنى من مقدار بعوضة أو كلب ميت

* жIаьлеша яарг (لتأكله الكلاب) تباً له

* жIаьлийн даар (يقصد به طعام أعدّ بطريقة سيئة) خبيصة

жIаьлийн къур (ду) {zhja'leen qur} (оьр. птица-пчелоед) طائر آكل النحل (نوع من الطيور)

жIаьлийн нитт (бу) {zhja'leen nitt} (оьр. яснотка) نبات من فصيلة القُراص لا يؤكل وغير قارص

жIаьлийн нускал (ду) {zhja'leen nuskal} (орь. гриб) فطر

жIаьлийн ун (ду) {zhja'leen un} (оьр. насморк) (шелвалар) زكام

жIаьлийн чIара (бу) {zhja'leen ch'ara} (оьр. вьюн) اللّش (سمك نهري من فصيلة الشبابيط)

жIов (ю) жIаьвнаш ю {zhjaw}[жIаьвнан, жIаьвнна, жIаьвно] شاكوش ، مطرقة

жIов тоха (بالشاكوش) يطرق

дечиган жIов شاكوش خشبي

* жIов дIаяккха يقضي عليه

жIов

жIов-морзах (ду) {zhjaw-morzax} عدّة ، شاكوش وكماشة

жIовни (ю) жIовнеш ю {zhjawni} (натарш , хьаьрмакаш) جذر دريّ (زراعة)

жIож (ю) жIоьжнаш ю {zhjozh}[-ан, -ана, -о] (мохь 3) الدّهن أو الشحم الدّاخلي

жIолам (ю) -аш ю {zhjolam} (оьр. валежник) الأغصان المتدلية والمتيبّسة من الشجرة أو الشجيرة

[-ан, -на, -о] (лаьтта охьаяхана якъаелла ситтина коьллаш, дечигаш)

жIонка (ду) -ш ду {zhjonka}[жIонкин, жIонкина, жIонко, жIонке] جزر

жIонкин мутт عصير الجزر

жIормак (ю) -аш ю {zhjormak} قطعة من الجلد يوضع فيه الحجر المراد رميه بواسطةالمرجام أو المقلاع

[-ан, -на, -о] (оьр. кусок кожи, в который закладывают камень /составная часть пращи)

жIуга (ю) -наш ю {zhjuga}[-нан, -нна, -но] 1- سرب (طيور ، حشرات ، أسماك)

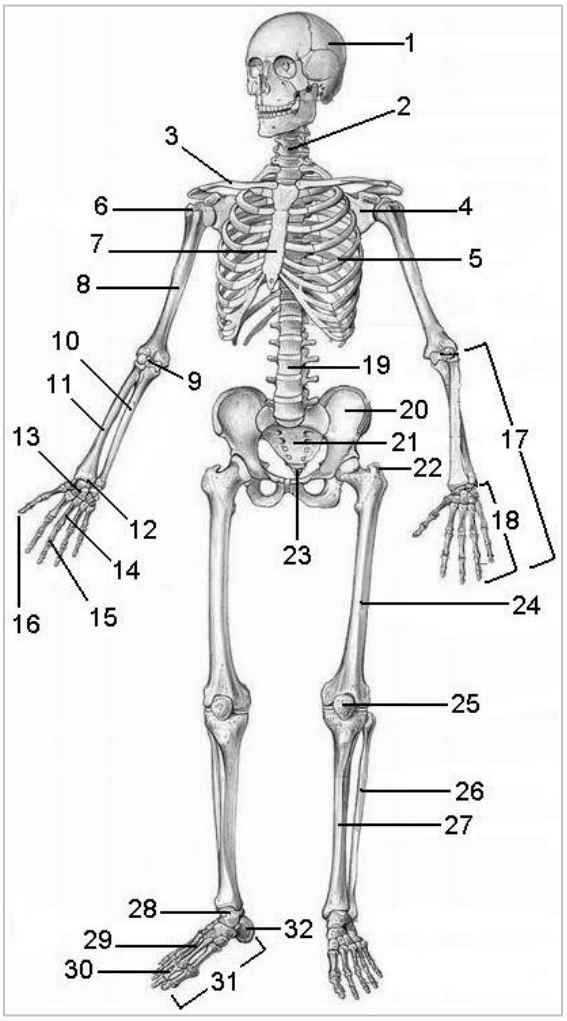
(1- дуккха а олхазарш, чиркаш, чIерий 2- адамийн жима тоба) 2- جماعة غير كبيرة من الناس

чуьркийн жIуга سرب من الناموس

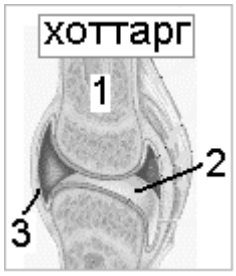

жIаьлийн нускал

Дегlан даьlахкаш

1- туьта
2- йоlзарш
3- динбухка
4- пханар
5- пlендарш
6- белшкорта
7- некхан у
8- белшан даьlахк
9- пхьаьрсан гола
10- чlу даьlахк
11- чlу-пхьарс
12- хьакхолг
13- хьакхолган даьlахкаш
14- куьйган даьlахкаш
15- куьйган пlелгаш
16- нана-пlелг
17- пхьарс
18- куьг
19- хоттарш
20- хенан даьlахк
21- гlартхотте
22- хенан маьlиг
23- цlоганан даьlахк
24- буноста
25- голан хьокхам
26- чlуноста
27- гоноста
28- хьорка
29- коган даьlахкаш
30- коган пlелгаш
31- ког
32- кlажа

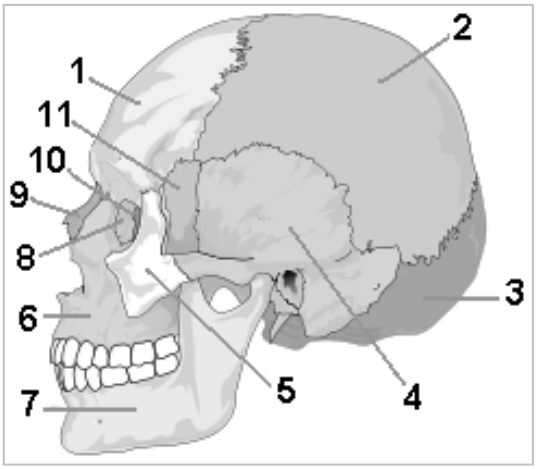

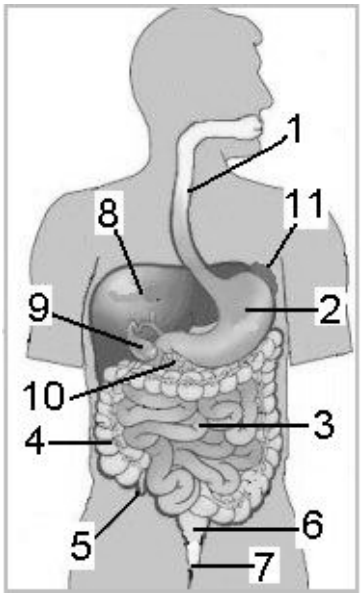
1- даьlахк
2- чохчам
3- хоттарган ботт

Туьтанан даьlахкаш

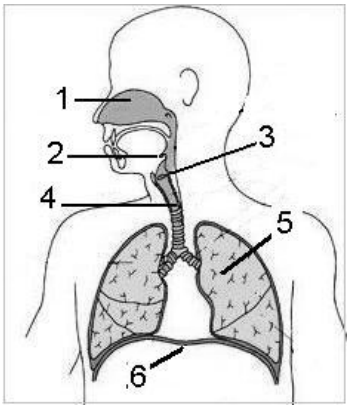
1- хьаьжан даьlахк 2- хьен даьlахк 3- тlуьска 4- лергъюххера даьlахк
5- чlишталган даьlахк 6- лакхара мочхал 7- лахара мочхал 8- бlаьрхин даьlахк 9- меран даьlахк 10- цецан даьlахк 11- зайлан даьlахк

Кхача ахьаран меженаш

1- тlеда къамкъарг 2- зорх (хьер)
3- коча йоьхьаш 4- стомма йоьхьаш
5- сов йоьхь 6- нийса йоьхь
7- гоьта 8- доlах 9- къаьхьаниг (стим)
10- зорхан екхоъ 11- lонжар

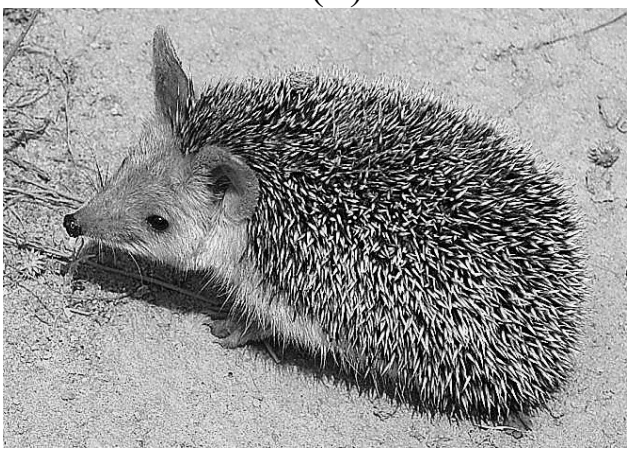

Садеlаран меженаш

1- меран хара 2- тlилдиг 3- къамкъарг 4-екъа къамкъарг

5- пах (пехаш) 6- оьз

З (Z)

Зу (zu)

забар (ю) -ш ю {zабar}[-ан, -на, -о] (бегаш) مزاح ، هزل . دعابة ، نكتة ، فكاهة . نادرة

хаза забар مزاح لطيف

вон забар مزاح ثقيل

цуьнан забарш вон ю مزاحه ثقيل

забар ян يمزح

забар ма е соьца! لا تمزح معي

забарш ян يمازح

и забар яц ليست هذه بدعابة أو مزاح

забарш еш элира цо قال مازحاً

забарина على سبيل المزاح

забарина ала قال على سبيل المزاح أو النكتة

шен къамел забаре дерзийра цо حول حديثه إلى مزاح

забаре доцу къамел حديث جدي

забар йоцуш بجدّ

забарна а доцуш بشكل جدي

тlом забар яц الحرب ليست بمزاح

забар ечохь вац со لست في موقف مزاح

забарш ян дог ца догlу сан لا مزاج عندي للمزاح

хlара забар ечохь дац ليس هذا مقام هزل

дукха забарш ю церан لهم نوادر كثيرة

забарш а йитий соьга ладогlа! دع المزاح جانباً واستمع لي

забаре {zабare} مزاحي ، هزلي ، دعَّاب

забаре стаг رجل دعاب

забаре дийцар قصة هزلية

забарча (ву,ю) {zабarcha}[забарчин, забарчина, забарчо] مزَّاح ، هزَّال

заббари (ву,ю) {zabbаri}[-н, -на, -но, -га] (гуттар кечвелларг) غندور (متأنق في ملبسه)

завод* (ю) {zavod} (зовт ю) مصنع

загIа (ду) -наш ду {zagha}[-нан, -нна, -но] هدية من أهل الزوج إلى أهل العروس في ليلة زفافها وهي عبارة عن فخذ الذبيحة التي تم ذبحها لإعداد وليمة العرس

заза (ду) -наш ду {zaza}[-нан, -нна, -но] زهر ، نوّارة ، برعم ثمري (بداية الثمرة ، يكون على شكل زهرة)

заза датIа يتفتّح البرعم الثمري

заза даккха يُنوّر ، يُزهر بالبراعم . يزدهر

заза даьккхина مزهر بالبراعم الثمرية . مزدهر

заза охьадожа يسقط الزهر

зазадаккхар (ду) {zazadakkxar} (مصدر) إزهار . ازدهار

зазакочар (ду) {zazakochar} (оьр. петуния) بَطُّونة (نوع نبات)

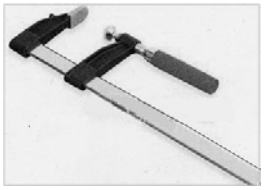
зайл 1(бу) -аш ду {zail}[-ан, -ана, -о] سقَّاطة الباب ، مزلاج

зайл болла يغلق المزلاج

неларна зайл болла يغلق الباب بالمزلاج

зайл баккха يفتح المزلاج

неларан зайл баккха يفتح مزلاج الباب

зайл 1

зайл 3

зайл 2 (бу) -аш ду {zail}[-ан, -ана, -о] (оьр. клин) إسفين ، خابور

зайл тоха يدق إسفيناً

зайл 3 (бу) -аш ду {zail} (дечикан пхьеро лелош гIирс бу, борз-морзах санна ши у чIоггIа тIеттIа къовлуш лелабо иза) مربط نجارين

зайла (ю) -наш ю {zaila}[зайлин, зайлина, -но] مقلاة (بدون مقبض) ، صاج

(шена чохь бепиг дотту а, сискал йотту а чуьйнан тIам боцу экъа ю)

зайлан даьIахк (ю) (оьр. клиновидная кость) العظم الإسفيني (يقع في منتصف الجمجمة)

зайт* (ду) -аш ду {zait}[-ан, -ана, -о] (оьр. растительное масло) زيت

хьаьжкIин зайт زيت الذرة

чуьйнавохуьйту зайт (оьр. касторовое масло) زيت الخروع

зайт даккха يستخرج الزيت

зайт хьакха يدهن بالزيت

зайт тоха يُزيّت ، يُشحِّم

зайт дотта يصُب الزيت

зайттухург

зайт-дитт (ду) -аш ду {zait-ditt} (оьр. олива) شجرة زيتون

зайт-диттан {zait-dittan} (оьр. оливковый) زيتي ، زيتوني (لون)

зайтдаьтта {zaitda'tta} (оьр. оливковое масло) زيت الزيتون

зайтдоккхург (ю) {zaitdokkxurg} معصرة زيتون

зайттухург (ю) {zait tuxurg} (оьр. маслёнка) مزيتة

закат* (ду) -аш ду {zakat}[-ан, -на, -о] إلزكاة

закат даккха يخرج الزكاة

закат даккхар إخراج الزكاة ، دفْع الزكاة

закон* (ду) -аш ду {zakon} (Iедал , Iедалш) قانون

законехь дан يعمل وفقاً للقانون

законаш арахеца يسن أو يشرّع القوانين

законехь долу قانوني

законехь доцу غير قانوني

законехь мах бар زواج قانوني

законе хьаьжжина حسب القانون

lаламан законаш قوانين الطبيعة

закъ-аьлла {zaq-a'lla} (цIаьххьана) فجأة ، بشكل مفاجئ جداً

закъ-аьлла саца يتوقف فجأة

закъалт (ду) {zaqalt}[-ан, -ана, -о] (тешамна каралург) عربون ، تأمين (على سبيل الضمان)

закъалт дала يدفع عربوناً

закъалт эца يأخذ عربوناً

закъалтана كعربون ، على سبيل العربون

залк (ю) -аш ю {zalk}[-ан, -ана, -о] (цолк) طريق أو منطقة ذات حفر ونحوه

зама (ю) -наш ю {zama}[-нан, -нна, -но] زمن ، وقت ، موسم . زمان ، عصر ، عهد

шира заманчохь في الزمن القديم

шеран йиъ зама فصول السنة الأربعة

зама яккха (хан яккха) يقضي وقتاً أو زمناً

хала зама ю хlара هذا زمن عصيب

шен заманчохь في زمانه

вайн заманахь (заманчохь) في زمننا ، في عصرنا

заманан латтам (хенан латтам) ظرف زمان

паччахь заманчохь الملك (عصر) في عهد

зарзар

заманан {zamanan} عصريّ

заманан дахар (оьр. современная жизнь) حياة عصرية

заманхо (ву,ю) {zamanxo}[-чун, -чунна, -чо] معاصر

замо (ву) замой бу {zamo}[-чун, -чунна, -чо] واحد من مجموعة تذهب لإحضار العروس حسب العادات الشيشانية

замолах ваха يذهب لإحضار العروس مع المجموعة الآنفة الذكر

зарг (ю) -аш ю {zarg}[-ан, -ана, -о] (коьртан цIока ю) فروة الرأس

зарг яккха يسلخ فروة الرأس

зарзар (ю) -ш ю {zarzar}[-ан, -на, -о] (оьр. соловей) بلبل ، عندليب (طائر مغرد)

(хаза эшарш локху, боьмаша-сира бос болу хаза олхазар)

зарздала {zarzdala}[зарзло, зарзделира, зарзделла] (тишдала) يهترئ ، يبلى بالاستعمال

кехат зарзло تهترئ الورقة

зарздан {zarzdan} (тишдан) يُبلي بالاستعمال

зарздола {zarzdola} (зарздала) يَبلى بالاستعمال

заррат

жайнин мужалт зарзйоьлла بلي غلاف الكتاب

зарзйоьлла мужалт غلاف بال

заррат* (ю) -аш ю {zarrat} (оьр. атом) ذرّة

зарратан бомба قنبلة ذريّة

захал (ву,ю) -ш бу {zaxal}[-ан, -на, -о] القريب (من جهة الزوجه) ، نسيب

захалш قريبات (وصديقات) العروس اللواتي يحضرن حفلة زفافها

захало (ду) -наш ду {zaxalo}[-ан, -нна, -но] نсб 2- مشروع زواج 1-

захало дийца يتكلم في مشروع زواج

захало доьхна церан فشل مشروع زواجهم

юкъахь цхьа захало долуш бу уьш تربطهم أو بينهم صلة نسب ما

заьлгla

заlпар (ду) {zajpar}[-ан, -на, -о] (шех шекъа доккху бецан цle) نبتة الزعفران (يستخرج منه الحبر)

заьзга (ю) -наш ю {za'zga}[-ан, -нна, -но] (зайла, экъа) مقلاة (بدون مقبض) ، صاج

заьлгla (ю) -наш ю {za'lgha}[-ан,-нна,-но,-не] (заьзга, экъа) مقلاة (بدون مقبض) ، صاج

заьнгал дан {za'ngal dan} (оьр. полировать) يصقل ، يُلمّع

заьнгал дар {za'ngal dar} (оьр. полировка) صَقْل ، تلميع

заьнгала {za'ngala} (оьр. полированный) مصقول ، ذو لمعة

заьlабуц (ю) {za'jabuc} (тlехьерчаш хьала йолу, цle заза долу бецан цle) نبات متسلق زهر أحمر

заьla (ю) -наш ю {za'ja}[-ан, -нна, -но] (зlе 1) سلسلة ، جنزير

заьlап {za'jap} مقعد ، معاق (جسمياً) ، مشلول

заьlап стаг شخص مقعد

заьlапалла (ю) {za'japalla} (оьр. увечье) إعاقة ، شلل

заьlапдан {za'japdan} يُعوّق ، يصيب بعاعة أو شلل

тlамо нах заьlапбо الحرب تصيب الناس بإعاقات

заьlапдола {za'japdola} يصاب بإعاقة أو شلل

заьlап хила {za'jap xila} يكون معاق أو مشلول заьlап

заьlапхо (ву,ю) -й бу {za'japxo}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. калека) معاق جسمياً ، مشلول

зебар (ю) -ш ю {zebar}[-ан, -на, -о] (хитухург) رشاشة ماء على شكل دلو ولها قمع به ثقوب

зевнаш (ду) {zewnash} جمع لكلمة зов

зевне {zewne} (декаш долу) رنّان ، طنّان

зевне аз صوت رنّان

зевне мукъаза аьзнаш (علم اللغة) أصوات صامتة مجهورة

къора мукъаза аьзнаш (علم اللغة) أصوات صامتة مهموسة

зеделла {zedella} محنّك ، متمرس ، خبير

зевелла лор (ذو خبرة) طبيب متمرس

зеъелла хьехархо معلمة واسعة الخبرة أو محنكة

зьla

зеделларг (ду) зеделларш ду {zedellarg} (оьр. опыт) خبرة ، تجربة

дахарехь зеделларг خبرة أو تجربة في الحياة

белхан говзаллин теш-кехат شهادة خبرة من العمل

зез (ду) -наш ду {zez} (оьр. лиственница) شجر العَرعَر أو الشّربين (من الفصيلة الصنوبرية)

[-ан, -ана, -о] (готта гla долу дитт)

зезаг (ду) -аш ду {zezag}[-ан, -на, -о] وردة ، زهرة

цlен зезаг زهرة أو وردة حمراء

бес-бесара зезагаш أزهار مختلفة الألوان

безамна зезаг дала يقدم وردة رمزاً للمحبّة

зезаг даккха يقطف وردة

зезагаш даха يقطف الأزهار أو الورود

зезаган хьожа яккха يشم الوردة

зезагаш лехьо يجمع الأزهار

аренан зезагаш أزهار برية

зезагийн курс باقة أزهار

шайн кертахь зезагаш дийна цара زرعوا أزهاراً في باحة بيتهم

зезагийн беш حديقة زهور

чохь кхуьу зезагаш أزهار منزلية

зезагаш мархалделла ذبلت الأزهار

зебар

зезагаш дер (ду) {zezagash der} زراعة الزهور (مصدر)

зезагаш кхиор (ду) {zezagash kxior} تربية الزهور (مصدر)

зезагийн туька (ю) {zezageen tueka} محل لبيع الأزهار

зен 1{zen}[зоь, зийра, зийна, зуьйр ду] يرصد . يفحص ، يختبر ، يجرب

седарчий зен (тергалдан) يرصد النجوم

моторан ницкъ зуьйш ву со أنا أفحص قوة المحرك

шен ницкъ зийра цо اختبر قوته

керла белхало зен يختبر العامل الجديد

зен 2 (ду) зенаш ду {zen}[-нан, -нна, -но] أذى ، ضرر ، ضير ، خسارة

зен дан يؤذي ، يضر

аса хьуна цхьа а зен дийр дац لن أسبب لك أي أذى أو ضرر

тонка озаро зен до могушаллина التدخين يضر بالصحة

хьа хьайна зен ма де! لا تضر نفسك بنفسك

зен дар إيذاء ، إضرار

нахана зен дар хьарам ду من المحرم إيذاء الناس

зен дан يضيع ، يذهب هدراً

ахьа дина дика зен довр дац لن يضيع معروفك

зен хила يخسر ، يصاب بضرر

зен доцуш доххка يبيع بدون خسارة

дукха зенаш хилла цунна تكبد خسائر كثيرة

зен доцуш بلا ضرر ، بلا خسارة

зен дац لا ضير

ларваларх зен дац لا ضرر من الحذر

зен-хулам доцуш بدون أي ضرر أو أذى يذكر

зеразакъ

зене {zene} (зенехь) مؤذي ، مضر ، مخسر

къаьркъа зене ду الخمرة مضرة

могушаллина зене مضر بالصحة

зене мах سعر مخسر

зер (ду) {зер} رَصد ، فحص ، تجربة (مصدر)

седарчий зер (тергалдар) رصد النجوم

бlарса зер فحص النظر

зеразакъ (ю) -аш ю {зеразаq}[-ан,-на,-о,-е] (зlаразукъ) 1-كومة من الثلج 2-رافعة (لرفع الأثقال)

(1- лайх бина лекха барз 2- еза хlума хьалаойу гlирс)

зеразакъца ворда хьалаайа (بالجكّ) يرفع السيارة بالرافعة

зеразакъан терза ميزان يعمل على نظام العتلة

зерет (ду) –аш ду {зеret} (оьр. гробница) ضريح ، مقام ، مزار

зийза {zeeza}[зийза, зийзира, зийзина] يشعر أو يحس بالوخز

зийна {zeena} اسم الفاعل أو المفعول من فعل зен 1

зийна гlирс أداة مجرّبة

зийна доттагlа صديق مجرّب أو موثوق به

зийна седарчий نجوم مرصودة أي تم رصدها

зил (бу) -аш ду {zil}[-ан, -ана, -о] (доза) حدّ

зил тоха يرسم حداً . يضع علامة ما على الطريق . يميّز بين

* шен зила тIе дало يرجعه إلى وضعه المألوف

къамел шен зила тIе дало يرجع إلى صلب الموضوع

иза хьуьнахула зил тухуш вахара ذهب في الغابة واضعاً علامات على الطريق (لكي لا يضيع)

зилбукъар

зилбукъар (ю) -ш ю {zilbuqar} (оьр. клешня) 1- كُلاّب : زائدة شبيهة بالكمّاشة في أطراف بعض القشريات 2- ملقط (ملاقط الغسيل مثلاً)

искогберган зилбукъар كلاّب السرطان

зима {zima} (жима) صغير ، صغيرة (سناً أو حجماً ، صفة تستعمل للمفرد)

ханна зима ву иза هو صغير في السن

зима кор شباك صغير

зовт

зингат (ду) -ий ду {zingat}[-ан, -на, -о] (оьр. муравей) (зинтаг) نملة

зингатийн туьйлиг عشّ النمل

зип (ду) -аш ду {zip}[-ан, -ана, -о] (оьр. шерстяная ткань) قماش صوفي بوبر (كلمة قديمة)

зирх (бу) -аш бу {zirx}[-ан, -ана, -о] (чlерийн хIоаш) بيض السمك

зирх таса تضع البيض

зов (ду) зевнаш ду {zaw}[зевнан, зевнна, зевно] دوي ، رنين ، رنين ، جلجلة ، صليل ، قعقعة

лерга зов деш ду сан أشعر بدوي أو طنين في أذني

зовза {zawza}[зевза, зевзира, зевзина] يشعر أو يحس بوخز

зовкх (ду) -аш ду {zawkx}[-ан, -ана, -о] نعيم ، سعادة

зовкх хьега يتنعّم ، يحس بسعادة

зовт (ю) -аш ю {zawt}[-ан, -ана, -о] (оьр. завод) مصنع

зовталла (ю) {zawtalla} (оьр. индустри) صناعة

меттигера зовталла صناعة محلية (وطنية)

еза зовталла صناعة ثقيلة

яйн зовталла صناعة خفيفة

зока (ду) -наш ду {zoka}[-нан, -нна, -но] (يستعمل لشرب الماء أو نحوه) قدح بعروة مصنوع من المعدن

зокан чохь хи мелира цо شرب الماء بالقدح

зокъам (ю) -аш ю {zoqam} (дIовше а, къаьхьа чам а болу колл ю) (оьр. олеандр) نبات الدُّفلة

зорба 1(ю) -наш ю {zorba}[-нан, -нна, -но] طباعة

зорба тоха يطبع ، يكتب على آلة كاتبة

хьайн жайнина зорба маца тухур ду ахьа? متى سوف تطبع كتابك ؟

зорба тоха кечдан يجهّز للطباعة

зорбатуху чарх آلة كاتبة

зорбанан цIохар (оьр. печатный станок) ماكينة طبع

зока

зорба 2 (ю) {zorba}[-нан, -нна, -но] (оьр. пресса) صحافة

зорбанан бакъо حرية الصحافة

зорбано бахарехь (оьр. по отзывам печати) حسب أقوال الصحافة

зорбанан белхахой (оьр. работники печати) رجال الصحافة

зорбанан конференци مؤتمر صحفي

зорбанча (ву,ю) -аш бу {zorbancha} (оьр. печатник) طابع ، عامل الطباعة

[зорбанчин, зорбанчина, зорбанчо, зорбанче]

зорбатохар (ду) {zorbatoxar} الطباعة (مصدر)

жайнашна зорбатохар طباعة الكتب

тайп-тайпана беснашца зорбатохар طباعة بعدة ألوان ، طباعة ملونة

зорх (ю) -аш ю {zorx}[-ан, -ана, -о] (хьер) (оьр. желудок) معدة

зорхан дал قرحة المعدة

зорхан мутт عصارة المعدة

зорхан екхоъ (ю) {zorxan yekxo'} (оьр. поджелудочная железа) البنكرياس

зоьпар 1(ду) -ш ду {zoepar}[-ан, -на, -о] (оьр. шина) (чIурам) جبيرة

зоьпар тоха (дан) يضع جبيرة

цуьнан куьйгана зоьпар тоьхна ду (يده مجبّرة (بها جبيرة

зоьпар 2 (ду) -ш ду {zoepar} قطعة خشبية يستند عليها صندوق العربة

(оьр. короткий брусок, служащий опорой – напр. у кузова арбы)

зоьрза {zoerza} (эттIа, зарзделла) ممزق ، رثّ (من كثرة الاستعمال)

зоьртала {zoertala} متوسِّط القامة وقوي البنية وذو عضلات بارزة

(юккъера дегI долуш, шен дегI чIагIдина, ондачу стагах олу)

зоьртала стаг (رجل ربعة) رجل متوسط القامة وقوي البنية

зоьрталалла {zoertalalla} توسُّط القامة ومع قوة بدنية

зу (ю) зуьнаш ю {zu}[зуьнан, зуьнна, зуьно] (оьр. еж) قنفذ

зуьнан мехий أشواك القنفذ

зуд (ду) заддарчий ду {zud}[зуьдан, зуьдана, зуьдо] (оьр. сука) كلبة (أنثى الكلب)

* дехкина зуд санна леташ (جبان) ينبح مثل الكلبة المربوطة بمعنى

зуда (ю) -рий бу {zuda} امرأة . زوجة ، قرينة ، عقيلة

[яздеш: зудчун, зудчунна, зудчо, зудчуьнга]

[олуш: зуччун, зуччунна, зуччо, зуччуьнга]

марехь йолу зуда امرأة متزوجة

марехь йоцу зуда امرأة عزباء

зуда еха يخطب امرأة

зуда яло يتزوج

зуда ялийна ву иза هو متزوج

зуда ялор الزواج

зуда йита يطلق الزوجة

йитина зуда امرأة مطلقة

йисина зуда امرأة تقدم بها السن ولم تتزوج

зоьпар 1

зуда йитар الطلاق

зуда елларг أرمل

майра велларг أرملة

зуда ялонза верг أعزب ، غير متزوج

цуьнан зуда дlаяхна رجعت زوجته إلى بيت أهلها

зударийн цамгарш الأمراض النسائية

лор-зуда طبيبة

зударийн лор نسائية (طبيبة) طبيب

зурма طفلة

зудабер (ду) -аш ду {zudaber}

зудаберийн ишкол مدرسة إناث

зударшха {zudarshxa} كالنساء

зудаялийна {zudayaleena} متزوج

зудчалла {zudchalla} (обр. женственность) أنوثة

зудчухтера {zudchuxtera} شبيه بالمرأة

зуз (ду) {zuz}[зуьзан, зуьзана, зуьзо, зуьзе] قشعريرة (عند الفرح أو الخوف المفاجئ)

зуз дан يشعر بقشعريرة ، تنتابه قشعريرة ، يقشعر بدنه

дегlах зуз делира суна (дегlе зуз деара суна) اقشعر بدني

чуьркаша зуз до الناموس يحدث طنيناً

зулам (ду) -аш ду {zulam}[-ан, -на, -о] ظلم ، شر ، سوء ، فساد ، مضرّة . جريمة ، جناية

зулам дан يظلم ، يسبب مضرّة ، يخرّب

зулам лоьхург вонах ца ваьлла (مثل) من يبحث عن الشر لم يسلم من السوء

зуламе {zulame} ظالم ، مفسد ، ضار

зуламе стаг إنسان ظالم

зуламхо (ву,ю) {zulamxo}[-чун, -чунна, -чо] مجرم ، جان ، مفسد ، مخرِّب

тlеман зуламхо مجرم حرب

зурма (ю) -наш ю {zurma}[-нан, -нна, -но] مزمار . زامور (السيارة مثلاً)

зурма лакха يعزف على المزمار

зурманча (ву,ю) -ш бу {zurmancha}[зурманчин, зурманчина, зурманчо] عازف المزمار

зуьгалг 1(ю) -аш ю {zuegalg}[-ан, -ана, -о] (оьр. побег ветка) عِسلاج (البرعم ينشأ منه الغصن)

зуьйриг {zierig} зен 1 اسم الفاعل أو المفعول من فعل

седарчий зуьйриг راصد النجوم

цо зуьйриг хIун ю? ما الذي يفحصه ؟

зуькар (ду) -ш ду {zuekar}[-ан, -на, -о] ذكر ، أناشيد دينية

зукар дан ينشد أناشيد دينية

зlакардаьхни

зlакардаьхни (ду) {zjakarda'xni} الدواجن ذات المنقار

зlакардаьхни кхабар (ду) تربية الدواجن

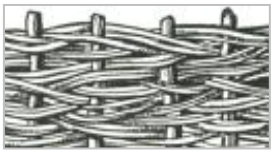
зlакарш (ю) {zjakarsh} (зIок جمع لكلمة) مناقير

зlамбуц (ю) {zjambuc} (бецан цIе) نوع من الأعشاب

зlара (ду) -ш ду {zjara}[зlарин, зlарина, зlаро, зlаре] أغصان مجدولة

зlара керт سياج من أغصان مجدولة

* зlарин мекха نتوءات المسلفة

зlара

зlаразукъ (ю) -аш ю {zjarazuq}[-ан, -на, -о] (зеразакъ)

зlаьнарш (ю) {zja'narsh} أشعة ، شعاع

маьлхан зlаьнарш أشعة الشمس

могушаллина зене зlаьнарш أشعة (إشعاعات) ضارة بالصحة

зlаьнбуц (ю) {zja'nbuc} نوع نبات ذو زهر أحمر

зlе 1(ю) **-**наш ю {zjе}[-нан, -нна, -но] (оьр. цепь) (заьla) سلسلة ، جنزير

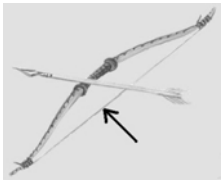
зlенах дladехка يربط بالسلسلة

зlе 2 (ю) -наш ю {zjе}[-нан, -нна, -но] (оьр. связь) اتصال

зlе таса يعمل اتصال أو ارتباط مع

зlе латто يديم أو يبقي الاتصال

зlе 3 (ю) -наш ю {zjе}[-нан, -нна, -но] برقية ، تلغراف

зlе тоха يبرق ، يرسل برقية

сихонца зlе برقية مستعجلة

зlенан бIогIам عمود تلغراف

зlенар

зlенар (ю) -ш ю {zjenar}[-ан, -на, -о] (оьр. тетива лука) وتر القوس (القوس الذي تُرمى به السهام)

зlийдиг (ю) -аш ю {zjeedig} شتلة نبات الذُّرة (بداية نموّها) . يطلق مجازاً على بداية أي شيء

зlиймарг (ю) -аш ю {zjeemarg}[-ан, -ана, -о] (мунда, зlоьмалг) فزاعة (لإخافة الطيور)

зlок 1 (ю) зlакарш ю {zjok}[зlакаран, зlакарна, зlакаро, зlакаре] منقار

зlок тоха ينقر ، يضرب بالمنقار

зlок 2 (ю) зlакарш ю {zjok} 1- الدّيك ، الزند (في الأسلحة) 2- إبرة إطلاق النار في السلاح

[зlакаран, зlакарна, зlакаро, зlакаре]

зlок (лаг) юла يرد ديك السلاح أو يرفع الزند استعداداً للرمي (يعبئ السلاح)

зlок (лаг) оза يطلق الزند ، يقدح زند السلاح

зlок йолу тапча مسدس ذو زند

зlокберг (ю) -аш ю {zjokberg}[-ан, -ана, -о] (оьр. кирка) معول ، منكاش

зlокморзах (бу) {zjokmorzax} كمّاشة حافتها مدببة مثل المنقار

зlоьмалг (ю) -аш ю {zjoemalg}[-ан, -ана, -о] (мунда , зliймарг) فزاعة

зlуга (ю) -наш ю {zjuga}[-нан, -нна, -но] (оьр. оса) دبُّور

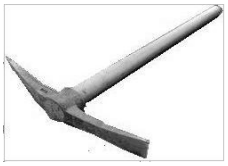
зlугано къовзийна со لسعني دبّور

зlок 2

зlокморзах

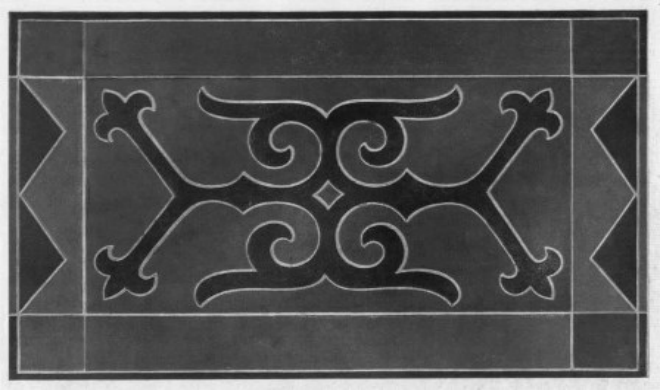

зlокберг

зlуга

И (I)

Истанг (istang)

и {i}[цуьнан, цунна, цо, цуьнга] (иза) هو ، هي ، ذلك ، تلك

мичахь ву и? ؟ أين هو

мичахь ю и? ؟ أين هي

цуьнан ваша велла ву متوفّ (أخوها) أخوه

цунна нохчийн мотт хаьа هي تعرف اللغة الشيشانية

цо хIун элира хьоьга? ؟ ماذا قال لك

цуьнга ала! (لها) قل له

и гIуллакх соьга далур дац لا أستطيع القيام بذلك العمل

и-ша وحده

цо-ша яздира дега кехат كتب الرسالة وحده لأبيه

и-ша вахара ذهب وحده

и ша ду (иза ша ду) هذا أمر آخر

и.кх. дI.(иштта кхин дIа а) إلى آخره ، وهلم جراً

и доцург عدا ذلك

и бохург хIун ду !? ؟! (للتعجب والإستهجان) ماذا تقول

и дара и! (للإستغراب والاستخفاف) أهذا هو الموضوع

и ду хаза (للإستغراب والإستنكار) ماذا

и ду хьуна дош (للإعجاب والرضى) نعم هكذا ، هذا هو

и-м и дара. Ткъа догIучу Iаьнна хIун кечам бо вай? حسناً هذا معلوم ، وماذا نجهّز لفصل الشتاء القادم ؟

ида {ida}[уьду, идира, идда] ركض ، يجري ، يهرب (بشكل متكرر) . يتهرَّب

сох ма ида! لا تتهرب مني

ишколах уьдуш Iан иза يظل يتهرب من المدرسة

идарх ловзар (الزقّيطة) يركض فيها الأولاد ويحاول أحدهم أن يمسك بهم (لعبة)

идархо (ву,ю) {idarxо}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. бегун) عدّاء

идийта {ideeta}[уьдуьйту, идийтира, идийтина] فعل حثي مشتقّ من فعل ида

хьайн кIант хьайх ма идийта! لا تجعل ابنك يتهرب منك

идо {idо}[идадо, идийра, идийна] يخطف

ижу (ю) ижуш ю {izhu}[-н, -на, -но, -га] صيد ، فريسة ، طريدة

ижу лаха يبحث عن فريسة أو غنيمة صيد

ижуна арадала يخرج للصيد

иза {iza} (и) هو ، هي (تستعمل للمفرد فقط)

иза дера ву сан доттагI هو والله صديقي

иза-важа ма алалахь соьга! لا تقل لي كيت وكيت

изза {izza} هو بعينه ، هي بعينها ، ذلك بعينه ، ذات عين ، نفس

изза дан дагадеара суна خطر لي القيام بذات الشيء

ийа {eea}[уьйу, ийъира, ийъина] يرفع ، يحمل (بشكل متكرر مأخوذ من فعل ийа)

ийар (ду) {eear} رَفْعْ ، حَمِل (مصدر)

еза хIумананш ийар дика дац ليس صحياً رفع الأشياء الثقيلة

ийза {eeza}[уьйзу, ийзира, ийзина] يسحب ، يجرّ ، يجذب ، يُدخن ، يحلب (فعل متكرر مأخوذ من оза)

ийзадала {eezadala} يستحي من ، يتكلَّف ، يتحرَّج . ينسحب ، ينجذب (بشكل متكرر)

хьанах ийзалуш ву хьо? ممن تتحرج ؟

цабевзачарах ийзало бер الطفل يتحرج من الذين لا يعرفهم

ийзо {eezо}[ийзадо, ийзийра, ийзийна] ينتُش ، يشدّ ، يجذب ، يسحب (فعل متكرر مأخوذ من озо

месаш ийзо يشد الشعر

ийман* (ду) {eeman}[-ан, -на, -о] إيمان

ийман долуш стаг ву иза عنده إيمان

ийман-беркат хир дац цунах لن يكون منه لا خير ولا بركة

ийманderг {eemanderg} (ийман долу) مؤمن ، ذو إيمان

ийна {eena} مختلط ، ممزوج ، أنيس ، ألوف

нахаца ийна ву иза هو شخص اجتماعيّ

илла а, билла а {illa a, billa a} أرجوك رجاءاً حاراً ижу

илланча (ву,ю) -ш бу {illancha}[илланчин, -илланчина, илланчо] (иллиалархо) مغن ، مغنية

илли (ду) иллеш ду {illi}[-н, -на, -но, -га] أغنية

нохчийн илли أغنية شيشانية

илли ала يغنّي

нохчийн илли элира цо غنى أغنية شيشانية

илли даккха يؤلف أغنية

иллиалархо (ву,ю) {illialarxo}[-чун, -чунна, -чо] (илланча) مغن ، مغنية

имадилла {imadilla} (бусулба хила) ينطق بالشهادة ، يؤمن

имадиллийта {imadilleeta} يجعله يؤمن

имам (ву) -аш бу {imam}[-ан, -ана, -о] إمام

имам хIотта يصبح إماماً ، يئم

имамалла (ду) {imamalla} الإمامة

инарла (ву) -ш бу {inarla} جنرال (رتبة عسكرية)

ингалсан мотт (бу) {ingalsan mott} اللغة الإنجليزية

индустри* (ю) {industri} (зовталла) صناعة

меттигера зовталла (وطنية) صناعة محلية

еза зовталла صناعة ثقيلة

яйн зовталла صناعة خفيفة

инженер* (ву,ю) {inzhener} مهندس

гlишлош яран инженер مهندس معماري

инжийл (ю) {inzheel} (инжир ,Йорданехь леладо иза) شجرة التين أو ثمرها

инзардаккха {inzardakkha} (цецдаккха) يُذوِّل ، يُذوِّش ، يُبهت (فعل للمفرد)

инзардала {inzardala} (цецдала) يُذهَل ، يَندهش ، يُبْهَت (فعل للمفرد)

инзаре {inzare} (вуно , lаламат) جدّاً ، للغاية

инзаре доккха ضخم ، كبير جداً

инзаре хаза رائع ، جميل جداً

инзаре ирча بشع جداً ، فظيع جداً

инкарло (ю) -наш ю {inkarlo}[-нан, -нна, -но] (гамо) ضغينة ، حقد ، عداء

институт* (ю) -аш ю {institut} معهد

лекхара институт المعهد العالي

исбаьхьаллин институт معهد الفنون

lилманца-талларан институт معهد الأبحاث العلمية

хьехархойн институт معهد المعلمين

интернет* (ю) {internet} الإنترنت

интернетчухула عبر الإنترنت

интернет лело يستخدم الإنترنت

инжийл

ира {ira} مسنون ، حادّ ، ماضٍ

ира урс سكينة حادة

ира къолам قلم مسنون

ира бlаьргаш عينان ثاقبتان أو حادتان

маттана ира ву иза هو حاد اللسان

иракарахlотто {irakara hotto} (дог айа) يحمّس ، يشجّع (فعل للمفرد)

иралла (ю) {iralla} (уьралла) مضاءٌ ، حدّةٌ

ирахь {iraxh} قائماً ، واقفاً ، منتصباً (على رجليه ، للإنسان)

ирахь латта (lан) يبقى واقفاً

ирахь ма Iе, охьахаа! لا تبقى واقفاً ، اجلس

ирахlитта {irahitta} يقف ، ينتصب (بشكل متكرر + للجمع)

воккханиг чувеача, чохь берш ирахlиттира عندما دخل الكبير في السنّ ، وقف له الحاضرون

ирахlитто {irahitto} يُنهض ، يُقوّم . ينصُب (فعل للجمع)

ирахlотта {irahotta} يقف (على رجليه) ، ينتصب (فعل للمفرد)

ирахlотта! قف على رجليك

коьрта тlехь мел болу чо ирахlоьттира сан وقف شعر رأسي كله

ирахlоттo {irahottо} يُنْهض ، يُقوّم ، يُوقّف (على رجليه) . ينصُب (فعل للمفرد)

иргlу (ю) иргlош ю {irghu} (оьр. осётр) (цlен чlара) الحَفْش (سمك ضخم يستخرج منه الكافيار)

ирдала {irdala} يصبح مسنوناً أو حاداً ، يصبح مدبّباً

урс ирделира أصبح السكين حاداً

ирдан {irdan} يشحذ ، يبري ، يسنّن ، يحدد

иргlу

урс ирдан يشحذ السكين

урс ирдийриг مسنّ السكين

къолам ирбан يبري القلم

къолам ирбийриг مبراة القلم ، مبراة

ирдина урс سكين مشحوذ

ирдар (ду) {irdar} شحذ ، بَري ، تسنين ، تحديد (مصدر)

ирдогlа {irdogha} (оьр. веять зерно) يذري (يفصل الحبوب عن قشورها)

ирзу (ду) ирзуш ду {irzu} قطعة أرض من الغابة تقتلع منها الأشجار لزراعتها . قطعة أرض من الغابة مزروعة

[-нан, ирзунна, -но, -га]

ирзу даккха يقتطع أشجار جزء من الغابة لتكون صالحة للزراعة

ирке {irke} (оьр. нерешительный) غير حازم ، متردد

ирке стаг شخص غير حازم

ирко (ю) -наш ю {irko}[-нан, -нна, -но] (цахlоттар, озавалар) تردُّد ، عدم الحزم

ирколла (ю) {irkolla} (ирко)

иро {iro} ماضٍ أو حادّ نوعاً ما

ирс (ду) -аш ду {irs}[-ан, -ана, -о] سعادة ، حظّ ، بَخت

ирс долуш ву хьо أنت سعيد الحظ ، أنت محظوظ

ирс лаха يبحث عن السعادة

доцучу ирсана لسوء الحظ

сан ирсана لحسن حظّي

* шен дех ирс ца кхаьчна цунна لم يحصل على شيء من تركة أبيه

ирс хуьлда я ирс хила хьан هنيئاً ، لتكن سعيداً

ирс хилийла хьан! حظاً سعيداً

ирс долуш хуьлда! حظاً سعيداً

майрачун ирс хьуьнарца, зудчун ирс берашца (مثل) سعادة الزوج في قوته وسعادة الزوجة في أطفالها

ирсдерг {irsderg} (ирсе)

ирсе {irse} سعيد ، محظوظ

ирсе дахар حياة سعيدة

ирсе бералла طفولة سعيدة

ирсдоцу {irsdocu} سيئ الحظ ، منحوس

ирсдоцуш ву хьо أنت سيئ الحظ ، لا حظّ لك

ирс-яl {irs-yaj} يا للحظ ، يا للسعادة

ирс-яl хьо винчу ненан يا لحظ من ولدتك ، محظوظة من ولدتك

ирх {irx} إلى الأعلى ، إلى فوق

хьайн куьйгаш ирхдахийта! ارفع يديك إلى الأعلى

* ирх-пурх а طولاً وعرضاً ، بكل الأحوال

* ирх кхийсавала يتقافز إلى الأعلى . يتقافز أو يتصرف غضباً احتجاجاً على شيء ما

ирханехьа {irxanexha} باتجاه الأعلى

ирханехьа вада يركض صعوداً

ирхе (ю) -наш ю {irxe}[-нан, -нна, -но] (ирхо) مرتَفع ، صُعود ، طلعة

ирхлелха {irxlelxa} يقفز ، يثب (بشكل متكرر)

самукъадаьлла ирхлелха يتقافز من الفرح

ирх ма лелха! لا تتواثب ، لا تتقافز

ирхнийса {irxneesa} (оьр. вертикальный) عامودي

ирхо (ю) -наш ю {irxo}[-нан, -нна, -но] (ирхе) مرتَفع ، صُعود ، طلعة

хала ирхо مرتفع صعب

лекха ирхо مرتفع حادّ أو شديد

ирхо а, охьане а طلعه ونزله

охьанеш а, ирхонаш а منحدرات و مرتفعات

ирхо яккха يصعد المرتفع

ирхо

нехан говро ирхо дика йоккху (مثل) حصان الناس يصعد المرتفع بسهولة

الناس تعامل ممتلكاتها بحذر وعناية وتستهين بممتلكات الغير (المعنى العام)

ирхъолла {irx olla} يَشنُق (فعل للمفرد)

зуламхо ирхъоьллира цара هم شنقوا المجرم

ирхъоллар (ду) {irx ollar} الشنق (مصدر)

ирхъоха {irx oxka} يشنق (فعل للجمع)

ирхъэкха {irx ekkxa} يقفز ، يثب (إلى الأعلى) (فعل للمفرد)

ирча {ircha} قبيح ، بشكل بشع

ирчадаккха {irchadakkxa} يبشّع ، يجعله قبيحاً ، يشوّه (فعل للمفرد)

ирчадала {irchadala} يصبح بشعاً أو قبيحاً ، يتشوه (فعل للمفرد)

ирчалла (ю) {irchalla} بشاعة ، قبح

исбаьхьа {isba'xha} رائع ، فاتن ، بهي

исбаьхьа lалам طبيعة رائعة

исбаьхьалла (ю) {isba'xhalla} روعة ، جمال ، بهاء . فنّ

вайн даймехкан lаламан исбаьхьалла جمال طبيعة وطننا

исбаьхьаллин гайтам (оьр. художественная выставка) معرض فنّي

исбаьхьаллин литература الأدب الفني

исбаьхьалч (ву,ю) -ш бу {isba'xhalch} (оьр. художник) فنان ، رسام ، فنانة

исбlе {isbje} (исбала) تسعمائة

искиртиг (ю) -аш ю {iskirtig}[-ан, -на, -о] معدة ثالثة ، أم التلافيف (للمجترات)

ислам дин* (ду) {islam din} (Бусулба дин) الدين الإسلامي

Ислам дин тlеэца يعتنق الدين الإسلامي

исс {iss} تسعة

иссех шо حوالي تسع سنوات

иссазза {issazza} تسع مرات

иссазза исс- дезткъе цхьаъ تسعة في تسعة تساوي واحد وثمانون

иссалгIа {issalgha} تاسع

исског (ю) {isskog} (исскогберг)

исскогберг (ю) -аш ю {isskogberg} (оьр. рак) سرطان (حيوان بحري من القشريات)

истанг (ду) -аш ду {istang}[-ан, -ана, -о] سجادة من اللبّاد على الطريقة الشيشانية مصنوعة من الصوف وعليها زخارف

истанг дан يصنع سجادة من اللبّاد

истори* (ю) {istori}[-н, -на, -но, -га] تاريخ

исског

нохчийн шира истори التاريخ القديم للشيشان

истори язъян يكتب التاريخ

вайн заманан исторехь في تاريخنا المعاصر

истори юкъа ваха يدخل التاريخ

исхар (ду) -ш ду {isxar}[-ан, -на, -о] (машин тайпа) (оьр. сукно) جوخ (نوع قماش)

исхарийн чоа السترة التقليدية للرجال المصنوعة من الجوخ

итт {itt} عشرة

иттех шо حوالي عشر سنوات

иттанаш шераш хьалха قبل عشرات السنين

иттазза {ittazza} عشر مرات

иттазза итт- бIе عشرة في عشرة تساوي مائة

итталгIа {ittalgha} عاشر ، عاشراً

итУ (ю) -ш ю {itu}[-н, -на, -но, -га] (оьр. утюг) مكواة

итун у

кучана иту тоха يكوي الثوب

иту йохъян يحمي المكواة

иту хьакха (тоха) يكوي

иту тоьхна коч قميص مكوي

итУ тохар (ду) {itu toxar} (итУ хьакхар) كوي ، كي (مصدر)

итун у (ду) {itun u} طاولة كوي

ичмик (ю) -аш ю {ichmik} حِلْس : ما يوضع على ظهر الحصان من اللبّاد لتخفيف الاحتكاك للسرج

[-ан, -на, -о] (нуьйра клел, говрана букъа тIе юьллу бIегIиг) (оьр. потник) (талба , ишлик)

иччархо (ву,ю) {ichharxo} (оьр. меткий стрелок, снайпер) قنّاص ، هدّاف ، رام

[-чун, -чунна, -чо]

говза иччархо قناص ماهر

ишалчай (ду) {ishalchai}(оьр. иван-чай узколистый) نبات ذو أوراق رفيعة

ишар* (ю) уьшарш ю {ishar} إشارة يد ، حركة إيمائية

ишкап (ю) -аш ю {ishkap}[-ан, -ана, -о] (оьр. шкаф) خزانة

бедарийн ишкап خزانة ملابس

жайнийн ишкап (مكتبة) خزانة للكتب

аьчка ишкап (قاصّة) خزانة حديدية

ишкол* (ю) -аш ю {ishkol}[-ан, -ана, -о] مدرسة

юьхьанцара ишкол المدرسة الابتدائية

юккъера ишкол المدرسة المتوسطة

лакхара ишкол مدرسة عليا

цхьаьнаийна ишкол مدرسة مختلطة

ишкол чекхяккха ينهي المدرسة

ишколехь вуй хьо? ؟ هل أنت في المدرسة

муьлхарчу классехь ву хьо? ؟ في أي صف أنت

ишколе ваха يذهب إلى المدرسة

иччархо

ишлик (ю) -аш ю {ishlik}[-ан, -на, -о] (ичмик, талба) حِلْس

(нуьйра клел, говран букъа тle юьллу блегIиг) (оьр. поник)

ишшта {ishtta} كهذا ، هكذا ، على هذا النحو

ишшта стаг ца оьшу суна لا أحتاج لهكذا شخص

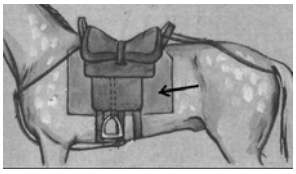
ишшта дара и? ؟ هل كان الأمر هكذا

ишшта-м дара иза نعم إنه لكذلك

и ишшта чекхдер дац لن يمر الأمر هكذا

ишшта ала деза يجب أن يقال هكذا

ишшта кхо де делира مرت ثلاثة أيام على هذا النحو

ичмик

дан а ду и ишшта فعلاً الأمر هكذا

ишшта-м дара и , делахь а (مع ذلك) الأمر هكذا ولكن

ишшта делахь, вогIур ву со إذا كان الأمرُ كذلك ، فسوف آتي

ишшта кхо де делира وهكذا مرت ثلاثة أيام

ишшта кхин дla а (и.кх. дla) إلى آخره ، و هلم جراً

ишшта а, вуьшшта а على كل الأحوال ، على كل حال ، بكل الأحوال

ишта а, вуьшта а على كل الأحوال ، على كل حال ، بكل الأحوال

ишшта я вуьшшта هكذا أو كذلك

ишшта аьлча а (и. аь.) (оьр. то есть , иначе говоря) بعبارة أخرى

ишштанехь {ishttanexh} (эрна) هدراً ، عبثاً

ишштанехь яхана ца хилла цуьнан цle لم يذهب صيته هكذا عبثاً

иъ-миъ {i'-mi'} مواربة ، مراوغة

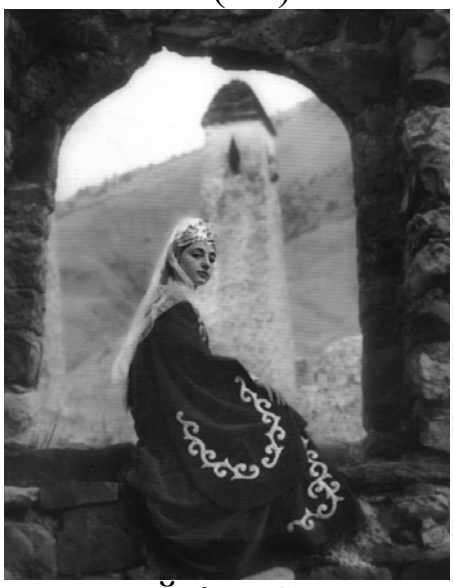
иъ-миъ доцуш жоп ло! (مراوغة) أجب بدون مواربة

июль* (бу) {iyul , myatsel-butt} (мятсел-бутт) يوليو ، تموز

мятсел -баттахь في شهر تموز

июнь* (бу) {iyun , mangal-butt} (мангал-бутт) يونيو ، حزيران

Й (Yo)

Йol (Yoj)

йига {yiga}[юьгу, йигира, йигна , юьгур ю] (ю للجنس الثاني) يأخذ ، يصطحب ، يقود

со мича юьгуш ю ахь? ؟ إلى أين تأخذني

цо йигнарг мила ю? ؟ من هي التي تزوجها

йигийта {yigeeta} (ю للجنس الثاني) يجعله يتزوّج . يجعله (يأخذ ، يصطحب ، يقود)

[юьгуьйту, йигйтира, йигийтина]

аса хьо а юьгуьйтур ю цаьрга سوف أجعلهم يأخذونك أيضاً

ша йигийта лаьа цунна соьга هي تريدني أن أتزوجها

йижа {yizha}[юьжу, йижира, йижна, юьжур ю] (ю للجنس الثاني) ينام ، يرقد (فعل للمفرد للجنس الثاني)

сийсара мичахь йижира хьо? ؟ أين نمت ليلة البارحة

йижарий (бу) {yizharee} أخوات جمع لكلمة йиша

йижаяла {yizhayala}[йижало, йижаелира, йижаелла] (ю للجنس الثاني) تستطيع النوم

сийсара дика йижаелира со ليلة البارحة استطعت النوم جيداً

йижийта {yizheeta} (ю للجنس الثاني) (للجنس الثاني) يجعلها (تنام ، ترقد)

йижо {yizho}[йижайо, йижийра, йижийна] (ю للجنس الثاني) ينوّم ، يُرقِد

йиз (ю) -аш ю {yiz}[-ан, -ана, -о] (оьр. пест) مدقّة

йиз

йоьзан йиз مدقّة نحاسية

йиз-мохк (ду) المدقّة والهاون

йий (ду) {yee}[-н, -на, -но, -га] (оьр. пиво) بيرة ، جعّة

йий даккха يصنع البيرة

йийбар (ю) -ш ю {yeebar}[-ан, -на, -о] (салпал) متاع أو عفش البيت

(цIера хIуманаш : мотт-гIайба а, пхьегIаш а, кхиерг а)

йийбарна къен делахь а, хаза кечдина дара цIа مع أن البيت كان فقيراً

йийсар (ву,ю) -ш бу {yeesar}[-ан, -на, -о] (оьр. пленник) أسير ، سبي

йийсар дан يأسر ، يسبي

йийсар винарг الأسير

йийсар хила يقع في الأسر ، يُسبَى

ойланаша йийсаре вина иза أسرته الأفكار ، استحوذت عليه الأفكار

йийсарехь في الأسر ، في السبي

тlеман йийсар (оьр. военнопленный) أسير حرب

йийсархо (ву,ю) {yeesarхо} (оьр. пленник) أسير йий

йийца {yeeca}[юьйцу, йийцира, йийцина, юьйцур ю] يتحدّث عن (للجنس الثاني ю)

ахь юьйцург мила ю? من التي تتحدّث عنها ؟

наха диканна юьйцуш ю иза يتحدّث الناس عنها بالخير

цо юьйцург хlун ю (цавашаран)! ما الذي يتحدث عنه (للاستخفاف)

йийцийта {yeeceeta}[юьйцуьйту, йийцийтира] يجعله يتحدث عن (للجنس الثاني ю)

суна сайн нахе йийцийта ца лаьа لا أُريد أن أجعل الناس تتحدث عني

йийша {yeesha}[юьйшу, йийшира, йийшина] ينام ، يرقد (فعل للجمع للجنس الثاني ю)

йийшо {yeeshо}[йийшайо,, йийшийра, йийшийна] يُنيم ، يُرقِد (فعل للجمع للجنس الثاني ю)

йила {yila}[юьлу, йилира, йилина, юьлур ю] يغسل . يجلي (للجنس الثاني ю)

хьайн юьхь йилирий ахь? هل غسلت وجهك ؟

пхьегlаш йила يجلي ، يغسل الأواني

пхьегlаш юьлу саба صابون للجلي

йилбаз (ду) -аш ду {yilbaz}[-ан, -на, -о] (шайтlа , мелlа) إبليس ، شيطان

йилбазговр (ю) {yilbaz gawr} صقر الناموس ، يعسوب : حشرة طائرة ذات أربع أجنحة كبيرة وشفّافة

(оьр. стрекоза) (йилбаз дин, шайтlан кема, шайтlан говр)

йилбазгlала (ю) {yilbaz ghala} (оьр. мираж) سراب

йилбазкlудал (ю) {yilbaz k'udal} نوع عشب طبي مفيد للأسنان

(цергашна дарбане йолу бецан)

йилбазмох (бу) {yilbaz moх} (шайтlанан мох) إعصار ، زوبعة

йилбазмохь (бу) {yilbaz moхh} (оьр. эхо) صدى ، ارتِداد الصوت

йилгlа (ю) -наш ю {yilgha}[-нан,-нна,-но,-не] (куллан цlе) أثل : نوع من الشجيرات الصحراوية

йилийта {yileeta}[юьлуьйту, йилийтира, йилийтина] يجعله (يغسل ، يجلي) (للجنس الثاني ю)

йилла {yilla}[юьллу, йиллира, йиллина] يضع . ينشئ ... (فعل للمفرد للجنس الثاني ю)

чайник истол тlе йилла! ضع الإبريق على الطاولة

яахlума йилла يضع الطعام

юрт йилла ينشئ (يؤسس) بلدة

телефон йилла يركّب هاتفاً

йис йиллина حدث صقيع

йиллийта {yilleeta}[юьллуьйту, йиллийтира, йиллийтина] يجعله يضع (للمفرد ، للجنس الثاني ю)

йиппар (ду) -ш ду {yippar} (хаза хьожа йолу буц) نوع من الأعشاب لها رائحة زكيه

йис (ю) эсарш ю {yis}[эсаран, эсарна, эсаро] (оьр. иней) صقيع

(буц тlе я дитташ тlе диллина дуткъа лайн чкъор)

йис йилла يحدث صقيع

йиса {yisa}[юьсу, йисира, йисна, юьсур ю] يبقى ، يظل . تَرسُب (للجنس الثاني ю)

маре ца йоьдуш , цlахь йисира иза بقيت في البيت ولم تتزوج

хаттамашкахь йисира иза رسبت في الامتحانات

йисийта {yiseeta}[юьсуьйту, йистийтира, йисийтина] يجعلها (تبقى ، ترسُب) (للجنس الثاني ю)

йист (ю) -ош ю {yist}[-ан, -ана, -о] حافّة ، طَرف . حَدّ

истолан йист حافة الطاولة

гlалин йистехь على أطراف المدينة

гlалин йисте кхечира тхо وصلنا إلى مشارف المدينة

хlордан йист شاطئ البحر

йист йоцу لا حدّ له ، غير متناهٍ ، لا نهائي

йист йоцу стигал سماء لا حدّ لها ، غير متناهية الأطراف

йист ерзо يدرز ، يثني الحافّة ويخيطها (خاص بالخياطة)

йистера цlа البيت الذي على الطرف

йилбазговр

йист (агlо) яккха {yist (agho) yakkха} يحسم أمراً ، يضع له حلاً

хlокху гlуллакхан йист яккха еза вай يجب أن نحسم هذا الأمر

йист (агlо) ялла {yist (agho) yala} ينتهي إلى حل أو نتيجة ما

хlокху гlуллакхан цхьа йист яллалц собар дийр ду вай سوف ننتظر حتى ينتهي هذا الأمر إلى نتيجة ما

йистхила {yistxila}[йистхуьлу, йистхилира, йистхилла] تتكلم ، تنطُق (للجنس الثاني ю)

нохчийн маттахь йистхила! تكلمي باللغة الشيشانية

йита {yita}[юьту, йитира, йитина, юьтур ю] يترُك ، يقلع عن . يطلِّق (للجنس الثاني ю)

сайн зуда цlахь а йитина веана со حضرت تاركاً زوجتي في البيت

маж йита يطلق اللحية

цигаьрканаш йита يقلع عن السجائر (التدخين)

шен зуда йитина цо هو طلق زوجته

йитина зуда مطلقة

зуда йитинарг المطلق

йитаб (ю) -аш ю {yitab} (лаьцнарш , чубоьхкинарш) مجموعة مساجين

йитар (ду) {yitar} ترك ، إقلاع عن (مصدر)

зуда йитар تطليق المرأة

йитийта {yiteeta}[юьтуьйту, йитийтира, йитийтина] يجعله (يترك . يطلِّق) (للجنس الثاني ю)

ша йитийта боху цо هي تطلب الطلاق

йитта {yitta}[юьтту, йиттира, йиттина] يغسل (للملابس) (للجنس الثاني ю)

* хlуманаш йитта يغسل الملابس

бехъелла хеча йитта يغسل البنطلون المتّسخ

йиттина хlуманаш дlатийса! انشري الغسيل

йиттийта {yitteeta}[юьттуьйту, йиттийтира, йиттийтина] يجعله يغسل (للجنس الثاني ю)

йицъяла {yicyala}[йицло, йицъелира, йицъелла] تنسى ، تغفل (للجنس الثاني ю)

йиц ма лолахь! لا تغفلي

хьан цIе йицъелла суна نسيت اسمك

йицъян {yicyan}[йицйо, йичйира, йицйина, йицйийр ю] ينسى (للجنس الثاني ю)

ас хьо цкъа а йицйийр яц لن أنساكِ أبداً

йиш 1(ю) эшарш ю {yish} صوت موسيقي ، أغنية ، معزوفة ، أنشودة ، لحن

[эшаран, эшарна, эшарo]

йиш лакха يغنّي أو ينشُد أُغنية ، يعزف معزوفة أو لحن

эшарш лакха يغنّي أغاني

олхазарийн эшарш تغريد الطيور

йиш 2 (ю) {yish} إمكانية ، استطاعة

сан йиш яц цига ваха لا يمكنني الذهاب إلى هنا

хьо ца веанехьара йиш яцара сан أسعفني جداً حضورك

йиш йоьхна сан انقطعت بي الحيلة ، انقطعت بي السبل ، لقد عجزت

йиш яц مستحيل ، غير ممكن

йиш халa {yish xala} (оьр. потерять голос) يبحّ أو يفقد صوته

йиш хаьлла сан بَحّ صوتي

йишхаьлларг الأبَحّ ، الفاقد لصوته

йиш халар (ду) {yish xalar} البُحّة ، فقدان الصوت (مصدر)

йиша (ю) йижарий бу {yisha}[йиший, йишина, йишас, йишe] أخت

йоккхаха йолу йиша الأخت الكبرى

и сан йиший кIант ву هو ابن أختي

хIара къолам сан йишиниг бу هذا القلم يخص أختي

ден йиша عمّة

ненан йиша خالة

йиша-ваша (ду) الأخوة والأخوات

йишмaлаш (ю) {yishmajash} (хичаш) تصعيرة (حركة بالوجه تعبيراً للاستياء)

йишмaлаш ян يصعّر وجهه

йиъ{yi'}[еанан, еанна, еаммo, еанга] أربعة (للجنس الثاني ю)

йиъ йиша ю сан عندي أربع أخوات

йиъ чоь йолу цIа بيت من أربع غرف أو أربع حجرات

йовда {yawda}[йовду, евдира, евдда] يركضون ، يهربون (فعل للجمع للجنس الثاني ю)

йовза {yawza}[евза, евзира, евзина] يعرف ، يتعرف على ، يتعارف ، يطَّلع على (للجنس الثاني ю)

йовла {yawla}[йовлу, евлира, евлла] فعل للجمع مأخوذ من فعل яла

йовлакх 1(ду) -аш ду {yawlakx}[-ан, -на, -o] منديل (ما يغطّى به الرأس تستعمله النساء)

коьрта туьллу йовлакх منديل للرأس

йовлакх 2 (ду) -аш ду {yawlakx} منديل (لتنظيف الأنف أو ما شابه)

йовлакхца хьайн мара цIанбе ! نظّف أنفك بالمنديل

йовсар (ду) -ш ду {yawsar}[-ан, -на, -o] (оьр. дворняга) كلب مهجَّن . هجين ، مهجَّن

йовха {yawxa} حار ، ساخن (للجنس الثاني ю)

тахана йовха ю вайна الطقس اليوم حار

чохь йовха ю الجوّ في الداخل حار

хьайна тlе йовха хlума юха! البس ملابس دافِئة

йовхалла (ю) {yawxalla} حَرارة عالية ، سُخونة

йовхарийн цамгар (ю) {yawxareen camgar} (оьр. туберкулез лёгких) سل رئوي (مرض)

йовхарш (ю) {yawxarsh}[йовхарийн, йовхаршна, йовхарша, йовхаршка] سُعال

йовхарш етта يسعل بشكل متكرر

йовхарш кхета يصاب بالسعلة

суна йовхарш кхетта أنا مصاب بالسعلة

йовхатар (ю) бовхатарш бу {yawxatar}[-ан, -на, -о] قريبة (تأتي بعد ابن ابن العم أو الخالة)

(маьхчил тlаьхьара гергара зуда)

йовхо (ю) {yawxo}[-нан, -нна, -но] حرارة ، سُخونة (طقس ، جوّ) . دافئ نوعاً ما ، حار نوعاً ما

йовхо эккха يحدث مرتفع جوّي

йовхо ца лов аса لا أتحمّل الحرارة

чохь йовхо ю الجو في الداخل دافئ نوعاً ما

йогlа {yogha}[югlу, юьйгIира, йоьгIна] ينصُب . يكون مقدَّراً (للجنس الثاني ю)

байракх йогlа ينصُب علماً

хlара суна йоьгlна ца хилла لم يكن هذا مقدراً لي

йогlаяла {yoghayala}[йогlало, йогlаелира, йогlаелла] ينتصب ، تتسمر (للجنس الثاني ю)

ша йолччохь йогlаелира تسمرت في مكانها

йогlу хан {yoghu xan} صيغة المستقبل (نحو)

йода {yoda}[юду, юьйдира, юьйдина] نشّف أو حضّر التبن لترقد علية الماشية

йодар (ю) -ш ю {yodar}[-ан, -на, -о] مفرش للمواشي من القشّ أو التبن

йодар ян يعمل مفرشاً للمواشي

йожа {yozha}[южу, юьйжира, йоьжна] يسقط ، يهوي . يكدُن الفرس أو الثور (على النير)

йожо {yozho}[йожайо, йожийра, йожийна] يُسقط ، يُوقع (للجنس الثاني ю)

йоза (ду) -наш ду {yoza}[-нан, -нна, -но] كِتابة ، خَطّ

нохчийн йоза الكتابة الشيشانية

йоза-дешар хаар معرفة الكتابة والقراءة

куьйга йоза خطّ اليد

йозанан болх عمل كتابي

йоза даккха يبتكر أحرف الكتابة

йозадойург

* йозанах цхьа элп ца хаьа أميّ (لا يعرف من الكتابة حرفاً واحداً)

йозадойург (ю) {yoza doiurg} (оьр. резинка) ممحاة

йозалла (ю) {yozalla} وزن

йозалла яйначу хьолехь хилар يكون في حالة انعدام الوزن

цlена йозалла الوزن الصافي

йозанда (ву,ю) йозандай бу {yozanda} (оьр. автор) مؤلف

йозанча (ву,ю) -ш бу {yozancha}[йозанчин, йозанчина, йозанчо] كاتِب . أمين سر

йоккха {yokkxa} كبير (صفة للمفرد للجنس الثاني ю)

йоккха нel باب كبير

и сол йоккха ю هي أكبر مني

йоккха хила تكبُر

йоккха хила хьо! (تقال للطفلة للتحبّب) عساك تكبرين

йоккханиг муьлха ю шух? ؟ من منكن الكبيرة

йоккхаен {yokkxayen}[йоккхайоь, йоккхайийра, йоккхайийна] تفتخر ، تبتهج (فعل للمفرد)

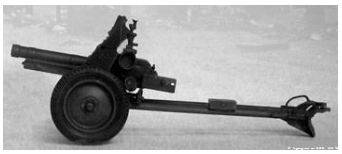
йоккхалла (ю) {yokkxalla} كِبَر . كُبْر (للجنس الثاني ю)

йоккхаллехь сан ненан йиша ю йоккха من ناحية الكبر خالتي أكبر سناً

йоккхаллехь сан чоь йоккха ю من ناحية الحجم حجرتي أكبر

йоккхастаг (ю) {yokkxastag} امرأة كبيرة في السنّ

йоккха-топ (ю) {yokkxa-top} (оьр. пушка) (курпал) مدفع

йоккхачу тоьпан хlоъ قذيفة المدفع

йоккхо {yokkxo} كبير سناً (للجنس الثاني ю)

йокъа (ю){yoqa}[-нан, -нна, -но] جفاف ، مِحل ، قَحط

йокъа хlотта يحِل الجفاف

йокъалла (ю) {yoqalla} (оьр. засушливость) جفاف ، قَحط ، جدب

йол (ю) элаш ю {yol}[элан, элана, элло] (оьр. сено) حشيش (يستخدم كعلف للماشية)

йол хьакха يحشّ ، يحصُد العشب

йола {yola}[юлу, юьйлира, йоьлла] يحِل ، يسود ، يخيّم . يتعود على . يدُبّ (للجنس الثاني ю)

бlаьсте юлуш ю вайна بدأ الربيع يحل

буьйса йоьлла خيم الليل

шелонах юлу-уш юлур ю хьо سوف تعتادين البرد شيئاً فشيئاً

цуьнан даг чу шеко йоьлла دبّ أو تسرَّب الشك إلى قلبه

йолах {yolax} (оьр. овнаём) بالأُجرة ، مقابل أجر

йолах болх бан يعمل بالأجرة

йолаяла {yolayala}[йолало, йолаелира, йолаелла] يبدأ . يتحرك ، يمشي ، يتمشّى (للجنس الثانيю)

маца йолало хьо деша? ؟ متى تبدئين الدراسة

машен йолаелла تحرك القطار

йолаелла яхара со (гlаш яхара со) ذهبت مشياً

суна цхьа жимма йолаяла лаьа أُريد أن أتمشّى قليلاً

йолийта {yoleeta}[юлуьйту, йолийтира, йолийтина] يجعله (يحل ، يسود . يتعود ، يدبُّ)

йолла {yolla}[юллу, йоьллира, йоьллина] يولِجُ ، يزرّر ، يدُسّ في (فعل للمفرد للجنس الثاني ю)

нelарна чlуг йоьллирий ахь? ؟ هل أغلقت الباب بالمشبك

нуьйда йолла يزرر (زراً واحداً)

набахте юллур ю хьо (чуюллур ю хьо) سوف تدخلين السجن

йоллийта {yolleeta}[юллуьйту, йоллийтира, йоллийтина] فعل حتّي مأخوذ من فعل йолла

йоло {yolo}[йолайо, йолийра, йолийна] يبدأ ب ، يشرع ب (للجنس الثاني ю)

маца гIишло йолайо аша? ؟ متى تبدؤون (ببناء) البناية

йолу цамгар (ю) {yolu camgar} (оьр. заразная болезнь) مرض معدٍ

йолхьокхург (ю) {yol xhokxurg} حَصَّاد العشب

йома (ю) -наш ю {yoma}[-нан, -нна, -но] رُقْعة . حَشوة (ضِرس أو سنّ)

йома лато يرقّع

* йоманаш лето يُرقّع ، يحاول أن يحسّن أو يصلح شيئاً ما

йома йилла يعمل حشوة

кхелана йома йилла я кхел юза يعمل حشوة للضرس

йонжа (ю) {yonzha} الفصَّة أو البرسيم : نبات حولي يستعمل للعلف رطباً ويابساً

[-нан, -нна, -но] (оьр. клевер)

йора {yora} (гIийла , хесара) نحيف ، ضامر (للحيوانات)

йома

йора говр حصان نحيف

йорадола {yoradola} ينحف ، يضمُر (للحيوانات ، من قلة الأكل)

йораха {yoraxa} رخيص (للجنس الثاني ю)

тхан махкахь хIуманаш йораха ю السلع في بلدنا رخيصة

хIара коч йораха эцна ахь لقد اشتريتِ هذا الفستان بسعرٍ رخيص

механа йораха رخيص أو بخس الثمن

йорахниг эца اشتر الرخيص

йорахалла (ю) {yoraxalla} رُخْص (للجنس الثاني ю)

йоргIа (ю) -наш ю {yorgha}[-нан, -нна, -но] (оьр. иноходь) رهو (ركض خاص بالحصان)

(цхьбосса аьтту, тIаккха аьрру когаш тухуш, говр ядар)

йоргIа эца يرهو

говро йоргIа ийцира رها الحصان

говре йоргIа эцийта يجعل الحصان يرهو

йоргIа говр حصان رهوان

йоргIахь رهواً

йорт (ю) -аш ю {yort}[-ан, -ана, -о] خَبيب ، خَبَب ، ايجاف (مشية خاصّة بالحصان)

(кегийра когаш бохуш говр ядар) (оьр. мелкая рысь)

говре йорт эцийта أخبَّ الحصان

говр йортахь йогIуш ю يقدم الحصان مختبّاً

* йорт етта يتسكّع

йосса {yossa}[юссу, йоьссира, йоьссина] تنزل ، تهبط ، ترتجل . تحل (للجنس الثاني ю)

йоссо {yosso}[йоссайо, йоссийра, йоссийна] يُنزِلُ ، يُهبطُ (للجنس الثاني ю)

мичхьа йоссийна цара йоI? عند من حلت الفتاة ؟ – في زواج الخطيفة ،

تحل الفتاة كضيفة في بيت أحد الوجهاء ريثما تنتهي إجراءات الزواج (عادة شيشانية)

йотта {yotta}[ютту, йоьттира, йоьттина] يصُبّ ، يسكُب (للجنس الثاني ю)

шура йотта يصب الحليب

йоха {yoxa}[юху, юьйхира, йоьхна] يتلف ، يفْسُد . يتعطّل . ترتبك (للجنس الثاني ю)

маше йоьхна сан تعطلت سيارتي

йоьхна ша хlун дийр ду ца хууш яра иза ارتبكت ولم تدر ما تفعل

йоха ма йохалахь! لا ترتبكي

сиха юху хlуманаш أشياء سريعة العطب

йохалла (ю) {уохalla} (дахалла) طول (صفة للجنس الثاني ю)

йохаяйта {уохayaita}[йохайойту, йохаяйтира] يجعله يسجِّن أو يدفِّئ (للجنس الثاني ю)

йохка {уохka}[юхку, йоьхкира, йоьхкина] يبيع (للجنس الثاني ю)

йохкархо (ву,ю) {уохkarхо}[-чун, -чунна, -чо] بائع ، بائعة

йохк-эцар (ю) {уохk-ecar} (махлелор , совдегаралла) تجارة ، البيع والشراء

йохк-эцар лело يتاجر ، يمارس التجارة

йохк-эцархо (ву,ю) {уохk-ecarхо} (совдегар) تاجر

йохо {уохо}[йохайо, йохийра, йохийна] يُتلف ، يُفسد ، يُعطِّل (للجنس الثاني ю)

йохъяла {уохуala}[йохло, йохъелира, йохъелла] تسخُن ، تتدفّأ (للجنس الثاني ю)

йохъян {уохуan}[йохйо, йохйира, йохйина] يُسخِّن ، يُدفِّئ (للجنس الثاني ю)

йохье вала {уохhе вala} يباري ، يتسابَق ، يسابق ، ينافِس

вовшашца йохье буьйлуш يسابق بعضهم بعضاً

йохье кхайкха {уохhе кхаikха} يدعو للمسابقة أو للمنافسة

йоца {уоса} قصير ، قصيرة ، بشكل أو على نحوٍ قصير (صفة للجنس الثاني ю)

йоца коч فستان قصير

йоцалла {уосalla} (яцалла) قصر

йоцо {уосо} قصير نوعاً ما

йоцу , йоцург {уосu} غير ، بلا ، بدون (للجنس الثاني ю)

хьо цlахь йоцу дукха хан ю أنتِ غير موجودة في البيت منذ مدة طويلة

со йоцург, массо а дlабахара كلهم ذهبوا باستثنائي

хьо йоцуш ваха лур вац со لا أستطيع العيش بدونك

йочана (ю) -ш ю {уочana}[йочанин,йочанина,йочано,йочане] طقس ممطِر

кху шарахь дукха йочанаш хилира هذه السنة أتت أجواء ممطرة كثيرة

йочане де يوم ماطِر

йоша (ю) -наш ю {уошa}[-нан, -нна, -но] نوع من الأعشاب الطفيلية ذو رائحة قوية

(чlогlа хьожа йолу асаран бецан тайпа)

йol 1(ю) -арий бу {уоj}[-ан, -ана, -о] ابنة

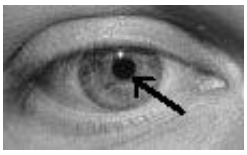
йоlан кIант ابن الابنة

маса йol ю цуьнан? ؟ كم عنده من البنات

йol 2 (ю) мехкарий бу {уоj}[-ан, -ана, -о] صبية ، فتاة . بكر ، عذراء

ма хаза йol ю хьо يا لك من فتاة جميلة

йоI еха يخطب فتاة

йолбlаьрг

йолalла (ду) {уоjalla} بَتولية ، عُذرة

йолбlаьрг (бу) {уоjbja'rg} (оьр. зрачок) (бlаьрган чуьра сагойту горга дакъа) بؤبؤ العين

шен йолбlаьрг санна lалашдан (كما يحافظ الإنسان على بؤبؤ عينه) يحافظ عليه جداً

йолзар (ю) -ш ю {уоjzar}[-ан, -на, -о] (оьр. шейный позвонок) فقرة عنقيّة (تشريح)

йолстаг (ю) {yojstag} بنت ، عذراء

йолчlаьжг (ю) -аш ю {yojch'a'zhg}[-ан, -ана, -о] (урчакхан корта) رأس المغزل

йоьалгlа {yoealgha} رابعة (للجنس الثاني ю)

йоьалгlа йол йина цунна ولدت لهُ البنت الرابعة

йоьалгlа класс الصّف الرابع

йоьзан йиз (ю) {yoezan yiz} مدقَّة نحاسية

йоькаш (ю) {yоekash} الرواسب التي تنتج عند تحضير أو إذابة السمنة йоьхь

(даьтта доккхуш я кечдеш бухахь юьсу букъарш ю)

йоькхана (ю) -ш ю {yоekxana} جوّ صافٍ

[йоькханин, йоькханина, йоькхано] (обр. ясная погода)

йоьхана (ю) {yоexana}[йоьханин, йоьханина, йоьхано] (там 1, къовлам) مهر العروس

(нускал далийча луш болу там)

йоьхь (ду) -аш ду {yоexh}[-ан, -ана, -о] سلامة ، سُجُق . معي

коча йоьхьаш الأمعاء الدقيقة

дейоьхьаш (стомма йоьхьаш) الأمعاء الغليظة

сов йоьхь المصران الزائد ، الزائدة الدودية

йоьхьаш дуза يحشو الأمعاء لعمل السجق

К

Косказ (Koskaz)

ка 1(ду) {ka} يدّ ، كَفّ (كلمة قديمة)

ка тоха يخطف بيده ، يضرب بيده ، يهبش

ка детта يخطف أو يضرب بيده (بشكل متكرر)

шен коьртах ка детта يلطم رأسه

лаьттах ка диттинчо, хьаьжкIийн до буьзна (مثل) من كدّ في أرضه امتلئت سلته بالذّرة

* ка хьекха (شخص ما ، مشعراً إياه بالرضى عنه) يطبطب علي ، يمسح بيده على

ка 2 (ду) {ka} (аьттo) نجاح ، فلاح ، توفيق ، حَظّ

ка дала (аьтто хила) ينجح ، يفلح ، يوفَّق ، يتيسَّر

тIамехь ка долийла шун نتمنّى لكم التوفيق في الحرب

ойла йоцуш леттарг ка доцуш велла (مثل) من قاتل دون تخطيط يمنى بالهزيمة

ка доьхна сан لم أوفق

ка дайра сан (أخفقت) لقد فشلت

* ка йолуш, Iемина таллархо вара иза متمرساً / كان صياداً محنكاً

ка 3 (бу) кой ду {ka}[коьман,коьмана,коьмо,коьме] كبش فحِل عمر سنتين

кавказ (ю) {kawkaz}[-ан, -ана, -о] القوقاز

кавказхо (ву,ю) {kawkazxo}[-чун, -чунна, -чо] قوقازي (شعب القوقاز)

кавказхойн меттанаш اللغات القوقازية

кагдайта {kagdaita} يجعله يكسِّر ، يجعله يحطِّم

кагдала {kagdala} ينكَسر ، يتحطَّم . ينهزم ، يندحِر

шиша кагделла انكسرت الزجاجة

кагъелла даьIахк вовшаххотта يجبر العظم المكسور

кагделла гаьннаш أغصان متكسرة

кагдалийта {kagdaleeta} يجعله ينكسر أو يتحطَّم

кагдан {kagdan} يكسر ، يحطِّم . يهزم ، يدحَر

бошхап хьа кагдина? ؟ من كسر الصحن

кагтуха (ю) -наш ю {kagtuxa}[-нан, -нна, -но] (оьр. грабли) (ехк 2) المدمَّة : أداة ذات أسنان لجمع العشب أو الحجارة الصغيرة أو لتسوية التربة

кад (бу) кедаш ду {kad}[кедан, кедана, кедо, кеде] كأس ، قَدح ، جامّ . زبادي

кад тоха يقرع الكأس . يتناول شيئاً من الخمر

кад тоьхна ву иза هو متناول شيئاً من الخمر

кад бетта يدمن شرب الخمر

терзанан кад كفة الميزان

кедахь чай мала يشرب الشاي في القدح

кад баккха يحصل أو يفوز بالكأس

кад-лайг (бу) {kad-jaig} آنية ، أوان (صحن وملعقة ، ترجمة حرفية)

када даха {kada daxa} يذهب إلى أهل الفقيد لتقديم التعازي

кадам (бу) -аш бу {kadam}[-ан, -на, -о] تعزية ، مؤاساة

(цхьаьнга) кадам бан يقدم التعزية أو العزاء ، يعزّي

кадамехь мила вара? ؟ من كان في العزاء

тезетара вогlуш ву со أنا قادم من العزاء

каде {kade} (тlахъаьлла) حرك ، خفيف الحركة

каде говр حصان ركوض

кажарш (ю) {kazharsh} (кож رحال (ارجع إلى مفردها

калако (ву,ю) {kalako} (оьр. житель Тбилиси) أحد سُكّان مدينة تفليس

Калак {Kalak} مدينة تفليس (عاصمة جورجيا)

кагтуха

календарь* (ю) {kalendar} (де-бутт гайтам) رُزْنامة ، تقويم

кало (ю) -ш ю {kalo}[-н, -на, но, -га] (оьр. калоша) جُرموق : خُفّ قصير يلبس فوق خُفّ

калцlола (ву,ю) -наш бу {kalc'ola} (оьр. гермафродит) خُنْثى ، مخنّث

[калцlолин, калцlолина, калцlолано, калцlолане]

калцlола хабарш дийца يتكلم كلام مائع

калцlолалла {kalc'olalla} (оьр. гермафродизм) الصفة الخُنثوية

кан 1(бу) кенаш ду {kan} 1- سنبلة 2-كوز ، عرنوس (ذرة) 3- قطُف (عنب)

[кенан, канна, кено] (оьр. 1- колос 2- початок 3- гроздь)

кан баккха يسنبل ، يطلق كوز

кlано кан баькккхина سنبل القمح

хьаьжкlийн кан كوز ذرة

кемсийн кан قطف عنب

кемсийн кан баккха يقطف قطف من العنب

таьлланго дукха кенаш летийна الدّالية أثمرت (أنبتت) قطوفاً كثيرة

кlен кан

кан 2 (ду) кенаш ду {kan} 1- صوف جُزَّ في الربيع 2- مخلفات أو سقط الصوف

[кенан, канна, кено, кене] (1- бlаьста лергина тlаргlа 2- тlергlан нехаш ю)

кана (ю) -ш ю {kana}[канин, канина, кано] (оьр. горсть) حَفْنة ، كَمْشة

ши кана дама حفنتان من الطحين

кана хьакха يغْترف حفنة بيده

каникулаш* (ю) {kanikulash} عطلة مدرسية

аьхкенан каникулаш العطلة الصيفية

кано (ву) {kano} (оьр. конвой) حارس مرافِق ، مواكِب (الذي يرافق شخصاً أو قافلة للحراسة)

каппаш (ю) {kappash} куп جمع لكلمة حارات ، أحياء

кар-кара эца {kar-kara eca} (оьр. передать) يتناقل ، يتناول

кар-кара эца хабар يتناقل الخبر

кар-кара من يد إلى يد

кара {kara} باليدّ

карара охьадилла يضع من يده

ахча кара дIадала يدفع نقداً ، يدفع النقود باليد

сан карахула عن طريقي ، عبر يدي ، بواسطتي

цуьнан карах велла и مات على يده (أي بسببه

кан 1

кара (ду) -наш ду {kara} [-нан, -нна, -но] (2- цхьаьна кенахь маьрсаца шозза-ккузза хьаькхна долу кIа) 1- قفّاز 2- حزمة أو كمية القمح الذي حشّ باستخدام المنجل مرتين إلى ثلاث

каранаш тIедуха يلبس الكفو

каранаш лело يستخدم أو يلبس القفّازات

куьйгех каранаш дохка يضع في يديه القفّازات

тIаьрсиган каранаш قفّازات من الجلد

караайа {karaaia} يحمل بين ذراعيه

нанас шен бер караайъира حملت الأم طفلها بين ذراعيها

карадаийта {karadaeeta} карадан فعل حتّي مشتقّ من فعل

кан 1

карадайта {karadaita} يجعله يجدْ

карадала {karadala} يناول باليد ، يسلم باليد . يسلم . يعطي دُفعة . يرهن

карадало {karadalo} يجعله يقع تحت سيطرته أو بمتناول يده . يأسر

карадан {karadan} يصبح في يده ، يحوز ، يقع في يده (قبضته) . يستسلم ، يسلم نفسه (فعل للمفرد)

дукха ахча карадеана суна أصبح في يده مال كثير

хьо суна каравагIахь ас хоуьйтур ду хьуна سوف أريك إذا وقعت في يدي

мостагI каравеана العدوّ سلم نفسه

каравола! استسلم

карадаха {karadaxa} يقع في (يده ، قبضته ، سيطرته) ، يستسلم ، يسلم نفسه

мостагIчунна караваха ца лаьа суна لا أريد أن أستسلم للعدو

карадахар (ду) {karadaxar} استسلام ، الوقوع في يد أو تحت سيطرة (مصدر)

карадахийта {karadaxeeta} карадаха فعل حَتّي مشتقّ من فعل

карадахка {karadaxka} يرهن (فعل للجمع)

карадерза {karaderza} يتضلع من ، يجري في يده ، يجيد ، يتقن

маше хахкар карадирзиний хьуна? ؟ هل أتقنت قيادة السيارة

карадерзо {karaderzo} يقبض على (ناصية) ، يلمّ ب ، يتمكَّن من . يحتل ، يخضع ، يسيطر على

карадилла {karadilla} يرهَن (فعل للمفرد)

каракхача {karakxacha} يقع في يده ، يحوز ، يستلم

каралаца {karalaca} يمسك بين يديه ، يسيطِر على

карара {karara} من اليد . حاضِر ، حالي ، راهن

хьайн карара къолам охьабилла ضع القلم من يدك

карара хан الوقت الحاضر ، الزمن المضارع (نحو)

карарачу хенахь في الوقت الحاضر

карарадаккха {karara dakkxa} يخلِّص أو يخرج من (يده ، قبضته ، سيطرته) (فعل للمفرد)

карарадала {karara dala} يفلت من اليد ، يفلت من قبضته (فعل للمفرد)

вайн караравели иза لقد أفلت من بين أيدينا

гlуллакх сан карарадаьлла لقد خرج الأمر من يدي

карарадалийта {karara daleeta} يجعله يفلت من اليد أو يخرج من السيطرة (فعل للمفرد)

карахь {karaxh} في اليد ، باليد ، في المتناول ، في حوزته ، تحت السيطرة

чанта карахь яьхьира цо أخذ الحقيبة بيده

ахча карахь ду сан المال في حوزتي

иза вайн карахь ву هو في متناولنا أو تحت سيطرتنا

сан карахь дац иза هذا الأمر ليس بيدي

цуьнан карахь велла иза مات بين يديه

сан дахар хьан карахь ду حياتي بين يديك

каранаш

герз а карахь حاملاً السلاح

карахь цхьа а хlума долуш вац иза ليس بيده أي شيء ، ليست بيده أية سلطات

карахь лело телефон هاتف نقّال

Делан карахь ду بيد الله

караэца {karaeca} يأخذ بين ذراعيه

бер караэца يأخذ الطفل بين ذراعيه

караламо {karajamo} (оьр. приручить) يروِّض ، يدجِّن

говр каралamo يروض الحصان

караламорр (ду) {karajamor} ترويض ، تدْجين (مصدر)

караламийна {karajameena} مروَّض

карзахалла {karzaxalla} هيجان

карзахдаккха {karzax dakkxa} يثير ، يهيّج ، يستثير، يحرِّش (فعل للمفرد)

карзахдала {karzax dala} يثور ، يهيج (فعل للمفرد)

карзахдаха {karzax daxa} فعل للجمع مشتقّ من فعل карзахдаккха

карзахдовла {karzax dawla} فعل للجمع مشتقّ من فعل карзахдала

карийна {kareena} اسم الفاعل أو المفعول من فعل карo

карладаккха {karladakkxa} يراجع ، يعيد . يسترجع . يجدد . يستأنف (فعل للمفرد)

карладаккхар (ду) {karladakkxar} مراجعة ، إعادة . استرجاع . تجديد . استئناف (مصدر)

караладала {karaladala} يُعاد . يُسترجَع . يتجدد . يُستأنف (فعل للمفرد)

карo {karo}[карадо, карийра, карийна] يجد ، يعثُر على

болх карийна цунна وجد عملاً

охуш аьлларг оруш карийна من جدّ وجد (مثل). ما قلته عند الحراثة تجده عند الذري

карраш (ду) {karrash} قرون متشعِّبة ، طُبَب جمع لكلمة кур

карс (ю) -аш ю {kars}[-ан, -ана, -о] 1- ثُنَّة الحصان (يمتاز الرسغ بشعرات تكاد تبلغ الأرض)

2- حبل مجدول من شعر الحصان (оьр. бечевка из конских волос)

аьхка лаьхьа гинарг lай карсах кхийрина من رأى الأفعى في الصيف خاف من الحبل في الشتاء (مثل)

карсол (ю) карсолаш ю {karsol} (хи дало саьнгар) قناة لتصريف الماء في المطحنة

[карсолан, карсолана, карсоло, карсоле]

карсхьокхург (ю) {karsxhokxurg} (говран кога тlера хьаьтт) أكزيما تصيب أقدام الخيل (مرض)

карта* (ду) -наш ду {karta} خريطة

картол (ю) -аш ю {kartol}[-ан, -ана, -о] بطاطس ، بطاطا

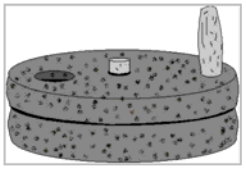
картолаш кхарза يقلي البطاطا

кархдала {karxdala} يقدر على ، يستطيع ، يقوى على ، يتمكَّن من

болх бан кархдолу сан أنا أقدر على العمل

цхьа а хlума дан кархдолуш вац иза لا يقوى على عمل أي شيء

карча {karcha}[керча, керчира, керчина] يتدحرج ، يتمرَّغ

ченала карча يتمرغ بالتراب

карчо {karcho}[карчадо, карчийра, карчийна] يُدحرج ، يمرّغ

черма карчо يدحرج البرميل

аса ченала карчор ву хьо سوف أُمرغك بالتراب кахьар

карчолаг (ю) -аш ю {karcholag} كُتلة من الطين على شكل كُرة تجهز عند تمليط البيت

(цlа хьохуш, поппарх йина гlорзалгаш ю)

карчор (ду) {karchor} دحرجة . تمريغ (مصدر)

катоха {katoxa} يهبش . يعضّ

катоххе кечло! تجهَّز بسرعة

катоьхна схьадаккха ينتزع بشكل خاطف

жlаьло сан когах катуьйхира الكلب عضّ قدمي

катташ (ду) {kattash} قِرَب جمع لكلمة кит 1 кевнахо

кахто (ву,ю) {kaxto} (гуьржийн тайпа ду) إحدى عشائر جورجيا

кахьар (ю) -ш ю {kaxhar}[-ан, -на, -о] (куьйга лело хьер) مطحنة يدوية

кач (бу) кочмаш ду {kach}[кочан, кочана, кочо, кече] قَبَّة ، يافَة

кач хьалаайа يرفع القبّة

качал (ю) -ш ю {kachal}[-ан, -на, -о] (хьеран жlов ю) شاكوش المطحنة

кач-белш лаца {kach-belsh laca} يمسك بتلابيب (شخص)

качдала {kachdala} يتدلع ، يتدلل ، يميع

качдан {kachdan} يدلع ، يدلل ، يفسد بالتّدليل ، يميّع

бер качдан يدلع الطفل

качдар (ду) {kachdar} تدليل (مصدر)

каш (ду) кешнаш ду {kash}[кошан, кошана, кошо, коше] قبر

каш даккха يحفر قبراً

каш чу волла يضعه في القبر

* ког коше а бахна Iуьллу иза هو على حافةِ القبر

кешнашка ваха يذهب إلى المقبرة أو المقابر

хьаша ца вогIу цIа кошах тера ду (مثل) البيت الي لا يدخله ضيف يشبه القبر

* вижа а каш дац хьуна لن تجد حتّى قبراً ترقد فيه بسلام

сан да вижначу кашор قسماً بالقبر الذي يرقد فيه أبي

кашков (ду) кашкевнаш ду {kashkaw} (оьр. храм) معبد ، هيكل

кевнахо (ву) {kewnaxo}[-чун, -чунна, -чо, -чуьнга 1- حارس مرمى 2- بوّاب

(1- ков Iалашдийриг) (оьр. 2- вратарь – спортехь)

кевнаш (ду) {kewnash} مبارد حديد جمع لكلمة 2 ков

кевстиг (ю) -аш ю {kewstig}[-ан, -на, -о] (диттан чкъор) لحاء الشجرة

кега-мерса {kega-mersa} متفرّقات (عادة ليست بالتي ذات قيمة أو أهمية)

кегадала {kegadala} يختلط ، يمتزج . يتشوَّش ، يتبلْبَل ، يتبعثَر . يتعكَّر

кегари (бу) кегареш бу {kegari}[-н, -на, -но, -га] (гIурт) فوضى ، اختلال ، تشوُّش ، اضطراب

кегари бан يعمل فوضى

кегари хилла حصلت فوضى

кегаш (ю) {kegash} (оьр. мякина) عُصافة : حطام التبن ودُقاقه

кегдала {kegdala} يتكسَّر ، يتحطَّم ، يتهشَّم ، ينقّصم ، ينفلق (بشكل متكرر)

кегдан {kegdan} يكسِّر ، يحطِّم ، يهشِّم ، يقصم ، يفلُق ، يجزِّء (بشكل متكرر)

кегий {kegee} صغير سنّاً أو حجماً (صفة للجمع)

кегий кораш نوافذ صغيرة

кегий нах (кегийрхой) الشّباب

кегийра {kegeera} صغير ، دقيق (للجمع)

кегийра дакъош أجزاء دقيقة

кегийра ахча فِراطه ، نقود من الفئة الصغيرة

кегийра махлелор (التجزئة) تجارة المفرّق

кегийра мехаш (التجزئة) أسعار المفرّق

кегийра йохк-эцархо (التجزئة) تاجر المفرّق

кегийра ехк (أسنانه متقاربة) مشط كثيف

кеманхо

кегийрхой (бу) {kegeerxoi}[-н, кегийрхошна, кегийрхоша, кегийрхошка] الشّباب ، شبيبة

кего {kego}[кегадо, кегийра, кегийна] يقلِّب . يمزج ، يخلط . يحرك . يرُج ، يخُض . يبعثر . يعكّر

латта кего يخلط التراب

поппар кего يخبُص (يعجن) الطين

Iайгаца чай кего يحرك الشاي بالملعقة

кехаташ кего يبعثِر الأوراق

цIа чуьра хIаманаш кего يبعثر موجودات الغرفة

ловзо кехаташ кего يخلط أوراق لعب الشدّة

кеда {keda} يبكي ، ينشج (في العزاء)

ма кеда لا تبكي ، لا تنشج

кедаш (ду) {kedash} جمع لكلمة кад

келап (ю) -аш ю {kelap} كُبَّة ، شلَّة (خيوط جمعت على شكل كرة أو طبّة)

[-ан, -на, -о] (оьр. моток) (уьйриг)

кема (ду) -наш ду {kema}[-нан, -нна, -но] سفينة

кема

хlаваан кема (мох-кема) طائرة

маца дlагlуш ду кема? ؟ متى تبحر السفينة

кема хьахар (хlорд хьахар) دوار البحر

кеманан мара مقدمة السفينة

хи бухахула лела кема غواصة

кеманхо (ву,ю) {kemanxo}[-чун, -чунна, -чо] (кема лелориг) ملاّح

кемсаш (ю) {kemsash}[кемсийн, кемсашна, кемсаша, кемсашка] عِنب

кемсийн буьртиг حَبّة العنب

кемсийн кан قطف عنب

кемсийн хуталш فروع العنب

кемсийн беш بستان عنب

кемсийн мутт عصير العنب

кемсаш ер (ду) {kemsash er} زراعة العنب

кенаш (ду) {kenash} جمع لكلمة кан 1,2

кеп 1 (ю) кепаш ю {kep}[кепан, кепана, кепо, кепе] شكل ، هيئة ، أسلوب ، طريقة ، نمط

кеп 2

леларан кеп طريقة التصرف

дахаран кеп نمط الحياة

урхаллин кеп (оьр. форма правления) شكل (نظام) الحكم

* кеп хlотто (сурт хlотто) يتظاهر ب ، يتصنّع ب

велхаран кеп хlоттийра цо تظاهر بالبكاء

цу кепара (цу кепахь) بهذا (الشكل ، النمط ، الأسلوب)

массо а кепахь بكل الطرق أو الأساليب

цхьана а кепара ولا بأي شكل من الأشكال ، ولا بأي وجهٍ من الوجوه

тайп-тайпана кепаш أشكال متعدّدة

хlара гlуллакх шина кепара далур ду يمكن القيام بهذا العمل بطريقتين

кепехь къамел дан يتكلم كلام موزون

кеп 2 (ю) кепаш ю {kep}[кепан, кепана, кепо, кепе] قالب

кепа тоха يشكِّل بالكبس ، يشكِّل في القالب

* кепа тоьхча санна متناسق (وكأنه صبّ في قالب)

йол кепа тоха يكبس الدريس على شكل قوالب

кеп 3 (ю) {kep} نشوة

кеп хила ينتشي

кеп хилла цуьнан هو في حالة نشوة

* кеп ю хьан (ирс ду хьан – меттигера дош) يا لسعادتك ، يا لحظك

кепек (ю) -аш ю {kepek}[кепекан, кепекана, кепеко, кепеке] كُوبيك (قطعة نقدية)

кераюкъ (ю) кераяккъаш ю {kerayuq}[-ан, -на, -о] (оьр. ладонь) كَفٌ ، راحة اليد

кердиг (ю) -аш ю {kerdig} (кладин я тlаьрсиган дакъа) قصاصة أو قطعة من القماش أو الجلد

керла {kerla} جديد ، حديث

керла гlишло بناية جديدة

керла шо سنه جديدة

керла дина бер طفل حديث الولادة

керла хlумма а дуй? ؟ هل من أخبارٍ جديدة

керла бепиг خبز طازج

керлачу шарца декъалво ас хьо أهنئك بالسنة الجديدة

кераюкъ

керладаккха {kerladakkха} (карладаккха)

керладаккхар (ду) {kerladakkхar} (карлаадаккхар)

керладала {kerladala} (карладала)

керладалар (ду) {kerladalar} (карладалар)

керлахо (ву,ю) {kerlaxo}[-чун, -чунна, -чо] مبتدع . مجدّد . مخترع

керста (ву,ю) -наш бу {kersta}[-нан, -нна, -но] مسيحي . غير المسلم

керста-нах النّصارى ، أهل الكتاب

керста-дин الدين المسيحي

керстдан {kerstdan} (оьр. отрицать , бакъ ца дан) ينكِر ، ينفي ، يجحَد

керстдар (ду) {kerstdar} إنكار ، نكران ، نفي ، جُحود (مصدر)

керт (ю) -аш ю {kert}[-ан, -ана, -о] باحة ، ساحة ، فناء ، حَوش . حارة . سياج ، سور

кертахь ловза لعب في الباحة

керт ян يحيط بسياج ، يسيّج

аннийн керт سياج من ألواح الخشب

серийн керт سياج من أغصان مجدولة

керта вала يخرج الى الباحة

шун керта кхин воглур вац со (مجازاً) لن آتي إلى بيتكم بعد الآن

керт-аре (ю) {kert-аре} ما يحيط بالبيت من ساحة

керч (ю) -аш ю {kerch} معطف من فرو ضأن نوع داغستاني ذو أكمام طويلة وضيقة

(деха-готта пхьуьйшаш долу, суьйлийн кетар ю)

керча {kercha}[керча, кирчира, кирчина] يتقلَّب . يتمرَّغ . يتدحرج . يلتوي (بشكل متكرر)

меттахь керча يتقلب في الفراش

ченала керча يتمرغ بالتراب

ког кирчина сан التوت قدمي

ойла кирчина сан (ойла хийцаелла сан) تغير فكري

керчар (ду) {kerchar} تقلُّب ، تمرُّغ . تدحرُج . التواء (مصدر)

ког керчар التواء القدم

дог керчар غثيان

керчо {kercho}[керчадо, керчийра, керчийна] يقلِّب في . يمرّغ في . يدحرج (بشكل متكرر)

керчор (ду) {kerchor} تقليب في ، تمريغ . دحرجة (مصدر)

кес (ду) кесарш ду {kes} الخط الذي ينشأ عند حصد أو حشّ القمح أو العشب

[кесаран, кесарна, кесаро] (оьр. полоса скощенного хлеба или травы)

кес даккха يحصُد العشب على شكل خطّ

кескаш (ю) {keskash} кийсак لكلمة جمع أجزاء ، قطع

кеста {kesta} قريباً ، عن قريب

кест-кеста مراراً

кесталгIа {kestalgha} مؤخراً ، حديثاً ، منذ وقت غير بعيد

кестта {kestta} في القريب العاجل ، عمّا قريب

кетар (ю) -ш ю {ketar}[-ан, -на, -о] (оьр. шуба) معطف من فرو الضأن

кетIе (ю) {ket'e} المكان ما بين البوّابة والشارع

кетIахь عند البوّابة

кибарчиг

кехат (ду) -аш ду {kexat}[-ан, -на, -о] رسالة . ورقة . منشور

кехат яздан يكتب رسالة

кехат дахьийта يبعث رسالة

кехат ахча عملة ورقية

кехатех ловза يلعب بورق الشّدة

кехатпондар (бу) {kexatpondar} هرمونيكا (آله موسيقية)

кечал-кхокха {kechal-kxokxa} (оьр. голубь сизый) (боккха акха кхокха) حمامة برية كبيرة

кечам (бу) -аш бу {kecham}[-ан, -на, -о] استعداد ، تجهيز ، تحضير ، إعداد

кечам бан يجهِّز ، يحضِّر ، يعِدّ ، يعمل استعداد

кечдала {kechdala} يستعِدّ ، يتهيأ ، يتجهَّز ، يتأهب . يتزين ، يتأنَّق

балха ваха кечвелла تجهّز للذهاب إلى العمل

кечло! استعد ، تجهز

кечдалар (ду) {kechdalar} استعداد ، تجهُّز ، تأهُّب . تزيُّن ، تأنق (مصدر)

кечдан {kechdan} يحضِّر ، يجهِّز ، يعِدّ . يزيّن

кечдар (ду) {kechdar} تحضير ، تجهيز ، إعداد . تزيين (مصدر)

кечо (ю) -наш ю {kecho}[-нан, -нна, -но] (кечам) استعداد

кешнаш (ду) {keshnash} مقبرة ، المقابر

кешнашка ваха يذهب إلى المقبرة

кешша го хьо {keshha go xho} (оьр. выражение недовольства) سحقاً لك (للتبرم والسخط)

кибарчиг (ю) -аш ю {kibarchig}[-ан, -на, -о] طوبَة ، آجُرة ، لبنَة

кибарчигаш ян يصنع أو ينتج الطوب

еттина кибарчиг (حمراء) طوبة مشوية

буьйда кибарчик (оьр. саман) طوبة نيئة

тхов тIе юьллу кибарчиг (гериг) قرميد

кийра (бу) -наш бу {keera}[-н, -на, кийро, кийре] جوف (الصدر ، البطن) ، أحشاء

сан кийрахь في داخلي ، في صدري

ненан кийрахь في رحم الأم

* кийра хилла суна ضاقت نفسي

* кийра цIе летта сан إشتعلت النار في صدري

кийсак (ю) кескаш ю {keesak} جُزء ، قطعة ، كِسرة

кийтарло (ю) {keetarlo}[-нан, -нна, -но] (хIума харцдеш дийцар) إنكار ، نفي (في الشهادة)

кийтарло ян ينكِر ، ينفي (في شهادته في المحكمة)

кийча {keecha} مستعِدّ ، جاهز ، حاضِر

кийча хила يكون (مستعداً ، جاهزاً ، حاضراً)

яахIума кийча (яьлла) ю الأكل جاهز

кийчалла (ю) {keechalla} جاهزية ، أهْبَة ، استعداد

килс (ю) -аш ю {kils}[-ан, -ана, -о] (оьр. церковь) كنيسة

килс

килс тоха يدقّ جرس الكنيسة

кир (бу) -аш бу {kir}[-ан, -ана, -о] (оьр. известь) جير ، كِلس

кир тоха يطرش بالجير

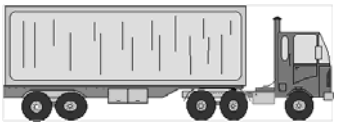
кир башо يذيب الجير (في الماء) ، يطفئ الجير

Кир баккха يستخرج الجير

башийна кир جير مطفأ

башонза кир الجير الحي ، جير أو كلس غير مطفأ

кир-маьIда حجر جيري أو كلسي

киралӏело машӏен

* кир санна кIайвала يشحب وجهه

кира 1(ю) -наш ду {kira}[-ан, -нна, -но] (оьр. рента) أُجرة ، إيجار

киранна яла يؤجر

киранахь кхелхина ву иза هو ساكن بالإيجار

кира 2 (ду) -наш ду {kira}[-ан, -нна, -но] (оьр. груз - для перевозки) حمولة ، شحنة

кира дассо يفرغ الحمولة

киралӏело машӏен (ю) {kiralelo mashen} شاحِنة

киранча (ву) -чаш бу {kirancha} (оьр. возчик) حوذي أو سائق عربة (نقل بضائع أو نحوه)

киртиг (ю) -аш ю {kirtig}[-ан, -на, -о] درجة . مشكلة ، معضِلة ، موقف حرج

хала киртиг тIехIотта تحلّ عليه مصيبة أو كارثة

кирхьа (ду) -наш ду {kirxha} ستارة كانت تجلس خلفها العروس (عادة شيشانية)

[-ан, -нна, -но] (нускал дIахIоттийча, цунна хьалха тосуш йолу бой ю)

кирша (ю) -наш ю {kirsha}[-ан, -нна, -но] (малаш йолу хьайба , бежан) حيوان ذو القرون

киса 1(ду) -наш ду {kisa}[-ан, -нна, -но] جيب

чухулара киса جيب داخلي

кисанан харж مصروف جيب

шен киснара дала يدفع من جيبه

цуьнан киснара ахча даьккхина نُشل من جيبه نقود

кисана долла يدسّ في الجيب

киснахь في الجيب

киснахь лело тептар دفتر جيب

* шен киса дуза يملأ جيوبه مالاً

* киса мохо лоькхуш (جيوبه خرقة) مفلس

* нехан кисанна гIерта يمدّ يده إلى ما في جيوب الناس

киса 2 (ду) кисеш ду {kisa}[-нан, -нна, -но] (оьр. полотно ткань) قماش كتّاني ، شاش

кисет (ду) {kiset} (томк чудуьллу жима тIоьрмиг) كيس لوضع التبغ مصنوع من قماش

кит 1(ду) катташ ду {kit}[-ан, -ана, -о] (оьр. бурдюк) قِربَة

* кит санна (مثل القربة) بدين جداً

кит 1

кит 2 (ю) -аш ю {kit}[-ан, -ана, -о] (оьр. кит) حوت

кица (ду) -наш ду {kica}[-нан, -нна, -но] مثل

нохчийн кицанаш الأمثال الشيشانية

кица дало يضرب مثلاً

кица хилла дIадаха يذهب (يصبح) مثلاً

кишмаш (ю) {kishmash} (якъийна кемсаш ю) زبيب

класс* (ю) -аш ю {klass} (ву, ю, бу, ду) صفّ ، طبقة ، جنس

ков 3

хьалхарчу классехь доьшуш ву يدرس في الصف الأول

белхалойн класс طبقة العمال

олалла до класс الطبقة الحاكمة

классаш йолу юкъаралла مجتمع طبقي

нохчийн маттахь йиъ класс ю هناك أربعة أجناس في اللغة الشيشانية

ко (ду) -ш ду {ko}[-нан, -нна, -но] حزمة قمح من حشَّة واحدة بالمنجل

(цхьана кенахь маьрсаца хьаькхна долу кIа ду)

ко оьцу шада شاعوب ثلاثي للقمح

ков 1(ду) кеш ду {kaw}[кевнан, кевнна, кевно] بوابة

ков 2

ков делла يفتح البوابة

кетIахь عند البوابة

кетIара الذي عند البوابة

кетIе المكان ما بين البوابة والشارع

ков-керт (ويقصد به أيضاً الدار وما يحيط بها من سياج وبوابة) سياج وبوابة

* кех ваккха يطرد من البيت

ков 2 (ду) кеш ду {kaw}[кевнан, кевнна, кевно] (оьр. ворота, спорт) مرمى

ков 3 (бу) кевнаш ду {kaw}[кевнан, кевнна, кевно] (оьр. напильник) مبرد حديد

ков хьакха يحتّ بالمبرد

кхо са болу ков مبرد ذو ثلاثة سطوح

ковра (ю) -наш ю {kawra}[-нан, -нна, -но] (оьр. караван) قافِلة

ков 3

эмкалийн ковра قافلة جمالٍ

ворданийн ковра قافلة عربات

ковраэгIина седа (бу) {kawraeghina seda}(оьр. созвездие Близнецов) برج التوأمان (فلك)

ковст (ю) -аш ю {kawst}[-ан, -ана, -о] (диттан чкъор) (кевстиг) لحاء الشجرة

ковсткомар {kawstkomar} (бецан цIе) نوع من الأعشاب

ког (бу) когаш бу {kog}[коган, когана, кого, коге] قدم ، رجل . قائمة

ког баккха يخطو

* цо баькх-баькхина ког толлур бу ас (أي كل ما يقوم به) سوف أستقصي كل خطواته

хьалхара когаш الأرجل الأمامية

тIаьхьара когаш الأرجل الخلفية

коган кIело باطن القدم

коган буьхьиг مقدمة القدم

когаш тIе хIотта (بالمعنى المطلق والمجازي) يقف على رجليه . يستقل بذاته أو يعتمد على نفسه

когаш тIе хIотто (بالمعنى المطلق والمجازي) يجعله يقف على رجليه . يجعله يستقل بذاته

кога хIотта 1- صار يعتمد على نفسه ، يتقوّى ، يشتدّ عوده ، يتثبّت 2- يوفّق

кога хIотто 1- يجعله يعتمد على نفسه ، يقوّي ، يشدّ عوده ، يثبت 2- يوفّق

кога буьхьар хIотта يقف على أصابع رجليه

когаш текхо يجُر قدميه

когаш Iуьйра حافي القدمين

когаш дIасабахийта يباعد بين رجليه

цхьана кога тIе вазвала يرتكز على رجل واحدة

цхьана кога тIе хIотта يقف على قدم واحدة

цуьнан когахь эткаш ю هو منتعل حذاء برقبة

сарралц ирахь Iан (على رجليه) يبقى طوال النهار واقفاً

* ког цхьанабоккхуш дехаш ду и шиъ الاثنان يعيشان معاً

* ког хецна (хецца) ваха يعيش في بحبوحة

коьртара дуьйна когашка кхаччалц من الرأس حتى القدمين

гоьла тIе ког баккха يضع ساقاً على ساق

* ког ма боллу вада يركض بأقصى سرعته

ког билла يطأ

кхин шу чу ког буьллур бац аса لن أطأ بيتكم مرة أخرى

чохь ког билла меттиг бац (مزدحم) لا يوجد في الداخل مكان تقف فيه

цхьана кога тIехь кхийсавала يتقافز على رجلٍ واحدة

палс ма-ббу хеца ког على قدر بساطك مدّ رجليك

когаш кIел تحت الأقدام

ког тасабала يتعثّر

кIел ког таса يجعله يتعثّر

ког шерша تنزلق قدمه

* ког шарша تزلّ قدمه ، يزل ، يخطئ

ког гIорто يثبت قدمه

хи чохь когаш бетта يحرك رجليه في الماء

когийн тата وقع الأقدام

когаш-кортий الرأس والرجلان

тен ког كبّة خيوط

ког баькх-баькккхинчохь قدم (موطئ) في كل موضع

* когаш клел хьийза يحوم تحت أرجله ، يضايقه

когаш тлехь ца латтало иза لا يستطيع البقاء على قدميه

* ког коше а бахна луьллу иза هو على حافّة القبر

воккхаверна ког лаьттах ца кхета цуьнан الأرض من الفخر لا تكاد قدماه تلامس

цхьа ши ког баккхал гена على بعد بضعة خطوات

когахьийзо чарх آلة الخياطة التي تُحرك بالرجل

кхо ког болу глант (قوائم) كرسي ذو ثلاث أرجل

* кога кIел تحت سيطرة

* кога метта дIахIотта يحلّ محلّ

* когашкара хадийна хила (اعتبار ، أهمية ، قيمة) لا يكون له أي

* цхьа а ког-корта болуш дац-кх ахьа дуьйцург ما تتكلم به غير معقول أو غير منطقيّ

* цхьа ког юха ца вала لا يتراجع قيد أنملة

* ког байн бу цуьнан هو رشيق (خفيف) الحركة

* ког лаьттах ца кхеташ طاير من الفرح

ког керча {kog kercha} تلتوي القدم

ког кирчина сан التوت قدمي

ког керчар (ду) {kog kerchar} التواء القدم

кога-салаз (ю) {koga-salaz} زلاجات الثلج

кога-салаз

когадаха {kogadaxa} (ког баккха) يبدأ بالمشي (للطفل)

шо дуьзча бер когадоьду مع اكتمال السنة يبدأ الطفل بالمشي

* кога дахаза لم يقف على قدميه بعد ، ما يزال في طور النمو

* кога доьдучу хенахь أثناء عملية النمو أو الاعتماد على الذات

коган даьlахкаш (ю) {kogan da'jaxkash} (оьр. плюсна) الوظيف : عظام مشط القدم (تشريح)

кож (ю) кажарш ю {kozh} رحل أو سرج التحميل (سرج معد لنقل الأحمال على ظهور الدّواب)

[кажаран, кажарна, кажаро] (говра тлехь мохь хьон глирс)

кой (ду) {koi} كِباش جمع لكلمة ка

кока (ду) -наш ду {koka}[-нан, -нна, -но] (оьр. тёрн) برقوق السِّياج أو ثمره (نوع شجيرة)

колл (ю) коьллаш ю {koll}[куллан, куллана, кулло] شُجيرة

колд (ю) -аш ю {kold}[-ан, -ана, -о] (уьшал ю) مستنقع ، منقع

комар (ю) -ш ю {komar}[-ан, -на, -о] (оьр. тутовник) ثمر التوت

комарийн дитт شجرة التّوت

комар

комаьрша {koma'rsha} كريم ، سخي ، جواد

комаьршалла (ю) {koma'rshalla} كَرَمٌ ، سخاءٌ ، جود

комол (ю) -аш ю {komol} (хи чохь охьаоьху шан экъанаш) قطع جليد تجري

[комолан, комолана, комоло, комоле] على سطح النهر

кондар (ю) -ш ю {kondar} (вовшех хьирчина гаьннаш) أغصان الشجر المتدلية والملتوية بشكل

[-ан, -на, -о] (асаран бецан цIе) غير متناسق 2- نوع من النباتات الطّفيلية

конфеташ* (ю) {konfetash} (шекарш) ملبَّس ، سكاكِر

копаста (ю) {kopasta}[-нан, -нна, -но] (оьр. капуста) ملفوف (نبات)

кор (ду) кораш ду {kor}[коран, корана, коро] شبّاك ، نافِذة

коран бlаьрг زجاج الشباك

шалха кораш شبابيك مزدوجة

корах (корехула) хьажа ينظر من خلال الشباك

кор даккха يفتح شبّاكاً

корехь على الشباك

кореуллург (ю) кореухкарш ю {kore ullurg} ستارة

коржам (ю) -аш ю {korzham}[-ан, -на, -о] (цхьа дакъа, кийсак) قطعة ،كِسْرة ، جُزء

корматалла (ю) {kormatalla} (говзалла) مهنة ، حِرفة ، صنعة

корматаллин къайленаш أسرار المهنة

корсам (бу) -аш бу {korsam}[-ан, -на, -о] (оьр. мох) طُحلب ، أُشْنَة

корта 1(бу) кортош ду {korta}[коьртан, коьртана, коьрто] رأس . رأس (من الماشية)

корта ласто يهُز رأسه

коьрта lуьйра عاري (مكشوف) الرأس

корта баша يحلق الرأس

корта ларга يجز الرأس

коьрта хlума тилла يلبس شيئاً على رأسه

коьрта туьллург غطاء الرأس

корта тоха يضرب برأسه . يحني برأسه

копаста

* корта бетта يركع (كما في الصلاة) . يستجدي ، يبدي الولاء والطاعة

корта talo يومئ برأسه

корта хьалаайба يرفع رأسه ، يرفع هامته

корта айъина лела يمشي مرفوع الرأس

корта олло يطأطئ الرأس

корта talo يحني رأسه (احتراما ، موافقةً)

корта хьовза يشعر بعدم القدرة على (التمييز في الاتجاهات مثلاً ، الإدراك ، الاستيعاب)

корта хьаьвзина ву со أشعر بعدم القدرة على الإدراك

* корта хьовзо يجعله يشعر بعدم القدرة على (التمييز في الاتجاهات مثلاً ،الإدراك ، الاستيعاب) 2- يؤثر في عقله أو فكره (يلعب في عقله ، بالعاميّة)

схьахетарехь цхьамма корта хьовзийначух тера ду цуьнан يبدو أن أحدهم قد لعب في عقله

коьртера когашка кхаччалц من الرأس حتى القدمين

корта божа يصاب باختلال في مفاصل وعضلات العنق والرأس ويصاحبه صداع

корта буста يأخذ مقاييس معينة للرأس لمعرفة إن كان في وضع طبيع

корта оза يعمل تدليك للرأس والرقبة (علاج شعبي عند الشيشان)

корта метта бало يعيد الرأس إلى وضعه الطبيعيّ

* корта метта бало يعيده إلى جادة الصواب

коьрта чу дижа يرسخ في ذهنه

коьрта чохь диса يبقى في ذهنه أو ذاكرته

шен коьртан да ву иза هو سيد نفسه

эзар корта даьхний ألف رأس من الماشية

хин корта منبع النهر

ламанан корта رأس الجبل أو قمته

* ца лозу корта ма бехка! (لا تتعب نفسك شيئاً بفعل شيء لست مضطراً لفعله (لا تعصّب الرأس الذي لا يؤلمك

* корта бацара хьан и хIума ца хаьа?! ألم يكن لديك رأس تفكر به لتعرف ذلك ؟

* ахь дуьйцург корта болуш хIума дац ما تتحدث عنه ليس معقولاً (منطقياً)

* корта болчунна хаа деза и الذي عنده (عقل ، إدراك) يجب أن يعرف ذلك

* корта буза يملأ رأسه

корта 2 (бу) кортош ду {korta} (оьр. глава книги) فصل ، باب (في كتاب مثلاً)

корталазар (ду) {kortalazar} وجع الرأس ، صُداع

корта лозу сан رأسي يؤلمني

корта лазаран бертигаш حبوب وجع الرأس

кортали (ду) корталеш ду {kortali}[-н, -на, -но, -га] غِطاء للرأس

кортали тилла يضع الغطاء على رأسه

кортали дуста قراءة المعوّذات وآيات من القران بطريقة معينة باستخدام الشّال و من ثمّ يلفّ الشال فوق الشخص المصاب بالعين (علاج شعبي شيشاني)

косказ (ю) -аш ю {koskaz}[-ан, -на, -о] 1– طُوَّالة (زوج من العصي يقف عليها الشخص ويمشي بهما ، من ألعاب البهلوان) 2– طويل القامة (مجازاً)

косказан гlаж رجل (قائمة) الطوّالة

косказан лерг أُذنا الطوالة التي يضع الشخص قدميه عليهما

косказан пlендагlа دعامة أذنا الطوّالة

косказаш тlехь лела يمشي على الطوّالة

косказ санна лекха طويل القامة مثل الطوّالة

коскус хьоза

коскус хьоза (ду) {koskus xhoza} (оьр. трясогузка) ذُعْرة : طائر صغير يكثر تحريك ذنبه وكأنه مذعور

кост (ду) -аш ду {kost}[-ан, -ана, -о] (дlаала дахьийтина хабар) رسالة ، خَبَر

кост дахьийта (مثلاً بالهاتف النقّال) يبعث برسالة

кост

котам (ю) -аш ю {kotam}[-ан, -на, -о] دجاجة

котамо хloa дина باضت الدجاجة

котаман бун (клара) قنّ الدجاج

котаман жижиг لحم الدجاج

котаман клорни صوص ، كتكوت ، فرخ الدجاج

* къорза котам санна (مثل الثور الأبرق (مثل الدجاجة المبرقعة ، بمعنى شاذ عن الآخرين

* котаман йоза (خرابيش الدجاج (كتابة أو خطوط لا معنى لها

* котамо маlарш хьекхча санна яздан يكتب بشكل سيء جدا

котам а хилла вехачул, нlаьна а хилла велча тоьлу بمعنى : من الموت كديك أفضل من العيش كدجاجة الخير أن أموت شجاعاً من أن أحيا جباناً (مثل)

котамаш кхабар (ду) {kotamash kxabar} تربية الدجاج

кохка (ду) -рш ду {koxka} شريط عريض يلفّ على الطفل لتثبيته في المهد

[-ран, -рна, -ро, -ре] (аган чохь бер дIадоьхкуш долу доьхкарш ду)

кохкаран гIаж عود يكون في نهاية الشريط الآنف الذكر

кохьаш-кохьаш {koxhash-koxhash} كلمة تقال عند مناداة الخراف

(Iахаршка кхойкхуш олу дош)

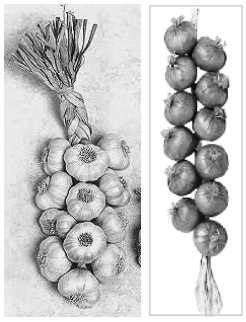
коч (ю) кучамаш ю {koch}[кучан, кучана, кучо, куче] ثوب (يحتمل قميصاً أو فستاناً)

еха коч فستان طويل

юьжуш юху коч فستان نوم

цхьалха кучаца لابساً قميصاً فقط

кочa {kocha} 1- مدلل ، بدلال 2 - مائع ، قليل الكثافة

кочар

коча бер طفل مدلل

коча Iамо يفسد بالتدليل

коча лела يتصرف بدلال

коча худар عصيدة مائعة

кочa дан {kocha dan} يُبتلى ب ، يقع على عاتقه

хьан коча вогIур ву хьуна и سوف تُبتلى به

сан коча ван ма гIерта! لا تحاول أن تبتليني بك

дагахь доцуш цIаьххьана коча беана бала مصيبة ابتليت بها من حيث لا أدري

кочa даха {kocha daxa} يبتليه بمصيبة أو مشكلة ، يصطدم به

вовшийн коча бахаза бисира къевсинарш كاد المتنازعون أن يتعاركوا فيما بينهم

кочa дожа {kocha dozha} (кочa дан)

кочa йоьхьаш (ду) {kocha yoexhash} (оьр. тонкие кишки) الأمعاء الدقيقة (تشريح)

кочa таса {kocha tasa} يُلقي على عاتقه ، يحمّله عبء شيء ما

ша динарг сан коча таса воллура иза أراد أن يحمّلني (يلقي على عاتقي) مسؤولية ما فعل

кочa хаа {kocha xaa} (вортана тIе хаа) يجلس على عاتقه ، يكون عبئاً عليه ، يرهق

кочa эккха {kocha ekkxa} يُلقي بنفسه عليه بمصيبة ما

кочa эца {kocha eca} يأخذ على عاتقه ، يحمّل نفسه عبء شيء ما

кочалла 1(ю) {kochalla} 1- دلال 2- ميوعة ، قلة الكثافة

кочауллург

кочалла 2 (ю) -ш ю {kochalla} (оьр. жидкость) سائل

кочар (ду) -ш ду {kochar}[-ан, -на, -о] ربطة ، ضُمَّة (بصل ، ثوم)

(хохийн, я зезагийн, я дуучу чкъургийн цхьаьнатоьхна курс)

кочара даккха يزيح من على كاهله ، يتخلّص من عبئه (فعل للمفرد)

кочара дала {kochara dala} يُزاح من على كاهله

кочатосург (ю) {kocha tosurg} طوق للرقبة

кочауллург (ю) {kocha ullurg} قلادة

кочмаш (ду) {kochmash} кач جمع لكلمة ياقات ، قَبَّات

кочо {kocho} 1- مدلل أو مائع نوعاً ما 2- مائع أو بشكل مائع نوعاً ما

кола (ду) -наш ду {koja}[-нан, -нна, -но] إنسان ضعيف الصحّة أو كثير المرض

(эгIаза, гIийла, могуш воцу стаг я бер)

коьжалг 1 (ю) -аш ю {koezhalg} [-ан, -ана, -о] (оьр. багор) كُلاّب ، خُطّاف ، شنكل ، صنّارة ، علاّقة

коьжалг 2 (ю) -аш ю {koezhalg} (оьр. вилка для выемки мяса из котла) شوكة كبيرة لتحريك واستخراج قطع اللحم من القدر

коьжалг 3 (ю) -аш ю {koezhalg} (оьр. якорь) مرساة

коьллаш (ю) {koellash} колл جمع لكلمة شُجيرات

коьрта {koerta} رئيسي ، أساسي ، مهمّ

коьрта гlала عاصمه

коьрта лор رئيس (كبير) الأطباء

коьрта урам شارع رئيسي

коьрта низам دستور

уггар коьртаниг أهم شيء

коьрта долчу декъана بصورة رئيسية

коьрта долчунна بالدرجة الأولى ، بالدرجة الرئيسية

коьрта кхетам-дош (نحو) جملة رئيسية

коьрталла {koertalla} أهمّية ، رئاسة

паччахьан коьрталлица برئاسة الملك

коьрта хила {koerta xila} يسود ، يحتل الصدارة

коьртаза {koertaza} غير رئيسي ، غير أساسي ، ثانوي

коьртаза гlуллакхаш أمور ثانوية

кхетам-дешан коьртаза меженаш أقسام الجملة غير الرئيسية

коьрте даккха {koerte dakkха} يضع في الصدارة ، يجعله يرأس (فعل للمفرد)

коьрте дала 1 {koerte dala} يترأّس ، يرأس ، يتزعَّم ، يتصدَّر (فعل للمفرد)

коьрте дала 2 ينفذ أو يتغلغل (تأثيره) إلى رأسه

малар коьрте даьлла цуьнан نفذ تأثير الخمر إلى رأسه

коьртехь {koertexh} في القيادة ، في المقدمة ، بالرئاسة ، على رأس

коьжалг 2

lедалан коьртехь في رئاسة الحكومة

коьртехь мила ву шух? من يتزعمكم ؟

коьса {koesa} (куьйса) أمرد (خفيف اللحية)

коьса стаг رجل أمرد

коьчал (ю) -ш ю {koechal}[-ан, -на, -о] (оьр. материал) مادة بناء (مواد بناء)

гlишлойн коьчалш مواد بناء

коьрта коьчал المادة الرئيسية

коьчалниг дожар (ду) {koechalnig dozhar} (оьр. творительный падеж) حالة الأداة (نحو)

коьшкала хаа {koeshkala xaa} (цхьаьннан белшаш тlе хаа) يجلس على كَتفيه

куз (бу) -аш ду {kuz}[-ан, -ана, -о] (оьр. ковер) سجادة ذات زئبر (وبر)

куз таса يفرش السجادة

куз бан يصنع سجادة

кузакема (ду) {kuzakema} (оьр. ковер-самолет) بساط الريح

куй (бу) -наш ду {kui}[-нан, -нна, -но] قبّعة

куй тилла يلبس القبعة

куй дIабаккха ينزع القبعة

тIапа куй كاب ، سدارة

холхазан куй قبعة من الفرو الأسترخاني

* шайтIанан куй قبعة الإخفاء

куй болу бал (бу) {kui bolu baj} (оьр. бодяк огородный) من فصيلة نبات راعي الحمام ذو قلفة

кула (ю) -наш ю {kula}[-нан, -нна, -но] (гIовгIа) صخَب ، ضَجيج ، إزعاج

культура* (ю) {kultura} ثقافة

лакхара культура ثقافة عالية

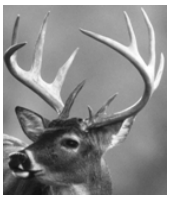
куп (ю) каппаш ю {kup}[куьпан, куьпана, куьпо, куьпе] حارة ، حَي . قطاع ، قسم ، دائرة

кур (бу) карраш ду {kur} 1- قَرن متشعِّب 2- طُبَّة : شعر ملفوف ومجموع على بعضه

[куьран, куьрана, куьро, куьре]

сен карраш قرون الأيل

кур

кура {kura} متكبِّر ، مغرور

кура стаг شخص متكبر

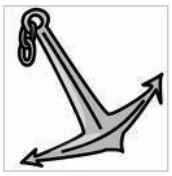
кура лела يتصرف بتكبّر

кура-кхера {kura-kxera} حجر مقنطر كان يزين مدخل البرج وكان ينقش عليه نقش يدل على العشيرة

(оьр. сводчатный цельный камень, которым украшался вход в башню)

курадала {kuradala} يتكبَّر ، يغتر بنفسه ، يتغطرس ، يختال (فعل للمفرد)

куралла (ю) {kuralla} تكبُّر ، عجرفة ، خُيلاء

куралла ян يتكبَّر ، يستكبر ، يغتر بنفسه

куралла соьга вист а ца хуьлу иза لا يتكلم معي كِبراً

даг чу куралла йосса يدخل في نفسه الكبر ، يراوده الكبر أو الغرور

курдо (ву,ю) {kurdo}[-чун,-чунна,-чо,-чуьнга] كُردي (الشعب الكُردي) коьжалг 3

курзанаш (ю) {kurzanash} ششبرك (أكلة شيشانية)

курпал (ю) -ш ю {kurpal}[-ан, -на, -о] (оьр. пушка) (йоккха топ) مدفع

курс (ю) -аш ю {kurs}[-ан, -ана, -о] باقة

зезагийн курс باقة ورد

кура-кхера

курх (ду) -аш ду {kurx} (хIума лачкъор) نشْل

курхалла (ду) {kurxalla} نشْل

курхалла дан ينشل

курхалча (ву,ю) -ш бу {kurxalcha}[курхалчин, курхалчина, курхалчо] نشّال

кухни* (ю) {kuxni} (хIума юу чоь) مطبخ

куц (ду) куьцаш ду {kuc}[куьцан, куьцана, куьцо, куьце] هيئة ، قيافة ، مظهر ، قوام ، قَدّ

хаза куц долуш ю иза إنها ممشوقة القدّ ، قوامها جميل

куц даккха يزيّن ، يزخرف ، يزوّق ، ينمّق

куц дало (куц даккха)

цхьана а куьцара ولا بأي شكل من الأشكال

куьцана للزينة

куцдош (ду) {kucdosh} (оьр. наречие – грам.) ظرف (نحو)

кучамаш (ю) {kuchamash} أثواب جمع لكلمة коч

зударийн кучамаш أثواب نسائية

куьг 1(ду) куьйгаш ду {kueg}[куьйган, куьйгана, куьйго] يدّ

аьтту куьг اليد اليمنى

куьг айа يرفع يده

куьг кховдо يمد يده

куьг дала يصافح . يعطي الأمان

куьг ласто يلوّح بيده

куьг лаца يمسك يد ، يصافح

беран куьг лаца يمسك يد الطفل

вовшийн куьйгаш лецира цара تصافحوا курзанаш

куьглацар مصافحة

малха дуьхьал куьг лаца يحجب الشمس عن وجهه بيده

куьг хьалаайба يرفع يده عن

куьг lотта يلمس

куьйга клелара вала (карарава́ла) يفلت من (يده ، قبضته ، سيطرته)

куьйга клелваха (караваха) يقع في (يده ، سيطرته)

дайн куьг يدّ خفيفة

ши куьг а оллийна я ластийна مدلياً يديه ، بيدين فارغتين

куьйгана цlена вац иза هو غير شريف

куьйгаш чуччдахка يشبّك الأيدي

шина а куьйгаца بكلتا اليدين

куьйгашкахь ницкъ бац сан ليست في يدي قوة

хьо сан куьйга вагlахь إذا وقعت في قبضتي

говза куьйгаш أيدي ماهرة

куьйгана говза ву иза هو ماهر اليد ، يده ماهرة في العمل

куьйго куьг дуьлу (مثل) اليد تغسل اليد

куьйге даха يتصالح

куьйге дахийта يصلح أو يوفّق بين

куьйган бакъо حقّ التصويت

куьг айа (برفع الأيدي) يصوّت ، يقترع

куьйгаш охьахеца! (في العسكرية مثلاً) تَمّيأ

* куьйгаш тlехь лело يحمله على أكفّ الراحة

* куьйге бахийта يُصلح بين

куьг 2 (ду) куьйгаш ду {kueg}[куьйган, куьйгана, куьйго] (оьр. подпись) توقيع

и сан куьг дац هذا ليس توقيعي

куьг talo (куьг яздан) يوقّع

куьг бехкӏе {kueg bexkӏe} مُذنب

куьг тоха {kueg toxa} ينال من ، يمسّ

зудчух куьг тоха ينال من المرأة بغيته

* балха тӏехь куьг дика тухуш ву иза هو ماهر في عمله

куьгдоцу стаг {kuegdocu stag} رجل أكتع

куьзга (ду) -наш ду {kuezga}[-нан, -нна, -но] مرآة

куьзган чу хьажа ينظر في المرآةِ

куьзганан бӏаьрг لوح زجاج

бӏаьргаш – деган куьзга ду аьлла قيل أن العيون مرآة القلب

* куьзга санна шера (مثل المرآة) أملس جداً

* куьхга санна цӏена (مثل المرآة) نظيف جدا

куьзган чуьра сурт صورة المرآة

куьзганаш (ду) {kuezganash} نظّارة

куьзганаш тӏедохка يلبس النظارة

куьзганаш леладо цо هو يستخدم النظارات

куьйра 1

куьйга {kiega} باليدّ

куьйга бина куз سجادة مصنوعة باليد

куьйга яздан يكتب باليد

шен куьйга بملء إرادته ، بيديه

куьйга кӏел تحت حكم ، تحت سيطرة ، تحت تصرف . في متناول اليد

куьйгайоза (ду) {kiegayoza} خَطّ اليد ، مخطوطة

куьйгалла (ду) {kiegalla}(оьр. руководство) إدارة ، قيادة ، زعامة ، رئاسة

куьйгчиркх

куьйгалла дан يدير ، يقود ، يتزعم ، يرأس

куьйгалхо (ву,ю) {kiegalxo}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. директор) مدير

куьйган {kiegan} يدويّ

куьйган болх عمل يدوي

куьйган говзалла مهارة يدوية ، حِرفة ، صنعة

куьйган бакъо (ю) {kiegan baqo} حقّ التصويت

куьйган даьӏахкаш (ю) {kiegan da'jaxkash} (оьр. кости пясти) السِّنْع : عظام مشط اليد

куьйгчиркх (бу) {kiegchirkx} مصباح يدويّ

куьйра 1(ду) -наш ду {kiera}[-нан, -нна, -но] (оьр. ястреб) باشق (طائر جارح من فصيلة العقّاب النّسرية يشبه الصقر ويتميز بجسم طويل ومنقار قصير بادي التقوّس ومخالب حادّة طويلة)

куьйра 2 (ю) -наш ю {kiera}[-нан, -нна, -но] (къуьлг) مُخْضَة اللبن (فخّارية)

(оьр. маслобойка - гончарная)

куьйра лаца يمخض اللبن

куьйса {kiesa} (коьса) (маж-мекх ца долуш волу стаг) أمرد (خفيف اللحية)

куьйса колл (гӏаш доцу, ерзана колл) شجيرة عارية الأوراق

куьлла (ду) -наш ду {kuella}[-нан, -нна, -но] قطعة خشبية مدبّبَة الأطراف تُنقر بعصا أخرى وعندما ترتفع في الهواء تُقذف بالعصا بعيداً (لعبة أطفال)

(ловза кечъйина, юьхьиг ирйина жима гlаж)

куьпчи (ву) -й бу {kuepchi}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. гончар) صانع الأواني الفخّارية

куьпчичо шена луъучу буьллу тlам صانع الأواني الفخّارية يضع مقبض الإناء الذي يصنعه حيثما يريد هو (مثل)

куьрзанаш (ю) {kuerzanash} (курзанаш) أكله شيشانية

куьрк (ю) -аш ю {kuerk}[-ан, -ана, -о] فرن ، مخبز

куьрк

Кх (Кх)

Кхерч (Кхerch)

-кх {-кх} بعينه ، بعينك ، بنفسه ، بنفسك

и ву-кх хьоьга аьлларг هذا هو بعينه الذي قال لك

со ву-кх цига вахнарг أنا هو نفسي الذي ذهبت إلى هناك

и ю-кх хаза йоl تلك هي الفتاه الجميلة

кха 1(ду) -ш ду {кха} قطعة أرض مزروعة عادة بالحبوب أو بعض الخضراوات ، حقل

[-нан, -нна, -но] (оьр. участок пахотной земли)

кха 2 (ду) {кха} (овкъар-кха) (оьр. щёлок) محلول الرماد : ماء يذاب فيه الرماد ، يستعمل لغسيل الملابس واستعمل أيضاً في علاج داء الروماتزم حيث يغطّس فيه المريض

кхаа {кхаа} سابقة تأتي مع بعض الأسماء لإعطائها معنى (من ثلاثة)

кхаашеран план خطة ثلاثية (مدتها ثلاث سنوات)

кхаасохьтан некъ бен бац иза (кхо сахьт некъ бен бац иза)

هذه طريق (مسافة) لا تستغرق إلا ثلاث ساعات

кхаачкъурган ворда عربة ذات ثلاث عجلات

кхаанача (ю) -ш ю {кхаанча} الرقم ثلاثة (في ورق اللعب ونحوه)

кхаара (ю) кхаарш ю {кхаара}[кхаарин, кхаарина, кхаарно] (оьр. среда) الأربعاء

кхаарин де يوم الأربعاء

кхаба 1(ю) -наш ю {кхаба}[кхабин, кхабина, -но] إبريق فخّاري للحليب

(шура чуютту кхийра пхьегla ю)

кхаба 2 {кхаба}[кхобу, кхебира, кхаьбна] 1- يعيل . يقوم على خدمته بالمأكل والمشرب 2- يربي

доьзал кхаба يعيل أسرة

доьзал кхобург معيل الأسرة

хьаша дика кхаба يقوم على خدمة الضيف بشكل جيد

накхармозий кхобуш ву иза هو يربّي النحل

марха кхаба يصوم

кхабадала {кхабadala} يستطيع أن يعيل أو يطعم . يقدر على خدمته بالمأكل والمشرب

шен доьзал кхаба ца ло цуьнга لا يستطيع أن يعيل أسرته

мархин бутт кхабабелирий хьоьга? ؟ هل استطعت أن تصوم شهر رمضان

кхабар (ду) {кхabar} إطعام ، عول ، قوت . القيام بخدمة المأكل والمشرب . تربية (مصدر)

бераш кхабар إعالة الأطفال

накхармозий кхабар تربية النحل

марха кхабар الصيام

кхабийта {кхabeeta}[кхобуьйту, кхабийтира, кхабийтина] جعله (يعيل ، يقوّت ، يربّي)

цуьнга шега кхабийта уьш! دعه يعولهم بنفسه

кхага {кхaga} (сов тlех кхехко) يحرق (للحليب أو الأطعمة)

кхагар (ю) {кхagar} احتراق (مصدر من кхага)

кхагаран хьожа йогlу تفوح رائحة احتراق

кхагардола {кхagardola} (сов тlех кхехка) يحترق (للحليب أو الأطعمة)

шура кхагарйоьлла احترق الحليب (بسبب زيادة النار)

кхада {кхada}[кходу, кхедира, кхаьдда] (теда) يقلِّم ، يشذُب ، يقضِّب (الأشجار)

lаж кхада يقلّم شجرة التفاح

дитташ кходу урс سكين لتقليم الأشجار

кхадар (ду) {кхadar} (тедар) تقليم ، شذْب (مصدر)

дитташ кхадар تقليم الأشجار

кхаж 1(бу) кхожмаш ду {кхazh} (шедан кхаж) يدّ ، مقبض (السوط ، الكرباج)

[кхожан, кхожана, -кхожо, кхоже]

кхаж 2 (бу) кхаьжнаш ду {кхazh}[кхожан, кхожана, кхожо] 1- صوت (انتخابات) 2- قرعة

харжамхойн кхаьжнаш أصوات الناخبين

кхаьжнаш дагарданн يحصي الأصوات

кхоже дилла يطرح للاقتراع أو للتصويت

кхаж баккха {кхazh bakkха} يسحب قرعة

кхаж бала {кхazh bala} 1- يفوز بالقرعة ، يربح (باليانصيب مثلاً) 2- يكون نصيبه في الحياة

хьанна баьлла кхаж? ؟ من فاز بالقرعة

* иштта кхаж баьлла хилла суна хийрачу махкахь ваха هكذا كان نصيبي في الحياة أن أعيش في بلد غريب

кхаж таса {кхazh tasa} يجري قرعة ، يقترع . يصوّت

кхаж тасар (ду) {кхazh tasar} إقتراع ، تصويت

къайлаха кхаж тасар اقتراع سري

гуш кхаж тасар اقتراع علني

кхаза {кхaza}[кхозу, кхезира, кхаьзна] (оьр. висеть) تدلّى ، يتعلَّق

чиркх тховх кхозу المصباح يتدلّى من السقف

сурт пенах кхозу الصورة معلقة على الحائط

кхай-цla {кхai-c'a} (оьр. самое нижнее помещение в башне) حجرة سفلية منفصلة في البرج

кхайкха {кхaikха}[кхойкху, кхайкхира, кхайкхина] ينادى ، يدعو . يستدعي

да кхойкху клante ينادي الأب على الابن

соьга кхайкха! نادني

суьде кхайкха يستدعي للمحكمة

хьошалгIа кхайкха يدعوه للضيافة

кхайкхам (бу) {kxaikxam}[-ан, -на, -о] نداء ، دعوة

кхайкхам бан يطلق نداء

кхайкхар (ду) {kxaikxar} مناداة ، دعوة ، استدعاء (مصدر)

кхайкхо {kxaikxo}[кхайкхадо, кхайкхийра, кхайкхийна] يذيع ، يعلن ، ينادي ب . يفشي

толам кхайкхо يعلن النصر

даймехкан ямартхошна эхь кхайкхо يوصم خونة الوطن بالعار

нехан къайленаш кхайкхо يفشي أسرار الناس

кхайкхор (ду) {kxaikxor} إذاعة ، إعلان ، مناداة ب ، إفشاء (مصدر)

кхакха (бу) кхекхий ду {kxakxa}[-нан, -нна, -но] (оьр. овчина) فروة ضأن

кхакханан кетар ю معطف من فروة الضأن

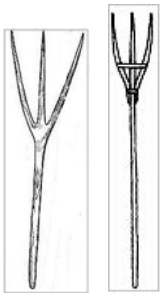
кхала {kxala}[кхолу, кхелира, кхелина] يطلي ب ، يكسو ب ، يغطّي ب

дешица кхала (деши дилла) يطلي بالذهب

кхалар (ду) {kxalar} طلي ، تغطية ، كسْو (مصدر)

кхалгу (ю) -ш ю {kxalgu}[-нан, -нна, -но] مذراة ذات ثلاث شعب . غُصن شجرة ذو ثلاث شعب

(кхо га долу шада я дечиг)

кхалгу

кхалкъ (ю) -аш ю {kxalq} (шалха чIениг) ذقن مزدوجة

кхалла {kxalla}[кхоллу, кхаьллира, кхаьллина] يلقُم ، يقضُم

йоккха ма кхалла ! لا تتناول لقمة كبيرة

кхаллар (ду) -ш ду {kxallar} 1- تناول لقمة ، قضم 2- خبز ، أكل

IуьйрецIийелча, кхоллар кечъе, суьйрецIийелча,

кхаллар кечде إذا احمرت السماء في الصباح جهز العباءة (لأنها علامة لجو ماطر) وإذا احمرت السماء في المساء جهز الأكل (مثل)

кхаллийта {kxalleeta}[кхоллуьйту, кхаллийтира, кхаллийтина] يجعله يتناول لقمة

кхало (ю) -наш ю {kxalo}[-нан, -нна, -но] (кхалор) سقف من القش والطين

(ча а, латта а тIетесна бина тхов)

кхалха {kxalxa}[кхелха, кхелхира, кхелхина] يرحل ، يرتحل . يتوفّى

кхалхар (ду) -ш ду {kxalxar} رحيل ، ارتحال . وفاة (مجازاً)

кхалхар телхар (مثل) الرحيل دمار

къаьмнийн кхалхарш هجرات الشعوب

кхалхарш (баларш) وفيات

кхалхийта {kxalxeeta}[кхолхуьйту, кхалхийтира, кхалхийтина] يجعله يرحل أو يرتحِل

кхалхо {kxalxo}[кхалхадо, кхалхийра, кхалхийна] يرحّل ، يهجّر

кхалхор (ду) {kxalxor} ترحيل ، تهجير (مصدر)

кхана {kxana} غداً ، يوم غد

кхана дуьйна منذ الغد

кханенна للغد

кханале قبل الغد

кхана Iуьйранна غداً صباحاً
кхана суьйранна غداً مساءاً
кхана Iуьрре غداً في الصباح الباكر
* кхана-лама في غضون يومين (قريباً جداً)

кханалера {кхanalera} الغد
кханлера де يوم الغد
* кханалерчу дийнан гIайгIа бан يهتم بالمستقبل

кхане (ю) {кхane}[-нан, -нна, -но] الغد ، المستقبل
кханено хIун кечдина вайна ماذا يخبّئ لنا الغد (المستقبل)
тахана далург кханенга ма татта! لا ترجئ عمل اليوم إلى الغد
кхане йолуш ву иза له مستقبل
сирла кхане مستقبل مشرق

кханналц {кхannalc} حتّى الغد
кханналц собарде! اصبر حتى الغد

кханнехь {кхannехh} من الغد
кханнехь гIур ву со سوف أذهب منذ الغد

кхано {кхano} فيما بعد ، لاحقاً
со кхано воГIур ву سوف آتي فيما بعد

кхарда {кхarda}[кхаьрда, кхаьрдира, кхаьрдина] يشْمَت ، يسْخَر
сох ма кхарда! لا تشمت بي

кхардам (бу) {кхardam}[-ан, -на, -о] شماتة ، سخرية
нехан кхардам хилла лела يكون عرضة لشماتة الناس

кхардийта {кхardeeta}[кхордуьйту, кхардийтира, кхардийтина] يجعله يشمَت

кхардо {кхardo}[кхардадо, кхардийра, кхардийна] يشمِّت
сох нах кхардо гIерта хьо هل تحاول أن تشمت الناس بي

кхарза {кхarza}[кхорзу, кхерзира, кхерзина] يقلي . يتمضمض ، يغرغر . يشطُف
хIоаш кхарза يقلي البيض
бага хи кхарза يتمضمض ، يغرغر
бедаршна хи кхарза يشطف الملابس بالماء
хи кхорзург شطّافة الماء

кхарзар (ду) {кхarzar} قلي (مصدر)
кхарзаран хьожа йоГIу تفوح رائحة قلي
бага хи кхарзар مضمضة

кхарзарш (ю) {кхarzarsh} (кхерзина яахIуманаш) مقالي

кхарзийта {кхarzeeta}[кхарзуьйту, кхарзийтира, кхарзийтина] يجعله يقلي

кхарнакх (бу) {кхarnakх} = шурбаI اليتوع او العزبيون : نبات ذو عصارة لبنية مريرة

кхарста {кхarsta}[кхерста, кхерстира, кхерстина] يتنزه ، يجول
хьунхуьла кхарста يتنزه في الغابة

кхарстар (ду) {кхarstar} تنزه ، تجوال ، تجوُّل (مصدر)

кхарсто {kxarsto}[кхарстадо, кхарстийра, кхарстийна] يأخذه في نزهة أو جولة

бlаьргаш кхарстийра цо جال بعينيه

кхарта (ю) -наш ю {kxarta} الإصابة بمرض الحصبة 1- مرض الحصبة 2- شرى أو طفح جلدي بسبب

[-нан, -нна, -но]

кхартанийн цамгар кхетта цунна أصيب بمرض الحصبة

кхартматтане {kxartmattane} مجدور ، مكسو بالبثور

(оьр. рябой) (чупара , аьгна юьхь ерг)

кхартматтане юьхь وجه مجدور

кхато {kxato}[кхатадо, кхатийра, кхатийна] يفطُم العجل

эса кхатийна (декхачуьра даькххина) العجل مفطوم

кхахь (ю) {kxaxh} (оьр. кашель у животных) سعال (خاص بالحيوانات)

говро кхахь боху يسعل الحصان

кхахь кхахь дан {kxaxh kxaxh dan} (лекхачу озаца велавала) يقهقه

кхахьам (бу) -аш бу{kxaxham} تذوُّق جودة دقيق الذرة

(ахьаран тайпа къастош боккху чам бу)

кхахьпа (ю) {kxaxhpa} (маьлхан зезаг) عبَّاد الشمس (نبات)

маьлхан зезагийн хIуш بذور عبّاد الشمس

кхахьпа

кхача 1(бу) -наш бу {kxacha} طعام ، أكل ، قوت ، زاد ، غذاء

кхача кечбан يجهّز الطعام

чоме кхача طعام لذيذ

син кхача غذاء الروح

ораматийн кхача غذاء نباتي

кхаанна кечбинчу кхачано виъ вузийна الطعام الذي طبخ لثلاثة يشبع أربعة (مثل)

кхача 2 {kxacha}[кхочу, кхечира, кхаьчна] يصل ، يتوصل إلى ، يبلغ ، يحصل على . ينال ، يتلقَّى ، يجاري ، يبلُغُه

цIа кхача يصل إلى البيت

ша бохучу кхача وصل لمبتغاه

цунна деалгIа дакъа кхочу يحصل على الرّبع

цунна тIе кхочийла дац хьан لا مجال لك للوصول إليه

бIе шо кхаьчна цуьнан بلغ عمره مائة سنة

цуьнга кхочуш цхьа а вац لا يجاريه (يبلغه) أحد

lиллинчу тIулга кIел хи ца кхаьчна الحجر الثابت لا يبلغ الماء تحته ، بمعنى الحركة بركة (مثل)

хьалха ехначунна хьер кхаьчна من يصل المطحنة باكراً يطحن قبل غيره (مثل)

массаьрга а кхечира хазахетар الفرحة عمّت (شملت) الجميع

кхача ахьаран меженаш (ю) (оьр. пищеварительный аппарат) الجهاز الهضمي

кхачадала {kxachadala} يستطيع أن يصل إلى ، ينفد ، ينضب

хи кхачаделла نفد الماء

кхачадалар (ду) {kxachadalar} نفاد (مصدر)

кхачалур доцу {kxachalur docu} لا ينفد ، لا ينضب

кхачалур йоцу мехкдаьттан тlехьлонаш احتياطات لا تنفد من النفط

кхачам (бу) {кхacham}[-ан, -на, -о] (тоам) رضى ، قناعة ، اكتفاء ، كفاية –1

(оьр. дополнение - грам.) (نحو) مفعول به –2

кхачам бан (тоам бан) يلبّي ، يشبع ، يرضي ب . يرضى ب ، يكتفي ب

бахархойн хьашташна кхачам бан يلبّي حاجات السكان

кlеззигчух кхачам бо цо يكتفي (يقنع) بالقليل

нийса кхачам (оьр. прямое дополнение) مفعول منصوب

лач кхачам (оьр. косвенное дополнение) مفعول مجرور

кхачамбацар {кхachambacar} (сакхт , айп) عجز ، نقص ، قصور ، خلل ، عيب

кхачамбацарш гучудаха (العيوب) يكشف النواقص

кхачамберг {кхachamberg} (кхачаме) كاف ، واف

кхачамболу жоп جواب واف

кхачамболуш жоп делира цо أجاب بصورة (بشكل) كاف أو مرض

кхачамбоцуш {кхachambocush} بشكل غير كاف ، بشكل غير واف

кхачамбоцуш жоп дала يجيب بشكل غير كاف

кхачар (ду) {кхachar} (مصدر) وصول ، توصُّل إلى ، بلوغ . حصول على

шен lалашоне кхечира иза وصل الى هدفه

кхачийта {кхacheeta} يجعله (يصل ، يبلُغ . يتوصل إلى ، يحصل على ، ينال ، يتلقّى)

[кхочуьйту, кхачийтира, кхачийтина]

кхачо 1(ю) -наш ю {кхachо} (латто) (оьр. обеспечить) تأمين ، توفير

[-нан, -нна, -но] (хlуманан тоам, кхачам болуш хилар)

кхачо ян يؤمّن ، يوفّر

зовтана (заводана) аьргаллица кхачо ян يوفّر للمصنع مواد الخامّ

шен доьзална кхачо ян يؤمّن لأسرته حاجاتها

даьхнийна докъарца кхачо ян يؤمن العلف للماشية

юкъараллин кхачо (оьр. социальное обеспечение) التأمين (الضمان) الاجتماعي

кхачо 2 {кхachо}[кхачадо, кхачийра, кхачийна] ينفد ، ينضب . يُوصل

собар кхачийна сан نفد صبري

соьгара ахча кхачийна نفد ما عندي من المال

мичхьа кхачийра ахьа иза ? ؟ إلى أين أوصلته

кхаччалц {кхachhalc} حتّى ، لغاية (وصوله ، بلوغه ، حصوله على)

и цlа кхаччалц собарде! انتظر حتى يصل إلى البيت

итт шо кхаччалц حتّى بلوغ عشر سنوات

коьртера когашка кхаччалц من الرأس حتى القدمين

кхаьнжи (ду) {кхa'nzhi} كومة الحشيش التي تتجمّع على الأرض بعد حشها

кхаьнча (бу) -наш ду {кхa'ncha}[-нан, -нна, -но] –1كمّية الحشيش من ضربة واحدة بالمحشّ

–2كومة صغيرة من الحشيش

(1- мангал цкъа тоьхна хьаькхна йолу йол 2- элан жима литта)

кхаьнчатосург (ю) {кхa'ncha tosurg} (оьр. лобогрейка) حصَّادة ، آلة حاصدة

кхаъ (бу) кхаьънаш ду {kxa'}[кхоан, кхоана, кхоо, кхоэ] خبر سارّ ، بُشرى

кхаъ баккха يبشّر ، يبلّغ خبراً ساراً

кхаъ бала يكافىء لتبليغ البشرى

* шийла кхаъ خبر مفجع

кхаьжнаш (ду) {kxa'zhnash} جمع لكلمة кхаж

кхез (ю) кхезарш ю {kxez} (ледара , гIийла говр) حصان هزيل أو ضعيف

[кхезаран, кхезарна, кхезаро, кхезаре]

кхезарш (ю) {kxezarsh} (цIазам санна тайп-тайпана басахь, кегийра буьртигаш долу колл ю) (оьр. смородина) شجيرة عنب الثعلب

цIе кхезарш عنب الثعلب الأحمر

Iаьржа кхезарш عنب الثعلب الأسود

ламанан кхезарш عنب الثعلب الجبلي

кхекхий (ду) {kxekxee} جمع لكلمة кхакха

кхекхорг (бу) -аш ду {kxekxorg} حَمَل أو خروف فصل عن أمه

(шен ненах баькхина Iахар бу)

кхел (ю) кхелаш ю {kxel}[кхелан, кхелана, кхело] حكم ، قضاء ، قرار محكمة . قسمة ، نصيب

Делан кхел حكم (قضاء) الله

кхел ян يحكم بين ، يحكم ب ، يقضي ب

ас шу шинна юккъехь кхел йийр ю سوف أحكم بينكم

кхел хадо يصدر حكماً

кхелана реза вуй хьо? ؟ هل أنت راض بالحكم

кхел кхайкхо ينطق بالحكم

кхел кхочушъян ينفّذ الحكم

бехказавоккху кхел حكم بالبراءة

бехкевен кхел حكم بالذنب

бехказвоккху кхел ян يحكم بالبراءةِ

кхелан де (барт хотту де) (القضاءِ) يوم الحساب

иштта кхел (кхоллам) хилла цуьнан هكذا كان نصيبه

кхела 1(ю) -ш ю {kxela}[-н, -на, кхело, кхеле] ضرس

кхела лозу сан ضرسي يؤلمني

кхела юза يعمل حشوة للضرس

йоьхна кхела дIаяккха يخلع الضرس التالف

кхела 2 (ю) -ш ю {kxela}[-н, -на, кхело] (оьр. кобыла) فرس (أنثى الخيل)

кхела айгIаре лаца يسفد الفرس

кхеламолх (ду) {kxelamolx} (оьр. горошек лесной) بازيلاّ حرجية

кхелахо (ву) {kxelaxo}[-чун, чунна, чо] قاضي محكمة شعبية

кхелина مطلي بالذهب ، مطلي بالفضّة

кхелина шаьлта خنجر مطلي بالذهب أو الفضة

кхелли (ю) кхеллеш ю {kxelli}[-н, -на, -но, -га] (оьр. навоз) زبْل ، سماد

кхелли тоха (йилла) يزيل ، يسمد

кхема (бу) -наш бу {кхema}[-нан, -нна, -но] 1- طقم أسنان ، أسنان اصطناعية 2- جهاز لتقويم الأسنان 3- أداة لدعك الجلد أثناء معالجته ليصبح طرياً

(оьр. 1- челюсть 2- зубной протез 3- инструмент для разминания кожи)

кхема тоха يركّب طقم أسنان

кхера 1(бу) -наш ду {кхera}[-нан, -нна, -но] (тlулг) حجر

кхера 2 {кхera}[кхоьру, кхийрира, кхийрина] يخاف ، يفزع ، يهاب ، يخشى

хьо хьанах кхоьру? ؟ ممن تخاف

хьо стенах кхоьру? ؟ من أي شيء تخاف

ша ваха кхоьру иза يخاف أن يذهب لوحده

кхоьруш са дала доллуш ву مرعوباً لدرجة الموت

кхерадала {кхeradala} يخاف ، يفزع ، يهاب ، يرتعب

барзах кхеравелира иза خاف من الذئب

кхема

кхерадалар (ду) {кхeradalar} خوف ، فزع ، هلع ، ذعر (مصدر)

кхеравалар хlун ду ца хаьа цунна لا يعرف (معنى) الخوف

кхераделла {кхeradella} خائف

кхеравелла юхавала يتراجع من الخوف

кхеравелла са дала доллу цуьнан تكاد روحه تطير من الخوف

кхерам (бу) -аш бу {кхeram}[-ан, -на, -о] خطر ، مهلكة ، من الخطورة

кхерам таса يلقي الرعب

кхерам тийса يهدد

кхерам бу цига вахар من الخطورة الذهاب إلى هناك

иза кхерамехь ву هو في خطر

кхерамаш مخاطر ، أخطار

кхерамбоцу {кхeramбоcu} مأمون ، آمن

кхерамбоцу дахар (маьрша) حياة آمنة

кхерамбоцуш {кхeramбоcush} بسلامة ، في أمان ، بلا خطر

кхерамбоцуш ваха يعيش في أمان

кхераме , кхeramenig {кхerame} خطير ، الخطير

кхераме некъ طريق خطِرة

кхераме цамгар مرض خطير

кхераме ду цига вахар من الخطورة الذهاب إلى هناك

кхерамцахилар (ду) {кхeramcaxilar} (кхерамазалла , маьршо) سلامة ، أمان

кхерар (ду) {кхerar} خوف ، فزع ، خشية (مصدر)

Делан тalзарх кхерар الخوف من عقاب الله

Делах кхерар مخافة الله

кхерзина {кхerzina} مقلي

кхерзина хloаш بيض مقلي

кхерзинарг ца дуу аса لا آكل المقلي

кхерийта {kxereeta}[кхоьруьйту, кхерийтира, кхерийтина] يجعله (يخاف ، يفزع ، يخشى)

хьайн клант хьайх ма кхерийта! لا تجعل ابنك يخاف منك

кхеро {kxero}[кхерадо, кхерийра, кхерийна] يخيف ، يروّع

мостагlий кхеро يخيف الأعداء

кхерийна ахча даккха يسلب المال عن طريق التهديد

кхерор (ду) {kxeror} تخويف ، إرهاب (مصدر)

кхерста {kxersta}[кхерста, кхирстира, кхирстина] يتنزه ، يجول ، يسيح (بشكل متكرر)

махкахула кхерста (лела) يسيح في البلد

кхерстар (ду) {kxerstar} تنزه ، تجوال ، تجوُّل ، سياحة (مصدر)

кхерсто {kxersto}[кхерстадо, кхерстийра, кхерстийна] ينزِّه ، يأخذ في جولة (بشكل متكرر)

туристаш кхерсто ينزه السياح

кхерч (бу) -аш бу {kxerch}[-ан, -ана, -о] (оьр. очаг) موقد ، كانون . موطن (مجازاً)

кхес (ю) кхесарш ю {kxes} العُرف : شعر عنق الفرس وغيره . لُبْدة : شعر رقبة الأسد

[кхесаран, кхесарна, кхесаро] (оьр. грива)

говран кхес عرف الحصان

лоьман кхес لبدة الأسد

кхета 1 {kxeta}[кхета, кхийтира, кхетта] يفهم ، يعي ، يستوعب ، يعقل

сох кхетий хьо? ؟ هل تفهمني

ахь бохучух кхета со أنا أفهم ما تقول

нохчийн маттах кхета يفهم اللغة الشيشانية

шена хиллачух кхета يعي ما حصل له

кхетачу ваьлла иза بلغ سن الرشد

кхеташ ду مفهوم ، من المفهوم

кхийти! مفهوم ، واضح

кхеташ (кхетта) стаг ву иза هو شخص عاقل

кхес

кхета 2 {kxeta}[кхета, кхийтира, кхетта] يشرق ، يزغ ، يطلع ، يشعّ

малх кхета تشرق الشمس

бутт кхета يطلع (يهل) القمر

чу серло дика кхета يشع النور إلى الداخل بشكل جيد

кхета 3 {kxeta}[кхета, кхийтира, кхетта] يرتطم ب ، يصدم . يصيب . يقع في

лаьттах кхета يرتطم بالأرض

цамгар кхетта цунна أصابه مرض

топ кхетта цунна أصابته طلقة بندقية

неца кхетта أصابه العثّ

наб кхетта ву иза هو نائم

кхета 4 {kxeta}[кхета, кхийтира, кхетта] يلاقي ، يقابل . يصب في

тахана кхетар ву со хьох سوف ألاقيك اليوم

хи хlордах кхета يصب النهر في البحر

сиха дахна хи хlордах ца кхетта (المعنى) النهر المندفع لم يصل البحر (مثل) . إذا استعجل في أمر لا يصل إلى هدفه

кхетам 1(бу) {кхетам}[-ан, -на, -о] وعي ، رشد

иза вуьззина кхетамехь ву иза هو في كامل قواه العقلية

кхетам чуьра вала / кхетамах вала يغيب عن الوعي

цомгушниг кхетамехь вац المريض ليس في وعيه

кхетам чу ван يرجع إلى وعيه

кхетам боцчу хьолехь ву иза هو في حالة اللاوعي

юкъараллин кхетам الوعي الاجتماعي

кхетам 2 (бу) {кхетам}[-ан, -на, -о] عقلية ، استيعاب ، فطنة ، فهم

кхетам бала يعطي (فهماً ، مفهوماً)

кхетам дика болуш ву иза استيعابه جيد

иза сан кхетамал тlех ду هذا فوق استيعابي (مستوى إدراكي)

берийн кхетамашка хьаьжжина حسب استيعاب الأطفال

кхетамберг {кхетамберг} واع ، ذكي ، عاقل ، نجيب

кхетам-дош (ду) {кхетам-дош} (оьр. предложение - грам.) جملة (نحو)

кхетаме {кхетаме} 1- واضح ، مفهوم 2- ذكي

кхетаме къамел كلام مفهوم

кхетаме бер طفل ذكي

кхетам-кхела (ю) {кхетам-кхела} (оьр. зуб мудрости) ضرس العقل

кхетар (ду) {кхетар} فِهِم ، تفهُّم . شروق ، ارتطام ، وقوع في، إصابة . ملاقاة ، صَبّ في (مصدر)

нохчийн маттах кхетар فهم اللغة الشيشانية

малх кхетар شروق الشمس

пенах кхетар الارتطام بالحائط

цамгар кхетар الإصابة بالمرض

малх кхетар شروق الشمس

кхеташо (ю) -наш ю {кхеташо}[-нан, -нна, -но] (оьр. совещание) اجتماع

кхеташоне кхайкха يدعو للاجتماع

кхеташоне ховша يجلسون للاجتماع

кхетийта {кхетеета}[кхоьтуьйту, кхетийтина] فعل حثّي مأخوذ من فعل кхета 1,2,3,4

кхето {кхето}[кхетадо, кхетийра, кхетийна] 1- يفهِّم ، يوضِّح 2- يعقِّل ، يرشد

хуьлуш долчух кхето يوضّح ما يجري

кхетош дийца (واضِح) يتحدّث بشكل مفهوم

бер кхето يرشد الطفل

кхетор (ду) {кхетор} توعية ، إرشاد (مصدر)

кхехка {кхехка}[кхехка, кхихкира, кхихкина] يغلي

хи кхихкина غلى الماء

кхихкина хи ماء مغلي

хи кхихкина кхачийна تبخَّر الماء

кхехкар (ду) {кхехкар} غليان (مصدر)

кхехкаран доза درجة الغليان

кхехкийна {kxexkeena} مغلي

кхехкийна хи ماء مغلي

кхехкийта {kxexkeeta}[кхоьхкуьйту, кхехкийтира, кхехкийтина] يجعله يغلي

кхехко {kxexko}[кхехкадо, кхехкийра, кхехкийна] يغلي شيئاً

хи стенначохь кхехкадо аша? ؟ في أي شيءٍ تغلون الماء

кхехкор (ду) {kxexkor} غلي (مصدر)

кхехьа {kxexha}[кхоьхьу, кхийхьира, кхийхьина] يحمل ، يذهب ب ، يأخذ (للأشياء)

гихь галеш кхехьа يحمل (ينقل) الأكياس على ظهره

дукха хlуманаш кхехьна цо и волчуьра أخذ من عنده أشياء كثيرة

кхехьийта {kxexheeta}[кхоьхьуьйту, кхехьийтина] يجعله (يحمل ، ينقل)

кхехьна {kxexhna} اسم الفاعل أو المفعول من فعل кхехьа

кхечхьа даккха {kxechxha dakkxa} (ينقل ، يحوّل) إلى موضع آخر (فعل للمفرد)

кхечхьа дала {kxechxha dala} (ينتقل ، يتحول) إلى موضع آخر (فعل للمفرد)

кхиа 1 {kxia}[кхуьу, кхиира, кхиъна] يدرك ، يستوعب ، يعي ، يلمّ ب

шен гlалатех кхиа يدرك أخطاءه

дийцаран чулацамах дика кхуьу иза يستوعب فحوى القصة جيداً

кхиа 2 {kxia}[кхуьу, кхиира, кхиъна] يسعفه الوقت ، يدرك الوقت ، يلحق بعمل شيءٍ ما

цига ваха ца кхиира со لم يسعفني الوقت في الذهاب إلى هناك

хьайн болх бан кхиири хьо? ؟ هل أدركت الوقت لإنجاز عملك

дlаведдачунна тlаьхьа кхиа يلحق (يدرك) بالهارب

кхиа 3 {kxia}[кхуьу, кхиира, кхиъна] ينمو ، ينشأ ، يتقدَّم

синтарш дика кхуьуш ду الغراس تنمو بشكل جيد

хьо мичахь кхиъна? ؟ أين نشأت (ترعرعت)

кхуьуш йолу пачхьалкхаш دول نامية

кхиам (бу) -аш бу {kxiam}[-ан, -на, -о] نجاح ، مكتسبات ، إنجاز

кхиам баккха يحرز نجاحاً ، يقوم بإنجاز

аьтто хуьлда шун ! أتمنّى (نتمنّى) لكم النجاح أو التوفيق

кхиам а, эшам а النجاح والإخفاق

боккха кхиам бу иза هذا (نجاح) إنجاز كبير

lилманан баккхий кхиамаш الإنجازات العلمية العظيمة

кхийра

кхиамца {kxiamca} (аьттонца) بنجاح ، بصورة ناجحة

кхиамца чекхделира гlуллакх انتهى الأمر بنجاح

кхиар (ду) إدراك ، استيعاب ، إلمام ب ، إدراك الوقت ، اللحاق ب، نمو ، نشوء ، ترعرُع (مصدر)

кхиамца {kxiamca} أكثر ، أكثر من ذلك

кхидlа дийца ца лаьа суна لا أريد التكلم أكثر من ذلك

кхидlа гlойла яц хьан لا مجال لك للذهاب أكثر من ذلك

кхиийта {kxieeta}[кхиуьйту, кхиийтира, кхиийтина] فعل حتّي مأخوذ من فعل кхиа 1,2,3

кхийда {kxeeda}[кхуьйду, кхийдира, кхийдина] يتمطّط ، يمتدّ ، تمتدّ (يده) (بشكل متكرر)

цуьнан кисана хlунда кхуьйду хьо? ؟ لماذا تمد يدك إلى جيبه

хьайн доцчу гӏуллакхе ма кхийда! لا تتدخل فيما لا يعنيك

корехула ара ма кхийда! لا تطل (بجسمك) من الشباك

кхийдо {kxeedo}[кхийдадо, кхийдийра, кхийдийна] يَمُدّ ، يقدم ، يناول (بشكل متكرر)

куьйгаш кхийдо يمد يديه

кхийла {kxeela}[кхуьйлу, кхийлира, кхийлла] يسوق ، يقود ، يجلب

йийсарш кхуьйлу يقود الأسرى

кхийра {kxeera} خزفي ، فخّاري

кхийра пхьегӏа آنية فخّارية

кхийриг (ю) -аш ю {kxeerig}[-ан, -на, -о] (кхийра пхьегӏа) إناء خزفي

кхийса {kxeesa}[кхуьйсу, кхийсира, кхийсина] يرمي ، يلقي ، يرشق . يطلق النار

вовшашна тӏулгаш кхийса يتراشقون بالحجارة

тоьпаш кхийса يطلق النار من البنادق

кхийсадала {kxeesadala} يستطيع أن (يرمي ، يطلق) . يتقافز ، يثب (بشكل متكرر)

цхьана кога тӏехь кхийсавала يتقافز على رجل واحدة

кхийсалуш {kxeesalush} وثباً ، وهو ينطّ

кхийсар (ду) {kxeesar} رمي ، إلقاء ، تراشق ، إطلاق نار (مصدر)

кхийсарш (ю) {kxeesarsh} أعيرة نارية ، دوي إطلاق نار ، رماية

геннара хезара кхийсарш كانت تُسمع من بعيد إطلاق أعيرة نارية

кхийсийта {kxeeseeta} يجعله (يرمي ، يلقي ، يرشق يطلق النار) (بشكل متكرر)

[кхуьйсуьйту, кхийсийтира, кхийсийтина]

аса цаьрга тоьпаш кхуьйсуьйтур яц لن أسمح لهم بإطلاق النار

кхимар (ю) -ш ю {kximar} 1- فوَّهة (وِعاء) 2- مغرفة (المطحنة) 3- بوز ، خرطوم

[-ан, -на, -о] (1- муцӀар 2- бат 3- хьеран чами)

кхин (ю) -ой бу {kxin}[-ан,-нна,-но,-не] (шина вешин ши зуда ю) سلفة

кхин 1 {kxin} آخر ، أخرى

кхин мотт لغة أخرى

кхечу дийнахь في يوم آخر

кхечу меттехь في مكان آخر

кхечу пачхьалкхера من دولة أخرى

кхечу агӏор من جهة أخرى ، بطريقة أخرى

кхин хӏумма а дуй? ؟ هل من شيء آخر

кхечу дешнашца بعبارة أخرى

кхечо дина иза آخر (شخص) هذا فعله

кхиберш санна مثل الآخرين

кхиверг хилча لو كان شخص آخر

кхечуьнга долу хандош (оьр. переходный глагол) فعل متعدّ (نحو)

кхечуьнга ца долу хандош فعل لازم (نحو)

кхечеран гӏайгӏа бан يهتم بالآخرين

и кхин тайпа гӏуллакх ду هذا أمر آخر

кхин дан хIума дац لا يوجد حل آخر ، ليس بالوسع عمل شيء آخر
кхин дан хIума доцуш виса يبقى عاجزاً عن فعل شيء آخر
* кхечу дуьненчу ваьлча санна وكأنه انتقل إلى عالم آخر
* кхин ца хиллал إلى حد كبير
* кхин ца хиллал дика ممتاز ، فائق
кхин хIумма а ца хилча а على الأقل ، على أقل الأحوال ، يكفي أنّ

кхин 2 {kxin} أيضاً ، مرة أخرى

кхин мила ву чохь? من في الداخل أيضاً ؟
кхин хIун дина цо? ماذا فعل أيضاً (أكثر من ذلك) ؟
кхин цкъа مره أخرى
кхин а, кхин а أيضاً وأيضاً
кхин а молий ахьа чай? هل تشرب شاياً أيضاً ؟
кхин ма гIолахь цаьрга! لا تذهب عندهم بعد الآن (مرة أخرى)
кхин дуй хеттарш? هل من أسئلة أخرى ؟
иштта кхин дIа а وهلم جراً ، إلى آخره
кхин юха гой а ца хаьа вай! قد لا نلتقي مرة أخرى

кхио {kxio}[кхиадо, кхиийра, кхиийна] ينشِّئ ، يربّي ، يستنبت . ينمّي ، يطوِّر

дас-нанас бераш кхиадо الوالدان يربيان الأولاد
берашкахь Даймахке безам кхио беза يجب زرع حبّ الوطن عند الأطفال
бошмаш кхио ينمّي المزارع
хьуьнарш кхио ينمّي مواهبه

кхиор (ду) {kxior} تنشئة ، تربية ، استنبات . تنمية ، تطوير (مصدر)

бераш кхиор تربية (تنشئة) الأطفال
lамор а, кхиор а التربية والتعليم
юьртбахам кхиор تطوير الزراعة

кхиорхо (ву,ю) {kxiorxo}[-чун, -чунна, -чо] مُربّ

кхисса {kxissa}[кхуьссу, кхиссира, кхиссина] (кхийса)

кхиъна {kxi'na} بالغ ، راشد . نام ، متطوِّر

кхиъна кIентий бу цуьнан له أبناء بالغون
кхиъна пачхьалкхаш دول متقدمة (متطورة)
кхуьуш йолу пачхьалкхаш دول نامية (في طور النمو)

кхо (ду) -ш ду {kxo}[-н, -на, -но] (оьр. скотский помёт) روث (الأبقار ، الثيران ، الجواميس)

хьелийн кхо روث الأبقار

кхоадайта {kxoadaita} يجعله (يوفِّر ، يقتصد ب ، يدَّخر ، يبخل ب)

кхоадала {kxoadala} يوفِّر ، يقتصد ب

ахча кхоалур ду хьан سوف يوفر مالك

кхоадан {kxoadan} (кхоо) يقتصد ، يدَّخر ، يوفِّر

кхоалгIа {kxoalgha} ثالث . ثالثاً

кхоалгIа делахь ثالثاً

кхоалгIа класс الصف الثالث

кхоалгIа дакъа ثلث

кхоам (бу) -аш бу {кхоам}[-ан, -на, -о] حرصّ ، حسن تدبير

кхоам бу خسارة

яйначу хенан кхоам бу خسارة الوقت الذي ضاع

кхоам бан يحرص على

кхоам хета يتأسف على ، يرى فيه خسارة

суна цхьана а хIуманах кхоам ца хета أنا لا أتأسف على أي شيء

кхоамбоцуш {кхоамбоцуш} بإسراف ، بدون حرص ، بدون تدبير

кхоамбоцуш дайъина цо ахча صرف المال بإسراف

кхоамзалла {кхоамзалла} (кхоам ца бар) إسراف ، تبذير

кхобIе {кхобIе} ثلاثمائة

кхов (ю) кхевнаш ю {кхав} (яьгна хIуманан хьожа, кIур) رائحة ودخان شيء محترق

[кхевнан, кхевнна, кхевно, кхевне]

кховда {кхавда}[кхевда, кхевдира, кхевдина] يمتدّ إلى ، يتطرَّق إلى

цуьнан кисана кховда تمتد (يده) إلى جيبه

кховдо {кхавдо}[кховдадо, кховдийра, кховдийна] يمُدّ ، يناول ، يقدم

куьг кховдо مد يده

кховра (ду) -ш ду {кхавра}[кховрин,кховрина,кховро,кховре] قشرة ، طبقة

чевнна тIе кховра лаьцна نمت قشرة على الجرح

моданан кховра طبقة من الدرن

кховса {кхавса}[кховсу, кхевсира, кхевсина] 1- ينهمر 2- يملأ بالنفخ

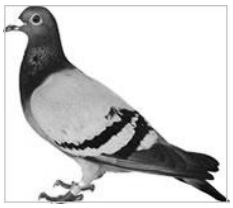
кхевсина догIа доьлху ينزل المطر منهمراً

левси кховса ينفخ الكير

кхожмаш (ду) {кхожмаш} جمع لكلمة кхаж 1

кхозадала {кхозадала} يتدلّى ، يتعلَّق ، يتسلق

муш тIе кхозавала يتعلق على الحبل

кхокха

кхозлагIа {кхозлагха} مرة ثالثة ، للمرة الثالثة

кхозу {кхозу} معلَّق ، متدلّ

кхозу тIай جسر معلق

кхойтта {кхойтта} ثلاثة عشر

кхойттазза {кхойттазза} ثلاث عشرة مرة

кхойттолгIа {кхойттолгха} ثالث عشر

кхоког (ю) кхокогаш ю {кхоког} (очакх) أُثفية ، منصب ثلاثي

кхокогседа (бу) {кхокогседа} (оьр. звезды Сириус) الشِّعْرى اليمانية (فلك)

кхокха (бу) кхокхий ду {кхокха}[-ан, -нна, -но] (оьр. голубь) حمامة

кхокхийн бун برج الحمام

машарин кхокха حمامة السلام

кхокха (бу) -наш ду {кхокха}[-нан, -нна, -но] شاة أو كبش عمر سنتين إلى ثلاثة

(ши шо я кхо шо кхаьчна болу уьстагI бу)

кхокъали (ю) кхокъалеш ю {кхоqali} رباط يخيط على رجل البنطال

[-н, -на, -но, -га] (хечин кога тIе тегна чимчаргIа)

кхола {кхоla}[кхулу, кхоьлира, кхоьлина] يتلبَّد بالغيوم ، يغيِّم ، يكفهر . يتجهَّم

стигал кхулу تتلبّد السماء بالغيوم

тахана кхоьлина ю вайна الجو اليوم غائم

кхоьлина юьхь وجه مكتئب ، وجه متجهم

кхоладина {кхоladina} توائم ثلاثة

кхоладина кхо бер توائم ثلاثة

кхо бер дина цо أنجبت ثلاثة توائم

кхоларш (ю) {кхоlarsh} (мархаш хилар) تغيُّم ، تراكم السحب

кхолгo (ю) -наш ю {кхолgo}[-нан, -нна, -но] عصا ذات ثلاث شعب تستعمل في اللعب

(берийн ловзаршкахь лелош йолу, кхо га долу гIаж ю)

кхолгонах ловзар اسم لعبة تلعب بالعصا آنفة الذكر

кхолго-шада (кхо га долу шада) مذراة ذات ثلاث شعب

кхолла 1 {кхолla}[кхуллу, кхоьллира, кхоьллина] يخلُق ، يبدع ، يوجد ، ينشئ

Дала шена луъург кхуллу يخلق الله ما يشاء

пачхьалкх кхолла (хIотто) أقام دوله

* цхьаъ кхолла يختلق شيئاً افتراءاً

хьо буьйсанна юккъехь дIавахча, наха цхьаъ кхуллур ду суна

إذا ذهبت في منتصف الليل من عندي ، سوف يختلق الناس شيئاً عليّ

кхолла 2 {кхолla}[кхуллу, кхоьллира, кхоьллина] يطرح على نفسه (مثلاً عباءة)

верта кхолла يتدثّر بالعباءة المصنوعة من الفراء

белш тIе кортали кхолла يطرح الشّال (الحطّة) على كتفيه

кхолладала {кхолladala} يتكوَّن ، يتخلَّق ، يُخلَق ، يُنشأ . يستطيع أن يخلق

дуьне муха кхолладелла? كيف تكوّن الكون ؟

адамашка ур-атталла моза а коллалур бац لا يستطيع البشر أن يخلقوا حتى ذبابة

кхоллам (бу) -аш бу {кхоllam}[-ан, -на, -о] القضاء والقدر ، القدر ، نصيب ، قسمة

дахаран кхолламаш أقدار الحياة

иштта кхоллам хилла цуьнан هكذا كان نصيبه

кхоллам хиларна قضاءاً وقدراً

кхолламалла (ю) {кхоllamalla} (оьр. созидание) إبداع

кхолламаллин дог иракарахIоттор تشجيع الإبداع

кхолламаллин болх عمل إبداعي

кхолламе хьекъал (керла хIума даккха похIмалла долу хьекъал) عقل مبدع

кхоллар 1(ду) {кхоllar} (مصدر) خَلْق ، إبداع ، تكوين ، إيجاد

адам кхоллар خلق الإنسان

кхоллар 2 (ю) {кхоllar} شَمْلة ، رداء أو معطف فضفاض يلبس فوق الملابس للوقاية من المطر وغيره

[-ан, -на, -о] (оьр. накидка, плащ)

вуьзна вара але кхача боцуш а ма гlo, екхна яра але

кхоллар йоцуш а ма гlo لا تسافر بدون زادٍ مدّعياً أنك شبعان ولا تسافر بدون شملة مدّعياً أن الجو صحو (مثل)

lуьйре цlийелча кхоллар кечъе, суьйре цlийелча кхаллар кечде

إذا احمرت السماء في الصباح حضّر الشملة (علامة للجو الغائم)، وإذا احمرت السماء في المغيب حضِّر طعامك (مثل)

кхолларалла (ю) {kxollaralla} مؤلفات ، أعمال ، إبداع

яздархочуьнан кхолларалла أعمال أو مؤلفات الكاتب

колларалли<u>н</u> кеп أسلوب الإبداع أو الكتابة

халкъан кхолларалла (ما أبدعه الشعب من الحكم والأغاني والأساطير أو الحكايات) الإبداع الشعبي

кхолларх<u>о</u> (ву) {kxollarx<u>o</u>}[-чун, -чунна, -ч<u>о</u>] خالق ، الخالق ، بديع

кх<u>о</u>л<u>о</u> {kx<u>o</u>l<u>o</u>}[кх<u>о</u>ладо, кх<u>о</u>лийра, кх<u>о</u>лийна] يتلبَّد بالغيوم ، يغيِّم

стигал кхолийна تغيمت السماء

кхолха {kxolxa} بثلاث مرات ، بثلاثة أضعاف

кхолха г<u>о</u> лаца يعمل ثلاثة أطواق

кхолх<u>о</u> (ю) -наш ю {kxolx<u>o</u>}[-нан, -нна, -но] (оьр. тройственность) ثُلاثي ، الثلاثية

кхо<u>о</u> {kxo<u>o</u>}[кхоадо, кхоийра, кхоийна] (кхоадан) يوفِّر ، يدَّخر ، يحفظ ، يقتصد ب . يبخل ب

ахча кхоо деза يجب الاقتصاد بالمال

ницкъ ца кхоош болх бо цо هو يعمل دون أن يألو جهداً

аса кхоор вац хьо لن أدّخرك

хи кхоа а деш леладе! اقتصد في استعمال الماء

ша-шен ца кхоош دون أن يوفِّر نفسه ، دون أن يبخل بنفسه

ахча ма кхоаде цунна! لا تبخل عليه بالمال

кхо<u>оо</u>р (ду) {kxo<u>oo</u>r} (مصدر) توفير ، ادِّخار ، حفظ ، اقتصاد ب . بُخل ب кхор

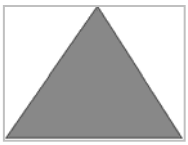
кхор 1(бу) кх<u>о</u>раш ду {kxor}[-ан, -ана, -<u>о</u>] أجَّاص حجمه اصغر من الأجاص العادي

кхор 2 (бу) кх<u>о</u>раш ду {kxor}[кх<u>у</u>ран, кх<u>у</u>рана, кх<u>у</u>р<u>о</u>] (оьр. груша) شجرة الأجّاص البري

кхорбl<u>е</u>лиг (ду) -аш ду {kxorbj<u>e</u>lig} (оьр. чиж) سُميلي (نوع طائر)

(сира мас йолу, клайн-lаьржа бос болу хьуьнан жима олхазар)

кхосаберг (ю) -аш ю {kxosaberg} (оьр. треугольник) مثلّث

нийса са болу кхосаберг مثلث قائم الزاوية

нийса агlонаш йолу кхосаберг مثلث متساوي الأضلاع

кхаасонан меттиг أرض مثلثة الشكل

йиъсонан меттиг أرض مربعة الشكل кхосаберг

кхосса {kxossa}[кхуссу, кхоьссира, кхоьссина] يرمي ، يلقي ، يقذف ، يطلق عيار ناري

tlулг кхосса يرمي حجراً

топ кхосса يطلق بندقية

кхоссадала {kxossadala} يُقْذَف ، ينطلق . يستطيع أن (يرمي ، يقذف ، يطلق)

ша волчуьра кхоссавелла дlавахара иза قذف من مكانه

гена кхоссаваларх къовсавелира и шиъ تنافس الاثنان من يثب أبعد

топ кхоссаелирий хьоьга? ؟ هل استطعت إطلاق البندقية

кхоссар (ду) {kxossar} رمي ، قَذف ، إطلاق ، رمية . تعليق (مجازاً)

кхоссар ян يعلق ، يرمي كلمة فيها تعليق أو نقد

кхоссархо (ву,ю) {kxossarxo}[-чун, -чунна, -чо] رام

кхоссийта {kxosseeta}[кхоссуьйту, кхоссийтира, кхоссийтина] يجعله (يرمي، يقذِف ، يطلق)

кхоткъа (ю) -наш ю {kxotqa}[-нан, -нна, -но] (оьр. люцерна) قرط ، فصفصة (نوع نبات)

кхохка {kxoxka}[кхуху, кхоьхкира, кхоьхкина] يهيل ، يكدِّس (هيلاً) (للحبوب أو الرمل)

кхохко {kxoxko}[кхохкадо, кхохкийра, кхохкийна] يتوقَّد أو يحمر وجهه غضباً

юьхь кхохкийра цуьнан توقَّد وجهه غضباً

кхочар (ву,ю) -ш бу{kxochar}(гергара, йишавешилахь стаг я зуда) أقرب الأقرباء

кхоче (ю) {kxoche}[-нан, -нна, -но] مجال

мисарболатан кхоче (оьр. магнитное поле) المجال المغناطيسي

кхочушдадала {kxochush dadala} يستطيع أن (ينجز ، ينفِّذ ، يحقق ، يكمل ، يتِمّ ، يفي ب)

шен декхарш кхочушдаделира цуьнга استطاع أن ينجز واجباته

кхочушъялур йолу план خطة يمكن تنفيذها

кхочушдайта {kxochush daita} يجعله (ينجز ، يحقق ، يكمل ، يتِمّ)

кхочушдан {kxochush dan} ينجز ، ينفِّذ ، يحقق . يكمل ، يتِمّ . يفي ب

гIуллакх кхочушдан деза يجب إنجاز العمل

омра (буьйр) кхочушдан ينفِّذ الأمر

делла дош кхочушдира цо وفى بوعده

лекхара дешар кхочушдина цо أكمل دراسته العليا

йолийна гIишло кхочушъян еза يجب إتمام البناية التي بدئ في بنائها

кхочушдар (ду) {kxochush dar} إنجاز ، تنفيذ ، تحقيق . إكمال ، إتمام . الوفاء ب (مصدر)

кхочушдархо (ву,ю) {}[-чун, -чунна, -чо] المنفِّذ

кхочушхила {kxochush xila} يُنجَز ، يُنفذ ، يتحقَّق ، يُتمّ ، يكتمل

дагахь дерг кхочуш хилира сан تحقّق ما في نفسي

сан лаам кхочушхилла (إرادتي) تحقّقت رغبتي

кхочушхилийта {kxochush xileeta} يجعله (يُنجَز ، يُنفذ ، يتحقَّق ، يكتمل)

кхоччуш {kxochhush} تماماً ، بالتّمام ، كُلياً ، بصورة تامة

кхоччуш галаваьлла хьо لقد أخطأت تماماً

кхоъ {kxo'}[кхааннан, кхаанна, кхааммо, кхаанне] ثلاثة (عدد)

цхьаъ, шиъ, кхоъ واحد ، اثنان ، ثلاثة

кхо lаж бу цуьнгахь معه ثلاث تفاحات

дарба, кхоккха lайг молуш мала! اشرب الدواء ثلاث ملاعق (دفعة واحدة)

кхузза кхоъ - исс ثلاثة في ثلاثة تسعة

кхоъ тIе кхаччалц дагарде! عدّ لغاية الرقم ثلاثة

кхо-диъ من ثلاثة إلى أربعة

кхо-диъ шо делира مرت ثلاث إلى أربع سنين

кхо-виъ стаг бен ца веара لم يحضر إلا ثلاثة إلى أربعة أشخاص

веанчу кхаамма хIун элира хоьга? الثلاثة الذين حضروا ماذا قالوا لك ؟

кхоь а ваша الأخوة الثلاثة

кхааннах цхьаъ харжа! اختر واحد من ثلاثة

кханна тIе цхьаъ тоьхча диъ хуьлу ثلاثة زائد واحد تساوي أربعة

кхоь (ю) кхоьш ю {кхоe}[-н, -на, -но] (оьр. фасоль) حبّة فاصوليا بيضاء (فاصوليا)

кхоьш ян يطبخ فاصوليا

сийна кхоьш (ю) { seena кхoesh} فاصوليا خضراء

кхоьба (ю) -рчий ю {кхoeba} الشَّعرية ، التِّريخنة : دودة صغيرة رفيعة تعيش في أمعاء الإنسان وبعض الحيوان

[-нан, -нна, -но] (оьр. трихина)

кхоьбарчий латар (оьр. трихиноз) داء الشّعرية أو التّرخينية

кхоьлина {кхoelina} غائم . مغموم ، مكتئب ، كئيب . مبزَّر . معتم

кхоьлина де يوم غائم

тахана кхоьлина ю вайна الجو اليوم غائم

тахана кхоьлина гуш ма ву хьо تبدو مكتئباً اليوم

кхоьлина (чекх са ца гун) ангали زجاج مبزر

кхоьлина чоь حجره معتمة

кхоь

кхоьллинарг (ву) {кхoellinarg} خالق

кхоьллинарг Дела ву الخالق هو الله

кху {кхu} (хlокху) هذا ، هذه ، هؤلاء

кху (хlокху) шарахь هذه السنة

кху сохьта мукъа вац со هذه الساعة أنا مشغول

сийна кхоьш

кхуза {кхuza} (хIоккхе) هنا ، إلى هنا

кхуза схьавола! تعال إلى هنا

кхузаманан {кхuzamanan} (таханлера) راهن ، معاصر

кхузаманан хьал (таханлера хьал) الوضع الراهن

кхузаманан литература الأدب المعاصر

кхузара {кхuzara} (хlоккхера) من هنا ، من هذا المكان

кхузара юьрта кхача цхьа километр ю المسافة من هنا إلى البلدة 1كم

кхузара нах дика бу الناس (الذين) هنا طيبون

кхузахь {кхuzaxh} (хlоккхехь) هنا ، في هذا المكان

кхузахь а, цигахь а هنا وهناك

кхузза {кхuzza} ثلاث مرات

кхузза тIеклелдина цIеношш بيت مبني من ثلاثة طوابق

кхузза кхоъ – исс ثلاثة في ثلاثة تسعة

кхуззалц {кхuzzalc} (хlоккхе кхаччалц) لغاية هنا ، إلى هُنا

кхузткъа {кхuztqa} ستّون

кхузткъара ваьлла иза هو تجاوز الستين من عمره

кхузткъех {кхuztqех} حوالي الستّين

кхузткъе итт {кхuztqе itt} سبعون

кхузткъе иттех حوالي السبعين

кхункх (ю) -аш ю {kxunkx} (кхехкийна хьаьжкIийн буьртигаш) حبوب ذرة مسلوقة مع الفاصوليا

кхушара {kxushara} هذه السنة

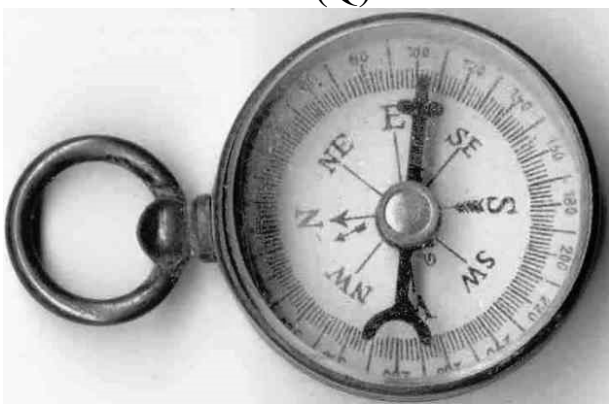
кхушара вогIур ву иза سوف يأتي هذه السنة

кхушарахь في هذه السنة

кхушарлера {kxusharlera} هذه السنة

кхушарлера Ia шийла дара شتاء هذه السنة كان بارداً

Къ (Q)

Къилба (Qilba)

къа (ду) къинош ду {qa}[къинан, къинна, къино, къине] إثم ، خطيئة ، ذنب ، وزر

къа ду من الإثم . يرثى له ، يثير الشفقة ، مأسوف عليه ، مسكين ، حرام

къа ду цуьнан, ма тохалахь! لا تضربه ، حرام

ма къа ду цуьнан يا له من مسكين ، كم هو مثير للشفقة

сан ду-кх къа أنا الذي يرثى له ، أنا الذي يجب أن يشفق علية

нах lехабар къа ду من الإثم خداع الناس

къилахь ду من الإثم ، محرَّم

къаьркъа малар къилахь ду من الإثم شرب الخمر

даккхий къинош الكبائر ، كبائر الذنوب

къинойх цlанвала يطهر من الذنوب

кхинош гечдийриг Дела ву الله غافر الذنوب

къа лато يأثم ، يذنب ، يرتكب خطيئة

къинош лето (بشكل متكرر) يرتكب آثاماً أو ذنوباً

къинош дерг مرتكب الآثام

къа летар ду хьох سوف يلحقك إثم

къа хьаьрчар ду хьох سوف تأثم

цуьнан къа хьаьрчар ду хьох سوف تأثم بسببه

къа хир ду хьуна سوف تأثم

къа деха يدعو على

суна хилларг айса дийцича, сан къина воьлхур вара стаг لو أتحدث عما جرى لي ، كل شخص كان سيتقطع قلبه شفقة عليّ لما ألمّ بي

къага {qaga}[къега, къегира, къегина يلمع ، يبرُق ، يسطع ، يتلألأ، يضيء

цуьнан бlаьргаш къегаш бу تلمع عيناه

стиглахь седарчий къега (лепа) تتلألأ النجوم في السماء

стигал къегира برقت السماء

къагадайта {qagadaita} يجعله (يلمّع ، يصقل ، يضيء)

къагийна {qageena} اسم الفاعل أو المفعول من فعل къаго

къаго {qago}[къагадо, къагийра, къагийна] يلمّع ، ينظّف حتّى يلمع ، يصقل ، يضيء

эткаш къаго يلمع الجزم

серлоно чоь къагийна أضاء النور الحجرة

къада {qada}[къеда, къедира, къедда] يطلّ من ، يبرُز من ، يلوح

корах къедира бер أطل الطفل من الشباكِ

къадо {qado}[къададо, къадийна] 1- يطِلّ ، يُبرز ، يُخرِج 2- يُعبِّر عن ، يُبدي 2- يلّمح

корехула шен корта къадийра цо أخرج رأسه من الشباك

бала къадо يعبر عن بلواه

къадор (ду) {qador} إبراز ، إخراج . إبداء ، إفصاح . تلميح (مصدر)

къаж (ю) къаьжнаш ю {qazh} 1- صوف ممشَّط أو مسرَّح 2- سُعادة (نوع نبات)

[къожан, къожана, къожо] (оьр. осока)

къажа {qazha}[къежа, къежира, къежна] يبتسم ، يتبسم

къежа а къежаш элира цо قال مبتسماً

къаждан {qazhdan} يندُف ، ينفِش ، يمشط

корта къажбан (оьр. расчесать волосы) يمشط (ينفِش) شعر الرأس

тlаргlа къажбан (оьр. расщипать шерсть) يندف الصّوف

къажо {qazho}[къажадо, къажийра, къажийна] يكشِّر ، يُبرز (للأسنان)

цергаш къажо يكشر عن أسنانه

къай {qai} (оьр. снаряд) قذيفة (كانت تقذف من فوق البرج على الأعداء)

къайладаккха {qaila dakkxa} يحجُب ، يواري ، يخفي ، يكتُم (فعل للمفرد)

мархаша къайлабаьккхира бутт حجبت الغيوم القمر

бакъдерг къайладаккха يخفي الحقيقة

къайладаккхадала يستطيع أن (يحجُب ، يواري ، يخفي ، يكتُم) (فعل للمفرد)

къайладала {qaila dala} يحتجب ، يتوارى ، يستتِر ، يختفي (فعل للمفرد)

хьуьнхахь къайлавелира توارى في الغابة

къу къайлавелира اختفى اللص

къайладаладала يستطيع أن (يحتجب ، يتوارى ، يختفي) (فعل للمفرد)

къайладаха {qaila daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل къайладаккха

къайладовла {qaila dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل къайладала

къайлаза {qailaza} علناً ، علانية ، جهراً ، جهاراً ، على المكشوف

къайлаха {qailaxa} سري ، خفي ، خلسةً

къайлаха кехат رسالة سرية

къайлаха харжамаш انتخابات سرية

къайлаха кхаж тасар سري (تصويت) اقتراع

къайлаха долу гlуллакх أمر سري ، أمر خفي

къайлаха барт бар اتفاق سري

къайлаха ала يسر ، يقول بالسر

къайлаха латто يجعله طي الكتمان

къайлаха лела يتوارى ، يتكتم ، يستتِر

къайлаха хьажа يختلس النظر

къайл<u>е</u> (ю) -наш ю {qail<u>е</u>}[-н<u>а</u>н, -нна, -н<u>о</u>] سرّ (أسرار)

къайле ларъян يحفظ (يكتم) السر

къайле йийца يفشي السر

къайле гучуяккха يكشف السر

деган къайленашкахь في خفايا القلب (النفس)

цхьанна а къайле яц ... لا يخفى على أحد أن

Iаламан къайленаш أسرار الطبيعة

къакъ-аьлла {qaq-a'lla} بشدّة ، بعنف ، يلتهم بنهم

къам (ду) къаьмнаш ду {qam}[къ<u>о</u>ман, къ<u>о</u>мана, къ<u>о</u>м<u>о</u>, къ<u>о</u>м<u>е</u>] شعب ، قوم ، قومية

нохчийн къам الشعب الشيشاني

массо а дуьненан къаьмнаш كل شعوب العالم

муьлхарчу къомара ву хьо? من أي شعب (قومية) أنت ؟

къаьмнийн гIуллакх مسألة قومية

къаьмнийн культура الثقافة القومية

къомах Iаьрби ву иза هو عربي القومية (الجنسية)

къам<u>е</u>л (ду) -аш ду {qam<u>е</u>l}[-ан, -ана, -<u>о</u>] حديث ، محادثة ،كلام . خطاب ، حوار

къамел дан يتحدث ، يتحادث ، يتباحث ، يلقي خطاباً ، يحاور ، يجري حواراً

яздархочуьнца къамел дира аса أجريت حواراً مع الكاتب

радиочухула къамел дан يلقي خطاباً (يتحدث) عبر المذياع

дехха къамел хилира цуьнца تحديث معه حديثاً (حوار) طويلاً

стенах лаьцна ду къамел? على ماذا يدور الكلام ؟

къамеле в<u>а</u>ла يدخل في الحديث (الحوار)

къамелан дакъош أقسام الكلام (نحو)

къамелан меженаш أعضاء النطق

къайл<u>е</u>

къамел доцуш, нийса боху ахь (لا كلام ، لا جدال) في ذلك ، ما تقوله صحيح

къамел дац цуьнан, нийса боху ахь (لا كلام ، لا جدال) في ذلك ، ما تقوله صحيح

къамел кхечу гон тIе даккха يغيّر مجرى الحديث ، يغير الموضوع

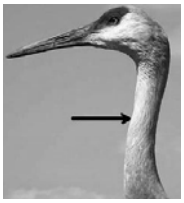
къам<u>е</u>лх<u>о</u> (ву,ю) {qam<u>е</u>lх<u>о</u>}[-чун, -чунна, -ч<u>о</u>] متحدث ، محاور

къамкъарг (ю) -аш ю {qamqarg}[-ан, -ана, -<u>о</u>] (оьр. глотань) حنجرة . عنق (الدجاجة أو الإوز)

къамкъарг (легаш) лаца عنقه يمسك (يقبض على)

екъа къамкъарг (оьр. трахея) القصبة الهوائية

тIеда къамкъарг (оьр. пищевод) المريء ، بلعوم

къамкъарг

къандала {qandala} يهرَم ، يشيخ ، يتقدم في السنّ

къанвала герга вахна иза بدأ يهرم

хеназа къанвелла иза هرم قبل الأوان

къандалар (ду) {qandalar} هَرَم ، تقدم في السن (مصدر)

къанвалар цхьанна а ца деза لا أحد يحب التقدم في السن

къандан {qandan} هَرَّم ، أهرمَ ، شاخ

гlайгlанаша стаг къанво الهموم تُهرِّم الإنسان

къанделла {qandella} هرم ، الطّاعن في السن

къанвелла стаг رجل هرم

къанвелларг балха ца оьцу цара هم لا يوظفون الطاعن في السنّ

къанъелла зуда امرأة هرمة

къанбелларш الطاعنون في السن

къано (ву) {qano}[-чун, чунна, -чо] (старейшина) شيخ ، وجيه (شيوخ ، وجهاء)

Къанойн Совет مجلس الشيوخ

къап-къарс (ю) {qap-qars} (кегари) هرج ومرج

къап-къарс хlотто يُحدث هرجاً ومرجاً

къарачо (ву,ю) {qaracho} (оьр. карачаевец) أحد أفراد قبيلة قاراشي

къардала {qardala} يخضَع ، يذعن ل ، يستكين ، ينصاع ل ، يسلم ل

хьоьга къарвалур вац иза لن تستطيع أن تخضعه

тlаьххьара а къарвелира иза وأخيراً أذعن (انصاع ل)

къарцалуш дуьхьал велира суна иза واجهني بشكل مستميت

къарцалуш ву хьо أنت صعب المراس

къарданн {qardan} يُخضِع ، يجعله (يذعِن ، يستكين ، ينصاع) . يغلبه في (جدال)

мостагlа къарван يخضع العدو

къарвина цо со аьлларг ца деш لقد يئست من عدم انصياعه للأمر

дуй къарбан ينكث اليمين ، يحنث في يمينه

Дала къарвойла хьо! ليغلبك الله

къарза {qarza}[къаьрза, къаьрзира, къаьрзина] يحملق ، تُحدق (تتوسع) عيناه . يتبرقَش

къаьрззина соьга хьоьжура иза كان ينظر إليّ محدقاً عينيه

къарздан {qarzdan} ينقش ، يبرقش ، يبرُش (بألوان مختلفة)

къарзо {qarzo}[къарзадо, къарзийра, къарзийна] يحملق ، يحدِّق (يوسِّع) عينيه . ينقش ، يبرقش

бlаьргаш къарзо يحملق عينيه

зезгаша кързийра аренаш الأزهار برقشت السهول (بألوانها المختلفة)

къаро (ю) -наш ю {qaro} (хlуманах стаг тешор ду) إقناع

[-нан, -нна, -но] (оьр. убеждение)

къарш ала {qarsh ala} يتفَرقَش ، يتفرقَع ، يطقطِق

букъо къарш элира طقطق ظهري ، أحدثت مفاصل ظهري طقطقة

стака къарш аьлла кагбелира انكسر الكأس محدثاً صوت قرقعة

букъе къарш алийта يطقطق الظهر

къаста {qasta}[къаьста, къаьстира, къаьстина] 1- ينفصل عن ، يفترق ، ينشقّ عن ، ينفرد 2- يتبين ، يتحدد ، يتضِح 3- يتميز ، يتفاوت

шен накъостех дlакъаьстира иза انفصل عن رفاقه

lаьржачохь цхьа а хlума ца къаьста لا يتبين أي شيء في الظلمة

хьан юьхь кху суьрт тlехь дика къаьсташ яц لا يبدو وجهك واضحاً بشكل جيد في هذه الصورة

къаьсташ долу واضح

къастадайта {qastadaita} فعل حتّي مأخوذ من فعل къастo

къастадала {qastadala} فعل احتمالي مأخوذ من فعل къаста

къастам 1(бу) -аш бу {qastam}[-ан, -на, -о] تمييز

цхьа а къастам боцуш بدون أي تمييز

къастам 2 (бу) -аш бу {qastam}[-ан, -на, -о] (оьр. определение) نعت ، صفة (نحو)

къастo {qasto}[къастадо, къастийра, къастийна] 1- يفصل ، يعزل ، يفرق ، يحول بين . 2- يحدِّد ، يبين ، يوضِّح ، يشخِّص 3- ينتقي ، يختار ، يصطفي ، يميِّز 4- يبحث في ، ينظر في ، يحقق في (قضية ، مسألة)

вовшах летарш къасто يفرق (يحول بين) بين المتشاجرين

тlамо вовшах къаьстийра уьш فرقتهم الحرب

къилбица ша волу меттиг къасто (билгалъян) يحدد مكانه بالبوصلة

цамгар къасто يشخص المرض

хаза кlади къасто (харжа) ينتقي قماشاً جميلاً

бакъдерг харцдолчух къасто يميز الحقّ من الباطل

гlуллакх къасто يبحث في المسألة

дов къасто (талла) ينظر في الدعوى

къастор {qastor} فصل ، تفريق ، تحديد ، توضيح ، تشخيص ، تحقيق في ، انتقاء ، بحث في (مصدر)

къахета {qaxeta} يشفِق على ، يرأف ب ، يرثي ل ، يشعر بالشفقة (الرأفة ، الرحمة) تجاه

[къахета, къахийтира, къахетта]

суна хьох къахета أنا أشفق عليك (أشعر بالشفقة تجاهك)

суна шух къахета أنا أرثي لحالكم

цунах къа а хетта вити цо иза تركه شفقة عليه

къахетар (ду) {qaxetar} شفقة ، رأفة (مصدر)

бо берах къахетар الشفقة على اليتيم

къахетийта {qaxeteeta}[къахоьтуьйту, къахетийтира, къахетийтина] يجعله يشفق على

къахк 1(ду) -аш ду {qaxk} (оьр. клён полевой) القيقب الحقلي (نوع من أنواع شجر القيقب)

(тlамаран кепара шуьйра гlа долу аренан дитт)

[къохкан, къохкана, къохко, къохке]

къахк 2 (ю) -аш ю {qaxk} ناب لم يكتمل نموه عند الخيول أو بعض الحيوانات آكلة العشب

[къохкан, къохкана, къохко, къохке]

къахка {qaxka} يجفل ، ينكص خوفاً (لغير الإنسان) . يتحاشى ، يتجنّب ، يتهرب من (مواجهته)

[къаьхка, къаьхкира, къаьхкина]

говр къаьхкина جفل الحصان

кlант шен дех къахка ца веза يجب أن لا يتهرب الابن من أبيه

къахко {qaxko}[къахкадо, къахкийра, къахкийна] يُجفِل ، يُجفِّل ، يُفزِع ، يكِشّ . يُبعِد

олхазарш къахко يجفل الطيور

къаххьаш (ду) {qaxhhash} نباتات طفيلية طويلة جمع لكلمة къух

къахь (ю) {qaxh}[къохьан, къохьана, къохьо, къохье] (кхов) هواء خانق ، دَفَر ، حَروَة

къахьдала {qaxhdala} يصبح مراً . يصبح مريراً ، يصير تعيساً (مجازاً)

бага къахьелла сан أشعر بمرارة في فمي

дукха диъча, моз а къахьло (مثل) حتى العسل إذا أكثر من أكله يصبح مراً

къахьдан {qaxhdan} يجعله مراً . يجعله مريراً (مجازاً)

дуьне къахьадийр ду ас хьан سوف أجعل دنياك (حياتك) مريرة

къахьега {qaxhega}[къахьоьгу, къахьийгира, къахьегна] يكِدّ ، يكدح ، يتعب

дешар тlехь къахьега يجتهد في الدراسة

чlогlа къахьоьгуш ву иза هو يكدح (يتعب) جداً

къа ца хьегча ваха ца ло لا يستطيع الإنسان أن يعيش بدون كدّ

къахьоьгуш гулдина цо ахча جمع المال بكده

коьрто ойла ца йича, когаша къахьоьгу (مثل) إذا العقل لم يفكر تتعب الأرجل

къа ма хьега! لا تتعب نفسك

къахьегар (ду) {qaxhegar} كَدّ ، كَدح ، تعب (مصدر)

къахьегархо (ву,ю) {qaxhegarxo}[-чун, -чунна, -чо] كادح ، مجدّ في العمل

къахьегийта {qaxhegeeta} يجعله (يكدّ ، يكدح ، يتعب ، يجدّ)

къахьо 1(ю) {qaxho}[-нан, -нна, -но, -нга] بنّ ، قهوة

къахьо мала يشرب القهوة

къахьо йотта يسكب القهوة

кхаьхьа къахьо (шекар а ца тосуш йина къахьо) قهوة سادة (مرّة)

къахьшту (ду) -уш ду {qaxhshtu} (оьр. ясень) شجر الدُّردار : ذو ثمر مر وجذع أملس مستقيم

[-н, -на, -но, -га] (дуушто أنظر)

къацахеташ {qacaxetash} بدون شفقة ، بلا شفقة ، بلا رأفة ، بلا رحمة

къацахеташ етта يضرب بدون شفقة

къаьжнаш (ю) {qa'zhnash} جمع لكلمة къаж

къаьмнаш (ду) {qa'mnash} شعوب ، أمم ، قوميات جمع لكلمة къам

къаьндал (ю) -ш ю {qa'ndal}[-ан, -на, -о] (оьр. войлок) (бlегlиг) لُبّاد

къаьркъа (ду) -наш ду {qa'rqa}[-нан, -нна, -но] خَمرة ، كُل ما هو مسكِر

къаьркъа мала يشرب الخمرة

къаьркъа хьарам дина ду الخمرة محرمة

къаьсттина {qa'sttina} بالذّات ، بالأخصّ ، خصوصاً، بشكل واضح ، جداً ، على غير العادة

иза къаьсттина майра ву царах هو دونهم شجاع بشكل واضح

урамехь кхаьсттина дукха адам ду في الشارع أناس كثر بشكل ملف

къаьхьа {qa'xha} مرّ

къаьхьа чам طعم مرّ

бакъдрг къаьхьа ду الحقيقة مرة

къаьхьа де يوم مرير / عصيب

* къаьхьа де дан / хIотто يجعل حياته مريرة ، يسوّد معيشته . يسبب فوضى عارمة

* чохь къаьхьа де ду في الداخل فوضى عارمة

къаьхьалла (ю) {qa'xhalla} (оьр. горечь) مرارة

къаьхьаллин чам баккха يذوق طعم المرارة

къаьхьаниг (бу) {qa'xhanig}[-чун, -чунна, -чо] (стим) (оьр. жёлчь) المرارة (تشريح)

къаьхьниг дlабаккха (طبّ) يستأصل الحويصلة الصّفراوية أو المرارة

къаьхьо {qa'xho} مر نوعاً ما ، ضارب إلى المرارة

къаьхьо чам бу цуьнан طعمه يميل إلى المرارة

къевллана {qewllana} بإحكام

къевллана юкъ ехка يشدّ وسطه بإحكام

къега {qega}[къега, къийгира, къегна] يلمع ، يسطع ، يتلألأ ، يتألق ، ينير ، يضيء

стелахьаьштиг къийгира لمع برق

цуьнан бlаьргаш къегаш бу عيناه تلمعان

малх къега تسطع الشمس

стиглахь седарчий къега (лепа) تتلألأ النجوم في السماء

къеда 1(ву) -наш бу {qeda}[-нан, -нна, -но] (оьр. судья) قاض

къеда 2 {qeda}[къеда, къийдира, къийдина] بَصَّ ، لمع أو شعشع شعشعةً ضئيلة

къедала {qedala}[къело,къеделира, къеделла] (дала - хьайбанашна) ينفَق ، يموت (للحيوانات)

къедо {qedo} 1- يطِلّ ، يُبرز ، يُخرج 2- يبدي ، يفصح 3- يلمِّح (بشكل متكرر)

хlун ду ахь къедорг? ؟ إلى ماذا تلمّح

къежа {qezha}[къежа, къийжира, къежна] يبتسم ، يتبسم

къеждала {qezhdala} يشيب

хеназа къежвелла иза شاب قبل الأوان

къеждан {qezhdan} يشيِّب

гlайгlанаша къежвина иза شيبته الهموم

къекъа {qeqa}[къекъа, къийкъира, къекъна] يدوي ، يرعَد ، يقصف . يقرقر (بشكل متكرر)

стигал къекъа يقصف (يدوي) الرعد

стигал къийкъира رعدت السماء

чуьйраш къекъа تقرقر الأمعاء

къелигдала {qelig dala} يتظاهر بالفقر ، يتظاهر بأنه مسكين ، يتمسكن (فعل للمفرد)

къелла (ю) {qella}[къоьллин,къоьллина,къелло,къелле] (къоьлла) فقر ، فاقة ، عِوَز

* къелла кхикъ бохуш يعيش حياة البؤس

къемат де (ду) {qemat de} يوم القيامة

къемат де хlоьттича عندما تقوم القيامة

* къемат де хlотийра цо царна سبب لهم رعباً أو هولاً ، أحال حياتهم جحيماً

* тlеман къематаш أهوال الحرب

къен {qen} فقير ، شحيح

къен стаг شخص فقير

къен нах الفقراء

къен ваха يعيش فقيراً

къен хьал дара церан حالتهم كانت معدمة

нохчийн мотт кхен бац (بمفرداتها أو بقوة تعبيرها) اللغة الشيشانية ليست فقيرة

къена {qena} عجوز ، مسنّ

къена стаг رجل كبير في السن

къена йолстаг عانس

къеналла (ю) {qenalla} شيخوخة ، هرم ، تقدم في السنّ

къеналлин цамгар مرض الشيخوخة

къепал (ю) -ш ю {qepal}[-ан, -на, -о] (эмкалийн ковра) قافلة من الجمال

къепе (ю) {qepe}[-нан, -нна, -но] (оьр. порядок) (хила езачу кепара) نظام ، ترتيب

къепе дало я хlотто ينظّم ، يرتّب

белхан къепе نظام العمل

къепе лаърян النظام (يحافظ) يحفظ

къепехь латто يحافظ عليه في نظام معين

юкъараллин къепе талхор يخرق النظام الاجتماعي

къепал

къера {qera} معترف ، مقرّ

къера хила يعترف ب ، يقرّ ب

къера хилар اعتراف ، إقرار

къера дуй (харц дуй) يمين كاذب

къера дуй баа يحلف يميناً كاذباً

къерза {qerza}[къерза, кхирзира, къирзина] تحدق عيناه ، تُحملق عيناه (بشكل متكرر)

къерзо {qerzo}[къерзадо, къерзийра, къерзийна] يحدق ، يحملق (عيناه) (بشكل متكرر)

къерсиг (ю) -аш ю {qersig}[-ан, -на, -о] (оьр. затвердевшая кожа) قطعة جلد قاسية أو متصلبة

къерсиг дала يقسو (للجلد)

къеста {qesta}[къеста, къистира, къистина] къаста فعل تكراري مأخوذ من فعل

къесто {qesto}[къестадо, къестийра, къестийна] къасто فعل تكراري مأخوذ من فعل

къехка {qexka}[къехка, къихкира, къихкина] къахка فعل تكراري مأخوذ من فعل

къехко {qexko}[къехкадо, къехкийра, къехкийна] къахко فعل تكراري مأخوذ من فعل

къехо (ву,ю) {qexo} (оьр. бедняк) فقير ، معدم ، بائس (الفقراء ، أهل الفقر ، البؤساء)

[-чун, -чунна, -чо]

къиза {qiza} قاسي القلب ، عديم الشفقة . بقسوة ، بلا رحمة

къиза адам إنسان قاس

къиза етта يضرب بقسوة

къиза къийсам نضال (كفاح) لا هوادة فيه

къиза акхарой (ю) حيوانات ضارية ، حيوانات مفترسة

къизалла (ю) {qizalla} قسوة القلب ، قسوة ، عدم الرحمة

къийг

къийг (ю) -аш ю {qeeg} (оьр. ворона) 1- غراب (جنس طير من الجواثم ، يطلق على أنواع كثيرة ، منها : الأسود ، والأبقع ، والزاغ ، والغُداف) 2- البستوني (في ورق الشدة) (оьр. пики)

къийган клорни فرخ الغراب

къийг тleеъча, къийг а гlотту хьала حتى الغراب يقف للغراب الذي يقدم عليه (مثل)

къийдала {qeedala} يفتقر ، يصبح فقيراً ، يشُحّ ، يفلس . يضيق ب

меттиг къийъелла цунна ضاق به المكان

валарх ца кхоьруш, къийваларх кхера إخشى الفقر ولا تخشى الموت (مثل)

къийдан {qeedan} يُفقر ، يُفلِس . يضَيق

къийдар (ду) {qeedar} إفقار ، إفلاس ، إملاق ، تضييق

къийзиг (ю) -аш ю {qeezig}[-ан, -на, -о] (оьр. клоп) (къийзорг) بَقَّة

къийзо {qeezo}[къийзадо, къийзийра, кхийзийна] يلسع ، يلذع ، يقرُص (بشكل متكرر)

чиркаша къийзийна иза لسعه البعوض ، تعرض للسع البعوض

къийзорг (ю) -аш ю {qeezorg}[-ан, -ана, -о] (оьр. клоп) (гӏундалгӏи 1) بَقَّة (بَقّ)

къийла {qeela}[къуьйлу, къийлира, къийлина] يقفِل ، يغلق ، يُصد (بشكل متكرر) . يشدّ على ، يضغط على ، يكبس ، يضيّق ، يزنُق ، يعتصر

мачо ког къуьйлу сан الحذاء يشد على رجلي

дог къуьйлу сан في صدري انقباض

къийладала {qeeladala} ينقبض . يشعر بحرج

къийла ма ло ! لا تشعر بحرج

къийлор (ю) -аш ю {qeelor}[-ан, -ана, -о] (гӏортор) دعامة ، ركيزة

кертан къийлораш دعائم السياج

къийса {qeesa}[къуьйсу, къийсира, къийсина] ينازع ، يجادل ، يختلف على ، يتنافس (بشكل متكرر)

вовшашца ма къийса! لا تتنازعوا

цуьнца къийса хала ду الجدال معه صعب

цара къуьйсуш дерг хӏун ду? ؟ على ماذا اختلفوا

къуьйсийла йоццуш بلا أدنى جدال ، بلا أدنى شك ، بلا أدنى نزاع

къийсам (бу) -аш бу {qeesam}[-ан, -на, -о] نزاع ، صراع . كفاح ، نضال . مكافحة

къийсам латто يناضل ، يكافح

къийсам латтор نضال ، كفاح

томкица къийсам латтор مكافحة التدخين

паргӏатонан дуьхьа къийсам латто يناضل من أجل الحرية

царна юккъе къийсам иккхира نشب بينهم نزاع

къийсамхо (ву,ю) {qeesamxo}[-чун,чунна, -о,-чуьнга] مناضل

къийсархо (ву,ю) {qeesarxo}[-чун, -чунна, -чо] منازع ، منافس ، مناوئ

къийсийта {qeeseeta}[къуьйсуьйту, къийсийтира, къийсийтина] يجعله (ينازع ، يجادل)

къилахь {qilaxh} حرام ، محرّم ، موجبٌ للإثم

иза къилахь ду هذا محرّم

къилба 1(ю) {qilba}[-нан, -нна, -но] مكان مخصّص في العربة على شكل فجوة لوضع البلطة فيه (диг чудилла кечйина ворданан хара)

къилба 2 (ду) -наш ду {qilba}[-нан, -нна, -но] (оьр. компас) بوصلة

къилбанан цамза إبرة البوصلة

къилбица меттиг билгалъян (къасто) يحدد مكاناً بواسطة البوصلة

къилбе (ю) {qilbe}[-нан, -нна, -но] جنوب . القبلة

къилбехьа верза يدور نحو الجنوب (القبلة)

къилбехьа جنوباً ، باتجاه (نحو) القبلة

къилбера {qilbera} جنوبي

Къилбера Америка أمريكا الجنوبية

къилбера цIеношI بيوت جنوبية

къилбера бахархой السكّن الجنوبيين

Къилбера ша бина хIорд المحيط المتجمد الجنوبي

Къилбседера ша бина хIорд المحيط المتجمد الشمالي

къилбехьара {qilbexhara} (къилбера)

къилб-малхбале {qilb-malxbale} جنوب – شرق

къилб-малхбалехь في الجنوب الشرقي

къилб-малхбузе {qilb-malxbuze} جنوب – غرب

мехкан къилб-малхбузехь في الجنوب الغربي للبلد

къилбседа (бу) {qilbseda} (оьр. Полярная звезда) النجم القطبي (فلك)

къилбседа-малхбале {qilbseda-malxbale} شمال – شرق

къилбседа-малхбузе {qilbseda-malxbuze} شمال – غرب

къилбседе (ю) {qilbsede}[-нан, -нна, -но] (оьр. север) شمال

гIалина къилбседехьа في شمال العاصمة

къилбседера {qilbsedera} شمالي

Къилбседера Америка أمريكا الشمالية

Къилбседера Хlорд بحر الشمال

къилбседера кIошташ المناطق الشمالية

къиношI (ду) {qinosh} къа جمع لكلمة خَطايا ، ذنوب ، آثام

къинтIера даккха {qint'era dakkxa} يجعله يصفح أو يسامح (فعل للمفرد)

хьайн да хьайна къинтIера ваккха! اجعل أباك يصفح عنك

къинтIера дала {qint'era dala} يسامح ، يصفح عن (فعل للمفرد)

къинтIера валахьа суна ! سامحني

нана шен кIантана къинтIера елира صفحت الأم عن ولدها

къинтIера далийта {qint'era daleeta} يجعله يسامح ، يجعله يصفح عن (فعل للمفرد)

къинтIера даха {qint'era daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل къинтIера даккха

къинтIера довла {qint'era dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل къинтIера дала

къинхетам (бу) -аш бу {qinxetam}[-ан, -на, -о] رحمة ، شفقة ، رأفة

къинхетам бан يرحم ، يرأف ب

Везин Дела, къинхетам бе сох ارحمني يا الله

къинхетам боцу стаг شخص غير رحيم

къинхетам боцуш ву хьо أنت شخص لا تعرف الرحمة

* къинхетамах чо боцуш لا يملك مثقال ذرة من الرحمة

къинхетаме {qinxetame} رحيم ، رؤوف

къинхетамза {qinxetamza} بدون رحمة ، بلا شفقة

къинхьегам (бу) -аш бу {qinxhegam}[-ан, -на, -о] كدح ، شغل ، عمل ، جهد ، عناء

шен къинхьегамах ваха (عرق جبينه) يعيش من تعبه

шен къинхьегамца من عمله ، من جهده

къинхьегаман (белхан) эвсаралла إنتاجية (مردود) العمل

къинхьегам-де (ду) {qinxhegam-de} (оьр. трудодень) يوم (عيد) العمال

къинхьегамхо (ву,ю) {qinxhegamxo}[-чун, -чунна, -чо] مكافح ، كادح

къобалдан {qobaldan} يتقبَّل ، يوافق على ، يصادق على

Дала хьажалла къобалдойла хьан تقبّل الله حجك (حجاً مقبولاً)

къобалдар (ду) تقبُّل ، موافقة ، مصادقة (مصدر)

къобалхила {qobalxila} يُقْبَل ، يُتقبَّل ، يوافق على

дина дола къобалхуьлуьйла хьан تُقبل دعاءك

ас бохучунна къобалхилира иза وافق على ما أقول

къобалхилар (ду) {qobalxilar} تقَبُّل ، قبول ، موافقة (مصدر)

къовзо {qawzo}[къовзадо, къовзийра, къовзийна] يلسع ، يقرص ، يلدغ

зlугано къовзийна со لسعني دبور

малар къовзо يقرص

къовкъа {qawqa}[къевкъа, къевкъира, къевкъина] يرعَد ، يدوي ، يقصف . يقرقر (للأمعاء)

стигал къевкъира رعدت السماء

мацалла сан чуьйраш къевкъира قرقرت أمعائي من الجوع

къовкъар (ду) {qawqar} دوي ، رعِد . قَرقَرة (مصدر)

стигал къовкъар دوي الرعد ، هزيم الرعد

къовла {qawla}[къовлу, къевлира, къевлина] يشدّ على ، يُطبق ، يُقفل ، يُغلق

цергаш къовла يشد على (يطبق) أسنانه

нel дlакъовла! اقفل الباب

нel къевлина ю الباب مقفل (بالمفتاح)

къовладала {qawladala} ينغَلق ، يُقْفَل ، ينطَبق ، ينسدّ

нel тlе а къовлаелла чохь висна иза حُبس في الداخل بعد أن انغلق عليه الباب

деган пхенаш къовладелла цуьнан انسدّت شرايين قلبه

къовлам (бу) -аш бу {qawlam}[ан, -на, -о] (там 1, йоьхана) مهر العروس (كلمة قديمة)

къовларш (ю) {qawlarsh} (оьр. скобки) قوسين

горга къовларш (оьр. круглые скобки) ( ) القوسان الهلالان

еакlов къовларш (оьр. квадратные скобки) {}[ ] القوسان المعقوفان أو المربّعان

къовларшна юккъе хlотто يضع بين قوسين

къовларшкахь билгалдан يعلم بين قوسين

къовса {qawsa}[къовсу, къевсира, къевсина] يجادل ، يختلف على ، ينازع ، يسابق ، ينافس

хьалхавалар къевсира цара (على من يسبق الآخر) تسابقوا

мах къовса يساوم في السعر

цара хlун къевсира? ؟ (تجادلوا ، اختلفوا ، تنازعوا ، تباروا) علام

къовсадала {qawsadala} يتجادل ، يتبارى ، يتسابق ، يتنافس

гена кхоссавалархъовсавелира и шиъ تنافس الاثنان في من يقفز أبعد

къовсам (бу) -аш бу {qawsam}[-ан, -на, -о] جدال ، نزاع ، تنافس

къовсам бац , и иштта ду لا جدال ، الأمر كذلك

къовсар (ду) {qawsar} جدال ، نزاع ، تنافس (مصدر)

цхьаьнца къовсаре вала يدخل في جدال (تنافس) مع شخص

къовсарш (ю) {qawsarsh} مسابقات ، مباريات

къожам (бу) {qozham} (оьр. огневик, древесный гриб) نوع فطر ينمو على الأشجار

къола (ду) къолаш ду {qola}[-нан, -нна, -но] سرقة ، سرقة ، لصوصية

къола дан يسرق ، يقوم بسرقة

къолам (бу) -аш ду {qolam}[-ан, -на, -о] قلم

къолам ирбийриг

къолам ирбан يبري القلم

къоламца яздан يكتب بالقلم

шекъанан къолам قلم حبر

къоламаш хьекха يخربش ، يشخبط

бес-бесара къоламаш أقلام ملونة ، أقلام تلوين

къолам ирбийриг(ю) {qolam irbeerig} مبراة القلم

къона (ханна жима) يافع ، شابّ ، فتي . غضّ ، حديث النشوء

къора кхокха

къона пачхьалкх دولة فتية

кху духаро къона хоьтуьйту хьо هذا الزي يجعلك تبدو فتياً (شاباً)

и хlинца а къона ву لا يزال شاباً

къанвеллехь а , дагца къона ву иза بالرغم من الشيخوخة إلا أن روحه فتية

къоналла (ю) {qonalla} زمن (أيام) الشباب ، فتوَّة ، شباب

къоналла дагалаца يستذكر (يسترجع) أيام الشباب

къонах (ву,ю) -ий я -ой бу {qonax} [-чун, -чунна, -чо] شجاع ، جسور ، رجل صاحب مروءة

къонахалла (ю) مروءة ، رجولة ، شجاعة ، جسارة

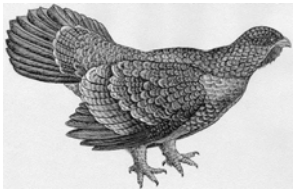
къонахчалла (ю) {qonaxchalla} أنظر (къонахалла)

къондала {qondala} شعر نفسه شاباً

къондан {qondan} صيّره شاباً أو فتيّاً

къонза (ду) {qonza}[къонзин, къонзина, -но] (оьр. уксус) خلّ

къора 1(ю) {qora}[-нан, -нна, -но] (оьр. град) بَرَد

къора котам

къора тоха تمطر السماء برداً

къоранан буьртиг حبّة برد

къора 2 {qora} 1- أصمّ 2- خافت ، مهموس ، بشكل خافت

иза къора ву هو أصم

къора элира цо цуьнга (مهموس) قال له بصوت خافت

къора мукъаза элп حرف ساكن مهموس

къора котам {qora kotam} (глухарь) الطيهوج : طائر من جنس قط الغابات

къора кхокха (бу) {qora kxokxa} (оьр. горлица) قُمْرية (ضرب من الحمام مطوّق حسن الصوت)

(кхокханан кепара жима олхазар)

къора некъ (бу) {qora neq} (оьр. глухя дорога) طريق غير نافذ

къоралла (ю) {qoralla} طرش ، صمم

къордала {qordala} (къордола) يصمّ ، يصاب بالطرش أو الصمم

къордан {qordan} يصيبه بالصمم أو الطرش

къордола {qordola} (къордала) يصمّ ، يصاب بالطرش أو الصمم

къорза {qorza} مرقَّش ، مبرقش ، مبرقَع ، مختلط الألوان

къорза кlади قماش مرقّش

къорза хорбаз بطّيخه مبرقعة

къорза беснаш ألوان مبرقعة

къорза къийг {qorza qeeg} (оьр. сорока) (суьйлакъийг , чlерlаг 1) (чlерlаг 1 راجع كلمة)

къорза хьоза (ду) (оьр. домовой воробей, пёстрая птичка) عصفور الدويري

къорзалг (ю) -аш ю {qorzalg}[-ан, -ана, -о] (юьхьа тlера къорза тlадам) بَثَرة (بثور)

къорзалла (ю) {qorzalla} بَرَش ، تنوّع الألوان

къорзо {qorzo} (مرقَّش ، مبرقش ، مبرقع ، أبرش) نوعاً ما

къоро {qoro} أصم نوعاً ما

къоро ву иза هو ثقيل السمع

къоро элира цо цуьнга قال له بصوتٍ خافت نوعاً ما

къоршкъали (ю) {qorshqali} شخص يرتدي ملابس خاصّة تخفي شخصيته وتقوم جماعة بقيادته والتجوال بين الناس ويرددوا أغنية خاصة طلباً للمطر (عادة شيشانية)

[-н, -на, -но, -га] (коьрта тlе гали тесна догlадоьхург)

къорlа (ду) {qorja} (къуръан) القرآن الكريم

ас дешначу къорlанора (قسم) وعزة القرآن الذي تلوته

къотlалгlдина {qot'alghdina} مولود غير شرعي

къотlалгlдина бер طفل حرام ، نُغل

къоьгам (бу) -аш бу {qoegam} (къуьда) المسرجة (ما يوضع فيها الفتيلة والدّهن للإضاءة ، ضوءه خافت)

къоьжа {qoezha} أشيب

къоьгам

къоьжа месаш شعر أشيب

къоьжалла (ю) {qoezhalla} شيب ، مشيب

къоьжо {qoezho} أشيب نوعاً ما

Къоьзан-lам (бу) {Qoezan-jam} بحيرة قزن : تقع في أعالي الجبال الشيشانية

къоьлла (ю) {qoella}[къоьллин, къоьллина,къоьлло] فقر ، فاقة ، عَوَز

къоьлла хьега يعاني الفقر

къоьлла тlекхачо يوصله إلى الفقر

къоьлла вала воллу иза يكاد أن يموت من الفقر

къоьлла лан хала дац, хьал лан хала ду (مثل) تحمّل الفقر أهون من تحمّل الغنى

къу (ву,ю) -й бу {qu}[къуьнан, къуьнна, къуьно, къуьне] لصّ

къу

къунна къу вевза (مثل) اللص يعرف اللص

къуйн гlера عصابة لصوص

къулла (ду) -наш ду {qulla}[-нан, -нна, -но] (шовда) نبع ، عين

къурд (бу) -аш ду {qurd}[-ан, -ана, -о] جرعة ، شربة

къурд бан 1 يشرب جرعةً ، يجترع

хин къурд бан يشرب جرعة ماء

къурд бан 2 (مجازاً) يبلع ريقه ، يكظم غيظه

легаш лазарна къурд ца бало соьга لا أستطيع أن أبلع ريقي من ألم الحلق

* къурд ала يقر بالهزيمة ، يرضخ ، يستسلم

* къурд алийта يجعله يقر بالهزيمة ، يجعله يرضخ

дукха къурдаш дина цо كظم غيظه مراراً

велхаран къурдаш дан يشهق في البكاء

* къаьхьа къурд бан يتجرّع المرارة ، يُفْجَع ب

къурдбар (ду) {qurdbar} (مصدر) تجرّع ، بلع الريق ، كظم الغيظ

къурдйола {qurdyola} تُفرّخ (للدجاجة)

къурдйоьлла котам الدجاجة راقدة على البيض لتفريخه

къуркъал (ю) -ш ю {qurqal}[-ан, -на, -о] (оьр. грыжа) (чож датlар) فتاق ، فتق (طبّ)

Къуръан* (ду) {Quran} القرآن الكريم

къоралнора гlур вац قسماً بالقرآن لن تذهب

къутlа (ду) къотlарчий ду {qut'a}[-нан, -нна, -но] (бlиж 1) لقيط ، مولود غير شرعي

къух (ду) къаххаш ду {qux}[-ан, -ана, -о] (оьр. бурьян) (яраш) نبات طفيلي طويل

къушха {kushxa} بصورة لصوصية ، كاللصوص

къуьда (ю) -наш ю {queda}[-нан,-нна,-но] (гlийла, ледара стогар) المسرجة (أنظر къоьгам)

къуьлг (ю) -аш ю {quelg}[-ан, -ана, -о] (оьр. маслобойка) (куьйра 2) ممخضة

къуьрдиг (ю) -аш ю {querdig}[-ан, -на, -о] دجاجة مفرِّخة

(оьр. наседка) (къурдйоьлла котам)

къуьрдиг

Кl (K')

Кlудал (K'udal)

кlа (ду) кl-ш ду {k'a}[кlен, кlена, кlено, кlене] قمح ، حنطة

кlа арa يدرس القمح

кlа ден يزرع القمح

кlа хьакха يحصد القمح

кlен дама (بنخالته) طحين القمح

кlа оруpг درَّاسة

шен кlа хьакха мало йинчо, нехан тlулгаш гулдийр ду الذي تكاسل عن حصاد قمحه سيجمع حجارة الناس (مثل)

* кIа диъча санна (хьийзо) مثل المجنون ، كمن جنّ جنونه

кlабуц (ю) {k'abuc} (оьр. пырей) عصا الراعي (نوع نبات)

кlаг (бу) кlаьгнаш ду {k'ag}[кlоган,кlогана,кlого,кlоге] (кlог) تجويف ، حفرة غير عميقة

кlаг баккха يحفر حفرة ، يعمل تجويف

кlадбоцу {k'adbocu}(пайдабоцу , пайдабоцург) تافه ، هراء

кlадбоцу гlуллакх أمر تافه

кlадбоцург дийца (пайдабоцург я дош доцург дийца) يتكلم بسفاسف الأمور

кlадбоцчу тlехула оьгlазваха يغضب بسبب شيء تافه

кlадда а бац (хlумма а дац) لا بأس ، لا يهم

кlаддала {k'addala} يصبح طرياً ، يلين ، يتعب ، يكِل ، يضعف ، يهن ، يخور

цомгушниг сиха кlадло المريض يتعب بسرعة

кlадвелла ву со أنا تعبان

дог кlадделла ду цуьнан هو يشعر بالغثيان

кIадцалуш دون كلل ، بلا تعب

кIаддалар (ду) {k'addalar} تعب ، إعياء ، كلل ، وَهِن ، طراوة (مصدر)

кIадвалар хIун ду ца хаьа цунна لا يعرف الكلل

дог кIаддалар غثيان

кIаддан {k'addan} يُطرِّي ، يُلِيّن ، يخفِّف ، يُتعِب ، يُضعِف ، يُوهن

тIалзар кIаддан يخفّف العقوبة

кIади (ду) кIадеш ду {k'adi}[-н, -на, -но, -га] قماش ، نسيج

чиллан кIади قماش حريري

кIади дан ينسج ، يحيك

кIади дар نسج ، حياكة

кIади до чарх (дахьар) آلة للنسج ، نول

кIадидархо (ву,ю) {k'adidarxo}[-чун, -чунна, -чо] نسَّاج кIажа

кIадо (ю) {k'ado} (кIаддалар , гIелдалар) تعَب ، إعياء ، كلل ، نصب

кIажа (бу) -ш ду {k'azha}[кIажин, кIажина, кIажо, кIаже] 1- كعب ، عقب 2- مفصّلة

лекха кIажа болу мачаш حذاء كعب عالي

кIажин пха عقب أخيل (تشريح)

неларан кIажа مفصّلة الباب

* кIажийн кIел تحت الأرجل

кIажар (ю) -ш ю {k'azhar}[-ан, -на, -о] ضفيرة ، جديلة

кIажарш ян يعمل ضفائر

кIажарш дIаяста يحل الضفائر кIажар

кIажардаха {k'azhardaxa} (агIордала) ينحرف ، يميل

кIажа кIажарбахна انحرفت المفصّلة

кIажбухе дала (оьр. попадать в трудное, безвыходное положение) يقع في ظروف عصيبة

кIаждахна деладала {k'azhdaxna deladala} ينفجر بالضحك

кIаж а вахна велавелира иза انفجر بالضحك

кIажжаш (ду) {k'azhhash} кIуж جمع لكلمة

кIай 1(ду) кIеш ду {k'ai}[кIен,кIена,кIено,кIега] (тIам) يدّ ، مقبض (قدر ، دلو)

чийликан кIай مقبض الدلو

неларан тIам يد الباب кIажа

кIай 2 (ду) кIеш ду {k'ai}[кIен,кIена,кIено,кIега] بياض العين . غشاوة في العين

(бIаьрга тIера кIайн таммагIа) (кIайн бIаьрг)

бIаьргаш доццунна нехан бIаьргара кIай гина يرى الغشاوة التي في أعين الناس ولا يرى نفسه المليئة بالعيوب (مثل)

кIайбал (бу) {k'aibaj} (оьр. бодяк) نوع من فصيلة نبات راعي الحمام

кIайдала {k'aidala} يَبْيَض

корта кIайбелла цуьнан ابيضَّ رأسه

кIайдан {k'aidan} يُبيِّض

юьхь кIайян (юьхь кIамъян) يبيض وجهه

кIайдар (ду) {k'aidar} (киртохар . хIума кIайяр) تبييض (مصدر)

кIайдарг (ю) -аш ю {k'aidarg} (оьр. ромашка) 1- وصمة ، شائبة 2- بابونج (نبات طبيّ)

3- بياض في البيض 4- الدّريئة (حلقة أو دائرة يتعلم عليها الرمي) (гIакх)

кIайлла (ю) {k'ailla} بياض

кIайн {k'ain} أبيض

кIайн бепиг خبز أبيض

шурул-кIайн ناصع البياض ، شديد البياض кIайн бIаьрг

кIайн бIаьрг (бу) {k'ain bja'rg} بياض العين

кIайн деши (ду) {k'ain deshi} (оьр. платина) بلاتين

кIайн латта (ду) (оьр. белая глина) (кIир) الكاولين (الصّلصال الصيني ، صلصال نقي أبيض يستعمل عادة في صناعة الخزف الصيني)

кIайн молха (ду) {k'ain molxa} (оьр. иодистый калий) يوديد البوتاسيوم (كلمة قديمة)

кIайн хIоа (ду) {k'ain hoa} (оьр. белок яйца) زلال البيض

кIайн цIий (ду) {k'ain c'ee} (оьр. белые кровяные шарики) كريات الدم البيضاء

цIен цIий (оьр. красные кровяные шарики) كريات الدم الحمراء

кIайн эчиг (ду) {k'ain echig} (оьр. белая жесть) صاج ، صفيح

кIайн-IаьржIа {k'ain-ja'rzha} (оьр. чёрно-белый) أبيض أسود

кIайн-IаьржIа фильм فيلм أبيض أسود

кIакIари дан {k'ak'ari dan} تقرقر (الدجاجة) ، تقوق (تطلق صوتاً خاصاً بها)

котамо кIакIари до (котам ека) الدجاجة تقوق

кIалд (ю) -аш ю{k'ald}[-ан, -ана, -о] جبنة مشششة (حليب مخثَّر مسحوب منه الماء والدسم)

кIалд-даьтта جبنة حلوة مهروسة مع سمنة

кIалд йоккхург (ю) {k'ald yokkxurg} أداة لتحضير الجبنة المشششة

кIалдмарзаш (ю) {k'aldmarzash} (уза) لِبأ (أول اللبن في النتاج أو أول حلبة وبخاصة من البقرة بعد الولادة)

кIал-кIовсарш {k'al-k'awsarsh} (кега-мерса цаоьшу хIуманаш) الخُردة

кIамдала {k'amdala} يستحِك ، يشعر بحكَّة

букъ кIамло сан ظهري يستحكّني

са кIамдала يتلهّف

са кIамделла цуьнан (نفسه) تلهّفت

кIамдан {k'amdan} يحُكّ ، يهرُش

букъ кIамбира цо шен حكّ ظهره кIapa

кIамдар (ду) {k'amdar}[-ан, -на, -о] 1- حكَّة 2- حكّ (кIамдан (مصدر من

кIант (ву) кIентий бу {k'ant}[кIентан, -ана, -а] 1- ابن 2- ولد ، صبي ، غلام 3 – شابّ

хьан кIентан цIе хIун ю? ما اسم ابنك ؟

и сан кIентан кIант ву هو حفيدي

дика кIант ву хьо أنت ولد جيد

кхиъна кIант ву иза شابّ ناشئ (بالغ)

кIанцIар {k'anc'ar} (осала) مائع ، ماجن

кlара (ю) -наш ю {k'ara}[кlарин, кlарина, -но] زريبة عجول . قنّ الدجاج (تستعمل في الأردن)
(1-эсий lалашдо меттиг (телятник) 2- котамийн бун (Йорданехь леладо)

кlаргдала {k'argdala} يتعمَّق ، يصبح عميقاً

кlаргдан {k'argdan} يعمِّق ، يجعله عميقاً

гlу кlаргъян يعمق البئر

хаарш кlаргдан يعمق المعارف

кlаркlар 1(ю) {k'ark'ar}[-ан, -на, -о] ثرثرة

кlаркlар еко يثرثر

кlаркlар 2 (ю) {k'ark'ar} أداة لإنزال الحبوب من الصيوان على حجر المطحنة

(хьеран дай чуьра тlулга тlе ялта охьадоуьйту хlума)

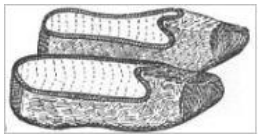
кlарлагlа (ю) {k'arlagha} (кlорлагlа)

кlарраш (бу) {k'arrash} кlур جمع لكلمة

кlарула-laьржа {k'arula-ja'rzha} شديد السواد ، دامس

кlарх (бу) -аш бу {k'arx} 1- جوارب سميكة حيكت من الصوف تلبسها النساء عادة 2- خُفّ

кlархаш тlебуха يلبس الجوارب (الآنفة الذكر) أو الشبشب

кlассаш (ду) {k'assash} кlус جمع لكلمة

кlахьокхург (ю) {k'axhokxurg} حصَّادة

кlац (ю) {k'ac}[-ан, -ана, -о] (йис) ندى مثلَّج

кlаьгнаш (ду) {k'a'gnash} кlаг جمع لكلمة кlарх

кlаьнзиг (ду) {k'a'nzig} (потак) 1- حوصلة (معدة الطيور) 2- كيس الراعي : عشب أبيض الزهر

[-ан, -на, -о] (оьр. пастушья сумка)

кlег (бу) кlегаш бу {k'eg}[кlеган, кlегана, кlего, кlега] قفا ، مؤخّرة

кlега 1(бу) -рчий ду {k'ega}[-нан, -нна, -но] إبزيم ، حلية معدنية (على الحزام القوقازي)

(оьр. пряжка – на кавказском поясе)

кlега 2 (бу) кlегий ду {k'ega}[-н, -на, кlего] جمرة ، فحم متوهّج

кlегара {k'egara} إلى الوراء ، إلى الخلف

кlегардаха {k'egar daxa} يرجع إلى الخلف . يتقهقر

кlегартатта {k'egar tatta} يدفع إلى الخلف

кlегархаа {k'egar xaa} يجلس على قفاه (فعل للمفرد)

кlегархила {k'egar xila} يَنْسحِب إلى الخلف

кlегаръоза {k'egar oza} يَسحب إلى الخلف

кlегкlамбийриг (ю) {k'egk'ambeerig} (оьр. шиповник) شجر موسى (راجع كلمة хьаьрмак)

кlеда 1(бу) -рчий ду {k'eda}[-нан, -нна, -но] 1- لسان السوط (оьр. язычок плети)

2- شامة ، خال (оьр. родинка)

кlеда 2 {k'eda} ناعم ، لين ، طري

кlеда куьйгаш أيدي ناعمة

кlеда бепиг خبز طري

кlеда гlант كرسي وثير

кIеда хьаьрк (علم اللغة) حرف التخفيف

кIеда аз صوت رخيم

дог кIеда ву иза هو رقيق القلب

кIедалла (ю) {k'edalla} نعومة ، طراوة ، ليونة . لين ، رقّة

кIеда-мерза {k'eda-merza} لبق ، لطيف ، رقيق

нахаца кIеда-мерза хила! كن لطيفاً مع الناس

кIеда-мерзалла {k'eda-merzalla} لباقة ، لطف ، رقّة

кIеж (ю) {k'ezh}[-ан, -ана, -о] (кхехкар) فوران ، غليان

кIеж яккха يغلي

кIеж яккхийта يجعله يغلي

кIеза (ду) кIезий ду {k'eza}[-ан, -ана, кIезо, кIезе] جرو

жIаьло кIеза дина الكلبة ولدت جرواً

кIезгалла (ю) {k'ezgalla} وضاعة ، تفاهة ، سخافة ، قلّة ، نزر ، ضآلة

хьайгара кIезгалла ма ялийта (تفاهة) إياك أن تصدر منك وضاعة

ахчанан кIезгалле хьаьжжина حسب قلة المال

кIеззиг {k'ezzig} قليل ، ضئيل ، قليلاً (للتأكيد)

кIеззиг дIахила! تنحّ قليلاً

кIеззигчу ханна لوقت قصير جداً

кIеззигчух тоам бан يكتفي بالقليل

кIезиг {k'ezig} قليل ، ضئيل ، قليلاً

кIезиг ахча نقود قليلة

итт килограмал кIезиг доцуш ما لا يقل عن عشرة كيلو غرام

кIезиг дечо дукха дуьйцу (مثل) الذي يعمل قليلاً يتكلم كثيراً

кIезиго {k'ezigo} قليل نوعاً ما ، ضئيل نوعاً ما

кIез-кIеззиг {k'ez-k'ezzig} قليلاً قليلاً ، شيئاً فشيئاً ، تدريجياً

кIез-мезг {k'ez-mezg} قليلاً ، ضئيلاً

кIел {k'el} تحت ، سابقة تأتي مع كثير من الأفعال لإعطائها معنى (تحت)

гIант кора кIел дилла! يضع الكرسي تحت الشباكِ

дашна кIел сиз хьакха يضع خطاً تحت الكلمةِ

* кIел ког таса يُعرقل ، يُشوّش عليه ، يكيد به خفية

кIелара {k'elara} (кIелхьара) من تحت

истол кIелара من تحت الطاولة

истол кIелара жайна الكتاب الذي تحت الطاولة

кIелахь {k'elaxh} تحت

маьнгин кIелахь تحت السرير

сайн куьйга кIелахь вуьтур ву аса хьо سوف أبقيك تحت سيطرتي

кIелдала {k'eldala} ينسلّ تحت ، يندسّ تحت (فعل للمفرد)

юргIана кIелвала يندسّ تحت اللحاف

кIелдан {k'eldan} يأتي إلى تحت

кlелдаха {k'eldaxa} يذهب إلى تحت . يقع تحت . يقع تحت (سيطرة ، حكم) ، يخضع ل

цициг маьнгин кlелдахна القطّة ذهبت تحت السرير

машенна кlелвахна (يدهس) يقع تحت السيارة

цуьнан куьйга кlелвахна иза وقع تحت سيطرته

кlелдаххка {k'eldaxka} يضع تحت (فعل للجمع)

кlелдилла {k'eldilla} يضع تحت (فعل للمفرد)

ахча гlайбин кlелдилла يضع النقود تحت الوسادة

кlелдиса {k'eldisa} يصبح مقعداً ، يصبح عاجزاً . يتبَقَّى . يوفِّر ، يحتفظ ب

воккха стаг кlелвисна أصبح الشيخ مقعداً

дукха ахча кlелдисна цуьнан تبقّى له مال كثير

хьо цига ца гlахь, ахча кlелдуьсур ду хьан إذا لم تذهب إلى هناك ستوفّر نقودك

кlелдита {k'eldita} يستبقي

цхьа а хlума кlел ца дуьтуш дийца يتكلم دون أن يستبقي شيئاً

кlелдlашхула {k'eldjashxula} خلسةً ، خفيةً ، في الخفاء

кlелдlашхула цхьаьнга хьажа ينظر خلسة إلى شخص ما

кlелкхосса {k'elkxossa} يرمي تحت ، يلقي تحت

кlеллаца {k'ellaca} يمسك تحت

куьйгаш чlинта (кран) кlеллаца! ابسط يديك تحت الحنفية

кlело (ю) -наш ю {k'elo}[-нан, -нна, -но] مفرش (مفارش) . كمين

кlело ян يعمل كميناً

кlелонна тlе lоттавала يصطدم بكمين

мостагl кlелонна тlевало يستدرج العدو إلى الكمين

кlелонна хаа (кlелхаа) يكمن ل ، يتربَّص ب

кlелонна вожа (попасть в засаду) يقع في كمين

коган кlело باطن القدم

кlелтаса {k'eltasa} يفرُش تحت ، يبسُط تحت

куз кlелтаса يفرش السجادة تحت

кlелтаса хlума хьо хьайца خذ معك شيئاً تفرشه تحتك

кlелтосург (ю) ما يفرش تحت شيء ما

кlелтатта {k'eltatta} يدفع تحت

тlорказ маьнгин кlелтатта يدفع الصندوق تحت السرير

кlелтаlо {k'eltajo} يدسّ تحت

кlелхаа {k'elxaa} يجلس تحت ، يقعد تحت . يكمن ل ، يتربَّص ب (فعل للمفرد)

диттан кlелхаа يجلس تحت الشجرة

цициг дехкана кlелхиъна ду القطّة متربصة بالفأر

кlелхула {k'elxula} من تحت

тlен кlелхула чекхвала يمر من تحت الجسر

кlелхьара {k'elxhara} (кlелхула) من تحت

кlелхьардаккха {k'elxhar dakkxa} ينقذ ، ينجّي ، يخلِّص من (فعل للمفرد)

лечуьра кIелхьарваькkхира аса иза أنقذته من الموتِ

кIелхьарвоккху доьхка حزام الأمان

кIелхьарвоккху чкъург طوق النجاة

кIелхьардаккхар (ду) إنقاذ (مصدر للمفرد)

кIелхьарваккхар إنقاذ الغريق

даккхалург кIелхьардаккхар إنقاذ ما يمكن إنقاذه

кIелхьардала {k'elxhar dala} ينجو من ، يسلَم من ، يتهرب من ، يتملص من (فعل للمفرد)

веддарг кIелхьарвелира نجا الهارب

кIелхьарволийла карийна цунна وجد مهرباً

кIелхьардалар (ду) {k'elxhar dalar} نجاة (مصدر للمفرد)

кIелхьардаха {k'elxhar daxa} فعل للجمع مشتقّ من فعل кIелхьардаккха

кIелхьардовла {k'elxhar dawla} فعل للجمع مشتقّ من فعل кIелхьардала

кIелхьардиг (ю) {k'elxhardig}[-ан, -на, -о] (чхьовг , асаран буц) شَلجم (نبات طفيلي)

кIелхIотта {k'elhotta} يقف تحت

кIелхIотторг (ю) {k'elhottorg} (оьр. подставка) مسند ، حامل ، منصب ، جحش

кIен {k'en} خاصّ بالقمح ، قمحي

кIен буьртиг حبّة قمح

кIен дама (بنخالته) طحين القمح

кIен чхьаьвриг دودة القمح

кIен кIора (مرض فطري يصيب الحنطة فيحيلها إلى كتلة سوداء) سُناج القمح

кIенбаI (бу) {k'enbaj} (оьр. пшеничный репейник) نبات راعي الحمام القمحي

кIентан кIант (ву) кIентан кIентий бу {k'entan k'ant} حفيد

кIентан йоI حفيدة

кIентий (бу) {k'entee} أبناء ، صبيان . شباب جمع لكلمة кIант

кIес (ю) кIесарш ю {k'es}[кIесаран, кIесарна, кIесарo] قفا الجمجمة (تشريح)

(кIесаркIаг болу вортанан тIехьара меттиг)

* кIес етта يُعرض عن ، يصُد عن ، يُشيح عن

кIесаркIаг (бу) {k'esark'ag} تجويف قفا الجمجمة

(оьр. затылочная яма) (вортанан тIехьара кIаг)

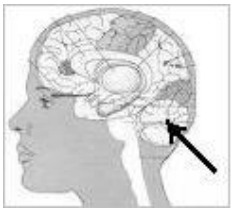
* шен кIесаркIаг ган (بمعنى استحالة حدوث أمر ما) يرى قفا جمجمته

* шен кIесаркIаг гайта يصدّ عن ، يُعرض عن ، يحجم عن

кIесархьe (бу) {k'esarxhe} (оьр. мозжечок) المخيخ (تشريح)

кIилло {k'illo}[-чун, -чунна, -чо] (стешха) جبان ، خوّاف

кIилло стаг شخص جبان

кIесархьe

кIиллолла (ю) {k'illolla} (стешхалла) جبن

кIинж (ю) 1 -аш ю {k'inzh}[-ан, -ана, -о] (чечакх) هُدْب ، هُدّاب (شراشيب في حاشية القماش)

кIинж йолу йовлакх منديل مهدّب

кIинж (ю) 2 {k'inzh} شرشوبة ثمر الجوز عند بداية نموه

кIинжа (бу) кIинжеш ду {k'inzha}[-ан, -ана, -о] تجويف أو حفرة صغيرة تستعمل في لعبة الجُوَر

кIинжех ловзар (оьр. игра в ямки) لعبة الجور

кIир (бу) -аш бу {k'ir}[-ан, -ана, -о] (оьр. белая глина) (кIайн латта) صلصال أبيض أو الكاولين

(الصلصال الصيني ، صلصال أبيض نقي يستعمل في صناعة الخزف الصيني)

кIира (ду) -наш ду {k'ira}[-нан, -нна, -но] أسبوع

кIира даьлча بعد أسبوع

кху кIиранчохь خلال هذا الأسبوع

хIора кIирнахь (кIир-кIирнахь) كل أسبوع

кIирнах цкъа مره في الأسبوع

ши кIира делира مضى أسبوعان

ламчохь ши кIира даьккхира ас أمضيت أسبوعين في الجبل

кIиранде (ду) кIиранденош ду {k'irande} يوم الأحد

кIиран дийнахь في يوم الأحد

кIоберам (бу) {k'oberam} مرقة حارة من الحليب الحامض مضافاً إليه الثوم أو البصل

кIовдала {k'awdala} (чам хийцабала я талха) يزنّخ ، يحنّن (يتغير طعمه)

даьтта кIовделла زنَّخ السمن

кIа кIовделла حنَّن القمح

кIог (бу) кIаьгнаш ду {k'og} (кIаг) حفرة غير عميقة ، تجويف

кIог баккха يحفر حفرة

кIодала {k'odala} يصبح طعمه حاراً

кIодан {k'odan} يجعل طعمه حاراً

кIожам (бу) -аш ду {k'ozham}[-ан, -на, -о] (оьр. трут) صُوفان : مادّة إسفنجية سريعة الاشتعال تستخدم في الجراحة ولإخراج النّار من حجر القدح

кIозар (ю) кIозарш ю {k'ozar}[-ан, -на, -о] (кIужал) كُشَّة (خصلة شعر ممشطة على الجبين) . ضفيرة

кIозйохург (ю) {k'ozyoxurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. сухожилие) (хьорзам) وتر (أوتار) (تشريح)

кIолла (ю) {k'olla} (кIон чам хилар) حَرَافة (خاص بالطعم)

кIомал (бу) {k'omal} قنَّب : نبات حولي زراعي ليفي من الفصيلة القنبية يفتل لحاءه حبالاً

[-ан, -на, -о] (оьр. конопля)

кIомал-тай خيط من القنّب

кIомар (ду) -ш ду {k'omar}[-ан, -на, -о] قشرة الجرح (النسيج الجاف الذي ينشأ بعد نشفان الجرح)

кIомар дала ينشأ جلد ناشف

кIомар дIадаккха يزيل قرف الجرح

кIомар дина чевнна تشكّل على الجرح نسيج ناشف

кIомсар (ю) -ш ю {k'omsar}[-ан, -на, -о] ناب الحيوان . أسنان الجرّافة مثلاً

кIон {k'on} حار ، حادّ (طعماً)

кIон чам бу цуьнан طعمه حار

кIон бурч فلفل حار

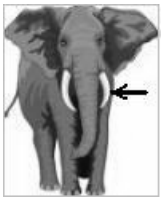
кIонцерг (ю) {k'oncerg} (саьрамсекх) ثوم (كلمة قديمة)

кIора (бу) -наш бу {k'ora}[-нан, -нна, -но] 1- فحم (оьр. уголь)

2- السُّناج (مرض يصيب الحنطة فيحيلها سوداء) (оьр. головня, болезнь хлебых злаков)

кlора баккха يستخرج الفحم
кlора баго يحرق الفحم
кlен-кlора (مرض) صدأ القمح

кlорабаккхархо (ву) -й бу عامل منجم الفحم
кlорамуьсталла (оьр. углекислота) حمض الكربونيك
кlорга {k'orga} عميق ، بشكل عميق
кlорга хlорд بحر عميق
кlорга бошхап صحن عميق
кlоргера ойланаш أفكار عميقة
кlоргера хаа يعرف بعمق

кlоргадан {k'orgadan} (кlаргдан) يعمِّق
гlу кlоргъян يعمق البئر
кlоргалла (ю) {k'orgalla} عمق
кlоргалла юста يقيس العمق
хlордан кlоргалла عمق البحر

кlоргe (ю) {k'orge}[-нан, -нна, -но] (кlоргалла) عمق
ойланан кlорге عمق التفكير
деган кlоргехь في أعماق النفس

кlомсар

кlоргедаха {k'orge daха} يتعمَّق ، يذهب عميقاً
цуьнан орамаш кlорге дахна جذوره ضربت في الأعماق
кхин кlорга ма гlо! لا تتعمق أكثر ، لا تذهب بعيداً

кlоргo {k'orgo} عميق نوعاً ما
кlордадайта {k'ordadaita} يجعله يملّ أو يسأم
нахана хьо кlорда ма вайта لا تجعل الناس يملوا منك
кlордo {k'ordo} يَمَلّ ، يسأم ، يضجَر
суна хlара гlуллакх кlордийна (الأمر) أنا مللت هذا العمل
суна кlордийна أشعر بالملل
кlордор (ду) {k'ordor} سأم ، ملل (مصدر)
кlордош долу {k'ordosh dolu} ممل ، مضجر
кlордош долу гlуллакх عمل ممل
кlордош болу мукъам لحن ممل

кlорлагlа (ю) -наш ю {k'orlagha} نصب يقام على قبر شخص عرف بسوء أفعاله وكل من كان يمر به يقوم بلعنه وبرمي شيء من الحصى ونحوه عليه (عادة شيشانية قديمة)
[-нан, -нна, -но] (вочу стагана хlоттош хилла билгало)
кlорлагlа йогlа يقيم النصب الآنف الذكر

кlормода (ю) -ш ю {k'ormoda} أثر السناج ، بقعة سناج
кlорни 1(ду) кlорнеш ду {k'orni}[-н, -на, -но, -га] فرخ ، زغلول ، كتكوت
котаман кlорни хаза ду فرخ الدجاج جميل
кlорнеш даха (أفراخاً) يفرّخ

кlорнеш цlийза تصأصئ الأفراخ

кlорни 2 (ю) кlорнеш ю {k'orni}[-н, -на, -но, -га] صغير أو وليد الحيوانات الثّدية

цициган кlорни ю وليد القطّة

гомашан кlорни وليد الجاموسة

кlорни ян (للثديات) يلد صغيراً

кlоршамалла (ю) {k'orshamalla} (шогалла) فظاظة ، جلافة

кlоршаме {k'orshame} (шога) فظّ ، جلْف

нахаца кlоршаме ма хила! لا تكن فظاً مع الناس

кlотар (ю) -ш ю {k'otar}[-ан, -на, -о] ضيعة

мичахь ю шун кlотар? ؟ أين تقع ضيعتكم

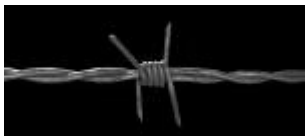
кlотархо (ву,ю) {k'otarxo}[-чун, -чунна, -чо, чуьнга] أحد سكان الضيعة

кlохцал (ду) -ш ду {k'oxcal}[-ан, -на, -о] شوكة

пlелгах кlохцал дахна суна دخلت شوكة في إصبعي

* кlохцалх даьлла кlохцал ذاك الشبل من ذاك الأسد

кlохцал-тел (ду) (оьр. колюая проволока) سلك شائك

кlохцал-тел

кlохцал-тел доза يسيّج بالسلك الشائك

кlохцалг (ду) -аш ду {k'oxcalg}[-ан, -ана, -о] تصغير لكلمة شوكة

кlошт (ю) -аш ю {k'osht}[-ан, -ана, -о] (оьр. район) منطقة ، ناحية ، محافظة

тхан кlоштахь في منطقتنا

кlудал (ю) -ш ю {k'udal}[-ан, -на, -о] إبريق نحاسي لنقل الماء

кlуж (бу) кlажжаш ду {k'uzh} 1- ناصية : شعر مقدم الرأس 2- قنْزُعَة : الريش المتجمع على رأس بعض الطيور 3- كرة (طُبَّة) من الصوف أو نحوه تزين قمّة قبّعة مثلاً

[кlуьжан, кlуьжана, кlуьжо]

кlуж болу кхокха حمامة ذات قنزعة

кlуж болу куй قبعة ذات كرة

кlуж-хьостам مسمار بُرْشَمة

кlужал (ю) -ш ю {k'uzhal}[-ан, -на, -о] 1- خصلة شعر 2- شَراشر على شكل خصل .

кlунзал (бу) -ш бу {k'unzal}[-ан, -на, -о] صلعة ، صلع

кlунзал баккха يعمل له صلعة بقص شعره كله

кlунзал бала يصاب بالصلع

кlунзал баьлла суна لقد أصبت بالصلع

кlунзал болу стаг رجل أصلع

кlуж

кlур (бу) кlарраш бу {k'ur}[кlуьран, кlуьна, кlуьро] دخان

буькъа кlур دخان كثيف

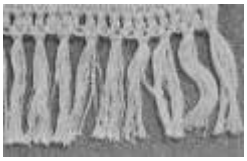
кlур баккха يدخّن

кlур бала دخان (ينشأ) يحدث

чоь чохь кlур баьлла حدث دخان في الحجرة

кlур таса يُدخن ، يصدر دخاناً

кlур тийса (بشكل متكرر) يُدخن ، يصدر دخاناً

кlужал

пешо кIур туьйсу المدفأة تدخن

кIур билла (المعالجة المعادن) يهبب ، يصقل

кIур биллина дети فضة مصقولة

кIуьрлахь في الدخان

цIе йоцуш кIур хир бац (مثل) لا نار بلا دخان

* кIур боцуш بلا خلف ، بلا ذرية

кIур тоха (عادة خرافية للوقاية من الأمراض أو الشرور بتعريض الشخص للدخان) يبخر

кIурам (бу) -аш бу {k'uram}[-ан, -на, -о] بلية من الرصاص يلعب بها الأطفال

(даш доьттина кечдина гIулг)

кIурз (бу) кIуьрзаш бу {k'urz}[кIуьрзан, кIуьрзана, кIуьрзо] سناج ، سُخام

кIурз билла يتلوث بالسّخام

кIуьрзаш тийса يصدر سخاما

кIуркIмани (ю) {k'urk'mani} دوَّامة الماء : تحدث عند جريان الماء أو النهر من منطقة واسعة إلى منطقة ضيقة

[-н, -на, -но, -га] (оьр. водоворот)

дахаран кIуркIамни (оьр. водоворот жизни) دوّامة الحياة

кIус (бу) кIассаш ду {k'us} (оьр. макушка головы) أعلى الجمجمة أو الرأس ، قمّة الرأس

[кIуьсан, кIуьсана, кIуьсо]

кIус

Л (L)

Ловзар (Lawzar)

лаа {laa}[лаьа, лиира, лиьна, луур ду] يرغب ، يشاء ، يريد ، يتمنّى ، يودّ

хьуна хlун лаьа соьгара? ماذا تريد مني ؟

хьуна луург хlун ду? ما الذي تريده ؟

хьуна лаахь ца лаахь а شئت أم أبيت

хьайна луъург де! افعل ما يحلو لك

хьайна луъучу гlо! اذهب إلى أي مكان ترغبه

шуна лаахь إذا أحببتم ، إذا رغبتم

лаа а лууш веана со حضرت برغبة مني

лаа дац иза في الأمر شيء

лаа вуй хьо? هل من طارئ ؟

лаа дуй хьо вар? أحضرت بسبب طارئ ما ؟

лаам (бу) -аш бу {laam}[-ан, -на, -о] رغبة ، مشيئة ، أمنية ، إرادة

сан лаамна тlера ваьлла иза هو خرج عن طوعي

шен лаамна дуьхьал ضد رغبته

шен лаамехь вита иза اتركه بحريته (براحته)

лааман ницкъ قوة الإرادة

шен лаамехь веана иза حضر برغبته (بإرادته)

тlаьххьара лаам الأمنية الأخيرة

Делан лаам مشيئة الله

Делан лаамца بمشيئة الله

болатан лаам إرادة فولاذية

лаамбоцу стаг شخص عديم الإرادة

лаамалла (ю) {laamalla}(оьр. независимость) استقلال

лаамалла яккха يحصل على الاستقلال

къаьмний лаамалла استقلال الشعوب

У (U)

Урам (Uram)

у (ду) аннаш я уй ду {u} [уьнан, уьнна, уьно, уьне]

1- لوح خشب ، لوحة ، السبورة ، لوح مفرمة 2- أداة خشبية لوضع العجين عليه لإدخاله في الفرن

цIаьнкъа аннаш тоха يدق ألواح الخشب على الأرضية

шахматни у لوحة الشطرنج

у тIе яздан يكتب على السبورة

сийлахь у (оьр. доска почёта) لوحة الشرف

уьнтIепхьидан у درع السلحفاة

* уьнан шарахьлера (дукха шира) قديم جداً

убар (ду) -ш ду {ubar}[-ан, -на, -о] (оьр. вампир) مصّاص الدماء ، خفّاش كبير (في الأساطير)

* убар санна وحيداً بوضع يرثى له

уггар {uggar} أكثر ، الأكثر

уггар гергарниг الأكثر قرابة ، الأقرب

уггар воккханиг الأكبر

уггар диканиг الأفضل ، الأحسن

уггар дика машен أفضل سيارة

уггар вониг الأسوأ

у

уггар коьртаниг الأهم ، رأس الأمر

уггар чIогIа герз أقوى سلاح

уггар чIогIаниг الأقوى ، الأشد قوة

уггар хьалха قبل كل شيء

уггар тIаьхьа بعد كل شيء ، آخر شيء

суна уггар новкъадеанарг أكثر شيء ضايقني

уггар хазчу стагана, цуьна-м ворта еха яра, аьлла أجمل شخص

عابوا رقبته الطويلة (مثل) . لا يسلم الإنسان من كلام الناس (المعنى العام)

угIа {ugha}[угIу, уьгIира, уьгIна] يعوي

борз угIу يعوي الذئب

угlар (ду) {ughar} عواء (مصدر)

берзан угlар عواء الذئب

удобр<u>е</u>ни* (ю) {udobr<u>е</u>ni}[-н, -на, -н<u>о</u>, -га] (кхелли) سماد

удобрени таса يسمّد

<u>у</u>за (ю) -наш ю {<u>у</u>za}[-нан, -нна, -н<u>о</u>] (кlалдмарзаш) لبأ : أول إدرار الحليب بعد الولادة

(нанас бер а, атто эса а динчул тlаьхьа некхах схьайолу буьйда шура)

узам (бу) -аш бу {uzam}[-ан, -на, -<u>о</u>] دندنة ، ترنيمة (بشكل خافت)

узам бан يدندن

узамаш ма бехьа суна لا تدندن لي

узар (ду) -ш ду {uzar}[-ан, -на, -<u>о</u>] أنين ، أنّة ، تأوّه

узарш дан يئن ، يتأوّه

цомгушчо узарш до يئن المريض

уй (ду) {ui} ألواح خشب ، لوحات جمع لكلمة у

укkал (ю) -ш ю {ukkal} مؤخّر العنق ، قفا العنق (في اللغة الدارجة أو العامية الشيشانية)

[-ан, -на, -<u>о</u>] (оьр. загривок у человека)

укkал talo يومئ برقبته

ула {ula} (тахана , кхана , лама , ула) بعد بعد غد

улл<u>е</u> {ull<u>е</u>}(юххе , улл<u>о</u>) 1- بجانب ، بقرب 2- تسبق كثير من الأفعال لإعطائها معنى بجانب

суна улле (юххе) بجانبي ، بالقرب مني

ул-улле ховша (ховжа)! اجلسوا جنباً إلى جنب

суна уллехула тlехвелира иза مر من جانبي

улл<u>е</u>ра {ull<u>е</u>ra} جانب ، الذي بجانب ، قريب ، القريب من

улл<u>е</u>дакkха {ull<u>е</u> dakkha} يجعله إلى جانبه أثناء المسير أو الحركة (فعل للمفرد)

дас шен кlант шена уллеваькkхира اصطحب الأب ابنه

улл<u>е</u>д<u>а</u>ла {ull<u>е</u> d<u>а</u>la} يرافق أثناء المسير أو الحركة (فعل للمفرد)

жlаьла суна улледелира رافقني الكلب أثناء سيري

улл<u>е</u>хула {ull<u>е</u>xula} (юххехула) بمحاذاة

улл<u>е</u>хь {ull<u>е</u>xh} (юххехь) بجانب ، بقرب ، بالقرب من

суна уллехь хиъна вара иза كان جالساً بجانبي

улл<u>е</u>хlотта {ull<u>е</u> hotta} يقف بجانب أو بقرب

суна уллехlотта! قف إلى جانبي

улх

улл<u>о</u> {ull<u>о</u>} (улл<u>е</u>)

улх (ю) алхаш ю {ulx}[-ан, -ана, -<u>о</u>] 1- حزمة صوف ممشطة ومجهّزة للغزل 2- قطعة قماش تخيط على الثياب أو نحوه 3- خلية النحل ذات الشكل السُداسي

(1-эханг дан кечъйина тlерглан курс; 2- бедарна тlехуттуш долу кlадинан кхаасонан дакъа - хатт 2 / оьр. сборка, клин; 3- накхар чохь хуьлу балозан киртикаш) (оьр. соты)

алхашкахь моз قرص العسل

улхоз (ду) -аш ду {ulxoz} مسك الكعاب بشكل خاطف والاستيلاء عليهم (في لعبة الكعاب)

(шен дола дохуш, цIаьххьашха гIулгашна катохар)

улхоз дай сан! العبارة التي تقال عند مسك الكعاب والاستيلاء عليهم

ун (ду) уьнаш ду {un}[уьнан, уьнна, уьно] وباء

ун дала يحل الوباء

ун даржа ينتشر الوباء

ун даржо ينشر الوباء

уьнах цIена ву иза هو خال من الأمراض

уьнах цIена хиларан документ شهادة خلو من الأمراض

унхо (ву,ю) {unxo}[-чун, -чунна, -чо] مصاب بمرض معد урамалг

уппадаккха {uppa dakkxa} (чIогIа етта , гIибадаккха) يضرب ضرباً مبرّحاً (فعل للمفرد)

упха (ду) -наш ду {upxa}[-нан,-нна,-но] لوح من الخشب أو قطعة من الحجر يغطى به اللحد

(коша чохь веллачун дегIаца нисдеш хIоттош долу у я тIулган экъа ду)

урам (бу) -аш ду {uram}[-ан, -на, -о] شارع

коьрта урам شارع رئيسي

урамалг (бу) -аш ду {uramalg} (оьр. улочка) زقاق (تصغير لكلمة урам)

ур-атталла {ur-attalla} على الأقل

ургI (ду) {urgh} (дайн охана) حراثة خفيفة أو سطحية

ургI дан يقوم بحراثة الأرض بشكل سطحي

ургIал (ю) -ш ю {urghal} (дегIана лекха стаг) رجل طويل القامة

урд (ду) ардаш ду {urd}[уьрдан, уьрдана, уьрдо] (лаьттан дакъа) قطعة أرض

урдо (ду) -наш ду {urdo}[-нан, -нна, -но] المهر المؤجّل (ما يدفع عند الطلاق)

(маре яхначу зудчунна юьтучуу хенахь майрачуьнгара догIуш долу ахча)

урок* (ю) -аш ю{urok} درس ، حصة (مدرسية)

урокаш lамо يحضّر (يذاكر) دروسه

урс (ду) арсаш ду {urs}[уьрсан, уьрсана, уьрсо] سكين

урс ирдан يشحذ السكين

урс тоха يطعن بالسكين

урс хьакха يذبح

маж йошу урс موسى الحلاقة урх

урх (ю) архаш ю {urx} رسن الحصان ، العنان : سير اللجام الذي تمسك به الدابة وهو طاقان مستويان

[-ан, -ана, -о] (оьр. вожжа, повод)

архаш лаца يقبض على الرسن

архаш дIахеца يرخي أو يطلق العنان

архаш юхаоза يسحب أو يشد العنان

* тIе урх йиллина малар мала يطلق العنان لنفسه بتناول المشروب

урхалла (ду) {urxalla} (оьр. управление) تسيير ، توجيه ، إدارة ، حكم

урхалла дан يسيّر ، يوجّه ، يدير ، يحكم ، يسوس

махкана урхалла дан يحكم البلد

урхаллин мукъ шен караэца يتسلم زمام الحكم

урхалла ден парти الحزب الحاكم

урхаллин аппарат جهاز إداري

урхалла (ю) -ш ю {urxalla} (оьр. учреждение) دائرة ، مديرية ، مصلحة ، مؤسسة

урхаллахо (ву,ю) {urxallaxо}[-чун, -чунна, -чо] مدير ، رئيس

урхалча (ву,ю) -ш бу {urxalcha} (баьчча) قائد ، زعيم

[урхалчин, урхалчина, урхалчо] (оьр. вожак)

урханча (ву,ю) -ш бу {urxancha}[урханчин, урханчо] (урхалча)

урчакх (ю) -аш ю {urchakx}[-ан, -на, -о] (оьр. веретено) مغزل

урчакхан гlад محور المغزل

урчакх хьовзо يبرم المغزل

урчакх

утаркх (ду) -аш ду {utarkx}[-ан, -ана, -о] ضبان : قطعة من اللبّاد أو الجلد توضع داخل الحذاء

(мачин чу кога юьллург, бlегlигах я цlоканах йина йолу)

утарма (ю) -ш ю {utarma} العمود الذي تثبّت عليه البوابة

[утармин, утармина, утармо] (кертан ков тlечlагlден бlогlам)

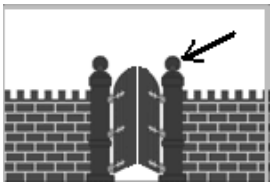
уче (ю) -наш ю {uchе}[-нан, -нна, -но] (сеничоь ю) ممر ، ردهة

уча вала يخرج إلى الممر

учахь في الممر أو الردهة

утаркх

утарма

уче

Уь (Ue)

уьнтlепхьид (Uent'epxhid)

уьгазлакх (ю) {uegazlakx} لوح خشبي في مقدمة صندوق العربة لدعم حمولتها

[-ан, -на, -о] (оьр. козлы, стойки в передней части арбы)

уьзаш {uezash} (уьш) هم ، هن

уьйр (ю) -аш ю {ier}[-ан, -ана, -о] صلة ، ترابط . صحبة ، علاقة ، مؤانسة ، معاشرة ، صداقة

уьйр таса يقيم علاقة أو صلة ، يخالط ، يعاشر ، يصاحب ، يصادق

доттагlаллин уьйраш أواصر الصداقة ، علاقات ودية

цхьанца а уьйр ца тов сан بمعنى : طباعي لا تألف أحداً

уьйр йоцу {ier yocu} غير مترابط ، غير متآلف

уьйр йоцу дийцар قصة غير مترابطة

уьйриг

уьйриг (бу) оьргаш ду {ierig}[-ан, -на, -о] كُبّة ، شلّة (خيوط جمعت على شكل كرة أو اسطوانة)

(оьр. моток) (келап)

тен уьйриг شلة خيوط

уьйриг листа كبّب ، لفّ ، يلف الخيوط ليعمل كبّة

уьйрхо (ву,ю) уьйрхой бу {ierхо}[-чун, -чунна, -чо] صاحب ، قرين ، أنيس ، خليل

стаг вовза лаахь, цуьнан уьйрхошка хьажа إذا أردت أن تعرف شخص ما فانظر إلى أصحابه

уьйтlе (ю) -наш ю {iet'e}[-н, -на, -но, -га] (керт) حوش ، فناء ، ساحة

со уьйтlа велира خرجت إلى الفناء

уьйтlара التي في الحوش ، من الحوش

уьйтlара нехаш длаяха يزيل القمامة من الحوش

уьнан {uenan} خاص بالوباء

* уьнан шарахь дуьйна منذ زمن بعيد ، من أيام عهد كذا

уьнахцlена {uenax c'ena} خال من الأمراض

уьнахцlена бер طفل معافى

уьнахцlена хиларан тешалла (оьр. документ) شهادة خلو من الأمراض

уьнахцlеналла (ю) {uenax c'enalla} خلو من الأمراض

уьнтlепхьид (ю) {uent'epxhid}[-ан, -ана, -о] (оьр. черепаха) سلحفاة

уьнтlепхьидан у درع السلحفاة

уьнтlерахо (ву,ю) -й бу {uent'eraxo}(уй доху зовтехь болх бийриг) عامل في منشرة الأخشاب

уьралла (ю) {ueralla} (ира хилар) حدة ، مضاء

туьран уьралла حدة السيف

уьрсан мукъ (бу) {uersan muq} مقبض السكين

уьсанг (ю) -аш ю {uesang}[-ан, -ана, -о] (жима цlа, оти) غرفة صغيرة

уьстагl (бу) -ий ду {uestagh}[-ан, -на, -о] (оьр. баран) شاة (غنم) (وهو عدة أنواع)

уьстагlан жижиг لحم الشاة

думболу уьстагI خروف بلية

думбоцу уьстагl خروف بدون لية

даца уьстагl (ламанан) خروف من أصل جبلي

уьстагl

Уьстмала (ю) {uestmala} (оьр. Стамбул) مدينة إسطنبول

уьхь-уьхь дан {uexh-uexh dan} أَحّ ، يتنحنح

уьш {uesh}[церан, царна, цара, цаьрга] هم ، هن

уьш кхечу къомара бу هم من شعب أو قومية أخرى

уьш берзалой ю, жlаьлеш дац إنها ذئاب وليست كلاب

уьшал (ю) -ш ю {ueshal}[-ан, -на, -о] (оьр. топь) مستنقع ، بركة من الماء الراكد

уьшал хlотта يحدث مستنقع ، يركد الماء على شكل برك

уьшала вахна يقع في المستنقع

уьшалара схьаваккха يخرجه من المستنقع

X

Хингалш (Xingalsh)

-х {-х} عن ، بخصوص . لقد ، لكن ، ولكن ، ف ، و . ب

шух лаьцна дуьйцуш бара уьш كانوا يتكلمون عنكم

цу гlуллакхах лаьцна хlун де вай? ماذا نفعل بخصوص ذلك الأمر ؟

аса-х элира хьоьга لقد قلت لك ، ولكن أنا قلت لك

со-х вахара цига فإني ذهبت إلى هناك

цунах хlунда ца теша хьо? иза-х лор ву لماذا لا تصدقه ؟ فإنه طبيب

ког тlулгах тасабелира сан تعثّرت قدمي بالحجر

нохчех ала! قل (باللغة) الشيشانية

lаьрбех بالعربية

ха 1(ду) хенаш ду {ха}[хенан, хенна, хено] (оьр. бёдра) ورك

хенан даьlахк (оьр. таз) (تشريح) الحوض

хенан маьlиг الحرقَفَة : عظم رأس الورك ، المفصل الحرقفي

беран хенан маьlиг чуьраялар (تشوه خلقي) خلع الورك للطفل

хаьн тlе куьйгаш дахка يضع اليدين على الخصر

ха херца (في الفراش) يتقلب

хенах ха тоьхна доьдура и шиъ (الخصر على الخصر) كان الإثنان يمشيان متلاصقين

ха 2 (ду) -ш ду {ха}[хен, -на, -но] خَفَر ، حرَس ، حراسة . وكز أو نقطة حراسة

ха дан يخفر ، يحرس

хе хlотта يقف للحراسة

хе хlотто يُنصبّه للخفارة

ха хlотто يضع (يفرض) حراسة

ха дахийта يبعث دورية

хехь في (نوبة) الحراسة

сийлаллин ха حرس الشرف

хаа 1 {хаа}[хаьа, хиира, хиъна] يعرف ، يعلم ، يدري

хаьий хьуна? هل تعرف ؟

суна хаьара хьо вогlур вуй كنت أعلم بقدومك

суна ма-хаъара حسب علمي

хьуна хууш ма-хиллара كما هو معلوم لديك

со хаъал хилчхьана منذ أن وعيت على نفسي

хууш ду من المعلوم ، من المعروف

суна а ца хууш веана иза حضر بدون علمي

дIахаа ду хьуна ليكن في علمك

цунна хаъалц (تَعرف) حتى يعرف

цунна хиъча хlун ду! وماذا لو عرف

хаа 2 {хаа}[хаьа, хиира, хиъна] يقدر على ، يستطيع ، يجيد ، يعرف

цунна нохчийн маттахь яздан хаьа هو يجيد الكتابة باللغة الشيشانية

лийча хууш вацара иза لم يكن يقدر على السباحة

суна деша хаьа أنا أعرف (أجيد) القراءة

цунна нохчийн мотт дика хаьа هو يتقن اللغة الشيشانية

хаа 3 {хаа}[хаьа, хиира, хиъна] يُخمّن ، يَحزِر

хаалахь и мила ву? ؟ خمّن من هو

хаа 4 {хаа}[хуу, хиира, хиъна] يقعد ، يجلس ،يركب ، يستقل

хиъна lан يبقى جالساً

хаадала {хаadala} يحس ب ، يشعر ب . يلاحظ

лазар хаалой хьуна? ؟ هل تحس بالألم

йовхо хааяла يشعر بالحرارة

хlумма а хааделирий хьуна? ؟ هل شعرت بأي شيء أو هل لاحظت أي شيء

хаалуш بشكل ملحوظ أو محسوس

хаалуш ду من الملاحظ

хаалуш дац (доцу) غير محسوس ، غير ملاحظ

де хаалуш дацделла النهار قصر بشكل ملحوظ

хаам (бу) -аш бу {хаам}[-ан, -на, -о] خبر ، نبأ ، بلاغ . إشارة

тlаьххьара хаамаш آخر الأخبار

хаамашка ладогlа يستمع للأخبار

хаам бан 1 (хабар дала) يخبر ، يبلّغ

хаам бар إخبار ، إبلاغ ، تبليغ

хаам бан 2 يعطي إشارة

хаамхо (ву) {хаамхо}[-чун,-чунна,-чо,-чуьнга] (оьр. осведомитель) مخبر ، مبلّغ

къайлаха хаамхо مخبر سري

хаамча (ву) -ш бу {хаамча} (оьр. вестник) بشير ، مخبِّر

хаар (ду) {хаар} معرفة (مصدر)

нохчийн мотт хаар معرفة اللغة الشيشانية

хаарш (ду) {хаарш} (оьр. информация) معلومات ، معارف

хаарш гулдан يجمع المعلومات

хаба {хаba}[хеба, хебира, хебна] يتجعّد ، يتغضّن ، ينكمش

хабар (ду) {хabar} تَجعُّد ، تَغضُّن ، انكماش (مصدر)

хабар (ду) -ш ду {хabar}[-ан, -на, -о] خبر ، نبأ .كلام ، حديث . إشاعة

харц хабар نبأ كاذب

хабар даржо ينشر الخبر

хабар дийца يتكلم ، يتحدث

хабарш قيل وقال ، شائعات ، أقاويل

хабарча (ву,ю) -ш бу {хabarcha}[хабарчин, хабарчина, хабарчо] كثير الكلام ، ثرثار

хабо {хabo}[хабадо, хабийра, хабийна] جعّد ، غضّن . موَّج ، يزمّ (للقماش)

хабор (ду) -аш ду {хabor} (оьр. складка) ثنية ، طية

хабораш долу коч ثوب له ثنايا

хада {хada}[хеда, хедира, хаьдда] ينقطع

муш хаьдда انقطع الحبل

дешарх хаьдда иза انقطع عن الدراسة

са хада ينقطع النفس

са хаддалц ведира со ركضت حتى انقطع نفسي

хадам (бу) {хadam} (оьр. решимость) حزم

хадам боллуш قطعاً ، قطعياً ، بشكل قاطع أو حازم

хадам боллуш жоп дала يجيب بشكل قاطع

хадар (ду) {хadar} انقطاع (مصدر)

хаддаза {хaddaza} بدون انقطاع ، بدون توقف

хаддош {хaddosh} (хадам боллуш) بحزم ، بشكل قاطع

ас хаддош элира قلت في حزم

хадо {хado}[хададо, хадийра, хадийна] يقطع ، يقص ، يجتاز ، يعبر . يجرح . يبتر

некъ хадо يقطع الطريق ، يعترض سبيل (شخص)

кlади хадо يقص القماش

мах хадо يُقدّر ، يُقيّم ، يُثمّن

уьрсо куьг хадийна цуьнан السكين جرحت يده

хадор (ду) {хador} قطع ، قص ، اجتياز ، عبور . بتر (مصدر)

хаза 1 {хaza} جميل ، وسيم ، حسن . بشكل جميل ، بصورة جميلة

хаза йоl بنت أو فتاة جميلة ، حسناء

ма хаза йоl ю иза ما أجملها من فتاة

хаза халха волу и يرقص بشكل جميل

хаза хьайна деша! أُدرس كما يجب

хаза бертахь le! ابقوا في وئام كما ينبغي

хаза нехан санна كما يجب ، كما ينبغي

хаза нехан санна кlант ву иза هو شاب بكل معنى الكلمة

хlокху иллех , хаз-хазаниг къаьстаде! اختر الأغاني الجميلة من هذه الأغاني

уггара хазаниг ю иза هي أجمل واحدة

хаза 2 {хаza}[хеза, хезира, хезна] يَسمَع ، يُسْمَعْ

хезий хьуна ас бохург? ؟ هل تسمع ما أقول

шозза аьлча, хьерахь а хезна (مثل) إذا أعيد الكلام يسمع حتى ولو قيل في المطحنة

геннахь тоьпаш хезаш яра كان يُسمَعْ دوي البنادق بعيداً

кхузара дика хеза يُسمع من هنا بشكل جيد

цуьнан аз хала хезаш дара كان صوته يسمع بصعوبة

хазалла (ю) {хazalla} جمال ، حسن ، بهاء

хазалла яла йоллу иза هي فائقة الجمال

хазалла сарралц , дикалла валлалц (مثل) الجمال يدوم حتى المساء والطيبة (حسن الخلق) تدوم مدى الحياة

хазанча (ву) -ш бу {хazancha}[хазанчин, хазанчина, хазанчо] خازن ، أمين الخزنة أو الصندوق

хазанча-министер {хazancha minister} (оьр. финансовый министр) وزير المالية

хазар (ду) {хazar}[-ан, -на, -о] سَمَع (مصدر)

хазар дика ду цуьнан سمعه جيد

хазахета {хazaxeta} يفرح ، يبتهج ، يُسَرّ . يُعْجب ب ، يروقه

хlара бос хазахета суна هذا اللون يعجبني

хьо вевзина хазахийти суна سررت بمعرفتك

хазахетар (ду) {хazaxetar} فَرَح ، ابتهاج ، سرور . إعجاب (مصدر)

хазахетар дан يُفرِح ، يُفرّح ، يُبهِج

хазахетарца بكل سرور ، بسرور

хаза а хеташ гlур ву со سأذهب بكل سرور

хазахетийта {хazaxeteeta} يُفرِح ، يُبهِج . يجعله يُعجب ب

хаздала {хazdala} يستحلي ، يغرم ب ، يعجب ب ، يروقه

лома вахар хазаделла цунна أُغرم في الذهاب إلى الجبال

хьуна хазъелла йоl мила ю? ؟ من هي الفتاة التي أُعجبت بها

хаздан {хazdan} يُجَمّل ، يزين ، يجعله يستحلي ، يُحبّب إليه

хазийта {хazeeta }[хозуьйту, хазийтира, хазийтина] يُسمِع

массарна а хозуьйтуш дийца يتكلم على مسمعٍ من الجميع

хазна (ю) -ш ю {хazna}[хазнин, хазнина, хазно] خزنة ، خزينة . كنز ، دفينة . ذخيرة ، ثروة

пачхьалкхан хазна خزينة الدولة ، بيت المال

нохчийн меттан дешнийн хазна كنز كلمات اللغة الشيشانية

хазо {хazo} جميل أو وسيم نوعاً ما . بشكل أو بصورة جميلة نوعاً ما

хаийта {хaeeta}[хоуьйту, хаийтира, хаийтина] يُعلِم ، يُخبِر ، يُطلِع

соьга хаийталахь! أعلمني ، أخبرني

ас хоуьйтур ду хьуна (للتهديد) سأجازيك ، سأريك

хайр (ду) {хair}[-ан, -ана, -о] (пайда, беркат) خير ، منفعة

цунах хайр хир дац لا يرجى منه خير ، لا خير فيه

Дала хайр дийр дац цунах لن يبارك الله فيه

хайре {хaire} (пайде, беркате) خيري ، منفعي

нохчийн хайре юкъаралла الجمعية الخيرية الشيشانية

хал (ду) хелаш ду {xal} (бецан гlад ду . тен цуьрг ду) ساق النبتة . قصاصة خيط

[хелан, хелана, хело, хеле]

хала {xala} صعب ، شاق ، متعب ، عسير ، عصيب . بصعوبة ، من الصعوبة ، بمشقة

хала мотт لغة صعبة

хала болх عمل شاق

хала зама زمن عصيب

хала шо عام عسير

хала киртик ظرف عصيب

цо вуно хала доьшу هو يقرأ بصعوبة بالغة

хала-атта بصعوبة

хьох теша хала ду من الصعوبة تصديقك

хала хила يكون صعباً ، يجد صعوبة

* хала стаг ву иза هو شخص يصعب التعامل معه

хала {xala}[холу, хелира, хаьлла] يَبح صوته ، يفقد صوته

йиш хаьлла сан بحّ صوتي

халарш (ю) {xalarsh} (оьр. шлея) ثَفَر : سير في مؤخّر السرج يشد على عجز الدابة تحت ذنبها

халат* (ю) {xalat} (оба) رداء ، مريول

лоьран оба رداء (مريول) الطبيب

халахета {xalaxeta} يستصعب ، يراه صعباً . يغتم ، يتكدر ، يستاء . يأخذ على خاطره

суна хlара хаттар халахета أنا أستصعب هذا السؤال

хьо ца веана суна халахийтира استأت لأنك لم تحضر

халахетарца للأسف ، بكل أسف ، من المؤسف

халахетар (ду) {xalaxetar} تكدر ، غم ، أسى ، استياء ، امتعاض (مصدر)

халахетар дан يسبب (أسى ، استياء ، كدر ، امتعاض)

халахетийта {xalaxeteeta} يسبب امتعاض ، يسبب أسى ، يكدر

хьайн да-нанна хала ма хетийта! لا تسبب أسى لوالديك

хьайна хала ма хетийта! لا تشعر بالأسى ، لا تستاء ، هون على نفسك

халачу даккха {xalachu dakkxa} يُصعّب ، يجعله صعباً، يُعسّر (فعل للمفرد)

халачу дала {xalachu dala} يصبح صعباً ، يتعسّر (فعل للمفرد)

хlара гlуллакх дукха халачу даьлла صار هذا الأمر صعباً جداً

халбатвола {xalbat wola} (дахаран зовкх дlатаса) يتصوف (يترك حياة النعيم)

халбатхо (ву) {xalbatxo}[-чун, -чунна, -чо] متصوف ، ناسك

халбуц (ю) {xalbuc} (оьр. свербига) نوع من الأعشاب

халкъ (ду) -аш ду {xalq}[-ан, -ана, -о] (къам) شعب

нохчийн халкъ الشعب الشيشاني

халкъан иллеш أغان شعبية

халкъан барта кхолларалла الأدب الشعبي (فلكلور)

халла {xalla} بصعوبة ، بالكاد

халла цхьа ши дош бен ца хаьара цунна بالكاد كان يعرف بضع كلمات

дархо халла хьалагlаьттира قام الجريح بصعوبة

* халла Делан балийца بصعوبة بالغة

хало 1 (ю) -наш ю {xalo}[-нан, -нна, -но] صعوبة ، مشقة ، عسر ، ضائقة

дахаран халонаш مصاعب الحياة

ахчанан хало ضائقة مالية

хало ян يُثقِل ، يُرهِق ، يسبب مشقة

хьайна хало ма е! لا تتعب نفسك ، لا تصعّب الأمر على نفسك

халонаш хьега يعاني الصعاب أو المشاق

халo 2 {xalo} صعب نوعاً ما . بصعوبة نوعاً ما

хало мотт бу иза هي لغة صعبة نوعاً ما

халсту (ю) -наш ю {xalstu}[-н, -на, -но] بوابة أو مصرف السدّ للتحكم بمياهه

(сунтан хи охьахоьцу турба ю)

халсту

халхадала {xalxadala} يرقص (فعل للمفرد)

халхадовла {xalxadawla} يرقص (فعل للجمع)

халхар (ду) -ш ду {xalxar}[-ан, -на, -о] رقص (مصدر)

халхаран йиш لحن راقص

нохчийн халхар الرقص الشيشاني

халхарча (ву,ю) -ш бу {xalxarcha} راقص ، راقصة

хама (бу) {xama} (сий, ларам) احترام ، تقدير ، توقير

хама бан يُقدّر ، يعمل اعتبار

дикачу хьолан хама ца бар къилахь ду عدم شكر النعمة يوجب الإثم

хамталла (ю) {xamtalla} (оьр. ропот) (яппарш) تذمُّر ، تضجُّر

хан 1 (ю) хенаш ю {хан}[хенан, ханна, хено, хене] وقت ، زمن ، مدة ، فترة ، حين . توقيت

мукъа хан وقت الفراغ

дукха хан йоццуш منذ فترة وجيزة

мичча хенахь а ван мегар ду хьо تستطيع أن تأتي في أي وقت

цу хенахь في ذلك الوقت

цу (оцу) хенахь дуьйна منذ ذلك الوقت

цхьана хенахь في وقت ما

хан мел яьлла? ؟ كم الساعة

хан йоцчу хенахь ван يحضر في وقت متأخر أو غير مناسب

дуккха а ханна لمدة طويلة

массо а хенахь (الأحيان) في كل الأوقات

шен хеннахь في وقته تماماً

хенахь вогlур вуй-те и هل سيأتي في وقته يا ترى

хенан яхалла مع مرور الزمن ، طوال الوقت

хан тlехтила يفوت الوقت

хан тlехтиллалц حتى فوات الوقت

хан тlехlотта يحين الوقت

цига ваха хан яц للذهاب إلى هناك (الوقت غير مناسب) لا وقت

хьоьца ван хан яц сан لا وقت عندي لأذهب معك

хан хила يحين الوقت

хан дlаяла я чекхяла ينفد الوقت ، تنتهي المدة

хан яла يمر الوقت ، يفوت الوقت

хан йолуш ю вайна يشارف الوقت على الانتهاء

хан ялале قبل فوات الوقت أو الأوان

хан яьлла تأخّر الوقت

* хан яц الوقت متأخر

ишта лела хан яц хьан ليس مناسباً لعمرك أن تتصرف هكذا

хан хене мел ели مع مرور الوقت

хан яйа يُضيّع الوقت

эрна хан ма яйа! لا تضيع الوقت عبثاً

хан яккха يقضي الوقت

хан такха يقضي الوقت

хан яхъян يمدد

паспортан хан яхъян يمدد جواز السفر

цо болх бечу хенахь في وقت عمله ، أثناء قيامه بالعمل

хенан латтам ظرف زماني

хан 2 (ю) хенаш ю {хан}[хенан, ханна, хено, хене] موعد ، أجل

хан йилла يحدد موعداً ، يعين وقتاً

йиллинчу хенахь في الموعد المحدد تماماً

хан тlаьхьататта يؤجل الموعد أو الأجل

хенал хьалха قبل الموعد ، قبل أجله أو وقته

шен хенахь في موعده ، في وقته ، في أوانه

шен хеннахь في موعده تماماً ، في وقته بالضبط

* хан кхаьчна цуьнан دنت منيته

хан 3 (ю) хенаш ю {хан}[хенан, ханна, хено, хене] عمر ، سنّ

тхойшиъ цхьана хенара ву نحن الاثنان من نفس السن

итт шо хан хир ю цуьнан عمره عشر سنوات تقريباً

хенара стаг رجل مسن

хан 4 (ю) хенаш ю {хан} (зама) فصل . موسم

шеран йиъ хан فصول السنة الأربعة

ялта хьокху хан موسم حصاد القمح

хан 5 (ю) хенаш ю {хан}[хенан, ханна, хено, -хене] زمن (نحو)

яхана хан (الزمن) الماضي

карара хан (الزمن) المضارع

йогlу хан (الزمن) المستقبل

хан тоха {хан тоха} يحكم عليه بالسجن

мел хан тоьхна цунна? ؟ كم حكم عليه

набахтехь итт шо хан тоьхна цунна حكم عليه بالسجن عشر سنوات

чувоьллинчохь мел хан текхира цо? ؟ كم قضى مدة المحكومية في السجن

* хан тоьхна йоI ю олучех яцара со арайолуш لم أكن بالغة عندما تزوجت

хандош (ду) хандешнаш ду {хандош} فعل (نحو)

хандешан билгалдош صفة مشتقة من الفعل

хандешан куцдош (оьр. отглагольное наречие) ظرف فعلي

хандешан кхетам дош جملة فعلية

хандешан цIердош اسم فعل

хандешан кепаш (оьр. виды глагола) أنواع الأفعال

цкъаллин кеп я цкъаллин кепара хандош فعل يجري لمرة واحدة

дукхазаллин кеп я дукхазаллин кепара хандош فعل تكراري

ханна {ханна} (оьр. временный) إلى حين ، مؤقتاً ، مؤقت

хара

ханна болх عمل مؤقت

ханна Iедал хIотто يقيم حكومة مؤقتة

ханнаш (ду) {ханнаш} хен 1 جمع لكلمة أشجار . جذوع الأشجار . عوارض

ханша (ю) -ш бу {ханша} (зуда-эла, ст) أميرة ، سيدة

хаО {хаО}[хаадо, хаийра, хаийна] يُجلِس ، يُقعِد ، يُركّب (فعل للمفرد)

хар-хир дан {хар-хир дан} (хур дан) يشخر في النوم

хара (ю) -наш ю {хара}[харин, харина, -нО] تجويف (في جذع شجرة مثلاً)

(диттан бухаца йолу йоккха херо йолу чоь ю)

харданг (ю) -аш ю {хардан}[-ан, -ана, -О] (оьр. зоб у птиц) حوصلة الطيور

(тIедачу къамкъарган шуьйра дакъа ду)

харж (ю) -аш ю {харжh}[-ан, -ана, -О] مصروف ، نفقة ، تكلفة

харж ян يصرف ، ينفق

харж хила يتكلف

харжаш مصاريف ، تكاليف

дахаран харжаш مصاريف أو تكاليف الحياة

харжа {харжа}[хоржу, хаьржира, хаьржина] ينتخب ، يختار ، ينتقي ، يفرز ، يصطفي

харжам (бу) -аш бу {харжам}[-ан, -на, -О] اختيار ، انتخاب

харжамаш

тайп-тайпана харжамаш اختيارات متعددة

харжар (ду) {харжар} (مصدر) اختيار ، انتخاب ، انتقاء ، اصطفاء

харжамаш (бу) {харжамаш} انتخابات

харжамаш бан يجري انتخابات

харжамийн куп مركز الاقتراع أو الانتخاب

харжамхО (ву,ю) {харжамхО}[-чун, -чунна, -чО] ناخب

хари (ду) хареш ду {хари}[-н, -на, -нО, -га] قماش حريري مزخرف (كلمة قديمة)

(тIамарш йолу чиллан кIади, шира дош)

харс-аьлла хадо {xars-a'lla xado} يقطع بشكل مفاجئ وسريع

харц {xarc} باطل ،كاذب ، خاطئ ، ملفّق ، زور . مزيف ، مزوّر

харц дерг ма дийца لا تكذب ، لا تتكلم بالباطل

харц лен يكذب

харц хила يكون باطلاً أو كاذباً

харц орца إنذار كاذب

харц некъахула ваха يذهب عبر طريق خاطئ

харц бехк تهمة باطلة

харц ахча نقود مزيفة

харца 1{xarca}[хаьрца, хаьрцира, хаьрцина] ينقلب . ينهار ، ينهال ، يتهدم ، يتدهور

кема хаьрцина انقلبت السفينة

пен хаьрцина انهار الجدار

харца 2 {xarca}[хорцу, хаьрцира, хаьрцина] يُقلّب ، يُبدّل ، يتقلب . يتصفّح

цомгушчо ха хаьрцира تقلّب المريض

жайнан масех агlо хаьрцира ас تصفحت عدة صفحات من الكتاب

цергаш харца يبدل أسنانه اللبنية

харцговр (ю) -аш ю {xarcgawr} (оьр. мул) (бlарза) بغل

харцдан {xarcdan} يُفنّد ، يدحض ، يُكذّب . يزوّر ، يزيف

харцдерг {xarcderg} غير الحق ، الباطل ، زور

харцдерг кхолла يختلق ، يفتري

харцдерг дийца ца деза لا يجب التكلم بالباطل

харце (ю) -наш ю {xarce} قفاً (قماش ، جلد) (бакъе (عكس وجه الشيء

харцлен {xarclen } يهذي . يكذب

хорша еана харцлуьйш вара цомгушниг المريض كان يهذي بسبب الحمى

гуш лаьтташехь харцлуьйш ву иза هو يكذب بشكل مكشوف

харцлуьйриг كذّاب ، أفّاك

харцлер (ду) {xarcler} هذيان . التكلم بالباطل أو بالزور (مصدر)

харцмуьрг (ю) {xarcmuerg} نوع شجيرة تشبه في شكلها شجيرة أخرى (راجع كلمة 1 муьрг)

харцо 1 (ю) -наш ю{xarco}[-нан, -нна, -но] بهتان ، باطل ، زور ، كذب . إخفاق ، فشل ، ظلم

бакъонца а, харцонца а بالحق و الباطل (بأية وسيلة كانت)

харцо хила (аьтто цахила) يخفق ، يفشل

харцо ян (нийсо ца ян) يظلم ، يجور

харцо 2 {xarco}[харцадо, харцийра, харцийна] يقلب . يهدم ، يدهور

харцор (ду) {xarcor} قَلب . هَدم (مصدر)

харцтаьллинг (ю) {xarc ta'lling} نوع نبات يشبه الدالية

харцтеш (ву,ю) харцтешаш бу {xarc tesh} شاهد زور

харцтешалла (ду) {xarc teshalla} شهادة زور ، شهادة كاذبة

харцтешалла дан يدلي بشهادة كاذبة

харцхьа {xarcxha} بصورة خاطئة ، بالمقلوب

коч харцхьа юха يلبس القميص بالمقلوب

харцхьа-бакъахьа (мух-мухха а) بشكل عشوائي أو اعتباطي ، كيفما اتفق

харцхьадаккха {xarcxha dakkxa} يُحرّف ، يقلب (فعل للمفرد)

дешан маьIна харцхьадаккха يحرّف معنى الكلمة

палто харцхьаяккха يقلب المعطف

харцхьадала {xarcxha dala} يَنحرف ، يَشذ . يعتل ، يتعطّل ، ينقلب إلى ضده (فعل للمفرد)

сан гIуллакх харцхьадаьлла اعتل أمري أو عملي

харцхьалела {xarcxha lela} يتصرف بصورة خاطئة يسلك سلوكاً خاطئاً أو طائشاً

харцхьаралла (ю) {xarcxharalla} التصرف بصورة خاطئة ، سلوك طائش ، رعونة

харш (ду) хершнаш ду {xarsh} تجعيد (تجاعيد) ، أخدود ، مجرى ، مسيل ، تلم (زراعة)

[хоршан, хоршана, хоршо]

юьхьан хершнаш تجاعيد الوجه

харш даккха يحفر أو يشق أخدوداً أو تلماً

хорша дерза يرجع إلى مساره الطبيعي أة الأصلي

гIуллакх шен хорша дирзира رجع الأمر إلى مساره الطبيعي أو الأصلي

хоршара дала يخرج من مساره الطبيعي أو الأصلي

гуттар цхьана хорша ца лела хи (مثل) لا يجري الماء دائماً في مجرىً واحد

хас (ду) хаьснаш ду {xas}[хесан, хесана, хесо] حوض زراعة

хасбеш (ю) {xasbesh} بستان خضار ، مبقلة

хасп (ду) -аш ду {xasp}[-ан,-ана,-о,-е] (оьр. торговля мясом) تجارة اللحم

(жижиг даккхар, дохкар)

хасп дан يتاجر باللحم

хаспдийриг (ву) {xaspdeerig} (жижиг доккхуш-духкуш верг, хасапхо) قصّاب ، جزّار

хаспийн-туька (ю) {xaspeen-tueka} (жижиг духку туька) ملحمة

хаспхо (ву) {xaspхо} (оьр. мясник) (хаспдийриг) قصّاب ، جزّار

хасстоьмаш (бу) {xasstoemash} خضار ، خضراوات

хасстоьмаш бер زراعة الخضراوات

хастам (бу) {xastam}[-ан, -на, -о] حمد ، ثناء ، مديح ، مجد

Далла бу хастам الحمد لله

хастам бан يحمد ، يثني ، يمجّد ، يسبح

хаспхо

хасто {xasto}[хастадо, хастийра, хастийна] يثني على ، يمدح ، يطري . يحمد ، يسبح

хастор (ду) {xastor} ثناء ، مدح ، إطراء ، حمد ، تسبيح ، شكر (مصدر)

хатар (ду) -ш ду {xatar}[-ан, -на, -о] (бехк) ذنب ، إثم

хатар дала يرتكب ذنباً

хатт 1(бу) -аш бу {xatt}[хоттан, хоттана, хотто] (оьр. грязь) وحل

хаттчухула عبر الوحل

хоттала даха يغرّز في الوحل

хоттала керчо يمرّغ في الوحل

хатт 2 (бу) хетташ ду {xatt} 1- قطعة مثلثة من النسيج تثبت على الملابس 2- قطعة قماش ضيقة في

جزئها العلوي وواسعة من الأسفل تخيّط ببعضها البعض (فنّ الخياطة)

[хоттан, хоттана, хотто] (бедарна тlехуттуш долу кlадинан

кхаасонан дакъа, улх 2) (оьр. сборка, клин)

биъ хатт болу коч (дахе) فستان جزءه السفلي من أربعة قطع تخيّط ببعضها البعض

хатта {xatta}[хотту, хаьттира, хаьттина] يسأل ، يستفهم ، يستعلم

хатта мегар дуй? ؟ هل يمكن السؤال

соьга хаьттича بالنسبة لي ، إذا طُلِب رأيي

соьга а ца хоттуш вахара иза ذهب دون إذني

хаттам (бу) -аш бу {xattam}[-ан, -на, -о] (оьр. экзамен) امتحان ، فحص ، اختبار

хаттам бала (оьр. сдать экзамен) يقدم امتحاناً

хаттар (ду) -ш ду {xattar} سؤال ، استفهام ، استعلام ، مسألة

хасстоьмаш

хаттарна жоп дала يجيب على السؤال

хаттар дан يطرح سؤالاً

дукха хеттарш до цо هو يطرح أسئلة كثيرة

хаттар дан мегар дуй? ؟ ممكن أطرح سؤالاً

хаттар хlотто يطرح مسألة

уггар тидаме хаттар مسألة ملحة

хаттаран кхетам-дош جملة استفهامية

хаттаран хьаьрк علامة استفهام

хаттаран цlерметдош (نحو) اسم (حرف) استفهام

хаттар-алар доцуш دون إخبارٍ أو استئذانٍ

хаттаралла (ду) {xattaralla} (оьр. справочный) الاستعلامات

хаттараллин чоь (ю){xattarallin choe} (оьр. бюро) مكتب الاستعلامات

хаттийта {xatteeta}[хоттуьйту, хаттийтира, хаттийтина] يجعله يسأل أو يستفهم

хатl (ду) {xat'}[хотlан, хотlана, хотlо, хотlе] (оьр. почерк) خطّ . بنية

хахка {xaxka}[хохку, хаьхкира, хаьхкина] يقود (سيارة ، طائرة ، سفينة). يمتطي (حصاناً)

хахкар (ду) {xaxkar} قيادة (مركبة) . امتطاء أو ركوب (الخيل) (مصدر)

маше хахкаран lамо ишкол مدرسة تعليم قيادة السيّارات

говраш хахкар سباق الخيل

хебарш

хахкийта {xaxkeeta} يجعله يقود (مركبةً ما) ، يجعله يمتطي (حصان مثلاً)

хаш-хиш дан {xash-xish dan} يخشخش ، يصدر صوت خشخشة

хаъал {xa'al} بشكل واضح أو ملموس

хьал хаъал хийцаделла الوضع أو الحال تغير بشكل واضح

со хаъал хилчхьана منذ أن وعيت على نفسي

хlара хlума ца хаъал жима вац хьо لست صغيراً حتى تجهل هذا الشيء

хаьлгаш (ду) {xa'lgash} хелиг جمع لكلمة حشائش

хаьлжаг (ю) -аш ю{xa'lzhag} (байракх бохург ду, шира дош) علم ، راية

хаьнтlиг (ву,ю) -аш бу {xa'nt'ig} (лаьнкlа , тlаьнчакх) أعرج (تقال للاستهزاء)

хаьржина {xa'rzhina} харжа اسم الفاعل أو المفعول من فعل

ахь хаьржина кIади хаза ду القماش الذي اخترته جميل

хIара бос хаьржинарг мила ву? من الذي اختار هذا اللون؟

хаьржинарш (ду) {xa'rzhinarsh} (литературни термин) مختارات

дуьненаюкъара хаьржинарш مختارات عالمية

хаьснаш (ду) {xa'snash} хас جمع لكلمة أحواض زراعة

хаьштиг (ду) -аш ду {xa'shtig} جذوة ، شعلة ، قبس ، مشعل ، نبراس

[-ан, -на, -о] (цIе летта догуш долу дечиг)

хеба {хеba}[хеба, хийбира, хебна] (хаба من (فعل تكراري يتغضّن ، يتجعّد ، ينكمش

хебар (ду) {хebar} (مصدر) تجعُّد ، تغضُّن ، انكماش

хебарш (ю) {xebarsh} (оьр. морщины) تجاعيد (الوجه مثلاً)

цуьнан юьхь хебаршка яхна تجعّد وجهه ، ظهرت له تجاعيد على وجهه

хебо {хebo}[хебадо, хебийра, хебийна] (хабо من (فعل تكراري جَعّدَ ، غَضّنَ

хедда {xedda} متقطّع

хедда сиз (---) خط متقطّع

хедда аз صوت متقطّع

хеда {хeda}[хеда, хийдира, хедда] (хада من (فعل تكراري يتقطّع ، ينقطع хаьштиг

хедар 1(ду) {хedar} (مصدр) تَقطُّع ، انقطاع

хедар 2 (ду) -ш ду {хedar}[-ан, -на, -о] (оьр. поднос) (пондаз) آنية (يقدم عليها الطعام والشراب)

хедо {хedo}[хедадо, хедийра, хедийна] (хадо من (فعل تكراري يقطّع ، يقطع ، يقصقص

хелаш (ду) {хelash} хал جمع لكلمة سيقان النباتات . قصاصات من الخيوط

хелиг (ду) хаьлгаш ду {хelig}[-ан, -на, -о] 1- حشيشة 2- قطعة خيط

хино (хе) хьочо бецан хелигах а катуху олу (مثل) الغريق بتعلق بقشة

хелхар (ду) -ш ду {xelxar} رقصة ، رقص

халкъан хелхарш رقصات شعبية

хелхархо (ву,ю) {xelxarхo}[-чун, -чунна, -чо] راقص ، راقصة

хен 1(бу) ханнаш ду {хen}[хенан, -на, хено, хене] (дитт ду) شجرة

хен 2 (бу) ханнаш ду {хen}[хенан, -на, хено, хене] (гуьйриг ю) عارضة . جذع أو قرمة شجرة

хен 3 (бу) хенаш ду {хen}[хенан, -на, хено, хене] (тоьпан бух бу) أخمص ، كعب بندقية

хеназа {хenaza} قبل الأوان ، سابق لأوانه ، في غير وقته ، مبكّر

хенакIур (ю) хенакIарраш ю {хenak'ur} (оьр. дятел) (зIокъеттарг) طائر نقار الخشب

хенан даьIахк (ю) {хenan da'jaxk} (оьр. таз) الحوض (تشريح)

хенан маьIиг (ю) {хenan ma'jig} الحرْقَفَة : عظم رأس الورك ، المفصل الحُرقُفي (تشريح)

беран хенан маьIиг чуьраялар (تشوه خلقي) خلع الورك للطفل

хенан хIоттам (бу) {хenan hottam} (оьр. погода) (Iаламан хIо-мархин хьал) طقس

хенан хIоттаман хааме ладогIа يستمع للنشرة الجوية

хенара {хenara} متقدم في السن ، طاعن في السن ، معمّر ، مسنّ

хене дала {хene dala} (فعل للمفرد) يستطيع أن يواكب الحياة بمصاريفها واحتياجاتها المادية

халла хене вала гIерташ يحاول بالكاد أن يواكب الحياة بمصاريفها

хеннахь {xennaxh} على الوقت تماماً ، في وقته أو موعده تماماً

хенахзlокьеттарг (ю) {хenax zjok yettarg} (хенакlур) طائر نقار الخشب

херадаккха {хera dakkxa} (فعل للمفرد) يجعله ينأى عن ، يبعده عن

нахах хера ма ваккха хьайн кlант لا تُنفي (تبعد) ابنك عن الناس

херадала {хera dala} (فعل للمفرد) يتصدع ، يتشقق ، ينأى عن ، يبتعد عن

у херадаьлла تصدع لوح الخشب

шен доттагlех хераваьлла иза نأى عن أصدقائه

херадовла {хera dawla} (فعл للجمع) يتصدع ، يتشقق ، ينأى عن ، يبتعد عن хенан даьlахк

аннаш херадевлла تصدعت ألواح الخشب

хердала {хerdala} (فعل للمفرد) ينفتح قليلاً

хердан {хerdan} يفتح قليلاً ، يُبعد ، يُنابذ

hel херъе ! افتح الباب قليلاً

хержа {хerzha}[хоьржу, хиржира, хиржина] (харжа من فعل تكراري) ينتخب ، يختار ، ينتقي

херо (ю) -наш ю {хero}[-нан, -нна, -но] شق ، صَدع ، شَرخ ، تَنابُذ ، تباعُد

херонна юккъехула من خلال الشق

чкъоран херонаш مسامات الجلد

херонан мукъа аьзнаш الأحرف الصوتية للحنجرة

* херо йола ينشأ التنابذ (صدع في العلاقة بين اثنين مثلاً)

вайна юккъе херо йоьлла نشأ تنابذ بيننا (خصومة)

херси (ю) херсеш ю {хersi}[-н,-на,-но,-га] (оьр. поросёнок) (хуьрсиг) خنّوْص (صغير الخنزير)

херх (бу) -аш ду {хerх}[-ан, -ана, -о] منشار

херх хьакха يَنشر بالمنشار

херхан цергаш أسنان المنشار

херца 1 {хerca}[херца, хирцира, хирцина] ينقلب ، ينهار ، يتهدم ، يتدهور (بشكل متكرّر)

херца 2 {хerca}[хоьрцу, хирцира, хирцина] يتقلب ، يتصفّح ، يبدل (بشكل متكرر)

цомгушчо меттахь ха хоьрцу المريض يتقلب في الفراش

беро цергаш хоьрцу الطفل يبدل أسنانه اللبنية

херцо {хercо }[херцадо, херцийра, херцийна] يقلب ، يهدم (بشكل متكرّر)

хесара {хesara} (оза, гlийла) ضامر ، أعجف ، هزيل

хесаралла (ю) {хesaralla} ضمور ، هزال

хесто {хestо}[хестадо, хестийра, хестийна] يثني على ، يمدح ، يطري ، يحمد ، يسبح

гуттар шен кlант хеставо цо هو دائماً يمدح ابنه

хестор (ду) {хestor} (مصدر) ثناء ، مدح ، إطراء ، حَمْد ، تَسبيح

стага ша-шен хестор хаза дац ليس من الحسن أن يمدح الإنسان نفسه

хета {хeta}[хета, хийтира, хетта] يرى ، يظن ، يعتقد ، يحسب ، يشعر

хьуна муха хета? ما رأيك ، ما هي وجهة نظرك ؟

суна хетарехь حسب رأيي ، من وجهة نظري

шена ма-хетта ваха يعيش كما يحلو له

муха хета хьуна хьайн хIинца? كيف ترى نفسك الآن . كيف تشعر الآن ؟ хенакlур

хетадала {хetadala} يتراءى له ، يتخيل

хетарг (ду) {хetarg} رأي ، وجهة نظر

шайна хетарг схьаала قولوا رأيكم

хетийта {хeteeta}[хоьтуьйту, хетийтира, хетийтина] يجعله يبدو

хIокху бедарша воккха хоьтуьйту хьо هذه الملابس تجعلك تبدو أكبر سنّاً

хетта {хetta}[хоьтту, хиттира, хиттина] يسأل ، يستفهم (بشكل متكرر)

хеттарш (ду) {хettarsh} أسئلة

хеттарш дан يطرح أسئلة

хетташ (ду) {хettash} جمع لكلمة хатт 2

хеха (бу) хехий ду {хеха} طبقة ذات لون أخضر تتشكّل على مياه المستنقعات الراكدة

(хи тIе хIоьттина баьццара бос болу уьшалан чкъор)

хехка {хехка}[хоьхку, хихкина] يقود (مركبة) ، يَمتطي (حصان مثلاً) (فعل تكراري من хахка)

хехкар (ду) {хехкar} قيادة (مركبة) ، امتطاء ، ركوب (خيل مثلاً) (مصدر)

хехо (ву) хехой бу {хехо}[-чун, -чунна, -чо] حارس ، خفير

хехойн жIаьла كلب حراسة

хеца {хеса}[хоьцу, хийцира, хецна] يطلق

орам хеца يطلق جذراً

хи хеца يجعل الماء يسيل

зIийдиг хеца يطلق برعماً

палс ма-ббу хеца ког (مثل) على قدر بساطك مد رجليك

* хецна вита يتركه يتصرف على هواه

* хецна хила (بلا رقيب مثلاً) يكون سائباً хешт

хецадала {хecadala} ينحل ، ينفك ، ينطلق ، يسترسل

карара хецадала يُفلت من يده

хецийта {хeceeta}[хоьцуьйту, хецийтира, хецийтина] يجعله يطلق

хеча (ю) хечеш ю {хecha}[хечин, хечина, хечо, хече] بنطلون ، سروال

хечин барч سرج البنطلون

хечин доьхкарш شيالات البنطلون

хеча охьаэха يتدلى (يسحل) البنطلون

хеча тIеюха يلبس البنطلون

чухулара хеча السروال الداخلي

хешт (ду) -аш ду {хesht}[-ан, -ана, -о] (оьр. выдра) القضاعة أو ثعلب الماء (حيوان طويل الذيل)

хи 1 (ду) -ш ду {хi}[-н, -на, хино я хе] ماء

хи мала يشرب الماء

хи молий ахь? ؟ هل تشرب (ماء)

ирс хила (хуьлда)! هنيئاً (جواب على الجملة السابقة)

хи мало يسقي الماء

хи малор سقي ، سقاية

хи дотта يصب الماء

молу хи ماء الشرب ، ماء صالح للشرب

хина ша бина تجمد الماء
даьржина хи ماء عكر
дуьра хи ماء مالح
мерза хи ماء عذب
дарбанан хиш (оьр. минеральные воды) مياه معدنية (علاجية)
хи хlотта يركد الماء
хlоьттина (сецна лаьтта) хи ماء راكد
доьду хи ماء جار
хи оьцу меттиг مكان السقاية
хи чекх ца долу сахьт (сalат) ساعة مقاومة للماء
хи кхарза يُشطّف بالماء
дегlах хи кхарза يصب الماء على جسمه
бага хи кхарза يتمضمض بالماء
бедаршна (йиттина хlуманашна) хи кхарза يشطف الغسيل
хитlе яха تذهب إلى النبع لجلب الماء
хи дан яха تذهب لجلب الماء
хи даккха يستخرج الماء
хи кхехьа ينقل الماء
хи буха даха يغوص . يغرق
хи дилла يسقي ، يروي
хи диллар سَقي ، رَي
йийна хlуманашна хи диллар ري المزروعات
хи тоха يرش الماء
хи оза يسحب الماء (عبر الأنابيب مثلاً)
хи хьалататта يضخ الماء إلى الأعلى
хи хеца يُجري الماء
хи дlакъовла يوقف جريان الماء
хи дlаоьхуьйту саьнгар ترعة لتصريف الماء
хи тlехь على الماء
хин тlехуле سطح الماء
Йорданин хишлахь في المياه الأردنية
хин олхазарш طيور مائية أو نهريه
хикховсург مضخة يدوية للماء
хин бирглanаш مواسير المياه ، شبكة مواسير المياه
хин хьер طاحونة ماء
хи хlоттар (оьр. водянка - мед.) مرض الاستسقاء
хи латто яй خزان الماء
* хи санна дукха كثير جداً (مثل الماء)
* хи чохь бIаьргаш биллинарг санна يجد نفسه في وضع حرج

хи 2

хи 2 (ду) -ш ду {хi}[-н, -на, хино я хе] نهر

хи доьду يجري النهر

хин корта منبع النهر ، عالية النهر ، رأس النبع

хикхоче مصب النهر

хин гола منعطف النهر

хин генаш فروع النهر

хи деста يرتفع منسوب النهر ، يفيض النهر

хи дистина ارتفع منسوب النهر ، فاض النهر

дистина хи деана فاض النهر

хин йистехь على ضفة النهر

хица ваха يمشي مع النهر

хица охьа مع تيار النهر

хина дуьхьал ضد تيار النهр

Терк хи мичхьара долуш ду ? ؟ من أين ينبع نهر الترك

хи хlордах кхета يصب النهر في البحر

сиха дахна хи хlордах ца кхетта النهر الذي جرى بسرعة لم يصب في البحر (مثل) . إذا استعجل في أمر لم يصل إلى هدفه أو غايته (المعنى العام)

хин-аьзни

хи чудожар انحسار النهر

хин буц عشب ماء

хин полла بعوضة الماء

хин чхьаьврuг عُومة (خنفساء صغيرة تسبح في الماء)

хин-аьзни (ю) {хin-a'zni} حورية الماء (في الأساطير)

хин-говр (ю) {хin-gawr} (оьр. бегемот) فرس النهر

хин говр

хин-чlерий (ду) {хin-ch'eree} سمك نهري

хlордан-чlерий سمك بحري

хибухара {хibuxara} من (ما) تحت الماء

хидестар (ду) {хidestar} فيضان

хидохдийриг (ю) {хi doxdeerig} سحّان الماء

хидоькъе (ю) -наш ю {хidoeqe}[-нан, -нна, -но] (оьр. водораздел) خطّ انقسام المياه

хидустург (ю) {хi dusturg} (оьр. водомер) مقياس منسوب المياه

хийист (ю) -аш ю {хiyist}[-ан, -ана, -о] ضفة النهر

хийла {хeela} لطالما

хийла хьехам бира ас цунна لطالما نصحته

хийра {хeera} أجنبي ، أجنبية ، أجانب ، غريب ، غرباء

хийра стаг شخص أجنبي

хийр нах أجانب ، غرباء

хийранаш чубахкар дихкина ду يحظر دخول الغرباء

хийрачу махкахь في بلد غريب

ша хийра хета يشعر نفسه غريباً ، يشعر بالغربة

суна сайн хийра ца хета шуьгахь لا أشعر نفسي غريباً عندكم

хийра ма лела! لا تتصرف كأنك غريب

хийрачу махкахь (оьр. на чужбине) في الغربة ، في المهجر

хийца {хееса}[хуьйцу, хийцира, хийцина] يغير ، يبدل ، يبادل ، يستبدل

lан меттиг хийца يغير مكان إقامته

дош хийца يغير الكلام

ахча хийца يصرف النقود (إلى عملة أخرى)

хийцадала {хеecadala} يتغير ، يتبدل ، يتحول

хьал дикачу аглор хийцаделла تغير الحال (الوضع) إلى الأفضل

юьхь тlехь хийцавала تتغير ملامح وجهه

хийцалуш долу {хеecalush dolu} متغير ، متقلّب ، متحوّل

хийцалуш доцу {хеecalush docu} غير متغير ، غير متبدل

хийцам (бу) -аш бу {хеecam}[-ан, -на, -о] تغير ، تغيير ، تعديل ، تطوّر

хийцамаш бан يقوم بتغييرات ، يدخل تعديلات

махкахь дукха хийцамаш хилла حدثت تغيرات في البلد

хикхехкорг

хийцаме {хеecame} (хийцалуш долу) متغير ، متقلّب ، متحوّل

хийцар (ду) {хеecar} (مصدر) تغيير ، تحويل ، تبديل ، استبدال

хийцадалар (ду) {хеecadalar} (مصدر) تغير ، تبدّل ، تحوُّل

шеран хенаш хийцаялар تغير فصول السنة

де-буьйса хийцадалар تعاقب الليل والنهار

хийша {хеesha}[хуьйшу, хийшира, хийшина] (فعل تكراري للجمع) يجلس ، يقعد

хикхехкорг (ю) {хi kхехkorg} غلاّية الماء

хикхоче (ю) {хikхochе} (оьр. устье реки) مصب النهر

хикхоьхьург (ву) {хi kхоехhurg} (оьр. водонос, водовоз) سقّاء

хикхуьйсург (ю) {хi kхiesurg} (оьр. фонтан) نافورة ماء

хила 1{хila}[хуьлу, хилира, хилла, хир ду] يحدث ، يحصل ، يقع ، يصير ، يطرأ ، يكون ، يتكون من ، يحين ، يوجد

хьуна хlун хилла? ماذا حدث لك ؟ ماذا دهاك ؟

хилларг хlун ду? ما الذي حدث ؟

хlумма а ца хилча санна وكأن شيئاً لم يحدث

хlун хилла цигахь? ماذا حدث هناك ؟

хуьлуш долчух лаьцна дийца! تكلم عما يحدث

хlун хилла? ما الأمر ، ماذا حدث ؟

хикхуьйсург

хила ма-дезза (дезzарг) хили цунна حصل له ما كان يجب أن يحصل

и лор хир ву سوف يصبح طبيباً

хилча хlун ду !? وإن كان

цlахь хилча ван везара и كان يجب أن يأتي ما دام في البيت

хlуъу хилахь а مهما حصل

воккха хилла иза هو كَبِرَ

хирг хир аьлла! ليكن ما يكون

цIахь хила мега и قد يكون في البيت ، من المحتمل أنه في البيت

хила тарло (хила мега) قد يكون ، من المحتمل ، ربما ، قد يحدث

шуна хезна хила тарло من المحتمل أنكم سمعتم

ахь бохург бакъ хила тарло (мега) قد يكون ما تقوله صحيحاً

и гар ца хилира сан لم تتسن لي رؤيته

хилаза (хиланза) ца долу لا بد منه

мичахь хир ву хьо кхана? ؟ أين ستكون غداً

ца хуьлчу далахь (даьлча) إذا كان لا بدّ من ، إذا اضطر الأمر

ца хуьлчу далахь, гIур ву со سوف أذهب إذا اضطررت لذلك

* хуьлу олий ца хуьлу (لذا يجب الاحتياط لأي طارئ) بقدومها (لا تنبئك (الأمور ، المصائب

хила 2 {xila}[хуьлу, хилира, хилла, хир ду] يمتلك ، يملك ، يقتني

дукха ахча ду цуьнгахь يملك كثيراً من المال

хила 1{xila}[хуьлу, хилира, хилла] ينضج . يستوي

стоьмаш хилла نضجت الثمار

жижиг хилла أستوى اللحم ، نضج اللحم

хила 3 {xila}[хуьлу, хилира, хилла] يتحول إلى

хилакъорг (ю) {xilaqorg} سد صغير لحفظ الماء الجاري

хилале {xilale} قبل حدوث ، قبل وجود ، قبل النضج

хилам (бу) -аш (бу) {xilam} (оьр. явление) حادث ، ظاهرة

Iаламан хиламаш (оьр. явления природы) ظواهر الطبيعة

хилар (ду) {xilar} (مصدر) حدوث ، حصول ، وجود ، نضج ، اقتناء ، امتلاك

йоl хаза хиларх пайда бац , хьекъал долуш ца хилча

لا فائدة من كون الفتاة جميلة ، إذا لم تكن عاقِلة

хьо цIахь хилар догдоху ас أتمنى أن تكون موجود في البيت

иза бакъду-дац хиларе хьаьжна доцуш بغض النظر عن كونه صحيحاً أم لا

хи-лаьттан {xi-la'ttan} (оьр. земноводный) برمائي

хилдехьара {xildexhara} (хин дехьара) ما (من) وراء النهر

хилийта {xileeta} يجعله (يحدث ، يصير ، يكون ، يَضج ، يستوي ، يملك)

сан керахь хилча, доллу адамаш дика хуьлуьйтур дара ас

لو كان الأمر بيدي لجعلت جميع البشر طيبين

хуьлуьйтур вай хьо бакъ (صادق) لنفرض أنك محق

хилларг (ду) хилларш ду {xillarg} حدث

дуьненаюкъара хилларг حدث عالمي

тахана хилларш أحداث اليوم

хилуьттург (ю) {xiluetturg} (бецан цIе) نوع من الأعشاب

хими* (ю) {ximi}[-н, -на, -но, -га] كيمياء

хинбад (ю) {xinbad} (оьр. кулик) الشُّنقب (طائر مائي)

хIор хинбедо а шен Iам хестабо (المعنى العام) عكر (لا أحد يقول عن زيته

хинбухаракема (ду) {xinbuxarakema} (оьр. подлодка) غوّاصة

хингал (ду) -ш ду {xingal}[ан, -на, -о] فطيرة القرع (فطيرة محشوة بالقرع)

хиндахка (бу) хиндехкий ду {xindaxka} (оьр. водяная крыса) جرذ الماء

хиндерг (ду) {xinderg} الغيب ، ما سوف يحصل

хиндерг Дела воццунна хуур дац لا يعرف الغيب إلا الله

хиндолчуьнан ойла ян еза يجب أن نفكر بما سوف يحدث

хиндерг хаа يعرف الغيب ، يتنبأ

хиндерг хаар معرفة الغيب ، تَنبؤ

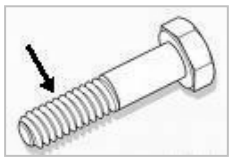
хиндерг дийца يتكلم بالغيب ، يتكهَّن

хинжа (бу) хинжий ду {xinzha} 1- صُؤَابة (بيضة القمل) (оьр. гнида) 2- دودة خيطية طفيلية

[хинжин, хинжина, хинжо] (оьр. нитчатка) دقيقة تعيش في برك المياه الراكدة

хинжбуц (ю) {xinzhbuc} (оьр. куриное просо) عشب الصُؤابة

хинкl (ю) -аш ю {xink'}[-ан, -ана, -о] (хьуьнклаш) فُواق

хинклаш яха يَفوق فَوَاقاً

хьуьнклаш кхетта цунна أصيب بالفواق

хинчо (бу) хинчоьш ду {xincho}[-ьнан,-ьнна,-ьно] دودة الماء (دودة شعرية) хир

(чо санна а болуш, хи чохь хуьлуш болу зене нlаьна бу)

хир (ду) -аш ду {xir}[-ан, -ана, -о] (тхир) سن قلاووظ (لولب) ، سن الماسورة أو البرغي

(оьр. винтовая нарезка)

хир даккха يعمل سن لولبي

биргlанна хир даккха يسنّن الماسورة

хир доккху чарх ماكنة أو آلة تسنين

хир долу хьостам برغي ، مسمار مقلوظ

* хир даллалц إلى آخر مدى

* хир хаддалц (أقصى درجات التعب) لدرجة الاعياء хиузург

хирг дан {xirg dan} يعمل ما يستطيع عمله

сайн хирг дан гlерташ ву со أحاول عمل ما استطيع عمله

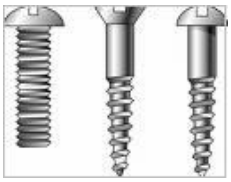
* хирг хир (ккунах) / ша хирг хилхьара ليحدث ما يحدث

хирло (ву) {xirlo}[-чун,-чунна,-чо,-чуьнга] (оьр. сверловщик) عامل على المثقب

(хирдаккхархо, хир даккхаран говзалла йолу белхало ву)

хирург* (ву,ю) -аш бу {xirurg} جرّاح

хирурги* (ю) {xirurgi}[-н, -на, -но, -га] جراحة

деган хирурги جراحة القلب

юкъара хирурги الجراحة العامة

хирхьостам (бу) {xirxhostam} برغي

хита (ю) -наш ю{xita} (наьрсах тера хасстом бу) فقّوس хирхьостам

хитта {xitta}[хуьтту, хиттир а, хиттина] وَصَّل ، يوصِل ، يُثبّت (فعل تكراري من хотта)

хиузург (ю) {xiuzurg} (оьр. водокачка) مضخة ماء

хитухург (ю) {xituxurg} (зебар ю) رشّاشة الماء

хитlедалар (ду) {xit'edalar} طوفان ، فيضان

хитlехао цамгар (ю) {xit'exao camgar} داء الزهري ، سفلس

(оьр. сифилис) (чlурам-цамгар)

хих {xix} هيا (كلمة تقال للثور لحثه على السير)

хихдаккха {xixdakkxa} ينقل أو يقل عبر النهر (فعل للمفرد)

хихдала {xixdala} يجتاز أو يعبر النهر (فعل للمفرد)

хихдан {xixdan} يثير أو يتحرّش (بالكلب) ، يبعد ، ينابذ (شخص) ، يحث ، يعجّل

хичаш (ю) {xichash} تصعيرة ، حركة بالوجه للتحرّش أو المشاكسة

хичаш ян يُصعّر وجهه أو خده ، يغيظ أو يتحرّش ب

хоа {xoa}[хоьа, хоьира, хоьына] يَسع ، يتّسع

ховха {xawxa} (кlеда) طري ، غَضّ ، ناعم ، حنون ، رقيق ، رخيم

ховха бецаш أعشاب غضّه

ненан ховха куьйгаш يدا الأم الناعمة

ховхалла (ю) {xawxalla} طراوة ، نضارة ، غضاضة ، رخامة ، نعومة ، رقة ، حنان

ховша {xawsha}[ховшу, хевшира, хевшина] (ховжа) يجلس ، يقعد ،يركب (فعل للجمع)

ховшо {xawsho}[ховшадо, ховшийра, ховшийна] (ховжо) يُجلِس ، يُقعِد (فعل للجمع)

ходана (ю) {xodana} مقطع

пурх ходана مقطع عرضي

яхаллин ходана مقطع طولي

хожбаш (ю) {xozhbash} لفت

хола (бу) -наш ду {xola}[-нан, -нна, -но] كومة (من الدريس أو الحشيش) ، كدس

(литтанал алсам, рогlал кlезиг горга а, лекха ваьштайиллина йол)

хола бан يكوم الحشيش

холмач (ю) -аш ю {xolmach} (луьйца) سحر يعمل لشخص حتى يصاب بسوء ويدفنه في الأرض

[-ан, -на, -о] (стагана вон хIума хилийта динарг, лаьттах юллуш хилла)

холмач йолла يعمل له سحر ويدفنه في الأرض

холмачхо (ву,ю) {xolmachxo} الساحر الذي يعمل تلك الأمور ليضرّ الناس

[-чун, -чунна, -чо]

холхаз (ду) -аш ду {xolxaz}[-ан, -на, -о] (оьр. каракуль) فرو أستراخان

холхазан куй قبعة من الفرو الأسترخاني

холчохь хила {xolchoxh xila} يكون في ضيق أو مِحنة

тхо чlогlа холчохь ду نحن في ضيق شديد

холчу дала {xolchu dala} يتضايق ، يتكدر ، يغتم (فعل للمفرد)

холчу далийта {xolchu daleeta} (فعل للمفرد) ضايق ، كدر ، يجعله يغتم хитухург

холчу хlотта {xolchu hotta} (холчу дала)

холчу хlотто {xolchu hotto} (холчу далийта)

хонкар (ву) {xonkar}[-ан, -на, -о] (туркойн паччахь, яхначу заманчохь) السلطان العثماني

хоо {хоо}[хоадо, хоийра, хоийна] يوسعه في ، يدخله في

хорам (бу) -аш бу {хоram}[-ан, -на, -о] اختناق

хорам бан يخنق

хорам хила يختنق ، يشعر باختناق

дагна хорам хилла

хорбаз (ю) -аш ю {xorbaz}[-ан, -на, -о] بطّيخ أحمر

хорбазан дог لب البطيخ

къорза хорбаз بطيخ مبرقع

хорбаз йохо يقطّع البطيخة

хорбазан цахцар شرحة بطّيخ

хорсам (ю) -аш ю {xorsam}[-ан, -на, -о] فجل хорсам

кIайн хорсам لفت

хорха (ю) -наш ю {xorxa}[-нан, -нна, -но] 1- عقدة السيف (عقدة أو خصلة زينية عند مقبض السيف) 2- خيط في نهايته شرشوبة على شكل خصلة للزينة 3- عذق عنقود العنب

кемсийн хорханаш عذق العنب

хорцу цергаш (ю) {xorcu cergash} (оьр. молочные зубы) أسنان لبنية

хорша (ю) {xorsha}[хоршин, хоршина, хоршо, хорше] حمى

хорша ян يصاب بالحمى

цомгушчунна хорша еана أصيب المريض بالحمى

хорша еана ву иза هو محموم

хоска (ю) -наш ю {xoska} (пIаьлдиг ду) حقيبة من الجلد يحملها المسافر

[-нан, -нна, -но] (некъахочун цIоканан тIоьрмиг бу)

хоти (ду) хотеш ду {xoti}[-н, -на, -но, -га] مرج ، طرف حرش أو غابة خالية من الأشجار

(дитташ доцу хьуьнан дакъа, хьуьнан йист) (оьр. опушка)

хотта {xotta}[хутту, хоьттира, хоьттина] وصّل ، يوصل ، يربط بِ . يثبّت ،يركّب

хоттадала {xottadala} يتصل ب ، يرتبط ب ، تثبّت ، يتركّب ، يلتحم (كسر العظم)

хотталург дожар (ду) {xottalurg dozhar} (оьр. вещественный падеж) حالة الربط (نحو)

хоттар {xottar} توصيل ، ربط ، وصل ، تركيب ، تثبيت (مصدر)

хоттарг (ю) -аш ю {xottarg}[-ан, -ана, -о] (оьр. сустав) مفصل

дегIан хоттаргаш مفاصل الجسم

хоттарш (ю) {xottarsh} (оьр. поясница) الفقرات القطنية : فقرات أسفل الظهر (تشريح)

хоттаршкахь лазар ألم أسفل الظهر (في الفقرات القطنية)

хох (бу) хохаш бу {хох}[хохан, хохана, хохо] بصل

хохийн кочар ربطة أو ضمة بصل

хохийн топ ساق البصل

хояхар (ю) -ш ю{хоуахаr} (оьр. хмель) حشيش الدينار : نبات معمر من فصيلة القنبيات ينبت في الشرق ويزرع في أوروبة حيث تستعمل مخاريط أزهاره في تعطير البيرة

хоьттина дош (ду) {xoettina dosh} كلمة مركبة (نحو)

хоьттина яздан {xoettina yazdan} (элпаш вовшех хуттуш яздан) يكتب بأحرف متصلة

ху (ю) -наш ю {ху}[-нан, -нна, -но] (оьгIазло тIеяр ду) سُخط ، غيظ

ху ян (моха ян) يتملكه السخط أو الغيظ

худа {хuda}[худу, хуьйдира, хуьйдина] يمتص ، يتشرّب

лаьтто хи худу التربة تمتص الماء

худадала {хudadala} يُمْتَص ، يضمر

юьхь тlехь худавелла иза ضمر وجهه

худар (ду) {хudar} امتصاص (مصدر)

худар (ду) -ш ду {хudar}[-ан, -на, -о] عصيدة

худар даа يأكل العصيدة

дуган худар عصيدة الأرز

ахьаран худар عصيدة من دقيق الذّرة

довха худар даа а дац атта حتى العصيدة السّاخنة ليس من السهل تناولها ، بمعنى أنّه كل شيءٍ صعب في هذه الحياة (مثل)

* худар дан يعمل خبيصة (فوضى ، كركبة)

хумпlар

худийта {хudeeta}[худуьйту, худийтира, худийтина] يجعله يمتص

худург (ю) -аш ю {хudurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. губка – для мытья) إسفنجة ، إسفنج

...хула {...хula} تأتي في نهايات الأسماء أو الضمائر لإعطائها معنى : عبر ، عن طريق ، من خلال

мича некъахула вахара иза? عبر أي طريق ذهب ؟

цуьнгахула хlумма а хуур дац хьуна لن تعرف أي شيء عن طريقه

хулст (ю) -аш ю {хulst}[-ан, -ана, -о] (кехатех ловзаран тайпа) من أنواع الألعاب بورق الشدة

хулчи (ю) хулчеш ю{хulchi} خفّ من الجلد الخام غير المدبوغ خاص للمسير على الجبال

[-н, -на, -но, -га] (ламчохь лелош болу кларх)

хумпlар (ю) -ш ю {хump'ar}[-ан, -на, -о] (тапчин ботт ю) قراب أو جراب المسدس

хур (ду) {хur} شخير

хур дан شخر ، خرّ

набарх хур до цо هو يشخر في النوم

цициго хур до القطّة تخرخر

худург

хурам (ю) -аш ю {хuram}[-ан, -на, -о] (лерг хадийнарг) أصلم ، مقطوع الأذن

хурма (ю) -наш ю {хurma}[хурмин, хурмина, -но] (оьр. финик) بلح ، تمر

хутал (ю) -ш ю{хutal} ساق النباتات المتسلقة أو التي تمتد على سطح الأرض

[-ан, -на, -о] (хорбазан, гlабакхан, наьрсан буц)

хутал-буц (ю) {хutal-buc} (оьр. плющ) لبلاب : نوع نبات متسلّق

хут (ду) хуьташ ду {хut}[хуьтан, хуьтана, хуьто] مخمل (نوع قماش)

хуьте клади (оьр. бархатный) قماش من المخمل

хуттург (ю) -аш ю {хutturg} (оьр. союз – грам.) حرف عطف (نحو)

хууш {хuush} معروف ، معلوم ، قادر على مأخوذ من хаа 1,2

хlара хlума хууш ду هذا أمر معروف (معلوم)

лийча хууш вац иза هو غير قادر على السباحة

ца хууш (бехк ма билла!) (أُعذرني) عفواً ، آسف

ца хууш кхийтира со цунах اصطدمت به من دون قصد

хууш ма-хиллара كما هو معروف

хуъушехь {xu'ushexh} متعمداً ، قصداً

хуъушехь дан يتعمد فعل

хуъушехь стаг вер القتل العمد

хуьйсахо (ву) {xiesaxo} (хесан хехо) حارس حوض الزراعة

хуьлда {xuelda} (хуьлийла) ليكن ، للرجاء أو للتمني

де дика хуьлда шун طاب نهاركم ، ليكن نهاركم سعيداً

толам хуьлийла шун نرجو لكم النصر

декъала хуьлда (хуьлийла) шу بوركتم ، لتهنؤا

хуьлу {xuelu} (хила) يصبح ، يصير ، يكون ، يساوي

пхеанна тlе шиъ тоьхча, ворхl хуьлу خمسة زائد اثنين يساوي سبعة

кху сохьтехь и цlахь хуьлийла дац هذه الساعة لا يمكن أن يكون في البيت

lай буьйсанаш еха хуьлу الليالي في الشتاء تصبح طويلة

хуьлуш хила {xuelush xila} (хилар) بمعنى تدريجياً أو شيئاً فشيئاً (حسب اختلاف الفعل)

сих ма ло, lемуш (lему-уш) lемар ву хьо لا تستعجل ، سوف تتعلم شيئاً فشيئاً

хи шеллуш (шеллу-уш) шеллур ду سوف يبرد الماء تدريجياً

алапа тlекхетуш (тlекхету-уш) тlекхетар ду سوف يزيد الراتب تدريجياً

хуьнжар (ду) -ш ду {xuenzhar} حزام مجدول من الصوف أستعمل للسروال

(хечин баьрчах тосуш долу, тlергlан тех дуцуш дина доьхка)

хуьрсиг (ю) -аш ю {xuersig}[-ан, -на, -о] (оьр. поросёнок) (херси) خنَّوص (صغير الخنزير)

Хь (Xh)

Хьаьжин-цIа (Xha'zhin-c'a)

..хь {..xh} تأتي في نهاية كثير من الأفعال لإعطائها معنى الرجاء

алахь соьга! قل لي من فضلك ، قل لي إذا سمحت

гайтахь соьга! أرني من فضلك

..хьа {..xha} تأتي في نهاية الضمائر أو الأسماء لإعطائها معنى (جهة)

цуьнгахьа хьаьжира со نظرت جهته

соьгахьа велира иза أيدني ، وقف إلى صفي

хьа {xha} من (للعاقل ، في حالة الفاعل)

хьа элира хьоьга? من قال لك ؟

хьа яздина хIара жайна? من ألف هذا الكتاب ؟

хьа (ю) {xha}[-н, -на, -но] (дегI дика ца хилар) توعُّك ، انحراف الصحة

хьаа {xhaa}[хьаьа, хьаьира, хьаьъна] 1- يصفى (للسوائل) 2- يَفِشّ (للورم ، يخف ويهبط)

хи хьаьъна تصفّى الماء

йистина меттиг хьаьъна فشّت المنطقة المنتفخة

дестар хьаьъна فشّ الورم

коьртера бен хи ца хьаьа (مثل) لا يكون الماء صافياً إلا عند رأس منبعه

хьабдан {xhabdan} يغمض

бIаьргаш хьаббан يغمض عينيه

бIаьргаш хьаббина волавала يمشي مغمض العيني

хьага {xhaga}[хьаьга, хьаьгира, хьаьгна] 1- يتوق إلى، يشتاق إلى ، يُتعطَّش إلى 2- يغبط

сайн ваша гарх хьаьгна ву со اشتقت لرؤية أخي

церан дахарх хьаьгира со غبطتهم على حياتهم

хьагар (ду) {xhagar} شوق ، توق (مصدر)

Даймахках хьагар شوق إلى الوطن

хьагдала {xhagdala} يعطش ، يظمأ

чIорIа хьагвелира со أنا عطشت جداً

хьагадалар (ду) {xhagadalar} عَطَش ، ظمأ (مصدر)

хьагдалийта {xhagdaleeta} يجعله يعطش أو يظمأ

хьагдан {xhagdan} يُعطِّش ، يُظمئ

хьагийта {xhageeta}[хьогуьйту, хьагийтира, хьагийтина] يجعله (يتوق إلى ، يَشتاق إلى)

хьаго 1(ю) {xhago}[-нан, -нна, -но] (хьогалла) عَطَش ، ظَمأ

хьаго 2 {xhago}[хьагадо, хьагийра, хьагийна] يُتوّق إلى ، يُشوّق إلى ، يُعطِّش إلى

хьагI (ю) хьаьгIнаш ю {xhagh}[хьогIан, хьогIана, хьогIо] حسد ، حقد

хьагI лело يكن الحقد أو الحسد تجاه

ас хьоьца хьагI ца лелайо أنا لا أحسدك

* хьагI-гамо лело يكن الحقد والضغينة

хьагI-буц (ю) {xhagh-buc} (оьр. вьюнок) اللبلاب : نوع من أنواع النباتات المتسلقة

хьада {xhada}[хьоду, хьаьдира, хьаьдда] ينطلق ، يسعى بسرعة ، يركض (فعل للمفرد)

мича хьаьдда воьдуш ву хьо? إلى أين أنت منطلق ؟

хьаьдда ваха يذهب بسرعة

хьаьдда лела يتحرك أو يتنقل على نحو سريع

* хьаьдда-ведда في حركة دؤوبة مستمرة

хьадал (ву,ю) хьадалш бу {xhadal} (хьадалча) مراسل

хьадала {xhadala} 1- يتحرك 2- يستطيع أن يحرّك أو ينبه

хьадалча (ву,ю) хьадалчаш бу {xhadalcha} ساع ، ذنب (للاستهزاء)

хьаданн {xhadann} يُحرّك . يُنبّه ، يُزعج (من نومه أو من مكانه) . يثير ، يَنبُش

вижначуьра хьо хьеван ца лиира суна لم أرغب أن أنبهك من نومك

хьаж (ду) хьаьжнаш ду {xhazh}[хьаьжан, хьаьжана, хьаьжо] جبهة ، جبين

хьаж юккъе шад хIотто يقطب حاجبيه

хьажа {xhazha}[хьожу, хьаьжира, хьаьжна] ينظر إلى ، يلقي نظرة ، يتطلع إلى ، يشاهد ، يطل ، يفتش ، يتفقد ، يفحص ، يعاين ، يراقب ، يعتني ب ، يهتم ب (فعل للمفرد)

соьга хьаьжира иза هو نظر إلي

телевизоре хьажа يشاهد التلفاز

шун чанташка хьажа мегар дуй? هل يمكن تفتيش حقائبكم ؟

дегIах хьажа يفتش ملابسه

цIийнах хьажа يفتش البيت

берашка со хьожур ву أنا سوف أعتني الأولاد

лор цомгушчуьнга хьаьжира الطبيب فحص المريض (كشف عليه)

цомгушчуьнга хьажа يعتني بالمريض

* малх хьаьжна де يوم مشمس

хьожуш хила يراقب ، يعتني ب

хьаьжча بالنظر إلى ، مقارنة مع

ахь суна динчу гIуллакхе хьаьжча بالنظر إلى ما قدمته لي من خدمة (عمل)

хьажадала {xhazhadala} فعل احتمالي مأخوذ من فعل хьажа

хьажам (бу) {xhazham} (оьр. направленность) نزعة ، اتجاه

романан юкъараллин хьажам النزعة الاجتماعية للرواية

хьажар (ду) {xhazhar} نظر ، مشاهدة ، تفتيش ، تفقد ، فحص ، اعتناء ، معاينة (مصدر)

хьажархо (ву,ю) хьовсархой бу {xhazharxo}[-чун, -чунна, -чо] مشاهد (مشاهدون)

хьажахlотта {xhazhahotta} يزور ، يعود (مريض مثلاً) ، يذهب لتفقد أو لمعاينة

цомгушчуьнга хьажахlота вахара со ذهبت لزيارة المريض

хьажийта {xhazheeta}[хьожуьйту, хьажийтира, хьажийтина] فعل حثي مأخوذ من فعل хьажа

со цуьнга хьажийта دعني أنظر إليه

цомгушчуьнга лор хьажийта دع الطبيب يكشف على المريض

хьажо {xhazho}[хьажадо, хьажийра, хьажийна] يسدد ، يصوب ، يشير . يوجّه (فعل للمفرد)

топ хьажо يسدد البندقية

пlелг хьажо يشير بإصبعه

балха хьажо يوجهه إلى العمل

хьажо-пlелг (бу) {xhazho-p'elg} الشّاهد (إصبع الشاهد)

хьайна (ю,ву) {xhaina} شَبِق ، شَبِقة

хьаийта {xhaeeta}[хьоуьйту, хьаийтира, хьаийтина] يجعله يصفى (للسوائل) 2- يجعله يفشّ

хьайба 1(ду) -наш ду {xhaiba}[-нан, -нна, -но] (бежан) بهيمة

хьайба 2 (ю) -наш ю {xhaiba}[-нан, -нна, -но] (орь. айва) شجرة السفرجل أو ثمرها

хьайбаналла (ду) {xhaibanalla} بهيمية

хьайн {xhain} خاصتك

хьайн дош ма дохаде! لا تنكث بوعدك

хlара жайна, хьайниг дуй? هذا الكتاب ، هل هو لك ؟

хьайц {xhaic}(хьелий доладалийта олу дош) عبارة تستعمل لزجر الأبقار لحثّها على السير

хьакха 1(ю) -рчий ю {xhakxa}[хьакхин, хьаккхина, хьакхо] خنزير

хьакхин жижиг لحم الخنزير

хьакха 2 {xhakxa}[хьокху, хьаькхира, хьаькхна] يختلف المعنى حسب الاسم الذي يسبقه ، أنظر للأمثلة المتنوعة

кlа хьакха يحصد القمح

йол хьакха يحشّ الحشيش

мангал хьакха يحشّ بالمحشّ

воттана хьакха يقشط بفارة النجّار

херх хьакха ينشر بالمنشار

иту хьакха يَكوي

цlаьнкъа горгам хьакха يمسح الأرضية بالخرقة

бепиг тlе налха хьакха يدهّن الزبدة على الخبز

куьг хьакха يمسح بيده

басар хьакха يدهن ، يصبغ

гата хьакха يمسح بالمنشفة

мохь хьакха يصيح ، يصرخ

мох хьаькхира هبت ريح

хьакхар хьакха يشحّم

хьайба 2

урс хьакха يذبح

хьун хьакха يقطّع أشجار الغابة

хьакхадала {xhakxadala} хьакха فعل احتمالي من فعل 2- 2- يمت ب 1- يحتك ب ، يلامس

нel цIаьнкъах хьакхалуш ю يحتك الباب بالأرضية

когаш лаьттах хьакхабелира сан لامست رجلاي الأرض

и хьох хьакхалуш дац هذا لا يمت إليك بصلة

хьакхалгla (ю) {xhakxalgha} (оьр. руинцы) أطلال ، خرائب

хьакхар 1(ду) {xhakxar} مصدر من فعل хьакха

кla хьакхар حصد القمح

хечина иту хьакхар (тохар) كي البنطلو

хьакхар 2 (ду) {xhakxar}[-ан, -на, -о] شحمة ، شحم

клежашна хьакхар хьакха يُشحّم المفصلات

хьакхаран еххоаш غدد دهنية

хьакхар-чиркх

хьакхар-чиркх (бу) {xhakxar-chirkx} (оьр. свеча) (чlурам-чиркх) شمعة

хьакхийта {xhakxeeta}[хьокхуьйту, хьакхийтира, хьакхийтина] فعل حثي مأخوذ من хьакха

хьакхин орам (бу) {xhakxin oram} (оьр. свиноройка) نبات جذر الخنزير

хьакхо {xhakxo}[хьакхажо, хьакхийра, хьаккхийна] يعجّن ، يعجن ، يدعك ، يصرّ ، يمرّغ ، يدلّك

бод хьакхо (хьен) يعجّن العجين

йиттина хlуманаш хичохь хьакхо يدعك الغسيل في الماء

цергаш хьакхо يصرّ (يكزّ) الأسنان

лаьттах хьакхо يمرّغ بالأرض

белшаш хьакхо يدلك الأكتاف

хьакхолг (ю) -аш ю {xhakxolg}[-ан, -ана, -о] (оьр. щиколотка) رسغ хьакхолг

хьакъ* (ду) хьаккъаш ду {xhaq} حقّ

[хьокъан, хьокъана, хьокъо, хьокъе]

иза лара хьакъ ду هذا جدير بالاعتبار

хьакъ долу тalзар дан деза цунна يجب أن يُعاقب العقاب العادل

хьакъ дladала يؤدي الحق

хьаккъаш а, декхарш а الحقوق والواجبات

хьал 1(ду) хьелаш ду {xhal}[хьолан, хьолана, хьоло] حالة ، وضع ، ظرف

хlун хьал ду хьоьгахь? كيف حالك ؟

дикачу хьолехь ву иза هو في حالة جيدة

лазийначуьнгахь вон хьал ду حالة المصاب سيئة

нехан хьал وضع الناس

кегийрхойн хьал وضع الشباب

дахаран хьелаш ظروف الحياة

могашаллин хьал الحالة الصحية

дуьненаюкъара хьал الوضع الدولي

юкъараллин хьал الحالة الاجتماعية

хьелашка хьаьжжина حسب الظروف

цомгушчуьнгара хьал могушчунна ца хаьа السليم يجهل حال السقيم

доьхна хьал حالة متردية ، وضع متردي

хьал 2 (ду) {xhal}[хьолан, хьолана, хьоло] (таро) غنى ، ثروة

хьал долуш ву иза هو غني ، هو ذو ثروة

хьал долуш мотт لغة غنية

хьал 3 (ду) {xhal}[хьолан, хьолана, хьоло] (ницкъ) مقدرة ، استطاعة

хьалагlатта хьал дац сан ليس في استطاعتي الوقوف

хьала {xhala} 1- إلى الأعلى ، إلى فوق 2- بادئة تسبق كثير من الأفعال لإعطائها معنى (إلى الأعلى)

* хьала-охьа تقريباً

хьалаайа {xhala aia} يرفع

байракх хьалаайа! ارفع العلم

куьг хьалаайа يرفع يده

хьалагlатта {xhala ghatta} ينهض ، يقوم ، يَنهض من الفراش أو النوم (فعل للمفرد)

со тахана хьалхе хьалагlаьттира نهضت اليوم باكِراً

хьалагlатто {xhala ghatto} يُنْهِض ، يُوقّف ، يُنْهِض من الفراش أو النوم (فعل للمفرد)

хьалагlовтта {xhala ghawtta} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьалагlатта

хьалагlовтто {xhala ghawtto} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьалагlатто

хьаладаккха {xhala dakkxa} 1- يرفع ، يعلّي ، يُصعّد 2- يُرقّي ، يُرقِّع (في وظيفة) (فعل للمفرد)

балхахь хьалаваьккхира со رقوه في العمل (حصل على ترقية)

хьаладала {xhala dala} 1- يصعد ، يطلع ، يرتفع ، يتصاعد ، يقلع 2- يرتقي ، يترقى ، يُرقّع (في وظيفة أو منصب) (فعل للمفرد)

лами тlехула хьалавала يطلع على السلمِ

шолгlачу гlат тlе хьалавелира со صعدت إلى الطابق الثاني

мох- кема хьаладелира أقلعت الطائرة

хи хьаладаьлла ارتفع منسوب النهر

белхан эвсаралла дикка хьалаяьлла إنتاجية العمل ارتفعت بشكل واضح

хьаладалийта {xhala daleeta} فعل حثي مأخوذ من فعل хьаладала

хьаладан {xhala dan} (хьалакарчо – пхьуьйшашна) يرفع أكمامه ، يشمر عن ساعديه

пхьуьйшаш хьаладина цо يشمر عن ساعديه

хьаладаха {xhala daxa} يذهب أو يتجه إلى الأعلى . يرتفع

хьалагlур ду вай سوف نذهب إلى فوق

куьг хьаладахара цуьнан ارتفعت يده

хьаладаха {xhala daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьаладаккха

хьаладахийта {xhala daxeeta} فعл حثي مأخوذ من فعل хьаладаха

бераш хьаладахийта! دع الأولاد يذهبوا إلى فوق

куьйгаш хьаладахийта! ارفع يديك

хьаладахьа {xhala daxha} يأخذ أو يحمل إلى الأعلى أو إلى فوق

хьаладовла {xhaladawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьаладала

мехаш хьалабевлла ارتفعت الأسعار

хьалакхиа {xhala kxia} يَكبُر ، ينشأ ، ينمو

хьалакхио {xhala kxio} يربي ، ينمّي ، يستنبت

хьалакхосса {xhala kxossa} يقذف إلى الأعلى

буьрка хьалакхосса قذف الكرة إلى الأعلى

хьалаоза {xhala oza} يسحب إلى فوق ، يرفع

кирхьа хьалаоза يرفع الستارة

хеча хьалаоза يرفع البنطلون

хьала-охьа {xhala-oxha} في كل الأحوال ، ما لا يقل عن ، تقريباً

хьала-охьа итт туьма хир бу цуьнан мах ثمنه في كل الأحوال مائة روبل

хьалахьажа {xhala xhazha} ينظر إلى الأعلى (فعل للمفرد)

хьалаэккха {xhala ekkxa} يقفز ، يقفز من وضعية الجلوس أو النوم (فعل للمفرد)

хьал-дахар (ду) {xhal-daxar} (токхо) رخاء ، هناء ، رفاهية

хьал-де (ду) {xhal-de} الوضع ، الحالة

хьал-де хатта يسأله عن أحواله

шун цIахь хьал-де муха ду? ؟ كيف الوضع عندكم في البيت

вахаран хьал-де къен долуш вара иза كانت حالته المعيشية فقيرة

хьалдерг , хьалдолу {xhalderg} غني ، ثري ، موسر ، ذو سعة

хьалкха (ю) хьалкханаш ю {xhalkxa} (обр. серёжки плоские) أقراط أو حلق مسطّح

хьалнехьа {xhalnexha} باتجاه الأعلى

хьалха {xhalxa} أولاً ، قبل ، سابقاً ، في السابق

хьалха ойла е, тIаккха жоп ло! فكّر أولاً ثم أجب

доллучул хьалха قبل كل شئ

массарал хьалха قبل الجميع

хьалха дуьйна في السابق ، منذ البدء ، من قبل

хьалха дуьйна ву и таро йолуш هو ثري منذ البداية

пхи шо хьалха قبل خمس سنوات

хьалха муха вара и хьоьца? ؟ كيف كان معك في السابق

хьалха санна كما في السابق

хьалха {xhalxa} 1- أمام ، إلى الأمام ، في الأمام ، في المقدمة 2- بادئة تسبق كثير من الأفعال لإعطائها معنى (أمام ، إلى الأمام ، في الأمام)

суна хьалха أمامي

хьалхадаккха {xhalxa dakkxa} 1- يُقدّم (يجعله في المقدمة) 2- يُنجّي من ، يُعفي من (فعل للمفرد)

воккха стаг хьалхаваьккхира ас قدمت الرجل الكبير

аьтту ког хьалхабаккха قدّم رجله اليمنى

хьалхадала {xhalxa dala} 1- يتقدم ، يسبق 2- ينجو من ، يُعفى من (فعل للمفرد)

сан говр хьалхаелира تَقدم (سَبَقَ) حصاني

хьалхадаха {xhalxa daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьалхадаккха

везин Дела, хьайн Iазапах хьалхадаха ахь тхо اللهم نجنا من عذابك

хьалхадилла {xhalxa dilla} يضع أمام ، يضع في الأمام (فعل للمفرد)

хьешана шун хьалхадиллира ас وضعت المائدة أمام الضيف

хьалхадовла {xhalxa dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьалхадала

хьалхалера {xhalxalera} سابق ، سالف

хьалхалера зама الزمن السابق

хьалхара {xhalxara} أمامي . أول

хьалхара когаш الأرجل الأمامية

хьалхара меттиг яккха يحرز المركز الأولِ

суна хьалхара дlавала! تنحّ من أمامي

хьалхарчу дийнахь في اليوم الأول

шеран хьалхарчу беттанашкахь في الأشهر الأولى من السنة

хьалхарчу сохьтехь في الساعات الأولى

хьалхара гlо الإسعاف الأولي

хьалхара лела {xhalxara lela} يقوم عنه بالأعمال أو الخدمة

хьан гIуллакх дац цунна хьалхара лела ليس من شأنك أن تقوم على خدمته

хьалхататта {xhalxa tatta} 1- يدفع إلى الأمام 2- يُرشّح ، يُنسّب (لمنصب ما)

хьайн гlант жимма хьалхататта! ادفع كرسيك إلى الأمام قليلاً

хьалхауллург (ю) {xhalxa ullurg} مريول ، مئزر

хьалхахаа {xhalxa xaa} يجلس أو يقعد في الأمام (فعل للمفرد)

хьалхахула {xhalxaxula} من الأمام ، من المقدمة

хьалхахь{xhalxaxh} في الأمام ، في المقدمة

суна хьалхахь хиъна вара иза هو كان جالساً أمامي

хьалхахьа {xhalxaxha} إلى الأمام ، باتجاه الأمام

хьалхахlотта {xhalxa hotta} يقف أمام ، يمثل أمام

цунна хьалхахlотта ца хloьттира со لم أجرؤ على المثول أمامه

хьалхаэккха {xhalxa ekkxa} يقفز أمام ، يثب أمام (فعل للمفرد)

хьалхий-тlаьхьий {xhalxee-t'a'xhee} (тlаьхье-хьалхе) واحد تلو الآخر ، بتعاقب

хьалха яхна хан (ю) {xhalxa yaxna xan} الماضي الأسبق (نحو)

хьалхе (ю) {xhalxe}[-нан, -нна, -но] 1- مبكّراً ، باكراً 2- صدر ، مقدمة 3- أسبقية ، أولوية

хlинца а хьалхе ду ما زال الوقت باكراً

хьалхе веара иза حضر باكراً

церан хьалхенгахь في بدايتهم

хьалхе яккха يحوز على الأسبقية ، يحرز المرتبة الأولى

хьалхе яла يعطي الأولوية

* хьалхенаш صدر المرأة أو الفتاة

хьалхо (ву,ю) -й бу {xhalxo }[-чун, -чунна, -чо] (хьалдолу стаг) ثري ، موسر ، ذو ثراء

хьалххе {xhalxxe} مبكّراً ، باكراً ، مسبقاً

со хьалххе хьалагlаьттира نهضت باكراً

соьга хьалххе хlунда ца элира ахь? لماذا لم تقل لي مسبقاً ؟

хьама-кхаж (бу) {xhama-kxazh} (бIаьрг хилар) توعّك صحيّ (لا يعرف مصدره فيعزى إلى العين أو التعب النفسي)

хьама-кхаж хила я баккха يصاب بِسوء من العين الحسودة أو يتوعّك بسبب ضيم ما

хьан {xhan} خاصتك (للملكية)

хьан ваша أخوكَ (أخوكِ)

хьан {xhan }[хьов, хьайра, хьайна] يتهيج الجلد ، تصاب البشرة بالحساسية

хьанал {xhanal} شريف ، نزيه . حلال . بنزاهة

хьанал стаг شخص شريف

хьанал дахар حياة شريفة

хьанал болх бан يعمل بنزاهة

хьаналла (ю) {xhanalla} نزاهة ، حلال

хьандала {xhandala} 1- يَدْسَم ، يترطّب بمادة دهنية 2- يصبح خصباً

хьандан {xhandan} 1- يجعله دسماً ، يُرطّب بمادة دهنية 2- يُسمّد ، يُخصّب

куьйгаш хьандан يرطّب اليدين بدهون أو نحوه

латта хьандан يسمّد التربة

хьанех {xhanex} فلان

хьанех! يا فلان

хьанех-минех فلان علاّن

хьанна {xhanna} لمن (للعاقل)

хьаннаш (ю) {xhannash} غابات جمع لكلمة хьун

хьано (ю) {xhano}[-нан, -нна, -но] (хьоналла , хьеналла) دهن ، شحم (شحوم)

хьантIара {xhant'ara} (юхахьара, берана олуш ду) لعوب ، كثير الحركة (للطفل)

хьантIара дала (лела) (юхахьара лела) يتشاقى ، يكثر الحركة والضوضاء (للطفل)

хьара (ду) {xhara}[хьарин, хьарина, хьаро] 1- الطفح القُرّاصي (تحسس جلدي بسبب ملامسة نبات القرّاص)
2- تحسّس جلدي على شكل بثور حمراء تظهر على الجلد بسبب الإصابة مثلاً بالحصبة أو تحسّس جلدي لبعض الأطعمة.

(цхьана лазаро я нитташа къовзийча дегIана тIетуху цIен таммагIанаш)

хьарам {xharam} حرام ، غير نزيه . بشكل حرام ، بشكل غير نزيه

хьарамло (ю) {xharamlo}[-нан, -нна, -но] عدم النزاهة ، حرام

хьаргIа (ю) -наш ю {xhargha} (Iаьржа къийг) (оьр. черный ворон) (жагIжагIа) أنواع زاغ : من الغربان يقال له غراب الزرع وهو صغير نحو الحمامة أسود اللون

хьард (ю) хьаьрдаш ю {xhard}[хьаьрдан,хьаьрдана,хьаьрдо] بقايا العلف أو القش

(оьр. кормовой отход, сенная труха)

хьарса {xharsa}[хьорсу, хьаьрсира, хьаьрсина] يَذُرّ ، يَنْثُر (طحين أو نحوه)

хьархо (ву,ю) {xharxo}[-чун, -чунна, -чо] طحّان

хьарча {xharcha}[хьаьрча, хьаьрчина] 1- يلتف 2- يتجعّد 3- يتحمل (إثم ، دين ، غرامة)

тай когах хьаьрчира сан التف الخيط حول قدمي

бер шен ненах хьаьрчира التف الطفل بأمه

юргIанах хьаьрчина дIавижа ينام ملتفاً باللحاف

сиха хьаьрчаш кIади ду хIара هذا قماش يتجعّد بسرعة

церан къа хьаьрчар ду вайх سوف نتحمل إثمهم

сох гIуда хьаьрчина وقعت علي غرامة ، غُرِمت

хьарчо {xharcho}[хьарчадо, хьарчийра, хьарчийна] 1- يلفّ ، يُعصّب 2- يُقمّط ، يُغلّف 3- يُجعّد 4- يوقِع عليه (إثم ، دين ، غرامة مثلاً)

тай хьарчо يلف الخيط

чов хьарчо (ехка) يعصب الجرح

бер хьарчо يقمط الطفل

логах кортали хьарчо يلف الشال حول رقبته

декхар хьарчо يحمّل نفسه ديناً

гIуда хьарчо تقع أو يوقع عليه غرامة

хьаса (бу) хьесий ду {xhasa}[хьесан, хьесана, хьесое] ليف ، تيلة ، نسيج

дилхан хьесий ألياف العضلة

дилхан хьаса النسيج العضلي (تشريح)

синпхенийн хьаса النسيج العصبي (تشريح)

цхьаьнатуху хьаса النسيج الضّام (تشريح)

хьаьжкIан хьаса عذق الذرة

хьаста {xhasta}[хьосту, хьаьстира, хьаьстина] يلاطف ، يدلل ، يداعب

нанас шен бер хьаьстира دللت الأم طفلها

хьастагIа {xhastagha} (гIеххьа хан хьалха) قبل بضعة أيام

хьастадала {xhastadala} يتودد ل

цунна хьаста хIунда ло хьо? ؟ لماذا تتودد له

хьастар (ду) {xhastar} ملاطفة ، مداعبة (مصدر)

хьастийта {xhasteeta}[хьостуьйту, хьастийтира, хьастийтина] يجعله يدلل أو يلاطف

хьаткъа (ду) {xhatqa}[хьоткъан, хьоткъана, хьоткъо, хьоткъе] (чиш) بَوْل

хьаткъа сацар احتباس البول

хьатI (ду) {xhat'}[хьотIан, хьотIана, хьотIо, хьотIе] (хьаткъа) بَوْل

хьаха 1{xhaxa}[хьаьха, хьаьхира, хьаьхна] 1- يُنْهِك ، يضني 2- يصاب بالتسمم أو الدوار من دخان الموقد 3- يصاب بدوار المرتفعات أو البحر 4- يُقيّض

беха некъ хьаьхна тхуна السفر البعيد أضنانا

пеш хьохур ю хьуна (пешан кIуьрах вон хир ву хь) سوف تتضرر من دخان المدفأة

хIорд (кема) хьаьхна цунна أصيب بدوار البحر

лам хьаьхна цунна أصيب بدوار المرتفعات

яла хьаьхна борз гу тIе яьлла (مثل) الذئب الذي قُيض له الموت صعد على التل

хьаха 2 {xhaxa}[хьоху, хьаьхира, хьаьхна] (поппар хьаха) يُجَصص ، يُملّط

хьаха 3{xhaxa} والله ، للقسم أو للتأكيد

хьаха (хьаханора) дацара и ишта-м والله لم يكن هكذا

хьахар 1(ду) {xhaxar} تجصيص ، تمليط ، قصارة (مصدر)

хьахар 2 (ду) {xhaxar} التسمم أو التضرر من دخان الموقد . دوار (البحر أو المرتفعات) (مصدر)

кема хьахар دوار البحر

хьахо {xhaxo}[хьахадо, хьахийра, хьахийна] يذكر ، يُنوّه ب . يذكر (فلانة) من أجل خطبتها

иза цхьаьнгге а ма хьахаделахь لا تذكر ذلك لأحد

йол хьахо يذكر الفتاة من أجل خطبتها

хьацар (ду) -ш ду {xhacar}[-ан, -на, -о] عَرَق

хьач

хьацар дала يَعْرَق

хьацар даьлла суна أنا عرقان

хьацар тоха يَعرَق

корашна хьацар тоьхна عرقت النوافذ

хьацарш lийдадала يتصبب العرق

* хьацаран кIур хилла сох أتصبب عرقاً

хьацардалар (ду) {xhacardalar} تَعَرُّق (مصدر)

хьач (бу) хьечаш ду {xhach}[хьечан, хьечана, хьечо] (оьр. слива) ثمر الخوخ أو شجره

хьаша (ву,ю) хьеший бу {xhasha}[хьешан, хьешана, хьешо] ضيف

со шун хьаша ву أنا ضيفكم

хьаша кхаба يعيل الضيف

хьаша тIеэца يستقبل الضيف ، يستضيف ضيفاً

хьаша чукхайкха يدعو الضيف

хьаша ца воглучу хIусаме, беркат ца доглу البيت الذي لا يدخله الضيف لا تدخله البركة

хьаша ца везачу ненан бераш доьлхуш хуьлу (مثل) المرأة التي لا تحب الضيوف يكون أطفالها بكّائين

хьаша {xhasha}[хьошу, хьаьшира, хьаьшна] يدهس ، يدوس . يقمع ، يسحق

машено кIант хьаьшира دهست السيارة الولد

буц хьаша داس العشب

хьаьшна вен يقتل دوساً

хьашлагIа (ю) -ш ю {xhashlagha} (хIума а йиллина къовсар) مراهنة ، رهان

[-ан, хьашлагIна, хьашлагIо] (оьр. пари)

хьашлагIа йилла يراهن

хьашлагIа йиллина даккха يكسب بالرهان

хьашт (ду) -аш ду {xhasht}[-ан, -ана, -о] حاجة ، ضرورة ، مصلحة

хьашт хила يحتاج

суна ахча хьашт ду أنا بحاجة لمال

хьо цIахь хьашт ву царна هم بحاجة لك في البيتِ

дахаран хьашташ متطلبات (ضرورات) الحياة

юкъара хьашташ المصالح العامة

шен хьашташ хьалхаяха يُبدّي مصالحه

хьашт хиларе хьаьжжина حسب الحاجة

йоглучу набарна гIовла хьашт яц, бахначу безамна хазалла

хьашт яц (مثل) النعاس لا يحتاج فراشاً والعشق لا يحتاج جمالاً

царна хьаштверг дика белхало ву الذي يحتاجونه هو عامل جيد

шена хьаштерг дlаехьна цо أخذ ما هو بحاجة إليه

хьуна хьаштдерг хlун ду? ما الذي تحتاجه ؟

хьаштдолу кехаташ الأوراق المطلوبة

хьашдоцург ма леладе! لا يصدرن منك شيء غير لائق

хьаштдоцург ма дийца! لا تتكلم بما هو لا يليق

хьаштагlа مصالح

хьашт-дезарш (ду) {xhasht-dezarsh} (оьр. интересы) مرحاض ، بيت الخلاء ، تواليت

хьаштагlа (ю) -наш ю {xhashtagha}[-нан, -нна, -но] ذرة

хьаьаш (ю) {xha'ash} (хьаьжкlаш)

хьаьаш тило ينزع أغلفة الذرة

хьаьаш хьакха يحصد الذرة

хьаьвда (ду) хьаьвданаш ду {xha'wda} مِذوَد ، معلف : في الإسطبل أو الحظيرة يوضع فيه العلف للماشية

[хьаьвдин, хьаьвдина, -но] (оьр. кормушка для скота)

хьаьвхе (ю) -наш ю {xha'wxe}[-нан, -нна, -но] سفح الجبل الذي لا تصله أشعة الشمس

(малх ца кхочу, lиндагlа долу басе)

хьаьгlнаш (ю) {xha'ghnash} جمع لكلمة хьагl

хьаьдда ваха {xha'dda waxa} يذهب مسرعاً

хьаьдда лела {xha'dda lela} يجري مسرعاً ، يتحرك مندفعاً (للإنسان أو لأي شيء حي)

хьаьжан даьlахк (ю) {xha'zhan da'jaxk} (оьр. лобная кость) العظم الجبهي (تشريح)

хьаьжан даьlахкан юккъера херонаш جيوب العظم الجبهي

хьаьжалла (ду) {xha'zhalla} الحجّ

хьаьжалла дан يحج

хьаьжалла дехка (يلبس لباس الإحرام) يُحرم

Дала хьаьжалла къобалдойда хьан تقبل الله حجك

хьаьжжина {xha'zhhina} حسب ، بناء على ، بموجب

хьаьжин-цlа (ду) {xha'zhin-c'a} الكعبة ، البيت الحرام

хьаьжин-цlа ваха يحج ، يذهب إلى الحج

хьаьжин-цlера веана قدم من الحج

хьаьжкlа (ю) -ш ю {xha'zhk'a}[-ан, -на, -о] (хьаьаш) ذُرَة

хьаьжкlаш йотта يشوي الذرة

хьаьжкlин ботт غلاف الذرة

хьаьжо (ву) {xha'zho}[-чун, -чунна, -чо] حاجّ хьаьжкlа

хьаькам (ву) -аш бу {xha'kam}[-ан, -на, -о] حاكم ، قائِد ، مسؤول ، زعيم ، رئيس

лакхара хьаькам الحاكم (المسؤول) الأعلى

эскаран коьртера хьаькам القائد الأعلى للجيش

дика хьаькам – мохк, вон хьаькам – дохк بمعنى : الحاكم الجيد ينشئ دولة والسيئ يحيل دولته إلى ضباب أي خراب (مثل)

хьаькамалла (ду) {xha'kamalla} حاكمية ، قيادة ، زعامة ، رئاسة

хьаькназ (ю) -аш ю {xha'knaz} (оьр. совок железный) جاروف حديدي للنفايات

(схьаэцна нехаш дlакхуьссу гlирс)

хьаьмц (бу) -аш ду {xha'mc} (оьр. мушмула, стом я дитт) شجرة المشمُلة أو ثمرها

хьаьрк (ду) -аш ду {xha'rk}[-ан, -ана, -о] علامة ترقيم (في النحو أو الكتابة)

хаттаран хьаьрк علامة الاستفهام

сацаран хьаьркаш (оьр. знаки препинания) (نحو) علامات الوقوف

хьаьрмак (ю) {xha'rmak} (оьр. шиповник) (клегклambийриг) (куллан цle) شجر موسى : شجيرة ذات أشواك وأزهار وأوراقها صغيرة وتنبت ثماراً حمراء مستديرة تؤكل

хьаьрса {xha'rsa} أَشقر ، شقراء

хьаьрса хьач (бу) {xha'rsa xhach} خوخ أصفر أو شجره

хьаьрсалла (ю) {xha'rsalla} شُقْرَة

хьаьрсо {xha'rso} (أشقر ، شقراء) نوعاً ما

хьаьтт (ю) -арш ю {xha'tt}[-аран, -арна, -аро] 1- بيدر 2- أكزيما (مرض جلدي) 3- انهيار ثلجي

хьаьхьамч (ду) -аш ду {xha'xhamch}[-ан, -ана, -о] (клей) (хьаьхьмач) صمغ ، غراء

хьаьхьмач (ду) {xha'xhmach}[-ан, -ана, -о] (ши хlума вовшах латош ерг) صمغ ، غراء

хье (бу) хьеш ду {xhe}[-н, -на, -но, -га] دماغ

хьe

хье лазийна цуьнан أصيب بارتجاج في الدماغ

хье лазор ارتجاج في الدماغ

хье чу цlий хьадар نزيف في الدماغ

хьен шунаш تلافيف الدماغ

* хье (корта) меттахь хила يكون عاقلاً ، عقله في محله

* хьех-мерах чекхдала يمل أو يضجر بشكل لا يطاق (يطلع من نافوخه)

* кlордийна хьех чекхваьлла-кх хьо ضجرت منك بشكل لا يطاق

* хье (хьекъал) дlаэца يسلب عقله ، يأخذ كل تفكيره ، يسيطر على عقله ، يفتن ، يسحر

хьега {xhega}[хьоьгу, хьийгира, хьегна] يَغبِط ، يشتهي ، يتوق ، يعاني

бала хьега يُكابِد الهم

гуттар дог мусталуш бала хьоьгуш ву иза هو يعاني من حموضة المعدة المستمرة

вон хьега يعاني ، يقاسي

дика хьега أرغَد : صار في رغد من العيش

со а вац хьуна хlумма а дика хьоьгуш وأنا أيضاً لست في رغدٍ من العيش

хьох хьоьгуш ву со أنا أغبطك ، أنا أحسدك على ما أنت فيه

Даймохк ган хьоьгуш ву со أنا أتحرق لرؤية الوطن

цхьа а хьоьгур воцучу хьолехь ву иза هو في وضع لا يحسده عليه أحد

со шун кхиамех хьоьгу أنا أغبطكم على إنجازاتكم

нах хьоьгу могушалла صحة يحسد (يغبط) عليها

хьегар (ду) {xhegar} غبطة ، تَحرُّق ، توق ، تَشَهّي (مصدر)

хьегийта {xhegeeta}[хьоьгуьйту, хьегийтира, хьегийтина] يجعله (يَغبِط ، يَتحرّق ، يتوق)

хьего {xhego}[хьегадо, хьегийра, хьегийна] يُغْبِط ، يُشهّي ، يُتوّق

юучух хьего يحرِم من الأكل

хьегlа {xhegha}[хьегlа, хьийглира, хьеглна] يصاب بانحراف الصحّة

воккха стаг кху деношкахь хьеглаш ву العجوز مصاب بانحراف الصحة هذه الأيام

наг-наггахь шира чов хьегIа сан الجرح القديم يشتد علي أحياناً

хьедала {хhedala} 1- يتأخّر 2- يستطيع أن يحرك (مأخوذ من хьедан)

иза нокъахь хьевелира تأخّر في الطريق

хье ма лолахь! لا تتأخّر

хьедан 1{хhedan} 1- يُنبِّه ، يُزعِج (من نومه أو من مكانه) 2- يثير ، يَنبُش 3- يحرك (بشكل متكرّر)

вижнарг хьеван ца лаьа суна لا أريد أن أنبه النائم

хьоьга ма гIо аьлла хьедина цо نبه بأن لا تذهب

дIадаьлла дов ма хьеде! لا تثير الشجار المنتهي

пIелгаш хьедан يحرك الأصابع

хьедан 2{хhedan} يُؤخّر ، يُعوّق

стен хьевира хьо? ما اللذي أخرك؟ ؟

хьежа {хhezha}[хьоьжу, хьийжира, хьежна] يسترق النظر ، يتطلع ، يترقب ، ينظر (بشكل متكرر للمفرد)

хьежам (бу) -аш бу {хhezham} ترقُّب

хьежар (ду) {хhezhar} استراق النظر ، تطلُّع ، ترقُّب (مصدر)

хьежо {хhezho}[хьежадо, хьежийна] يسدد ، يؤشّر ، يصوّب ، يوجّه (بشكل متكرر ، فعل للمفرد)

хьекха {хhekха}[хьоькху, хьийкхира, хьекхна] بشكل متكرر ، أنظر إلى فعل хьакха

хьекхо {хhekхo}[хьекхадо, хьекхийра, хьекхийна] يُعجّن ، يعجن ، يدعك ، يَصرّ ، يمرّغ ، يدّلك (بشكل متكرر مأخوذ من فعل хьакхо)

хьекхорг (ю) -аш ю {хhekхorg} (лаьIан доккха гIа) الورقة الكبيرة للنبات الطفيلي من فصيلة راعي الحمام

хьекъа {хheqa}[хьекъа, хьийкъира, хьекъна] أيْنَعَ ، ينمو بشكل جيد

ялт дика хьийкъина القمح أينع بشكل جيد

* хьекъийла шун! أيعن الله زرعكم ، بارك الله في زرعكم

хьекъал (ду) -ш ду {хheqal}[-ан, -на, -о] عقل ، عقلية

доккха хьекъал долуш ву иза له عقل كبير

хьекъалехь вуй хьо? هل أنت في عقلك ؟

хьекъалх тила يضيع عقله

хьекъалх вала (хьеравала) يُجَنّ

хьекъале ван يعود إلى رشده أو إلى جادة الصواب

хьекъал телхина цуьнан اختل عقله

хьекъал дала ينصح ، يرشد ، يُعقّل

хьекъал (дан) кхача يسعفه العقل

хьекъал ца кхечи-кх сан и хIума дан لم يسعفني عقلي لأقوم بهذا الأمر

хьекъал (хье) дIаэца يسلب العقل ، يسلب اللب ، يأخذ كل تفكيره ، يفتن ، يسحر

хьекъало тIе эца يتقبله العقل أو المنطق

хьекъало тIе оьцург дийца! تكلم بكلام يتقبله العقل

хьекъале догIуш хIума ду иза هذا شيء يستوعبه العقل

* хьекъалан да ذو عقل كبير ، عقله يزن جبل

хьекъалалла {хhеqalalla} عقلانية ، حكمة

хьекъале {хhеqale} حكيم ، عقلاني ، منطقي ، عقلاني

хьекъале стаг شخص حكيم

хьекъале сацам (عقلاني) قرار حكيم

хьекъале доцург غير منطقي

хьекъалдолу {xheqaldolu} ذو عقل ، عاقل

хьекъалдоцуш ву хьо لا يوجد عندك عقل

хьекъалча (ву) -ш бу {xheqalcha} (оьр. мудрец) حكيم

[хьекъалчин, хьекъалчина, хьекъалчо]

хьекъалчо аьлла قال الحكيم

хьекъо {xheqo}[хьекъадо, хьекъийра, хьекъийна] أيْنَعَه (جعله يثمر بشكل جيد)

хьелаш (ду) {xhelash} أحوال ، أوضاع ، ظروف جمع لكلمة хьал 1

хьелий (ду) {xhelee} أبقار جمع لكلمة ett

хьелий оза يحلب الأبقار

хьелийн даьтта سمن بقري

хьелий лелор (ду) {xhelee lelor} تربية الأبقار

хьем (бу) {xhem} تأخير

хьем бан يُؤخِّر

хьем ца беш بِدونِ تأخيرٍ

хьен {xhen}[хьоь, хьийра, хьийна] يدعك ، يهرس ، يعجّن

бод хьен يُعجّن العجين

поппар хьен يدعك أو يهرس الطين

меттах хьен يتحرّك ، يتزحزح

хьен даьlахк (ю) {xhen da'jaxk} (оьр. теменная кость) العظم الجداري (تشريح)

хьен юкъ (ю) {xhen yuq} (хьеюкъ) يافوخ ، أم الرأس (تشريح)

хьена {xhena} 1- دسم ، مدهن ، دهني 2- خصب

хьена чорпа (مدهن) حساء دسم

хьена латта تربة خصبة

хьена хlуманаш (оьр. жировые вещества) مواد دهنية

хьеналла (ю) {xhenalla} (хьано , хьоналла) دهن ، شحم (شحوم)

хьенан {xhenan} لمن (للعاقل)

хьенан ду хIара жайна? ؟ لمن هذا الكتاب

хьенех {xhenex} (хьанех) فلان

хьер 1(ю) -аш ю {xher}[-ан, -ана, -о] (ялта охьу хьер) مطحنة ، طاحونة

хьера ваха يذهب إلى المطحنة

хьерахь في المطحنة

хин хьера طاحونة ماء

мох хьера طاحونة هواء

хьеран корта قنطرة الطاحونة

хьеран го محيط حجر الرّحى

хьеран тlулг حجر المطحنة ، حجر الرّحى

хьер 2 (ю) {хher}[-ан, -ана, -о] (зорх) (оьр. желудок) معدة

хьерадаккха {хhera dakkха} يُجَنّن ، يصيب بالجنون ، يصيب بالهيجان (فعل للمفرد)

хьерадала {хhera dala} يُجَنّ ، يُصاب بالجنون ، يصاب بالهيجان ، يُسْعَر (فعل للمفرد)

хьераваллал хlума ду хlара هذا شيء يدعو للجنون

хьера-м ца ваьлла хьо! هل جننت

хьерадалар (ду) {хhera dalar} جنون ، هيجان (مصدر)

хьерадаха {хhera daха} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьерадаккха

хьерадаьлла {хherada'lla} مصاب بالجنون ، مجنون . مسعور

хьерадаьлла жlаьла كلب مسعور

вехначунна некъ битина хьераваьллачо (مثل) المجنون أفسح الطريق للسكران

хьерадовла {хhera dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьерадала

хьере хила {хhere xila} يختار

хьерча {хhercha}[хьерча, хьирчира, хьирчина] يلتفّ ، يتجعّد (بشكل متكرّر)

месаш хьерча يتجعّد الشعر

хьерчо {хherchо}[хьерчадо, хьерчийра, хьерчийна] 1- يلفّ ، يُعصّب 2- يُقمّط ، يُغلّف

3- يجعّد 4- يوقع عليه (إثم ، دين ، غرامة مثلاً) (بشكل متكرر)

хьесап (ду) -аш ду {хhesap}[-ан, -на, -о] 1- مسألة (رياضيات) 2- حساب ، تقدير

гергарчу (юххерчу) хьесапехь في الحساب التقديري ، تقديراً

лахара хьесап дича على أقل تقدير

иза хьесапе дац هذا ليس له اعتبار

хьесапе эца يأخذ بعين الاعتبار

хьесап дан يحسب ، يقدر

хьесапаш حسابات

хьех 1

воьдуш динарг хьесап дац, воглуш динарг бен (مثل) التقدير الصحيح للأمور لا يتم إلا في النهاية

хьесап лелор (ду) {хhesap lelor} (оьр. бухгалтерия) محاسبة ، مسك الدفاتر

хьесап лелорхо (ву,ю) -й бу {хhesap lelorхо} (оьр. бухгалтер) محاسب

хьесий (ду) {хhesee} جمع لكلمة хьаса

хьеста {хhesta}[хьоьсту, хьистира, хьистина] يلاطف ، يدلل ، يداعب (بشكل متكرر)

хьестадала {хhestadala} يتودد ل (بشكل متكرر)

нанна бер хьестало يتودد الطفل للأم

хьестийта {хhesteeta}[хьоьстуьйту, хьестийтира, хьестийтина] يجعله (يلاطف ، يدلل)

хьех 1 (ю) -аш ю {хhex} (оьр. пещера) مغارة ، كهف

[-ан, -ана, -о] (ламанан бердах йоллу чоь санна меттиг)

хьехахь في المغارة

хьех 2 (ду) -наш ду {хhex}[-ан, -ана, -о] (оьр. липа) شجرة زيزفون

(адаман дагах тера хеталуш, цергаш йолуш санна долу, чlогlа тамехь хьожа йолу, мезан мутта шех долу зезагаш тlехь хуьлу диттан цlе)

хьех 3 (ю) хьехарий ю {хhex}[-аран,-арна,-аро,-аре] (ламанан бож) من أنواع الوعول الجبلية

хьеха 1 {хhеха}[хьоьху, хьийхира, хьехна] يُدرّس ، يُعلّم ، يلقن

нохчийн мотт хьа хьоьху шуна? ؟ من يعلمكم اللغة الشيشانية

чарх муха лелайо хьеха цунна! علميها كيف تستخدم آلة الخياطة

хьеха 2 {хьехa}[хьоьху, хьийхира, хьехна] يُحدّثه (قلبه)

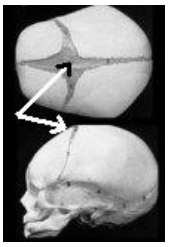
даго хьоьху суна قلبي يحدثني ، عندي حدس

хаьара суна дахаро хьуна дика болх ца хьоьхий كنت أعلم أن الحياة تخبئ لك أمراً سيئاً

хьеха а ма де хьайна! حتّى ولا تحدث به نفسك ، لا تتعب نفسك بتمني ذلك

хьеха 3 {хьехa}[хьоьху, хьийхира, хьехна] يُجصص ، يُملّط (بشكل متكرر)

хьеха 4 (бу) -наш бу {хьехa}[-нан, -нна, -но] طبقة أو مسحة من الغبار

хьеха лаьцна боьха бу яй القدر متسخة بسبب مسحة الغبار التي عليها

хьехам (бу) -аш бу {хьехам}[-ан, -на, -о] موعظة . نصيحة

хьехам бан يعظ . ينصح ، يسدي النصح

хьехамча (ву,ю) -ш бу {хьехамча} (хьехам бийриг) واعظ ، ناصح

[хьехамчин, хьехамчина, хьехамчо, хьехамче]

хьехар (ду) {хьехар} تدريس ، تعليم ، تلقين (مصدر) хьеюкъ

хьехархо (ву,ю) {хьехархо}[-чун, -чунна, -чо] مدرس ، معلم

нохчийн меттан хьехархо مدرس اللغة الشيشانية

хьехархойн дlахlоттам هيئة المدرسين

хьехийта {хьехеета}[хьоьхуьйту, хьехийтира, хьехийтина] يجعله (يُدرّس ، يُعلّم ، يلقن)

хьехо {хьехо}[хьехадо, хьехийра, хьехийна] يذكر ، يُنوّه ب (بشكل متكرر)

* хIинца хьан гIуллакх хьехочохь дац الوقت غير مناسب الآن لذكر موضوعك

* хьо вогIург ву бохург хьехочохь а дацара موضوع قدومك لم يكن وارد في الحسبان

хьехор (ду) {хьехор} تذكير ، تنويه ب (مصدر)

хьечаш (ду) {хьечаш} خوخ ، برقوق جمع لكلمة хьач

хьеша {хьеша}[хьоьшу, хьийшира, хьешна] يدهس ، يدوس . يقمع ، يسحق (بشكل متكرر)

хьешан цlа (ду) {хьешан с'а} غرفة الضيوف

хьеший (бу) {хьешее}[-н, хьешашна, хьешаша, хьешашка] ضيوف جمع لكلمة хьаша

хьеюкъ (ю) {хьеюq} (хьен юкъ) أم الرأس ، يافوخ (تشريح)

хьийза {хьееза}[хьийза, хьийзира, хьийзина] يدور ، يحوم (بشكل متكرر)

чкъургаш дика хьийзаш яц لا تدور العجلات بشكل جيد

сан когаш кlел ма хьийза! (لا تضايقني بحركاتك قريباً مني) لا تحوم تحت أرجلي

чуьркаш суна тlехула хьийзаш яра كان الناموس يحوم فوقي

царна юккъе хlунда хьийза хьо? ؟ لماذا تحوم (تكثر من الحركة) بينهم

сан крота хьийза يدور رأسي كأنني مصاب بالدوار

хьийзар (ду) {хьеезар} دوران ، حوم (بشكل متكرر) (مصدر)

маьлхана гонахьа лаьттан хьийзар دوران الأرض حول الشمس

хьийзина {хьеезина} أجعد ، مبروم ، متعرج ، حلزوني

хьийзина месаш شعر أجعد

хьийзина некъаш طرق متعرجة

хьийзина лами سلم حلزوني

хьийзо {xheezo}[хьийзадо, хьийзийра, хьийзийна] 1- يُدوّر ، يدير ، يَبرُم ، يعطف يفتل ، يلوي ، يُدوّم (بشكل متكرر) 2- يربك ، يضايق ، يعاكس (بشكل متكرر) 3- يُحوّم 4- يُدوّخ 5- يُعذّب

хино хьийзайо хьер الماء يدير الطاحونة

дlаса ца хьийзош бакъдерг схьадийца قل الحقيقة بدون لف ودوران

шен мекхаш хьийзо يبرم طرقي شاربيه

забарш еш хьийзаво цара иза يربكونه بالمزاح

хеттарш деш со ма хьийзаве! لا تضايقني بأسئلتك

царна юккъе ма хьийзаве иза لا تتركه يحوم (يدور) بينهم

корта хьийзо يُدوّخ الرأس

чувоьллинарг хьийзо يعذب السجين

* цlога хьийзо (يُبَصبِص (يراوغ طمعاً في شيء

хьийзор (ду) {xheezor} تدوير ، بَرْم ، فَتْل . إرباك ، مضايقة . تعذيب (مصدر)

хьийса {xheesa}[хьуьйсу, хьийсина] يسترق النظر ، يتطلع ، ينظر ، يترقب (فعل متكرر للجمع)

хьо {xho}[хьан, хьуна, ахьа, хьоьга] أنتَ ، أنتِ

хьо мила ву? من أنتَ ؟

хьо-хьо ву цlахь? هل أنت وحدك في البيت ؟

хьовда {xhawda}[хьовду, хьаьвдира, хьаьвдина] ينطلق ، يسعى بسرعة ، يركض (فعل للجمع)

хьовза {xhawza}[хьаьвза, хьаьвзира, хьаьвзина] يدور ، ينعطف

аьтту агlор хьовза يدور إلى جهة اليمين

корта хьаьвзина сан داخ رأسي (عدم التمييز بين الاتجاهات)

воьхна хьаьвзира иза ارتبك ولم يدر ما يفعل

хьовзам (бу) {xhawzam} (новкъарло) عائق ، حائل

некъахь хьовзам а хилла юхавирзира со رجعت بعد أن تعرّضت لعائق في الطريق

хьовзар (ду) {xhawzar} دوران (مصدر)

хьовзо {xhawzo}[хьовзадо, хьовзийра, хьовзийна] 1- يُدوّر ، يدير ، يَبْرُم ، يلوي ، يعطف 2- يُحوّل ، يُغير 3- يُلحّ 4- يُدوّخ

чкъург хьовзо يدوّر الدولاب

чIу хьовзо يبرُم السيخ

пхьарс хьовзийра цо сан لوى ذراعي

догlа аьтту агlор хьовзо يدير المفتاح إلى جهة اليمين

корта хьовзо يُدوّخ الرأس

шеца вига хьовзийра цо со ألح علي بأن يأخذني معه

* шен декхар схьало бохуш хьовзийна цо со ألح علي بشدة مطالباً بدينه

хьовла (ду) -наш ду {xhawla}[хьовлин, хьовлина, -но] حلواء

нохчийн хьовла حلواء شيشانية تصنع من دقيق الذرة

хьовса {xhawsa}[хьовсу, хьаьвсира, хьаьвсина] فعل للجمع مأخوذ من فعل хьажа

хьовсархой (бу) {xhawsarxoi}[-н, хьовсархошна, хьовсархоша, хьовсархошка] المشاهدون

хьовсо {xhawso}[хьовсадо, хьовсийра, хьовсийна] فعل للجمع مأخوذ من فعل хьажо

хьовх {xhawx} أي

хьогалла (ю) {xhogalla} (хьаго 1) عطش ، ظمأ

хьогалла яйа يطفئ العطش

хьогах хила {xhogax xila} يكون عطشاناً

со хьогах ву أنا عطشان

хьогlе {xhoghe} حقود ، حسود

хьожа (ю) -наш ю {xhozha}[-нан, -нна, -но] رائحة

хаза хьожа رائحة زكيه ، أريج

боьха (вон) хьожа رائحة كريهة

хьожа яккха 1 يشم

зезаган хьожа яккха يشم رائحة الوردة

хьожа яккха 2 يحدث رائحة ، يُخرج ريحاً

хьожа ян تفوح رائحته 2- يشتم 1-

хьокхам

суна цхьа тамашийна хьожа йогlу أنا أشتم رائحة ما غريبة

чохь ягаран хьожа йогlура كانت تفوح رائحة احتراق في الداخل

вон хьожа йогlу цунах تفوح منه رائحة كريهة

хьожа яла تفوح رائحة

хаза хьожа яьлла فاحت رائحة زكيه

хьожа кхета يَفسُد

жижигана хьожа кхетта (فاحت رائحته) فسد اللحم

хьоза

хьожайогlу {xhozhayoghu} معطّر ، ذو رائحة

хьожайогlу саба صابون معطّر

хьожайогlу буц (оьр. богородская трава) عشب ذو رائحة

хьоза (ду) хьозий я -рчий ду {xhoza}[-нан, -нна, -но] (оьр. воробей) عصفور

хьозийн кхоьш (ю) {xhozeen kxoesh} (оьр. мышиный горошек) كرسَنّة (نبات)

хьокха (бу) хьокхий ду {xhokxa}[-н, -на, хьокхо, хьокхе] عمود خشب ، وتد ، خازوق

хьокха санна лекха (للاستهزاء) طويل مثل عمود الخشب

хьокханца кхоссавалар (прыжок с шестом) (رياضة) الوثب بالزانة

хьокхам (бу) -аш ду {xhokxam}[-ан, -на, -о] 1- رغيف 2- عظم الرَّضْفَة (صابونة الركبة)

голан хьокхам رضفة الركبة

хьокхам-буц (ю) {xhokxam-buc} (оьр. просвирник) خبيزة (نوع نبات)

хьокъехь {xhoqexh} بخصوص ، فيما يختص ب ، حول ، بشأن

цу хьокъехь بهذا الخصوص

кегийрахойн хьокъехь гlайгla ба يهتم بشأن الشباب

хьолахо (ву,ю) {xholaxo} (хьалхо , хьалдолу стаг) غني ، ذو ثراء

хьолалла (ду) {xholalla} فخامة ، أبهة

хьоле {xhole} فخم ، باذخ ، ذو ثراء

хьоле бахам معيشة فخمة

хьолтlам (ю) -аш ю {xholt'am}[-ан, -на, -о] كعابيل من دقيق الذرة (أكلة شيشانية)

хьоме {xhome} عزيز ، حبيب ، حميم

сан хьоме доттагlий! أصدقائي الأعزاء

суна хьо хьоме хета أنت عزيز علي

хьомсара {xhomsara} محترم ، مكرم ، معتبر ، عزيز

сан хьомсара (лараме) доттагl صديقي المحترم

хьомсаралла (ю) {xhomsaralla} معَزّة

хьоналла (ю) {xhonalla} (хьано , хьеналла) دهن ، شحم (شحوم) хьорка

хьонка (бу) -наш ду {xhonka} نبات يشبه تقريباً البصل الأخضر ويستعمل بدل الثوم

[хьонкин, хьонкина, -но] (оьр. черемша)

хьонкин-мача (хьонкин корта) بصلتها التي تكون في الأرض

хьонкин lарч جذع النبات الآنف الذكر

* хьонка санна йорах رخيص جداً

хьонхал (бу) -ш бу {xhonxal} سكّة المحراث أو شفرة المحراث التي يشقّ الأرض بها

[-ан, -на, -о] (оьр. лемех) (пхатоьда)

хьорзам (ю) -аш ю {xhorzam}[-ан, -на, -о] (кlозйохург) وتر (تشريح)

хьорка (ю) -наш ю {xhorka}[-нан, -нна, -но] (оьр. лодышка) كاحل (تشريح)

хьоркунаш (ю) {xhorkunash} (оьр. боевая колесница) عربة كانت تستعمل في الحرب

хьормат (ю) -аш ю {xhormat}[-ан, -на, -о] (оьр. груша) أجّاص (ثمره أو شجره)

хьоршам (бу) -аш ду {xhorsham}[-ан, -на, -о] عطسة

хьоршам тоха يعطس عطسة

хьоршамаш детта يعطس بشكل متكرر

хьоса дан {xhosa dan} يتوافق مزاجه مع ، يميل بطبعه إلى (تجاه شخص ما)

цуьнца хьоса ца догlу сан مزاجي لا يتوافق معه

хьоста (ду) -наш ду {xhosta}[-нан, -нна, -но] 1- منبع 2- مصدر ، مرجع хьоркунаш

мехкадаьттанан хьостанаш منابع النفط

истории хьостанашкахь في المصادر أو المراجع التاريخية

хьостам (бу) -ий ду {xhostam}[-ан, -на, -о] مسمار

хьостам тоха يدق مسماراً

хьостамий детта يدق مساميراً

хьоткъан ахкарг (ду) {xhotqan axkarg} (оьр. мочевой пузырь) المثانة (تشريح)

хьошалла (ду) {xhoshalla} ضيافة

хьошалла дан يضيف

цара суна дика хьошалла дира ضيفوني ضيافة جيدة

со шуьга хьошалгlа вогlур ву سوف أحل ضيفاً عليكم

со цаьргахь хьошалгlахь ву أنا في ضيافتهم

хьоькх (ю) -наш ю {xhoekx}[-ан, -ана, -о] (оьр. пятно) (таммагlа ду) بقعة

шаршу тера хьоькханаш (الشرشف) البقع الموجودة على الملاءة

хьоькхург (ю) -аш ю {xhoekxurg}[-ан, -ана, -о] راعي الحمام (عشب طفيلي)

хьу (ю) -наш ю {xhu}[-нан, -нна, -но] 1- التهاب الجرح (بسبب تعرضه لبرودة أو رطوبة) 2- لوثَة

(чов шелъялар, хьу йолар)

пехашна хьу кхета التهاب الرئتين

чевнна хьу кхетта أصيب الجرح بالالتهاب

хьулам (бу) -аш бу {xhulam}[-ан, -на, -о] سِتْر

хьуламе хила يكون مستوراً

хьулдала {xhuldala} 1- يستتر ، يتوارى ، يختفي ، يحتجب 2- يستطيع أن (يستر ، يحجب)

хьулдан {xhuldan} يستر ، يواري ، يخفي ، يحجب

корта хьулбан يستر الرأس

гlамарлахь шен корта хьулбан يخفي رأسه في الرمال

хьулдар (ду) {xhuldar} سَتْر ، إخفاء ، حجْب (مصدر)

хьулдина {xhuldina} مستور ، مخفي ، محجوب

хьун (ю) хьаннаш ю {xhun}[хьуьнан, хьуьнна, хьуьно] غابة

луьста хьун غابة كثيفة

хьуьнхула лела يتجول في الغابة

таллархо хьуьнах вахара ذهب الصياد إلى الغابة

йихкина хьун غابة محمية

хьун хьакха {xhun xhakxa} يقتلع أشجار الغابة لاستغلالها للزراعة

хьуна {xhuna} لك

хlара совгlат хьуна ло ас هذه الهدية أعطيها لك

хьун лелор (ду) {xhun lelor} العناية بالغابات أو زراعتها

хьуьлла {xhuella} (длагахь , длогахь) هناك

хьуьнан хьоза (ду) {xhuenan xhoza} عصفور حرجي ذو ألوان جميلة

хьуьнар (ду) -ш ду {xhuenar}[-ан, -на, -о] قدرة ، موهبة جسدية ، كفاءة ، همة

хьуьнар гайта يعرض قدرته

хьуьнаре {xhuenare} ذو قدرة ، ذو موهبة جسدية ، كفؤ

хьуьнкlаш (ю) {xhuenk'ash} (шелваларца синош дахар) فُواق

хьуьнкlаш яха يأخذه الفواق

хьуьнкlаш кхетта суна أصيب بالفواق

хьуьнхо (ву) {xhuenxo}[-чун, -чунна, -чо] حرّاج ، حارس الغابة

хьуьхьдола {xhuexh wola} (кlадвелла, сиха саделар) يلهث

хьуьхь воьлла ву иза هو يلهث

Xl (Н)

Хlоллам (Hollam)

хlавъаъ* (ду) {hawа'}[хIавaан, хIавaана, хIавao, хIавaэ] جو ، هواء

цlена хlаваъ جو نقي

цlенчу хlавао могашалла чlагlйо الهواء النقي يقوي الصحة

хlаваан таlам (оьр. давление воздуха) ضغط الهواء

хlажарш (ю) {hazharsh} جمع لكلمة хlож

хlазарш (ду) {hazarsh} أساور . أطواق جمع لكلمة хlоз

хlай-хlай {hai-hai} عبارة تقال للاستحسان

хlайкал (ду) {haikal} (жайна 2) تميمة

хlайт-аьлла {hait-a'lla} (чехка, каде) حرك ، سريع ، بسرعة ، بدون توان

гlуллакхна хlайт-аьлла хьовзалаш! قوموا بالعمل بسرعة وبدون توان

хlаллакдайта {hallak daita} يجعله (يَضي على ، يبيد ، يهلك ، يفني)

хlаллакдан {hallak dan} يقضي على ، يبيد ، يهلك ، يفني

мостагl хlаллаквaн يقضي على العدو

хlаллакдар (ду) {hallak dar} قضاء على ، إبادة ، إهلاك ، إفناء (مصدر)

хlаллакьхила {hallak xila} يُقضى على ، يُباد ، يُهْلَك ، يُفنى

хlаллакьхилар (ду) {hallak xilar} هلاك ، فناء (مصدر)

хlан {han} ها ، هاك

хlан дlакхечи вай ها قد وصلنا

хlан дlаэца! هاك خذ

хlан {han} أ ، آه ، ماذا (للتعجّب)

хlан, хьо ву иза أهذا أنت

хIан, хIинца кхийти со آه ، الآن فهمت

ахь хlун элира, хlан? ماذا قلت ، ها ؟

хlан-хlа {han-ha} لا ، كلا

хьан цle lела ю? -хlан-хlа هل اسمك علي ؟ – لا

хlара {hara}[хlокхуьнан, хlокхунна, хlокхo, хlокхуьнга] هذا ، هذه ، هؤلاء

хlара мила ву? ؟ من هذا

хlара хlун ю? ؟ ما هذا

хlаъ {ha'} نعم ، بلى

хlей {hei} يا (للنداء)

хlей стаг! يا رجل

хlей, мила ву цигахь? ؟ من هناك

хlета {heta} إذن

хlете а, вета а بكلتا الحالين ، على كل حال ، عموماً

дера хlета! فعلا

хlетал-метал (ду) {hetal-metal}[-ан, -на, -о] أحجية

хlетал-метал хаийла хьуна! ! حزّر فزّر ، إليك الأحجية

хlетале {hetale} قبل ذلك الحين ، قبل ذلك الوقت

хlетале цlа кхочур ву иза سيصل إلى البيت قبل ذلك الحين

хlетахь {hetaxh} وقتها ، في ذلك الوقت ، آنذاك

хlетахь со цlахь вацара وقتها لم أكن في البيت

хlетахь дуьйна منذ ذلك الحين ، من وقتها

хlетахьлера {hetaxhlera} الذي كان وقتها ، الذي كان آنذاك

хlетахьлера хьекъал хилла делара сан ليته كان لي العقل الذي كان وقتها

хIетахьлера зама хала зама яра كان الزمان في ذلك الوقت صعباً

хlетта {hetta} للتو

хlетта цlа кхаьчна иза وصل للتو إلى البيت

хlетталц {hettalc} حتى ذلك الوقت ، لوقتها ، لِحينه

хlетталц хlун дан деза вай? ؟ ماذا يجب أن نفعل حتى ذلك الوقت

хlеттахь {hettaxh} في ذلك الوقت بالضبط ، للتو

хlетте а {hette a} مع ذلك ، رغم ذلك

хlетте а дlа ца вахча ца волу со مع ذلك أنا مضطّر إلى الذهاب

хlилла (ду) -наш ду {hilla}[-нан, -нна, -но] حيلة ، دهاء ، مكر

хlилла дан يحتال ، يمكر

хlилла лело يقوم بحيلة

хlиллане вала يلجأ للحيلة

хlилланца بالحيلة

хIилла долуш ву иза هو ذو حيلة

хlилланча (ву,ю) -ш бу {hillancha}[хlилланчин, хlилланчина, хlилланчо] محتال ، مكّار

Хlинжа-гlала {Hinzha-ghala} (олуш хилла Махачкалах) مخاتشكالا (عاصمة جمهورية الداغستان)

хlинца {hinca} الآن

хlинца мичахь ву иза? ؟ أين هو الآن

хlинца а بعد ، حتى الآن ، ما زال

хlинца а хууш дац لا يُعرف بعد

иза хlинца а болх беш ву هو ما زال يعمل

хIинца дуьйна дIа من الآن فصاعداً

хIинц-хIинца вогIур ву бохуш Iаш вара со كنت أترقب قدومه في أية لحظة

хIинца-яхна хан (نحو) الزمن الماضي القريب

хIинцалера {hincalera} حالي ، حاضر ، راهن

хIинцалера зама الزمن الحالي

хIинцца {hincca} للتو ، حالاً ، فوراً ، الآن بالضبط

хIинцца дIавахара иза غادر للتو

хIинцца схьавогIу со سأرجع حالاً

хIинццалц {hinccalc} لغاية الآن ، حتى الآن

хIинццалц хIун деш Iаш вара хьо? ماذا كنت تفعل حتى الآن ؟

хIири (ву,ю) -й бу {hiri}[-чун, -чунна, -чо] أستيني (شعب الأسِتين)

хIитта {hitta}[хIуьтту, хIиттира, хIиттина] 1- يقف ، يمثل 2- يعرج على3- يتشكّل ، يقوم ، ينشأ ، يحل 4- يدخل في ، يباشر (بشكل متكرر + للجمع)

хIитто {hitto}[хIиттадо, хIиттийра, хIиттийна] 1- يوقف ، ينصب ، يضع 2- يقيم ، ينشئ ، يُحِل 3- يُنصّب ، يُوظّف ، يُعين (بشكل متكرر + للجمع)

хIица-бицIалгаш (ю) {hica-bic'algash} ترّهات ، أمور لا قيمة لها

хIо (ду) {hо}[-нан, -нна, -но] هواء

хIо кхетийта (мох кхетийта) يُهوّي

хIоа (ду) -ш ду {hoa}[-н, -на, хIоо, хIоэ] بيضة

котамо хIоаш дина وضعت الدجاجة بيضاً

кхерзина хIоаш بيض مقلي

кIайн хIоа بياض البيض

хIоах тера بيضاوي

хIож (ю) хIажарш ю {hozh} 1-أحد سيور السرج (нуьйран гIонжагIа)

2- مدك خشبي لدك التربة (латта тало гIирс)

3- مِطرقة خشبية كبيرة (дечиган йоккха жIов) [хIажаран, хIажарна, хIажаро]

хIоз (бу) хIазарш ду {hoz}[хIазаран, хIазарна, хIазаро] 1- سوار 2- طوق

хIоз куьйга болла تضع السوار في المعصم

черманан хIоз طوق البرميل

хIоз тоха يطوق بطوق

маьлхан хIоз هالة الشمس

хIоккхуза {hokxuza} (хIоккхе) إلى هنا

хIоккхахь {hokkxaxh} (кхузахь) هنا

хIоккхузара {hokkxuzara} من هنا

хIоккхул {hokkxul} بهذا المقدار ، بهذا الحجم хIордан говр

хIоккх-хIоккхул كل بهذا الحجم

хIокху {hokxu} (кху) هذا ، هذه ، هؤلاء

хIокху деношкахь هذه الأيام

хIокху сохьта الساعة ، حالاً

хlоккхура {hokkxura} (ккхузара) من هنا

хlоллам (бу) -аш ду {hollam}[-ан, -на, -о] (оьр. памятник) نصب تذكاريّ

хlоллам богlа يقيم نصباً تذكارياً

хlо-марха (ю) {ho-marxa} (хенан хlоттам) (оьр. погода) طقس

хlонс (ю) -аш ю {hons}[-ан, -ана, -о] (оьр. военная добыча , трофей) غنيمة

хlонс яккха يغنم

хlор {hор}[хlоранан, хlоранна, хlораммо, хlоранга] كلّ

хlор дийнахь كل يوم

хlор буса في كل ليلة

хlоранна а хаьа иза كل واحد يعرف ذلك

хlораммо деша деза كل واحد يجب أن يدرس

хlордан жlаьла

хlор дийнан газет صحيفة يومية

хlор шеран харжамаш انتخابات سنوية

хlора (ю) -наш ю {hора}[-нан, -нна, -но] (гlийла , оза бежан) بقرة هزيلة

хlоразза {horazza} كل مرة

хlорг (ю) {horg} (хIума юу чоь ю) (оьр. кухня) مطبخ

хlорд (бу) -аш ду {hord}[-ан, -ана, -о] بحر

хlорд юккъехь في عرض البحر

хlордкеманаш лелар الملاحة البحرية

хlордан сиз (оьр. уровень моря) منسوب أو مستوى سطح البحر хlордан седа

хlордан сизал бlе метр лекха مائة متر فوق مستوى سطح البحر

хlордан сизал лоха تحت سطح البحر

хlорд тlекхетар (ду) {hord t'ekxetar} (оьр. прилив) مدّ البحر

хlорд чубожар (ду) {hord chubozhar} (оьр. отлив) جزر البحر

хlорд хьаха {hord xhaxa} (оьр. морская болезнь) يصاب بدوار البحر

хlорд хьаьхна суна أصبت بدوار البحر

хlорд хьахар {hord xhaxar} (оьр. морская болезнь) دوار البحر

хlордан говр (ю) {hordan gawr} فرس البحر

хlордан жlаьла (ду) {hordan zhja'la} فقمة

хlордан къу (ву) {hordan qu} (оьр. пират)(قراصنة) قرصان

хlордан седа (бу) {hordan seda} (оьр. морская звезда) نجم البحر (حيوان بحري)

хlордахо (ву) {hordaxо}[-чун, -чунна, -чо] بحّار

хlордийст (ю) {hordyist} شاطئ البحر ، ساحل البحر

хlорш {horsh} هؤلاء

хlорш муьлш бу? ؟ مَنْ هَؤلاءِ

хlост 1(ду) -аш ду {host} (оьр. татуировка) وَشْم (على البشرة)

хlост даккха يوشم ، يعمل وشماً على جسمه

хlост 2 (ду) -аш ду {host} [-ан, -ана, -о] (бежан довзийта йина билгало) وَسْم ، وَشْم

хlост даккха يُوسم (كان أحيانا بطبع علامة أو بقطع جزء من الأذن مثلاً)

хIост даькkхина уьстагI خروف موسوم

хIотта {hotta }[хIутту, хIоьттира, хIоьттина] 1- يقف ، يمُل 2- يعرج على 3- يجرؤ على ، يُقدِم على 4- يتشكّل ، يقوم ، ينشأ ، يحل 5- يكل ، يعيا ، يَنصَب 6- يدخل في ، يباشر

мича хIотта веза со? ؟ أين يجب أن أقف

къедана хьалха хIотта يمثل أمام القاضي

гора хIотта يركع

ира хIотта يقف على قدميه ، ينتصب

юьрта вахча, сайн доттагI волчу хIоьттира со عندما ذهبت إلى البلدة عرجت على صديقي

со ца хIутту (ваьхьа) цуьнга и ала لا أجرؤ على قول ذلك له

хIост

Iедал хIоьттинчул тIаьхьа بعد تشكل الحكومة

хьуна хIун хIоьттина? ؟ ماذا حل بك

балха хIотта يباشر العمل

хIотталц болх бан يعمل حتى الإضناء

* валахIоьттина болх бан يعمل بكد

хIоттадала {hottadala} (يستطيع أن (يقف ، يُشكّل ، ينشئ ، يُحِل ، يباشر

хIоттам (бу) {hottam} بنية ، تشكيل ، تكوين

дегIан хIоттам بنية الجسم

хIоттийта {hotteeta} (يجعله (يَقِف ، يَمثُل ، يَعرج على ، يُشكّل ، ينشئ ، يُحِل ، يباشر

[хIуттуьйту, хIоттийтира, хIоттийтина]

хIотто {hotto} 1- يوقف ، ينصب ، يضع 2- يقيم ، يُنشئ ، يُحِل 3- يضني 4- يُنصّب ، يُعين ، يُوظّف

[хIоттадо, хIоттийра, хIоттийна]

когаш тIе хIотто يوقفه على قدميه

машена мича хIоттийра ахь? ؟ أين أوقفت السيارة

лами соне хIоттабе! أُنصب السلم في الزاوية

хIост

гора хIотто يُركِع

хе хIотто يعينه خفياً

Iедал хIотто يقيم حكومة

шайна тIехь паччахь хIоттийра цара иза نصبوه ملكاً عليهم

балха хIотто يُعينه في العمل

хIоттийнарг (ву,ю) хIоттийнарш бу {hotteenarg} 1- مُصَنِّف ، واضع ، مُعِدّ ، مُنشئ

2- اسم الفاعل أو المفعول من فعل хIотто

хIоччех ловзар {hochchex lawzar} (берийн цхьа тайпа ловзар ду) اسم لعبة من العاب الأطفال

хIоъ (бу) хIоьънаш ду {ho'} 1- قذيفة ، رصاصة 2- قربوس : قسم من السرج مقوس من أمام المقعد ومؤخّره 3- علف الحبوب (علف على شكل حبوب يقدم للماشية بدون جرش)

[-ан, ана, -о, -э]

йоккхачу тоьпан хIоъ قذيفة المدفع

нуьйран хIоъ (обр. седельная лука) قربوس السرج

хьалхара хIоъ الجزء الأمامي للقربوس

говрана хIоъ бала يُقدم حبوب العلف للحصان

хIу (ду) -ш ду {hu}[-ьнан, ьнна, -ьно, -ьне] 1- بذرة ، بزرة 2- نطفة

хIу таса يبذر

хIуш даа يأكل البزر ، يبزّر

хIу дан (хIу кхачадала) ينقرض

хIу дайна дийнаташ حيوانات منقرضة

хIу дайа (يقطع النسل أو الذرية) يبيد ، يفني

дика (цIена) хIу долу أصيل ، من سلالة جيدة ، كريم الأصل

цIеначу хIух говр حصان من سلالة نقية

кIантана хIу лаха, йоIана цу лаха (مثل) ابحث لابنك عن الفتاة الكريمة وابحث لابنتك عن الزوج المقتدر

хIургIар (ю) -ш ю {hughar}[-ан, -на, -о] (сов тIех хилла наьрс) خيارة مفرطة النُضج

хIуй (ду) -наш ду {hui}[-нан, -нна, -но] (наьIалт) لعنة

хIуй кхайкхо يلعن ، يدعو باللعنة على

хIума 1(ю) -наш ю {huma}[-нан, -нна, -но] شيء ، مادة

хIума яла يعطي شيئاً

хIума яккха يُحصّل شيئاً

хIуманаш أشياء ، مواد

когах хIума яхна суна دخل في قدمي شيء

хIума юу Iайг ملعقة طعام

дIовше хIуманаш مواد سامه

лелха хIуманаш مفرقعات

ловзо хIуманаш ألعاب

тIеюху хIуманаш ملابس

хIума йиллина къовса يتراهن

хIума яа يأكل ، يتناول الطعام

хIума яар تناول الطعام

хIума яале хьайн куьйгаш дила! اغسل يديك قبل الأكلِ

хIума йиъначул тIаьхьа بعد الأكل ، بعد تناول الطعام

хIума 2 (ду) -наш ду {huma}[-нан, -нна, -но] أمر

цигахь хилларг доккха хIума дара (عظيم) الذي حدث هناك أمر جلل

доккха хIума ду хIара-м إنه لشيء فظيع

сан дан хIума дац ليس بيدي حيلة

дан хIума доцуш виса يبقى مكتوف اليدين

оцу стагана ала хIума дац ذلك الشخص لا غبار عليه

даккхий хIуманаш(гIуллакхаш)дина цо قام بأمور عظيمة

цхьа а хIуманна пайде вац иза هو لا يصلح لأي شيء

хIума яла {huma yala} (оьр. дать взятку) يعطي رشوة ، يرشي

хIумма а {humma a} لا شيء ، البتة

суна хIумма а ца хаьа لا أعرف شيئاً

хIумма а оьгIаз ца вахна со لم أغضب البتة

суна хIумма а ца оьшу لا ينقصني شيء

хIумма а дац لا ضير ، لا بأس ، لا يهم ، ليست مشكلة

иза-м хIумма а доцург ду هذا لا شيء البتة ، ليس بذات قيمة

хIун {hun} ماذا ، ما

хIун хилла? ؟ (حدث) ماذا حصل

хIуъ-хIуъа а أي شيء ، كيفما اتفق

хIуъ-хIуъа а олу цо هو لا يزن كلامه

веанчо хIун дуьйцу? ؟ ماذا يُحدّث القادم

хIун хаьа من يدري

хьуна хIун дайна и мичча вахчий а وماذا عليك (يهمك) لو ذهب إلى أي مكان كان

хIун нехан динчу дийнахь في يوم كذا

* хIун аьлла? على أي أساس ، ماذا دعاك ، ماذа حملك على

хIун аьлла вахара хьо цига? ؟ على أي أساس ذهبت إلى هناك

хIунда {hunda} لماذا

хьо хIунда вац реза? ؟ لماذا أنت غير راض

хIунда аьлча لأن ، بسبب

тахана ца веара иза, хIунда аьлча ? – цомгуш ву иза لم يأت اليوم لأنه مريض

хIуп ала {hup ala} ينفخ بفمه

йовхачу чорпанна хIуп ала ينفخ على الحساء الساخن

хIур 1(бу) {hur}[-ан, -ана, -о] غبار الطحين عندما يطحن في المطحنة

(аьхьначу ялтех схьайолуш йолу хьеран ча ю)

хIур 2 (бу){hur}(тап 2)(гIулган агIо ю) وضعية الكعب بحيث يكون ظهره إلى الأعلى أثناء لعبة الكعاب

хIур 3 (бу) {hur} الجزء الذي يكون في وسط الزهرة والذي يمتص منه النحل الرحيق

хIур-цIур (ю) {hur-c'ur} هباء

хIур-цIур хила يضيع هباءاً ، يذهب أدراج الريح

цунах-м цхьа хIур-цIур хили لقد ضاع هباءاً

хIур-цIур дан يبدّد ، يتلف

шен карахь долу ахча хIур-цIур ди цо بدّد المال الذي بين يديه

хIургон* (ю) -аш ю {hurgon} (оьр. фургон) عربة نقل

хIусам (ю) хIусамаш ю {husam}[-ан, -на, -о] مسكن

хIусаман хьелаш ظروف السكن

хIусамда (ву) {husamda} (цIийнда) رب البيت хIуттут

хIусамнана (ю) {husamnana} (цIийннана) ربة البيت

хIусамхо (ву,ю) хIусамхой бу {husamхо}[-чун, -чунна, -чо] ساكن البيت

хIутосург (ю) {hutosurg} آلة بذّارة

хIуттут (ю) -аш ю {huttut}[-ан, -ана, -о] (оьр. удод) طائر الهدهد

хIушт (бу) {husht} (хIума нисцадалар , эрна) عبثاً ، بلا نتيجة

хIушт хила يضيع هباءاً ، يذهب أدراج الريح

хIушт-пушт хилла чекхдели ахча نفدت النقود هكذا بلا نتيجة أو فائدة

хIуьмалгаш (ю) {huemalgash} ألاعيب ، حركات

хIуьмалгаш долуш ву иза (حركات) هو ذو ألاعيب

хIуьнехдина {huenexdina} الفلانيّ

ша цхьа хIуьнехдина хьехархо ву боху цо يقول أنه المعلم الفلاني

хIуьрлаIа (ю) -наш ю {huerlaja}[-нан, -нна, -но] حورية الجنة

(ялсамани чохь хуьлу йоl ю)(оьр. гурия)

хIуьрцIаьлдиг (ду) -аш ду {huerc'a'ldig} سُمَيْلي : نوع من الطيور الحرجية

(оьр. чиж) (кхорбIелиг)

хIуьттарe (ю) -наш ю {huettare}[-нан, -нна, -но] نكاية

хьуна хIуьттарена نكاية بك

хIуьттарена элира цо соьга иза قال ذلك نكاية بي

хIуьттаренаш лело (ян) يكيد

хIуьа а {hu'a a} مهما

хIуьа а дина а مهما كلف الأمر

хIуьа хилахь а مهما حصل

Ц (C)

Цхьогал (Cxhogal)

ца {ca} لا ، لم ، ألم ، بدون

суна ца хаьа لا أعرف

ас хьоьга ца элира! ألم أقل لك

соьга ца хоттуш ма гlолахь! لا تذهب بدون إذني

цергаш йоцуш борз ца хуьлу (مثل) لا يوجد ذئب بلا أسنان

ца элира олу даций хьан لا تقل أني لم أحذرك

ца {ca} سابقة تأتي مع كثير من الأسماء أو الأفعال لإعطائها المعنى العكسي أو المناقض لها

цабезам (бу) {cabezam} كراهية ، بغض ، كره

цабезаме {cabezame} بغيض ، كريه (للإنسان)

цаган {cagan} لا يرى ، لم يشاهد ، لم يلمح

хьуна цагург суна го ما لا تراه أراه أنا

суна а цагуш вахара иза ذهب دون أن أراه

Далла цагуш хlума дац لا يوجد شيء لا يراه الله

цагучуха lан يتغاضى عن ، يتظاهر بعدم الرؤية

цадан {cadan} لا يحضر ، لا يأتي ، يغيب

цадар (ду) {cadar} عدم حضور ، عدم مجيء ، غياب (مصدر)

хьо цавар бахьана хlун ду? ما هو سبب عدم حضورك ؟

цадаша {cadasha} لا يعجبه ، يستخف ب

цавешаш соьга хьаьжира иза نظر إلي باستخفاف

цадашар (ду) {cadashar} استخفاف ، ازدراء (مصدر)

цадеза {cadeza} يكره ، يمقت ، يبغض ، لا يريد ، لا يرغب

цадешар (ду) {cadeshar} جهل (مصدر)

дешар - серло, цадешар – бода العلم نور والجهل ظلام (مثل)

цакхетам {cakxetam} عدم الفهم ، عدم الإدراك

цалаа {calaa} لا يريد ، لا يرغب

цалан {calan} لا يطيق ، لا يحتمل

цалара {calara} لا يحترم ، يزدري ، يحتقر

цаларар (ду) {calarar} عدم احترام ، احتقار ، ازدراء ، عدم الاعتبار (مصدر)

баккхийнаш цаларар عدم احترام الكبار

цалууш {caluush} بدون رغبة

цалууш ца Iийра со لم ابقى رغماً عني

цамага {camaga} لا يناسب ، لا يلائم

цамгар (ю) -ш ю {camgar}[-ан, -на, -о] مرض ، داء

хала цамгар مرض عضال

кхераме цамгар مرض خطير

вон цамгар (оьр. рак) مرض السرطان

вон цамгар йолуш ву иза هو مريض بالسرطان

ерзалун цамгар مرض قابل للشفاء

яхъелла цамгар مرض مديد

хlун цамгар йолуш ву иза? ؟ ما مرضه

цамза

цамгар кхета يصيبه المرض

цунна кхеттарг хlун цамгар ю? ؟ ما هو المرض الذي أصابه

йолу цамгар مرض معد

цамза (бу) -наш ду {camza}[цамзин, цамзина, -но] عقرب الساعة ، مؤشّر

сахьтан боккха цамза العقرب الكبير للساعة

цана (ю) -ш ю {cana}[цанин, цанина, цано, цане] حشيش

цана хьакха يحشّ الحشيش

цара {cara} هم ، هنّ (في حالة الفاعل)

цаста {casta}[цосту, цестира, цестина] يقطّع ، يمزّق ، يفتّت ، يشرّح

цатам (бу) -аш бу {catam}[-ан, -ана, -о] (халахетар) كدر ، أذية

цатам хила يصاب بكدر

цастар (ду) {castar} تقطيع ، تمزيق ، تفتيت ، تشريح (مصدر)

цастар (ду) -ш ду {castar}[-ан, -на, -о] (цахцар) شرحة ، حزّ

цастарш дан يقطّع إلى شرحات

цахцар

цатешам (бу) {catesham}[-ан, -на, -о] عدم الثقة

цахаа {cахаа} لا يعرف ، يجهل

цахаар (ду) {cахаar} عدم المعرفة ، جهل (مصدر)

цахилар (ду) {cахilar} نفاد ، انعدام ، غياب ، عدم وجود

хан цахиларна لضيق الوقت

цахууш {cахuush} بدون علم ، بدون معرفة . بدون قصد ، عفوياً

цахууш! عفواً ، آسف . سهواً

цахууш кхийтира со цунах اصطدمت به دون قصد

цунна цахууш хlума дац لا يوجد شيء لا يعرفه

цахцар (ду) -ш ду {caxcar}[-ан, -на, -о] (хорбазан хадийна дакъа) شرحة ، حزّ (بطيخ)

цаца (бу) цеций ду {caca}[цецан, цецана, цецо] 1- منخل ، غربال 2- منخل الشباك

дама лоцу цаца منخل للطحين

цецаца лаca (лаца) ينخل ، يغربل بالغربال

цецаца лаca ينخّل ، يغربل

корана цаца (чартал) тоха يركّب منخل للشباك

* цаца бан يُخرِق ، يخرق فيه خروقاً مثل الغربال]

* цацийн чохь хи эца (يتعب نفسه بعمل شيء بلا فائدة) يحمل الماء في الغربال

цаца бан {caca ban} يُخرّق ، يُخرّم ، يُثقّب

цаэша {caesha} لا ينقص ، لا يحتاج ، لا يلزم

ца оьшу لا حاجة ، لا داعٍ ، غير ضروري

сихо ян ца оьшу لا داع للعجلة

цунах къахета ца оьшу لا داع للشفقة عليه

цаl {caj} (цхьаъ) واحد

цхьаьнакхетта дош (ду) {cxha'nakxetta dosh} (оьр. идиом) مصطلح ، عبارة (نحو)

цаьпцалг (ю) -аш ю {ca'pcalg} جُدْجُد ، جُنْدُب ، صرّار الليل (نوع من الجراد يصر ويقفز ويطير)
[-ан, -ана, -о] (оьр. кузнечик, сверчок)

цаьрга {ca'rga} لهم ، لهن

цаьрга ала! قل لهم

цаьрга вахара со ذهبت عندهم

цаьргахь хьеший бу عندهم ضيوف

це (ю) {ce} (оьр. зуб лошади) سن الحصان

це тоха يَعُض (للحصان)

цел (ю) целаш ю {cel}[целан, целана, цело] معزقة (لنكش التربة في حقل الذرة)

цкъеллиг-цкъа {cqellig-cqa} (цкъа а) نهايتاً ، أبداً

цемент* (ю) {cement} (чименто бу) إسمنت

церан {ceran} خاصتهم (للملكية)

мичахь ду церан цIа? ؟ أين بيتهم

церан мотт хала бу لغتهم صعبة

церг (ю) -аш ю {cerg}[-ан, -ана, -о] 1- سنّ . أي شيء على شكل سن 2- ترس (تروس)
3- طيّة ، كَسْرَة (فنّ الخياطة)

багара цергаш أسنان الفم

лакхара цергаш الأسنان العلوية

лахара цергаш الأسنان السفلية

хьалхара цергаш الأسنان الأمامية

цергаш йила (цIанъян) ينظف أسنانه بالفرشاة

херхан цергаш أسنان المنشار

чкъурган цергаш تروس العجلة

саьмарсекхан цергаш أسنان الثوم

цергаш йолу коч

церг тоха يقضم ، يذوق
хорцу цергаш أسنان لبنية
цергаш таса يعض
цергаш йоххка يعض
цергашца балда лаца يعض شفته
* церг тоха يتذوّق
церг дlаяккха يخلع السن
цергаш хьекхо 1 يُصرّ بأسنانه
* цхьанна цергаш хьекхо 2 يَصرّ بأسنانه غيظاً وغضباً على شخص ما
цергаш вовшахъетталуш ю цуьнан أسنانه تصطك بعضهما ببعض
цергаш къажо يُكشّر عن أسنانه
цергаш яла تنمو الأسنان
берана цергаш яьлла نمت أسنان الطفل
цергаш йолу مسنن ، ذو أسنان
цергаш йолу урс سكين مسنن
цергаш лехна сан تضرّست أسناني
* цергех хи долу цунна يسيل لعابه
церг йоцуш борз ца хилла, шело йоцуш lа ца хилла لا يوجد ذئب بلا أنياب ولا يأتي شتاء بلا برد (مثل)

цергаш нисъян {cergash nisyan} يُقوّم أو يُعدّل الأسنان
цергаш нисъяр (ду) {cergash nisyar} تقويم الأسنان (مصدر)
цергаш таян {cergash tayan} يعالج الأسنان
цергаш таяр (ду) {cergash tayar} معالجة أو علاج الأسنان (مصدر)
цергахъlуттург (ю) {cergax jutturg} نُكّاشة أسنان
цергийн {cergeen} خاص بالأسنان
цергийн лор طبيب أسنان
цергийн лоьралла طب الأسنان
цергийн лазар ألم الأسنان
цергийн чоьтка فرشاة أسنان
цергийн белхьам (хlур) معجون الأسنان
цергийн мекха مِسلفة مُسنّنة أو ذات أسنان (أداة زراعية)
цергков (ду) {cergkaw} (цlерг дlаяьлла меттиг) الفتحة التي تنتج بين صفّ الأسنان نتيجة قلع السنّ
цеста {cesta}[цоьсту, цистира, цистина] (цаста يقطّع ، يمزّق ، يفتّت (فعل تكراري من
цец {cec} (сема) منتبه ، يقظ ، حذر
цецан даьlахк {cecan da'jaxk}(обр. решётчатая кость) العظم الغربالي :خاص بعظام التجويف الأنفي
цецдаккха {cec dakkxa} يُدهِش ، يُذهل ، يجعله يستغرب (فعل للمفرد)
цецдала {cec dala} يندهش ، يذهل ، يستغرب (فعل للمفرد)
цецваллал хlума ду хlара هذا شيء يدعو للاستغراب
цецдалар (ду) {cec dalar} دهشة ، ذهول ، استغراب (مصدر)

цецдовла {cec dawla} فعل للجمع من цецдала

цеце {cece} (цец) منتبه ، يقظ ، حذر

цеций (ду) {cecee} مناخل جمع لكلمة цаца

цига {ciga} إلى هناك

со цига воьдуш ву أنا ذاهب إلى هناك

цигара {cigara} من هناك ، الذي هناك

цигара мел веанарг كل من حضر من هناك

цигахь {cigaxh} هناك

цигахь мила ву? ؟ من هناك

цигаьрка (ю) -наш ю {ciga'rka}[-нан, -нна, -но] سيجارة

яйн цигаьрканаш سجائر خفيفة

цигаьрка оза (тонка оза) يدخّن سيجارة ، يدخّن

цигаьрка йита (тонка дита) يترك الدخّان

цинц (бу) -аш ду {cinc}[-ан, -ана, -о] رذاذ

хин цинцаш رذاذ الماء

цинцаш детта يرش الرذاذ

* цинц кхетта гIуллакх أمر مشكوك فيه ، أمر فيه ريبة

цист {cist} (оьр. брысь !) (чишт) كلمة تستعمل لزجر بعض الحيوانات مثل القطّة أو الدجاج

цица (ю) -ш ю {cica}[-н, -на, цицо] شَمار بري (نوع بقلة) (راجع كلمة оччам)

цициг (ду) -аш ду {cicig}[-ан, -на, -о] قطّة ، هرّة

месала цициг قطّة ذات وبر طويل

цициган кIорни (ю) صغير القطة

акха цициг قطّ بري

* цицигех-дехкех ловза يلعب لعبة القط والفأر

цициг-комар (ю) {cicig-komar} (оьр. паслён) عنب الثعلب (نبات)

цицигцIога (ду) {cicigc'oga} (бецан цIе) نوع من الأعشاب

цкъа {cqa} مرة ، مرة واحدة

цкъа кхузахь, тIаккха цигахь مرة هنا ومرة هناك

цкъа бен ца гира суна иза لم أره إلا مرة واحدة

стакан чуьра хи дерриге а цкъа дIамала! اشرب الماء الذي في الكأس كله جرعة واحدة

цкъа делахь أولاً

шолгIа делахь ثانياً

цкъа хьалха في البدء ، في الأول ، قبل كل شيء

цкъа иштта, тIаккха вуьшта مرة بهذه الطريقة ومرة بطريقة مغايرة

цкъа мацца а يوماً ما

цкъа а {cqa a} أبداً ، نهائياً ، مطلقاً

цкъа а ца гина суна иза لم أره مطلقاً

цкъа а ца хилча санна كأنه لم يكن أبداً

цкъаллиг цкъа {cqallig cqa} (цкъа а)

цкъарг (ю) -аш ю {}[-ан, -ана, -о] (оьр. дикий лук) بصل بريّ
(хьонкица йолу яа ца мега буц)

цкъацкъа {cqacqa} (наггахь) أحياناً

цкъачунна {cqachunna} مؤقتاً ، لمدة ما ، لبعض الوقت ، حالياً ، حتى الآن ، لغاية الآن
цкъачунна кхузахь lийр ду вай نبقى هنا مؤقتاً
цкъачунна хlумма а хууш дац لغاية الآن لا يُعرف شيء
цкъачунна хlун дийр ду вай? ماذا نعمل حالياً ؟

цо {co} هو ، هي (في حالة الفاعل)
хlун элира цо хьоьга? ماذا قال لك ؟
цо нохчийн мотт дика буьйцу هو يتكلم اللغة الشيشانية جيداً

цолк (ю) -аш ю {colk} طريق أو منطقة ذات حفر أو أخاديد تسببه عجلات العربة أو الأمطار ونحوه
[-ан, -ана, -о] (ор долу, кlаг болу меттиг ю, галц ю) (оьр. рытвина, ухаб)

цомгуш {comgush} مريض ، مريضة ، سقيم ، عليل
цомгуш ву иза هو مريض
цомгушниг лоьра тlе вигира цара أخذوا المريض إلى الطبيب
цомгуш хила يمرض

цу 1 (бу) {cu}[-н, -на, -но] قمح محمص ومسحوق
кlантана хlу лаха, йоlана цу лаха : ابحث لأبنك عن الاصل ولأبنتك عن القمح بمعنى
زوج ابنك من بيت ذو أصل نبيل وزوج ابنتك من إنسان ميسور الحال (مثل)

цу 2 {cu} ذلك ، تلك
цу заманчохь (الوقت) في ذلك الزمان
цу сохьта في تلك الساعة
цу сохьттехь فوراً ، في الحال ، في التو
цу тайпана (цу кеппара) على هذا النحو ، على هذه الصورة
цу тlехь кехат чекхдолу сан وعلى هذا (في الختام) تنتهي رسالتي
цу тlе زد على ذلك ، أيضاً ، بالإضافة إلى ذلك ، إلى جانب ذلك
цу тlе даьлча إذا وصل الأمر لهذا

цул {cul} من ذلك ، من تلك ، منه ، منها
цул дика (منه ، منها ، من ذلك) أحسن ، أفضل
цул совнаха زيادة على ذلك ، بالإضافة إلى ذلك
цул тlаьхьа بعدها ، ثم ، بعد ذلك
цул хьалха قبله ، قبلها ، قبل ذلك

цундела {cundela} لهذا ، لذلك ، لذا ، ولهذا السبب
цундела ца веара хьо لهذا لم تأت
цундела ца веара хьо? لهذا لم تأت ؟

цуьрг (ду) -аш ду {cuerg} 1- فتات ، قطعة ، قصاصة 2- عينة ، مسطرة
[-ан, -ана, -о] (оьр. 1- крошка 2- кусок 3- образчик)
баьпкан цуьргаш فتات الخبز
кlадин цуьрг قطعة قماش

кехатан цуьрг قصاصة ورق

* цхьа цуьрг а أبداً ، مطلقاً ، على الإطلاق

цуьрриг а {cuerrig a} (оьр. нисколько) مطلقاً ، على الإطلاق

цуьрриг а оьгlаз ца вахна со لم أغضب مطلقاً

цхар 1(ду) -аш ду {cxar}[-ан, -ана, -о] (оьр. навес над забором) سقيفة أو ظلّة على سور

(кертана тlехула тхов беш санна хlоттош долу дакъа ду)

цхар 2 (ю) -аш ю {cxar} (оьр. забрало) واقية وجه للخوذة

цхардола {cxar dola} (оьр. быть проеденным ржавчиной) يتآكل من الصدأ ، يصدأ

цхьа {cxha} أحد ، واحد ، ما

цхьа хlума شيء ما

цхьа стаг شخص ما

цхьа долчу декъана لحد ما ، بعض الشيء

цхьа шо даьлча بعد مرور سنة

цхьа гlуллакх долуш веанера со أتيت لأمر ما цхар 2

цхьа а {cxha a} ولا أي

чохь цхьа а вацара لم يكن أحد في الداخل

некъахь цхьа а гуш вацара لم يكن يُرى أحد في الطريق

стиглахь цхьа а марха яц لا توجد في السماء أية غيمه

цхьа а ца тоьлуш بالتعادل

цхьа а гlалат доцуш بدون أي خطأ

цхьаалла (ю) {cxhaalla} (цхьабарт болуш хилар) (оьр. единство) وحدة ، اتحاد

цхьабарт болу {cxhabart bolu} (барт цхьаъ болуш) متحد ، متفاهم على رأي واحد
متفق عليه . بتفاهم ، بالإجماع

цхьабарт болу доьзал (бертахь доьзал) عائلة متفاهمة

цхьабарт болуш бина сацам قرار تم بالاتفاق أو بالإجماع

цхьабарт болу сацам قرار مجمع أو متفق عليه

цхьабарт хила {cxhabart xila} يَتحد ، يَتفق على رأي واحد ، يُجمع على رأي واحد

цу тlехь цхьабарт хилира церан أجمعوا على رأي واحد في هذا الأمر

цхьабарт хилар (ду) اتحاد ، اتفاق على رأي واحد ، إجماع ، تفاهم (مصدر)

цхьабарт ца хиларо доллу хlума дохадо الفرقة تفسد كل شيء

цхьабосса {cxhabossa}(цхьатерра) متساو ، متشابه ، متماثل ، بالتساوي ، على وتيرة واحدة ، بعض

цхьадерг {cxhaderg} البعض ، جزء منه ، قسم منه

цхьадерг хьуна а хууш хир ду حتى أنت تعرف بعضه

цхьаверг хир ву, шена доллу хIума хаьа моьттуш تجد بعض الناس ، يعتقد أنه يعرف كل شيء

цхьаберш ца баьхкира لم يحضر البعض

цхьадолу ахча банке диллира ас جزء من المال أودعته في البنك

цхьайолчу меттигашкахь في بعض الأماكن

цхьадолчунна хьо хьо бехке ву في بعض الأمر أنت نفسك ملوم

цхьадика {cxhadika} لحسن الحظ

цхьадика хьо тIе кхечи لحسن الحظ وصلت إلي

доцу ирсана لسوء الحظ

цхьайтта {cxhaitta} أحد عشر

цхьайтталгIа {cxhaittalgha} الحادي عشر

цхьалгӏо {cxhalgo} (цхьа га долу я цхьа дакъа долу) أحادي

цхьалго некъ طريق ذو مسرب واحد

цхьалго топ بندقية ذات فوهة واحدة

цхьалла (ю) {cxhalla} (ша висар я ша хилар) (оьр. одиночество) وحدانية ، انفراد

цхьаллин терахь (نحو) المفرد

дукхаллин терахь (نحو) الجمع

цхьаллин хандош (نحو) فعل يحدث مرة واحدة

дукхазаллин хандош (نحو) فعل متكرر

цхьалха {cxhalxa} مفرد ، غير مزدوج ، بسيط

цхьалха кучаца (بدون أن يلبس عليه شيء) فقط بالقميص

цхьалха кор (من طبقة واحدة) شباك مفرد

шалха кор (من طبقتين) شباك مزدوج

цхьалха кхетам дош (نحو) جملة بسيطة

цхьалхӏо (ю) -наш ю {cxhalxo}[-нан, -нна, -но] (цхьалла)

цхьамза (бу) -наш ду {cxhamza}[цхьамзин, цхьамзина, -но] (оьр. штык) حربة

цхьамогIа {cxhamogha} صف واحد

цхьана {cxhana} لا يوجد له مرادف دقيق بالعربية ، أنظر للأمثلة

цхьана тIемлочо гIала яьккхина яц (مثل) المحارب بمفرده لا يستطيع أن يفتح الحصن

цхьана дийнахь في يوم من الأيام

цхьана хазачу дийнахь في يوم من الأيام الجميلة

цхьана цIа чохь бехаш бу уьш هم يعيشون في بيت واحد

цхьана метта في وقت واحد ، دفعة واحدة

цхьана маIаргона охьакхетара со للحظة كدت أن أقع

цхьанахенара {cxhana xenara} من نفس السنّ

тхойшиъ цхьанахенара ву نحن الاثنان من نفس السنّ

цхьанахенахь {cxhana xenaxh} في وقت ما ، في زمن ما ، ذات مرة ، في وقت واحد

цхьанахенахь цигахь болх беш вара со في وقت ما كنت أعمل هناك

цхьанаэшшара {cxhana eshhara} بصوت واحد ، على وتيرة واحدة

цхьанхьа {cxhanxha} إلى مكان ما

цхьамза

цхьанхьа кхача веза со يجب أن أصل إلى مكان ما

цхьанххьа а ولا في أي مكان ، ولا إلى أي مكان

цхьанхьара {cxhanxhara} من مكان ما

цхьатералла (ю) {cxhateralla} تماثل ، تشابه ، تطابق

цхьатерра {cxhaterra} (цхьабосса) مساو ، متشابه ، متطابق . بالتساوي ، على وتيرة واحدة

цхьатерра ойланаш أفكار (آراء) متشابه

цхьатерра бакъонаш حقوق متساوية

цхьатерра тlараш туьйхира цара صفّقوا على وتيرة واحدة

цхьатера ву хьо хьайн дех كم تشبه أباك

цхьацца {cxhacca} واحد تلو الآخر ، واحد بعد الآخر

цхьацца чувогlуш, чубаьхкира уьш دخلوا واحداً تلو الآخر

цхьаццанга кхойкхуш чубалийра цара уьш أدخلوهم بعد أن نادوا عليهم واحداً تلو الآخر

цхьаццадолу {cxhaccadolu} (цхьадерг , цхьадолу) بعض

цхьаццайолчу пачхьалкхашкахь في بعض الدول

цхьаццанхьа {cxhaccanxha} إلى بعض الأماكن

цхьаццанхьа ваха деза сан يجب أن أذهب إلى بعض الأماكن

цхьаццанхьахь {cxhaccanxhaxh} في بعض الأماكن

цхьаъ {cxha'}[цхьанан, цхьанна, цхьаммо, цхьаьнга] واحد . شخصٌ ما ، شيء ما ، أمر ما

цхьаъ, шиъ, кхоъ واحد اثنان ثلاثة

цхьаъ веара хьо хоьттуш حضر شخص يسأل عنك

цхьана аглор (واحدة) من جهة

хlоранна а цхьаьцца lаж ло! أعط لكل واحد تفاحة

цхьаьнца вахара со ذهبت مع شخص ما

цхьаьннец а ца вахара со لم أذهب ولا مع أي واحد

цхьаьллиг цхьаъ (شخص) ولا أي واحد

цхьаъ ша واحد لوحده

цхьаъ бен доцу وحيد ، فريد

доьзалан цхьаъ бен воцу клант الابن الوحيد للعائلة

цхьаъ ду сан хьоьга хатта дезаш هناك أمر يجب أن أسألك عنه

* цхьаъ ду الأمر سيان ، لا فرق

суна цига вахча а, ца вахча а - цхьаъ ду أن أذهب إلى هناك أو لا ، لا فرق عندي

цхьамма элира соьга قال لي شخص ما

цхьангге а ма алалахь! لا تقل ولا لأي واحد

цхьана тайпанах долу من صنف واحد ، من عشيرة واحدة

бленнах цхьаъ % 1 ، واحد بالمائة

цхьаъ (цхьа хIума) дан деза вай يجب أن نعمل شيئاً

* цхьаъ доцуш / цхьа хIума доцуш إلا لأمر ما ، وراء ذلك شيء ما

цхьаъ доцуш дIахецар вацара цара хьо لم يكونوا ليطلقوا سراحك إلا لأمر ما

* цхьаъ санна كشخص واحد

массо а халкъаш цхьаъ санна майра летира كل الشعوب كهبّة رجل واحد قاتلوا بشجاعة

* цхьаъ хила يحصل أمر (طارئ) ما . يحصل في نفس اللحظة

цхьаьна {cxha'na} معاً ، مع بعض

уьш цхьаьна бехаш бу هم يعيشون معاً

тхойшиъ цхьаьна вахара نحن الاثنان ذهبنا معاً

цхьаьна дан {cxha'na dan} يأتي معاً . يتلاءم مع ، ينسجم مع ، يتوافق معاً ، يتطابق

хIара беснаш цхьаьна ца догIу هذه الألوان لا تتلاءم بعضها مع بعض

цхьаьнадаха {cxha'na daxa} العيش معاً ، يتعايش

цхьаьнадахар (ду) {cxha'nadaxar} تعايش ، العيش معاً

машаре цхьаьнадахар تعايش سلمي

цхьаьнакхета {cxha'na kxeta} يرتبط ب ، يتحد

цхьаьнакхетар (ду) {cxha'nakxetar} ارتباط معاً ، الاتحاد معاً (مصدر)

цхьаьнакхетарехь бу ницкъ القوة في الاتحاد

цхьаьнакхеталлa (ю) {cxha'nakxetaralla} اتحاد ، وحدة

Европин цхьаьнакхеталлa الاتحاد الأوروبي

Iаьрбийн цхьаьнакхеталлa الوحدة العربية

цхьаьнакхетта {cxha'nakxetta} متحد ، مرتبط معاً

цхьаьнакхетта пачхьалкхаш دول متحدة

цхьаьнакхетта къаьмнийн хIоттам هيئة الأمم المتحدة

цхьаьнатоха {cxha'na toxa} يجمع معا ، يضم . يوحّد

цхьаьний {cxha'nee} (цхьаьна) معاً ، مع بعض ، سوية

цхьогал (ду) -ш ду {cxhogal}[-ан, -на, -о] (оьр. лиса) ثعلب

цхьогалан цIока فرو الثعلب

Цl (C')

Цloькъа лом (C'oeqa lom)

цla (ду) цlенош ду {c'a}[цlийнан, цленна, цlийно, цlийне] منزل ، بيت ، دار . غرفة

цla ваха деза санtийнан البيت إلى الذهاب علي يجب

цlера вогlуш ву со أنا قادم من البيت

кхо чоь йолу цla حجرات أو غرف ثلاث من بيت

тlекlелдина цlенош طوابق بيوت

кхузза тlекlелдина цlенош طوابق ثلاثة من بيوت

цlера вала يغيب عن البيت

цla ванtийнан البيت إلى يحضر

хьо маца цla веара? ؟ البيت إلى حضرت متى

цlенош данtийнан يبني بيتاً

дукха хаза цlенош дина цара بنوا بيوتاً جميلةً جداً

цla верза يرجع إلى البيت

цla доцу бераш (بلا مأوى) أطفال مشرّدون

цla доцуш виса يتشرّد ، يبقى بلا مأوى

хьешан цla غرفة الضيوف

охьахуу цla (чоь) غرفة المعيشة

маса цla ду чохь? ؟ الداخل في توجد غرفة كم

къеначеран цla دار العجزة

садаларан цla دار استجمام

бераш ден цla دار الولادة ، قسم الولادة أو التوليد

* цla даста (يتولى أمر البيت واحتياجته) يفتح بيتاً

* цla лаца تتزوج

* цla-цlе а хила يصبح له بيت وعائلة ولقب يعرف به

* цlийнах-цlарах вала يُحرم من كل ما يملك

цlагара {c'agara} (цlога хадийна) أبتر الذنب أو الذيل

цIагар-даххка فأر مقطوع الذيل

цIазам (бу) -аш ду {c'azam}[-ан, -на, -о] (оьр. клубника) فراولة (ثمر)

цIазамбуц (ю) {c'azambuc} (оьр. лютик) العشب التوتي أو ورد الحبّ له زهر أصفر

цIаза-пIелг (бу) {c'aza-p'elg} الخنصر

* цIаза-пелггал طفيف ،قليل

цIака {c'aka} في اليوم الرابع (بعد يومنا هذا)

цIалкъ (бу) {c'alq} طبطبة (صوت الماء)

хин цIалкъ طبطبة الماء

цIанга (ду) -наш ду {c'anga} (оьр. пупок) (цIонга) سُرّة ، الحبل السرّي

цIазам

цIандала {c'andala} يصبح نظيفاً ، يَطهُر ، يتطهّر ، يتنقى ، يصفى . يبرؤ (من ذنب مثلاً)

стигал цIанъелла мархех صفت السماء من الغيوم

ламазна цIаняла تطهر للصلاة (بعد الحيض)

цIандалар (ду) {c'andalar} طُهر ، تَطهُّر . براءة ، تبرئة (مصدر)

цIандан {c'andan} ينظّف ، يطهّر ، ينقي ، يكرر (بترول مثلاً) . يقشّر . يبرّئ

куьйгаш цIандан ينظف يديه ، يطهّر يديه

хи цIандан ينقي الماء

мехкадаьтта цIандан يكرر البترول

цIанга

хIоаш цIандан يقشّر البيض

боьханиг хино цIанвийр вац, цIенниг цIаро вагор вац (مثل) القذر لن يطهره الماء والطاهر لن تحرقه النار

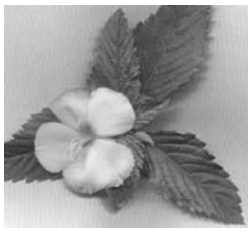
* суьдо цIанвина иза برأته المحكمة

цIандар (ду) {c'andar} تنظيف ، تطهير ، تنقية ، تصفية ، تكرير . تقشير . تبرئة (مصدر)

цIандарш (ю) {c'andarsh} (оьр. выделение при родах) الإفرازات التي تعقب الولادة

цIано (ю) {c'ano}[-нан, -нна, -но, -нга] نظافة ، طهارة

цIано лело (цIена лела) يحافظ على النظافة

цIано латто يُديم النظافة

цIано ян ينظّف نفسه من النجاسة

* цIанонна даха يذهب إلى المرحاض

* цIанонан меттиг بيت الخلاء ، مرحاض

цIарах {c'arax} باسم

массо баьхкинчеран цIарах باسم كل الحضور

цIазамбуц

Iедалан цIарах باسم القانون

цIарз (ду) цIаьрзнаш ду {c'arz}[цIорзан,цIорзана,цIорзо,цIорзе] شجيرة البجيل

(даима сийна лаьтта гIаш долу колл) (оьр. бересклет)

цIарнеш (ю) {c'arnesh} (оьр. яичники, женщин) المبيض عند المرأة

цIарул-цIен {c'arul-c'en} أحمر جداً ، شديد الحمرة

цIаста 1 (ду) {c'asta}[-нан, -нна, -но] (оьр. медь) نحاس (معدن)

цIаста дилла يطلي بالنحاس

цIаста лало يصهر النحاس

цIаста 2 {c'asta} (кIиранан пхоьалгIа де) اليوم الخامس من يومنا هذا

цIахь {c'axh} في البيت

тхан цIахь في بيتنا

цIахь санна хилалаш تصرفوا وكأنكم في بيتكم

цIахьберш муха бу? ؟ كيف الأهل

цIахь деттина бепиг خبز مخبوز في البيت

цIахь лело бедарш ملابس منزلية

* хьайн цIахь санна хилалахь! تصرّف وكأنك في بيتك

цIаьлг (ду) -аш ду {c'a'lg} (жима чоь) بيت صغير . حجيرة

цIаьлг лелха {c'a'lg lelxa} (цхьана кога тIехь лелха) ينطّ أو يقفز على رجل واحدة

цIаьнкъа (ю) -наш ю {c'a'nqa}[-нан, -нна, -но] أرضية بناء ما

цIаьнкъахь على الأرضية

анийн цIаьнкъа أرضية من ألواح الخشب

экъанийн цIаьнкъа أرضية مبلّطة

поппарийн цIаьнкъа أرضية من الطين

цIаьнкъа горгам хьакха يمسح الأرضية بالخرقة

цIаьрзнаш (ду) {c'a'rznash} أشجار البجيل جمع لكلمة цIарз

цIаьрмата {c'a'rmata} (ирча) قبيح ، دميم ، بشع ، مشوّه ، ممسوخ

цIаьрматалла (ю) {c'a'rmatalla} قبح ، دمامة ، بشاعة ، تشوّه

цIаьрматдала {c'a'rmat dala} يصبح قبيحاً ، يتشوه (فعل للمفرد)

цIаьххьана {c'a'xhhana} فجأة ، بغتة ، على حين غرّة

цIаьххьана тIелата يباغت بالهجوم ، يهجم فجأة

цIаьххьана гучувала يظهر فجأة

цIаьххьашха {c'a'xhhashxa} (цIаьххьана)

цIе 1 (ю) -рш ю {c'e}[-ран, цIарна, цIаро, цIаре] نار ، حريق

цIе лато يشعل ناراً

* сох сийна цIе латий ахь أشعلت في ناراً لهيبة

цIе яккха يشعل ناراً

цIе марсаяккха يسعّر النار ، يزيدها اشتعالاً

цIерш лето я яха يشعل النيران أو الحرائق

цIе яйа يطفئ النار أو الحريق

цIе яла يشب الحريق

хьуьнхахь цIе яьлла شب حريق في الغابة

цIе ялча санна (وكأن حريقاً قد شبّ) بسرعة ، بعجلة

* цIе яьлла меттиг حالة تستدعي الاستنفار

цIергахь في النار

цIергахь дага يحترق في النار

цIе ловн مقاوم للنار

цIаро бен цIе латор яц (مثل) لا يشعل النار إلا النار

* цIерга эккха يلقي بنفسه في النار

цIерца ловза يلعب بالنار

* цIарла волла يلقي به في النار أو العذاب

юрт сийначу цIарах яго يحرق البلدة بنار لهيبة

цIе 2 (ю) -рш ю {c'e}[-ран, цIарна, цIарo, цIарe] اسم . لقب ، كنية . سمعة ، صيت

хьан цIе хIун ю? ما اسمك ؟

цIе тилла يسمّي ، يعطيه اسماً

вон цIе тилла يطعن ، يرمي بالسوء

вон цIе яха تسوء سمعته ، تمسّ سمعته بسوء

берана цIе хIун тиллина аша? ماذا سمّيتم الطفل ؟

сан цIарах вистхилира иза تكلم باسمي

цIе яккха يلفظ أو ينطق الاسم ، يدعى ، ينادى

* дика цIе йоккхуш стаг ву иза هو إنسان ذو سمعة جيدة

* цIе йоккхуш معتبر ،مشهود له بالصفات الحسنة

* цIе дика яккхийта يجعل اسمه يذكر بالخير

дика цIе سمعة حميدة ، صيت جيد

цIе тоха (يعطيه عنواناً) يعنون 3- يعيّن ، يذكر بالاسم 2- يخصصه باسم فلان 1-

суна цIе тоьхна яц хIара هذا لم يخصص على اسمي

цIерш яха يذكر أسماء ، يعدد

нохчийн яртийн цIерш яха! اذكر أسماء البلدات الشيشانية

цIерш ца йохуш بدون ذكر أسماء

цIе кхаба لم تدعه باسمه الحقيقي : من العادات الشيشانية حيث الكنّة لا يجوز لها أن تدعوا أفراد عائلة زوجها أو أقاربهم البالغين بأسمائهم الحقيقية

* цIарна гIаравала يذيع صيته

* дикачу цIарла хила гIерта يحاول أن تكون سمعته جيدة

цIарна цIе яхна волу стаг رجل مشهور ، معروف

цIейойург

цIе бехъян {c'e bexyan} يلطّخ اسمه ، يطعن في ، يشهّر ب

цIе йожа {c'e yozha} يسقط من أعين الناس ، يُحتقر

* цIе йожа кху белхан! (تعبير عن الاستياء ، عبارة تستهل بها الجملة) تباً له

цIе йожо {c'e yozho} يُحقّر

цIе ларъян {c'e laryan} يحافظ على سمعته

цIе таса 1{c'e tasa} (кхаж таса) يصوت ، يعطي اسمه (في الانتخابات مثلاً)

хьайн цIе хьанна таса воллу хьо? لمن تريد أن تصوت ؟

цIе таса 2 {c'e tasa} يوقع الطلاق

мосазза цIе тесна ахь хьайн зудчунна? كم مرة أوقعت الطلاق على زوجتك ؟

цIе таса 3 {c'e tasa} يشعل النار

цIе яха {c'e yaxa} يشتهر

цIе яхна иллиалархо مغن مشهور

цIевнаш (ду) {c'ewnash} цIов جمع لكلمة حزم ، رزم ، دزينات

цIеэттарг (ю) {c'e yettarg} قاذفة لهب

цIейойург (ю) {c'e yoiurg} مطفأة النار ، طفاية الحريق

цIегIа бос {c'egha bos} لون وردي أو زهري

цIезий (бу) {c'ezee} (оьр цезы бу) اسم قومية في داغستان

цIелерг (ду) {c'elerg} (зезаган цIе) نوع زهرة

цIелиг (ду) -аш ду {c'elig}[-ан, -на, -о] (оьр. клетка для птиц) قفص للطيور

цIелхьанаш (ю) {c'elxhanash} (оьр. ситник) سَمار (نوع نبات)

цIелла {c'ella} حمرة ، احمرار

цIен {c'en} أحمر

цIен бос لون أحمر

цIен бурч فلفل أحمر

цIениг الأحمر

* цIен деши меха ذو قيمة عالية ، يساوي ذهباً

цIелиг

цIен дуга (ду) {c'en duga} (оьр. гречиха) الحنطة السوداء

цIен комар (ю) {c'en komar} (оьр. малина) (куллан цIе) شجيرة توت العُلّيْق

цIен латта (ду) {c'en latta} تربة حمراء

цIен лерг (ду) {c'en lerg} (оьр. пион) فاونيا ، عود الصليب ، عود الريح (نبات ذو زهر وردي)

ЦIен хIорд (бу) {C'en hord} البحر الأحمر

цIен цIий (ду) {c'en c'ee} (оьр. красные кровяные шарики) كريات الدم الحمراء

кIайн цIий (оьр. белые кровяные шарики) كريات الدم البيضاء

цIена {c'ena} نظيف ، طاهر ، نقي ، صاف ، معقم ، مكرّر . بريء الساحة . بشكل نظيف

цIена шаршу شرشف نظيف

цIена лела يحافظ على النظافة ، يحافظ على النظافة والترتيب

цIахь цIена лелаш зуда ю иза هي زوجة محافظة على نظافة بيتها

цIена латто يحافظ عليه نظيفاً

шайн мохк цIена латтабе! حافظوا على نظافة بلدكم

цIена деши ذهب خالص

цIенчу хIаваэхь في الهواء الطلق

цIена стаг ву иза هو إنسان طاهر

хьуна хьалхахь цIена ву со انا بريء أمامك

цIенчу дагца بنية صافية

цIена бакъдерг حقيقة خالصة

нохчийн цIена мотт буьйцу цо هو يتكلم بلغة شيشانية خالصة

цIена юхаяздан يبيض المسودة

цIена болх бо цо هو يتقن عمله

* цIена куьг тоьхна болх عمل تم إنجازه بحرفية أو بإتقان

цIена йозалла (ю) {c'ena yozalla} (оьр. чистый вес) الوزن الصافي

цIена эршо ян {c'ena ersho yan}(деш дерг сов тIех дика дан) يقوم به بشكل متقن / فوق العادة

болх бина ца Iаш и цIена эршо йинера цо لم يكتفي بإنجاز العمل بل قام به بشكل خارق للعادة

цIеналла (ю) {c'enalla} (цIано) نظافة

цIеналла Iалашъян يحافظ على النظافة

цIенош (ду) {c'enosh} цIа جمع لكلمة بيوت ، منازل ، دور . غرف

цIера тIе даккха {c'era t'e dakkxa} (дола дерзо) ينقله إلى ملكيته ، يسجل باسمه (فعل للمفرد)

цIера тIе дала {c'era t'e dala} (дола дерза) ينتقل إلى ملكيته ، يسجّل باسمه (فعل للمفرد)

цIера тIехь хила (للمرأة) تكون على عصمة رجل – 2 يكون مسجّل باسمه ، يكون على ملكيته – 1

хIинца а шен майрачун цIера тIехь ю иза ما زالت على عصمة زوجها

цIера {c'era} منزلي ، بيتي . من البيت

цIеран-ловзарш

цIера болх عمل منزلي

церан цIера хьал муха ду? ؟ كيف وضع معيشتهم في البيت

цIера дийнаташ حيوانات منزلية

шун цIеранаш муха бу? ؟ كيف أهل بيتكم

цIера вогIуш ву со أنا قادم من البيت

цIеран {c'eran} اسمي

цIеран кхетам дош (نحو) جملة اسمية

цIеран легар (نحو) تصريف الاسم

цIеран-ловзарш (ду) {c'eran-lawzarsh} ألعاب نارية

цIеран ловзарш кхийса يرمي ألعاب نارية

цIердош (ду) {c'erdosh} (оьр. имя существительное – грам.) الاسم الموصوف (نحو

цIерметдош (ду) {c'ermetdosh} (оьр. местоимение) ضمير (الضّمائر) (نحو)

цIерниг дожар (ду) {c'ernig dozhar}(оьр. именительный падеж) الحالة الاسمية ، حالة الرفع (نحو)

цIерпошт (ю) {c'erposht} (оьр. поезд) قطار

цIерпоштнекъ (бу) {c'erposht neq} (машен некъ) سكّة الحديد

цIерхо (ву,ю) {c'erxo}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. тёзка) سَمي :الذي يدعى بنفس الاسم

иза сан цIерхо ву هو سميي (اسمه نفس اسمي)

цIерш 1 {c'ersh} цIе 1 جمع لكلمة نيران ، حرائق

цIерш 2 {c'ersh} цIе 2 جمع لكلمة أسماء

цIестан {c'estan} نحاسي ، مصنوع من النحاس

цIестан кIудал جرّة نحاسية خاصة تستعمل لجلب الماء

цIетта (ду) -наш ду {c'etta}[-нан, -нна, -но] (хIонс) قطع اليد اليمنى أو الأذن أو رأس العدو في الحرب وجلبها كنوع من غنائم الحرب (عادة كانت في قديم الزمان)

(тIамехь мостагIчуьнан корта я аьтту куьг я аьтту лерг даккхар / шира Iадат, тIаьхьа мостагIчуьнгара герз я кхиерг йоккхуш хилла)

цIетуха (ю) -наш ю {c'etuxa}[-нан, -нна, -но] (оьр. огниво) لاستخراج قطعة فولاذ – 1 قدّاح :

(оьр. запал в снаряде) (في القذائف مثلاً) فتيل المفرقعة ، كبسولة – 2 الشرر من الصوان)

цIетухург (ю) {c'etyxurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. зажигалка) قدّاحة ، ولاّعة

цIехо {c'exo} (оьр. красноватый) ضارب إلى الحمرة

цIехо-можа {c'exo-mozha} (оьр. оранжевый) برتقاليّ

цIеяхна {c'eyaxna} مشهور ، مشهورة

цIий (ду) -ш ду {c'ee}[-н, -на, -но, -га] (оьр. кровь) دمّ

цIийн таммагIа بقعة دم

цIийн тIадам نقطة دم

пхенашчуьра цIий دم الشرايين

цIий гIорадо пхенашкахь يتجمد الدم في العروق

цIийн гергарло قرابة دم

цхьа цIий долу гергара нах أقارب من دم (نسل) واحد

шу цхьана цIийнах ду أنتم من نسل واحد

цIийна дуьхьал цIий الدم بالدم

цIийшха дуьзна куьйгаш أيد ملطخة بالدماء

цIийх дуьзна куьг يد ملطخة بالدم

нехан цIий муьйлуш يمص دماء الناس

цIетухург

цIийца (къинхьегамца) даьккхина ахча (بعرق الجبين) مال مكتسب بالدم

иза цуьнан цIийх доллуш ду هذا في دمه ، هذا يجري في دمه أو عروقه

цIийца а, хьацарца а бен ца буьллу бахам (مثل) لا تبنى الحياة الا بالدم والعرق

* шайн цIий ду طبعهم الموروث

* цIийх цоьлла амал طبع متغلغل بالدم

цIий бехдалар (ду) {c'ee bexdalar} التسمم الدموي

цIий бехделла цуьнан أصيب بالتسمم الدموي ، هو مصاب بالتسمم الدموي

цIий даккхар (ду) {c'ee dakkxar} (оьр. кровопускание) حجامة ، فصد

цIий даккха يَعمل حجامة

цIий далар (ду) {c'ee dalar} التبرّع بالدم

цIий дала يتبرع بالدم

цIий доттар (ду) {c'ee dottar} (оьр. переливание крови) نقل الدم (إعطاء المريض دماً)

цIий кIезиг хилар (ду) {c'ee k'ezig xilar} (цIийн къоьлла) فقر الدم (مرض)

цIий кIезиг ду цуьнан هو مصاب بفقر الدم

цIий лаха {c'ee laxa} يطالب بدم القتيل

цIий лела пхенаш (ду) {c'ee lela pxenash} الأوعية الدموية

цIий лелар (ду) {c'ee lelar} (оьр. кровообращение) الدورة الدموية

цIий лела يجري الدم

цIий эха {c'ee exa} ينزف ، يدمي

чевнах цIий оьху الجرح ينزف دماً

цIий эхар (ду) {c'ee exar} نزيف

мерачуьра цIий эхар (نزف أنفي) الرّعاف

цIий сацо يوقف النزيف

цIий ланор (ду) {c'ee janor} إراقة الدماء ، سفك الدماء

цIий лано يسفك الدماء ، يريق الدماء

цIий летто {c'ee jetto} يستفرغ دماً

цIийдала {c'eedala} يَحمرّ ، يَتوهّج . يغلي

цIергахь эчиг цIийло يَحمرّ الحديد في النار

шура цIийъелла غلى الحليب

эхь хетта цIийвелира иза احمّر من الخجل

цIийдалар (ду) {c'eedalar} (مصدر) احمرار ، تَوهُّج ، غليان

* Iуьйре цIийялар بزوغ الفجر

* суьйре цIийялар حمرة الأفق عند المغيب

цIийдан {c'eedan} يحمي لدرجة الاحمرار . يفوّر ، يغلي

шура цIийян يغلي الحليب

цIийдина эчиг حديد محمّى

цIийдина хи ماء مغلي

цIийдар

цIийдар (ду) -ш ду {c'eedar} (оьр. коловорот – столярный иструмент) مثقب نجارين

цIийза {c'eeza}[цIийза, цIийзира, цIийзина] (цIовза يصِرّ (فعل تكراري من

хьозанан кIорнеш цIийза فراخ العصفور تصر في العش

цIийзачу азца мохь беттара цо كان يصرخ بصوت يشبه الصرير

ворданан сема цIийза محور (عجلات) العربة تصر

цIиймерг (ю) {c'eemerg} (оьр. клоп) (къийзорг, гIундалгIи 1) بقّة

цIийн talam (бу) {c'een tajam} (оьр. кровяное давление) ضغط الدم

цIийн talam буста يقيس ضغط الدم

цIийн talam охьабахар هبوط في ضغط الدم

цIийн talam хьалабалар ارتفاع في ضغط الدم

цIийн talam бустург (ю) {c'een tajam busturg} جهاز ضغط الدم

цIийнан бахам {c'eenan baxam} التدبير المنزلي

цIийнан бахам лело يدير الأمور أو الشؤون المنزلية

цIийн talam

цIийнда (ву) {c'eenda} (хIусамда) رب البيت

цIийннана (ю) {c'eennana} (хIусамнана) ربة المنزل ، زوجة

цIид (бу) -анаш (бу) {c'id}[-н, -на, -но, -га] (оьр. клитор. анат.) بظر (تشريح)

цIинг (бу) -аш бу {c'ing}[-ан, -ана, -о] رفسة (للحيوان)

цIингаш тоха (мийраш кхиссар) يرفس

цIиндала {c'indala} يتجدد

цIиндалар (ду) {c'indalar} (مصدر) تجدُّد

цIиндан {c'indan} يجدّد ، يرمم

цIиндар (ду) {c'indar} (مصدر) تجديد ، ترميم

цIирцIир хьоза

цIинжий (бу) {c'inzhee} (шо сов кхаьчна жий) نعجة تعدت السنة من عمرها

цIинто (бу) цIинтоьрчий ду {c'into} كبش تعدى السنة من عمره

[цIинтайн, цIинтайна, цIинтайно, цIинтайга] (шо сов кхаьчна ка)

цIинцIолг (ю) -аш ю {c'inc'olg}[-ан, -ана, -о] (مجازاً) طفل صغير 2- قطعة صغيرة ، جزيء 1-

(1- жима кийсак 2- жима Бер) (оьр. перен. о малыше)

цIирцIир хьоза (ду) {c'irc'ir xhoza} (оьр. синица) سِنّ المنجل : نوع من العصافير الصغيرة

цIов (бу) цIевнаш ду {c'aw}[цIевнан, цIевнна, цIевно] حزمة ، رزمة ، ضمّة

зIенарийн цIов حزمة ضوئية

цIовза {c'awza}[цIевза, цIевзира, цIевзина] زقزق . أزَّ ، صَرَّ

неларан кIажа цIевзира صرّ مفصل الباب

цIога (ду) -рчий ду {c'oga}[-нан, -нна, -но] ذيل ، ذنب

цхьогалан цIога ذيل الثعلب

* цIога лесто يهز ذيله . يتملق ، يداهن

* цIога хьан (ذيل لك (كلمة تقال للتوبيخ

* цIога дохдан يضربه فاقة على قفاه

* цIога ма дайа! (تعبير فظ) لا تتسامح

цIов

* шега аьлларг цIогане ца хьокху цо(تعبير فظ) لا يكترث مطلقاً لما يقال له

* хьайн цIоганна тIе хаа! (تعبير فظ) إجلس واهدأ ولا تكثر من حركتك

* цIога таIо (تعبير فظ) يخضع

* цIога белш тIедиллина лела يمضي وقته متكاسلاً عاطلاً

* цIога лаьцна лела 1- يتبعه بكل حركاته 2- يتبعه بخضوع وطاعة

* цIогане хи кхача يصل الماء إلى تحت أرجله

цIогадолу седа

цIогадолу седа (бу) {c'ogadolu seda} (оьр. комета) مذنّب (فلك)

цIоганан даьIахк {c'oganan da'jaxk} عظم العصعص (تشريح)

(оьр. копчик – анат.)

цIогатухург (ю) {c'oga tuxurg}[-ан, -ана, -о](оьр. скорпион) عقرب

цIогIа (ду) -наш ду {c'ogha}[-нан, -нна, -но] زعقة ، صرخة

цIогатухург

цIогIа хьекха يزعق

цIодар (ю) -ш ю {c'odar}[-ан, -на, -о](оьр. недоразвитыё ребёнок) مولود غير مكتمل النمو

цIоз (ду) {c'oz}[-ан, -ана, -о] (оьр. саранча) جراد

дика бераш - моз, вон бераш – цIоз (مثل) الخلف الصالح كالنحل والخلف الطالح كالجراد

* цIоз санна дукха (مثل الجراد) كثير جداً

цIока (ю) -рчий ю {c'oka}[-нан, -нна, -но] جلد . فرو

цIока яккха يسلخ جلده

цхьогалан цIока فراء الثعلب

* шен цIока кIелхьараяккха ينقذ جلده ، يهرب بجلده

цIоз

* хьан цIоки юкъахь хуьлуьйтур вацара ас со ما كنت لأجعل نفسي مكانك

* цIока йохъян يعمل له فلقة

* цхьа цIока (цIока-даьIахкаш) йисна (لم يبقى منه إلا العظم والجلد) هزيل جداً

цIоканча (ву,ю){c'okancha} (оьр. шкурник) أناني ، مهتم بأمر نفسه فقط

цIоканчалла {c'okanchalla} (оьр. шкурничество) أنانية

цIокъ (ду) цIоькъаш ду {c'oq} (оьр. леопард) فهد

[цIоькъан, цIоькъана, цIоькъо, цIоькъе]

цIокъберг (ю) -аш ю{c'oqberg} (оьр. барс) نمر أرقط

(цицигах тера а, томмагIаш а долуш доккха экха)

цIока

цIом (ду) цIоьмаш ду {c'om}[цIоьман, цIоьмана, цIоьмо] (оьр. хобот) خرطوم

пийлан цIом خرطوم الفيل

* цIом оллийна متكدّر ، مغتم

цIонга (ду) -наш ду {c'onga}[-ан, -о] (оьр. пупок) (цIанга) سُرَّة ، الحبل السُّري

цIормала (ю) -ш ю {c'ormaja} (оьр. молокосос) غرّ (على سبيل الاستهزاء)

цIохар (ду) -ш ду {c'охar}[-ан, -на, -о] (оьр. токарни станок) مخرطة

(дечиг, я металл хадош, нисдеш, шардеш болу гIирс бу)

цIохархо (ву) {c'oxarxo}[-чун, -чунна, -чо] خرّاط : الذي يشتغل بالخراطة

цIоцкъам (ду) -аш ду {c'ocqam}[-ан, -на, -о] حاجب

цIоцкъамаш тало يَقطب حاجبيه

цIоькъа {c'oeqa} أرقش ، مرقش (خاص بلون الحيوان المفترس)

цIоькъа лом (ду) {c'oeqa lom} (оьр. тигр) نمر цIом

цIоьллик (ю) {c'oellik}[-ан, -на, -о] هيكل عظمي

цIоьмалг 1(ю) -аш ю {c'oemalg} (оьр. хоботок) زَلّومة ، مِمَص (بواسطتها تمتص الحشرات غذائها)

цIоьмалг 2 (ю) -аш ю {c'oemalg}[-ан, -ана, -о] (оьр. запятая) فاصلة (،)

цIоьмаш (ду) {c'oemash} خراطيم جمع لكلمة цIом

цIу (бу) -наш бу {c'u}[-нан, -нна, -но] (оьр. кумир) وثن ، صنم

цIубдан {c'ubdan} (цIуддан) يَمُص

цIубдар 1(ду) {c'ubdar} مصّ (مصدر) цIоцкъам

цIубдар 2 (ду) -ш ду {c'ubdar} (оьр. пиявка) علقة : تلتصق على جلد الحيوانات وتقوم بامتصاص دمها

цIубдарш дакхо (طب شعبي) يُرضع العلق : إجراء لتفريغ الجسم من بعض الدم بتركيب العلق عليه

цIуддан {c'uddan} (цIубдан) يَمُص

пIелг цIудбан يمص إصبعه

цIуддар 1(ду) {c'uddar} (цIубдар) مَصّ (مصدر)

цIуддар 2 (ду) -ш ду {c'uddar} (цIубдар 2)

* цIуддар санна (مثل العلقة) لجوج ، مضجر ، مزعج цIузам

цIузам (ду) -аш ду {c'uzam}[-ан, -на, -о] 1- صنبور 2- بزّ : الجزء الذي يوضع بين الشفتين أو في الفم للآلات الموسيقية ذات النفخ

(оьр. носик у посуды или музыкальный инструмент)

чайникан цIузам صنبور الإبريق

зурманан цIузам بزّ المزمار

* цIузамехула санна يسيل باندفاع قوي كما يسيل الماء من صنبور الإبريق

цIук вала {c'uk wala} (оьр. одеться чересчур нарядно) يلبس بأناقة مفرطة

цIула {c'ula}(кIиранан ворхIалгIа де) اليوم السابع من يومنا هذا

цIулла дечиг (ю) {c'ulla dechig} (оьр. свидина) (куллан цIе) نوع شجيرة أغصانها قوية ومرنة

цIулла сара (буткъа сара) عود رفيع من الشجيرة الآنفة الذكر

цIумока {c'umoka} (кIиранан йолхалгIа де) اليوم السادس من أيام الأسبوع

цIун (ю) {c'un}[-ан, -на, -о] (оьр. навозная жижа) خلطة الزِّبْل مع الماء

цIура {c'ura} (боьршаллин гIора доцург)(оьр. импотентный) عِنِّين (عاجز جنسياً)

цIура стаг (боьршаллин гIора доцу стаг) رجل عنّين

цIуралла (ю) {c'uralla} (боьршаллин гIора цахилар) (оьр. импотенция) العُنَّة (العجز الجنسي)

цIурко (бу) -ш ду {c'urko} حجر مدبب الرأس يعلو قمة البرج في البناء الشيشاني

(бIаьвнан буьххьехь буьллу, ира маьIиг йолу тIулг бу)

цIуркул (бу) {c'urkul} = цIурко

цIуьхIар (ву,ю) -ш бу {c'uehar} (хьуьжаршкахь доьшуш верг) أحد طلاب الكتاتيب

Цlокъберг

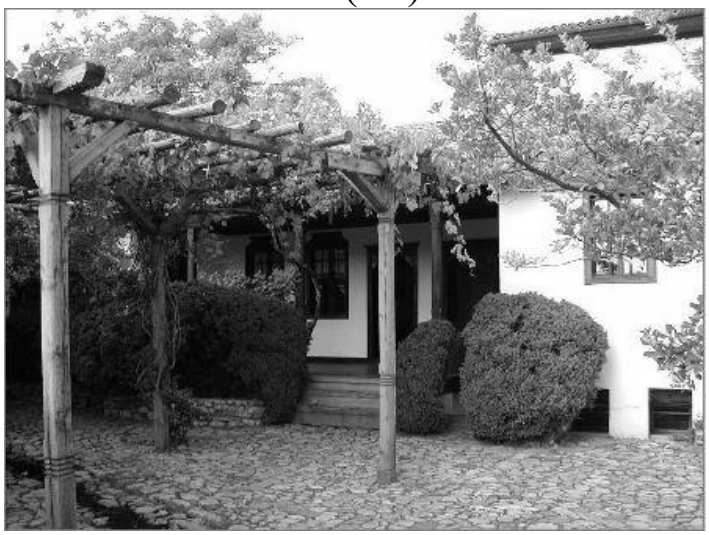

ЦIокъ

Цlоькъа лом

Ч (Ch)

Чардакх (Chardakx)

ча 1(ду) -ш ду {cha}[-нан, -на, -но] (оьр. солома) قشّ ، تبن

ча 2 (ю) черчий ю {cha}[-нан, -на, -но] (оьр. медведь) دبّ

кlайн ча دب قطبي

чанан кlорни (чайтаl) جرو الدب

* ча санна дера شرس كالدب ، حاد الطبع كالدب

* ча тоьшийла хьох / шух! (تستهل بها الجملة) تعبير يدل على عدم الثقة أو سوء الظن ب

чабаба (ю) {chababa} عجوز ساحرة (فلكلور)

чабакх-чlара (бу) {chabakx-ch'ara} (оьр. лещ) الشلبة ، أبراميس : نوع سمك من فصيلة الشّبوط

чабол (ю) -аш ю {chabol}[-ан, -на, -о] (оьр. рысь) خبيب ، إيجاف

(цхьабосса хьалхара цхьаъ, тlаьхьара цхьаъ когаш ойуш, говр ядар)

говре чабол яйта أخبّ الحصان

чаболахь مُحبّاً

чабол говр جواد خابّ

чабакх-чlара

чагlалкх (ю) -аш ю {chaghalkx}[-ан, -ана, -о] (оьр. шакал) ابن آوى

чагlар (ду) -ш ду {chaghar}[-ан, -на, -о] (оьр. вино) نبيذ

чагlар даккх يستخرج النبيذ

кемсийн чагlар نبيذ عنب

чадакх (ю) {chadakx}[-ан, -на, -о] (гота дlаюжу гlирс бу) أداة لشد المحراث

чай (ду) -наш ду {chai}[-нан, -нна, -но] شاي

чайтаl

чай мала يشرب شاياً

чай дотта يصب الشاي

чай даккха (дилла) يحضّر الشاي

чай даьлла الشاي جاهز

чайнан лайг ملعقة شاي

сирла чай شاي خفيف

дукха Iаьржа доьттина ахьа чай سكبت شاياً غامقاً (مركزاً) جداً

чайн-балл {chain-ball} (оьр. черёмуха) بطمة الشمال (نبات)

чай дер (ду) {chai der} زراعة الشاي

чайник (ю) -аш ю {chainik}[-ан, -на, -о] إبريق شاي

басар чайник إبريق يُحضَّر بهِ صِبْغةُ الشاي

чайпаш (бу) {chaipash} (оьр. гриб, дождевик) نوع من الفطر

чайтаI (ю) -аш ю {chaitaj}[-ан, -на, -о] (чанан кIорни, тотал) جرو الدب ، الديْسَم

чаккхарма (ю) {chakkxarma} (оьр. верста) فرسخا : مقياس قديم يساوي 1060 متراً

[чаккхармин, чаккхармина, -чаккхармано]

чаккхе (ю) -наш ю {chakkxe}[-нан, -нна, -но] 1- نهاية ، ختام ، عاقبة 2- الأحرف المتغيرة أو الزائدة على الكلمة حسب وقوعها في الجملة (نحو)

чалба

ураман чаккхенгахь في نهاية الشارع

беттан чаккхе (беттан эххар) نهاية الشهر

тIаьххьара а (эххар тIаьхьа) آخر الأمر ، في النهاية ، في نهاية الأمر (المطاف)

чаккхе йоцуш (йист йоцуш) بلا نهاية

юьххьара дуьйна чекхдаллалц من البداية حتى النهاية

дешан чаккхе (نحو) نهاية الكلمة

чалба (ю) -наш ю {chalba}[-нан, -нна, -но] (оьр. чалма) عمامة

чалба хьарчо يلفّ على رأسه العمامة

чалдам (ю) {chaldam}[-ан,-на,-о,-е](байракхан гIаж ю) العصا التي يثبت عليها العلم ، سارية العلم

чалтач (ву) -аш бу {chaltach} (оьр. палач) سياف ، جلاّد ، منفذ الإعدام

чалх (ю) -аш ю {chalx}[-ан, -ана, -о] (дуккха а ийна хIуманаш) ركام ، كومة . لخبطة

кехатийн чалх كومة أوراق

чалдам

чам (бу) чаьмнаш бу {cham}[чоман, чомана, чомо] طعم ، مذاق

мерза чам طعم حلو

дуьра чам طعم مالح

къаьхьа чам طعم مر

кIо чам طعم حار

муьста чам طعم حامض

чам баккха يذوق ، يتذوق

чоме (чам болуш) لذيذ

чоме хьажа (чам баккха) يفحص طعمه

чам боцуш بلا طعم ، كريه ، سمج

чам бан يفقد الطعم

дуьненан чам байна сан فقدت طعم الحياة

ирсах чам баккха يذوق طعم السعادة

чам байна ву со مزاجي متعكر

цуьнан чам ма байа! لا تعكّر مزاجه

чапха

чомахь (пагlат) ловза ца вуьту цо со لا يدعني ألعب براحتي

къаьхьачун чам ца баькkхича, мерзачун чам хуур бац بمعنى : من لم يذوق طعم المرارة لن يعرف طعم السعادة (مثل)

чамбуц (ю) {chambuc} (оьр. петрушка) بقدونس (نبات)

чамда (ю) -наш ю {chamda}[чамдин, чамдина, -но] (чанта) حقيبة ، شنطة

чами (бу) чамеш ду {chami}[-н, -на, -но, -га] 1- مغرفة ، كبشة 2- مجرفة الجرّار

чамхалг (ду) -аш ду {chamxalg}[-ан, -ана, -о] (оьр. соломина) تبنة ، قشّة

* чамхалган меха ца лара /ца хета لايقدّره أدنى تقدير (ولا حتى مقدار قشة)

чан (ю) ченаш ю {chan}[ченан, ченна, ченно] غبار

чан яккха يغبّر ، يثير الغبار

ченаш яха يغبّر ، يثير الغبار (للجمع)

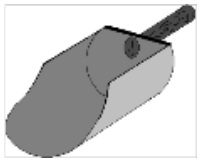
чан йилла يتغبّر ، يتغطّى بالغبار

чан дlаяккха يمسح (يزيل) الغبار

чан его ينفض الغبار

чан гlатто يثير الغبار

чами

* ас хьоьга чан тосуьйтур ю سوف أجعلك تولي الأدبار

ченах вуьзна مغبرّ

тахана чан ю вайна الجو اليوم مغبر

чанбалл (ю) {chanball} (оьр. крушина) (куллан цlе) شجيرة كرز الدب

чанкит (ду) {chankit} (оьр. медвежий огуруц) قربة الهرب (نوع نبات)

чанта (ю) -наш ю {chanta}[чантин, чантина, -но] (чамда) حقيبة

чара

чантал (ю) -ш ю {chantal}[-ан, -на, -о] (олхазаран кlорни ду) فرخ ، زغلول (الطائر)

чапха (ю) -наш ю {charxa}[-нан, -нна, -но] بيت النار أو الآلة المفجّرة لشحنته (في السلاح)

(оьр. затвор у оружия)

чара (ю) -наш ю {chara}[чарин, чарина, -но] طشت نحاسي كبير لغسل الملابس ونحوه

(оьр. медный плоский таз для стирки белья и крашения)

чардакх (ду) -аш ду {chardakx}[-ан, -на, -о] 1- علّية (حجرة تحت السقف الأعلى مباشرة) 2- عريش (لتسلق دالية العنب عليها ويستظل تحتها)

чардакх дан يبني عريشاً

чардо (ю) -наш ю {chardo}[-нан, -нна, -но] مخرّم ، ذو خروق

(lуьрг даьлла хилар, хlума йоьхна, чекх са гуш хилар)

чарп (ю) {charp}[-ан, -ана, -о] (оьр. приступ) (хорша тlеяр я чlагlъялар ду) نوبة ، أزمة

хоршин чарп نوبة الملاريا

чартал (ду) -ш ду {chartal}[-ан, -на, -о] منخل

(садолу хlуманаш чу ца яккийта корана тухуш болу цаца бу)

корана чартал тоха يركّب منخل للشباك

чарташ (ду) {chartash} чурт جمع لكلمة شواهد القبور

чарх 1

чарх 1(ю) -аш ю {charx}[-ан, -ана, -о] آلة ، ماكينة . آلة خياطة . ماكينة الجلخ

кlади ден чарх آلة الحياكة أو النسج

чарх 2 (ю) -аш ю {charx} (оьр. туша животново) بدن أو جسد الحيوان

час (ду) {chas} (оьр. отдать честь) التحية العسكرية

час

час дан я тоха يُؤدي التحية العسكرية

чатакхийна тачa {chatakxeena tacha} درب التبّانة (فلك)

(оьр. Млечный Путь)

чахча {chaxcha}[чехча, чехчина] شاط ، تشيط . يصقل بالمحن والصعاب

чахкар-зезаг (ду) {chaxkar-zezag} نوع من الأزهار

чахчо {chaxcho}[чахчадо, чахчийра, чахчийна] شَيط . تصقله المحن والصعاب

чахчор (ду) {chaxchor} تَشيط . الصّقل (بالصعاب) (مصدر)

чаччам (ю) -аш ю {chachcham}[-ан, -на, -о] (оьр. дробь) خردق ، محتويات طلقة الخرطوش

чаьмза {cha'mza} غير لذيذ ، لا طعم فيه . سمج ، تفه ، عديم الذوق أو الكياسة

чаьмза лела يتصرّف بسماجة

чаьмзалла (ю) {cha'mzalla} سماجة ، تفاهة ، عدم الذوق

чаьнчакх (ю) -аш ю {cha'nchakx}[-ан, -на, -о] (оьр. гарпун) حربة لصيد الأسماك

(шеданах тера болу, чlара лоцу аьчган га долу гlуркх бу)

чаьрпаз (ю) -аш ю {cha'rpaz}[-ан, -на, о] مشبك أو بكلة على صدر اللباس التقليدي للنساء

(мехкарийн гlабалин хаза кечдина дато туьйдарг)

че (ю) -наш ю {che}[-н, -на, -но, -га] عبّ

чаьнчакх

че долла يدس شيئاً في عبه

четахь في العب

чевна (ду) {chewna} (хаза беснаш долу хьозанан тайпа) نوع من العصافير الملونة

чевнаш (ю) {chewnash}[чевний, -на, -а, -ка] جروح جمع لكلمة чов

чеда (бу) -наш ду {cheda}[-нан, -нна, -но] مغرفة للحساء

чекхдаккха {chekxdakkxa} يتخرّج من . يمرّر عبر ، ينهي ، يتمّ ، يفضّ (اجتماع) (فعل للمفرد)

болх чекхбаккха ينهي العمل

гулам чекхбаккха يفض الاجتماع

университет чекхъяккха يتخرّج من الجامعة

шура машинах чекхяккха يمرّر الحليب عبر الفرّازة

чекхдаккхар {chekxdakkxar} (مصدر) إنهاء ، إتمام ، خَتِم . تخرّج . تمرير عبر чеда

чекхдала {chekxdala} يَنتهي ، يَنفَذ ، يُختَم ، يُنجَز ، يُفَضّ . يَمُرّ ، ينقضي . يتخرّج من ، يَمُرّ عبر ، يجتاز . يخترق ، ينفد . يطوف ، يجول (فعل للمفرد)

шо чекхдолуш في نهاية السنة

чекхволуш лаьттий хьо? ؟ هل شارفت على الانتهاء

хан чекхъяьлла цуьнан انتهى مفعوله

тхевнах хи чекхдаьлла نفذ الماء من السقف

кхузахула некъ чекхбер бу سوف يمر الطريق من هنا

кху шарахь дешна чекхбевлларш خريجو هذه السنة

дозанах чекхвала يمر عبر الحدود

хьан гlуллакх чекхдаьлла انتهى أمرك

хи чекхцадолу сахьт ساعة مقاومة للماء

чекхдаллалц حتى النهاية ، حتى الانتهاء

чекхдалар (ду) {chekxdalar} (مصدر) انتهاء ، نفاذ . تخرّج . مرور عبر ، اجتياز ، اختراق ، نفاد

чекхдаха {chekxdaxa} فعل للجمع مشتق من فعل чекхдаккха

чекхдовла {chekxdawla} فعل للجمع مشتق من فعл чекхдала

чекхдолийла (ю) {chekxdoleela} ممر ، منفذ

черма

готта чекхдолийла ممر ضيق

кхузара чекхволийла яц хьан н лا مجال لك للمرور من هنا

кхузара чекхдовлийла яц шун н لا مجال لكم للمرور من هنا

чекх са ган {chekx sa gan} يَشِفّ ، يرى من خلال

чекх са го коч (фаховый) فستان شفّاف

* цунна шена шех чекх са гора كان يحسّ بالعار من نفسه

* нахана шайх секх са ца гайта حتى لا يفتضح أمرهم أمام الناس

черо

чекхjаноо (ю) {chekxjanoo}[-нан, -нна, -ноо] (оьр. пролив) مضيق (كلمة قديمة)

челакха {chelakxa}(аьрха) طائش ، متهور

чемхалг (ю) {chemxalg}[-ан, -ана, -оо] (чамхалг) تبنة ، قشّة

чемхалдиг (ю) -аш ю {chemxaldig}[-ан, -на, -оо] تبنة ، قشّة

ченалг (ю) -аш ю {chenalg} (оьр. пылинка) ذرّة أو حبة غبار

ченаш (ю) {chenash} чан غبار ، أتربة جمع لكلمة

чептар (ю) -ш ю {cheptar}[-ан, -на, -оо] رُبعيّة : مقياس للوزن ربع رطل أو باوند = 100 غرام تقريباً

чераш (ду) {cherash} (оьр. стригущий лишай) القوباء الحلقية (مرض جلدي معد)

чераш дала يصاب بالقوباء الحلقية

хIораммо шен чераш кIамдо (مثل) كلٌ يحكّ جربه

чергаси (ву,ю) -й бу {chergasi}[-чун, -чунна, -чоо] شَركسي ، شركسية (الشراكسة)

чергасийн мотт اللغة الشركسية

черма (ду) -наш ду {cherma}[-нан, -нна, -ноо] (оьр. деревянная бочка) برميل خشب

черманан хIоз طوق البرميل

черманан у لوح أو ضلع البرميل

черо (ю) -ш ю {cheroo}[-н, -на, -ноо, -га] (ловзочу кехатийн биъсаберг) كوبة (ورق الشدة)

черон паччахь ملك كوبة

четар

черт (ю) -аш ю{chert}[-ан, -ана, -оо] (оьр. циновка) حصيرة

(къожах йина истанган метта кIелтосург)

черт таса يفرش الحصيرة

черчий (ю) {cherchee} ча 2 دببة جمع لكلمة

чет (ду) четаш ду {chet}[четан, четана, четоо] صدر الثوب (جزؤه المغطي للصدر)

четара киса جيب صدر القميص

сан четахь في عبّي

чета дилла يضع في عبّه

четар (ду) -ш ду {chetar}[-ан, -на, -оо] خيمة

четар тоха (догlа) ينصب خيمة ، يخيّم

чӏетар-lаьрбий (бу) {chetar-ja'rbee} (четарш чохь беха lаьрбий) البدو

чехка {chexka}(сиха , маса) سريع . بسرعة ، مسرعاً ، سريعاً

чехка говр (ركوض) حصان سريع

чехка хахка (يسوق) بسرعة يقود

дукхе дукха чехка дlагlолахь (اذهب) فوراً غادر

чехка цамгар (طب) مرض الصرع

чийлик

чехкадаккха {chexkadakkxa} (فعل للمفرد) يُسرّع

чехкадала {chexkadala} (فعل للمفرد) يتسارع

чехкалла (ю) {chexkalla} سرعة

цуьнан чехкалла мел ю? ؟ كم سرعته

чечакх

чечӏо {chechxo}[чехадо, чехийра, чехийна] (بشكل متكرّر) يوبّخ

бер ма чехаде! لا توبخ الطفل

чечакх (ю) -аш ю {chechakx}[-ан, -на, -о] (кlинж) هُدْب ، هُدّاب (شراشيب في حاشية القماش)

чечакх йолу مزين بالهدب ، ذو هداب ، مهدب

чеш (ю) чийш ю {chesh}[-ан, -ана, -о] 1- شريحة خشبية (تلك الشرائح تغطى بها السقوف على نحو متراكب أو متداخل مثل القرميد) 2- طوق ، طارة 3- دعامة لدالية العنب

чидам (бу) -аш бу {chidam}[-ан, -на, -о] اكتفاء ، قناعة

(тоам бу, хlуманан кхачо ярехь тоам бар ду)

чидам боцург {chidam bocurg}(оьр. небережливый) مبذّر ، مسرف ، غير مقتصد

чийк (бу) -аш ду (чик бу){cheek} عظم الكعب يكون ظهره للأسفل (في لعبة الكعاب)

[-ан, -ана, -о] (оьр. положение альчика хребтиком вниз)

чийлик (ду) -аш ду {cheelik}[-ан, -на, -о] (оьр. ведар) دلو

чийлик хих дуза يملأ الدلو بالماء

чийрик

чийрик (ю) -аш ю {cheerik}[-ан, -на, -о] ربع (زمن ، مقياس)

(доьалгlа дакъа, сахьтан доьалгlа дакъа, 15 минот ю)

хьалхара чийрик الربع الأول

чийхо {cheexo}[чийхадо, чийхийра, чийхийна] (بشكل متكرر) يوبّخ

чийш (ю) {cheesh} عيدان خشب جمع لكلمة чеш

чик (бу) {chik} чаккаш ду (чийк)

чилгlо (ю) -наш ю {chilgho}[-нан, -нна, -но] خرقة لتنظيف السلاح أو المعادن

(металл я герз цlанден бехчалг ю)

чилдакхаш (ю) {childakxash} (гlулган аrlо) أحد جوانب الكعب (في لعبة الكعاب)

чилла 1(бу) -наш бу {chilla}[-нан, -нна, -но] قزّ ، خيوط الحرير (غير مصنّع)

чиллан теш (тайнаш) خيوط حريرية

чилла хьовзор (оьр. шелкопрядение) غزل الحرير

чилла 2 (ю) -наш ю {chilla} الفترة الشتوية التي يكون الجو فيها شديد البرودة (مربعانية) أو الفترة الصيفية التي يكون الجو فيها شديد الحرارة

[-нан,-нна,-но,-не](lаьнан уггара шийла хан)

чилла ю вайна хlинца الجو الان مربعانيه

чилла 2 (бу) -рчий бу {chilla}[-нан, -но] (оьр. цикада) زيز الحصاد (حشرة)

чилла лелор (ду) {chilla lelor} تربية دود الحرير

чилу (ду) -ш ду {chilу} (пилу) أرز بلحم الضأن

[-н, -на, -но, -га] (оьр. плов)

чим

чим (бу) -аш бу {chim}[-ан, -ана, -о] 1- رماد 2- ندفة ثلج

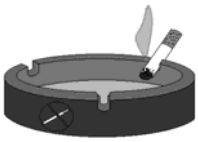
лайн чимаш ندف الثلج (الكسفة الثلجية)

* чим бан يحوله إلى رماد ، يسحق ، يبيد

чименто (бу) {chimento}[-н, -на, -но, -га] (оьр. цемент) إسمنت

чименton гали كيس إسمنت

чименто билла يعمل خلطة الإسمنت

чимтосург

чимтосург (ю) {chim tosurg} منفضة سجائر

[-ан, -ана, -о] (оьр. пепельница)

чимчаргla (ду) -ш ду {chimchargha} حبل مجدول من الصوف يكون في طرف أربطة السرير الهزاز ويشد على عمود المهد

[чимчаргlин, чимчаргlина, чимчаргlо]

чинко* (ю) -ш ю {chinko}[-нан,-нна,-но,-не] لوح من الصاج المموج (زينكو)

чинт (ю) -аш ю {chint }[-ан, -ана, -о] (оьр. бородавка) ثؤلول (ثآليل)

чинт яла ينمو (يحصل) ثؤلول

куьйга тlехь чинташ евла تنمو ثآليل على اليد

чинти

чинти (ву,ю) -й бу {chinti}(олуш хилла Китайцех) صينيّ

Чинтийн мохк الصين ، بلاد الصين

чипт (ю) {chipt}[-ан, -ана, -о] (готанан тlам) مقبض المحراث

чирбаl (бу) чирбаьlаш ду {chirbaj} (оьр. чертополох) (вирбаl) حسك (نوع نبات)

чиркх (бу) -аш ду {chirkx}[-ан, -ана, -о] مصباح ، ضوء

баьгна чиркх хийца يبدل المصباح المحترق

чиркх лато يشعل المصباح

чиркх дlабайа يطفئ المصباح

бlе чlурам болу чиркх مصباح ذو مائة شمعة

цхьа а чиркх гуш бац церан чохь لا يُرى أي ضوء في بيتهم

* чиркх санна хаза جميل / رائع جداً مثل المصباح

чиркх

чич (ю) {chich}[-ан, -ана, -о] قشرة الشعر

чич яла يُصاب بقشرة الشعر

чич яьлла суна أنا مصاب بقشرة الشعر

чиш (ду) {chish}[-ан, -ана, -о] (хьаткъа) بول

чиш тела (хьаткъа тела) يبول ، يتبول

клел чиш даьлла цуьнан بول تحته

чишт {chisht} (цист , хlуст) كشّ : كلمة تستعمل لزجر بعض الحيوانات مثل القط أو الدجاج

чийшхо (ву,ю) -й бу {cheeshxo}[чун, -чунна, -чо] (декъашхо) (оьр. напарник) شريك

чкъор 1(ду) чкъоьрнаш ду {chqor} جلد ، بشرة ، قشرة ، طبقة ، جيل

[чкъуран, чкъурана, чкъуро, чкъуре]

лаьттан тlехулара чкъор القشرة الخارجية للأرض
лаьхьано чкъор хуьйцу تبدل الحية جلدها
тlекхуьу чкъор الجيل الناشئ
чкъуран цамгарш أمراض جلدية
чкъуран лор طبيب جلدية

чкъор 2 (ду) чкъоьрнаш ду {chqor}[чкъуран, чкъурана, чкъуро] مفرق الشعر

чкъор 2

чкъор даккха (оьр. сделать пробор) يفرق الشعر
чкъор (сиз) доккхуш месаш шаръян يمشّط الشعر مع عمل مفرق له
нийсса ирх чкъор даккхар عمل مفرق وسطاني للشعر
раз чкъор даккхар عمل مفرق مائل أو جانبي للشعر

чкъург 1(ду) -аш ду {chqurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. баранка) خبز بشكل حلقة

чкъург 2 (ю) -аш ю {chqurg}[-ан,-ана,-о,-е] (оьр. колесо) عجلة ، دولاب

чкъург 2

хьалхара чкъургаш عجلات أمامية
тlехьара чкъургаш عجلات خلفية
чкъург юса ينفخ العجلة
чкъург охьаяхна بنشرت (نفّست) العجلة
хуьйцу чкъург عجلة احتياط
чкъургаш йолу ذو عجلات
чкъургийн кочар (милка) صرّة العجلة
чкъургийн пхьар (оьр. колёсный мастер) (بنشرجي) فنّي العجلات

чкъургийн гlант (ду) {chqurgeen ghant} (чкъургаш йолу гlант) كرسي بعجلات للمقعدين

чкъуьйриг (ю) -аш ю {chqierig}[-ан, -на, -о] قشرة ، قشفة

хlоьан чкъуьйриг قشرة البيضة
чкъуьйриг дlаяккха يقشّر ، يزيل القشرة
юргlан чкъуьйриг وجه اللحاف

член* (ву,ю) {chlen} (декъашхо) عضو (برلمان، حزب)

чо (бу) -ьш ду {cho}[-нан, -нна, -но] وبرة (وبر) ، شعرة ، شعيرة

чкъургийн гlант

чо болу موبر ، ذو وبر
чо болу куз سجادة ذات وبر
цхьа чо а ولا شعرة

* цхьа чо а ша бохцчунна тIера ца вала لا يتراجع قيد أنملة عن كلامه
кхеравелла массо а чо ирахlоьттира цуьнан انتصب كل شعره من الخوف

чо (ю) -ьнаш ю {chо}[чоьнан, чоьнна, чоьно] معدة

чо юкъаяла وَخِم ، تصاب المعدة بالإمساك
мецачу чоьнна тlе على الريق
чо меттах яла تتزحزح المعدة عن موضعها السوي
чо меттахъялар إزاحة المعدة عن موضعها السوي : هبوط المعدة

чоа (ду) чоаш ду {choa}[чоин, чоина, чоо, чоэ] معطف تقليدي طويل الخصر من الجوخ يلبسه الرجال

чов (ю) чевнаш ю {chaw}[чевнан, чевнна, чевно] جرح (جروح)

чов хила يُجْرَح ، يصاب بجرح

чов ян يجرح ، يُحدث جرحاً

чов ехка يضمد الجرح

чов дlатега يخيط الجرح

чов дlаерза يلتئم الجرح

чевнна хьу кхетта التهب الجرح

йиллина чов جرح مفتوح

лен чов جرح مميت

чевнаш ерш (хилларш) الجرحى

чоа

туьро йина чов йирзина, матто йинарг йирзина яц (مثل) جرح السيف يلتئم وجرح اللسان لا يلتئم

човбуц (ю) {chawbuc} (оьр. володушка) نبتة الجروح (عشب طبي)

човка (ю) -рчий ю {chawka}[-ан, -нна, -но] (оьр. грач) غراب القيظ (طائر أسود مهاجر)

(lаьржа мас йолу, сийна бос лепа, бовхачу махка дlадоьдуш долу олхазар)

човхо {chawxo}[човхадо, човхийра, човхийна] يوبّخ

бер човхо يوبخ الطفل

шелоно стоьмаш човхийна أصاب الصقيع الثمار إصابة خفيفة

чож (ду) чоьжнаш ду {chozh}[чоьжан, чоьжана, чоьжо] (оьр. пах) أربية ، أصل الفخذ (تشريح)

чож датlар (ду) {chozh dat'ar} (оьр. грыжа) (къуркъал) فتاق (في الطب)

чож даьттlа цуьнан عنده فتاق

чокачъялар (ду) {chokachyalar} (чуьйна) إسهال (مرض)

чоко (ю) -наш ю {choko}[-ан, -нна, -но] (оьр. требуха) مصران (أحشاء) ، أمعاء

чола {chola} (сира, мокха) رمادي ، سنجابي ، أشهب

чолакха {cholakxa} (сакхте) ذو عاهة

чолакха стаг شخص فيه عاهة جسمية

чолакха куьг يد بها عاهة

чолакхалла (ю) {cholakxalla} عاهة

чолакха дан {cholakxa dan} يصيب بعاهة

чолакха хила {cholakxa xila} يصاب بعاهة

чолоцург (бу) {cholocurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. пинцет) ملقط للشعر

чолхе {cholxe} (оьр. сложный) معقّد ، مُركّب

човка

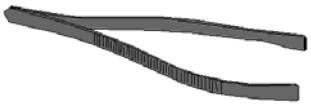
чолхе хаттар مسألة معقدة

чолхе дан يعقد

чолхе дала يتعقد

чолхе доцу بسيط ، غير معقد

чолхе дош (оьр. сложное слово) كلمة مركّبة

чолоцург

чолхе кхетам-дош جملة مركّبة

чолхе карара кхетам дош جملة مركّبة أحد أجزائها تابع للآخر

чолхе цхьаьнакхетта кхетам-дош جملة مركّبة أجزائها مستقلة في المعنى

чолхе хьоза (ду) {cholxe xhoza} خاطف الذباب (نوع من الطيور يصيد الذباب ذو منقار عريض)

(оьр. ширококлювая мухоловка) (мозийлоьцург 1)

чоме {chome} لذيذ ، ذو طعم

чопа (ю) -наш ю {chopa}[-нан, -нна, -но] رغوة ، زبد

сабанан чопа رغوة الصابون

чопа яккха يعمل رغوة

чопа яла يرغي

чопа йийла أزبد ، رغى

говрана чопа яьлла أزبد الحصان

чоргlе (ду) -наш ду {chorghe}[-нан, -нна, -но] 1- مزراب (لتصريف ماء المطر من على السقف) 2- قناة بالوعة في جانب الطريق . منهل (كلمة محلية)

чоргlе чухула عبر المزراب

чорда {chorda} (хийра, херойолу, чекхсагуш йолу) رقيق ، خفيف ، غير متماسك (للأقمشة)

чорда кlади قماش رقيق ، شاش

чорда маша جوخ خام (غير معالج)

чорда киса جيب مخرّق (ذو خروق)

чордалла (ю) {chordalla} خفّة ، رقة ، عدم التماسك (للأقمشة)

чорпа (ю) чорпеш ю {chorpa}[чорпин, чорпина, -но] حساء ، شوربة

жижиган чорпа حساء اللحم

хасстоьмийн чорпа حساء خضار

чорпано вагийначо хинна хlуп баьхна (مثل) الذي لسع لسانه مرة من حرارة الحساء صار ينفخ على الماء

чорхан тlулг (бу) {chorxan t'ulg} (оьр. точильный камень) حجر السنّ

чот (ю) чоьташ ю {chot}[чоьтан, чоьтана, чоьто] (оьр. бюджет ميزانية ، موازنة) . حساب

чот йоцуш لا يحصى ، كثير جداً

чот тоха (дагарда н) يحسب ، يعد

сайн чоьтах ас цlа дира بنيت بيتاً على حسابي

пачхьалкхан чоьтах على حساب الدولة

карара чот (оьр. текущий счёт) حساب جار

банкехь чот елла يفتح حساباً في البنك

чот дlакъовла يغلق الحساب

цlарах чот (оьр. лицевой счёт) حساب شخصي

тlедогlучу шеран чоьтах على حساب موازنة السنة القادمة

сан чоьтах على حسابي

чот йоха تتقلب الموازين ، يعجز . تتخربط الأمور

чот йохо يقلب الموازين ، يُخربط الأمور

чоргlе

* чот (йиш) йоьхна, ша хlун дийр ду ца хууш عاجزاً ، لا يدري ماذا يفعل

чохчам (ю) -аш ю {choxcham}[-ан, -на, -о] (оьр. хрящ) غضروف (تشريح)

чохь {choxh} في ، ضمن ، ب ، داخل ، في الداخل ، تأتي مع كثير من الأفعال لإعطائها معنى (في الداخل)

цlа чохь في البيت

lумар чохь вуй? ؟ هل عمر في البيت

хи чохь في الماء

некъо гола тухучохь عند منعطف الطريق

оьгlаз ваханчохь في لحظة غضب

чохь кхио зезагаш أزهار منزلية

чохь лело бедарш ملابس منزلية

* чохь воллу منغلق على نفسه

* чохь-тIехь мел ерг (من ممتلكات داخل بيته وملبس) كل ما يملك

чохьдалла {choxh dalla} يبقى في ، يظل في (فعل للمفرد)

чохьдалло {choxh dallo} يبقي في ، يحبس في (فعل للمفرд)

набахти чохьвалло يبقيه في السجن

чохьдахка {choxh daxka} يبقوا في ، يظلوا في (فعل للجمع)

чохьдахко {choxh daxko} يبقيهم في ، يحبسهم في (فعل للجمع)

говраш божли чохьяхко يبقي الخيل في الإسطبل

чохьдиса {choxh disa} يحبس في الداخل ، يستقرّ في

нel тle а къовлаелла чохь висна иза انغلق الباب وحبس في الداخل

хloъ белш чохь бисна استقرت الرصاصة في الكتف

чохьлазар (ду) {choxh lazar} مغص

чохьлазар кхета يصاب بالمغص

чохьlан {choxh jan} يبقى في الداخل

хlокху чохьlайла дац сан لا يمكنني البقاء هنا

чоюкъялар (ду) {cho yuqyalar} إمساك

чоь (ю) -наш ю {choe}[-нан, -нна, -но] جوف ، بطن ، حجرة ، موطن ، بلد

ши чоь йолу цlа بيت من حجرتين أو غرفتين

нохчийн чоь (нохчийн мохк) موطن (بلد) الشيشان

чоьжнаш (ду) {choezhnash} جمع لكلمة чож

чоьлазар (ду) {choelazar} مغصّ ، تلبّك المعدة (ألم في المعدة أو البطن)

чоьлпа

чоьлпа (ду) -наш ду {choelpa}[чоьлпин,чоьлпина,-но] (оьр. шумовка) مطفحة ، مغرفة

ен чуьра хьал чоьлпина дика хаьа (مثل) المطفحة أدرى بما في قعر القدر أو الذي يديه في النار أدرى بحرارتها

чоьнан ун (ду) {choenan un} (оьр. брюшной тиф) (чуьйрийн цамгар) مرض التيفويد

чоьтах {choetax} (чот) على حساب

чоьтка (ю) -наш ю {choetka}[-нан, -нна, -но] (оьр. щетка) فرشاة

бедарийн чоьтка فرشاة الملابس

цергийн чоьтка فرشاة الأسنان

чоьтка хьакха يمسح بالفرشاة

цергийн чоьтка

чоьхьара {choexhara} (чуьра) داخلي ، باطني

чоьхьара политика سياسة داخلية

чоьхьара махлелор (йохк-эцар) تجارة داخلية

чоьхьара раж (къепе) النظام الداخلي

чоьхьара маьlиг زاوية داخلية

чоьхьара хlорд بحر مغلق

чоьш (ду) {choesh} وبر جمع لكلمة чо

чу {chu} إلى داخل ، إلى الداخل ، في

туькан чу вахара со دخلت الدكان

тlулг хи чу кхосса! القِ الحجر في الماء

кхин церан чу гlур вац со لن أدخل بيتهم بعد الآن

чубуза {chubuza} (дIабуза) يغرب

малх чубуьзна غربت الشمس

чубузар (ду) {chubuzar} الغروب (مصدر)

малх чубузар غروب الشمسِ

чугlерта {chugherta} يحاول الدخول عنوة أو قسراً ، يتهجم على

чугlойла (ю) {chughoila} (оьр. вход) مدخل

коьрта чугlойла (оьр. главный вход) مدخل رئيسي

чуда (ю) -наш ю {chuda}[-нан, -нна, -но] فطيرة محشوة باللحم المفروم

(оьр. лепёшка с начинкой из мясного фарша)

чудаийта {chudaeeta} يجعله (يسمح له) بالدخول (فعل للمفرد)

чохьболчара со чуваийтира الذين في الداخل سمحوا لي بالدخول

чудала {chudala} ينزل في ، يدخل في (إلى) ، يتسرّب إلى (فعل للمفرد)

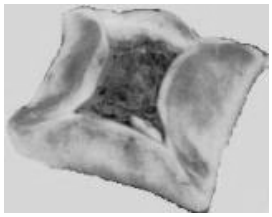
хи чу ма вала! لا تنزل في الماء

чудало {chudalo} يُدْخِل ، يُحضِر إلى الداخل

бераш чудало يُحضر الأولاد إلى الداخل

хьеший чубало يُدخل الضيوف

говр божли чуяло يدخل الحصان إلى الإسطبل

чуда

чудало дош {chudalo dosh} (оьр. вводное слово) كلمة معترضة (نحو)

чудало кхетам-дош {chudalo kxetam-dosh} (оьр. вводное предложение) جملة معترضة (نحو)

чудан 1 {chudan}[чудахьа, чудеара, чудеана] يُدخِل ، يجلب إلى الداخل (للأشياء)

арара гlанташ чудан деза يجب أن ندخل الكراسي التي في الخارج

чудан 2 {chudan}[чудогlу, чудеара, чудеъна] يحضر إلى الداخل ، يدخل ، يلج (فعل للمفرد)

чувола ! أدخل

чударжа {chudarzha} يندفع في عمل شيء ، يسترسل

чуваьржжина (чухьаьдда) باندفاع

чудаха {chudaxa}[чудоьду, чудахара, чудахна] يدخل ، يلج

церан чувахнарг мила вара? من الذي دخل بيتهم ؟

церан чу ма гlолахь! لا تدخل عندهم

lинах чувахара سقط في الهاوية

чудахийта {chudaxeeta} يُدخِل

чудахка {chudaxka} يضع في (فعل للجمع)

чудахьа {chudaxha}[чухьо, чудаьхьира, чудаьхьна] يأخذ إلى الداخل ، يُدخل (للأشياء)

хlара гlанташ чудахьа деза вай يجب أن ندخل هذه الكراسي إلى الداخل

чудерза {chuderza} يعرج على . يتحول إلى الداخل . يدخل البيت

шу чу хlунда ца доьрзу? ؟ لماذا لا تدخلون إلى البيت

шен доттагl волчу чуверза يعرج على صديقه

чудерзо {chuderzo} يحصد ، يرجعه إلى الداخل ، يُدخل، يثني إلى الداخل

ялташ чудерзо يحصد القمح

хи чудерзо يحول مجرى الماء إلى الداخل

чудерзор (ду) {chuderzor} حصاد (مصدر)

чудига {chudiga} يُدخل ، يأخذه إلى الداخل ، يقود أو يسوق إلى الداخل

чудилла {chudilla} يضع في (فعل للمفرد)

чудита {chudita} يسمح أو يأذن (بالدخول ، بدخول)

чудовла {chudawla} فعل للجمع مشتق من فعل чудала

чудожа {chudozha} يقع في ، يسقط في ، ينحسر ، ينخفض

тlулг хи чу боьжна سقط الحجر في الماء

хи чудоьжна انحسر النهر

чудожо {chudozho} يوقِع في ، يُسقِط في

чудолла {chudolla} يَسجُن ، يُسجَن ، يحبس ، يودعه السجن ، يضعه في ، يغمد (فعل للمفرد)

зуламхо чувоьллира цара سجنوا المجرم

тур баттана чудолла وضع السيف في الغمد

чудотта {chudotta} يسكب في ، يصب في

чайник чу хи дотта يسكب الماء في الإبريق

чудоххка {chudoxka} فعل للجمع مأخوذ من فعل чудолла

чу-кара даха {chu-kara daxa} يلتحم ببعض (عند القتال مثلاً)

чукаре (ю) {chukare} (тlекере عكس) معرفة عميقة ، شعور بالقرابة والأخوة

(хlусаме дla а воьдуш, хьошалла я гергарло лелор)

чукарчо {chukarcho} يدحرج داخلاً

чукхайкха {chukxaikxa} يدعو

нах ловзарга чукхайкха يدعو الناس إلى حفلة الزواج

чукхайкхар (ду) {chukxaikxar} دعوة (مصدر)

чукхалха {chukxalxa} يسكن في ، ينزل في

шун цlеношчу мила кхелхина? ؟ من سكن في بيتكم

чукхалхо {chukxalxo} يُسكِن في

чукхача {chukxacha} يصل إلى داخل

чукхета {chukxeta} يغور ، ينهار ، يسقط ، يشرق أو يشُع في

цуьнан беснеш чукхетта ю وجنتاه غائرتان

чукхетта бlаьргаш عيون غائرة

тхов чукхетта انهار السقف

малх корах чукхета تشرق الشمس إلى الداخل من خلال الشباك

чукхехьа {chukxexha} يجلب إلى الداخل ، يُدخل ، يستورد

чукхосса {chukxossa} يقذف إلى الداخل ، يقذف إلى الاسفل

чулаца {chulaca} يشتمل على ، يشمل ، يتضمن ، يضم ، يحوي ، يحتوي

чулоцуш متضمناً ، ضمن ، بما في ذلك

чулацам (бу) -аш бу {chulacam}[-ан, -на, -о] فهرس ، محتوى ، مضمون ، فحوى

жайнин чулацам فهرس الكتاب

хаза чулацам болу дийцар قصة ذات مضمون جميل

чулелха {chulelxa} يقفز في (إلى الداخل)، ينقض بشكل خاطف على (بشكل متكرر + فعل للجمع)

чуоза {chuoza} يسحب إلى الداخل ، يخفّض ، يستنشق ، يشرك في ، يورّط في

муш чуоза يسحب الحبل إلى الداخل

пешан милт чуоза يخفّض (ضوء) السراج

шийла мох чуоза يستنشق هواء بارداً

чупара {chupara} (кхартматтане) مجدور ، أرقط

чураш (ю) {churash} (оьр. папоротник, бецан цIе) نبات السرخس

чурт (ду) чарташ ду {churt}[-ан, -ана, -о] (кошан тIулг) شاهد القبر

чурт

чурт догIа ينصب شاهد القبر

чусадилла {chusadilla} يعقد آماله على

хьуна чу са а диллина Iаш вара со كنت عاقداً آمالي عليك

чусадолла {chusadolla} (дендан) يبعث فيه الروح أو الحياة

чусатта {chusatta} ينحني (ينثني) إلى الداخل ، يتقعّر

чусатто {chusatto} يحني (يثني) إلى الداخل ، يقعّر

чутардан {chutardan} يجعله يسع في ، يدبّر في

массо бедарш цхьаьна чанта чутаръян يدبر كل الملابس في حقيبة واحدة

чутардала {chutardala} يسع ل ، وسع في

ши истол цхьаьна чоь чу тарлур яц لن تسع حجرة واحدة طاولتين

чутаса {chutasa} يضع في ، يلقي في ، يهيل في ، يفرش في داخل ، يوصل ب أو في

чай чу шекар таса يضع السكر في الشاي

цIа чу куз таса يفرش السجادة في الغرفة

биргIа чутаса يوصل الماسورة ب

чутатта {chutatta} يدفع إلى الداخل

чутаттадала {chutattadala} يستطيع دفعه إلى الداخل ، يتدافع إلى الداخل

цхьана неларх чутаттаделира адам تدافع الناس من باب واحد

чутала {chutaja} يغور ، يتقعّر ، ينضغط إلى الداخل

чутаьIна беснеш خدود غائرة

чутаьIна меттиг منطقة غائرة

чутало {chutajo} يدس في ، يحشر في ، يضغط في

тIус шишанна чутало يدس السدادة في القارورة

чураш

чутело {chutejo} يدس في ، يحشر في (بشكل متكرر + فعل للجمع)

бедарш чантий чутело يدس الملابس في الحقيبة

чутоха {chutoxa} يَدُق في ، يُبطّن

хьостам пенах чутоха يدق مسماراً في الحائط

буьрка кех чутоха يضرب الكرة في المرمى

кIур чутухуш оза يُدخّن مع إرجاع الدخان إلى الداخل

чутта (ю) -наш ю {chutta}[-нан, -нна, -но] أقراص من دقيق الذرة محشوة بنبات القراص وألية الغنم

(оьр. лепёшки из кукурузной муки с начинкой крапивы и курдюка)

чутухург (ю) {chutuxurg} (оьр. подкладка) بطانة (ما يبطّن به الشيء)

чуха 1(ю) -наш ю {chuxa}[-нан, -нна, -но] سير قصير لربط الحيوانات

(оьр. короткий ремень для привязи животново)

чуха 2 (бу) чухий ду {chuxa} (цкъа а ларгаза Iахар бу) خروف لم يجزّ صوفه بعد

[чухин, чухина, чуханo]

чухаа {chuxaa} يجلس في ، يركب في (فعل للمفرد)

чухахка {chuxaxka} يهجم ، يقتحم ، يندفع إلى (شخص) معنّفاً

эскарша мостагIчунна чухаьхкира الجيوش اقتحمت صفوف العدو

чу ма ваггIара суна чухаьхкира цо اندفع إلي معنّفاً حال دخوله

чухила {chuxila} ينزاح إلى الداخل

чухило {chuxilo} يزيح إلى الداخل

чухоа {chuxoa} يَسَعُ

чухоам (бу) {chuxoam} (оьр. вместимость, ёмкость) السعة الداخلية ، سعة ، حجم سعته

чухта (ю) -наш ю {chuxta} (йоккхачу стеган коьртатуьллург) حلّة للرأس للنساء العجائز

[-нан, -нна, -но]

чухула {chuxula} عبر ، خلال

чухчари

нeI чIаьгIна ю чухула الباب مغلق من الداخل

хи чухула عبر الماء

чухула хьийза يدور أو يتسكّع في الداخل

чухула юху бедарш (хIуманаш) ملابس داخلية

чухуладаккха {chuxula dakkxa} يمرّر عبر أو خلال (فعل للمفرد)

чухулара {chuxulara} داخلي ، من الداخل

чухулара хеча السروال الداخلي

чухулара бедарш ملابس داخلية

чухуле (ю) {chuxule}[-нан, -нна, -но] السطح الداخلي ، الطبقة الداخلية

чухчари (ю) чухчареш ю {chuxchari}[-н, -на, -но, -га] (оьр. водопад) شلال

чухчахьер (ю) {chuxchaxher} (оьр. Малая Медведица) الدب الأصغر (فلك)

чухьада {chuxhada} يندفع إلى شخص أو شيء بشكل هجومي

суна чухьаьдира иза اندفع إلي مهاجماً

чухьаьдда хIуманаш оьцуш бара нах (بتهافت) كان الناس يشترون الأشياء باندفاع

чухьажа {chuxhazha} ينظر إلى داخل ، يلقي النظر داخلاً (فعل للمفرد)

чухьежа {chuxhezha} ينظر ملياً إلى الداخل ، يسترق النظر إلى الداخل (بشكل متكرر) (فعل للمفرد)

чухьийза {chuxheeza} يدور في الداخل ، يتردد أو يزور (بشكل متكرر)

* церан чу хIунда хьийза хьо? لماذا تتردد إلى بيتهم ؟

чухьийзо {chuxheezo} يجعله يجول أو يتردد إلى داخل (بشكل متكرر) يحركه بشكل لولبي إلى الداخِل ،

* и саннарг чухьийзо доккха хlума ду إنها لكبيرة أن تجعل شخصاً مثل هذا يجول في البيت

чухьовзо {chuxhawzo} لولب إلى الداخل ، يحركه بشكل لولبي أو دائري إلى الداخل

хирхьостам чухьовзо لولب البرغي إلى الداخل

чухlотта {chuhotta} يعرج على ، يزور زيارة خاطفة ، يقوم بالخدمة في (بيت ، دكان ، مزرعة)

доттarl волчу чухlотта يعرج على صديق

чухlотто {chuhotto} يضع في ، يَنصُب في ، يصفّ في ، يوظّف شخصاً ما للخدمة (بيت ، مزرعة)

чучакх (ю) -аш ю {chychakx}[-ан, -на, -о] مطرقة خاصة لنقر حجر الرحى

(оьр. молоточек для долбления мельничново камня)

чучал (ю) -ш ю {chychal}[-ан, -на, -о] حلقة معدنية لتثبيت فوهة البندقية على جذع البندقية

(тоьпан балл, хена тlе биргlа чlагlъен чlуг)

чучанча (ю) -ш ю {chuchancha} (оьр. чесуча) تيسور : قماش حريري

[чучанчин, чучанчина, чучанчо]

чуччa {chuchcha} بشكل متداخل ببعضه

* чуччa а дохуш дийца يتكلم بشكل منمق وجميل

чуччадаха {chuchcha daxa} يتداخل ببعض ، يتشابك

чуччадахийта {chuchcha daxeeta} يجعله يتداخل ببعض ، يجعله يتشابك

хьайн куьйгийн пlелгаш чуччадахийта ! شبك أصابع يديك

чуччамох (бу) {chuchcha mox} تيار هواء متداخل

чуэккха {chu ekkxa} يقفز في ، يعرج بشكل خاطف أو سريع إلى ، ينقضّ ، يدخل عنوة (فعل للمفرد)

хи чуэккха يقفز في الماء

цlа чу а иккхина вогlу со سأعرج بالبيت بسرعة وأعود

церан чу къу иккхина боху يقال أن لصاً انقض على منزلهم

чуэха {chu exa} يدخل أو يزور بشكل متكرر ، يتردد على ، يسيل في ، ينزّ في

чуlитта {chujitta} يغمس ، يغطّ ، يغطّس (بشكل متكرر)

чуlотта {chujotta} يغمس ، يغطّ ، يغطّس

пlелг хи чуlотта يغمس الإصبع في الماء

чуьйна (ду) {chiena}[-н, чуьйнна, чуьйно] 1- إسهال 2- حديد الزّهر

чуьйна кхета (чокачъяла) يصاب بالإسهال

чуьйна лало يصهر حديد الزّهر

чуьйнан экъа صاج من حديد الزهر

чуьйнан яй قدر مصنوع من حديد الزهر

чуьйраш (ю) {chierash} (оьр. кишечник) أمعاء ، أحشاء чуьппалгаш

чуьйрийн цамгар (ю) {chiereen camgar}(оьр. брюшной тиф) (чоьнан ун) تيفويد (مرض)

чуьппалг 1(ю) -аш ю {chueppalg}[-ан, -ана, -о] فشار : حب الذرة يشوى حتى يتفتق

чуьппалгаш яха يعمل فشاراً

чуьппалг 2 (ю) -аш ю {chueppalg}[-ан, -ана, -о] ورم أو انتفاخ في الرأس نتيجة ضربة

чуьппалг яла ينتفخ رأسه نتيجة ضربة

чуьра {chuera} داخلي ، من الداخل ، من داخل

чуьра неларш أبواب داخلية

пачхьалкхан чуьра гIуллакхаш الشؤون الداخلية للدولة

церан чуьра хьал وضعهم الداخلي ، وضع بيتهم

цIа чуьра من داخل البيت

чуьрадаккха {chuera dakkxa} يخلع ، يفك ، يُخرِج (فعل للمفرد)

чуьрадала {chuera dala} ينخلع ، ينفك . يثور ، يفقد أعصابه ، يخرج عن طوره (فعل للمفرد)

чуьрк

неIаран кIажа чуьрабаьлла انخلعت مفصلة الباب

беран хенан маьIиг чуьраяьлла انخلع مفصل الورك للطفل

белш чуьраялар خلع الكتف

чуьраваьлла луьйш вара иза كان يتكلم فاقداً أعصابه

чуьрадовла {chuera dawla} чуьрадала فعل للجمع مشتق من فعل

чуьрк (ю) -аш ю {chuerk}[-ан, -ана, -о] (оьр. комар) بعوضة

чуьрко къовзийна со لسعتني بعوضة

чуьхьа (ду) -наш ду {chuexha}[-нан, -нна, -но] (кIалдах, морзих кечбина берам) مصل الجبن

чуьхьа-берам السائل الذي يرشح عند تحضير الجبن

чхьаьвриг

чхар (бу) -аш ду {chxar}[-ан, -на, -о] (оьр. бут) دبش ، حجر

чхо (ю) -наш ю {chxo}[-нан, -нна, -но] مجرى ، مسيل

хин чхо (оьр. русло реки) مجرى النهر

чхьаьвриг (ю) -аш ю {chxha'wrig}[-ан, -на, -о] (оьр. таракан) صرصور

чхьовг (ю) -аш ю {chxhawg}[-ан, -ана, -о] شلجم (نوع نبات)

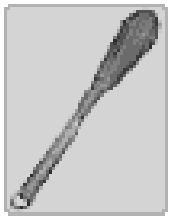
(оьр. сурепка) (аренан асаран буц)

чхьонкар (ю) -ш ю {chxhonkar}[-ан, -на, -о] (буьххьехь корта болу гIаж) هراوة

чхьор (ю) -аш ю {chxhor} (оьр. чёрный папоротник) من أنواع السرخس أو الخنشار (نبات)

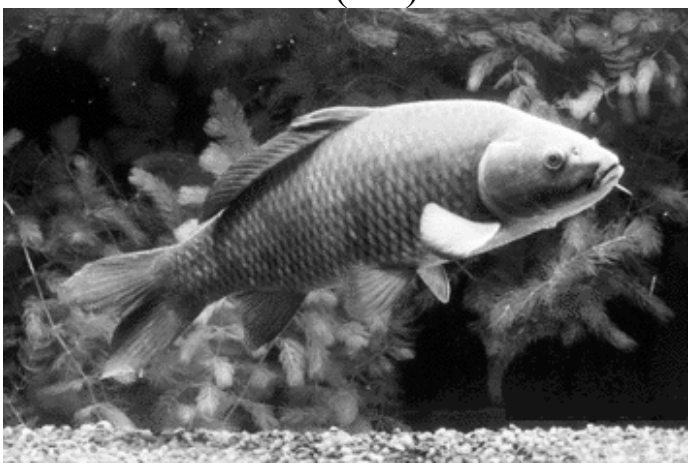
чхьоч (ю) чхоьчнаш ю {chxhoch} أخرق ، ثقيل الحركة

[чхьоьчан, чхьоьчна, чхьоьчо] (каде я тIахъаьлла ца хилар) (партал 2)

чхьонкар

Чl (Ch')

Чlapa (Ch'ara)

чlаба (ю) -наш ю {ch'aba}[-ан, -нна, -но] (клажар) ضفيرة ، جديلة

кхаагонан чlаба جديلة من ثلاث خصل

чlагарш (ю) {ch'agarsh}[чlагарийн, -на, -а, -ка] حلق ، حلقات

чlагарш лело تلبس الحلق

чlагlа {ch'agha}[чlогly, чlегlира, чlаьгlна] يطبق

нel чlагlа يطبق الباب

чlагlам (бу) -аш бу {ch'agham}[-ан, -на, -о] (оьр. договор) اتفاقية ، معاهدة

чlагlам бан يعقد اتفاقية أو صلح

чlагlам бохо يخرق أو ينكث الاتفاقية

машаран чlагlам معاهدة الصلح

чlагlар (ду) {ch'aghar} إطباق (مصدر) чlагарш

чlагlдала {ch'aghdala} يتقوى ، يتحصن ، يشتد ، يتوطّد ، يتمكّن ، يتفاقم ، يستفحل

мох чlагlбелира اشتدت الرياح

цуьнан цамгар чlагlъелла تفاقم مرضه

чlагlдалар (ду) {ch'aghdalar} تَحصُّن ، توطُّد ، تفاقم ، استفحال (مصدر)

чlагlдан {ch'aghdan} يقوّي ، يعزّز ، يؤكّد ، يثبّت ، يمكّن ، يحصّن ، يَشُد ، يُحكِم ، يرسّخ ، يوثّق

керт къийлоршца чlагlъян يثبت السياج بالدعامات

низам чIагIдан يقوي النظام

бухка чlагlбан يشد حزام السرج

кхел чlагlъян يثبت الحكم

чlагlо 2

чlагlдар {ch'aghdar} تقوية ، تحصين ، تعزيز ، تأكيد ، توثيق ، تثبيت ، تمكين ، إحكام (مصدر)

чlагlдарш تأكيدات ، إثباتات

чlагlдаран хьаьрк (ду) {ch'aghdaran xha'rk} حركة تشديد (نحو)

чlагlо 1(ю) -наш ю {ch'agho}[-нан, -нна, -но] قسم ، عهد

чlагlо ян يقسم ، يعاهد

чlагlо 2 (ю) -наш ю {ch'agho} متراس ، استحكام

чlагlонна тlехьа lохку эскархой الجنود وراء الاستحكام

чlа̲гlо̲ 3 (ю) -наш ю {ch'a̲gho̲}[-нан, -нна, -но̲] (оьр. оплот) حصن

чlаж (ду) -аш ду {ch'azh}[-ан, -ана, -о̲] (готта lин) مضيق (يكون بين جبلين)

чlа̲ма (ю) -наш ю {ch'a̲ma} (чlа̲мара) حيوان ذو بقعة

чlа̲мара {ch'a̲mara} ذو بقعة بيضاء على الجبين

(хьаьжа тlехь кlайн таммагlа дерг)

чlамара говр حصان ذو بقعة بيضاء على جبينه

чlамара

чlам-чlим дан {ch'am-ch'im dan}(балдаш детта) يمطّق شفتيه (يصدر صوتاً) عند مضغ الطعام مثلاً

чlа̲на (ю) {ch'a̲na} (кхача, рицкъа, ялта) طعام ، رزق ، حبوب

чlа̲на даккха {ch'a̲na dakkha} (оьр. разорить) يفلس ، يجرده من كل ما لديه

чlа̲на даха {ch'a̲na daxa} يسافر لشراء المؤونة من مناطق السهول عند نقصها في الجبال

(оьр. отправиться в путь за продовольствием – горцы ежегодно ездили в плоскостную Чечню за хлебом, так как своего хлеба в горах не хватало)

чlа̲нахо̲ (ву) чlанахой бу {ch'a̲naxo̲}[-чун, -чунна, -чо] المسافر لشراء المؤونة

чlанг (ю) -аш ю {ch'ang} (оьр. подбородок) (чlенниг 1) ذقن

чlа̲но̲ (ю) -наш ю {ch'a̲no̲}[-нан, -нна, -но̲] محاصيل الحبوب ونحوه التي تورّد من السهول إلى الجبال

(шерачу аренашкара лаьмнашка дlакхоьхьу ялта я кхийолу сурсаташ)

чlа̲па {ch'a̲pa} (шера, нийса) منبسط ، مسطّح

чlапа ког قدم مبسطة

чlа̲паршне̲хьа {ch'a̲parshne̲xha} (лач) مفلطح ، منبسط ، بالورب

тур чlапаршнехьа (лач) тоха يضرب بالسيف بجنبه المفلطح

чlапдала {ch'apdala} (веддала) يتسطّح ، يتفلطح

чlапдан {ch'apdan} (оьр. плющить) (веддан) (чlапа дан) يفلطح ، يسطّح ، يجعله مسطّحاً

чlаплам (бу) {ch'aplam} (оьр. плоскогорье) (шера, нийса тlехуле йолу лам) هضبة

чlапморзах (бу) {ch'apmorzax} (оьр. плоскогубцы) زرادية

чlа̲ра (бу) чlе̲рий ду {ch'a̲ra}[чlе̲ран, чlе̲рана, чlе̲ро̲] سمكة

чlеран lов بيض السمك

чlеран даьтта زيت السمك

чlара лаца يصيد سمكة

чlеро муьрг етта السمكة تشد (تعض) الصنارة

коьртера бахкало чlара (مثل) تفسد السمكة من رأسها

чlерана нека ца lамадо (مثل) السمكة ليست بحاجة لأن تعلمها العوم

чlапморзах

чlарбал (бу) -ш бу {ch'arbal} حزام يستخدم لرفع ثقل ما على الظهر

(букъа тlе беза мохь дlабоьхку муш, я чуха, я аса ю)

чlарх-аьлла {ch'arx-a'lla} (гlарчl-аьлла) يُعتمدُّ عليه ، متين ، شديد للغاية

чlачкъа {ch'achqa}[чlечкъа, чlечкъира, чlечкъина] يتجهّم ، يعبس

чlачкъо̲ {ch'achqo̲}[чlачкъадо, чlачкъийра, чlачкъийна] عبّس ، قطّب (وجهه)

чlаьнкъа (ву,ю) -наш бу {ch'a'nqa} (оьр. метис) مهجّن ، هجين

(тайп-тайпанчу къаьмний̲н адамех дуьнен чу ваьлла стаг я зуда)

чIаьIа (ду) {ch'a'ja} مشروب مسكر وحامض جداً يصنع بطريقة بدائية من بعض المحاصيل مثل العنب أو من بعض الثمار أو الحبوب مثل الذرة

(оьр. хмельной напиток, изготовляемый кустарным сбособом из хлеба)

* чIаьIа санна муьста حامض جداً

чIебарло (ву,ю) {ch'ebarlo} أحد أفراد قبيلة تعيش جنوب شرق بلاد الشيشان ولهم لهجة خاصة بهم

чIевна (ю) -ш ю {ch'ewna} (оьр. щегол) طائر الحسّون

чIегIаг 1(ду) -аш ду {ch'eghag} عقعق : طائر من الفصيلة الغرابية ، وهو صخاب له ذنب طويل ومنقار طويل

(оьр. сорока) (суьйлакъийг, къорза къийг)

чIегIаг 2 (ю) -аш ю {ch'eghag} (хьаьжкIан гIад) جذع نبات الذرة منظّف من الأوراق

чIегIаг 3 (ю) -аш ю {ch'eghag} (чорхан гуй, толла) (оьр. челнок) مكوك ، وشيعة (في آلة الخياطة)

чIегIардиг (ду) -аш ду {ch'eghardig}[-ан, -на, -о] (оьр. ласточка) طائر السنونو

* чIегIардиг санна мотт бийца (كما يغرد طائر السنونو يتحدث بطلاقة

чIегIардигкIа (ду) {ch'eghardig k'a}(оьр. ландыш) سوسن الوادي أو الغابة

чIежаш (ю) {ch'ezhash} чIаж جمع لكلمة فجّة ، مضايق جمع لكلمة

чIениг 1(ю) -аш ю {ch'enig} (оьр. подбородок) (чIанг) ذقن

чIениг 2 (ю) -аш ю {ch'enig} (оьр. рочка – бот.) برعم خضري

чIениг хеца (زراعة) يطلق برعم خضري чIегIардиг

чIепалг (ду) -аш ду {ch'epalg}[-ан, -ана, -о] 1- أقراص من دقيق القمح محشوة بخثارة اللبن أو البطاطس المهروسة وتقلى بالسمن 2- خبز مشروح (كلمة محلية)

шурин чIепалгаш زلاّبية : عجينة خاصة من الطحين والحليب والبيض يشوى في مقلاة خاصة في شكل رقائق وتعمل منه لفائف محشوة بالقشطة والعسل

чIерг (бу) -аш ду {ch'erg} عارضة توضع بشكل عرضي على السقف وتشكل الدعامة الأساسية له

(тхов тIехь пурх диллина дукъо ду)

чIерий (ду) {ch'eree}[-н, чIерашна, чIераша, чIерашка] чIара أسماك جمع

чIерий лецар صيد الأسماك

чIерийдохург (ю) {ch'ereedoxurg}(оьр. аист) اللقلق : طائر كبير

чIерий кхабар {ch'eree kxabar} تربية الأسماك

чIерийлецархо (ву,ю) {ch'ereelecarxo}(чIерий лоьцу стаг) صياد سمك

чIерийлоьцург (ю) {ch'ereeloecurg} مالك الحزين (طائر مائي) чIерийлоьцург

(дуткъий, дехий когаш а, еха зIок а, деха лаг а долуш, чIерий лоьцу олхазар) (оьр. цапля)

чIечкъа {ch'echqa}[чIечкъа, чIичкъира, чIичкъина] يتجهّم ، يعبس

чIечкъо {ch'echqo}[чIечкъадо, чIечкъийра, чIечкъийна] عبّس ، قطّب (وجهه)

чIеш (ду) чIийш ду {ch'esh} نثار الخشب ، شظايا الخشب

чIийш даха شظّى ، شقّق

чIешалг (ю) -аш ю {ch'eshalg}[-ан, -ана, -о] شظايا خشب صغيرة

чIеIа 1(ду) -аш ду {ch'eja} (дукха велхарг) بكّاء

чIеIа 2 {ch'eja}[чIеIа, чIийIира, чIеIна] (соьцуш велха, цIийза) ينشج (يبكي بشكل متقطع)

бер чIеIа ينشج الطفل

чlелийта {ch'ejeeta}[чlоьуьйту, чlелийтира, чlелийтина] يجعله ينشج أو يبكي بشكل متقطع

чlиж (ду) -аш ду {ch'izh} تعويذة ، تميمة (كان تعلق في العنق لتقي صاحبها من الشرور والأمراض)
(цамгарна дуьхьал кочахь лело хlума) (оьр. амулет)

чlижаргlа (ю) -ш ю {ch'izhargha} بيلسان (شجيرة) . طويل القامة (مجازاً)
(оьр. бузина)

чlерийдохург

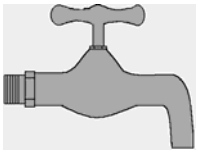
чlийla {ch'eeja} (чlela 2) ينشج (يبكي بشكل متقطع)

чlикъ баккха {ch'iq bakkxa} يصأصئ

цхьа чlикъ боккхур бац ахь إياك أن تتفوه بكلمة واحدة

чIикъ ала ца вахьа لا يجرؤ أن ينبس ولو بكلمة

чlим (бу) -аш бу {ch'im} (нехца) نبات بري يؤكل ساقه
(оьр. купырь лесной)

чlинг

чlинг (ю) -аш ю {ch'ing} (оьр. плотина) (сунт) سد ، حاجز ماء

чlинт (ю) -аш ю {ch'int} (оьр. кран) (хи арахоьцург) صنبور ، حنفية

чlинт дlакъовла يغلق الحنفية

чlинчlире {ch'inch'ire} (оьр. щепетильный)(чlиркъе) كثير الشكوك ، موسوس

чlир (ю) -аш ю {ch'ir}[-ан, -ана, -о] (оьр. кровная месть) (пхьа 1) ثأر الدم ، ثأر

чlир эца / екха يثأر

шен вешин чIир эца يثأر لأخيه

чlир лело يسعى إلى الثأر

* чlир кхаба يحد على الميت

шен веллачу ден чlир кхобуш ву иза هو حادّ على أبيه المتوفى

* чIир йита يترك المطالبة بدم القتيل أو المطالبة بالثأر

чlиран мостагlалла عداوة ثأر الدم

чlевна

чlиркъе {ch'irqe} (чlинчlире) كثير الشكوك ، موسوس

чlирхо (ву) чlирхой бу {ch'irxo} الذي يأخذ بالثأر ، المطالبُ بالثأر

чlиччlарш (ю) {ch'ichh'arsh} تَصعُّر ، تَصعير

юьхь (чlиччlаршка) чlиччlашка яхийта يُجعِّد وجهه

чlишталг (ю) -аш ю {ch'ishtalg} (оьр. щека) (бесни) وجنة

чlишталган даьlахк {ch'ishtalgan da'jaxk} (ю) (оьр. скуловая кость) العظم الوجني

чlоб (ду) чlоьбаш ду {ch'ob} الواق : طائر من فصيلة مالك الحزين
(оьр. выпь)(уьшалан олхазар ду)

чlогlа {ch'ogha} (онда) قوي ، شديد ، صلب ، منيع ، متين . مدوي ، عال ، للغاية ، جداً بقوة ، بشدة ، بصلابة ، بشكل متين

чlогlа латта أرض صلبة

чlогlа мох ريح شديدة (عاصفة)

чlогlа реза ву со أنا راض للغاية

чlогlа lа деана вайна حل علينا شتاء قارص

чlогlа тоха يضرب بقوة

радио чlогlа ю, гlелъе! المذياع صوته عال ، أخفضه

чlоб

чIогIа вистхила يتكلم بصوت عال

чlогlа хьаьрк (ду) {ch'ogha xha'rk} حرف الشدة (ъ)

чlогlалла (ю) {ch'oghalla} (ондалла) قوة ، شدة ، صلابة ، متانة

чlогlалле хьаьжжина حسب القوة

чlогlаллехь и ву чlогlа من ناحية القوة هو أقوى

чlода (ду) -анаш ду {ch'oda} (уьстагlий лоргу тукар) مقص لجزّ صوف الأغنام

чlож {ch'ozh} (чlаж) فجّة ، مضيق (يكون بين جبلين)

чlожхьовзо {ch'ozhxhawzo} (кан баккха) يسنبل (يخرج سنابل)

чlондаргlа (ду) {ch'ondargha} (lад 1) سيخ حديد على شكل قوس يستعمل لضرب الصوف لندفه

чlорах {ch'orax} (олхазаран цIе) خطّاف (طائر)

чlораш (ду) {ch'orash} чlу جمع لكلمة قضبان

чlоь (бу) -наш ду {ch'oe}(ялта чудухку до) صندوق يوضع فيه الحبوب

чlуг

чlоь-цIа بيت المؤن

чlоьндарг (бу) -аш ду {ch'oendarg} نوع آلة موسيقية قوسية

(оьр. чунгур)

чlу (бу) чlораш ду {ch'u} قضيب ، صنارة الحياكة ، مِدك أو قضيب تنظيف السلاح

чlуг (ю) чlагарш ю {ch'ug} قرط (أقراط) ، حلقة ، كلاّب أو مشبك الباب

лергах чlуг йолла تضع قرط في أذنها

лергех чlагарш йоххка تضع أقراط في أذنيها

нeларна чlуг йолла يغلق الباب بالمشبك

чlуг

чlу даьlахк (ю) {ch'u da'jaxk} عظم الزند (عظم الجزء الداخلي للزند)

(оьр. лучевая кость)

чlулдан {ch'uldan} (оьр. очищать зерно от шелухи) يقشّر الحبوب

хьаьаш чlулъян ينزع أوراق عرنوس الذرة

чlуноста (ю) {ch'unosta} عظم الشظية أو القصبة الصغرى : تقع في الجهة الوحشية أو الخارجية للساق

(оьр. малая берцовая кость) (буткъа чlу)

чlу-пхьарс {ch'u-pxhars} عظم الكُعبُرة : أحد عظمي الساعد الأقرب إلى الإبهام

(оьр. локтевая кость)

чlурам (бу) -аш ду {ch'uram} (оьр. шина) (зоьпар 1) جبيرة

чlурам (зоьпар) тоха يجبّر

чlурам-чиркх {ch'uram-chirkx}(оьр. свеча) (хьакхар-чиркх) شمعة

чlурам

чlурам-цамгар (ю) {ch'uram-camgar} (хитlехао цамгар) مرض الزهري (سفلس)

(оьр. сифилис)

чlуьжарг (ю) -аш ю {ch'uezharg} كوز أو إبريق فخاري بدون صنبور

(цIузам доцуш, кхийра я сацкъаран гlумгlа ю)

чlуьнжара хаа {ch'uenzhara xaa} يجلس القرفصاء

Ш (Sh)

Шун (Shun)

ша 1(бу) {sha}[шен, -на, -но] جليد ، قطعة ثلج

ша бан (ша хила) يتجمد

хина ша бина تجمد النهر

ша санна шийла (مثل الجليد) بارد جداً

ша тlехь шерша يتزحلق على الجليد

шен зама (оьр. ледниковыый период) العصر الجليدي

* ша санна шера хаа يعرف تماماً

* шал шера (زلق أكثر من الجليد نفسه) زلق جداً

* шал шийла (أبرد من الجليد نفسه) بارد جداً

ша 2 (ю) {sha} [шен, шена, шено] (нанапlелган, цlазапlелган юкъаметтиг) شبر (مقياس طولي)

цхьа ша хиллал еха гlаж عصا طولها شبر

ша {sha} نفسه ، نفسها ، ذاته ، بذاته ، وحده ، لوحده ، لوحدها (للمفرد)

со ша ву цlахь أنا وحدي في البيت

со ша веана حضرت وحدي

иза ша вехаш ву هو يعيش وحيداً

цо ша элира иза هو نفسه قال ذلك

иза ша-шех тера ву هو يشبه نفسه

иза ша ду هذا أمر آخر

воьхна ша хlун леладо ца хаьара цунна ارتبك فلم يع ما يفعله

ша-шах еллаелира нel فُتِح الباب تلقائياً

ша-шах дагар احتراق ذات

ша-шах лела сахьт ساعة أتوماتيكية

ша-шен везар حب الذات

ша-шен вен ينتحر

ша-шен вер انتحار

ша-шен вовза (ذاته) يعرف نفسه

суна со-сайн вевза (ذاتي) أنا أعرف نفسي

ша-шен ирхъолла يشنق نفسه

ша-шен хесто يمدح نفسه

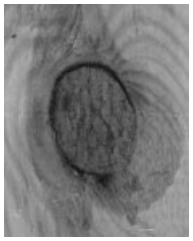
ша-шена тапча тоьхна велла иза انتحر بالمسدس

ша-шена тalзар дан يعاقب نفسه

ша-шена lамо يعلّم نفسه

ша-шен lехо يخدع نفسه

* ша бен хIун ду бохуш معجب بنفسه ، مغرور

шад 1

ша вовзийта {sha wawzeeta} يعرّف بنفسه

ша даккха {sha dakkxa} يفرد ، يفصل عن (فعل للمفرد)

ша дала {sha dala} ينفرد ، ينفصل عن ، يختلي بنفسه (فعل للمفرد)

иза ша а волий, ойланаш йора كان يختلي بنفسه ويتأمل

ша диса {sha disa} يبقى وحده (للمفرد)

шабар (ду) {shabar} تكون الجليد (مصدر)

шабар-шибар (ду) {shabar-shibar} وشوشة ، همس

шабар-шибар дан يوشوش ، يهمس

шад 1

шабийриг (ю) {shabeerig} (оьр. ледник) مثلجة (فريزر)

шагатlулг (бу) {shagat'ulg} (оьр. мрамор) رخام

шагдала {shagdala} يَخْشُن ، يتخشّن ، يصبح خشناً

куьйгаш шагделира сан تخشّنت يداي

шагдалар (ду) {shagdalar} تَخشُّن (مصدر)

шагдан {shagdan} يُخشِّن

шад 1

шад 1(бу) шеддаш ду {shad} [шедан, шедана, шедо] 1- عقدة ، أنشوطة 2- ربطة ، صرّة (قطعة قماش مربعة الشكل توضع فيها ملابس مثلاً ثم تعقد أطرافها الأربعة 3- عقدة في الخشب

шад бан يعقد ، يعمل عقدة

шад баста (البقجة) يحل الصرّة . يحل العقدة

шад хила ينعقد

шеддаш хила يتعقد ، يصبح ذا عقد

шеддаш долу у لوح خشب ذو عقد

берана шад бан يقمط الطفل

шад гихь бахьа يحمل (يأخذ) الصرّة على ظهره

шада

шад 2 (ю) шодмаш ю {shad}[шедан, шедана, шедо] (оьр. кнут, хлыст) سوط ، كرباج

шад тоха يضرب بالسوط

шад етта يجلد

шедан кхаж عصا السوط

шедан лол أنشوطة مقبض السوط

шада (ду) -наш ду {shada}[-нан, -нна, -но] (оьр. вилы) مذراة ، شاعوب (أداة زراعية)

диъ га долу шада مذراة ذات أربعة رؤوس

шай (ду) -наш ду {shai} 1- قطعة نقدية من فئة خمسة كوبيكات 2- قرش (في الأردن)

[-нан, -нна, -но] (оьр. 1- пятак – монета)

шай-кай (шайнаш, кегийра ахча , нахарташ) نقود صغيرة ، فكّة

шайн {shain} خاصتهم ، خاصتكم

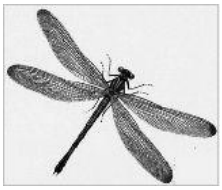
церан шайн машен ю عندهم سيارتهم الخاصة بهم

цара шайн нанна совгIат ийцира اشتروا لأمهم هدية

уьш шайн лаамехь баьхкина бу هم حضروا بإرادتهم (طوعاً)

шайн мотт Iалашбелаш! حافظوا على لغتكم

шайн ма-хуьллу على قدر ما يستطيعوا

шайтIан говр

шайтIа* (ду) -наш ду {shait'a}[-нан, -нна, -но](йилбаз , мелIа) شيطان

шайтIанан куй قبعة الإخفاء

* шайтIанан болх бу من عمل الشيطان

* шайтIа хьаьвзина цуьнан коьрте مخبول أو مسّه الشيطان في عقله

* шайтIа хилла дуьхьал вала يعترضه بشكل لا يترك له المجال حتى للنقاش

шайтIаналла (ду) {shait'analla} شيطنة

шайтIан говр (ю) {shait'an gawr} (оьр. стрекоза) يعسوب أو صقر الناموس

шайтIан кема (ду) {shait'an kema} (йилбазговр я йилбаздин) صقر الناموس (حشرة)

(дуткъа дегI, даккхий, сирла, чекхсагун тIемаш долу сагалмат) (оьр. стрекоза)

шайтIан кIа (ду) {shait'an k'a} (оьр. коровяк) نبتة قمح الشيطان

шайтIан мох (бу) {shait'an mox} (оьр. вихрь) إعصار ، زوبعة

шайтIан мохь (бу) {shait'an moxh} (оьр. эхо)(йилбазмохь) صدى

шайтIан сахьт (ду) {shait'an saxht}(бецан цIе) نبتة ساعة الشيطان

шайх* (ву) -аш бу {shaix}[-ан, -ана, -о] شيخ ، عالم دين

шайхалла (ду) {shaixalla} مشيخة . يتصف بالكرامة

шайтIанан мох

шакарш (ю) {shakarsh} صفّارات . صفير جمع لكلمة шок

шала {shala} مضاعف ، مُثنّى ، مشدّد ، زوجيّ

шала я шалза زوجي أو مفرد

шала элп حرف مشدد أو مضاعف (علم اللغة)

шаладина бераш

шаладан {shaladan} تضع توأمين

цо шала ши бер дина وضعت توأمين

тхойшиъ шалавина ву نحن توأمان

шаладина бераш توائم

шала динчарах цхьаъ أحد التوأمين

шаладахка {shaladaxka} تضع الحمل بتوائم (للحيوانات)

хьалхе гIаьттинчу Iуьнан жий шала бехкина (مثل) الراعي الذي يصحو باكراً نعاجه تلد التوائم

шалам (бу) шалаьмнаш ду {shalam} جبل جليدي

шалго 1(ю) -наш ю {shalgo}[-нан, -нна, -но] شعبة . غصن ذو شعبتين

шалгон даьlахк العظم القصي عند الطيور

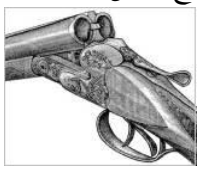
шалгон топ بندقية ذات فوهتين

шалгон къамкъарг (تشريح) شعبة الرئة

шалго 2 (ю) -наш ю {shalgo} (оьр. праща) (меттигера дош, ширдолаг) مقلاع لرمي الحجارة

шалмаз (бу) -аш ду {shalmaz}[-ан, -на, -о] (накхармозийн хьаьхьмач) صمغ النحل

шалха {shalxa} مزدوج ، مضاعف

шалха мах سعر مضاعف

шалха кораш شبابيك مزدوجة

шалха хабар كلام يناقض الفعل أو العمل

шалха хабар дийца يتكلم كلاماً يناقض فعله

шалгон топ

шалха лами (бу) {shalxa lami} (оьр. лестница-стремянка) سلّم نقالي بركيزة ، سيبة

шалхалла {shalxalla} (оьр. двойственность) 1- ازدواجية 2- نفاق ، رياء

шалха дилла {shalxa dilla} (шалха тоха) يثني ، يطوي (فعل للمفرد)

шалха тоха {shalxa toxa} يثني ، يطوي

шалха хета {shalxa xeta} يَخاله مزدوجاً

ша тlеваьлла муш шалха хета يخال الحبل الذي يقف عليه مزدوجاً

шалхо (ю) -наш ю {shalxo}[-нан, -нна, -но] نفاق ، رياء

шалхо лело يرائي ، ينافق

шамали (ю) шамалеш ю {shamali} فاكهة تشبه الشمام صغيرة الحجم

[-н,-на,-но,-га] (пастанах тера жима хасстом) (оьр. кантал упа)

шаннаш (ду) {shannash} ضروع الحيوانات اللبونة جمع لكلمة шим

шаннаш (ду) {shannash} ارجع إلى مفردها шун

шалха лами

шаптал (ю) -ш ю {shaptal}[-ан, -на, -о] (гlаммагlа) (оьр. персик) ثمر الدرّاق أو شجره

шар (ду) шераш ду {shar}[шеран, шерана, шеро] (оьр. пахта) المخيض (مخيض اللبن)

шарам (бу) -аш бу {sharam} ترتيب وتنظيف البيت ، تدبير منزلي

[-ан, -на, -о] (чохь цlано яр, чоь цlанъеш ден гlуллакх лу)

шарахь {sharaxh} шо مأخوذ من في السنة

шарахь цкъа مرة في السنة

шарбал (ю) -ш ю {sharbal}[-ан, -на, -о] سروال ، شروال

шарбал хьан سروالٌ لك (للاستخفاف)

шалго 2

шардала {shardala} 1- يستوي ، يتمهّد 2- تصقل أو تتحسّن (اللغة أو نحوه)

некъ шарбелира استوى الطريق

беран мотт шарбелла تحسنت لغة الطفل

шардан {shardan} 1- يملّس ، ينعّم ، يُسَوي ، يمهّد 2- يصقل أو يحسّن (لغته أو ما شابه)

месаш шаръян يملس الشعر

некъ шарбан يسوي (يمهّد) الطريق

мотт шарбан يصقل اللغة

у шардан ينعّم لوح الخشب

шардар (ду) {shardar} تسوية ، تمهيد ، تمليس ، تنعيم . صقل أو تحسين (اللغة) (مصدر)

шаролг (ю) -аш ю {sharolg} (лергйоьдург) أبو مقص : دويبة لها في مؤخرها ما يشبه المقص
[-ан, -ана, -о] (оьр. уховёртка)

шарул-кIайн {sharul-k'ain} (шурул-кIайн) ناصع البياض

шарша {sharsha}[шерша, шершира, шершина] ينزلق ، يزل ، يتزحلق
ког шершира сан زلت قدمي

шар-шарахь {shar-sharaxh} (хIор шарахь) في كل سنة

шаршийта {sharsheeta} يجعله (ينزلق ، يزل ، يتزحلق)

шаршо {sharsho}[шаршадо, шаршийра, шаршийна] يزحلق

шаршол (ю) {sharshol} (шаршолаг)

шаршолаг (ю) -аш ю {sharsholag} زحلوقة (يتزحلق عليها الأطفال) ، منحدر جليدي للتزلج
[-ан, -ана, -о] (шахьаьхна басе)

шаршу (ю) -ш ю {sharshu}[-н, -на, -но, -га] شرشف ، الملاءة
шаршу таса يضع الشرشف

шарl* (ду) {sharj}[-ан, -ана, -о] الشريعة الإسلامية
шарlо магош дерг الذي تقبله الشريعة الإسلامية
шарlо ма-бохху كما تمليه الشريعة الإسلامية

шатайпа {shataipa} فريد في نوعه ، مميز ، خاص шаршолаг

шаткъа 1(бу) -наш ду {shatqa} (оьр. ласка) (дингад) إبن عِرس (حيوان ذو فرو)
[шаткъин, шаткъина, -но]

шаткъа 2 (бу) {shatqa} (ткъарш) مزيج من اختلاط المطر مع الثلج على الأرض
[шаткъин, шаткъина, -но] (ло а, догlа ийна)

шаткъам (бу) -аш ду {shatqam} (оьр. медяница) العِظاية العمياء : عِظاية يعتقد أنها عمياء
[-ан, -на, -о] (дlовше йоцу текхарг)

шатl (ду) {shat'} طبقة الجليد التي تتكون على زجاج الشباك من الخارج بسبب البرد الشديد

шатлакх (ду) -аш ду {shatlakx}[-ан, -на, -о] (оьр. салют в ознаменование) تحية احتفالاً ب
шатлакхна тоьпаш кхийса يطلق النار تحية ل أو احتفالاً ب

шахьар (ю) -ш ю {shaxhar}[-ан, -на, -о] (гlала) مدينة

шахьархо (ву,ю) {shaxharxo}[-чун, -чунна, -чо] أحد سكان المدينة

шач (ю) шаьчнаш ю {shach} الحلف : نبات أطرافه محددة ينبت في مغايض الماء
[шочан, шочана, шочо] (оьр. осока)
шочан черт حصيرة من نبات الحلف

ша-ша {sha-sha} (للمفرد) على انفراد ، على حدة ، منفرداً шаьлта
[шен-шен, шена-шена, ша-ша, шега-шега]
хIор адаман шен-шен къайленаш ю كل إنسان له أسراره الخاصة به

шаьлгаш (ду) {sha'lgash} جمع لكلمة шелиг

шаьлта (ю) -наш ю {sha'lta}[-нан, -нна, -но] خنجر
шаьлта тоха يطعن بالخنجر
шаьлта яккха يستل الخنجر
шаьлта юкъах ехка يشد الخنجر على وسطه

шаьлтанан мукъ مقبض الخنجر

lовдалчо яькkхина шаьлта, майрачу стага яькkхинчул кхераме ю

الخنجر الذي استله المجنون أخطر من الذي استله شخص شجاع (مثل)

шаьртиг (ю) -аш ю {sha'rtig}[-ан, -на, -о] عصا ممهّدة من الجهتين يستعملها الأولاد في اللعب

(оьр. отёсанный с двух сторон альчика – в детской игре)

шаьчнаш (ю) {sha'chnash} جمع لكلمة шач

шаьш {sha'sh} (للجمع) نفسهم ، ذاتهم ، بأنفسهم ، وحدهم ، وحدهن

цара шаьш эр ду цаьрга هم بأنفسهم سيقولون لهم

уьш шаьш бисира هم بقوا وحدهم

шаьш дlаглур бу уьш سيذهبون بانفسهم

шегара {shegara} منه ، منها шедаг 1

шегара ахча схьадаккхарна кхеравелира иза خاف أن تُسْلب منه النقود

шеггара من تلقاء نفسه

шедаг 1(ю) -аш ю {shedag}[-ан, -на, -о] (оьр. свирель) ناي

(эрзах я дечигах йина музыкальни инструмент)

шедаг 2 (ю) -аш ю {shedag}[-ан, -на, -о] (пеша хIупъэриг) منفاخ على شكل أنبوبة طويلة يستعمل لتذكية النار في الموقد ، ينفخ فيه بواسطة الفم

шеддаш (ду) {sheddash} عقد ، صرر ، ربطات جمع لكلمة шад 1

шеддашдолу {sheddashdolu} ذو عقد

шекар (ду) {shekar}[-ан, -на, -о] سكر

шекаран блелиг قطعة سكر

шекар таса يضع السكر ، يرش السكر

шекар тоха يضيف السكر

шекар тоьхна бепиг خبز محلى

шекаран эрз قصب السكر

шекартосург سكّريه

шекаран цамгар (ю) {shekaran camgar} مرض السكري

шекаран цамгар йолуш ву иза هو مريض بالسكري

шекарш (ду) {shekarsh}[шекарийн, -на, -а, -ка] (оьр. конфеты) سكاكر ، ملبّس

шекдаккха {shekdakkha} يجعله يشك ، يشكك ، يجعله يرتاب (فعل للمفرد)

шекдала {shekdala} 1- يشك ، يرتاب 2- يكترث (فعل للمفرد)

цунах шеквелира со شككت فيه

шек ма вала хьо! لا تكترث

хIумма а шек ца велира иза لم يكترث البتة

шекдалийта {shekdaleeta} (шекдаккха)

цхьа а хIуманах шек ма валийталахь иза لا تجعله يشك في أي شيء

шекдаха {shekdaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل шекдаккха

шекдовла {shekdawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل шекдала

шеко (ю) -наш ю{sheko}[-нан, -нна, -но] شك ، شبهة ، ريبة ، اشتباه

цуьнах шеко яц لا شك فيه

сан шеко нийса хиллера كان شكي في محله

шеко ю يوجد شك

шеко яц .. أن (شك) لا ريب

шеко хила (ريبة) يكون عنده شك

шеко йолу مشكوك فيه

цхьа а шеко йоцуш بدون أي شك

цуьрриг а шеко йоцуш بدون أدنى شك

шеко йоццуш بدون أدنى شك

шекъа

шек хила {shek xila} (шекдала) يشك في ، يرتاب في . يكترث

шек ма хилалахь لا تكترث

хьох шек ву со أنا أشك فيك

шекъа (ду) -наш ду {sheqa}[-нан, -нна, -но] (оьр. чернила) حبر ، مداد

шекъаоьцу кехат ورق نشّاف الحبر

шекъанан къолам قلم حبر

шекъанан таммагIа (тап) بقعة حبر

шекъан басахь {sheqan basaxh} (оьр. лиловый) ليلكي ، بنفسجي

шекъа дуттург (ю) {sheqa dutturg} (оьр. чернильница) محبرة ، دواة

шелдайта {sheldaita} يجعله يبرّد

шелдала {sheldala} يبرد ، يحس بالبرد ، يصاب بالبرد ، يزكم ، يفتر (تخف همته أو حيوته) ، يبرد الجو ، يطرأ انخفاض على درجات الحرارة

ара ма вала, шеллур ву хьо! لا تخرج ، سوف تبرد

хи шелделира برد الماء

гIуллакх шелделла فتر الأمر ، فترت القضية

шелвеллачух тера ду хьо يبدو أنك بردت (أصبت بالبرد)

кхана шеллур ю غداً سيطرأ انخفاض على درجات الحرارة

шелдалар (ду) {sheldalar} تَبرُّد ، إصابة بالبرد ، زكام ، فتور ، انخفاض في درجات الحرارة (مصدر)

шелдалийта {sheldaleeta} يجعله يبرد ، يجعله يصاب بالبرد ، يجعله يفتر

шелдан {sheldan} يبرّد ، يفتّر (الهمة)

шелдар (ду) {sheldar} تبريد (مصدر)

хи шелдар تبريد الماء

шелиг (ду) шаьлгаш ду {shelig}[-ан, -на, -о] 1- برميل من الخشب كان يستعمل لحفظ مشتقات الألبان من التلف (يعمل عمل الثلاجة اليوم) 2- ثلاجة

шело (ю) -наш ю {shelo}[-нан, -нна, -но] برد ، برودة

шело йола يحل البرد . يتغلغل البرد في

дегIах шело йоьлла суна تغلغل البرد في جسمي

шелонна (милла) вегош ву иза يرتجف من البرد

шело эккха تأتي موجة برد

шело кхета يصاب بالبرد

шелIа (ду) -наш ду {shelja}[-нан, -нна, -но] (шайтIа , йилбаз , мелIа) شيطان

Шема (ю) {Shema} (оьр. Сирия) بلاد الشام

шемахо (ву,ю) {shemaxo} (оьр. сириец) (шамло) شامي (أهل الشام)

шен {shen} خاصته ، خاصتها (للمفرد)

шен ваша ца гина дукха хан яра цуьнан منذ مدة طويلة لم ير أخاه

шен заманчохь (заманахь) في زمانه

шен хенахь في وقته ، في موعده

шен хеннахь في وقته بالضبط ، في موعده بالضبط

шен лаамехь برغبته ، بإرادته

иза шенна Iаш ву (منعزلاً) هو يعيش وحده

шен мах хаа يعرف قدر نفسه

шен ма-хуьллу على قدر ما يستطيع

шениг дан يعمل عمله ، يفعل فعله ، يقوم بشأنه

замано шениг до الزمن يفعل فعله

шен хирг деш ву иза يقوم بعمله بلا أدنى تقصير

шелиг

шера 1(ю) шереш ю {shera} حمار قبّان : دويبة صغيرة كثيرة القوائم إذا لمسها المرء اجتمعت مثل الحبة [-нан, -нна, -но] (оьр. мокрица)

шера 2 {shera} أملس ، ناعم ، مستو ، ممهّد ، بشكل أملس ، بشكل مستو ، بسلاسة

шера аренаш سهول

шера у لوح خشب أملس (ناعم)

шера некъ طريق مستو

шера некъ гена белахь а, дика бу الطريق المستوية أفضل حتى ولو كانت بعيدة

шера месаш شعر ناعم (أملس)

шера мотт لغة ذلقة

нохчийн мотт шера буьйцу цо يتكلم اللغة الشيشانية بذلاقة

маттана шера ву иза هو فصيح اللسان ، هو ذلق اللسان

шерачу арахь في العراء

шерра дIадеша يقرأ بطلاقة

шера 1

шералла (ю) {sheralla} ذلاقة ، ملاسة ، نعومة

шеран {sheran} سنوي ، خاص بالسنة

шеран денош أيام السنة

шеран йиъ зама فصول السنة الأربعة

шеран дахалла طوال السنة

шеран коьртехь في بداية السنة

шеран план خطة سنوية

шераш (ду) {sherash} جمع لكلمة шо سنوات ، أعوام ، أحوال

шераюккъера {sherayuqqera} (оьр. среднегодовой) المعدل (المتوسط) السنوي

шераюккъера са معدل الربح السنوي

шерет (ду) шереташ ду {sheret} (бахам бекъар) ميراث ، إرث ، تركة

[шеретан, шеретана, шеретo, шеретe]

шерет даккха يوزّع التركة

шерша {shersha}[шерша, ширшира, ширшина] ينزلق ، يزل ، يتزحلق (بشكل متكرر)

шерша некъ طريق زلقة

цкъа шершина ког ворхIазза шершина القدم التي زلت مرة ستزل

سبع مرات (مثل) . الذي يسرق بيضة قد يجره ذلك إلى سرقة جمل أيضاً (المعنى العام)

шершийта {shersheeta}[шоьршуьйту, шершийтина] يجعله (ينزلق ، يزل، يتزحلق) (بشكل متكرر)

шершo {shershо}[шершадо, шершийра, шершийна] يزحلّق (بشكل متكرر)

шет (ю) -аш ю {shet}[-ан, -ана, -о] بلغم

шет тоха يبصق البلغم

шеташ етта يبصق البلغم (بشكل متكرر)

ши {shi} ثنائي (مأخوذ من كلمة шиъ)

ши тIам болу яй قدر ذات مقبضين

ши корта болу ذو رأسين

ши дакъа долу ذو فلقتين ، ذو جزء ين ، ذو مقطعين

ши дешдакъа долу дош (نحو) كلمة ذات مقطعين

шибlе {shibjе} مائتان

шиван-колл (ю) {shiwan-koll} (куллан цle) نوع شجيرة

ший а {shee a} الاثنان ، كلاهما ، كلا ، بكلى ، بكلتا

ший а гира суна رأيت الاثنين

шингге а элира ас قلت لكليهما

шина а бIаьргаца بكلتا العينين

шина а куьйга بكلتا اليدين

шийла {sheela} بارد . فاتر . ببرودة ، بشكل بارد ، بارداً ، في فتور

шийла хи ماء بارد

тахана шийла ю الجو اليوم بارد

* шийла кхаъ خبر مفجع

* шийла жоп جواب فاتر

* шийла болх عمل فاتر (لا حيوية فيه)

* шийла а, йовха а яц لا فرق ، الأمر سيان

шим

суна-м цига вахча а, ца вахча а шийла а, йовха яц لا فرق عندي أن أذهب إلى هناك أم لا

шийлo {sheelо} (بارد . فاتر . بشكل بارد ، في فتور) نوعاً ما

шийтта {sheetta} اثنا عشر ، اثنتا عشرة

шийттазза {sheettazza} اثنتا عشرة مرة

шийтталгla {sheettalgha} الثاني عشر

шим (бу) шаннаш ду {shim}[-ан, -на, -о] (оьр. вымя) ضرع (ثدي البقرة بخاصة)

* шим боло يخطط ، يدبّر أمراً

шиммo {shimmо} الاثنان معاً ، كلاهما (في حالة الفاعل)

шиммо а бира болх الاثنان قاما بالعمل

шина {shina} (шиъ (مأخوذ من كلمة ثنائي ، مزدوج

шина агlор долу ثنائي

шина агlор йолу юкъаметтигаш العلاقات الثنائية

шинабесан (من لونين) ذو لونين

шинабеттан алап راتب شهرين

шинабlаьрган юкъ المسافة ما بين العينين

шина дийнан болх бу иза (يتطلب إتمامه يومين) هذا عمل يومين

шинадекъан {shinadeqan}(ши дакъа долу) ذو مقطعين ، ذو جزأين

шинаметтан {shinamettan} (шина маттара) ذو لغتين ، من لغتين

шинаметтан дошам قاموس ذو لغتين

ши мотт хуу стаг شخص يعرف لغتين

шинар (ду) -ш ду {shinar} عجلة أكملت السنة من عمرها لم يسبق لها أن ولدت шинара

[шинарин, шинарина, шинаро, шинаре] (шо кхаьчна стен эса ду)

шинара (ю) шинарш ю {shinara} ثلاثاء (اليوم الثاني من أيام الأسبوع حسب التقويم الشيشاني)

[шинарин, шинрина, шинаро, шинаре] (оьр. вторник)

шинарин де يوم الثلاثاء

шира {shira} قديم ، عتيق ، أثري

шира дийцарш قصص قديمة

шира меттанаш اللغات القديمة

ширачу заманчохь (мацахлерачу заманахь) في قديم الزمان

доттагlа шираниг тоьлу, кетар керланиг тоьлу (مثل) الصديق القديم أفضل والمعطف الجديد أفضل

ширалла (ю) {shiralla} عتاقة ، قدم

шираллаш (ю) {shirallash}(мацахлерчу нехан дахарера-культурера йисина хlуманаш) آثار

шираллин lилма (ду) {shirallin jilma} (оьр. археология) علم الآثار

шираллин lилманча (ву,ю) {shirallin jilmancha} (оьр. археолог) عالم آثار

ширбина-бухка (бу) {shirbina-buxka} (нуьйран юккъера бухка) حزام السرج الأوسط

ширдала {shirdala} يصبح قديماً ، يصير عتيقاً

ширдолаг (ю) -гаш ю {shirdolag}[-ан, -на, -о] (оьр. праща) مقلاع لرمي الحجارة الصغيرة

(овгол кхосса кечйина, тlийриг тесна гlаж)

шича (ву,ю) шичой бу {shicha}[шичин, шичина, шичо] ابن ، ابنة (العم ، العمة ، الخال ، الخالة)

шича-маьхча (ву,ю) шича-маьхчой бу {shicha-ma'xcha} قريب من جهة الأب أو الأم

шича-маьхчалла (ду) {shicha-ma'xchalla} قرابة من جهة الأب أو الأم

шича-маьхчалла долуш бу уьш تربطهم قرابة من الأب أو الأم

шиш (бу) {shish} (оьр. спорынья, азалия, куллан цlе) أضاليا : نوع شجيرة أوراقها وبراعمها سامة

[-ан, -ана, -о]

шиша (ду) -наш ду {shisha}[-нан, -нна, -но] قارورة ، زجاجة المصباح

шишанан бертиг فوهة الزجاجة

шишша {shishha} اثنان اثنان

шишша чубогlуш чубаьхкира уьш دخلوا اثنين اثنين

шиъ {shi'}[шинан, шинна, шиммо, шинга] اثنان ، اثنتان

цхьаъ, шиъ, кхоъ واحد اثنان ثلاثة

ши де يومان

ши сахьт ах сахьт даьлла الساعة الثانية والنصف

шиъ вуьжу маьнга سرير مزدوج ، سرير لاثنين

шина дагахь хила يتردد ، يحتار

шина дагахь ву со أنا محتار ، أنا متردد

шинна декъалу терахь عدد يقبل القسمة على اثنين

шинна цадекъалу терахь عدد لا يقبل القسمة على اثنين

шиъ даккха يحصل على اثنين (علامة في امتحان مثلاً)

ширдолаг

школа* (ю) {shkola} (ишкол) مدرسة

шо (ду) шераш ду {sho}[шеран, шарна, шаро] سنة ، عام

кху шарахь هذه السنة

шо дуза يتم السنة

шо кхача يبلغ السنة

шо дала تمضي (تمر) سنة

ши-кхо шо делира مرت سنتان أو ثلاثة

шо даьлча بعد مرور سنة

дешаран шо سنة دراسية

тӏедогӏу шо السنة القادمة

дахначу шарахь (стохка) في السنة الماضية

ялх шо хьалха قبل ست سنوات

шо шаре мел дели كلما مرت السنوات

шарал деха أطول من السنة

шеран беттанаш أشهر السنة

дуьзна шо سنة كبيسة

тхойшиъ цхьана шарахь вина ву نحن الاثنان من مواليد سنة واحدة

керла шо سنة جديدة ، رأس السنة

керлачу шарца декъалаво ас хьо أهنئك بالسنة الجديدة

шен къона шераш юьртахь текхна цо قضى سنوات شبابه في البلدة

маса шо ду цуьнан? كم سنه ؟

цуьнан ялх шо ду عمره ست سنوات

шо 1(бу) -наш ду {sho} 1- حزّ (على جذع شجرة веназ)

[-нан, шонна, -но] 2- شق في جلد الحيوان المذبوح أو المقتول قبل سلخه

шо 2 (бу) -наш ду {sho} (оьр. сычужина) الإنْفَحَة : مادة تستخرج من الغشاء المبطّن للمعدة الرابعة أو الحقيقية للحيوانات المجترّة وتستخدم لتجبين اللبن

шо 3 (ву,ю) шой бу {sho} أحد أفراد قبيلة من الشعب الجورجي تعيش شرق جورجيا زلها لهجة خاصة بها

[-чун, -чунна, -чо] (гуьржичохь дехачу къоман тайпа)

шо 4 (бу) -наш ду {sho} (оьр. самка тура) أنثى الوعل الجبلي (راجع كلمة масар)

шовда (ду) -наш ду {shawda}[-нан, -нна, -но] ينبوع ، نبع ، عين

шовданан корта رأس النبع

шовданан хи ماء النبع

шовданан бад (хинбад) طائر الشنقب

шовзткъа {shawztqa} أربعون

шовзткъара вала (من عمره) يتجاوز الأربعين

шовзткъе итт {shawztqe itt} خمسون

шовкъ (ю) -аш ю {shawq}[-ан, -ана, -о] نشوة روحية . انفعال ، حماس

шовкъ ян يحس بنشوة روحية . ينفعل

шовкъ яр {shawq yar} حصول النشوة الروحية ، إنفعال (مصدر)

шовр (бу) -аш бу {shawr}[-ан, -ана, -о] (туьхаберам) محلول ملحي

шовхалди (ю) шовхалдеш ю {shawxaldi} (оьр. борщевик) عشب طفيلي

[-н, -на, -но, -га] (асаран бецан тайпа)

шога {shoga} خشن ، فظ ، جلف ، بخشونة ، بفظاظة

шога куьйгаш أيدي خشنة

шога месаш شعر خشن

шогалла (ю) {shogalla} خشونة ، فظاظة

шого {shogo} (خشن ، فظ ، جلف ، بخشونة ، بفظاظة) نوعاً ما

шодмаш (ю) {shodmash} سياط ، كرابيج جمع لكلمة шад 2

шозза {shozza} مرتين

шозза вахара со и волчу ذهبت إليه مرتين

шозза тlекlелдина цlеношبيت مبني من طابقين

шозза шиъ = диъ الاثنان مرتان تساوي أربعة

шозлагlа {shozlagha} للمرة الثانية

шок (ю) шакарш ю{shok}[шакаран, шакарна, шакаро] 1- صفارة 2- صفير

шок тоха يصفّر

шок етта (بشكل متكرّر) يصفّر

мохо шок етта تصفّر الريح

шок

шокхача {shokxacha} يبلغ السنة

шокхачар (ду) {shokxachar} (مصدر) ذكرى سنوية ، مرور سنة على

шокхаьчна {shokxa'chna} بلغ السنة ، مرت عليه سنة

шокхаьчна бер طفل بلغ السنة

шокъали (ю) шокъалеш ю {shoqali}[-н, -на, -но, -га] (даьндарг) بزرة الرصاصة

шолгlа {sholgha} ثان

хьан шолгlа клант мичахь ву? ؟ أين ابنك الثاني

шолгlа шо дели مرت سنة ثانية

шолгlачу шарахь في السنة الثانية

шолгlачу дийнахь في اليوم الثاني

шолгlа делахь ثانياً

шокъали

и кlант шолгlа ваьлла шен да ву (يشبهه تماماً) هذا الولد نسخة عن أبيه

шолх (ю) -аш ю {sholx}[-ан, -ана, -о] (левшиг) نثار الخشب

шолхаг (ду) -аш ду {sholxag}[-ан, -на, -о] (оьр. двойняшка) توأمان ، توأم

шоралла (ю) {shoralla} عرض ، أتساع ، بالعرض

шоралла юста يقيس العرض

шораллехь дилла يضع بالعرض

шордала {shordala} يتعرّض ، يتوسّع

шордан {shordan} يعرّض ، يوسّع

некъ шорбан يوسع الطريق

шордар (ду) {shordar} تعريض ، توسيع (مصدر) шоршал

шорта {shorta} كثير ، وفير ، بشكل كثير ، كثيراً ، بوفرة

шорта ахча долуш ву иза عنده (يملك) مال كثير

шорто (ю) -наш ю {shorto}[-нан, -нна, -но] رحابة ، وفرة

шоршал (ю) -ш ю {shorshal}[-ан,-на,-о] (оьр. дрозд) شحرور : طائر مغرد لونه أسود وذو منقار أصفر

шот (ю) шоьташ ю {shot}[шоьтан, шоьтана, шоьто] (оьр. суббота) السبت

шоьтан де يوم السبت

шоьтан дийнахь في يوم السبت

шочан {shochan} مأخوذ من كلمة шач

шочан черт حصيرة من نبات الحلف

шоьшла (ю) -наш ю {shoeshla} المعدة الرابعة أوالحقيقية للحيوانات المجترّة

[шоьшлин, шоьшлина, -но] (оьр. сычуг)

шоькъари (ю) {shoeqari} шоькъареш ю (оьр. лань) نوع من الأيائل

шу {shu}[шун, шуна, аша, шуьга] أنتم

шу муьлш ду? من أنتم ؟

шу шиъ أنتم الاثنا

шу (бу) -наш ду {shu}[-нан, -нна, -но] (барз, гу) 1- تلّ ، رابية

2- حدّ (كلمة قديمة) 3- جرف ساقط

шунаш дан (дозанаш дан) يرسم (يضع) الحدود

шурбаl

шун 1(ду) шаннаш ду {shun} 1- خوان ، طبلية 2- مائدة

[шуьнан, шуьнна, шуьно] (юуург тlеюьллу истол)

шуьне хаа يجلس إلى المائدة (لتناول طعامه مثلاً)

шун хlотто (дилла) يحضّر المائدة

шун 2 (ду) шаннаш ду {shun}[шуьнан, шуьнна, шуьно] آنية

шурбаl (бу) {shurbaj} (оьр. молочай, бецан цlе) الصُّقلاب ، حشيشة اللبن (نبات من فصيلة راعي الحمام)

шура (ю) шуьреш ю {shura}[шурин, шурина,шуро] حليب

шура яккха يحلب ، يستخرج الحليب

шура тоха يضيف الحليب

шура тоьхна чай мала شرب شاي بالحليب

ненан шура حليب الأم

шурица مع الحليب

шурин чlепалгаш زلابية ، رقائق عجين خاصة تشوى في مقلاة سميكة وتحشى بالقشطة أو العسل

* шурин татолаш أنهار من لبن ، أنهار الجنة

* сайн ненан шура хьарам йолда суна со харц луьйш велахь

ليحرم عليّ حليب أمي إذا كنت أكذب

шурлуьттург (ю) {shurluetturg} (бецан цlе) عشب له عصارة تشبه الحليب

шурул-кlайн {shurul-k'ain} ناصع البياض

шуьйра {shiera} عريض ، واسع ، فضفاض ، بصورة واسعة

шуьйра урам شارع عريض

шуьйра белшаш كتفان عريضتان

шуьйра коч ثوب فضفاض

ши пlелг хиллал шуьйра بعرض إصبعين

шуьйра дIайиллина нel باب مفتوح على مصراعيه

дешан шуьйрачу маьIнехь بالمعنى الواسع للكلمة

хlара жайна шуьйрра арахецна ду هذا الكتاب منشور بشكل واسع

шуьйрачу бохаман герзаш (ду) {shierachu boxaman gerzash} أسلحة الدمار الشامل

(оьр. оружие массового поражения)

шуьйро {shiero} (عريض ، فسيح ، فضفاض ، بصورة واسعة) نوعاً ما

шуьста (бу) -наш ду {shuesta}[-нан, -нна, -но] (ши сту) ثوران

шурин чlепалгаш

Э (E)

Эмкал (Emkal)

эвла (ю) -ш ю {ewla}[-н, -на, эвло, эвле] قرية في جبال القوقاز

со эвла вахара ذهبت إلى القرية

эвлара нах أهل القرية

эвлан йист طرف القرية

эвна (ду) эвнеш ду {ewna}[-н, эвнна, эвно] 1- وصلة لحام 2- خط التحام بين جزيئين من مادة مثلاً 3- خط الاتصال بين عظام الجمجمة أو بين العظام التي تلتحم أجزائه ببعض بتقادم السنّ 4- خطّ الاتصال بين الأجزاء المتجاورة من نبات مثلاً

эвна лато (оьр. сварить швы, тех.) يلصق وصلة لحام

эвнаш (ду) {ewnash} جمع لكلمة ов 1,2

эвсара {ewsara} نتاجي ، مُنتِج

эвсаралла (ю) {ewsaralla} (шорто) 1- وفرة ، كثرة ، غزارة 2- إنتاجية ، مردود

къинхьегаман эвсаралла إنتاجية العمل

белхан эвсаралла дикка хьалаяьлла نتاج العمل ارتفع بشكل ملحوظ

эвсараллин ницкъаш قوى الإنتاج

эвхьаза {ewxhaza} (эхь доцуш) غير متكلف ، بدون تكلف

эвхьаза лела يتصرّف بدون تكلف

эвхьазалла (ю) {ewxhazalla} عدم التكلف

эвхьаздаккха {ewxhaz dakkxa} يجعله يرفع الكلفة (فعل للمفرد)

эвхьаздала {ewxhaz dala} يرفع الكلفة مع (فعل للمفرد)

кlант шен деца эвхьазваьлла رفع الابن الكلفة مع أبيه

эвхьаздалар (ду) {ewxhaz dalar} رفع الكلفة (مصدر)

эгиш-бутт (бу) {egish-butt} (оьр. август) شهر آب ، أغسطس

эгlа {egha}[оьгly, ийгlира, ийгlина] يتخاصم

барт ийгlина церан هم تخاصموا

эгlаза {eghaza} (цамгаре, гlийла бер) ضعيف الصحة ، عليل

эгlаза бер طفل عليل

эгlазалла (ю) {eghazalla} اعتلال الصحة

эгlо {егho}[эгlадо, эгlийра, эгlийна] يلقي الشقاق بين ، يوقع بين ، يخاصم

нах эгlо يوقع بين الناس

барт эгlо يُفسد الوئام أو الوفاق

эдала {edala}[эло, эделира, эделла] يمتزج ، يختلط

эдан {edan}[эдо, эдира, эдина] يمزج

эзар {ezar} ألف

эзарнаш шераш آلاف السنين

эзарзза {ezarzza} ألف مرة

экам я экаме {ekam ya ekame} سريع العطب ، حساس

бlаьрг экаме бу العين عضو حساس

экам бер طفل سريع المرض

экаме меттиг منطقة حساسة

экамалла (ю) {ekamalla} سرعة العطب أو التأثر ، حساسية

экзамен* (ю) {ekzamen} (хаттам) إمتحان ، فحص

хаттам бала يقدم امتحان

эккха {ekkxa}[оькку, иккхира, иккхина] يقفز ، ينفجر ، ينشق ، ينشب ، يَهِبّ (فعل للمفرد)

керта тlехула эккха يقفز فوق السياج

бомба иккхира انفجرت القنبلة

сан букъе ан иккхира أصبت بخلجة في ظهري

шело иккхира هبت موجة برد

тlом иккхира نشبت معركة

эккхийта {ekkxeeta}[оькккуьйту, эккхийтира, эккхийтина] يفجّر ، ينسف ، يجعله يقفز (للمفرد)

эккхо {ekkxo}[эккхадо, эккхийра, эккхийна] يطرد (فعل للمفرد)

махкара эккхо يطرد من البلد

экха 1(ду) акхарой ю {ekxa}[-нан, -нна, -но] (оьр. зверь) وحش ، حيوان بريّ

* экхан бен лар йоцчу في مكان لا تعيش فيه إلا الوحوش

экха 2 (ю) -наш ю {ekxa}[-нан, -нна, -но] نقالة أو حمالة للروث أو النفايات

(кхелли я нехаш хьош лелошъерг)

экъа (ю) -наш ю {eqa}[-нан, -нна, -но] 1- بلاطة 2- صاج ، مقلاة 3- قُرص

цIаьнкъа экъанаш яхка يبلّط الأرضية

экъанийн цIаьнкъа أرضية مبلّطة

эла (ву) элий бу {ela}[-н, -на, эло] سيّد

накхармозийн эла ملكة النحل

* эла (паччахь) санна ваха يعيش مرفّهاً

эладита (ду) -наш ду {eladita}[эладитин, эладитина, эладитано] نميمة ، القال والقيل

эладита дийца يتكلم بالنميمة

эладита даржо ينشر الإشاعة

уьш-м эладитанаш дара إنها إشاعات وحسب

эладитанча (ву,ю) -ш бу {eladitancha}[эладитанчин, эладитанчина, эладитанчо] نمّام

элан такхор (бу) {elan takxor} كومة حشيش مجفف

элан хола (ю) {elan xola} كومة حشيش

элаш (ю) {elash} جمع لكلمة йол

элдар дегI {eldar degh} (дайн, каде а, хьуьнаре а дегI ду) جسم رشيق و خفيف الحركة

элп (ду) -аш ду {elp}[-ан, -ана, -о] حرف

доккха элп حرف كبير

нохчийн элпаш الأحرف الشيشانية

элтар (ду) -ш ду {eltar}[-ан, -на, -о] (Iахаран холхаз) فرو حمل

элхьамч (ду) -аш ду {elxhamch}[-ан, -ана, -о] عضَّة : نوع شجيرة طبية مفيدة للقلب

(кIохцалш долу, дуккха а гонах дийгIича, кертан метта а мега йолчу кепара йолу дарбане колл ю) (оьр. боярышник)

цIен элхьамч عضّة ذات الثمر الأحمر

Iаьржа элхьамч عضّة ذات الثمر الأسود

элча (ву) {elcha}[-нан, -нна, -но] الرسول محمّد (صلى الله عليه وسلم)

элча вина де даздар الاحتفال بمولد الرسول

эмалк (ю) -аш ю {emalk}[-ан, -ана, -о] (карIамийна йоцу говр) حصان بري غير مروض

эмалкалла (ю) {emalkalla} صفة البرية عند الحيوانات

эмгар (ю) -ш бу {emgar}[-ан, -на, -о] ضرّة (ضرائر)

эмкал (ю) -ш ю {emkal}[-ан, -на, -о] جمل

эпсар

эмкалан дума سنام الجمل

эмкалан бал نوع من الشوك يأكله الجمل

эн {en}[оь , ийра , ийна] يمتزج ، يختلط

энаш (ду) {enash} أوجاع أو الآم الروماتزم

энаша лаьцна иза أصابته الآم الروماتزم

энже {enzhe} (анже) (багахь хала Iовшалург) قاس أو صعب مضغه

энийн цамгар (ю) {eneen camgar} (оьр. ревматизм) مرض الروماتزم

эппаза (ду) -наш ду {eppaza}[-ан, -нна, -но] قطعة نقدية ذات العشرون كوبيك

йохье даьлла эппаза туьмане кхаьчна بمعنى : الدرهم الذي تنافس ارتفعت قيمته إلى الدينار ، (وفي هذا المثل تشجيعٌ للتنافس في كل شيء) (مثل)

эпсар (ву) -ш бу {epsar}[-ан, -на, -о] ضابط

эпсаралла (ду) {epsaralla} ضابطية

эр (ду) эраш ду {er}[-ан, -ана, -о] (таллархойн жIаьла) كلب صيد سلوقي

мехкан доццу эро пхьагал ца лаьцна (مثل) كلب الصيد الاجنبي لم يقو على الامساك بأرنب

эра (ду) -наш ду {era}[-нан,-нна,-но] غلال الحبوب 2- الجُرْن (المكان الذي يُدرس فيه الحبوب ونحوه) 1-

(оьр. 1- ток – место для молотьбы 2- хлеб, сложенный на току) الموضوعة في الجُرن

эра дилла يكوم الحبوب من أجل الدّراس

эра ка (бу) {era ka} (баьIна боцу ка) كبش غير مخصي

эргIада {erghada} (сеца ца луш, аьрха, челакх, харцахьара) جامح ، متهور

эргIадалла {erghadalla} جموح ، تهور

эргIаддала {erghad dala} يستاء ، يتهور (فعل للمفرد)

эрз (бу) -аш ду {erz}[-ан, -ана, -о] (оьр. тростник) قصب

эрзийн тхов سقف من القصب

шекаран эрз قصب السكر

эриг (ю) -аш ю {erig}[-ан, -на, -о] من أنواع الألعاب بورق الشدة

(ловзочу кехатийн жIарийн салти) (оьр. валет)

эригех ловзар يلعب بتلك اللعبة الآنفة الذكر

эркО (ю) -наш ю {erkо}[-нан, -нна, -нО] طبع سيئ يتمثل بعدم محبة الخير للآخرين

(стагана диканиг ца лууш, вон амал хилар)

эрмалО (ву) {ermalо}[-чун,-чунна,-чО] (оьр. армянин) أرمني (الأرمن)

эрна {erna} عبثاً ، بلا جدوى ، بلا طائل

эрна ду ахь дийриг ما تعمله عبث

эрна хан яйа يضيع الوقت هباء

эрна ца аьлла لم يقل عبثاً

* эрна арахь في القفار

эр

эртханколл (ю) {ertxankoll}(оьр. держидерево) من أنواع الشجيرات البرية

эрх-бутт (бу) {erx-butt} (оьр. ноябрь) شهر تشرين الثاني ، نوفمبر

эрчадаккха {ercha dakkxa} (ircha dakkxa) يبشّع ، يشوه (فعل للمفرد)

эрчадала {ercha dala} (ircha dāla) يصبح بشعاً ، يتشوه (فعل للمفرد)

эс (ду) {es}[-ан, -ана, -о] (оьр. память) (хIума диц ца луш, дагахь лаьттар) ذاكرة

эс эца (хIуманан тидам а беш дагахь латто) ينتبه ، يلاحظ

и бер дика эс оьцуш ду هذا الطفل يلاحظ أو ينتبه بشكل جيد

цуьнан эс дайна فقد ذاكرته

эс дар فقدان الذاكرة

* эм-эсехь хила يكون واعياً ومتزناً في سلوكه

эрз

эса (ду) эсий ду {esa}[-ан, -на, -о] عجل

эсан жижиг لحم العجل

эса дан ولدت عجلا

вираца лаьттина эса вирах лаьхна (مثل) العجل الذي عاشر الحمار نهق مثله

эсала {esala} وديع ، بوداعة

эсала бер طفل وديع

эсалалла (ю) {esalalla} وداعة

эсарш {esarsh} جمع لكلمة йис

эсдало буц (ю) {esdalo buc} (оьр. тимьян) زعتر (نبات)

эскар (ду) -ш ду {eskar}[-ан, -на, -о] جيش ، قوات ، جند

эскаре ваха يلتحق بالجيش

эскарехь гIуллакх дар الخدمة العسكرية

эскарера мукъаваккха يسرّح من الجيش

эскаре язван يُجَنِّد

эскаре язвала يُجَنَّد

диллина (рожехь долу) эскар (оьр. регулярные войска) القوات النظامية

хlаваан эскар (оьр. воздушное войско) القوات الجوية ، سلاح الجو

хlордан эскар (оьр. морское войско) القوات البحرية

гlаш эскарш (оьр. сухопутные войска) القوات البرية

гlагlдиллина эскарш (оьр. бронетанковые войска) القوات المدرّعة

йолах лаьцна эскар جيش مرتزقة

эскархо (ву) {eskarxo}[-чун, -чунна, -чо] جندي ، عسكريّ

этка (ю) -ш ю {etka}[-ан, -на, этко, этке] حذاء برقبة

этмаьlиг (ю) -аш ю {etma'jig}[-ан, -на, -о] (оьр. улитка) حلزون

этмаьlиган цIа قوقعة الحلزون

этхьаг (ду) {etxhag} التحيات ، التشهّد

этхьаг деша يقرأ التشهد في الصلاة

этlа {et'a}[этlа, ийтlира, эттlа] يتمزّق ، يتصدع ، يتشقق

дог этlа يتنكد ، يغتاظ

эттlа {ett'a} ممزّق ، متصدع ، متشقق

эттlа куьйгаш أيد متشققة

этlо {et'o}[этlадо, этlийра, этlийна] (بشكل متكرر) يمزّق ، يشرّح

дакъа этlо يشرّح الجثة

этмаьlиг

эха {eха }[оьху, ихира, ихна] يسيل ، يجرى ، يتدفق ، يرشح ، ينزف . يرتاد ، يتردد على

биргlанчуьра хи оьхуш ду يسيل الماء من الماسورة

дархочун цlий оьху دم الجريح ينزف

хи мичхьара оьхуш ду? ؟ من أين يرشح الماء

ловзаршка эха يرتاد حفلات الرقص

этка

эханг (ду) -аш ду {exang}[-ан, -ана, -о] خيط من الصوف مغزول

(урчакх хьовзош дина тlергlан тай ду)

эхарт (ю, ду) {exart}[-ан, -ана, -о] الآخرة

эхарте верза ينتقل إلى الدار الآخرة ، يموت

эхартан де يوم الآخرة

эхартара дахар الحياة الآخرة

эхиг (ю) -аш ю {exig}[-ан, -на, -о] (хlуманан ах ю) نصف الشيء

эхийта {exeeta}[оьхуьйту, эхийтира, эхийтина] يجعله (يسيل ، ينزف ، يرتاد)

эххар а {exxar a} (тIаьххьара а) أخيراً ، في النهاية ، في الختام ، ختاماً ، في آخر الأمر

эххар а схьакхечира иза أخيراً وصل

эхь (ду) {exh}[-ан, -ана, -о] خجل ، عيب ، عار

эхь хета يخجل ، يشعر بالخجل

суна цунах эхь хета أنا أخجل منه

хьайн эхь ца хета кlант يا لك من ولد وقح

эхь хетар الشعور بالخجل

эхь ца хетар وقاحة

эхь хетийта يجعله يشعر بالخجل

эхь дан 1 يعتريه الخجل

эхь дан 2 يفقد الحياء

эхь дайна стаг ву иза هو رجل فاقد للحياء

шена тӏе эхь даийта يجلب العار لنفسه

иза эхь долуш хӏума дац ليس في هذا الأمر ما يخجل

ма эхь ду и يا له من عار ، يا للعار

эхьен меттиг مكان العورة

эхьхеташ стаг ву иза هو إنسان خجول

эхьхеташ ву со цунах أنا خجلان منه

эхьа {ехha}[оьхьу, ийхьира, эхьна] يعرض ، يقدّم

шен дегӏ эхьа يعرض جسمه

эхь-бехк (ду) {exh-bexk} ضمير (الإحساس بالذنب)

эхь-бехк бохург хӏун ду ца хаьа цунна لا يحس بوخز الضمير أو بتأنيب النفس

эхӏ-аьлла {eh-a'lla} جيد جداً ، فوق العادة

наха дукха вийцахь а, суна-м эхI-аьлла стаг ца хета и مع أن الناس يتحدثوا عنه كثيراً إلا أني أراه عادياً

эца {ецa}[оьцу, ийцира, эцна] يشتري ، يُقْبل ، يأخذ

туькнара хӏуманаш эца يشتري أشياء من الدكان

гӏуллакхе ийцира иза قبل في الوظيفة

шурин тӏера гӏаймакх эца يأخذ القشطة عن الحليب

эцар (ду) {ецar} شراء ، ابتياع ، أخذ ، قبول (مصدر)

декхарийна эцар شراء بالدين

эцаран мах سعر الشراء

эцаран жамӏ حاصل الضرب

эцаран таблица جدول الضرب

эцархо (ву,ю) {ецarхо}[-чун, -чунна, -чо] مشتري ، زبون

эццахь {ецcахh} لحظتها ، في تلك اللحظة ، عندها

эццахь юкъавуьйлира со لحظتها تدخّلت

эчиг (ду) аьчкаш ду {ечig}[-ан, -на, -о] حديد ، قطعة حديد

эчиг даккха يستخرج الحديد

эчиг тоха يقوي بالحديد ، يصفّح بالحديد

эчиг-бетон إسمنت مسلح

эша 1{еsha}[оьшу, ийшира, эшна] ينقص ، يحتاج ، ينخفض

суна гӏо оьшу أحتاج للمساعدة

белхало оьшу مطلوب عامل

и дара хӏинца оьшург (تقال للاستياء من شيء) هذا الذي ينقص الآن

* эшахь а аьлла احتياطاً ، تحسباً

эшахь а аьлла шеца герз дахьира цо أخذ معه السلاح احتياطاً (تحسباً لأي طارئ)

эша 2 {esha}[оьшу, ийшира, эшна] يُهزَم ، يُغلَب

уьш тlамехь ийшира انهزموا في المعركة

эшалур доцу эскарш جيوش لا تقهر

эшна lан يستكين ، يقبل بالهزيمة

эшна lийр верг вац иза هو ليس من الصنف الذي يستكين

эшам (бу) -аш бу {esham} إخفاق ، نقص

кхиам а, эшам а النجاح و الإخفاق

эшар 1 (ду) {eshar} نقص ، حاجة ، انخفاض (مصدر)

эшар 2 (ду) {eshar} هزيمة (مصدر)

эшаран пхенаш {esharan pxenash} الأوتار الصوتية

эшарш (ю) {esharsh}[эшарийн, -на, -а, -ка] (جمع لكلمة 1 йиш)

эшийта {esheeta}[оьшуьйту, эшийтира, эшийтина] يجعله (يُهْزَم ، يَنْقُص)

эшо 1{esho}[эшадо, эшийра, эшийна] يُنقِص ، يُقلّص ، يُخفّض

суна ахча ма эшаделахь! لا تُنقِص لي المال

эшош оза يطفف الكيل أو الميزان

эшо 2 {esho}[эшадо, эшийра, эшийна] يَهزم ، يَغلب

оха шу эшийра نحن هزمناكم

хьовсур вай мила-хьан эшор ву سوف نرى من سيهزم الآخر

эшор 1(ду) {eshor} تنقيص ، تخفيض ، تقليص (مصدر)

эшор 2 (ду) {eshor} هزيمة ، غلبة (مصدر)

эшшаре {eshhare} على نمط واحد

цхьана эшшарехь ца лаьтта хlума لا يبقى شيء على نمط واحد أو على حال واحدة

ю (Yu)

Юрт (Yurt)

ю {yu} (ву 1, ю 2, бу 3, ду 4) أداة تعريف للجنس الثاني

хьо мила ю? من أنتِ ؟

хьан ненан цIе хIун ю? ما اسم أمك ؟

хIоккхахь неI ю هنا يوجد باب

ю

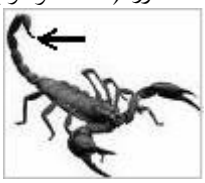
ю (ю) -наш ю {yu}[-нан, -нна, -но] 1- مخرز (للجلد ونحوه) 2- إبرة (العقرب ، النحلة)

(оьр. 1- шило 2- жало)

ю тоха يلسع

зIугано суна ю тоьхна لسعني دبور

ю туху садолу хIуманаш حشرات لاسعة

юда {yuda}[юду, юьйдира, юьйдина] (оьр. проглотить) يبتلع ю

лаьхьано пхьид юьйдира الأفعى ابتلعت الضفدع

южу говр (ю) {yuzhu gawr} الحصان الذي يشد إلى العربة أو المحراث

юза {yuza}[юзу, юьзира, юьзна] يملأ ، يعبّئ ، يمتلئ ، يشحن . يشبع . يحشو (للجنس الثاني ю)

юзийта {yuzeeta}[юзуьйту, юзийтира, юзийтина] يجعله (يملأ ، يُشبع) (للجنس الثاني ю)

юзо {yuzo}[юзайо, юзийра, юзийна] يَشبع (للجنس الثاني ю)

юккъе {yuqqe} 1- في وسط ، بين 2- تسبق كثير من الأفعال

юккъегулдан {yuqqe guldan} (يجمَع ، يكوم) في وسط أو بين

юккъедаккха {yuqqe dakkxa} (يجعله ، يُحلّه) في الوسط أو المنتصف . يدلي بشيء (فعل للمفرد)

юккъедала {yuqqe dala} يحل بين ، ينزل بين ، ينزل في المنتصف أو الوسط (فعل للمفرد)

юккъедаха {yuqqe daxa} ينتصف ، يذهب بين ، يذهب إلى وسط أو منتصف ، يتوغل

хьуьнан юккъеваха يتوغل في الغابة

юккъедаха {yuqqe daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юккъедаккха

юккъедахка {yuqqe daxka} يضع في وسط أو بين (فعل للجمع)

юккъедижа {yuqqe dizha} ينام بين أو في منتصف (فعل للمفرد)

юккъедилла {yuqqe dilla} يضع في وسط أو بين (فعل للمفرد)

юккъедолла {yuqqe dolla} يُدخِل ، يدس ، يحشر (بين أو في وسط) . يلفّه بين (فعل للمفرد)

юккъедохка {yuqqe doxka} فعل للجمع مأخوذ من فعل юккъедолла

юккъелачкъа {yuqqe lachqa} يختبئ في وسط أو بين

юккъера {yuqqera} أوسط ، مُتوسط ، منتصف ، من الوسط ، من المنتصف ، من وسط ، ما بين

- юккъера кlант الابن الأوسط
- юккъера пlелг (إصبع) الوسطى
- юккъера алап متوسط الراتب
- юккъера ишкол المدرسة المتوسطة
- юккъера температура الحرارة المتوسطة
- юккъерчу суьртахь بصورة عامة ، إجمالاً
- юккъерчу дегlахь ву иза هو وسيط القامة ، الربعة
- юккъера хан йолу стаг رجل في منتصف العمر
- юккъера бlешераш القرون الوسطى
- юккъерчу бlешарашкахь في القرون الوسطى
- юккъера хеттарш (لا صعبة ولا سهلة) أسئلة متوسطة
- гонан юккъера сиз (هندسة) قطر الدائرة
- халкъашна юккъера юкъаметтигаш العلاقات ما بين الشعوب

ЮккъераАзи (ю) {Yuqqera Azi} (оьр. Средная Азия) آسيا الوسطى

Юккъера Малхбалe (ю) {Yuqqera Malxbale} (оьр. Средний Восток) الشرق الأوسط

юккъерхо (ву,ю) юккъерхой бу {yuqqerxo} متوسط المعيشة (لا هو غني ولا فقير)

(юккъера бахам берг, къехочунний, хьалхочунний юккъера вахархо)

юккъехула {yuqqexula} خلال ، عبر ، من الوسط ، من المنتصف

- хьуьнан юккъехула من خلال أو من وسط الغابة
- юккъехула хадо يقطع من المنتصف
- юккъехула хьахо يذكر خلال موضوع ما
- хьо хlун ала гlерта хlокху юккъехула? ماذا تحاول أن تقول في هذه المعمعة ؟

юккъехь {yuqqexh} في منتصف ، في وسط ، بين ، ضمن

- буьйсана юккъехь في منتصف الليل
- цlийнан юккъехь лаьтта истол الطاولة موجودة في منتصف الغرفة
- стигланий, латтаний юккъехь بين السماء والأرضِ
- суний, цунний юккъехь йоккха башхалла ю بيني وبينه فرق كبير
- вовшашна юккъехь барт бан يتفقون فيما بينهم
- хlорда юккъехь في عرض البحر

юккъехь диса {yuqqexh disa} ينحشر بين ، يحبس بين ، يبقى بين أو في وسط

- сан пlелг нeларна юккъехь бисира انحشر إصبعي في الباب

юккъе хьарчо {yuqqe xharcho} يلفّه في

юккъехlотта {yuqqe hotta} يقف في وسط أو منتصف

юккъешхула {yuqqeshxula} (юккъехула)

юкъ 1(ю) овкъарш ю {yuq}[овкъаран, овкъарна, овкъаро] (оьр. зола) رماد

овкъарх юьзна ю пеш المدفأة ممتلئة بالرماد

овкъарлахь بين الرماد

юкъ 2 (ю) яккъаш ю {yuq}[-ан, -ана, -о] 1- فاصل ، حاجز 2- مسافة ، بعد 3- فاصلة زمنية 4- مركز ، وسط 5- خصر ، نطاق

шина цIийнан юкъ الفاصل ما بين الغرفتين

юкъ йолла يفصل بحاجز . تنشأ فجوة

цаьршиннан юккъехь йоккха юкъ йоьлла نشأت بينهم فجوة كبيرة

цхьана юкъана لبرهة ، لفترة ، للحظة

шин могIанан юкъ المسافة ما بين السطرين أو الصفين

гонан юкъ مركز الدائرة

гIалин юкъ مركز(وسط) المدينة

юкъа إلى وسط

юкъ ехка يتحزّم بالسلاح ، يشدّ نطاقه ، يتأهّب

хIуманаш язъелла вайна, юкъ ехка еза вай ارتفعت الأسعار ، يجب أن نشدّ الأحزمة

юкъ йиххкина хила يكون متأهّباً ، يكون على أتم (أهبّة) الاستعداد

со адамийн хьашташна юкъ йиххкина ву أنا على أهبّة الاستعداد لقضاء حاجات الناس

шаьлта юкъах а йиххкина شد الخنجر إلى وسطه

юкъ яста يحل النطاق ، يحل السلاح من وسطه

юкъа-дош (ду) {yuqa-dosh} юкъа-дешнаш ду (оьр. предложение) اقتراح

юкъа-дош дало (оьр. вносить предложение) يقدم اقتراحاً ، يتقدم باقتراح

юкъ-кара {yuq-kara} (юкъ-юкъа) بين الحين والآخر

юкъ-кара мохь хезира الصراخ كان يسمع بين الحين الآخر

юкъ-кара догIа доьлхура كانت السماء تمطر بين الحين الآخر

юкъа {yuqa}[юкъу, юькъира, юькъна] يسد ، يطمر (للجنس الثاني ю)

гIу юкъа يطمر البئر

юкъагIерта {yuqagherta} يتدخّل

тхойшинна юкъа ма гIерта! لا تتدخل بيننا

хьайн доцчу гIулкхана юкъа ма гIерта! لا تتدخل فيما لا يعنيك

юкъагIертар (ду) {yuqaghertar} تدخّل (مصدر)

нехан гIуллакхашна юкъагIертар تدخّل في شؤون الناس

юкъагIорта {yuqaghorta} يتدخّل

юкъадаккха {yuqadakkxa} يَنشر ، يروّج ، يطرح (مسألة ، عملة) (فعل للمفرد)

эладита юкъадаккха ينشر إشاعة

керла хаттар юкъадаккха يطرح سؤال جديد

юкъадала {yuqadala} يَروج ، يُطْرَح ، يظهر بين (فعل للمفرد)

керда хаттар юкъадаьлла طُرِح سؤال (على بساط البحث)

керла ахча юкъадаьлла طرحت عملة جديدة

юкъадалО {yuqadalo} يُدخِل ضمن ، يضم ، يُدرِج ، يُدمِج ، يتقدم ب

шайн тобанна юкъавалийна цара иза أدخلوه ضمن جماعتهم

юкъадало дош (نحو) كلمة معترضة

юкъадалор (ду) {yuqadalor} إدخال ضمن ، ضمّ ، دمج ، إدراج (مصدر)

юкъаданн {yuqadann} يدخل ضمن ، ينضم إلى ، يُدرَج ، يُدمَج (فعل للمفرد)

юкъадаха {yuqadaxa} يندس بين ، يدخل ضمن ، ينضم إلى ، يشترك ب ، يخالط ، ينهمك

церан тобанна юкъавахна иза انضم إلى جماعتهم

нахана юкъаваха يندس بين الناس

дешарна юкъаваха ينهمك في الدراسة

декхаршна юкъаваха يتورط في الديون

тlемлойн магlаршна юкъаваха ينضم إلى صفوف المقاتلين

юкъадаха {yuqadaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъадаккха

юкъадахка 1 {yuqadaxka} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъаданн

юкъадахка 2 {yuqadaxka} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъадилла

юкъадилла {yuqadilla} 1- يضع ضمن 2- يرهن (فعل للمفرد)

шен хlоз юкъа а биллина ахча ийцира цо رهنت سوارها واستلفت المال

юкъадовла {yuqadawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъадала

юкъадола {yuqadola} ينشب بين (من خلاف ونحوه)

хlун ду шуна юкъадоьлларг? ما الذي نشب بينكما ؟

юкъадолла {yuqadolla} يدس بين أو ضمن ، يضع بين أو ضمن

гlамарна юкъадолла يدسه في الرمل

юкъадохка {yuqadoxka} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъадолла

юкъалаца {yuqalaca} يشركه في أو ضمن ، يُدرج ضمن

юкъалела {yuqalela} يتوسط ، يسمسر

юкъалелар (ду) {yuqalelar} توسط ، سمسرة (مصدر)

юкъалеларг (ву) юкъалеларш бу {yuqalelarg}[ан, -ана, -о] وسيط ، سمسار ، نقود (مجازاً)

(1- юкъарло дуьйцу стаг 2- тардинчу маьlнехь: ахча)

юкъалелха {yuqalelxa} يتدخّل

нах юкъа а лилхина вовшахбехира леттарш تدخّل الناس وفضّوا المتعاركين

къамелана юкъалелха يتدخل في الكلام

юкъаметтера {yuqamettera} (оьр. центральный) وسطي ، وكزي ، الوسطي ، المركزي

гlалин юкъаметтера урамаш الشوارع المركزية للمدينة

юкъаметтера банк البنك المركزيّ

юкъаметтиг (ю) -аш ю {yuqamettig}[-ан, -на, -о] (оьр. отоношение) علاقة

юкъаметтиг талхо يفسد العلاقة

дипломатин юкъаметтигаш علاقات دبلوماسية

халкъашна юккъера юкъаметтигаш العلاقات ما بين الشعوب

юкъанаюьллург (ю) {yuqanayuellurg} قطعة من اللباد توضع على الجسم لتخفيف الضغط عند حمل كوز الماء

(мехкарша хи хьош, дегlаний, клудалний юккъеюьллург)

юкъаоза {yuqaoza} يُدرج ، يضمّ إلى ، يُدمِج ، يُشرك ضمن ، يُورّط

юкъара {yuqara} (оьр. общий) عام ، مشترك

юкъара ойла الرأي العام

юкъара болх عمل جماعي

юкъара хьашташ مصالح مشتركة

юкъара гIуллакхаш شؤون عامة

юкъарчу суьртахь дийца يتكلم بصورة عامة

юкъара аьлча عموماً

юкъарадIадаккха {yuqara djadakkxa} (يستثني ، يفصل ، يحذف ، يزيل) من بين (فعل للمفرد)

юкъарадIадаккхар (ду) {yuqara djadakkxar} (استثناء ، حذف ، فصل) من بين (مصدر)

юкъарадIадала ينسحب من (جماعة أو عضوية حزب مثلاً) ، يُستثنى ، يُحذَف ، يُزال ، يُطرح (فعل للمفرد)

юкъарадIадаха {yuqara djadaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъарадIадаккха

юкъарадIадовла {yuqara djadawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъарадIадала

юкъаралла (ю) {yuqaralla} (оьр. общество) مجتمع ، جمعية

[юкъараллин, юкъараллина, юкъаралло]

юкъараллера вон Iедалш дIадахар إزالة العادات السيئة من المجتمع

дуьххьарлера юкъаралла المجتمع البدائي (الأولي)

нохчийн юкъаралла المجتمع الشيشاني

спортан юкъаралла جمعية رياضية

юкъараллин {yuqarallin} (оьр. общественный) اجتماعي

юкъараллин кхетам الوعي الاجتماعي

юкъараллин болх عمل اجتماعي

юкъараллин дIахIоттам النظام الاجتماعي

юкъараллин дахар الحياة الاجتماعية

юкъараллин юкъаметтигаш العلاقات الاجتماعية

юкъара хила {yuqara xila} (оьр. поручиться) يضمن ، يكفل ، يتكفّل

со хьуна юкъара ву أنا أكفلك

юкъара хуьлу кехат ورقة كفالة

юкъара хилар (ду) {yuqara xilar} (оьр. порука) كفالة

юкъараIойла (ю) {yuqarajoila} سكن مشترك

юкъарло 1(ду) -наш ду {yuqarlo}[-нан, -нна, -но] (оьр. посредничество) وساطة ، توسّط

(юкъаметтиг тоеш, машар беш дийцар)

цуьнан юкъарлонца بوساطته

юкъарло 2 (ю) -наш ю {yuqarlo} حاجز أو سياج أقيم لتحديد الحدود بين أفنية البيوت أو الأراضي

(доза тухуш, керт къастош, юккъе хIоттийна керт, дина ога)

юкъарлонча (ву) {yuqarloncha} [юкъарлончин,юкъарлончина,юкъарлончо] وسيط

юкъархо (ву,ю) -й бу {yuqarxo}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. поручитель) كفيل ، كافل

юкъарчух {yuqarchux} (оьр. на поруки) بالكفالة

юкъарчух дIахеца يطلق سراحه بالكفالة

юкъатоха {yuqatoxa} يُلحِق أو يُدرج ضمن

юкъахдаккха {yuqax dakkxa} يقاطع (أثناء الحديث) ، يشغله عن (فعل للمفرد)

со юкъах ма ваккха! لا تقاطعني

юкъахдала {yuqax dala} ينقطع عن ، يتوقف عن ، يُشغل عن (فعл للمفرد)

кlант доьшучуьра юкъахваьлла انقطع الولد عن الدراسة

балхах юкъахвелира со انقطعت عن العمل

юкъахдаха {yuqax daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъахдаккха

юкъахдита {yuqax dita} يحذف من بين أو ضمن

цхьа а дош юкъах ца дуьтуш деша اقرأ بدون أن تحذف أية كلمة

юкъахдовла {yuqax dawla} فعل للمفرد مأخوذ من فعل юкъахдала

юкъахь {yuqaxh} مناصفة ، بشكل مشترك ، بين ، ضمن

ахча юкъахь декъа يوزع المال مناصفة

са юкъахь хир ю вайшиннан الربح سيكون مناصفةً بيننا

нахана юкъахь بين الناس

къайле вайшиннан юкъахь йита دع السر بيننا

юкъахь лела {yuqaxh lela} (يُتداول ، يَجري) بين أو ضمن

нахана юкъахь лелаш долу Iедалш العادات التي تجري بين الناس

юкъахь лело {yuqaxh lelo} يشترك مناصفة ، يقوم بعمل ما بشكل مشترك

юкъахь латта лело يشترك مناصفة في فلاحة الأرض

юкъахьарча {yuqaxharcha} يلتفّ ب ، يلتحف ب

юргlанна юкъахьарча يلتحف باللحاف

юкъахьарчо {yuqaxharcho} يلفّ ب

юкъацагlерта {yuqacagherta} لا يتدخّل

юкъа а ца гlерташ Ie! ابق على الحياد ، ابق بدون أن تتدخل

юкъацагlертар (ду) {yuqacaghertar} عدم التدخّل (مصدر)

чоьхьарчу гlуллакхашна юкъацагlертар عدم التدخل في الشؤون الداخلية

юкъ-юкъа {yuq-yuqa} (юкъ-кара) بين الحين والآخر

юла {yula}[юлу, юьйлира, юьйлина] يعبّئ (دمية) ، يشد ، يوتّر (للجنس الثاني ю)

юм (ю) {yum}[-ан, -ана, -о] (говр кхиссалуш ядар) (оьр. галоп) قمص (عدو خاص بالحصان)

юм ян / эца يهرب . يأخذ سيره السريع ، قمص ، يهرول

говро юм йира قمص الحصان

говре юм эцийта يدع الحصان يركض قمصاً

юргlа (ду) -наш ду {yurgha}[-нан, -на, -но] لحاف

юрт 1(ю) ярташ ю {yurt}[юьртан, юьртана, юьрто] بلدة ، قرية

тхан юьртахь (قريتنا) في بلدتنا

юьрта ваха воллу со أنوي الذهاب إلى البلدة

юьртаца къийсинарш кlур боцуш бисна, Iедалца къийсинарг

корта боцуш висна (مثل) العائلة التي تحدث البلدة فقدوا بيتهم ، والذي تحدى الدولة فقد رأسه

юрт 2 (ю) {yurt}[юьртан, юьртана, юьрто] (оьр. варенец) لبن رائب مخبوز

юса {yusa}[юсу, юьйсира, юьйсина] ينفخ ، يعبّئ بالهواء (للجنس الثاني ю)

юста {yusta}[юсту, юьстира, юьстина] يقيس ، يقارن (للجنس الثاني ю)

юткъа {yutqa} رفيع ، دقيق ، رقيق (صفة للجنس الثاني ю)

юткъа-ехa طويل ورفيع

юург (ю) {yuurg} أكل ، طعام ، مأكل

юург ян (яахlума ян) يطبخ

юург кечъян (яахlума кечъян) يحضّر الأكل

юург-мерг المأكل والمشرب

юх (ю) яххаш ю {yux}[юьхан, юьхана, юьхо] ذيل أو طرف الثوب

беро кучан юх лецира أمسك الطفل بذيل الثوب

юха {yuxa}[юху, юьйхира, юьйхина] يلبس ، يرتدي

юха {yuxa} بادئة تسبق بعض الأفعال لإعطائها معنى الإعادة أو الارتجاع

юха а مرة أخرى

юхаала {yuxaala} يعيد القول ، يكرر ، يردد

юхагулдан {yuxaguldan} يجمع من جديد

юхагlерта {yuxagherta} يتراجع ، يتقهقر

юхадаккха {yuxadakkха} يسترجع ، يسترد . يحمله على التراجع ، يثنيه عن (فعل للمفرد)

шен хьакъ юхадаккха يسترجع حقه

сурт юхадаккха дезаш ду يجب إعادة (تصوير) الصورة

юхадала {yuxadala} يُرجِع ، يرد ، يعيد

дисинчу ахчанах мел юхаделира цо хьуна? ؟ كم أرجع لك من النقود المتبقية

декхар юхадала يرد الدين

хаттам (экзамен) юхабала يعيد الامتحان

юхадала {yuxadala} يتراجع ، يرتد ، يتقهقر ، ينسحب (فعل للمفرد)

айхьа аьллачунна тlера юха ма вала لا تتراجع عن كلامك

цхьа гlулч юхавала! ارجع خطوة واحدة

юхадан {yuxadan}[юхадо, юхадира, юхадина] يعيد (عمل ، صنع ، بناء)

юхадан 1 {yuxadan}[юхадогlу, юхадеара, юхадеана] يَرجِع ، يعود (فعل للمفرد)

хьо юха маца вогlур ву? ؟ متى ستعود

шу маца юхадогlур ду? ؟ متى ستعودون

со хьалхе юхавеара رجعت باكراً

тхо хьалхе юхадаьххкира رجعنا باكراً

* юха ца вогlучу вахийта (يجعله يموت) يجعله يذهب لمكان لا يعود منه أبداً

юхадан 2 {yuxadan}[юхадахьа, юхадеара, юхадеана] يُرجِع ، يعيد

юхадаха {yuxadaxa} يذهب مرة أخرى ، يرجع ، يعود

шайн даймахка юхабахна уьш رجعوا إلى وطنهم

юхадаха {yuxadaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юхадаккха

юхадекъа {yuxadeqa} يعيد توزيع أو تقسيم

юхадерза {yuxaderza} يَرجِع ، يعود

юхадерзо {yuxaderzo} يُرجِع ، يعيد ، يرد . يَستعيد
юхадеша {yuxadesha} يعيد قراءة ، يقرأ من جديد
юхадила {yuxadila} يعيد غسل
юхадилла {yuxadilla} يعيد وضع (فعل للمفرد)
юхадовла {yuxadawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل юхадала
юхадоладала {yuxadoladala} يبتدئ من جديد ، يُستأنف
юхадоло {yuxadolo} يستأنف ، يبدأ من جديد
къамел тlаьхьа юхадолор ду вай سوف نستأنف حديثنا لاحقاً من جديد
юхадjaxlотто {yuxadjahotto} يعيد تنظيم أو تشكيل
юхакхета {yuxakxeta} ينعكس ، يرتد ، يشرق من جديد
серло юхакхета ينعكس الضوء
юхакхетта серло ضوء منعكس
серло юхакхетар انعكاس الضوء
юхалург {yuxalurg} كقرض ، اقتراضاً
юхалург дала يقرض ، يعير
юхалург ахча дала يقرض مالاً
юхалург эца يستلف ، يقترض
юхалург даккха يقترض ، يستعير
юхаметтахlотта {yuxametta hotta} (يعوّض ، ينصّب ، يَجْبُر) من جديد . يرجع إلى وضعه الأول
юхаметтахlотто يعوّض من جديد . يعيد تنصيب ، يجبّر من جديد ، يعيد إلى وضعه الأول
хилла зенаш юхаметтахlотто يعوض الخسائر من جديد
паччахь юхаметтахlотто يعيد تنصيب الملك
юханехьа {yuxanexha} إلى الوراء ، بالعكس ، بالمقلوب
юханехьа чкъург карчо يدير العجلة إلى الوراء
юханехьа дош деша يقرأ الكلمة بالمقلوب
юхаоза {yuxaoza} يسحب أو يشد إلى الوراء
архаш юхаоза يسحب الرسن
юхаарахеца {yuxaaraxeca} يعيد نشر
жайна юхаарахеца يعيد نشر الكتاب
юхатоха {yuxatoxa} يصد ، يرد الضربة ، يعكس
тlелатар юхатоха يصد الهجوم
мостагl юхатоха يصد العدو
серло юхатоха يعكس الضوء
нel юхатоха يعيد قرع الباب
телефон юхатоха يعيد الاتصال الهاتفي
дов юхатоха ينقض الدعوى
тоьпо белш юхатуьйхира دفعت البندقية الكتف إلى الوراء
юхахатта {yuxaxatta} يعيد السؤال
соьга кхин юхахоттур дац ахьа и! لا تسألني ذلك مرة أخرى

юхахьадала {yuxaxha dala} (харцхьадала) يتفاقم ، يتعقّد ، ينقلب على ، يعاند (مجازاً)

машен то а ца луш юхахьаяьлла تعقد عطل السيارة وصعب إصلاحها

гIуллакх юхахьадаьлла تفاقم الأمر أو الوضع

юхахьажа {yuxaxhazha} يلتفت إلى الوراء ، يراجع ، يعيد النظر أو مشاهدة (فعل للمفرد)

юхахьара {yuxaxhara} مشاكس ، لعوب

юхахьара бер طفل مشاكس

юхахьара лела يسيء التصرف

юхахьаралла {yuxaxharalla} شقاوة ، جموح

юхашара {yuxashara} في السنة القادمة

юхашха {yuxashxa} الذي فيه عرج بسبب خلع مفصل الورك

(чуьраяьлла хенан маьIиг йолу астагIниг)

юхаэца {yuxaeca} يعيد شراء

юхаяздан {yuxayazdan} يعيد كتابة ، يكتب من جديد

юххе {yuxxe} (улле) قرب ، بقرب ، بجانب ، بالقرب من ، قريباً من ، بادئة تأتي مع كثير من الأفعال لإعطائها معنى (بجانب أو بقرب)

пена юххе хIотта يقف بجانب الشباك

юххедаккха {yuxxe dakkxa} يجعله إلى جانبه أثناء المسير أو الحركة (فعل للمفرد)

дас шена юххеваькkхира кIант جعل الأب ابنه إلى جانبه

юххедала {yuxxe dala} يقف إلى جانبه أو يلازمه أثناء المسير أو الحركة (فعل للمفرد)

со сайн дена юххевелира وقفت إلى جانب أبي أثناء المسير

юххедало {yuxxe dalo} يقرّب إلى جانبه

юххедаха {yuxxe daxa} يقترب من ، يدنو من

юххедижа {yuxxe dizha} ينام بجانب أو بقرب (فعل للمفرد)

бер нанна юххедижира نام الطفل بجانب الأم

юххедилла {yuxxe dilla} يضع بجانب أو قرب (فعل للمفرد)

юххедовла {yuxxe dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل юххедала

юххехаа {yuxxe xaa} يجلس بجانب أو بقرب (فعل للمفرد)

суна юххехаа ! اجلس بجانبي

юххехао {yuxxe xao} يجلسه بجانب أو قريباً من (فعل للمفرد)

юххера {yuxxera} مجاور ، قريب ، مقرّب ، عن كثب ، من قرب

юххера доттагI صديق مقرّب

юххера ярта البلدان المجاورة

юххера хьажа ينظر عن كثب

юххехила {yuxxe xila} يدنو إلى جانبه ، يقترب من

юххехило {yuxxe xilo} يدني إلى جانبه ، يقرّب من

юххехула {yuxxexula} (уллехула) بمحاذاة

юххехула тIехвала يمر بمحاذاة أو بجانب

юххехь {yuxxexh} (уллехь) بجانب ، قرب ، بقرب

иза суна юххехь хиъна ву هو جالس بجانبي (قريباً مني)

юх-юха {yux-yuxa} بادئة تأتي مع بعض الأفعال لإعطائها معنى التكرار والإعادة

юх-юха ала يكرر القول ، يقول مراراً وتكراراً

юх-юха изза туьйра дийца кlордийна суна سئمت سرد نفس الحكاية مراراً وتكراراً

юх-юха хетта يكرر السؤال

юх-юххе {yux-yuxxe} (ул-улле) جنباً إلى جنب

юх-юххе охьаховша! اجلسوا جنباً إلى جنب

юх-юххехь {yux-yuxxexh} (ул-уллехь) متقاربين ، بعضهم بجانب بعض

уьш юх-юххехь охьахевшина бу هم جالسون بعضهم بجانب بعض

юцаргаш (ю) {yucargash} (оьр. лапти) خفّ مجدول من أَلياف لبيّة

юша (ю) -наш ю {yusha} (оьр. полынь, дарбане буц) (сагад-буц) نبات الشيح

Юь (Yue)

Юьхк (Yuexk)

юьззина {yuezzina} بصورة كاملة ، على الوجه الأكمل ، ممتلئ تماماً

юьззина зуда ю иза هي امرأة بكل معنى الكلمة

чоь юьззина бераш ду церан عندهم أطفال ملء البيت

бага юьззина ملء الفم تماماً

юьзна {yuezna} ممتلئ ، مملوء ب ، شبعان ، ، ملطّخ ب

чоь адамех юьзна яра الحجرة كانت ممتلئة بالناس

юьзна ю со, кхин яалур яц соьга أنا شبعانة ، لا أستطيع أن آكل أكثر

цуьнан коч цIийх юьзна яра كان ثوبه ملطّخاً بالدم

юькъа {yueqa} كثيف ، جامد ، بشكل كثيف

юькъиг (ю) {yueqig}[-ан, -на, -о] جزء (أجزاء) من الأرض لا تفلح وبالتاي لا تزرع وتبقى مهملة

(ца охуш дитина лаьттан дакъа)

юькъо {yueqo} (كثيف ، جامد) نوعاً ما ، بشكل كثيف نوعاً ما

юьртара {yuertara} من البلدة أو القرية . ريفي ، قروي

тхан юьртара нах أهل بلدتنا

юьртара бахам الحياة الريفية

юьртбахам (бу) {yuertbaxam} (оьр. сельское хозяйство) زراعة

юьртбахаман {yuertbaxaman} زراعي

юьртбахаман инженер (ву,ю) مهندس زراعي

юьртда (ву) юьртдай бу {yuertda} عمدة (مختار) البلدة أو القرية

юьртхо (ву,ю) юьртхой бу {yuertxo}[-чун, -чунна, -чо] أحد سكان البلدة أو القرية

иза сан юьртахо ву هو أحد سكان بلدتي

юьстаха {yuestaxa} متنح ، على طرف ، على جانب ، جانباً

тхан цIеношюьртана юьстаха ду بيتنا على طرف البلدة

тIулг некъана юьстаха кхосса يرمي الحجر على طرف الطريق

юьстахдаккха {yuestax dakkxa} ينحّي (فعل للمفرد)

юьстахдала {yuestax dala} يتنحّى (فعل للمفرد)

некъана юьстахавала! تنحّى عن الطريق

* юьстах ваьлла Iан يتخذ موقف سلبيّ ، لا يتدخل

юьстахдаха {yuestax daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юьстахдаккха

юьстахдовла {yuestax dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل юьстахдала

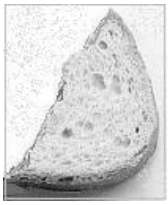
юьстахо {yuestaxo} متنح نوعاً ما ، (على طرف ، جانباً) نوعاً ما

юьсте (ю) -наш ю {yueste}[-нан,-нна,-но](таллар, оьр. охота) صيد (الحيوانات أو الطيور البرية)

юьхк (ю) -аш ю {yuexk} 1- قطعة ، كسرة 2- عقب سيجارة 3- ما يتبقى من جذع الشجرة بعد قطعها

бепиган юьхк كسرة خبز

юьхк

юьхь 1(ю) яххьаш ю {yuexh}[-ан, -ана, -о] بداية ، بدء ، مستهلّ

бIаьстенан юьххьехь في بداية (أول) الربيع

юьхь йоло يبتدئ ، يستهل

юьхь лаца يأخذ بزمام ، يمسك برسن (الحصان مثلاً)

говран юьхь лаца يمسك برسن الحصان

юьххьера дуьйна من الأول ، من البداية ، منذ البداية

юьххьера дуьйна дийца ас хьуна туьйра أقص عليك الحكاية من البداية

юьххьера дуьйна чекхдаллалц من أوله إلى آخره ، من البداية حتى النهاية

юьхьанца а, тIаьхьенца а хуур нахана الناس سوف يعرفوا أولاً وأخيراً

юьхь 2 (ю) яххьаш ю {yuexh}[-ан, -ана, -о] وجه

юьхьан аматаш ملامح (قسمات) الوجه

юьхьца вевзира суна иза تعرفت عليه بالوجه ، تعرفت عليه بشخصه

юьхьа тIехь хийцавала تتغير ملامح وجهه

юьхь 2

юьхь-дуьхьал وجهاً لوجه

юьхь-дуьхьал ала يواجهه بالقول

юьхь-дуьхьал хIотта يواجه

юьхь серлаелира цуьнан أشرق وجهه

юьхь яьржира цуьнан انفرجت أسارير وجهه

юьхь йоцуш жоп дала يجيب بسماجة أو وقاحة

юьхь яха يهين ، يبهدل ، يجرح مشاعره

юьхь яйа يهين ، يبهدل ، يريق ماء وجهه

юьхь ян يوقّر ، يعتبر ، يجلّ ، يحترم

юьхь ян يفقد ماء وجهه ، يشعر بالمهانة

юьхь ца ян لا يوقّر ، لا يجلّ ، لا يحترم

юьхь хила يكون عنده وجه لفعل أو لقول شيء ما)

юьхь ю сан цуьнга и ала عندي وجه أن أقول له ذلك

юьхь яц сан цунна тIе ваха ليس عندي وجهه أو أخجل من نفسي أن اذهب إليه

юьхькIайчу хIотта يَبيَضّ وجهه

юьхькIайчу хIоьттира со сайн дена хьалха ابيضّ وجهي أمام أبي

юьхьIаьржачу хIотта يخزى ، يسود وجهه

юьхьIаьржачу хIотто يخزي

нахана хьалха юьхьIаьржачу хIоттийра цо со هو أخزاني أمام الناس

* юьхь йоцуш وقح ، بوقاحة

ма юьхь йоцуш ву иза يا له من وقح

юьхь йоцуш жоп делира цо أجاب بوقاحة

* юьхь яго يشعره بالخزي –2 يلفح وجهه –1

* юьхь ларъян يصون ماء الوجه احتراماً

* юьхь лаьцна лело (يقود (دابّة أو شخص غير عاقل كالمجنون مثلاً لا يستطيع تدبير أموره بنفسه

юьхь 3 (ю) яххьаш ю {yuexh}[-ан, -ана, -о] شخصية (شخصيات مسرحية أو قصة مثلاً)

яххьашкахь деша туьйра أي مثلوا أدوار القصة بالشخصيات

юьхь 4 (ю) {yuexh}[-ан, -ана, -о] (оьр. подлежащее) مبتدأ (نحو)

юьхь-куьг (ду) {yuexh-kueg} الوجه واليدان

юьхь-куьг дила يغسل الوجه واليدين

юьхь-куьг дуьлург (ю) {yuexh-kueg duelurg} مغسلة

юьхьардожа {yuexhardozha} يسقط على وجهه юьхь-куьг дуьлург

юьхьарлаца {yuexharlaca} يستقبل ، يتجه صوب ، يستهدف . يداوم على فعل شيء ، يثابر على

юьхьарлаьцна Iалашо الهدف المقصود

юьрта боьду некъ юьхьарлецира ас التزمت الطريق المؤدية إلى البلدة

юьхьарло (ю) {yuexharlo}[-нан, -нна, -но] (оьр. инициатива) مبادرة

юьхьарло шен кара лаца (оьр захватить инициативу) يأخذ بزمام المبادرة

юьхьанца {yuexhanca} في البداية ، ابتداء ، بداية

юьхьанцара {yuexhancara} ابتدائي ، أولي

юьхьанцара ишкол مدرسة ابتدائية

юьхьза {yuexhza} صيغة المجهول (نحو)

юьхьза хандош (оьр. безличный глагол) الفعل المبني للمجهول

юьхьза кхетам-дош (оьр. безличное предложение) جملة ليس فيها مسند إليه

юьхьиг (ю) -аш ю {yuexhig}[-ан, -на, -о] طرف ، رأس

ши а юьхьиг ирйина гIаж عصا مدببة الطرفين

муьшан юьхьиг طرف الحبل

къамкъаран юьхьиг (تشريح) بلعوم

хенан юьхьиг رأس الشجرة

тоьпан юьхьиг فوهة البندقية

гIожан ши юьхьиг хуьлу олу (مثل) يقال أن للعصا طرفين

* цхьа юьхьиг йоцуш цхьа а хIума ца хуьлу لا شيء إلا وله بداية

* тен юьхьиг лаца يمسك طرف الخيط

юьхькIам (бу) {yuexh-k'am} [юьхькIаман, юьхькIамана, юьхькIамо] بياض الوجه (المعنى المجازي)

юьхькIам бан (يرفع رأسه) يُبيض وجهه

юьхькIам хила (юьхькIайчу хIотта) يطلع بياض الوجه

юьхькIам (юьхькIайчу) хIоттийра цо со (رفع رأسي) بيض وجهي

юьхь-сибат (ду) {yuexh-sibat} هيئة ، طلعة

хаза юьхь-сибат долуш ву иза هو ذو هيئة جميلة

юьхьlаьржам (бу) {yuexh-ja'rzham}[-ан, -на, -о] (юьхьlаьржо)

юьхьlаьржам хила (юьхьlаьржачу хlотта) يخزى

юьхьlаьржо (ю) {yuexh-ja'rzho}[-нан, -нна, -но] سواد الوجه ، خزي ، عار ، فضيحة

юьхь-lаьржо ян (юьхь-lаьржачу хlотто , юьхь-lаьржа хlотто) يخزي

ма юьхьlаьржо ю иза يا له من خزي ، يا للعار

Я (Ya)

Ялтахьокхург (Yalta xhokxurg)

я {ya} أو ، أم ، إما ، وإلا

я со я хьо أنا أو أنت

со гlур ву я хьо гlур ву أذهب أنا أو تذهب أنت

кхана я лама غداً أو بعد غد

я цигахь, я кхузахь هنا أو هناك ، إما هنا وإما هناك

я иштта я вуьштта هكذا أو كذلك

я со дlагlур ву وإلا سأغادر

яа {yaa}[юу, йиира, йиъна, юур ю] يأكل ، يفترس (للأسماء التي تأخذ الجنس ю ، وعلى هذا تنطبق القاعدة الثاني على الأفعال الواردة تحت هذا الحرف)

хорбаз яа лаьа суна (хорбаз ю) أريد أن آكل بطيخاً

lуьйранна дуьйна хlума ца йиъна аса لم آكل منذ الصباح

* яъал дукха еза суна хьо أحبك حباً لدرجة الالتهام

яаяла {yaayala} يستطيع الأكل ، يؤكل ، يتآكل ، يهترئ (للجنس الثاني ю)

яалур яц соьга (яахlума ю), вуьзна ву со لا أستطيع أن آكل ، أنا شبعان

яахlума (ю) -наш ю {yaahuma}[-нан, -нна, -но] أكلة ، طعام

нохчийн яахlуманаш الأكلات الشيشانية

яахlума яа يتناول الطعام ، يأكل

яахlума кечъян يحضّر الطعام

<u>я</u>га {y<u>а</u>ga}[й<u>о</u>гу, <u>е</u>гира, яьгна] يحترق ، يشتعل ، يلتفح من الشمس ، يتحرّق (للجنس الثاني ю)

чохь мел йолу хlума яьгна церан احترق كل متاع بيتهم

дукха маьлхехь ма lе, юьхь йогур ю хьан لا تبق تحت الشمس طويلاً وإلا سيلتفح وجهك

хьо ган йогуш ю со أتحرّق شوقاً لرؤيتك

юьхь йогуш ю сан وجهي متّقد

ягаръян {yagaryan}[ягарйо, ягарйира, ягарйина] يعد ، يحصي (للجنس الثاني ю)

* ягарйина цв валлал дукха كثير جداً ، لا يعد ولا يحصى

<u>я</u>го {y<u>а</u>go}[<u>я</u>гайо, <u>я</u>гийра, <u>я</u>гийна] يحرق ، يلفح (للجنس الثاني ю)

ягорг (ю) ягораш ю{yagorg} (оьр. топливо, горючее) وقود ، محروقات

ягорг (ягораш) дукха еза-м яц шун махкахь? !؟ عسى أن لا يكون الوقود غالياً في بلدكم

яда {yada}[йоду, едира, едда] (ю فعل للمفرد للجنس الثاني) يركض ، يهرب

ядо {yado}[ядайо, ядийра, ядийна] (ю للجنس الثاني) يخطف

йol ядийна цо خطف فتاة ليتزوجها (حسب الأصول والعادات الشيشانية)

яжа {yazha}[ежа, ежира, яьжна] (ю للجنس الثاني) يرتع

яжо {yazho}[яжайо, яжийра, яжийна] (ю للجنس الثاني) يرعى

гезарий яжо вахана ذهب ليرعى الماعز

яжор (ду) {yazhor} (مصدر) رعي

яздайта {yazdaita}[яздойту, яздайтира, яздайтина] يجعله أو يدعه (يكتب ، يسجل ، يدوّن)

дас соьга кехат яздайтира أبي جعلني أكتب رسالة

яздала {yazdala}[язло, язделира, язделла] يُكتب ، يُسجّل اسمه ، يشترك

иза эскаре язвелира سُجل في الجيش

гlуллакхе язъелла иза هي وظّفت ، سُجّلت في العمل

яздан {yazdan}[яздо, яздира, яздина] يكتب ، يُكْتَب ، يخطّ ، يؤلف ، يحرر ، يدون ، يسجّل
يُسَجَّل ، يَنسَخ ، يَنشُر ، يُنْشَر (في صحيفة مثلاً)

цхьаьнга кехат яздан يكتب رسالة لشخص

нохчийн маттахь кехат яздира цо суна كتب لي رسالة باللغة الشيشانية

хlара дош муха яздо? ؟ كيف تكتب هذه الكلمة

дукха жайнаш яздина цо ألف كتباً كثيرة

массо а цlерш язйира цара دونوا (سجّلوا) كل الأسماء

газета тlе яздина ду مكتوب (منشور) في الصحيفة

хьаж тlехь яздина ду цуьнан مكتوب على جبينه

яздар (ду) {yazdar} (مصدر) كتابة ، تأليف ، تدوين ، تسجيل ، نسخ ، نشر

яздархо (ву,ю) {yazdarxo}[-чун, -чунна, -чо] كاتب (كتّاب) ، أديب ، مؤلف

гlараваьлла яздархо كاتب مشهور

яздарш (ду) {yazdarsh} (оьр. записки) مذكرات ، كتابات

яздина {yazdina} اسم الفاعل أو المفعول من فعل яздан

яздина кехат رسالة مكتوبة

хlара кехат яздинарг мила ву? ؟ من كاتب هذه الرسالة

язораш (ю) {yazorash} (дазораш , таьжгенаш) مماطلة ، تسويف

яийта 1 {yaeeta}[йоуьйту, яийтина] يرسل ، يبعث ، يجعله يرسل ، يجعله يُحضِر(للجنس الثاني ю)

суна дукха хlуманаш яийтира цо أرسل (أرسلت) لي أشياء كثيرة

яийта 2 {yaeeta}[йоуьйту, яийтира, яийтина] يجعله أو يدعه يأكل (للجنس الثاني ю)

соьга пагlат яахlума яийта دعني آكل براحتي

яийта 3 {yaeeta}[йоуьйту, яийтира, яийтина] يجعلها تأتي أو تحضر (فعل للمفرد للجنس الثاني ю)

со волчу яийта и دعها تأتِ عندي

яй 1 (бу) -наш ду {yai}[яйн, яйна, яйно, яйга] قدر ، مرجل آلة بخارية (كالقطار مثلاً) ، صهريج

ен негlар غطاء القدر

lаьнаран яй قدر يعمل على ضغط البخار

ен бухара хьал чоьлпина дика хаьа المطفحة أدرى بما في قعر القدر (مثل) أو الذي يديه في النار أدرى بحرارتها

яй 2 (ю) -наш ю {yai}[яйн, яйна, яйно, яйга] (обр. сом) قرموط (سمك من فصيلة الشّبوط يشبه الانقليس)

яйа {yaia}[йойу, яйъира, яйъина] يذبح ، يقتل ، يبيد (للجمع) ، يضيّع ، يبدد ، يطفئ (للجنس الثاني ю)

пхьагалш яйа يذبح الأرانب

чуьркаш яйа يقتل البعوض

хан яйа يضيع الوقت

цIe яйа يطفئ النار أو الحريق

ас дуьнентIера йойур ю хьо سوف أفنيك من الدنيا

яйдакх {yaidakx} (нуьйр тиллаза) حصان بلا سرج яй 1

яйдакхчу говрахь веара иза حضر على حصان غير مسروج

яйн {yain} (дайн) خفيف (صفة للجنس الثاني ю)

яйн цигаьрканаш سجائر خفيفة

яйта {yaita}[йойту, яйтира, яйтина] يجعله يقوم ب ، يجعله يعمل أو يصنع (للجنس الثاني ю)

дечикан пхьере ишкап яйтира ас جعلت النجار يصنع خزانة

яккха {yakkxa}[йоккху, яьккхира, яьккхина] فعل للمفرد للأسماء التي تأخذ الجنس الثاني ю تحتمل معان متعددة ، أنظر لبعض تلك الأمثلة

йоl шен ненах яккха يحرم (يجرد) الأم من ابنتها

са яккха يكسب ربحاً

буьйса яккха يبيت ، يقضي ليلة

баттара шаьлта яккха ينزع الخنجر من غمده

дикка хан яьккхира оха цигахь قضينا هناك وقتاً طويلاً نوعاً ما яй 2

яккхий {yakkxee} (даккхий) كبير (صفة تستعمل للجمع للأسماء التي تأخذ الجنس الثاني ю)

яккхий мачаш أحذية كبيرة

яккхий чоьнаш (واسعة) حجرات كبيرة

яккхий пачхьалкхаш دول عظمى

яккхийен {yakkxeeyen}[яккхийиьь,яккхийиийра,яккхийиийна] تفتخر ، تبتهج (للجنس الثاني ю)

яккхийта {yakkxeeta}[йоккхуьйту, яккхийтира, якхийтина] فعل حثي للمفرد مأخوذ من яккха

соьга цаьргахь буьйса яккхийтира цо جعلني (سمح لي) بقضاء ليلة عندهم

яккъаш (ю) {yaqqash} جمع لكلمة юкъ حواجز ، فواصل ، أبعاد

якха {yakxa}[екха, екхира, екхна] ترضع (للجنس الثاني ю)

якхдала {yakxdala} تضعف أو تستنزف التربة ، يهزل (بسبب نقص المواد الغذائية)

(обр. испытывать недостакок жиров в организме)

якхделла латта تربة ناضبة (مستنزفة)

якхдан {yakxdan} يُضعِف أو يستنزف التربة

якхо {yakxo}[якхайо, якхийра, якхийна] ترضع (للجنس الثاني ю)

сан нанас сан йиша шина шарахь якхийра أمي أرضعت أختي سنتين

якхо (ю) {yakxo}[-нан, -нна, -но] نفاد أو شحّ المواد العضوية من الكائن الحي (للإنسان أو الحيوان)

якъаяла {yaqayala}[якъало, якъаелира, якъаелла] يجف . ييبس ، يعجف (للجنس الثاني ю)

йиттина хlуманаш якъаелла جف الغسيل

якъаялийта {yaqayaleeta}[якъайолуьйту, якъаялийтира, якъаялийтина] يجعله يجف

йиттина хlуманаш мохехь якъаялийта! دع الغسيل يجف في الهواء

якъо {yaqo}[якъайо, якъийра, якъийна, якъор ю] يجفّف (للجنس الثاني ю)

уьшалш якъийна цара جففوا المستنقعات

ял 1(ю) елаш ю {yal} أجر ، ضريبة ، فائدة ، ربا

[йолан, йолана, йоло, йоле]

ял яккха يجبي الضريبة ، يأخذ فائدة أو ربا

ял яла يدفع الضريبة أو الفائدة

юхалург ахча лора цо, тlе ял а йоккхуш كان يقرض المال ويأخذ الفائدة عليه

цхьа а ял йоцуш بدون أي أجر

йолах болх бан يعمل بالأجرة

ял 2 (ю) {yal}[йолан, йолана, йоло, йоле] أجر جزاء العمل الصالح

Дала ял лойла хьуна آجرك الله ، جزاك الله خيراً

ял 3 (ю) яьлнаш ю {yal} (мунда 2) غارب الفرس : وهو ما بين الظهر والعنق

[йолан, йолана, йоло] (оьр. загривок, холка)

яла 1 {yala}[ле, елира, елла, лийр ю] تموت ، تتوفّى (للجنس الثاني ю)

маца елла шун ден нана? متى توفيت جدتكم ؟

сайн берийн дуьхьа яла кийча ю со أنا مستعدة للتضحية من أجل أولادي

яла йоллуш ю иза هي مشرفة على الموت

яла 2 {yala}[ло, елира, елла, лур ю] يعطي ، يمنح ، يقدم ، يدفع (للجنس الثاني ю)

яахlума лой цара шуна? هل يقدمون لكم الطعام ؟

паргlато яла يمنح أو يهب الحرية

яла {yala}[йолу, елира, яълла , ер ю] تنتهي ، يبدأ في ، ينمو ، ينطلق ، يرشح ، يمر ، يعبر أو يجتاز

وهناك معان أخرى لا مجال لحصرها (للأسماء التي تأخذ الجنس الثاني ю)

болх бина маца йолу хьо? متى تنتهين من العمل ؟

яахlума маца ер ю? متى ينتهي (يجهز) الطعام ؟

къамеле елира иза انتقلت إلى الكلام

бешахь дукха буц яьлла نما عشب كثير في البستان

цlаьххьана топ елира فجأة انطلقت بندقية

ялгlу

биргlа мичхьара йолуш ю? من أين ترشح الماسورة ؟

и цlа ца вогlуш ши буьйса елира مرت ليلتان دون أن يأتي إلى البيت

буьйса яьлла вайна حل علينا الليل

пхиттара яьлла иза هي تجاوزت الخامسة عشر من عمرها

яханза ца йолу со أنا مضطرة للذهاب

хьоьга ца аьлча ца йолу со أنا مضطرة لأقول لك

ялалай {yalalai} رَدّة أو ترجيع (لفظة تقال في بعض الأغاني الشيشانية)

ялалай / далалай (ду) {yalalai / dalalai} هناء ، رغد ، عزّ

и ялалай кхин хир дац шуна لن يكون لكم هذا الهناء بعد الآن

ялгlу (ду) -ш ду {yalghu}[-н, -на, -но, -га] مقلاة لها مقبض

ялгlу чохь хloаш кхарза يقلي البيض في المقلاة

ялийта {yaleeta}[йолуьйту, ялийтира, ялийтина] يجعلها تموت (مأخوذ من فعل яла 1)

ас хьо йолуьйтур яц لن أدعك تموتين

ялийта {yaleeta}[йолуьйту, ялийтира, ялийтина] يجعله (تنتهي من ، تجهز ، تنمو ، تنطلق ، تعبر تتجاوز ، تمر ، تمضي ...(مأخوذ من فعل яла)

цкъа болх бина ялийта со دعني أولاً أنهي عملي

яахlума сиха ялийта! اجعلي الطعام يجهز بسرعة

со веллачул тlаьхьа лаьттахь буц ма йолуьйла بعد موتي لا نما عشب على الأرض (أو من بعدي الطوفان)

ши буьйса ялийтира цо جعل ليلتين تمضي

хан сиха ялийта хlун де вай? ماذا نعمل ليمضي الوقت بسرعة ؟

ялкха (ю) -наш ю {yalkha} (оьр. люшня) جناح العجلة أو الدولاب ، جناح السيارة

[-нан, -нна, -но] (чкъургаш тlехула хloттийна вордан цlа)

яллалц {yallalc} حتى ، لحين ، ريثما (للأسماء التي تأخذ الجنس الثاني ю , مأخوذ من яла)

и цlа яллалц لحين حضورها للبيت

яахlума яллалц собарде! انتظر لحين انتهاء الطعام

болх бина яллалц дlа ма гlо! لا تغادري حتى تنتهي من العمل

буьйса яллалц لحين حلول الليل

яллалц {yallalc} حتى الموت (للأسماء التي تأخذ الجنس الثاني ю ، مأخوذ من فعل яла)

со яллалц дицдийр дац ас хьуна иза لن أنسى لك ذلك ما حييت

ялo {yalo} هلمي ، هيا ، هيا بنا (للمفرد ، للجنس الثاني ю)

ялo цlа! هلمي إلى البيت

ялo {yalo}[ялайо, ялийна] يُحضِر (للإنسان ، للحيوان الذي يمشي على أربع) ، يتزوج ، يقترن ب

шайца шен йol ялийра цо أحضر معه ابنته

lаьрбийн махкара эмкал ялийна цара أحضروا جمالاً من بلاد العرب

маца ялийна ахь зуда? متى تزّوجتَ ؟

ялор (ду) {yalor} إحضار (مصدر)

зуда ялор атта дац الزواج ليس سهلاً

ялпор (ду) {yalpor}[-ан, -на, -о] (оьр. наждак) ورق صنفرة (ورق الزجاج)

(металл цlандеш хьокху гlорrla кехат ду)

ялпор хьакха يصنفر ، يمسح بورق الزجاج

ялсамани (ю) ялсаманеш ю {yalsamani}[-н, -на, -но, -га] الجنة ، الفردوس ، دار النعيم

ялсаманехь في الجنة

ялсамане ваха يدخل الجنة

дуьненан ялсамане جنة الأرض

даймохк – ялсамане, нехан мохк – жоьжахате (مثل) جنة المرء وطنه والغربة جحيمه

ялта (ду) -ш ду {yalta}[ялтин, ялтина, ялто] حبوب (يقصد به حبوب القمح) ، غلال القمح

ялта ден يزرع القمح

ялта дер زراعة القمح

ялта хьакха يحصد القمح

ялта чудерзо يجني القمح

ялтахьокхург (ю) {yalta xhokxurg} حصّاده

ялх {yalx}[-анан, -анна, -аммо, -анга] ستة ، رقم ستة

ялхе а الستة

ялх-ворхI من ستة إلى سبعة

ялх-ялх ستة ستة

ялхазза {yalxazza} ست مرات

ялхазза ялх, ткъе ялхитта ستة في ستة تساوي ستة وثلاثون

ялхалгIа {yalxalgha} سادس

ялхалгIачу классехь ву иза هو في الصف السادس

ялхалгIа дакъа السدس

ялхитта {yalxitta} ستة عشر

ялхо 1 (ву,ю) {yalxo}[-чун, -чунна, -чо] أجير ، خادم ، خادمة

ялхо 2 {yalxo}[ялхайо, ялхийра, ялхийна] يبكيها ، يتظلم أو يشكو من (للجنس الثاني ю)

и хIунда ялхайо ахь? لماذا تبكيها ؟

цо соьга ялхийра хьо شكا لي منك

ямарта {yamarta} خائن ، غدار

ямарта хила يخون ، يغدر

шен доттагIчунна ямарт хилира иза خان صديقه ، غدر بصديقه

ямартло (ю) -наш ю {yamartlo}[-нан, -нна, -но] خيانة

ямартло ян يقوم بخيانة

даймахкана ямартло яр خيانة الوطن

шен къомана ямартло йина цо خان شعبه

ямартлонна бехкеван يُتَّهم بالخيانة

ямартлонна ирхъолла يُشنق بسبب الخيانة

ямартхо (ву,ю) {yamartxo}[-чун, -чунна, -чо] خائن ، خائنة

ямбаш (ву,ю) ямбашаш бу {yambash} (астагIа стаг я зуда ю) أعرج ، كثيراً ما تقال للحصان

ян {yan}[йо, йира, йина, йийр ю] يعمل ، يفعل ، يقوم ب ، يصنع ، تنجب (للجنس الثاني ю)

беш ян يعمل بستاناً

гIишло ян يبني بناية

машенаш йо зовт (завод) مصنع السيارات

цуьнан зудчо йоI йина زوجته أنجبت بنتاً

ян 1 {yan}[йорIу, еара, еана, йорIур ю] يحضر ، يأتي ، يحل ، يزور (فعل للمفرد للجنس الثاني ю)

тхоьца йогIий хьо? هل تأتين معنا ؟

маца йогIур ю хьо тхоьга? متى ستأتين عندنا (ستزورينا) ؟

тхоьга цхьа хьаша еана حضرت عندنا ضيفة ما

соьга ян реза юй хьо? هل تقبلين الزواج بي ؟

ян 2 {ян}[яхьа я йохьу, еара, еана, йохьур ю] (للجنس الثاني ю) يحضر ، يجلب

ян 3 {ян}[йов, яйра, яйна, йовр ю] (للجنس الثاني ю) يضيع ، يفقد ، ينطفئ ، يخمد

январь* (бу) {янwар , nazhi-butt} (нажи-бутт) كانون الثاني ، يناير

янтор {янтор} (арlор, раз) بانحراف ، ميلاً

яо {яао}[яайо, яийра, яийна, яор ю] (للجنس الثاني ю) يُطعِم ، يَحُت ، يُهرئ

япаркх (ду) -аш ду {япаркх}[-ан, -ана, -о] (силу деш лело басар ду) صبغة تستعمل في الدباغة

яппарш (ю) {яппарш} (оьр. ропот) (хамталла) تذمّر

яппарш ян يتذمر

яра {яра}[йору, ерира, ерина] يعمل قصة بالقماش لخياطته

коч яра يقص فستاناً

ярар (ду) {ярар} (مصدر) قص القماش قبل الخياطة

яраш (ю) {ярош} (оьр. бурьян) (къух) حشائش طفيلية طويلة

ярезаз (ду) {ярезаз} (оьр. цветок черемухи) (оьр. черёмуха راجع كلمة) زهرة بطمة الشمال

яржа {яржа}[яьржа, яьржира, яьржина] (للجنس الثاني ю) ينتشر ، يتفشّى ، يتبعثر ، يتشتت

махкахь цамгар яьржина انتشر المرض في البلد

ойланаш яьржина цуьнан تشتت أفكاره

яржо {яржо}[яржайо, яржийра, яржийна] (للجنس الثاني ю) ينشر ، يبعثر ، يشتّت

ярста {ярста}[ерста, ерстира, ерстина] (للجنس الثاني ю) تسمن ، تصبح سمينة أو بدينة

кху деношкахь дукха ерстина со هذه الأيام سمنت جداً

ерстина зуда امرأة بدينة

ярсто {ярсто}[ярстайо, ярстийра, ярстийна] (للجنس الثاني ю) يسمّن

ярташ (ю) {ярташ} جمع لكلمة юрт بلدات

ясакх (ю) -аш ю {ясакх}[-ан, -на, -о] (оьр. дань) جزية ، إتاوة

(элаша а, хьолахоша а мискачу нахера йоккхуш хилла ял ю)

ясакх яккха يجبي أو يحصّل الجزية

ясакх яла يدفع الجزية

ясакхах вала يتخلص من الجزية

ясso {ясso}[яссайо, яссийра, яссийна] (للجنس الثاني ю) يفرغ ، يفرّغ ، يخلي

хlусам ясso يخلي المسكن

ишкап ясso يفرغ الخزانة

яста {яста}[йосту, яьстира, яьстина] (للجنس الثاني ю) يفتح ، يحل ، يفك . يفتتح

чов яста يفتح على الجرح

ястаяла {ястаяла}[ястало, ястаелира, ястаелла] (للجنس الثاني ю) ينفتح ، ينفك ، تهدأ

дархочун чов ястаелла انفتح جرح الجريح

оьгlазяханчуьра ястаелира иза هدأت أو رجعت إلى حالتها الطبيعية بعد حالة الغضب

ята {ята}[ета, етира, етта] (للجنس الثاني ю) يتخثر ، يروب ، ينكمش ، يندك

шура етира راب الحليب

етта шура لبن رائب

ято {ято}[ятайо, ятийра, ятийна] (للجنس الثاني ю) يخثّر ، يروّب ، يدك

шура ято يروّب الحليب

гӏум ято يدك الرمل

ятта {yatta}[йотту, еттира, еттина] يشوي ، يلفح ، يحرق (للجنس الثاني ю)

хьаьжкӏаш ятта يشوي الذرة

маьлхо юьхь йоттур ю хьан سوف تلفح الشمس وجهك

ятӏа {yat'a}[етӏа, етӏира, яьттӏа] يتمزّق ، ينفلق ، يتصدع ، ينشق (للجنس الثاني ю)

ларло ! коч етӏар ю хьан حذار وإلا تمزق ثوبك

ерстина ятӏа йоллу иза تكاد أن تنفلق من بدانتها

гай ятӏийча санна мохь хьоькха يصيح كأن بطنه قد بُقِرَ

ятӏо {yat'o}[ятӏайо, ятӏийра, ятӏийна] يمزّق ، يفلق ، يشق (للجنس الثاني ю)

яха {yaxa}[йоьду, яхара, яхна, гӏур ю] يذهب ، يمضي ، يزور ، تتزوج (للجنس الثاني ю)

мича яха йоллу хьо? ؟ إلى أين تودين الذهاب

хьаьнга яхна иза маре? ؟ بمن تزوجت هي

яха 1{yaxa}[ехa, ехира, яьхна, ехар ю] يعيش ، يحيا ، يقطن ، يسكن (للجنس الثاني ю)

берзалой тобанашкахь ехa الذئاب تعيش في مجموعات

мичахь ехаш ю хьо? ؟ أين تسكنين

дукха яхийла хьо أطال الله في عمرك

сан ден нана бала шарахь яьхна عاشت (عمرت) جدتي مائة سنة

хаза яха хиъна иза هي بدأت تعيش حياة جيدة

яха 2 {yaxa}[йоху, ехира, яьхна] (فعل للجمع للجنس الثاني مأخوذ من فعل яккха)

буьйсанаш яха يقضي الليالي

хьаьжкӏаш яха يقطف الذرة

яхалла {yaxalla} طول (صفة للجنس الثاني ю)

кучан яхалла мел ю? ؟ كم طول الفستان

яхийта {yaxeeta}[йохуьйту, яхийтира, яхийтина] يجعلها تذهب أو تتزوج (مأخوذ من яха)

цунна со яхийта ца лаьа لا يريد أن أذهب

со цаьрга йохуьйтий ахь? ؟ هل تسمح لي أن أذهب عندهم

хьан цӏерачара цуьнга маре йохуьйтур юй хьо? ؟ هل سيسمح لك أهلك بالزواج منه

яхийта 1{yaxeeta}[йохуьйту, яхийтира, яхийтина] يجعلها تعيش (مأخوذ من فعل 1 яха)

яхийта 2 {yaxeeta}[йохуьйту, яхийтира, яхийтина] (فعل للجمع مأخوذ من فعل яккхийта)

яхка {yaxka}[йохку, ехкира, ехкина] يضع ، يحدد ، يعين (فعل للجمع للجنس الثاني ю)

сирникаш шайн ботт чу яхка ضع أعواد الثقاب في علبتها

сан мачаш мича ехкира ахь? ؟ أين وضعت حذائي

яхка {yaxka}[йогӏу, яьхкира, яьхкина] يأتي ، يَحضُر (فعل للجمع للجنس الثاني ю)

сийсара вайн юьрта берзалой яьхкира ليلة البارحة أتت ذئاب إلى بلدتنا

яхкар (ю) {yaxkar} (оьр. звездчатка) (бецан цӏе) نوع نبات

яхо {yaxo}[яхайо, яхийра, яхийна] يسكرها ، يخدر (للجنس الثاني ю)

маларо яхийна иза الخمرة أسكرتها

* операци яле яхор юй цара со? ؟ هل سيخدروني قبل العملية الجراحية

яххаш (ю) {yaxxash} ذيول الفستان أو الرداء جمع لكلمة юх

яххьаш (ю) {yaxhhash} وجوه جمع لكلمة юьхь

яхна хан (ю) {yaxna xan} الزمن الماضي (نحو)

хlинца яхна хан زمن ماض حدث للتو

хьалха яхна хан زمن ماض حدث في السابق

яхъяла {yaxyala}[яхло, яхъелира, яхъелла] يطول ، يتمدد (للجنس الثاني ю)

lай буьйсанаш яхло الليالي تطول في الشتاء

яхъян {yaxyan}[яхйо, яхйира, яхйина, яхйийр ю] يطوّل ، يطيل ، يمدد (للجنس الثاني ю)

яхъяр (ду) {yaxyar} إطالة ، تطويل ، تمديد (مصدر)

хан яхъяр تمديد الوقت

яхь 1 (ю) {yaxh}[йохьан, йохьана, йохьо, йохье] نخوة ، إباء ، عزّة النفس

яхь йолуш ву иза هو ذو نخوة ، هو أبي أو عزيز النفس

яхь 2 (ю) яххьаш ю {yaxh}[йохьан, йохьана, йохьо] تسابق ، مسابقة ، تنافس

яхье вала (йохье вала) يسابق ، ينافس ، يباري ، يتبارى

цхьаьнца йохье вала (къовса) (يتسابق ، يتنافس ، يتبارى) مع شخص

йохье кхайкха يدعو للمسابقة أو المنافسة

махкахь хьалхара меттиг яккха йохье вала يتنافس على المركز الأول في البلد ، يتنافس على بطولة

яхьа 1 {yaxha}[яьхьа, яьхьира, яьхьна] يجرؤ (للجنس الثاني ю)

борз суна тlеян ца яьхьира لم يجرؤ الذئب على الاقتراب مني

шен майрачух ца яьхьира иза لم تجرؤ من زوجها

яхьа 2 {yaxha}[хьо, яьхьира, яьхьна, хьур ю] يحمل أو يأخذ معه (للأشياء) (للجنس الثاني ю)

шеца яахlума яьхьирий цо هل أخذ معه طعاماً

яхьалла {yaxhalla} (обр. соревнование) مسابقة ، مباراة ، تنافس

тахана буьрканах ловзучу яхьалле кхайкхина тхо دعينا اليوم لمباراة كرة القدم

оцу яхьаллехь туьйлира вайнехан клентий في تلك المسابقة أو المباراة فاز شباب الشيشان

яц {yac} (вац , яц , бац , дац) لا ، ليس ، ليست ، أليس ، بل (نفي للجنس الثاني ю)

хаьац суна и цlахь ю-яц لا أعرف إن كانت في البيت أم لا

хlара жlаьла дац , борз ю هذا ليس كلباً بل ذئباً

хlара сан йиша яц هذه ليست أختي

хьажахь, Петlамат яц иза? ؟ أنظر ، أليست هذه فاطمة

яцалла {yacalla} قصر (صفة للجنس الثاني ю)

яцъяла {yacyala}[яцло, яцъелира, яцъелла] يقصر ، يتقلص (للجنس الثاني ю)

буьйсанаш яцъелла قصرت الليالي

яцъян {yacyan}[яцйо, яцйира, яцйина, яцйийр ю] يقصّر (للجنس الثاني ю)

сайн месаш яцъян йоллу со أريد أن أقصر شعري

хан яцъян يختصر الوقت أو المدة

яча {yacha}[йочу, ечира, яьчна] (йочуна хила) يتلبد الجو بالغيوم

стигал йочу تتلبد السماء بالغيوم

стигал яьчна تلبدت السماء بالغيوم

яша 1{ya_sha}[_еша, _ешира, яьшна] يعجبها ، يملأ عينها (للجنس الثاني ю)

хьан гӏуллакхах чӏогӏа еша со يعجبني عملك جداً

соьга хьажа а ца еша иза لا تتنازل فتنظر إلي

яша 2{ya_sha}[йо_шу, _ешира, яьшна] يحلق (للجنس الثاني ю)

маж яша يحلق اللحية

маж йошу урс موسى الحلاقة (شفرة الحلاقة)

яшо {yash_o}[яшайо, яшийра, яшийна] يبلل ، يرطّب ، ينقع (للجنس الثاني ю)

догӏано яшийна иза بللها المطر

йиттина хӏуманаш хичохь яшо ينقع الغسيل

Яь (Ya')

Яьшка (Ya'shka)

яьлнаш (ю) {ya'lnash} ял

3 جمع لكلمة

яьсса {ya'ssa} (ю للجنس الثاني) فارغ ، أجوف ، خال ، غير شاِر

яьсса чоь حجرة فارغة

яьсса меттиг (غير شاغر) مكان خال

яьсса аре برية جرداء

яьсса хIума чIогIа ека (مثل) الشيء الأجوف صداه عال

* и-м цхьа яьсса хIума яра (أحمق) فعلاً أنه أجوف الرأس

яьшка 1(ю) -наш ю {ya'shka}[-нан, -нна, -но] صندوق кехатийн яьшка

яьшка 2 (ю) -наш ю {ya'shka}[-нан, -нна, -но] جارور

яьIна (ю) -ш ю {ya'jna}[яьIнин, яьIнина, яьIно] (оьр. шея – задняя часть) قفا العنق

яьIна йожа تشنج عضلي لعضلات قفا العنق

* сайн яьIни тIе على عاتقي ، على مسؤوليتي

* яьIни тIе хаа يتحكم في رقاب الناس

яьIна

I (J)

Iy (Ju)

Ia (ду) {ja}[Iаьнан, Iаьнна, Iаьно] شتاء ، فصل الشتاء

Ia даккха يقضي فصل الشتاء

Ia даккхар قضاء فصل الشتاء

Ia дола يحل الشتاء

Ia долар حلول فصل الشتاء

Iай ло дуьллу ينزل الثلج في الشتاء

шийла Ia شتاء قارص

Iаьнан деношش أيام الشتاء

Iаьнан бедарш ملابس شتوية

Iаьнна кечам бан يستعد لفصل الشتاء

Iад 2

Iаба {jaba}[Iеба, Iебира, Iаьбна] يرتوي ، يشبع (ما عدا الأكل)، يشفي غليله

хьоьга хьежарх Iебар вац со لا أشبع من النظر إليك

Iабар (ду) {jabar} ارتواء ، شبع ، إشفاء الغليل (مصدر)

Iаббалц {jabbalc} حتى الارتواء ، حتى الشبع ، حتى يشفي صدره

Iаббалц хи мала يشرب الماء حتى الارتواء

Iабо {jabo}[Iабадо, Iабийра, Iабийна] يرويه ، يشبعه ، يشبّع ، يشفي غليله

дог Iабо يشفي صدره

Iад 1(ду) Iедаш ду {jad} قضيب على شكل قوس يضرب به الصوف أو القطن عند تنفيشه

[Iедан, Iедана, Iедо] (тIаргIа къажбен лелош Iодан кепара чIу бу)

Iад 2 (ду) Iедаш ду {jad}[Iедан, Iедана, Iедо, Iеде] (оьр. рессора) زنبرك

Iад дула يوتر أو يشد الزنبرك

Iад 3 (ду) Iедаш ду {jad}[Iодан, Iодана, Iодо, Iоде] (секха-Iад) القوس : أداة لرمي السهام

Iад 4 (ду) Iодмаш ду {jad} (оьр. дуга в упряжке) قوس الحصان (أحد أجزاء عدة الدابة)

Iадала {jadala}[Iало, Iавелира, Iавелла] يستطيع البقاء ، يملك نفسه ، يحتمل

арахь муха Iавелира хьо? كيف استطعت البقاء في الخارج ؟

цига ца вахча lалур вац со لا أحتمل عدم الذهاب إلى هناك

lадат (ду) -аш ду {jadat}[-ан, -на, -о] (lедал 1) عادة ، تقليد

шира lадаташ عادات قديمة

lаддаргlа 1(ю) -наш ю {jaddargha}(зlенар тlетосу гlаж) جسم القوس الذي يشد على حافتيه الوتر

[lаддаргlин, lаддаргlина, lаддаргlано]

lаддаргlа 2 (ю) {jaddargha} (оьр. деревянная развилина рогатки) عارضة المنجنيق تربط نهايتها المتشعبة بقطعة جلد لوضع الحجر المراد قذفه

lадика ян {jadika yan} يلقي التحية عند المغادرة

lадикайойла шун طاب مقامكم ، تصبحون على خير

lадика Дала йойла مع السلامة

lадо {jado}[lадаво, lадийра, lадийна] يَصعق ، يصيبه بذعر ، يُرعب ، يُصعق ، يرتعب

кхеравелла lадийра иза صعق من الخوف

lадlан {jadjan}[lадlа, lадlийра, lадlийна] يكفّ عن ، يتوقف عن ، يسكت ، يلتزم الصمت

lадlийр вац со لن أسكت

lадlе! اسكت ، توقف

дов дечуьра lадlан يكف عن الشجار

lадlар (ду) {jadjar} (مصدر) كفّ عن ، توقّف ، سكوت lадхьокху пондар

лер-дети, lадlар-деши (مثل) إذا كان الكلام من فضة فالسكوت من ذهب

lадхьокху пондар {jadxhokxu pondar} (оьр. скрипка) (آلة موسيقية) كمان

lаж (бу) lежаш ду {jazh}[lежан, lежана, lежо, lеже] تفاحة (تفاح)

lаж баккха يَقطف تفّاحة

lаж lожана гена ца бужу (مثل) لا تسقط الثمرة بعيداً عن شجرتها

lаж (бу) lежаш ду {jazh}[lожан, lожана, lожо, lоже] شجرة التفاح

шайн бешахь lежаш дийра цара زرعوا في بستانهم أشجار تفاح

lажаркх (ю) -аш ю {jazharkx}[-ан, -ана, -о] (бецан тайпа, оьр. пырей) نبات النجيل الصغير

lажаркх яла ينمو النجيل

lаждарбуц (ю) {jazhdarbuc} (оьр. мята) نبات النعناع

lаждаркх (ю) {jazhdarkx} (хьожайолу бецан цlе) نبات عطري

lазап (ду) -аш ду {jazap}[-ан, -на, -о] عذاب ، ظلم ، اضطهاد

lазап (lазапехь) латто يظلم ، يضطهد ، يجعله تحت العذاب

нах lазапехь латтор (нах хьийзор) اضطهاد الناس

lазап хlотто يعذب

lазап хьега يتعذب ، يعاني العذاب

lазап хьегар عذاب ، معاناة

lазап хьегийта يجعله يتعذب ، يجعله يعاني

lай {jai} في فصل الشتاء

аьхка хье ца кхеххинчун, lай яй кхехкар бац من لم يكدح في الصيف ، لن يجد ما يأكله في الشتاء (مثل ، المعنى العام)

lайг (бу) -аш ду {jaig}[-ан, -ана, -о] ملعقة

хlумайоу lайг ملعقة طعام

стаканан lайг ملعقة شاي

lайта {jaita}[lойту, lайтира, lайтина] يبقي (للعاقل)

со цlахь lайтира цара أبقوني في البيت

lалагlожа (ю) {jalaghozha} فوضى ، كركبة ، لمة ، جمهرة من الناس

дукха lалагlожа (дукха адам) яра цаьргахь كان عندهم لمة كبيرة

цlа чуьра lалагlожа (кегаелла хlуманаш) дlалиста يرتب الفوضى التي في الغرفة

lалалай-вададай / lалалай_валалай يا ويلتاه (نداء عند حدوث أمر فاجع ، للنساء عادة)

lалам (ду) {jalam}[-ан, -на, -о] (оьр. природа) طبيعة

lаждарбуц

lаламан хазалла جمال الطبيعة

lаламан таронаш ثروات الطبيعة

lаламехь доцу хlума شيء خارق للطبيعة

lаламат 1(ду) -аш ду {jalamat}[-ан, -на, -о] (оьр. чудо) معجزة

lаламат 2 {jalamat} (вуно) للغاية ، جداً

lаламат тамашийна стаг ву иза هو إنسان غريب للغاية

lаламат чlогlа جبار ، شديد أو قوي للغاية

lаламат доккха هائل ، عظيم

lалашдала {jalashdala} يُحفَظ ، يُصان ، يصون نفسه ، يحافظ على نفسه ، يحترس

lалаш вала веза الاحتراس واجب

lалашлолаш! احترسوا

берана lалашдала ца хаьа لا يعرف الطفل أن يصون نفسه

lалашдалар (ду) {jalashdalar} حفظ ، احتراس ، وقاية (مصدر)

lалашвалар зене дац الاحتراس لا يضر

lалашвалар дарбанал дика ду الوقاية خير من العلاج

lалашдан {jalashdan} يحفظ ، يحافظ على ، يصون ، يقي ، يحرس ، يعتني ب

шен могушалла lалашйо цо يحافظ على صحته

цомгушниг lалашван يعتني بالمريض

lалашдар (ду) {jalashdar} محافظة ، حفظ ، صيانة ، وقاية ، حراسة ، عناية (مصدر)

бераш lалашдар العناية بالأطفال

ахча банкехь lалашдар حفظ المال في البنك

lалашо 1(ю) -наш ю {jalasho}[-нан, -нна, но] هدف ، غرض ، غاية

lалашо 2

lеккхара lалашонаш أهداف أو غايات سامية

lалашо хlотто يضع هدفاً

шен lалашоне кхача يصل إلى هدفه ، يحقق غايته

lалашо ца хилар غياب الهدف ، عدم وجود الغاية

lалашо 2 (ю) -наш ю {jalasho}[-нан, -нна, -но] إبرة التسديد للسلاح ، مُوَجِّه

тоьпан lалашо إبرة تسديد البندقية

lалашо лаца يصوب ، يسدد على الهدف

lалашо лацар تصويب ، تسديد (على الهدف)

Iалашо 3 (ю) -наш ю {jalashо}[-нан, -но] إفراز مخاطي من فم الميت
(оьр. слизистые выделения изо рта покойника)

Iалелай {jalelai}(цецваларан айдардош) يا للهول ، عبارة تقال للتعبير عن الاستغراب أو الدهشة
Iалелай цхьа дукха бу уьш يا للهول ما أكثرهم

Iаллароин баl (бу) {jallaroin baj} نوع نبات من فصيلة راعي الحمام

Iам

Iам (бу) Iаьмнаш ду {jam}[Iоман, Iоман, Iомо, Iоме] بحيرة ، حوض ماء
Iаьмнаш хIиттина تشكلت برك مياه

Iама {jama}[Iема, Iемира, Iемина] يتعلم ، يتدرب ، يتمرن ، يعتاد
суна деша Iемина تعلمت القراءة
хала белхаш бан Iемина ву со اعتدت الأعمال الصعبة

Iамар (ду) {jamar} تعلّم ، تدرّب ، تدريب ، اعتياد (مصدر)

Iамийта {jameeta}[Iамуьйту, Iамийтира, Iамийтина] يجعله (يتعلم ، يتدرب ، يعتاد)

Iаммагlа (ду) -нш ду {jammagha} شجرة شرقية ذات أوراق كثيفة من فصيلة شجرة الدردار
[Iаммагlин, Iаммагlина, Iаммагlо] (оьр. карагач) (муьшдечиг)
(Iандагlан кепара долу, къилбехьара, гIаш долу доккха дитт)

Iамо {jamо}[Iамаво, Iамийра, Iамийна] يعلّم ، يدرّس ، يدرّب ، يمرّن
дас-нанас шайн берашна нохчийн мотт Iамабо الوالدان يعلمان أطفالهم اللغة الشيشانية
хьуна говр хахка хьа Iамийна? ؟ من علمك ركوب الخيل
жIаьла Iамо يدرّب الكلب

Iамор (ду) {jamor} تعليم ، تدريس ، تدريب (مصدر)
нохчийн мотт Iамор تعليم اللغة الشيشانية

Iаморхо (ву,ю) {jamorxо} (оьр. тренер, инструктор) مُدرِّب

Iан {jan}[Iа, Iийра, Iийна, Iийр ву] يمكث ، يبقى ، يقيم ، يظل
цIахь Iийр ву со سوف أمكث في البيت
кхин Iайла яц сан لا أستطيع البقاء أكثر

Iан меттиг (ю) {jan mettig} مكان الإقامة

Iана {jana}[Iена, Iенира, Iаьнна] ينسكب ، ينهال ، ينتشر
шура Iаьтта Iенира انسكب الحليب على الأرض
* Iана а дахана ду церан ахча أموالهم (وافرة ، فائضة ، كثيرة جداً)
* Iана а яхана ذائبة ذوباً (من شدة الفرح أو الرغبة)

Iанар (ду) {janar} انسكاب (مصدر)

Iандагlа (ду) -ш ду {jandagha} (оьр. ильм) الدردار أو البَقّ : شجرة كبيرة وعالية ذات ساق قوي
[Iандагlин, Iандагlина, Iандагlо]

Iаннаш (ду) {jannash} جمع لكلمة Iин

Iано {janо}[Iанадо, Iанийра, Iанийна] يسكب على ، ينثر ، يريق ، يسيل
хи Iаьтта Iанийра цо سكب الماء على الأرض
дама Iано ينثر الطحين

Iанор (ду) {janor} سكب ، نثر ، إراقة (مصدر)
хи Iаьтта Iанор سكب الماء على الأرض

цIий Iанор إراقة الدماء

Iап-сап ца хила {jap-sap ca xila} لا حسّ ولا نفس ، هدوء تام

Iап-сап дац церан чохь يخيّم الهدوء التام عندهم

Iар (ду) {jar} مكوث ، بقاء ، إقامة (مصدر)

цигахь Iар муха дара хьан ? ؟ كيف كانت إقامتك هناك

Iаржда́ла {jarzhdala} يسودّ ، يصبح أسوداً ، يحل الظلام ، تُعتِّم

тхов Iаржбелла اسود السقف

Iай жерахь Iаржло يحل الظلام في الشتاء باكراً

Iаржъелла вайна أظلمت الدنيا ، حل الظلام

Iаржда́н {jarzhdan} يُسوِّد ، يجعله أسوداً ، يُعتِّم

месаш Iаржъян يصبغ الشعر بالصبغة السوداء

юьхь Iаржъян يُسوِّد وجهه

Iарждарг

Iарждарг (ю) -аш ю {jarzhdarg}[-ан, -ана, -о] (оьр. кровоподтёк) كدمة

Iарч 1(ду) Iаьрчаш ду {jarch}[-ан, -ана, -о] (оьр. оглобля / арбы) عريش العربة

Iарч 2 (ду) {jarch} (хьаьжкIин гIодан буьххьера хьесий) قمّة ساق الذرة التي تشبه المكنسة

Iарш (ю) {jarsh}[-ан, -ана, -о] (оьр. божий престол) عرش

Iа́са (ю) -наш ю {jа́sa}[-ан, -нна, -но] عكاز

Iаса лело يستخدم العكاز

къеначо Iаса лелайо العجوز يستخدم العكاز

Iаса

Iаспар (ду) -ш ду {jaspar}[-ан, -на, -о] (оьр. кляча) فرس هزيل أو ضعيف البنية

(кхез ю, ледара, вон говр ю)

Iаткъа {jatqa}[Iаьткъа, Iаьткъира, Iаьткъина] يعاني ، يُقاسي ، يؤثّر في

халонаш Iаткъа يعاني الصعاب

шело дегIана чIогIа Iаткъа البرد يؤثر جداً في الجسم

суна чIогIа Iаьткъира жа дажор ضايقني جداً رعي الغنم

къаьхьа ойланаш Iаьткъина أثرت فيه الأفكار المريرة

Iаткъаш долчу дешнашца дийца волавелира بدأ يتحدث بكلمات مؤثرة

Iаткъам (бу) {jatqam}[-ан, -на, -о] تأثير

Iаткъам бан يؤثّر ، يعمل تأثير

Iаткъаме {jatqame} (Iаткъаш долу) مُؤثِّر

Iаха {jaxa}[Iохy, Iаьхира, Iаьхна] يخور (للبقر ، ثور) ، يثغو (للشاة) ، يزأر ، ينهق

лом Iаьхира زأر الأسد

вир Iаьхира نهق الحمار

Iахар (ду) {jaxar} خوار ، غثاء ، زئير (مصدر)

Iа́хар (бу) -ий я Iе́харой ду {jа́xar}[-ан, -на, -о] خروف ، حمل

Iа́хардиса {jа́xardisa} (ца бехкаш бисинчу аьттах олу) يصاب بالعقم (فقط للحيوانات اللبونة)

етт Iахарбисна البقرة مصابة بالعقم

Iахка {jaxka}[Iохку, Iаьхкира, Iаьхкина] يستلقي ، يضطجع ، يرقد (فعل للجمع)

Iала {jaja}[Iаьла, Iаьлира, Iаьлна] يتكدس ، يتراكم

болх Iаьlна تراكم العمل

Ialи (ду) Ialеш ду {jaji}[-н, -на, -но, -га] غائط (في لغة الأطفال)

Ialи ала يتغوط

Ialo {jajo}[Ialадо, Ialийра, Ialийна] يكدس

ахча Ialo يكدس الأموال

Ialop (ду) {jajor} تكديس (مصدر)

Iаь (ю) -нарш ю {ja'}[-наран, -нарна, -нарo] بخار

Iаь хlотта يتلبد بالبخار

чохь Iаь хlоьттина تلبد الجو في الداخل بالبخار

Iаь

Iаьнаре дерза يتبخّر ، يتحول إلى بخار

Iаьнаре дерзо يحول إلى بخار

Iаь тоха يعرضه للبخار ، يبخّر

Iаь тохар تبخيرة

дlовше Iаьнарш أبخرة سامة

Iаьвла кхор (бу) {ja'wla kxor} (оьр. груша зимнего сорта) أجاص شتوي

Iаьвла Iаж (бу) {ja'wla jazh} تفاح شتوي

Iаьвла Iахар {ja'wla jaxar} (Iовлург) حمل ولد في أول الربيع

(Iа чекхдолуш, бlаьстенан юьххьехь бина Iахар)

Iаьмнаш (ду) {ja'mnash} Iам جمع لكلمة بحيرات ، برك

Iаьнан {ja'nan} شتوي

Iаьнан бедарш ملابس شتوية

Iаьнан зама وقت الشتاء

Iаьндий (бу) {ja'ndee} (оьр. андийцы) اسم قومية تعيش في جنوب غرب الداغستان

Iаьнжолг (ю) {ja'nzholg} (оьр. алтейный корень) نوع نبات

Iаьрби (ву,ю) -й бу {ja'rbi}[чун, -чунна, -чо] عربي ، عربية (العرب)

Iаьрбийн мотт اللغة العربية

Iаьрбийн Iалам العالم العربي

Iаьржа {ja'rzha} أسود ، مظلم

Iаьржа бlаьргаш عيون سوداء

* Iаьржа деши الذهب الأسود (بترول)

Iаьржа мур عصر مظلم

* Iаьржа нах سواد الناس ، عامة الشعب ، العامة ، العوام

* Iаьржа де يوم عصيب

* Iаьржа дог долуш ву иза هو رجل حقود (ذو قلب أسود)

* Iаьржа талу дан يحيله جحيماً

Iаьржбlаьрг 1(ю) {ja'rzhbja'rg} (оьр. чирей, фурункул) خرّاج ، دمّل

Iаьржбlаьрг 2 (ю) {ja'rzhbja'rg} (оьр. пики) (къийг) البستوني (في ورق اللعب)

Iаьржа балл (ю) {ja'rzha ball} (оьр. черника) عنب الدبّ : شجيرة ذات ثمار سوداء تشبه الكرز)

Iаьржа комар (ю) {ja'rzha komar} (оьр. горная ежевика) (куллан цlе) شجيرة العليق الجبلي

Iаьржа ун (ду) {ja'rzha un} (оьр. чума) وباء الطاعون

Iаьржа хIорд (бу) {Ja'rzha hord} البحر الأسود

Iаьржалла (ю) {ja'rzhalla} سواد

Iаьржо {ja'rzho} أسود نوعاً ما ، يميل إلى السواد

Iаьрчаш (ду) {ja'rchash} جمع لكلمة Iарч

Iаьla (бу) Iаьлий ду {ja'ja}[-н, -на, Iаьlо] نبات طفيلي طبي من فصيلة راعي الحمام

(шатайпанара гIаш долу асаран буц ю) (оьр. лопух)

Iаьla (Iаьlан орам) جذره الذي يصل طوله أحياناً إلى متر في باطن الأرض

Iаьlалг (Iаьlан гIад) ساق النبات الآنف الذكر

Iаьlна {ja'jna} Iala مأخوذ من فعل مكدس ، متراكم

Iаьlна ахчанаш أموال مكدسة

IаьIна болх عمل متراكم

Iедал 1 (ду) -ш ду {jedal}[-ан, -на, -о] حكم ، حكومة ، سلطة ، قانون ، شريعة

бусулба Iедал الحكم الإسلامي

лаккхара Iедал سلطة عليا

Iедалан мукъ زمام (دفة) الحكم

Iедал даккха يفوز بالحكم

Iедал хIотта تنشأ حكومة

Iедал хIотто يقيم حكومة

Iедалш (законаш) арахеца يسن القوانين

Iедал дохо يطيح بالحكم

Iедал ца хилар غياب السلطة ، فوضى

Iедал 2 (ду) -ш ду {jedal}[-ан, -на, -о] عادة ، تقاليد

нохчийн Iедалш العادات الشيشانية

тонка озар вон Iедал ду التدخين عادة سيئة

Iедалхо (ву) {jedalxo}[-чун, -чунна, -чо] رجل القانون

Iедаш (ду) {jedash} جمع لكلمة Iад 1, 2, 3

Iежаш (ду) {jezhash} جمع لكلمة Iаж تفاح ، شجر التفاح

Iелим-нах (бу) {jelim-nax} جمهور العلماء

Iен {jen}[Ia, Iийра, Iийна, Iийр ву] يبقى ، يمكث ، يَظل

цIахь Iе! ابق في البت

Iена {jena}[Iена, Iийнира, Iийнина] (بشكل متكرر) ينسكب ، يُراق ، يُنثَر

Iено {jeno}[Iенадо, Iенийра, Iенийна] (بشكل متكرر) يسكب ، يريق ، ينثر

хи ма Iенаде! لا تهدر الماء

Iер (ду) {jer} (مصدر) مكوث ، بقاء ، إقامة

Iер-дахар (ду) {jer-daxar} معيشة

церан Iер-дахар муха ду? ؟ كيف معيشتهم

Iеса {jesa} عاص لله ، مُخالف للدين

Iеса стаг ву иза هو إنسان عاص

Iеса нах العصاة

Iеса лела يتصرف بشكل مخالف للدين

Iесалла (ю) {jesalla} عصيان لأوامر الله ، جهالة ، ضلال

Iесаллин зама (мур) الجاهلي (العصر)الزمن

Iеткъа {jetqa}[Iеткъа, Iиткъира, Iиткъина] يعاني ، يقاسي ، يؤثّر في

Iетто {jetto}[Iеттаво, Iеттийра, Iеттийна] يتقيأ

цомгушниг Iеттаво تقيأ المريض

кийрахь мел ерг Iеттийра цо تقيأ كل ما في جوفه

цуьнан цIе хезча Iетто дог догIу сан عندما أسمع اسمه يراودني شعور بالاستفراغ

Iеттор (ду) {jettor} استفراغ (مصدر)

Iетторг (ю) {jettorg} (дарбане буц) من أنواع النباتات الطبية

Iеха (бу) Iехий ду {jeха}[-нан,-нна,-но] (оьр. полевой вьюнок) اللبلاب الحقلي (نبات متسلق)

(хьагI-буц, хIуманан гонах хьерчаш, кхуьуш йолу, шена тIехь кIайн-сирла-цIен зезагаш хуьлу, аренан асаран буц)

Iехадала {jexadala} يتلهّى ، ينخدع ، يغترّ

бер тайнигах Iехаделира تلهى الطفل بالدمية

атта Iехало иза ينخدع بسهولة

Iехалур вац хьуна иза لا تستطيع خداعه

Iехо {jexo}[Iехаво, Iехийра, Iехийна] يخدع ، يغش ، يحتال على ، يستغفل ، يغرّر

нах Iехо يخدع الناس

ахчано Iехийна иза غرّه المال

Iехийна ахча даккха يأخذ المال عن طريق الاحتيال

Iехор (ду) {jexor} خداع ، غش ، احتيال (مصدر)

Iийд* (ду) {jeed} (деза де) عيد

марханаш дастаран Iийд عيد الفطر

гIурбанан Iийд عيد الأضحى

Iийд ламаз صلاة العيد

Iийда {jeeda}[Iуьйду, Iийдира, Iийдина] يعصر ، يضغط على (بشكل متكرر)

Iийдадала {jeedadala} يعصر ، يرشح ، يتصبّب ، يسيل

Iийдар (ду) {jeedar} عصر ، ضغط على (مصدر)

Iийжа {jeezha}[Iийжа, Iийжира, Iийжина] يتحرّق ، يُلذع (نتيجة ألم) (Iовжа من)

чов Iийжаш сагатло сан يزعجني لذع الجرح

дог Iийжа сан قلبي يتحرّق

Iийжо {jeezho}[Iийжаво, Iийжийра, Iийжийна] يحرق ، يلذع (فعل تكراري من Iовжо)

бурчо мотт Iийжабо الفلفل يحرق اللسان

бIаьргаш Iийжо кIур دخان حارق للعيون

Iийша {jeesha}[Iуьйшу, Iийшира, Iийшина] يمضغ (فعل تكراري من Iовша)

сегIаз Iийша يمضغ لبان

Iибадат* (ду) -аш ду {jibadat} (Дела резаван мел деш долчу гIуллакхах Iибадат олу) عبادة

Далла Iибадат дан يعبد الله

Iилла {jilla}[Iуьллу, Iиллира, Iиллина] يستلقي ، يضطجع ، يرقد (فعل للمفرد)

меттахь Iилла يرقد في الفراش

кхаа дийнахь меттахь Iиллира дархо رقد الجريح ثلاثة أيام في الفراش

Iилма* (ду) -наш ду {jilma}[-нан, -нна, -но] علم

Iилманна тIеверза ينكب على العلم

динан Iилманаш العلوم الدينية

Iаламан Iилманаш العلوم الطبيعية

юкъараллин Iилманаш العلوم الاجتماعية (الإنسانية)

хIордан Iилманаш العلوم البحرية

малх-седанан Iилма علم الفلك

Iилманан {jilmanan} علميّ

Iилманан таллар البحث العلمي

Iилманча (ву,ю) -ш бу {jilmancha}[Iилманчин, Iилманчина, Iилманчо] عالِم (علماء)

воккха Iилманча عالم كبير

Iин (ду) Iаннаш ду {jin}[-ан, -на, -о] هاوية ، هوّة

Iинах ваха يهوي في الهاوية

Iиндагl (ду) -аш ду {jindagh}[-ан, -на, -о] ظلّ

Iиндагl дан يعطي ظلاً

Iиндагlехь في الظل

Iиндагlехь шийла хуьлу يكون الجو في الظل بارداً

Iиндагlе вала يذهب إلى ناحية الظل

Iиндагlе (Iиндагl долу) ظليل

Iиндагlе меттиг مكان ظليل

Iинцlалг (бу) -аш бу {jinc'alg}[-ан, -ана, -о] (оьр. кувырканье) شقلبة (كما في الجمباز مثلاً)

Iинцlалг баккха (оьр. кувыркаться) يتشقلب ، يقوم بشقلبة (حركة رياضية)

Iинцlалгаш ма баха لا تتشقلب

Iитта {jitta}[Iуьтту,Iиттира,Iиттина] يغرز ، يشك ، يخز ، يدس (فعل تكراري من Iотта)

мерчу пIелг ма Iитта! لا تدسّ أصبعك في أنفك

Iиттадала {jittadala}[Iиттало, Iиттаделира, Iиттаделла] يلمس ، يلامس ، يحتك ، يشك

Iоттадала فعل تكراري من

Iиттарш (ю) {jittarsh} كلمات جارحة ، تهكّمات ، استفزاز (بالكلام أو بالفعل) ، الهمز واللمز

Iиттарш ян يتكلم بكلمات جارحة ، يستفزه ، يهمزه

вовшашна Iиттарш ма е! لا تتهكموا على بعض ، لا يلمز بعضكم بعضاً

Iов (ю) Iаьвнаш ю {jaw}[Iаьвнан, Iаьвнна, Iаьвно] (оьр. рыбья икра) كافيار

Iовда {jawda}[Iаьвда, Iаьвдира, Iаьвдина] يعصر ، يضغط على

лимон Iовда يعصر الليمون

йиттина хIуманаш Iовда يعصر الغسيل

Iовдал (ву,ю) -ш бу {jawdal}[-ан, -на, -о] مجنون ، أحمق

Iовдал стаг إنسان مجنون

Iовдалчо а дийр дац ахь динарг حتى المجنون لا يفعل فعلتك

Iовдал вала يُجنّ

Iовдал лела يتحامق

Iовдал хIума дан يقوم بحماقة

вехккал Iовдал ву مجنون جداً لدرجة يجب أن يقيّد

Iовдалалла {jawdalalla} جنون ، حماقة

Iовдар (ду) {jawdar} عصر ، ضغط على (مصدر)

Iовжа {jawzha }[Iаьвжа, Iаьвжира, Iаьвжина] يتحرّق (نتيجة ألم)

Iовжаме дешнаш كلمات لاذعة أو جارحة

Iовжо {jawzho}[Iовжаво, Iовжийра, Iовжийна] يحرق ، يلذع ، يسبب ألم حارق

туьхо чов Iовжийра сан الملح حرق جرحي

бурчо мотт Iовжабо الفلفل يحرق اللسان

дог Iовжийра сан تمزق قلبي ، تحرق قلبي

Iовлург (бу) -аш ду {jawlurg} (Iаьвла Iахар) حمل ولد في أول الربيع

Iовраш (ю) {jawrash} سيول (نتيجة الأمطار أو ذوبان الثلوج)

Iовша {jawsha}[Iовшу, Iаьвшира, Iаьвшина] يمضغ

жижиг Iовша يمضغ اللحم

мотт Iовша (أثناء المضغ) يعض لسانه

Iовшадала {jawshadala}[Iовшало, Iаьвшаделира, Iаьвшаделла] يُمْضَغ

Iовшар (ду) {jawshar} مضغ (مصدر)

Iодан {jodan} خاص بالقوس

Iодан зIе (зIенар) وتر القوس

Iодикайойла {jodikayoila} (Iадикайойла) طاب مقامك ، تصبح على خير

Iожа {jozha} (оьр. буланый) كُميْت ،كستنائي فاتح ، أشقر فاتح . حصان لون جسمه أشقر فاتح ولون شعر رقبته وذيله أسود (خاص بالخيل)

(Iаьржа кхес-цIога долчу, говран сирла-можа бос бу)

Iожа говр حصان كميت

Iожалла (ю) {jozhalla} الأجل (انقضاء العمر) ، منية

Iожалла тIехIотта يحين الأجل

Iонжар (ду) -ш ду {jonzhar}[-ан, -на, -о] (оьр. селезёнка) طحال (تشريح)

Iонтlаз (ю)-аш ю {jont'az}[-ан,-на,-о,-е] (оьр. девясил лекарственный) نبات طبي طويل الساق

(деха гIад долу дарбанан буц)

Iорадаккха {jora dakkxa} يكشف ، يَفضح (فعل للمفرد)

Iорадала {jora dala} (гучудала) ينكشف ، يُفضَح (فعل للمفرد)

Iосум (ду) -аш ду {josum} (Туркойн шира дешин ахча) ليرة ذهب عثماني ، ليرة رشادي

Iотта {jotta}[Iутту, Iоьттира, Iоьттина] يخز ، يغرز ، يشك ، يدس ، يغمس ، يلمس

хи чу пIелг Iотта يغمس إصبعه في الماء

урс Iотта يخزه بالسكين

маха lотта يشك بالإبرة

гlаж лаьттах lотта يغرز العصا في الأرض

цунах куьг ма lотталахь! لا تلمسه

lоттабаккхам (бу) {jottabakkxam} عتاب ، معاتبة

lоттадала {jottadala} يلمس ، يلامس ، يحتك . يشك ، ينغرز ، يخص ب ، يتعلق ب

сох lотта ма лолахь! إياك أن تلمسني

маха lоттабелира сох شكتني الإبرة

сох lотталуш хIумма а элирий цара هل قالوا أي شيء يمت إلي بصلة

lоттар (ю) {jottar} وخز ، لمس ، دس ،كلمة جارحة ، تهكّم

lоттар ян يتفوه بكلمة جارحة ، يتهكم عليه

lоьlарг (ю) {joejarg} (вид лопуха, бецан цIе) نبات طفيلي من فصيلة راعي الحمام

lу (ву,ю) -й бу {ju}[-ънан, -ънна, -ъно, -ъне] راع

lуьно жа дажадо الراعي يرعى الغنم

lузара {juzara} (лерг хадийнарг) أصلم (المقطوع الأذن)

lуналла (ду) {junalla} رعاية ، عناية

lуналла дан يعتني ، يرعى

нанас шен берашна lуналла до الأم ترعى أولادها

lункар 1 {junkar} (оьр. кувырком) رأساً على عقب ، على رأسه

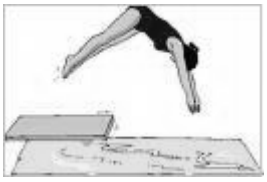
lункар дерзо يقلب رأساً على عقب

lункар ирх олла يعلق (شيئاً) بحيث يكون رأسه إلى الأسفل

lункар вуьйжира иза وقع على رأسه

хичу lункар эккха يغطس ، يقفز في الماء على رأسه ، يغوص برأسه في الماء

хичу lункар эккхар غطس (رياضة)

хичу lункар эккхар

lункар 2 {junkar} (оьр. крутой) شديد أو قائم الانحدار

lункара берд جُرف شديد الانحدار

lункархlотта {junkar hotta} يقف على يديه بحيث تكون ساقاه في الهواء (مثلاً في رياضة الجمباز)

lуьйкъе (ю) {jieqe}[-нан, -нна, -но] سحور ، وقت السحور

lуьйкъанна гlатта يقوم للسحور

lуьйкъанна яахlума яа يتسحّر ، يتناول طعام السحور

lуьйранна {jieranna} صباحاً ، في الصباح

lуьйранна дуьйна منذ الصباح

lуьйранна дуьйна сарралц من الصباح إلى المساء

тахана lуьйранна صباح اليوم ، هذا الصباح

кхана lуьйранна غداً صباحاً

lуьйре (ю) -наш ю {jiere}[-нан, -нна, -но] صباح

lуьйре хила ينبلج الصباح

lуьйренан хан وقت الصباح

lуьйре дика ян يلقي التحية الصباحية

lуьйре дика хуьлда хьан طاب صباحك ، صباح الخير

диканца вахийла хьо (رد على الجملة السابقة) (صباح النور) عشت بخير : تقابل

lуьйре суьйренал беркате ю (مثل) الصباح أكثر بركة من المساء

lуьп (ду) -аш ду {juep}[-ан, -ана, -о] (оьр. отрыжка) جشأة

lуьп даккха يَتجَشّأ

lуьрг (ду) -аш ду {juerg}[-ан, -ана, -о] ثقب ، فتحة

нelаран lуьрг ثقب الباب

меран lуьргаш منخرا الأنف

lуьрг даккха يثقب ، يعمل فتحة

lуьрг дала ينثقب

lуьрг дladукъа يسد الثقب أو الفتحة

берзан lуьрг جحر الذئب

lуьрре {juerre} باكراً في الصباح

кхана lуьрре غداً في الصباح الباكر

lуьрре хьалагlатта (хьалххе хьалагlатта) ينهض باكراً في الصباح

lуьla (ю) -наш ю {jueja}[-нан, -нна, -но] (гlулган агlо) أحد جوانب الكعب

къаьмний шайн лаамаллин бакъо حق الشعوب في تقرير مصيرها

лааме {laame} مستقل ، ذاتي ، قائم بذاته

лааме пачхьалкх دولة مستقلة

лааме билгалдош (оьр. независимое прилагательное) (نحو) صفة مستقلة

лаамза {laamza} غير مستقل ، تابع ، متعلق ب . بغير إرادته

лаамза пачхьалкх دولة تابعة (غير مستقلة)

лаамза билгалдош (оьр. зависимое прилагательное) (نحو) صفة تابعة

лаамза делира цуьнгара и дешнаш صدرت منه هذه الكلمات بغير إرادته

лаар (ду) {laar}[-ан, -на, -о] (مصدر) تمنّي ، رغبة ، مشيئة

хьуна лаарх пайда бац لا فائدة من رغبتك

лааран саттам (نحو) صيغة التمنّي

лаба (ю) -наш ю {laba} سقيفة ، ظله (للسقف ، للباب ، للشباك) . امتداد للقبعة لوقاية الوجه من الشمس . برنيطة لها حافة (نوع قبعة)

[-нан, -нна, -но] (оьр. козырёк)

лаба йолу куй قبعة ذات امتداد

лаба а (лаба йолу куй а) тиллина مرتدياً البرنيطة

бlаьргашна тlехула лаба еш куьг лаца يضع كفه على جبينه (بسبب أشعة الشمس مثلا)

лаг 1 (ду) легаш ду {lag}[логан, логана, лого, логе] عنق ، الجزء الأمامي للرقبة ، حلق

легаш лазар ألم الحلق

легаш дакъаделла ду сан أشعر بجفاف في حلقي

легаш лаца يمسك عنقه ، يأخذ بخنّاقه

легаш lовда يضغط على عنقه ، يخنق

логгец гlамарла волла يدفن في الرمل حتى عنقه

легашкара аз (علم اللغة) صوت حلقيّ

легашка хlотта ب يغصّ

логгехь йиса يغصّ (ينحشر) في حلقه

лаба

легашка шад хlотта يصاب بحشرجة ، يصاب بغصّة

* логах тоххал (хьаккхал) (مصطلح يستعمل للأطعمة) قليل جداً لا يكاد يملأ البلعوم

лаг 2 (ду) легнаш ду {lag}[леган, дегана, лего] نواة ، عجمة . ضبّة ، لسان المغلاق

хьечан лаг نواة الخوخ

лаг 3 (ду) легнаш ду {lag}[леган, дегана, лего] (оьр. курок) زند ، الدّيك (في السلاح)

лаг (зlок) дула يرفع الزند أو يردّ الدّيك استعداداً للرمي ، يعبئ السلاح

лаг (зlок) оза (يطلق النار) يطلق الزند ، يقدح زند السلاح

тапчин лаг زند المسدس

лагерь* {lager} (туп 2) معسكر

лагжайна (ду) {lagzhaina}(йола коча уллуш хилла дашо хlума) قلادة ذهبية

лагlдала {laghdala}[лагlло, лагlделла] يبطؤ ، يتباطأ . ينخفض ، ينحسر . يخفّ ، يهدأ ، يسكن

хи лагlделла انخفض منسوب النهر

болар лагlделира церан تباطأت مشيتهم

йовхо лагlъелла خفت حرارة الجو

гIовгIа лагIъелла خفّت الضوضاء

лагIдан {laghdan} (оьр. замедлить) يخفف (السرعة) ، يبطّئ ، يخفّض ، يهدّئ ، يسكن

болар лагIдан يبطّئ المشية

ладала {ladala}[лало, ладелира, ладелла] يستطيع أن (يتحمل ، يحتمل ، يطيق)

соьга лалур дац хIара لن أستطيع أن أحتمل هذا

ладам (бу) -аш бу {ladam}[-ан, -на, -о] (маьIна ду, механна ю) أهمية ، اعتبار

ладам болуш {ladam bolush} بصورة مهمة ، بصورة محسوسة ، من المهم ، بدرجة كبيرة

хьуна и хаар ладам болуш ду من المهم أن تعرف هذا

ладам боцуш {ladam bocush} عديم أو قليل الأهميّة ، بدرجة طفيفة

ладаме {ladame} مهم ، معتبر

ладаме гIуллакх أمر أو مسألة مهمة

ладар (ду) -ш ду {ladar}[-ан, -на, -о] نضح ، تسرب ، رشح (من السقف)

тховх ладар оьху السقف يرشح

ладийгIа {ladeegha} ينصت ، يستمع (بشكل متكرر) . يتصنّت على يأمل ب ، يتكل على ، يعتمد على ، ينتظر

иллешка ладийгIа يستمع للأغاني

цуьнга ла а ца дуьйгIуш айхьа де иза! افعل ذلك بنفسك ولا تنتظر قيامه به

хьоьга ладуьйгIуш Iийр ву со سوف أنتظرك ، سوف أكون في انتظارك

телефончухула цхьаьнга ладийгIа يتصنت عبر الهاتف على أحد ما

ладогIа {ladogha}[ладугIу, ладуьйгIира, ладоьгIна] ينصت ، يسمع ل ، يستمع . يطيع

со хьоьга ладугIуш ву أنا منصت لك

ладогIа! اسمع

хьехаме ладугIу цо (ينتصح) هو يسمع النصيحة

дика ладогIалаш ас бохучуьнга! استمعوا لما أقوله جيداً

ладугIуш ву! (هالو)، تقال عند رفع سماعة الهاتف

дега-нене ладугIу ас أنا أطيع والداي

ахь соьга ла хIунда ца дугIу? ؟ لماذا لا تطيعني

хьоьга ладугIург верг вац иза هو ليس من الصنف الذي قد يطيعك

лаг 3

ладогIар (ду) {ladoghar} إصغاء ، استماع ، طاعة (مصدر)

ладогIийта {ladogheeta}[ладугIуьйту, ладогIийтира, ладогIийтина] يجعله (ينصت ، يستمع)

ладогIархо (ву,ю) {ladogharxo } مستمع

хьоме ладогIархой! أيها المستمعون الأعزاء

лаза {laza}[лозу, лезира, лезна] أوجع ، آلم ، يشعر بألم

хIун лозу хьан? ؟ ماذا يؤلمك

сан корта лозу رأسي يؤلمني

лозу меттиг мичахь ю? ؟ أين مكان الألم

лазадайта {lazadaita} يجعله (يوجع ، يؤلم ، يؤذي)

ас цаьрга хьо лазавойтур вац لن أدعهم يوجعوك

лазадаккха {lazadakkха} يسبب ألماً ، يسبب وجعاً (فعل للمفرد)

гIовгIано корта лазабаьккхина сан الضوضاء سببت لي صداعاً

лазадала {lazadala} يبدأ الألم ، يبدأ الوجع

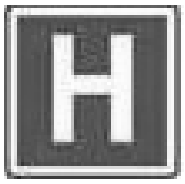
сан корта лазабаьлла بدأ رأسي يؤلمني

лазам (бу) {lazam}[-ан, -на, -о] ما يعتصر في القلب

сайн деган лазам дlахаийтира ас цуьнга أفصحت له عمّا يعتصر في قلبي

лазаме хаттар {lazame xattar}(оьр. больной вопрос) مشكلة ملحّة

лазар (ду) -ш ду {lazar}[-ан, -на, -о] ألم ، وجع

корта лазар ألم الرأس ، صداع

цергийн лазар ألم الأسنان

чlогlа лазар ألم حادّ

лазарш денна чlагlлуш ду الآلام تشتد كل يوم

* лазарш (бер дале догlу лазарш) (الطّلق) آلام الولادة лазартни

лазартни (ю) лазартнеш ю {lazartni}[-н, -на, -но, -га] مستشفى ، مشفى

лазартнехь (больницехь) болх беш ву иза هو يعمل في المستشفى

лазархо (ву,ю) {lazarxo}[-чун, -чунна, -чо] مريض ، متوجّع

лазо {lazo}[лазадо, лазийра, лазийна] يوجع ، يؤلم ، يؤذي ، يصاب ب

ас лазор ву хьо سوف أوجعك

маха lоьттича чlогlа лазаво со وخز الإبرة يؤلمني جداً

уьрсо лазор ву хьо السكين سوف تؤذيك

хьайн лаза ма велахь! لا تؤذي نفسك

корта лазийна цуьнан أصيب رأسه ، تأذّى رأسه

лазийнарш лазартне бигира أخذوا المصابين إلى المستشفى

лазош тоха يضرب بشكل موجع

лай (ву) -ш бу {lai}[-н, -на, -но, -га] (оьр. раб) عبد ، رقيق

лай хила يستعبد ، يسترقّ ، يصبح عبداً

лай ван يستعبد ، يجعله عبداً

лайш бацабен дlахlоттам نظام الرقّ

Делан лайш ду вай نحن عباد الله

лайн {lain} ثلجيّ

лайн мижаргех ловза يلعب بكرات الثلج лайн чим

лайн барз كثيب ثلجي

лайн аьзни {lain ázni} (оьр. снегурочка) فتاة الثلج (في الأساطير)

лайн баба {lain baba} (оьр. снежная баба) امرأة الثلج (يصنعها الأطفال من الثلج)

лайн дада {lain dada} (ghura-dada) رجل الثلج (يصنعه الأطفال من الثلج)

лайн зезаг {lain zezag} (оьр. подснёжник) زهرة اللبن الثلجيّة

лайн хьоза {lain xhoza} (оьр. снегирь) عصفور مغرد يسمى الدِّغناش

лайн чим {lain chim} نُدفة الثلج

лайта {laita}[лойту,лайтира, лайтина] يجعله (يتحمل ، يحتمل)

лакха 1{lakxa}[локху, лекхира, лекхна] يعزف (على آلة موسيقية)

пондар лакха يعزف الأكورديون

пондар лакха хаьий хьуна? ؟ هل تجيد العزف على الأكورديون

лакха 2 {lakxa} إلى الأعلى ، إلى فوق .سابقة تأتي مع بعض الأفعال لإعطائها معنى إلى الأعلى

лакхадаккха {lakxadakkxa} يرقّي ، يرفّع (في درجة أو وظيفة) . يزيد ، يرفع (فعل للمفرد)

даржехь лакхаваккха يرقّيه في الدرجة

мах лакхабаккха يرفع السعر

лакхадаккхар (ду) {lakxadakkxar} ترقية ، ترفيع . رفع (مصدر من فعل лакхадаккха)

лакхадала {lakxadala} يستطيع أن يعزف

тахана пондар лакхалур бац соьга لا أستطيع أن أعزف على الأكورديون اليوم

лакхадала {lakxadala} يترقّى (منصب) ، يرتفع ، يزداد ، يرتقي ، يصعد ، يعتلي ، يكبر (فعل للمفرد)

гӏуллакхехь лакхавелира иза ترقّى في وظيفته

цуьнан мах лакхабаьлла ارتفع سعره

цуьнан кӏант лакхаваьлла طال ابنه

лакхадаха {lakxadaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل лакхадаккха

лакхадовла {lakxadawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل лакхадала

лакхар (ду) {lakxar} عزف (مصدر)

зурма лакхар العزف على المزمار

лакхара {lakxara} علوي ، من أعلى ، الأعلى (عكس лахара)

лакхара гӏатт (оьр. этаж) الطابق العلوي

лакхара дарж (درجة علمية مثلاً) الدرجة العليا

лакхара тӏегӏа الدرجة العليا

лакхара суд المحكمة العليا

эскаран лакхара хьаьакам القائد الأعلى للجيش

лакхара чин (дарж) رتبة عالية

лакхара хьаькамаш كبار المسؤولين

лакхара лахенга кхаччалц من أعلى إلى الأسفل

лакхара охьа من فوق إلى تحت

мел лакхара а على الأكثر

лакхара мочхал (ду) {lakxara mochxal} (оьр. верхняя челюсть) الفكّ العلوي

лакхахула {lakxaxula} من فوق

лакхахь {lakxaxh} في الأعلى ، فوق

лакхахьа {lakxaxha} إلى الأعلى ، باتجاه الأعلى

лакхе (ю) -наш ю {lakxe} قمّة (قمم) ، ذروة ، رأس . ارتفاع ، علوّ ، الجزء العلوي (عكس лахе)

[-нан, -нна, -но]

хин лакхе أعالي النهر

лаьмнийн лакхенаш قمم (أعالي) الجبال

лакхе (лекхалла) юста يقيس الارتفاع

лакхе схьалаца يحتل مرتفعاً

* лакхе шегахь латто يحتفظ بالبطولة

* лакхе яккха (оьр. занять главенствующее положение) يفوز بالبطولة

лакхийта {lakxeeta}[локхуьйту, лакхийтира, лакхийтина] يجعله يعزف

лакъа {laqa} ينضب ، ينفد ، يتوقف عن إدرار الحليب . يتوقف عن وضع البيض (للدجاج مثلاً)
[лекъа, лекъира, лекъна]
гIу чуьра хи лекъна نضب ماء البئر
етт лекъна توقفت البقرة عن إدرار الحليب
* лекъаш дина хIоа آخر بيضة تبيضها الدجاجة

лакъо {laqo}[лакъадо, лакъийра, лакъийна] يجعله ينضب ، يُنضب
гIу лакъо ينضب البئر
хиш лакъо يجعل المياه تنضب

лала {lala}[лела, лелира, лелина] ينصهر ، يذوب
эчиг лелина انصهر الحديد
даьтта лелина ذابت السمنة

лаладайта {laladaita} يجعله يصهر

лалам (бу) -аш бу {lalam}[-ан, -на, -о] (оьр. тесьма, лямка) رباط ، شريط

лалар (ду) {lalar}[-ан, -на, -о] انصهار (مصدر)

лаларш (ду) {lalarsh} جمع لكلمة лол

лалийта {laleeta }[лолуьйту, лалийтира, лалийтина] يجعله (ينصهر ، يذوب)

лалла {lalla }[лоллу, лаьллина] يسوق ، يسيِّر (للماشية ، للدّواب) (فعل للمفرد) . يطرد (لفظ مجازي)
говр божал чу лалла يسوق الحصان إلى الإسطبل

лаллийта {lalleeta}[лоллуьйту, лаллийтина] يجعله (يسوق (للماشية) ، يطرد) (فعل للمفرد)

лало {lalo}[лаладо, лалийра, лалийна] يصهر ، يُذوِّب ، يُسيِّح
эчиг лало يصهر الحديد

лалор (ду) {lalor} صهر (مصدر)

лалуш доцу {lalush docu} غير محتمل ، لا يطاق
лалуш доцу лазар ألم غير محتمل

лам (бу) лаьмнаш ду {lam}[ламанан, ламанна, ламано, ламане] جبل
лам тIе вала يصعد الجبل ، يتسلق الجبل
ламанан бохь قمة (ذروة) الجبل
лаьмний̆н рагI ظهر الجبال
ламанан дукъ ظهر الجبل
ламчохь في الجبل
лам леттор انفجار (ثوران) البركان
лома ваха يذهب إلى الجبل
ломахь вехаш ву иза هو يعيش في الجبل
лаьмний̆н лакхенаш قمم الجبال
сихалло са даьккхина , собаро лам баьккхина (مثل) العجلة أزهقت الروح والصبر أزاح الجبل

лама {lama} (кхана лийча) بعد غد
лама дуьйна من بعد غد

ламаз (ду) -аш ду {lamaz}[-ан, -на, -о] صلاة

lуьйр-ламаз صلاة الفجر

делкъ-ламаз صلاة الظهر

малхбуз-ламаз صلاة العصر

маьркlаж-ламаз صلاة المغرب

пхьуьйр-ламаз صلاة العشاء

ламаз дехка يدخل في الصلاة ، يقيم الصلاة

ламаз дан يصلي ، يؤدي الصلاة

ламаз эца يتوضأ

ламаз эцар الوضوء

лами

ламеш

ламаз карахь ду сан أنا متوضئ

ламаз карарадала ينتقض الوضوء

ламаз карарадер ду хьан سوف ينتقض وضوئك

ламаз тила يفوت وقت الصلاة

ламаз доха ينقض وضوئه ، تنقض صلاته

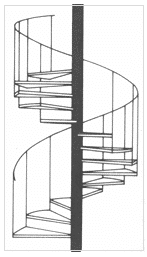
ламазна дlахlотта يقف للصلاة

ламаз диса (оьр. быть в периоде менструации) تحيض

ламаз дисар (оьр. менструация) الحيض

ламаз дисна цуьнан هي حاضت ، هي حائض

ламазна цlанъяла (تستعمل للنساء فقط) تطهر للصلاة

хьийзина ламеш

ламанхо (ву,ю) {lamanxo}[-чун, -чунна, -чо] جبليّ ، جبليون (أحد سكان الجبال)

ламаро (ву,ю) {lamaro}[-чун, -чунна, -чо] يعيش في المدن ولكنه في الأصل من الجبال

ламаст (ду) -аш ду {lamast}[-ан, -ана, -о] (lедал 2 , lадат) تقليد

лами (бу) ламеш ду {lami}[-н, -на, -но, -га] سلّم ، درج

лами тlевала يصعد السلم ، يرتقي الدرج

лами билла ينصب السلم

муьшан лами سلم من الحبال

хьийзина ламеш درج حلزوني

шалха-лами (оьр. лестница-стремянка) سلّم نقالي بركيزة ، سيبة

ламийн чоь (ю) {lameen choe} (оьр. лестничая клетка) بيت الدرج ، بيت السلم

ламмалц {lammalc} لغاية بعد غد

лан (ду) ленаш ду {lan}[ленан, -на, ленo] (оьр. подкова) حدوة ، نعل الحصان

лан тоха ينعل ، يُركّب حدوة

лан

лан {lan}[лов, лайра, лайна, ловр ду] يتحمل ، يحتمل ، يطيق

лазар лан يتحمل الألم

дукха халонаш лайна цо هو تحمل الكثير من الصعاب

* Дала муха лов-те? سبحان الله ، كيف يصبر الله على هذا ؟

ланга {langa} يلقي الكعاب إلى فوق (في لعبة الكعاب) أو يلقي قطعة نقدية إلى فوق أثناء اللعب

[лонгу, лаьнгира, лаьнгина] (хьалакхоссар – ахчанах я гlулгех ловзучу хенахь)

лап-аьлла {lap-a'lla} بشكل مفاجئ ولامع

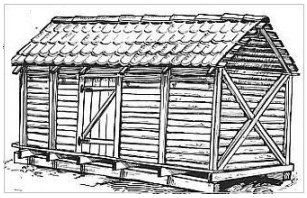
лап-аьлла цIе летира هبّت النار فجأة

лапа (ю) -наш ю {lapa}[-нан, -нна, -но] (аьчган ког бу) قائمة حديدية

лаппаг (ду) -аш ду {lappag} (оьр. дикая вишня, куллан тайпа) شجيرة الكرز البري

лаппагIа (ю) -наш ю {lappagha}[лаппагIин, лаппагIина, -но] كوخ

(доккха доцу ледара цIа) (оьр. лачуга)

лаппагIа

лар (ю) -аш ю {lar}[лоран, лорана, лоро] (оьр. след) أثر

коган лар أثر القدم

лар талла يقص الأثر

лар каро يجد الأثر

лорах тила يفقد الأثر

лорах ваха يتبع الأثر

лар йита يترك أثراً

лар яйа يزيل الأثر

* кхин сан лар йогIур яц шуьга لن يأتي إليكم أثري بعد الآن

цхьа а лар йоцуш вайна иза ضاع بدون أي أثر

лартIе дан يصبح طبيعياً ، يستعيد سلوكه الطبيعيّ

лартIе дало يرجعه إلى مساره الطبيعي ، يرجعه إلى طوره

и стаг шен лартIехь вац هذا الشخص غير طبيعي

лартIера вала يخرج عن طوره

лартIехь вуй хьо ? ؟ هل أنت طبيعي (سلوكاً أو تفكيراً)

* лар йоха يفقد السيطرة على أعصابه ، يضطرب

* цхьа а лар йоцуг ду-кх ахь дуьйцург ما تتكلم به ليس له أي معنى

* лартIехь доцург ма дийца! لا تتكلم بما هو غير لائق

лар

лар (ду) {lar} تحمّل ، احتمال (مصدر)

лазарш лар хала ду من الصعب تحمل الآلام

лара 1(ю) -наш ю {lara}[-нан, -нна, -но] 1- إحدى درجات السلّم 2-إحدى قواعد المهد

ламин ларанаш (тIerIанаш) (оьр. ступень лестницы) درجات السلم

аганан лара (оьр. овальные полозья люльки) قاعدة المهد المقوّسة

хьеран беран лара (оьр. лопасть мельничного колеса) إحدى شفرات عجلة المطحنة

лара 2 {lara}[лору, лерира, лерина] يحسب ، يعدّ ، يحصي . يعتبر ، يُعتبر . يخصّص

итт тIе кхаччалц лара (дагардан) يعدّ حتى العشرة

и лоруш дац هذا غير محسوب

де-буьйса ца лоруш لا يحسب حساب ليل أو نهار

шело-йовхо ца лоруш غير مكترث لبرد أو قيظ

аса уггара дика яздархойх лору иза أعتبره من أفضل الكتّاب

лара 3 {lara}[лору, лерира, лерина] يحترم ، يجل ، يكرم ، يعتبر

баккхий нах лара беза вай يجب أن نحترم كبار السن

наха лоруш стаг ву иза هو رجل محترم من قبل الناس

ларадала {laradala} 1- يستطيع أن (يعدّ ، يحصي ، يعتبر) 2- يقدر على (مجاراة)

цуьнца ларалур вац хьо لن تقدر على مجاراته

балхаца ларалой шу? ؟ هل تقدرون على العمل

дика ларавелира со цуьнца قدرت عليه بشكل جيد

ларам (бу) -аш бу {laram} حساب ، نتيجة ، إحصاء ، احترام

харжамхойн ларамшка хьаьжжина حسب نتائج الناخبين

ларамза {laramza} (оьр. случайно) صدفة ، بدون قصد ، عفوياً ، لا شعورياً

ларамза соьга хьаьжира иза نظر إلي عفوياً

иза ларамза ца хилла لم يحدث هذا صدفة

ларар (ду) {larar} حساب ، إحصاء ، احترام ، إكرام (مصدر)

бахархой ларар إحصاء السكان

баккхий нах ларар احترام كبار السن

ларга {larga }[лоргу, лергира, лергина] يجزّ ، يقصّ (الصوف) . يحلق الشعر (مجازاً)

уьстагI ларга يجزّ صوف النعجة

корта ларга يحلق شعر الرأس

ларгийта {largeeta}[лоргуьйту, ларгийтира, ларгийтина] يجعله يجزّ الصوف. يجعله يحلق الشعر

лард (ю) -аш ю {lard}[-ан, -ана, -о] (бух) 1- أساس ، قاعدة 2- جذر ، أصل (نحو)

лард йогIа يضع أساساً

дешан лард (нохчийн мотт) جذر الكلمة

собар толаман лард ю (мисал) الصبر أساس النصر

лардайта {lardaita} يجعله (يحافظ على ، يحفظ ، يعتني ب ، يحرس ، يدافع عن)

лардала {lardala}[ларло, ларделира, ларделла] يحترس ، يتّقي ، يتجنب ، ينتبه ، يحذر

шелонах ларло (Iалашло) иза يحترس من البرد

ларло! حذار ، انتبه

ларлуш хила يكون (حذراً ، منتبهاً)

массо а хIуманах ларлуш ву иза هو حذر من كل شيء

ларлуш хила (хилалахь)! كن حذراً

ларлуш хьажа! ينظر بحذر

лардалар (ду) {lardalar} احتراس ، اتقاء ، تجنّب ، انتباه ، حذر (مصدر)

ларвалар зене дац الاحتراس لا يضر

лардан {lardan} يحافظ على ، يعتني ب ، يحفظ ، يحرس ، يقي ، يدافع عن

могушалла ларъян (Iалашъян) يحافظ على الصحّة

хьайн дегI ларде! احفظ جسمك

туька ларъян يحرس الدّكان

даймохк ларбан يدافع عن الوطن

шен бакъонаш ларъян يدافع عن حقوقه

Дала ларвойла хьох ليحفظني (ليحفظنا) الله منك

* Дала ларвойла ليحفظنا الله

лардар (ду) {lardar} محافظة على ، حفظ ، اعتناء ب ، حراسة ، صون ، دفاع عن (مصدر)

беш ларъяр حراسة البستان

ларма (ю){larma} (оьр. помещение для пленников, его называли ор) حفرة كان يحفظ فيها الأسرى

ларо {laro}[ларадо, ларийра, ларийна] يقدر على (مجاراة)

цуьнца ларор вац хьо لن تقدر على مجاراته

лартоллу жlаьла (ду) {lartollu zhja'la} كلب أثر

лартlехьдоцу {lart'exhdocu} غير طبيعي ، غير سوي ، غير لائق

лартlехьдоцу хlума شيء غير طبيعي أو سوي

лартlехьдоцург ма леладе! لا يصدرن منك تصرف منتقد

лартlехьвоцу стаг شخص غير سوي (غير طبيعي)

лархо (ву,ю) {larxo}[-чун, -чунна, -чо] (лар толлург) قصّاص أثر

ларча (ю) -наш ю {larcha}[ларчин,ларчина,-но] (оьр. сверток) رزمة ، صرّة . طرد بريدي

ласа {lasa}[лосу, лесира, лаьсна] 1- ينخُل ، يغربل 2- يمخض

дама ласа ينخل الطحين

дама ласар نخل الطحين

куьйра ласа يمخض اللبن

лаьсна дама طحين منخّل

ласадала {lasadala} 1- يستطيع أن ينخل ، يتنخّل ، يتغربل 2- يستطيع أن يمخض ، يتمخّض

ласта {lasta}[леста, лестира, лестина] يميل ، يهتزّ ، يتمايل ، يتأرجح . يميل إلى

лами лесташ бу السلم يهتز

малх делкъангхьа лестина مالت الشمس إلى الظهيرة

ласто {lasto}[ластадо, ластийра, ластийна] يرجّ ، يهزّ . يزعزع . يلوّح ب ، يرفرف

куьг ласто يلوح بيده

корта ласто يهز رأسه

дитт ласто يهز الشجرة

ласттийна тlара тоха يصفع بشدة

ласттийна дlакхосса يرمي بيده بكل ما أوتيت من قوّة

тlемаш ласто يرفرف بجناحيه

ларча

ластор (ду) {lastor} رجّ ، هزّ ، هزهزة ، تلويح ، رفرفة ، زعزعة (مصدر)

лата {lata}[лета, летира, летта] 1- يصارع ، يبارز ، ينازل ، يتعارك ، يتضارب ، يقاتل2- ينبح 3- يشتعل ، يتّقد ، يضطرم ، يتوقّد 4- يعلق ب ، يلصق ب ، يلتصق ب ، يلتحم ب5- يؤثّر في ، يعمل عمله 6- يدور ، يعمل (محرك) 7- يميل إلى ، ينزع إلى

сох летий хьо? هل تصارعني ؟

сох лата цхьа а вуй? هل من مبارز لي ؟

бераш вовшах летира تعارك الأولاد

жlаьла летира نبح الكلب

пеш летира اشتعلت المدفأة

цlе летта اشتعلت النار

кийрахь цlе летта сан اشتعلت النار في صدري

бер шен ненах летта дlадижира نام الطفل ملتصقاً بأمّه

хlоа ца лета цунах لا يؤثر فيه الرصاص

мотор дика леташ яц لا يشتغل المحرك بشكل جيد

дог ца лета сан цунах قلبي لا يميل له

латадайта {latadaita} يجعله (يشعل ، يوقد ، يلصق ، يلحم ، يدير ، يشغّل)

латадала {latadala} يستطيع أن (يصارع ، يبارز ، يقاتل . يشعل ، يوقد ، يدير ، يلصق ، يلحم)

латар (ду) {latar} تعارك ، تضارب ، منازلة ، نباح ، اشتعال ، التصاق ، نفاذ ، احتراق (مصدر)

ондалла латар مصارعة

латийта {lateeta}[лотуьйту, латийтира, латийтина] يجعله (يقاتل ، يصارع ، يشتعل ، يلصق)

латархо (ву) {latarxo}[-чун, -чунна, -чо] مصارع

латарш (ду) {latarsh} مبارزات ، منازلات

латкъа {latqa}[леткъа, леткъира, леткъина] (далхо) يشكو ، يشتكي ، يتظلم

латкъам (бу) -аш бу {latqam}[-ан, -на, -о] (оьр. жалоба) شكوى ، شكاية ، مظلمة

лато {lato} 1- يشعل ، يوقد ، يضرم 2- يلصق ، يلحم ، يرقّع 3- يدير ، يشغّل ، يشعل (محرك)

[латадо, латийра, латийна]

пеш лато يشعل المدفأة

чиркх лато يشعل الضوء

цlapo бен цle латор яц لا يشعل النار إلا النار

пена тle кехат лато يلصق ورقة على الحائط

йома лато رقع ، وضع رقعة

эчиг лато لحم الحديد

мотор лато يدير المحرك

* тlapa ласто يكيل صفعة

латта 1 (ду) -наш ду {latta} الأرض ، الكرة الأرضية . اليابسة ، بر . قطعة أرض

латта аха يحرث (يفلح) الأرض

латта ахка يحفر الأرض

латтаохкург حفّارة

латта нисдан يسوي (يمهّد) الأرض

стиглан а, лаьттан а юккъехь بين السماء والأرض

лаьттан сема محور الأرض

лаьтта бухарниг ما في جوف الأرض

лаьтта бухара хиш مياه جوفية

лаьтта тlехуларниг ما فوق سطح الأرض

лаьтта тlехулара хиш مياه سطحية

лаьттах дола يدخل في الأرض

лаьттах долла يدفن في الأرض

лаьттах кхета يقع على الأرض ، يرتطم بالأرض

лаьтта досса ينزل (يهبط) على الأرض

лаьтта охьахаа يجلس على الأرض

латта гучудели ظهرت اليابسة

дlатесна латтанаш أراضي بور

латта (меттиг) эцна цара اشتروا قطعة أرض

лаьттан тIера дайа يمحيه من على وجه الأرض

лаьттаца дIашарданн يسوّي به الأرض

латта 2 (ду) -ш ду {latta}[лаьттан, лаьттана, лаьттo] تراب ، تربة

латта тIехьакха يهيل عليه التراب

хIара дика латта ду هذه تربة جيدة

латта тоденн молханаш أسمدة (لتحسين التربة)

латта 3 {latta}[лаьтта, лаьттира, лаьттина] 1- يبقى ، يمكث ، يظل 2- يدوم ، يستمر 3- يوجد

ирахь латта يبقى واقفاً

ша бохучунна тIехь лаьттира иза أصر على رأيه

цомгушниг дукха лаьттар вац لن يمكث المريض طويلاً

тIом дукха лаьттира دامت الحرب طويلاً

истол кора кIелахь лаьтташ ю الطاولة موجودة تحت الشباك

пхеа стагах лаьтта тоба (أشخاص) جماعة مؤلفة من خمسة رجال

воккхахуьлуш лаьттара кIант كان الولد يكبر

цамгар хIор дийнахь чIагIлуш лаьттара كان المرض يزاد كل يوم

латтадустург

латтадайта {lattadaita} يجعله (يبقي ، يحفظ ، يؤمّن ، يوفر ، يزوّد)

латтадала {lattadala} يستطيع أن يبقى ، يصمد ، يتمالك

когаш тIехь латтавелира иза استطاع أن يبقى (يصمد) على قدميه

латтадустург (ву) {latta dusturg} (оьр. землемер) مسّاح أراضي

латталелор (ду) {latta lelor} زراعة الأرض ، فلاحة الأرض (مصدر)

латталелорхо (ву,ю) {latta lelorxo} مزارع ، فلاح

латталуьттург (ю) {lattaluetturg} (оьр. зверобой) (бецан цIе) نوع عشب طبي

латтам (бу) {lattam}[-ан, -на, -о] (оьр. обстоятельство – грам.) ظرف (نحو)

бахьнин латтам (оьр. обстоятельство причины) ظرف سببي

меттиган латтам ظرف مكاني

хенан латтам (оьр. обстоятельство времени) ظرف زماني

латтаталорг (ю) {latta tajorg} (оьр. дорожный каток) مدحلة ، مرداس

латтийта {latteeta}[лоттуьйту, латтийтира, латтийтина] يجعله (يبقى ، يمكث ، يستمر)

латто {latto}[латтадо, латтийра, латтийна] يبقي ، يحفظ . يديم . يؤمّن ، يوفر ، يزوّد

бер карахь латто يبقي الطفل في حضنه

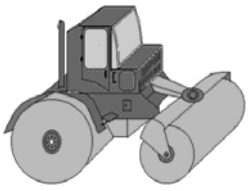
арахь латто يبقي خارجاً

дагахь латто يحفظه في ذهنه

тIом латто يديم الحرب

бепиг латто يوفر الخبز

неларш къевлина латто يبقي(يحفظ) الأبواب مقفلة

латтаталорг

латтор (ду) {lattor} إبقاء ، حفظ ، تأمين ، توفير ، تزويد ، إمداد (مصدر)

ондда машар латтор توفير السلام الوطيد (المتين)

лаха 1 {laxa}[леха, лехира, лехна] 1- ضَرِسَ (للأسنان) 2- تخور قواه ، يفقد الإحساس

цергаш лехна сан ضرست أسناني

шелонна когаш лехна сан فقدت الإحساس في قدمي من البرد

куьйгаш лехна сан خارت يداي

ший а куьг лехна вуьсийла хьо شلت يداك

лаха 2 {laxa}[лоху, лехира, лехна] يبحث عن ، يفتّش عن ، ينقّب عن

ас хьо лехира بحثت عنك

лаха 3{laxa} إلى الأسفل ، تأتي مع بعض الأفعال لإعطائها معنى إلى الأسفل (عكس лакха 2)

лахадаккха {laxadakkxa} يُخفّض ، يُنزل ، يُنزّل ، يُهبط (فعل للمفرد)

мах лахабаккха يخفض السعر

лахадала {laxadala} ينخفض ، ينزل ، يهبط (فعل للمفرد)

лахадаха {laxadaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل лахадаккха

лахадовла {laxadawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل лахадала

лахадосса {laxadossa} ينزل من على ، يهبط إلى الأسفل

лахар 1(ду) {laxar} ضَرَس (للأسنان) . خور (مصدر)

цергаш лахар تضرس الأسنان

куьйгаш лахар خور اليدين

лахар 2 (ду) {laxar} بحث ، تفتيش ، تنقيب (مصдр)

болх лахар البحث عن عمل

лахарх карор вац хьуна иза لن تجده حتى لو بحثت عنه

лахара {laxara} سفليّ . من أسفل ، أدنى (عكس лакхара)

лахара гlат الطابق السفلي

мел лахара а على الأقل ، بالحد الأدنى ، ما لا يقل عن

лахара чин (дарж) رتبة أدنى

лахара хьала من أسفل إلى فوق

лахара балда الشفة السفلية

сол лахарниг الأدنى مني

* лахара кхетам عقلية متخلفة

лахара мочхал (ду) {laxara mochxal} (оьр. нижняя челюсть) الفكّ السفلي

лахахула {laxaxula} من أسفل ، من الأسفل

лахахь{laxaxh} في أسفل ، في الأسفل

лахахь куьг таlийнарг الموقع أدناه

лахдала {laxdala} ينخفض ، يتدنّى ، يهبط . يستلقي

мехаш лахбелла تدنّت الأسعار

сан хьал лахделла تدنى مستواي المادي

чохь лахвелла lаш ву иза هو مستلق في الداخل

лахдан {laxdan} يُخفّض ، يُنزل

аз лахдан يخفض الصوت

мах лахбан يخفض السعر

лахе (ю) -наш ю {laxe}[-нан, -нна, -но] أسفل ، سفلي ، الجزء السفلي . تنورة (عكس лакхе)

хин лахе أسفل النهر

лахийта {laxeeta} يجعله (يبحث عن ، يفتش عن ، ينقب عن)

лахка {laxka}[лохку, лаьххира, лаьхкина] يسوق ، يُسيِّر (للماشية) . يطرد (مجازا) (فعل للجمع)

гезарий лахка يسوق الماعز

лахкийта {laxkeeta}[лохкуьйту, лаххийтира, лаххийтина] лаллийта فعل للجمع مأخوذ من

лахо {laxo } إلى الأسفل قليلاً

лаххара а {laxxara a} (мел лахара а) على الأقل ، بالحدّ الأدنى ، ما لا يقل عن

лаххара а итт стаг вара чохь كان في الداخل ما لا يقل عن عشرة أشخاص

лахьа (ду) -наш ду{laxha} (бежан дийна, lаьнна кечдина жижиг) لحم يخزّن للتموين في الشتاء

лахьадайта {laxhadaita} يجعله (يلمّ ، يلتقط ، يجمع ، يجني ، يقطف)

лахьо {laxho}[лахьадо, лахьийра, лахьийна] يلمّ ، يلتقط ، يجمع . يجني ، يقطف

стоьмаш лахьо يجني الثمار

тlулгаш лахьо يجمع الحجارة

нах гулбан يجمع الناس

зезагаш лахьо يقطف الأزهار

лаьттара кехаташ лахьо يلمّ (يلتقط) الأوراق عن الأرض

лаххьийна дladахьа يأخذ دون أن يستبقي شيئاً

лахьор (ду) {laxhor} التقاط ، لمّ ، جمع ، جني ، قطف (مصدر)

лахьорч (ю) -аш ю {laxhorch}[-ан, -ана, -о] (оьр. ракушка) صدفة ، محارة

лахьта (ду) -наш ду {laxhta}[лахьтин, лахьтина, -но] لحد : فجوة في القبر لوضع الميت فيه

(коша чохь велларг дlанисван пен аьхкина даьккхинарг)

лаца {laca}[лоцу, лецира, лаьцна] 1- يمسك ، يقبض على ، يعتقل 2- يستأجر 3 – يصيد

4- ينخُل 5- يعضّ 6- يتّسع ل 7- يكتم (النفس)

беран куьг лаца يمسك يد الطفل

къу лаца يقبض على اللص

белхало лаца يستأجر عاملاً

цlенош лаца يستأجر بيتاً

чlара лаца يصطاد سمكة

дама лаца (ласа) ينخل الطحين

лахьорч

варийлахь , жlаьло лоцур ву хьо حذار ، سيعضك الكلب

са лаца يكتم النفس

малх лаьцна حدث كسوف للشمس

бутт лаьцна حدث خسوف للقمر

марханаш лаца يبدأ شهر رمضان

мел хи лоцу цо? ؟ كم يسع من الماء

лацадала {lacadala} 1- يتصلب . يتماسك 2- فعل احتمالي مأخوذ من فعل лаца

букъ лацабелла сан تصلب ظهري

букъсурт лацадалар (مرض) تصلب العمود الفقري

къу лацавелирий цаьрга? ؟ هل استطاعوا القبض على اللص

лацар (ду) {lacar} (مصدر) إمساك ، اعتقال ، استئجار ، اصطياد ، غربلة ، كسوف ، خسوف

къу лацар القبض على اللص

пхьагалш лацар اصطياد الأرانب

малх лацар كسوف الشمس

дама лацар غربلة الطحين

марханаш лацар ابتداء شهر رمضان

лацийта {laceeta}[лоцуьйту, лацийтира, лацийтина] فعل حثي مأخوذ من فعل лаца

шен куьг ца лоцуьйту цо соьга هو لا يدعني أمسك يده

лач {lach} (оьр. косвенный, наискось) غير مباشر ، ميلاً ، بالورب

лач некъ (оьр. окольная дорога) طريق فرعي ، طريق جانبي ، تحويلة

лач тур тохар (ليس من المنطقة الحادة) يضرب السيف من الجنب

лач дожар (оьр. косвенный падеж) كل حالة إعراب إلا الحالة الاسمية

лач кхачам (оьр. косвенное дополнение) مفعول به ثاني ، مفعول به مجرور

лачкъа {lachqa}[лечкъа, лечкъира, лечкъина] يختبئ

лачкъадайта {lachqadaita} يجعله يسرق

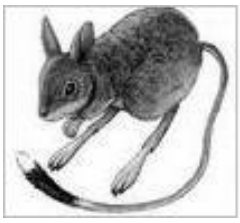
лачкъадала {lachqadaita} يستطيع أن يختبئ . يستطيع أن يسرق

лачкъийна {lachqeena} اسم الفاعل أو المفعول من فعل лачкъо

лачкъийна хlума شئ مسروق

лачкъийна хlуманаш مسروقات

ахча лачкъийнарг سارق المال

лаьтта-пхьагал

лачкъо {lachqo}[лачкъадо, лачкъийра, лачкъийна] يسرق ، يختلس ، يخبئ ، يخفي

лачкъор (ду) {lachqor} (مصدر) سرقة ، اختلاس ، إخفاء

нехан хlуманаш лачкъор хьарам ду من الإثم سرقة ممتلكات الناس

бакъдерг лачкъор إخفاء الحقيقة

лаша {lasha}[леша, лешира, лешна] يرشح ، ينزّ ، يتسرب (للسوائل)

лашкадала {lashkadala} (оьр. капать) (лашадала) يسيل قطرة قطرة ، ينقّط منه الماء

лаla {laja}[лоly, лаьlира, лаьlна] يركّب ، يجمّع (الأجزاء) . يطوي ، يثني

мотор лаla (вовшахтаса) (أجزاء المحرك) يركب

лоly маьнга سرير قابل للطي

лаьжгаш (ду) {la'zhgash} جمع لكلمة лежиг

лаьмнаш долу{la'mnash dolu} جبلي ، ذو جبال أو مرتفعات

лаьмнаш долу мохк بلد جبلي

лаьнгар (ю)-ш ю {la'ngar}[-ан,-на,-о,-е] (оьр. супник)(аганан тоьк) وعاء للبول (أحد أجزاء المهد)

лаьнкlа (ву,ю) -наш бу {la'nk'a} (тlаьнчакх , хаьнтlиг) أعرج (تقال للاستهزاء)

[лаьнкlин, лаьнкlина, -но]

лаьтта-пхьагал {la'tta-pxhagal} (оьр. тушканчик) يربوع (حيوان) (أنظر гlамара пхьагал)

лаьттан ун (ду) {la'ttan un} (оьр. столбняк, тетанус) مرض الكزاز

лаьттара {la'ttara} أرضيّ ، ما (من) على الأرض

лаьттара схьаэца يلتقط من على الأرض

лаьттара эскарш جيوش بريه

лаьттах дола {la'ttax dola} يدخل في الأرض

лаьхьа лаьттах боьлла دخلت الأفعى في الأرض

лаьттах тоха {la'ttax toxa} يصرع . يضرب الأرض

когаш лаьттах тоха يضرب الأرض برجليه

Лаьттаюккъера хlорд {La'ttayuqqera hord} (Средиземное море) البحر الأبيض المتوسط

лаьхьа (бу) -рчий я лехьий ду {la'xha} (оьр. змея) (текхарг) ثعبان ، أفعى . خبيث ، لئيم (مجازاً)

[-нан, -нна, -но]

дlовше лаьхьа أفعى سامة

лаьхьано къовзийна иза لدغته أفعى

хазачу дашо Iуьргара лаьхьа боккху الكلمة الطيبة تخرج الأفعى من جحرها (مثل)

лаьхьанмотт (бу) {la'xhanmott} (бецан цlе) نوع نبات من فصيلة مزمار الراعي

лаьцна 1 {la'cna} (хьокъехь) عن ، حول ، بخصوص ، فيما يتعلق ب ، بصدد

балхах лаьцна بخصوص العمل

лаьцна 2 {la'cna} лаца اسم الفاعل أو المفعول من فعل

къу лаьцнарг шух варий ? هل كان منكم الذي قبض على اللص ؟

левси (ю) левсеш ю {lewsi}[-н, -на, -но, -га] كير (منفاخ) الحدّاد . منفاخ . منفاخ آلة الهرمونيكا

левси кховса (оьр. нагненать мех) ينفخ الكير

левстиг (ю) {lewstig} (оьр. дрозд лесной) شَحرور الغابة (نوع طائر)

левшик (ю) -аш ю {lewshik}[-ан, -на, -о] (чlеш , шолх) نشارة الخشب

ле сахьт{le saxht} ساعة أو لحظة الموت

лега 1 (ду) -наш ду {lega}[-нан, -нна, -но] (оьр. клён) قَيقَب : نوع شجر حرجي وهو عدة أنواع

маьлкъаз (оьр. клён красивый) القيقب البهي

къахк (оьр. клён полевой) القيقب الحقلي

стайр (оьр. клён остролистый) قيقب مدبب الأوراق

лега 2 {lega}[лега, лийгира, легна] يتساقط ، يسقط . ينزّ ، يرشح

гурахь гlаш лега дитташ тlера تتساقط الأوراق عن الأشجار في الخريف

тховх ладар лега (оьху) السقف يرشح

легар (ду) {legar} (дожаршца хийцадалар) 1- تساقط 2- صرف (نحو)

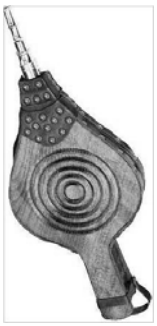
легаш (ду) {legash} حلق أنظر كلمة лаг 1

легнаш (ду) {legnash} جمع لكلمة лаг 2 , 3

лего {lego}[легадо, легийра, легийна] (дожаршца хийца) يُصرّف (نحو)

* массо а дожарехь легаван يدرسه من جميع الأوجه ، يفصّله تفصيلاً

хlара дош легаде! صرف هذه الكلمة (أي إلى حالاتها الثمانية)

левси

легlана {leghana} (оьр. отлогий) منحدر قليلاً ، خفيف الانحدار ، مائل

легlана берд جرف رحراح (جرف خفيف الانحدار)

легlана охьане نزول غير حاد

леда {leda}[леда, лийдира, ледда] ينزّ ، يرشح . يسقط (للثمار بسبب النضج)

тховх ладар леда (оьху) السقف يرشح

кхор леда تسقط الأجّاص

ледан {ледан}[ледо, ледира, ледина] 1- يستجوب ، يستنطق 2- يضلل ، يخدع

теш леван (барт хатта) يستجوب الشاهد

нах лебан (лехо) يضلل الناس

ледар (ду) {ледар} استجواب ، استنطاق . خداع ، غشّ ، تغرير (مصدر)

ледара {ледара} مهمل ، متهاون ، غير متين ، غير متقن ، رديء ، تعيس . بتعاسة ، بركاكة ، بشكل رديء

ледара хьал حالة تعيسة (يرثى لها)

дешаран тlехь ледара ву иза هو مهمل في الدراسة

цо ледара яздо هو يكتب بصورة رديئة

* ледара меттиг نقطة ضعف

ледаралла (ю) {ледаралла} (ледарло)

ледарло (ю) -наш ю {ледарло } تهاون ، تقصير ، إهمال ، هفوة . عدم المتانة ، ركاكة

ледарло ян يهمل ، يقصّر

хьайгара ледарло ма ялийта لا يصدرن منك إهمال

лежиг (ду) лаьжгаш ду {лежиг} 1- قربة من جلد الماعز (газан цlоканан гали)

[-ан, -на, -о] 2- أبو كرش ، أكول (تعبير استهزائي)

* лежиг пуьташ (مجازاً) كذاب كبير

леза (ю) -наш ю {леза}[-нан, -нна, -но] حمولة عربة (من التبن أو القش أو الحنطة)

(оьр. воз сена, соломы, пшеницы в копнах)

лезанан гlуркх عمود خشبي لتثبيت حمولة العربة من الشعير أو القمح

كان يوضع بشكل طولي على الحمولة ويشد ويثبت على العربة

лейта {лейта}[лоьйту, лейтира, лейтина] يجعله يتحدّث . يجعله (يقذف في ، يتكلم عن)

лекха {лекха} طويل (القامة) ، عال ، سام ، شاهق ، مرتفع

лекха стаг رجل طويل (القامة)

беха муш حبل طويل

лекха лам جبل شاهق

лекха мехаш أسعار مرتفعة

лекха цlийн таlам ضغط دم مرتفع

лекъ

лекха {лекха}[лоькху, лийкхира, лекхна] يعزف ، يُعزف (بشكل متكرر)

лекхалла (ю) {лекхалла} ارتفاع ، علوّ ، سموّ

цlийнан лекхалла ارتفاع البيت

хьан лекхалла سموّك

лекхийта {лекхеета}[лоькхуьйту, лекхийтира, лекхийтина] يجعله يعزف (بشكل متكرر)

лекхо {лекхо} (طويل ، عال ، شاهق ، مرتفع) نوعاً ما

сол лекхо ву иза هو أطول مني نوعاً ما

лекъ (ду) -арчий ду {леq} السَّلوى ، السُّمّن ، فرّة (طائر صغير من رتبة الدجاجيات)

[лекъан, лекъана, лекъо] (оьр. перепел)

лекъа {леqа}[лекъа, лийкъира, лекъна] ينضب ، يجفّ ، ينقطع حليبها ، ينقطع عن الحمل

(للحيوانات) (بشكل متكرر)

шовданаш лекъна جفت الينابيع

лекъашдинарг{leqashdinarg} (оьр. последний ребёнок) آخر وليد (للحيوانات)

лекъжиг (ю) -аш ю {leqzhig} شيء بال أو رث ، سقط المتاع

[-ан, -на, -о] (тIелхиг, тишъелла хIума ю)

лела 1 {lela}[лела, лийлира, лелла] 1- يتصرف ، يسلك ، يتعامل 2- يمشي مع ، يرافق 3- يقلد ، يحاكي

бер вон лела الطفل يتشاقى (يسيء التصرف)

нахаца дика лела ! تعامل مع الناس بشكل جيد

ишта лела мегар дац لا يجوز أن تتصرف هكذا ، لا يليق هذا التصرف

нийса лела يسلك سلوكاً صحيحاً

дика лела يحسن التصرف ، يسلك سلوكاً حسناً

харцхьа лела يتصرف بصورة مخطئة ، يسلك سلوكاً خاطئاً أو طائشاً

вон лела يسيء التصرف

цуьнца ма лела ! لا تمش معه ، لا ترافقه

маймалах лела يقلد القرد

лела 2 {lela}[лела, лийлира, лелла] يتحرك ، يدور ، يتنقّل ، يجري ، يسير ، يجول ، يحوم ، يطير ، يطوف ، يتردّد . يُتداول . يعمل ، يشتغل (آلة ، عضو)

гIаш лела يتنقل على الأقدام (مشياً)

* мичахула лелаш ву хьо? ؟ أين تتسكع

туьканашкахула лела يطوف على المتاجر

ловзаршкахула лела يتردد على حفلات الأعراس

зуз-з деш лелара накхармозий النحل كان يطير محدثاً أزيزاً

гIалин тIехула мохкеманаш лела الطائرات تحوم فوق المدينة

эскарехь лелла стаг ву иза هو شخص عمل في الجيش

маха лелачухула тай а лела (مثل) أينما سارت الإبرة يسير الخيط ورائها

хIара ахча лелаш дац هذه العملة غير متداولة

дог дика лелаш дац цуьнан قلبه لا يعمل بصورة جيدة

хIара сахьт дика лелаш ду هذه الساعة تعمل جيداً

телефон лелаш яц الهاتف معطل

мохкеманаш стиглахь лела تحلق الطائرات في السماء

лелаш долу законаш قوانين سارية

леладайта {leladaita} فعل حثي مأخوذ من فعل лело

леладала {leladala} 1- فعل احتمالي مأخوذ من فعل лела 1, 2 2- يقوى على الحركة

цомгушниг дика лелалуш вац المريض غير قادر على الحركة بشكل جيد

лелар{lelar} تصرف ، سلوك ، تعامل ، تقليد . تحرك ، دوران ، تنقّل ، سير ، تردّد، عمل، تجوال

лелийна {leleena} مستعمل ، مستخدم

лелийна бедарш ملابس مستعملة

лелийта {leleeta}[лоьлуьйту, лелийтира, лелийтина] فعل حثي مأخوذ من فعل лела 1, 2

лело 1 {lelo}[леладо, лелийра, лелийна] يقوم ب ، يعمل ب ، يزاول ، يمارس ، يشتغل ب

хlара гlуллакх лело атта дац (العمل) ليس من السهل القيام بهذا الأمر

хlун лелош ву хьо кху деношкахь? ؟ بماذا تشتغل هذه الأيام

вон хlуманаш леладо цо يقوم بأمور سيئة

гергарло лело يقيم (يحافظ على) أواصر القرابة

лело 2 {lelo}[леладо, лелийра, лелийна] يقود ، يسوق ، يدير ، يسوس

кема лело يقود سفينة

беш лело يدير مزرعة

лело 3 {lelo}[леладо, лелийра, лелийна] يستخدم ، يستعمل

пхьеро морзах лелабо الحرفي يستخدم الكماشة

воккхачу стага laca лелайо الكبير في السن يستخدم العكاز

лело 4 {lelo}[леладо, лелийра, лелийна] يحمل . يلبس (بشكل متكرر)

бер карах лело يحمل الطفل بين ذراعيه

куй лело يلبس قبعة

тапча лелайо цо هو يحمل مسدساً

куьйгаш тlехь лело يدلل ، يحمل على الأيدي

лело 5 {lelo}[ледадо, лелийра, лелийна] يعامل

сайн клант санна лелор ву ас хьо سوف أعاملك مثل ابني

лело 6 {lelo}[леладо, лелийра, лелийна] (кхаба) يربي

даьхни лело يربي الماشية

лелор (ду) {lelor} القيام ب ، مزاولة ، ممارسة ، الاشتغال ب . إدارة ، قيادة . استخدام ، استعمال حمل ، لبس ، معاملة . تربية (مصدر)

лелош доцу {lelosh docu} غير مستعمل ، غير مستخدم

лелха {lelxa}[лелха, лилхира, лилхина] يقفز ، يثب . ينفجر ، يتفجّر ، يتفرقع . يتصدّع ، يتفلّق (بشكل متكرر + للجمع)

керт тlехула лелха يقفز من فوق السياج

бомбанаш лилхира انفجرت القنابل

шишанаш лилхира انفجرت الزجاجات

лелха хlуманаш (ю) {lelxa humanash} (оьр. взрывчатые вещества) متفجرات ، مفرقعات

лелхийта {lelxeeta}[лоьлхуьйту, лелхийтина, лелхийтина] 1- يجعله (يقفز ، يثب) . يجعله (ينفجر ، يتفجّر . يتصدع) 2- يفجّر ، ينسف ، يلغم (بشكل متكرر + للجمع)

тlеш лелхийта يفجّر الجسور

пlелгаш лелхийта يطقطق أصابعه

лелхо {lelxo}[лелхадо, лелхийра, лелхийна] يطرد ، يبدّد (فعل للجمع)

мозий лелхо يطرد الذباب

мохо лелхайо мархаш الرياح تبدد الغيوم

лем (бу) -аш бу {lem} (левар , барт хат) (оьр. допрос) استجواب

лен {len}[лоь, лийра, лийна] يتكلم ، يتحدّث . يشتم

нохчийн маттахь лоь иза هو يتكلم باللغة الشيشانية

луьйш-олуш дlакхечира уьш وصلوا وهم يتجاذبون أطراف الحديث

нахана ма ле! لا تشتم الناس

лен {len} مميت

лен чов جرح مميت

лен талу سم مميت

лен цамгар ю цунна кхеттарг الذي أصابه مرض مميت

лен де хIотто {len de hotto} يضطهد

империализмо лен де хIоттийна халкъашка الاستعمار اضطهد الشعوب

ленакара {lenakara } (под залог) (закъалтана, тешамана караелларг) مرهون (كلمة قديمة)

ленакара виллинарг {lenakara willinarg} (закъалтана сацийнарг) رهينة

(оьр. заложник)

ленаш (ду) {lenash} جمع لكلمة лан حَداوٍ ومفردها حدوة

ленгийта {lengeeta} (тасийта) يجعله يلقي الكعاب على الأرض (في لعبة الكعاب)

лепа {lepa}[лепа, лийпира, лепна] (къега) يتلألأ ، يسطع ، يلمع ، يومض ، يبرق

седарчий лепа تتلألأ النجوم

* бос лепа даре حرير يلمع بألوانه

лапар лип (лап-лаппехь) متلألئ ، يلمع لمعاناً

лепарг لماع ، متلألئ ، براق

дIогахь лепарг хIун ю? ما الشيء الذي يلمع (يسطع ، يومض) هناك ؟

ламнехь лепаш ю تبرق السماء في الجبال

лепар (ду) {lepar} (къегар) تلألؤ ، لمعان (مصدر)

лепийта {lepeeta}[лоьпуьйту, лепийтира, лепийтина] يجعله (يتلألأ ، يسطع ، يلمع ، يومض)

лер (ду) {ler} تكلم ، تحدّث . شتم (مصدر)

нахана лер эхь ду من العيب شتم الناس

лера {lera}[лоьру, лийрира, лийрина] يعدّ ، يحصي (بشكل متكرر مأخوذ من فعل лара 2)

лерах ца хьакха {lerax ca xhakxa} لا يعير انتباهاً

лерг (ду) -аш ду {lerg}[-ан, -ана, -о] أذن ، أي شيء على شكل أذن

арара лерг (оьр. наружное ухо) الأذن الخارجية

юккъера лерг (оьр. среднее ухо) الأذن الوسطى

чуьра лерг الأذن الداخلية

лерган Iуьрг فتحة الأذن

лергийн цамгарш أمراض الأذن

лергийн лор طبيب الأذنية

лерг лаца يمسك الأذن

лергаш ийзо يشد الأذنين

лергаш дIакъовла يسد الأذنين

лерга хIума йолла يضع (يحشو) شيئاً في الأذن

лергаш дуза (لبعض الحيوانات) ينصّب أذنيه ، يرهف السمع

лергаш дукъаделла сан سدّت أذناي

лерган дума (лергдуьхьиг, тIилдиг) شحمة الأذن

лерга потт хlоьттина ву со صمّت أذناي
лерга потт йоьлла суна صمّت أذناي
лерга зов денана суна أشعر بطنين في أذني
лергана чlогlа ву иза (къора) هو ثقيل السمع
лерг (лергаш) сема латто يبقي سمعه يقظاً
* лергаш ирдан (тиеқаъ) ينصّب أذنيه
пенийн а лергаш ду حتى الجدران لها آذان
* ахьа дуьйцург лере догlуш хlума дац ما تقوله شيء لا يصدق
* лергаш а оххийна lан (علامة الاستكانة أو الخضوع مثلاً) يبقى مسدلاً أذنيه
* лергаш таПийна Iан يبقى ساكناً
къолам лерга тlехьа болла يثبت القلم خلف أذنه
косказан лерг عقلة الطوّالة

лерг диллина ладийгlа يترقّب باهتمام ، يتابع باستماع واهتمام ما يجري حوله
лерган хloаш (ду) {lergan hoash} (оьр. свинка мед) الغدة النكفية (طب)
лергбад (ю) {lergbad} (оьр. барабанная перепонка) طبلة الأذن
лергдогlа (ду) {lergdogha} (оьр. ушная раковина) محارة الأذن (حافة الأذن الخارجية)
лергдуьхьиг (ю) {lergduexhig} (лерган дума, тlилдиг) شحمة الأذن
* лергдуьхьиг ца охьа لا يستمع ولا يكترث مطلقاً
лергйоьдург (ю) {lergyoedurg} أبو مقصّ : دويبة لها في مؤخرها ما يشبه المقص
(оьр. уховертка) (шаролг)
лергнlаьна (ю) {lergnja'na} (оьр. ушная улитка) قوقعة الأذن (جزء من الأذن الداخلية على هيئة القوقعة)
лергъагIо (ю) {lergagho} (лергъюх) جهة أو منطقة الأذن ، صدغ
лергъюххера даьlахк {lergyuxxera da'jaxk} (лергаюхан даьlахк) العظم الصدغي (تشريح)
лергъюххе тlара тоха يصفع على أذنه
лергъяхар (ю) {lergyaxar}[-ан, -на, -о] (оьр. заяц) (пхьагал) أرنب
лерехь ала {lerexh ala} يهمس في أذنه
* вовшийн лерехь хила يتواطؤا فيما بينهم
лерина {lerina} بانتباه ، باهتمام ، مخصص ل
ша деш долу гlуллакх лерина до цо يقوم بعمله بانتباه
берашна лерина дийцарш قصص مخصصة للأطفال
леррина {lerrina} خصيصاً ، بشكل خاص
леррина цу гlуллакхна веана со حضرت خصيصاً لهذا الأمر
лерса (ду) {lersa} (оьр. чувства слуха) حاسّة السمع
блаьрса حاسّة البصر
леста {lesta}[леста, листира, листина] يهتز ، يتمايل ، يترنح ، يتهادى ، يرتج ، يترجرج ، يتذبذب ، يتماوج (بشكل متكرر)
дитташ тlера гlаш леста تهتز أوراق الأشجار
байракхаш леста ترفرف الأعلام
лестадайта {lestadaita} فعل حثي مأخوذ من فعل лесто

лергйоьдург

лестийта {lesteeta}[лоьстуьйту, лестийтира, лестийтина] فعل حثي من فعل леста

лестам (бу) -аш бу {lestam} (оьр. частота – физ.) ذبذبة ، تردّد (فيزياء)

лесто {lesto}[лестадо, лестийра, летсийна] يهزّ ، يرجّ ، يلوّح ، يرفرف ، يزلزل (بشكل متكرر)

дитт лесто يهز الشجرة

куьг лесто يلوح بيده

мохо кореуллург лестайо الهواء يحرك الستارة

корта лесто يهز رأسه

цIога лесто يهز ذيله . يتملق ، يتزلف (مجازاً)

пIелг лесто يلوح بإصبعه (متوعداً)

лестор (ду) {lestor} هزّ ، رجّ ، تلويح ، رفرفة (مصدر)

лета {leta}[лета, лийтира, летта] يشتعل . يعلق ، يلتصق . يتعارك ، يتضارب ، ينبح (بشكل متكرر)

цIерш летта اشتعلت النيران

бераш вовшех лета يتعارك الأولاد فيما بينهم

жIаьла гуттар лета الكلب ينبح باستمرار

летадайта {letadaita} يجعله (يشعل ، يوقد . يلصق) (بشكل متكرر)

лета баI (бу) {leta baj} (оьр. репёйник) راعي الحمام (نوع نبات)

летийта {leteeta}[лоьтуьйту, летийтира, летийтина] فعل حثي مأخوذ من فعل лета

бераш вовшех ма летийта! لا تدع الأولاد يتعاركوا فيما بينهم

леткъа {letqa}[леткъа, литкъира, литкъина] (далхо) يشكو من ، يتظلم من (بشكل متكرر)

могуш цахиларна леткъа يشكو المرض

лето {leto}[летадо, летийра, летийна] يشعل ، يوقد ، يضرم . يلصق (بشكل متكرر)

цIерш ма летае! لا تشعلوا النيران

суьрташ пена тIе лето يلصق الصور على الحائط

леха {lexa}[лоьху, лийхира, лехна] يبحث عن ، يفتّش عن ، ينقّب عن (بشكل متكرر)

болх лоьхуш ву иза هو يبحث عن عمل

массо а меттахь лийхира ас хьо بحثت عنك في كل مكان

ахьа лоьхург мила ву? من الذي تبحث عنه ؟

деши лоьхург الباحث عن الذهب

лехам (бу) -аш бу{lexam} مطلب ، متطلب (متطلبات)

лехар (ду) {lexar} بحث عن ، تفتيش عن ، تنقيب عن (مصدر)

лехийта {lexeeta} يجعله (يبحث عن ، يفتّش عن ، ينقّب عن) (بشكل متكرر)

лехка {lexka}[лоьхку, лихкира, лихкина] يُسيّر ، يسوق (للماشية). يطرد (للجمع+بشكل متكرر)

говраш божличу лехка يسيّر الخيول (بشكل حثي) إلى الإسطبل

лехьадайта {lexhadaita} يجعله (يلملم ، يلتقط ، يجمع ، يجني . يلاحق) (بشكل متكرر)

лехьо {lexho}[лехьадо, лехьийра, лехьийна] يلملم ، يلتقط . يجمع ، يقطف ، يجني (بشكل متكرر) . يلاحق (صغائر الأمور)

лаьттара кехаташ лехьийра цо لملم الأوراق عن الأرض

пайдабоцу хIуманаш ма лехьаде (леца)! لا تلاحق سفاسف الأمور

лехьор (ду) {lexhor} لملمة ، التقاط ، جمع ، قطف ، جني ، ملاحقة (مصدر)

леца {leca}[лоьцу, лийцира, лецна] يمسك ، يصيد ، يصطاد ، يلاحق (صغائر الأمور) (بشكل متكرر)

чlерий леца يصيد السمك

са лецар احتباس النفس

леча (ду) -рчий ду {lecha}[лечин, лечина, -но] (оьр. сокол) صقر

лечин кlорни صغير الصقر

лечкъа {lechqa}[лечкъа, личкъира, личкъина] يختبئ (بشكل متكرر)

лечкъаргех ловзар لعبة الإستغماية

лечкъадайта {lechqadaita} يجعله يختبئ . يجعله يسرق (بشكل متكرر)

лечкъадала {lechqadala} يستطيع أن يختبئ . يستطيع أن يسرق (بشكل متكرر)

лечкъардиг (ду) {lechqardig} (оьр. горный стриж) طائر الخُطّاف الجبلي

лечкъийта {lechqeeta}[лоьчкъуьйту, лечкъийтира, лечкъийтина] يجعله يختبئ (بشكل متكرر)

лечкъо {lechqo}[лечкъадо, лечкъийра, лечкъийна] يخبّئ ، يخفي . يسرق (بشكل متكرر)

лечкъо оьшуш дац يجب الإقرار ب ، يجب الاعتراف ب ، لا داع للإخفاء

лечкъор (ду) {lechqor} إخفاء ، إخباء ، سرقة (مصدر)

леша {lesha}[леша, лийшира, лешна] يرشح ، ينزّ ، يتسرب (بشكل متكرر)

лела {leja}[лела, лийlира, лелна] يركّب ، يجمّع (الأجزاء) . يطوي ، يثني (بشكل متكرر)

лийза {leeza}[луьйзу, лийзира, лийзина] يمشي وهو متّكئ على عصا أو عكّاز

lаса луьйзуш воглуш вара иза كان مقبلاً وهو متكئ على العكاز

лийрдоцу {leerdocu} خالد ، مخلّد

кху дуьнанчохь лийрвоцуш цхьа а вац لا أحد مخلد في هذه الدنيا

лийрбоцурш الخالدون

лийса 1 {leesa}[луьйсу, лийсира, лийсина] ينحّل ، يغربل . يمخض (بشكل متكرر)

лийса 2 {leesa}[луьйсу, лийсира, лийсина] يقلّب (خاص بالدجاجة)

котамо хloаш луьйсу الدجاجة تقلب البيض

лийча {leecha}[луьйчу, лийсчира, лийчина] 1- يستحمّ ، يغتسل 2- يسبح

кlирнах шозза луьйчу иза هو يستحم مرتين أسبوعياً

суна дика лийча хаьа أنا أسبح جيداً

лийчадайта {leechadaita} يجعله يحمّم

лийчадала {leechadala} يستطيع أن يستحم . يستطيع أن يسبح

шийла хица лийчалур вац со لا أستطيع أن أستحم بالماء البارد

лийчар (ду) {leechar} استحمام ، اغتسال ، سباحة (مصدر)

лийчар тlехь хилар وجوب الاغتسال (للطهارة)

лийчийта {leecheeta }[луьйчуьйту, лийчийтира, лийчийтина] يجعله يستحمّ ، يجعله يسبح

лийчо {leecho}[лийчадо, лийчийра, лийчийна] يحمّم

нанас бер лийчадо الامّ تحمّم الطفل

лила (ду) -наш ду {lila}[-нан, -нна, -но] (оьр. синька) نيلة (صبغة النيلين)

лила тоха يضيف النيلة

лила-басахь نيلي

лилбаз (ду) -аш ду {lilbaz}[-ан, -на, -о] (йилбаз , шайтlа) إبليس ، شيطان

лилула-сийна {lilula-seena} شديد الزّرقة

лимонан бос {limonan bos} (оьр. лимонный цвет) لون ليموني

лингвист* (ву,ю) -аш бу{lingwist} (метта́н lилманча) لغويّ ، عالم باللغة

липпар (ду) -ш ду {lippar}[-ан, -на, -о](оьр. пахитник) عشب ذو رائحة زكيه

листа {lista}[луьсту, листира, листина] يرتّب ، يوضّب . يلفّ ، يكبّب

чоь листа يرتب الحجرة

тай листа يلف الخيط

тай уьйриг тlе листа يلف الخيط على الشلة

листадала {listadala} يترتّب ، يتوضّب . يستطيع أن يرتّب . يُلفّ . يستطيع أن يلفّ

чоь чуьра хlуманаш листаелла ترتّبت محتويات الحجرة

листар (ду) {listar} ترتيب ، توضيب . لفّ ، كبكبة (مصدر)

листийта {listeeta}[луьстуьйту, листийтира, листийтина] يجعله يرتّب . يجعله يلفّ

литерату́ра* (ю) {literatura} أدب ، مصنفات ، مؤلفات

дуьненанюкъара литература الأدب العالمي

литта 1 (ду) -наш ду {litta}[-нан, -нна, -но] كومة ، كدس (من حزم الحنطة ونحوه)

литта дан يعمل كومة

литта 2 {litta}[луьтту, литтира, литтина] (оьр. цедить) يصفّي ، يرشّح

литтина деши ذهب مصفّى

литтадала {littadala} يصفّى ، يرشح . يستطيع أن يصفّي

литтар (ду) {littar} تصفية ، ترشيح (مصدر)

литтийта {litteeta}[луьттуьйту, литтийтира, литтийтина] يجعله (يصفّي ، يرشّح)

ло́ (ду) -ш ду {lo}[лайн, лайна, лайно, лайга] ثلج

ло дуьллуш ду الثلج يتساقط

ло дешна ذاب الثلج

тlе ло диллина مغطى بالثلج

лайла карча يتمرغ في الثلج

ло санна клай أبيض مثل الثلج

бераш лайлахь ловзуш ду الأولاد يلعبون في الثلج

лов-аьлла {law-a'lla} بشكل حادّ

лов-аьлла зуз деара сан дегIе سرت قشعريرة حادّة في جسدي

леча

ловза {lawza}[ловзу, левзира, левзина] يلعب ، يلعب لعبة ، يتسلى ب

буьрканах ловза يلعب بالكرة

кехатех ловза يلعب بورق الشدة

лечкъардигех ловза يلعب لعبة الأستغماية

ловзадайта {lawzadaita} يجعله (يلاعب ، يلعب ب) . يجعله يعبث ب

ас со ловзавойтур вац хьоьга لن أدعك تعبث بي

берашка чуьра хlуманаш ма ловзаяйта ! لا تدع الأولاد يعبثوا بالأشياء التي في الداخل

ловзада́ла {lawzadala} يسترسل في اللعب . يهيج (للبحر) . يتمايل ، يتأرجح

бер ловзадаьлла استرسل الطفل في اللعب

хlорд ловзабаьлла هاج البحر

кема ловзадаьлла تمايلت السفينة

ловзадала {lawzadala} يستطيع أن يلعب

со тахана ловзалур вац шуьца لا أستطيع أن ألعب معكم اليوم

ловзар 1(ду) -ш ду {lawzar}[-ан, -на, -о] حفلة الزواج التي يتخللها الرقص الشعبي

ловзар дан يقيم حفلة زواج

тхан юьртахь доккха ловзар дира أقيمت في بلدتنا حفلة زواج كبيرة

ловзврга ваха يذهب إلى حفلة الزواج

ловзар 2 (ду) ш ду {lawzar}[-ан, -на, -о] لعب ، لهو . لعبة

буьрканах ловзар اللعب بالكرة

Олимпан ловзарш الألعاب الأولمبية

ловзархо

ловзархо (ву,ю) {lawzarxo}[-чун, -чунна, -чо] لاعب، لاعبة

ловзийта {lawzeeta}[ловзуьйту, ловзийтира, ловзийтина] يجعله يلعب

со а ловзийта шуьца دعوني ألعب معكم أيضاً

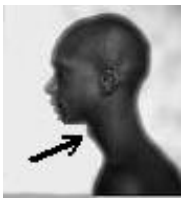
ловзо {lawzo}[ловзадо, ловзийра, ловзийна] يلاعب ، يلعب ب . يتهاون مع ، يعبث

цициг ловзо يلاعب القطة

ишкап чуьра хlуманаш ма ловзае! لا تعبثوا بمحتويات الخزانة

шайца хlунда ловзаво аша иза? ؟ لماذا تلاعبوه معكم

цхьа тамашийна ловзайо цо и гlаж يلعب بالعصا بشكل مدهش

* ас ловзор вац хьо لن أتهاون معك

ловзо хlума (ю) {lawzo huma} لعبة

ловзо хlуманаш ألعاب

берийн ловзо хlуманаш ألعاب الأطفال

ловзо кехаташ ورق الشدة

ловзо топ بندقية أطفال

логан шад

ловраш (ю) {lawrash} سقط أو مخلفات بعض المحاصيل مثل التبن أو الذرة عند قطفه أو نقله

(оьр. отходы сена, кукурузных стеблей, табачных листьев при перевозке и уборке)

ловса {lawsa}[ловсу, левсира, левсина] (ласа) 1- يخفق (السمنة) 2- ينخّل ، يغربل

ловсадала {lawsadala} يتمخّض

даьтта дика ловсаделла تمخضت السمنة بشكل جيد

ловсакх (ю) -аш ю {lawsakx} (оьр. тухлое яйцо) (локкхаг) بيضة مذرة (فاسدة)

ловсардола {lawsardola} (дакъадала) يبس (للتربة)

латта ловсардоьлла يبست التربة

логан шад (бу) {logan shad} (оьр. адамово яблоко) تفاحة آدم (تشريح)

логан пха (бу) {logan pxa} الشريان السّباتي (تشريح)

логах хьарчорг{logax xharchorg} لفحة (غطاء للعنق)

лод (ю) {lod}[лодан, лодана, лодо] (оьр. кукурузные отходы) سقط أو مخلفات الذرة

локкхаг (ю) -аш ю {lokkxag}[-ан, -на, -о] (дахкаделла хloа, ловсакх) بيضة فاسدة

* локкхаг ю иза (ваьсса стаг ву иза) هو إنسان فارغ

локхалла (ю) {lokxalla} (лекхалла)

локхар (ю) -ш ю {lokxar}[-ан, -на, -о] (аса ю) حزام ، نطاق

локъам (ю) -аш ю {loqam}[-ан, -на, -о] (оьр. оладья) زلابية (رقائق عجين مقلية)

локъамаш ян يعمل زلابية

лол (бу) лаларш ду {lol} 1- تسريج (درزة أو قطبة مؤقتة) (خياطة) 2- أنشوطة من الجلد لتعليق الخنجر على الحزام

[лаларан, лаларна, лаларо, лаларе]

(оьр. 1- намётка - нитка 2- кожная петля для подвешивания кинжала к поясу)

лол тоха يسرّج

* лол бетта يدبر نفسه (من ناحية المصاريف) (تسليكة حال بالعامية)

лолла (ду) {lolla} (оьр. раболепие) عبودية ، رقّ

лоллехь латта يبقى مستعبداً

лоллехь латто يستعبد

лоллехь латтор استعباد

лолла дӏадаккха يزيل الرق

лолла дӏадаккхар إلغاء (إزالة) الرق

лоллех мукъавала يتحرر من العبودية

лолла лело يتذلل

лом 1 (ду) лоьмаш ду {lom}[лоьман, лоьмана, лоьмо] (оьр. лев) أسد

лоьмин кӏорни شبل

лоьмин дакъа حصة الأسد

стен лом لبؤة

лом* 2 (ду) лоьмаш ду {lom} (оьр. инструмент) (ваба) عتلة ، مُخل

лоппаг (ду) -аш ду {loppag}[-ан, -на, -о] (оьр. пузырь) فقّاعة . عوّامة (الماء)

сабанан лоппагаш فقاقيع الصابون

лоппагаш дийла تظهر فقاقيع ، يبقبق

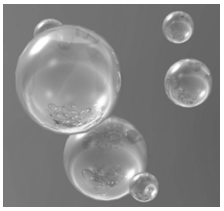
лоппагаш даха يعمل فقاقيع

лор (ву,ю) лоьраш бу {lor}[лоьран, лоьрана, лоьро] طبيب лом 2

лоьр тӏе ваха ذهب للطبيب

лоьре кхайкха يستدعي الطبيب

кийрарчу цамгарийн лор طبيب أمراض باطنية

цергийн лор طبيب أسنان

зударийн лор طبيب (أمراض) نسائية

лор зуда طبيبة

даьхнийн лор طبيب بيطري

лоьро хӏун элира? ماذا قال الطبيب ؟ лоппаг

лор соьга хьаьжира فحصني الطبيب

коьрта (воккха) лор كبير (رئيس) الأطباء

лор деша (лоьралла деша) يدرس الطّب

лорах{lorax} في أثر ، من الأثر

лорах ваха يتبع الأثر

лорваша (ву) лоьравежарий бу {lorwasha} (оьр. санитар) ممرّض

лорйиша (ю) лоьрайижарий бу {loryisha} (оьр. санитарка) ممرّضة

лорург (ю) {lorurg} (оьр. счётчик) عدّاد

таксин лорург عداد التاكسي

хи лорург عداد الماء

лоруш {lorush} (лара 2,3 (مأخوذ من فعل باحترام ، بإجلال ، محترم ، موقّر . محسوب

баккхийчаьрга лоруш вистхила! تكلم باحترام مع الكبار

наха лоруш стаг ву иза هو رجل محترم من قبل الناس

лоха {loxa} قصير (القامة) ، منخفض

лоха стаг رجل قصير

лохачу дегIахь стаг شخص قصير القامة

лорйиша

лоха тхов سقف وطيء

лоха виса يظل قصيراً

лохалла (ю) {loxalla} قصر

лохо {loxo } (лекхо (عكس كلمة (قصير ، منخفض) نوعاً ما

сол лохо ву иза هو أقصر مني نوعاً ما

лорург

лоьдгаш (ю) {loedgash} جمع لكلمة луьйдиг أوراق عرنوس الذرة

лоьмпа (ю) {loempa} (оьр. губка) (худург) اسفنج

лоьралла (ду) {loeralla} (оьр. медицина) طب ، طبابة

лоьралла деша يدرس الطب

лоьралла дан (дарба лело я дан) يطبب ، يعالج

лоччар 1(ю) -ш ю{lochhar}[-ан, -на, -о](гIайбин я юргIанан чкъуьйриг) وجه الوسادة أو اللحاف

лоччар 2 (ю) -ш ю {lochhar} قماط

лу (ду) лунаш ду {лу}[-нан, -нна, -но, -га] (оьр. косуля) ظبي (نوع من الغزلان الجبلية)

лула {lula} إلى جوار

тхан лула веана иза أتى إلى جوارنا

лулара {lulara} مجاور ، متاخم

лулара цIеношш البيوت المجاورة

лулара мехкаш بلدان مجاورة

лулахо (ву,ю) {lulaxo}[-чун, -чунна, -чо] جار

лу

генарчу вешел гергара лулахо тоьлу (مثل) الجار القريب أفضل من الأخ البعيد

лулахойн кIант ابن الجيران

лулахолла (ду) {lulaxolla} (лулахалла) جوار ، مجاورة ، جيرة

лулахь{lulaxh} في الجوار

лулахь даха يعيشون في الجوار

тхан лулахь вехаш ву иза هو يعيش في جوارنا

луралла (ду) {luralla} الهروب بسبب مطالبة أهل القتيل بدمه

лург{lurg} معطي ، مانح ، مصدر

рицкъа лург Дела ву الرازق هو الله

серло лург مصدر النور

лург дожар (ду) {lurg dozhar} (оьр. дательный падеж) حالة المقصود (نحو)

лурдола {lurdola} يصبح مطارداً من قبل أهل القتيل لأخذ الثأر

лурвоьлла стаг رجل مطارد من قبل أهل القتيل

лурчах{lurchax} (ши шо хьалха) في السنة قبل الماضية

лурчахлера {lurchaxlera} السنة قبل الماضية

лурчахлера la дукха шийла дара شتاء السنة قبل الماضية كان بارداً جداً

луст (бу) -аш ду {lust} (уьстагlан боьхаллин овголаш) (луьст я луьстиг)

луур дала {luur dala} يتحقق له المراد بالتشفّي من (شخص ما)

ца безарийн луур ма далийла сох! أرجو أن لا يتحقق مراد من يكرهني بالتشفي مني

луца (бу) -наш ду {luca}[-нан, -нна, -но] (хастаман дош , декъалвар) كلمة تمجيد أو تبريك

луьйдиг (ю) лоьдгаш ю {liedig}[-ан, -на, -о] ورقة عرنوس الذرة

луьйта (ду) -наш ду {lieta} (нуьйран чу ког буьллу хlума) ركاب (في السرج)

[-нан, -нна, -но] (оьр. стремя)

ког луьйтана болла يضع قدمه في الركاب

луьйтанан аса حزام الركاب

луьйца (ю) {lieca} (холмач) تميمة تعمل لشخص بقصد ايذاءه ويدفن في الأرض

[-нан, -нна, -но] (стагана вон хlума хилийта динарг, лаьттах юллуш хилла)

луьйца йолла يعمل له سحر ويدفنه في الأرض

луьлла (ю) -наш ю {luella}[луьллин,луьллина,-но] (оьр. курительнпя трубка) غليون

луьлла оза يدخن الغليون

луьра {luera} شرس ، عصيب ، موحش ، عنيف ، قاس ، ضروس ، قارص

луьра жlаьла كلب شرس

луьра зама زمن عصيب

луьра некъ طريق موحش

луьра стаг شخص شرس

луьра тlом (ضروس) حرب شرسة

луьра la شتاء قارص

луьйта

луьралла (ду) {lueralla} شراسة ، عنف ، قساوة ، ضراوة

луьст (бу) {luest}[-ан, -ана , -о] (оьр. овечий помёт) روث الغنم

луьста {luesta} كثيف ،كثّ . بكثافة

луьста хьун غابة كثيفة

нах луьста гулбелла اجتمع الناس بكثافة

луьлла

луьсталла {luestalla} كثافة

бахархойн луьсталла (оьр. густота населения) كثافة السكان

луьсте (ю) -наш ю {luestе}[-нан, -нна, -но] (варш ду) دغل ، أجمة

(юькъа коьллаш а, луьста дитташ а долу меттиг)

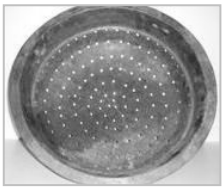
луьстиг (ю) -аш ю {luestig}[-ан, -на, -о] (луьстан буьртиг) حبة من روث الغنم

луьстург (ю) -аш ю {luesturg}[-ан, -ана, -о] (уьйриг) كبّة ، شلة ، ملفّ

луьттар (ю) -ш ю {luettar}[-ан, -на, -о] (оьр. цедилка) مصفاة

лlонга (ю) -наш ю {ljonga}[лlонгин, лlонгина, -но] гlулган lункара агlо

лlонгавала {ljongawala} lункарвала

луьттар

М

Мунда (Munda)

м {m} حرف يأتي مع الضمائر لإعطائها معنى خاص

суна-м ца моьтту хьо вон ву أما أنا فلا أعتقد أنك سيئ

со-м ца вахара أما أنا فلم أذهب

хьуна-м ца хаьа хӏумма а فعلاً أنت لا تعرف شيئاً

со-м вара цигахь أما أنا فقد كنت هناك

ма {ma} 1- لا (تأتي مع الأفعال) ، إياك 2- سابقة تأتي مع بعض الصفات أو الأسماء
تعبيراً للتعجّب أو الاستياء 3- تسبق بعض الأفعال لإعطاء معان متنوّعة (انظر للأمثلة)

дӏа ма гӏо! لا تذهب

харц ма ле! لا تكذب

ма алалур дацара соьга цуьнга иштаниг ما كنت لأقدر أن أقول له شيئاً كهذا

ма, ма тоха! إياك ، لا تضرب

ма хаза ю иза! يا لجمالها !

ма ирс ду хьан! ما أسعدك ، يا لحظك !

ма ирс ду хӏара! يا لها من سعادة !

ма дагахьбаллам бу и! يا لخيبة الأمل !

ма хаза буьйцу цо нохчийн мотт يا لجمال تكلمه بالشيشانية

шуьга ван ма-лаьара суна كم بودي أن أزوركم

ма хала гӏуллакх ду хӏара يا له من عمل صعب

хӏинца-м ма-варра гучувели хьо لقد ظهرت الآن على حقيقتك

ма-аьлла كما قال

ма-хуьллу قدر المستطاع

ма-дезза (ينبغي) كما يجب

дан ма-дезза дан деза гӏуллакх يجب إنجاز العمل كما يجب

хила ма-везза доттагӏ ву хьо أنت صديق كما يجب ان يكون الصديق

суна ма-езза яц хьо أنتِ لست كما أرغب تماماً

ма-ккуьъу сиха بأسرع وقت ممكن

ма-цецвер ву иза كم ستكون دهشته

уьш дIа ма-бахханехьа, догIа дилхира حالما غادروا هطل المطر

* ма дош дацара (дацар-кх) цаьрга бакъдерг ца аьлча آه كم كنت أتمنى لو أستطيع قول الحقيقة لهم

мага 1 {maga}[мега, мегира, мегна] يجوز ، يمكن ، يحتمل

цIахь Iан ца мега хьо! ألا يمكن (يجوز) أن تبقى في البيت !

хила мега (хила тарло) ربما ، قد يكون ، لعل ، قد يكون

шуна хезна хила мега ربما سمعتم

кхана ваха мега со ربما أذهب غداً

мегар ду يجوز ، يصح ، يمكن

мегар дац لا يجوز ، لا يصح ، لا يمكن

ишта лела мегар дац хьуна لايجوز لك التصرف هكذا

мегаш ду جائز ، مباح

мегаш дац غير جائز ، غير مباح ، ممنوع

тонка оза мегаш дац ممنوع التدخين

мегар дац цига ваха لا يجوز الذهاب إلى هناك

цига ваха мегар дуй-те ? هل يجوز الذهاب إلى هناك يا ترى ؟

магганне а мегар дац لا يجوز ولا بأي حال من الأحوال

мага а мегаш ду جائز بكل الأحوال

мага 2 {maga}[мега, мегира, мегна] يلائم ، يوافق ، يتوافق ، يناسب ، يصلُح ل

суна магац لا يناسبني ، لا يوافقني ، لا يلائمني

мегаш ду صالح ، ملائم ، مناسب ، مقبول

мегаш дац غير صالح ، غير ملائم ، مناسب

дукха яахь мегар вац хьо إذا أفرطت في الأكل سوف تتضرر

мачаш мегаш яц суна الحذاء لا يناسبني ، الحذاء ليس على مقاسي

хох биъча ца мега со أكل البصل لا يلائم صحّتي

забар йича ца мега иза المزاح لا يوافقه (يغضبه)

цхьаьна мегаш бац уьш هم لا يتفقون

мала мегаш доцу хи ماء غير صالح للشرب

цхьа а хIуманна мегаш вац иза هو لا يصلح لأي شيء

магар (бу) -ш бу {magar}[-ан, -на, -о] (оьр. просяная солома) تبن الدُّخن

(берцан бецийн ча ду)

маггIара {maghhara} صفّاً ، بالصّف . بالتوالي ، بالتتابع (мотIа 2 مأخوذ من)

маггIара дIахIитта! اصطفّوا

магийта {mageeta}[могуьйту, магийтира, магийтина] يسمح ب ، يسمح ل ، يأذن

тонка оза ца могуьйту لا يسمح بالتدخين

ас могуьйтур дац хьуна لن أسمح لك

магo {mago}[магадо, магийра, магийна] يجيز ، يبيح . يوافق على ، يستحسن ، يستصوب

Iилманчаша хIара жайна магийна ду العلماء أجازوا هذا الكتاب

Дала магийна ду أباحه الله ، الله سمح به

дукха яахlума яар лоьраша ца магадо لا يستصوب الأطباء الإفراط في الأكل

lедало жайна арахеца магийра الحكومة أجازت إصدار الكتاب

наха магош стаг ву иза هو شخص مقبول من الناس

магlараллин терахьдош (ду) {magharallin teraxhdosh} اسم العدد الترتيبي أو التسلسلي (نحو)

(оьр. порядковое числительное – грам.)

мадар (ю) -ш ю {madar}[-ан, -на, -о] (таро яр, оьшург кхоош нисдар) تدبير

мадар ян (клеззигчух тоам бан я таро ян) يتدبر بأقل الإمكانيّات

ма-дарра {ma-darra} كما هو ، حرفياً ، بالتفصيل

ма-дарра гочдар ترجمة حرفية

ма-дарра аьлча حرفياً ، في الحقيقة

ма-дарра долчу маьlнехь بالمعنى الحرفي

хилларг, ма-дарра схьадийца (بالضبط) إرو ما حدث بالتفصيل

ма-варра шен да ву иза هو نسخة عن أبيه

маддала {maddala} يصبح طريّاً بسبب النضوج (للفواكه والخضراوات)

стоьмаш мадделла نضجت الثمار

маддалийта {maddaleeta} يتركه ليصبح طرياً بسبب النضوج

маж (ю) -ош ю {mazh}[можан, можана, можо] لحية

маж йита يطلق اللحية

маж яша يحلق اللحية

хlинца а маж тlеялаза ву иза لم تنم لحيته بعد

маж ерг ذو اللحية

мазжакъ

мажар (ю) -ш ю {mazhar}[-ан, -на, -о] (даш туху топ) 1- الزّند المصوّن (زند ذو صوّانة في طراز الأسلحة القديمة) 2- المصوّنة (بندقية ذات زند مصوّن) ، وتسمى أيضاً بندقيّة شطف (بقدّاحة)

мажардола {mazhar dola} تجعُّد بشرة أصابع اليدين والرجلين نتيجة التعرض طويلاً للماء

(хи чохь дукха лаьттина, чкъор хебаршка дахар ду)

маждала {mazhdala} يصفر . يُمتقع (لونه)

гурахь гlаш мажло الأوراق تصفر في الخريف

кхеравелла мажвелира иза اصفّر من الخوف

маждан {mazhdan} يجعله أصفراً أو مصفراً

маждар (ду) {mazhdar} (оьр. желтуха) (цамгаран цlе) يرقان ، صفر (مرض)

маждарх (ю) {mazhdarx} (оьр. куриный) (бецан тайпа) رجل الغراب أو الشقيق الأصفر (نبات)

мажделла {mazhdella} مصفر ، ممتقع اللون

мажделла гlаш أوراق مصفرة

мажъелла юьхь وجه مصفر

маза (ю) {maza} (оьр. слизистый) مخاطي (تشريح)

мазин пардо (оьр. слизистая оболочка) الغشاء المخاطي

мазалг

мазакъдола {mazaqdola}(дечиг кхоччуш дакъала) يبَس (يصل إلى درجة اليبوسة تماماً ، خاص بالخشب)

мазал (бу) -ш ду {mazal}[-ан, -на, -о] وعاء للقياس يسع 24 كيلو غرام

(24 кг чуйоьду шина гирданан барамехь болу барам)

мазалг (ю) {mazalg}[-ан, -ана, -о] (оьр. слизняк) بزّاقة (بلا قوقعة)

маза-пIелг (бу) {maza-p'elg} (цIейоцу пIелг) البنصر (الإصبع الرابع)

мазжакъ (ю) -аш ю {mazzhaq}[-ан, -на, -о] (оьр. жулан) نوع من الطيور

мазлагIа (ю) -ш ю {mazlagha} (оьр. пасека, пчельник) منحلة : مكان تربية النحل أو مجموعة من خلاياه

[-н, мазлагIна, мазлагIо] (накхарш лело меттиг)

мазлагIча (ву) {mazlaghcha}[мазлагIчин, мазлагIчина, мазлагIчо] نحّال ، مربي النحل

май* (бу) {mai , seli-butt} (сели-бутт) مايو ، أيار

сели-баттахь في شهر أيار

майда (ю) -наш ю {maida}[-нан, -нна, -но] ميدان ، ساحة

майда юьзна адамаш дара الميدان كان مليئاً بالناس

майданахь في الميدان

майда даккха (نبأ) يشيع ، ينشر

тIеман майда (القتال) ساحة الحرب

майда

маймал (ду) -ш ду {maimal}[-ан, -на, -о] قرد

маймалах лела يقلد القرد

маймал-балар (ду) {maimal-bajar} (оьр. кокосовый орех) جوزة الهند

маймалдала {maimaldala} يتصرف مثل القرود في النشاط والحركة

майра 1(ву) -наш бу {maira}[-чун, -чунна, -чо] زوج

хьан майрачун цIе хIун ю? ما اسم زوجك ؟

майра велларг أرملة

маймал-балар

майра 2 {maira} شجاع ، جريء

майра стаг رجل شجاع

майра клентий شباب شجعان

майрадала {mairadala} يتشجّع ، يستأسد (فعل للمفرد)

майрадовла {mairadawla} майрадала فعل للجمع مأخوذ من فعل

майралла (ю) {mairalla} شجاعة ، بسالة ، جرأة

маккхал (ю) -ш ю {makkxal}[-ан, -на, -о] (оьр. коршун) حدَأة (طائر من الجوارح)

макхдала {makxdala} 1- يشحب ، يغبر ، يصفر 2- يصدأ

цуьнан юьхь макхъелира شحب وجهه

стигал макхъелира اغبرت السماء

эчиг макхло يصدأ الحديد

макхделла эчиг حديد صدئ

макхдан{makxdan} 1- يصيبه (بالشحوب ، بالتغبّر ، بالاصفرار) 2- يصدئه

макхо (ю) {makxo}[-нан, -нна, -но] (мекха . цабезам) 1- الصّدأ 2- ضغينة

макхо длаяккха يزيل الصدأ

макъарш (ду) {maqarsh} مقابض جمع لكلمة мукъ

мала {mala}[молу, мелира, мелла] يشرب

хи мала يشرب الماء

молу хи ماء الشرب

маладайта {maladaita} يجعله يسقي

маладала {maladala} يستطيع أن يشرب ، يُشرب

малар (ду) -ш ду {malar}[-ан, -на, -о] 1- شُرب (مصدر) 2- شراب ، مشروب

* маларш مشروبات مسكرة

малдала {maldala} يرتخي ، يفتُر ، يضعُف ، يتضعضع

маккхал

доьхка малделла ارتخى الحزام

хи малделла فتر الماء (أصبح فاتراً)

дегI малделла сан فتر جسمي

малдалар (ду) {maldalar} ارتخاء ، فتور ، ضعضعة ، تضعضع (مصدر)

малдалийта {maldaleeta} يجعله (يرتخي ، يفتُر ، يضعُف ، يتضعضع)

малдан{maldan} يرخي ، يفتّر ، يضعف ، يضعضع

муш малбе! أرخ الحبل

малдар (ду) {maldar} إرخاء ، تخفيف ، تفتير (مصدر)

малийта {maleeta}[молуьйту, малийтира, малийтина] يجعله يشرب

малик (ду) -аш ду {malik}[-ан, -ана, -о] ملاك

* мас-малик хила يتظاهر بأنه ملاك طاهر

суна хьалха мас-малик хила гIерташ يحاول أن يظهر أمامي بأنه ملاك طاهر

мало 1 {malo}[маладо, малийра, малийна] يسقي

хи маладе цунна! اسقه ماءاً

дарба мало يسقي الدواء

мало 2 (ю) -наш ю {malo}[-нан, -нна, -но] كسل ، تكاسل ، تثاقل ، توان

мало ян يتكاسل

мало ма елахь! لا تتكاسل

малонча (ву,ю) -ш бу {maloncha}[малончин, малончо] (мало йийриг) كسول

малх (бу) {malx}[маьлхан, маьлхана, маьлхо, маьлхе] شمس

малх кхета تشرق الشمس

малх кхетар شروق الشمس

малх кхетале хьалагIатта ينهض قبل شروق الشمس

малх чубузу تغرب الشمس

малх кхетта де يوم مشمس

малх кхетийта (маьлхе даккха) يشمّس (يعرض للشمس)

маьлхе дала يتشمس ، يتعرض للشمس

маьлхехь lан يبقى تحت الشمس

маьлхо юьхь ягийна сан الشمس لفحت(حرقت) وجهي

* малх санна хаза جميل جداً (مثل الشمس المشرقة)

малхбале (ю) {malxbale}[-нан, -нна, -но] (оьр. восток) شرق ، مشرق

малхбале (малхбалехьа) верза يدور نحو الشرق

малхбалехь في جهة الشرق

малхбалехьа إلى الشرق ، شرقاً

малхбале дирзина кораш شبابيك متجه نحو الشرق

малхбалин Iилманча مستشرق

малхбалера {malxbalera} شرقي ، من جهة الشرق

малхбалера мох ريح شرقية

малхбалехьара мехкаш البلدان الشرقية

малхбасе (ю) -наш ю {malxbase}[-нан, -нна, -но] سفح الجبل الذي تشرق عليه الشمس

малхбузе (ю) {malxbuze}[-нан, -нна, -но] (оьр. запад) غرب ، مغرب

малхбузера {malxbuzera} غربي ، من جهة الغرب

малхбуз-ламаз (ду) {malxbuz-lamaz} صلاة العصر

малхбуз-хан (ю) {malxbuz-xan} وقت العصر

малхлаца {malxlaca} يحدث كسوف للشمس

малхлацар (ду) {malxlacar}[-ан, -на, -о] (оьр. затмение солнца) كسوف الشمس

малх хьаха {malx xhaxa} (маьлхехь дукха Iиллина вон хилар) يصاب بضربة شمس

малх хьаьхна суна أنا مصاب بضربة شمس

малх хьахар (ду) {malx xhaxar} ضربة شمس (مصدر)

малх ца кхачар (ду) {malx ca kxachar} انقلاب شمسي (مصدر)

аьхка малх ца кхачар (оьр. летнее солнцестояние) الانقلاب الشمسي في الصيف

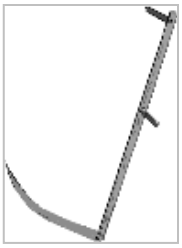
Iай малх ца кхачар (оьр. зимнее солнцестояние) الانقلاب الشمسي في الشتاء

мама (ю) {mama} ماما ، أمّاه

мамаг (ю) -аш ю {mamag}[-ан, -на, -о] (ами)

мами (бу) мамеш ду {mami}[-н, -на, -но, -га] ثدي ، نهد

мангал (бу) -ш бу {mangal}[-ан, -на, -о] محصدة ، محشّ (منجل كبير)

мангал

мангал хьакха يحشّ

мангал туса يشحذ المحصدة

мангалан лерг مقبض المحصدة

мангала ваха يذهب لحش العشب

мангал-бутт (бу) {mangal-butt} (оьр. июнь) شهر حزيران ، يونيو

мангал-комар (ю) {mangal-komar} (оьр. ежевика) العليق أو ثمره

мангал-куй (бу) {mangal-kui} قبعة من اللباد عريضة الأطراف

мангал-хан {mangal-xan} وقت حش العشب

мангалхо (ву,ю) -й бу {mangalxo}[-чун, -чунна, -чо] الذي يشتغل على المحصدة أو المحش

мангалхьокхург (ю) {mangalxhokxurg} (гезган тайпа) نوع من العناكب

манкха {mankxa} (мерах луьйш верг) أخنّ ، أغنّ ، الذي يتكلم من أنفه

манкха лен (мерах лен) يغنّ ، يخنّ

манкха мукъа аьзнаш (علم اللغة) الأحرف الصوتية ذات الغنّة

манкхалла (ю) {mankxalla} (оьр. 1- гнусавость 2- назализация) 1-غُنّة 2- غُنّة (علم اللغة)

мар (ву) {mar} (майра 1) زوج

мара (бу) марош ду {mara}[меран, мерана, мерo, мерe] أنف

мара цIанбан ينظف الأنف

мара эха يسيل أنفه

мара чуийза (بشكل متكرر) يستنشق

* мара олло (مجازاً) يستاء ، يشعر بالاستياء

* мара оллийна ма ву хьо مالي أراك مستاء

меран буьхьиг طرف الأنف

мерчу хи кхарза يستنثر

меран Iуьргаш فتحتا الأنف

мара букъбелла сан أنفي مسدود

дукъ тIедаьлла мара أنف معقوف

хьалахьаьвзина мара أنف أخنس

чIапа мара أنف أفطس

* мера кIел تحت أنفه (قريب منه جداً)

* шен мера кIел дерг бен ца го цунна لا يرى أبعد من أنفه

* суна мера кIел ма хьийза! لا تطوّف تحت أنفي (لا تزعجني بالحركة الكثيرة قريباً مني)

мерах лeн يغنّ ، يغنّ

хин мара مقدّمة النهر

кеманан мара مقدّمة السفينة

* мара ирах тоха (оьр. зазнаться) يختال ، يشمخ بأنفه تكبراً

марадолла {maradolla} يحضن ، يحتضن ، يطوّق بذراعيه (فعل للمفرد)

нанас шен бер марадоьллира حضنت الأم طفلها

марадохка {maradoxka} يحضن ، يحتضن (فعل للجمع)

маракхeта {marakxeta} يرتمي في حضنه

маралелха {maralelxa} يتعانق (بشكل متكرر + للجمع)

хьеший вовшийн маралилхира تعانق الضيوف

марах дала {marax dala} يعاف (شخصاً ، شيئاً)

хьех а, марах а валла суна хьо لقد عفتك قلباً وقالباً

марах даккха {marax dakkxa} (марах далийта) يجعله يعاف ، يُعيف

мараэккха {maraekkxa} يعانق (فعل للمفرد)

хьешана мараиккхира со عانقت الضيف

марваша (ву) маравежарий бу {marwasha} (оьр. деверь) أخو الزوج

маргIал (ду) -ш ду {marghal}[-ан, -на, -o] غصن حديث النمو ، طلق جديد (زراعة)

маргIал даккха يطلق طلقاً (غصناً) جديداً

марда (ву) {marda}[мардeн, мардeна, мардac, мардeга] (оьр. свёкор) الحمو (أبو الزوج)

мape (ду) {mare}[-нан, -нна, -но] زواج ، زوجية ، الحياة الزّوجية (خاص بالمرأة)

ирсе маре زواج سعيد (للمرأة)

маре яха تتزوّج

маца яхана хьо маре? متى تزوّجتِ ؟

маре яла (للأنثى فقط) يزوّج

стага шен йоl маре елира زوج الرجل ابنته

иза марехь ю هي متزوجة

хьаьнгахь ю иза марехь? ؟ ممن هي متزوجة

сан доттагlчуьнгахь марехь ю иза هي متزوجة من صديقي

марехьйолу зуда امرأة متزوجة

марехьйоцу зуда امرأة غير متزوجة

цкъа а марехь хиллий хьо ?؟ هل سبق لكِ (أن عشتِ الحياة الزوجية) الزواج

дикачу лулахочун астагlа йоl маре яхна الجار الطيب تزوجت ابنته العرجاء

маржан (ду) -аш ду {marzhan}[-ан, -на, -о] المرجان

марж-яl {marzh-yaj } وأأسفاه

марж-яI! Хьан дагара хиъна... آه لو أعرف ما يجول في قلبك

маржа дуьне яI وأأسفاه عليك يا دنيا

марзахо (ву) {marzaxo}[-чун, -чунна, -чо] أحد أقارب الزوج (أقارب الزوج)

марздала {marzdala} يحبب إليه ، يولع ب ، يستهوي (شيء ، عمل شيء) يدمن على

цига ваха марзделира суна استهوى الذهاب إلى هناك

къаьркъа марзделла цунна أدمن (أولِع) بالخمرة

марздалийта {marzdaleeta} يجعله (يولع ب ، يستهوي ، يدمن على)

ахьа марздалийтина цунна иза أنت الذي جعلته يستحلي ذلك

марздан {marzdan} يحبب إليه (شيء أو عمل شيء)

марзо (ю) -наш ю {marzo}[-нан, -нна, -но] 1- محبة ، مودّة ، ألفة 2- لذّة ، حلاوة

адамашна юккъехь марзо хила еза يجب أن تكون بين الناس محبة

марзо эца {marzo eca} 1- يهنأ ، يتنعّم 2- يذوق اللذة ، يذوق الحلاوة

шен вахарх марзо оьцуш ву иза هو يتنعم بحياته

керлачу цlенойх марзо эца يهنأ بالبيت الجديد

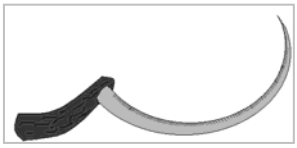
марйиша (ю) марайижарий бу{maryisha} أخت الزوج

марнана (ю) марнаной бу{marnana} الحماة (أمّ الزوج)

марс (бу) маьрсаш ду{mars}[маьрсан, маьрсана, маьрсо] منجل

маьрсан мукъ مقبض المنجل

марс хьакха يحصد بالمنجل

марс

марсадаккха {marsadakkha} يثير ، يهيّج ، يسعّر (فعل للمفرد)

цlе марсаяккха يسعّر النار

марсадала {marsadala} يستثار ، يهيج ، يسعّر (فعل للمفرد)

март* (бу) {mart , bekarg-butt} (бекарг-бутт) مارس ، آذار

марта (ду) {marta}[-нан, -нна, -но] (оьр. завтрак) (шира дош) فطور (كلمة قديمة)

марта даа يتناول الفطور

мархa 1(ю) -ш ю {marxa}[мархин, мархина, мархо, мархе] غيمة ، سحابة . غشاوة (العين)

мархаш гулъелла تراكمت السحب

догlанан мархаш غيوم ماطرة

стигал мархаша дIалаьцна غطت الغيوم السماء

бlаьргара марха غشاوة العين

* мархашка вала! بلّط البحر ، اركب أعلى خيلك

марха 2 (ду) -наш ду{marха}[мархин, мархина, мархо, мархе] صوم ، صيام

марха кхаба يصوم

марха кхабар الصّيام

марха ду сан أنا صائم

марха дац сан أنا مفطر

мархин бутт شهر رمضان

марх лаца ابتدأ شهر رمضان

марха дохо (даста) يفطر

марханаш даста انتهاء شهر رمضان و ابتداء عيد الفطر

мархалдала {marxaldala} يذبل ، يذوي

гlаш мархалделла ذبلت الأوراق

ма мархалвелла хьо ما لي أراك ذابلاً

мархалдалар (ду) {marxaldalar} ذوي ، ذيّ (مصدر)

мархи-бутт (бу) {marxi-butt} (оьр. Февраль) شهر شباط ، فبراير

мархин сахь (ду) {marxin saxh} زكاة الفطر

мархин сахь даккха يخرج زكاة الفطر

марца {marca}[морцу, мерцира, мерцина] يحرق الوبر ، يُشيّط

котам цlертlехь марца! شيّط الدجاجة على النار

цlеро месаш мерцина сан شيّطت النار شعري

марцар (ду) {marcar} شيط ، شِياطة (مصدر)

марчо (ду) -наш ду{marcho}[-нан, -нна, -но] (оьр. саван) كفن

марчо хьарчо (Миет) يكفّن

* шен ден докъа тIера марчо а духкур долуш ву иза مستعد لنزع كفن أباه وبيعه أي جشع جداً

марш 1(ю) -аш ю {marsh}[-ан, -ана, -о] (мера чохь хуьлу тlеда хьаса) مخاط

марш яккха يمخط ، يزيل المخاط

марш эха يسيل المخاط

марш 2 (ю) -аш ю {marsh}[-ан, -ана, -о] (муцlар) بوز ، خطم ، وجه

ас марш отур ю хьан سوف أحطم وجهك

марш 3 (бу) -аш бу {marsh} (оьр. шланг) (хин-цlом) خرطوم الماء ، بربيش

марш 4 (бу) -аш бу {marsh} سجق : تكون حشوته من الدهن وطحين الذرة والبصل

[-ан, -ана, -о] (дуьмах, ахьарх, хохах дуьзна кечдина йоьхь)

марша {marsha} (оьр. мирно,счастливо) بسلام ، بسلامة ، بسعادة ، بهناء بأمان

марша дагlийла шу! جئتم بالسلامة بمعنى أهلاً وسهلاً بكم

марша вагlийла хьо! جئت بالسلامة بمعنى أهلاً وسهلاً بك

марша lайла! ظللتم بالسلامة بمعنى نستودعكم (أستودعك) السلامة

марша гIойла / гIолда! مع السلامة ، رافقتكم (رافقتك) السلامة

марша голда! إلى اللقاء

цуьнан да велла, шу марша لكم السلامة ، توفي أبوه

маршалла (ду) {marshalla} تحية ، سلام

маршалла дала يسلم على ، يبلغ السلام أو التحية . يودّع ، يشيّع

маршалла дахьийта يبعث السلام أو التحية

соьгара маршалла ло массаьрга а تحياتي للجميع ، بلغ تحياتي للجميع

маршалла хатта يصافح ، يحيّي ، يسلم على

Дала маршалла дойла хьуна سلمك الله

маршмеда (ву,ю) -ш бу{marshmeda} غرّ (أغرار) (للاستخفاف)

маршо (ю) {marshо}[-нан, -нна, -но] (паргlато) حرية

маршо луш ца хуьлу, йоккхуш хуьлу الحرية لا تمنح بل تنتزع

маршокка (ву,ю) -наш бу {marshokka}[маршоккин, маршоккина, -но] (маршмеда)

мас (ю) месаш ю {mas}[месан, месана, месо, месе] شعرة (شعر) . ريشة

маса {masa} كم (لعدد أو مقدار أو شيء محدد)

шу маса вара? ؟ (للذكور) كم كان عددكم

маса шо ду цуьнан? ؟ (عمرها) كم عمره

маса {masa} (сиха , чехка) سريع ، بسرعة

маса говр حصان سريع

маса лелалахь вай сиха ду хьуна أسرع لأننا في عجلة من أمرنا

масазза {masazza} (мосазза) كم مرة

масал (ду) -ш ду {masal}[-ан, -на, -о] مثل ، مثال . أسوة ، قدوة

масал дало يورد مثلاً ، يضرب مثلاً

масал далийра цо أورد مثلاً

масална далийра цо иза أورده على سبيل المثال

Элча масална эца يقتدي بالرسول (صلى الله عليه وسلم)

масална хила كان مثالاً / قدوة

кху масалшкахь في هذه الأمثلة

масала مثلاً ، على سبيل المثال

масар

масалан {masalan} (оьр. прмерный) مثاليّ

масалан стаг شخص مثالي

масалла (ю) -ш ю {masalla} (дукхалла) مقدار ، كمية

масаллий, мухаллий الكمية والكيفية

масаллин терахьдош (نحو) اسم العدد الكمي ، الأعداد الأصلية

масалла (ю) {masalla} (сихалла , чехкалла) سرعة

масар (ду) -ш ду {masar} (акха бож) تيس جبليّ ، وعل (والأنثى منه تسمى шо)

(оьр. тур, горный козёл)

масатоп (ю) масатоьпаш ю {masatop} (оьр. автомат) رشاش ، بندقية أتوماتيك

масдар (ду) масдарш ду {masdar} (хандашах хилла цlердош) اسم الفعل (نحو)

масех{масех} عدّة ، بضعة ، بضع

масех стаг بضعة رجال

масех шо делира مضت بضع سنوات

масех меттехь في بضعة أمكنة

маситта {masitta} عديد ، أكثر من بضعة

маситта шо делира مرت سنوات عديدة

маситтазза {masittazza} عدّة مرات

маск (ю) -аш ю {mask} (оьр. спирея) (куллан цIе) نوع شجيرة

маслаIат (ду) -аш ду {maslajat}[-ан, -на, -о] (машар бар) مصالحة ، تسوية ، مهادنة

маслаIат дан يصلِح بين ، يوفق بين ، يسوّي بين

масо (ю) {маso}[-нан, -нна, -но] (сихо) تسرع ، استعجال

масо ян (сихо ян) يستعجل ، يتعجّل ، يتسرع

массанхьа а {massanxha a} (массо а меттехь) في كل مكان ، في كل محل

массанхьара а {massanxhara a} (массо а меттера) من كل مكان

массо а {masso a} كل ، جميع ، كافّة

массо а нах كل الناس

массо а агIор من كل الجهات

массо а метте إلى كل مكان

массаьрца а مع الكل

массарна а хезаш على مسمع الجميع

матарбамба (бу) {matarbamba} (оьр. плесень) عفن ، كرج

матарбамба таса (матардола) يعفّن ، يعفن

матардола {matar dola}[матардулу, матардуьйлира, матардоьлла] يتعفّن ، يعفن

бепиг матардоьлла عفن الخبز

мах 1(бу) мехнаш ду {max}[механ, механа, мехо, мехе] مشبك الحزام

(оьр. кольцо, в каторое продевают конец поясного ремешка)

мах 2 (бу) мехнаш ду {max}[механ, механа, мехо, мехе] (оьр. осина) شجرة الحَور الرجراج

(сетташ га а, готта гIа а долу, толлан кепара дитт)

мах 3 (бу) мехаш бу {max}[механ, механа, мехо, мехе] ثمن ، سعر . قيمة . أجرة

борах мах سعر زهيد

беза мехаш أسعار باهظة

механа деза غالي الثمن

мах лахбан (охьабаккха) يخفض السعر

* мах бац لا يقدر بثمن ، نفيس

уьш санна болчу кIентийн мах бац مثل هؤلاء الشباب لا يقدروا بثمن

мах боцу совгIат هدية لا تقدر بثمن

* ши кепек мах бац цуьнан قيمته لا تساوي حتى قيمة قرشين

* шен мах хаа يعرف قدر نفسه

мах ала يعيّن (يحدّد) السعر

мах бала يدفع الثمن ، يسدّد القيمة
боггIу мах дIабала يدفع الثمن كاملاً
* беза мах бала يدفع ثمناً غالياً
мах бан يعقد صفقة تجارية
мах бохо يخل (يخرق) الصفقة التجارية
мах къовса يفاصل ، يساوم
мах бийца يتّفق على السعر
мах хила يتّفق على السعر
мах бийцинчул (хиллачул) тIаьхьа بعد الاتفاق على السعر
мах хатта يسأل عن الثمن
хIун мах бу цуьнан? كم ثمنه ؟
мах хIотто يضع التعرفة
цIенош мехах дала أجّر البيت
мехах болх бан اشتغل بالأجرة
мехах Iаш ву со أنا مستأجر

маха 4 (бу) {max} [механ, механа, мехо, мехе] فدية
вийначунна мах бина افتدوا القتيل
йийсар мах белла схьаваккха يخلص الأسير بعد إعطاء الفدية
мехах паргIатваккха يعفي من الفدية

мах бан {max ban} (оьр. регистрировать брак) يعقد الزواج

мах бар (ду) {max bar} (مصدر) عقد الزواج ، تسجيل عقد الزواج أو النكاح
мах баран кехат ورقة عقد الزواج

мах хадо {max xado} يقدّر ، يقيّم ، يثمّن ، يسعّر
говран мах хадо يثمّن (يقدّر) الحصان
лакхара мах хадо يعطي أعلى سعر (قيمة)
хьакъ ма дарра мах хадо يقدره حق قدره
стеган мах ша хадийнарг бу (مثل) ثمن الإنسان هو ما قدره لنفسه

мах хадор (ду) {max xador} (مصدر) تقدير ، تقييم ، تثمين

маха 1(бу) мехий ду{maха}[механ, механа, мехо] إبرة ، إبرة حياكة . حقنة . قطبة (الجرح)
маха бахьа (بالماكينة) يخيط ، يدرز
маха баккха يعمل قطبة
хаза маха боккхуш ю иза هي تخيط بشكل جميل
механ буьхьиг طرف الإبرة
механ Iуьрг ثقب الإبرة
маха Iотта يشكّ بالإبرة
цомгушчунна маха тоха يحقن المريض
мах баккха (الجرح) يقطب
чевнна биъ маха баькхира قطب الجرح أربع قطب

маха 2 (бу) мехий ду {maха}[механ, механа, мехо, мехе] دبوس الشعر

махкалла (ду) {maxkalla} (оьр. гражданство) جنسيّة

махках ваккха {maxkax wakkxa} (فعل للمفرد) ينفي من الوطن أو البلد

махках баха {maxkax baxa} (فعل للجمع) ينفي من الوطن أو البلد

махкахо (ву,ю) {maxkaxo}[-чун, -чунна, -чо] مواطن (مواطنون)

иза сан махкахо ву هو مواطني

махлело {maxlelo} يتاجر ، يشتغل بالتجارة ، يمارس التجارة

махлело lама يتعلم التجارة

махлелор (ду) {maxlelor} (йохк-эцар , совдегаралла) (مصدر) تجارة ، متاجرة

чуьра махлелор التجارة الداخلية

арара махлелор التجارة الخارجّة

махлелоран{maxleloran} تجاريّ

махлелоран юкъаметтигаш علاقات تجارية

махлелоран политика السياسة التجارية

махлелоран барт اتفاقية تجارية

махлелоран векал (ву) {maxleloran wekal} ممثل تجاري

махлелоран векалалла {maxleloran wekalalla} (оьр. торгпредство) التمثيل التجاري

махлелорхо (ву,ю) {maxlelorxo} (йохк-эцархо , совдегар) تاجر

махмар (ду) -ш ду {maxmar} (ездари) ديباج : حرير مطرز بخيوط من الذهب أو الفضة

(тlехь тlамарш, дашо теш долу чиллан кlади)

маххьаш (ду) {maxhhash} جمع لكلمة 1 мохь رحال ، أحمال

махцарг (ю) -аш ю {maxcarg}[-ан, -ана, -о] خدش ، خَمش

махьар (ду) -ш ду {maxhar}[-ан, -на, -о] (мах баран кехат) ورقة عقد الزواج (كلمة قديمة)

махьарш (ю) {maxharsh} جمع لكلمة 3 мохь شحوم ، دهون

маца {maca} متى

маца воглур ву хьо? متى سوف تأتي ؟

маца дуьйна? منذ متى ؟

мацалла (ю) {macalla} جوع ، مجاعة . سوء تغذية

мацалла лаца يضرب عن الطعام

мацалла хlотта يحل الجوع ، تحل المجاعة

махкахь мацалла хlоьттира حلت المجاعة في البلد

мацалла дала يموت جوعاً

мацалла лийр велахь а حتى لو مِتّ جوعاً

мацалла лан يتحمّل الجوع

адамашка мацалла ла а ца ло لا يتحمل الناس الجوع

мацалла хьега يعاني الجوع ، يعاني سوء التغذية

адамаш мацалла хьоьгуш ду الناس يعانون الجوع

мацах {macax} (хьалха заманахь) في قديم الزمان ، في سالف الزمان ، قديماً

мацах кхузахь lам хилла قديماً كان يوجد هنا بحيرة

мацах дуьйна من قديم الزمان

мацах цкъа (цкъа мацах) مرّة في قديم الزمان

мацахлера {macaxlera} قديم ، الذي كان في قديم الزمان

мацахлера нах хьехнашкахь баьхна الناس القدماء كانوا يعيشون في الكهوف

мацахлера (шира) ӏедалш العادات القديمة

мацдала {macdala} يجوع

мацдалар (ду) {macdalar} جوع (مصدر)

мацвалар хала ду الجوع صعب

мацадалийта {macadaleeta} يجعله يجوع

мацдан {macdan} يجوّع

мацдар (ду) {macdar} تجويع (مصدر)

мацца а {macca a} في وقت ما ، يوماً ما

мацца веана а воглур ву иза سوف يأتي يوماً ما

маццалц {maccalc} إلام ، إلى متى

маццалц лан веза со кхузахь? إلام يجب أن أبقى هنا ؟

мача (ю) -ш ю {macha}[мачин, мачина, мачо, мачеи] حذاء

мачин накъост فردة الحذاء

мачаш тӏеюха يلبس الحذاء

мачаш дӏаяха يخلع الحذاء

тӏаьрсиган мачаш حذاء من الجلد

мачин пхьар (ву) {machin pxhar} إسكافي

маша (ду) -наш ду {masha}[-нан, -нна, -но] (шуьрин сурсат) لبني ، مستخرج الألبان

маша-даьтта سمن حيواني

машанан туька دكان الألبان

машане етт بقرة حلوب

машане даьхний مواشي لبونة

маша (бу) машош ду{masha} 1- جوخ جبلي 2- نسج العنكبوت ، بيت العنكبوت

[машин, машина, машо, маше] (исхарин тайпа)

машин чоа معطف تقليديّ من الجوخ

маша боза 1- ينسج الجوخ 2- ينسج نسج العنكبوت . يقوم بمؤامرة

гезго маша боьзна نسجت العنكبوت نسجها

машар (бу) {mashar}[-ан, -на, -о] سلام ، سلم . مصالحة ، مسالمة . هدنة ، صلح

машар бан (معاهدة سلام) يصالح ، يسالم ، يهادن ، يعقد صلحاً

машар бийца يعقد مباحثات أو مفاوضات السلام

машар бохо يخرق الهدنة أو معاهدة السلام

дуьненаюкъара машар السلام العالمي

тхо машарна даьхкина (مسالمين) حضرنا من أجل السلم

машарца بسلام ، على نحو سلمي

машарбезаш халкъ ду тхо نحن شعب محب للسلام

машаран хьолехь في الظروف السلمية ، في حالة السلم машар

дикачу тlамал, ледара машар тоьлу سلام زكيك خير من حرب جيدة (مثل) . الصلح سيد الأحكام (المثل العربي)

машаре {mashare} مسالم ، سلمي

машаре бахархой سكان مسالمون

машаре хенахь في وقت (أيام) السلم

машаре барт معاهدة الصلح

машаре гулам مؤتمر الصلح

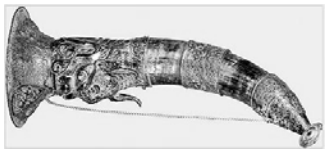
машархо (ву,ю) {masharxo} مبعوث السلام ، مصلح ذات البين

[-чун, -чунна, -чо] (машарна векал вахийтинарг)

машахьекхорг (ю) {mashaxhekxorg} نبات من فصيلة راعي الحمام له زهر أصفر

(нана-десте а олу цунах)

машен (ю) машенаш ю {mashen} 1- سيارة ، مركبة 2- قطار (كلمة محلية)

[машенан, машенна, машено]

машен хахка يقود سيارة

машенаш йо зовт مصنع سيارات

машен-некъ سكة الحديد

машшаш (ду) {mashhash} муш جمع لكلمة حبال mala

маъ (ду) маъънаш ду {ma'}[моан, моана, моо, моэ] (оьр. ольха) شجرة الحَور الرومي

(гla долу докхан кепара дитт я колл)

mala (ю) -ш ю {maja}[-н, -на, malo, male] 1- قرن (قرون) 2- بوق ، صور 3- قدح من القرن كان يستعمل لشرب الخمر فيه 4- بوق ، كوز على شكل مخروطي للبوضة وغيره

malaш тоха ينطح

mala lотта يكزه بقرنه

mala лакха ينفخ في البوق (الصور)

* malех шура йоккхур йолуш ву иза يحلب النملة (أي أنه جشع جداً)

malap 1(бу) -наш ду {majar}[-ан, -на, -о] شوكة mala

malap лело يستعمل الشوكة

malарца галнаш яа يأكل القلنش بالشوكة

malap 2 (бу) -наш я мlерий ду {majar} صنّارة صيد السمك ، إبرة الصنّارة

[-ан, -на, -о] (оьр. удочка)

malap бorla ينصب الصنارة

malap 3 (ю) -ш ю {majar}[-ан, -на, -о] ظفر

malарш теда (хедо) يقلم الأظافر

malap къовзо يقرص

malарш йохка ينشب (يغرز) أظافره malap 2

malap 4 (бу) -ш ду {majar}[-ан, -на, -о] كلاّب . صنّارة التطريز . إبزيم ، مشبك قصّاصة الأظافر

malарш тоьдург {majarsh toedurg}

malaш (ю) {majash} (юууш йолчу ораматан цlе) قرن ، سِنفة (نوع من النبات ثمره يؤكل)

malашъерг{majashyerg} أقرن ، ذو قرون

малашйолу даьхни ماشية ذوات القرون

маьждиг (ду) -аш ду {ma'zhdig}[-ан, -на, -о] مسجد ، جامع

маьждиге ваха يذهب إلى المسجد

маьждигехь في المسجد

маьлказ (ду) -аш ду {ma'lkaz} (оьр. клён красивый) القَيقَب البهيّ : نوع من فصيلة أشجار القيقب
[-ан, -на, -о] (шуьйра гlаш долу дитт)

маьлхан {ma'lxan} شمسيّ

маьлхан зlаьнарш أشعة الشمس

маьлхан тlедарчий نمش

маьлхан хIоз هالة الشمس

маьлхан кешнаш (ду) القبور الشمسية : قباب صغيرة كان الشيشان القدماء يضعون فيها موتاهم

маьлхан-хьоза (ду) {ma'lxan-xhoza} (овсянка) دُرَسَة : نوع من العصافير واسع المنقار

маьлханбуц (ю) {ma'lxanbuc} (дарбане бецан цIе) نوع من الأعشاب الطبية

маьлхан зезаг (ду) {ma'lxan zezag} (оьр. подсолнечник) (кхахьпа) عبّاد الشمس (نبات)

маьлхан зезаган хIуш بزر عباد الشمس

маьнга (бу) маьнгеш ду {ma'nga}[маьнгин, маьнгина, маьнго] سرير

шиъ вуьжу маьнга سرير لشخصين

берийн маьнга سرير أطفال

дIалеIу маьнга سرير قابل للطي

маьркlаж-седа {ma'rk'azh-seda}(оьр. созвездие орион) (فلك) برج الجوزاء

маьркlаже (ю) {ma'rk'azhe}[-нан, -нна, -но] وقت غروب الشمس маьлхан зезаг

маьркlажехь عند الغروب

маьркlажал тlаьхьа بعد المغرب

маьркlаж-ламаз (ду) {ma'rk'azh-lamaz} صلاة المغرب

маьркlаж-хан {ma'rk'azh-xan} وقت المغرب أو الغروب

маьркlаж-хан хилла حل وقت الغروب

маьрсхо (ву,ю) {ma'rsxo }[-чун, -чунна, -чо] الذي يحصد بالمنجل мала

маьрша {ma'rsha} آمن ، سالم ، مأمون

маьрша халкъ شعب آمن

маьрша стаг شخص آمن

маьрша меттиг (مأمون) مكان آمن

маьршачу меттехь في مكان آمِن

маьрша заманчохь السلم (أيام) في وقت

маьрша некъ طريق آمنة

машен-некъ

маьршадаккха {ma'rsha dakkha} (кхерамбоцуш хилийта) 1- يؤمّن 2- يحرر ، يعتِق

маьршадала {ma'rsha dala} يتحرر ، يُعتق . يسلم ، يأمن

маьрша-могуш {ma'rsha-mogush} سالم ومعافى

маьршо (ю) {ma'rsho }[-нан, -нна, -но] (оьр. безопасность) أمن ، أمان

маьршо ларъян يحافظ على الأمن

коьртан маьршо ю хьуна عليك الأمان

маьттаза {ma'ttaza} بذيء ، فاحش ، وقح

маьттаза лела يسلك سلوكاً فاحشاً

маьттаза лелар سلوك بذيء

маьттаза дешнаш كلمات بذيئة

маьттазалла {ma'ttazalla} بذاءة ، فحش ، قلة حياء ، صفاقة ، وقاحة

маьхаза {ma'xaza} (мах боцуш) مجانيّ ، بلا مقابل

маьхаза доькъуш ду يوزّع مجاناً

маьхаза даккха {ma'xaza dakkxa} يبخّس قيمتة

маьхаза дала {ma'xaza dala} تتدنّى قيمته

маьхча (ву,ю) маьхчой бу{ma'xcha} مفرد أحفاد العمّ أو العمّة أو الخال أو الخالة

маьхьарий (ду) {ma'xharee} صيحات ، صرخات جمع لكلمة мохь 2

маьхьси (ю) маьхьсеш ю{ma'xhsi} خفّ رقيق من الجلد بدون كعب يلبسه الرجال عادة داخل الحذاء

[-н, -на, -но, -га]

маьIда (ю) -наш ю {ma'jda}[-нан, -нна, -но] خامة المعدن

маьлхан-хьоза

пайде маьIданаш خامات مفيدة

лаьттан маьIданаш خامات الأرض

маьIданаш яхар استخراج خامات المعادن

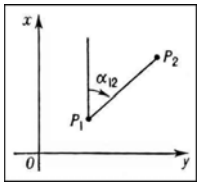
маьIиг (ю) -аш ю {ma'jig}[-ан, -на, -о] (са 3) زاوية ، ركن

истолан маьIиг زاوية الطاولة

цхьана маьIIера вукху маьIIе من زاوية الى زاوية

ураман маьIIехь في زاوية الشارع

массо а маьIIера من كل الزوايا ، من كل النواحي

нийса маьIиг (оьр. прямой угол) زاوية قائمة

ира маьIиг (оьр. острый угол) زاوية حادة

аьрта маьIиг (оьр. тупой угол) زاوية منفرجة

маьIиган бохь رأس الزاوية

маьI-маьIIехь في كل زاوية

маьIиг

маьIна (ду) -ш ду{ma'jna} 1- معنى ، مغزى ، مدلول ، مقصود 2- أهمية ، شأن

[маьIнин, маьIнина, маьIно, маьIне]

дешан маьIна معنى الكلمة

дахаран маьIна معنى الحياة

дешан тайп-тайпана маьIанаш المعاني المتنوّعة للكلمة

нийса маьIна (نحو) معنى مباشر

тIедеана маьIна (نحو) معنى مجازيّ

дешан ма-дарра долчу маьIнехь بالمعنى الحرفي للكلمة ، بكل معنى الكلمة

маьIна дан (кхето, тида, гочдан) يشرح ، يفسر . يترجم

маьIна даккха يستنتج ، يستخلص

маьIна даккхар استنتاج ، استخلاص

хIун маьIна доккхур ду цуьнан леларх? ماذا تستنتج من سلوكه ؟

доккха маьIна долуш ду иза له أهمية كبيرة

маьllаргона {ma'jjargona} كاد أن

маьllаргона охьакхетара со كدت أن أقع

маьllера {ma'jjera} ركنيّ ، زاوية

маьllера цIеношI بيت في ناصية (زاوية) الشارع

маьllера (сонара) буьрка тохар ضربة ركنية (رياضة)

меаш (ду) {meash} زغاليل جمع لكلمة меъ

меда {meda} ناضج (للفواكه والخضراوات)

меда стоьмаш ثمار طرية بسبب النضج

медалла (ю) {medalla} طراوة الملمس بسبب النضج (للفواكه والخضراوات)

меже (ю) -наш ю {mezhe}[-нан, -нна, -но] 1- عضو 2- جزء ، قطعة (آلة أو جهاز)

дегIан меженаш أعضاء الجسم

кхачаахьаран меженаш أعضاء الجهاز الهضمي

хазаран меже عضو السمع

кхетам дешан меженаш (نحو) أجزاء (أقسام) الجملة

моторан меженаш أجزاء المحرك

меза (бу) мезий ду {meza}[-н, -на, мезо, мезе] (оьр. вошь) قملة

мезий дан يقمّل ، يمتلئ بالقمل

мезий дина مقمّل

мекара {mekara} ماكر ، مخادع

мекарло (ю) -наш ю {mekarlo }[-нан, -нна, -но] مكر

мекх (ду) -аш ду {mekx}[-ан, -ана, -о] شارب

мекхаш даша يحلق الشوارب

мекхаш хьийзо يفتل الشوارب

мекхаш дерг ذو (صاحب) الشوارب

мекха

мекха (бу) -наш ду {mekxa}[-нан,-нна,-но,-не] (аьхна латта шардийриг) مسلَفَة (أداة زراعية)

мекха баккха (يمهدها ويسويها بعد حرثها) يسلف التربة

* зIарин мекха نتوءات المسلفة

* мекха баккха يلطّف ، يخفّف

ша сайга вон аьллачунна тIе мекха баккха гIерташ ву иза يحاول أن يلطّف

نتيجة حديثه الذي كان مسيئاً لي

мекха (ю) мекханаш ю {mekxa}[-нан,-нна,-но,-не] 1- صدأ 2- ضغينة (لفظ مجازي)

(аьчка тIе диллина боьха чкъор) (оьр. ржавчина)

мекха лаца (мекхадола) يصدأ ، يكتسي بطبقة صدأ

цхьа мекха ю цуьнан дагтIехь في نفسه ضغينة

мекхадола {mekxadola} 1- يصدأ 2- تحل البغضاء أو الشحناء (مجازاً)

эчиг мекхадулу الحديد يصدأ

царна юккъе мекхайоьлла حلت بينهم البغضاء

мекхало (ву,ю) {mekxalo }[-чун, -чунна, -чо] الذي يعمل على المسلَفَة

мекхацалоцу {mekxacalocu} مقاوم للصدأ ، لا يصدأ

мекъалг (ю) -аш ю {meqalg}[-ан, -ана, -о] 1- نُخامة(بلغم) 2- شخص تافه (للإستهزاء)

мел{mel} كم (لعدد أو مقدار غير محدد) . مهما . كلما ، كل ما

мел доккху цуьнах (хlун доьху цунах)? كم سعره ؟

мел хаза ду иза كم هذا جميل

мел хан яьлла? كم مضى من الوقت ؟

мел доккху (доьху) цунах ? كم ثمنه ؟

мел ирсе ду вайн дахар كم هي هنيئة حياتنا

хьо мел таро йолуш велахь а مهما كنت غنيّاً

ахь цуьнга мел аларх пайда бац لا فائدة (نتيجة) مهما قلت له

суна хьо дага мел вогlу велха догдогlу сан كلما أتذكرك أودّ البكاء

хьуна хьашт мел ерг карор ю хьуна цу чохь سوف تجد كل ما تحتاجه في الداخل

мел ирсе дара вайн дахар كم كانت حياتنا سعيدة

мел лакхара а على الأكثر

мел лахара а على الأقل ، ما لا يقل عن ، على أقل تقدير ، بالحدّ الأدنى

мел (бу) -наш бу {mel}[-ан, -ана, -о] حسنة ، ثواب ، عمل خير

мерзпондар

мел баккха يكسب حسنة ، يعمل الخير

мелехь ду فيه ثواب ، فيه أجر

мелана من أجل الحسنة ، لقاء الأجر ، لله

мел-марханаш صيام تطوّع

мела {mela} دافئ ، فاتر . خفيف (غير شديد) . رخو (غير مشدود) ، كسول

мела хи ماء دافئ

мела мох هواء خفيف

муш мела бу الحبل رخو

мелла {mella} سكران ، ثمل (اسم الفاعل أو المفعول من فعل мала)

мелла ву иза هو سكران

мелла а {mella a} بدرجة ما ، نوعاً ما ، بعض ، بعض الشيء ، ولو قليلاً

мелла а хан елира مر بعض الوقت

мелла а оьгlазвахна вара иза كان غاضباً بعض الشيء

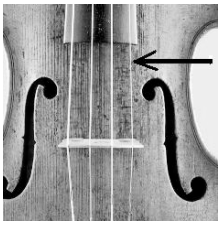
меллаша {mellasha} بطيء ، متمهّل . بصوت خافت ، بهدوء ، على مهل ، ببطء

меллаша! على رسلك ، مهلاً ، رويداً

мел-меллаша رويداً رويداً ، على مهل

меллаша волало! امش على رسلك ، امش ببطء ، إمش بهدوء

меллаша элира цо соьга قال لي بصوت خافت

мерз

мело {melo } (دافئ ، فاتِر ، رخو ، كسلان) نوعاً ما

мелош (ду) {melosh} صبغة ملوّنة لصبغ اللباد

мелхо а {melxo a} لا سيما ، وخاصّةً . بالعكس ، على العكس

суна мелхо а, ишттa ца хета على العكس تماماً ، لا أراه كذلك

мелIа (бу) {melja}[-н, -на, но] (шайтIа , йилбаз) شيطان (شياطين)

меран {meran} أنفي

меран аз صوت ساكن أنفي

меран даьIахк (ю) {meran da'jaxk} العظم الأنفي (تشريح)

меран догIа (ду){meran dogha} الفاصل الذي يفصل الأنف إلى حجرتين (تشريح)

меран дукъ (ду){meran duq} غضروف الأنف (تشريح)

меран хара (ю){meran xara} (оьр. носовая полость) التجويف الأنفي (تشريح)

меран херонаш (ю){meran xeronash} الجيوب الأنفية (تشريح)

мерах лен {merax len} (манкха лен) يخِنّ ، يغُنّ

мерахйогIурш (ю) {meraxyoghursh} نوامٍ (جمع نامية) في أنف الحصان بسبب مرضٍ ما

(оьр. болезненные наросты в носу у лошади)

мергIад (ю) -аш ю {merghad} عشبة تنمو بين حقول الأرز أو القمح

(кIена я дуганна юкъахь йолу ца оьшу бецан тайпа)

мержо (ву,ю) {merzho } (карабулакец, къоман цIе) أحد أفراد عشيرة (مرجو) الذين كانوا ينتمون إلى قبيلة (أرستخو) ويعيشون في منطقة كرابولاك في أنغوشيا

мерз (бу) -аш ду {merz}[-ан, -ана, -о] 1- وتر (يعمل من معي الحيوان) 2- شعرة من ذيل الفرس

мерзаш дула يشد الأوتار

мерза {merza} لذيذ ، حلو ، محلى . عذب . شهي . بشكل (لذيذ ، شهي ، حلو)

мерза чам طعم لذيذ

мерза хи ماء عذب

мерза кхача (شهي) طعام لذيذ

мерза маршалла سلام حار

мерза хIуманаш (мерзалгаш) حلويات

са мерза ду الروح غالية

нахаца мерза хила! كن دمثاً (لطيفاً) مع الناس

мерзалгаш

мерзалгаш (ю) {merzalgash} (оьр. сладости) (мерза хIуманаш) حلويات

мерзалгаш ян يعمل حلويات

тайп-тайпана мерзалгаш حلويات مشكلة

мерзалла (ю) {merzalla} حلاوة ، عذوبة ، لذة . دماثة

мерзаллехь, галнаш уггара мерза яахIума ю من جهة الأطعمة الشهية ، القلنش أشهى أكلة

мерза орам (бу) {merza oram} (бецан цIе) نبات ذو جذر حلو

мерзлаьхьа (бу) {merzla'xha} (оьр. стрела змея) نوع أفعى سامة

мерзо {merzo } (لذيذ ، حلو ، محلى ، عذب ، شهي . دمث) نوعاً ما

мерзпондар (бу) {merzpondar} آلة موسيقية ذات أوتار

мерзчIара (бу) {merzch'ara} (оьр. форель) (паччахьан чIара, бакъ чIара) السّلمون المرقّط

мермаIа (ю) -ш ю {mermaja} (оьр. носорог) وحيد القرن (حيوان)

мерцхалг (ду) -аш ду {mercxalg}[-ан, -ана, -о] الجلد المنزوع نتيجة جرح أو حرق

(лазийна я ягийначу меженан дIадолуш долу чкъор ду)

мерцхалг даккха ينزع قطعة من الجلد

мерцхалдиг (ду) -аш ду {mercxaldig}[-ан, -на, -о] (оьр. стриж) الخُطّاف : نوع من الطيور القواطع عريض المنقار ، دقيق الجناح طويله ، منتفش الذيل

мерш-кхера (ю) {mersh-kxera} تواليت في البرج الدفاعي لقضاء الحاجة أثناء الحصار من قبل الأعداء (оьр. туалет, во время военной осады использовались в башне)

мерlуьрг (ду) {merjuerg} 1- فتحة الأنف 2- غِرّ (أغرار) (للاستخفاف، مجازاً)

хьо хlинца мерlуьрг ю ما زلت غراً

месала {mesala} كث الشعر ، ذو وبر كثيف

месала жlаьла كلب ذو وبر كثيف

месаш (ю) {mesash} شعر

хьаьрса месаш شعر أشقر

хьийзина месаш شعر مجعد

шера месаш شعر أملس

месаш тоян يسرح الشعر

месаш ийзо يشد الشعر

месашна ехк хьакха يمشّط الشعر

мермala

месийн {meseen} خاصّ بالريش

месийн гlайба وسادة من الريش

мескат (ю) -аш ю {meskat} (вескет) أداة لقص الجلد على شكل شرائط أو خيوط

[-ан, -на, -о] (меха я цlоканан тай хадо кечдина у)

меташка (ю) -наш бу {metashka}[меташкин, меташкина, -но] (оьрсийн зуда) امرأة روسية

метиг (ю) -аш ю {metig}[-ан, -на, -о] (оьр. мотыга) معزقة ، مجرفة

метта {metta} بدل ، بدلاً من ، عوضاً عن . مكان

кхуьнан метта хlун лур ю аша суна? ماذا ستعطيني بدلاً منه ؟

хьан метта ас дерриге а дина عملت كل شيء عوضاً عنك

со хьан метта велхьара ليتني مكانك

со хьан метта хилча لو كنت مكانك

метта хила يحل محل ، يقوم مقام ، يخلف

со хьан ден метта хир ву سوف أقوم مقام والدك

шен меттахь في مكانه ، في محله

шен меттахь аьлла дош хезна ду الكلمة التي تقال في محلها لها وقع مؤثّر

метиг

меттабуьххьера {mettabuexhhera} خاص بمقدمة اللسان

меттабуьххьера аьзнаш أحرف صوتية مخرجها أول أو طرف اللسان

меттадала {mettadala} يأوي إلى فراشه (فعل للمفرد)

хьайн меттавала! قم إلى فراشك

меттадало {mettadalo} يُجبّر ، يجبُر (الكسر) . يرجعه إلى وعيه أو رشده . يرجعه إلى وضعه الطبيعي يسترجع ، يعيد

кагъелла даьlахк меттаяло (меттахlотто) يجبر العظم المكسور

кхетамчуьра ваьлларг меттавало يرجع فاقد الوعي إلى وعيه

тилавелларг меттавало يرجع الضّال إلى رشده

гIуллакхаш шайн меттадалийра цо أرجع الأمور إلى نصابها

могушалла меттаяло يسترجع العافية

меттадан{mettadan} ينجبر (الكسر) . يرجِع إلى وعيه ، يفيق أو يصحو (بعد إغماء أو سكر) يثوب إلى رشده يرجِع إلى وضعه الطبيعي ، يُسترجع ، يعاد

вехначуьра меттавеара иза صحا من السكر

меттадижа {mettadizha} ينام في فراشه

хьайн меттавижа! نم في فراشك

меттадилла {mettadilla} يضع (شيئاً) في مكانه (فعل للمفرد)

дIогара жайна шен меттадилла! ضع ذلك الكتاب في مكانه

меттамотт (бу) {mettamott} (бажа соцу меттиг ю) مكان توقف الماشية

меттан{mettan} خاصّ باللغة

меттан Iилма علم اللغة

меттан Iилманча لغوي

нохчийн меттан дешнаш كلمات اللغة الشيشانية

мерцхалдиг

меттанаш (ду) {mettanash} мотт 1,2,3 جمع لكلمة ألسنة . لغات . فرش

меттара хьалагIатта {mettara xhalaghatta} ينهض من مكانه ، ينهض من فراشه

меттатIехьара {mettat'exhara} خاص بمؤخرة اللسان

меттатIехьара аьзнаш أحرف صوتية مخرجها مؤخرة اللسان

меттахдаккха {mettax dakkxa} يُزحزِح . يُنبّه ، يزعج ، يُقلِق (فعل للمفرد)

массо а меттахваькkхира цо استنفر الجميع

меттахдала {mettax dala} يتزحزح ، ينزاح من مكانه (فعل للمفرد)

чо меттахъяьлла сан انزاحت معدتي (حالة تصيب المعدة يعقبها ألم واستفراغ)

меттахдаха {mettax daxa} меттахдаккха فعل للجمع مأخوذ من فعل

меттахдовла {mettax dawla} меттахдала فعل للجمع مأخوذ من فعل

меттах хьаданн{mettax xhadan} يحرّك . ينبّه ، يزعج ، يُقلق

вижинчуьра меттахъхьаван ца лаьа суна иза لا أريد أن أزعجه من نومه

меттахъхьан{mettax xhan} يتحرك

меттахъхьен{mettax xhen} يتحرك (بشكل متكرر)

меттах ма хье! لا تتحرك

меттахъхьедан{mettax xhedan} يُحرّك . يُنبّه ، يزعج ، يُقلق (بشكل متكرر)

гIанташ меттахъхьедан يحرك الكراسي

вижинчуьра меттахъхьеван يزعجه من نومه

меттахь хила {mettaxh xila} يكون في وعيه ، يكون في مكانه

иза меттахь ву هو في وعيه

меттахь вуй хьо? هل أنت في وعيك ؟

меттахь Iилла يلزم الفراش

са меттахь дац цуьнан نفسه مضطربة

шен меттахь доцу дош ала يتكلم بكلمة ليست في محلها

шен меттахь ца аьлла дош хезна дац (أي لا تأثير لها) الكلمة التي لم تقل في محلها لم تسمع

меттахь lан{mettaxh jan} يبقى في مكانه ، يلزم حدوده

шен меттахь Iан يلزم حدوده

меттахlитта {metta hitta} меттаxlotta فعل تكراري + للجمع مأخوذ من فعل

меттахlитто {metta hitto } меттаxlotto فعل تكراري + للجمع مأخوذ من فعل

меттахlотта {metta hotta} يُسترجع ، يُستعاد . يُعوّض ، يتجدّد ، يُعاد من جديد ، يجبُر ، يحل محل

зенаш меттахlоьттина عوِّضت الخسائر

паччахь меттахlоьттира أُسترجِع الملك

со хьан меттахIуттур ву سوف أحل محلك ، سوف أقوم مقامك

меттахlотто {metta hotto} يسترجع ، يستعيد ، يعوّض ، يجدّد ، يعيد من جديد ، يقوّم ، يجبّر ، ينصّب مكان

могашалла меттахlотто يسترجع العافية

зенаш меттахlоттийра цара عوضوا الخسائر

йохийна гIала меттахlотто يجدّد المدينة (القلعة) المدمرة

lедал меттахlотто يعيد النظام إلى نصابه

кагъелла даьlахк меттахlотто يقوم العظم المكسور

цуьнан метта мила хlоттор ву аша ? من ستنصبون مكانه ؟

меттахlоттор (ду) {metta hottor} استرجاع ، تعويض . تجديد . تقويم . تنصيب مكان (مصدر)

зенаш меттахlоттор تعويض الخسائر

меттаюккъера {metta yuqqera} خاص بمنتصف اللسان

меттаюккъера аьзнаш أحرف صوتية مخرجها منتصف اللسان

меттиг 1 (ю) -аш ю {mettig}[-ан, -на, -о] مكان ، محل ، موضِع ، نقطة ، مركز ، منطقة ، بقعة

белхан меттиг مكان العمل

вина меттиг مكان الولادة ، مسقط الرأس

lан меттиг مكان الإقامة

яьсса меттиг مكان خال ، أرض خالية ، منطقة مقفرة

хаза меттигаш أماكن جميلة

цхьана меттигера вукха меттиге من مكان إلى مكان

дикачу метте вахийтина иза أرسل إلى مكان جيد

дикачу метте нисвелла иза توضّع في مكان جيد

кхечу меттехь في غير هذا المكان (الموضع) ، في مكان آخر

шен меттехь лаьтта يبقى في مكانه

лозу меттиг موضع الألم

гучохь (гучу меттехь) في مكان مرئي (بارز)

меттиг эца (латта эца) يشتري أرضاً (قطعة أرض)

ламанан уггара лекха меттиг أعلى نقطة (موضع) للجبل

гIийла меттиг نقطة الضعف

баьрчера меттиг مكان (مركز) الصدارة ، صدر المكان

охьахуу меттиг مقعد للجلوس

цхьацца меттигашкахь في بعض الأماكن

машенаш хIитто меттиг موقف سيّارات

къовсаршкахь хьалхара меттиг яккха يحرز لمركز الأول في المنافسات

меттиг 2 (ю) -аш ю {mettig}[-ан, -на, -о] حالة ، حال ، عرض ، عارض ، ظرف

цхьацца меттигашкахь في بعض الأحيان ، في بعض الظروف

иштта меттиг lоттаелча إذا تعرض (الإنسان) لمثل هذا الظرف

оьшуш меттиг нислахь إذا اقتضت الحاجة أو الضرورة

меттиг 3 (бу) -аш бу {mettig}[-ан, -на, -о] مجلس ، مكان صغير لا يتسع إلا للجلوس مثلاً

хlара сан меттиг бу هذا مكان جلوسي

меттиган куцдош (ду) {mettigan kucdosh} (оьр. наречие места) ظرف مكان (نحو)

меттиган латтам (бу) {mettigan lattam} (оьр. обстоятельство места) ظرف مكان (نحو)

меттигера {mettigera} محليّ ، موضعيّ

меттигера мотт لهجة محلية

меттигера бахархой سكان محليين

меттигера хан (оьр местное время) توقيت محلي

меттигера lедал سلطة (حكم) محلي

меттигниг дожар (ду) {mettignig dozhar} (оьр. местный падеж) حالة المكان (نحو)

мехa (ю) -наш ю {мехa}[-ан, -нна, -но] (цlоканан аса) شريط من الجلد يستخدم لعمل الخيوط

мехала {мехala} نفيس ، قيّم ، غال

мехала тlулгаш (نفيسة) أحجار كريمة

мехаладала {мехaladala} ترتفع قيمته ، يرتفع قدره

нанас хастийна йоl мехала ца яълла (مثل) الابنة التي مدحتها أمها لم يرتفع قدرها

мехалла (ю) {мехalla} قيمة

мехаш (бу) {мехash} أثمان ، أسعار جمع لكلمة 2 max

мехий (ду) {мехee} إبر ، حقن ، قطب جمع لكلمة маха

мехкада (ву) мехкадай бу{мехkada} ملاك أراضي ، صاحب أراضي . إقطاعي

мехкадаьтта (ду) {мехkada'tta}[-ан, -нна, -но] 1- نفط ، بترول 2- كاز ، كيروسين

мехкадаьтта даккха يستخرج النفط

мехкадаьтта даккхар استخراج النفط

мехкадаьтта долу (доккху) мехкаш دول نفطية

мехкадаьтта литта يكرر النفط

мехкадаьтта литтар تكرير النفط

мехкадаьтта луьтту зовт (ю) {мехkada'tta luettu zawt} مصنع تكرير البترول

мехкан кхел (ю) {мехkan кхel} (оьр. парламент) برلمان ، مجلس الامة

мехкан кхелахо (ву) -й бу {мехkan кхelaхo}(член парламента) عضو برلمان أو مجلس الأمة

мехкарий (бу) {мехkaree} فتيات ، بنات جمع لكلمة 2 йоl

мехкаш (ду) {мехkash} بلدان ، بلاد ، أراض . هواوين ، أجران جمع لكلمة 1,2 мохк

меца {мeca} جائع

со меца ву أنا جائع

меца диса يبقى بدون طعام

бераш меца дисна بقي الأطفال بدون طعام

мецачу чоьнна тIе على الريق

меца шо (декъа шо) (قحط) سنه جافة

меъ (ду) меаш ду {me'} (оьр. молодая курица) زغلول (فرخ الدجاجة)

мигIа (ю) -наш ю {migha} (оьр. ястреб-каюк) نوع طائر من الجوارح

мидал* (ю) -ш ю {midal} ميدالية ، وسام

дашо мидал الميدالية الذهبية

мидал яла يمنح وساماً أو ميدالية

майраллин мидал وسام الشجاعة

мижарг (бу) -аш ду {mizharg}[-ан, -ана, -о] 1- قرص مخبوز من دقيق الذرة 2- كرة من الثلج

лайн мижаргех ловзар اللعب بكرات الثلجِ

мизар боьла {mizar bola} يصاب بحالة هياج شديد

* мизар боьлча санна хьийза يتصرف كمن أصيب بحالة هياج شديد

мизрикъ (бу) -аш бу {mizriq}[-ан, -на, -о] (гоьмукъ) (оьр. копьё) رمح

мийла {meela }[муьйлу, мийлира, мийлина] يشرب (بشكل متكرر + للجمع)

хиш мийла يشرب المياه

маларш мийла يتناول المشروبات الروحية

мийло {meelo }[мийладо, мийлийра, мийлийна] يسقي ، يُشرب (بشكل متكرر + للجمع)

мийр (бу) -аш бу я ду {meer}[-ан, -ана, -о] رفسة ، ركلة

мийр тоха يرفس ، يركل

мийраш бетта يرفس ، يركل (بشكل متكرر)

* мийраш хьекха يمشي كثيراً

мила {mila }[хьенан, хьанна, хьа, хьаьнга] من (للمفرد للعاقل)

милк

хьо мила ву? من أنت ؟

хIара мила ву? من هذا ؟

мила ву цигахь? من هناك ؟

хIорш муьлш бу? من هؤلاء ؟

хьенан жайна ду хIара? كتاب من هذا ؟

хьанна делира ахь хьайн жайна? لمن أعطيت كتابك ؟

хьа элира хьоьга? من قال لك ؟

хьаьнга элира ахь иза? لمن قلت ذلك ؟

хьол йоккха ю иза هي أكبر منك

хьан-хьанна а лур дац ас иза لن أعطه لأي شخص كان

милк (бу) -аш ду {milk}[-ан, -ана, -о] (оьр. ступица колеса) صرّة (بطيخة) العجلة

милкан Iуьрг فتحة صرة العجلة التي يدخل فيها المحور

милла {milla} من البرد

милла вегаво со أنا أرتجف من البرد

милла а {milla a} أي شخص كان ، أياً كان

хьо милла а велахь а مهما كنت

мил-милла а хьашт вац суна لا أُريد أي شخص كان

милт (ю) -анаш ю {milt}[-ан, -ана, -о] (оьр. фитиль) فتيل ، فتيلة милт

милт чуоза (يخفف شدة احتراقها) يسحب الفتيلة إلى الداخل

минга (ду) -наш ду {minga}[-нан, -нна, -но] (оьр. родинка) (кlеда 1 شامة . وحمة (تسمى أحياناً

минга дала تظهر على جسمه شامة . يصاب بوحمة

минга дер ду суна цига ца гlахь سأصاب بوحمة إذا لم أذهب إلى هناك

миндар (бу) -ш ду {mindar}[-ан, -на, -о] وسادة للجلوس أو توضع وراء الظهر

(охьахууш кlелбуьллу я дlатевжуш лелабо гlайба бу)

миндар тlе хаа يجلس على الوسادة

миндаьlахк (ю) {minda'jaxk} (вортанан даьlахк ю) فقرة عنقية (تشريح)

минех{minех} علاّن

хьанех-минех فلان علاّن

министр* (ву,ю) -аш бу{ministr} وزير

хьалхара министр رئيس الوزراء

чоьхьарчу гlуллакхийн министр وزير الداخلية

арарчу (арахьарчу) гlуллакхийн министр وزير الخارجية

могушаллин министр وزير الصحّة

хазнин министр (оьр. финансийн министр) وزير المالية

дешаран-серлонан министр وزير التربية والتعليم

культурнин министр وزير الثقافة

тlеман министр وزير الدفاع

минот* (ю) -аш ю {minot} دقيقة

* бир-минот ялале على جناح السرعة ، بسرعة

Мисар (ю) {Misar}[-ан, -на, -о] (оьр. Египет) مصر

мисарболат (ду) {misarbolat} (эчиг тlеузу болат) مغناطيس

мисарболато эчиг тlеузу المغناطيس يجذب الحديد

мисардан{misardan} يُمغنط

эчиг мисардан يمغنط الحديد

мисардала {misardala} يتمغنط

мисархо (ву,ю) {misarxo }[-чун,-чунна,-чо,-чуьнга] مصري ، مصرية (أهل مصر)

миска {miska} مسكين . شديد الفقر ، معدم

миска хьал долуш бу уьш حالتهم يرثى لها

мискалла (ю) {miskalla} شقاء ، مسكنة . فاقة ، فقر ، عوز ، خصاصة

мискъал* (ю) мискъалш ю {misqal} وحدة وزن للذهب والفضة تساوي 4 غرامات وربع غرام

(оьр. золотник)

мискъал-заррат* مثقال ذرة ، شيء صغير جداً ، ذرة

мисхал (ю) -ш ю {misxal}[-ан, -на, -о] ماسورة خشب يلفّ عليها الخيط (مكّوك)

мича {micha} أين ، إلى أين

хьо (стенга) мича воьдуш ву? إلى أين أنت ذاهب؟

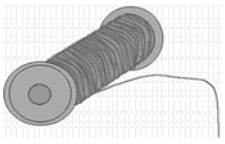
хьо мича махкара ву? من أي بلد أنت ؟

минга

мисарболат

мичара {michara} من أين

мичара вогlуш ву хьо? ؟ من أين أنت قادم мисхал

* мичара вели хьо? ؟ (للاستغراب) كيف حدث أنك هنا

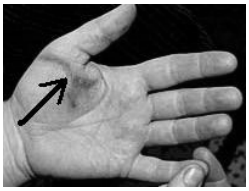
* мичара ели ца хууш, цхьа йоккха аьрзу гучуелира فجأة ظهر نسر كبير

мичахь {michaxh} أين

мичахь хир ву хьо кхана? ؟ أين ستكون غداً

мичхьара {michxhara} (мичара) من أين

мичча а {michha a} إلى أي مكان كان ، في أي

мичча хенахь а في أي وقت كان

шу миччахь делахь а أينما كنتم

миччалц {michhalc} إلى أي مدى ، حتّام

миччара а {michhara a} من أي مكان كан

миччахьара а {michhaxhara a} (миччара а) من أي مكان كан

мо

мо (бу) моьнаш ду {mo }[моьнан, моьнна, моьно, моьне] ندبة ، أثر الجرح

(чевнан я кlоманан йисна билгало)

чевнан мо ندبة (أثر) الجرح

мо биса يبقى أثر للجرح

мовлад* (ду) {mawlad}[-ан, -на, -о] ذكرى مولد النبي عليه السلام

мовлад деша يحيي ذكرى مولد النبي عليه السلام

могуш {mogush} معافى ، صحيح الجسم ، سليم ، عكس مريض

могуш хила يكون معافى

со могуш ву أنا معافى

со могуш вац أنا مريض

могуш лелийла хьо متعك الله بالصحة ، عافاك الله

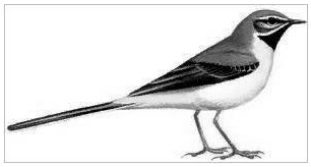
могуш-парlат بخير وعافية

маьрша-могуш цlа доьрзийла шу عدتم بالصحة والسلامة إلى البيت

могушчунна цомгушчун хьал ца хаьа (مثل) المعافى لا يعرف حال المريض

могушалла (ю) {mogushalla}[могушаллин, могушаллина, могушалло] صحة ، عافية

могушалла муха ю хьан? كيف صحتك؟

могушалла lалашъян يحافظ على الصحة

могушалла lалашъяр المحافظة على الصحة ، العناية بالصحة

могушаллин хьал الحالة (الوضع) الصحي

хьайн могушаллин гlайгlа бе! اهتم بصحتك

къаьркъа могушаллина зене ду الخمرة مضرة بالصحة

можа хьоза

могушаллин министерство وزارة الصحة

могlа 1(бу) -наш ду {mogha}[-нан, -нна, -но] سطر

могlанаш долу тептар دفتر ذو أسطر

хьалхарчу могlарехь في السطر الأول

могlанаш юккъехь яздан يكتب بين السطور

могIа 2 (бу) магIарш ду {mogha}[магIаран, магIарна, магIарӀо, магIарӀе] صفّ

хьалхарчу магIарехь في الصف الأول

могIа беш дIахIитта قفوا على شكل صفٍ

магIара дIахIитта! اصطفوا

синтарш шина магIаре де! اغرس الأشتال في صفين (خطين)

эскарийн магIаршкахь في صفوف الجيش

хьалхарчу магIаршкахь في الصفوف الأولى

мода (ю) -ш ю {moda}[-нан, -нна, -нӀо] درن (أدران) ، وسخ

модаша вуьзна ву иза هو مليء بالأوساخ

мӀожа {mӀozha} أصفر

* можа бIагор бан يصاب بدوار فظيع

мӀожа хьӀоза (ду) {mӀozha xhӀoza} (оьр. горная трясогузка, канарейка) طائر أبو فَصادة الجبلي ،كناري

мӀожа зӀезаг (ду) {mӀozha zӀezag} نبات ذو زهر أصفر

мӀожалла (ю) {mӀozhalla} صفار ، اصفرار ، صفرة

мӀожӀо {mӀozhӀo} أصفر نوعاً ما ، ضارب إلى الصفرة

мӀоз (ду) {mӀoz}[мезан, мазана, мазӀо, мазӀе] عسل

бакъ моз عسل طبيعي

мазал мерза أحلى من العسل

дукха диъча, моз а къахьло (مثل) حتى العسل إذا أكثر من تناوله يصبح مراً

мозгIар

моза (бу) мозий ду {moza}[-нан, -нна, -нӀо] (оьр. муха) ذبابة . نحلة (مجازاً)

мозгIар (ву) -ш бу {mozghar}[-ан, -на, -Ӏо] (оьр. священник) قسّيس ، خوري ،كاهن

мозийлӀьцург 1(ю) {mozeelӀecurg} (чолхе хьоза) خاطف الذباب (نوع من الطيور)

мозийлӀьцург 2 (ю) {mozeelӀecurg} (оьр. мухоловка, ловушка) مذبّة (مصيدة الذباب)

мозийлӀьцург 3(ю){mozeelӀecurg}(мозий лоьцу ша-тайпа бецан цIе) خنّاق الذّباب (نوع نبتة)

мокха (ду) -наш ду {mokxa}[-нан, -нна, -нӀо] (оьр. перочинный нож) مطواة ، سكين جيب

мӀокха {mӀokxa} (оьр. тёмно-серый) رمادي قاتم ، سكني قاتم

мокха бос لون رمادي قاتم

мокха хьоза عصفور الدويري

мокха юьхь وجه أغبر

мокхаз (бу) мӀокхазаш ду {mokxaz}[-ан, -на, -Ӏо] (оьр. кремень) صوّان (نوع من الحجارة فيه صلابة يتطاير منه الشرر عند قدحه بالزّناد)

мокхаз тIулг (бу) {mokxaz t'ulg} حجر الصوّان

мокхаз болу тапча (في الطراز القديم للأسلحة) مسدّس شطف (بقدّاحة) أو مسدس بزند ذو صوّانة

молла (ву) -наш бу{molla} 1- مرشد ، معلم (لأي طريقة فكرية) 2- معلم ، أستاذ

[моллин, моллина, моллас, молле]

жуьгтийн молла حاخام

* моллин сурт شخصية هزلية خيالية مثل شخصية جحا

молла кхайкха {molla kxaikxa} يؤذّن ، ينادي للصلاة

молла кхойкхуш хезирий хьуна? هل سمعت الأذان ؟

делкъа-молла маца кхойкху? متى يؤذّن لصلاة الظهر ؟

молла кхайкхар (ду) الأذان (مصدر) мокха

молла кхойкхург (ву) {molla kxoikxurg} المؤذّن

моллалла (ду) مرشيدية ، معلمية (مهنة المرشد أو المعلم لأي طريقة فكرية)

моллин куй (бу) (оьр. сальник - анат.) الشحم الرقيق على الأمعاء (تشريح)

молха (ду) -наш ду {molxa}[-нан, -нна, -но] 1- دواء 2- بارود

молха (дарба) мала يشرب الدواء

тоьпан молха بارود البندقية

момсар (ю) -ш ю {momsar}[-ан, -на, -о] (маьждиган бохь) مئذنة

мор (бу) -аш я моьрнаш ду{mor}[-ан, -ана, -о] (оьр. охапка) مر ، ضُبنة (ما ضمّ بين الذراعين)

морд (ю) -аш ю {mord}[-ан, -ана, -о] الغشاء الرقيق الذي يغطي اللحم (تشريح)

(оьр. плёнка в мясе) (дегlан дилха тlера тlехулара дакъа ду)

морза (ду) -наш ду {morza}[-нан, -нна, -но] مصل اللبن (يفصل عند صنع الجبن)

морзах (бу) -аш ду {morzax}[-ан, -на, -о] كمّاشة ، ملقطة

морзахца лаца يمسك بالكمّاشة

чlапморзах (оьр. плоскогубцы) زردية

морзах

морзахдала {morzax dala} يتعاكس . يفترق ، يفوته في الطريق

ши маше морзахъялалур йоцуш некъ готта бара كان الطريق ضيقاً بحيث لا تستطيع سيارتان أن تتعاكسا

тхойшиъ морзах велира فات كل منا الآخر (في الطريق)

морзах девр ду шу سوف تفترقون

морзгал (ду) -ш ду {morzgal}[-ан, -на, -о] (оьр. оспа) (дегlа тlе даьлла хьар) مرض الجدري

морзгалш догlа يطعّم (يلقّح) ضد مرض الجدري

морзгалш بثور مرض الجدري

морзгалмо (бу) {morzgalmo} ندبة الجدري : الأثر الباقي على الوجه بعد الإصابة بمرض الجدري

морса {morsa} (шога) خشن

морсалла {morsalla} (шогалла) خشونة

мосазза {mosazza} (масазза) كم مرة

москал (ю) -ш ю {moskal} (оьр. индюк) ديك رومي ، ديك حبش

мостагl (ву,ю) -ий бу {mostagh}[-ан, -на, -о] عدوّ

мостагl вохо يدحر العدو

луьра мостагl عدو لدود

мостагlалла (ду) {mostaghalla} عداوة ، عداء

мостагlалла лело يعادي

нахаца мостагlалла ма леладе ! لا تعاد الناس

соьца мостагlалла долуш ву иза هو يعاديني

мостагlалла долу пачхьалкх دولة عدوة

мостагlалла таса يزرع العداوة

момсар

моттбеттар (ду) {mottbettar} وشاية بشكل متكرر (مصدر)

моттбеттарг{mottbettarg} الذي من طبعه الوشاية ، واشي

мотбийцар (ду) {motbeecar} تحدُّث باللغة ، تكلم (مصدر)

мотсаца {motsaca} يُعقد اللسان ، ينخرس

мотсацар (ду) {motsacar} انعقاد اللسان ، خرس (مصدر)

мотт 1(бу) меттанаш ду {mott}[меттан, маттана, матто] لسان . أي شيء على شكل لسان

* беха мотт болуш ву иза (يتطاول على الآخرين بلسانه) لسانه طويل

мотт хьакха يلعق ، يلحس

мотт хьекха يلعق (بشكل متكرر) . يتزلف ، يداهن ، يتملّق

мотт lовша يعلك اللسان (عند المضغ مثلاً)

цlеран меттанаш ألسنة اللهب

маттана шера ву иза هو فصيح اللسان

маттана ира ву иза هو حادّ اللسان

мотт арабаккха يمدّ اللسان

* мотт багахь кхаба يحفظ لسانه في جوفه

мотт кхаба تمتنع العروس عن الكلام لفترة معينة (عادة شيشانية)

мотт баста تنتهي فترة امتناع العروس عن الكلام (عادة شيشانية)

мотт тоха يشي ب

мотт тохар وشاية

мотт бетта يشي ب (بشكل متكرر)

мотт саца ينعقد اللسان ، ينخرس ، يشل اللسان

шина меттара ذو لسانين

шен мотт шегахь кхаба يحفظ (يمسك) لسانه

* мотт ма карча хьан! عقد لسانك (شل لسانك)

* мотт керча ينطق لسانه بالكلام

яахlуманах мотт тоха يذوق الطعام

доьхкаран мотт لسان الحزام

* мотт тIеда бу цуьнан (أي كثير الكلام) لسانه رطب

москал

мотт 2 (бу) меттанаш ду {mott}[меттан, маттана, матто, матте] لغة ، لسان

нохчийн мотт اللغة الشيشانية

ненан мотт لغة الأم

lаьрбийн маттахь في اللغة العربية

мотт бийца يتحدث باللغة ، يتكلم ، ينطق

беро мотт ца буьйцу хlинца а الطفل لا يتكلم بعد

lаьрбийн мотт буьйцу къаьмнаш شعوب ناطقة باللغة العربية

юкъара мотт لغة مشتركة

дийна мотт لغة حية

дlабаьлла мотт لغة ميتة (منقرضة)

кхечу къоман мотт لغة أجنبية

пlелгийн мотт لغة الإشارات

шина матта юккъе луьйриг ألثغ

стеган дагара матто схьадуьйцу (مثل) ما يختلج في القلب يفصح عنه اللسان

маттана шера ву иза هو فصيح / طليق اللسان

цуьнан цIе массеран а матта тIехь яра كان اسمه على كل لسان

мотт 3 (бу) меттанаш ду {mott}[меттан, маттана, матто, матте] فراش

мотт билла يمهّد الفراش ، يجهّز الفراش

мотт дIабаккха يزيل الفراش

мотт листа يرتّب الفراش

меттара хьалагIатта يقوم من الفراش

меттахь Iуьллуш ву иза (مريض) هو طريح الفراش

мотт-гIайба عدة النوم ، فراش

мотт 4 (бу) меттанаш ду{mott} قدّة سميكة من الخشب على جانبي العربة ترتكز عليها العجلة الأمامية والخلفية

(оьр. планка в фургоне или подводе, служащая для соединения задних и передних колёс)

мотт карo{mott karo} يجد لغة مشتركة (للتفاهم)

вовшашца бийца мотт каро يجدوا لغة مشتركة فيما بينهم

мотт хаа {mott xaa} يستطيع الكلام

мотт цахуург{mott caxuurg} أخرس

мотт ца хаьа цунна (أي أخرس) هو لا يستطيع الكلام

мотт цахуу бер طفل أخرس

къора а, мотт цахууш а ву иза هو أخرس أبكم мох-кема

вист хIунда ца хуьлу хьо, мотт бац хьан ? ؟ لماذا لا تتكلم ، هل أنت أخرس

мотта {motta}[моьтту, моьттира, моьттина] يظن ، يعتقد

хьуна хьо мила ву моьтту ? ؟ من تظن نفسك

суна хьо цIа вогIур ву моьттира ظننت أنك سترجع الى البيت

моттадала {mottadala} يتراءى ، يخيل إليه

хьуна моттаделларг бакъ дацара ما تراءى لك لم يكن حقيقة

моттаргIа (ю) -наш ю {mottargha}[-ан, -нна, -но] تصنّع ، تظاهر

моттаргIанаш лело يتصنّع ، يتظاهر

моттаргIане велакъажар ابتسامة مصطنعة

моттийта {motteeta}[моттуьйту, моттийтира, моттийтина] يتظاهر

ша цомгуш ву моттуьйту цо يتظاهر بالمرض

моттохар (ду) {mottoxar} وشاية (مصدر)

мотхьекхар (ду) {motxhekxar} تزلف ، مداهنة ، تملق (مصدر)

мотхьоькхург{motxhoekxurg} متزلف ، مداهن ، متملق

мох (бу) мехаш ду {mox}[-ан, -ана, -о] ريح . هواء

чIогIа мох баьлла هبت ريح قوية

мох гIелбелла خفت الريح

мох тийна هدأت الريح

мохе вала (للريح) يتعرض للهواء

мохе даккха يعرض للهواء

мох-хьера

мохехь في الهواء ، في مهب الريح

мох дуьхьал хlотта يقف في مواجهة الريح

цla чу мох кхетийта يهوّي الغرفة

мох тоха يهوّي

тахана мох бу вайна الجو اليوم عاصف

* мохо лоькхуш (تقال عادة للبيت الفارغ أو المهجور) تعصف به الريح

мох-кема (ду) -наш ду {mox-kema} (оьр. самолёт) طائرة

тlеман мох-кема (مقاتلة) طائرة حربية

мох-кеманхо (ву,ю) {mox-kemanxo} (оьр. пилот) طيّار

мох-хьера (ю) {mox-xhera} (оьр. ветереная мельница) طاحونة هوائية

хин-хьера (оьр. водяная мельница) طاحونة مائية

моха 1(ю) -наш ю {моха}[-нан, -нна, -но] نوبة غضب

моха ян تعتريه نوبة غضب

суна моха еана اعترتني نوبة غضب

моха 2 (ю) -рчий ю {моха} خط على شكل شريط (على القماش ، جلد ، فراء)

[мохаран, мохарна, мохаро, мохаре] (оьр. полоса на материи)

мохарчий йолу клади قماش مخطّط أو مقلم

мохк 1(бу) мехкаш ду {мохк}[мехкан, махкана, махко] بلد ، موطن

боккха мохк بلد كبير

дуьненан мехкаш بلدان العالم

мохк бегийна حصل زلزال ، حدثت هزّة أرضية

ararчу махкахь вехаш ву иза (الغربة) يعيش في المهجر

мохк 2

мохк 2 (ю) мехкаш ю {мохк}[мехкан, махкана, махко, махке] (оьр. ступа) هاون ، جُرن

мехкан йиз مدقّة الهاون

мохкалла (ду) {мохкалла} اعتلال الصحّة بسبب تغير المناخ (مثلاً عندما يسافر الإنسان إلى بلد آخر)

(кхечу махка вахча, цигахь долу хlаваъ дегlана цатар)

мохкалла дина цунна اعتلت صحته بسبب تغير المناخ

мохкбегор (ду) {мохкбегор} (оьр. землетрясение) زلزال ، هزّة أرضية (مصدر)

мохмуьйлург (ю) {мохмиелург} (маккхалан тайпанара олхазар) نوع من طيور الحدأة

мохса (ду) {мохса}[мохсин, мохсина, мохсо, мохсе] (ниха) شراب مسكر مصنوع من الدُّخن

(берцах дина малар)

мохтухург (ю) {мох тухург} هوّاية ، مروحة

мохь 1(бу) маххьаш ду {мохь}[-ан, -ана, -о] (еза хlума) حمل ، عبء ، ثقل

беза мохь حمل ثقيل

ги мохь болла يحمّل على الظهر

гира мохь охьабоьжча санна وكأن حملاً قد انزاح عن ظهري

мохь 2 (бу) маьхьарий ду{мохь}(чlогlа аз) صيحة ، صراخ

[маьхьаран, маьхьарна, маьхьаро, маьхьаре] моьлкъа

мохь хьакха يصرخ ، يصيح

мохь хьекха (بشكل متكرر) يصرخ ، يصيح

суна мохь хlунда хьоькху ахь ? لماذا تصرخ في وجهي ؟

мохь тоха يطلق صرخة أو صيحة . ينادي عليه بصرخة

мохь бетта يطلق صيحات أو صرخات . ينادي عليه بصيحات

лулахойн мохь белира دوّى صراخ الجيران

маьхьарца чуьра араиккхира иза اندفع إلى الخارج صارخاً

мохь 3 (ю) махьарш ю {moxh} (дегlаца йолу хьано) شحم ، دهن

[махьаран, махьарна, махьаро, махьаре]

мохь лало يذيب الشحم

мочхал

моццул{moccul} كم (حجماً)

мочхал (ду) -ш ду {mochxal}[-ан, -на, -о] (оьр. челюсть) فكّ

лахара мочхал (салаз) الفك السفلي

моша (ду) -рчий ду {mosha} الحجل : طائر في حجم الحمام أحمر المنقار والرجلين طيب اللحم

[-нан, -нна, -но] (оьр. куропатка)

моьлкъа (бу) -рчий ду {moelqa}[-нан, -нна, -но] (оьр. ящерица) حرذون ، سحلية ، عظاءة

моьнаш (ду) {moenash} мо جمع لكلمة ندبات ، آثار جروح قديمة

моьрдиг (ю) -аш ю {moerdig}[-ан, -на, -о] (оьр. плева) (пардо) غشاء (تشريح)

пехийн моьрдиг غشاء الرئة أو غشاء الجنب

моьрка (ю) {moerka}[-нан, -нна, -но] (дечиган доккха чийлик) دلو خشبي كبير

муж (бу) муьжнаш бу{muzh } نوع علف عبارة عن مزيج من دقيق الذرة والنخالة

[муьжан, муьжана, муьжо, муьже] (аттана жаржах кечбина кхача)

мужалт (ю) -аш ю {muzhalt}[-ан, -ана, -о] غلاف الكتاب ، جلدة الكتاب

мужалт ян (китаб) يغلف (كتاب)

музар {muzar} (цхьана меттахь lацалуш, сагатдалар) يتحرك كثيراً في مكانه نتيجة قلق أو نحوه

музар боьлла цунна يتحرك أو يتململ بسبب قلق ما

мукдаххка

мукдахка (бу) мукдехкий ду {mukdaxka} (оьр. крыса) جرذ

мукх (бу) мекхаш ду {mukx}[мекхан, мекхо] (оьр. ячмень) شعير

мукъ (бу) макъарш ду{muq} مقبض (سيف ، خنجر ، سكين) . دفّة ، زمام

[макъаран, макъарна, макъаро, макъаре]

туьран мукъ مقبض السيف

мукъ

lедалан мукъ زمام الحكم

мукъа {muqa} خال ، حر

мукъа хила يتفرغ ، يكون غير مشغول

кхана мукъа вер ву со سوف أتفرغ غداً

со тахана мукъа вац أنا اليوم مشغول

мукъа де يوم راحة

хlара меттиг яьсса ю? هل هذا المقعد (المحل) خال ؟

мукъа хан яйа يضيع وقت الفراغ

мукъа хан яккха يقضي وقت الفراغ

мукъачу хенахь في وقت الفراغ

мукъа лелаш кlордийна суна مللت من الفراغ

мукъа аз (علم اللغة) حرف علة ، حرف صوتي ، حرف مدّ

мукъа белхаш أعمال حرة

мукъадаккха {muqa dakkxa} (فعل للمفرد) يخلي سبيل ، يفرج ، يعتق ، يعفي من ، يسرح

тутмакх мукъаваькkхира (дlахийцира) цара أفرجوا عن المعتقل

эскарера мукъаваькkхира иза أُعفي من الخدمة العسكرية

балхара мукъаваькkхира иза أحيل إلى التقاعد

мукъадала {muqa dala} (فعل للمفرد) يتفرغ ل . يُسرّح ، يعفى من ، يفرج عنه ، يُعتق

хьо суна маца мукъавер ву متى سوف تتفرغ لي

эскарера мукъавелира иза تسرح من الجيش ، أُحيل إلى المعاش

мукъадаха {muqa daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل мукъадаккха

мукъадита {muqa dita} يعفي ، يخلي سبيل

цхьана сохьтана мукъа ца витира цо со لم يعفني ولا لساعة واحدة

мукъадовла {muqa dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل мукъадала

мукъаза аз (ду) {muqaza} صوت ساكن (علم اللغة)

мукъалла (ю) {muqalla} فراغ (عدم وجود ما يشغله)

мукъалла ша хlун дийр ца хаьа цунна لا يعرف ماذا يفعل بسبب الفراغ

мукъам (бу) -аш бу {muqam}[-ан, -на, -о] لحن ، نغمة موسيقية

мукъам баккха يلّحن

мукъана а {muqana a} على الأقل ، ولو

чай мала мукъана а اشرب شاياً على الأقل

ган мукъана а гахьара суна иза لو أراه على الأقل

мукъам

мукlарло (ду) -наш ду {muk'arlо}[-ан, -нна, -но] (оьр. признание) (даре) اعتراف ، إقرار

мукlарло дан يقر ، يعترف

мулгlа (бу) -наш ду {mulgha}[-ан,-нна,-но] (оьр. подхвостник) سير : أحد سيور طقم الفرس

(нуьйрана тlера дуьйна говран дегlана гонах тосучу асанан цlогана кlелхула кхочу дакъа ду)

мулгlанан корта قطعة معدنية تزين السير المذكور

мунда 1(ю) -наш ю {munda}[-ан, -нна, -но] (зlиймарг, зlоьмалг) فرّاعة

(олхазарш къахко йоьгlна хlума)

бешахь мунда йогlа ينصب فرّاعة في البستان

мунда 2 (ю) {munda} (оьр. загривок, холка) (ял 3) غارب الفرس : مقدّم أعلى الظهر مما يلي العنق

мунепакъ* (ву,ю) -ш бу{munepaq} مارق (مرتدّ) عن الدين . منافق

мунепакъалла {munepaqalla} ارتداد عن الدين . نفاق

мур (бу) муьраш бу{mur} عصر ، عهد ، مرحلة ، فترة ، طور

[муьран, муьрна, муьро, муьре] (хан-зама) (оьр. период)

юккъерчу муьрашкахь في العصور الوسطى

мурд (ву) -аш бу {murd}[-ан, -ана, -о] مريد (أحد أتباع طريقة فكرية)

мурдалла (ду) {murdalla} المريدية

мурдола {murdola }[мурдулу, мурдуьйлира, мурдоьлла] ينخر ، يسوّس (للخشب ، للعظم)

дечиг мурйоьлла نخر الخشب

мурдолар (ду) {murdolar} نخر ، تسوّس (للخشب ، للعظم)

мурийд* (ву) мурийдаш бу {mureed} (мурд) مريد (أحد أتباع طريقة فكرية)

мустдала {mustdala} يتحمّض ، يحمض ، يصبح حامضاً

шура мустаелла حمض الحليب

* дог мустделла сан أشعر بحموضة (حرقة) في معدتي

мустделла хьал ду чохь وضع مزرٍ في الداخل

мустдалар (ду) {mustdalar} تحمّض

шура мустаялар تحمّض الحليب

дог мустадалар حموضة (حرقة) المعدة

мустдан{mustdan} يحمّض моьрка

мутах (ю) -аш ю {mutax}[-ан, -на, -о] (оьр. валик дивана) مسند مدوّر (الأريكة مثلاً)

мутаlелам (ву) -аш бу{mutajelam} أحد طلاب المدرسة التي تدرس العلوم الدينية

мутта (ду) -наш ду {mutta}[-нан, -нна, -но] (оьр. сок) عصير الفواكه ، عصارة

мутта даккха يستخرج العصير

муттадолу فيه عصارة

муттадолу хlоъ-докъарш أعلاف رطبة

муха {muxa} كيف

мутах

хьо муха ву? ؟ كيف أنت ، كيف حالك

гlуллакхаш муха ду шун? ؟ كيف أحوالكم

мух-мухха а كيفما اتفق ، بصورة اعتباطية أو عشوائية

мух-мухха а ма лела لا تتصرف بطريقة اعتباطية

муханиг хьашт ву хьуна? ؟ كيف الشخص الذي تحتاجه

мухалла (ю) {muxalla} كيفية

мухаллин билгалдош (نحو) صفة كيفية

мухха а {muxxa a} كيفما كان ، كيفما اتفق ، بأي وجه (شكل) كان

мухха делахь а على كل حال

мухха дина а дан деза цунна гlо يجب مساعدته بأية طريقة كانت

муххалe а {muxxale a} لا سيما ، وبخاصة

и реза ву, ткъа со муххале а هو موافق ، ولا سيما أنا أيضاً

мухla йилла {muha yilla}(олхазаро стиглара ижуна чухахка) ينقض الطير على الفريسة

мухlap 1(ду) -ш ду {muhar}[-ан, -на, -о] خاتم

пlелгахь мухlap леладо цо يلبس خاتماً في إصبعه

дашо мухlap خاتم ذهب

мухlаран бlаьрг فصّ الخاتم

мухlар духа يلبس الخاتم

мухlар пIелгах долла يضع الخاتم في الإصبع мухlар 2

мухlар 2 (ду) -ш ду {muhar}[-ан, -на, -о] ختم

мухlар таIо يختم

таIийна куьг мухlарца чlагIдан يوثّق التوقيع بالختم

муцlадола {muc'a dola}[муцladулу, муцladуьйлира, муцladоьлла] تصاب عيناه بالقذى

бlаьргаш муцlабоьлла сан أصيبت عيناي بالقذى

муцlар (ю) -ш ю {muc'ar}[-ан, -на, -о] 1- فنطيسة الخنزير 2- الخطم (أنف الحيوان) 3- بوز ، الأنف البشري وبخاصة إذا كان ضخماً وبشعاً (للاستهزاء)

* муцIар сатто يلوي وجهه احتقاراً أو استخفافاً

муш 1(бу) машшаш ду {mush}[муьшан, муьшана, муьшо] حبل (حبال)

беха муш حبل طويل

муш охьахеца ينزل الحبل

дош доца, муш беха خير للكلام أن يكون قصيراً وللحبل أن يكون طويلاً(مثل)

муш 2 (ду) муьшаш ду{mush} (оьр. карагач) من أنواع شجر الدّردار

[муьшан, муьшна, муьшно, муьшне] (диттан цIе) муштакх

муштакх (ю) -аш ю {mushtakx}[-ан, -на, -о] (оьр. мундштук) مبسم أو بزّ السيجارة

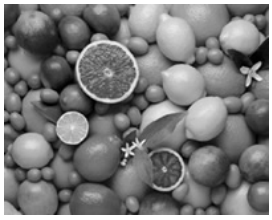
муьжг (ю) -аш ю {muezhg}[-ан, -ана, -о] عشب كفّ الإوزة : ورقها يشبه كف الإوزة ، مفيدة للكلى

(оьр. лапчатка) (дарбане бецан цIе)

муьжги (ву,ю) -й бу {muezhgi}[-чун,-чунна, -чо] كلمة تطلق للرجل الروسي

муьжнаш (бу) {muezhnash} جمع لكلمة муж

муьлха {muelxa} من ، أي

муьлха ву шух воккханиг? ؟ من منكم الكبير

муьлханиг ву церан да? ؟ من (منهم) والدهم

тахана муьлха де ду? ؟ أي يوم من أيام الأسبوع اليوم

муьлхха а {muelxxa a} أيّاً كان

муьстаргаш

муьлххачу мехаца а йохка! بع بأي سعر كان

муьлх-муьлхха а чу ца вуьту لا يسمحون بالدخول لأي كان

муьлш{muelsh} من (للجمع العاقل)

хlорш муьлш бу? ؟ من هؤلاء

муьрг 1(ю) –аш ю {muerg}[-ан, -ана, -о] نوع شجيرة لها ثمر يؤكل ذو لون أحمر وطعم حامض ومر

(оьр. калина) (куллан цIе, бакъмуьрг)

муьрг 2 (ю) -аш ю {muerg}[-ан, -ана, -о] عضّ السمكة للطعم

муьрг тоха (оьр. клюнуть - о рыбе) يعضّ الطّعم (للسمكة) ، يعلق بالسّنارة

муьста {muesta} حامض ، حمضي

муьста чам طعم حامض

муьста бод (бу) {muesta bod}(оьр. закваска) (бод совсуьйтург) خميرة العجين

муьсталла (ю) {muestalla} حموضة ، حامضية

муьстарг (ю) -аш ю {muestarg}[-ан, -ана, -о] (оьр. щавель) نبات الحُمّيض (تؤكل أوراقه)

муьстаргаш (ю) {muestargash} (муьста чам болу стоьмаш) حمضيّات

муьсто {muesto } حامض نوعاً ما ، يميل إلى الحموضة

муьтlахь {muet'axh} مخلص ، وفي

муьтlахь хила يخلص ، يكون مخلصاً أو وفياً

Далла муьтlахь хила يخلص لله

муьтlахьалла (ю) {muet'axhalla} إخلاص ، ولاء ، وفاء

муьшан лами (бу) {mueshan lami} سلّم من الحبال

муьшдечиг (ю) {mueshdechig} (оьр. карагач) (къилбехьара дитт) (lаммагlа) شجرة الدّردار

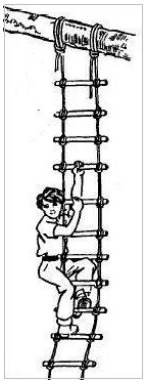
муьшка (ю) -наш ю {mueshka}[-ан, -нна, -но] تحرش ، نكشة

муьшка ян يتحرش ب

мятсел-бутт (бу) {myatsel-butt} (оьр. Июль) شهر تمّوز ، يوليو

мlайла-цlа {mjaila-c'a} (оьр. верзнее помещение в башне) الحجرة العلوية للبرج

мlаьчиг (ю) -аш ю {mja'chig}[-ан, -на, -о] الجزء الأمامي المعقوف للمزلقة أو سكّة المزلجة الجليدية

муьшан лами

Н (N)

Нохчий (Noxchee)

наб (ю) набарш ю {nab}[набаран, набарна,набаро] نوم ، منام ، سبات ، هجوع

наб ян ينام ، يهجع

иза наб еш ву هو مستغرق في النوم

ас тоъал наб йина نمت ما فيه الكفاية

дlавижа! نمّ ، إهجع

наб ян 1 ينعس ، يشعر بالنعاس

суна наб йогly (наб йогlуш ву со) أنا نعسان ، أشعر بالنعاس

наб ян 2 يصاب بالأرق ، يطير النوم

наб яйна сан أنا مصاب بالأرق ، طار نومي

наб яр أرق ، سهد ، سهاد

наб яйна хьийза يعاني الأرق

наб ийзо (بشكل متكرر) يغفو ، يغفى

наб ийзош ву и هو يغفو

наб озийна цунна هو غفي

наб озаеллачохь في لحظة غفوة

наб кхета ينام

чlогlа наб кхетта ву иза هو في نوم عميق

наб ца кхета суна لا أستطيع النّوم

чиркаша наб ца кхоьтуьйту суна الناموس لا يدعني أنام

наб кхоьтуьйту дарба دواء منوّم

набарха {nабarха} في النوم ، من النوم ، نائماً

набарха вуьзна со شبعت من النوم

набарха самавала يصحو من النوم

набархдаккха {nабarх dakkха} يوقظ من النوم (فعل للمفرد)

набархдала {nabarx dala} يستيقظ (يصحو) من النوم (فعل للمفرد)

набархдаха {nabarx daxa} набархдаккха فعل للجمع مأخوذ من فعل

набархдовла {nabarx dawla} набархдала فعل للجمع مأخوذ من فعل

набархлен{nabarx len} تكلم في نومه

набахти (ю) -ш ю {nabaxti}[-н, -на, -но, -га] (оьр. тюрьма) سجن ، حبس ، معتقل

набахте волла (чуволла) يودع (يضع) في السجن

набахтера аравала (чувоьллинчуьра аравала) يخرج من السجن

набахтхо (ву,ю) набахтхой бу {nabaxtxo}[-чо, -чунна, -чо] (оьр. тюремщик) سجّان

нагахь{nagaxh} إذا

набахти

нагахь санна في حالة ، إذا

нагахь санна и ца вагlахь في حالة عدم حضوره

наг-наггахь (юкъ-юкъа) بين الحين والآخر

наггахь أحياناً ، في بعض الأحيان

наггахь бен ло ца дуьллу نادراً ما ينزل الثلج

нагахь оьшуш меттиг нислахь إذا تطلب الأمر ، إذا دعت الحاجة

цхьа наггахьлера шело эккхахь إذا هجمت موجة البرد التي أحياناً ما تأتي

наж (бу) нежнаш ду {nazh}[ножан, ножана, ножо] (оьр. дуб) البلّوط ، السّنديان

ножан дечиг خشب البلوط

нажи-бутт (бу) {nazhi-butt} (оьр. Январь) شهر كانون الثاني ، يناير

назбар (бу) -ш ду {nazbar} (оьр. подушка для сидения) وسادة للجلوس (وسائد)

назма (ю) -наш ю {nazma}[назмин, назмина, назмано] نشيد ديني

назма ала ينشد نشيد ديني

назма яккха يؤلف نشيداً دينياً

назманча (ву,ю) -ш бу {nazmancha}[назманчин, назманчина, назманчо] منشد النشيد الديني

наиб* (ву) -аш бу {naib}[-ан, -на, -о] (оьр. депутат) نائب

хьалхара наиб النائب الأول

накха (бу) накхош ду {nakxa}[некхан, некхана, некхо] صدر . ثدي ، نهد

шуьйра накха صدر عريض

некхан ваз القفص الصّدري

некхан дестар التهاب الثدي

нанас берана накха белира ألقمت الأم ثديها للطفل

ненан некхехь шура ю يوجد حليب في صدر الأم

накхармоза

накхармоз (ду) {nakxarmoz} عسل النحل

накхармоза (бу) накхармозий ду {nakxarmoza} (оьр. пчела) نحلة

накхарш (ду) {nakxarsh} نحل جمع لكلمة никх

накхарш лелор (ду) {nakxarsh lelor} (накхармозий лелор я кхабар) تربية النّحل

накхарш лелорхо (ву) {nakxarsh lelorxo } (мазлагlча) مربي النحل

накъост (ву,ю) -ий бу{naqost} رفيق ، زميل ، صاحب . فردة

[накъостан, накъостана, накъосто, накъосте]

накъост лаца يتخذ شخصاً رفيقاً أو زميلاً له

балхара накъост زميل العمل

мачин накъост فردة الحذاء

накъосталла (ду) {naqostalla} رفقة ، زمالة ، مصاحبة ، صحبة . مساعدة ، معاونة

накъосталла дан يساعد ، يعاون

накъосталла (гlо) оьший шуна? ؟ هل تحتاجون مساعده

цхьаьна латталелоран накъосталла جمعية تعاونية زراعية

нал (ю) неларчий ю {nal}[нелан, нелана, нело] (оьр. кабан) ذكر الخنزير البريّ

нелан кlомсарш أنياب الخنزير

* да нелца (хьакхица) воллийла цуьнан! (شتيمة) ليدفن أباه مع الخنزير

налог* (ю) {nalog} (ясакх) ضريبة

ясакх (налог) тоха يفرض عليه ضريبة

ясакх яккха يجبي الضريبة

ясакх яла يدفع الضريبة

налха (бу) -наш бу {nalxa}[-н, -на, налхо] زبده

нана (ю) наной бу {nana}[ненан, нанна, нанас, нене] أمّ ، والدة . أمّاه

хьан ненан цlе хlун ю ? ؟ ما اسم أمك

хьайн нене ала! قل لأمّك

хьайн нанна аьлларг де! أطع أمك

ненан шура حليب الأمّ

нана яла хьан! ثكلتك أمّك

нана йиса шун! (تقال توبّداً للصغار) ليحفظ الله أمّكم

нанина виса хьо! (للتحبب) حفظك الله لأمك

нал

цхьана а ненан вон йоl ца хилла, цхьана а марненан дика нус

ца хилла (مثل) ما ذمت أمّ ابنتها وما مدحت حماة كنّتها

наналла (ду) {nanalla} (оьр. материнство) أمومة

нана-борз (ю) {nana-borz} ذئبة لها جراء

нана-пlелг (бу) {nana-p'elg} إبهام اليد ، الإصبع الكبير للقدم

нана-хутал (ю) {nana-xutal} السّاق الرئيسي (للنبات الزّاحف أو المتسلق)

нана-хlорд (бу) {nana-hord} (оьр. океан) محيط (محيطات)

нана-цlа (ду) {nana-c'a} الحجرة العامة لجلوس العائلة

наполг (ю) -аш ю {nanolg}[-ан, -ана, -о] (оьр. перезрелая слива) خوخة شديدة النضج

напгlа (ду) {napgha} (рицкъа, юург) قوت . قوت : كان أهل القرية يقدّمونه للمدرس مقابل تعليم أبنائهم

иза шен доьзална напгlа лаха вахана خرج ليبحث عن قوت لعائلته

нар (ю) -аш ю {nar}[-ан, -на, -о] (оьр. гранат) رمّانة ، شجرة الرمّان

нарадала {naradala} (сатта) (فعل للمفرد) يعوجّ ، ينحني ، يلتوي

наркоз* (ю) {narkoz} تخدير

юкъара наркоз (оьр. общий наркоз) تخدير عامّ

цомгушчунна наркоз яла يخدّر المريض

меттигера наркоз (оьр. местный наркоз) تخدير موضعي

наркозаца операци ян يجري عملية تحت التخدير

нар

нартол (ю) нартолаш ю {nartol} قنطرة ، عقد ، قوس (فن البناء)

[нартолан, нартолана, нартоло, нартоле] (оьр. арка – архит.)

настарпха (бу) настарпхенаш ду {nastarpxa} (клажин пха) وتر أخيلو ، وتر الساق

настарпхьид (ю) {nastarpxhid} بطّة الساق

настарш (ю) {nastarsh} سيقان جمع لكلمة носта

натарш (ю) {natarsh} (жловнеш , хьаьрмакаш) جذور درنية (علم الزراعة)

наткъарш (ю) {natqarsh} أخرجة ، قيح جمع لكلمة ноткъа

нах (бу) {nax}[нехан, нахана, наха, нахе] أناس ، الناس ، بشر

дукха нах гулбелира تجمع أناس كثر

нахана даьккхинчу ор чу ша кхета (مثل) من حفر حفرة للناس وقع فيها

баккхий нах الشيوخ

кегий нах (кегийрхой) الشباب

нартол

лаьржа нах سواد الناس ، عامة الشعب ، العامة

нахалахь (нахана юккъехь) بين الناس

нахана гергахь أمام الناس

нахана гучувала يظهر على الناس

нах беха меттиг منطقة مأهولة بالسكان

* нехан санна клант ву иза هو فتى بكل معنى الكلمة

* хаза нехан санна доьшуш ву иза هو يدرس كما ينبغي

* нехан нах (хийра нах) أناس غرباء

* нехан цлий тлехь хила يكون في رقبته دم قتيل

нехан хабар чекхдер дац أقاويل الناس لن تنتهي

нах бийца يغتاب الناس

* нах бовза يعرف الناس وطباعهم

* ткъа наха хIун боху? ؟ (أي الرأي العام) وما هو رأي الناس

* наха бохург де! (خذ برأيهم) أطع الناس

* наха дийриг дан بطريقة حياتهم وعاداتهم (المجتمع) يحاكي الناس

нахах воха / вала يُحرم من معاشرة الناس

нахах тера лела يتصرف بشكل سويّ أو غير منتقد بين الناس

* наха хIума лучу ваккха (يفقره ، يفلسه) يجعله يستعطي الناس

* нахаца лела تمارس الفاحشة

* цхьа а хIума нехачух тера дац хьан كل تصرفاتك غلط في غلط

* нехан нах الغرباء

нахазара {naxazara} (нехан доцу глиллакх, нахах тера ца лелар) شاذّ

нахазара стаг شخص شاذّ

нахазара лела يتصرف بشكل شاذّ

нахазаралла (ду) {naxazaralla} شذوذ

нахала даккха {naxala dakkxa} (наха тIе даккха) ينشر بين الناس . يفضح ، يشهر به بين الناس

нахала дала {naxala dala} (наха тIе дала) ينتشر (يشيع) بين الناس . ، يُفضح (بين الناس)

нахала даха {naxala daxa} нахала даккха فعل للجمع مأخوذ من فعل

нахала довла {naxala dawla} нахала дала فعل للجمع مأخوذ من فعل

нахарт (ю) -аш ю {naxart}[-ан, -ана, -о] نقود صغيرة ، فكّة

нахарча (ву,ю) -ш бу {naxarcha}[нахарчин,нахарчина,нахарчо] (оьр. плугарь) حرّاث

нахарш (ду) {naxarsh} нох جمع لكلمة محاريث

нацкъара {nacqara} (юьстаха) متنحي ، على الجانب ، جانباً

нацкъара даккха {nacqara dakkxa} يزيح جانباً ، يُبعد جانباً (فعل للمفرد)

нацкъара дала {nacqara dala} يتنحّى جانباً ، ينزاح جانباً (فعل للمفرد)

наштар (ду) -ш ду{nashtar} 1- خليط معدني لصنع الأواني القصديرية 2- ألومنيوم

(1- гIелин пхьегIаш ян лалийна эдина металлаш ду) (оьр. 2- алюминий)

наьрс (ю) -аш ю {na'rs}[-ан, -ана, -о] خيارة ، خيار

наьрт-эрстхо (ву) {na'rt-erstxo} عملاق (في الحكايات)

невцалла (ду) {newcalla} علاقة الصهر مع أهل زوجته وأقاربها حسب العادات الشيشانية

невцалла лело يعرف (الصهر) كيف يتعامل مع أهل زوجته وأقاربها حسب الأصول والعادات الشيشانية

нахарт

невцарий (бу) {newcaree} нуц جمع لكلمة أصهار

невц-накъост (ву) {newc-naqost} إشبين العريس

негIа (ю) {negha}(къилбе) جنوب

негIар (ду) -ш ду {neghar}[-ан, -на, -о] غطاء

ен негIар غطاء القدر

негIар тIетоха يضع الغطاء

недаргIа (ду) -ш ду {nedargha}[недаргIин,недаргIина,недаргIо] غصن ليّن لربط المكنسة

(нуй вовшах ца балийта дIабоьхку сара бу)

нежнаш (ду) {nezhnash} наж جمع لكلمة أشجار البلوط

нека (ду) -наш ду {neka}[-нан, -нна, -но] عوم ، سباحة

нека дан (лийча) يعوم ، يسبح

некадар (ду) {nekadar} عوم ،سباحة (مصدر)

неканча (ву,ю) -ш бу{nekancha} عوّام ، سبّاح

неккиз (бу) {nekkiz} (оьр. влагалище. анат.) مهبل (تشريح)

некхан ваз (ду) {nekxan waz} (оьр. грудная клетка) القفص الصدري (تشريح)

некхан у (ду) {nekxan u} (деган Iайг) العظم القصّي (تشريح)

некхан цамгар {nekxan camgar} (оьр. чахотка) (йовхарийн цамгар) سل رئوي ، ذات الرئة

некъ (бу) некъаш ду {neq} طريق ، درب ، سبيل ، مجرى . طريقة ، نهج . سفر . مسافة ، مسير

[некъан , некъана, некъо]

боккха некъ اوتوستراد

готта некъ طريق ضيق

тIулгийн некъ طريق محصّب ، طريق معبد

некъ баккха يشق طريقاً . يفتح ثغرة

орамо шена некъ боккху الجذر يشق طريقه

некъаш дахкар إنشاء (شقّ) الطرق

некъ билла يمد طريقاً

некъ баста يفتح الطريق

некъ бита يترك طريقاً ، يترك مجالاً

некъ бала يفسح الطريق ، يفسح المجال

некъ ло! أفسح الطريق

некъ лойша! أفسحوا لنا (الطريق)

некъ дIакъовла يسد الطريق ، يغلق الطريق

Дала некъ нисбойла! جعل الله طريقكم سالكة

некъ дика хуьлда سفراً سعيداً

некъ маьрша бу الطريق آمنة

* некъ нисбала تسلك الأمور

некъ хадо يقطع الطريق

некъ бехка يمنع الطريق عن ، يحول دون مروره

некъ лаца 1 يسد طريق موكب العروس (عادة شيشانية)

некъ лаца (юьхьаралаца) 2 يتخذ نهجاً يسير عليه للوصول إلى غاية ما ، يسلك طريقاً

некъ бийца يدل على الطريق . يدل على طريقة ما

* некъ гайта ينير الطريق

аса цхьа атта некъ буьйцур бу хьуна سوف أدلك على طريقة سهلة

цунна тIехьош болу некъ говза хила беза الطريقة للوصول إليه يجب أن تكون متقنة

некъах тила يضل عن الطريق

некъ бан يقطع مسافة ، يمشي مسير

ши сахьт некъ бира оха قطعنا مسافة ساعتين

некъан билгалонаш إشارات (علامات) الطريق

некъо гола тухучохь عند منعطف الطريق

некъан бахалла على امتداد الطريق

новкъахь في الطريق

шен новкъа ваха يذهب في حال سبيله

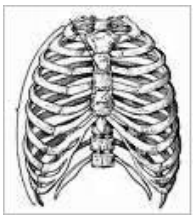
некъа йистехь على حافة (قارعة) الطريق

некъа юккъехь في وسط الطريق

кху некъехь في هذه الأيام

хIаваан некъ خط (طريق) جوي

вайн некъаш цхьаьна догIу نهجنا واحد ، طرقنا واحدة

некхан ваз

гIалара дIа кхо сахьт некъ болуш ю юрт القرية على مسافة ثلاث ساعات سفر من المدينة

некъазалла (ю) {neqazalla} (дика некъаш ца хилар) عدم وجود طرق حسنة

некъа-йист (ю) {neqa-yist} رصيف ، رصيف الشارع

некъа-йистехь волавала يمشي على الرصيف

некъа-кехат (ду) {neqa-kexat} (оьр. паспорт) جواز سفر ، وثيقة سفر

некъало (ву,ю) некъалой бу{neqalo} جوّال ، رحّال ، مسفار ، رحّالة . سائح

некъа-накъост (ву,ю) -ий бу{neqa-naqost} رفيق السفر

некъахо (ву,ю) {neqaxo }[-чун, чунна, чо, чуьнга] عابر سبيل . مسافر

некъа-хьовзам{neqa-xhawzam} عائق ، حائل في الطريق (يعيقه أو يحول بينه وبين متابعة سيره)

некъа-хьовзам хила يتعرّض لعائق في الطريق

некъбуьйцург (ву) {neqbiecurg} (некъгойтург) دليل الطريق

некъбуьйцу седа (бу) {neqbiecu seda} نجمة دليلية

некъе (ву) некъий бу {neqe}[-нан, -но] عشيرة ، فرع من قبيلة

неларчий (ю) {nelarchee} خنازير برية جمع لكلمة нал

ненаваша (ву) {nenawasha} خال

ненайиша (ю) {nenayisha} خالة

ненан мотт (бу) {nenan mott} لغة الأم

ненасара {nenasara} حلف خاص بالأم

сан ненсара وحياة أمي ، وبشرف أمي

ненахо (ву,ю) ненахой бу {nenaxo}[-чун, -чунна, -чо, чуьнга] أحد الأقارب من جهة الأم

ненада (ву) ненадай бу{nenada} أب الأم

ненанана (ю) {nenananа} أمّ الأم

нерв* (ю) -аш ю {nerv} عصب

лерган нерв عصب السمع

бlаьрсинан нерв عصب البصر

несалла (ду) {nesalla} علاقة الكنّة مع أهل زوجها وأقاربه حسب العادات الشيشانية

несалла лело تصرف الزوجة (الكنّة) مع أهل زوجها وأقاربه حسب العادات الشيشانية

несарий (бу) {nesaree} كنائن جمع لكلمة нус

нехамехкахо (ву,ю) {nexamexkaxo} أجنبيّ ، غريب

нехаш (ю) {nexash} قمامة ، نفاية

нехаш яржо يوسّخ ، ينثر القمامة

нехаш кхуьйсу тускар (نفايات) سلة مهملات

нехийн оьла كومة نفايات

нехашхо (ву) {nexashxo} (оьр. мусорщик) كنّاس ، عامل النظافة

нехца (ю) -наш ю {nexca} نبات بري يؤكل يشبه الأجاص البري (من الجذور الدرنية)

(оьр. купырь лесной , члим) (балгах тера бууш болу хасстом)

нехча (ю) -наш ю {nexcha}[нехчин, нехчина, нехчо] جبنة ، جبن

неца (бу) неций ду {neca}[нецан, нецана, нецо, нецe] (оьр. моль) عُثّة

неца кхета يصاب بالعثّة

неца кхетта مصاب بالعث

нецийн молха مبيد العث

неца (ю) {neca} (оьр. тётя, сестра матери) (ненйиша) خالة

нel 1 (ду) -арш ду {nej}[-аран, -арна, -аро, -аре] جلد الحيوان الذي ليس له فرو

нel даккха يسلخ الجلد

нel дула يشدّ الجلد من أجل تصنيعه

нelарна силу дан يدبغ الجلد

гомашан нel جلد الجاموس

нel 2 (ю) -арш ю {nej}[-аран, -арна, аро, аре] باب ، باب الدخول ، مدخل

нel тоха يطرق الباب ، يقرع الباب (قرعة واحدة)

нel етта يطرق (يقرع) الباب (بشكل متكرر)

нel яста يفتح الباب

нel къовла يغلق الباب (بالمفتاح)

нelарна догlа тоха يقفل الباب

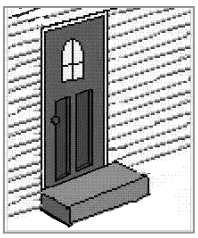
нel тlечIагlа يطبق الباب

нel херъян يفرج الباب ، يفتحه قليلاً

нel лаца يسد الباب أمام خروج العروس من بيت أهلها (عادة شيشانية) нехашхо

нelаран тlам مقبض الباب

нel яккха يفتح باباً (في جدار مثلاً)

ши дакъа долу нel باب ذو مصراعين (ذو دفتين)

шалха нel باب مزدوج

нelарехь собар деш ву ينتظر عند الباب

нelалт (ду) -аш ду {nejalt}[-ан, -ана, -о] لعنة

нelалт хила تحل اللعنة

нelалт хуьлда хьуна عليك اللعنة ، لتحل عليك اللعنة

нelалт хилларг (дахнарг) ملعون нelсagla

яматхочунна нelалт кхайкхо ينادي باللعنة على الخائن

нelармачаш (ю) {nejarmachash} خفّ خاص بسكان الجبال مصنوع من الجلد الخام غير المدبوغ

(оьр. поршин – лапти из сыромятной кожи - обувь горца)

нelсagla (ду) -наш ду {nejsagha}[нelсagлин, нelсagлина, нelсagлано] (оьр. порог) عتبة الباب

нelсagleхь على عتبة الباب

нelсagлина тlехула вала يتخطى عتبة الباب

нelсagлил арахьа خارج عتبة الباب

* неIсагIин тIехьа (وراء الأبواب) قريب جداً

нига (ю) {niga} (йохк-эцархоша лелайо йозалла, 250 грамм) أوقية

нигат (ду) -аш ду {nigat}[-ан, -ана, -о] (хlума дан дагахь йолу lалашо ю) نيّة

нигат дан ينوي

нигате терра (хьаьжжина) حسب النية

низам* (ду) -аш ду {nizam}[-ан, -ана, -о] (къепе) نظام ، انضباط ، ترتيب

низам ларда́н يحافظ على النظام

низам хlотто ينظّم ، يرتّب ، يقيم نظاماً ، يضبط الأمور

низам дохо (талхо) يخرق النظام ، يخل بالانضباط

эскаран низам الانضباط (الربط) العسكري

нийса {neesa} 1- مستقيم 2- مستو 3- مضبوط ، سليم ، منتظم ، دقيق 4- منصف ، عادل 5- متساو 6- باستقامة ، بانتظام ، باستواء ، بدقّة ، بالتساوي ، بإنصاف ، بالضّبط ، بشكل صحيح

нийса стаг رجل (مستقيم ، عادل)

нийса некъ طريق مستقيمة

нийса сиз خط مستقيم

нийса ду صحيح ، مضبوط ، من الصواب

нийса хета يستصوب

нийса ду ахь бохург ما تقوله صحيح

дешан нийса яздар الكتابة الصحيحة للكلمة

цо нийса яздо هو يكتب بشكل صحيح

нийса лела يسلك سلوكاً صحيحاً

сахьт нийса лела الساعة تمشي بدقة

мотор нийса лелаш яц لا يشتغل (يدور) المحرك بشكل سليم

нийса кхел حكم عادل

ахча нийсса декъа! وزّع المال بالتّساوي

нийсса итт даьлла الساعة العاشرة تماماً

нийсса дIа (дуьххьал дIа) صريح . مباشرة ، رأساً

нийса хандош (оьр. правильный глагол) فعل سالم (نحو)

нийса кхачам (оьр. прямое дополнение) مفعول به منصوب

нийса йоьхь (ду) {neesa yoexh} (оьр. прямая кишка, анат.) المستقيم ، المعي المستقيم (تشريح)

нийсадоцу {neesadocu} غير صحيح ، غير عادل ، غير مستوٍ

нийсалла 1(ю){neesalla} صحة ، صواب ، دقّة ، استقامة ، استواء ، انتظام ، تكافؤ ، مساواة ، تعادل

нийсаллин хьаьрк (оьр. знак равенства) علامة التعادل (رياضيات)

ницкъийн нийсалла تساوي القوى

нийсалла 2 (ю) {neesalla} في الهدف ، في المرمى

нийсалла тоьпаш кхийса يطلق النار في الهدف

нийсалла лаца (lалашо лаца) يعين الهدف

нийсархо (ву,ю) {neesarxo}[-чун, -чунна, -чо, чуьнга] تِرب : شخص من نفس العمر

нийсасаберг (ю) {neesasaberg} (оьр. прямоугольник) مستطيل (هندسة)

нийсасаберг

нийсо (ю) -наш ю {neeso}[-нан, -нна, -но] عدل ، عدالة ، إنصاف

нийсо ян يعدل ، ينصف ، يقسط

нийсонан тIемаш حروب عادلة

никказ-яI {nikkaz-yaj} (оьгIазвахар гойту айдардош) عبارة استياء وسخط (تستهل بها الجملة)

никх (ду) накхарш ду{nikx} (оьр. улей) (накхармозийн яьшка) قفير (خلية نحل)

[накхаран, накхарна, накхаро, накхаре]

* никх санна юьзна (مثل خلية النحل) مكتظّ ، مزدحم

никIапа (ю) -ш ю {nik'apa} (оьр. чуб, причёска) 1- شعر ممشّط على الجبين 2- تسريحة

[никIапин, никIапина, никIапо, никIапе] (хьаьж тIе яьхкина месаш)

нилха {nilxa} (луьста йоцу) خفيف ، غير كثيف . بشكل غير كثيف

нилха хьун غابة غير كثيفة الأشجار

нилха хьаьжкlаш (غير متراصّة) ذرة حبوبها قليلة

нилхалла (ю) {nilxalla} قلة الكثافة

нилхдаккха {nilxdakkха} يخفف ، يقلل الكثافة (فعل للمفرد)

нилхдала {nilxdala} يخفّ ، تقل كثافته (فعل للمفرد)

нир-ун (ду) {nir-un} (оьр. холера , дизентерия) 1- مرض الكوليرا 2- الدّيزنطاريا

нисдала {nisdala} 1- يقوّم ، يستوي ، يُضبط ، يستقيم 2- يجاري 3- يتشبه ب ، يصدف وجوده

некъ нисбелира استوى الطريق

цуьнан йоза нисделла تعدّل خطّه

тхан гlуллакхаш нисделира استوت أمورنا

нисло! استو ، اعتدل

хааршца цуьнца нисвала хала ду من الصعب مجاراته بالمعارف

вочаьрца нисдала гlертар дац вай لن نحاول أن نتشبه بالسيئين

нислахь воглур ву со سوف آتي إذا سنحت الفرصة

уьш гулбеллачохь, со а нисвелира صدف وجودي عند تجمعهم

нисдалар (ду) {nisdalar} اعتدال ، تعدُّل ، استواء ، تحسّن ، مجاراة ، تشبّه ب (مصدر)

нисдан{nisdan} 1- يُقوّم ، يُعدّل ، يُسوّي ، يمهّد ، يضبُط ، يحسّن ، يصحح 2- يقارن ب ، يوازن ب

некъ нисбан يسوّي الطريق

букъ нисбан يعدّل ظهره

нах нисбан يقوّم أو يصلح الناس

гlалаташ нисдан يصحح الأخطاء

мерзаш нисдан يضبط (يدوزن) الأوتار

ас цуьнца нисвийр вац хьо لن أقارنك به

нисдар (ду) {nisdar} تقويم ، تعديل ، تسوية ،ضبط ، تحسين ، تصحيح ، تشبيه ب ، مقارنة

гlалаташ нисдар تصحيح الأخطاء

нисдаран (дустаран) darzh (ду) (оьр. сравнительная степень) صيغة التفضيل (نحو)

нитт (бу) -аш ду {nitt}[-ан, -ана, -о] القراص (نبات طبي ذو وبر شائك يلسع الجلد عند ملامسته)

ниха (ду) -наш ду {niха} (берцах дина малар) (мохса) شراب مسكر مصنوع من الدُّخن

[нихин, нихина, нихо, нихе]

ницкъ (бу) -аш бу {nicq}[-ан, -ана, -о] قوة ، مقدرة ، قدرة

боккха ницкъ قوة كبيرة

ницкъ кхача يقوى على ، يتمكن من ، يقدر على

ницкъ эца يستمد القوة

ницкъ кхечира сан цига ваха تمكنت من الذهاب إلى هناك

Делан ницкъ قدرة الله

лааман ницкъ قوة الإرادة

боллу ницкъ тlебахийта يحشد كل قوته

боллучу ницкъаца بكل ما له من قوة

нитт

ницкъ ма-кхоччу قدر المستطاع

куьйгашкахь ницкъ бац сан ليس في يدي قوة

Iаламан ницкъаш قوى الطّبيعة

машаран ницкъаш قوى السلام

сан ницкъ бац لا طاقة لي

говран ницкъ قوّة الحصان

шен ницкъе хьаьжжина حسب مقدرته

ницкъ хила يجهد ، يقع عليه ظلم أو قهر

халкъана ницкъ хилира وقع ظلم على الشعب

ницкъ бан يجهد ، يحمّل فوق طاقته . يقهر ، يظلم

ницкъах {nicqax} (нуьцкъала 1) قسراً ، بالإكراه ، بالقوة

ницкъах болх байта يشغّل بالإكراه

ницкъберг {nicqberg} جبار ، قوي ، قادر ، قدير

ницкъбоцу {nicqbocu} ضعيف ، واهن ، غير قادر ، عاجز

ницкъбустург (ю) {nicqbusturg} (оьр. силомер) ديناموميتر ، مقياس القوة

нишке (ю) -наш ю {nishke}[-нан, -нна, -но] (хьаштагIа) بيت الخلاء (كلمة قديمة)

нилмат* (ду) -аш ду {nijmat}[-ан, -на, -о] نعمة

нилмат дала ينعم

новкъа гIерта {nawqa gherta} (новкъа хьийза) يعرقل ، يعيق

суна новкъа ма гIерта! لا تعيقني

новкъа даккха 1- يصحب إلى ، يرافق إلى ، يشيّع ، يودّع 2- يقضي ، يمرر (فعل للمفرد)

хьаша новкъа ваккха يشيّع الضيف في سفره

сан гIуллакх новкъа даьккхира цо هو قضى حاجتي

новкъа дала 1 يشرع بالرحيل ، يشرع يسافر ، يغادر . يخرج إلى الشارع (فعل للمفرد)

маца новкъа вер ву хьо? متى ستسافر ؟

новкъа дала 2{nawqa dala} يُقضى ، يُمرر ، يتيسّر (فعل للمفرد)

шун гIуллакх новкъа делин? ؟ (هل تيسّر أمركم) هل قضيت حاجتكم

новкъа дан{nawqa dan} يتضايق ، ينزعج

суна новкъа деара цо аьлларг ضايقني ما قاله

новкъа хьийза (новкъа гIерта) يعرقل ، يعيق

новкъара {nawqara} عن الطريق

новкъара тIулг дIабаккха يزيل الحجر عن الطريق ной

* новкъара вохо يخرّب عليه طريقه أو مسيره بالكيد به أو وضع العقبات أمامه

новкъарло (ю) -наш ю {nawqarlo}[-нан, -нна, -но] عرقلة ، عائق ، مانع . تشويش ، مضايقة

новкъарло ян يعيق ، يعمل عائقاً ، يعمل تشويش ، يشوّش ، يضايق

новкъарлонаш дIаяха يزيل العراقيل

некъара новкъарлонаш عراقيل الطريق

цхьа а новкъарло йоцуш دون أي عائق

новкъахь{nawqaxh} في الطريق ной

новкъахь цхьаъ дуьхьал кхета يقابل شخصاً ما في الطريق

новкъахь хила {nawqaxh xila} يعيق ، يكون حائلاً دون . يضايق ، يزعج

со хьуна новкъахь вац أنا لا أعيقك

церан гlовгla новкъахь яц суна لا يضايقني صوتهم

ног (ю) -наш ю {nog}[-ан, -ана, -о] التواء ، منعطف ، عطفة

ног етта (тоха) بشدّة (يلتوي) ينعطف

ногlи (ву,ю) -й бу {noghi}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. ногаец) أحد أفراد قبيلة ينتمون إلى العرق المغولي

ной (ю) -ш ю {noi} 1- معلف ، مزود (من الخشب يوضع فيه العلف للماشية) 2- مغسل ، بانيو

[нойн, нойна, нойно, нойга] (оьр. корыто - деревянное)

номер* (ю) -ш ю {nomer} (терахь 2) عدد ، رقم ، نمرة

номер (терахь) хlотто يرقّم

нораш (ду) {norash} مكانس جمع لكلمة нуй

норибуц (ю) {noribuc} (оьр. полынь веничная) نبتة المكنسة

носта (ю) настарш ю {nosta}[настаран, настарна, настаро] ساق الرجل

носта кагъелла цуьнан انكسرت ساقه

настаран дукъ النتوء العظمي للساق

ноткъа (ю) наткъарш ю {notqa} (оьр. гной) قيح ، صديد

[наткъаран, наткъарна, наткъаро, наткъаре]

ноткъа ян يتقيح . يستقرن الدّمل

чевнна ноткъа йина تقيح الجرح

ноткъа йина чов جرح متقيح

ноткъаоьху чов جرح ينزف قيحاً

нох 1

ноткъа яр (ду) {notqa yar} تقيح . استقران الدمّل أو الخراج (مصدر)

нох 1(ду) нахарш ду {nox}[нахаран, нахарна, нахаро, нахаре] (дечган гота ю) محراث

нох 2 (ду) {nox} الجرة (جزء من الطعام يعيده الحيوان المجتر من معدته الأولى إلى فمه ليمضغه ثانية)

нох даккха (оьр. жевать жвачку - о животных) يمضغ الحيوان الجرة

нох доху дийнаташ الحيوانات المجترة

нохчи (ву,ю) -й бу {noxchi}[-чун, -чунна, -чо] شيشاني ، شيشانية (الشيشان)

нохчийн мотт اللغة الشيشانية

нохчо (ву,ю) нохчой бу{noxcho} (нохчи)

ношдала {noshdala} (маддала) ينضج (للفواكه ، للخضراوات)

ноябрь* (бу) {noyabr , erx-butt} (эрх-бутт) نوفمبر ، تشرين الثاني

нуй (бу) нораш ду {nui}[норан, норана, норо] مكنسة

нуй хьакха يكنس

керлачу норо цlена цlанйо (مثل) المكنسة الجديدة تكنس بشكل نظيف

нур (ду) нуьраш ду {nur}[нуьран, нуьрана, нуьро, нуьре] (серло) نور ، شعاع ، ضياء

нур лепа (сега) يتلألأ ، يشع

маьлхо ца дина нур лаьтто дийр дац (مثل) الضياء الذي لم تعطه الشمس لن تعطيه الأرض

нус (ю) несарий бу {nus}[несан, несана, несо] الكنّة : زوجة الابن

шун несан цIе хIун ю? ما اسم كنتكم ؟

йоIе ала , хаза несе (مثل) قولي للبنت واسمعي يا كنّة

неслара яккха يطلق

несана хьекхийна церг кIантах яхана (مثل) إذا حصل عداء تجاه الكنّة كان الابن أول من يدفع ثمن ذلك

нускал (ду) -ш ду {nuskal}[-ан, -на, -о] عروس

нускал дало يتزوّج بعروس ، يزوّج بعروس

нуц (ву) невцарий бу {nuc}[невцан, невцана, невцо] صهر ، نسيب

хьан невцан цIе хIун ю? ما اسم صهرك ؟

нуц гучуваккхар (عادة شيشانية) زيارة الصهر لأول مرة لأهل عروسه وظهوره عليهم

нуьйда (ю) -рчий ю {nieda}[-нан, нна, -но] زر الملابس . زر ، كبسة

нуьйда йолла (زراً واحداً) يزرر

нуьйдарчий дIаяха يحل الأزرار

нуьйжа

нуьйжа (ю) -наш ю {niezha} (оьр. наковальня) سندان

[нуьйжин, нуьйжина, нуьйжано]

нуьйр (ю) -аш ю {nier}[-ан, -ана, -о] (оьр. седло) سرج

говрана нуьйр тилла يسرج الحصان

нуьйран тиймак (нуьйран гIайба бу) وسادة السّرج

* нуьйр тилла يهيمن على ، يسيطر على

нуьйр

нуьйр-гIайба (бу) {nier-ghaiba} وسادة السرج

нуьйр-дечиг (ю) {nier-dechig} (оьр. основа седла) الهيكل الخشبي للسّرج

нуьйр-гIирсан пхьар (ву) السّراج (صانع السّروج أو بائعها أو مصلحها)

нуьйр-гIирсан пхьалгIа (ю) محل السّراجة (لصنع السروج أو بيعها أو تصليحها)

нуьхьар (ву) -ш бу {nuexhar}[-ан, -на, -о] (оьр. помошник наиба) مساعد النائب (كلمة قديمة)

нуьцкъала 1 {nuecqala} (ницкъах) بالقوة ، قسراً ، بالإكراه . بقوة

нуьцкъала 2 {nuecqala} (ницкъберг) 1- قوي ، جبار ، قادر ، ذو قوة 2- مرهق ، شديد

нуьцкъала стаг (чIогIа стаг) رجل قوي

нуьцкъала белхаш (хала белхаш) أشغال مرهقة

нуьцкъалла {nuecqalla} (ницкъ)

нуьцкъаша {nuecqasha} (халла) بصعوبة ، بالكاد нIаьна 2

нIаьвла (ю) -наш ю {nja'wla} قبّرة أو قنبرة (طائر من فصيلة القبريات ، سمر في أعلاها ضاربة إلى بياض في

[нIаьвлин, нIаьвлина, нIаьвло] (оьр. жаворонок) أسفلها وعلى رأسها ذُؤابة)

нIаьвлиг (ю) {nja'wlig} (нIаьвла)

нIаьвциц (ду) {nja'wcicig} (оьр. гусеница) (эзар ког берг) يسروع (يرقانة الفراشة)

нIаьна 1 (бу) нIаьний ду{nja'na} (оьр. червь, глисть) دودة ، سوسة

[нIаьнин, нIаьнина, нIаьно, нIаьне]

нIаьна кхета يصاب بالدود

жижигана нIаьна кхетта اللحم أصابه الدود

нIаьний дан يدوّد

чуьйрашца хуьлу нIаьна دودة شريطية

нIаьвла

нlаьна 2 (ю) нlаьнеш ю {nja'na}[нlаьнин, нlаьнина, нlаьно] (оьр. петух) ديك

нlаьна кхайкхира صاح الديك

нlаьна-кlорни ديك فرخ

шен кетlахь нlаьна а хуьлу майра (مثل) كل ديك في ساحته صياح

нlаьний дохург (ю) {nja'nee doxurg} (оьр. золототысячник) (бецан цlе) حشيشة القنطاريين

О

Ов (Aw)

оба (ю) -наш ю {oba}[-нан, -нна, -но] (барт 2) قبلة

оба яккха (ала) يقبل (قبلة واحدة)

обанаш яха (баха) يقبل (عدة قبل)

оба (ю) -наш ю {оba}[-нан, -нна, -но] (оьр. халат) (еха бедар) عباءة . جلباب . رداء

лоьран оба رداء (مريول) الطبيب

обарг (ву) -аш бу {obarg}[-ан, -ана, -о] الخارج على نظام الدولة

обаргвала {obargwala} يخرج على نظام الدولة

обаргваьлла лела يعيش خارجاً على نظام الدولة

ов 1(ду) эвнаш ду {aw} (цIара тIехь жижиг дотту чIу бу) سيخ الشواء ، سفود

[евнан, евнна, евно]

эвнна тIехь жижиг датта يشوي اللحم على السيخ

ов 2 (ду) эвнаш ду {aw} (оьр. колики) مغص . ألم في البطن

[евнан, евнна, евно, евне] (дегIан агIон тIехь я кийрахь хаалуш лазар ду)

ов детта суна кийрахь أعاني من ألم المغص

ов 3 (ю) эвнаш ю {aw}[евнан, евно] (чIерий лоьцу йоккха бой ю) شبكة كبيرة لصيد السمك

ов таккхо يجرّ الشبكة

оввай{awwai} أوّه ، أه . ألم ، أذى (في لغة الأطفال) ، أه

оввай мичахь хилла хьуна (берана)? ؟ أين مكان الألم (للطفل)

оввай ма лазабо сан корта أه كم يؤلمني رأسي

овгол (бу) -аш ду {awgol} (поппарх йина горга гIорза) 1- كتلة من الطين على شكل دائري تعمل ليسهل نقلها عند تمليط السقف 2- بلية من الطين للمقلاع أو للعب

овкъаралла {awqaralla} (пеша чохь овкъарш гулъялар) تجمّع الرماد في المدفأة

овкъарийн бос{awqareen bos} (юкъ 1 (مأخوذ من كلمة لون رمادي

овкъар-кха (ду){awqar-kxa} ماء يذاب فيه الرماد (يستعمل لغسل الملابس أو لعلاج الروماتيزم)

(أنظر كلمة2 кха)

овкъарш (ю) {awqarsh} رماد جمع لكلمة 1 юкъ

овсал (ду) {awsal} (овсал) الحمّى القلاعية : مرض يصيب الفم والحوافر عند بعض الحيوانات
[-ан, -на, -о] (оьр. яшур) (хьайбанийн цамгар)
говрана овсал дина أصيب الحصان بالحمى القلاعية

овст (ю) -аш ю {awst}[-ан, -ана, -о] (шо кхаьчна газа ю) معزاة أكملت سنة من عمرها

ога (ду) -наш ду {oga}[-нан, -нна, -но] فاصل ، حاجز ، قاطع
ога дан يقيم فاصلاً أو حاجزاً

огар (ю) -ш ю {ogar} عشب يميل لونه إلى الوردي له رائحة عطرةتأكله الأيائل والبهائم البرية الأخرى بشراهة
(оьр. ковыль) (сеша а, кхечу хьайбанаша а дика юуш йолу, цlerlo бос а,
хаза хьожа а йолу аренан кlеда буц)

огой-бутт (бу) {ogoi-butt} (оьр. Декабрь) شهر كانون الأول ، ديسمبر

оза 1 {оza}[узу, уьйзира, оьзна] يزن
бепиг оза يزن الخبز
эшош оза يطفف الكيل
чlepo узу кхо кило السمكة تزن 3 كيلو

оза 2 {оza}[узу, уьйзира, оьзна] يدخّن ، يسحب
тонка оза دخّن (سجائر)
лаг оза يسحب الزناد ، يعمّر الخروز

оза 3 {оza}[узу, уьйзира, оьзна] يحلب
етт оза يحلب البقرة

оба

оза 4 {оza}[узу, уьйзира, оьзна] يجر إلى ، يشرك في ، يسحب . ينحاز ، يتحيز
балха оза يجره إلى العمل
соьгахьа уьйзира цо انحاز إلى طرفي
жоьпе оза يسائل

оза 5 {оza} نحيل ، نحيف
оза дегl долуш ву иза له جسد نحيل
оза стаг شخص نحيف

оза 3

озабезам (бу) -аш бу {ozabezam}[-ан, -на, -о] انحياز ، محاباة
озабезам бан يتحيز ، يحابي
соьгхьа озабезам бира (уьйзира) цо انحاز إلى طرفي

озабезаме {ozabezame} منحاز ، محابي
озабезаме сацам قرار منحاز

озадала {ozadala} يتهيب ، يتحرج . يستطيع أن (يزن ، يدخّن ، يحلب ، يسحب ، ينحاز)
бер воккхачунна хьалхахь озало الطفل يتهيب أمام الكبير
муш озабелира انشدّ الحبل

озадалар (ду) {ozadalar} تهيُّب ، تحرج (مصدر)

озалла (ю) {ozalla} نحول ، نحافة

озар (ду) {ozar} وزن . تدخين . سحب ، جر . حلب . انحياز (مصدر)

озо {ozo}[озадо, озийра, озийна] يسحب ، يجر . يستميله إلى
муш озо يشد الحبل

цо и шегахьа озийра استماله إلى طرفه

ой {oi} تعبير للتعجب أو للاستهجان

ой , и бохург хlун ду!? ماذا ! . ما الذي تقوله !

ойла (ю) -наш ю {oila}[-нан, -нна, -но] فكر ، خاطر ، تفكير . اعتقاد

коьрта ойла الفكرة الرئيسية

цхьа хlума дагадеана суна خطرت لي فكرة

ойланийн кеп نمط أو أسلوب التفكير

ойла ян يفكر (في) ، يتفكر (في) ، يتروى ، يتعقل

чlогlа ойла ян езаш гlуллакх ду хlара هذا أمر بحاجة إلى تفكير عميق

горггера ойла (чlогlа) تفكير عميق

ойлаяр (مصدر) تروّ ، تبصّر ، تفكير ، تفكّر

ойланаш ян يتأمّل

ойланашка вожа (вала) يغرق في التفكير

ойла хила يخطر في باله ، ينوي

цига ваха ойла хилира сан خطر لي الذهاب إلى هناك

хlун дан ойла ю хьан? ؟ ماذا تنوي عمله

ойла ца еш بدون تفكير ، بلا تروٍ ، بتهور ، بطيش

дукха ойла ца еш де айхьа дийриг اقدم على عملك دون تردد

ойла хийца (فكره ، رأيه ، اعتقاده) يغير

ойла меттахъяккха يغير رأيه أو فكره

ойла юхаяла (хийцаяла) (فكره ، رأيه ، اعتقاده) يتغير

ойла карча يتردد في رأيه

ойланаш яьржа تتشتت الأفكار

ойлане вала يتحوّل إلى التفكير

ойлане вожа يستغرق في التفكير

ойлане вожо يوقعه في التفكير

ойла яйта يجعله يفكر ، يدعو للتفكر

ойла йойтуш гlуллакх ду хlара هذا أمر يدعو إلى التفكير

сан коьрте ойланаш хьийза تدور الأفكار في رأسي

ойла тlеяхийта (فكره ، تفكيره ، ذهنه) يركز

ойла саца يستقر رأيه على

ойла сацо يجعل رأيه أو فكره يستقر على

* ойла айаяла ينفعل

ойлане {oilane} سارح الذهن ، شارد الذهن

тахана ойлане ма ву хьо أنت شارد الذهن اليوم

ойланча (ву,ю) -ш бу {oilancha}[ойланчин, ойланчина, ойланчо] (оьр. мыслитель) مفكر

воккха ойланча مفكر عظيم

октябрь* (бу) {oktyabr , ardar-butt} (ардар-бутт) أكتوبر ، تشرين الأول

окшо (ву,ю) {oksho} окшой бу أحد أفراد قبيلة تعيش في داغستان في بلدة أكوشي

окхе (ю) -ш ю {окхе}[-н, -на, -но] حذاء برقبه مصنوعة من جلد ذو وبر

(бата а беш, кечбинчу тlерглан бlерlиган этка ю, ткъа
ност йолчу меттехь чо болчу цlоканах йина ю)

окхло (ю) -ш ю {окхlо} شوبك ، مرقاق (يستعمل لترقيق العجين)

[-нан, -нна, -но, -га] (оьр. скалка)

окъам (ю) -аш ю {оqам}[-ан, -на, -о] 1- كتلة جليدية 2- لجّة صخرية

(1- шан экъа ю 2- тlулган экъанан берд бу, тарх)

тlулган окъам كتلة حجر

окхе

олалла (ду) {олалла} (оьр. господство) سيطرة ، سيادة ، سلطة

олалла дан يسيطر على ، يحكم على ، يسود

олла {олла}[уллу, оьллира, оьллина] يعلّق (فعل للمفرد)

сурт пенах олла يعلق الصورة على الحائط

олладала {олладала} يتدلى ، يتهدّل . يكتئب ، يتكدّر . يستطيع أن يعلق (فعل للمفرد)

муш оллабелира تدلى الحبل

оллавелла ма ву хьо тахана مابك مكتئب اليوم

окхло

оллар (ду) {оллар} تعليق (للمفرد ، مصدر)

оллийта {олleeта}[уллуьйту, оллийтина] يجعله يعلّق (فعل للمفرد)

олло {оllо}[олладо, оллийра, оллийна] ينكّس ، يطأطأ ، يحني ، يسدل (فعل للمفرد)

корта олло يطأطأ الرأس

корта оллийна чувеара иза دخل مطأطئاً رأسه

олхазар (ду) -ш ду {олхазар}[-ан, -на, -о] (оьр. птица) طائر

дека олхазар طائر مغرد

олхазар

олхазарш лелор я кхабар (ду) تربية الطيور

омра (ду) -наш ду {омра}[-нан, -нна, -но] (буьйр) أمر (أوامر)

омра дан (буьйр дан) يأمر

цуьнан омрица بأمره

онг (ю) {онг}[-ан, -ана, -о] (дерстина хилар) سُمنة (كلمة نادرة الاستعمال تستعمل للمواشي)

(бежана дерстина хилар къасто цуьнан дилха тlе куьг хьакхар ду)

уьстагlан онге хьажа يتفحص سمنة الخروف

онга даьхьний (дерстина даьхний) ماشية سمينة (مكتنزة)

онда {онда} (чlогlа) شديد ، قاس ، متين ، قوي ، صلب ، وثيق ، وطيد ، راسخ . بمتانة بصلابة ، بقوة ، بشدّة

онда дегl ду цуьнан له جسد قوي

онда балар جوزة قاسية

онда машар سلام وثيق (وطيد)

ондалла (ю) {ондалла} (чlогlалла) متانة ، صلابة

ондалла латар{ондалла латар} مصارعة

ондалла латархо (ву){ондалла латархо} مصارع

ондатурмал (ю) {ондатурмал} (оьр. микроскоп) مجهر ، ميكروسكوب

операци* (ю) {operaci} عملية (جراحية ، عسكرية)

ор (ду) оьрнаш ду {or}[оран, орана, оро, оре] حفرة عميقة

ор даккха يحفر حفرة

нахана даьккхинчу ор чу ша кхета (مثل) من حفر حفرة للناس وقع فيها

хlаваъан ор (طيران) مطب هوائي

оралла {oralla} (уьстагlий даlар – (чохь дала деш долу parly- къовлам бар)

орам (бу) -аш ду {oram}[-ан, -на, -о] جذر . أصل

орам таса (хеца) يطلق جذراً ، يضرب جذوره . ينشئ نسلا . يتأصّل

орамашца бухадаккха يقتلعه بجذوره ، يقتلعه (يجتثّه) من جذوره

орамашкара дуьйна хийца يغيره من جذوره ، يغيره تغييراً جذرياً

и шен орамца нийса дац ليس سليماً من أصله

дешан орам جذر (أصل) الكلمة

йиъсонан орам جذر المربع (رياضيات)

зуламан орам أصل الشر

орамера من الجذر ، جذري . من الأصل . أصلي

кавказан орамера къаьмнаш الشعوب القوقازية الأصلية

орам-стоьмаш ثمار جذرية (بصل ، بطاطس الخ)

ондатурмал

орамат (ю) -аш ю {oramat}[-ан, -на, -о] (оьр. растение) (гlабуц) نبات

ораматан lалам عالم النباتات

ораматаш лелор (ду) {oramatash lelor} تربية النباتات

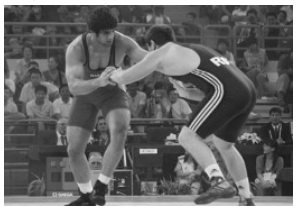
оре лаца {ore laca} يسفُد (ناقة ، معزاة ، نعجة)

оре ян{ore yan} تتحرك فيها الرغبة للتناسل (لإناث الحيوانات)

орма (ду) -наш ду {orma}[-нан, -нна, -но] (эрина, цlандина воьта ду) بذور الكتان المدروسة

ортхал (ю) -ш ю {ortxal}[-ан, -на, -о] 1- جزء من جهاز أو آلة 2- أداة

(1-машенан, механизман я кхечу гIирсан дакъа жу 2- болх кхочушбеш лело гIирс бу – оьр. иструмент ю)

орца (ду) -наш ду {orca}[-нан, -нна, -но] نجدة ، فزعة . إنذار

орца ала يطلب النجدة

орца даккха يستنجد ، يطلب النجدة

харц орца إنذار كاذب

орцахдаккха {orcax dakkxa} (فعل للمفرد) يستحثّه (يستثيره) للنجدة ондалла латар

орцахдала {orcax dala} (فعل للمفرد) يهب للنجدة

цхьа а орцах ца велира суна لم يهب أحد لنجدتي

орцахдаха {orcaxd axa} فعل للجمع مأخوذ من فعل орцахдаккха

орцахдовла {orcax dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل орцахдала

орцахдовла! النجدة ، أنجدوني

орцха (бу) -наш ду{orcxa} 1- ما يأخذ شكل السبيكة مثل الصابون أو حجر السّن 2- مزلاج الباب 3- الدعامة الأفقية الرئيسية الخشبية أو المعدنية أو الإسمنتية للسقف

(1- аьлханан я сабанан кеп ю 2- гIуй бу 3- дукъо ду)

сабанан орцха قطعة صابون

оршот (ю) {orshot}[-ан, -ана, -о] (оьр. понедельник) الاثنين

оршотан де يوم الاثنين

оршот дийнахь في يوم الاثنين

осала {osala} (стешха , кIилло) خوّاف ، هلوع

осала ма хила! لا تكن خوّافاً

осалалла (ю) {osalalla} (стешхалла) جبن ، خوف ، هلع

остадала {ostadala} (оьр. прерваться – о беременности) ينقطع عن الحمل أو الحبل (فعل للمفرد)

оти (ду) отеш ду {oti}[-н, -на, -но, -га] (жима цIа, уьсанг) غرفة صغيرة

отта (ву) -наш бу{otta} (лакхарчу эпсаран гIоьнча ву) ياور ، المعاون (ضابط مساعد للقائد)

[оттин, оттина, -но]

охана (ду) -ш ду {oxana}[-н, оханна, охано, охане] حراثة ، فلاحة

охана дан (аха) يحرث ، يفلح

оханан хьоза سنّ المنجل (طائر)

охка {oxka}[ухку, оьхкира, оьххина] يُعلّق (فعل للجمع)

охко {oxko}[охкадо, охкийра, охкийна] ينكّس ، يطأطأ ، يحني ، يسدل (فعل للجمع)

охуна (ду) -ш ду {oxuna} (охана) حراثة ، فلاحة

охьа {oxha}[ухьу, уьйхьира, оьхьна] يُدخِل في ، يدُسّ في . يعرِض ، يقدّم

охьа {oxha} للأسفل ، تسبق كثير من الأفعال لإعطائها معنى إلى الأسفل

охьадада {oxhadada} يركض إلى الأسفل (فعل للمفرد)

охьадаийта {oxhadaeeta} يسدل ، يُنزِل ، يُنكّس ، يُهبِط

кирхьа охьадаийта يسدل الستارة

байракх охьаяийта ينزل العلم

корта охьабаийта ينكّس الرأس

охьадала {oxhadala} يهبِط ، ينزِل ، ينخفض (فعل للمفرد)

охьадало {oxhadalo} يُحضِر إلى الأسفل ، يجلب إلى الأسفل

ломара жа охьадало يحضر الماشية من الجبل

охьадан{oxhadan} ينساب إلى الأسفل ، يحضُر ، يُحضر (من أعلى إلى أسفل) ، ينخفض

охьадаха {oxhadaxa} ينساب إلى الأسفل ، ينخفض

охьадахийта {oxhadaxeeta} يُسدل ، يدلي ، يُنزل ، ينكّس ، يُخفض

муш гIу чу охьабахийта يدلي الحبل في البئر

охьадетта {oxhadetta} يصرع . يسقط ، يوقع (بشكل متكرر + فعل للجمع)

охьадижа {oxhadizha} يرقد ، يضطجع (فعل للمفرد)

охьадилла {oxhadilla} يضع ، يلقي (فعل للمفرد)

гира мохь охьабилла يضع الحمل من على ظهره

лаьтта охьадилла يضع على الأرض

ахча охьадилла يضع النقود

герз охьадилла يلقي السلاح

охьадисса {oxhadissa} ينزل من على ، يهبط ، ينحدر ، يترجّل (بشكل متكرر + للجمع)

лам тlера охьабиссира уьш نزلوا من على الجبل

охьадиссо {oxhadisso} يُنزل من على ، يُنزل ، يُهبط (بشكل متكرر + للجمع)

эскарш охьадиссо أنزل الجيوش

охьадожа {oxhadozha} يقع ، يسقط

ларло, лами тlера охьавужур ву хьо! حذار ، سوف تسقط من على السلم

карара стака охьабуьйжира сан وقع الكأس من يدي

охьадожо {oxhadozho} يُسقِط ، يوقِع

и сурт хьа охьадожийра? ؟ من أوقع الصورة

охьадосса {oxhadossa} ينزِل من على ، يهبط ، ينحدر ، يترجّل

говрара охьавоьссира дошло نزل الراكب من على الحصان

мох-кема лаьта охьадоьссира هبطت الطائرة على الأرض

машен тlера охьавоьссира نزل من السيارة

охьадосо {oxhadosso} يُنزِل من على ، ينزّل ، يُهبِط

ворданна тlера гали охьадоссо ينزل الكيس من على العربة

охьаида {oxhaida} ركض إلى الأسفل (بشكل متكرر + للجمع)

охьакарчо {oxhakarcho} يدحرج إلى الأسفل

охьакхета {oxhakxeta} يقع ، يسقط ، يخر

ког а шершина охьакхийтира со زلقت قدمي فسقطت

даб-аьлла охьакхета يقع محدثاً دوياً

охьакхосса {oxhakxossa} (يرمي ، يلقي) من فوق ، (يرمي ، يلقي) إلى الأسفل

лам тlера тlулг охьакхосса يرمي الحجر من فوق الجبل

охьалахдала {oxhalaxdala} يحُطّ على ، يحُطّ إلى الأسفل ، يقعد باسترخاء

охьалахло! اقعد باسترخاء

охьалелха {oxhalelxa} يقفز من على ، يقفز إلى الأسفل (بشكل متكرر + فعل للجمع)

охьане (ю) -ш ю {oxhane}[-нан, -нна, -но, -га] منحدر ، انحدار

вон охьане ю منحدر حاد

охьаоза {oxhaoza} يسحب إلى الأسفل ، يجذب إلى الأسفل

охьаолладала {oxhaolladala} يتدلى إلى الأسفل

га охьаолладелира تدلى الغصن

охьасатто {oxhasatto} يلوي إلى الأسفل

охьане

мохо гаьннаш охьасаттийра الرياح لوت الأغصان إلى الأسفل

охьатаса {oxhatasa} يلقي ، يلقي من على ، يُضرِب عن

болх охьатаса يضرب عن العمل

герз охьатаса يلقي السلاح

охьатала {oxhataja} ينحني إلى الأسفل ، يهبط قليلاً (نتيجة وزن زائد مثلاً)

охьатала ца ло со لا أستطيع أن أنحني إلى الأسفل

охьатела {oxhateja} ينحني إلى الأسفل (بشكل متكرر)

дукха охьатийlина букъ лазабаьлла сан بدأ ظهري يؤلمني من كثرة الانحناء

охьатоха {oxhatoxa} يصرع ، يُسقِط ، يُوقِع

ас иза атта охьатуьйхира أنا صرعته بسهولة

мохо дитт охьатуьйхира أسقطت الرياح الشجرة

охьахаа {oxhaxaa} يجلس ، يقعد (فعل للمفرد)

со гIант тIе охаьахиира جلست على الكرسي

охьахао {oxhaxao} يُجلِس ، يُقعِد (فعل للمفرد)

нанас шен бер охьахаийра أجلست الأم طفلها

охьахила {oxhaxila} ينزاح إلى الأسفل

охьахило {oxhaxilo} يزيح إلى الأسفل

охьаховжа {oxhaxawzha} (охьаховша)

охьаховжо {oxhaxawzho} (охьаховшо)

охьаховша {oxhaxawsha} (охьаховжа) يجلس ، يقعد (فعل للجمع)

уьш охьахевшира шен-шен метта كل جلس في مكانه

охьаховшо {oxhaxawsho} (охьаховжо) يُجلِس ، يُقعِد (فعل للجمع)

хьеший охьаховшийра أجلسوا الضيوف

кху чохь охьахоийла яц сан لا مجلس لي هنا

охьахуу чоь (ю) {oxhaxuu choe} غرفة الجلوس ، غرفة المعيشة

охьахьажа {oxhaxhazha} ينظر إلى الأسفل (فعل للمفرد)

охьахьакха {oxhaxhakxa} (يحرف ، يمسح ، يكسح ، يكنس ، يمشّط) باتجاه الأسفل

латта охьахьакха! أُجرف التراب الى الأسفل

месаш охьахьакха يمشّط الشعر الى الأسفل

охьашарша {oxhasharsha} ينزلق إلى أسفل

салазахь лам тIера охьашарша ينزلق بالمزلجة من الجبل

охьаэга {oxhaega} يتساقط ، يسقط (فعل للجمع)

дитташ тIера гIаш охьаэга تتساقط الأوراق من على الأشجار

цуьнан цергаш охьаэгна سقطت أسنانه

охьаэго {oxhaego} يُسقِط ، يحُتّ (فعل للجمع)

баIарш (бIараш) охьаэго يسقط الجوز

охьаэккха {oxhaekkxa} يقفز من على ، يقفز إلى الأسفل (فعل للمفرد)

тхов тIера охьаиккхира يقفز من على السطح

охьаэха {oxhaexa} (ينزِل ، يسيل ، ينساب ، ينزف ، يتصبب) باتجاه الأسفل (بشكل متكرر)

беран хеча охьаоьху بنطال الطفل ينزل بشكل متكرر

мара охьаоьхуш бу цуьнан أنفه يسيل

охIла* (ву,ю) -наш бу {ohla} (шен гIуллакхан говзанча) أهل ، كفوء

оцу{ocu} ذلك ، تلك

оцу дийнахь في ذلك اليوم

оцу юккъехула (оьр. между тем) في غضون ذلك

оццул{occul} بهذا الحجم ، بهذا المقدار ، لهذا الحدّ

оццул ахча мичара даьлла хьуна ? ؟ من أين لك مال بهذا المقدار

очакх (ду) -аш ду {ochakx}[-ан, -на, -о] (оьр. треножник) أُثفية ، منصب ثلاثي القوائم

очакхен некъ (бу) {ochakxen neq} (галцаш йолу некъ бу) طريق ذو حفر (غير مستو)

оччавала {ochha wala} (карзахвала)

оччам (бу) -аш бу {ochham}[-ан, -на, -о] (оьр. укроп) كزبرة ، شمار (بقلة من الفصيلة الخيمية)

Оь (Ое)

Оьпа (Оера)

оь (ю) -наш ю {ое}[-нан, оьнна, -но] (кхо гIулг) (في لعبة الكعاب) ثلاثة قطع من الكعاب

оьгIазалла (ю) {оеghazalla} (оьгIазло) غضب ، سخط

оьгIаздаха {оеghazdaxa} يغضب ، يسخط

со хьуна оьгIазвахара أنا غضبت منك

суна оьгIаз ма гIо! لا تغضب مني

оьгIазвахханчохь في لحظة غضب

оьгIазваханчуха متظاهراً بالغضب

хьуна оьгIазгIойла дац сан لا يمكنني الغضب منك

оьгIаздахийта {оеghazdaxeeta} يُغضِب ، يُسخِط

да-нана оьгIаз ма дахийта لا تغضب الوالدين

со хьайна оьгIаз ма вахийта! لا تجعلني أغضب منك

оьгIазе {оеghazе} غضبان ، ساخط

оьгIазе стаг شخص غضوب

со цунна оьгIазвахна ву أنا غضبان عليه

оьгIазе хьаьжира цуьнга (بنظرة غضب) نظر إليه بغضب

оьгIазе хьажар نظرة ساخطة

оьгIазло (ю) -наш ю {оеghazlo}[-нан, -нна, -но] (оьгIазалла) غضب ، سخط

оьгIазъэха {оеghaz exa} يغضب ، يسخط (بشكل متكرر)

оьз (ду) {оez} (оьр. диафрагма) الحجاب الحاجز (تشريح)

оьзиг (ю) -аш ю {оezag}[-ан, -на, -о] 1- جزيرة 2- الجزء الأوسط اللين للكرجباجذر الدمّل3-

(1- гIайре ю 2- йоцачу шедан юккъера кIеда дакъа ду 3- наткъаран орам бу)

оьзда {оezda} شهم ، نبيل ، عزيز النفس

оьздачу нахах ваьлла стаг (ولد من عائلة نبيلة) رجل نبيل

оьздалла (ю) {оezdalla} (оьздангалла) شهامة ، نبل ، عزّة النفس

оьздангалла (ю) {оezdangalla} شهامة ، نبل ، عزّة النفس

оькх (ю) оькхаш ю {oekx}[оькхан, оькхана, оькхо] أحذية برقبة من الصوف الملبّد

(ногlийн махкахь я шийлачу меттехь лелош йолу tlepгlан эткаш ю)

оьла (ю) -наш ю {оela}[-нан, -нна, -но] (оьр. куча сена) كومة (من الدريس أو الحشائش الجافة)

оьлг (ду) -аш ду {oelg}[-ан, -ана, -о] (жима бепиг) رغيف صغير يؤكل في المناسبات

оьмар (ю) -ш ю {оemar}[-ан, -на, -о] (стеган вахаран ерриге а хан) عمر ، مدّة حياة الإنسان

адаман оьмар عمر الإنسان

суна сайн оьмарехь дукха хlуманаш гина رأيت في حياتي أموراً كثيرة

оьпа (ду) -наш ду{оера} (оьр. суслик) خُلُد . سَولَق : حيوان من القواضم

[-нан, -нна, -но] (лаьттан бухахула лела жима экха)

оьргаш (ду) {oergash} уьйриг جمع لكلمة كُبَب ، كرات الخيوط

оьрнаш (ду) {oernash} ор جمع لكلمة حفر

оьрси (ву,ю) -й бу {oersi}[-чун, -чунна, -чо] روسي ، روسية

оьрсийн мотт اللغة الروسية

оьла

оьртханколл (ю) {oertxan koll} نوع من الشجيرات

оьс (ю) -аш ю {oes}[оьсан, оьсана, оьсо, оьсе] (пхи цlов) ربطة من خمس حزم

оьшу , оьшург{оeshu} مأخوذ من فعل эша 1 (أنظر للأمثلة)

хьуна хlун оьшу? ؟ ماذا ينقصك

суна хlумма а ца оьшу لا ينقصني شئ

шуна оьшург хlун ду? ؟ ما الذي ينقصكم

дегlана хи чlогlа оьшу الجسم بحاجة ماسة للماء ، الماء ضروري للجسم

сихо ян ца оьшу لا داع للعجلة

итт минот оьшуш ши сахьт даьлла الساعة الثانية إلا عشرة دقائق

хьо царна оьшуш ву цlахь ينقصهم وجودك في البيت

П (Р)

Пондар (Pondar)

паднар (ю) паднараш ю {padnar}(дечиган маьнга бу) سرير خشب

пазат (ю) -аш ю {pazat}[-ан, -на, -о] (оьр. чулок, носок) (пасат) جورب

пайда (бу) -наш бу {paida}[-нан, -нна, -но] فائدة ، منفعة ، نفع ، جدوى

пайда бан يفيد ، ينفع

кху жайно пайда бийр бу хьуна هذا الكتاب سوف يفيدك

пайда бар (مصدر) نفع

пайда бала يستفيد

цунах пайда бер бу хьуна سوف تستفيد منه

пайда хила يستفيد

цу гIулкхах пайда хир хьуна سوف تستفيد من هذا الأمر

нахана пайда хилийта лаьа суна أريد أن يستفيد الناس

пайда эца يستفيد من ، ينتفع من ، يستغل ، يحصّل فائدة

йоллучу таронех пайда эца يستغل جميع الثروات

пайда эцар (مصدر) استفادة من ، استغلال ، انتفاع

пайда эцаран бакъо حقّ الانتفاع

суна пайдехьа لصالحي ، لمنفعتي

хIун пайда бу цуьнан ما فائدته

пайдаболу {paidabolu} (пайде) ذو فائدة ، مفيد ، نافع

пайдабоцург{paidabocurg} عديم الفائدة ، غير مفيد ، تافه ، لا قيمة له ، قليل الأهمية

пайдабоццу тIехула суна оьгIазвахара غضب مني لشيء تافه

пайдабоцург ма дийца! لا تتكلم كلاماً عديم الفائدة

пайдабоццу дала ً(يصبح (تافهاً ، قليل الأهمية ، عديم الفائدة

пайде {paide} (пайдехь) مفيد ، نافع ، فيه فائدة أو منفعة

стенна пайде ду иза? ؟ لأي شيء هو مفيد

пайдех даккха {paidex dakkха} يُعطّل ، يجعله عديم الفائدة (فعل للمفرد)

пайдех дала {paidex dala} يتعطّل ، يصير عديم الفائدة (فعل للمفرد)

пайдехь {paidexh} (пайде) مفيد ، فيه فائدة أو منفعة

иза массарна а пайдехь ду هذا مفيد للجميع

пайто (ю) -наш ю {paitо}[-нан, -нна, -но] (тlехууш лело ворда ю) عربة للركوب تجرها الخيل

пайхамар (ву) -ш бу {paixamar}[-ан, -на, -о] رسول ، نبي

Делан пайхамарш رسل الله

пайхамаралла (ду) {paixamaralla} رسالة ، نبوّة

пайхамаралла тlедосса نزلت عليه النبوة

пал (бу) паьлнаш ду {pal}[полан, полана, пол о] فتح البخت ، عرافة ، تنجيم

(хиндерг хуучуха хабар дийцар)

пал

пал таса я тийса يفتح البخت ، يمارس العرافة ، ينجّم

пал тасар (مصدر) فتح البخت ، عرافة ، تنجيم

палс (бу) -аш ду {pals}[-ан, -ана, -о] بساط ، سجادة

палс таса يفرش البساط

палс ма-ббу хеца ког (مثل) على قدر بساطك مد قدميك

палсту (ю) {palstu}[-н, -на, -но, -га] (оьр. пластина) صفيحة ، لوح

палтуьйсург (ю) -аш бу {paltiesurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. гадалка) بصّارة ، عرّافة

палто* (ю) -наш ю {palto}[-нан, -нна, -но] معطف

пана {pana} (оьр. необитаемый) غير مأهول ، خال من السكان . ناء

пана гlайре (бахархойх яьсса гlайре) جزيرة غير مأهولة

пана мохк (таллаза мохк) بلد غير مكتشف

* пана дуьне الدنيا الشاسعة

паргlат {parghat} مريح ، مرتاح ، حرّ ، مطمئن . براحة ، بحريّة ، بشكل مريح ، باطمئنان

паргlат гlант كرسي مريح

пайто

паргlат цlеношь بيوت فسيحة

паргlат мачаш حذاء مريح

паргlат беснаш ألوان مريحة

паргlат стаг (غير مقيد) شخص حر

цомгушчо паргlат садelара المريض كان يتنفس بصورة مريحة

паргlат хила (مرتاحاً، مطمئناً ، حراً) يكون

со кхузахь паргlат ву أنا مرتاح هنا

паргlат! (جنديه) استرح

паргlат ваха лаа суна أريد أن أعيش مرتاحاً

паргlатдаккха {parghat dakkxa} (فعل للمفرد) 1- يحرر ، يطلق سراح 2- يُطمئِن ، يُريح

лаьцнарг паргlатваккха (мукъаваккха) يحرر الأسير

дог паргlатдаккха يُطمئن قلبه

паргlатдаккхар (ду) {parghat dakkxar} تحرير ، طمأنة (مصدر)

паргlатдала (ду) {parghat dala} (فعل للمفرد) 1- يتحرر 2- يرتاح ، يطمئِن

со сайн цlахь бен паргlат ца волу أنا لا أرتاح إلا في بيتي

* хах-аьлла паргlатвелира شعر بالاطمئنان يسري في جسمه

паргlатдалар (ду) {parghat dalar} تحرر ، ارتياح ، اطمئنان (مصدر)

паргIато (ю) -наш ю {parghato}[-нан, -нна, -но] 1- حرية 2- راحة ، أسباب الراحة 3- طمأنينة

паргIато (маршо) яккха يحصل على الحرية

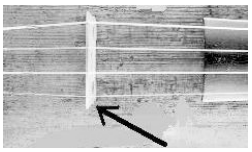
син паргIато راحة نفسية

* паргIато яла يمنح عفواً

парди (ду) {pardi}[-н, -на, -но, -га] قطعة خشبية صغيرة توضع تحت أوتار الآلة الموسيقية

(пондаран мерзаш кIел юьллу дечиг) (бIарз 2)

пардо (ду) -наш ду{pardo} [-нан, -нна, -но] 1- غشاء (أغشية) ، طبقة رقيقة 2- المفاتيح الداخلية لآلة الاكورديون التي تنتج عنها النغمة الموسيقية

бIаьрган пардо (оьр. роговая оболочка глаза) قرنية العين

мазин пардо (оьр. слизистая оболочка) الغشاء المخاطي

пондаран пардонаш مفاتيح الاكورديون

* бIаьргаш дуьхьал пардонаш тийса يسبّل بجفونه

парламент* (ю) {parlament}(мехкан кхел) برلمان ، مجلس الأمّة

парди

партал 1(ю) -ш ю {partal}[-ан, -на, -о] (оьр. мебель) أثاث ، فرش

партал 2{partal} (каде доцу, чхьоч) أخرق ، ثقيل الحركة ، غير رشيق ، خامل . بشكل متثاقل

парталалла {partalalla} (каде я тIахъаьлла цахилар) خرق ، تثاقُل ، عدم الرشاقة ، خمول

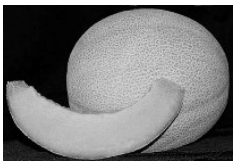
парталхо (ву,ю) {partalxo} (чхьоч) أخرق

парт-аьлла {part-a'lla} بشكل سريع أو خاطف (خاص بحركة الجسم للإنسان أو للحيوان)

партаьлла хьалаиккхира قفز من مكانه بشكل خاطف

парча (ю) -наш ю {parcha}[парчин, парчина, -но] (кийсак, цуьрг, меже) قطعة ، جزء

пасат (ю) -аш ю {pasat}[-ан, -на, -о] (пазат) جورب

паспас (ву,ю) -аш бу{paspas} (мерalуьрг) أزعر ، تافه ، ضئيل الحجم

паспорт* (ду) {pasport} (некъа-кехат) جواز سفر ، وثيقة سفر

пассажир* (ву,ю) {passazhir} (некъахо , некъахой) مسافر

паста (ю) -наш ю {pasta}[пастин, пастина, -но] (оьр. дыня) شمّامة

паста

патар (ду) -ш ду {patar}[-ан, -на, -о] (заза) 1- برعم ورقيّ 2- وبر (الماعز)

патар-бамба батIа (зазадаккха) يزهر

газанан патар وبر العنز

патарма (бу) -ш ду {patarma}[патармин, патармина, патармо] رصاصة ، طلقة

патармийн гIап جراب الرصاص

паттарчий (ю) {pattarchee} потт جمع لكلمة

пах (бу) пехаш ду {pax}[похан, похана, похо] (оьр. лёгкое) رئة (رئتان)

аьтту пах الرئة اليمنى

пехийн лазар ألم الرئة

пехех хьу йоьлла цуьнан أصيب بالتهاب الرئتين

пах

пац-зезаг (ду) {pac-zezag} نوع من الأزهار

пачхьалкх (ю) -аш ю {pachxhalkx}[-ан, -ана, -о] دولة

лулара пачхьалкх دولة مجاورة

пачхьалкхан дIахIоттам (الحكم) نظام الدولة

пачхьалкхан дола дерзо يؤمّم ، يصادر ، يحوّله إلى ملكية الدولة

пачхьалкхан {pachxhalkxan} (lедалан) حكومي ، دولة

пачхьалкхан карчам انقلاب حكومي

пачхьалкхан стаг (государственный деятель) رجل دولة ، سياسي

пачхьалкхан мотт اللغة الرسمية

пачхьалкхдаккха (пачхьалкхан дола дерзо) يؤمّم ، يصادر (يحوله إلى ملكية الدولة)

пачхьалкхдаккхар (ду) تأميم ، مصادرة ، تحويل إلى ملكية الدولة (مصدر)

пачхьe (ю) -наш ю {pachxhe}[-н, -на, -но, -га] (коьрта гlала – шира дош) عاصمة (كلمة قديمة)

паччахь (ву) -аш бу {pachhaxh}[-ан, -на, -о] ملك ، عاهل . إمبراطور ، شاه (شطرنج)

паччахь хlотто يُجلِس الملك على العرش . يقيم النظام الملكيّ

паччахь ван يتوّج ملكاً

паччахьан lуналлица برعاية الملك

паччахьан зуда زوجة الملك ، الملكة

зуда-паччахь ملكة

черойн паччахь (ملك كوبّة (ورق الشدة

* паччахь санна ваха يعيش مرفّهاً (مثل الملوك)

пашбукъ

паччахьалла (ю) {pachhaxhalla} (оьр. царственность) مملكة

Йорданин паччахьалла المملكة الأردنية

паччахьан чlара (бу) {pachhaxhan ch'ara} (форель) (мерзчlара, бакъ чlара)

пашбукъ (ю) -аш ю {pashbuq}(оьр. хорёк) (боьха хьожа йолу экха) ظربان (له رائحة نتنة)

пашма {pashma} (пошме) (саготта , сингаттаме)

паьлнаш (ду) {pa'lnash} جمع لكلمة пал

паьштиг (ду) -аш ду {pa'shtig}[-ан, -на, -о] مدكّ خشبي لتسوية التراب على السقف الطيني

(латта тletесна тхов шарбен дечиган жlов ю)

пе бетта {pe betta} يُعرض عن ، يصدّ عن

пезаг (ду) -аш ду {pezag}[-ан, -на, -о] (оьр. лёгкие сапожки) حذاء برقبة من الجلد الخفيف

пекъар (ву,ю) -ш бу {peqar}[-ан, -на, -о] (миска) مسكين ، تعيس ، بائس

* Делан пекъар (على باب الله) مسكين

пекъаралла {peqaralla} بؤس ، تعاسة

пел {pel} (лач, аrlop) مفلطح ، منبسط

тур пел тоха (лач тоха) يضرب بالسيف بحدّه المفلطح

пела

пела (ду) -наш ду {pela} (оьр. пиала) قدح له مقبض

пелахь чай мала يشرب الشاي في القدح

пелаг (ю) -аш ю {pelag}[-ан, -на, -о] (смелк) قشور 2- ريشة الطيور 1-

тlаусан пелаг ريشة الطاووس

чlерийн пелагаш (оьр. рыбья чешуя) فلوس أو قشور الأسماك

пелхьо (ву,ю) -наш бу {pelxho}[-нан, -нна, -но] (оьр. акробат) بهلوان ، أكروبات

пен (бу) пенаш ду {pen}[пенан, -на, пено] جدار ، حائط пес

тlулган пен جدار حجري

пен ботта يصب جداراً

пен бан يقيم جداراً

пена юххе хlотта يقف بجانب الجدار

биъ пена юккъе а хиъна lан يبقى جالساً بين أربعة جدران

* пене аьллачул башха де а шек ца велира иза لم يكترث مطلقاً وكأنك تتحدث إلى حجر

пенси* (ду) {pensi}[-н, -на, -но, -га] تقاعد ، راتب التقاعد

пенсе ваккха (балхара мукъаваккха) يحيل على التقاعد

пенсе вала (балхара мукъавала) يحال على التقاعد

пенси дала يدفع راتب التقاعد

пелхьо

перанк (ю) {perank}[-ан, -ана, -о] (тоьпан тайпа ю) نوع بندقية

перз (ду) -аш ду {perz}[-ан, -ана, -о] فريضة (في الواجبات الدينية)

перз ламаз صلاة الفرض

суннат ламаз صلاة السنّة

перс {pers} (аrlор , раз , лач) مائل ، منحرف . بانحراف ، بالورب

пес (ю) песаш ю {pes}[песан, песана, песо, песе] (оьр. феска) طربوش

петар (ю) -ш ю {petar}[-ан, -на, -о] (оьр. меблированные комнаты) غرفة مفروشة ، شقة

Петарбух{Petarbux} (Лениндрадах олуш хилла) مدينة بطرس بورغ

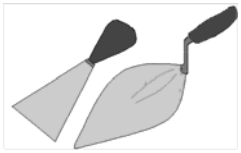
петархо (ву,ю) {petarxo }[-чун, -чунна, -чо] الذي يسكن في الغرفة المفروشة او الشقة

петlамат-зезаг (ду) {pet'amat-zezag} زهرة الدحنون

пехаш (ду) {pexash} пах جمع لكلمة الرئتان

пехиг (ю) -аш ю {pexig}[-ан, -на, -о] (кледа хlума) شيء ناعم

пеш (ю) пешаш ю {pesh}[пешан, пешана, пешо] مدفأة ، موقد

пийсик

пеш лато يشعل المدفأة

пеш летта ю المدفأة مشتعلة

пешхьахар (ду) {peshxhaxar}(пешан куьрах садукъдалр я вон хилар) اختناق من دخان المدفأة

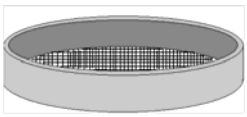
пешик (ду) паьшкаш ду {peshik}[-ан, -на, -о] (ялта цlанден цаца) مذراء يدوية

пийл* (ю) -аш ю {peel}[-ан, -ана, -о] (оьр. слон} فيل

пийлан кломсарш أنياب الفيل ، عاجّ

пийсак 1(ду) -аш ду {peesak}[-ан, -на, -о] مسطرين ، مالج ، مجحاف ، مقشط ، مقشر

пийсак хьакха يمسح بالمسطرين . يقشُط بالمقشط

пешик

пийсак 2 (ду) -аш ду {peesak}[-ан, -на, -о] (оьр. весло) مجداف

пийсик хьекха يجدّف

пийсак 3 (ду) -аш ду{peesak} (оьр. лапта) مضرب الكرة أو الريشة

пиллиг (ду) -аш ду {pillig}[-ан, -на, -о] 1– قطعة من جذع الذرة ترقق لعمل مروحة يلعب بها الأطفال ويثبت عليها قطعتين من الورق المقوّى 2– مفتاح ، دستان (آلة موسيقية) 3– جذع الريشة

пондаран пиллигаш مفاتيح أ, دساتين الهرمونيكا

пилот* (ву) {pilot} (мох-кеманхо) طيّار

пилта (ю) -наш ю {pilta} (оьр. плита кухонная) موقد طبخ

пилу (ду) -ш ду {pilu}[-н, -на, -но, -га] (оьр. плов) (чилу) أرز بلحم الضأن

пирдолаг (ю) -аш ю {pirdolag}[-ан, -на, -о] (оьр. летучая мышь) (бирдолаг) طائر الخفّاش

пис (ву,ю) -аш бу{pis} بخيل ، مقتر

пис стаг إنسان بخيل

писалла {pisalla} بُخل

писалла вала воллу иза (شديد البخل) سيموت من البخل

пистиг (ду) -аш ду {pistig}[-ан,-на,-о,-е] مدكّ خشبي لدكّ وتسوية السقف الطيني بعد نزول المطر

(догlа деанчул тlаьхьа тхов тlера поппар дlашарбен дечиган жlов ю)

пису (ду) -ш ду {pisu}[-н, -на, -но, -га] اسم القطّة تحبباً لها أو عند مناداتها

питана* (ду) -ш ду {pitana}[-нан, -нна, -но] فتنة (فتن)

питана даржо ينشر الفتنة

нахана юкъахь питана таса يزرع الفتنة بين الناس

питанча (ву,ю) -ш бу {pitancha}[питанчин, питанчина, питанчо] فتّان

план* (ю) -аш ю {plan} خطة

пхеа шеран план خطة خمسية

план хlотто يضع خطة

лаьттан план مخطط الأرض

политика* (ю) {politika}[политикин,политикна,политико] سياسة

политикин lилма علم السياسة

политика лело يمارس السياسة

машаран политика سياسة سلمية

озабезаме йоцу политика سياسة عدم الانحياز

пачхьалкхан политика سياسة الدولة

чоьхьара политика السّياسة الداخلية

арахьара политика السياسة الخارجية

дуьненаюкъара политика السياسة العالمية

полла (бу) -рчий ду {polla}[поллин, -но] 1- فراشة (оьр. бабочка)

2- طابع بريد (оьр. почтовая марка)

* полла санна خفيف الوزن جداً (مثل الفراشة)

полшу (ю) -ш ю {polshu}[-н, -на, -но, -га] لباس شعبي تلبسه عادة النساء العجائز

пондаз (ю) -аш ю {pondaz} (оьр. поднос) (хедар 2) آنية : يقدم عليها الطعام أو الشراب

пондар (бу) -ш ду {pondar}[-ан, -на, -о] أكورديون (آلة موسيقية)

пондар лакха يعزف على الهرمونيكا

пондарча (ву,ю) -ш бу {pondarcha}[пондарчин, пондарчина, пондарчо] عازف الأكورديون

поп (ду) пепнаш ду {pop }[-ан, -ана, -ано, -ане] (оьр. бук) شجر الزّان أو خشبه

(баьццара-сира чкъор а, шуьйра гlаш а долу доккха дитт ду)

поппар (бу) -ш бу {poppar}[-ан, -на, -о] طين مخلوط بالقش أستعمل للبناء قديماً

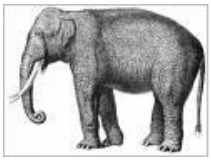
поппар хьен يهرس الطين مع القش لتجهيزه

поппар хьаха يطين ، يملس بالطين

поппаран цlенош بيوت طينية

пийсак

пийл

пирдолаг

полла

посо̲льство* (ю) {posolstvo} (векалалла) سفارة

векал (оьр. посол) سفير

потак (ду) потакаш ду{potak} 1- معدة الطيور 2- نوع من الأعشاب التي تؤكل

поташ (ду) {potash} الماء القذر المتبقي بعد غسل الثياب

[-ан, -на, -о] (1- олхазарийн хьера 2- юучу бецан цIе)

потт (ю) паттарчий ю {pott} (оьр. шум в ушах) طنين (دويّ) في الأذن

[паттаран, паттарна, паттаро]

потт йола يصاب بطنين في الأذن

потт йоьлла суна أنا مصاب بطنين في الأذن

пондаз

похIма (ду) -наш ду{pohma} (оьр. талант) موهبة ، عبقرية ، قريحة ، ملكة

[похIмин, похIмина, похIмо, похIме]

похIмалла (ду) {pohmalla} (оьр. талантливость) عبقرية ، نبوغ

похIме {pohme} موهوب ، ذو موهبة

пошмакх (ю) -аш ю {poshmakx}[-ан, -на, -о] شبشب ، خفّ

пошмакхаш туда يلبس الخفّ

пошмакх

пошме {poshme} (сингаттаме, гIайгIане) كئيب ، مكتئب ، حزين

пошт* (ю) {posht}[пошти̲н, пошти̲на, пошто̲] (оьр. почта} بريد

поштехула кехат дахьийта يرسل رسالة بالبريد

поэт* (ву,ю) {poet} شاعر

предложе̲ни* 1 (ю) {predlozhe̲ni} (юкъа-дош) اقتراح

предложени яло (юкъа-дош дало) يقدم اقتراحاً ، يتقدم باقتراح

предложе̲ни* 2 (ю) {predlozhe̲ni} (кхе̲там-дош) جملة (نحو)

айдаран кхетам-дош (оьр. восклицательное предло.) جملة تعجبية

дийцаран кхетам-дош (оьр. повествовательное предло.) جملة قصصية

хаттаран кхетам-дош (оьр. вопросительное предло.) جملة استفهامية

коьрта кхетам-дош (оьр. главное предло.) جملة رئيسية

тIетуху кхетам-дош (оьр. придаточное предло.) (فرعية) جملة ثانوية

цхьалхе кхетам-дош (оьр. простое предло.) جملة بسيطة

чолхе кхетам-дош (сложное предло.) جملة مركّبة

чолхе-цхьаьнакхетта кхетам-дош (оьр. сложносочинённое предло.)

جملة مركّبة أجزاؤها مستقلة في المعنى

чолхе-карара кхетам-дош (оьр. сложноподчинённое предло.)

جملة مركّبة أحد أجزائها تابع للآخر

хандешан кхетам-дош جملة فعلية

цIеран кхетам-дош (оьр. назывное предло.) جملة اسمية

юьхьза кхетам-дош (оьр. безличное предло.) جملة ليس فيها مسند إليه

юкъадалийна кхетам-дош (оьр. вводное предло.) جملة معترضة

президент* (ву) {prezident} رئيس

нохчийн республикин президент رئيس الجمهورية الشيشانية

процент* (ю) {procent} نسبة مئوية ، في المائة

бIе процент مائة بالمائة

психологи* (ю) {psixologi} (син-Iилма) علم النفس

син-Iилманча (психолог) عالم نفسي

син-лор (оьр. психиатр) طبيب نفسي

пунт (ю) пуьнташ ю {punt} (оьр. пуд) وحدة وزن تساوي 16,38 كيلو غراماً

пурба (ду) -наш ду {purba}[-нан, -нна, -но] (бакъо 3) إذن ، موافقة ، سماح ، إجازة

пурба даккха يحصل على الإذن

пурба дала يعطي الإذن ، يأذن ، يسمح ب

шун пурбанца بعد إذنكم

пурба доцуш بدون موافقة

пурстоп (ву) пурстоьпаш бу {purstop } (оьр. пристав) رئيس الدرك أو مسؤول الأمن لمنطقة ما

[пурстоьпан, пурстоьпана, пурстоьпо]

пурх{purx} عرضاً ، بالعرض

пурх хадо يقطع بالعرض

* ирх а, пурх а طولاً وعرضاً

пурхе (ду) -наш ду {purxе}[-нан, -нна, -но] (балкон) شرفة ، بلكون

пурхе

пусар (ду) -ш ду {pusar}[-ан, -на, -о] (ларам, тIалам) امتنان ، عرفان

пусар дан يمتنّ

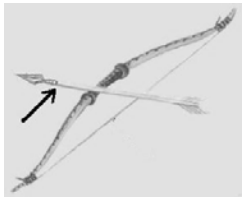
пуьташ (бу) {puetash} (пуьчаш , аьшпаш) كذب

пуьташ ботта يكذب

пуьташ ма ботта لا تكذب

пуьташбуттург{puetash butturg} كذّاب

пуьчаш (бу) {puechash} (пуьташ , аьшпаш) كذب

пха 1

пха 1(бу) пхерчий ду {рха}[-нан, -нна, -но] (оьр. стрела) سهم

пха кхосса يرمي سهماً

Iодара баьлла пха санна كالسهم المنطلق من القوس

пха 2 (бу) пхенаш ду {рха}[пхенан, пхенна, пхено] (оьр. жила) عرق (عروق)

дегIан пхенаш عروق الجسم

пха къовлабала ينسد العرق أو الشريان

дусаделла пхенаш عروق منتفخة

тIедевлла пхенаш عروق بارزة

пха 3 (бу) пхенаш ду {рха}[-нан, -нна, -но] وتر

кIажин пха عقب أخيل

пха озабала يصاب بتشنج عضلي

пха озабалар تشنّج عضلي

эшаран пхенаш الأوتار الصوتية

пха 4 (ду) пхенаш ду {рха} (докхан кепара долу, гIода тIехь نوع شجرة تشبه شجر البتولا

(ситтина а, чутеIна а меттигаш йолу дитт) (оьр. граб)

[пхонан, пхонна, пхоно, пхоне]

пханар (ду) -ш ду {pxanar} (оьр. лопатка) عظم اللوح (تشريح)

пханарш тIе вилла (خاصّ بلعبة المصارعة) يُثبته ، يفوز عليه

пхардала {pxardala} (берах хила) تحبل ، تحمل . يُلقّح

ша-шах пхардалар تلقيح ذاتي

пхардан {pxardan} (берах хилийта) يُحبّل . يُلقّح

пхатоьда (ду) -наш ду {pxatoeda} 1- سكّة المحراث (готанан хьонхал бу)

2- أداة لقصّ الجلد على شكل شرائط (цIоканан асанаш /доьхкарш/ хедо инструмент)

[пхатоьдин, пхатоьдина, -но]

пхеа {pxea} بادئة تسبق بعض الأسماء لإعطائها معنى خمس أو خمسة

пхеашеран план خطّة خمسية

пхе а {pxe a} الخمسة معاً

пхенаш (ду) {pxenash} пха 2, 3, 4 جمع لكلمة

пхерчий (ду) {pxerchee} пха 1 جمع لكلمة نبال ، سهام

пхи (ву,ю) пхей бу {pxi} (оьр. хевсур) الخفسوريون (اسم شعب موطنهم جنوب غرب الشيشان)

пхийтта {pxeetta} خمسة عشر

пхийттара вала {pxeettara wala} يتجاوز عمره الخمسة عشر عاماً

* шолгIа пхийттара вала يتجاوز عمره الثلاثون عاماً

пхийттех {pxeettex} خمسة عشر تقريباً

пхийттех шо дара цуьнан كان عمره خمسة عشر تقريباً

пхийттех стаг вара чохь كان في الداخل خمسة عشر رجلاً تقريباً

пхишай (ду) {pxishai} خمسة قروش

пхиъ {pxi'}[пхеанан, пхенна, пхеаммо, пхеанга] خمسة

уьш пхиъ ву (للذكور) هم خمسة ، عددهم خمسة

пхи клант ву цуьнан له خمسة أولاد

сахьт пхиъ даьлла صارت الساعة الخامسة

пхиъ даккха (ممتاز) يحصل على علامة كاملة

пхи-ялх шо хир ду цуьнан عمره من خمس إلى ست سنوات пхьаьрсан пхьид

пхора {pxora} (берах йолу зуда) حامل ، حبلى

пхоралла (ю) {pxoralla} (зуда берах хилар) حمل ، حمل

пхоьазза {pxoeazza} خمس مرات

пхоьазза пхиъ-ткъе пхиъ خمسة في خمسة تساوي خمسة عشر

пхоьалгIа {pxoealgha} خامس ، خامساً

пхьарс охьатохар

пхоьалгIа класс الصف الخامس

пхоьалгIа дакъа الخُمس

пхоьалгIа делахь خامساً

пхьа 1(бу) -ьнаш бу {pxha}[-ьнан, -ьнна, -ьно, -ьне] (чIир ю) ثأر الدّم (كلمة قديمة)

пхьа хьарча (лурвола) يتعرض لثأر الدّم أو يتعرض للمطالبة بثأر الدّم

пхьа 2 (бу) {pxha} (оьр. загадка) (хIетал-метал) أحجية ، لغز

пхьа таса يطرح أحجية

пхьа баккха (оьр. разгадать загадку) يحل الأحجية

пхьа 3 (ю) пхьенаш ю {pxha}[-нан, -нна, -но] (юрт, эвла) قرية في جبال القوقاز (كلمة قديمة)

пхьагал (ю) -ш ю {pxhagal}[-ан, -на, -о] (оьр. заяц) أرنب

пхьагалан клорни صغير الأرنب

пхьагалан балд شقّة أرنبية

пхьагалан цIазам توت أرضي

пхьагIат

пхьагIат (ю) -аш ю {pxhaghat}[-ан, -на, -о] (шина а пхьаьрсан йохалла) باع (مقياس طولي)

пхьадухе (ю) пхьадухенаш ю {pxhaduxe} الجزء السفلي من القرية التي تكون على سفح جبل

[-нан, -нна, -но] (лаьмнашкара эвлан лахара дакъа)

пхьаж (бу) пхьаьжаш ду{pxhazh } (оьр. конский помёт) روث الخيل أو الحمير

[пхьаьжан, пхьаьжана, пхьаьжо, пхьаьже]

пхьажбуург {pxhazhbuurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. мошкара) نوع من البعوض

пхьакхоче (ю) -наш ю {pxhakxoche} الجزء العلوي من القرية التي تكون على سفح جبل

[-нан, -нна, -но] (лаьмнашкара эвлан лакхара дакъа)

пхьакхоче даккха {pxhakxoche dakkxa} يجتمع مجلس القرية لمناقشة موضوع شخص أو شيء ما

(оьр. выставить кого-л. на общее обсуждение) (шира дош) (كلمة قديمة)

пхьалгIа (ю) -наш ю {pxhalgha}[пхьалгIин, пхьалгIина, -но] مشغل ، ورشة

дечиган пхьалгIа منجرة

аьчкан пхьалгIа محددة

пхьар (ву,ю) пхьераш бу {pxhar} صنايعي ، حرفي

[пхьеран, пхьерана, пхьеро]

дечиган пхьар نجّار

аьчкан пхьар حدّاد

дешин пхьар صائغ

пхьарцерг

пхьарматан цIе{pxharmatan c'e} الرغبة أو النزعة الدائمة لبلوغ الأهداف النبيلة

(оьр. неугасающее стремление к достижению высоких, благородных целей)

пхьарматан цIе лато إشعال النار والقسم عليها لمحاربة الأعداء بلا هوادة حتى الموت (عادة قديمة)

пхьарс (бу) {pxhars} пхьаьрсаш ду ذراع (طول اليدّ من الكتف لغاية أطراف الأصابع)

[пхьаьрсан, пхьаьрсана, пхьаьрсо]

тIехула пхьарс баккха يضع ذراعه على كتف الآخر

чухула пхьарс баккха يُشبك ذراعه في ذراع الآخر

пхьаьрсан кIел дилла يضع تحت إبطه ، يتأبط

пхьаьран скIело

пхьарцерг (ю) -аш ю {pxharcerg} (оьр. клык – анат.) ناب (أنياب)

пхьатуха (ю) -наш ю {pxhatuxa} (цIий доккху гIирс бу) أداة الحُجامة

[пхьатухин, пхьатухина, -но] (оьр. инструмент кровопускание - мед.)

пхьаьркан (бу) пхьаьркенаш ду{pxha'rkan} (хьаьжкIийн заза) زهر كوز الذُرة عند نموّها

[пхьаркенан, пхьаркенна, пхьаркено, пхьаркене]

пхьаьрсан гола (бу) {pxha'rsan gola} (оьр. локоть – анат.) مرفق اليد

пхьаьрсан пхьид (ю) {pxha'rsan pxhid} عضلة عظم العضُد

пхьаьрсан кlелло (ю) {pxha'rsan k'elo}[-нан, -нна, -но] (оьр. подмышка) إبط

пхьаьрчий (ду) {pxha'rchee} пхьу جمع لكلمة ذكور الكلاب

пхьегlа (ю) -ш ю {pxhegha}[пхьегlин, пхьегlина, пхьегlо] آنية

пхьегlаш йила يجلي ، يغسل الأوان

кхийра пхьегlаш أوان خزفية

пхьегlаш юьлург مجلى ، ما تغسل فيه الأواني

пхьаьрсан гола

пхьеда (ю) -наш ю {pxheda}[-нан, -нна, -но] (юрт, эвла) قرية في جبال القوقاز (كلمة قديمة)

пхьид (ю) -аш ю {pxhid}[-ан, -о] (оьр. 1-лягушка 2- икры – анат.) 1- ضفدع 2- بطة السّاق

дика пхьид шен lам чохь lа (مثل) الضفدع الجيد يبقى في بركته

* пхьид эккхале بسرعة

* пхьидан цIоганал (مثل ذيل الضفدع) قصير جداً

* туьха тесна пхьидаш санна (مثل الضفادع التي رشّ عليها الملح) متهيّج ، مضطرب

пхьидиг (ю) {pxhidig} (жима пхьид) ضفدع صغير

пхьола (ду) -наш ду {pxhola}[пхьолин, пхьолина, -но] حرفة أو صناعة يدوية (نجارة ، حدادة الخ)

пхьола дан يمارس أو يقوم بحرفة ما

дечка пхьола дан يمارس النّجارة

аьчкан пхьола дан يمارس الحدادة

пхьор (ду) {pxhor} (пхьуьйрахенахь юуш йолу юург ю) طعام العشاء

[пхьуьйран, пхьуьйрана, пхьуьйро]

пхьор даа يتناول طعام العشاء

пхьош (ду) пхьуьйшаш ду {pxhosh}[пхьуьйшан, пхьуьйшана, пхьуьйшо] كُمّ

пхьош хьалакарчо يرفع كمّه

пхьуьйшаш хьалакарчо (хьаладан) يرفع أكمامه ، يشمّر عن ساعديه

пхьоьха (ю) -наш ю {pxhoexa} مكان في القرية يجتمع إليها الرجال للتّسامر أو للتّشاور

[-нан, -нна, -но] (юьртара нах сакъера я гуллун меттиг ю)

ворхl вол волчу ден пхьоьханахь дош лела الرجل الذي له سبعه أولادٍ

كلمته مسموعة في المجلس أو في المضافة (مثل)

пхьу (ду) пхьаьрчий ду {pxhu}[-нан, -на, -но] (боьрша жlаьла) ذكر الكلب

пхьуьйраза диса {pxhieraza disa} يبقى بدون عشاء

пхьуьйра-ламаз (ду) {pxhiera-lamaz} صلاة العشاء

пхьуьйра-яахlума (ю) {pxhiera-yaahuma} (пхьор) طعام العشاء

пхьуьйра-яахlума яа يتعشّى ، يتناول طعام العشاء

пхьуьйре (ю) -наш ю {pxhiere}[-нан, -нна, -но] وقت العشاء

пхьуьйрал тlаьхьа بعد العشاء

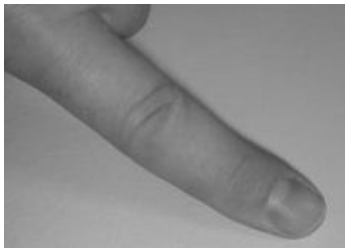
пхьуьйрехь في وقت العشاء

пхьид

пхьуьйшаш (ду) {pxhieshash} пхьош جمع لكلمة أكمام

пӏ (P')

пӏелг (P'elg)

пӏаьлдиг (бу) -ш ду {p'a'ldig}[-ан, -на, -о] حقيبة من الجلد يوضع فيها الزاد عند السفر

(цӏоканах бина некъан тӏоьрмиг бу)

пӏелг (бу) -аш ду {p'elg}[-ан, -ана, -о] إصبع

пӀелг хьажо يشير بإصبعه

пӀелгаш хьежо (كناية على أن المعني متهم أو قام بعمل غير محمود) يشيروا بأصابعهم إلى

пӀелг Іотта يلمس ، يمسّ

пӀелгаш Іитта يمسّ . ينال منه بسوء مثلاً

пӀелг бахийта (لمضايقته) يشكّ بإصبعه ، يخزه بإصبعه

куьйган пӏелгаш أصابع اليد

пӏелгаш лелхийта يفرقع الأصابع

1- нана-пӏелг الإبهام

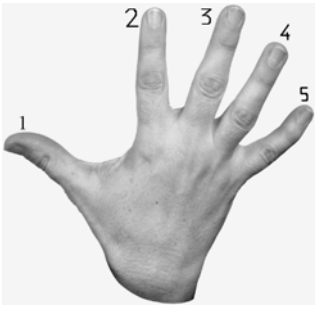
2- хьажо-пӏелг السّبابة ، الشّاهد

3- юккъера-пӏелг الإصبع الأوسط ، الوسطى

4- маза-пӏелг بُنصُر

5- цӏаза-пӏелг خنصر

пӏелгийн мотт لغة الإشارات

* сайн пхи пӀелг санна вевза суна иза (كما أعرف أصابع يدي الخمسة) أعرفه معرفة تامة

пӏелзарг (ю) {p'elzarg} قطعة من الجلد يلبسها رامي السهام لوقاية أصابعه

(оьр. защита для пальцев лучника)

пӏенда (бу) -рш ду {p'enda}[-ран, -рна, -ро, -ре] (оьр. ребро) ضلع (أضلاع)

пӏендаршъюккъера лазар ألم ما بين الأضلاع

* пӀендарш дагардалур долуш азвелла иза هزل جداً بحيث تستطيع عدّ أضلاعه

пӏендагӏа (ду) -ш ду{p'endagha} لوح خشبي كان يوضع بالعرض عند إغلاق الباب أو الشُّباك

[-н, -на, пӏендагӏо, пӏендагӏе] (кор я нел дӏакъовлуш пурх туху у ду)

пӏераска (ду) {p'eraska}[-нан, -нна, -но] جمُعة

пӏерасканан де я пӏерасканде يوم الجمعة

Р (R)

Рема (Rema)

..ра {..ra} من ، على : حرف جر يأتي في نهاية الكلمة

цIера аравала يخرج من البيت

говрара охьавосса ينزل عن الحصان

раrl 1(ю) раьгIнаш ю {ragh }[рогlан, рогlана, рогlо] (оьр. очередь) دور

рогIе хIотта يقف بالدور

рогIехь хIоьттина ву иза هو واقفٌ بالدور

раrl суна тIекхаьчна جاء دوري

хьайн раrl еачхьана عندما يحين دورك

раrl 2 (ю) раьгIнаш ю {ragh }[регlан, регlана, регlо] جبل غير عالٍ

(гонахарчу меттигал алссам лекха йолу локхалла, я лоха лам бу)

раrl 3 (ю) раьгIнаш ю {ragh } (такхор) كُدس ، كومة (من الحشيش أو التبن)

(еха а, биъсаболуш а, йоккха а ваьштайиллина йол) (оьр. скирда, стог сена)

[регlан, регlана, регlо, регlе]

раrlу (ду) -ш ду {raghu}[-н, -на, -но, -га] 1- سقيفة ، ظُلّة ، عنبر 2- الحظيرة

раж (ю) -аш ю {razh }[рожан, рожана, рожо] (къепе , низам) نظام ، ترتيب ، تشكيل

раж хIотто ينظّم ، يرتّب ، يشكّل

раж ларъян يحافظ على النظام ، يراعي النظام

шен-шен рожехь بانتظام ، بصورة منتظمة

алфавитан рожехь (къепехь) في ترتيب هجائي

юучун раж (оьр. режим питания) (ريجيم) نظام التغذية

дешаран раж نظام الدراسة

шеран йиъ раж (зама) الفصول الأربعة

раз{raz} (arlop) مائل ، منحرف . بانحراف ، بشكل مائل

раз дала يميل ، ينحرف

район* (ю) {rayon , k'osht} (кIошт) منطقة ، ناحية ، قضاء

рак* (ю) {rak} (вон цамгар) سرطان ، مرض السّرطان

расха {rasxa} (цlеrlо-хьаьрса) كُميت (لون للحصان)

расха дин حصان كميت

раьгlнаш (ю) {ra'ghnash} جمع لكلمة parl 1,2,3

революци* (ю) {revolyuci} (гlаттам) ثورة

регlан нlаьвла (ю) {reghan nja'wla} (оьр. жаворонок полевой) قبّرة حقلية

резадан{rezadan} يرضي

ас резавийр ву хьо سوف أرضيك

хьайн да-нана резаде! ارض والديك

резадар (ду) {rezadar} إرضاء (مصدر)

массо а нах резабар хала ду من الصعب إرضاء جميع الناس

резадерг {rezaderg} راضٍ ، موافق

резаверг мила ву? ؟ من الراضي

резадоцу {rezadocu} غير راضٍ ، غير موافق ، رافض

резавоцу-ш вара иза هو كان غير راضٍ نوعاً ما

резахила {rezaxila} يرضى ، يوافق

со реза ву أنا موافق 0 أنا راضٍ

ас бохучунна реза дуй шу? ؟ أتوافقونني الرأي

ас бохучунна резахилира иза هو وافق على ما أقول

Дела резахуьлуьйла хьуна ليرض الله عنك

резахилла велакъежира иза ابتسم برضى

резахилар (ду) {rezaxilar} رضى ، موافقة (مصدر)

да-нана резахилар дог доху ас أتمنى رضى والدي

резацахила {rezacaxila} يرفض ، لم يرض

со волчу ван резацахилира иза رفض أن يأتي عندي

резинка* (ю) {rezinka , yozadoiurg} (йозадойург) ممحاة

рема (ю) -наш ю {rema}[ремин, ремина, -но] (дуккха а говраш) قطيع من الخيول

республика* (ю) {respublika} جمهورية

нохчийн республика الجمهورية الشيشانية

ретанг (ю) {retang} (оьр. оглобля саней) عريش المزلجة الجليدية

речlа (ю) -наш ю {retang}[-нан, -нна, -но] (олхазарш лоьцу гур бу) فخ (للطيور)

речlа йorlа ينصُب فخّاً للطيور

ринжа (ду) -наш ду{rinzha} 1- باب صغير في سياج البستان ينفذ إلى الجيران 2- الخَوخة : باب صغير في الباب الكبير أو قربه)

[ринжин, ринжина, ринжо]

(кертаца йолу лулахойн керта волу неI ю)

рицкъ (ду) -ш ду {ricq}[-ан, -ана, -о] رزق

рицкъ дала يرزق

рицкъ лург Дела ву الرازق هو الله

рицкъ лаха араваьлла خرج ليبحث عن رزقه

рогghана {roghhana} بالتناوب ، بالدور

рогглана длахлитта! قفوا بالدور

рогlалла (ю) {roghalla} تناوب ، تعاقب ، تتابع

шеран заманийн хийцаяларан рогlалла تعاقب فصول السنة

рогlера {roghera} تالٍ ، لاحق ، تابع ، دوري

рогlерчу кlиран дийнахь يوم الأحد اللاحق

рогlера гулам (оьр. очередное заседание) اجتماع دوري

рогlехь{roghexh} بالدور

шен рогlехь بالتتابع ، بالدور . بدوره

хьалхарчу рогlехь في الدور الأول

рогl-рогглана {rogh-roghhana} بالتناوب

рогl-рогглана ловза ! العبوا بالتناوب (بالدور)

рузба (ду) -наш ду {ruzba}[-нан, -нна, -но] صلاة الجمعة

рузба-ламаз صلاة الجمعة

рузбане ваха يذهب إلى صلاة الجمعة

руьйта (ю) -наш ю {rieta} (хьайбанашна хи мало меттиг) مشرب البهائم

[-нан, -нна, -но] (сулу راجع كلمة)

руьйта даха يذهب لمكان سقاية البهائم

С (S)

Салаз (Salaz)

са 1(ду) {sa}[син, сина, сино] ضوء النهار ، ضوء الشمس ، الضّوء

lай хьалхе са дов يغيب ضوء النهار (يحل المساء) باكراً في الشتاء

lуьргехула са гуш дара كان الضوء يرى عبر الثقب

беттаса ضوء القمر

са 2 (ду) синош ду {sa}[синан, синна, сино] روح ، نفس

са а, дегl а الروح والجسد

могушчу дегlехь могуш са а хуьлу العقل السليم في الجسم السليم

сил мерза хlума дац لا شئ أغلى من الروح

даймехкан дуьхьа шен са дlадала يضحّي بروحه من أجل الوطن

сица بالروح

чохь са ду цуьнан فيه روح

сайн чохь са мел ду ما دمت حيّاً ، ما دام فيّ قلب ينبض

са хада ينقطع نفسه

са хаьдда вара и كان منقطع النفس من الإعياء

синош хаьдда буьйлуш бара كانت أنفاسهم متقطّعة من شدة الضحك

са хадо يُنهك

са дуза تشبع نفسه

са меца ду церан نفوسهم جائعة

са лаца يحتبس نفسه

са чуоза يستنشق

са арахеца يزفر

синош даха يتنهّد

доккха са даьккхира تنفّس الصعداء

чу са дан ينتعش ، تدب فيه الحياة

чу са даийта ينعش ، يجعل الحياة تدب فيه

са арадала تفيض روحه

сан са легашка (логе) кхаьчна وصلت روحي إلى حلقي

са когашка хьада تهبط روحه لقدميه خوفاً

сан са меттахь дац نفسي مضطربة

са ца кхоош بتفانٍ ، باذلاً روحه

са долу хlума (حشرات) حشرة

са дадо يهرب بروحه رعباً

шен са дIадала يضحي بروحه

* са а доьхкина مضحّياً بروحه

* са бага кхача تصل روحه لخلقه

* са-бода (сай-бодий) къаьсташ عند بزوغ الفجر

* чу са дилла يضع أمله فيه ، يرى أمله فيه

хьуна чу са а диллина Iаш ву со أنا واضع أملي فيك

са кхиа يدرك بإحساسه الداخليّ

* са тIемадала تطير روحه فرحاً

са 3 (бу) сенаш ду{sa} [сонан, сонна, соно] (маьIиг) زاوية ، ركن . حافّة . ضلع

нийса са زاوية قائمة

сонера соне من زاوية لزاوية

сенаш долу стака كأس لها حواف

соне вала ينزوي

соне дилла يضع في الزاوية

са (ю) -наш ю {sa}[-нан, -нна, -но] ربح ، كسب

цIена са ربح صافي

са йолу (сане , санехь) مُكسب ، رابح ، مربحٌ

са йолуш гIуллакх ду иза هذا عمل مربح

са яккха يحصّل ربحاً

са яла يربح ، يحصل على ربح

мел са яьккхира ахь? ؟ كم ربحت ، كم حصّلت من الربح

дукха са ер ю хьуна سوف تربح كثيراً

гIаш вахар са ю суна من الأفضل لي أن أذهب مشياً

саба (ду) -наш ду {saba}[сабин, сабина, -но] صابون

хьожайогIу саба صابون معطر

сабанца куьйгаш дила يغسل يديه بالصابون

саба хьакха يستعمل الصابون ، يُصبّن

бедарш юьтту саба مسحوق الغسيل

са богIа {sa bogha} (оьр. привить дерево) يُطعّم الشجرة (زراعة)

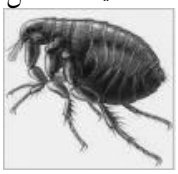
са богIар (ду) {sa boghar} تطعيم (زراعة) (مصدر)

са даа {sa daa} يضايق ، يزعج (عن طريق الإلحاح في طلب شيء مثلاً)

сан са ма даа ! لا تُضايقني

са нисбийриг (ю) {sa nisbeerig} منقلة ، قديماً استعمل خيط وثقل مدبب لعمل زاوية قائمة

сабларздала {sabjarzdala} يتكدّر ، يغتمّ

чlогlа сабларзделла сан أنا متكدّر جداً

сагал (бу) сеглий ду {sagal}[-ан, -на, -о] (оьр. блоха) برغوث

сагал-буц (ю) {sagal-buc} (оьр. полынь) (юша)

(кегий зезагаш а, чlогlа хьожа а, къаьхьа чам а болу дарбане буц) сагал

сагалмат (ю) -аш ю {sagalmat} (оьр. насекомое) (жима са долу хlума) حشرة

саган {sagan} يُبصر

дика саго цунна هو يبصر جيداً

са гуш вац иза هو أعمى ، هو لا يبصر

сагар (ду) {sagar} إبصار ، بصر (مصدر)

сагар дика дац цуьнан بصره ليس جيد

сагар (бlаьрса) зен يفحص النظر са нисбийриг

сагатдала {sagatdala} 1- يضجر ، يغتمّ ، يضيق صدره 2- يقلق ، ينشغل باله

сан сагатло أشعر بالملل ، يضيق صدري

сан хьуна сагатделира قلقت عليك

сагатдалар (ду) {sagatdalar} قلق ، انشغال البال . غمّ ، همّ (مصدر)

сагатдан {sagatdan} 1- يُقلق ، يزعج ، يُشغل البال 2- يقلق ، ينشغل باله

сан са ма гатде! لا تُقلقني ، لا تُشغل بالي

цамгаро сагатдо сан المرض يقلقني

со шуна чlогlа сагатдеш ву بالي مشغول عليكم

ас хьуна сагатдо أنا قلق بشأنك ، بالي مشغول عليك

сагатто (ю) сагаттонаш ю {sagatto }[-нан, -нна, -но] قلق ، انزعاج

саготта {sagotta} قلق

саготта ву иза هو قلق

саготтe {sagotte} (саготта) قليل

сагург {sagurg} ذو بصر ، بصير

сarla (ду) -наш ду {sagha}[сarlин, сarlина, -но] صدقة

сarla дала يعطي صدقة ، يتصدق са боrlар

сarla даккха يتصدق ، يخرج صدقة

сarlийна хlума яла يعطي شيئاً للصدقة

* цхьа Делан сarlа юкъа а доьлла (ساعة رحمة (تقال عند النجاة من مصيبة ونحوه

сarla дехa {sagha dexa} يستعطي ، يتسوّل

нахе сarlа доьхуш лела يطوف بالناس متسولاً

сarla доьхучул, нехан жаlу хилар тоьлу (مثل من الخير أن تكون راعياً عند النّاس من أن تتسوّل

сarладехар (ду) {saghadexar} تسوّل ، استجداء الناس (مصدر)

сarладоьхург (ву,ю) -аш бу {sagha doexurg}[-ан, -ана, -о] متسوّل ، شحّاذ

садаккха {sadakkха} (ден) يُزهق روحه

* доккха са даьккхира ас تنفّست الصعداء

садала {sadala} (дала) تفيض روحه ، يموت

садала хьан! لتمت ، ليتك تموت

кхеравелла садели сан مت من الخوف

* дукха кхеравелла, когашкара саделира сан ارتعدت أوصالي من شدة الخوف

садан {sadan} (ларжъяла) يحل المساء ، تُمسي الدنيا ، تظلم الدنيا

са довш лаьтта вайна يكاد المساء يحل

са дайна (лаьржъелла) حل المساء

садаржа {sadarzha} (сахила , сатаса) يبزُغ الفجر

садаьржачу хенахь عند بزوغ الفجر

садаржар (ду) {sadarzhar} (сахилар , сатасар) بُزوغ الفجر (مصدر)

садала {sadaja} يستريح ، يأخذ استراحة ، يستجم

кIадвелча, ас садоIу عندما أتعب أستريح

садала хьайна! استرح ، خذ استراحة

дикка садалинчул тIаьхьа بعد استراحة جيدة

садоIу меттиг (للاستجمام ، للراحة) مكان

садоIу де يوم راحة

садаIа ца вита لا يترك له مجال للراحة

садалар (ду) {садаjar} (مصدر) استراحة ، استجمام сайр

садалар доцуш (са ца доIуш) بدون استراحة

садалийта {садаjeeta} يجعله يستريح

садетта {sadetta} يصبر ، يصطبر ، يحتمل (بشكل متكرر)

дукха садиттира ас صبرت كثيراً

садела {sadeja} يتنفّس

цомушниг халла садоьIуш ву المريض يتنفّس بصعوبة بالغة

мерах садела يتنفّس من أنفه

саделар (ду) {садejar} تنفّس (مصدر)

цомгушчуьнан саделар дика дац تنفُّس المريض غير سليم

саделаран меженаш (ю) {садejaran mezhenash} (анат. дыхательные органы) الجهاز التنفّسي

садовседа (бу) {sadawseda} كوكب الزّهرة : أول ما يظهر من النجوم والكواكب في المساء

(анат. вечерняя Венера) (суьйренан седа)

садолу хIума (ю) {sadolu huma} садолу хIуманаш ю (сагалмат) حشرة

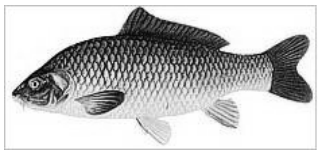
садоIийла {садojeela} إمكانية (التنفّس ، الاستراحة)

садукъа {saduqa} يخنُق

садукъдала {saduqdala} يختنق

кIуьрлахь садукъделира сан اختنقت في الدخان

садукъделла сан اختنقت

саза

сажа (ю) -наш ю {sazha} (анат. сажень) ساجين : مقياس طولي يساوي متر و 13 سنتمترات

(латта дустуш лелош хилла йохалла – 1,13 см.)

саза (бу) -наш ду {saza} (анат. сазан) (чIерийн тайпа) نوع سمك نهري من عائلة الشّبوط

сазгIа (бу) -наш ду{sazgha} (гурa 3) عاتق أو عارضة المحراث الذي تثبت عليه سكّة المحراث

[сазгIин, сазгIина, -но] (готанан хьонхал а, чIуг а тIетосу дакъа)

сазз-латта (ду) {sazz-latta} طمي ، غرين : الطين يحمله السيل ويستقر على الأرض رطباً أو يابساً ، وفي الجيولوجيا يعرف بأنه صخر طيني حبيباته دقيقة

(хишний, Iаьмнашний бухъахь минерални хIуманийн Iалар эделла латта ду)

саийза {saeeza} يحتضر

цомгушниг сауьйзуш ву المريض يحتضر

сай (бу) сеш ду {sai}[сен, сена, сено, сега] (оьр. олень) أيل ذكر (حيوان كبير ذو قرون متشعّبة)

стен сай (гIала) أُنثى الأيل

бедда боьдучу сена а аьлла (مثل) بمعنى : حتى الطير في جو السماء لم يسلم من كلام الناس

сайгак (ю) {saigak} نوع من أنواع الأيائل

сайгара {saigara} متّي

сай

сайгара дуьйцу аса أتكلم من نفسي

сайггара (للتأكيد) متّي شخصياً

сайн {sain} خاصّتي ، مُلكي

сайн цIарах باسمي

шуьгахь суна сайн цIахь волуш санна хета أشعر عندكم وكأني في بيتي

хIара жайна, сайниг ду (ملكي) هذا الكتاب هو لي

сайна дина дика дицдийр дац аса لن أنسى المعروف الذي أسدي لي

сайр (бу) -аш ду{sair} صندوق كبير من الخشب لحفظ الحبوب ، صومعة للحبوب

[-ан, -ана, -о] (ялта чудухку дечиган йоккха яьшка ю я до бу) (оьр. ларь)

сакх{sakx} (цец) يقظ ، مُنتبه ، حذر

сакх стаг شخص يقظ

сакхъхилла ладоьгIура аса كنت أستمع بانتباه

сакхдала {sakxdala} يتيقظ ، يُنصّب أذنيه ، ينتبه

говр сакхъяьлла الحصان نصب أذنيه تيقظاً

сакхо (ю) -наш ю {sakxo }[-ан, -нна, -но] (тидам, терго, ларвалар) تيقُّظ ، انتباه ، حذر

сакхо ян يتيقّظ ، يُنصّب أُذنيه ، ينتبه

сакхт (ду) -аш ду {sakxt}[-ан, -ана, -о] (айп , ант) عيب ، علّة ، عاهة

сакхташ доцуш стаг карор вац لن تجد شخصاً بلا عيوب

куьг сакхт ду цуьнан يده فيها عاهة

сакхте {sakxte} (айпе) مُعاق ، مُعوّق ، ذو عاهة

сакхте бер طفل معاق

сакъера {saqera}[сакъоьру, сакъийрира, сакъийрина] يسهر ، يسمر ، يتسلى ، يُنادم

доттагIашца сакъера يسهر مع الأصدقاء

сахиллалц сакъера يسهر لحين بزوغ الفجر

сакъерар (ду) {saqerar} سهر ، مُنادمة ،سمر ، تسلية (مصدر)

сакIамдала {sak'amdala} يتلهّف (لمعرفة أو لعمل شيء ما)

цига ваха сакIамделла сан أنا متلهّف للذهاب إلى هناك

сал (ю) саьлнаш ю {sal}[салан, салана, сало, сале] (оьла , барз) رُكام ، عُرمة

салаз (ю) -аш ю {salaz}[-ан, -на, -о] 1- مزلجة ، مركبة ثلج 2- الفكّ السفلي

салаз хаккa يركب المزلجة

салазан гlo مزلقة أو سكّة المزلجة

салазан мlаьчиг الجزء المعقوف الأمامي للمزلجة

кога-салаз إسكي ، مزلجة منفردة لكل قدم وفي مقدّمة كل واحدة مثبتة عليها

عصا معقوفة يمسك بها المتزلج . هذه الكلمة يمكن استعمالها للمزلجة المعروفة حالياً

багара салаз меттахъяьлла цуьнан انخلع مفصل فكّه

салам (ду) {salam }[-ан, -на, -о] (маршалла) سلام ، تحية

салам дала (маршалла хатта) يسلم ، يحيي

салам длаэца يُرُدّ السلام ، يُرُدّ التحية

салам Iалейкум السلام عليكم

салаз

салаца {салаca} يحبس النفس ، يكتُم النفس

салацадала {салаcadala} يتنفّس بصعوبة ، يضيق نفسه

салацар (ду) {салаcar} حبس (كتم) النّفس (مصدر)

салде {салде} منفوخ البطن من كثرة السوائل

дукха хи мелла салде хилла сох أصبحت منفوخ البطن من كثرة شرب الماء

салеца {салeca} يتنفّس بصعوبة ، يضيق نفسه

салоьцуш бала хьега يعاني من صعوبة (ضيق) التنفّس

салецар (ду) {салecar} ضيق النّفس (مصدر)

салкх {салкх} (дегlана тамехь йолу хенан-хlоттам) جوّ لطيف

салкх ю вайна тахана الجو لطيف اليوم

саллар

саллар (ду) -ш ду {саllar}[-ан, -на, -о] (оьр. шелковичный червь) دودة القزّ

салларан хloаш بيض دودة القزّ

саллар-дитт (комарийн дитт) شجرة التّوت

сало 1(ву) салой бу {сало }[-чун, -чунна, -чо] (гlумкийн эла) أحد نبلاء شعب القومُق

салор (ду) -аш ду {салor}[-ан, -на, -о] (оьр. куница) دلَق ، سنسار (حيوان)

салпал (ю) -ш ю {салpал}[-ан, -на, -о] (цlийнан чуьра хlуманаш) (йийбар) متاع أو عفش البيت

салт (ду) -аш ду {салt}[-ан, -ана, -о] 1- نداء لجمع الناس من على المئذنة من أجل خبرٍ

(адам гулдеш, хаам беш кхайкхар) أو أمرٍ ما 2 -بعض الأدعية والتسابيح التي تسبق أذان الفجر

салт дилла ينادي على الناس من على المئذنة

салт вала {салt wала} (оьр. призваться на военную службу) يلتحق بالخدمة العسكرية

салти (ву) -й бу {салti}[-чун, -чунна, -чо] جندي

гlаш салти جندي مشاة

самадаккха {самадаккха} يوقظ ، ينبّه ، يُوعّي (فعل للمفرد)

самавоккху сахьт ساعة منبه

самадала {самадала} يستيقظ ، يصحو ، يفيق (فعل للمفرد)

хьо маца самавелира? ؟ متى استيقظت

самадалар (ду) {самадалар} استيقاظ ، صحو (مصدر)

хьалххе самавалар дика ду الاستيقاظ باكراً مفيد للصّحة

самад<u>а</u>ха {samad<u>а</u>xa} فعل للجمع مأخوذ من فعل самадаккха

нанас шен бераш самадехира أيقظت الأم أطفالها

адамаш самадаха деза يجب توعية الناس

самадийла {samadeela} يستيقظ ، يصحو ، يفيق (بشكل متكرر + للجمع)

самадовла {samadawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل самад<u>а</u>ла

самалхд<u>а</u>ла {samalx d<u>а</u>la} يشعر بغبطة أو بارتياح ، يهنأ

самах{samax} في اليقظة

самах го гIенаш أحلام اليقظة

самах дара я гIенах дара ца хаьа суна لا أعرف إن كان حلماً أو يقظة

самг (ю) -аш ю {samg}[-ан, -ана, -<u>о</u>] سجق ، سلامة (من الأمعاء الغليظة)

(оьр. колбаса из толстой кишки)

саметтад<u>а</u>н{samettad<u>а</u>n} 1- يعود إلى الوعي 2- يطمئن ، يسكُن

кхетамчуьра ваьлларг саметтавеара فاقد الوعي عاد إلى وعيه

сам<u>о</u> (ю) -наш ю {sam<u>о</u> }[-нан, -нна, -н<u>о</u>] (тидаме, сема хилар) حذر ، انتباه ، تيقُّظ

само ян يحذر ، يتيقّظ

самсадаккха {samsa dakkxa} (فعل للمفرد) يجعل الشيء رخواً أي غير متراصّ أو متكاثف على بعضه

латта самсадаккха يقلب التربة لتصبح رخوة

йол самсаяккха يحرك أو يقلب الحشيش

гIайба самсабаккха يربّت الوسادة لتصبح منفوشة

самсад<u>а</u>ла {samsa d<u>а</u>la} (فعل للمفرد) يصير رخواً أي غير مُتراصّ أو متكاثف على بعضه

самукъадаккха {samuqa dakkxa} يُسعد ، يُفرح ، يرفّه عن النفس ، يسلي ، يطرب ، يمتع ، يُبهج

берийн самукъадаьккхира ас أسعدت الأطفال

самукъадоккху меттигаш أماكن التسلية

самукъадаккхар (ду) {samuqa dakkxar} (مصدر) تسلية ، إمتاع ، ترفيه

самукъад<u>а</u>ла {samuqa d<u>а</u>la} يتسلى ، يطرب ، يتمتع ، يفرح ، يستمتع

чlогlа самукъаделира сан تسليت (تمتعت) جداً

самукъадолий хьан кхузахь? ؟ هل تستمتع هنا

самукъад<u>а</u>лар (ду) {samuqa d<u>а</u>lar} (مصدر) استمتاع ، متعة

самукъан<u>е</u> {samuqan<u>е</u>} مُسلّ ، مُفرح ، مُبهج ، ممتع

самукъане стаг (محب للفرح والمرح) شخص مسل

самукъане туьйра حكاية ممتعة

сан {san} خاصّتي ، للملكية

хlара сан ваша ву هذا أخي

хlорш сан къоламаш ду هذه أقلامي

с<u>а</u>н<u>е</u> {s<u>а</u>n<u>е</u>} (са йолу , с<u>а</u>н<u>е</u>хь) مُربح

с<u>а</u>н<u>е</u>хь {s<u>а</u>n<u>е</u>xh} (са йолу , с<u>а</u>н<u>е</u>) مُربح

санна {sanna} مثل ، وكأنه

ло санна кlайн أبيض مثل الثلج

и санна таг гина вац суна لم أر رجلاً مثله

со гича санна وكأنه رآني

вевзар волуш санна хета суна иза أشعر بأني قد أعرفه

хlор денна бохург санна تقريباً كل يوم

саоьцу малик (ду) {саоecu malik} ملك الموت

сапаргlат{saparghat} هادئ النفس ، مطمئن النفس

сапаргlат ву иза هو هادئ النفس

сапаргlат делира сан хьо гина ارتاحت نفسي (اطمأنت نفسي) لرؤيتك

сара (бу) серий ду {сара}[серан, серана, серо, сере] 1- عود يابس 2- قضيب 3- سلك

серийн керт سياج من أغصان مجدولة

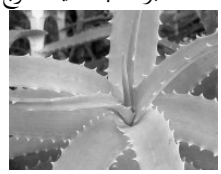
кlохцал-сара سلك شائك

сараг (бу) -аш ду {сарag}[-ан, -на, -о] عود يابس (عيدان) (تصغير لكلمة сара)

сарале{сарale} قبل حلول المساء

сарап (ду) -аш ду{сарар } الألوة ، الصّبر : نبات يستخرج من بعض أنواعه عصارة مرّة وتستعمل في الطب كمسهّل

[-ан, -на, -о] (оьр. сабур, сок алоэ)

сарап санна къаьхьа مُر كعصارة النّد

сарахь{сараxh} مساءاً ، في المساء

сарахь вогlур ву со سوف آتي في المساء

кхана сарахь غداً مساءاً

сарап

сардал (ву) -ш бу {сардal}[-ан, -на, -о] (оьр. наместник) آمر المنطقة ، المحافظ

(хьалха хилла кlоштан / областан / хьаькам, куьйгалхо)

сардам (бу) -аш ду {сардam}[-ан, -на, -о] مسبّة ، شتيمة ، لعنة

сардам болла يسب ، يشتم ، يلعن

сарралц {сарralc} حتى حلول المساء ، لغاية حلول المساء

сарралц болх бира аса عملت حتّى حلول المساء

дийнахь сарралц طوال النهار

сарса {сарsa }[серса, серсира, серсина] تندُّع ، ترُشّ ، تمطر رذاذاً

догlа серсира نزل المطر على شكل رذاذ

сарсал (ю) -ш ю {сарsal}[-ан, -на, -о] (хloа чохь кхуьуш долу кlорни ду جنين البيضة

сатаса 1{сатаsa} (садаржа , сахила) يبزغ (ينبلج) الفجر

сатаса доллу вайна قارب الفجر على البزوغ

сатаса 2 {сатаsa} يشتاق ، يحنّ ، يتوق ، يتلهّف

Даймохк ган сатесна ас اشتقت لرؤية الوطن

сатасар (ду) {сатаsar} 1- بزوغ الفجر 2- اشتياق ، حنين ، تلهُّف (مصدر)

сатасале {сатаsale} (сахилале) قبل بزوغ الفجر

сатассалц {сатаssalc} (сахиллалц) حتّى بزوغ الفجر

сатассалц некъ бира цара واصلنا المسير حتى بزوغ الفجر

сатедала {сатedala} يطمئن ، تطمئن نفسه ، تسكن نفسه

сатедан{сатedan} يُطمئن ، يُسكن نفسه

сатийса {sateesa} يشتاق ، يحنّ ، يتوق ، يتلهّف (بشكل متكرر)

хьо ган сатуьйсу ас أنا متلهّف لرؤيتك

сатийсам (бу) -аш бу {sateesam}[-ан, -на, -о] شوق ، اشتياق ، لهفة ، حنين

сатийсар (ду) {sateesar} اشتياق ، شوق ، تلهُّف ، لهفة ، حنين (مصدر)

сатоссуш{satossush} في لحظة بُزوغ الفجر ، عند بُزوغ الفجر تماماً

сатоссуш цIа кхечира уьш هم وصلوا البيت لحظة بزوغ الفجر

сатоха {satoxa} يصبر ، يصطبر ، يحتمل

сатоьхначу салтичух эпсар хилла (مثل) الجندي الذي صبر صار ضابطاً

сатохадала {satoxadala} يستطيع أن يصبر أو يحتمل

сатохар (ду) {satoxar} صبر ، أناة ، احتمال (مصدر)

сатта {satta}[сетта, сеттира, сеттина] ينحني ، يلتوي ، يتقوّس ، يعوّج

* сатталц яа يفرط في الأكل

саттадала {sattadala} يستطيع أن (يحني ، يلوي ، يقوّس)

саттам (бу) {sattam}[-ан, -на, -о] (оьр. наклонение – грам.) صيغة الفعل (نحو)

билгала саттам (оьр. изъявительное наклонение) صيغة الفعل الإخبارية (نحو)

тIедожаран саттам (оьр. повелительное наклонение) صيغة الأمر (نحو)

саттар (ду) {sattar} انحناء ، التواء ، تقوُّس (مصدر)

саттo {satto }[саттадо, саттийра, саттийна] يحني ، يلوي ، يقوّس ، يُعوّج

сатуьйсийла (ю) {satieseela} (догдохийла) أمل ، رجاء

сахила {saxila} (сатаса , садаржа) يبزُغ (ينبلج) الفجر

сахилале {saxilale} (сатасале , садаржале) قبل بُزوغ الفجر

сахилар (ду) {saxilar} (сатасар , садаржар) بُزوغ الفجر

сахиллалц {saxillalc} (сатассалц) حتى حلول الفجر ، لغاية حلول الفجر

сахуьлу седа (бу) {saxuelu seda} (оьр. утренняя Венера) كوكب الزّهرة (آخر من يبقى من النجوم والكواكب عند بزوغ الفجر)

сахуьлуш {saxuelush} (сатосуш) عند بُزوغ الفجر

сахь (ду) саьхьаш ду {saxh} (бархI кана ялта) صاع : وحدة وزن للحبوب تساوي 8 حفنات

[саьхьан, саьхьана, саьхьо, саьхье]

мархин сахь даккха يخرج زكاة الفطر

сахьарло (ду) {saxharlo }[-нан, -нна, -но] (оьр. магия) سحر

сахьарло дан يسحر

сахьийза {saxheeza} 1- يقلق ، ينشغل باله 2- يشتاق ، يحنّ إلى 3- يمل (بشكل متكرر)

со шуна чIогIа сахьийзош ву أنا قلق جدّاً عليكم

сан сахьийза хIоккхахь أشعر بالملل هنا

сахьийзам (бу) {saxheezam}[-ан, -на, -о] (сингаттам) كربة ، همّ ، قلق نفسي

дуьненан сахьийзамаш هموم الدنيا

сахьийзаме {saxheezame} (сингаттаме) كئيب ، مُقلق ، مُضجر ، مملّ

сахьийзаме дахар حياة كئيبة

сахьийзо {saxheezo } (بشكل متكرر) يقلق ، يُشغل البال ، يضايق ، يزعج ، يُتعب

сан са ма хьийзаде! لا تضايقني ، لا تزعجني

со шуна чlогlа сахьийзош ву أنا قلق جداً عليكم

сахьовза {saxhawza} 1- يقلق ، ينشغل باله 2- يشتاق ، يحنّ إلى 3- يمل

сахьаьвзина ву со أنا قلق

сахьовзо {saxhawzo } يُقلق ، يُشغل البال

сахьозийна цо сан لقد أقلقني ، أشغل بالي

сахьт (ду) -аш ду {saxht}[-ан, -ана, -о] (calat) ساعة

сахьт мел даьлла? ؟ كم الساعة

сахьт дула يعبئ الساعة

сахьт дилла يضبُط منبه الساعة

сахьт нисдан يضبُط الساعة

куьйга дуьллу сахьт ساعة يدّ

пенах туху сахьт ساعة حائط

сахьтан цамза عقرب الساعة

хlор сахьтехь (сахь-сахьтехь) كل ساعة

сахьт санна лела يعمل مثل الساعة

сахьто гаргол туьйхири? ؟ هل دقت (رنّت) الساعة

сан сахьт нийса лела ساعتي تعمل بدقة

сан сахьт тlаьхьадуьсуш ду ساعتي تتأخر

* сахьт дац ليس بمستبعد ، قد يأتي في أي لحظة

валаран а сахьт дац الموت ليس له ساعة محددة ، قد يأتي الموت في أي لحظة

оцу уьрсо хьо лазаван сахьт дац ليس بمستبعد أن تجرحك هذه السكين

* сахьт санна بشكل منتظم ، بإيقاع منتظم (مثل الساعة)

* цу сохьта في تلك اللحظة ، لحظتها

* хIокху делан сохьта حالاً ، فوراً

сахьтийн пхьар (ву,ю) {saxhteen pxhar} (сахьташ тодийриг) ساعاتيّ

саца {saca }[соцу, сецира, сецна] يتوقّف ، يتوقّف عن الحركة ، يكفّ عن ، ينقطع ، يرسو، يبقى ، يلبث ، يمكث ، يُحبس ، يُحجز . يسكت (فعل للمفرد)

болх сецца توقف العمل

уьш дlабахара, ткъа со цlахь сецира هم ذهبوا أمّا أنا فقد بقيت في البيت

вист ца хуьлуш сецира سكت عن الكلام

саца! قف ، توقّف . اسكت

сацадайта {sacadaita} يجعله (يوقف ، يبقي ، يحبس ، يرسو ، يُسكت ، يكبح ، يعيق)

ас хьо цаьрга сацавойтур ву سوف أجعلهم يوقفوك

сацадала {sacadala} 1- يستطيع أن (يوقف ، يبقي ، يُسكت ، يعيق) 2- يستطيع أن يتوقّف

соьга сацавалур вац иза لا أستطيع أن أوقفه

болх бечуьра саца ца велира со لم أستطع أن أتوقف عن العمل

сацам (бу) -аш бу {sacam}[-ан, -на, -о] قرار

сацам бан يقرر

сацам боллуш بشكل قاطع ، على نحوٍ قاطع

сацамбоцу {sacambocu} متقلب ، غير مستقر ، كثير الحركة (خاصّ بالإنسان)

сацамбоцу бер طفل كثير الحركة

сацамбоцуш{sacambocush} متقلب ، غير ثابت على قرار ، كثير حركة

сацамбоцуш ма хила لا تكن متقلباً

сацар (ду) {sacar} توقُّف ، بقاء ، احتباس ، انقطاع ، سكوت (مصدر)

догlа доьлхучуьра сацар توقف المطر عن الهطول

сацар-хьаьркаш{sacar-xha'rkash} حركات الوقوف (نحو)

сацатохалуш{sacatoxalush} غير محتمل ، بصبر نافد ، بفارغ الصبر

сацийта {saceeta} يجعله (يتوقّف ، يبقى ، يُحبس ، يكفّ عن ، يسكت) (فعل للمفرد)

сацкъар (бу) -ш ду {sacqar}[-ан, -на, -о] (оьр. глина) صلصال

сацкъар-латта (ду) {sacqar-latta} تربة طينية (صلصالية)

сацо {saco }[сацадо, сацийра, сацийна] يوقف ، يبقي ، يحبس ، يحجز ، يرسي ، يُسكت
يعيق ، يكبح ، يؤخّر ، يقرر (فعل للمفرد)

белхалоша болх сацийра العمال أوقفوا العمل

цара со цlахь сацийра هم أبقوني في البيت

нанас шен бер доьлхучуьра сацийра أسكتت الأم طفلها عن البكاء

гулбеллачара кхаж тасар сацийра المجتمعون قرروا إجراء القرعة

сацор (ду) {sacor} إيقاف ، إبقاء ، توقيف ، حبس ، حجز . إسكات . تقرير (مصدر)

саццаза {saccaza} بدون توقف ، بلا انقطاع

догlа саццаза доьлхура المطر كان يهطل بدون توقف

сачуоза {sachuoza} يستنشق الهواء

сачуозар (ду) {sachuozar} استنشاق الهواء (مصدر)

сашорте {sashorte} (саготте عكس) واسع الصدر

саэца {saeca} يقبض روحه

саьнгар

саоьцу малик ملك الموت

сalат (ду) -аш ду {sajat}[-ан, -ана, -о] (сахьт) ساعة

сalатийн пхьар (ву,ю) {sajateen pxhar} ساعاتي

саьлнаш (ю) {sa'lnash} عُرم ، أكوام جمع لكلمة сал

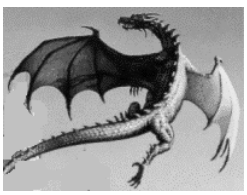
саьмарсакх (бу) {sa'marsakx}[-ан, -ана, -о] (саьрамсекх) ثوم

саьмарсакхан церг سنّ الثوم

саьмарсакх отург (ю) {sa'marsakx oturg} مدقّ الثّوم (هاون)

саьнгал (ду) -ш ду {sa'ngal} (оьр. сера) مادة الكبريت

саьнгар (ю) -ш ю {sa'ngar} خندق ، شقّ محفور في الأرض

саьнгар ахка يحفر خندقاً

саьрамсекх (бу) -аш ду {sa'ramsekx}[-ан, -ана, -о]) ثوم

саьрмик (бу) -аш ду {sa'rmik}[-ан, -на, -о] (оьр. дракон) تنّين

саьрмик

саьтберг (ю) -аш ю {sa'tberg} رُسغ الحصان : المفصل الذي يقع فوق الحافر مباشرة

(оьр. копытный сгиб у лошади)

саьхьара {sa'xhara} (сутара جشع ، طمّاع ، نهم ، شره

саьхьаралла (ю) (сутаралла) جشع ، طمع ، شراهة

се (бу) {се}[-н, -на, -но] (оьр. молодые ветки) فروع شجر غضّة

сеалар (ю) {sealar} (غشاء كنسيج العنكبوت يطفو في الهواء حين يصفو الجو) لُعاب الشّمس

[-ан, -на, -о] (оьр. летающая осенью)

сега {сега}[сега, сийгира, сегна] (лепа , къега) يلمع ، يومض ، يتلألأ

сеглий (ду) {seglee} сагал جمع لكلمة براغيث

сегlаз (ду) -аш ду {seghaz}[-ан, -на, -о] (оьр. жвачка) علكة

сегlаз lовша يمضغ علكة ، يعلك

сегlаз-дечиг{seghaz-dechig} (диттан тайпа) شجرة البُطم

седа (бу) -рчий ду {seda}[-нан, -нна, -но] نجمة ، نجم саьмарсакх отург

стиглара седарчий نجوم السماء

стиглахь седарчий лепа تتلألأ النجوم في السماء

пхи маьlиг йолу седа نجمة خُماسية

седарчий кхетта стигал سماء مليئة بالنجوم

некъан седа نجمة دليله

богу седа شهاب

цlога долу седа مُذنّب

хьан седа хIун бу? ما هو برجك ؟

* седа дуьхьал гlо хьо! تباً لك ، اللعنة عليك

* Дела бе хIорш седа дуьхьал! اللعنة عليهم седа-жайна

* седа санна цIена (للماء) صافٍ جداً

седа-жайна (ду) {seda-zhaina} (оьр. гадательная книга) كتاب الأبراج

седа-жайна тlе хьажа يقرأ في كتاب الأبراج

хьан седа-жайно хlун боху тахана ? ماذا يقول برجك اليوم ؟

седакема (ду) {sedakema} (оьр. звездолёт) مركبة فضائية

седарчийн lилма (ду) {sedarcheen jilma} (оьр. астрономия) علم الفلك

седарчийн тумал (ю) {sedarcheen tumal} (оьр. телескоп) تلسكوب седакема

сек (ду) секаш ду {sek}[секан, секана, секо] (сет) بقعة بيضاء على جبين الحصان

(говран хьаьжа тlехь хуьлу кlайдарг)

секач (ю) -аш ю {sekach}[-ан, -на, -о] أداة لإحداث التجاويف على الخشب

(дечиг хьоккуш, кlаргъеш йолу коьчал ю)

секхалад (ду) {sekxajad}[секхaледан, секхaледана, секхaледо, секхaледо] قوس (أداة لرمي السهام)

сел {sel} جداً ، لدرجة ، لهذه الدرجة ، بهذا المقدار ، بهذا الشكل

сел хаза ю иза هي جميلة جداً

сел оьгlазвахна, вистхила а ца лаьа цунна هو غضبان لدرجة أنه لا يريد أن يتكلم

сел вон ма хила لا تكن سيئاً إلى هذه الدرجة

селасат (ю) -аш ю {selasat}[-ан, -на, -о] (оьр. иволга) صُفّارية (طائر مغرد)

(зевне аз долу, эшарш локху хьоза)

селалад {selajad} (оьр. радуга) (стелалад, делалад) قوس قزح

селенгла (ду) {selengla} (оьр. омела , бецан цIе) نبات الدّبق

сели-бутт (бу) {seli-butt} (оьр. Май) شهر أيّار ، مايو

селхана {selxana} بالأمس ، البارحة

селхана буса في ليلة البارحة

селхана дуьйна منذ البارحة

седарчийн тумал

селханлера {selxanlera} خاصّ بالأمس أو يوم البارحة

селханлера де шийла дара يوم البارحة كان بارداً

сема 1(ю) -наш ю {sema}[-нан, -нна, -но] (оьр. ось) محور

чкъурган сема محور العجلة

лаьттан сема محور الأرض

семанна гонаха حول المحور

сема 2 {sema} يقظ ، مُتيقّظ ، صاحٍ ، واعٍ ، مُنتبه

сема хила يكون يقظاً ، يتيقّظ ، ينتبه

сема хилалахь! كن يقظاً

сема ладогIа يُنصت بانتباه

жIаьла сема ду الكلب حادّ السمع

сема наб ян ينام نوماً خفيفاً

семалла {semalla} يقظة ، انتباه ، وعي

седасат

семса {semsa} (оьр. рыхлый) (кIеда) رخو ، غير مُتكاثف على بعضه ، منفوش

семса латта تربة رخوة

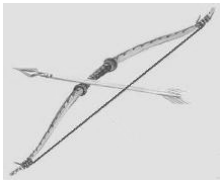
семса юргIа لحاف منفوش

семсалла {semsalla} كون الشيء رخواً أي غير مُتراصّ على بعضه

сен {sen} خاصّ بالأيل (сай مأخوذ من كلمة)

сен жижиг لحم الأيل

сен карраш قرون الأيل

секхалад

сенакхер (бу) -аш бу{senakxer} حجر الزاوية في البناء . جزء أساسيّ

(гIишлонан сонера тIулг бу)

сенардала {senardala} يدير جنبه (كمن يريد الخروج من وسط الزُحام مثلاً أو لسهولة الحركة)

сенаш (ду) {senash} زوايا ، حواف ، أضلاع جمع لكلمة са 3

сендала {sendala} 1- يزرقّ 2- ينيعّ

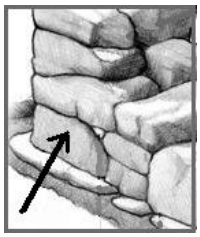
лазийна меттиг сенъелира ازرق مكان الإصابة

аренаш сенъелла اخضرت البراري

сендан{sendan} 1- يُزرق 2- يُنيع

йиттина сенвира цара иза زرقوا جسمه ضرباً

бIаьстено аренаш сенйина الربيع أنبع البراري

сенакхер

сени* (ю) сенеш ю {seni}[-н, -на, -но, -га] (уче ю) ممر ، ردهة

сентябрь* (бу) {sentyabr , taw-butt} (тав-бутт) أيلول ، سبتمبر

сера (ду) -наш ду{sera} بيضة تترك في مكان معين في القنّ لتستدل عليه الدجاجة وتبيض فيه أو بيض يترك لترقد الدجاجة عليه حتى يفقس

[-нан, -нна, -но] (клорнеш дахийта дехкина хloаш)

сера хиъна котам الدجاجة جلست في المكان الذي تبيض فيه

сера дайна котам санна хьийзаш ма ву хьо مالي أراك وتدور كالدجاجة التي أضاعت المكان الذي تبيض فيه

серий (ду) {seree} جمع لكلمة capa عيدان ، قضبان ، أسلاك

* серий санна догIа доьлхуш ду ينزل المطر غزيراً مثل الرماح

серладаккха {serla dakkxa} (فعل للمفرد) يُنوّر ، ينير ، يضيء

малхо дуьне серладоккху الشمس تضئ الدنيا

Iилмано адамийн дахар серладоккху العلم ينير حياة البشر

серладаккхар (ду) {serla dakkxar} (مصدر) إضاءة ، إنارة

серлада́ла {serlad ala} (فعل للمفرد) يستنير ، يستضيء ، يتنوّر ، يشرق ، يتهلل

дуьне серладелира استنارت الدنيا

цуьнан юьхь серлаелира أشرق وجهه

серлада́лар (ду) (مصدر) استنارة ، استضاءة ، تنوّر ، إشراق ، تهلل

серло́ (ю) -наш ю {serlo }[-нан, -нна, -но] نور ، ضياء ، ضوء . إضاءة ، إنارة

маьлхан серло نور (ضياء) الشمس

серло кхета يضيء ، يصيبه الضوء

серло яла يهب النور ، يعطي إضاءة

серлонгахь في النور ، في الضياء

Iилманан серлонгахь في نور العلم

серлонга дала يخرُج إلى النور

серлонна дуьхьал хIотта يقف في مواجهة الضوء

чохь тоъал серло ю في الداخل إنارة (نور)كاف

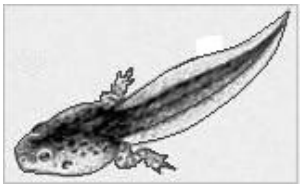
серлонан шо سنة ضوئية

серлонан чехкалла سرعة الضوء

серлонан зIаьнарш أشعة الضوء

дешар-серло, цадешар-бода العلم نور والجهل ظلام

серлонан министерство وزارة التربية والتعليم

сеса

сетал

серса {sersa}[серса, сирсира, сирсина] (بشكل متكرر) تنذُع ، ترُشّ ، تُمطر رذاذاً

догIа серсаш ду السماء (تنذع ، ترشّ ، تردّ)

сеса (бу) сесий ду {sesa}[-нан, -нна, -но] (обр. головастик) أبو ذُنيبة ، فرخ الضفدع

сет (ду) сеташ ду {set}[сетан, сетана, сето, сете] (сек) بقعة بيضاء على جبين الحصان

(говран хьаьжа тIехь хуьлу клайдарг)

сетал (ю) -ш ю {setal}[-ан, -на, -о] (обр. отвёртка) 1- مفكّ ، مفكّ براغي

2- زخرفة على حزام المقاتل القوقازي على شكل حرف (г) وكانت أحياناً تستخدم لفك صوّانة البندقية

(2- дато доьхкара тIе куьцана теснарг, наггахь мажарна лелош хилла)

сетта {setta }[сетта, ситтира, ситтина] (بشكل متكرر) ينحني ، يتقوّس ، يتعوّج ، يتمايل

сеттар (ду) {settar} انحناء ، تقوّس ، تمايل (مصدر)

сетто {setto}[сеттадо, сеттийра, сеттийна] (بشكل متكرر) يحني ، يُعوّج ، يُقوّس

дегI сетто يتمايل بجسمه

сет

сехьа {sexha} بادئة تسبق بعض الأفعال لإعطائها معنى (إلى جهة أو ناحية المتكلم)

сехьадаккха {sexhadakkha} ينقل عبر ، ينقل إلى (إلى جهة المتكلم) (فعل للمفرد)

говр хих сехьаяьккхира ас نقلت الحصان عبر النهر

дош сехьадаккха يكمل كتابة كلمة على السطر التالي

дош сехьадаккхаран хьаьрк (–) علامة إكمال كلمة على السطر التالي

сехьадала {sexhadala} يعبر ، يقطع ، يجتاز ، ينتقل إلى (إلى جهة المتكلم) (فعل للمفرد)

дозанал сехьавала يعبر (يجتاز) الحدود

сехьавала! اعبر أو انتقل إلى جهتي

сехьадаха {sexhadaxa} сехьадаккха فعل للجمع مأخوذ من فعل

сехьадовла {sexhadawla} сехьадала فعل للجمع مأخوذ من فعل

сехьакхосса {sexhakxossa} يرمي ، يلقي ، يقذف (إلى جهة المتكلم)

сехьара {sexhara} الذي في ناحية أو جهة المتكلم

сехьара беш сан ю, дехьарниг хьан ю البستان الواقع إلى جهتي هو لي والمقابل له هو لك

хин дехьарниш الذين على الضفة المقابلة من النهر

сехьаэккха {sexhaekkxa} يقفز ، يثب (إلى جهة المتكلم) (فعل للمفرد)

сехье (ю) {sexhe}[-нан, -нна, -но] الجهة أو الناحية المقابلة للمتكلم

хин дехье а, сехье а ضفّتا النهر

сеца {seca}[сеца, сийцира, сецна] يتوقّف ، يكفّ عن ، يُحبس ، يمكث ، يسكت (بشكل متكرر)

сецо {seco }[сецадо, сецийра, сецийна] يوقف ، يحبس ، يبقي ، يُسكت (بشكل متكرر)

сеш (ду) {sesh} أيائل جمع لكلمة сай

сибат (ду) -аш ду {sibat}[-ан, -на, -о] (амат) مظهر ، ملامح (الوجه) ، سحنة . صفة

цуьнан юьхьан сибаташ хаза ду ملامح وجهه جميلة

оьздангаллин сибаташ الأخلاق ، صفات أخلاقية

Сибрех {Sibrex} سيبيريا

сиз (ду) -аш ду {siz}[-ан, -ана, -о] 1– خطّ 2– بُنط ، درجة (على ميزان الحرارة أو غيره)

сиз хьакха يضع (يرسم) خطاً

дашна клел сиз хьакха يضع خطاً تحت الكلمة

сизаш хьекха يخربش . يظلل

сизаш дан يضع خطوطاً ، يرسم خطوطاً

нийса сиз خط مستقيم

ирх сиз خط عامودي

ана сиз خط أفقي

сизаш долу кехат ورقة مسطرة

сизхьокхург

сизалг (ду) -ш ду {sizalg}[-ан, -ана, -о] (жима сиз ду) تصغير لكلمة خط . علامة وصل

сизалгаш хlотто يضع خطاً صغيراً . يضع علامة وصل

сизхьокхург (ю) {siz xhokxurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. линейка) مسطرة

сий (ду) {see}[-нан, -нна, -но, -га] شرف ، فخر ، عزّة ، مجد ، كرامة ، هيبة ، إجلال ، إكرام

сий дан يشرف ، يجل ، يمجّد ، يُكرّم ، يوقّر ، يحترم

сий дар تشريف ، تبجيل ، تكريم ، توقير ، احترام

сий лардан يحافظ على (الشرف ، الكرامة)

сий дайа (сийсаздаккха) يحطّ من قدره أو هيبته ، يشين

цуьнан сийнна تمجيداً لذكراه ، على شرفه

сийдацаралла {seedacaralla} (сийсазалла) وقاحة ، حقارة ، خسّة ، رذالة ، عدم الشرف

сийдоцу {seedocu} (сийсаза) خسيس ، وضيع ، حقير . وقح

сийдоцуш хила {seedocush xila} يكون (خسيساً ، وضيعاً ، حقيراً ، وقحاً)

сийлалла (ю) {seelalla} رفعة ، مجد ، عزّة ، عظمة

сийлалла дезар حب الرفعة

сийлаллица بشرف ، بعزّة ، بكرامة

сийлахь{seelaxh} مشرّف ، معظّم ، مكرم ، مبجّل

сийлахь хьаша ضيف الشرف

сийлахь у لوحة شرف

сийлахь чурт نصب تذكاري

сийлахь ха (оьр. почётный караул) حرس الشرف

сийлахь декхар واجب مقدس

* сийлахь доккха عظيم ، مقدس

сийна {seena} 1- أزرق 2- يانع ، غض (للنبات ، للثمار)

стигал сийна ю السّماء زرقاء

аре сийна ю البرية يانعة

* дуьненах сийна цIе ялахь а حتى لو شبّت بالدنيا نار لهيبة

сийналла (ю) {seenalla} 1- زُرقة 2- ينع

стиглан сийналла زرقة السماء

сийно 1{seeno} 1- أزرق نوعاً ما 2- يانع نوعاً ما (للنبات)

сийно 2 (ю) сийношш ю {seeno } (оьр. зелень) (соьналла) الينابيع

ваьл-ваьллачохь сийнош го الينابيع تُرى في كل مكان

сийса {seesa} يعجّ ب ، يكتظّ ب. يشتعل ببطء

цIе сийсаш ла تبقى النار مشتعلة ببطء

сийсара {seesara} مساء أمس

сийсара буса في ليلة الأمس

сийсара дуьйна منذ ليلة الأمس

сийсарлера {seesarlera} خاص بمساء الأمس

сийсарлера буьйса ليلة البارحة

сийсо {seeso}[сийсадо, сийсийра, сийсийна] يعجّ ب ، يكتظّ ب силам 1

адамаша сийсош яра гIала المدينة كانت تعج بالناس

силам 1(ду) {silam}[-ан, -на, -о] (оьр. асфальт ю) إسفلت

силам некъ طريق مزفت

силам дилла يزفت ، يفرش بالإسفلت

силам 2 (бу) -аш ду {silam}[-ан, -на, -о] (ораматан заза ду) برعم

силам батIа يبرعم ، يطلق برعماً

силга (ю) -наш ю {silga}[-нан, -нна, -но] (оьр. душегрейка) صدرة نسائية بلا أكمام مبطّنة عادة

силу (ду) -ш ду {silu}[-н, -на, -но, -га] (цIока кечъяр , дермат дар) دباغة

силу дан يدبغ

синбилгало (ю) {sinbilgalo }[-нан, -нна, -но] علامة أو إشارة بزوغ الفجر

синбилгало къастале гIатта ينهض قبل بزوغ أول الفجر

синбилгало яьржаш гIатта ينهض عند بزوغ أول الفجر

синбода (бу) {sinboda} شبه ظلام ، غسق

сингаттам (бу) -аш бу {singattam} كربة ، همّ ، غمّ ، قلق ،كآبة . ملل ، سآمة ، ضجر

сингаттам бан يُقلق ، يزعج

сингаттам хила يكتئب ، يغتمّ ، يُكرب

дуьненан сингаттамаш كرب الدنيا

сингаттаме {singattame} كئيب ، شجي ، ممل ، مقلق

сингаттаме жайна كتاب ممل

сингаттаме ойланаш (مقلقة) أفكار كئيبة

синкхетам (бу) {sinkxetam} (кхетам 1) وعي حسّي ، إدراك حسّي

синкхетамчуьра даккха يُفقد الوعي

синкхетамчуьра дала يفقد الوعي

синкхетамехь хила يكون في وعيه

синтар

синкъерам (бу) {sinqeram}[-ан, -на, -о] 1- سهرة ، حفلة أنس وسمر 2- بهجة

синкъерам бан يقيم سهرة

синкъерамашкахула лела يرتاد حفلات السهر

дуьненан синкъерам дIабаьлла сан فقدت بهجة الحياة

синкъераме {sinqerame} مبهج ، مسلي

син-лор (ву,ю) {sin-lor} (оьр. психиатр) طبيب نفسي

синош (ду) {sinosh} أرواح ، أنفس جمع لكلمة 2 са

син-паргIато {sin-parghato } راحة نفسية

синпха (бу) {sinpxa}[синпхенан, синпхенна, синпхено] (оьр. пульс) نبض

лоьро синпха тидира فحص الطبيب النبض

синпхене хьажа يجس النبض

синтар (ду) -ш ду {sintar}[-ан, -на, -о] شتلة ، غرسة

синтар доргIа يزرع (يغرس) شتلة

синтем (бу) {sintem} (син-паргIато , синхьаам) طمأنينة ، راحة نفسية ، سكينة

[синтеман, синтемана, синтемо]

синтем бан يفقد الطمأنينة ، يقلق نفسياً

синтем байна сан نفسي مضطربة

синтеме {sinteme} (паргIат , тийна) مطمئن ، مرتاح البال أو النفس ، ساكن

синтеме дахар (ساكنة) حياة مطمئنة

синхаам (бу) -аш бу {sinxaam} (оьр. чувство) إحساس ، شعور

синхаамийн тайп-тайпаналла تنوع الأحاسيس

лазар хаадалар إحساس بالألم

синхьаам (бу) {sinxhaam} (синтем , син-пагlато) راحة نفسية ، طمأنينة ، سكينة

синхьегам (бу) {sinxhegam} معاناة نفسية

синхьийзам {sinxheezam} (сахьийзам) قلق نفسي

синхьийзаме {sinxheezame} (сахьийзаме) مقلق للنفس ، موحش

син-цамгар (ю) {sin-camgar} مرض نفسي

синlаткъам (бу) {sinjatqam} (оьр. психика) الحالة النفسية

син-lилма (ду) {sin-jilma} (оьр. психология) علم النفس

син-lилманча (ву,ю) {sin-jilmancha} (оьр. психолог) عالم نفسي

сиппа (ду) -наш ду {sippa}[-нан,-нна,-но,не] сир долу пхьегlаш أنبوبة للبول موجودة في سرير الطفل الهزّاز

(аган чохь хуьлу беран хьаткъа чукхочу биргlа)

сир 1(ду) -аш ду {sir}[-ан, -ана, -о] (оьр. краска) (басар) صبغة ، دهان ، طلاء

цlен сир دهان أحمر

сир хьакха يدهن

сир 2 (ду) {sir}[-ан, -ана, -о] (пхьегlи тlе диллина хаза чкъор) مينا

сир долу пхьегlаш أوان مطلية بالمينا

сир дилла يطلي بالمينا

сир диллина кехат (оьр. лощёная бумага) ورق مصقول

* сир дожа (бриқе ، тlалле) يفقد

сир 3

сир 3 (ю) -аш ю {sir}[-ан, -ана, -о] (оьр. галун) شريط مقصّب (من خيوط ذهبية أو فضية مثلاً)

сир лаца يخيط شريط مقصّب على

сира {sira} (оьр. серый, сивый) رماديّ ، أشهب

сира дин حصان أشهب

сира-баьццара {sira-ba'ccara} (оьр. защитный цвет) كاكيّ (لون)

сиргlат (ду) -аш ду {sirghat}[-ан, -на, -о] (сирхат) شظية خشب

сирдала {sirdala} يصبح رمادياً

сир 3

сирдан {sirdan} يعطيه اللون الرماديّ

сиркхо (ю) -наш ю {sirkxo } علّة (في أحد أعضائه الداخلية ، في القلب مثلاً)

[-нан, -нна, -но] (дегlана чуьра меженашца долу сакхт ду)

сирла {sirla} منير ، مضيء ، مشرق . ثاقب . صاف

сирла чоь حجرة نيرة

сирла де يوم مشرق

сирла малх شمس ساطعة

сирла кхане (оьр. светлое будущее) مستقبل نير (مشرق)

арахь сирла ю الدنيا مضيئة في الخارج

сирла ойланаш أفكار نيرة

сирла бlаьргаш عيون ثاقبة

сирла шовда نبع صاف

сирла йоллуш цlа кхача يصل إلى البيت قبل غياب ضوء النهار

сирла {sirla} فاتح

сирла бос لون فاتح

таьlна бос لون غامق

сирла-сийна {sirla-seena} (оьр. светло-синий) أزرق فاتح

сирла-цlен {sirla-c'en} (оьр. розовый) ورديّ (لون)

сирло {sirlo } فاتح نوعاً ما

кху кlадин бос сирло бу لون هذا القماش فاتح نوعاً ما

сирник (ю) -аш ю {sirnik}[-ан, -на, -о] عود ثقاب

сирник лато يشعل عود الثقاب

сирникаш (ю) {sirnikash} كبريتة ، شحّاطة ، أعواد ثقاب

сирникийн ботт علبة ثقاب

сирсай (бу) сирсеш ду {sirsai} (оьр. жук-олень) خنفساء سوداء لها فكّان مثل الكمّاشة

сирхат (ду) -аш ду {sirxat}[-ан, -на, -о] (сиргlат) شظية خشب ، شُظفة

куьйгах сирхат дахна суна دخلت شظية خشب في يدي

сискал (ю) -ш ю {siskal}[-ан, -на, -о] (ахьарх еш йолу юург) قرص من دقيق الذرة

сискалгlа (ду) {siskalgha}[сискалгlин,сискалгlина,сискалгlо] (ахьар) دقيق الذّرة

сиха {sixa} سريع ، عجول ، متسرع . بسرعة ، بعجلة

сиха машен سيارة سريعة

со сиха ву أنا مستعجل ، أنا في عجلة من أمري

сиха лела! عجّل

сиха яздан يكتب بسرعة

сиха кхехка яй قدر يعمل على ضغط البخار

сихалла (ю) {sixalla} سرعة ، عجلة ، تسرع ، استعجال

сихалло са диъна, собаро лам баькkхина (في المثل العربي) في التأني السلامة وفي العجلة الندامة

сихателха {sixatelxa} سريع (التلف ، العطب)

сихдала {sixdala} يُسرِع ، يتسرّع ، يعجّل ، يستعجل

сих ма ло! لا تستعجل ، تأنى ، لا تسرع

аравала сихвелира иза استعجل بالخروج

сих ца луш хlума дан يعمل بتأنّ

сихдалар (ду) {sixdalar} تسرع ، تعجُّل (مصدر)

сихдан {sixdan} يُسرع ، يُعجّلُهُ ، يستعجلُه

сихдар (ду) {sixdar} تسريع ، تعجيل (مصدر)

сихо 1{sixo } (سريع ، عجول ، مُستعجل . بسرعة ، على عجل) نوعاً ما

сихо 2 (ю) -наш ю {sixo }[-нан, -нна, -но] تسرع ، استعجال ، عجلة

сихо ян يتسرع ، يستعجل ، يعجّل

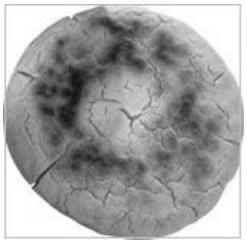
сихо яцара цуьнан-м لا حاجة إلى العجلة في ذلك

сирникаш

сирсай

сискал

сихо ян ца оьшу لا داع للعجلة

сихонан гlо إسعاف

сихонца {sixonca} بسرعة ، على عجل ، بعجلة

сихэккха {sixekkxa} (сицадала) يشرق ، يغُصّ ب (عند تناول الطّعام أو الشّراب)

суна сихиккхира أنا شرقت

сихэккхар ю хьуна سوف تشرق

сицадала {sicadala} (сихэккха) (оьр. поперхнуться) يغُصّ (بالطعام) ، يشرق (بالماء)

сицайолийла хьуна и لتكن غصّة في حلقك

сицкъар (бу) -ш ду {sicqar}[-ан, -на, -о] (юткъа экъа ю) حجر صغير منبسط أو مفلطح

со {so }[сан, суна, ас, соьца, сох, соьга, сол] أنا

со нохчи ву أنا شيشاني

ас нохчийн мотт буьйцу أنا أتكلم اللغة الشيشانية

со-со вахара ذهبت لوحدي

сох дерг аьлча بالنسبة لي

* со лолда хьан فداك نفسي

* со бен мила ву бохуш مزهو بنفسه جداً ، لا يرى لنفسه نداً

собар (ду) {sobar}[-ан, -на, -о] صبر . انتظار

собар дан дезаш гlуллакх ду хlара هذا أمر يتطلب الصبر

собар дан يصبر . ينتظر

собар дац сан لا يوجد عندي صبر

собар дайна (кхачийна) сан نفد صبري

собарх воха يفقد صبره

собар до чоь غرفة الانتظار

Деле собар деха хьайна! أطلب الصبر من الله

Дала собар лойла хьуна (шуна) ألهمك الله الصبر

* собар де ахь (аш)! إنتظر وسترى (للوعيد)

собардайта {sobardaita} يجعله ينتظر

собаре {sobare} صبور

собаре стаг رجل صبور

собаре хила! كن صبوراً

сов {saw} أكثر ، أكثر من

цул сов أكثر من ذلك

пхеаннал сов أكثر من خمسة

сов чоь حجرة (غرفة) إضافية

сов йоьхь (ду) {saw yoexh} (оьр. слепая кишка, анат.) الزائدة الدوديّة (تشريح)

сов йоьхь дестар إلتهاب الزائدة الدودية

сов йоьхь дladаккхар إستئصال الزائدة الدودية

совгlат (ду) -аш ду {sawghat}[-ан, -на, -о] هدية . مكافأة

хаза совгlат ду хlара هذه هدية جميلة

совгlат дала يهدي

совгlат дан يكافئ

доккха совгlат дийр ду ас хьуна سوف أكافئك مكافأة كبيرة

совгlатна {sawghatna} كهدية ، للذّكرى ، كمكافأة

совгlатна дала يهب ، يعطي (شيئاً) كهدية أو رمزاً للذكرى

совгlатна делла مهداه ، رمزاً للذكرى

совгlатна еллачу говрана бага ма хьежа (مثل) لا تتفحّص فم الحصان الذي أهدي لك

совдаккха {sawdakkxa} يزيد ، يكثّر ، يضاعف (فعل للمفرد)

совдаккхар {sawdakkxar} تكثير ، مضاعفة (مصدر)

совдала {sawdala} يزداد ، يزيد ، يكثُر ، يتضاعف . يستغني عن (فعل للمفرد)

цуьнан ахча совделира زاد (كثر) ماله

адамашна цкъа а совдер дац ахча لن يزيد المال أبداً عن حاجة الناس

хьо суна цкъа а соввер вац بمعنى : لن أستغني عنك أبداً

оццул совваьллера со хьуна أهذا الحدّ انت مستغن عني

совдалар (ду) {sawdalar} ازدياد ، زيادة ، تضاعُف (مصدر)

совдаха {sawdaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل совдаккха

совдаьлла {sawda'lla} زائد ، فائض

совдегар (ву,ю) -ш бу {sawdegar}[-ан, -на, -о] (йохк-эцархо) تاجر

совдегаралла (ю) {sawdegaralla} (йохк-эцар) تجارة ، متاجرة

совдовла {sawdawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل совдала

совкх (ю) {sawkx} (оьр. сап) (хьайбанийн цамгар) الرعام : مرض يصيب الخيل فيسيل مخاطها

совнаха {sawnaxa} فائض

совнаха долу ахча المال ذو الزيادة

совнаха хlуманаш الأشياء الزائدة

совр (ду) -аш ду {sawr}[-ан, -ана, -о] ستارة من الجلد الخشن

(оьр. шероховатый покров сафьяна)

совса {sawsa}[севса, севсира, севсина] 1- يختمر (العجين ، الخميرة) 2- ينتفخ

бода севсира اختمر العجين

совсар (ду) {sawsar} تخمُّر (العجين) (مصدر)

совсийта {sawseeta }[совсуьйту, совсийтира, совсийтийна] يجعله يختمر (للعجين ، للخميرة)

совсо {sawso }[совсадо, совсийра, совсийна] يخمّر (العجين)

совсор (ду) {sawsor} تخمير (العجين) (مصدر)

совца {sawca}[совцу, севцира, севцина] саца فعل للجمع مأخوذ من فعل

совцо {sawco}[совцадо, совцийра, совцийна] сацо فعل للجمع مأخوذ من فعل

совцlа (ду) {sawc'a} حجرة أو غرفة إضافية

соз (ю) созаш ю {soz}[созан, созана, созо, созе] المادة اللزجة لبعض النباتات

сом (ду) соьмаш ду {som}[соьман, соьмана, соьмо] روبل (عملة روسية)

сонера {sonera} من الزاوية ، ركني (مأخوذ من كلمة ca 3)

сонта {sonta} احمق ، غبي ، بحماقة ، بغباوة

сонта стаг شخص أحمق

сонта ма лела! لا تتحامق

сонталла (ю) {sontalla} (ловдалалла) حماقة ، غباوة

сорам (бу) -аш бу {soram}[-ан, -на, -о] نبات مستنقعي ذو جذر أبيض حلو المذاق

(мерза кIайн орам болу уьшалан бцу)

соргIа (ду) -наш ду {sorgha}[соргIин,соргIина,-но] أحد الأجزاء المكوّنة للمحراث

(готанан дакъа ду)

сорса {sorsa} (оьр. сыпучий) سريع الانهيار ، سريع التفكك ، غير متماسك ببعضه

сорса гIум رمل سريع الانهيار

сорса хIуманаш مواد سريعة الانهيار أو التفكك

сос (ду) сосаш ду {sos}[сосан, сосана, сосо] (мекхан тайпанара орамат) نبات يشبه الشعير

сосакх (ю) -аш ю {sosakx}[-ан, -на, -о] (оьр. рогач) قَرانة : من أنواع الوعول الجبلية في القوقاز

(кавказехь хуьлу акха бож)

социйла (ю) {soceela} (соцу меттиг) (оьр. остановка) موقف ، محطة

автобусан социйла موقف الحافلة

соцунгIа (ю) {socungha} برهة ، توقّف للحظة (أثناء الحديث)

тIаккха жимма соцунгIа а хилла элира цо قال بعد توقّف للحظة

соьла (ду) -наш ду {soela}[соьлин,соьлина,-но,-не] المهل : سائل رقيق ينبعث من قرحة أو جرح

(цIий а, ноткъа а ийна, чов чуьра арайолу боьхалла ю)

соьмаш (ду) {soemash} сом مأخوذ من كلمة (نوع عملة) جمع لكلمة روبل

соьналла (ю) {soenalla} (оьр. зелень) (сийно) خضار

стаг (ву) -рий я нах бу {stag}[стеган, стагана, стага, стагe] (таг) رجل ، شخص

жима стаг شاب

воккха стаг (سناً) رجل كبير

йоккха стаг (سناً) امرأة كبيرة

цхьа стаг веара хьо хоьттуш حضر شخص ما يسأل عنك

стагалла (ю) {stagalla} (стогалла) رجولة

стагалла йолуш ву иза عنده رجولة

стайр (ду) -анаш ду {stair} (оьр. клён остролистый) شجر القيقب (ذو الأوراق المدببة)

[-анан, -анна, -ано]

стака (бу) -наш ду {staka}[-нан, -нна, -но] كأس

цхьа стака чай молий ахьа? هل تشرب كأساً من الشاي ؟

стаканан лайг (ملعقة صغيرة) ملعقة شاي

стаканаш догIа (علاج) يضع كاسات هواء

стамдала {stamdala} يغلُظ ، يصبح ثخيناً ، يصبح سميكاً

стамдан {stamdan} يُغلظ ، يجعله ثخيناً ، يجعله سميكاً

старгIа (ю) -наш ю {stargha}[старгIин, старгIина, -но] (жима сту) (борш) ثور فتي

сте (ю) -наш бу {ste}[-чун, -чунна, -чо] (цхьанна долахь зуда) 1- زوجة 2- أنثى

десте (ден сте) زوجة الأب

стечун йоl ابنة الزوجة

стелсацорг (ю) {stelsacorg} (оьр. молниеотвод) مانعة صواعق

стелахаьштиг (ду) {stelaxa'shtig} (оьр. молния) صاعقة

стелаlад (ду) {stelajad} (оьр. радуга) (селаlад, делаlад) قوس قزح

стелаlодан беснаш ألوان قوس قزح

стелла (ду) {stella} (оьр. женственность) (зударалла , зудчалла) أنوثة

стен {sten} أنثى

стен борз أنثى الذئب ، ذئبة

стен лом لبؤة

стен эмкал ناقة

стен бад بطّة ، أنثى البط

стенах {stenax} عن أي شيء ، من أي شيء ، بأي شيء

стеннах а лаций дийца! تكلم عن أي شيء كان

стенга {stenga} (мича) إلى أين

стенга воьдуш ву хьо? إلى أين أنت ذاهب ؟

цхьанхьа вахна иза هو ذهب إلى مكان ما

стенгга а {stengga a} إلى أي مكان كان

стенгара {stengara} (мичара) من أين

стенгара (мичара) воглуш ву хьо? من أين أنت قادم ؟

стенггара а {stenggara a} (миччара а) من أي مكان كان

стенна {stenna} لأي شيء ، لأي غرض ، لماذا

стенна хьашт ду хьуна оццул ахча? لأي شيء تحتاج لكل هذه النقود ؟

стенна тlехула {stenna t'exula} بسبب ماذا

стенна тlехула делира дов? بسبب ماذا حصل الشجار ؟

стерчий (ду) {sterchee} сту ارجع إلى مفردها ثيران

стешха {steshxa} (клилло) جبان ، وجل ، هلوع ، بوجل

стешхалла (ю) {steshxalla} (клиллолла) جُبن ، وجل ، هلع

стигал 1(ю) -ш ю {stigal}[-ан, -на, -о] سماء

стигал сийна ю السماء زرقاء

стигал басахь сийна أزرق سماوي

стигал къекъа ترعد السماء

стигал къовкъар الرعد

стигла إلى السماء

стигал дала يصعد إلى السماء

стиглахь في السماء

стиглара мархаш غيوم السماء

стиглара деши эгча а, къен нах хир бара (مثل) حتى لو أمطرت السماء ذهباً لوجد على الأرض فقراء

* стиглара воьссича санна (مثل) كمن سقط من السماء (لا يدري ما يدور حوله

* стиглахь гlаланаш ян يبقي قصوراً في الهواء

стигал 2 (ю) {stigal}[-ан, -на, -о] (оьр. нёбо – анат.) سقف الحلق (تشريح)

кIеда стигал (الجزء الغضروفي لسقف الحلق) غلصم

чIогIа стигал (الجزء العظمي لسقف الحلق) حنك

стиглан даьIахк {stiglan da'jaxk} (оьр. нёбная кость) عظم الحنك

стим (бу) -аш бу {stim}[-ан, -ана, -о] (оьр. жёлчь) مرارة (تشريح)

стим санна къаьхьа (العلقم) مُر مثل المرارة

стим дIабаккха (طب) يستأصل المرارة

стиман ахкарг (оьр. жёлчный пузырь) الحوصلة الصفراوية

сто

сто (ду) станарш ду {sto} [станаран, станарна, станаро] (долото) إزميل نجارين ، منحت

стов (ду) стеш ду {staw} شجيرة الزُّعرور أو حب الشُّوم (ذو ثمر أحمر يشبه العنب شكلاً)

[-нан, -нна, -но] (оьр. кизил, плод и кустарник)

стогалла (ю) {stogalla} (стагалла) رجولة

стогар (бу) -ш ду {stogar}[-ан, -на, -о] (чиркх бу) مصباح ، قنديل

стом (бу) стоьмаш бу {stom}[стоьман, стоьмана, стоьмо] ثمرة

стоьмийн дитташ أشجار مثمرة

тIехь стом ца хилча, диттана гIаж ца кхуссу (مثل) الشجرة التي لاثمر لها لا ترمى بالحجارة

стомара {stomara} أمس الأول ، أول أمس

стомара дуьйна منذ أمس الأول

стомма {stomma} غليظ ، سميك

стомма йоьхьаш (ду) {stomma yoexhash} المعي الغليظ (تشريح)

стоммалла (ю) {stommalla} ثخانة ، سمك

стоммо {stommo } (ثخين ، سميك) نوعاً ما стогар

сторпал* (ю) -аш ю {storpal} (варккал) عارضة توضع في السقف كدعامة

[-ан, -на, -о] (тхов тIе чIагIонна йиллина дечиг)

стохка {stoxka} السنة الماضية ، في السنة الماضية

стохка дуьйна منذ السنة الماضية

стохкалера {stoxkalera} خاص بالسنة الماضية

стохклера Iа шийла дара شتاء السنة الماضية كان بارداً

стоьмаш (бу) {stoemash} ثمر ، ثمار جمع لكلمة стом

сту (бу) стерчий ду {stu} (оьр. вол) ثور مخصي (يستخدم للأعمال ويخصى بعد السنة الثالثة عادة)

[стеран, старана, старо, старе] (ворданна дIадужу яккхий малаш йолу бежан)

сту (ю) стунаш бу {stu}[-нан, -нна, -но, -га] (зуда-эла) أميرة (كلمة قديمة)

стунваша (ву) стунвежарий бу {stunwasha} أخ الزوجة

стунда (ву) {stunda}[стунден, стундена, стундас, стундега] الحمو (أبو الزوجة)

стунйиша (ю) стун-йижарий бу {stunyisha} أخت الزوجة

стуннана (ю) {stunnana}[стуннеенан, стуннанна, стуннанас] الحماة (أم الزوجة)

стунцхо (ву,ю) стунцхой бу {stuncxo }[-чун, -чунна, -чо] أحد أقارب الزوجة

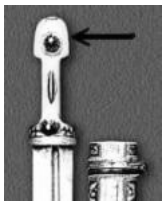
сугIа (ду) -наш ду {sugha}[-сугIин, сугIина, -но] (оьр. овсюг) شوفان بري

горгакаболу сугIа شوفان بري ذو سنبلة دائرية

шуьйракаболу суrla شوفان بري ذو سنبلة عريضة

леташдолу суrla نوع من الشوفان البري يلتصق على الملابس

суд* (ю) {sud} محكمة

лакхара суд المحكمة العليا

сужда* (ду) -наш ду {suzhda}[-нан, -нна, -но] (оьр. поклон) سجدة

сужд дан يسجد

сужд дар سجود

суждане ваха يسجد

суй

суй (бу) -наш ду {sui}[-нан, -нна, -но, га] 1- شرارة 2- كعب السيف أو الخنجر

цIерo суйнаш деттара النار كانت ترمي شرراً

тIулгах суй баккха يقدح شرارة من الحجر

цуьнан бIаьргех суйнаш туьйсура كان الشرار يقدح من عينيه

дегайовхонан суй بصيص أمل

сунк

сула (бу) -наш ду {sula} (оьр. овёс) شوفان : نبات علفي من الفصيلة النجيلية ، يستعمل كعلف للخيول

[-нан, -нна, -но] (говраша юуш йолу, буьртигаш долу, суrlин кепара буц)

сулу (ду) {sulu}[-нан, -нна, -но] 1- مكان لسقاية الخيول وتغسيلها 2- مورد الماء

1- хи оьцу меттиг 2- хи мало а, говраш лийчо а меттиг (руьйта راجع كلمة)

суна {suna} لي

сунк (ю) -аш ю {sunk} (айаелла жима меттиг) مطب (في شارع) ، مكان من الأرض مرتفع قليلاً

[-ан, -ана, -о] (оьр. бугорок)

сунт (ю) -аш ю {sunt}[-ан, -ана, -о] (оьр. плотина) (чIинг) سدّ ، حاجز ماء

сунт ян يقيم سداً

сунтван {suntwan} (боьрша бер хадо) يختن

сунтвина кIант ولد مختون

сунтвар (ду) {suntwar} ختان (مصدر)

сура (ду) -наш ду{sura} (оьр. рябина глоговина) نوع من شجر الغُبيراء (لها ثمر يشبه الفراولة)

[-нан, -нна, -но] (цIазман кепара тIехь стоьмаш болу дитт)

сурил (ю) -аш ю {suril}[-ан, -ана, -о] إبريق فخاري ذو عنق ضيق مع صنبور

(хи лело кхийра кхаба, готта бертиг а йолуш)

сурма (ду) {surma}[-нан, -нна, -но] (бIаьргашна хьокхуш долу Iаьржа басар ду) كُحل

сурсат (ду) -аш ду {sursat}[-ан, -ана, -о] منتج ، محصول ، نتاج . مشتقات

юьртбахаман сурсаташ المحاصيل أو المنتجات الزراعية

сурсатийн туька (سمانة) دكان المواد الغذائية

нефтан сурсаташ مشتقات النفط

сурт 1(ду) суьрташ ду {surt}[суьртан, суьртана, суьрто] صورة ، لوحة

хIара сан ден сурт ду هذه صورة أبي

сурт пенах тоха يعلق الصورة (اللوحة) على الحائط

пенах тоьхна суьрташ لوحات معلقة على الحائط

сурт даккха يصوّر ، يلتقط صورة

сурил

суьрташ даха يصوّر ، يلتقط صوراً

сурт дилла (صورة) يرسم

сурт диллар رسم

суьрташ дахка (صور) يرسم

куьзган чуьра сурт الصورة في المرآة

юкъарчу суьртахь بصورة عامة ، إجمالاً

* сурт санна хаза (مثل الصورة) جميل جداً

сурт 2 (ду) суьрташ ду {surt}[суьртан, суьртана, суьрто] مشهد ، منظر сунт

хьалхара сурт المشهد الأول

сурт хlотта (مشهد ، صورة) يحدث

хаза сурт дара цигахь хlоьттинарг المشهد (الواقعة) الذي حدث هناك كان جميلاً

сурт хlотто {surt hotto } 1- يتصنّع ، يتظاهر ب 2- يفتعل (شيئاً ، حدثاً)

велхаран сурт хlоттийра цо تظاهر بالبكاء

резавацаран сурт хlотто تظاهر بعدم الرضى

сурт ца хlоттало соьга (أتخيل) لا أستطيع أن أتصور

цара цигахь хlоттийна сурт эхь дара المشهد الذي افتعلوه هناك كان شيئاً مخجلاً

суртдоккхург (ю) {surt dokkxurg} (оьр. камера) آلة تصوير ، كاميرا

суртдуьллург (ву,ю) {surt duellurg} رسّام

суртхlоттор (ду) {surt hottor} تصنُّع ، تظاهُر ب

сурх (ю) -аш ю {surx}[-ан, -ана, -о] بثرة ، نفطة (تظهر على الجسم)

сурх яьлла суна ظهرت لي بثرة

сутара {sutara} جشع ، شره ، بجشع ، بطمع

сутаралла (ю) {sutaralla} جشع ، طمع ، شراهة

сутарлела {sutarlela} يتصرف (بجشع ، بشراهة)

сутаро {sutaro } (جشع ، طمّاع ، شره) نوعاً ما

суьйлакъийг (ю) {sielaqeeg} (оьр. сорока) (راجع чlerlar 1)

(къорза къийг а, чlerlar а олу цунах)

суьйли (ву,ю) -й бу {sieli}[-чун, -чунна, -чо] داغستاني (شعب الداغستان)

суьйранна {sieranna} مساءاً ، في المساء

суьйре (ю) -наш ю {siere}[-нан, -нна, -но] مساء ، أمسية ، أمسية

суьйре йоьлла حل المساء

суьйре дика ян يلقي التحية المسائية

суьйре дика хуьлда шун! طاب مساءكم ، مساء الخير суьлхьанаш

суьйренан седа (бу) {sierenan seda} كوكب الزّهرة (أول من يظهر من النجوم والكواكب في المساء)

(оьр. вечерняя Венера) (садовседа)

суьлхьа колл {suelxha koll} (куллан цlе) نوع شجيرة لها ثمار تشبه حبات المسبحة

суьлхьанаш (ду) {suelxhanash} مسبحة

суьлхьанаш хьийзо يحرك حبات المسبحة ، يسبّح

суьпа {suepa}(оьр. набожный) تقي ، ورع

суьпа вала يتدين

суьпалла (ю) {suepalla} (оьр. набожность) تقوى ، ورع ، تعبُّد ، تدين

суьргин дан {suergin dan} (махкара вохо я дlакхалхо) ينفي ، يهجّر

нохчий суьргин бина де نفي الشيشان (ذكرى) يوم

суьрташ (ду) {suertash} جمع لكلمة сурт 1,2 صور ، لوحات ، مناظر

суьрташдохург (ву,ю) {suertash doxurg} суьрташдохурш бу (оьр. фотограф) مصوّر

схьа {sxha} (дIа عكسها) بادئة تسبق بعض الأفعال لإعطائها معنى (إلى جهة المتكلم)

схьаала {sxhaala} (إلى جهة المتكلم) يقول ، يعبّر عن ، يفصح عن

хьайн дагахь дерг схьаала! عبّر عمّا في نفسك

схьагайта {sxhagaita} (إلى جهة المتكلم) يعرض ، يُري

схьагайта соьга! أرني ، دعني أرى

схьагарехь {sxhagarexh} (схьахетарехь , тlехьаьжна) على ما يبدو ، كما يبدو ، يظهر أن

схьагарехь цомгуш ву иза هو مريض على ما يبدو

схьадаккха {sxhadakkxa} (فعل للمفرد) ينتزع ، يُجرّد ، يخلع ، يسلُب ، يقلع ، يستأصل ، يسترّد

хьостам схьабаккха ينزع المسمار

цуьнгара ахча схьадаьккхира цара سلبوه المال

хьайн хьакъ схьадаккха цуьнгара! استرجع حقّك منه

схьадала {sxhadala} (إلى جهة المتكلم) يرُدّ ، يُرجِع ، يدفع ، يعطي

къолам схьалохьа соьга أعطني القلم من فضلك

схьадала {sxhadala} ، 1- يُنزِع ، يُنتزِع ، يُقلع ، يُقتلع ، يُستأصل ، يُخلع ، 2 ينخلِع – ينشأ من ينحدر من ، ينتُج عن ، يُشتقّ من ، ينبُع من (فعل للمفرد)

хьостам схьабаьлла أُنتُزِع المسمار

цунах йоккха тlаьхье схьаяьлла نشأت (تولدت) منه سلالة كبيرة

и схьаваьлла меттиг المكان الذي انحدر منه

нохчех схьадаьлла тайпа ду иза هذه عشيرة منحدرة من الشيشان

Терк хи мичара схьадолуш ду? من أين ينبع نهر الترك ؟

схьадалар (ду) {sxhadalar} 1- أصل ، منشأ 2- المصدر من فعل схьадала

нохчийн къам схьадалар أصل الشعب الشيشاني

схьавалар нохчех долуш شيشاني الأصل

мотт схьабалар منشأ اللغة

схьадало {sxhadalo } (إلى جهة المتكلم) (للإنسان ، للحيوان) يُحضِر ، يأتي ب

схьавалаве суна иза! أحضروه إلي

схьадан {sxhadan} (فعل للمفرد) يحضر ، يجيء ، يأتي ، يفد ، يقدم

хьо маца схьавеара ? ؟ متى حضرت

шу маца схьадаьхкира? ؟ متى حضرتم

схьавола хIоккхе! تعال إلى هنا

схьадан {sxhadan} (إلى جهة المتكلم) (للأشياء) يُحضِر ، يجلُب ، يأتي ب

жайнаш маца схьадохьур ду ахьа? ؟ متى ستحضر الكتب

схьадаха {sxhadaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل схьадаккха

схьадаьлла {sxhada'lla} مشتقّ ، منحدر من ، ناشئ من ، مخلوع ، مفكوك (للمفرد)

lаьрбийн маттара схьадаьлла дош كلمة مشتقة من اللغة العربية

lаьрбийн маттара схьадевлла дешнаш كلمات مشتقة من اللغة العربية

схьаделла {sxhadella} يفتح ، يفتتح (إلى جهة المتكلم)

hel схьаелла! افتح الباب (إلى جهتي)

схьаделларан де يوم الافتتاح

схьадеха {sxhadexa} يطالب ب

хьайн ахча цуьнгара схьадеха! طالب بنقودك منه

схьадийла {sxhadeela} ينشأ من ، يتفرع من ، ينبُع من ، يتفجّر من . يحضر ، يجيء (فعل للجمع)

шовданаш лаьтта бухара схьадуьйлуш ду تنبع الينابيع من باطن الأرض

схьадийла! هلموا إلي

схьадийца {sxhadeeca} يحكي ، يروي ، يحدّث (إلى جهة المتكلم)

хьайна гинарг тхоьга схьадийца! حدثا عما رأيته

хьайна гинарг цаьрга дlадийца! احك لهم عما رأيته

схьакарчо {sxhakarcho } يدحرج (إلى جهة المتكلم)

дlагара тlулг схьакарчабе! دحرج ذلك الحجر إلى جهتي

схьакхайкха {sxhakxaikxa} ينادي على ، يدعو (إلى جهة المتكلم)

хьайн веше схьакхайкха! ناد على أخيك

схьакхача {sxhakxacha} يصل ، يقدم (إلى جهة المتكلم)

маца схьакхечира хьо? متى وصلت ؟

схьакхачо {sxhakxacho } يُوصل (إلى جهة المتكلم)

схьакхехьа {sxhakxexha} يحمل ، ينقل ، يذهب ب ، يأخذ (للأشياء) (إلى جهة المتكلم)

схьакхосса {sxhakxossa} يرمي ، يلقي ، يقذف (إلى جهة المتكلم)

буьрка схьакхосса! إرم الكرة (إلى جهتي)

схьалаца {sxhalaca} يقبض على ، يمسك ب

къу схьалецирий цара? هل قبضوا على اللص ؟

схьалаца ца велира цаьрга иза لم يستطيعوا القبض عليه

муш чlогlа схьалаца! امسك الحبل بقوه

схьалехьо {sxhalexho} يلمّ ، يلتقط ، يجمع ، يقطف (بشكل متكرر)

лаьттара кехаташ схьалехьийра ас لملمت الأوراق من على الأرض

схьаоза {sxhaoza} يسحب ، يجذب (إلى جهة المتكلم)

схьатакхо {sxhatakxo} يجرّ (إلى جهة المتكلم)

схьататта {sxhatatta} يدفع ، يجر (إلى جهة المتكلم)

схьахетарехь {sxhaxetarexh} على ما يبدو ،كما يظهر ، يظهر أن ، على الأرجح

схьахетарехь воглур вац иза لن يأتي على ما يبدو

схьахила {sxhaxila} يقترب من ، يدنو من (إلى جهة المتكلم)

схьахило {sxhaxilo } يُقرّب ، يدني ، يزيح إلى (إلى جهة المتكلم)

гlант схьахиладе! قرب الكرسي

схьахьажа {sxhaxhazha} ينظر ، يلقي نظرة ، يتطلع إلى (إلى جهة المتكلم)

схьаэца {sxhaeca} يستلم ، يتسلم ، يتناول ، يأخذ ، يسحب (من الرصيد) . يقتبس

ахча хьаьнгара схьаий цира ахь? ممن استلمت (أخذت) النقود ؟

лаьттара кехат схьаэца! تناول الورقة عن الأرض

банкера ахча схьаийцира аса أنا سحبت النقود من البنك

Т

Тулгlе (Tulghe)

таба {taba}[теба, тебира, тебна] 1- يرقد بهدوء ، يلبُد 2- يكمن

коре таба يلبد عند الشباك

цициг дехкана тебна lаш ду القطّة كامنة للفأر

тебна кора тIе ваха يتسلل إلى الشباك

табо {tabo }[табадо, табийра, табийна] يُلبِد

ас соне табийра иза ألبدته في الزاوية

тагl

тав-бутт (бу) {taw-butt} (оьр. Сентябрь) شهر أيلول ، سبتمبر

тагl (ду) таьгlнаш ду {tagh } (оьр. шлем) (болатан) خوذة فولاذية

таж* (ду) таьжнаш ду {tazh }[-ан, -ана, -о] تاج

таж тилла يتوّج

таж долу متوّج

таж

таза {taza} (тайна) قوي البنية ، جيد ، متين . بشكل جيد أو متين

таздала {tazdala} تزول ملوحته

таздан {tazdan} يزيل الملوحة ، يجعله عذباً أو حلواً

хи тазда**н** يزيل ملوحة الماء ، يجعل الماء عذباً

хlордан хи тазда**р** تحلية ماء البحر

тай (ду) теш ду {tai}[тен, тена, тено, тега] خيط

деха тай خيط طويل

тай-маха (لوازم الخياطة) خيط وإبرة

тен туьппалг كرارية ، بكرة خيوط

чоьшна тай тоха يزيل الشعر عن طريق الخيط

тай тоьхча санна нийса (مستقيم تماماً) مستقيم كالخيط المشدود

тай тоха (пен буттуш) (عند إقامة جدار مثلاً) يستخدم مبدأ استقامة الخيط المشدود

тайдоккхург (ю) {taidokkxurg} (оьр. панариций) جرح متقيح يظهر على الإصبع

(пIелга тIе йолу хIума, ахкарг)

тайна {taina} (оьзда , товш , дика , таза) جيد ، حسن

тайна дегI جسم ممشوق أو متناسق

тайна стаг ву иза هو رجل ممتاز

цаьрца тайна ву иза هو متفق معهم

уьш цхьана тайна бац هم ليسوا على وفاق

тайниг (ю) -аш ю {tainig}[-ан, -на, -о] دمية

тайнигех ловза يلعب بالدمى

тайпа (ду) -наш ду {taipa} [-нан, -нна, -но] 1- نوع ، صنف ، فصيلة ، جنس 2- سلالة ، عشيرة

цIийн тайпа فصيلة الدم

машенан тайпа نوع (موديل) السيارة

божарийн тайпа (نحو) المذكّر

зударийн тайпа (نحو) المؤنث

адаман тайпа الجنس البشري

тайпана бено ву иза هو من عشيرة بينو

вайн тайпанан (тайпанах)стаг ву иза هو من سلالتنا (من عشيرتنا)

цхьана а тайпана ولا بأي شكل من الأشكال

кху тайпана (тайпанара) من هذا النوع ، بهذا الشكل

* тайпа-тукхам долуш хила يكون ذا أصل وفصل

тайпанашка декъа {taipanashka deqa} يصنّف

тайпанашка декъар (ду) {taipanashka deqar} تصنيف (مصدر)

тайп-тайпана {taip-taipana} متنوّع ، مختلف ، متعدّد

олхазарш тайп-тайпана ду الطيور أنواع مختلفة

адамаш тайп-тайпана ду الناس أجناس

тайп-тайпана мехкаш بلدان متعددة

тайп-тайпана беснаш ألوان متعددة

тайп-тайпаналла {taip-taipanalla} تنوُّع ، تعدُّد

тайра (бу) -ш (ду) {taira}[-ан, -на, -о] صومعة قمح ، صوامع القمح

тайша {taisha} (боьмаша, таьIна-цIен-можа) بنّي ، أحمر داكن (خاصّ بلون البقر)

такха 1 {takxa}[текха, текхира, текхна] يزحف ، يحبو . ينزلق بسبب انجراف التربة . تنجرف التربة

цIенош текхна церан انزلقت بيوتهم بسبب انجراف التربة

такха 2 {takxa}[токху, текхира, текхна] يقضي (مدّة أو دين)

декхар такха يسدّد الدين

хан такха يمضي الوقت

чувоьллинчохь мел хан текхира цо? كم أمضى من الوقت في السجن ؟

такхар (ду) {takxar} زحف . انزلاق ، انجراف . قضاء (مدّة أو دين) (مصدر)

декхарш такхар تسديد الديون

такхийта {takxeeta} يجعله (يزحف . ينزلق ، ينهال . يسدّد . يقضي)

такхо {takxo }[такхадо, такхийра, такхийна] يجرّ

такхийна араваькkхира цара иза أخرجوه جراً

такхор 1(ду) {такхor} جر (مصدر)

такхор 2 (бу) -аш ду {такхor} كُدس أو كومة من جذوع الذرة مخزومة بشكل عامودي

[-ан, -ана, -о] (ирахlоттош, ваьштахlоттош нисдина гlодамаш я цlевнаш)

такхор бан يعمل كومة (من جذوع الذرة)

талба (ю) -наш ю {талба} (нуьйра кlел, говран букъа тlе юьллу бlегlиг) حلس أو وسادة السرج المصنوعة من اللباد (لحماية ظهر الحصان من احتكاك السرج)

[талбин, талбина, талбано] (оьр. потник) (ичмик, ишлик)

талл (ду) таьллаш ду {талl}[толлан, толлана, толло] (оьр. тополь) شجرة الحَور

акхтарг (оьр. серебристый тополь) حور فضّي

гlапгlа (толлан тайпа) (оьр. пирамидалный тополь) حور هرمي

маъ (оьр. ольха) حور رومي

мах (оьр. осина) حور رجراج

кlайн талл حور أبيض

талла {талла }[толлу, теллира, теллина] يبحث في ، يدرس ، يتحرى . يحقّق في ، يستقصي

гlуллакх талла يتحرى الأمر

дов талла يحقّق (يبحث في) في الدّعوى أو القضية أو النزاع أو الشّجار

цlий талла يحلل الدمّ

талла ваха يذهب للصيد (فقط للطيور أو الحيوانات)

lаламан хиламаш талла يبحث في (يدرس) ظواهر الطبيعة

таллам (бу) -аш бу {таллам} талламан, талламна, таллам] بحث ، دراسة ، تحقيق ، استقصاء

таллам бан يقوم ب (بحث ، تحقيق ، دراسة)

талламан болх عمل استقصائي أو بحثي

талламан институт مركز أبحاث (دراسات)

lилманан талламаш أبحاث أو دراسات علمية

талламхо (ву,ю) {талламхо} [-чун, -чунна, -чо] محقّق ، متحرٍ (في قضية مثلاً) . باحث ، متقصٍ

таллаза {таллаза} مجهول ، غير مدروس ، غير محقّق فيه

Африкера таллаза меттигаш مجاهل أفريقيا

таллар (ду) {таллар} بحث ، دراسة ، تحقيق ، تحليل . صيد (مصدر)

дов таллар تحقيق في القضية أو الدعوى

цlий таллар تحليل الدّم

берзалой таллар صيد الذئاب

талларан мур موسم الصيد

таллархо (ву,ю) {таллархо }[-чун, -чунна, -чо] صيّاد

говза таллархо ву иза هو صياد ماهر

таллархойн жlаьла كلب صيد

таллархо

таллийта {таллеета} يجعله (يبحث في ، يتحرى ، يحقّق في)

талмаж (ву,ю) -аш бу {талмажh } (гочдархо) ترجمان

талмажалла (ду) {талмажhалла} (гочдар) ترجمة

талмажалла дан (гочдан) يترجم

талор (ду) -аш ду {талор}[-ан, -на, -о] نهب ، سلب

талор дан ينهب ، يسلب

талорхо (ву,ю) {талорхо }[-чун, -чунна, -чо] قاطع طريق ، الذي ينهب الناس

талу (ду) {талу}[-н, -на, -но, -га] (дловш) سمّ

лен талу سم قاتل

* Iаьржа талу дан يحيله جحيماً

талх (ю) -аш ю {талх}[-ан, -ана, -о] (жижиган дакъа) قطعة لحم ، هبر

талха {талха }[телха, телхира, телхина] يفسُد ، يتلف . يتصدّع . يختل . تجهض

церан юкъаметтиг телхина فسدت علاقتهم

тхов телхина تصدع السقف

цуьнан хьекъал телхина اختل عقله

берах йолу зуда телхина أجهضت المرأة (أسقطت حملها)

талхадайта {талхадаита} يجعله (يُفسِد ، يُتلف . يُصدّع ، يُخل ب ، ينتهك)

талхар (ду) {талхар} تلف ، فساد . تصدُّع . اختلال . انحلال (مصدر)

талхийта {талхеета} يجعله (يفسد ، يتلف . يتصدع . يختل) . يجعلها تُسقط حملها)

талхо {талхо }[талхадо, талхийра, талхийна] يُفسد ، يُتلف . يُصدّع . يُسقط حملها

талхор (ду) {талхор} إفساد ، إتلاف . إخلال ب ، خرق ، انتهاك (مصدر)

там 1(бу) темаш бу {там}[томан, томана, томо] (йоьхана, къовлам) مهر العروس

там бан يعقد القران بعد قبض المهر

там бала يعطي المهر

там бахьа تذهب الجاهة (من قبل طرف العريس) لدفع المهر وتسجيل عقد القران

там эца يتسلم المهر

там 2 (бу) {там} رضى ، ارتياح ، مسرة

там бан يُرضي ، يريح ، يسُر

хьешашна там бан يقوم على راحة أو إرضاء الضيوف

цIенчу хIавао дегIана там бо الهواء النقي يريح الجسم

тамехь لائق ، بشكل لائق

массо а нахана там бан хала ду (مثل) إرضاء الناس غاية لا تدرك пIелган таммагIа

там 3 (бу) {там} كلمة تقال للتعجب من حدوث ما لا يتوقع

там бара вогIург Iела хилча يا خوفي أن يكون القادم علي

там бара и чуван хIинца يا خوفي أن يدخل الآن

тамарш (ю) {тамарш} جمع لكلمة тум عرانيس الذّرة منزوعة الحبوب

тамаш (бу) -аш бу {тамаш} غرابة ، عجب

ма тамаш бу хIара يا للعجب

тамаш байта يُذهل ، يُدهش ، يُعجب ، ينتزع الإعجاب

тамаш байта санна كأنه يريد أن ينتزع الإعجاب

тамаш бойла яц لا داع للعجب

тамаш бан يستغرب ، يتعجب

цхьа а хIумнах тамаш ца бо цо لا يعجبه العجب
тамаш бу-кх и вагIахь من المستبعد أن يأتي
тамаш бу من الغريب ، من الغرابة
и дийна висар тамаш бу غريب بقاؤه على قيد الحياة
тамаш боллуш بأعجوبة
тамаш боллуш валарх кIелхьаравелира иза نجا من الموت بأعجوبة
тамаш бац ليس غريباً
тамаш хета يراه مذهلاً أو عجيباً
суна цуьнан таро тамаш ца хета غناه لا يذهلني

тамаше {тамашне} (тамашийна) الغريب أو ذو الغرابة

тамашийна {тамашеена} (тамаше) عجيب ، غريب . بشكل عجيب أو غريب

тамашийна стаг ву иза هو شخص عجيب
тамашийна хIума ду хIара هذا شئ عجيب
тамашийна яздо цо هو يكتب بشكل غريب

таммагIа (ду) -ш ду {tammagha}[-нан, -нна, -но] 1- بقعة ، لطخة 2- بصمة

цIийн таммагIаш (оьр. пятна крови) بقع الدّم
пIелган таммагIа (оьр. отпечаток пальца) بصمة الإصبع

тан {тан}[тов, тайра, тайна] 1- يليق 2- يتوافق ، يتفق ، ينسجم 3- يروق ، يعجب 4- يناسب

хIара коч хьоьгахь ца тов هذا الثوب لا يناسبك
хIара беснаш цхьаьна ца тов هذه الألوان لا تنسجم معاً
доттагIий вовшашца тайра اتفق الأصدقاء معاً
йовхо ца тайначух тера ду цунна يبدو أن الحرارة لم تناسبه
товш хила يكون (لائقاً ، ملائماً ، مناسباً)
товш ду لائق ، ملائم ، مناسب
иштта лелар товш дац хьоьгахь مثل هذا التصرف لا يليق بك
олуш товш дацахь а مع أنه ليس من اللائق القول
ма-тов ца хилча, ма торру إن كان لا يعجبك فارض بما يناسبك

тангIалкх

тангIалкх (ю) -аш ю {танghалкх}[-ан, -ана, -о] مشنقة
(оьр. виселица) (стаг ирхъуллу бIогIам)

танк* (ю) {танк} دبابة

тапча

тап 1(ю) -аш ю {тап } (таммагIа - меттигера дош) بقعة

тапнаша юьзна коч ثوب مليء بالبقع
тап дIаяккха يزيل البقعة

тап 2 (бу) тепаш ду {тап } (хIур 2) وضعية للكعب بحيث يكون ظهره إلى أعلى (في لعبة الكعاب)
[тапан, тапана, тапо] (оьр. положение аьлчика хребтиком вверх)

таппаш (ю) {таппаш} ربطات ، رزم جمع لكلمة 1 туп

тапта (ду) -наш ду {тапта} [таптин, таптина, -но] شال حريري للرأس (للنساء)
(чилланан кортали ду)

тапча (ю) -наш ю {тапча}[тапчин, тапчина, -но] مسدّس

тапчин бера (оьр. барабан револьвера) مخزن المسدس

тапчин мукъ مقبض (كعب) المسدس

тапча лело يحمل المسدس

тапча лелор дика дац ليس من السلامة حمل المسدس

тапча тоха يطلق المسدس

цунна тапча кхетта أصابته طلقة المسدس

тап-аьлла {tap-a'lla} هدوء تامّ ، سكون ، صمت

тап-аьлла ма ву хьо тахана ما لي أراك اليوم صامتاً

тап-аьлла тийна هدوء تام

тар 1(ю) {tar} (мела наб) غفوة ، سنة

тар 2 (ду) {tar} مصدر مأخوذ من فعل тан

тардайта {tardaita} يجعله (يُوسع . يدبّر . يُشبّه ب ، يماثل ب)

тардала {tardala} 1- يلائم ، يناسب 2- يتفاهم ، ينسجم ، يتوافق ، يتفق3- يتشبّه ب ، يتمثّل ب ، يشابه 4- يسع 5- فعل احتمالي من فعل тардан

цхьа долу хlуманаш соьца тарлуш дац بعض الأمور لا تناسبني

хьайн зудчуьнца тарвала хьажа حاول أن تتفاهم مع زوجتك

уьш цхьаьна ца тарло هم لا ينسجمون (يتوافقون) معاً

дикачу нахах тарвала хьажа! حاول أن تتشبه بالناس الصالحين

цхьана буйна ши хорбаз ца тарло لا تستطيع أن تحمل بطّيختين في يد واحدة

доллу гlанташ кху чохь тарлур дац لن تسع جميع الكراسي هنا في الداخل

иза ван тарло ربما يأتي ، قد يأتي

тарлахь вогlур ву со سوف آتي إذا سنحت الفرصة ، إن كان ذلك ممكناً

хила тарло ممكن ، محتمل ، يجوز

тардан {tardan} 1- يوسّع (يجد له مكاناً) 2- يدبّر 3- يُشبّه ، يماثل

ахча тардан يدبر المال

шен аз зудчух тардира цо قلد صوت المرأة

тардар (ду) {tardar} تدبير . تشبيه ، مماثلة (مصدر)

Таркхойн хlорд (бу) {Tarkxoin hord} (оьр. Каспийское море) بحر قزوين

таро (ю) -наш ю{taro}[-нан, таронна, -но](хьал 2,3, йиш 2) 1- غنى ، ثروة 2- إمكانية ، استطاعة

иза таро йолуш ву هو غني

таро гулъян جمع ثروة

сан таро (йиш) яц цига ваха لا إمكانية لدي للذهاب إلى هناك

таро ян يتدبّر ، يدبر نفسه

ма кхера! ас цхьа таро йийр ю لا تخف ، سأتدبر أمراً ما

цхьацца таронаш йора цо كان يدبر أمر نفسه

таро йоьхна хила يكون في وضع ماديّ سيء

таронаш (ю) {taronash}[тароний, -на, -а, -ка] إمكانيات ، ثروات

яккхий таронаш ю церан عندهم إمكانيات هائلة

мехкан йоллучу таронех пайда эца يستغل كل ثروات البلد

Iаламан таронаш ثروات الطبيعة

тарраш (ду) {tarrash} سيوف جمع لكلمة тур

тарса {tarsa}[терса, терсира, терсина] يصهل

говр терсира صهل الحصان

тарсал (ю) -ш ю {tarsal}[-ан, -на, -о] (оьр. белка) (диттан пхьагал) سنجاب

тарсар (ду) {tarsar} صهيل (مصدر)

тарх (ю) -аш ю {tarx}[-ан, -ана, -о] (оьр. скала) صخرة ، جلمود

тархаш йолу хIордан йист شاطئ صخري

тарш (ду) -аш ду {tarsh}[-ан, -ана, -о] (таллархойн жIаьла ду) كلب صيد

тас (ду) тӏесаш ду {tas}[тӏесан, тӏесана, тӏесо] طشت (وعاء لغسل اليدين)

теса чохь في الطّشت

таса {tasa }[тосу, тесира, тесна] 1- يذُر ، يرُشّ ، يفرُش 2- يبذُر (للبذار) 3- يزرع (فتنة مثلاً) . 4- يلقي ، يطرح 5- يقيم ، ينشئ (صداقة مثلاً) 6- يشبك ب ، يُعلق ب

туьха таса يملح ، يذُر الملح على

новкъа гIум таса يفرُش رملاً على الطريق

куз таса يفرش بساطاً

хIу таса يبذُر

питана таса يزرع الفتنة

доттагIалла таса يقيم أواصر الصداقة

цуьнца доттагIалла таса мегар ду يجوز أن تقيم صداقة معه

муш генах таса يشبك الحبل بالغصن

цаьршиннан юккъехь мостагIалла тесира цо ألقى العداوة بينهما

тарсал

тасадала {tasadala} 1- يعلق ب 2- يتشبّث ب ، يتمسّك ب 3- يتعثّر ، يزل 4- يخُصّ ، يتعلق ب 5- فعل احتمالي من فعل таса

муш цхьана хIуманах тасабелира علق الحبل بشيء ما

хьостамах тасаелира коч علق الثوب بالمسمار

сох тасавелира иза تشبث بي

муьшах тасавелира تشبث بالحبل

ког тасабала تزل (تتعثّر) قدمه

и хьох тасалуш дац هذا لا يمت إليك بصلة ، هذا لا يخصك

тхойшиннан доттагIалла тасаделира نشأت بيننا صداقة

беа когара йоллушехь говра а тасло (مثل) حتى الحصان يتعثر مع أن له أربعة أرجل

тас

тасадалар(ш) хила {tasadalar (sh) xila} (оьр. столкновение) يحدث اشتباك (تصادم)

тасар (ду) {tasar} ذر ، فرش . بذر . زرع . إلقاء . إقامة . شبك (مصدر من فعل таса)

тассам (ю) {tassam} (исбаьхьаллин васташкахь дахаран бакъдерг гойту корматалла. оьр. искусство) تمثيل

тасийта {taseeta} يجعله (يذُر ، يفرُش ، يبذُر ، يزرع . يلقي ، يقيم . يشبُك) (فعل حتّي من таса)

тата (ду) -наш ду {tata}[-нан, -нна, -но] جلبة ، دوي

когийн тата وقع الأقدام

татанаш дан يحدث أصواتاً أو جلبةً

тата даккха يُحدث جلبة أو دوياً

тата дала تحدُث جلبة ، يحدث دوي

тхов чукхетча доккха тата делира عندما أنهار السقف حدث دوي كبير

ла сов мел дийгlи татанаш совдуьйлу (مثل) كلما أمعنت في التصنت تشعر بأن الجلبة قد زادت

тати (ю) татеш ю {tati}[-н, -на, -но, -га] (оьр. лебеда) فرفحينة ، بقلة (نوع نبات)

татол (ду) -аш ду {tatol}[-ан, -на, -о] ساقية ، جدول ماء ، قناة ريّ

татол дало يمد أو يجلب القناة أو الترعة إلى

татол кхечанхьа дladерзо يحول مجرى (الساقية ، القناة ، الترعة) إلى جهة أخرى

татолг (ду) -аш ду {tatolg} نهير ، سيل ، جدول ، قناة (تصغير لكلمة татол)

татта {tatta }[тотту, теттира, теттина] يدفع

ворда татта يدفع العربة

нel дlататта! ادفع الباب

таттадала {tattadala} يستطيع أن يدفع

ворда таттаелира тхоьга استطعنا أو قدرنا على دفع العربة

таттавелла чувеара اندفع داخلاً

таттийта {tatteeta }[тоттуьйту, таттийтира, таттийтина] يجعله يدفع

тахан (бу) таханаш бу {taxan} وضعية الكعب على الجنب الصحيح (في لعبة الكعاب)

(оьр. положение альчика на правом боку – в игре)

тахана {taxana} اليوم

тахана lуьйранна صباح اليوم

тахана дуьйна منذ اليوم

тахана дуьйна дla من اليوم فصاعداً

хlун де ду тахана вайна? أي أيام الأسبوع اليوم ؟

тхо тахханехь юхадоьрзур ду سوف نرجع في نفس يومنا هذا

тахана хилларш أحداث اليوم

тахана-кхана / тахана я кхана قريباً جداً (اليوم أو غداً)

тахана лийр волуш санна нехан гlуллакх де, цкъа а лийр воцуш санна дуьне даа إعمل لآخرتك كأنك تموت غداً وأعمل لدنياك كأنك تعيش أبداً (مثل)

* тахана дуьненахь а, кхана эхартахь а في الدنيا والآخرة

тахане (ю) таханенаш ю {taxane}[-нан, -нна, -но, -га] الحاضر

тахане а, кхане а الحاضر والمستقبل

таханлера {taxanlera} اليوم ، خاص بيومنا هذا

таханлера хаамаш أخبار اليوم

таханлера газет дуй хlара? هل هذه صحيفة اليوم ؟

тахка 1 {taxka}[техка, техкира, техкина] يهتز ، يتأرجح

тахка 2 {taxka}[тохку, техкира, техкина] يُسمّي . يُسرج . يسقف . يلبس (على رأسه) (فعل للجمع)

шайн берашна хаза цlерш тахка! سموا أولادكم أسماء حسنة

говрашна нуьйраш техкира цара أسرجوا الأحصنة

цIеношна тхевнаш таха يسقف البيوت

тахко {taxko }[тахкадо, тахкийра, тахкийна] يهُزّ ، يؤرجح

ага тахко يهُزّ المهد

тулгIенаша кема тахкийра الأمواج أرجحت السفينة

тахта 1(ду) -наш ду {taxta}[-нан, -нна, -но] (дуткъачу аьчган йоккха тахта) لوح تنك ، صفيحة

тахтанан эчиг صاج حديد

тахта 2 (ю) -наш ю {taxta}[-нан,-нна,-но] (дечган маьнга) سرير من لوح خشب بلا مسند

тахханалц {taxxanalc} ليومنا هذا ، لغاية يومنا

тахьтарг (ю)-аш ю{taxhtarg}(тоьк 1) قرص من الطين يلعب به الأطفال بضربه على الأرض بشدّة

тахьтаргех ловзар اللعب بكريات تعمل من الطين (гIорзолг) وتضرب على الأرض

тача (ду) -наш ду{tacha} 1- ممر ، طريق ضيق (على الأرض نتيجة المشي المتكرر عليه) 2- أثر بقعة ما

[тачин, тачина, тачано]

цIийн тача أثرُ الدم

таш (ю) {tash}[ташан, ташана, ташо] طبقة تترسب على الآنية

(пхьегIаш тIехь чIагIделла дуьсу чкъор ду)

ташшаш (ду) {tashhash} ارجع إلى مفردها туш

тала {taja}[таьIа, таьIира, таьIна] 1- يلبد 2- يندكّ 3- يهبط قليلاً (لبناء شيد حديثاً)

пенах тала يلبد بالحائط

пенна улле тала يلبُد بجانب الحائط

латта таьIира اندكّت التربة

гIишло таьIира هبطت العمارة

* таьIна меттиг وهدة ، منطقة منخفضة

талзар (ду) -ш ду {tajzar}[-ан, -на, -о] عقوبة

къоладаран талзар عقوبة السرقة

талзар дан يعاقب

аса талзар дийр ду хьуна سوف أعاقبك

аса таIзарна цIера араволуьйтур вац хьо عقاباً لك لن أدعك تخرج من البيت

талзар тIедожо ينزل العقوبة

талзарх кIелхьаравала ينجو من العقاب

талзардоцуш {tajzardocush} بلا عقاب

талзардоцуш кIелхьаравала ينجو بدون عقاب

тало {tajo }[таладо, талийра, талийна] يكبس ، يدُكّ ، يومئ ، يُلبد

йол тало يكبس الحشيش

корта талийра цо أومأ برأسه

латта тало يدكّ التربة

пенах тало يُلبده بالحائط

* куьг тало (куьг яздан) يوقّع

пIелг тало يبصُم

мухlар талo يختم

таьжгенаш (ю) {ta'zhgenash} (дазораш , язораш ю) مماطلة ، تسويف

таьжгенаш (дазораш) а ца лелош بدون مماطلة

таьжнаш (ду) {ta'zhnash} تيجان جمع لكلمة таж

таьлланг (ю) -аш ю {ta'llang}[-ан, -ана, -о] دالية العنب

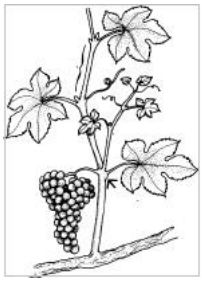
таьлланг теда يقلّم الدالية

таьллаш (ду) {ta'llash} أشجار الحَور جمع لكلمة тал

таьлсаш (ду) {ta'lsash} خُرج : وعاء من شعر أو جلد ذو عدلين ، يوضع على ظهر الدابة لوضع الأمتعة فيه

(ши ога долу чу хlума юьллу тlоьрмиг бу)

таьлсийн ога (أحد العدلين) أحد جانبي الخرج

таьлланг

таьlна {ta'jna} مكبوس ، مدروس ، هابط قليلاً

таьlна меттиг مكان منخفض

таьlна {ta'jna} قاتم ، غامق

таьlна беснаш (قاتمة) ألوان غامقة

таьlна-баьццара {ta'jna-ba'ccara} أخضر قاتم

таьlна-цlен {ta'jna-c'en} أحمر قاتم ، قرم

таьlно {ta'jno } قاتم نوعاً ما

те {te} هل ، يا ترى

хlара мегар дуй-те? ؟ هل يجوز هذا

реза хилири-те иза? ؟ هل وافق

теба {teba }[теба, тийбира, тебна] يكمن ، يلبُد (بشكل متكرر)

тевна (ду) тевнеш ду {tewna}[тевнин, тевнина, тевно] تفريخ

тевна даккха يُفرخ

тевна хиъна котам دجاجة مُفرخة

котам тевна хиъна الدّجاجة رقدت على البيض للتفريخ

таьлсаш

тега {tega }[тоьгу, тийгира, тегна] يخيط ، يخيط

коч тега يخيط ثوباً

чархаца тега يخيط بآلة الخياطة

куьйга тега يخيط باليد

тегар (ду) {tegar} خياطة (مصدر)

тегархо (ву,ю) {tegarxo }[-чун, -чунна, -чо] خيّاط ، خيّاطة

тегийта {tegeeta }[тоьгуьйту, тегийтира, тегийтина] يجعله يخيط

тедан {tedan} يُسكّن ، يخفف ، يهدّئ

дарбанаша лазар тедира الأدوية سكّنت الألم

нанас шен бер тедира هدّأت الأمّ طفلها

теза {teza} غير مالح ، قليل الملح

яахlума теза ю الطعام مسيخ (ملحه قليل)

тезалла (ю) {tezalla} عدم الملوحة ، قلة الملوحة

тезет (ду) -аш ду {tezet}[-ан, -ана, -о] مكان التعزية ، مأتم حيث يجتمع الرجال عادة عند أهل الفقيد

тезете ваха يذهب إلى مكان التعزية

тезетехь муьлш бара? ؟ من كان في المعزى أو المأتم

тезет-де {tezet - de} يوم حداد

текх (ду) текхаш ду {tekx}[текхан, текхана, текхо] وعاء لعجن العجين ونحوه

(шена чохь ахьар я дама хьакхийна юуург кечъен дечган гIирс бу)

текха 1 {tekxa}[текха, тийкхира, текхна] 1- يزحف ، يحبو 2- ينزلق بسبب انجراف التربة 3- تنجرف التربة (بشكل متكرر مأخوذ من فعل такха)

бер текха доладелла بدأ الطفل بالزحف

лаьттахула ма текха! لا تزحف على الأرض

текха 2 {tekxa}[тоькху, тийкхира, текхна] يقضي (ديون) (بشكل متكرر)

текхарг (ю) -аш ю {tekxarg} 1- زاحف 2- أفعى ، ثعبان (مجازاً)

[-ан, -ана, -о] (оьр. 1- ползающий - пресмыкающиеся 2- змея)

лаьхьа текхаргех бу الأفعى من الزواحف

текхо {tekxo } يجر (بشكل متكرر)

когаш текхо يجر رجليه جراً

мачаш ма текхае! لا تجر الحذاء على الأرض جراً

текъа {teqa}[текъа, тийкъира, текъна] (леткъа , далхо) يشكو من ، يتظلم

текъам (бу) -аш бу {teqam} (леткъам , далхадар) شكوى ، تظلم

тел (ду) телаш ду {tel}[телан, телана, тело, теле] (оьр. проволока) سلك

деха тел سلك طويل

тел доза يسيج بالأسلاك

кIохцал тел (оьр. колючая проволрка) سلك شائك

тела {tela }[тоьлу, тийли, телла] (дала 2) يدفع

шортта ахча телла (делла) цара دفعوا مالاً كثيراً

* дуй тела (баа) يحلف

телат (ду) -аш ду {telat}[-ан, -на, -о] 1- مطّاط 2- جلد مدبوغ سميك

(1- озалуш йолу хIума ю - меттигера дош 2- кечъйина стомма цIока ю)

хечин телат малделла ارتخى مطّاط البنطلون

телат мачаш حذاء من الجلد المدبوغ

телефон* (ю) {telefon}[-ан, -на, -но] هاتف

телефон тоха يتصل بالهاتف

телефон етташ ю الهاتف يرن

телефончухула عبر الهاتف

телефон дIахадо يفصل الهاتف

карахь лело телефон هاتف نقّال

телхина {telxina} فاسد ، غير صالح ، متصدّع ، مختل

телхина тхов سقف متصدّع

тема (бу) -наш бу {tema}[-нан, -нна, -но] صنيع ناقص ، ما أُنجز بلا اكتراث

(цхьа бен а доцуш, кхоччуш ца дина хIума)

тема дан يعمل عملاً ناقصاً (لا ينجزه كاملاً)

тема дан {tema dan} يتيمّم (للصلاة في حالة عدم وجود الماء)

(ламаз эца хи доцуш висча, лаьтташ тlе ши а куьг тухуш ламаз эца)

тен {ten }[тоь, тийра, тийна] يسكُن ، يخفّ ، يهدأ ، يهجع

лазар тийна سكن الألم

бер тийна هدأ (هجع) الطفل

мох тийна هدأت الريح

тентак {tentak} (оьр. обалделый, остолоп) مغفّل ، أبله ، فاقد صوابه

тентакдаккха {tentak dakkxa} يُفقده صوابه (فعل للمفرد)

тентакдала {tentak dala} يفقد صوابه (فعل للمفرد)

тептар* (ду) -ш ду {teptar} (оьр. тетрадь) دفتر

тера {tera} شبيه ، مماثل ، مثل ، يبدو أنّ

сох тера ву иза هو يشبهني

иза сох теро ву هو يشبهني نوعاً ما

цхьатера ву иза шен дех كم يشبه أباه

цlахь висинчух тера ду и يبدو أنه بقي في البيت

йоза ца хиларе терра, цара яздеш ца хилла نظراً لعدم وجود الكتابة لم يكونوا يكتبون

тералла (ю) {teralla} تشابه ، تماثل

терахь 1 (ду) -аш ду {teraxh}[-ан, -на, -о] (оьр. дата) تاريخ

терахь доцу кехат رسالة بدون تاريخ

терахь хlотто (яздан) يؤرخ

документа тlе терахь хlотто الوثيقة (يكتب تاريخ) يؤرخ

терахь 2 (ду) -аш ду{teraxh} (оьр. число - мат., грам.) عدد ، رقم (نحو ، رياضيات)

терахь хlотто (оьр. нумеровать) (يضع رقماً) يرقّم

терахьаш хlитто (оьр. нумеровать) (يكتب الأرقام) يرقّم

шалза терахь (оьр. нечётное число) عدد فردي

шала терахь (оьр. чётное число) عدد زوجي

цхьалхе терахьаш (оьр. простые числа) الأعداد البسيطة

цхьаллин терахь (оьр. единственное число) (نحو) المفرد

дукхаллин терахь (оьр. множественное число) (نحو) الجمع

ца хуу терахь (оьр. неизвестное число) عدد مجهول ، عدد غير معلوم

дийнна терахь (оьр. целое число) (رياضيات) العدد صحيح

дакъаллин терахь (оьр. дробное число) عدد كسري

терахьаш жимлучу рогlехь дlанисдан يرتّب الأعداد بالترتيب التنازلي

терахьдош (ду) терахьдешнаш ду {teraxhdosh} (оьр. имя числительное) اسم العدد (نحو)

тергалдан {tergaldan} 1- يراقب ، يرصد 2- يعير الانتباه ، يلقي بالاً

цомгушниг тергалван يراقب المريض

ас хьайга аьлларг тергал ма де لا تلق بالاً لما قلته لك

малх лацар тергалдан يرصد كسوف الشمس

тергалцадан {tergalcadan} يتجاهل ، يتناسى ، يغفل

тергам (бу) {tergam} (терго) رقابة ، مراقبة ، رصد ، رعاية ، عناية

тергамхо (ву,ю) {tergamxo }[-чун, -чунна, -чо] مراقب

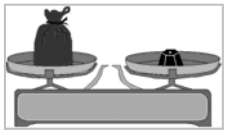
терго (ю) -наш ю {tergo }[-нан, -нна, -но] رصد ، تتبُّع ، مراقبة ، رقابة . ملاحظة ، انتباه

терго ян يبدي اهتماماً ب ، ينتبه ل ، يهتم ب ، يلاحظ

вовшийн терго еш хилалаш ليرع بعضكم بعضاً

сан терго е! اعتن بي

терго ца хилира сан цуьнан لم يلفت نظري ، لم يسترع انتباهي

терза

терза (ду) -наш ду {terza}[-нан, -нна, -но] ميزان

терзан тlехь оза يوزّن على الميزان

нийса терза ميزان دقيق

терзанан кад كفّة الميزان

терзам (бу) {terzam} (оьр. равновесие) توازن ، إتزان

терзаме дилла {terzame dilla} (оьр. уравновесить) يوازن

терзаме {terzame} (оьр. уравновешенный) متوازن

теркахо (ву,ю) {terkaxo} الذي يسكن على ضفة نهر الترك

терса {tersa}[терса, тирсира, тирсина] يصهل (بشكل متكرر)

терсмаймал (ду) {tersmaimal} (уггаре а чlогlачу болатан тур) اسم سيف مشهور بجودته

терхи (ю) терхеш ю {terxi} 1- رفّ 2- مصطبة ، نتوء ، بروز (في الأساس لبناء) 3- كشفة (للشباك)

[-н, -на, -но, -га]

терхина тlе дилла يضع على الرف

гlунан терхи إطار (خرزة) البئر

терхи

тесаш (ду) {tesash} طُشوت جمع لكلمة тас

тесна дита {tesna dita} يهمل

беш тесна йита يهمل البستان

техка {texka}[техка, тихкира, тихкина] (бешкл متكرر) يتمايل ، يتأرجح ، يترنّح

кема техка تتأرجح السفينة

техкаш лела يمشي مترنّحاً

техкам (бу) {texkam} (оьр. неустойчивость) تأرجح ، تقلب ، عدم الاستقرار

техкаме {texkame} (оьр. неустлйчивый) متأرجح، متقلب، غير مستقر

техкаме хьал (оьр. неустойчивое положение) وضع غير مستقر

техкар (ду) {texkar} تمايل ، تأرجح ، ترنُّح (مصدر)

техко {texko}[техкадо, техкийра, техкийна] يهُزّ ، يؤرجح (بشكل متكرر)

теш (ву,ю) тешаш бу {tesh}[тешан, тешана, тешо] (оьр. свидетель) شاهد

теш леван يستجوب الشاهد

теш левар استجواب الشاهد

теше ладогlа я тешо дуьйцучуьнга ладогlа يستمع لأقوال الشاهد

къедано тешан тешалла къобалдира قبل القاضي شهادة الشاهد

тешийн гайтамаш أقوال (إفادات) الشهود

теш (ду) {tesh} тай جمع لكلمة خيوط

тешa {tesha}[тешa, тийширa, тешна] يصدّق . يؤمن ب ، يعتقد ب . يثق ب . يقتنع ب

Делах теша يؤمن بالله

со хьох теша أنا أصدقك

мила тешар ву хьо лор ву аьлла من يصدّق أنك طبيب

хьо сох ца теша? ؟ ألا تثق بي

цунах тешийла дац сан لا يمكنني تصديقه

тешалла (ду) {teshalla} (тоьшалла) 1- شهادة ، إفادة 2- برهان 3- شهادة ، وثيقة 4- دليل

[тешаллин, тешаллина, тешаллo]

тешалла дан يشهد ، يدلي بالشهادة

тешаллаш дало يدلي أو يأتي ببراهين

цуьнан тешаллица بشهادته

тешаллина للشّهادة ، كبرهان

варан тешалла شهادة الميلاد

тешам (бу) {tesham}[-ан, -на, -o] ثقة ، أمان

тешам байа أضاع الثقة

нехан тешам ма байа хьайх! لا تُضيع ثقة الناس بك

тешам бан تُفقد الثقة

хьох тешам байна сан فقدت ثقتي بك

тешам баккха يكسب الثقة

тешам хила يكون عنده ثقة ب ، يثق ب

сох тешам буй хьан? ؟ هل تثق بي

тешам боцуш ву иза هو ليس ثقة

ларлолахь, цунах тешам бац хьуна! حذار ، هو ليس مأمون الجانب

тешам боцу غير أمين ، غير موثوق به

тешам боцу хьосташ مصادر غير موثوق بها

тешам ца хилар عدم الثقة

дика лулахо – тешам, вон лулахо – эшам (مثل) الجار الجيد أمان لك والسيء خسران لك

тешаме {teshame} موضع ثقة ، أمين

тешаме хила يكون موضع ثقة

со хьуна тешаме хир ву سوف أكون موضع ثقتك

тешаме доттаг! صديق أمين

жlаьла шен дена тешаме ду الكلب أمين لصاحبه

ахча тешаме метте дlадилла يضع المال في مكان أمين

тешаме хилар (ду) {teshame xilar} وفاء ، إخلاص ، ولاء

тешаме хиларна дуй баа يقسم على الوفاء

тешамза {teshamza} (тешам боцу) غير أمين ، غير موثوق به

тешар (ду) {teshar} تصديق ، إيمان (مصدر)

Делах тешар الإيمان بالله

тешийта {tesheeta }[тоьшуьйту, тешийтина] يجعله (يصدّق ، يعتقد ب، يؤمن ب ، يقتنع ب)

тешна {teshna} متأكّد ، واثق

и вогlург хиларх тешна ву со أنا متأكد من حضوره

и шех тешна ву هو واثق بنفسه

тешна хилалаш كونوا متأكدين

тешна а цlахь вац иза من المؤكد أنه ليس في البيت

тешнабехк (бу) {teshnabexk} غدر

тешнабехк бан يغدر ، يأخذه على حين غفلة

тешнабехк бинчух шех бахана (مثل) الغدر غدر بصاحبه

тешнабехке {teshnabexke} غدّار

тешна дита {teshna dita} يأتمن ، يستأمن

ас сайн ахча хьох тешна дуьтур ду سوف أستأمنك على مالي

тешо {tesho }[тешадо, тешийра, тешийна] يُقنع

тешор (ду) {teshor} إقناع

тешош долу {teshosh dolu} مقنع ، قابل للتصديق

тешош долу къамел كلام مقنع

тешош доцу бахьана سبب غير مقنع

тешшийтина {teshheetina} على حين غرة

тешшийтина тlелата يباغت ، يهجم على حين غرة

тela {teja}[тela, тийlира, тийlина] (بشكل متكرر) 1- يلتصق ب 2- يندكّ 3- يهبط قليلاً (لبناء شيد حديثاً)

телo {tejo}[теладо, телийра, телийна] (بشكل متكرر) يكبس . يدُكّ . يومئ . يُلصق ب

тига {tiga}[туьгу, тигира, тигина] يذعن ، يقبل

чу ван ца тигира и رفض الدخول

тида {tida}[туьду, тидира, тидда] (оьр. истолковать) يفسّر ، يؤوّل

гlан тида يفسّر الحلم

гlан харц тида يخطئ في تفسير الحلم

вочу агlор тида يفسّر الشيء تقسيراً سيئة

тидар (ду) {tidar} تفسير ، تأويل (مصدر)

Къуръан тидар تفسير القرآن

тидарча (ву,ю) -ш бу{tidarcha} (оьр. истолкователь) مُفسّر ، مُؤوّل

тидам (бу) -аш бу {tidam}[-ан, -на, -о] 1- انتباه ، اهتمام 2- قوّة الملاحظة

тидам бан ينتبه ، يعير الانتباه

тlехь тидам латто يبقي انتباه على

тидам тIебахийта يركّز انتباه

тидамца باهتمام ، بانتباه

тидамбоцуш {tidambocush} بلا انتباه

тидаме {tidame} منتبه ، متنبه ، قوي الملاحظة

тидаме дан {tidame dan} يثير انتباه أو اهتمام

цуьнан дийцаро массо а тидаме вира قصته أثارت انتباه الكل

тидаме эца {tidame eca} يأخذ في عين الاعتبار

тидамза {tidamza} (тидамбоцуш) بلا انتباه

тидамча {tidamcha} راصد ، مراقب

тидарбуц (ю) {tidarbuc} (оьр. ячмень заячий) نوع من الأعشاب

тийжа {teezha}[тийжа, тийжира, тийжина] ينحب ، ينوح ، يندُب

веллачунна тийжа ينوح على الميت

тийжам (бу) {teezham} نحيب ، نواح

тийжар (ду) {teezhar} نحيب ، نواح (مصدر)

тиймак (ю) -аш ю {teemak}[-ан, -на, -о] وسادة من الجلد توضع على ظهر الحصان

(говран букъа тlе буьллу цlоканан гlайба бу) (оьр. тебенёк)

тийна {teena} ساكن ، هادئ

тийна буьйса ليلة هادئة

тийна амал طبع هادئ

меллаша дийца! (بصوت خافت) تكلم بهدوء

лазарш тийна سكنت الآلام

тийначух ма теша, чехкачух ма кхера (مثل) لا تثق بالهادئ ولا تخشى المتسرع

Тийна хlорд (бу) {Teena hord} (оьр. Тихий океан) المحيط الهادي

тийналла (ю) {teenalla}[тийналлин, тийналлина, тийналло] هدوء ، سكون

тийналла хlотта يسود الهدوء

буьйсанан тийналлехь في سكون الليل

тийналла а, синтем а هدوء وسكينة

тийса {teesa }[туьйсу, тийсира, тийсина] فعل تكراري مأخوذ من فعل таса

тийсадала {teesadala} 1- يتعثّر ، يتلعثم 2- يعلق (بشكل متكرر) 3- يتشبّث ب ، يتمسّك 4- يتحرش ب (بشكл متكرر)

тийса а ца луш къамел дан يتكلم دون أن يتلعثم

чохь цхьа хlума ю тийсалуш شيء ما عالق في الداخل

кореуллургах ма тийсало! لا تتشبث بالستارة

нахах ма тийсало لا تتحرش بالناس

тикма (ю) -аш ю {tikma} تطريز من خيوط ذهبية أو فضّية على قبعة أو لباس

(бедар тlехь йина чиллан хьесан тlамар)

тила {tila }[туьлу, тилира, тилла] 1- يغوي ، يضل ، يتوه 2- يخرف ، يخبُل 3- يتساقط (للشعر ، للوبر) 4- يفوت وقت الصّلاة

некъах тила يضل الطريق ، يتوه عن الطريق

хьекъалх тила يضيع عقله

тиларчу ваха يخرُف

къена стаг тиларчу вахна خرُف الرجل العجوز

месаш туьлуш ю сан شعري يتساقط

ламаз тила يفوت وقت الصّلاة

тилар (ду) {tilar} (مصدر) ضلال ، تيه . خبل ، خرف . تساقط (الشعر) . فوت (وقت الصّلاة)

тилийта {tileeta }[туьлуьйту, тилийтира, тилийтина] يجعله (يضل ، يتوه . يتساقط) (للشعر))

тилкхазда̲ла {tilkxaz da̲la} يخطئ ، يزل . يزوغ ، ينحرف عن الهدف (فعل للمفرد)

тилкхазъяьлла шокъали رصاصة طائشة

тилла {tilla} يضع في . يلبس (قبعة ، منديل) ، يُسرج ، يسمّي ، يسقف يقيم ، يبني (جسراً) (فعل للمفرد)
[туьллу, тиллира, тиллина]

пеша дечиг тилла يضع الحطب في المدفأة

куй тилла يلبس القبعة

говрана нуьйр тилла يسرج الحصان

берана цIе тилла يسمّي الطفل

тхов тилла يسقف البيت

тIай тилла يبني جسراً

тило̲ {тило̲}[тиладо, тилийра, тилийна] 1- يغوي ، يُضل 2- يُتوّه 3- يسلخ 4- يقشّر 5- ينتُف ، ينتُش (للريش)

шайтIано адам тиладо الشيطان يغوي الإنسان

некъах тило يُتوّه عن الطريق

уьстагI тило يسلخ النعجة

Iаж тило يقشّر التفاحة

тило̲ (ду) {тило̲} إغواء ، تضليل . سلخ . تقشير . نتف (مصدر)

тило̲р-тай {тило̲р-тай} (доца тай) قطعة خيط . مقدار ضئيل جداً

тир (ю) -аш ю {тир}[-ан, -ана, -о̲] حاشية ، حافة القماش المكفّفة

йовлакхна тир яккха (йист ерзо) حشّى أو كفّف المنديل

титта {титта}[туьтту, титтира, титтина] يدفع (فعل متكرر مأخوذ من فعل tatta)

тоьттуш-Iуьттуш مستخدماً كافة الوسائل الترغيبية والترهيبية (لحثه على عمل شيء ما)

тиша {тиша} بالٍ ، رثّ ، مهلهل ، متداع ، مستهلك

цомгушниг дукха тиша вара المريض كان متداعياً

тиша хьал (гIаддайна хьал) حالة رثّة ، حالة يرثى لها

тиша цIеношш بيوت متداعية

тиша коч ثوب بال

тишалла (ю) {тишалла} رثاثة

тишдала {тишдала} يبلى ، يُستهلك (بالاستعمال) ، يتداعى . يسوء وضعه الصحي

сан коч тишъелла أصبح ثوبي بالياً

тишдан {тишдан} يبلي ، يستهلك (بالاستعمال) ، يؤثّر على وضعه الصحي

тишдар (ду) {тишдар} إبلاء ، استهلاك (بالاستعمال)

ткъа 1 {тqа} و ، أما ، أولم ، أليس

ткъа ас хIун дан дезара? وماذا كان علي أن أفعل ؟

и дIавахна, ткъа со висира هو ذهب أما أنا فبقيت

ткъа хьуна и ца хиира? أولم تعرف ذلك ؟

ткъа ахь хIун элира цуьнга? وماذا قلت له أنت ؟

ткъа цул тIаьхьа хIун хилира? وماذا حصل بعد ذلك ؟

ткъа бакъдерг дац и? أليست هذه هي الحقيقة ؟

ткъа 2 {tqa} عشرون

ткъаъессна {tqayessna} تسعة عشر

цуьнан ткъаъессна шо дара كان عمره تسع عشرة سنة

ткъарш (бу) {tqarsh} (шаткъа 2) مزيج من اختلاط المطر مع الثلج على الأرض

(ло а, догlа а ийна тlадо я кочалла ю)

ткъе (ю) -наш ю {tqe}[-нан, -нна, -но] (тlе яй уллу зала ю) سلسلة لتعليق القدر على النار

ткъе итт {tqe itt} ثلاثون

ткъес (ду) ткъесаш ду {tqes}[ткъесан, ткъесана, ткъесо] برق

ткъес туьйхира ومض البرق

ткъех {tqex} حوالي أو ما يقارب العشرين

цхьа ткъех шо долуш клант чувеара دخل شاب عمره حوالي20 سنه ткъес

ткъов (ю) ткъевнаш ю {tqaw} نزول المطر مخلوطاً مع الثلج

[ткъевнан, ткъевнна, ткъевно,] (догlа а, ло а ийна йолу йочуна)

ткъов йилхира نزل المطر مخلوطا مع الثلج

ткъозза {tqozza} عشرون مرة

ткъолгlа {tqolgha} العشرون

ткъолгlа блешо القرن العشرون

то (ду) тоьрчий ду {то }[тайн, тайна, тайно, тайга] (шо кхаьчна ка) كبش أتم السنة

тоа {toa}[тоьу, тоьира, тоьъна] يكفي

хlара ахча цхьана баттана тоа деза хьуна يجب أن يكفيك هذا المال مدة شهر

тоьур дуй хьуна хlара? هل يكفيك هذا ؟

тоьур ду! كفى ، يكفي

тоам (бу) {toam} كفاية ، قناعة

тоам бан يقنع . يكتفي

клеззигчух тоам бо цо هو يكتفي (يقنع) بالقليل

тоамболуш {toambolush} بشكل كاف ، بدرجة كافية

тоба* 1(ду) -наш ду {тоba}[-нан, -нна, -но, не] توبة ткъе

тоба дан يتوب

тоба 2 (ю) -наш ю {тоba}[-нан, -нна, -но] فوج ، جمع ، حشد ، جماعة ، مجموعة ، فصيل (جيش)

муьлхачу тобанах ву хьо? من أي جماعه أنت ؟

тобанашка декъа يقسم إلى مجموعات

тобанашка декъадала ينقسم إلى مجموعات أو تكتلات

бераш шина тобане декъаделира انقسم الأطفال إلى مجموعتين

тобаний ловзарш ألعاب جماعية

lелим нехан тоба جمهور العلماء

тобалкх (ду) -аш ду {тобalkх} (оьр. фиала) بنفسج (نوع زهرة) тобалкх

тобалкхан бос لون بنفسجي

тобалкхан лакхара зlаьнарш (оьр. ультрафиолетовые лучи) الأشعة فوق البنفسجية

тов (ю) тевнаш ю {taw}[-нан, -нна, -но] حرارة ، حرّ

товар* (ду) {товар} بضاعة

товбуц (ю) {tawbuc} (хьаькхначун метта, керла юхаяьлла буц) عشب نما بعد الحشّة الأولى

товжа {tawzha}[тевжа, тевжина] 1- يستند إلى ، يتكئ على 2- يتكل على ، يركن إلى ، يعتمد

пена тIе товжа يستند على الحائط

ас бохучунна тIе а тевжина ма Iелаш! لا تركنوا (تعتمدوا) على ما أقول

товха (ю) -наш ю {tawxa}[-нан, -нна, -но] (оьр. камин) موقد التدفئة الثابت في الحائط

товш дерг , товш долу {tawsh derg} متوافق ، لائق ، منسجم ، متناسق

товш дерг бен ма дийца! لا تتكلم إلا بما هو لائق

царна ма-тов къамел дира цо خاطبهم بما يوافقهم

товш хила {tawsh xila} يليق ، يلائم

хIара куй хьуна тIехь товш бац هذه القبعة لا تليق بك

товш кIант ву хIара (أنيق) هذا شاب لائق الشكل

тогIи 1(ю) тогIеш ю {toghi}[-н, -на, -но, тогIе] (атагIи) المنطقة المنخفضة من الأرض على طول النهر

(хин дахалла чутаьIна аре) (оьр. долина)

тогIи 2 (ю) тогIеш ю {toghi}[-н, -на, -но, тогIе] (оьр. обод) طوق ، إطار (عجلة العربة)

(ворданан чкъурган дечиган го бу)

тодакх (ю) -аш ю {todakx} (оьр. дрофа) حبارى : دجاجة البر ، طائر كبير الحجم

тодайта {todaita} يجعله (يشفي ، يصلح ، يرمّم ، يزين ، يُحضّر)

тодала {todala} 1- يشفى ، يتعافى ، يبرأ 2- يصلُح ، يتحسّن

цуьнан чов кхоччуш тоелла شفي جرحه تماماً

цомгушниг товелла вогIуш ву يتماثل المريض للشفاء

церан хьал тоделира صلُح حالهم

тодалар (ду) {todalar} شفاء ، بُرء ، تحسُّن (مصدر)

тодан {todan} 1- يشفي ، يعافي 2- يُصلح ، يحسّن 3- يرمّم 4- يزيّن 5- يُحضّر ، يجهّز

лоьро цомгушниг товира أشفى الطبيب المريض

машен тоян يصلح السيارة

хьайн йоза тодан деза ахьа! يجب أن تحسن خطك

цIенош тодан يرمّم البيت

месаш тоян يزين الشعر

мотт тобан (мотт билла) يحضّر الفراش

тодар (ду) {todar} إبراء . تصليح ، إصلاح ، تحسين . ترميم . تزيين . تجهيز (مصدر)

тоийта {toeeta}[тоуьйту, тоийтира, тоийтина] يكتفي

хIара ахча цхьана баттана тоийта деза يجب أن يكفي هذا المال مدة شهر

тоийта! كفى

той (ду) -наш ду {toi}[-нан, -нна, -но] وليمة أو مأدبة العرس

(нускал далийча баьхкинчарна хIоттош долу шун ду)

ток* (ю) {tok} التيار الكهربائي

суна ток туьйхира مسّتني الكهرباء

йиллина ток (оьр. постоянный ток) تيار كهربائي مستمر (متواصل)

токх {tokx} مغّذّ ، مُشبع

токх кхача (دسم) طعام مغذ

токх нехча جبنة مغذية

токх дахар حياة هنيئة

цкъачунна токх (вуьзна) ву со حالياً أنا شبعان

токхам (ю) -аш ю {tokxam} (оьр. оползень) انهيال ، انجراف (للتربة)

токхо (ю) -наш ю {tokxo}[-нан, -нна, -но] هناء ، بحبوحة ، رخاء

токхо ян يُشبع

токхонца ваха يعيش حياة رغيدة

токхам

тола {tola}[тоьлу, туьйлира, тоьлла] ينتصر ، يفوز ، يغلب ، يظفر

мила тоьлур ву? من سينتصر ، من سيفوز ؟

со туьйлира أنا فزت

ас и эшийра انتصرت عليه ، هزمته

толам (бу) -аш бу {tolam}[-ан, -на, -о] انتصار ، نصر ، غلبة ، فوز

толам баккха يحرز نصراً

толкха {tolkxa} ألثغ

толкха стаг شخص ألثغ

* толкха ваккха يُربك

топ

толкхален {tolkxa len} يلثغ

толкхалла (ю) {tolkxalla} لثغة

толла (ду) толлаш ду {tolla} (чlеrlаг 3) مكّوك ، وشيعة (في آلة الخياطة)

[толлан, толлана, толло, толле] (бедарш тоьгучу чорхан чlу бу)

толо {tolo}[толадо, толийра, толийна] ينصُر

Дала толавойла хьо نصرك الله

томари (ю) томареш ю {tomari} (оьр. рогоз) عشب عال ينمو في المستنقعات وله رأس في نهايته

(буьххьехь муцlара корта болу лекха уьшалан буц)

тонка (ду) -наш ду {tonka}[тонкин, тонкина, -но] تبغ

тонка оза (سجائر) يدخن

тонка лелор (ду) {tonka lelor} زراعة التبغ

толла

топ (ю) тоьпаш ю {top }[тоьпан, тоьпана, тоьпо] بندقية

таллархойн топ بندقية صيد

шалгон топ بندقية ذات فوهتين

топ юла يشحن أو يسحب أقسام البندقية

топ тоха (топ кхосса) يطلق البندقية

топ тоха хаьий хьуна? هل تجيد إطلاق النار من البندقية ؟

тоьпаш тоьхна цунна أُعدم رمياً بالرصاص

тоьпан бух الأخمص ، عقب أو كعب البندقية

пхоьазза йолу топ بندقية ترمي خمس طلقات

топ ян {top yan} يلفّ شيئاً بشكل اسطوانيّ

истангах топ ян يلف السجادة (المعروفة لدى الشيشان) بشكل اسطواني

топа (ду) -наш ду {topa} سند ملكية (كلمة تستعمل في الأردن)

(латта я цIенош шен долахь хиларан тоьшаллина кехат – меттигера дош)

торгIал (бу) -ш ду {torghal} (къорза етт) بقرة مخطّطة

торгIала {torghala} (къорза етт бу) مخطّط ، مُقلم (خاصّ بلون البقر)

тормоз* (ю) {tormoz} (дерахь) فرامل

тормоз таса يفرمل

Торпуз-гIала {Torpuz-ghala} (Ставропол) ستافربول : اسم مدينة في منطقة تقع شمال الشيشان

тосадала {tosadala} (хаадала) ينتبه ل ، يشعر ب ، يحسّ ب

цхьанна а тосавелири хьо? ؟ هل أحسّ بك أحد

тотал (ю) -ш ю {total} (оьр. медвежонок) (чайтаI, чанан кIорни) صغير الدّب

тоха {toха}[туху, туьйхира, тоьхна] يضرب

буй тоха يلكم

мийр тоха يركل

гаргол тоха يرن الجرس

нeI тоха يطرق الباب

вота тоха يقرع الطبل

телефон тоха يتصل بالهاتف

тIара тоха يصفع

зIe тоха يبرق ، يبعث برقية

тохадала {toxadala} 1- يخفق خفقه (للقلب) 2- يتأهّب ل 3- فعل احتمالي من فعل тоха

сан дог тохаделира خفق قلبي خفقه

новкъа вала тохавелира со تأهبت للسفر

тохар (ду) {toxar} (оьр. 1- удар 2- ударение - грам.) 1- ضرب (مصدر) 2- نبرة (علم اللغة)

тохара {toxara} سابقاً ، في السابق ، من قبل ، في الماضي القريب

тохара дуьйна منذ زمن

тохарлера {toxarlera} (хьалхалера) سابق

тохийта {toxeeta }[тухуьйту, тохийтира, тохийтина] يجعله يضرب

телефон тохийтира цо соьга سمح لي بأن أتصل بالهاتف

тохка (ду) тохкеш ду {toxka} ما ينثر من الطحين في الوعاء حتّى لا يلتصق العجين به

(бода текха ца латийта, буха хьорсуш долу кIеззиг бен доцу дама)

тоххара {toxxara} من مدة طويلة ، منذ زمن بعيد ، في الزمن القديم

тоххара юхавирзира иза هو رجع منذ مدة طويلة

тоххара хилла хIума ду иза كان ذلك في الزمن القديم

тоххара дуьйна منذ زمن طويل

тоххара дуьйна бехаш бу уьш кхузахь هم يعيشون هنا منذ زمن بعيد

тоххара санна (хьалха санна) كما في السابق

тоххарехь дан дезара иштта كان يجب أن يفعل هكذا من زمان

тоххарлера {toxxarlera} غابر ، قديم

тоххарлерачу заманашкахь في الأزمنة الغابرة

толуздола {tojuz dola} (тхьуздола) يخدرُ ، ينملُ

когаш толузбоьлла сан خدرت (نملت) قدماي

толуздолар (ду) {tojuz dolar} (тхьуздолар) خدر ، نمل (مصدر)

тоьгана (ду) -аш ду {toegana} (тоьгуна)

тоьгуна (ду) {toeguna} (оьр. шитьё) 1- خياطة 2- شيء مخيط أو مُعدّ للخياطة

тоьк 1(ю) тоькаш ю {toek} قرص من الطين يلعب به الأطفال بضربه على الأرض بشدة

(тахьтарг) (оьр. хлопушка, глиняная лепешка, которой сильно хлопают об землю в детской игре)

тоьк 2 (ю) тоькаш ю {toek}[тоькан, тоькана, тоько] قصرية ، نونية (أحد أجزاء المهد)

(аганан гIирс, берийн цIанонан меттиг) (оьр. горшок в люльке)

тоьк 3 (ю) {toek} (оьр. пятнашки) لعبة يطارد فيها طفل طفلاً ويحاول أن يمسّه أو يلمسه

тоьк яккха ينجح في لمس من يطارده أثناء اللعبة

тоьла (ю) -наш ю {toela} 1- وجار الدّب 2- منزل يحفر له في الأرض قليلاً ويغطى بالأغصان على شكل مخروطيّ ثم يجصّص بالطين ونحوه

[-нан, -нна, -но] (1- чанан бен бу 2- лаьттах яьккхина чохьIойла ю)

тоьлбуц (ю) {toelbuc} (тхов тIехь йолу буц ю) عشب ينمو على سقوف المنازل

тоьлгаш (ю) {toelgash} туьйлиг أعشاش النّمل جمع لكلمة

тоьлларг {toellarg} الفائز ، المنتصر

шух тоьлларг мила ву? من منكم الفائز ؟

тоьлуш {toelush} (дикаха) أفضل ، أجود тоьпан бух

уггара тоьлуш болчех куз бу хIара هذه السجادة من أفضل الأنواع

тоьпан бух (бу) {toepan bux} الأخمص

тоьпаш (ю) {toepash} топ جمع لكلمة بنادق

тоьрчий (ду) {toerchee} то جمع لكلمة

тоьшалла (ду) -ш ду {toeshalla} (тешалла)

тоъал {to'al} بما فيه الكفاية ، كفاية

тоъал наб йина ас نمت بما فيه الكفاية тоьк 2

тоъал ахча дуй хьоьгахь? هل معك نقود كافية ؟

туда {tuda}[туду, туьйдира, туьйдина] يلبس في قدمه شيئاً خفيفاً

тударгаш туда ينتعل الخفّ

тударгаш (ю) {tudargash} (пошмакхаш) خُفّ ، شبشب

туй (ду) -наш ду {tui}[-нан, -нна, -но, -га] بصقة . لعاب ، ريق

туй тоха يبصُق

туйнаш детта يبصق (بشكل متكرر

туйнаш эха يسيل لعابه ، يُريّل тукарморзах

тукар (ду) -ш ду {tukar}[-ан, -на, -о] مقصّ

тукар лело يستخدم المقص

тукарца хадо يقص بالمقص

тукарморзах (бу) {tukarmorzax} قطّاعة

тукхам (ду) -аш ду {tukxam}[-ан, -на, -о] (оьр. племя) قبيلة

тайпа а, тукхам а доцуш لا أصل ولا فصل

тулгlе (ю) -наш ю {tulghe}[-ан, -нна, -но] (оьр. волна) موجة

хlордан тулгlенаш أمواج البحر

йоца тулгlе موجه قصيرة

еха тулгlе موجه طويلة

аьзний тулгlенаш (оьр. физика) أمواج صوتية

тулгlенаш тlехь техка يتهادى فوق الأمواج

лакхара аьзний тулгlенаш (оьр. ультразвуковые волныы) أمواج فوق صوتية

туп 1

тулка (ю) -наш ю {tulka} (чкъурган юккъера дакъа, милк) بطيخة أو صرة العجلة

тум (ю) тамарш ю {tum} (тхьум) كوز ذرة منزوع منه الحب

туп 1(ю) таппаш ю {tup }[туьпан, туьпана, туьпо] ربطة ، رزمة

(дуккха а хьарчийна долу кlади ду)

кlадин туп ربطة (لفة) قماش

ахчанан туп رزمة نقود

туп 2 (ю) туьпаш ю {tup} (оьр. база, лагерь) قاعدة ، معسكر

туп тоха يُعسكر

тур

тур (ду) тарраш ду {tur}[туьран, туьрана, туьро, туьре] سيف

туьран мукъ مقبض السيف

туьран дитт حد السيف

тур тоха يضرب بالسيف

туркo (ву,ю) {turko }[-чун, -чунна, -чо] تركي (أتراك)

турмал

туркойн мотт اللغة التركية

туркх {turkx}(оьр. глашатай) منادي البلدة (شخص يطوف في البلدة ويذيع البيانات أو الأنباء على أهل البلدة)

туркхалла {turkxalla} حجابة (عند مختار البلدة ، في المحكمة)

турмал (ю) -ш ю {turmal}[-ан, -на, -о] (оьр. бинколь) منظار

турмала хьажа ينظر بالمنظار

турпал (ву,ю) -ш бу{turpal} صنديد ، قوي ، خارق (في الأساطير)

турпалалла (ю) {turpalalla} (турпалла)

турпалла (ю) {turpalla} بطولة

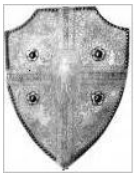
турпаллица بشكل بطولي

тулка

турпалхo (ву,ю) {turpalxo }[-чун, -чунна, -чо] بطل . بطل (قصة ، رواية ، مسرحية)

турс* 1(ду) -аш ду {turs} (тур ца кхетийта дуьхьаллоцу хlума) تُرس ، مجنّ

турс 2 (ду) -аш ду {turs} شريحة أو قدّة تدق أو تغرس بين شقوق الألواح

(оьр. щит – планка, забивающая, щель между досками)

турс 3 (ду) -аш ду {turs} كنار (قطعة معدنية في مقدمة الحذاء أو الجزمة للتقوية أو التزيين)

(мачин йистана лоцу хlума ю)

турс лаьцна мачаш أحذية مركبة لها كنار

турс 4 (ду) -аш ду {turs} (النّجاش (سير من الجلد يجعل بين نعل الحذاء وفرعته ثم يخرز بينهما турс 1

турс 5 (ю) туьрсаш ю {turs} (онда гlад долу, лекха доцу дитт) شجيرة حلوى المروج

(оьр. таволга)

туса {tusa }[тусу, туьйсина] 1- يشحذ ، يسنّ (للمحشّ) 2- يسقي الفولاذ أثناء عملية معالجته

мангал туса يشحذ المحشّة

тускар (ду) -ш ду {tuskar}[-ан, -на, -о] سلة

тускар буьрка (ю) {tuskar buerka} (оьр. баскетбол) كرة السلة

буьрканах ловза يلعب بكرة السلة

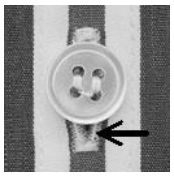
тутмакх (ву,ю) -аш бу {tutmakx} (лаьцна стаг) معتقل ، سجين

тухтати (ю) {tuxtati}(оьр. колокольчик лесной) نبات حرجي ذو أزهار بيضاء тускар

туш (ду) ташшаш ду {tush} (оьр. город в детских играх) 1- مدينة (تسمية في إحدى العاب الأطفال

2- حفرة صغيرة ، جورة (ترمى فيها البلية أو الكرة)(оьр. ямка, лунка)

туьшах ловзар لعبة الجور

туьштуьппалг كرة من الخرق تستخدم أثناء اللعب بلعبة الجور

тушоли-бутт (бу) {tusholi-butt} (оьр. апрель) شهر نيسان ، أبريل

туьйдарг (ду) -аш ду {tiedarg} (оьр. петля на одежде) عُروة للزّر

туьйлиг (ю) тоьлгаш ю {tielig} (оьр. муравейник) عشّ النمل

туьйра (ду) -наш ду {tiera}[-нан, -нна, -но] حكاية (غير واقعية) туьйдарг

туьйра дийца يحكي حكاية

уьш-м туьйранаш дара إنها خرافات وحسب

туьйранча (ву,ю) -ш бу {tierancha}[туьйранчин, туьйранчина, туьйранчо] قصّاص حكايات

туька (ю) -наш ю {tueka}[-нан, -нна, -но] دكّان

туькнара эца يشتري من الدكان

туькана ваха يذهب إلى الدكان

туьканахь في الدكان

туьканашкахула лела يتردد على الدكاكين ، يتسوّق

туьканхо (ву,ю) туьканхой бу {tuekanxo }[-чун, -чунна, -чо] صاحب الدكان

туьллак (ю) {tuellak} دويبة صغيرة رمادية اللون تعمل حفرة صغيرة في الأرض كمصيدة تصيد بها النمل وغيره

туьллиг (ю) {tuellig} (пайде воцу стаг, пайда боцу хlума) شخص تافه ، ترهة

туьма (ду) -наш ду {tuema}[-нан, -нна, --но] عملة من فئة العشرة روبلات

туьнталг (ю) -аш ю {tuentalg} (туьнкалг) مدخنة

туьпахь {tuepaxh} (оьр. оптом) بالجملة

туьпахь эца يشتري بالجملة

туьпахь йохк-эцар лело يتاجر بالجملة

туьпахь а, ша-ша а доххa يبيع بالجملة والمفرق

туьпаш (ю) {tuepash} туп 2 قواعد ، معسكرات جمع لكلمة туьнталг

туьппалг (ю) -аш ю {tueppalg}[-ан, -ана, -о] 1- كُراريّة للخيوط ، ملفّ 2- قطعة خشبية على

(1- тай тlелуьстуш тедечиг ю 2- дечгах йина буьрка санна гIожца дlатухуш йолу хlума ю) شكل كرة تقذف بعصا أثناء اللعب

тен туьппалг كرارية خيوط

туьрк (ю) - аш ю {tuerk}[-ан, -ана, -о] ثمر المشمش أو شجره

туьркан дитт شجرة المشمش

туьркан лаг نواة ثمرة المشمش

туьта 1(ю) -наш ю {tueta}[-нан, -нна, -но] (оьр. череп) جمجمة

* яьсса туьта رأس فارغ ، أحمق

туьта 2 (ю) -наш ю {tueta} 1- يقطين يترك فترة فيجف لبّه فيصبح أجوف ، كان يستفاد منه في السباحة يساعد في العوم وأيضا كان يقصّ من رقبته ويستخدم لحفظ البذور ويقال أنها لا تتلف ما دامت فيه ، وأيضاً أستخدم لحفظ الأوراق ، واستخدم أيضاً لجلب الماء فيه .
2- مطرة لحفظ الماء تستخدم القرعة المنزوع لبّها في العوم والسباحة

туьтӏ (ду) -ш ду {tuetӏ}[-н, -на, -но, -га] (оьр. бусинка) خرزة (خرز)

туьтмӏаьжиг (ю) -аш ю {tuetmja'zhig} (оьр. маска) قناع

туьха (ду) -наш ду {tuexa}[-н, -на, туьхо, туьхе] ملح

туьха таса يملح

туьха тесна жижиг لحم مملح

туьхан шовра محلول الملح

* туьха а, сискал а юкъахь йиъна вай بيننا خبز وملح

туьхатосург (ю) {tuexatosurg} مملحة

туьхатосург туьта 2

тха (ду) -ш ду{txa} 1- صوف ملبّد 2- صوف جُزّ في الخريف

(1- бетта тlаргlа 2- гурахь лергина баькхина тlаргlа)

тха олху ехк مشط لندف الصوف

тхан {txan} خاصتنا (للملكية)

тхан цIеношI بيوتنا

тхоьгара хlун еза шуна? ماذا تريدون منا ؟

тхоьца вогIий хьо? هل تأتي معنا ؟

тхоьга вола قم بزيارتنا

туьта 1

тхаьш {txa'sh} بأنفسنا

оха тхаьш бийр бу хlара болх سوف نقوم بهذا العمل بأنفسنا

тхаьшлахь{txa'shlaxh} بيننا ، في ما بيننا

тхаьшлахь къайле ю хlара هذا سر بيننا

тхи (ду) -ш ду {txi}[-н, -на, -но] (оьр. роса) ندى

арахь тхи диллина ду الجو في الخارج ندى

тхинчо (бу) -ьш ду{txincho } (хьаьрса боца чо бу) وبر أشقر قصير

тхинчо а баланза ву иза ما زال صغيراً

тхир (ду) -аш ду{txir} (оьр. винтовая нарезка) (хир) سنّ لولبي

тхо {txo }[тхан, тхуна, оха, тхоьга] نحن

тхо хlоккхахь дехаш ду نحن نعيش هنا

тхо кхузахь дита! دعنا هنا туьтмlаьжиг

тхов (бу) тхевнаш ду {txaw}[тхевнан, тхевнна, тхевно] سقف

со тхов тlе велира صعدتُ على السطح

тхов тилла يسق

цlийнан тхов чукхетта انهار سقف البيت

цхьана тхов кlелахь бехаш бу уьш يعيشون تحت سقف واحد

тхов боцу машен سيارة كشف

тховтуьллург (الذي يبني السقوف) سقّاف

тховса {txawsa} الليلة

тховса дуьйна منذ الليلة

тховссехь من ليلتنا هذه

тховсалера {txawsalera} خاص بهذه الليلة

тховсалера буьйса дукха шийла ю هذه الليلة باردة جداً

тхонка (ду) {txonka} (цхьана уьстагlах баьккхина тlаргlа) جزّة صوف من خروف واحد

тхьамарш {txhamarsh} тхьум جمع لكلمة عرانيس ذرة منزوعة منها الحبوب

тхьамда (ву,ю) -наш бу {txhamda} (оьр. распорядитель) 1- ناظر ، عريف (صفّ ، حفلة)

2- رئيس (مجلس مثلاً) 3- قائد أو زعيم (مجموعة ما أو كتيبة جيش) (оьр. глава по положению)

юьртан тхьамда عمدة (شيخ) البلدة

тхьамдалла (ду) {txhamdalla} زعامة ، رئاسة

тхьамдалла лело يتزعّم

тхьамс дукъ (ду) {txhams duq} (шалха дукъ ду) نَير مزدوج

тхьамстха (ю) -наш ю {txhamstxa} قدّة النّير

(дечиган дакъарна тlе тосу дукъарц) (оьр. планка ярма)

тхьовса {txhawsa }[тхьаьвса, тхьаьвсира, тхьаьвсина] (наб кхета) ينام ، يستغرق في النوم

тхьовсо {txhawso }[тхьовсадо, тхьовсийра, тхьовсийна] (оьр. усыпить) ينوّم ، يخدّر ، يبنّج

тхьоз (ю) тхьазарш ю {txhoz} كعب الأرجل الخلفية للدابة يستعمل في اللعب

тхьазрех ловза يلعب لعبة الكعاب

тхьуздола {txhuz dola} (оьр. отлежать) (tolуздола) يخدرُ ، ينملُ

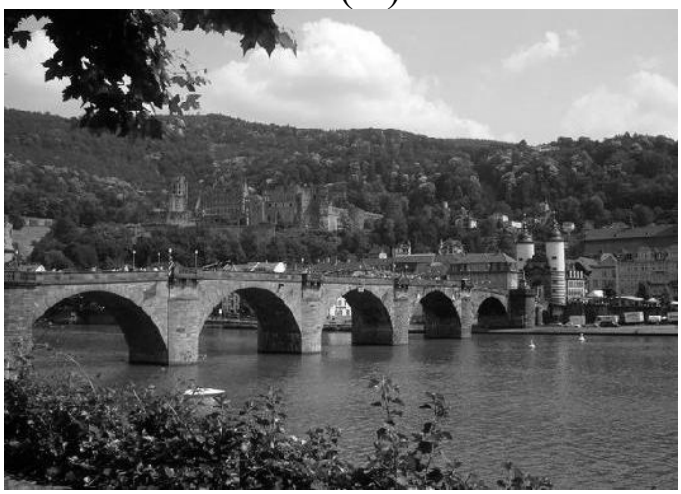
ког тхьузбоьлла сан خدرت رجلي

тхьуздолар (ду) {txhuz dolar} خدر ، نمل (مصدر)

тхьум (ю) тхьамарш ю {txhum} كوز الذّرة بعد أن تنزع منه الحبوب

[тхьамаран, тхьамарна, тхьамаро]

Tl (T')

Тlай (T'ai)

тla (ду) тlаьнаш ду {t'a}[тlаьнан, тlаьнна, тlаьно] الساق الأمامية للحيوان

(оьр. передная нога – животного)

говр тlаьнаш тlехlоьттира شبّ الحصان

тladам 1(бу) -аш ду {t'adam}[-ан, -на, -о] 1- قطرة 2- نقطة (نحو)

догlанан тladамаш قطرات المطر

бlаьрга туху тladамаш (оьр. глазные капли) قطارة للعين

тladам божо يُقطّر

бlаьргашчу цхьацца тladам божабе! ضع قطرة واحدة في كل عين

тladамаш эга تنزل قطرات ، يقطُر

тladам хlотто (тоха) يضع نقطة

тladам 2 (ю) {t'adam}[-ан, -на, -о] (оьр. уровень) ميزان ماء

тladам 2

тladамца нисдан يسوّي بميزان التسوية

тladам 3 (бу) {t'adam} (узуш долу даьхний ду) يقصد به المواشي التي تدر اللبن

тladам боккхуш хlума юй шун кертахь? هل تربون بقراً أو ما شابه تدر عليكم باللبن؟

тladамца цlоьмалг (ю) {t'adamca c'oemalg} (оьр. точка с запятой) فاصلة منقوطة

тlадо 1 {t'adо }[тladадо, тladийра, тladийна] يبلل ، يرطّب

догlано сан хеча тladийна المطر بلل بنطلوني

тlадо 2 (ю) {t'adо }[-нан, -нна, -но] (тlуно , тlуналла) رطوبة ، نداوة

тlадор (ду) {t'ador} تبليل (مصدر)

тlаззаш (ду) {t'azzash} جمع لكلمة آس أنظر كلمة тlуз

тlай (ду) тlеш ду {t'ai}[тlен, -на, -но] 1- جسر (جسور) 2- عارضة ، كمرة (للسقف)

3- لوح مثبت بشكل عرضي على العربة يستعمل للجلوس ولتثبيت جانبي العربة

тlай тилла يقيم جسراً

тlай тlехула вала (тlех вала) يعبر الجسر

тlайш (бу) {t'aish} جمع لكلمة قشطة أنظر كلمة тlо

тlаккха {t'akkxa} بعدها ، ثم ، بعد ذلك ، عندئذ ، فيما بعد ، بعدئذ

тlаккха хlун хилира? ؟ ماذا حدث بعد ذلك

дуьххьара (хьалха) ойла е, тlаккха жоп ло! فكر أولاً ثم أجب

тlаккха эр ду ас хьоьга (بعدئذ) سأقول لك فيما بعد

тlаккха а إلا أن ، مع ذلك ، على الرغم من

ас ма гlо боххушехь, тlаккха а вахара ذهب على الرغم من طلبي له عدم الذهاب

тIаккха ткъа طبعاً ، أكيد

тlаккхахула {t'akkxaxula} في المرة التالية ، في المرة القادمة

тlаккхахула ма делахь и хlума! لا يصدرن منك هذا الأمر مرة أخرى

тlаккхахула гур ву суна хьо أراك في المرة القادمة

тlаккхахула диканна вовшахкхетийла вай عسى أن نلتقي للفرح

في المرة القادمة (عبارة تقال عادة عند الالتقاء لحدوث كربٍ ما)

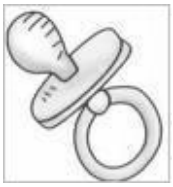
тlакl-тlикl (ду) {t'ak'-t'ik' } تكتكة (صوت)

тlалам (бу) тlаламаш бу {t'alam} (lалашдар, ларам) صون ، حفظ ، تقدير ، تدبير

тlалам бан يصون ، يحفظ ، يقدّر الشيء

тlалб (ю) -аш ю {t'alb}[-ан, -ана, -о] (оьр. комок творога, теста) كتلة صغيرة

клалдан тlалб كتلة الجبنة المشّشة

тlара 1

тlам 1(бу) тlемаш ду {t'am}[тlоман, тlомана, тlомо] جناح

тlемаш детта يرفرف بجناحيه

ненан тlома клел في كنف الأم

* тlемаш хедо (يضعفه) يقص جناحيه

ваша воцу ваша, тlам боцу леча (مثل) من لا أخ له ، كالصقر بلا جناحين

тlам 2 (бу) тlаьмнаш ду {t'am} 1- مقبض 2- جناح ، ذيل (سترة ، منديل) 3- مقود ، عجلة قيادة ، دفّة (مركبة)

[тlоман, тlомана, тlомо, тlоме]

неларан тlам مقبض الباب

тlам лаца يقبض على المقبض

машенан тlам مقود السيارة

гlовталан тlам جناح العباءة

* тlам карахь латто يبقي دفّة (زمام) الأمر تحت سيطرته

* хlара гlуллакх лаца тlам боцуш ду هذا أمر محير لا يمكن البت فيه

* тIам хьовзо (للنساء) تحرّك ذراعيها أثناء الرقص

тlам 2

тlамар (ю) -ш ю {t'amar} 1- نقش بخيوط الحرير على القماش للزخرفة

2- الأشكال الزخرفية التي تتشكل على زجاج الشباك نتيجة البخار المتجمد (жlамар)

1-lаьнан шелоно коран бlаьрга тlехь хlоттийна хаза сурт;

2- бедара тIехь чиллан теца диллина куьце сурт)

тlамарш йолу клади قماش منقوش عليه زخارف من خيوط الحرير

* тIамарш хьохуш дийца يبهج الكلام

тIамарш (ю) {t'amarsh} جمع لكلمة тIум

тIанкI-аьлла {t'ank'-a'lla}(оьр. битком набитый) مكتظ ، مملوء تماماً

чоь тIанкI-аьлла юьзна ю الحجرة مكتظة

тIап-аьлла дан {t'ap-a'lla dan} يختفي فجأة وبلا أي أثر

тIапа {t'apa} (оьр. плоский) مسطح ، مستو ، منبسط

тIапа ког قدم منبسطة

тIапа ког хилар (طب) تبسّط القدم

тIапа куй (كاب) السّيدارة

тIаплам (бу) {t'aplam} (цхьабосса шера лам, шера тIехулу йолу лам) جبل قمته مستوية

тIара 1 (бу) -ш ду {t'ara}[-н, тIарна, тIаро] (оьр. сосок) حلمة . لهّاية

тIара 2 (бу) тIерий ду {t'ara}[тIеран, тIерана, тIеро] (оьр. напёрсток) كشتبان

тIара пIелгах болла يضع الكشتبان في الإصبع

* тIара чу доттал дац цуьнан хьекъал (عقله صغير) عقله لا يملأ حتّى الكشتبان

* тIарал готта ду церан цIа (مساحته قليلة جداً مثل حجم الكشتبان) بيتهم ضيق جداً

тIапа 2 (ду) -ш ду {t'ara}[тIаранан, тIаранна, тIарано] صفعة

тIара тоха يصفع

тIара далийта بمعنى يصفعه بشدّة

тIараш детта يصفق . يصفع بشكل متكرر

хьовсархоша чIогIа тIараш диттира المشاهدون صفّقوا بحرارة

тIараш деттар (ду) {t'arash dettar} تصفيق (مصدر) тIапа 2

тIаргIа (бу) -наш бу {t'argha}[тIергIан, тIергIана, тIергIано] صُوف

тIаргIа къажбан يندف الصوف

тIаргIа бала يغزل الصوف

тIаргIабоккхург (ю) {t'argha bokkxurg} ماكنة لندف الصُّوف

тIармала (ю) {t'armaja} (оьр. соска, рожок) رضّاعة ، زجاجة الرضاعة

тIармала чохь шура мала يشرب الحليب في الرضاعة

тIассаш (ду) {t'assash} سدّادت جمع لكلمة тIус тIармала

тIаус (ю) -саш ю {t'aus}[-ан, -на, -о] (оьр. павлин) طاووس

тIах-аьлла {t'ax-a'lla} (каде) نشيط ، حرك ، بنشاط

тIах-аьлла кIант ву иза هو ولد نشيط

тIаьмнаш (ду) {t'a'mnash} (тIам 2 جمع لكلمة) مقابض .أطراف ، ذُيول . مقاود ، عجلات قيادة

тIаьнчакх (ву,ю) -аш бу {t'a'nchakx} (лаьнкIа , хаьнтIиг, астагIа адам) أعرج (تقال للاستهزاء)

тIаьрзе (ю) -наш ю {t'a'rze}[-нан, -нна, -но] (баржийна пхьарс) الذراع على امتدادها

тIаьрзенаш цалестош, оьзда къамел де! لا تحرك ذراعيك بشكل غير لائق أثناء الحديث

тIаьрсиг (ду) -аш ду {t'a'rsig}[-ан, -на, -о] جلد مدبوغ رقيق

тIаьрсиган каранаш قفّازات جلد

тIаьххьара {t'a'xhhara} آخر . أخيراً ، في نهاية الأمر

шух тIаьххьарниг мила вара? من كان منكم الأخير ؟

тIаьххьара хан الموعد النهائي

тIаьххьара цIа веара иза وأخيراً عاد إلى البيت

тIаьххьара хIун хилира? وماذا حصل أخيراً ؟

тIаьххьара сацам قرار نهائي

тIаьххьара социйла المحطّة الأخيرة

* тIаьххьара сахьт тIехIотталц لآخر لحظة في الحياة

тIаьхьа 1 {t'a'xha} بعد ، لاحقاً . مُتأخراً

со массарал тIаьхьа веара أنا حضرت بعد الجميع

цунах лаьцна тIаьхьа дуьйцур ду вай سوف نتحدث عنه فيما بعد

тIаьхьа веана хьо لقد حضرت متأخراً

тIаьхьа хир ду يكون الوقت قد فات

тIаьхьий-хьалхий الواحد تلو الآخر ، بشكل متتابع

тIаьхьа 2 {t'a'xha} بادئة تأتي مع كثير من الأفعال لإعطائها معنى (في أثر ، خلف ، وراء)

тIаьхьадада {t'a'xha dada} يركض وراء (فعل للمفرد)

къуьнна тIаьхьаведира со ركضت وراء اللصّ

тIаьхьадала {t'a'xha dala} يتبع ، يتعقّب (فعل للمفرد)

нанна тIаьхьаделира бер تبع الطفل الأمّ

шен нанна тIаьхьара ца йолуш تلازم أمها

тIаьхьадан {t'a'xha dan} يأتي في أثره

суна тIаьхьаveана иза جاء في أثري

аса аьлларг тIаьхьа ца деара цунна لم يرق له ما قلته

тIаьхьадаха {t'a'xha daxa} يذهب وراء ، يذهب في أثره

со царна тIаьхьа гIур ву سوف أذهب ورائهم (في أثرهم) tlayc

тIаьхьаделха {t'a'xha delxa} يبكي وراء

бер шен нанна тIаьхьа доьлхуш дара كان الطفل يبكي وراء أمه

тIаьхьадиса {t'a'xha disa} يتأخّر ، يتخلف

ца вогIуш тIаьхьависира со تأخرت في القدوم

шу тIаьхьа хIунда дисира ? لماذا تأخرتم ؟

со тIаьхьависна кхечи وصلت متأخراً

тIаьхьадисар (ду) {t'a'xha disar} تأخُّر ، تخلُّف (مصدر)

балхана тIаьхьависар дика дац ليس جيداً أن تتأخر عن العمل

тIаьхьадисна {t'a'xhadisna} متأخر ، متخلف

тIаьхьабисна мохк بلد متأخر

тIаьхьависна кхача يصل متأخراً

тIаьхьабиснарш муьлш бу? من المتأخرون ؟

тIаьхьадита {t'a'xha dita} يترك وراءه

тIаьхьаида {t'a'xha ida} يركض وراء (بشكل متكرر)

тIаьхьакхиа {t'a'xha kxia} يلحق ب ، يدرك

веддачунна тIаьхьакхиирий хьо? هل أدركت الهارب ؟

тIаьхьалела {t'a'xha lela} يسير وراء

тIаьхьало (ю) -наш ю {t'a'xhalo } 1- مؤونة ، مخزون 2- احتياط

[-нан, -нна, -но] (оьр. запас, резерв)

тIаьхьалонна لحين الحاجة ، للاحتياط

тIаьхьалонна дIадилла يحفظ لحين الحاجة

тIаьхьалонна шорта ялта ду церан عندهم مخزون وافر من الحبوب

тIаьхьалонан меженаш قطع غيار احتياطية

тIаьхьлонан эпсар ضابط احتياط

тIаьхьлоне ваккха يحيله إلى الاحتياط

тIаьхьалонан эскар (оьр. резервные войска) قوات احتياطية

тIаьхьалонан араволуьйла مخرج طوارئ

тIаьхьало йолуш له نتيجة

тIаьхьара {t'a'xhara} آخر ، الآخر

тIаьхьарчу хенахь في الآونة الأخيرة

тIаьхьарчунна хьалхара ما قبل الأخير

тIаьхьарчу беттанашкахь في الأشهر الأخيرة

Iаьнан тIаьххьара денош الأيام الأخيرة للشتاء

тIаьхьараала {t'a'xhara ala} يقول من وراء ، يردّد

ас доьшу, ткъа аша суна тIаьхьараолу أنا أقرأ وأنتم ترددون ورائي

тIаьхьатаса {t'a'xha tasa} يربط وراء أو خلف

тIаьхьататта {t'a'xha tatta} يؤجّل ، يرجئ

болх тIаьхьататта يؤجّل العمل

йиллина хан тIаьхьататта يرجئ الموعد المحدد

тIаьхьататта йиш йоцуш لا يمكن تأجيله

тахана далург кханенга ма татта! لا تؤجّل عمل اليوم إلى الغد

тIаьхьататтадала {t'a'xha tattadala} يستطيع أن يؤجّل أو يرجئ

тIаьхьататтар (ду) {t'a'xha tattar} تأجيل ، إرجاء (مصدر)

тIаьхьахьада {t'a'xhaxhada} يندفع أو ينطلق وراء

къунна тIаьхьахьадира со انطلقت وراء اللصّ

тIаьхьахьежа {t'a'xha xhezha} ينظر أو يجول ببصره وراء (فعل للمفرد – بشكل متكرر)

тIаьхьахlотта {t'a'xha hotta} يتبع

суна тIаьхьахlотта! اتبعني ، اتبعوني

тIаьхьашха {t'a'xhashxa} من الخلف ، من وراء الظهر

тIаьхьашха тIекхета ينقض عليه من الخلف

тIаьхьашха лен يغتاب

тIаьхье 1(ю) -наш ю {t'a'xhe}[-нан, -нна, -но] عاقبة ، نتيجة ، نهاية

цамгаран тIаьхьенаш عواقب المرض

ахь динчун тIаьхье хуур ю سوف تُعرف نتيجة (عاقبة) عملك

тIаьхьенна хаа ду хьуна سيكون ذلك عبرة لك

Iаьнан тIаьхье نهاية فصل الشتاء

тIаьхье 2 (ю) -наш ю {t'a'xhe}[-нан, -нна, -но] 1- ذرية ، نسل ، خلف ، سلالة 2- جيل

тIаьхье йоцуш виса يبقى بدون ذرية

тIейогIу тIаьхье الجيل القادم

тIекхуьу тIаьхье الجيل الناشئ

тIаьхьнгара тIаьхьенга من جيل إلى جيل

вочу тIаьхьено дай буьйцу (مثل) الخلف السيئ يجلب العار للسلف

тIаьхье 3 (ю) -наш ю {t'a'xhe}[-нан, -нна, -но] بقية

тIаьхье шолгIачу агIо тIехь ю البقية في الصفحة الثانية

тIаьхье йогIуш ю البقية تتبع

тIаьхье-хьалхе {t'a'xhe-xhalxe} (хьалхий-тIаьхьий) وراء بعض ، واحد تلو الآخر ، بتعاقب

тIаьхьо {t'a'xho } آجلاً ، لاحقاً ، متأخراً نوعاً ما

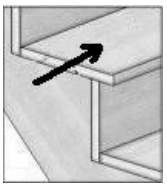
шу дIагIо, со тIаьхьо вогIур ву اذهبوا أنتم وسآتي لاحقاً

тIаьхь-тIаьхьа {t'a'xh-t'a'xha} شيئاً فشيئاً ، تدريجياً

тIаьхь-тIаьхьа шеллуш ю вайна الجو يبرد شيئاً فشيئاً

тIе (ю) тIеш ю {t'e}[тIенан, тIенна, тIе, тIега] (тIехуле ю) سطح الشيء

тIе {t'e} على (حرف جر) . بادئة تأتي مع كثير من الأفعال لإعطائها معنى (على ، إلى)

Iайг истол тIе билла! ضع الملعقة على الطاولة

кехат тIе язде! اكتب على الورقة

тIевеана {t'eweana} 1- وافد 2- دخيل

тIегулдала {t'eguldala} يتجمع على ، يتكوّم على

нах суна тIегулбелира تجمع الناس علي

тIегулдан {t'eguldan} يجمع على ، يكوّم

тIегIа 1 тIегIа

тIегIа 1(ю) -наш ю {t'egha}[-нан, -нна, -но] 1- مرقاة ، درجة 2- عارضة

تثبّت داخل صومعة حفظ أكواز الذرة لتقوية سطحه من الداخل (أنظر كلمة до)

(оьр. 1- ступень лестницы – лара 2- перекладина внутри сапетки для скрепления её стенок)

тIегIа 2 (ду) {t'egha} مزلاج لتقوية العجلة الأمامية والخلفية للعربة

(ворданан хьалхара а, тIехьара а чкъург чIагIъен дукъу ду)

тIегIа 3 (ю) {t'egha} (къилбседа) شمال

тIегIерта {t'egherta} يتقرب من . يحاول أن يدنو أو يقترب من (بشكل متكرر)

тIегIорта {t'eghorta} يحاول أن يقترب أو يدنو من

тIеда (бу) -рчий ду {t'eda}[-нан, -нна, -но] 1- رقطة ، نقطة 2- نمش ، كلف

тIедарчий долу кIади قماش منقط أو مرقط

юьхь тIера тIедарчий نمش الوجه

тIеда {t'eda} مبلول ، مبتل ، طري (غير جاف)

арахь тIеда ю الطرق (الأرض) مبتلة في الخارج

* бIаьргаш тIеда дохку цуьнан هي حاضرة الدمعة

тIеда къамкъарг (ю) {t'eda qamqarg} (оьр. пищевод) مريء (تشريح)

тIедаздала {t'edazdala} 1- يستند أو يتكئ بوزنه على 2- يثقل عليه

когаш тIе вазвелира со اتكأت على قدمي

тIедаккха {t'edakkxa} يرفع على ، يُصعد على (فعل للمفرد)

бер ворданна тIе даккха! يرفع الطفل على العربة

некхан ваз тIедаккха يفرش صدره

наха тIе (нахала) ма ваккха со! لا تجعلني حديث الناس

тIедала {t'edala} يصعد على ، يتسلق . ينتقل إلى (فعل للمفرد)

тхов тIе велира со صعدت على السطح

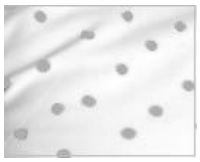
лам тIе велира со صعدت الجبل

хи тIедаьлла ارتفع منسوب النهر

наха тIе вала يفتضح بين الناس

буц тIеяьлла نما العشب

хьуна тIедер ду иза سينقلب هذا عليك

тIедарчий долу кIади

тIедало {t'edalo} يُحضر إلى ، يجلُب إلى ، يستدرج

веанарг суна тIевалийра цара أحضروا القادم إلي

мостагI кIелонна тIевало يستدرج العدو إلى الكمين

тIедан {t'edan} 1- يأتي إلى ، يقدم على ، يحضُر إلى ، يحين ، يحل 2- يزيد وزنه

бер нанна тIе деара أتى الطفل إلى أمه

тIедогIучу шарахь في السنة القادمة

иза нийсса хьуна тIе догIуш ду هذا ينطبق عليك تماماً

хьуна тIедер ду иза سوف ينقلب أو يرتد هذا عليك

дукха ахча тIедеана цунна أتاه مال كثير

боккха бала тIебеана цунна أتاه هم كبير

бер тIедеана ازداد وزن الطفل

кхечу маьттара тIедеана дешнаш كلمات دخيلة من لغة أخرى

тIедаржо {t'edarzho} ينشر على ، يفرش على

шаршу истол тIеяржо يفرش الشرشف على الطاولة

тIедаха {t'edaxa} يذهب إلى

хьанна тIевахара хьо? إلى من ذهبت ؟

тIедаха {t'edaxa} يرفع على ، يُصعد على (فعل للجمع)

тIедахка 1 {t'edaxka}[тIедохку, тIедехкина] 1- يضع على 2- يُكلف ، يعهد إلى (فعل للجمع)

дуккха а гIуллакхаш тIедехкира суна дас كلفني أبي بأعمال كثيرة

тIедахка 2 {t'edaxka}[тIедогIу, тIедаьхкира, тIедаьххкина] يحضُر إلى ، يقدم على (فعل للجمع)

тIедахкарш (ду) {t'edaxkarsh} واجبات ، تكاليف ، مهامّ

цIера тIедахкарш واجبات بيتيه

тIедерза {t'ederza} 1- ينكب على ، يعكف على 2- يستدر نحو

тIевирззина (тIетаьIIина) болх бан ينكب على العمل

суна тIеверза! استدر نحوي

тIедерзар (ду) {t'ederzar} 1- نداء (نحو) 2- مصدر من فعل тIедерза

тIедерзо {t'ederzo} 1- يسدّد على ، يصوّب على 2- يوجّه إلى ، يدير نحو 3- يستميل إلى ، يُقنع

топ тIеерзо يصوب البندقية على

суна тIеверзаве иза! أدره نحوي

ас бохучунна тIеверзо гIертара со كنت أحاول إقناعه بما أقول

тIедеттадала {t'edettadala} يتلاطم على ، يتخابط على

неларш тIеетталуш ю الأبواب تتخابط

тIедига {t'ediga} يأخذه إلى

со цунна тIевига! خذني إليه

говр хитIе йига! خذ الحصان إلى مورد الماء

тIедийн цамгар (ю) {t'edeen camgar} (оьр. сыпной тиф) تيفوس طفحي (مرض)

тIедилла {t'edilla} 1- يضع على 2- يكلف ، يعهد إلى (فعل للمفرد)

къолам истол тIе билла! ضع القلم على الطاولة

Дала ламаз дар тIедиллина ду فرض الله الصلاة

тIедиллар (ду) {t'edillar} 1- مهمة ، واجب 2- مصدر من فعل тIедилла

тIедиллар кхочушдан يؤدي المهمة ، يقوم بالواجب

тIедиллина эца {t'edillina eca} (декхарийна эца) يشتري بالدين

тIедита {t'edita} يسمح ب ، يقبل ب ، يسمح له بالاقتراب من

цомгушчунна цхьа а тIе ца вуьту цара لا يسمحون لأحد بزيارة المريض

тIедовла {t'edawla} يصعد على ، يتسلق ، ينتقل إلى (فعل للجمع ، أنظر إلى فعل тIедала)

тIедогIург (ду) {t'edoghurg} 1- دخل ، إيراد 2- اسم الفاعل أو المفعول من فعل тIеданг

дерриг тIедогIург الدخل الإجمالي

баттахь тIедогург الدخل الشهري

шарахь тIедогIурш الإيرادات السنوية

шена тIедогIург хаьа цунна يعرف ما يحل به

шена тIевогIург Iалашво цо يعتني بمن يقدم عليه

тIедожа {t'edozha} 1- يقع على ، يسقط على 2- يُلزم ب ، يقع على

цига ваха суна тIедуьйжира لزمني الذهاب إلى هناك

тIедожо {t'edozho} 1- يوقع على ، يُسقِط على 2- يلزم ب ، يفرض على ، يوجب على

хьехархочо тIедахкарш дан тIедожийра дешархочунна

المعلم ألزم الطالب بحل الواجبات

тIедожаран саттам (бу) {t'edozharan sattam} صيغة الأمر (نحو)

(оьр. повелительное наклонение, грам.)

тIедотта {t'edotta} يسكب على ، يصب على ، يهيل على

тIедуха {t'eduxa} يلبس ، يرتدي . يُلبِس

цо хеча тIеюьйхира هو لبس البنطلون

тIекаре (ву,ю,бу) {t'ekare} أنيس ، محب للعشرة ، أليف ، بشّ ، ودود

тIекаре стаг شخص أنيس أو محب للعشرة

нахаца тIекаре ву иза هو ودود مع الناس

тIекаре дала {t'ekare dala} يبدي سروره واهتمامه (تجاه شخص أو ضيف ما) ، يهُشّ ، يتهلل

дуьхьал кхетча, тIекаре волура иза إذا التقاني كان يهشّ لي أي يبدي سروره واهتمامه

тlекха (ду) -наш ду {t'ekxa} (нехча я кlалд чуюьллуш шелиг ду) برميل للجبن ومشتقاته

тlекхайкха {t'ekxaikxa} يستدعي ، يدعو إلى

теш тlекхайкха يستدعي الشاهد

тlекхайкхар (ду) {t'ekxaikxar} استدعاء (مصدر)

тlекхалла {t'ekxalla} يأكل على

хохана тlе бепиг кхалла يأكل الخبز على البصل

тlекхачa {t'ekxacha} 1- يحين ، يحل 2- يصل إلى ، يبلُغ ، يتوصّل إلى

дlавоьду хан тlекхечи حان وقت الذهاب(الرحيل)

цунна тlекхача хала дац ليس من الصعب الوصول إليه

гlопана тlекхочийла яцара لم يكن هناك منفذ للوصول إلى الحصن

стенна тlе кхача гlерташ ву хьо? إلى ماذا تريد أن تصل ؟

тlекхачар (ду) {t'ekxachar} حلول ، وصول إلى ، بلوغ إلى ، توصّل إلى (مصدر)

тlекхачо {t'ekxacho} يُوصل إلى

тlекхета {t'ekxeta} 1- ينهال على ، ينهار على ، يقع على ، يرتمي على 2- يزداد 3- ينقض على 4- يضاف (رياضيات) 5- يصطدم ب

тхов чохьболчарна тlекхийтира انهار السقف على الموجودين بالداخل

доьзална цхьа доьзалхо тlекхийтира ازداد عدد الأسرة فرداً

леча пхьагална тlекхийтира انقض الصقر على الأرنب

шиъ пхеанна тlекхетахь ворхl хуьлу إذا أضيف اثنان إلى خمسة ينتج سبعة

тlекхетар (ду) {t'ekxetar} انهيار ، انهيال ، سقوط . ازدياد ، زيادة . انقضاض (مصدر)

бахархой тlекхетар ازدياد السكان

алап тlекхетар زيادة الراتب

зуда ялар - тхов тlекхетар (مثل) موت الزوجة انهيار للسقف

тlекхехьа {t'ekxexha} يحمل إلى ، يأخذ إلى ، يورد إلى

тlекхийда {t'ekxeeda} تمتدّ (يده) أو يمتدّ (جسمه) إلى أو على (بشكل متكرر)

тlекхийдо {t'ekxeedo} يمُدّ (يده ، جسمه) إلى أو على (بشكل متكرر)

шен куьйгаш тlекхийдо يمُدّ يديه إلى

тlекховда {t'ekxawda} تمتدّ (يده) أو يمتدّ (جسمه) إلى أو على

тlекховдо {t'ekxawdo} يمُدّ (يده ، جسمه) إلى أو على

тlекхолла {t'ekxolla} يطرح على (نفسه)

палто шена тlекхолла يطرح المعطف على نفسه

тlекхосса {t'ekxossa} يرمي على ، يلقي على

тlекхоссадала {t'ekxossadala} 1- ينقضّ عليه 2- يستطيع أن يرمي أو يلقي على

цициг тlекхоссаделира дехкана انقض القط على الفأر

тlекхуьу {t'ekxueu} ناشئ

тlекхуьу тlаьхье (чкъор) الجيل الناشئ

тlекъовла {t'eqawla} يُغلق على

тlекъовладала {t'eqawladala} 1- ينغلق على 2- يستطيع أن يغلق على

нel тlе а къевлаъелла чохь висира со حبست في الداخل بعد أن انغلق الباب علي

тlекlел {t'ek'el} على بعض ، بعضه فوق بعض

тlекlел дина цlеношш بيت مبني من طوابق

тlекlел дина ялх бер ду церан عندهم ستة أطفال متتالين

тlекlелдаккха {t'ek'el dakkxa} يقلب (فعل للمفرد)

тlекlелдала {t'ek'el dala} ينقلب (فعل للمفرد)

дуьне тlекlелдалахь а حتى لو انقلبت الدنيا

кема тlекlелдаьлла انقلبت السفينة

* со гича, тlекlелваьлла хьаьвзира и عندما رآني انقلب كيانه فرحاً

тlекlелтоха {t'ek'el toxa} يقلبه بطناً لظهر ، يقلبه رأساً على عقب

тlелата {t'elata} 1- يهجم على ، يغير على 2- يلتصق على ، يلصق على

эскар мостагlна тlелетира هجم الجيش على العدو

тlелатар (ду) {t'elatar} (оьр. атака) هجوم ، غارة (مصدر)

тlелатар юхатоха يصد الهجوم

цlеххьашха тlелатар هجوم مفاجئ

тlелатар дан يهجم على ، يشن هجوماً على ، يغير على

тlелато {t'elato} 1- يثمر 2- يلصق على ، يلحم على

дитто комарш тlелатийна أثمرت الشجرة توتاً

кехат пена тlе лато ألصق الورق على الجدار

чайникна тlам тlелато يلحم مقبض الإبريق

тlелаца {t'elaca} يلتزم ب ، يتعهّد ب ، يتكفّل ب ، يتولى ، يأخذ على عاتقه

хlара гlуллакх тlелаца хала дац ليس من الصعب الالتزام بهذا العمل أو الأمر

шена тlелаца يأخذ على عاتقه

тlелацам (бу) -аш бу {t'elacam}[-ан, -на, -о] (оьр. обязательство) تعهّد ، التزام

тIелацар (ду) {t'elacar} التزام ب ، تعهّد ب ، كفالة (مصدر)

тlелацамхо (ву) {t'elacamxo}[чун, -чунна, -чо] متعهّد

тlелг (бу) -аш ду {t'elg}[-ан, -ана, -о] (пlелг) إصبع

тlелхиг (ю) -аш ю {t'elxig}[-ан, -на, -о] ثياب رثّة ، شيء بالٍ

тlелхиг дала يبلى ، يخرق

тlелхигаш أسمال ، أهدام بالية

тlелхигаш клелара а волу къонах (مثل) حتى من بين الأسمال يخرج رجل شجاع

тlемадала {t'ema dala} يطير (فعل للمفرد)

тlемадаккха {t'ema dakkxa} يطيّر (فعل للمفرد)

тlемала {t'emala} يشرب على

молханна тlе хи мала! اشرب الماء على الدواء

тlемало (ву,ю) {t'emalo}[-чун, -чунна, -чо] محارب ، مقاتل

тlеман {t'eman} حربيّ

тlеман майда ساحة الحرب ، ساحة القتال ، ساحة الوغى

тlеман гlирс (القتال) عدة الحرب

тlеман говзаллаш فنون الحرب

тIеман кема سفينة حربية

тIеман йийсар أسير الحرب

тIеман хьаькам قائد عسكري ، قائد ميداني

тIемаш (бу) {t'emash}[тIемийн, -на, -а, -ка] معارك ، حروب جمع لكلمة тIом

тIемаш дукха лаьттира استمرت الحروب طويلاً

тIемаш (ду) {t'emash}[тIемийн, -на, -а, -ка] أجنحة جمع لكلمة тIам 1

тIемашдолу {t'emashdolu} مجنّح ، ذو أجنحة

тIаьнаш (ду) {t'a'nash} جمع لكلمة тIа

тIенисдала {t'enisdala} يصادف

новкъахь цунна тIенисвелира со صادفته في الطريق

тIеоза {t'eoza} يسحب إلى أو على . يجذُب . يستميل إلى

гIант корана тIеоза يسحب الكرسي إلى الشباك

кореуллург тIеоза يسحب الستارة على الشباك

мисарболато эчиг тIеузу المغناطيس يجذب الحديد

тIеозар (ду) {t'eozar} سحب إلى أو على . جذب . استمالة (مصدر)

тIеозаран цIерметдош (ду) {t'eozaran c'ermetdosh} ضمير التملك (نحو)

тIепаза даккха {t'epaza dakkxa} يعدمه نهائياً (فعل للجمع)

тIепаза дала {t'epaza dala} ينعدم نهائياً ، يختفي نهائياً (فعل للمفرد)

тIепаза дан {t'epaza dan} يضيع نهائياً

тIепаза вайна иза ضاع نهائياً

тIера 1 {t'era} 1- علويّ 2- لاحق 3- ألوف ، أنيس ، اجتماعي 4- ميال ل

тIера (лакхара) гIат الطابق العلوي

тIера де اليوم اللاحق

тIера стаг ву иза هو شخص اجتماعي

тIера 2 {t'era} عن ، من على ، الذي على

тхов тIера охьакхийтира иза وقع عن السطح

истолан тIера стака дIабаккха أزل الكأس من على الطاولة

шена тIера хIуманаш дIаяха ينزع ملابسه

истол тIера шаршу ملاءة الطاولة

тептар тIера схьаяздан ينقل (ينسخ) من الدفتر

веллачунна тIера дола дира оха قمنا بالدعاء للميت

ахча суна тIера дIаделира цо هو دفع النقود(الحساب) عني

тIерадаккха {t'eradakkxa} 1- يحذف ، يطرح ، يخصُم ، يحسم 2- ينزع عن ، يُخرِج عن ، يأخذ من على ، ينقل عن (فعل للمفرد)

пхеанна тIера кхоъ даккха! اطرح ثلاثة من خمسة

веллачунна тIера сагIа даьккхира ас أخرجت صدقة عن الميت

тIерадаккхар 1- طرح (رياضيات) ، حذف 2- نزع عن ، أخذ عن ، نقل عن (مصدر)

тIерадала {t'eradala} 1- يخرُج عن ، يحيد عن ، يعدل عن ، يتراجع عن ، يتولى عن ، ينصرف عن ، يُطرح عن ، يُنزع عن (فعل للمفرد)

ша бохучунна тlера ца велира иза أصر على رأيه

ша бохучунна тlера ца волу иза لا يتراجع عن رأيه

тlерадожа {t'eradozha} يسقط عن

къечунна тlера закат даккхар дужу الزكاة تسقط عن الفقير

тlерадоккхург (ду) {t'eradokkxurg} (оьр. вычитаемое, мат.) المطروح (رياضيات)

тlерахила {t'eraxila} يكون ميالاً ل

къамелана тlера вацара иза لم يكن ميالاً الى الكلام

тlергаш 1(ю) {t'ergash} أشرطة جمع لكلمة тlийриг

тlергаш 2 (ю) {t'ergash}[тlергийн, -на, -а, -ка] (вота туху гlожмаш) عصي الطبل

тlергlан {t'erghan} صوفي

тlергlан юргlа لحاف من الصوف

тlергlан кlади قماش صوفي

тlерий (ду) {t'eree} جمع لكلمة كشتبان тlара

тlетан {t'etan} يؤيد ، يوافق (الرأي)

цо бохучунна тlетайра со وافقته الرأي

тlетаса {t'etasa} يطرح على ، يذر على ، يفرُش على ، يشبك على ، يُعلق على

юргlа тlетаса يطرح عليه اللحا

наб тlетесна суна طُرح علي النعاس

тlетатта {t'etatta} 1- يدفع إلى 2- يردّ

истол пена тIетатта! ادفع الطاولة إلى الحائط

нel тIетатта! يردّ الباب

тlетаla {t'etaja} ينكبّ على ، يرتكز على ، يضغط على

балхана тlетаla ينكب على العمل

хаттаршца суна тlетаьlира иза انهال علي بالأسئلة

наб тlетаьlна суна كبس علي النوم

тlетаlо {t'etajo} يضغط على ، يشدّ على

оха боллу ницкъ тlетаlийра ضغطنا بكل قوّة

тlетаьllина {t'eta'jjina} بجدّ ، باجتهاد ، بشدة

тlетаьllина деша يدرس بجد

тlетевжа дош (ду) {t'etewzha dosh} (оьр. примыкающее слово, грам.) كلمة ملاصقة (نحو)

тlетовжа {t'etawzha} يستند على ، يتكئ على . يتكل على ، يعتمد على

суна тlетевжира иза اتّكأ علي

суна тlе а тевжина ма lелахь لا تتكل علي

тlетовжар (ду) {t'etawzhar} 1- ملاصقة (نحو) 2- استناد على ، توكل على ، اعتماد على (مصدر)

тlетовжо {t'etawzho} يسنُد على

лами пенна тlетовжо يسند السلم إلى الجدار

тlетоха {t'etoxa} 1- يضيف إلى ، يزيد على ، يُلحق ب 2- يهدم 3- ينشُر (مقالة في صحيفة) 4- يزيد ، يرفع (راتب مثلاً) 5- يجمع (رياضيات) 6- يضرب على 7- يصفق (الباب مثلاً)

тlаьххара дош тlетуьйхира цо أضاف كلمة أخيرة

ахь аьллачунна тle, хlумма а тlетоха лаий хьуна? ؟ هل تريد إضافة شيء على ما قلته

алапа тlетоха يزيد الراتب

ахча тlетоха يزيد المبلغ

неI тlетоха يصفق الباب

газетана тlетоха ينشر في الصحيفة

ен негlар тlетоха يضع الغطاء على القدر

шиъ пхеанна тlетоха! اجمع اثنين إلى خمسة

тlетуху кхетам дош جملة تابعة

тlетохадала {t'etoxadala} فعل احتمالي مأخوذ من فعل тlетоха

тlетохар (ду) {t'etoxar} إضافة ، زيادة ، إلحاق . نشر . جمع . ضرب على . صفق (مصدر)

тlетохийта {t'etoxeeta} فعل حثي مأخوذ من فعل тlетоха

тlеттla {t'ett'a} بتتابع ، على التوالي

тlеттla бlе агlо йийширa ас قرأت مائة صفحة بتتابع

тlеттla оза {t'ett'a oza} يسحب على بعض

тlеттlатala {t'ett'ataja} يتراصّ ، يتلاصق

тlеттlатalo {t'ett'atajo} يرُصّ ، يضمّ

магlарш тlеттlатalo يرصّ الصفوف

тlех {t'ex} للغاية ، جداً ، مفرط ، متجاوز الحدّ

тlех лекха гlишло بناية مفرطة الارتفاع

тlех хасто يفرط في المدح

тlехаа {t'exaa} يجلس على ، يقعد على (فعل للمفرد)

ворданна тlехиира со جلست على العربة

тlехуу говр حصان للركوب

тlехао {t'exao} يُجلِس على (فعل للمفرد)

бер гlантана тlехао أجلس الطفل على الكرسي

тlехао цамгар مرض السيفلس

тlехарца {t'exarca} ينهار على ، يقع على

цlенош тlехаьрцина انهار البيت

тlехдаккха {t'exdakkxa} يجاوز ب ، يتعدّى . يجعله يتمادى أو يتجاوز حدّه . يبالغ في (فعل للمفرد)

бер тlех ма даккха! لا تجعل الطفل يتمادى

тlехдаьккхина дийца يتكلم بشكل مبالغ فيه

тlехдала {t'exdala} 1- يتجاوز ، يمُر ب 2- يتعدّى . يتمادى (فعل للمفرد)

говрахь суна тlехвелира иза تجاوزني على حصانه

суна уллехула тlехволуш салам делира цо أدّى التحية أثناء مروره بجانبي

тlех ма вала! لا تتمادى

тlехдалар (ду) {t'exdalar} تجاوُز ، مُرور ب . تعدّ ، تمادٍ (مصدر)

тlехдаларан дарж (نحو) أفعل التفضيل

тlехдан {t'exdan} يفيض ، يطفح ، يفور

шура тlехъеана فار الحليب

тlехдаха {t'exdaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل тlехдаккха

тlехдетта {t'exdetta} يُعيّر ، يمُنّ (بشكل متكرر)

тlехдика {t'exdika} ممتاز ، متفوّق ، مفرط الجودة أو الطيبة ، بامتياز ، بتفوّق

пхиъ, тlехдика ду علامة خمسة هي ممتاز (أعلى علامة)

тlехдика дешархо طالب ممتاز (متفوّق)

тlехдика деша يدرس بشكل ممتاز

тlехдикалла (ю) {t'exdikalla} تفوّق ، امتياز ، إفراط في الجودة أو الطيبة

тlехдовла {t'exdawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل тlехдала

тlехила {t'exila} يقترب من ، يدنو من

тхуна тlехилира уьш اقتربوا منا

тlехило {t'exilo} يُقرّب إلى ، يدني إلى ، يزيح إلى

гlант истолана тlехило يدني الكرسي من الطاولة

тlеховша {t'exawsha} فعل للجمع مأخوذ من فعل тlехаа

тlехотта {t'exotta} يربط على ، يوصل على ، يُثبّت على ،ريُكّب على

тlехтила {t'extila} 1- يفوت ، يتعدّى ، يتجاوز (للوقت) 2- يمُر ب ، لا يصيب الهدف

тlехтилийта {t'extileeta} 1- يُفوّت 2- يجعله يتعدّى ، يخطئ الهدف

хlара де вай тlехтилийтахь إذا فوتنا هذا اليوم

тlехтохa {t'extoxa} يُعيّر ، يمُنّ

ша суна делла ахча тlехтуьйхира цо منّ علي المال الذي أعطاني إياه

тlехтохам (бу) {t'extoxam} معايرة ، منّة

тlехтохар (ду) {t'extoxar} معايرة ، منّ (مصدر)

тlехула 1 {t'exula} من فوق ، من على . بسبب ، من جراء

тlай (тlе) тlехула من فوق الجسر

тlехула юху коч ثوب خارجي

стенна тlехула доладелира дов? بسبب ماذا بدأ الشجار ؟

хьуна тlехула делира церан дов تشاجروا بسببك

тlехула тlе علاوة على ذلك

тlехула гергарло قرابة أو علاقة سطحية

тlехула ойла ян يفكّر تفكير سطحي

цхьаннах а ца вешаш, нахана тlехула хьоьжура и ينظر إلى الناس من فوق ولا يعجبه أحد

тlехула 2 {t'exula} بادئة تسبق كثير من الأفعال لإعطائها معنى (من فوق ، من على)

тlехуладала {t'exula dala} 1- يمر من فوق 2- يحصل بسبب (فعل للمفرد)

керт тlехула вала يمر من فوق السياج

тlехуладовла {t'exula dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل тlехуладала

тlехуладуха {t'exula duxa} يلبس فوق . يلبس فوق

тlехулара {t'exulara} خارجي ، سطحي ، علويّ

тlехулара куц مظهر خارجي

тlехулара чкъор القشرة السطحية

тlехулара коч ثوب خارجي

тlехулара тlулг дlабаккха! أزل الحجر العلوي

тlехулатаса {t'exula tasa} (يفرش ، يلقي ، يطرح) من فوق

юргlа шаршунна тlехулатаса! افرش اللحاف من فوق الملاءة

тlехулаэккха {t'exula ekkха} يقفز من فوق ، يثب من فوق (فعل للمفرد)

говра керта тlехулаиккхира قفز الحصان من فوق السياج

тlехуле (ю) -наш ю {t'exule}[-нан, -нна, -но] سطح (سطوح) ، وجه ، ظاهر

лаьттан тlехуле سطح الأرض

тlехэккха {t'ex ekkха} (يمر ، يتعدّى ، يجتاز) بسرعة . يمر بسرعة (للوقت)

машен тlехиккхира مرت سيارة بسرعة

къоналла тlехиккхира مر الشباب بسرعة

тlехъэха {t'ex exa} يفيض ، يطفح ، يفور

чермин чуьра хи тlехъоьхуш ду الماء يفيض من البرميل

шура тlех ма эхийталахь! لا تدع الحليب يفور

тlехъэха

тlехь {t'exh} فوق ، على

жайна истол тlехь ду الكتاب على الطاولة

суна тlехь лаца хlумма а дац церан ليس لهم أي ممسك علي

цунна тlехь декхар ду сан لي دين عليه

парl хьуна тlехь ю الدور عليك

хloранна а тlехь ду ламаз дар الصلاة مفروضة على كل واحد

валар массарна а тlехь ду الموت حق على الجميع

* тlехь да воцуш بلا راعٍ

тlехьа {t'exha} وراء ، خلف . بادئة تأتي مع بعض الأفعال لإعطائها معنى (إلى الخلف)

хьайн куьйгаш букъа тlехьа даххa! ضع يديك وراء ظهرك

тlехьада {t'exhada} يهرع إلى (فعل للمفرد)

тlехьадаккха {t'exha dakkха} ينقل أو يُرجِع إلى الخلف (فعل للمفرد)

тlехьадала {t'exha dala} ينتقل أو يرجع إلى الخلف (فعل للمفرد)

тlехьадаха {t'exha daxa} тlехьадаккха فعل للجمع مأخوذ من فعل

тlехьадовла {t'exha dawla} тlехьадала فعل للجمع مأخوذ من فعل

тlехьажа {t'exhazha} 1- ينظر إلى أو على 2- يشرف على ، يراقب (فعل للمفرد)

тlехьажар (ду) {t'exhazhar} النّظر إلى أو على . إشراف على ، مراقبة (مصدر)

тlехьажо {t'exhazho} 1- يصوّب على ، يسدّد على 2- يوجّه إلى ، يرسل إلى (فعل للمفرد)

топ тlехьажо يصوب البندقية على

цомгушниг лоьрана тlехьажо يوجّه المريض إلى الطبيب

тlехьакха {t'exhakxa} يدهن على ، يمسح على ، يطلي على

тlехьара 1{t'exhara} من وراء ، من الخلف

лаьмнашна тlехьара гучубелира малх ظهرت الشمس من وراء الجبال

тlехьара 2 {t'exhara} خلفيّ

тlехьара чкъургаш العجلات الخلفية

тlехьарча {t'exharcha} يلتف على

тlехьарчо {t'exharcho} يلف على

тlехьахь {t'exhaxh} في الخلف ، وراء

тlехье (ю) -наш ю {t'exhe}[-нан, -нна, -но] مؤخّرة (لعربة أو غيره مثلاً) ، خلفية

тlехьийза {t'exheeza} يحوم حول أو على

йоlана тlехьийза يحوم حول الفتاة بقصد استمالتها

тlехьийзо {t'exheezo} 1- تستميل قلبه ، تجعله يحوم حولها 2- يلف على (بشكل متكرر)

тlехьовзо {t'exhawzo} يلولب أو يلف على

тlехьожург {t'exhozhurg} مشرف ، مراقب

тlехlотта {t'ehotta} 1- يقف على 2- يحل به ، يقع به ، يحصل له ، يحين

цхьана кога тlехlотта يقف على رجل واحدة

цунна тlехlоьттинарг доккха хlума ду ما حل به شيء كبير

дlаваха хан тlехlоьтти حان وقت الرحيل

тlобоккхург

тlехlума юха {t'ehuma yuxa} يلبس ، يرتدي . يُلبِس

тlечийха {t'echeexa} يزجر ، ينهر (بشكل متكرر)

хьо суна тlе хlунда чуьйху? لماذا تزجرني ؟

тlечовха {t'echawxa} يزجر ، ينهر

тlечlагlа {t'ech'agha} يوصد ، يطبق

нel тlечlагlа! أوصد الباب

тlечlагlдан {t'ech'aghdan} يوثّق ، يثبت ، يعزّز

айхьа дуьйцург бакъ делахь, тlечlагlдан деза ахь إذا كان ما تقوله صحيحا يجب أن توثقه

тlеш 1(ду) {t'esh} тlай جمع لكلمة جسور

тlеэха {t'eexa} يُقبِل على ، يتردد على ، يسيل على

тlеэца {t'e eca} 1- يستقبل 2- يتقبّل 3- يعتنق (نظرية أو ديانة مثلاً) 4- يقتبس 5- يأوي ، يُلجئ

тlилдиг

хьаша тlеэца يستقبل الضيف

лоьро тlеийцира цомгушниг استقبل الطبيب المريض

тlеоьцу сахьташ ساعات الاستقبال

аса бохург тIе ца ийцира цо لم يتقبل ما قلته

бусулба дин тlеийцира цо اعتنق الدين الإسلامي

lаьрбийн маттара тlеэцна дешнаш كلمات مقتبسة من اللغة العربية

тlеюху хlуманаш (ю) {t'eyuxu humanash} ملابس

тlеяздан {t'eyazdan} يكتب على ، يسجّل على

тlелана {t'ejana} ينسكب على

тlелано {t'ejano} يسكب على

тlелотта {t'ejotta} يخِز ، يشُكّ ، يلمس

тlелоттадала {t'ejottadala} يصطدم ب ، يصادف ، يلامس

тlилд

кlелонна тlелоттавала يصطدم بكمين

тlийриг (ю) тlергаш ю {t'eerig}[тlерган, тlергана, тlерго, тlерге] شريط ، رباط

тlилд (ю) -аш ю {t'ild}[-ан, -ана, -о] (нlаьнин коьртан тlилдиг) عرف الدّيك

тlилдиг (ю) -аш ю {t'ildig} (лерган дума) 1- عرف (عند بعض الطيور) 2- شحمة أو حلمة الأذن

[-ан, -на, -о] (оьр. язычок – анат.) (تشريح) (لهاة الحلق) 3– اللهاة

нlаьнин тlилдиг (тlилд) عرف الديك

тlингар (ю) -ш ю {t'ingar}[-ан, -на, -о] (йоккха гай) بطن كبير ، كرش (للاستهزاء)

тlо (бу) {t'o}[-н, -на, -но] 1–حجارة دائرية لرصف الطريق 2– حصى ، حصباء

(1- некъа тlе буьллуш болу горга тlулг 2- кегий дакъош дина тlулг)

тlон некъ طريق محصّب

тlо (бу) тlайш бу {t'о}[тlайн, тlайна, тlайно, тlайга] قشطة

тlобоккхург (ю) {t'o bokkxurg} آلة لاستخراج القشطة

тlод 1(бу) -ий ду {t'od}[-ан, -ана, -о] (оьр. овод) (гора ю) نُعرة ، ذبابة الخيل

тlод 2 (ду) -аш ду {t'od}[-ан, -ана, -о] (оьр. лапа животных) البراثن : من السباع والطير

тlом (бу) тlемаш бу {t'om}[тlеман, тlамана, тlамо] حرب ، معركة

тlом баьлла اندلعت الحرب

тlом бан يحارب

тlом дукха лаьттира استمرت الحرب طويلاً

тlом латто يديم الحرب

тlом хьебан يعلن الحرب

тlом сацо يوقف الحرب

тlом иккхина я баьлла اندلعت الحرب

тlаме ваха يذهب إلى الحرب

тlамехь велира иза مات في الحرب

тlамера веана иза قدم من الحرب

тlамца толам баккха يحرز النصر عن طريق الحرب

* тIом тIамо юхатуху لا يفلّ الحديد إلا الحديد

тlод

тlорказ

тlома кlел лаца {t'oma k'el laca} يحتضن ، يأخذه تحت جناحه أو تحت رعايته

тlома кlел хила {t'oma k'el xila} يكون تحت حماية ، يكون تحت رعاية

тlон (ю) тlонаш ю {t'on}[-ан, -на, -о] طوق الصّدر (أحد أجزاء طقم الفرس يحيط بالصّدر)

(нуьйран гlирсан цхьа дакъа ду)

тlонан корта قطعة معدنية تكون في طوق الصدر لربط حزام السرج وللزينة

тlордбlаьрг {t'ordbja'rg} (оьр. оправа в кольце,оружии и т.д.) ركوبة الحجر الكريم أو الجوهرة

тlорказ (ду) -аш ду {t'orkaz}[-ан, -на, -о] صندوق لحفظ الملابس أو الأشياء القيمة

тlоьлгаш (ю) {t'oelgash} тlуьйлиг جمع لكلمة خرق بالية ، أسمال

тlоьрмиг (бу) -аш ду {t'oermig}[-ан, -на, -о] كيس

тlуз (бу) тlаззаш ду {t'uz} آس (في ورق الشدّة)

тlукани (ю) тlуканеш ю {t'ukani} (оьр. тыква) يقطين (نبات)

тlулг (бу) -аш ду {t'ulg}[-ан, -ана, -о] حجر

тlуз

мехала тlулгаш أحجار كريمة

тlулг боккху меттиг (оьр. каменоломия) محجر (محاجر)

вовшашна тlулгаш кхийса يتراشقون بالحجارة

тlулг билла يبلط أو يرصف بالحجارة

тIулг ботта (أثناء البناء يرصّ الحجارة

тIулг буттуш пен бан يبني جداراً بالحجارة

тIулгах дина цIеношI بيت مبني من الحجر

жаннашкара тIулгаш حصى الكلى

чайник чохь тIулг лацабелла تكلس إبريق الشاي

* тIулг тIулг тIехь ца бита (يدمر كل شيء لا يترك حجراً على حجر

тIулг-lад 2 (ду) -lедаш ду {t'ulg-jad} (оьр. рогатка для метания камней) منجنيق (سلاح قديم)

тIулг-lад дула يوتّر المنجنيق استعداداً للرمي

тIулг-lад кхосса يرمي بالمنجنيق

тIулган {t'ulgan} حجريّ

тIулган пен جدار صخري

тIулган кIора فحم حجري

тIулган мур العصر الحجري

тIулган цIеношI بيت مبني من الحجر

тIулгботтархо (ву) {t'ulg bottarxo}(оьр. каменщик) بنّاء حجر тIулг-lад

тIулг хила {t'ulg xila} يتحجّر

тIулгйоза (ду) {t'ulgyoza} (оьр. петроглифы) الكتابة المسمارية ، الكتابة الهيروغليفية

тIум (ю) тIамарш ю {t'um}[тIамаран, тIамарна, тIамарo] لبّ ، نواة

баларин тIум لب الجوز

букъан тIум النخاع (الحبل)الشوكي

даьIахкан тIум نخاع العظم

тIуналла (ю) {t'unalla} (тIадо 2 , тIуно) رطوبه ، نداوة

тIундала {t'undala} يترطّب

тхов тIунбелла ترطب السقف тIус

тIундан {t'undan} يرطّب

тIуно (ю) {t'uno}[-нан, -нна, -но] (тIуналла , тIадо 2) رطوبة ، نداوة

тIурнене (ю) {t'urnene} (оьр. космос) فضاء

тIурнене ваха يذهب إلى الفضاء

тIуртIуз вала (вехна) {t'urt'uz wala (wexna} يشرب حتى الثمالة

цхьаверг вехна тIуртIуз волу البعض يشرب حتى الثمالة

тIус (бу) тIассаш ду {t'us}[тIуьсан, тIуьсана, тIуьсo,] سدادة ، فلينة

тIус болла يسد بسدادة

тIус дIабаккха ينزع السدادة

тIусбоккхург (ю) {t'us bokkxurg} أداة لنزع الفلين أو السدادة тIусбоккхург

тIуьйлиг (ю) тIоьлгаш ю{t'ielig}(тиша бедар, тIелхиг) خرقة بالية ، ثياب رثّة ، سَمَل (أسمال)

тIуьллиг (ю) -аш ю {t'uellig} 1- كلام باطل 2- الذي يتكلم بالباطل

(1- харц хабар: 2- харц хабар дуьйцу стаг)

тIуьлтиг вала {t'ueltig wala} (вехна тIуртIуз вала) يشرب حتى الثمالة

тIуьна {t'uena} رطب ، ندي

тIуьна чоь حجرة رطبة

тIуьна хIаваъ هواء رطب

тIуьрлиг (бу) {t'uerlig} (тIуьллиг) أكاذيب

тIуьрлиг ботта يسرد الأكاذيب

тIуьск (ю)-аш ю {t'uesk}[-ан,-ана,-о,-е] (оьр. затылочная кость) العظم القذالي (عظم مؤخّر الرأس)

тIуьхк (ю) -аш ю {t'uexk} (хилаза стом , аьрга стом) ثمرة غير ناضجة

тIурнене

У (U)

Урам (Uram)

у (ду) аннаш я уй ду {u} [уьнан, уьнна, уьно, уьне]

1- لوح خشب ، لوحة ، السبورة ، لوح مفرمة 2- أداة خشبية لوضع العجين عليه لإدخاله في الفرن

цIаьнкъа аннаш тоха يدق ألواح الخشب على الأرضية

шахматни у لوحة الشطرنج

у тIе яздан يكتب على السبورة

сийлахь у (оьр. доска почёта) لوحة الشرف

уьнтIепхьидан у درع السلحفاة

* уьнан шарахьлера (дукха шира) قديم جداً

убар (ду) -ш ду {ubar}[-ан, -на, -о] (оьр. вампир) مصّاص الدماء ، خفّاش كبير (في الأساطير)

* убар санна وحيداً بوضع يرثى له

уггар {uggar} أكثر ، الأكثر

уггар гергарниг الأكثر قرابة ، الأقرب

уггар воккханиг الأكبر

уггар диканиг الأفضل ، الأحسن

уггар дика машен أفضل سيارة

уггар вониг الأسوأ

у

уггар коьртаниг الأهم ، رأس الأمر

уггар чIогIа герз أقوى سلاح

уггар чIогIаниг الأقوى ، الأشد قوة

уггар хьалха قبل كل شيء

уггар тIаьхьа بعد كل شيء ، آخر شيء

суна уггар новкъадеанарг أكثر شيء ضايقني

уггар хазчу стагана, цуьна-м ворта еха яра, аьлла أجمل شخص

عابوا رقبته الطويلة (مثل) . لا يسلم الإنسان من كلام الناس (المعنى العام)

угIа {ugha}[угIу, уьгIира, уьгIна] يعوي

борз угIу يعوي الذئب

угlар (ду) {ughar} عواء (مصدر)

берзан угlар عواء الذئب

удобр<u>е</u>ни* (ю) {udobr<u>е</u>ni}[-н, -на, -н<u>о</u>, -га] (кхелли) سماد

удобрени таса يسمّد

<u>у</u>за (ю) -наш ю {<u>у</u>za}[-нан, -нна, -н<u>о</u>] (кlалдмарзаш) لبأ : أول إدرار الحليب بعد الولادة

(нанас бер а, атто эса а динчул тlаьхьа некхах схьайолу буьйда шура)

узам (бу) -аш бу {uzam}[-ан, -на, -<u>о</u>] دندنة ، ترنيمة (بشكل خافت)

узам бан يدندن

узамаш ма бехьа суна لا تدندن لي

узар (ду) -ш ду {uzar}[-ан, -на, -<u>о</u>] أنين ، أنّة ، تأوّه

узарш дан يئن ، يتأوّه

цомгушчо узарш до يئن المريض

уй (ду) {ui} ألواح خشب ، لوحات جمع لكلمة у

укkал (ю) -ш ю {ukkal} مؤخّر العنق ، قفا العنق (في اللغة الدارجة أو العامية الشيشانية)

[-ан, -на, -<u>о</u>] (оьр. загривок у человека)

укkал talo يومئ برقبته

ула {ula} (тахана , кхана , лама , ула) بعد بعد غد

улл<u>е</u> {ull<u>е</u>}(юххе , улл<u>о</u>) 1- بجانب ، بقرب 2- تسبق كثير من الأفعال لإعطائها معنى بجانب

суна улле (юххе) بجانبي ، بالقرب مني

ул-улле ховша (ховжа)! اجلسوا جنباً إلى جنب

суна уллехула тlехвелира иза مر من جانبي

улл<u>е</u>ра {ull<u>е</u>ra} جانب ، الذي بجانب ، قريب ، القريب من

улл<u>е</u>дакkха {ull<u>е</u> dakkha} يجعله إلى جانبه أثناء المسير أو الحركة (فعل للمفرد)

дас шен кlант шена уллеваькkхира اصطحب الأب ابنه

улл<u>е</u>д<u>а</u>ла {ull<u>е</u> d<u>а</u>la} يرافق أثناء المسير أو الحركة (فعل للمفرد)

жlаьла суна улледелира رافقني الكلب أثناء سيري

улл<u>е</u>хула {ull<u>е</u>xula} (юххехула) بمحاذاة

улл<u>е</u>хь {ull<u>е</u>xh} (юххехь) بجانب ، بقرب ، بالقرب من

суна уллехь хиъна вара иза كان جالساً بجانبي

улл<u>е</u>хlотта {ull<u>е</u> hotta} يقف بجانب أو بقرب

суна уллехlотта! قف إلى جانبي

улх

улл<u>о</u> {ull<u>о</u>} (улл<u>е</u>)

улх (ю) алхаш ю {ulx}[-ан, -ана, -<u>о</u>] 1- حزمة صوف ممشطة ومجهّزة للغزل 2- قطعة قماش تخيط على الثياب أو نحوه 3- خلية النحل ذات الشكل السُداسي

(1-эханг дан кечъйина тlерглан курс; 2- бедарна тlехуттуш долу кlадинан кхаасонан дакъа - хатт 2 / оьр. сборка, клин; 3- накхар чохь хуьлу балозан киртикаш) (оьр. соты)

алхашкахь моз قرص العسل

улхоз (ду) -аш ду {ulxoz} مسك الكعاب بشكل خاطف والاستيلاء عليهم (في لعبة الكعاب)

(шен дола дохуш, цIаьххьашха гIулгашна катохар)

улхоз дай сан! العبارة التي تقال عند مسك الكعاب والاستيلاء عليهم

ун (ду) уьнаш ду {un}[уьнан, уьнна, уьно] وباء

ун дала يحل الوباء

ун даржа ينتشر الوباء

ун даржо ينشر الوباء

уьнах цIена ву иза هو خال من الأمراض

уьнах цIена хиларан документ شهادة خلو من الأمراض

унхо (ву,ю) {unxo}[-чун, -чунна, -чо] مصاب بمرض معد урамалг

уппадаккха {uppa dakkxa} (чIогIа етта , гIибадаккха) يضرب ضرباً مبرّحاً (فعل للمفرد)

упха (ду) -наш ду {upxa}[-нан,-нна,-но] لوح من الخشب أو قطعة من الحجر يغطى به اللحد

(коша чохь веллачун дегIаца нисдеш хIоттош долу у я тIулган экъа ду)

урам (бу) -аш ду {uram}[-ан, -на, -о] شارع

коьрта урам شارع رئيسي

урамалг (бу) -аш ду {uramalg} (оьр. улочка) زقاق (تصغير لكلمة урам)

ур-атталла {ur-attalla} على الأقل

ургI (ду) {urgh} (дайн охана) حراثة خفيفة أو سطحية

ургI дан يقوم بحراثة الأرض بشكل سطحي

ургIал (ю) -ш ю {urghal} (дегIана лекха стаг) رجل طويل القامة

урд (ду) ардаш ду {urd}[уьрдан, уьрдана, уьрдо] (лаьттан дакъа) قطعة أرض

урдо (ду) -наш ду {urdo}[-нан, -нна, -но] المهر المؤجّل (ما يدفع عند الطلاق)

(маре яхначу зудчунна юьтучуу хенахь майрачуьнгара догIуш долу ахча)

урок* (ю) -аш ю{urok} درس ، حصة (مدرسية)

урокаш lамо يحضّر (يذاكر) دروسه

урс (ду) арсаш ду {urs}[уьрсан, уьрсана, уьрсо] سكين

урс ирдан يشحذ السكين

урс тоха يطعن بالسكين

урс хьакха يذبح

маж йошу урс موسى الحلاقة урх

урх (ю) архаш ю {urx} رسن الحصان ، العنان : سير اللجام الذي تمسك به الدابة وهو طاقان مستويان

[-ан, -ана, -о] (оьр. вожжа, повод)

архаш лаца يقبض على الرسن

архаш дIахеца يرخي أو يطلق العنان

архаш юхаоза يسحب أو يشد العنان

* тIе урх йиллина малар мала يطلق العنان لنفسه بتناول المشروب

урхалла (ду) {urxalla} (оьр. управление) تسيير ، توجيه ، إدارة ، حكم

урхалла дан يسيّر ، يوجّه ، يدير ، يحكم ، يسوس

махкана урхалла дан يحكم البلد

урхаллин мукъ шен караэца يتسلم زمام الحكم

урхалла ден парти الحزب الحاكم

урхаллин аппарат جهاز إداري

урхалла (ю) -ш ю {urxalla} (оьр. учреждение) دائرة ، مديرية ، مصلحة ، مؤسسة

урхаллахо (ву,ю) {urxallaxо}[-чун, -чунна, -чо] مدير ، رئيس

урхалча (ву,ю) -ш бу {urxalcha} (баьчча) قائد ، زعيم

[урхалчин, урхалчина, урхалчо] (оьр. вожак)

урханча (ву,ю) -ш бу {urxancha}[урханчин, урханчо] (урхалча)

урчакх (ю) -аш ю {urchakx}[-ан, -на, -о] (оьр. веретено) مغزل

урчакхан гlад محور المغزل

урчакх хьовзо يبرم المغزل

урчакх

утаркх (ду) -аш ду {utarkx}[-ан, -ана, -о] ضبان : قطعة من اللبّاد أو الجلد توضع داخل الحذاء

(мачин чу кога юьллург, бlегlигах я цlоканах йина йолу)

утарма (ю) -ш ю {utarma} العمود الذي تثبّت عليه البوابة

[утармин, утармина, утармо] (кертан ков тlечlагlден бlогlам)

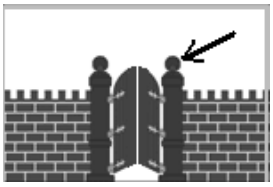
уче (ю) -наш ю {uchе}[-нан, -нна, -но] (сеничоь ю) ممر ، ردهة

уча вала يخرج إلى الممر

учахь في الممر أو الردهة

утаркх

утарма

уче

Уь (Ue)

уьнтlепхьид (Uent'epxhid)

уьгазлакх (ю) {uegazlakx} لوح خشبي في مقدمة صندوق العربة لدعم حمولتها

[-ан, -на, -о] (оьр. козлы, стойки в передней части арбы)

уьзаш {uezash} (уьш) هم ، هن

уьйр (ю) -аш ю {ier}[-ан, -ана, -о] صلة ، ترابط . صحبة ، علاقة ، مؤانسة ، معاشرة ، صداقة

уьйр таса يقيم علاقة أو صلة ، يخالط ، يعاشر ، يصاحب ، يصادق

доттагlаллин уьйраш أواصر الصداقة ، علاقات ودية

цхьанца а уьйр ца тов сан بمعنى : طباعي لا تألف أحداً

уьйр йоцу {ier yocu} غير مترابط ، غير متآلف

уьйр йоцу дийцар قصة غير مترابطة

уьйриг

уьйриг (бу) оьргаш ду {ierig}[-ан, -на, -о] كُبّة ، شلّة (خيوط جمعت على شكل كرة أو اسطوانة)

(оьр. моток) (келап)

тен уьйриг شلة خيوط

уьйриг листа كبّب ، لفّ ، يلف الخيوط ليعمل كبّة

уьйрхо (ву,ю) уьйрхой бу {ierхо}[-чун, -чунна, -чо] صاحب ، قرين ، أنيس ، خليل

стаг вовза лаахь, цуьнан уьйрхошка хьажа إذا أردت أن تعرف شخص ما فانظر إلى أصحابه

уьйтlе (ю) -наш ю {iet'e}[-н, -на, -но, -га] (керт) حوش ، فناء ، ساحة

со уьйтlа велира خرجت إلى الفناء

уьйтlара التي في الحوش ، من الحوش

уьйтlара нехаш длаяха يزيل القمامة من الحوش

уьнан {uenan} خاص بالوباء

* уьнан шарахь дуьйна منذ زمن بعيد ، من أيام عهد كذا

уьнахцlена {uenax c'ena} خال من الأمراض

уьнахцlена бер طفل معافى

уьнахцlена хиларан тешалла (оьр. документ) شهادة خلو من الأمراض

уьнахцlеналла (ю) {uenax c'enalla} خلو من الأمراض

уьнтlепхьид (ю) {uent'epxhid}[-ан, -ана, -о] (оьр. черепаха) سلحفاة

уьнтlепхьидан у درع السلحفاة

уьнтlерахо (ву,ю) -й бу {uent'eraxo}(уй доху зовтехь болх бийриг) عامل في منشرة الأخشاب

уьралла (ю) {ueralla} (ира хилар) حدة ، مضاء

туьран уьралла حدة السيف

уьрсан мукъ (бу) {uersan muq} مقبض السكين

уьсанг (ю) -аш ю {uesang}[-ан, -ана, -о] (жима цlа, оти) غرفة صغيرة

уьстагl (бу) -ий ду {uestagh}[-ан, -на, -о] (оьр. баран) شاة (غنم) (وهو عدة أنواع)

уьстагlан жижиг لحم الشاة

думболу уьстагI خروف بلية

думбоцу уьстагl خروف بدون لية

даца уьстагl (ламанан) خروف من أصل جبلي

уьстагl

Уьстмала (ю) {uestmala} (оьр. Стамбул) مدينة إسطنبول

уьхь-уьхь дан {uexh-uexh dan} أَحّ ، يتنحنح

уьш {uesh}[церан, царна, цара, цаьрга] هم ، هن

уьш кхечу къомара бу هم من شعب أو قومية أخرى

уьш берзалой ю, жlаьлеш дац إنها ذئاب وليست كلاب

уьшал (ю) -ш ю {ueshal}[-ан, -на, -о] (оьр. топь) مستنقع ، بركة من الماء الراكد

уьшал хlотта يحدث مستنقع ، يركد الماء على شكل برك

уьшала вахна يقع في المستنقع

уьшалара схьаваккха يخرجه من المستنقع

X

Хингалш (Xingalsh)

-х {-х} عن ، بخصوص . لقد ، لكن ، ولكن ، ف ، و . ب

шух лаьцна дуьйцуш бара уьш كانوا يتكلمون عنكم

цу гlуллакхах лаьцна хlун де вай? ماذا نفعل بخصوص ذلك الأمر ؟

аса-х элира хьоьга لقد قلت لك ، ولكن أنا قلت لك

со-х вахара цига فإني ذهبت إلى هناك

цунах хlунда ца теша хьо? иза-х лор ву لماذا لا تصدقه ؟ فإنه طبيب

ког тlулгах тасабелира сан تعثّرت قدمي بالحجر

нохчех ала! قل (باللغة) الشيشانية

lаьрбех بالعربية

ха 1(ду) хенаш ду {ха}[хенан, хенна, хено] (оьр. бёдра) ورك

хенан даьlахк (оьр. таз) (تشريح) الحوض

хенан маьlиг الحرقَفَة : عظم رأس الورك ، المفصل الحرقفي

беран хенан маьlиг чуьраялар (تشوه خلقي) خلع الورك للطفل

хаьн тlе куьйгаш дахка يضع اليدين على الخصر

ха херца (في الفراش) يتقلب

хенах ха тоьхна доьдура и шиъ (الخصر على الخصر) كان الإثنان يمشيان متلاصقين

ха 2 (ду) -ш ду {ха}[хен, -на, -но] خَفَر ، حرَس ، حراسة . وكز أو نقطة حراسة

ха дан يخفر ، يحرس

хе хlотта يقف للحراسة

хе хlотто يُنصبّه للخفارة

ха хlотто يضع (يفرض) حراسة

ха дахийта يبعث دورية

хехь في (نوبة) الحراسة

сийлаллин ха حرس الشرف

хаа 1 {хаа}[хаьа, хиира, хиъна] يعرف ، يعلم ، يدري

хаьий хьуна? هل تعرف ؟

суна хаьара хьо вогlур вуй كنت أعلم بقدومك

суна ма-хаъара حسب علمي

хьуна хууш ма-хиллара كما هو معلوم لديك

со хаъал хилчхьана منذ أن وعيت على نفسي

хууш ду من المعلوم ، من المعروف

суна а ца хууш веана иза حضر بدون علمي

дIахаа ду хьуна ليكن في علمك

цунна хаъалц (تَعرف) حتى يعرف

цунна хиъча хlун ду! وماذا لو عرف

хаа 2 {хаа}[хаьа, хиира, хиъна] يقدر على ، يستطيع ، يجيد ، يعرف

цунна нохчийн маттахь яздан хаьа هو يجيد الكتابة باللغة الشيشانية

лийча хууш вацара иза لم يكن يقدر على السباحة

суна деша хаьа أنا أعرف (أجيد) القراءة

цунна нохчийн мотт дика хаьа هو يتقن اللغة الشيشانية

хаа 3 {хаа}[хаьа, хиира, хиъна] يُخمّن ، يَحزِر

хаалахь и мила ву? ؟ خمّن من هو

хаа 4 {хаа}[хуу, хиира, хиъна] يقعد ، يجلس ،يركب ، يستقل

хиъна lан يبقى جالساً

хаадала {хаadala} يحس ب ، يشعر ب . يلاحظ

лазар хаалой хьуна? ؟ هل تحس بالألم

йовхо хааяла يشعر بالحرارة

хlумма а хааделирий хьуна? ؟ هل شعرت بأي شيء أو هل لاحظت أي شيء

хаалуш بشكل ملحوظ أو محسوس

хаалуш ду من الملاحظ

хаалуш дац (доцу) غير محسوس ، غير ملاحظ

де хаалуш дацделла النهار قصر بشكل ملحوظ

хаам (бу) -аш бу {хаам}[-ан, -на, -о] خبر ، نبأ ، بلاغ . إشارة

тlаьххьара хаамаш آخر الأخبار

хаамашка ладогlа يستمع للأخبار

хаам бан 1 (хабар дала) يخبر ، يبلّغ

хаам бар إخبار ، إبلاغ ، تبليغ

хаам бан 2 يعطي إشارة

хаамхо (ву) {хаамхо}[-чун,-чунна,-чо,-чуьнга] (оьр. осведомитель) مخبر ، مبلّغ

къайлаха хаамхо مخبر سري

хаамча (ву) -ш бу {хаамча} (оьр. вестник) بشير ، مخبِّر

хаар (ду) {хаар} معرفة (مصدر)

нохчийн мотт хаар معرفة اللغة الشيشانية

хаарш (ду) {хаарш} (оьр. информация) معلومات ، معارف

хаарш гулдан يجمع المعلومات

хаба {хаba}[хеба, хебира, хебна] يتجعّد ، يتغضّن ، ينكمش

хабар (ду) {хabar} تَجعُّد ، تَغضُّن ، انكماش (مصدر)

хабар (ду) -ш ду {хabar}[-ан, -на, -о] خبر ، نبأ .كلام ، حديث . إشاعة

харц хабар نبأ كاذب

хабар даржо ينشر الخبر

хабар дийца يتكلم ، يتحدث

хабарш قيل وقال ، شائعات ، أقاويل

хабарча (ву,ю) -ш бу {хabarcha}[хабарчин, хабарчина, хабарчо] كثير الكلام ، ثرثار

хабо {хabo}[хабадо, хабийра, хабийна] جعّد ، غضّن . موَّج ، يزمّ (للقماش)

хабор (ду) -аш ду {хabor} (оьр. складка) ثنية ، طية

хабораш долу коч ثوب له ثنايا

хада {хada}[хеда, хедира, хаьдда] ينقطع

муш хаьдда انقطع الحبل

дешарх хаьдда иза انقطع عن الدراسة

са хада ينقطع النفس

са хаддалц ведира со ركضت حتى انقطع نفسي

хадам (бу) {хadam} (оьр. решимость) حزم

хадам боллуш قطعاً ، قطعياً ، بشكل قاطع أو حازم

хадам боллуш жоп дала يجيب بشكل قاطع

хадар (ду) {хadar} انقطاع (مصدر)

хаддаза {хaddaza} بدون انقطاع ، بدون توقف

хаддош {хaddosh} (хадам боллуш) بحزم ، بشكل قاطع

ас хаддош элира قلت في حزم

хадо {хado}[хададо, хадийра, хадийна] يقطع ، يقص ، يجتاز ، يعبر . يجرح . يبتر

некъ хадо يقطع الطريق ، يعترض سبيل (شخص)

кlади хадо يقص القماش

мах хадо يُقدّر ، يُقيّم ، يُثمّن

уьрсо куьг хадийна цуьнан السكين جرحت يده

хадор (ду) {хador} قطع ، قص ، اجتياز ، عبور . بتر (مصدر)

хаза 1 {хaza} جميل ، وسيم ، حسن . بشكل جميل ، بصورة جميلة

хаза йоl بنت أو فتاة جميلة ، حسناء

ма хаза йоl ю иза ما أجملها من فتاة

хаза халха волу и يرقص بشكل جميل

хаза хьайна деша! أُدرس كما يجب

хаза бертахь le! ابقوا في وئام كما ينبغي

хаза нехан санна كما يجب ، كما ينبغي

хаза нехан санна кlант ву иза هو شاب بكل معنى الكلمة

хlокху иллех , хаз-хазаниг къаьстаде! اختر الأغاني الجميلة من هذه الأغاني

уггара хазаниг ю иза هي أجمل واحدة

хаза 2 {хаza}[хеза, хезира, хезна] يَسمَع ، يُسْمَعْ

хезий хьуна ас бохург? ؟ هل تسمع ما أقول

шозза аьлча, хьерахь а хезна (مثل) إذا أعيد الكلام يسمع حتى ولو قيل في المطحنة

геннахь тоьпаш хезаш яра كان يُسمَعْ دوي البنادق بعيداً

кхузара дика хеза يُسمع من هنا بشكل جيد

цуьнан аз хала хезаш дара كان صوته يسمع بصعوبة

хазалла (ю) {хazalla} جمال ، حسن ، بهاء

хазалла яла йоллу иза هي فائقة الجمال

хазалла сарралц , дикалла валлалц (مثل) الجمال يدوم حتى المساء والطيبة (حسن الخلق) تدوم مدى الحياة

хазанча (ву) -ш бу {хazancha}[хазанчин, хазанчина, хазанчо] خازن ، أمين الخزنة أو الصندوق

хазанча-министер {хazancha minister} (оьр. финансовый министр) وزير المالية

хазар (ду) {хazar}[-ан, -на, -о] سَمَع (مصدر)

хазар дика ду цуьнан سمعه جيد

хазахета {хazaxeta} يفرح ، يبتهج ، يُسَرّ . يُعْجب ب ، يروقه

хlара бос хазахета суна هذا اللون يعجبني

хьо вевзина хазахийти суна سررت بمعرفتك

хазахетар (ду) {хazaxetar} فَرَح ، ابتهاج ، سرور . إعجاب (مصدر)

хазахетар дан يُفرِح ، يُفرّح ، يُبهِج

хазахетарца بكل سرور ، بسرور

хаза а хеташ гlур ву со سأذهب بكل سرور

хазахетийта {хazaxeteeta} يُفرِح ، يُبهِج . يجعله يُعجب ب

хаздала {хazdala} يستحلي ، يغرم ب ، يعجب ب ، يروقه

лома вахар хазаделла цунна أُغرم في الذهاب إلى الجبال

хьуна хазъелла йоl мила ю? ؟ من هي الفتاة التي أُعجبت بها

хаздан {хazdan} يُجَمّل ، يزين ، يجعله يستحلي ، يُحبّب إليه

хазийта {хazeeta }[хозуьйту, хазийтира, хазийтина] يُسمِع

массарна а хозуьйтуш дийца يتكلم على مسمعٍ من الجميع

хазна (ю) -ш ю {хazna}[хазнин, хазнина, хазно] خزنة ، خزينة . كنز ، دفينة . ذخيرة ، ثروة

пачхьалкхан хазна خزينة الدولة ، بيت المال

нохчийн меттан дешнийн хазна كنز كلمات اللغة الشيشانية

хазо {хazo} جميل أو وسيم نوعاً ما . بشكل أو بصورة جميلة نوعاً ما

хаийта {хaeeta}[хоуьйту, хаийтира, хаийтина] يُعلِم ، يُخبِر ، يُطلِع

соьга хаийталахь! أعلمني ، أخبرني

ас хоуьйтур ду хьуна (للتهديد) سأجازيك ، سأريك

хайр (ду) {хair}[-ан, -ана, -о] (пайда, беркат) خير ، منفعة

цунах хайр хир дац لا يرجى منه خير ، لا خير فيه

Дала хайр дийр дац цунах لن يبارك الله فيه

хайре {хaire} (пайде, беркате) خيري ، منفعي

нохчийн хайре юкъаралла الجمعية الخيرية الشيشانية

хал (ду) хелаш ду {xal} (бецан гlад ду . тен цуьрг ду) ساق النبتة . قصاصة خيط

[хелан, хелана, хело, хеле]

хала {xala} صعب ، شاق ، متعب ، عسير ، عصيب . بصعوبة ، من الصعوبة ، بمشقة

хала мотт لغة صعبة

хала болх عمل شاق

хала зама زمن عصيب

хала шо عام عسير

хала киртик ظرف عصيب

цо вуно хала доьшу هو يقرأ بصعوبة بالغة

хала-атта بصعوبة

хьох теша хала ду من الصعوبة تصديقك

хала хила يكون صعباً ، يجد صعوبة

* хала стаг ву иза هو شخص يصعب التعامل معه

хала {xala}[холу, хелира, хаьлла] يَبح صوته ، يفقد صوته

йиш хаьлла сан بحّ صوتي

халарш (ю) {xalarsh} (оьр. шлея) ثَفَر : سير في مؤخّر السرج يشد على عجز الدابة تحت ذنبها

халат* (ю) {xalat} (оба) رداء ، مريول

лоьран оба رداء (مريول) الطبيب

халахета {xalaxeta} يستصعب ، يراه صعباً . يغتم ، يتكدر ، يستاء . يأخذ على خاطره

суна хlара хаттар халахета أنا أستصعب هذا السؤال

хьо ца веана суна халахийтира استأت لأنك لم تحضر

халахетарца للأسف ، بكل أسف ، من المؤسف

халахетар (ду) {xalaxetar} تكدر ، غم ، أسى ، استياء ، امتعاض (مصدر)

халахетар дан يسبب (أسى ، استياء ، كدر ، امتعاض)

халахетийта {xalaxeteeta} يسبب امتعاض ، يسبب أسى ، يكدر

хьайн да-нанна хала ма хетийта! لا تسبب أسى لوالديك

хьайна хала ма хетийта! لا تشعر بالأسى ، لا تستاء ، هون على نفسك

халачу даккха {xalachu dakkxa} يُصعّب ، يجعله صعباً، يُعسّر (فعل للمفرد)

халачу дала {xalachu dala} يصبح صعباً ، يتعسّر (فعل للمفرد)

хlара гlуллакх дукха халачу даьлла صار هذا الأمر صعباً جداً

халбатвола {xalbat wola} (дахаран зовкх дlатаса) يتصوف (يترك حياة النعيم)

халбатхо (ву) {xalbatxo}[-чун, -чунна, -чо] متصوف ، ناسك

халбуц (ю) {xalbuc} (оьр. свербига) نوع من الأعشاب

халкъ (ду) -аш ду {xalq}[-ан, -ана, -о] (къам) شعب

нохчийн халкъ الشعب الشيشاني

халкъан иллеш أغان شعبية

халкъан барта кхолларалла الأدب الشعبي (فلكلور)

халла {xalla} بصعوبة ، بالكاد

халла цхьа ши дош бен ца хаьара цунна بالكاد كان يعرف بضع كلمات

дархо халла хьалагlаьттира قام الجريح بصعوبة

* халла Делан балийца بصعوبة بالغة

хало 1 (ю) -наш ю {xalo}[-нан, -нна, -но] صعوبة ، مشقة ، عسر ، ضائقة

дахаран халонаш مصاعب الحياة

ахчанан хало ضائقة مالية

хало ян يُثقِل ، يُرهِق ، يسبب مشقة

хьайна хало ма е! لا تتعب نفسك ، لا تصعّب الأمر على نفسك

халонаш хьега يعاني الصعاب أو المشاق

халo 2 {xalo} صعب نوعاً ما . بصعوبة نوعاً ما

хало мотт бу иза هي لغة صعبة نوعاً ما

халсту (ю) -наш ю {xalstu}[-н, -на, -но] بوابة أو مصرف السدّ للتحكم بمياهه

(сунтан хи охьахоьцу турба ю)

халсту

халхадала {xalxadala} يرقص (فعل للمفرد)

халхадовла {xalxadawla} يرقص (فعل للجمع)

халхар (ду) -ш ду {xalxar}[-ан, -на, -о] رقص (مصدر)

халхаран йиш لحن راقص

нохчийн халхар الرقص الشيشاني

халхарча (ву,ю) -ш бу {xalxarcha} راقص ، راقصة

хама (бу) {xama} (сий, ларам) احترام ، تقدير ، توقير

хама бан يُقدّر ، يعمل اعتبار

дикачу хьолан хама ца бар къилахь ду عدم شكر النعمة يوجب الإثم

хамталла (ю) {xamtalla} (оьр. ропот) (яппарш) تذمُّر ، تضجُّر

хан 1 (ю) хенаш ю {хан}[хенан, ханна, хено, хене] وقت ، زمن ، مدة ، فترة ، حين . توقيت

мукъа хан وقت الفراغ

дукха хан йоццуш منذ فترة وجيزة

мичча хенахь а ван мегар ду хьо تستطيع أن تأتي في أي وقت

цу хенахь في ذلك الوقت

цу (оцу) хенахь дуьйна منذ ذلك الوقت

цхьана хенахь في وقت ما

хан мел яьлла? ؟ كم الساعة

хан йоцчу хенахь ван يحضر في وقت متأخر أو غير مناسب

дуккха а ханна لمدة طويلة

массо а хенахь (الأحيان) في كل الأوقات

шен хеннахь في وقته تماماً

хенахь вогlур вуй-те и هل سيأتي في وقته يا ترى

хенан яхалла مع مرور الزمن ، طوال الوقت

хан тlехтила يفوت الوقت

хан тlехтиллалц حتى فوات الوقت

хан тlехlотта يحين الوقت

цига ваха хан яц للذهاب إلى هناك (الوقت غير مناسب) لا وقت

хьоьца ван хан яц сан لا وقت عندي لأذهب معك

хан хила يحين الوقت

хан дlаяла я чекхяла ينفد الوقت ، تنتهي المدة

хан яла يمر الوقت ، يفوت الوقت

хан йолуш ю вайна يشارف الوقت على الانتهاء

хан ялале قبل فوات الوقت أو الأوان

хан яьлла تأخّر الوقت

* хан яц الوقت متأخر

ишта лела хан яц хьан ليس مناسباً لعمرك أن تتصرف هكذا

хан хене мел ели مع مرور الوقت

хан яйа يُضيّع الوقت

эрна хан ма яйа! لا تضيع الوقت عبثاً

хан яккха يقضي الوقت

хан такха يقضي الوقت

хан яхъян يمدد

паспортан хан яхъян يمدد جواز السفر

цо болх бечу хенахь في وقت عمله ، أثناء قيامه بالعمل

хенан латтам ظرف زماني

хан 2 (ю) хенаш ю {хан}[хенан, ханна, хено, хене] موعد ، أجل

хан йилла يحدد موعداً ، يعين وقتاً

йиллинчу хенахь في الموعد المحدد تماماً

хан тlаьхьататта يؤجل الموعد أو الأجل

хенал хьалха قبل الموعد ، قبل أجله أو وقته

шен хенахь في موعده ، في وقته ، في أوانه

шен хеннахь في موعده تماماً ، في وقته بالضبط

* хан кхаьчна цуьнан دنت منيته

хан 3 (ю) хенаш ю {хан}[хенан, ханна, хено, хене] عمر ، سنّ

тхойшиъ цхьана хенара ву نحن الاثنان من نفس السن

итт шо хан хир ю цуьнан عمره عشر سنوات تقريباً

хенара стаг رجل مسن

хан 4 (ю) хенаш ю {хан} (зама) فصل . موسم

шеран йиъ хан فصول السنة الأربعة

ялта хьокху хан موسم حصاد القمح

хан 5 (ю) хенаш ю {хан}[хенан, ханна, хено, -хене] زمن (نحو)

яхана хан (الزمن) الماضي

карара хан (الزمن) المضارع

йогlу хан (الزمن) المستقبل

хан тоха {хан тоха} يحكم عليه بالسجن

мел хан тоьхна цунна? ؟ كم حكم عليه

набахтехь итт шо хан тоьхна цунна حكم عليه بالسجن عشر سنوات

чувоьллинчохь мел хан текхира цо? ؟ كم قضى مدة المحكومية في السجن

* хан тоьхна йоI ю олучех яцара со арайолуш لم أكن بالغة عندما تزوجت

хандош (ду) хандешнаш ду {хандош} فعل (نحو)

хандешан билгалдош صفة مشتقة من الفعل

хандешан куцдош (оьр. отглагольное наречие) ظرف فعلي

хандешан кхетам дош جملة فعلية

хандешан цIердош اسم فعل

хандешан кепаш (оьр. виды глагола) أنواع الأفعال

цкъаллин кеп я цкъаллин кепара хандош فعل يجري لمرة واحدة

дукхазаллин кеп я дукхазаллин кепара хандош فعل تكراري

ханна {ханна} (оьр. временный) إلى حين ، مؤقتاً ، مؤقت

хара

ханна болх عمل مؤقت

ханна Iедал хIотто يقيم حكومة مؤقتة

ханнаш (ду) {ханнаш} хен 1 جمع لكلمة أشجار . جذوع الأشجار . عوارض

ханша (ю) -ш бу {ханша} (зуда-эла, ст) أميرة ، سيدة

хаО {хаО}[хаадо, хаийра, хаийна] يُجلِس ، يُقعِد ، يُركّب (فعل للمفرد)

хар-хир дан {хар-хир дан} (хур дан) يشخر في النوم

хара (ю) -наш ю {хара}[харин, харина, -нО] تجويف (في جذع شجرة مثلاً)

(диттан бухаца йолу йоккха херо йолу чоь ю)

харданг (ю) -аш ю {хардан}[-ан, -ана, -О] (оьр. зоб у птиц) حوصلة الطيور

(тIедачу къамкъарган шуьйра дакъа ду)

харж (ю) -аш ю {харжh}[-ан, -ана, -О] مصروف ، نفقة ، تكلفة

харж ян يصرف ، ينفق

харж хила يتكلف

харжаш مصاريف ، تكاليف

дахаран харжаш مصاريف أو تكاليف الحياة

харжа {харжа}[хоржу, хаьржира, хаьржина] ينتخب ، يختار ، ينتقي ، يفرز ، يصطفي

харжам (бу) -аш бу {харжам}[-ан, -на, -О] اختيار ، انتخاب

харжамаш

тайп-тайпана харжамаш اختيارات متعددة

харжар (ду) {харжар} (مصدر) اختيار ، انتخاب ، انتقاء ، اصطفاء

харжамаш (бу) {харжамаш} انتخابات

харжамаш бан يجري انتخابات

харжамийн куп مركز الاقتراع أو الانتخاب

харжамхО (ву,ю) {харжамхО}[-чун, -чунна, -чО] ناخب

хари (ду) хареш ду {хари}[-н, -на, -нО, -га] قماش حريري مزخرف (كلمة قديمة)

(тIамарш йолу чиллан кIади, шира дош)

харс-аьлла хадо {xars-a'lla xado} يقطع بشكل مفاجئ وسريع

харц {xarc} باطل ،كاذب ، خاطئ ، ملفّق ، زور . مزيف ، مزوّر

харц дерг ма дийца لا تكذب ، لا تتكلم بالباطل

харц лен يكذب

харц хила يكون باطلاً أو كاذباً

харц орца إنذار كاذب

харц некъахула ваха يذهب عبر طريق خاطئ

харц бехк تهمة باطلة

харц ахча نقود مزيفة

харца 1{xarca}[хаьрца, хаьрцира, хаьрцина] ينقلب . ينهار ، ينهال ، يتهدم ، يتدهور

кема хаьрцина انقلبت السفينة

пен хаьрцина انهار الجدار

харца 2 {xarca}[хорцу, хаьрцира, хаьрцина] يُقلّب ، يُبدّل ، يتقلب . يتصفّح

цомгушчо ха хаьрцира تقلّب المريض

жайнан масех агlо хаьрцира ас تصفحت عدة صفحات من الكتاب

цергаш харца يبدل أسنانه اللبنية

харцговр (ю) -аш ю {xarcgawr} (оьр. мул) (бlарза) بغل

харцдан {xarcdan} يُفنّد ، يدحض ، يُكذّب . يزوّر ، يزيف

харцдерг {xarcderg} غير الحق ، الباطل ، زور

харцдерг кхолла يختلق ، يفتري

харцдерг дийца ца деза لا يجب التكلم بالباطل

харце (ю) -наш ю {xarce} قفاً (قماش ، جلد) (бакъе (عكس وجه الشيء

харцлен {xarclen } يهذي . يكذب

хорша еана харцлуьйш вара цомгушниг المريض كان يهذي بسبب الحمى

гуш лаьтташехь харцлуьйш ву иза هو يكذب بشكل مكشوف

харцлуьйриг كذّاب ، أفّاك

харцлер (ду) {xarcler} هذيان . التكلم بالباطل أو بالزور (مصدر)

харцмуьрг (ю) {xarcmuerg} نوع شجيرة تشبه في شكلها شجيرة أخرى (راجع كلمة 1 муьрг)

харцо 1 (ю) -наш ю{xarco}[-нан, -нна, -но] بهتان ، باطل ، زور ، كذب . إخفاق ، فشل ، ظلم

бакъонца а, харцонца а بالحق و الباطل (بأية وسيلة كانت)

харцо хила (аьтто цахила) يخفق ، يفشل

харцо ян (нийсо ца ян) يظلم ، يجور

харцо 2 {xarco}[харцадо, харцийра, харцийна] يقلب . يهدم ، يدهور

харцор (ду) {xarcor} قَلب . هَدم (مصدر)

харцтаьллинг (ю) {xarc ta'lling} نوع نبات يشبه الدالية

харцтеш (ву,ю) харцтешаш бу {xarc tesh} شاهد زور

харцтешалла (ду) {xarc teshalla} شهادة زور ، شهادة كاذبة

харцтешалла дан يدلي بشهادة كاذبة

харцхьа {xarcxha} بصورة خاطئة ، بالمقلوب

коч харцхьа юха يلبس القميص بالمقلوب

харцхьа-бакъахьа (мух-мухха а) بشكل عشوائي أو اعتباطي ، كيفما اتفق

харцхьадаккха {xarcxha dakkxa} يُحرّف ، يقلب (فعل للمفرد)

дешан маьIна харцхьадаккха يحرّف معنى الكلمة

палто харцхьаяккха يقلب المعطف

харцхьадала {xarcxha dala} يَنحرف ، يَشذ . يعتل ، يتعطّل ، ينقلب إلى ضده (فعل للمفرد)

сан гIуллакх харцхьадаьлла اعتل أمري أو عملي

харцхьалела {xarcxha lela} يتصرف بصورة خاطئة يسلك سلوكاً خاطئاً أو طائشاً

харцхьаралла (ю) {xarcxharalla} التصرف بصورة خاطئة ، سلوك طائش ، رعونة

харш (ду) хершнаш ду {xarsh} تجعيد (تجاعيد) ، أخدود ، مجرى ، مسيل ، تلم (زراعة)

[хоршан, хоршана, хоршо]

юьхьан хершнаш تجاعيد الوجه

харш даккха يحفر أو يشق أخدوداً أو تلماً

хорша дерза يرجع إلى مساره الطبيعي أة الأصلي

гIуллакх шен хорша дирзира رجع الأمر إلى مساره الطبيعي أو الأصلي

хоршара дала يخرج من مساره الطبيعي أو الأصلي

гуттар цхьана хорша ца лела хи (مثل) لا يجري الماء دائماً في مجرىً واحد

хас (ду) хаьснаш ду {xas}[хесан, хесана, хесо] حوض زراعة

хасбеш (ю) {xasbesh} بستان خضار ، مبقلة

хасп (ду) -аш ду {xasp}[-ан,-ана,-о,-е] (оьр. торговля мясом) تجارة اللحم

(жижиг даккхар, дохкар)

хасп дан يتاجر باللحم

хаспдийриг (ву) {xaspdeerig} (жижиг доккхуш-духкуш верг, хасапхо) قصّاب ، جزّار

хаспийн-туька (ю) {xaspeen-tueka} (жижиг духку туька) ملحمة

хаспхо (ву) {xaspхо} (оьр. мясник) (хаспдийриг) قصّاب ، جزّار

хасстоьмаш (бу) {xasstoemash} خضار ، خضراوات

хасстоьмаш бер زراعة الخضراوات

хастам (бу) {xastam}[-ан, -на, -о] حمد ، ثناء ، مديح ، مجد

Далла бу хастам الحمد لله

хастам бан يحمد ، يثني ، يمجّد ، يسبح

хаспхо

хасто {xasto}[хастадо, хастийра, хастийна] يثني على ، يمدح ، يطري . يحمد ، يسبح

хастор (ду) {xastor} ثناء ، مدح ، إطراء ، حمد ، تسبيح ، شكر (مصدر)

хатар (ду) -ш ду {xatar}[-ан, -на, -о] (бехк) ذنب ، إثم

хатар дала يرتكب ذنباً

хатт 1(бу) -аш бу {xatt}[хоттан, хоттана, хотто] (оьр. грязь) وحل

хаттчухула عبر الوحل

хоттала даха يغرّز في الوحل

хоттала керчо يمرّغ في الوحل

хатт 2 (бу) хетташ ду {xatt} 1- قطعة مثلثة من النسيج تثبت على الملابس 2- قطعة قماش ضيقة في

جزئها العلوي وواسعة من الأسفل تخيّط ببعضها البعض (فنّ الخياطة)

[хоттан, хоттана, хотто] (бедарна тlехуттуш долу кlадинан

кхаасонан дакъа, улх 2) (оьр. сборка, клин)

биъ хатт болу коч (дахе) فستان جزءه السفلي من أربعة قطع تخيّط ببعضها البعض

хатта {xatta}[хотту, хаьттира, хаьттина] يسأل ، يستفهم ، يستعلم

хатта мегар дуй? ؟ هل يمكن السؤال

соьга хаьттича بالنسبة لي ، إذا طُلِب رأيي

соьга а ца хоттуш вахара иза ذهب دون إذني

хаттам (бу) -аш бу {xattam}[-ан, -на, -о] (оьр. экзамен) امتحان ، فحص ، اختبار

хаттам бала (оьр. сдать экзамен) يقدم امتحاناً

хаттар (ду) -ш ду {xattar} سؤال ، استفهام ، استعلام ، مسألة

хасстоьмаш

хаттарна жоп дала يجيب على السؤال

хаттар дан يطرح سؤالاً

дукха хеттарш до цо هو يطرح أسئلة كثيرة

хаттар дан мегар дуй? ؟ ممكن أطرح سؤالاً

хаттар хlотто يطرح مسألة

уггар тидаме хаттар مسألة ملحة

хаттаран кхетам-дош جملة استفهامية

хаттаран хьаьрк علامة استفهام

хаттаран цlерметдош (نحو) اسم (حرف) استفهام

хаттар-алар доцуш دون إخبارٍ أو استئذانٍ

хаттаралла (ду) {xattaralla} (оьр. справочный) الاستعلامات

хаттараллин чоь (ю){xattarallin choe} (оьр. бюро) مكتب الاستعلامات

хаттийта {xatteeta}[хоттуьйту, хаттийтира, хаттийтина] يجعله يسأل أو يستفهم

хатl (ду) {xat'}[хотlан, хотlана, хотlо, хотlе] (оьр. почерк) خطّ . بنية

хахка {xaxka}[хохку, хаьхкира, хаьхкина] يقود (سيارة ، طائرة ، سفينة). يمتطي (حصاناً)

хахкар (ду) {xaxkar} قيادة (مركبة) . امتطاء أو ركوب (الخيل) (مصدر)

маше хахкаран lамо ишкол مدرسة تعليم قيادة السيّارات

говраш хахкар سباق الخيل

хебарш

хахкийта {xaxkeeta} يجعله يقود (مركبةً ما) ، يجعله يمتطي (حصان مثلاً)

хаш-хиш дан {xash-xish dan} يخشخش ، يصدر صوت خشخشة

хаъал {xa'al} بشكل واضح أو ملموس

хьал хаъал хийцаделла الوضع أو الحال تغير بشكل واضح

со хаъал хилчхьана منذ أن وعيت على نفسي

хlара хlума ца хаъал жима вац хьо لست صغيراً حتى تجهل هذا الشيء

хаьлгаш (ду) {xa'lgash} хелиг جمع لكلمة حشائش

хаьлжаг (ю) -аш ю{xa'lzhag} (байракх бохург ду, шира дош) علم ، راية

хаьнтlиг (ву,ю) -аш бу {xa'nt'ig} (лаьнкlа , тlаьнчакх) أعرج (تقال للاستهزاء)

хаьржина {xa'rzhina} харжа اسم الفاعل أو المفعول من فعل

ахь хаьржина кIади хаза ду القماش الذي اخترته جميل

хIара бос хаьржинарг мила ву? من الذي اختار هذا اللون؟

хаьржинарш (ду) {xa'rzhinarsh} (литературни термин) مختارات

дуьненаюкъара хаьржинарш مختارات عالمية

хаьснаш (ду) {xa'snash} хас جمع لكلمة أحواض زراعة

хаьштиг (ду) -аш ду {xa'shtig} جذوة ، شعلة ، قبس ، مشعل ، نبراس

[-ан, -на, -о] (цIе летта догуш долу дечиг)

хеба {хеba}[хеба, хийбира, хебна] (хаба من (فعل تكراري يتغضّن ، يتجعّد ، ينكمش

хебар (ду) {хebar} (مصدر) تجعُّد ، تغضُّن ، انكماش

хебарш (ю) {xebarsh} (оьр. морщины) تجاعيد (الوجه مثلاً)

цуьнан юьхь хебаршка яхна تجعّد وجهه ، ظهرت له تجاعيد على وجهه

хебо {хebo}[хебадо, хебийра, хебийна] (хабо من (فعل تكراري جَعّدَ ، غَضّنَ

хедда {xedda} متقطّع

хедда сиз (---) خط متقطّع

хедда аз صوت متقطّع

хеда {хeda}[хеда, хийдира, хедда] (хада من (فعل تكراري يتقطّع ، ينقطع хаьштиг

хедар 1(ду) {хedar} (مصدр) تَقطُّع ، انقطاع

хедар 2 (ду) -ш ду {хedar}[-ан, -на, -о] (оьр. поднос) (пондаз) آنية (يقدم عليها الطعام والشراب)

хедо {хedo}[хедадо, хедийра, хедийна] (хадо من (فعل تكراري يقطّع ، يقطع ، يقصقص

хелаш (ду) {хelash} хал جمع لكلمة سيقان النباتات . قصاصات من الخيوط

хелиг (ду) хаьлгаш ду {хelig}[-ан, -на, -о] 1- حشيشة 2- قطعة خيط

хино (хе) хьочо бецан хелигах а катуху олу (مثل) الغريق بتعلق بقشة

хелхар (ду) -ш ду {xelxar} رقصة ، رقص

халкъан хелхарш رقصات شعبية

хелхархо (ву,ю) {xelxarхo}[-чун, -чунна, -чо] راقص ، راقصة

хен 1(бу) ханнаш ду {хen}[хенан, -на, хено, хене] (дитт ду) شجرة

хен 2 (бу) ханнаш ду {хen}[хенан, -на, хено, хене] (гуьйриг ю) عارضة . جذع أو قرمة شجرة

хен 3 (бу) хенаш ду {хen}[хенан, -на, хено, хене] (тоьпан бух бу) أخمص ، كعب بندقية

хеназа {хenaza} قبل الأوان ، سابق لأوانه ، في غير وقته ، مبكّر

хенакIур (ю) хенакIарраш ю {хenak'ur} (оьр. дятел) (зIокъеттарг) طائر نقار الخشب

хенан даьIахк (ю) {хenan da'jaxk} (оьр. таз) الحوض (تشريح)

хенан маьIиг (ю) {хenan ma'jig} الحرْقَفَة : عظم رأس الورك ، المفصل الحُرقُفي (تشريح)

беран хенан маьIиг чуьраялар (تشوه خلقي) خلع الورك للطفل

хенан хIоттам (бу) {хenan hottam} (оьр. погода) (Iаламан хIо-мархин хьал) طقس

хенан хIоттаман хааме ладогIа يستمع للنشرة الجوية

хенара {хenara} متقدم في السن ، طاعن في السن ، معمّر ، مسنّ

хене дала {хene dala} (فعل للمفرد) يستطيع أن يواكب الحياة بمصاريفها واحتياجاتها المادية

халла хене вала гIерташ يحاول بالكاد أن يواكب الحياة بمصاريفها

хеннахь {xennaxh} على الوقت تماماً ، في وقته أو موعده تماماً

хенахзlокьеттарг (ю) {хenax zjok yettarg} (хенакlур) طائر نقار الخشب

херадаккха {хera dakkxa} (فعل للمفرد) يجعله ينأى عن ، يبعده عن

нахах хера ма ваккха хьайн кlант لا تُنفي (تبعد) ابنك عن الناس

херадала {хera dala} (فعل للمفرد) يتصدع ، يتشقق ، ينأى عن ، يبتعد عن

у херадаьлла تصدع لوح الخشب

шен доттагlех хераваьлла иза نأى عن أصدقائه

херадовла {хera dawla} (فعл للجمع) يتصدع ، يتشقق ، ينأى عن ، يبتعد عن хенан даьlахк

аннаш херадевлла تصدعت ألواح الخشب

хердала {хerdala} (فعل للمفرد) ينفتح قليلاً

хердан {хerdan} يفتح قليلاً ، يُبعد ، يُنابذ

hel херъе ! افتح الباب قليلاً

хержа {хerzha}[хоьржу, хиржира, хиржина] (харжа من فعل تكراري) ينتخب ، يختار ، ينتقي

херо (ю) -наш ю {хero}[-нан, -нна, -но] شق ، صَدع ، شَرخ ، تَنابُذ ، تباعُد

херонна юккъехула من خلال الشق

чкъоран херонаш مسامات الجلد

херонан мукъа аьзнаш الأحرف الصوتية للحنجرة

* херо йола ينشأ التنابذ (صدع في العلاقة بين اثنين مثلاً)

вайна юккъе херо йоьлла نشأ تنابذ بيننا (خصومة)

херси (ю) херсеш ю {хersi}[-н,-на,-но,-га] (оьр. поросёнок) (хуьрсиг) خنّوْص (صغير الخنزير)

херх (бу) -аш ду {хerх}[-ан, -ана, -о] منشار

херх хьакха يَنشر بالمنشار

херхан цергаш أسنان المنشار

херца 1 {хerca}[херца, хирцира, хирцина] ينقلب ، ينهار ، يتهدم ، يتدهور (بشكل متكرّر)

херца 2 {хerca}[хоьрцу, хирцира, хирцина] يتقلب ، يتصفّح ، يبدل (بشكل متكرر)

цомгушчо меттахь ха хоьрцу المريض يتقلب في الفراش

беро цергаш хоьрцу الطفل يبدل أسنانه اللبنية

херцо {хercо }[херцадо, херцийра, херцийна] يقلب ، يهدم (بشكل متكرّر)

хесара {хesara} (оза, гlийла) ضامر ، أعجف ، هزيل

хесаралла (ю) {хesaralla} ضمور ، هزال

хесто {хestо}[хестадо, хестийра, хестийна] يثني على ، يمدح ، يطري ، يحمد ، يسبح

гуттар шен кlант хеставо цо هو دائماً يمدح ابنه

хестор (ду) {хestor} (مصدر) ثناء ، مدح ، إطراء ، حَمْد ، تَسبيح

стага ша-шен хестор хаза дац ليس من الحسن أن يمدح الإنسان نفسه

хета {хeta}[хета, хийтира, хетта] يرى ، يظن ، يعتقد ، يحسب ، يشعر

хьуна муха хета? ما رأيك ، ما هي وجهة نظرك ؟

суна хетарехь حسب رأيي ، من وجهة نظري

шена ма-хетта ваха يعيش كما يحلو له

муха хета хьуна хьайн хIинца? كيف ترى نفسك الآن . كيف تشعر الآن ؟ хенакlур

хетадала {хetadala} يتراءى له ، يتخيل

хетарг (ду) {хetarg} رأي ، وجهة نظر

шайна хетарг схьаала قولوا رأيكم

хетийта {хeteeta}[хоьтуьйту, хетийтира, хетийтина] يجعله يبدو

хIокху бедарша воккха хоьтуьйту хьо هذه الملابس تجعلك تبدو أكبر سنّاً

хетта {хetta}[хоьтту, хиттира, хиттина] يسأل ، يستفهم (بشكل متكرر)

хеттарш (ду) {хettarsh} أسئلة

хеттарш дан يطرح أسئلة

хетташ (ду) {хettash} جمع لكلمة хатт 2

хеха (бу) хехий ду {хеха} طبقة ذات لون أخضر تتشكّل على مياه المستنقعات الراكدة

(хи тIе хIоьттина баьццара бос болу уьшалан чкъор)

хехка {хехка}[хоьхку, хихкина] يقود (مركبة) ، يَمتطي (حصان مثلاً) (فعل تكراري من хахка)

хехкар (ду) {хехкar} قيادة (مركبة) ، امتطاء ، ركوب (خيل مثلاً) (مصدر)

хехо (ву) хехой бу {хехо}[-чун, -чунна, -чо] حارس ، خفير

хехойн жIаьла كلب حراسة

хеца {хеса}[хоьцу, хийцира, хецна] يطلق

орам хеца يطلق جذراً

хи хеца يجعل الماء يسيل

зIийдиг хеца يطلق برعماً

палс ма-ббу хеца ког (مثل) على قدر بساطك مد رجليك

* хецна вита يتركه يتصرف على هواه

* хецна хила (بلا رقيب مثلاً) يكون سائباً хешт

хецадала {хecadala} ينحل ، ينفك ، ينطلق ، يسترسل

карара хецадала يُفلت من يده

хецийта {хeceeta}[хоьцуьйту, хецийтира, хецийтина] يجعله يطلق

хеча (ю) хечеш ю {хecha}[хечин, хечина, хечо, хече] بنطلون ، سروال

хечин барч سرج البنطلون

хечин доьхкарш شيالات البنطلون

хеча охьаэха يتدلى (يسحل) البنطلون

хеча тIеюха يلبس البنطلون

чухулара хеча السروال الداخلي

хешт (ду) -аш ду {хesht}[-ан, -ана, -о] (оьр. выдра) القضاعة أو ثعلب الماء (حيوان طويل الذيل)

хи 1 (ду) -ш ду {хi}[-н, -на, хино я хе] ماء

хи мала يشرب الماء

хи молий ахь? ؟ هل تشرب (ماء)

ирс хила (хуьлда)! هنيئاً (جواب على الجملة السابقة)

хи мало يسقي الماء

хи малор سقي ، سقاية

хи дотта يصب الماء

молу хи ماء الشرب ، ماء صالح للشرب

хина ша бина تجمد الماء
даьржина хи ماء عكر
дуьра хи ماء مالح
мерза хи ماء عذب
дарбанан хиш (оьр. минеральные воды) مياه معدنية (علاجية)
хи хlотта يركد الماء
хlоьттина (сецна лаьтта) хи ماء راكد
доьду хи ماء جار
хи оьцу меттиг مكان السقاية
хи чекх ца долу сахьт (сalат) ساعة مقاومة للماء
хи кхарза يُشطّف بالماء
дегlах хи кхарза يصب الماء على جسمه
бага хи кхарза يتمضمض بالماء
бедаршна (йиттина хlуманашна) хи кхарза يشطف الغسيل
хитlе яха تذهب إلى النبع لجلب الماء
хи дан яха تذهب لجلب الماء
хи даккха يستخرج الماء
хи кхехьа ينقل الماء
хи буха даха يغوص . يغرق
хи дилла يسقي ، يروي
хи диллар سَقي ، رَي
йийна хlуманашна хи диллар ري المزروعات
хи тоха يرش الماء
хи оза يسحب الماء (عبر الأنابيب مثلاً)
хи хьалататта يضخ الماء إلى الأعلى
хи хеца يُجري الماء
хи дlакъовла يوقف جريان الماء
хи дlаоьхуьйту саьнгар ترعة لتصريف الماء
хи тlехь على الماء
хин тlехуле سطح الماء
Йорданин хишлахь في المياه الأردنية
хин олхазарш طيور مائية أو نهريه
хикховсург مضخة يدوية للماء
хин бирглanаш مواسير المياه ، شبكة مواسير المياه
хин хьер طاحونة ماء
хи хlоттар (оьр. водянка - мед.) مرض الاستسقاء
хи латто яй خزان الماء
* хи санна дукха كثير جداً (مثل الماء)
* хи чохь бIаьргаш биллинарг санна يجد نفسه في وضع حرج

хи 2

хи 2 (ду) -ш ду {хi}[-н, -на, хино я хе] نهر

хи доьду يجري النهر

хин корта منبع النهر ، عالية النهر ، رأس النبع

хикхоче مصب النهر

хин гола منعطف النهر

хин генаш فروع النهر

хи деста يرتفع منسوب النهر ، يفيض النهر

хи дистина ارتفع منسوب النهر ، فاض النهر

дистина хи деана فاض النهر

хин йистехь على ضفة النهر

хица ваха يمشي مع النهر

хица охьа مع تيار النهر

хина дуьхьал ضد تيار النهр

Терк хи мичхьара долуш ду ? ؟ من أين ينبع نهر الترك

хи хlордах кхета يصب النهر في البحر

сиха дахна хи хlордах ца кхетта النهر الذي جرى بسرعة لم يصب في البحر (مثل) . إذا استعجل في أمر لم يصل إلى هدفه أو غايته (المعنى العام)

хин-аьзни

хи чудожар انحسار النهر

хин буц عشب ماء

хин полла بعوضة الماء

хин чхьаьврuг عُومة (خنفساء صغيرة تسبح في الماء)

хин-аьзни (ю) {хin-a'zni} حورية الماء (في الأساطير)

хин-говр (ю) {хin-gawr} (оьр. бегемот) فرس النهر

хин говр

хин-чlерий (ду) {хin-ch'eree} سمك نهري

хlордан-чlерий سمك بحري

хибухара {хibuxara} من (ما) تحت الماء

хидестар (ду) {хidestar} فيضان

хидохдийриг (ю) {хi doxdeerig} سحّان الماء

хидоькъе (ю) -наш ю {хidoeqe}[-нан, -нна, -но] (оьр. водораздел) خطّ انقسام المياه

хидустург (ю) {хi dusturg} (оьр. водомер) مقياس منسوب المياه

хийист (ю) -аш ю {хiyist}[-ан, -ана, -о] ضفة النهر

хийла {хeela} لطالما

хийла хьехам бира ас цунна لطالما نصحته

хийра {хeera} أجنبي ، أجنبية ، أجانب ، غريب ، غرباء

хийра стаг شخص أجنبي

хийр нах أجانب ، غرباء

хийранаш чубахкар дихкина ду يحظر دخول الغرباء

хийрачу махкахь في بلد غريب

ша хийра хета يشعر نفسه غريباً ، يشعر بالغربة

суна сайн хийра ца хета шуьгахь لا أشعر نفسي غريباً عندكم

хийра ма лела! لا تتصرف كأنك غريب

хийрачу махкахь (оьр. на чужбине) في الغربة ، في المهجر

хийца {хееса}[хуьйцу, хийцира, хийцина] يغير ، يبدل ، يبادل ، يستبدل

lан меттиг хийца يغير مكان إقامته

дош хийца يغير الكلام

ахча хийца يصرف النقود (إلى عملة أخرى)

хийцадала {хеecadala} يتغير ، يتبدل ، يتحول

хьал дикачу аглор хийцаделла تغير الحال (الوضع) إلى الأفضل

юьхь тlехь хийцавала تتغير ملامح وجهه

хийцалуш долу {хеecalush dolu} متغير ، متقلّب ، متحوّل

хийцалуш доцу {хеecalush docu} غير متغير ، غير متبدل

хийцам (бу) -аш бу {хеecam}[-ан, -на, -о] تغير ، تغيير ، تعديل ، تطوّر

хийцамаш бан يقوم بتغييرات ، يدخل تعديلات

махкахь дукха хийцамаш хилла حدثت تغيرات في البلد

хикхехкорг

хийцаме {хеecame} (хийцалуш долу) متغير ، متقلّب ، متحوّل

хийцар (ду) {хеecar} (مصدر) تغيير ، تحويل ، تبديل ، استبدال

хийцадалар (ду) {хеecadalar} (مصدر) تغير ، تبدّل ، تحوُّل

шеран хенаш хийцаялар تغير فصول السنة

де-буьйса хийцадалар تعاقب الليل والنهار

хийша {хеesha}[хуьйшу, хийшира, хийшина] (فعل تكراري للجمع) يجلس ، يقعد

хикхехкорг (ю) {хi kхехkorg} غلاّية الماء

хикхоче (ю) {хikхochе} (оьр. устье реки) مصب النهر

хикхоьхьург (ву) {хi kхоехhurg} (оьр. водонос, водовоз) سقّاء

хикхуьйсург (ю) {хi kхiesurg} (оьр. фонтан) نافورة ماء

хила 1{хila}[хуьлу, хилира, хилла, хир ду] يحدث ، يحصل ، يقع ، يصير ، يطرأ ، يكون ، يتكون من ، يحين ، يوجد

хьуна хlун хилла? ماذا حدث لك ؟ ماذا دهاك ؟

хилларг хlун ду? ما الذي حدث ؟

хlумма а ца хилча санна وكأن شيئاً لم يحدث

хlун хилла цигахь? ماذا حدث هناك ؟

хуьлуш долчух лаьцна дийца! تكلم عما يحدث

хlун хилла? ما الأمر ، ماذا حدث ؟

хикхуьйсург

хила ма-дезза (дезzарг) хили цунна حصل له ما كان يجب أن يحصل

и лор хир ву سوف يصبح طبيباً

хилча хlун ду !? وإن كان

цlахь хилча ван везара и كان يجب أن يأتي ما دام في البيت

хlуъу хилахь а مهما حصل

воккха хилла иза هو كَبِرَ

хирг хир аьлла! ليكن ما يكون

цIахь хила мега и قد يكون في البيت ، من المحتمل أنه في البيت

хила тарло (хила мега) قد يكون ، من المحتمل ، ربما ، قد يحدث

шуна хезна хила тарло من المحتمل أنكم سمعتم

ахь бохург бакъ хила тарло (мега) قد يكون ما تقوله صحيحاً

и гар ца хилира сан لم تتسن لي رؤيته

хилаза (хиланза) ца долу لا بد منه

мичахь хир ву хьо кхана? ؟ أين ستكون غداً

ца хуьлчу далахь (даьлча) إذا كان لا بدّ من ، إذا اضطر الأمر

ца хуьлчу далахь, гIур ву со سوف أذهب إذا اضطررت لذلك

* хуьлу олий ца хуьлу (لذا يجب الاحتياط لأي طارئ) بقدومها (لا تنبئك (الأمور ، المصائب

хила 2 {xila}[хуьлу, хилира, хилла, хир ду] يمتلك ، يملك ، يقتني

дукха ахча ду цуьнгахь يملك كثيراً من المال

хила 1{xila}[хуьлу, хилира, хилла] ينضج . يستوي

стоьмаш хилла نضجت الثمار

жижиг хилла أستوى اللحم ، نضج اللحم

хила 3 {xila}[хуьлу, хилира, хилла] يتحول إلى

хилакъорг (ю) {xilaqorg} سد صغير لحفظ الماء الجاري

хилале {xilale} قبل حدوث ، قبل وجود ، قبل النضج

хилам (бу) -аш (бу) {xilam} (оьр. явление) حادث ، ظاهرة

Iаламан хиламаш (оьр. явления природы) ظواهر الطبيعة

хилар (ду) {xilar} (مصدر) حدوث ، حصول ، وجود ، نضج ، اقتناء ، امتلاك

йоl хаза хиларх пайда бац , хьекъал долуш ца хилча

لا فائدة من كون الفتاة جميلة ، إذا لم تكن عاقِلة

хьо цIахь хилар догдоху ас أتمنى أن تكون موجود في البيت

иза бакъду-дац хиларе хьаьжна доцуш بغض النظر عن كونه صحيحاً أم لا

хи-лаьттан {xi-la'ttan} (оьр. земноводный) برمائي

хилдехьара {xildexhara} (хин дехьара) ما (من) وراء النهر

хилийта {xileeta} يجعله (يحدث ، يصير ، يكون ، يَضج ، يستوي ، يملك)

сан керахь хилча, доллу адамаш дика хуьлуьйтур дара ас

لو كان الأمر بيدي لجعلت جميع البشر طيبين

хуьлуьйтур вай хьо бакъ (صادق) لنفرض أنك محق

хилларг (ду) хилларш ду {xillarg} حدث

дуьненаюкъара хилларг حدث عالمي

тахана хилларш أحداث اليوم

хилуьттург (ю) {xiluetturg} (бецан цIе) نوع من الأعشاب

хими* (ю) {ximi}[-н, -на, -но, -га] كيمياء

хинбад (ю) {xinbad} (оьр. кулик) الشُّنقب (طائر مائي)

хIор хинбедо а шен Iам хестабо (المعنى العام) عكر (لا أحد يقول عن زيته

хинбухаракема (ду) {xinbuxarakema} (оьр. подлодка) غوّاصة

хингал (ду) -ш ду {xingal}[ан, -на, -о] فطيرة القرع (فطيرة محشوة بالقرع)

хиндахка (бу) хиндехкий ду {xindaxka} (оьр. водяная крыса) جرذ الماء

хиндерг (ду) {xinderg} الغيب ، ما سوف يحصل

хиндерг Дела воццунна хуур дац لا يعرف الغيب إلا الله

хиндолчуьнан ойла ян еза يجب أن نفكر بما سوف يحدث

хиндерг хаа يعرف الغيب ، يتنبأ

хиндерг хаар معرفة الغيب ، تَنبؤ

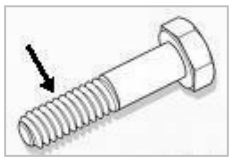
хиндерг дийца يتكلم بالغيب ، يتكهَّن

хинжа (бу) хинжий ду {xinzha} 1- صُؤَابة (بيضة القمل) (оьр. гнида) 2- دودة خيطية طفيلية

[хинжин, хинжина, хинжо] (оьр. нитчатка) دقيقة تعيش في برك المياه الراكدة

хинжбуц (ю) {xinzhbuc} (оьр. куриное просо) عشب الصُؤابة

хинкl (ю) -аш ю {xink'}[-ан, -ана, -о] (хьуьнклаш) فُواق

хинклаш яха يَفوق فَوَاقاً

хьуьнклаш кхетта цунна أصيب بالفواق

хинчо (бу) хинчоьш ду {xincho}[-ьнан,-ьнна,-ьно] دودة الماء (دودة شعرية) хир

(чо санна а болуш, хи чохь хуьлуш болу зене нlаьна бу)

хир (ду) -аш ду {xir}[-ан, -ана, -о] (тхир) سن قلاووظ (لولب) ، سن الماسورة أو البرغي

(оьр. винтовая нарезка)

хир даккха يعمل سن لولبي

биргlанна хир даккха يسنّن الماسورة

хир доккху чарх ماكنة أو آلة تسنين

хир долу хьостам برغي ، مسمار مقلوظ

* хир даллалц إلى آخر مدى

* хир хаддалц (أقصى درجات التعب) لدرجة الاعياء хиузург

хирг дан {xirg dan} يعمل ما يستطيع عمله

сайн хирг дан гlерташ ву со أحاول عمل ما استطيع عمله

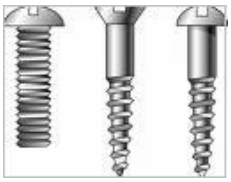
* хирг хир (ккунах) / ша хирг хилхьара ليحدث ما يحدث

хирло (ву) {xirlo}[-чун,-чунна,-чо,-чуьнга] (оьр. сверловщик) عامل على المثقب

(хирдаккхархо, хир даккхаран говзалла йолу белхало ву)

хирург* (ву,ю) -аш бу {xirurg} جرّاح

хирурги* (ю) {xirurgi}[-н, -на, -но, -га] جراحة

деган хирурги جراحة القلب

юкъара хирурги الجراحة العامة

хирхьостам (бу) {xirxhostam} برغي

хита (ю) -наш ю{xita} (наьрсах тера хасстом бу) فقّوس хирхьостам

хитта {xitta}[хуьтту, хиттир а, хиттина] وَصَّل ، يوصِل ، يُثبّت (فعل تكراري من хотта)

хиузург (ю) {xiuzurg} (оьр. водокачка) مضخة ماء

хитухург (ю) {xituxurg} (зебар ю) رشّاشة الماء

хитlедалар (ду) {xit'edalar} طوفان ، فيضان

хитlехао цамгар (ю) {xit'exao camgar} داء الزهري ، سفلس

(оьр. сифилис) (чlурам-цамгар)

хих {xix} هيا (كلمة تقال للثور لحثه على السير)

хихдаккха {xixdakkxa} ينقل أو يقل عبر النهر (فعل للمفرد)

хихдала {xixdala} يجتاز أو يعبر النهر (فعل للمفرد)

хихдан {xixdan} يثير أو يتحرّش (بالكلب) ، يبعد ، ينابذ (شخص) ، يحث ، يعجّل

хичаш (ю) {xichash} تصعيرة ، حركة بالوجه للتحرّش أو المشاكسة

хичаш ян يُصعّر وجهه أو خده ، يغيظ أو يتحرّش ب

хоа {xoa}[хоьа, хоьира, хоьына] يَسع ، يتّسع

ховха {xawxa} (кlеда) طري ، غَضّ ، ناعم ، حنون ، رقيق ، رخيم

ховха бецаш أعشاب غضّه

ненан ховха куьйгаш يدا الأم الناعمة

ховхалла (ю) {xawxalla} طراوة ، نضارة ، غضاضة ، رخامة ، نعومة ، رقة ، حنان

ховша {xawsha}[ховшу, хевшира, хевшина] (ховжа) يجلس ، يقعد ،يركب (فعل للجمع)

ховшо {xawsho}[ховшадо, ховшийра, ховшийна] (ховжо) يُجلِس ، يُقعِد (فعل للجمع)

ходана (ю) {xodana} مقطع

пурх ходана مقطع عرضي

яхаллин ходана مقطع طولي

хожбаш (ю) {xozhbash} لفت

хола (бу) -наш ду {xola}[-нан, -нна, -но] كومة (من الدريس أو الحشيش) ، كدس

(литтанал алсам, рогlал кlезиг горга а, лекха ваьштайиллина йол)

хола бан يكوم الحشيش

холмач (ю) -аш ю {xolmach} (луьйца) سحر يعمل لشخص حتى يصاب بسوء ويدفنه في الأرض

[-ан, -на, -о] (стагана вон хIума хилийта динарг, лаьттах юллуш хилла)

холмач йолла يعمل له سحر ويدفنه في الأرض

холмачхо (ву,ю) {xolmachxo} الساحر الذي يعمل تلك الأمور ليضرّ الناس

[-чун, -чунна, -чо]

холхаз (ду) -аш ду {xolxaz}[-ан, -на, -о] (оьр. каракуль) فرو أستراخان

холхазан куй قبعة من الفرو الأسترخاني

холчохь хила {xolchoxh xila} يكون في ضيق أو مِحنة

тхо чlогlа холчохь ду نحن في ضيق شديد

холчу дала {xolchu dala} يتضايق ، يتكدر ، يغتم (فعل للمفرد)

холчу далийта {xolchu daleeta} (فعل للمفرد) ضايق ، كدر ، يجعله يغتم хитухург

холчу хlотта {xolchu hotta} (холчу дала)

холчу хlотто {xolchu hotto} (холчу далийта)

хонкар (ву) {xonkar}[-ан, -на, -о] (туркойн паччахь, яхначу заманчохь) السلطان العثماني

хоо {хоо}[хоадо, хоийра, хоийна] يوسعه في ، يدخله في

хорам (бу) -аш бу {хоram}[-ан, -на, -о] اختناق

хорам бан يخنق

хорам хила يختنق ، يشعر باختناق

дагна хорам хилла

хорбаз (ю) -аш ю {xorbaz}[-ан, -на, -о] بطّيخ أحمر

хорбазан дог لب البطيخ

къорза хорбаз بطيخ مبرقع

хорбаз йохо يقطّع البطيخة

хорбазан цахцар شرحة بطّيخ

хорсам (ю) -аш ю {xorsam}[-ан, -на, -о] فجل хорсам

кIайн хорсам لفت

хорха (ю) -наш ю {xorxa}[-нан, -нна, -но] 1- عقدة السيف (عقدة أو خصلة زينية عند مقبض السيف) 2- خيط في نهايته شرشوبة على شكل خصلة للزينة 3- عذق عنقود العنب

кемсийн хорханаш عذق العنب

хорцу цергаш (ю) {xorcu cergash} (оьр. молочные зубы) أسنان لبنية

хорша (ю) {xorsha}[хоршин, хоршина, хоршо, хорше] حمى

хорша ян يصاب بالحمى

цомгушчунна хорша еана أصيب المريض بالحمى

хорша еана ву иза هو محموم

хоска (ю) -наш ю {xoska} (пIаьлдиг ду) حقيبة من الجلد يحملها المسافر

[-нан, -нна, -но] (некъахочун цIоканан тIоьрмиг бу)

хоти (ду) хотеш ду {xoti}[-н, -на, -но, -га] مرج ، طرف حرش أو غابة خالية من الأشجار

(дитташ доцу хьуьнан дакъа, хьуьнан йист) (оьр. опушка)

хотта {xotta}[хутту, хоьттира, хоьттина] وصّل ، يوصل ، يربط بِ . يثبّت ،يركّب

хоттадала {xottadala} يتصل ب ، يرتبط ب ، تثبّت ، يتركّب ، يلتحم (كسر العظم)

хотталург дожар (ду) {xottalurg dozhar} (оьр. вещественный падеж) حالة الربط (نحو)

хоттар {xottar} توصيل ، ربط ، وصل ، تركيب ، تثبيت (مصدر)

хоттарг (ю) -аш ю {xottarg}[-ан, -ана, -о] (оьр. сустав) مفصل

дегIан хоттаргаш مفاصل الجسم

хоттарш (ю) {xottarsh} (оьр. поясница) الفقرات القَطنية : فقرات أسفل الظهر (تشريح)

хоттаршкахь лазар ألم أسفل الظهر (في الفقرات القطنية)

хох (бу) хохаш бу {хох}[хохан, хохана, хохо] بصل

хохийн кочар ربطة أو ضمة بصل

хохийн топ ساق البصل

хояхар (ю) -ш ю{хоуахаr} (оьр. хмель) حشيش الدينار : نبات معمر من فصيلة القنبيات ينبت في الشرق ويزرع في أوروبة حيث تستعمل مخاريط أزهاره في تعطير البيرة

хоьттина дош (ду) {xoettina dosh} كلمة مركبة (نحو)

хоьттина яздан {xoettina yazdan} (элпаш вовшех хуттуш яздан) يكتب بأحرف متصلة

ху (ю) -наш ю {ху}[-нан, -нна, -но] (оьгIазло тIеяр ду) سُخط ، غيظ

ху ян (моха ян) يتملكه السخط أو الغيظ

худа {хuda}[худу, хуьйдира, хуьйдина] يمتص ، يتشرّب

лаьтто хи худу التربة تمتص الماء

худадала {хudadala} يُمْتَص ، يضمر

юьхь тlехь худавелла иза ضمر وجهه

худар (ду) {хudar} امتصاص (مصدر)

худар (ду) -ш ду {хudar}[-ан, -на, -о] عصيدة

худар даа يأكل العصيدة

дуган худар عصيدة الأرز

ахьаран худар عصيدة من دقيق الذّرة

довха худар даа а дац атта حتى العصيدة السّاخنة ليس من السهل تناولها ، بمعنى أنّه كل شيءٍ صعب في هذه الحياة (مثل)

* худар дан يعمل خبيصة (فوضى ، كركبة)

хумпlар

худийта {хudeeta}[худуьйту, худийтира, худийтина] يجعله يمتص

худург (ю) -аш ю {хudurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. губка – для мытья) إسفنجة ، إسفنج

...хула {...хula} تأتي في نهايات الأسماء أو الضمائر لإعطائها معنى : عبر ، عن طريق ، من خلال

мича некъахула вахара иза? عبر أي طريق ذهب ؟

цуьнгахула хlумма а хуур дац хьуна لن تعرف أي شيء عن طريقه

хулст (ю) -аш ю {хulst}[-ан, -ана, -о] (кехатех ловзаран тайпа) من أنواع الألعاب بورق الشدة

хулчи (ю) хулчеш ю{хulchi} خفّ من الجلد الخام غير المدبوغ خاص للمسير على الجبال

[-н, -на, -но, -га] (ламчохь лелош болу кларх)

хумпlар (ю) -ш ю {хump'ar}[-ан, -на, -о] (тапчин ботт ю) قراب أو جراب المسدس

хур (ду) {хur} شخير

хур дан شخر ، خرّ

набарх хур до цо هو يشخر في النوم

цициго хур до القطّة تخرخر

худург

хурам (ю) -аш ю {хuram}[-ан, -на, -о] (лерг хадийнарг) أصلم ، مقطوع الأذن

хурма (ю) -наш ю {хurma}[хурмин, хурмина, -но] (оьр. финик) بلح ، تمر

хутал (ю) -ш ю{хutal} ساق النباتات المتسلقة أو التي تمتد على سطح الأرض

[-ан, -на, -о] (хорбазан, гlабакхан, наьрсан буц)

хутал-буц (ю) {хutal-buc} (оьр. плющ) لبلاب : نوع نبات متسلّق

хут (ду) хуьташ ду {хut}[хуьтан, хуьтана, хуьто] مخمل (نوع قماش)

хуьте клади (оьр. бархатный) قماش من المخمل

хуттург (ю) -аш ю {хutturg} (оьр. союз – грам.) حرف عطف (نحو)

хууш {хuush} معروف ، معلوم ، قادر على مأخوذ من хаа 1,2

хlара хlума хууш ду هذا أمر معروف (معلوم)

лийча хууш вац иза هو غير قادر على السباحة

ца хууш (бехк ма билла!) (أُعذرني) عفواً ، آسف

ца хууш кхийтира со цунах اصطدمت به من دون قصد

хууш ма-хиллара كما هو معروف

хуъушехь {xu'ushexh} متعمداً ، قصداً

хуъушехь дан يتعمد فعل

хуъушехь стаг вер القتل العمد

хуьйсахо (ву) {xiesaxo} (хесан хехо) حارس حوض الزراعة

хуьлда {xuelda} (хуьлийла) ليكن ، للرجاء أو للتمني

де дика хуьлда шун طاب نهاركم ، ليكن نهاركم سعيداً

толам хуьлийла шун نرجو لكم النصر

декъала хуьлда (хуьлийла) шу بوركتم ، لتهنؤا

хуьлу {xuelu} (хила) يصبح ، يصير ، يكون ، يساوي

пхеанна тlе шиъ тоьхча, ворхl хуьлу خمسة زائد اثنين يساوي سبعة

кху сохьтехь и цlахь хуьлийла дац هذه الساعة لا يمكن أن يكون في البيت

lай буьйсанаш еха хуьлу الليالي في الشتاء تصبح طويلة

хуьлуш хила {xuelush xila} (хилар) بمعنى تدريجياً أو شيئاً فشيئاً (حسب اختلاف الفعل)

сих ма ло, lемуш (lему-уш) lемар ву хьо لا تستعجل ، سوف تتعلم شيئاً فشيئاً

хи шеллуш (шеллу-уш) шеллур ду سوف يبرد الماء تدريجياً

алапа тlекхетуш (тlекхету-уш) тlекхетар ду سوف يزيد الراتب تدريجياً

хуьнжар (ду) -ш ду {xuenzhar} حزام مجدول من الصوف أستعمل للسروال

(хечин баьрчах тосуш долу, тlергlан тех дуцуш дина доьхка)

хуьрсиг (ю) -аш ю {xuersig}[-ан, -на, -о] (оьр. поросёнок) (херси) خنَّوص (صغير الخنزير)

Хь (Xh)

Хьаьжин-цIа (Xha'zhin-c'a)

..хь {..xh} تأتي في نهاية كثير من الأفعال لإعطائها معنى الرجاء

алахь соьга! قل لي من فضلك ، قل لي إذا سمحت

гайтахь соьга! أرني من فضلك

..хьа {..xha} تأتي في نهاية الضمائر أو الأسماء لإعطائها معنى (جهة)

цуьнгахьа хьаьжира со نظرت جهته

соьгахьа велира иза أيدني ، وقف إلى صفي

хьа {xha} من (للعاقل ، في حالة الفاعل)

хьа элира хьоьга? من قال لك ؟

хьа яздина хIара жайна? من ألف هذا الكتاب ؟

хьа (ю) {xha}[-н, -на, -но] (дегI дика ца хилар) توعُّك ، انحراف الصحة

хьаа {xhaa}[хьаьа, хьаьира, хьаьъна] 1- يصفى (للسوائل) 2- يَفِشّ (للورم ، يخف ويهبط)

хи хьаьъна تصفّى الماء

йистина меттиг хьаьъна فشّت المنطقة المنتفخة

дестар хьаьъна فشّ الورم

коьртера бен хи ца хьаьа (مثل) لا يكون الماء صافياً إلا عند رأس منبعه

хьабдан {xhabdan} يغمض

бIаьргаш хьаббан يغمض عينيه

бIаьргаш хьаббина волавала يمشي مغمض العيني

хьага {xhaga}[хьаьга, хьаьгира, хьаьгна] 1- يتوق إلى، يشتاق إلى ، يُتعطَّش إلى 2- يغبط

сайн ваша гарх хьаьгна ву со اشتقت لرؤية أخي

церан дахарх хьаьгира со غبطتهم على حياتهم

хьагар (ду) {xhagar} شوق ، توق (مصدر)

Даймахках хьагар شوق إلى الوطن

хьагдала {xhagdala} يعطش ، يظمأ

чIорIа хьагвелира со أنا عطشت جداً

хьагадалар (ду) {xhagadalar} عَطَش ، ظمأ (مصدر)

хьагдалийта {xhagdaleeta} يجعله يعطش أو يظمأ

хьагдан {xhagdan} يُعطِّش ، يُظمئ

хьагийта {xhageeta}[хьогуьйту, хьагийтира, хьагийтина] يجعله (يتوق إلى ، يَشتاق إلى)

хьаго 1(ю) {xhago}[-нан, -нна, -но] (хьогалла) عَطَش ، ظَمأ

хьаго 2 {xhago}[хьагадо, хьагийра, хьагийна] يُتوّق إلى ، يُشوّق إلى ، يُعطِّش إلى

хьагI (ю) хьаьгIнаш ю {xhagh}[хьогIан, хьогIана, хьогIо] حسد ، حقد

хьагI лело يكن الحقد أو الحسد تجاه

ас хьоьца хьагI ца лелайо أنا لا أحسدك

* хьагI-гамо лело يكن الحقد والضغينة

хьагI-буц (ю) {xhagh-buc} (оьр. вьюнок) اللبلاب : نوع من أنواع النباتات المتسلقة

хьада {xhada}[хьоду, хьаьдира, хьаьдда] ينطلق ، يسعى بسرعة ، يركض (فعل للمفرد)

мича хьаьдда воьдуш ву хьо? إلى أين أنت منطلق ؟

хьаьдда ваха يذهب بسرعة

хьаьдда лела يتحرك أو يتنقل على نحو سريع

* хьаьдда-ведда في حركة دؤوبة مستمرة

хьадал (ву,ю) хьадалш бу {xhadal} (хьадалча) مراسل

хьадала {xhadala} 1- يتحرك 2- يستطيع أن يحرّك أو ينبه

хьадалча (ву,ю) хьадалчаш бу {xhadalcha} ساع ، ذنب (للاستهزاء)

хьаданн {xhadann} يُحرّك . يُنبّه ، يُزعج (من نومه أو من مكانه) . يثير ، يَنبُش

вижначуьра хьо хьеван ца лиира суна لم أرغب أن أنبهك من نومك

хьаж (ду) хьаьжнаш ду {xhazh}[хьаьжан, хьаьжана, хьаьжо] جبهة ، جبين

хьаж юккъе шад хIотто يقطب حاجبيه

хьажа {xhazha}[хьожу, хьаьжира, хьаьжна] ينظر إلى ، يلقي نظرة ، يتطلع إلى ، يشاهد ، يطل ، يفتش ، يتفقد ، يفحص ، يعاين ، يراقب ، يعتني ب ، يهتم ب (فعل للمفرد)

соьга хьаьжира иза هو نظر إلي

телевизоре хьажа يشاهد التلفاز

шун чанташка хьажа мегар дуй? هل يمكن تفتيش حقائبكم ؟

дегIах хьажа يفتش ملابسه

цIийнах хьажа يفتش البيت

берашка со хьожур ву أنا سوف أعتني الأولاد

лор цомгушчуьнга хьаьжира الطبيب فحص المريض (كشف عليه)

цомгушчуьнга хьажа يعتني بالمريض

* малх хьаьжна де يوم مشمس

хьожуш хила يراقب ، يعتني ب

хьаьжча بالنظر إلى ، مقارنة مع

ахь суна динчу гIуллакхе хьаьжча بالنظر إلى ما قدمته لي من خدمة (عمل)

хьажадала {xhazhadala} فعل احتمالي مأخوذ من فعل хьажа

хьажам (бу) {xhazham} (оьр. направленность) نزعة ، اتجاه

романан юкъараллин хьажам النزعة الاجتماعية للرواية

хьажар (ду) {xhazhar} نظر ، مشاهدة ، تفتيش ، تفقد ، فحص ، اعتناء ، معاينة (مصدر)

хьажархо (ву,ю) хьовсархой бу {xhazharxo}[-чун, -чунна, -чо] مشاهد (مشاهدون)

хьажахlотта {xhazhahotta} يزور ، يعود (مريض مثلاً) ، يذهب لتفقد أو لمعاينة

цомгушчуьнга хьажахlота вахара со ذهبت لزيارة المريض

хьажийта {xhazheeta}[хьожуьйту, хьажийтира, хьажийтина] فعل حثي مأخوذ من فعل хьажа

со цуьнга хьажийта دعني أنظر إليه

цомгушчуьнга лор хьажийта دع الطبيب يكشف على المريض

хьажо {xhazho}[хьажадо, хьажийра, хьажийна] يسدد ، يصوب ، يشير . يوجّه (فعل للمفرد)

топ хьажо يسدد البندقية

пlелг хьажо يشير بإصبعه

балха хьажо يوجهه إلى العمل

хьажо-пlелг (бу) {xhazho-p'elg} الشّاهد (إصبع الشاهد)

хьайна (ю,ву) {xhaina} شَبِق ، شَبِقة

хьаийта {xhaeeta}[хьоуьйту, хьаийтира, хьаийтина] يجعله يصفى (للسوائل) 2- يجعله يفشّ

хьайба 1(ду) -наш ду {xhaiba}[-нан, -нна, -но] (бежан) بهيمة

хьайба 2 (ю) -наш ю {xhaiba}[-нан, -нна, -но] (орь. айва) شجرة السفرجل أو ثمرها

хьайбаналла (ду) {xhaibanalla} بهيمية

хьайн {xhain} خاصتك

хьайн дош ма дохаде! لا تنكث بوعدك

хlара жайна, хьайниг дуй? هذا الكتاب ، هل هو لك ؟

хьайц {xhaic}(хьелий доладалийта олу дош) عبارة تستعمل لزجر الأبقار لحثّها على السير

хьакха 1(ю) -рчий ю {xhakxa}[хьакхин, хьаккхина, хьакхо] خنزير

хьакхин жижиг لحم الخنزير

хьакха 2 {xhakxa}[хьокху, хьаькхира, хьаькхна] يختلف المعنى حسب الاسم الذي يسبقه ، أنظر للأمثلة المتنوعة

кlа хьакха يحصد القمح

йол хьакха يحشّ الحشيش

мангал хьакха يحشّ بالمحشّ

воттана хьакха يقشط بفارة النجّار

херх хьакха ينشر بالمنشار

иту хьакха يَكوي

цlаьнкъа горгам хьакха يمسح الأرضية بالخرقة

бепиг тlе налха хьакха يدهّن الزبدة على الخبز

куьг хьакха يمسح بيده

басар хьакха يدهن ، يصبغ

гата хьакха يمسح بالمنشفة

мохь хьакха يصيح ، يصرخ

мох хьаькхира هبت ريح

хьакхар хьакха يشحّم

хьайба 2

урс хьакха يذبح

хьун хьакха يقطّع أشجار الغابة

хьакхадала {xhakxadala} хьакха فعل احتمالي من فعل 2- 2- يمت ب 1- يحتك ب ، يلامس

нel цIаьнкъах хьакхалуш ю يحتك الباب بالأرضية

когаш лаьттах хьакхабелира сан لامست رجلاي الأرض

и хьох хьакхалуш дац هذا لا يمت إليك بصلة

хьакхалгla (ю) {xhakxalgha} (оьр. руинцы) أطلال ، خرائب

хьакхар 1(ду) {xhakxar} مصدر من فعل хьакха

кla хьакхар حصد القمح

хечина иту хьакхар (тохар) كي البنطلو

хьакхар 2 (ду) {xhakxar}[-ан, -на, -о] شحمة ، شحم

клежашна хьакхар хьакха يُشحّم المفصلات

хьакхаран еххоаш غدد دهنية

хьакхар-чиркх

хьакхар-чиркх (бу) {xhakxar-chirkx} (оьр. свеча) (чlурам-чиркх) شمعة

хьакхийта {xhakxeeta}[хьокхуьйту, хьакхийтира, хьакхийтина] فعل حثي مأخوذ من хьакха

хьакхин орам (бу) {xhakxin oram} (оьр. свиноройка) نبات جذر الخنزير

хьакхо {xhakxo}[хьакхажо, хьакхийра, хьаккхийна] يعجّن ، يعجن ، يدعك ، يصرّ ، يمرّغ ، يدلّك

бод хьакхо (хьен) يعجّن العجين

йиттина хlуманаш хичохь хьакхо يدعك الغسيل في الماء

цергаш хьакхо يصرّ (يكزّ) الأسنان

лаьттах хьакхо يمرّغ بالأرض

белшаш хьакхо يدلك الأكتاف

хьакхолг (ю) -аш ю {xhakxolg}[-ан, -ана, -о] (оьр. щиколотка) رسغ хьакхолг

хьакъ* (ду) хьаккъаш ду {xhaq} حقّ

[хьокъан, хьокъана, хьокъо, хьокъе]

иза лара хьакъ ду هذا جدير بالاعتبار

хьакъ долу тalзар дан деза цунна يجب أن يُعاقب العقاب العادل

хьакъ дladала يؤدي الحق

хьаккъаш а, декхарш а الحقوق والواجبات

хьал 1(ду) хьелаш ду {xhal}[хьолан, хьолана, хьоло] حالة ، وضع ، ظرف

хlун хьал ду хьоьгахь? كيف حالك ؟

дикачу хьолехь ву иза هو في حالة جيدة

лазийначуьнгахь вон хьал ду حالة المصاب سيئة

нехан хьал وضع الناس

кегийрхойн хьал وضع الشباب

дахаран хьелаш ظروف الحياة

могашаллин хьал الحالة الصحية

дуьненаюкъара хьал الوضع الدولي

юкъараллин хьал الحالة الاجتماعية

хьелашка хьаьжжина حسب الظروف

цомгушчуьнгара хьал могушчунна ца хаьа السليم يجهل حال السقيم

доьхна хьал حالة متردية ، وضع متردي

хьал 2 (ду) {xhal}[хьолан, хьолана, хьоло] (таро) غنى ، ثروة

хьал долуш ву иза هو غني ، هو ذو ثروة

хьал долуш мотт لغة غنية

хьал 3 (ду) {xhal}[хьолан, хьолана, хьоло] (ницкъ) مقدرة ، استطاعة

хьалагlатта хьал дац сан ليس في استطاعتي الوقوف

хьала {xhala} 1- إلى الأعلى ، إلى فوق 2- بادئة تسبق كثير من الأفعال لإعطائها معنى (إلى الأعلى)

* хьала-охьа تقريباً

хьалаайа {xhala aia} يرفع

байракх хьалаайа! ارفع العلم

куьг хьалаайа يرفع يده

хьалагlатта {xhala ghatta} ينهض ، يقوم ، يَنهض من الفراش أو النوم (فعل للمفرد)

со тахана хьалхе хьалагlаьттира نهضت اليوم باكِراً

хьалагlатто {xhala ghatto} يُنْهِض ، يُوقّف ، يُنْهِض من الفراش أو النوم (فعل للمفرد)

хьалагlовтта {xhala ghawtta} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьалагlатта

хьалагlовтто {xhala ghawtto} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьалагlатто

хьаладаккха {xhala dakkxa} 1- يرفع ، يعلّي ، يُصعّد 2- يُرقّي ، يُرقِّع (في وظيفة) (فعل للمفرد)

балхахь хьалаваьккхира со رقوه في العمل (حصل على ترقية)

хьаладала {xhala dala} 1- يصعد ، يطلع ، يرتفع ، يتصاعد ، يقلع 2- يرتقي ، يترقى ، يُرقّع (في وظيفة أو منصب) (فعل للمفرد)

лами тlехула хьалавала يطلع على السلمِ

шолгlачу гlат тlе хьалавелира со صعدت إلى الطابق الثاني

мох- кема хьаладелира أقلعت الطائرة

хи хьаладаьлла ارتفع منسوب النهر

белхан эвсаралла дикка хьалаяьлла إنتاجية العمل ارتفعت بشكل واضح

хьаладалийта {xhala daleeta} فعل حثي مأخوذ من فعل хьаладала

хьаладан {xhala dan} (хьалакарчо – пхьуьйшашна) يرفع أكمامه ، يشمر عن ساعديه

пхьуьйшаш хьаладина цо يشمر عن ساعديه

хьаладаха {xhala daxa} يذهب أو يتجه إلى الأعلى . يرتفع

хьалагlур ду вай سوف نذهب إلى فوق

куьг хьаладахара цуьнан ارتفعت يده

хьаладаха {xhala daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьаладаккха

хьаладахийта {xhala daxeeta} فعл حثي مأخوذ من فعل хьаладаха

бераш хьаладахийта! دع الأولاد يذهبوا إلى فوق

куьйгаш хьаладахийта! ارفع يديك

хьаладахьа {xhala daxha} يأخذ أو يحمل إلى الأعلى أو إلى فوق

хьаладовла {xhaladawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьаладала

мехаш хьалабевлла ارتفعت الأسعار

хьалакхиа {xhala kxia} يَكبُر ، ينشأ ، ينمو

хьалакхио {xhala kxio} يربي ، ينمّي ، يستنبت

хьалакхосса {xhala kxossa} يقذف إلى الأعلى

буьрка хьалакхосса قذف الكرة إلى الأعلى

хьалаоза {xhala oza} يسحب إلى فوق ، يرفع

кирхьа хьалаоза يرفع الستارة

хеча хьалаоза يرفع البنطلون

хьала-охьа {xhala-oxha} في كل الأحوال ، ما لا يقل عن ، تقريباً

хьала-охьа итт туьма хир бу цуьнан мах ثمنه في كل الأحوال مائة روبل

хьалахьажа {xhala xhazha} ينظر إلى الأعلى (فعل للمفرد)

хьалаэккха {xhala ekkxa} يقفز ، يقفز من وضعية الجلوس أو النوم (فعل للمفرد)

хьал-дахар (ду) {xhal-daxar} (токхо) رخاء ، هناء ، رفاهية

хьал-де (ду) {xhal-de} الوضع ، الحالة

хьал-де хатта يسأله عن أحواله

шун цIахь хьал-де муха ду? ؟ كيف الوضع عندكم في البيت

вахаран хьал-де къен долуш вара иза كانت حالته المعيشية فقيرة

хьалдерг , хьалдолу {xhalderg} غني ، ثري ، موسر ، ذو سعة

хьалкха (ю) хьалкханаш ю {xhalkxa} (обр. серёжки плоские) أقراط أو حلق مسطّح

хьалнехьа {xhalnexha} باتجاه الأعلى

хьалха {xhalxa} أولاً ، قبل ، سابقاً ، في السابق

хьалха ойла е, тIаккха жоп ло! فكّر أولاً ثم أجب

доллучул хьалха قبل كل شئ

массарал хьалха قبل الجميع

хьалха дуьйна في السابق ، منذ البدء ، من قبل

хьалха дуьйна ву и таро йолуш هو ثري منذ البداية

пхи шо хьалха قبل خمس سنوات

хьалха муха вара и хьоьца? ؟ كيف كان معك في السابق

хьалха санна كما في السابق

хьалха {xhalxa} 1- أمام ، إلى الأمام ، في الأمام ، في المقدمة 2- بادئة تسبق كثير من الأفعال لإعطائها معنى (أمام ، إلى الأمام ، في الأمام)

суна хьалха أمامي

хьалхадаккха {xhalxa dakkxa} 1- يُقدّم (يجعله في المقدمة) 2- يُنجّي من ، يُعفي من (فعل للمفرد)

воккха стаг хьалхаваьккхира ас قدمت الرجل الكبير

аьтту ког хьалхабаккха قدّم رجله اليمنى

хьалхадала {xhalxa dala} 1- يتقدم ، يسبق 2- ينجو من ، يُعفى من (فعل للمفرد)

сан говр хьалхаелира تَقدم (سَبَقَ) حصاني

хьалхадаха {xhalxa daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьалхадаккха

везин Дела, хьайн Iазапах хьалхадаха ахь тхо اللهم نجنا من عذابك

хьалхадилла {xhalxa dilla} يضع أمام ، يضع في الأمام (فعل للمفرد)

хьешана шун хьалхадиллира ас وضعت المائدة أمام الضيف

хьалхадовла {xhalxa dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьалхадала

хьалхалера {xhalxalera} سابق ، سالف

хьалхалера зама الزمن السابق

хьалхара {xhalxara} أمامي . أول

хьалхара когаш الأرجل الأمامية

хьалхара меттиг яккха يحرز المركز الأولِ

суна хьалхара дlавала! تنحّ من أمامي

хьалхарчу дийнахь في اليوم الأول

шеран хьалхарчу беттанашкахь في الأشهر الأولى من السنة

хьалхарчу сохьтехь في الساعات الأولى

хьалхара гlо الإسعاف الأولي

хьалхара лела {xhalxara lela} يقوم عنه بالأعمال أو الخدمة

хьан гIуллакх дац цунна хьалхара лела ليس من شأنك أن تقوم على خدمته

хьалхататта {xhalxa tatta} 1- يدفع إلى الأمام 2- يُرشّح ، يُنسّب (لمنصب ما)

хьайн гlант жимма хьалхататта! ادفع كرسيك إلى الأمام قليلاً

хьалхауллург (ю) {xhalxa ullurg} مريول ، مئزر

хьалхахаа {xhalxa xaa} يجلس أو يقعد في الأمام (فعل للمفرد)

хьалхахула {xhalxaxula} من الأمام ، من المقدمة

хьалхахь{xhalxaxh} في الأمام ، في المقدمة

суна хьалхахь хиъна вара иза هو كان جالساً أمامي

хьалхахьа {xhalxaxha} إلى الأمام ، باتجاه الأمام

хьалхахlотта {xhalxa hotta} يقف أمام ، يمثل أمام

цунна хьалхахlотта ца хloьттира со لم أجرؤ على المثول أمامه

хьалхаэккха {xhalxa ekkxa} يقفز أمام ، يثب أمام (فعل للمفرد)

хьалхий-тlаьхьий {xhalxee-t'a'xhee} (тlаьхье-хьалхе) واحد تلو الآخر ، بتعاقب

хьалха яхна хан (ю) {xhalxa yaxna xan} الماضي الأسبق (نحو)

хьалхе (ю) {xhalxe}[-нан, -нна, -но] 1- مبكّراً ، باكراً 2- صدر ، مقدمة 3- أسبقية ، أولوية

хlинца а хьалхе ду ما زال الوقت باكراً

хьалхе веара иза حضر باكراً

церан хьалхенгахь في بدايتهم

хьалхе яккха يحوز على الأسبقية ، يحرز المرتبة الأولى

хьалхе яла يعطي الأولوية

* хьалхенаш صدر المرأة أو الفتاة

хьалхо (ву,ю) -й бу {xhalxo }[-чун, -чунна, -чо] (хьалдолу стаг) ثري ، موسر ، ذو ثراء

хьалххе {xhalxxe} مبكّراً ، باكراً ، مسبقاً

со хьалххе хьалагlаьттира نهضت باكراً

соьга хьалххе хlунда ца элира ахь? لماذا لم تقل لي مسبقاً ؟

хьама-кхаж (бу) {xhama-kxazh} (бIаьрг хилар) توعّك صحيّ (لا يعرف مصدره فيعزى إلى العين أو التعب النفسي)

хьама-кхаж хила я баккха يصاب بِسوء من العين الحسودة أو يتوعّك بسبب ضيم ما

хьан {xhan} خاصتك (للملكية)

хьан ваша أخوكَ (أخوكِ)

хьан {xhan }[хьов, хьайра, хьайна] يتهيج الجلد ، تصاب البشرة بالحساسية

хьанал {xhanal} شريف ، نزيه . حلال . بنزاهة

хьанал стаг شخص شريف

хьанал дахар حياة شريفة

хьанал болх бан يعمل بنزاهة

хьаналла (ю) {xhanalla} نزاهة ، حلال

хьандала {xhandala} 1- يَدْسَم ، يترطّب بمادة دهنية 2- يصبح خصباً

хьандан {xhandan} 1- يجعله دسماً ، يُرطّب بمادة دهنية 2- يُسمّد ، يُخصّب

куьйгаш хьандан يرطّب اليدين بدهون أو نحوه

латта хьандан يسمّد التربة

хьанех {xhanex} فلان

хьанех! يا فلان

хьанех-минех فلان علاّن

хьанна {xhanna} لمن (للعاقل)

хьаннаш (ю) {xhannash} غابات جمع لكلمة хьун

хьано (ю) {xhano}[-нан, -нна, -но] (хьоналла , хьеналла) دهن ، شحم (شحوم)

хьантIара {xhant'ara} (юхахьара, берана олуш ду) لعوب ، كثير الحركة (للطفل)

хьантIара дала (лела) (юхахьара лела) يتشاقى ، يكثر الحركة والضوضاء (للطفل)

хьара (ду) {xhara}[хьарин, хьарина, хьаро] 1- الطفح القُرّاصي (تحسس جلدي بسبب ملامسة نبات القرّاص)
2- تحسّس جلدي على شكل بثور حمراء تظهر على الجلد بسبب الإصابة مثلاً بالحصبة أو تحسّس جلدي لبعض الأطعمة.

(цхьана лазаро я нитташа къовзийча дегIана тIетуху цIен таммагIанаш)

хьарам {xharam} حرام ، غير نزيه . بشكل حرام ، بشكل غير نزيه

хьарамло (ю) {xharamlo}[-нан, -нна, -но] عدم النزاهة ، حرام

хьаргIа (ю) -наш ю {xhargha} (Iаьржа къийг) (оьр. черный ворон) (жагIжагIа) أنواع زاغ : من الغربان يقال له غراب الزرع وهو صغير نحو الحمامة أسود اللون

хьард (ю) хьаьрдаш ю {xhard}[хьаьрдан,хьаьрдана,хьаьрдо] بقايا العلف أو القش

(оьр. кормовой отход, сенная труха)

хьарса {xharsa}[хьорсу, хьаьрсира, хьаьрсина] يَذُرّ ، يَنْثُر (طحين أو نحوه)

хьархо (ву,ю) {xharxo}[-чун, -чунна, -чо] طحّان

хьарча {xharcha}[хьаьрча, хьаьрчина] 1- يلتف 2- يتجعّد 3- يتحمل (إثم ، دين ، غرامة)

тай когах хьаьрчира сан التف الخيط حول قدمي

бер шен ненах хьаьрчира التف الطفل بأمه

юргIанах хьаьрчина дIавижа ينام ملتفاً باللحاف

сиха хьаьрчаш кIади ду хIара هذا قماش يتجعّد بسرعة

церан къа хьаьрчар ду вайх سوف نتحمل إثمهم

сох гIуда хьаьрчина وقعت علي غرامة ، غُرِمت

хьарчо {xharcho}[хьарчадо, хьарчийра, хьарчийна] 1- يلفّ ، يُعصّب 2- يُقمّط ، يُغلّف 3- يُجعّد 4- يوقِع عليه (إثم ، دين ، غرامة مثلاً)

тай хьарчо يلف الخيط

чов хьарчо (ехка) يعصب الجرح

бер хьарчо يقمط الطفل

логах кортали хьарчо يلف الشال حول رقبته

декхар хьарчо يحمّل نفسه ديناً

гIуда хьарчо تقع أو يوقع عليه غرامة

хьаса (бу) хьесий ду {xhasa}[хьесан, хьесана, хьесое] ليف ، تيلة ، نسيج

дилхан хьесий ألياف العضلة

дилхан хьаса النسيج العضلي (تشريح)

синпхенийн хьаса النسيج العصبي (تشريح)

цхьаьнатуху хьаса النسيج الضّام (تشريح)

хьаьжкIан хьаса عذق الذرة

хьаста {xhasta}[хьосту, хьаьстира, хьаьстина] يلاطف ، يدلل ، يداعب

нанас шен бер хьаьстира دللت الأم طفلها

хьастагIа {xhastagha} (гIеххьа хан хьалха) قبل بضعة أيام

хьастадала {xhastadala} يتودد ل

цунна хьаста хIунда ло хьо? ؟ لماذا تتودد له

хьастар (ду) {xhastar} ملاطفة ، مداعبة (مصدر)

хьастийта {xhasteeta}[хьостуьйту, хьастийтира, хьастийтина] يجعله يدلل أو يلاطف

хьаткъа (ду) {xhatqa}[хьоткъан, хьоткъана, хьоткъо, хьоткъе] (чиш) بَوْل

хьаткъа сацар احتباس البول

хьатI (ду) {xhat'}[хьотIан, хьотIана, хьотIо, хьотIе] (хьаткъа) بَوْل

хьаха 1{xhaxa}[хьаьха, хьаьхира, хьаьхна] 1- يُنْهِك ، يضني 2- يصاب بالتسمم أو الدوار من دخان الموقد 3- يصاب بدوار المرتفعات أو البحر 4- يُقيّض

беха некъ хьаьхна тхуна السفر البعيد أضنانا

пеш хьохур ю хьуна (пешан кIуьрах вон хир ву хь) سوف تتضرر من دخان المدفأة

хIорд (кема) хьаьхна цунна أصيب بدوار البحر

лам хьаьхна цунна أصيب بدوار المرتفعات

яла хьаьхна борз гу тIе яьлла (مثل) الذئب الذي قُيض له الموت صعد على التل

хьаха 2 {xhaxa}[хьоху, хьаьхира, хьаьхна] (поппар хьаха) يُجَصص ، يُملّط

хьаха 3{xhaxa} والله ، للقسم أو للتأكيد

хьаха (хьаханора) дацара и ишта-м والله لم يكن هكذا

хьахар 1(ду) {xhaxar} تجصيص ، تمليط ، قصارة (مصدر)

хьахар 2 (ду) {xhaxar} التسمم أو التضرر من دخان الموقد . دوار (البحر أو المرتفعات) (مصدر)

кема хьахар دوار البحر

хьахо {xhaxo}[хьахадо, хьахийра, хьахийна] يذكر ، يُنوّه ب . يذكر (فلانة) من أجل خطبتها

иза цхьаьнгге а ма хьахаделахь لا تذكر ذلك لأحد

йол хьахо يذكر الفتاة من أجل خطبتها

хьацар (ду) -ш ду {xhacar}[-ан, -на, -о] عَرَق

хьач

хьацар дала يَعْرَق

хьацар даьлла суна أنا عرقان

хьацар тоха يَعرَق

корашна хьацар тоьхна عرقت النوافذ

хьацарш lийдадала يتصبب العرق

* хьацаран кIур хилла сох أتصبب عرقاً

хьацардалар (ду) {xhacardalar} تَعَرُّق (مصدر)

хьач (бу) хьечаш ду {xhach}[хьечан, хьечана, хьечо] (оьр. слива) ثمر الخوخ أو شجره

хьаша (ву,ю) хьеший бу {xhasha}[хьешан, хьешана, хьешо] ضيف

со шун хьаша ву أنا ضيفكم

хьаша кхаба يعيل الضيف

хьаша тIеэца يستقبل الضيف ، يستضيف ضيفاً

хьаша чукхайкха يدعو الضيف

хьаша ца воглучу хIусаме, беркат ца доглу البيت الذي لا يدخله الضيف لا تدخله البركة

хьаша ца везачу ненан бераш доьлхуш хуьлу (مثل) المرأة التي لا تحب الضيوف يكون أطفالها بكّائين

хьаша {xhasha}[хьошу, хьаьшира, хьаьшна] يدهس ، يدوس . يقمع ، يسحق

машено кIант хьаьшира دهست السيارة الولد

буц хьаша داس العشب

хьаьшна вен يقتل دوساً

хьашлагIа (ю) -ш ю {xhashlagha} (хIума а йиллина къовсар) مراهنة ، رهان

[-ан, хьашлагIна, хьашлагIо] (оьр. пари)

хьашлагIа йилла يراهن

хьашлагIа йиллина даккха يكسب بالرهان

хьашт (ду) -аш ду {xhasht}[-ан, -ана, -о] حاجة ، ضرورة ، مصلحة

хьашт хила يحتاج

суна ахча хьашт ду أنا بحاجة لمال

хьо цIахь хьашт ву царна هم بحاجة لك في البيتِ

дахаран хьашташ متطلبات (ضرورات) الحياة

юкъара хьашташ المصالح العامة

шен хьашташ хьалхаяха يُبدّي مصالحه

хьашт хиларе хьаьжжина حسب الحاجة

йоглучу набарна гIовла хьашт яц, бахначу безамна хазалла

хьашт яц (مثل) النعاس لا يحتاج فراشاً والعشق لا يحتاج جمالاً

царна хьаштверг дика белхало ву الذي يحتاجونه هو عامل جيد

шена хьаштерг дlаехьна цо أخذ ما هو بحاجة إليه

хьуна хьаштдерг хlун ду? ما الذي تحتاجه ؟

хьаштдолу кехаташ الأوراق المطلوبة

хьашдоцург ма леладе! لا يصدرن منك شيء غير لائق

хьаштдоцург ма дийца! لا تتكلم بما هو لا يليق

хьаштагlа مصالح

хьашт-дезарш (ду) {xhasht-dezarsh} (оьр. интересы) مرحاض ، بيت الخلاء ، تواليت

хьаштагlа (ю) -наш ю {xhashtagha}[-нан, -нна, -но] ذرة

хьаьаш (ю) {xha'ash} (хьаьжкlаш)

хьаьаш тило ينزع أغلفة الذرة

хьаьаш хьакха يحصد الذرة

хьаьвда (ду) хьаьвданаш ду {xha'wda} مِذوَد ، معلف : في الإسطبل أو الحظيرة يوضع فيه العلف للماشية

[хьаьвдин, хьаьвдина, -но] (оьр. кормушка для скота)

хьаьвхе (ю) -наш ю {xha'wxe}[-нан, -нна, -но] سفح الجبل الذي لا تصله أشعة الشمس

(малх ца кхочу, lиндагlа долу басе)

хьаьгlнаш (ю) {xha'ghnash} جمع لكلمة хьагl

хьаьдда ваха {xha'dda waxa} يذهب مسرعاً

хьаьдда лела {xha'dda lela} يجري مسرعاً ، يتحرك مندفعاً (للإنسان أو لأي شيء حي)

хьаьжан даьlахк (ю) {xha'zhan da'jaxk} (оьр. лобная кость) العظم الجبهي (تشريح)

хьаьжан даьlахкан юккъера херонаш جيوب العظم الجبهي

хьаьжалла (ду) {xha'zhalla} الحجّ

хьаьжалла дан يحج

хьаьжалла дехка (يلبس لباس الإحرام) يُحرم

Дала хьаьжалла къобалдойда хьан تقبل الله حجك

хьаьжжина {xha'zhhina} حسب ، بناء على ، بموجب

хьаьжин-цlа (ду) {xha'zhin-c'a} الكعبة ، البيت الحرام

хьаьжин-цlа ваха يحج ، يذهب إلى الحج

хьаьжин-цlера веана قدم من الحج

хьаьжкlа (ю) -ш ю {xha'zhk'a}[-ан, -на, -о] (хьаьаш) ذُرَة

хьаьжкlаш йотта يشوي الذرة

хьаьжкlин ботт غلاف الذرة

хьаьжо (ву) {xha'zho}[-чун, -чунна, -чо] حاجّ хьаьжкlа

хьаькам (ву) -аш бу {xha'kam}[-ан, -на, -о] حاكم ، قائِد ، مسؤول ، زعيم ، رئيس

лакхара хьаькам الحاكم (المسؤول) الأعلى

эскаран коьртера хьаькам القائد الأعلى للجيش

дика хьаькам – мохк, вон хьаькам – дохк بمعنى : الحاكم الجيد ينشئ دولة والسيئ يحيل دولته إلى ضباب أي خراب (مثل)

хьаькамалла (ду) {xha'kamalla} حاكمية ، قيادة ، زعامة ، رئاسة

хьаькназ (ю) -аш ю {xha'knaz} (оьр. совок железный) جاروف حديدي للنفايات

(схьаэцна нехаш дlакхуьссу гlирс)

хьаьмц (бу) -аш ду {xha'mc} (оьр. мушмула, стом я дитт) شجرة المشمُلة أو ثمرها

хьаьрк (ду) -аш ду {xha'rk}[-ан, -ана, -о] علامة ترقيم (في النحو أو الكتابة)

хаттаран хьаьрк علامة الاستفهام

сацаран хьаьркаш (оьр. знаки препинания) (نحو) علامات الوقوف

хьаьрмак (ю) {xha'rmak} (оьр. шиповник) (клегклambийриг) (куллан цle) شجر موسى : شجيرة ذات أشواك وأزهار وأوراقها صغيرة وتنبت ثماراً حمراء مستديرة تؤكل

хьаьрса {xha'rsa} أَشقر ، شقراء

хьаьрса хьач (бу) {xha'rsa xhach} خوخ أصفر أو شجره

хьаьрсалла (ю) {xha'rsalla} شُقْرَة

хьаьрсо {xha'rso} (أشقر ، شقراء) نوعاً ما

хьаьтт (ю) -арш ю {xha'tt}[-аран, -арна, -аро] 1- بيدر 2- أكزيما (مرض جلدي) 3- انهيار ثلجي

хьаьхьамч (ду) -аш ду {xha'xhamch}[-ан, -ана, -о] (клей) (хьаьхьмач) صمغ ، غراء

хьаьхьмач (ду) {xha'xhmach}[-ан, -ана, -о] (ши хlума вовшах латош ерг) صمغ ، غراء

хье (бу) хьеш ду {xhe}[-н, -на, -но, -га] دماغ

хьe

хье лазийна цуьнан أصيب بارتجاج في الدماغ

хье лазор ارتجاج في الدماغ

хье чу цlий хьадар نزيف في الدماغ

хьен шунаш تلافيف الدماغ

* хье (корта) меттахь хила يكون عاقلاً ، عقله في محله

* хьех-мерах чекхдала يمل أو يضجر بشكل لا يطاق (يطلع من نافوخه)

* кlордийна хьех чекхваьлла-кх хьо ضجرت منك بشكل لا يطاق

* хье (хьекъал) дlаэца يسلب عقله ، يأخذ كل تفكيره ، يسيطر على عقله ، يفتن ، يسحر

хьега {xhega}[хьоьгу, хьийгира, хьегна] يَغبِط ، يشتهي ، يتوق ، يعاني

бала хьега يُكابِد الهم

гуттар дог мусталуш бала хьоьгуш ву иза هو يعاني من حموضة المعدة المستمرة

вон хьега يعاني ، يقاسي

дика хьега أرغَد : صار في رغد من العيش

со а вац хьуна хlумма а дика хьоьгуш وأنا أيضاً لست في رغدٍ من العيش

хьох хьоьгуш ву со أنا أغبطك ، أنا أحسدك على ما أنت فيه

Даймохк ган хьоьгуш ву со أنا أتحرق لرؤية الوطن

цхьа а хьоьгур воцучу хьолехь ву иза هو في وضع لا يحسده عليه أحد

со шун кхиамех хьоьгу أنا أغبطكم على إنجازاتكم

нах хьоьгу могушалла صحة يحسد (يغبط) عليها

хьегар (ду) {xhegar} غبطة ، تَحرُّق ، توق ، تَشَهّي (مصدر)

хьегийта {xhegeeta}[хьоьгуьйту, хьегийтира, хьегийтина] يجعله (يَغبِط ، يَتحرّق ، يتوق)

хьего {xhego}[хьегадо, хьегийра, хьегийна] يُغْبِط ، يُشهّي ، يُتوّق

юучух хьего يحرِم من الأكل

хьегlа {xhegha}[хьегlа, хьийглира, хьеглна] يصاب بانحراف الصحّة

воккха стаг кху деношкахь хьеглаш ву العجوز مصاب بانحراف الصحة هذه الأيام

наг-наггахь шира чов хьегIа сан الجرح القديم يشتد علي أحياناً

хьедала {хhedala} 1- يتأخّر 2- يستطيع أن يحرك (مأخوذ من хьедан)

иза нокъахь хьевелира تأخّر في الطريق

хье ма лолахь! لا تتأخّر

хьедан 1{хhedan} 1- يُنبِّه ، يُزعِج (من نومه أو من مكانه) 2- يثير ، يَنبُش 3- يحرك (بشكل متكرّر)

вижнарг хьеван ца лаьа суна لا أريد أن أنبه النائم

хьоьга ма гIо аьлла хьедина цо نبه بأن لا تذهب

дIадаьлла дов ма хьеде! لا تثير الشجار المنتهي

пIелгаш хьедан يحرك الأصابع

хьедан 2{хhedan} يُؤخّر ، يُعوّق

стен хьевира хьо? ما اللذي أخرك؟ ؟

хьежа {хhezha}[хьоьжу, хьийжира, хьежна] يسترق النظر ، يتطلع ، يترقب ، ينظر (بشكل متكرر للمفرد)

хьежам (бу) -аш бу {хhezham} ترقُّب

хьежар (ду) {хhezhar} استراق النظر ، تطلُّع ، ترقُّب (مصدر)

хьежо {хhezho}[хьежадо, хьежийна] يسدد ، يؤشّر ، يصوّب ، يوجّه (بشكل متكرر ، فعل للمفرد)

хьекха {хhekха}[хьоькху, хьийкхира, хьекхна] بشكل متكرر ، أنظر إلى فعل хьакха

хьекхо {хhekхo}[хьекхадо, хьекхийра, хьекхийна] يُعجّن ، يعجن ، يدعك ، يَصرّ ، يمرّغ ، يدّلك (بشكل متكرر مأخوذ من فعل хьакхо)

хьекхорг (ю) -аш ю {хhekхorg} (лаьIан доккха гIа) الورقة الكبيرة للنبات الطفيلي من فصيلة راعي الحمام

хьекъа {хheqa}[хьекъа, хьийкъира, хьекъна] أيْنَعَ ، ينمو بشكل جيد

ялт дика хьийкъина القمح أينع بشكل جيد

* хьекъийла шун! أيعن الله زرعكم ، بارك الله في زرعكم

хьекъал (ду) -ш ду {хheqal}[-ан, -на, -о] عقل ، عقلية

доккха хьекъал долуш ву иза له عقل كبير

хьекъалехь вуй хьо? هل أنت في عقلك ؟

хьекъалх тила يضيع عقله

хьекъалх вала (хьеравала) يُجَنّ

хьекъале ван يعود إلى رشده أو إلى جادة الصواب

хьекъал телхина цуьнан اختل عقله

хьекъал дала ينصح ، يرشد ، يُعقّل

хьекъал (дан) кхача يسعفه العقل

хьекъал ца кхечи-кх сан и хIума дан لم يسعفني عقلي لأقوم بهذا الأمر

хьекъал (хье) дIаэца يسلب العقل ، يسلب اللب ، يأخذ كل تفكيره ، يفتن ، يسحر

хьекъало тIе эца يتقبله العقل أو المنطق

хьекъало тIе оьцург дийца! تكلم بكلام يتقبله العقل

хьекъале догIуш хIума ду иза هذا شيء يستوعبه العقل

* хьекъалан да ذو عقل كبير ، عقله يزن جبل

хьекъалалла {хhеqalalla} عقلانية ، حكمة

хьекъале {хhеqale} حكيم ، عقلاني ، منطقي ، عقلاني

хьекъале стаг شخص حكيم

хьекъале сацам (عقلاني) قرار حكيم

хьекъале доцург غير منطقي

хьекъалдолу {xheqaldolu} ذو عقل ، عاقل

хьекъалдоцуш ву хьо لا يوجد عندك عقل

хьекъалча (ву) -ш бу {xheqalcha} (оьр. мудрец) حكيم

[хьекъалчин, хьекъалчина, хьекъалчо]

хьекъалчо аьлла قال الحكيم

хьекъо {xheqo}[хьекъадо, хьекъийра, хьекъийна] أيْنَعَه (جعله يثمر بشكل جيد)

хьелаш (ду) {xhelash} أحوال ، أوضاع ، ظروف جمع لكلمة хьал 1

хьелий (ду) {xhelee} أبقار جمع لكلمة ett

хьелий оза يحلب الأبقار

хьелийн даьтта سمن بقري

хьелий лелор (ду) {xhelee lelor} تربية الأبقار

хьем (бу) {xhem} تأخير

хьем бан يُؤخِّر

хьем ца беш بِدونِ تأخيرٍ

хьен {xhen}[хьоь, хьийра, хьийна] يدعك ، يهرس ، يعجّن

бод хьен يُعجّن العجين

поппар хьен يدعك أو يهرس الطين

меттах хьен يتحرّك ، يتزحزح

хьен даьlахк (ю) {xhen da'jaxk} (оьр. теменная кость) العظم الجداري (تشريح)

хьен юкъ (ю) {xhen yuq} (хьеюкъ) يافوخ ، أم الرأس (تشريح)

хьена {xhena} 1- دسم ، مدهن ، دهني 2- خصب

хьена чорпа (مدهن) حساء دسم

хьена латта تربة خصبة

хьена хlуманаш (оьр. жировые вещества) مواد دهنية

хьеналла (ю) {xhenalla} (хьано , хьоналла) دهن ، شحم (شحوم)

хьенан {xhenan} لمن (للعاقل)

хьенан ду хIара жайна? ؟ لمن هذا الكتاب

хьенех {xhenex} (хьанех) فلان

хьер 1(ю) -аш ю {xher}[-ан, -ана, -о] (ялта охьу хьер) مطحنة ، طاحونة

хьера ваха يذهب إلى المطحنة

хьерахь في المطحنة

хин хьера طاحونة ماء

мох хьера طاحونة هواء

хьеран корта قنطرة الطاحونة

хьеран го محيط حجر الرّحى

хьеран тlулг حجر المطحنة ، حجر الرّحى

хьер 2 (ю) {хher}[-ан, -ана, -о] (зорх) (оьр. желудок) معدة

хьерадаккха {хhera dakkха} يُجَنّن ، يصيب بالجنون ، يصيب بالهيجان (فعل للمفرد)

хьерадала {хhera dala} يُجَنّ ، يُصاب بالجنون ، يصاب بالهيجان ، يُسْعَر (فعل للمفرد)

хьераваллал хlума ду хlара هذا شيء يدعو للجنون

хьера-м ца ваьлла хьо! هل جننت

хьерадалар (ду) {хhera dalar} جنون ، هيجان (مصدر)

хьерадаха {хhera daха} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьерадаккха

хьерадаьлла {хherada'lla} مصاب بالجنون ، مجنون . مسعور

хьерадаьлла жlаьла كلب مسعور

вехначунна некъ битина хьераваьллачо (مثل) المجنون أفسح الطريق للسكران

хьерадовла {хhera dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل хьерадала

хьере хила {хhere xila} يختار

хьерча {хhercha}[хьерча, хьирчира, хьирчина] يلتفّ ، يتجعّد (بشكل متكرّر)

месаш хьерча يتجعّد الشعر

хьерчо {хherchо}[хьерчадо, хьерчийра, хьерчийна] 1- يلفّ ، يُعصّب 2- يُقمّط ، يُغلّف

3- يجعّد 4- يوقع عليه (إثم ، دين ، غرامة مثلاً) (بشكل متكرر)

хьесап (ду) -аш ду {хhesap}[-ан, -на, -о] 1- مسألة (رياضيات) 2- حساب ، تقدير

гергарчу (юххерчу) хьесапехь في الحساب التقديري ، تقديراً

лахара хьесап дича على أقل تقدير

иза хьесапе дац هذا ليس له اعتبار

хьесапе эца يأخذ بعين الاعتبار

хьесап дан يحسب ، يقدر

хьесапаш حسابات

хьех 1

воьдуш динарг хьесап дац, воглуш динарг бен (مثل) التقدير الصحيح للأمور لا يتم إلا في النهاية

хьесап лелор (ду) {хhesap lelor} (оьр. бухгалтерия) محاسبة ، مسك الدفاتر

хьесап лелорхо (ву,ю) -й бу {хhesap lelorхо} (оьр. бухгалтер) محاسب

хьесий (ду) {хhesee} جمع لكلمة хьаса

хьеста {хhesta}[хьоьсту, хьистира, хьистина] يلاطف ، يدلل ، يداعب (بشكل متكرر)

хьестадала {хhestadala} يتودد ل (بشكل متكرر)

нанна бер хьестало يتودد الطفل للأم

хьестийта {хhesteeta}[хьоьстуьйту, хьестийтира, хьестийтина] يجعله (يلاطف ، يدلل)

хьех 1 (ю) -аш ю {хhex} (оьр. пещера) مغارة ، كهف

[-ан, -ана, -о] (ламанан бердах йоллу чоь санна меттиг)

хьехахь في المغارة

хьех 2 (ду) -наш ду {хhex}[-ан, -ана, -о] (оьр. липа) شجرة زيزفون

(адаман дагах тера хеталуш, цергаш йолуш санна долу, чlогlа тамехь хьожа йолу, мезан мутта шех долу зезагаш тlехь хуьлу диттан цlе)

хьех 3 (ю) хьехарий ю {хhex}[-аран,-арна,-аро,-аре] (ламанан бож) من أنواع الوعول الجبلية

хьеха 1 {хhеха}[хьоьху, хьийхира, хьехна] يُدرّس ، يُعلّم ، يلقن

нохчийн мотт хьа хьоьху шуна? ؟ من يعلمكم اللغة الشيشانية

чарх муха лелайо хьеха цунна! علميها كيف تستخدم آلة الخياطة

хьеха 2 {хьехa}[хьоьху, хьийхира, хьехна] يُحدّثه (قلبه)

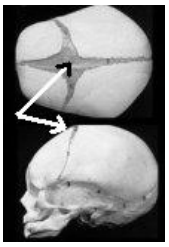
даго хьоьху суна قلبي يحدثني ، عندي حدس

хаьара суна дахаро хьуна дика болх ца хьоьхий كنت أعلم أن الحياة تخبئ لك أمراً سيئاً

хьеха а ма де хьайна! حتّى ولا تحدث به نفسك ، لا تتعب نفسك بتمني ذلك

хьеха 3 {хьехa}[хьоьху, хьийхира, хьехна] يُجصص ، يُملّط (بشكل متكرر)

хьеха 4 (бу) -наш бу {хьехa}[-нан, -нна, -но] طبقة أو مسحة من الغبار

хьеха лаьцна боьха бу яй القدر متسخة بسبب مسحة الغبار التي عليها

хьехам (бу) -аш бу {хьехам}[-ан, -на, -о] موعظة . نصيحة

хьехам бан يعظ . ينصح ، يسدي النصح

хьехамча (ву,ю) -ш бу {хьехамча} (хьехам бийриг) واعظ ، ناصح

[хьехамчин, хьехамчина, хьехамчо, хьехамче]

хьехар (ду) {хьехар} تدريس ، تعليم ، تلقين (مصدر) хьеюкъ

хьехархо (ву,ю) {хьехархо}[-чун, -чунна, -чо] مدرس ، معلم

нохчийн меттан хьехархо مدرس اللغة الشيشانية

хьехархойн дlахlоттам هيئة المدرسين

хьехийта {хьехеета}[хьоьхуьйту, хьехийтира, хьехийтина] يجعله (يُدرّس ، يُعلّم ، يلقن)

хьехо {хьехо}[хьехадо, хьехийра, хьехийна] يذكر ، يُنوّه ب (بشكل متكرر)

* хIинца хьан гIуллакх хьехочохь дац الوقت غير مناسب الآن لذكر موضوعك

* хьо вогIург ву бохург хьехочохь а дацара موضوع قدومك لم يكن وارد في الحسبان

хьехор (ду) {хьехор} تذكير ، تنويه ب (مصدر)

хьечаш (ду) {хьечаш} خوخ ، برقوق جمع لكلمة хьач

хьеша {хьеша}[хьоьшу, хьийшира, хьешна] يدهس ، يدوس . يقمع ، يسحق (بشكل متكرر)

хьешан цlа (ду) {хьешан с'а} غرفة الضيوف

хьеший (бу) {хьешее}[-н, хьешашна, хьешаша, хьешашка] ضيوف جمع لكلمة хьаша

хьеюкъ (ю) {хьеюq} (хьен юкъ) أم الرأس ، يافوخ (تشريح)

хьийза {хьееза}[хьийза, хьийзира, хьийзина] يدور ، يحوم (بشكل متكرر)

чкъургаш дика хьийзаш яц لا تدور العجلات بشكل جيد

сан когаш кlел ма хьийза! (لا تضايقني بحركاتك قريباً مني) لا تحوم تحت أرجلي

чуьркаш суна тlехула хьийзаш яра كان الناموس يحوم فوقي

царна юккъе хlунда хьийза хьо? ؟ لماذا تحوم (تكثر من الحركة) بينهم

сан крота хьийза يدور رأسي كأنني مصاب بالدوار

хьийзар (ду) {хьеезар} دوران ، حوم (بشكل متكرر) (مصدر)

маьлхана гонахьа лаьттан хьийзар دوران الأرض حول الشمس

хьийзина {хьеезина} أجعد ، مبروم ، متعرج ، حلزوني

хьийзина месаш شعر أجعد

хьийзина некъаш طرق متعرجة

хьийзина лами سلم حلزوني

хьийзо {xheezo}[хьийзадо, хьийзийра, хьийзийна] 1- يُدوّر ، يدير ، يَبرُم ، يعطف يفتل ، يلوي ، يُدوّم (بشكل متكرر) 2- يربك ، يضايق ، يعاكس (بشكل متكرر) 3- يُحوّم 4- يُدوّخ 5- يُعذّب

хино хьийзайо хьер الماء يدير الطاحونة

дlаса ца хьийзош бакъдерг схьадийца قل الحقيقة بدون لف ودوران

шен мекхаш хьийзо يبرم طرقي شاربيه

забарш еш хьийзаво цара иза يربكونه بالمزاح

хеттарш деш со ма хьийзаве! لا تضايقني بأسئلتك

царна юккъе ма хьийзаве иза لا تتركه يحوم (يدور) بينهم

корта хьийзо يُدوّخ الرأس

чувоьллинарг хьийзо يعذب السجين

* цlога хьийзо (يُبَصبِص (يراوغ طمعاً في شيء

хьийзор (ду) {xheezor} تدوير ، بَرْم ، فَتْل . إرباك ، مضايقة . تعذيب (مصدر)

хьийса {xheesa}[хьуьйсу, хьийсина] يسترق النظر ، يتطلع ، ينظر ، يترقب (فعل متكرر للجمع)

хьо {xho}[хьан, хьуна, ахьа, хьоьга] أنتَ ، أنتِ

хьо мила ву? من أنتَ ؟

хьо-хьо ву цlахь? هل أنت وحدك في البيت ؟

хьовда {xhawda}[хьовду, хьаьвдира, хьаьвдина] ينطلق ، يسعى بسرعة ، يركض (فعل للجمع)

хьовза {xhawza}[хьаьвза, хьаьвзира, хьаьвзина] يدور ، ينعطف

аьтту агlор хьовза يدور إلى جهة اليمين

корта хьаьвзина сан داخ رأسي (عدم التمييز بين الاتجاهات)

воьхна хьаьвзира иза ارتبك ولم يدر ما يفعل

хьовзам (бу) {xhawzam} (новкъарло) عائق ، حائل

некъахь хьовзам а хилла юхавирзира со رجعت بعد أن تعرّضت لعائق في الطريق

хьовзар (ду) {xhawzar} دوران (مصدر)

хьовзо {xhawzo}[хьовзадо, хьовзийра, хьовзийна] 1- يُدوّر ، يدير ، يَبْرُم ، يلوي ، يعطف 2- يُحوّل ، يُغير 3- يُلحّ 4- يُدوّخ

чкъург хьовзо يدوّر الدولاب

чIу хьовзо يبرُم السيخ

пхьарс хьовзийра цо сан لوى ذراعي

догlа аьтту агlор хьовзо يدير المفتاح إلى جهة اليمين

корта хьовзо يُدوّخ الرأس

шеца вига хьовзийра цо со ألح علي بأن يأخذني معه

* шен декхар схьало бохуш хьовзийна цо со ألح علي بشدة مطالباً بدينه

хьовла (ду) -наш ду {xhawla}[хьовлин, хьовлина, -но] حلواء

нохчийн хьовла حلواء شيشانية تصنع من دقيق الذرة

хьовса {xhawsa}[хьовсу, хьаьвсира, хьаьвсина] فعل للجمع مأخوذ من فعل хьажа

хьовсархой (бу) {xhawsarxoi}[-н, хьовсархошна, хьовсархоша, хьовсархошка] المشاهدون

хьовсо {xhawso}[хьовсадо, хьовсийра, хьовсийна] فعل للجمع مأخوذ من فعل хьажо

хьовх {xhawx} أي

хьогалла (ю) {xhogalla} (хьаго 1) عطش ، ظمأ

хьогалла яйа يطفئ العطش

хьогах хила {xhogax xila} يكون عطشاناً

со хьогах ву أنا عطشان

хьогlе {xhoghe} حقود ، حسود

хьожа (ю) -наш ю {xhozha}[-нан, -нна, -но] رائحة

хаза хьожа رائحة زكيه ، أريج

боьха (вон) хьожа رائحة كريهة

хьожа яккха 1 يشم

зезаган хьожа яккха يشم رائحة الوردة

хьожа яккха 2 يحدث رائحة ، يُخرج ريحاً

хьожа ян تفوح رائحته 2- يشتم 1-

хьокхам

суна цхьа тамашийна хьожа йогlу أنا أشتم رائحة ما غريبة

чохь ягаран хьожа йогlура كانت تفوح رائحة احتراق في الداخل

вон хьожа йогlу цунах تفوح منه رائحة كريهة

хьожа яла تفوح رائحة

хаза хьожа яьлла فاحت رائحة زكيه

хьожа кхета يَفسُد

жижигана хьожа кхетта (فاحت رائحته) فسد اللحم

хьоза

хьожайогlу {xhozhayoghu} معطّر ، ذو رائحة

хьожайогlу саба صابون معطّر

хьожайогlу буц (оьр. богородская трава) عشب ذو رائحة

хьоза (ду) хьозий я -рчий ду {xhoza}[-нан, -нна, -но] (оьр. воробей) عصفور

хьозийн кхоьш (ю) {xhozeen kxoesh} (оьр. мышиный горошек) كرسَنّة (نبات)

хьокха (бу) хьокхий ду {xhokxa}[-н, -на, хьокхо, хьокхе] عمود خشب ، وتد ، خازوق

хьокха санна лекха (للاستهزاء) طويل مثل عمود الخشب

хьокханца кхоссавалар (прыжок с шестом) (رياضة) الوثب بالزانة

хьокхам (бу) -аш ду {xhokxam}[-ан, -на, -о] 1- رغيف 2- عظم الرَّضْفَة (صابونة الركبة)

голан хьокхам رضفة الركبة

хьокхам-буц (ю) {xhokxam-buc} (оьр. просвирник) خبيزة (نوع نبات)

хьокъехь {xhoqexh} بخصوص ، فيما يختص ب ، حول ، بشأن

цу хьокъехь بهذا الخصوص

кегийрахойн хьокъехь гlайгla ба يهتم بشأن الشباب

хьолахо (ву,ю) {xholaxo} (хьалхо , хьалдолу стаг) غني ، ذو ثراء

хьолалла (ду) {xholalla} فخامة ، أبهة

хьоле {xhole} فخم ، باذخ ، ذو ثراء

хьоле бахам معيشة فخمة

хьолтlам (ю) -аш ю {xholt'am}[-ан, -на, -о] كعابيل من دقيق الذرة (أكلة شيشانية)

хьоме {xhome} عزيز ، حبيب ، حميم

сан хьоме доттагlий! أصدقائي الأعزاء

суна хьо хьоме хета أنت عزيز علي

хьомсара {xhomsara} محترم ، مكرم ، معتبر ، عزيز

сан хьомсара (лараме) доттагl صديقي المحترم

хьомсаралла (ю) {xhomsaralla} معَزّة

хьоналла (ю) {xhonalla} (хьано , хьеналла) دهن ، شحم (شحوم) хьорка

хьонка (бу) -наш ду {xhonka} نبات يشبه تقريباً البصل الأخضر ويستعمل بدل الثوم

[хьонкин, хьонкина, -но] (оьр. черемша)

хьонкин-мача (хьонкин корта) بصلتها التي تكون في الأرض

хьонкин lарч جذع النبات الآنف الذكر

* хьонка санна йорах رخيص جداً

хьонхал (бу) -ш бу {xhonxal} سكّة المحراث أو شفرة المحراث التي يشقّ الأرض بها

[-ан, -на, -о] (оьр. лемех) (пхатоьда)

хьорзам (ю) -аш ю {xhorzam}[-ан, -на, -о] (кlозйохург) وتر (تشريح)

хьорка (ю) -наш ю {xhorka}[-нан, -нна, -но] (оьр. лодышка) كاحل (تشريح)

хьоркунаш (ю) {xhorkunash} (оьр. боевая колесница) عربة كانت تستعمل في الحرب

хьормат (ю) -аш ю {xhormat}[-ан, -на, -о] (оьр. груша) أجّاص (ثمره أو شجره)

хьоршам (бу) -аш ду {xhorsham}[-ан, -на, -о] عطسة

хьоршам тоха يعطس عطسة

хьоршамаш детта يعطس بشكل متكرر

хьоса дан {xhosa dan} يتوافق مزاجه مع ، يميل بطبعه إلى (تجاه شخص ما)

цуьнца хьоса ца догlу сан مزاجي لا يتوافق معه

хьоста (ду) -наш ду {xhosta}[-нан, -нна, -но] 1- منبع 2- مصدر ، مرجع хьоркунаш

мехкадаьттанан хьостанаш منابع النفط

истории хьостанашкахь في المصادر أو المراجع التاريخية

хьостам (бу) -ий ду {xhostam}[-ан, -на, -о] مسمار

хьостам тоха يدق مسماراً

хьостамий детта يدق مساميراً

хьоткъан ахкарг (ду) {xhotqan axkarg} (оьр. мочевой пузырь) المثانة (تشريح)

хьошалла (ду) {xhoshalla} ضيافة

хьошалла дан يضيف

цара суна дика хьошалла дира ضيفوني ضيافة جيدة

со шуьга хьошалгlа вогlур ву سوف أحل ضيفاً عليكم

со цаьргахь хьошалгlахь ву أنا في ضيافتهم

хьоькх (ю) -наш ю {xhoekx}[-ан, -ана, -о] (оьр. пятно) (таммагlа ду) بقعة

шаршу тера хьоькханаш (الشرشف) البقع الموجودة على الملاءة

хьоькхург (ю) -аш ю {xhoekxurg}[-ан, -ана, -о] راعي الحمام (عشب طفيلي)

хьу (ю) -наш ю {xhu}[-нан, -нна, -но] 1- التهاب الجرح (بسبب تعرضه لبرودة أو رطوبة) 2- لوثَة

(чов шелъялар, хьу йолар)

пехашна хьу кхета التهاب الرئتين

чевнна хьу кхетта أصيب الجرح بالالتهاب

хьулам (бу) -аш бу {xhulam}[-ан, -на, -о] سِتْر

хьуламе хила يكون مستوراً

хьулдала {xhuldala} 1- يستتر ، يتوارى ، يختفي ، يحتجب 2- يستطيع أن (يستر ، يحجب)

хьулдан {xhuldan} يستر ، يواري ، يخفي ، يحجب

корта хьулбан يستر الرأس

гlамарлахь шен корта хьулбан يخفي رأسه في الرمال

хьулдар (ду) {xhuldar} سَتْر ، إخفاء ، حجْب (مصدر)

хьулдина {xhuldina} مستور ، مخفي ، محجوب

хьун (ю) хьаннаш ю {xhun}[хьуьнан, хьуьнна, хьуьно] غابة

луьста хьун غابة كثيفة

хьуьнхула лела يتجول في الغابة

таллархо хьуьнах вахара ذهب الصياد إلى الغابة

йихкина хьун غابة محمية

хьун хьакха {xhun xhakxa} يقتلع أشجار الغابة لاستغلالها للزراعة

хьуна {xhuna} لك

хlара совгlат хьуна ло ас هذه الهدية أعطيها لك

хьун лелор (ду) {xhun lelor} العناية بالغابات أو زراعتها

хьуьлла {xhuella} (длагахь , длогахь) هناك

хьуьнан хьоза (ду) {xhuenan xhoza} عصفور حرجي ذو ألوان جميلة

хьуьнар (ду) -ш ду {xhuenar}[-ан, -на, -о] قدرة ، موهبة جسدية ، كفاءة ، همة

хьуьнар гайта يعرض قدرته

хьуьнаре {xhuenare} ذو قدرة ، ذو موهبة جسدية ، كفؤ

хьуьнкlаш (ю) {xhuenk'ash} (шелваларца синош дахар) فُواق

хьуьнкlаш яха يأخذه الفواق

хьуьнкlаш кхетта суна أصيب بالفواق

хьуьнхо (ву) {xhuenxo}[-чун, -чунна, -чо] حرّاج ، حارس الغابة

хьуьхьдола {xhuexh wola} (кlадвелла, сиха саделар) يلهث

хьуьхь воьлла ву иза هو يلهث

Xl (Н)

Хlоллам (Hollam)

хlавъаъ* (ду) {hawа'}[хIавaан, хIавaана, хIавao, хIавaэ] جو ، هواء

цlена хlаваъ جو نقي

цlенчу хlавао могашалла чlагlйо الهواء النقي يقوي الصحة

хlаваан таlам (оьр. давление воздуха) ضغط الهواء

хlажарш (ю) {hazharsh} جمع لكلمة хlож

хlазарш (ду) {hazarsh} أساور . أطواق جمع لكلمة хlоз

хlай-хlай {hai-hai} عبارة تقال للاستحسان

хlайкал (ду) {haikal} (жайна 2) تميمة

хlайт-аьлла {hait-a'lla} (чехка, каде) حرك ، سريع ، بسرعة ، بدون توان

гlуллакхна хlайт-аьлла хьовзалаш! قوموا بالعمل بسرعة وبدون توان

хlаллакдайта {hallak daita} يجعله (يَضي على ، يبيد ، يهلك ، يفني)

хlаллакдан {hallak dan} يقضي على ، يبيد ، يهلك ، يفني

мостагl хlаллаквaн يقضي على العدو

хlаллакдар (ду) {hallak dar} قضاء على ، إبادة ، إهلاك ، إفناء (مصدر)

хlаллакьхила {hallak xila} يُقضى على ، يُباد ، يُهْلَك ، يُفنى

хlаллакьхилар (ду) {hallak xilar} هلاك ، فناء (مصدر)

хlан {han} ها ، هاك

хlан дlакхечи вай ها قد وصلنا

хlан дlаэца! هاك خذ

хlан {han} أ ، آه ، ماذا (للتعجّب)

хlан, хьо ву иза أهذا أنت

хIан, хIинца кхийти со آه ، الآن فهمت

ахь хlун элира, хlан? ماذا قلت ، ها ؟

хlан-хlа {han-ha} لا ، كلا

хьан цle lела ю? -хlан-хlа هل اسمك علي ؟ – لا

хlара {hara}[хlокхуьнан, хlокхунна, хlокхo, хlокхуьнга] هذا ، هذه ، هؤلاء

хlара мила ву? ؟ من هذا

хlара хlун ю? ؟ ما هذا

хlаъ {ha'} نعم ، بلى

хlей {hei} يا (للنداء)

хlей стаг! يا رجل

хlей, мила ву цигахь? ؟ من هناك

хlета {heta} إذن

хlете а, вета а بكلتا الحالين ، على كل حال ، عموماً

дера хlета! فعلا

хlетал-метал (ду) {hetal-metal}[-ан, -на, -о] أحجية

хlетал-метал хаийла хьуна! ! حزّر فزّر ، إليك الأحجية

хlетале {hetale} قبل ذلك الحين ، قبل ذلك الوقت

хlетале цlа кхочур ву иза سيصل إلى البيت قبل ذلك الحين

хlетахь {hetaxh} وقتها ، في ذلك الوقت ، آنذاك

хlетахь со цlахь вацара وقتها لم أكن في البيت

хlетахь дуьйна منذ ذلك الحين ، من وقتها

хlетахьлера {hetaxhlera} الذي كان وقتها ، الذي كان آنذاك

хlетахьлера хьекъал хилла делара сан ليته كان لي العقل الذي كان وقتها

хIетахьлера зама хала зама яра كان الزمان في ذلك الوقت صعباً

хlетта {hetta} للتو

хlетта цlа кхаьчна иза وصل للتو إلى البيت

хlетталц {hettalc} حتى ذلك الوقت ، لوقتها ، لِحينه

хlетталц хlун дан деза вай? ؟ ماذا يجب أن نفعل حتى ذلك الوقت

хlеттахь {hettaxh} في ذلك الوقت بالضبط ، للتو

хlетте а {hette a} مع ذلك ، رغم ذلك

хlетте а дlа ца вахча ца волу со مع ذلك أنا مضطّر إلى الذهاب

хlилла (ду) -наш ду {hilla}[-нан, -нна, -но] حيلة ، دهاء ، مكر

хlилла дан يحتال ، يمكر

хlилла лело يقوم بحيلة

хlиллане вала يلجأ للحيلة

хlилланца بالحيلة

хIилла долуш ву иза هو ذو حيلة

хlилланча (ву,ю) -ш бу {hillancha}[хlилланчин, хlилланчина, хlилланчо] محتال ، مكّار

Хlинжа-гlала {Hinzha-ghala} (олуш хилла Махачкалах) مخاتشكالا (عاصمة جمهورية الداغستان)

хlинца {hinca} الآن

хlинца мичахь ву иза? ؟ أين هو الآن

хlинца а بعد ، حتى الآن ، ما زال

хlинца а хууш дац لا يُعرف بعد

иза хlинца а болх беш ву هو ما زال يعمل

хIинца дуьйна дIа من الآن فصاعداً

хIинц-хIинца вогIур ву бохуш Iаш вара со كنت أترقب قدومه في أية لحظة

хIинца-яхна хан (نحو) الزمن الماضي القريب

хIинцалера {hincalera} حالي ، حاضر ، راهن

хIинцалера зама الزمن الحالي

хIинцца {hincca} للتو ، حالاً ، فوراً ، الآن بالضبط

хIинцца дIавахара иза غادر للتو

хIинцца схьавогIу со سأرجع حالاً

хIинццалц {hinccalc} لغاية الآن ، حتى الآن

хIинццалц хIун деш Iаш вара хьо? ماذا كنت تفعل حتى الآن ؟

хIири (ву,ю) -й бу {hiri}[-чун, -чунна, -чо] أستيني (شعب الأسِتين)

хIитта {hitta}[хIуьтту, хIиттира, хIиттина] 1- يقف ، يمثل 2- يعرج على3- يتشكّل ، يقوم ، ينشأ ، يحل 4- يدخل في ، يباشر (بشكل متكرر + للجمع)

хIитто {hitto}[хIиттадо, хIиттийра, хIиттийна] 1- يوقف ، ينصب ، يضع 2- يقيم ، ينشئ ، يُحِل 3- يُنصّب ، يُوظّف ، يُعين (بشكل متكرر + للجمع)

хIица-бицIалгаш (ю) {hica-bic'algash} ترّهات ، أمور لا قيمة لها

хIо (ду) {hо}[-нан, -нна, -но] هواء

хIо кхетийта (мох кхетийта) يُهوّي

хIоа (ду) -ш ду {hoa}[-н, -на, хIоо, хIоэ] بيضة

котамо хIоаш дина وضعت الدجاجة بيضاً

кхерзина хIоаш بيض مقلي

кIайн хIоа بياض البيض

хIоах тера بيضاوي

хIож (ю) хIажарш ю {hozh} 1-أحد سيور السرج (нуьйран гIонжагIа)

2- مدك خشبي لدك التربة (латта тало гIирс)

3- مِطرقة خشبية كبيرة (дечиган йоккха жIов) [хIажаран, хIажарна, хIажаро]

хIоз (бу) хIазарш ду {hoz}[хIазаран, хIазарна, хIазаро] 1- سوار 2- طوق

хIоз куьйга болла تضع السوار في المعصم

черманан хIоз طوق البرميل

хIоз тоха يطوق بطوق

маьлхан хIоз هالة الشمس

хIоккхуза {hokxuza} (хIоккхе) إلى هنا

хIоккхахь {hokkxaxh} (кхузахь) هنا

хIоккхузара {hokkxuzara} من هنا

хIоккхул {hokkxul} بهذا المقدار ، بهذا الحجم хIордан говр

хIоккх-хIоккхул كل بهذا الحجم

хIокху {hokxu} (кху) هذا ، هذه ، هؤلاء

хIокху деношкахь هذه الأيام

хIокху сохьта الساعة ، حالاً

хlоккхура {hokkxura} (ккхузара) من هنا

хlоллам (бу) -аш ду {hollam}[-ан, -на, -о] (оьр. памятник) نصب تذكاريّ

хlоллам богlа يقيم نصباً تذكارياً

хlо-марха (ю) {ho-marxa} (хенан хlоттам) (оьр. погода) طقس

хlонс (ю) -аш ю {hons}[-ан, -ана, -о] (оьр. военная добыча , трофей) غنيمة

хlонс яккха يغنم

хlор {hор}[хlоранан, хlоранна, хlораммо, хlоранга] كلّ

хlор дийнахь كل يوم

хlор буса في كل ليلة

хlоранна а хаьа иза كل واحد يعرف ذلك

хlораммо деша деза كل واحد يجب أن يدرس

хlордан жlаьла

хlор дийнан газет صحيفة يومية

хlор шеран харжамаш انتخابات سنوية

хlора (ю) -наш ю {hора}[-нан, -нна, -но] (гlийла , оза бежан) بقرة هزيلة

хlоразза {horazza} كل مرة

хlорг (ю) {horg} (хIума юу чоь ю) (оьр. кухня) مطبخ

хlорд (бу) -аш ду {hord}[-ан, -ана, -о] بحر

хlорд юккъехь في عرض البحر

хlордкеманаш лелар الملاحة البحرية

хlордан сиз (оьр. уровень моря) منسوب أو مستوى سطح البحر хlордан седа

хlордан сизал бlе метр лекха مائة متر فوق مستوى سطح البحر

хlордан сизал лоха تحت سطح البحر

хlорд тlекхетар (ду) {hord t'ekxetar} (оьр. прилив) مدّ البحر

хlорд чубожар (ду) {hord chubozhar} (оьр. отлив) جزر البحر

хlорд хьаха {hord xhaxa} (оьр. морская болезнь) يصاب بدوار البحر

хlорд хьаьхна суна أصبت بدوار البحر

хlорд хьахар {hord xhaxar} (оьр. морская болезнь) دوار البحر

хlордан говр (ю) {hordan gawr} فرس البحر

хlордан жlаьла (ду) {hordan zhja'la} فقمة

хlордан къу (ву) {hordan qu} (оьр. пират)(قراصنة) قرصان

хlордан седа (бу) {hordan seda} (оьр. морская звезда) نجم البحر (حيوان بحري)

хlордахо (ву) {hordaxо}[-чун, -чунна, -чо] بحّار

хlордийст (ю) {hordyist} شاطئ البحر ، ساحل البحر

хlорш {horsh} هؤلاء

хlорш муьлш бу? ؟ مَنْ هَؤلاءِ

хlост 1(ду) -аш ду {host} (оьр. татуировка) وَشْم (على البشرة)

хlост даккха يوشم ، يعمل وشماً على جسمه

хlост 2 (ду) -аш ду {host} [-ан, -ана, -о] (бежан довзийта йина билгало) وَسْم ، وَشْم

хlост даккха يُوسم (كان أحيانا بطبع علامة أو بقطع جزء من الأذن مثلاً)

хIост даькkхина уьстагI خروف موسوم

хIотта {hotta }[хIутту, хIоьттира, хIоьттина] 1- يقف ، يمُل 2- يعرج على 3- يجرؤ على ، يُقدِم على 4- يتشكّل ، يقوم ، ينشأ ، يحل 5- يكل ، يعيا ، يَنصَب 6- يدخل في ، يباشر

мича хIотта веза со? ؟ أين يجب أن أقف

къедана хьалха хIотта يمثل أمام القاضي

гора хIотта يركع

ира хIотта يقف على قدميه ، ينتصب

юьрта вахча, сайн доттагI волчу хIоьттира со عندما ذهبت إلى البلدة عرجت على صديقي

со ца хIутту (ваьхьа) цуьнга и ала لا أجرؤ على قول ذلك له

хIост

Iедал хIоьттинчул тIаьхьа بعد تشكل الحكومة

хьуна хIун хIоьттина? ؟ ماذا حل بك

балха хIотта يباشر العمل

хIотталц болх бан يعمل حتى الإضناء

* валахIоьттина болх бан يعمل بكد

хIоттадала {hottadala} (يستطيع أن (يقف ، يُشكّل ، ينشئ ، يُحِل ، يباشر

хIоттам (бу) {hottam} بنية ، تشكيل ، تكوين

дегIан хIоттам بنية الجسم

хIоттийта {hotteeta} (يجعله (يَقِف ، يَمثُل ، يَعرج على ، يُشكّل ، ينشئ ، يُحِل ، يباشر

[хIуттуьйту, хIоттийтира, хIоттийтина]

хIотто {hotto} 1- يوقف ، ينصب ، يضع 2- يقيم ، يُنشئ ، يُحِل 3- يضني 4- يُنصّب ، يُعين ، يُوظّف

[хIоттадо, хIоттийра, хIоттийна]

когаш тIе хIотто يوقفه على قدميه

машена мича хIоттийра ахь? ؟ أين أوقفت السيارة

лами соне хIоттабе! أُنصب السلم في الزاوية

хIост

гора хIотто يُركِع

хе хIотто يعينه خفياً

Iедал хIотто يقيم حكومة

шайна тIехь паччахь хIоттийра цара иза نصبوه ملكاً عليهم

балха хIотто يُعينه في العمل

хIоттийнарг (ву,ю) хIоттийнарш бу {hotteenarg} 1- مُصَنِّف ، واضع ، مُعِدّ ، مُنشئ

2- اسم الفاعل أو المفعول من فعل хIотто

хIоччех ловзар {hochchex lawzar} (берийн цхьа тайпа ловзар ду) اسم لعبة من العاب الأطفال

хIоъ (бу) хIоьънаш ду {ho'} 1- قذيفة ، رصاصة 2- قربوس : قسم من السرج مقوس من أمام المقعد ومؤخّره 3- علف الحبوب (علف على شكل حبوب يقدم للماشية بدون جرش)

[-ан, ана, -о, -э]

йоккхачу тоьпан хIоъ قذيفة المدفع

нуьйран хIоъ (обр. седельная лука) قربوس السرج

хьалхара хIоъ الجزء الأمامي للقربوس

говрана хIоъ бала يُقدم حبوب العلف للحصان

хIу (ду) -ш ду {hu}[-ьнан, ьнна, -ьно, -ьне] 1- بذرة ، بزرة 2- نطفة

хIу таса يبذر

хIуш даа يأكل البزر ، يبزّر

хIу дан (хIу кхачадала) ينقرض

хIу дайна дийнаташ حيوانات منقرضة

хIу дайа (يقطع النسل أو الذرية) يبيد ، يفني

дика (цIена) хIу долу أصيل ، من سلالة جيدة ، كريم الأصل

цIеначу хIух говр حصان من سلالة نقية

кIантана хIу лаха, йоIана цу лаха (مثل) ابحث لابنك عن الفتاة الكريمة وابحث لابنتك عن الزوج المقتدر

хIургIар (ю) -ш ю {hughar}[-ан, -на, -о] (сов тIех хилла наьрс) خيارة مفرطة النُضج

хIуй (ду) -наш ду {hui}[-нан, -нна, -но] (наьIалт) لعنة

хIуй кхайкхо يلعن ، يدعو باللعنة على

хIума 1(ю) -наш ю {huma}[-нан, -нна, -но] شيء ، مادة

хIума яла يعطي شيئاً

хIума яккха يُحصّل شيئاً

хIуманаш أشياء ، مواد

когах хIума яхна суна دخل في قدمي شيء

хIума юу Iайг ملعقة طعام

дIовше хIуманаш مواد سامه

лелха хIуманаш مفرقعات

ловзо хIуманаш ألعاب

тIеюху хIуманаш ملابس

хIума йиллина къовса يتراهن

хIума яа يأكل ، يتناول الطعام

хIума яар تناول الطعام

хIума яале хьайн куьйгаш дила! اغسل يديك قبل الأكلِ

хIума йиъначул тIаьхьа بعد الأكل ، بعد تناول الطعام

хIума 2 (ду) -наш ду {huma}[-нан, -нна, -но] أمر

цигахь хилларг доккха хIума дара (عظيم) الذي حدث هناك أمر جلل

доккха хIума ду хIара-м إنه لشيء فظيع

сан дан хIума дац ليس بيدي حيلة

дан хIума доцуш виса يبقى مكتوف اليدين

оцу стагана ала хIума дац ذلك الشخص لا غبار عليه

даккхий хIуманаш(гIуллакхаш)дина цо قام بأمور عظيمة

цхьа а хIуманна пайде вац иза هو لا يصلح لأي شيء

хIума яла {huma yala} (оьр. дать взятку) يعطي رشوة ، يرشي

хIумма а {humma a} لا شيء ، البتة

суна хIумма а ца хаьа لا أعرف شيئاً

хIумма а оьгIаз ца вахна со لم أغضب البتة

суна хIумма а ца оьшу لا ينقصني شيء

хIумма а дац لا ضير ، لا بأس ، لا يهم ، ليست مشكلة

иза-м хIумма а доцург ду هذا لا شيء البتة ، ليس بذات قيمة

хIун {hun} ماذا ، ما

хIун хилла? ؟ (حدث) ماذا حصل

хIуъ-хIуъа а أي شيء ، كيفما اتفق

хIуъ-хIуъа а олу цо هو لا يزن كلامه

веанчо хIун дуьйцу? ؟ ماذا يُحدّث القادم

хIун хаьа من يدري

хьуна хIун дайна и мичча вахчий а وماذا عليك (يهمك) لو ذهب إلى أي مكان كان

хIун нехан динчу дийнахь في يوم كذا

* хIун аьлла? على أي أساس ، ماذا دعاك ، ماذа حملك على

хIун аьлла вахара хьо цига? ؟ على أي أساس ذهبت إلى هناك

хIунда {hunda} لماذا

хьо хIунда вац реза? ؟ لماذا أنت غير راض

хIунда аьлча لأن ، بسبب

тахана ца веара иза, хIунда аьлча ? – цомгуш ву иза لم يأت اليوم لأنه مريض

хIуп ала {hup ala} ينفخ بفمه

йовхачу чорпанна хIуп ала ينفخ على الحساء الساخن

хIур 1(бу) {hur}[-ан, -ана, -о] غبار الطحين عندما يطحن في المطحنة

(аьхьначу ялтех схьайолуш йолу хьеран ча ю)

хIур 2 (бу){hur}(тап 2)(гIулган агIо ю) وضعية الكعب بحيث يكون ظهره إلى الأعلى أثناء لعبة الكعاب

хIур 3 (бу) {hur} الجزء الذي يكون في وسط الزهرة والذي يمتص منه النحل الرحيق

хIур-цIур (ю) {hur-c'ur} هباء

хIур-цIур хила يضيع هباءاً ، يذهب أدراج الريح

цунах-м цхьа хIур-цIур хили لقد ضاع هباءاً

хIур-цIур дан يبدّد ، يتلف

шен карахь долу ахча хIур-цIур ди цо بدّد المال الذي بين يديه

хIургон* (ю) -аш ю {hurgon} (оьр. фургон) عربة نقل

хIусам (ю) хIусамаш ю {husam}[-ан, -на, -о] مسكن

хIусаман хьелаш ظروف السكن

хIусамда (ву) {husamda} (цIийнда) رب البيت хIуттут

хIусамнана (ю) {husamnana} (цIийннана) ربة البيت

хIусамхо (ву,ю) хIусамхой бу {husamхо}[-чун, -чунна, -чо] ساكن البيت

хIутосург (ю) {hutosurg} آلة بذّارة

хIуттут (ю) -аш ю {huttut}[-ан, -ана, -о] (оьр. удод) طائر الهدهد

хIушт (бу) {husht} (хIума нисцадалар , эрна) عبثاً ، بلا نتيجة

хIушт хила يضيع هباءاً ، يذهب أدراج الريح

хIушт-пушт хилла чекхдели ахча نفدت النقود هكذا بلا نتيجة أو فائدة

хIуьмалгаш (ю) {huemalgash} ألاعيب ، حركات

хIуьмалгаш долуш ву иза (حركات) هو ذو ألاعيب

хIуьнехдина {huenexdina} الفلانيّ

ша цхьа хIуьнехдина хьехархо ву боху цо يقول أنه المعلم الفلاني

хIуьрлаIа (ю) -наш ю {huerlaja}[-нан, -нна, -но] حورية الجنة

(ялсамани чохь хуьлу йоl ю)(оьр. гурия)

хIуьрцIаьлдиг (ду) -аш ду {huerc'a'ldig} سُمَيْلي : نوع من الطيور الحرجية

(оьр. чиж) (кхорбIелиг)

хIуьттарe (ю) -наш ю {huettare}[-нан, -нна, -но] نكاية

хьуна хIуьттарена نكاية بك

хIуьттарена элира цо соьга иза قال ذلك نكاية بي

хIуьттаренаш лело (ян) يكيد

хIуьа а {hu'a a} مهما

хIуьа а дина а مهما كلف الأمر

хIуьа хилахь а مهما حصل

Ц (C)

Цхьогал (Cxhogal)

ца {ca} لا ، لم ، ألم ، بدون

суна ца хаьа لا أعرف

ас хьоьга ца элира! ألم أقل لك

соьга ца хоттуш ма гlолахь! لا تذهب بدون إذني

цергаш йоцуш борз ца хуьлу (مثل) لا يوجد ذئب بلا أسنان

ца элира олу даций хьан لا تقل أني لم أحذرك

ца {ca} سابقة تأتي مع كثير من الأسماء أو الأفعال لإعطائها المعنى العكسي أو المناقض لها

цабезам (бу) {cabezam} كراهية ، بغض ، كره

цабезаме {cabezame} بغيض ، كريه (للإنسان)

цаган {cagan} لا يرى ، لم يشاهد ، لم يلمح

хьуна цагург суна го ما لا تراه أراه أنا

суна а цагуш вахара иза ذهب دون أن أراه

Далла цагуш хlума дац لا يوجد شيء لا يراه الله

цагучуха lан يتغاضى عن ، يتظاهر بعدم الرؤية

цадан {cadan} لا يحضر ، لا يأتي ، يغيب

цадар (ду) {cadar} عدم حضور ، عدم مجيء ، غياب (مصدر)

хьо цавар бахьана хlун ду? ما هو سبب عدم حضورك ؟

цадаша {cadasha} لا يعجبه ، يستخف ب

цавешаш соьга хьаьжира иза نظر إلي باستخفاف

цадашар (ду) {cadashar} استخفاف ، ازدراء (مصدر)

цадеза {cadeza} يكره ، يمقت ، يبغض ، لا يريد ، لا يرغب

цадешар (ду) {cadeshar} جهل (مصدر)

дешар - серло, цадешар – бода العلم نور والجهل ظلام (مثل)

цакхетам {cakxetam} عدم الفهم ، عدم الإدراك

цалаа {calaa} لا يريد ، لا يرغب

цалан {calan} لا يطيق ، لا يحتمل

цалара {calara} لا يحترم ، يزدري ، يحتقر

цаларар (ду) {calarar} عدم احترام ، احتقار ، ازدراء ، عدم الاعتبار (مصدر)

баккхийнаш цаларар عدم احترام الكبار

цалууш {caluush} بدون رغبة

цалууш ца Iийра со لم ابقى رغماً عني

цамага {camaga} لا يناسب ، لا يلائم

цамгар (ю) -ш ю {camgar}[-ан, -на, -о] مرض ، داء

хала цамгар مرض عضال

кхераме цамгар مرض خطير

вон цамгар (оьр. рак) مرض السرطان

вон цамгар йолуш ву иза هو مريض بالسرطان

ерзалун цамгар مرض قابل للشفاء

яхъелла цамгар مرض مديد

хlун цамгар йолуш ву иза? ؟ ما مرضه

цамза

цамгар кхета يصيبه المرض

цунна кхеттарг хlун цамгар ю? ؟ ما هو المرض الذي أصابه

йолу цамгар مرض معد

цамза (бу) -наш ду {camza}[цамзин, цамзина, -но] عقرب الساعة ، مؤشّر

сахьтан боккха цамза العقرب الكبير للساعة

цана (ю) -ш ю {cana}[цанин, цанина, цано, цане] حشيش

цана хьакха يحشّ الحشيش

цара {cara} هم ، هنّ (في حالة الفاعل)

цаста {casta}[цосту, цестира, цестина] يقطّع ، يمزّق ، يفتّت ، يشرّح

цатам (бу) -аш бу {catam}[-ан, -ана, -о] (халахетар) كدر ، أذية

цатам хила يصاب بكدر

цастар (ду) {castar} تقطيع ، تمزيق ، تفتيت ، تشريح (مصدر)

цастар (ду) -ш ду {castar}[-ан, -на, -о] (цахцар) شرحة ، حزّ

цастарш дан يقطّع إلى شرحات

цахцар

цатешам (бу) {catesham}[-ан, -на, -о] عدم الثقة

цахаа {cахаа} لا يعرف ، يجهل

цахаар (ду) {cахаar} عدم المعرفة ، جهل (مصدر)

цахилар (ду) {cахilar} نفاد ، انعدام ، غياب ، عدم وجود

хан цахиларна لضيق الوقت

цахууш {cахuush} بدون علم ، بدون معرفة . بدون قصد ، عفوياً

цахууш! عفواً ، آسف . سهواً

цахууш кхийтира со цунах اصطدمت به دون قصد

цунна цахууш хlума дац لا يوجد شيء لا يعرفه

цахцар (ду) -ш ду {caxcar}[-ан, -на, -о] (хорбазан хадийна дакъа) شرحة ، حزّ (بطيخ)

цаца (бу) цеций ду {caca}[цецан, цецана, цецо] 1- منخل ، غربال 2- منخل الشباك

дама лоцу цаца منخل للطحين

цецаца лаca (лаца) ينخل ، يغربل بالغربال

цецаца лаca ينخّل ، يغربل

корана цаца (чартал) тоха يركّب منخل للشباك

* цаца бан يُخرِق ، يخرق فيه خروقاً مثل الغربال]

* цацийн чохь хи эца (يتعب نفسه بعمل شيء بلا فائدة) يحمل الماء في الغربال

цаца бан {caca ban} يُخرّق ، يُخرّم ، يُثقّب

цаэша {caesha} لا ينقص ، لا يحتاج ، لا يلزم

ца оьшу لا حاجة ، لا داعٍ ، غير ضروري

сихо ян ца оьшу لا داع للعجلة

цунах къахета ца оьшу لا داع للشفقة عليه

цаl {caj} (цхьаъ) واحد

цхьаьнакхетта дош (ду) {cxha'nakxetta dosh} (оьр. идиом) مصطلح ، عبارة (نحو)

цаьпцалг (ю) -аш ю {ca'pcalg} جُدْجُد ، جُنْدُب ، صرّار الليل (نوع من الجراد يصر ويقفز ويطير)
[-ан, -ана, -о] (оьр. кузнечик, сверчок)

цаьрга {ca'rga} لهم ، لهن

цаьрга ала! قل لهم

цаьрга вахара со ذهبت عندهم

цаьргахь хьеший бу عندهم ضيوف

це (ю) {ce} (оьр. зуб лошади) سن الحصان

це тоха يَعُض (للحصان)

цел (ю) целаш ю {cel}[целан, целана, цело] معزقة (لنكش التربة في حقل الذرة)

цкъеллиг-цкъа {cqellig-cqa} (цкъа а) نهايتاً ، أبداً

цемент* (ю) {cement} (чименто бу) إسمنت

церан {ceran} خاصتهم (للملكية)

мичахь ду церан цIа? ؟ أين بيتهم

церан мотт хала бу لغتهم صعبة

церг (ю) -аш ю {cerg}[-ан, -ана, -о] 1- سنّ . أي شيء على شكل سن 2- ترس (تروس)
3- طيّة ، كَسْرَة (فنّ الخياطة)

багара цергаш أسنان الفم

лакхара цергаш الأسنان العلوية

лахара цергаш الأسنان السفلية

хьалхара цергаш الأسنان الأمامية

цергаш йила (цIанъян) ينظف أسنانه بالفرشاة

херхан цергаш أسنان المنشار

чкъурган цергаш تروس العجلة

саьмарсекхан цергаш أسنان الثوم

цергаш йолу коч

церг тоха يقضم ، يذوق
хорцу цергаш أسنان لبنية
цергаш таса يعض
цергаш йоххка يعض
цергашца балда лаца يعض شفته
* церг тоха يتذوّق
церг дlаяккха يخلع السن
цергаш хьекхо 1 يُصرّ بأسنانه
* цхьанна цергаш хьекхо 2 يَصرّ بأسنانه غيظاً وغضباً على شخص ما
цергаш вовшахъетталуш ю цуьнан أسنانه تصطك بعضهما ببعض
цергаш къажо يُكشّر عن أسنانه
цергаш яла تنمو الأسنان
берана цергаш яьлла نمت أسنان الطفل
цергаш йолу مسنن ، ذو أسنان
цергаш йолу урс سكين مسنن
цергаш лехна сан تضرّست أسناني
* цергех хи долу цунна يسيل لعابه
церг йоцуш борз ца хилла, шело йоцуш lа ца хилла لا يوجد ذئب بلا أنياب ولا يأتي شتاء بلا برد (مثل)

цергаш нисъян {cergash nisyan} يُقوّم أو يُعدّل الأسنان
цергаш нисъяр (ду) {cergash nisyar} تقويم الأسنان (مصدر)
цергаш таян {cergash tayan} يعالج الأسنان
цергаш таяр (ду) {cergash tayar} معالجة أو علاج الأسنان (مصدر)
цергахъlуттург (ю) {cergax jutturg} نُكّاشة أسنان
цергийн {cergeen} خاص بالأسنان
цергийн лор طبيب أسنان
цергийн лоьралла طب الأسنان
цергийн лазар ألم الأسنان
цергийн чоьтка فرشاة أسنان
цергийн белхьам (хlур) معجون الأسنان
цергийн мекха مِسلفة مُسنّنة أو ذات أسنان (أداة زراعية)
цергков (ду) {cergkaw} (цlерг дlаяьлла меттиг) الفتحة التي تنتج بين صفّ الأسنان نتيجة قلع السنّ
цеста {cesta}[цоьсту, цистира, цистина] (цаста يقطّع ، يمزّق ، يفتّت (فعل تكراري من
цец {cec} (сема) منتبه ، يقظ ، حذر
цецан даьlахк {cecan da'jaxk}(обр. решётчатая кость) العظم الغربالي :خاص بعظام التجويف الأنفي
цецдаккха {cec dakkxa} يُدهِش ، يُذهل ، يجعله يستغرب (فعل للمفرد)
цецдала {cec dala} يندهش ، يذهل ، يستغرب (فعل للمفرد)
цецваллал хlума ду хlара هذا شيء يدعو للاستغراب
цецдалар (ду) {cec dalar} دهشة ، ذهول ، استغراب (مصدر)

цецдовла {cec dawla} فعل للجمع من цецдала

цеце {cece} (цец) منتبه ، يقظ ، حذر

цеций (ду) {cecee} مناخل جمع لكلمة цаца

цига {ciga} إلى هناك

со цига воьдуш ву أنا ذاهب إلى هناك

цигара {cigara} من هناك ، الذي هناك

цигара мел веанарг كل من حضر من هناك

цигахь {cigaxh} هناك

цигахь мила ву? ؟ من هناك

цигаьрка (ю) -наш ю {ciga'rka}[-нан, -нна, -но] سيجارة

яйн цигаьрканаш سجائر خفيفة

цигаьрка оза (тонка оза) يدخّن سيجارة ، يدخّن

цигаьрка йита (тонка дита) يترك الدخّان

цинц (бу) -аш ду {cinc}[-ан, -ана, -о] رذاذ

хин цинцаш رذاذ الماء

цинцаш детта يرش الرذاذ

* цинц кхетта гIуллакх أمر مشكوك فيه ، أمر فيه ريبة

цист {cist} (оьр. брысь !) (чишт) كلمة تستعمل لزجر بعض الحيوانات مثل القطّة أو الدجاج

цица (ю) -ш ю {cica}[-н, -на, цицо] شَمار بري (نوع بقلة) (راجع كلمة оччам)

цициг (ду) -аш ду {cicig}[-ан, -на, -о] قطّة ، هرّة

месала цициг قطّة ذات وبر طويل

цициган кIорни (ю) صغير القطة

акха цициг قطّ بري

* цицигех-дехкех ловза يلعب لعبة القط والفأر

цициг-комар (ю) {cicig-komar} (оьр. паслён) عنب الثعلب (نبات)

цицигцIога (ду) {cicigc'oga} (бецан цIе) نوع من الأعشاب

цкъа {cqa} مرة ، مرة واحدة

цкъа кхузахь, тIаккха цигахь مرة هنا ومرة هناك

цкъа бен ца гира суна иза لم أره إلا مرة واحدة

стакан чуьра хи дерриге а цкъа дIамала! اشرب الماء الذي في الكأس كله جرعة واحدة

цкъа делахь أولاً

шолгIа делахь ثانياً

цкъа хьалха في البدء ، في الأول ، قبل كل شيء

цкъа иштта, тIаккха вуьшта مرة بهذه الطريقة ومرة بطريقة مغايرة

цкъа мацца а يوماً ما

цкъа а {cqa a} أبداً ، نهائياً ، مطلقاً

цкъа а ца гина суна иза لم أره مطلقاً

цкъа а ца хилча санна كأنه لم يكن أبداً

цкъаллиг цкъа {cqallig cqa} (цкъа а)

цкъарг (ю) -аш ю {}[-ан, -ана, -о] (оьр. дикий лук) بصل بريّ
(хьонкица йолу яа ца мега буц)

цкъацкъа {cqacqa} (наггахь) أحياناً

цкъачунна {cqachunna} مؤقتاً ، لمدة ما ، لبعض الوقت ، حالياً ، حتى الآن ، لغاية الآن
цкъачунна кхузахь lийр ду вай نبقى هنا مؤقتاً
цкъачунна хlумма а хууш дац لغاية الآن لا يُعرف شيء
цкъачунна хlун дийр ду вай? ماذا نعمل حالياً ؟

цо {co} هو ، هي (في حالة الفاعل)
хlун элира цо хьоьга? ماذا قال لك ؟
цо нохчийн мотт дика буьйцу هو يتكلم اللغة الشيشانية جيداً

цолк (ю) -аш ю {colk} طريق أو منطقة ذات حفر أو أخاديد تسببه عجلات العربة أو الأمطار ونحوه
[-ан, -ана, -о] (ор долу, кlаг болу меттиг ю, галц ю) (оьр. рытвина, ухаб)

цомгуш {comgush} مريض ، مريضة ، سقيم ، عليل
цомгуш ву иза هو مريض
цомгушниг лоьра тlе вигира цара أخذوا المريض إلى الطبيب
цомгуш хила يمرض

цу 1 (бу) {cu}[-н, -на, -но] قمح محمص ومسحوق
кlантана хlу лаха, йоlана цу лаха : ابحث لأبنك عن الاصل ولأبنتك عن القمح بمعنى
زوج ابنك من بيت ذو أصل نبيل وزوج ابنتك من إنسان ميسور الحال (مثل)

цу 2 {cu} ذلك ، تلك
цу заманчохь (الوقت) في ذلك الزمان
цу сохьта في تلك الساعة
цу сохьттехь فوراً ، في الحال ، في التو
цу тайпана (цу кеппара) على هذا النحو ، على هذه الصورة
цу тlехь кехат чекхдолу сан وعلى هذا (في الختام) تنتهي رسالتي
цу тlе زد على ذلك ، أيضاً ، بالإضافة إلى ذلك ، إلى جانب ذلك
цу тlе даьлча إذا وصل الأمر لهذا

цул {cul} من ذلك ، من تلك ، منه ، منها
цул дика (منه ، منها ، من ذلك) أحسن ، أفضل
цул совнаха زيادة على ذلك ، بالإضافة إلى ذلك
цул тlаьхьа بعدها ، ثم ، بعد ذلك
цул хьалха قبله ، قبلها ، قبل ذلك

цундела {cundela} لهذا ، لذلك ، لذا ، ولهذا السبب
цундела ца веара хьо لهذا لم تأت
цундела ца веара хьо? لهذا لم تأت ؟

цуьрг (ду) -аш ду {cuerg} 1- فتات ، قطعة ، قصاصة 2- عينة ، مسطرة
[-ан, -ана, -о] (оьр. 1- крошка 2- кусок 3- образчик)
баьпкан цуьргаш فتات الخبز
кlадин цуьрг قطعة قماش

кехатан цуьрг قصاصة ورق

* цхьа цуьрг а أبداً ، مطلقاً ، على الإطلاق

цуьрриг а {cuerrig a} (оьр. нисколько) مطلقاً ، على الإطلاق

цуьрриг а оьгlаз ца вахна со لم أغضب مطلقاً

цхар 1(ду) -аш ду {cxar}[-ан, -ана, -о] (оьр. навес над забором) سقيفة أو ظلّة على سور

(кертана тlехула тхов беш санна хlоттош долу дакъа ду)

цхар 2 (ю) -аш ю {cxar} (оьр. забрало) واقية وجه للخوذة

цхардола {cxar dola} (оьр. быть проеденным ржавчиной) يتآكل من الصدأ ، يصدأ

цхьа {cxha} أحد ، واحد ، ما

цхьа хlума شيء ما

цхьа стаг شخص ما

цхьа долчу декъана لحد ما ، بعض الشيء

цхьа шо даьлча بعد مرور سنة

цхьа гlуллакх долуш веанера со أتيت لأمر ما цхар 2

цхьа а {cxha a} ولا أي

чохь цхьа а вацара لم يكن أحد في الداخل

некъахь цхьа а гуш вацара لم يكن يُرى أحد في الطريق

стиглахь цхьа а марха яц لا توجد في السماء أية غيمه

цхьа а ца тоьлуш بالتعادل

цхьа а гlалат доцуш بدون أي خطأ

цхьаалла (ю) {cxhaalla} (цхьабарт болуш хилар) (оьр. единство) وحدة ، اتحاد

цхьабарт болу {cxhabart bolu} (барт цхьаъ болуш) متحد ، متفاهم على رأي واحد
متفق عليه . بتفاهم ، بالإجماع

цхьабарт болу доьзал (бертахь доьзал) عائلة متفاهمة

цхьабарт болуш бина сацам قرار تم بالاتفاق أو بالإجماع

цхьабарт болу сацам قرار مجمع أو متفق عليه

цхьабарт хила {cxhabart xila} يَتحد ، يَتفق على رأي واحد ، يُجمع على رأي واحد

цу тlехь цхьабарт хилира церан أجمعوا على رأي واحد في هذا الأمر

цхьабарт хилар (ду) اتحاد ، اتفاق على رأي واحد ، إجماع ، تفاهم (مصدر)

цхьабарт ца хиларо доллу хlума дохадо الفرقة تفسد كل شيء

цхьабосса {cxhabossa}(цхьатерра) متساو ، متشابه ، متماثل ، بالتساوي ، على وتيرة واحدة ، بعض

цхьадерг {cxhaderg} البعض ، جزء منه ، قسم منه

цхьадерг хьуна а хууш хир ду حتى أنت تعرف بعضه

цхьаверг хир ву, шена доллу хIума хаьа моьттуш تجد بعض الناس ، يعتقد أنه يعرف كل شيء

цхьаберш ца баьхкира لم يحضر البعض

цхьадолу ахча банке диллира ас جزء من المال أودعته في البنك

цхьайолчу меттигашкахь في بعض الأماكن

цхьадолчунна хьо хьо бехке ву في بعض الأمر أنت نفسك ملوم

цхьадика {cxhadika} لحسن الحظ

цхьадика хьо тIе кхечи لحسن الحظ وصلت إلي

доцу ирсана لسوء الحظ

цхьайтта {cxhaitta} أحد عشر

цхьайтталгIа {cxhaittalgha} الحادي عشر

цхьалгӏо {cxhalgo} (цхьа га долу я цхьа дакъа долу) أحادي

цхьалго некъ طريق ذو مسرب واحد

цхьалго топ بندقية ذات فوهة واحدة

цхьалла (ю) {cxhalla} (ша висар я ша хилар) (оьр. одиночество) وحدانية ، انفراد

цхьаллин терахь (نحو) المفرد

дукхаллин терахь (نحو) الجمع

цхьаллин хандош (نحو) فعل يحدث مرة واحدة

дукхазаллин хандош (نحو) فعل متكرر

цхьалха {cxhalxa} مفرد ، غير مزدوج ، بسيط

цхьалха кучаца (بدون أن يلبس عليه شيء) فقط بالقميص

цхьалха кор (من طبقة واحدة) شباك مفرد

шалха кор (من طبقتين) شباك مزدوج

цхьалха кхетам дош (نحو) جملة بسيطة

цхьалхӏо (ю) -наш ю {cxhalxo}[-нан, -нна, -но] (цхьалла)

цхьамза (бу) -наш ду {cxhamza}[цхьамзин, цхьамзина, -но] (оьр. штык) حربة

цхьамогIа {cxhamogha} صف واحد

цхьана {cxhana} لا يوجد له مرادف دقيق بالعربية ، أنظر للأمثلة

цхьана тIемлочо гIала яьккхина яц (مثل) المحارب بمفرده لا يستطيع أن يفتح الحصن

цхьана дийнахь في يوم من الأيام

цхьана хазачу дийнахь في يوم من الأيام الجميلة

цхьана цIа чохь бехаш бу уьш هم يعيشون في بيت واحد

цхьана метта في وقت واحد ، دفعة واحدة

цхьана маIаргона охьакхетара со للحظة كدت أن أقع

цхьанахенара {cxhana xenara} من نفس السنّ

тхойшиъ цхьанахенара ву نحن الاثنان من نفس السنّ

цхьанахенахь {cxhana xenaxh} في وقت ما ، في زمن ما ، ذات مرة ، في وقت واحد

цхьанахенахь цигахь болх беш вара со في وقت ما كنت أعمل هناك

цхьанаэшшара {cxhana eshhara} بصوت واحد ، على وتيرة واحدة

цхьанхьа {cxhanxha} إلى مكان ما

цхьамза

цхьанхьа кхача веза со يجب أن أصل إلى مكان ما

цхьанххьа а ولا في أي مكان ، ولا إلى أي مكان

цхьанхьара {cxhanxhara} من مكان ما

цхьатералла (ю) {cxhateralla} تماثل ، تشابه ، تطابق

цхьатерра {cxhaterra} (цхьабосса) مساو ، متشابه ، متطابق . بالتساوي ، على وتيرة واحدة

цхьатерра ойланаш أفكار (آراء) متشابه

цхьатерра бакъонаш حقوق متساوية

цхьатерра тlараш туьйхира цара صفّقوا على وتيرة واحدة

цхьатера ву хьо хьайн дех كم تشبه أباك

цхьацца {cxhacca} واحد تلو الآخر ، واحد بعد الآخر

цхьацца чувогlуш, чубаьхкира уьш دخلوا واحداً تلو الآخر

цхьаццанга кхойкхуш чубалийра цара уьш أدخلوهم بعد أن نادوا عليهم واحداً تلو الآخر

цхьаццадолу {cxhaccadolu} (цхьадерг , цхьадолу) بعض

цхьаццайолчу пачхьалкхашкахь في بعض الدول

цхьаццанхьа {cxhaccanxha} إلى بعض الأماكن

цхьаццанхьа ваха деза сан يجب أن أذهب إلى بعض الأماكن

цхьаццанхьахь {cxhaccanxhaxh} في بعض الأماكن

цхьаъ {cxha'}[цхьанан, цхьанна, цхьаммо, цхьаьнга] واحد . شخصٌ ما ، شيء ما ، أمر ما

цхьаъ, шиъ, кхоъ واحد اثنان ثلاثة

цхьаъ веара хьо хоьттуш حضر شخص يسأل عنك

цхьана аглор (واحدة) من جهة

хlоранна а цхьаьцца lаж ло! أعط لكل واحد تفاحة

цхьаьнца вахара со ذهبت مع شخص ما

цхьаьннец а ца вахара со لم أذهب ولا مع أي واحد

цхьаьллиг цхьаъ (شخص) ولا أي واحد

цхьаъ ша واحد لوحده

цхьаъ бен доцу وحيد ، فريد

доьзалан цхьаъ бен воцу клант الابن الوحيد للعائلة

цхьаъ ду сан хьоьга хатта дезаш هناك أمر يجب أن أسألك عنه

* цхьаъ ду الأمر سيان ، لا فرق

суна цига вахча а, ца вахча а - цхьаъ ду أن أذهب إلى هناك أو لا ، لا فرق عندي

цхьамма элира соьга قال لي شخص ما

цхьангге а ма алалахь! لا تقل ولا لأي واحد

цхьана тайпанах долу من صنف واحد ، من عشيرة واحدة

бленнах цхьаъ % 1 ، واحد بالمائة

цхьаъ (цхьа хIума) дан деза вай يجب أن نعمل شيئاً

* цхьаъ доцуш / цхьа хIума доцуш إلا لأمر ما ، وراء ذلك شيء ما

цхьаъ доцуш дIахецар вацара цара хьо لم يكونوا ليطلقوا سراحك إلا لأمر ما

* цхьаъ санна كشخص واحد

массо а халкъаш цхьаъ санна майра летира كل الشعوب كهبّة رجل واحد قاتلوا بشجاعة

* цхьаъ хила يحصل أمر (طارئ) ما . يحصل في نفس اللحظة

цхьаьна {cxha'na} معاً ، مع بعض

уьш цхьаьна бехаш бу هم يعيشون معاً

тхойшиъ цхьаьна вахара نحن الاثنان ذهبنا معاً

цхьаьна дан {cxha'na dan} يأتي معاً . يتلاءم مع ، ينسجم مع ، يتوافق معاً ، يتطابق

хIара беснаш цхьаьна ца догIу هذه الألوان لا تتلاءم بعضها مع بعض

цхьаьнадаха {cxha'na daxa} العيش معاً ، يتعايش

цхьаьнадахар (ду) {cxha'nadaxar} تعايش ، العيش معاً

машаре цхьаьнадахар تعايش سلمي

цхьаьнакхета {cxha'na kxeta} يرتبط ب ، يتحد

цхьаьнакхетар (ду) {cxha'nakxetar} ارتباط معاً ، الاتحاد معاً (مصدر)

цхьаьнакхетарехь бу ницкъ القوة في الاتحاد

цхьаьнакхеталлa (ю) {cxha'nakxetaralla} اتحاد ، وحدة

Европин цхьаьнакхеталлa الاتحاد الأوروبي

Iаьрбийн цхьаьнакхеталлa الوحدة العربية

цхьаьнакхетта {cxha'nakxetta} متحد ، مرتبط معاً

цхьаьнакхетта пачхьалкхаш دول متحدة

цхьаьнакхетта къаьмнийн хIоттам هيئة الأمم المتحدة

цхьаьнатоха {cxha'na toxa} يجمع معا ، يضم . يوحّد

цхьаьний {cxha'nee} (цхьаьна) معاً ، مع بعض ، سوية

цхьогал (ду) -ш ду {cxhogal}[-ан, -на, -о] (оьр. лиса) ثعلب

цхьогалан цIока فرو الثعلب

Цl (C')

Цloькъа лом (C'oeqa lom)

цla (ду) цlенош ду {c'a}[цlийнан, цленна, цlийно, цlийне] منزل ، بيت ، دار . غرفة

цla ваха деза санtийнан البيت إلى الذهاب علي يجب

цlера вогlуш ву со أنا قادم من البيت

кхо чоь йолу цla حجرات أو غرف ثلاث من بيت

тlекlелдина цlенош طوابق بيوت

кхузза тlекlелдина цlенош طوابق ثلاثة من بيوت

цlера вала يغيب عن البيت

цla ванtийнан البيت إلى يحضر

хьо маца цla веара? ؟ البيت إلى حضرت متى

цlенош данtийнан يبني بيتاً

дукха хаза цlенош дина цара بنوا بيوتاً جميلةً جداً

цla верза يرجع إلى البيت

цla доцу бераш (بلا مأوى) أطفال مشرّدون

цla доцуш виса يتشرّد ، يبقى بلا مأوى

хьешан цla غرفة الضيوف

охьахуу цla (чоь) غرفة المعيشة

маса цla ду чохь? ؟ الداخل في توجد غرفة كم

къеначеран цla دار العجزة

садаларан цla دار استجمام

бераш ден цla دار الولادة ، قسم الولادة أو التوليد

* цla даста (يتولى أمر البيت واحتياجته) يفتح بيتاً

* цla лаца تتزوج

* цla-цlе а хила يصبح له بيت وعائلة ولقب يعرف به

* цlийнах-цlарах вала يُحرم من كل ما يملك

цlагара {c'agara} (цlога хадийна) أبتر الذنب أو الذيل

цIагар-даххка فأر مقطوع الذيل

цIазам (бу) -аш ду {c'azam}[-ан, -на, -о] (оьр. клубника) فراولة (ثمر)

цIазамбуц (ю) {c'azambuc} (оьр. лютик) العشب التوتي أو ورد الحبّ له زهر أصفر

цIаза-пIелг (бу) {c'aza-p'elg} الخنصر

* цIаза-пелггал طفيف ،قليل

цIака {c'aka} في اليوم الرابع (بعد يومنا هذا)

цIалкъ (бу) {c'alq} طبطبة (صوت الماء)

хин цIалкъ طبطبة الماء

цIанга (ду) -наш ду {c'anga} (оьр. пупок) (цIонга) سُرّة ، الحبل السرّي

цIазам

цIандала {c'andala} يصبح نظيفاً ، يَطهُر ، يتطهّر ، يتنقى ، يصفى . يبرؤ (من ذنب مثلاً)

стигал цIанъелла мархех صفت السماء من الغيوم

ламазна цIаняла تطهر للصلاة (بعد الحيض)

цIандалар (ду) {c'andalar} طُهر ، تَطهُّر . براءة ، تبرئة (مصدر)

цIандан {c'andan} ينظّف ، يطهّر ، ينقي ، يكرر (بترول مثلاً) . يقشّر . يبرّئ

куьйгаш цIандан ينظف يديه ، يطهّر يديه

хи цIандан ينقي الماء

мехкадаьтта цIандан يكرر البترول

цIанга

хIоаш цIандан يقشّر البيض

боьханиг хино цIанвийр вац, цIенниг цIаро вагор вац (مثل) القذر لن يطهره الماء والطاهر لن تحرقه النار

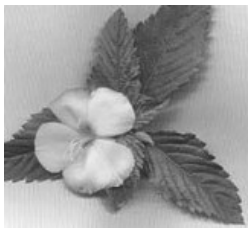
* суьдо цIанвина иза برأته المحكمة

цIандар (ду) {c'andar} تنظيف ، تطهير ، تنقية ، تصفية ، تكرير . تقشير . تبرئة (مصدر)

цIандарш (ю) {c'andarsh} (оьр. выделение при родах) الإفرازات التي تعقب الولادة

цIано (ю) {c'ano}[-нан, -нна, -но, -нга] نظافة ، طهارة

цIано лело (цIена лела) يحافظ على النظافة

цIано латто يُديم النظافة

цIано ян ينظّف نفسه من النجاسة

* цIанонна даха يذهب إلى المرحاض

* цIанонан меттиг بيت الخلاء ، مرحاض

цIарах {c'arax} باسم

массо баьхкинчеран цIарах باسم كل الحضور

цIазамбуц

Iедалан цIарах باسم القانون

цIарз (ду) цIаьрзнаш ду {c'arz}[цIорзан,цIорзана,цIорзо,цIорзе] شجيرة البجيل

(даима сийна лаьтта гIаш долу колл) (оьр. бересклет)

цIарнеш (ю) {c'arnesh} (оьр. яичники, женщин) المبيض عند المرأة

цIарул-цIен {c'arul-c'en} أحمر جداً ، شديد الحمرة

цIаста 1 (ду) {c'asta}[-нан, -нна, -но] (оьр. медь) نحاس (معدن)

цIаста дилла يطلي بالنحاس

цIаста лало يصهر النحاس

цIаста 2 {c'asta} (кIиранан пхоьалгIа де) اليوم الخامس من يومنا هذا

цIахь {c'axh} في البيت

тхан цIахь في بيتنا

цIахь санна хилалаш تصرفوا وكأنكم في بيتكم

цIахьберш муха бу? ؟ كيف الأهل

цIахь деттина бепиг خبز مخبوز في البيت

цIахь лело бедарш ملابس منزلية

* хьайн цIахь санна хилалахь! تصرّف وكأنك في بيتك

цIаьлг (ду) -аш ду {c'a'lg} (жима чоь) بيت صغير . حجيرة

цIаьлг лелха {c'a'lg lelxa} (цхьана кога тIехь лелха) ينطّ أو يقفز على رجل واحدة

цIаьнкъа (ю) -наш ю {c'a'nqa}[-нан, -нна, -но] أرضية بناء ما

цIаьнкъахь على الأرضية

анийн цIаьнкъа أرضية من ألواح الخشب

экъанийн цIаьнкъа أرضية مبلّطة

поппарийн цIаьнкъа أرضية من الطين

цIаьнкъа горгам хьакха يمسح الأرضية بالخرقة

цIаьрзнаш (ду) {c'a'rznash} أشجار البجيل جمع لكلمة цIарз

цIаьрмата {c'a'rmata} (ирча) قبيح ، دميم ، بشع ، مشوّه ، ممسوخ

цIаьрматалла (ю) {c'a'rmatalla} قبح ، دمامة ، بشاعة ، تشوّه

цIаьрматдала {c'a'rmat dala} يصبح قبيحاً ، يتشوه (فعل للمفرد)

цIаьххьана {c'a'xhhana} فجأة ، بغتة ، على حين غرّة

цIаьххьана тIелата يباغت بالهجوم ، يهجم فجأة

цIаьххьана гучувала يظهر فجأة

цIаьххьашха {c'a'xhhashxa} (цIаьххьана)

цIе 1 (ю) -рш ю {c'e}[-ран, цIарна, цIаро, цIаре] نار ، حريق

цIе лато يشعل ناراً

* сох сийна цIе латий ахь أشعلت في ناراً لهيبة

цIе яккха يشعل ناراً

цIе марсаяккха يسعّر النار ، يزيدها اشتعالاً

цIерш лето я яха يشعل النيران أو الحرائق

цIе яйа يطفئ النار أو الحريق

цIе яла يشب الحريق

хьуьнхахь цIе яьлла شب حريق في الغابة

цIе ялча санна (وكأن حريقاً قد شبّ) بسرعة ، بعجلة

* цIе яьлла меттиг حالة تستدعي الاستنفار

цIергахь في النار

цIергахь дага يحترق في النار

цIе ловн مقاوم للنار

цIаро бен цIе латор яц (مثل) لا يشعل النار إلا النار

* цIерга эккха يلقي بنفسه في النار

цIерца ловза يلعب بالنار

* цIарла волла يلقي به في النار أو العذاب

юрт сийначу цIарах яго يحرق البلدة بنار لهيبة

цIе 2 (ю) -рш ю {c'e}[-ран, цIарна, цIарo, цIарe] اسم . لقب ، كنية . سمعة ، صيت

хьан цIе хIун ю? ما اسمك ؟

цIе тилла يسمّي ، يعطيه اسماً

вон цIе тилла يطعن ، يرمي بالسوء

вон цIе яха تسوء سمعته ، تمسّ سمعته بسوء

берана цIе хIун тиллина аша? ماذا سمّيتم الطفل ؟

сан цIарах вистхилира иза تكلم باسمي

цIе яккха يلفظ أو ينطق الاسم ، يدعى ، ينادى

* дика цIе йоккхуш стаг ву иза هو إنسان ذو سمعة جيدة

* цIе йоккхуш معتبر ،مشهود له بالصفات الحسنة

* цIе дика яккхийта يجعل اسمه يذكر بالخير

дика цIе سمعة حميدة ، صيت جيد

цIе тоха (يعطيه عنواناً) يعنون 3- يعيّن ، يذكر بالاسم 2- يخصصه باسم فلان 1-

суна цIе тоьхна яц хIара هذا لم يخصص على اسمي

цIерш яха يذكر أسماء ، يعدد

нохчийн яртийн цIерш яха! اذكر أسماء البلدات الشيشانية

цIерш ца йохуш بدون ذكر أسماء

цIе кхаба لم تدعه باسمه الحقيقي : من العادات الشيشانية حيث الكنّة لا يجوز لها أن تدعوا أفراد عائلة زوجها أو أقاربهم البالغين بأسمائهم الحقيقية

* цIарна гIаравала يذيع صيته

* дикачу цIарла хила гIерта يحاول أن تكون سمعته جيدة

цIарна цIе яхна волу стаг رجل مشهور ، معروف

цIейойург

цIе бехъян {c'e bexyan} يلطّخ اسمه ، يطعن في ، يشهّر ب

цIе йожа {c'e yozha} يسقط من أعين الناس ، يُحتقر

* цIе йожа кху белхан! (تعبير عن الاستياء ، عبارة تستهل بها الجملة) تباً له

цIе йожо {c'e yozho} يُحقّر

цIе ларъян {c'e laryan} يحافظ على سمعته

цIе таса 1{c'e tasa} (кхаж таса) يصوت ، يعطي اسمه (في الانتخابات مثلاً)

хьайн цIе хьанна таса воллу хьо? لمن تريد أن تصوت ؟

цIе таса 2 {c'e tasa} يوقع الطلاق

мосазза цIе тесна ахь хьайн зудчунна? كم مرة أوقعت الطلاق على زوجتك ؟

цIе таса 3 {c'e tasa} يشعل النار

цIе яха {c'e yaxa} يشتهر

цIе яхна иллиалархо مغن مشهور

цIевнаш (ду) {c'ewnash} цIов جمع لكلمة حزم ، رزم ، دزينات

цIеэттарг (ю) {c'e yettarg} قاذفة لهب

цIейойург (ю) {c'e yoiurg} مطفأة النار ، طفاية الحريق

цIегIа бос {c'egha bos} لون وردي أو زهري

цIезий (бу) {c'ezee} (оьр цезы бу) اسم قومية في داغستان

цIелерг (ду) {c'elerg} (зезаган цIе) نوع زهرة

цIелиг (ду) -аш ду {c'elig}[-ан, -на, -о] (оьр. клетка для птиц) قفص للطيور

цIелхьанаш (ю) {c'elxhanash} (оьр. ситник) سَمار (نوع نبات)

цIелла {c'ella} حمرة ، احمرار

цIен {c'en} أحمر

цIен бос لون أحمر

цIен бурч فلفل أحمر

цIениг الأحمر

* цIен деши меха ذو قيمة عالية ، يساوي ذهباً

цIелиг

цIен дуга (ду) {c'en duga} (оьр. гречиха) الحنطة السوداء

цIен комар (ю) {c'en komar} (оьр. малина) (куллан цIе) شجيرة توت العُلّيْق

цIен латта (ду) {c'en latta} تربة حمراء

цIен лерг (ду) {c'en lerg} (оьр. пион) فاونيا ، عود الصليب ، عود الريح (نبات ذو زهر وردي)

ЦIен хIорд (бу) {C'en hord} البحر الأحمر

цIен цIий (ду) {c'en c'ee} (оьр. красные кровяные шарики) كريات الدم الحمراء

кIайн цIий (оьр. белые кровяные шарики) كريات الدم البيضاء

цIена {c'ena} نظيف ، طاهر ، نقي ، صاف ، معقم ، مكرّر . بريء الساحة . بشكل نظيف

цIена шаршу شرشف نظيف

цIена лела يحافظ على النظافة ، يحافظ على النظافة والترتيب

цIахь цIена лелаш зуда ю иза هي زوجة محافظة على نظافة بيتها

цIена латто يحافظ عليه نظيفاً

шайн мохк цIена латтабе! حافظوا على نظافة بلدكم

цIена деши ذهب خالص

цIенчу хIаваэхь في الهواء الطلق

цIена стаг ву иза هو إنسان طاهر

хьуна хьалхахь цIена ву со انا بريء أمامك

цIенчу дагца بنية صافية

цIена бакъдерг حقيقة خالصة

нохчийн цIена мотт буьйцу цо هو يتكلم بلغة شيشانية خالصة

цIена юхаяздан يبيض المسودة

цIена болх бо цо هو يتقن عمله

* цIена куьг тоьхна болх عمل تم إنجازه بحرفية أو بإتقان

цIена йозалла (ю) {c'ena yozalla} (оьр. чистый вес) الوزن الصافي

цIена эршо ян {c'ena ersho yan}(деш дерг сов тIех дика дан) يقوم به بشكل متقن / فوق العادة

болх бина ца Iаш и цIена эршо йинера цо لم يكتفي بإنجاز العمل بل قام به بشكل خارق للعادة

цIеналла (ю) {c'enalla} (цIано) نظافة

цIеналла Iалашъян يحافظ على النظافة

цIенош (ду) {c'enosh} цIа جمع لكلمة بيوت ، منازل ، دور . غرف

цIера тIе даккха {c'era t'e dakkxa} (дола дерзо) ينقله إلى ملكيته ، يسجل باسمه (فعل للمفرد)

цIера тIе дала {c'era t'e dala} (дола дерза) ينتقل إلى ملكيته ، يسجّل باسمه (فعل للمفرد)

цIера тIехь хила (للمرأة) تكون على عصمة رجل – 2 يكون مسجّل باسمه ، يكون على ملكيته – 1

хIинца а шен майрачун цIера тIехь ю иза ما زالت على عصمة زوجها

цIера {c'era} منزلي ، بيتي . من البيت

цIеран-ловзарш

цIера болх عمل منزلي

церан цIера хьал муха ду? ؟ كيف وضع معيشتهم في البيت

цIера дийнаташ حيوانات منزلية

шун цIеранаш муха бу? ؟ كيف أهل بيتكم

цIера вогIуш ву со أنا قادم من البيت

цIеран {c'eran} اسمي

цIеран кхетам дош (نحو) جملة اسمية

цIеран легар (نحو) تصريف الاسم

цIеран-ловзарш (ду) {c'eran-lawzarsh} ألعاب نارية

цIеран ловзарш кхийса يرمي ألعاب نارية

цIердош (ду) {c'erdosh} (оьр. имя существительное – грам.) الاسم الموصوف (نحو

цIерметдош (ду) {c'ermetdosh} (оьр. местоимение) ضمير (الضّمائر) (نحو)

цIерниг дожар (ду) {c'ernig dozhar}(оьр. именительный падеж) الحالة الاسمية ، حالة الرفع (نحو)

цIерпошт (ю) {c'erposht} (оьр. поезд) قطار

цIерпоштнекъ (бу) {c'erposht neq} (машен некъ) سكّة الحديد

цIерхо (ву,ю) {c'erxo}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. тёзка) سَمي :الذي يدعى بنفس الاسم

иза сан цIерхо ву هو سميي (اسمه نفس اسمي)

цIерш 1 {c'ersh} цIе 1 جمع لكلمة نيران ، حرائق

цIерш 2 {c'ersh} цIе 2 جمع لكلمة أسماء

цIестан {c'estan} نحاسي ، مصنوع من النحاس

цIестан кIудал جرّة نحاسية خاصة تستعمل لجلب الماء

цIетта (ду) -наш ду {c'etta}[-нан, -нна, -но] (хIонс) قطع اليد اليمنى أو الأذن أو رأس العدو في الحرب وجلبها كنوع من غنائم الحرب (عادة كانت في قديم الزمان)

(тIамехь мостагIчуьнан корта я аьтту куьг я аьтту лерг даккхар / шира Iадат, тIаьхьа мостагIчуьнгара герз я кхиерг йоккхуш хилла)

цIетуха (ю) -наш ю {c'etuxa}[-нан, -нна, -но] (оьр. огниво) لاستخراج قطعة فولاذ – 1 قدّاح :

(оьр. запал в снаряде) (في القذائف مثلاً) فتيل المفرقعة ، كبسولة – 2 الشرر من الصوان)

цIетухург (ю) {c'etyxurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. зажигалка) قدّاحة ، ولاّعة

цIехо {c'exo} (оьр. красноватый) ضارب إلى الحمرة

цIехо-можа {c'exo-mozha} (оьр. оранжевый) برتقاليّ

цIеяхна {c'eyaxna} مشهور ، مشهورة

цIий (ду) -ш ду {c'ee}[-н, -на, -но, -га] (оьр. кровь) دمّ

цIийн таммагIа بقعة دم

цIийн тIадам نقطة دم

пхенашчуьра цIий دم الشرايين

цIий гIорадо пхенашкахь يتجمد الدم في العروق

цIийн гергарло قرابة دم

цхьа цIий долу гергара нах أقارب من دم (نسل) واحد

шу цхьана цIийнах ду أنتم من نسل واحد

цIийна дуьхьал цIий الدم بالدم

цIийшха дуьзна куьйгаш أيد ملطخة بالدماء

цIийх дуьзна куьг يد ملطخة بالدم

нехан цIий муьйлуш يمص دماء الناس

цIетухург

цIийца (къинхьегамца) даьккхина ахча (بعرق الجبين) مال مكتسب بالدم

иза цуьнан цIийх доллуш ду هذا في دمه ، هذا يجري في دمه أو عروقه

цIийца а, хьацарца а бен ца буьллу бахам (مثل) لا تبنى الحياة الا بالدم والعرق

* шайн цIий ду طبعهم الموروث

* цIийх цоьлла амал طبع متغلغل بالدم

цIий бехдалар (ду) {c'ee bexdalar} التسمم الدموي

цIий бехделла цуьнан أصيب بالتسمم الدموي ، هو مصاب بالتسمم الدموي

цIий даккхар (ду) {c'ee dakkxar} (оьр. кровопускание) حجامة ، فصد

цIий даккха يَعمل حجامة

цIий далар (ду) {c'ee dalar} التبرّع بالدم

цIий дала يتبرع بالدم

цIий доттар (ду) {c'ee dottar} (оьр. переливание крови) نقل الدم (إعطاء المريض دماً)

цIий кIезиг хилар (ду) {c'ee k'ezig xilar} (цIийн къоьлла) فقر الدم (مرض)

цIий кIезиг ду цуьнан هو مصاب بفقر الدم

цIий лаха {c'ee laxa} يطالب بدم القتيل

цIий лела пхенаш (ду) {c'ee lela pxenash} الأوعية الدموية

цIий лелар (ду) {c'ee lelar} (оьр. кровообращение) الدورة الدموية

цIий лела يجري الدم

цIий эха {c'ee exa} ينزف ، يدمي

чевнах цIий оьху الجرح ينزف دماً

цIий эхар (ду) {c'ee exar} نزيف

мерачуьра цIий эхар (نزف أنفي) الرّعاف

цIий сацо يوقف النزيف

цIий ланор (ду) {c'ee janor} إراقة الدماء ، سفك الدماء

цIий лано يسفك الدماء ، يريق الدماء

цIий летто {c'ee jetto} يستفرغ دماً

цIийдала {c'eedala} يَحمرّ ، يَتوهّج . يغلي

цIергахь эчиг цIийло يَحمرّ الحديد في النار

шура цIийъелла غلى الحليب

эхь хетта цIийвелира иза احمّر من الخجل

цIийдалар (ду) {c'eedalar} (مصدر) احمرار ، تَوهُّج ، غليان

* Iуьйре цIийялар بزوغ الفجر

* суьйре цIийялар حمرة الأفق عند المغيب

цIийдан {c'eedan} يحمي لدرجة الاحمرار . يفوّر ، يغلي

шура цIийян يغلي الحليب

цIийдина эчиг حديد محمّى

цIийдина хи ماء مغلي

цIийдар

цIийдар (ду) -ш ду {c'eedar} (оьр. коловорот – столярный иструмент) مثقب نجارين

цIийза {c'eeza}[цIийза, цIийзира, цIийзина] (цIовза يصِرّ (فعل تكراري من

хьозанан кIорнеш цIийза فراخ العصفور تصر في العش

цIийзачу азца мохь беттара цо كان يصرخ بصوت يشبه الصرير

ворданан сема цIийза محور (عجلات) العربة تصر

цIиймерг (ю) {c'eemerg} (оьр. клоп) (къийзорг, гIундалгIи 1) بقّة

цIийн talam (бу) {c'een tajam} (оьр. кровяное давление) ضغط الدم

цIийн talam буста يقيس ضغط الدم

цIийн talam охьабахар هبوط في ضغط الدم

цIийн talam хьалабалар ارتفاع في ضغط الدم

цIийн talam бустург (ю) {c'een tajam busturg} جهاز ضغط الدم

цIийнан бахам {c'eenan baxam} التدبير المنزلي

цIийнан бахам лело يدير الأمور أو الشؤون المنزلية

цIийн talam

цIийнда (ву) {c'eenda} (хIусамда) رب البيت

цIийннана (ю) {c'eennana} (хIусамнана) ربة المنزل ، زوجة

цIид (бу) -анаш (бу) {c'id}[-н, -на, -но, -га] (оьр. клитор. анат.) بظر (تشريح)

цIинг (бу) -аш бу {c'ing}[-ан, -ана, -о] رفسة (للحيوان)

цIингаш тоха (мийраш кхиссар) يرفس

цIиндала {c'indala} يتجدد

цIиндалар (ду) {c'indalar} (مصدر) تجدُّد

цIиндан {c'indan} يجدّد ، يرمم

цIиндар (ду) {c'indar} (مصدر) تجديد ، ترميم

цIирцIир хьоза

цIинжий (бу) {c'inzhee} (шо сов кхаьчна жий) نعجة تعدت السنة من عمرها

цIинто (бу) цIинтоьрчий ду {c'into} كبش تعدى السنة من عمره

[цIинтайн, цIинтайна, цIинтайно, цIинтайга] (шо сов кхаьчна ка)

цIинцIолг (ю) -аш ю {c'inc'olg}[-ан, -ана, -о] (مجازاً) طفل صغير 2- قطعة صغيرة ، جزيء 1-

(1- жима кийсак 2- жима Бер) (оьр. перен. о малыше)

цIирцIир хьоза (ду) {c'irc'ir xhoza} (оьр. синица) سِنّ المنجل : نوع من العصافير الصغيرة

цIов (бу) цIевнаш ду {c'aw}[цIевнан, цIевнна, цIевно] حزمة ، رزمة ، ضمّة

зIенарийн цIов حزمة ضوئية

цIовза {c'awza}[цIевза, цIевзира, цIевзина] زقزق . أزَّ ، صَرَّ

неларан кIажа цIевзира صرّ مفصل الباب

цIога (ду) -рчий ду {c'oga}[-нан, -нна, -но] ذيل ، ذنب

цхьогалан цIога ذيل الثعلب

* цIога лесто يهز ذيله . يتملق ، يداهن

* цIога хьан (ذيل لك (كلمة تقال للتوبيخ

* цIога дохдан يضربه فاقة على قفاه

* цIога ма дайа! (تعبير فظ) لا تتسامح

цIов

* шега аьлларг цIогане ца хьокху цо(تعبير فظ) لا يكترث مطلقاً لما يقال له

* хьайн цIоганна тIе хаа! (تعبير فظ) إجلس واهدأ ولا تكثر من حركتك

* цIога таIо (تعبير فظ) يخضع

* цIога белш тIедиллина лела يمضي وقته متكاسلاً عاطلاً

* цIога лаьцна лела 1- يتبعه بكل حركاته 2- يتبعه بخضوع وطاعة

* цIогане хи кхача يصل الماء إلى تحت أرجله

цIогадолу седа

цIогадолу седа (бу) {c'ogadolu seda} (оьр. комета) مذنّب (فلك)

цIоганан даьIахк {c'oganan da'jaxk} عظم العصعص (تشريح)

(оьр. копчик – анат.)

цIогатухург (ю) {c'oga tuxurg}[-ан, -ана, -о](оьр. скорпион) عقرب

цIогIа (ду) -наш ду {c'ogha}[-нан, -нна, -но] زعقة ، صرخة

цIогатухург

цIогIа хьекха يزعق

цIодар (ю) -ш ю {c'odar}[-ан, -на, -о](оьр. недоразвитыё ребёнок) مولود غير مكتمل النمو

цIоз (ду) {c'oz}[-ан, -ана, -о] (оьр. саранча) جراد

дика бераш - моз, вон бераш – цIоз (مثل) الخلف الصالح كالنحل والخلف الطالح كالجراد

* цIоз санна дукха (مثل الجراد) كثير جداً

цIока (ю) -рчий ю {c'oka}[-нан, -нна, -но] جلد . فرو

цIока яккха يسلخ جلده

цхьогалан цIока فراء الثعلب

* шен цIока кIелхьараяккха ينقذ جلده ، يهرب بجلده

цIоз

* хьан цIоки юкъахь хуьлуьйтур вацара ас со ما كنت لأجعل نفسي مكانك

* цIока йохъян يعمل له فلقة

* цхьа цIока (цIока-даьIахкаш) йисна (لم يبقى منه إلا العظم والجلد) هزيل جداً

цIоканча (ву,ю){c'okancha} (оьр. шкурник) أناني ، مهتم بأمر نفسه فقط

цIоканчалла {c'okanchalla} (оьр. шкурничество) أنانية

цIокъ (ду) цIоькъаш ду {c'oq} (оьр. леопард) فهد

[цIоькъан, цIоькъана, цIоькъо, цIоькъе]

цIокъберг (ю) -аш ю{c'oqberg} (оьр. барс) نمر أرقط

(цицигах тера а, томмагIаш а долуш доккха экха)

цIока

цIом (ду) цIоьмаш ду {c'om}[цIоьман, цIоьмана, цIоьмо] (оьр. хобот) خرطوم

пийлан цIом خرطوم الفيل

* цIом оллийна متكدّر ، مغتم

цIонга (ду) -наш ду {c'onga}[-ан, -о] (оьр. пупок) (цIанга) سُرَّة ، الحبل السُّري

цIормала (ю) -ш ю {c'ormaja} (оьр. молокосос) غرّ (على سبيل الاستهزاء)

цIохар (ду) -ш ду {c'охar}[-ан, -на, -о] (оьр. токарни станок) مخرطة

(дечиг, я металл хадош, нисдеш, шардеш болу гIирс бу)

цIохархо (ву) {c'oxarxo}[-чун, -чунна, -чо] خرّاط : الذي يشتغل بالخراطة

цIоцкъам (ду) -аш ду {c'ocqam}[-ан, -на, -о] حاجب

цIоцкъамаш тало يَقطب حاجبيه

цIоькъа {c'oeqa} أرقش ، مرقش (خاص بلون الحيوان المفترس)

цIоькъа лом (ду) {c'oeqa lom} (оьр. тигр) نمر цIом

цIоьллик (ю) {c'oellik}[-ан, -на, -о] هيكل عظمي

цIоьмалг 1(ю) -аш ю {c'oemalg} (оьр. хоботок) زَلّومة ، مِمَص (بواسطتها تمتص الحشرات غذائها)

цIоьмалг 2 (ю) -аш ю {c'oemalg}[-ан, -ана, -о] (оьр. запятая) فاصلة (،)

цIоьмаш (ду) {c'oemash} خراطيم جمع لكلمة цIом

цIу (бу) -наш бу {c'u}[-нан, -нна, -но] (оьр. кумир) وثن ، صنم

цIубдан {c'ubdan} (цIуддан) يَمُص

цIубдар 1(ду) {c'ubdar} مصّ (مصدر) цIоцкъам

цIубдар 2 (ду) -ш ду {c'ubdar} (оьр. пиявка) علقة : تلتصق على جلد الحيوانات وتقوم بامتصاص دمها

цIубдарш дакхо (طب شعبي) يُرضع العلق : إجراء لتفريغ الجسم من بعض الدم بتركيب العلق عليه

цIуддан {c'uddan} (цIубдан) يَمُص

пIелг цIудбан يمص إصبعه

цIуддар 1(ду) {c'uddar} (цIубдар) مَصّ (مصدر)

цIуддар 2 (ду) -ш ду {c'uddar} (цIубдар 2)

* цIуддар санна (مثل العلقة) لجوج ، مضجر ، مزعج цIузам

цIузам (ду) -аш ду {c'uzam}[-ан, -на, -о] 1- صنبور 2- بزّ : الجزء الذي يوضع بين الشفتين أو في الفم للآلات الموسيقية ذات النفخ

(оьр. носик у посуды или музыкальный инструмент)

чайникан цIузам صنبور الإبريق

зурманан цIузам بزّ المزمار

* цIузамехула санна يسيل باندفاع قوي كما يسيل الماء من صنبور الإبريق

цIук вала {c'uk wala} (оьр. одеться чересчур нарядно) يلبس بأناقة مفرطة

цIула {c'ula}(кIиранан ворхIалгIа де) اليوم السابع من يومنا هذا

цIулла дечиг (ю) {c'ulla dechig} (оьр. свидина) (куллан цIе) نوع شجيرة أغصانها قوية ومرنة

цIулла сара (буткъа сара) عود رفيع من الشجيرة الآنفة الذكر

цIумока {c'umoka} (кIиранан йолхалгIа де) اليوم السادس من أيام الأسبوع

цIун (ю) {c'un}[-ан, -на, -о] (оьр. навозная жижа) خلطة الزِّبْل مع الماء

цIура {c'ura} (боьршаллин гIора доцург)(оьр. импотентный) عِنِّين (عاجز جنسياً)

цIура стаг (боьршаллин гIора доцу стаг) رجل عنّين

цIуралла (ю) {c'uralla} (боьршаллин гIора цахилар) (оьр. импотенция) العُنَّة (العجز الجنسي)

цIурко (бу) -ш ду {c'urko} حجر مدبب الرأس يعلو قمة البرج في البناء الشيشاني

(бIаьвнан буьххьехь буьллу, ира маьIиг йолу тIулг бу)

цIуркул (бу) {c'urkul} = цIурко

цIуьхIар (ву,ю) -ш бу {c'uehar} (хьуьжаршкахь доьшуш верг) أحد طلاب الكتاتيب

Цlокъберг

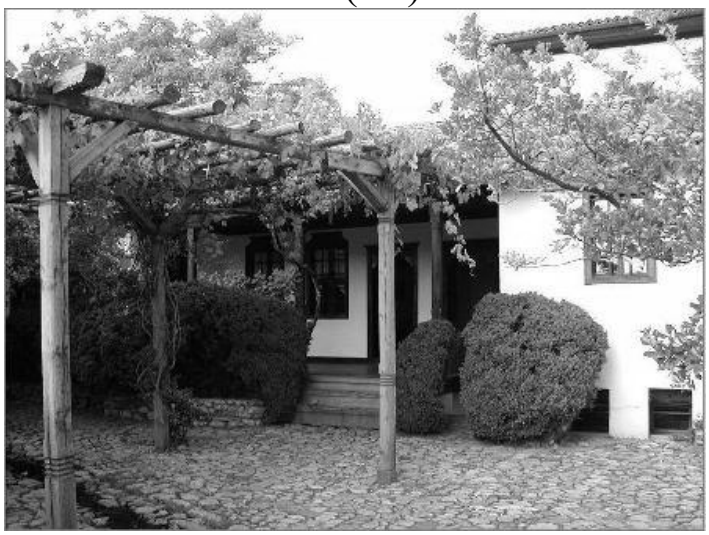

ЦIокъ

Цlоькъа лом

Ч (Ch)

Чардакх (Chardakx)

ча 1(ду) -ш ду {cha}[-нан, -на, -но] (оьр. солома) قشّ ، تبن

ча 2 (ю) черчий ю {cha}[-нан, -на, -но] (оьр. медведь) دبّ

кlайн ча دب قطبي

чанан кlорни (чайтаl) جرو الدب

* ча санна дера شرس كالدب ، حاد الطبع كالدب

* ча тоьшийла хьох / шух! (تستهل بها الجملة) تعبير يدل على عدم الثقة أو سوء الظن ب

чабаба (ю) {chababa} عجوز ساحرة (فلكلور)

чабакх-чlара (бу) {chabakx-ch'ara} (оьр. лещ) الشلبة ، أبراميس : نوع سمك من فصيلة الشّبوط

чабол (ю) -аш ю {chabol}[-ан, -на, -о] (оьр. рысь) خبيب ، إيجاف

(цхьабосса хьалхара цхьаъ, тlаьхьара цхьаъ когаш ойуш, говр ядар)

говре чабол яйта أخبّ الحصان

чаболахь مُحبّاً

чабол говр جواد خابّ

чабакх-чlара

чагlалкх (ю) -аш ю {chaghalkx}[-ан, -ана, -о] (оьр. шакал) ابن آوى

чагlар (ду) -ш ду {chaghar}[-ан, -на, -о] (оьр. вино) نبيذ

чагlар даккх يستخرج النبيذ

кемсийн чагlар نبيذ عنب

чадакх (ю) {chadakx}[-ан, -на, -о] (гота дlаюжу гlирс бу) أداة لشد المحراث

чай (ду) -наш ду {chai}[-нан, -нна, -но] شاي

чайтаl

чай мала يشرب شاياً

чай дотта يصب الشاي

чай даккха (дилла) يحضّر الشاي

чай даьлла الشاي جاهز

чайнан лайг ملعقة شاي

сирла чай شاي خفيف

дукха Iаьржа доьттина ахьа чай سكبت شاياً غامقاً (مركزاً) جداً

чайн-балл {chain-ball} (оьр. черёмуха) بطمة الشمال (نبات)

чай дер (ду) {chai der} زراعة الشاي

чайник (ю) -аш ю {chainik}[-ан, -на, -о] إبريق شاي

басар чайник إبريق يُحضَّر بهِ صِبْغةُ الشاي

чайпаш (бу) {chaipash} (оьр. гриб, дождевик) نوع من الفطر

чайтаI (ю) -аш ю {chaitaj}[-ан, -на, -о] (чанан кIорни, тотал) جرو الدب ، الديْسَم

чаккхарма (ю) {chakkxarma} (оьр. верста) فرسخا : مقياس قديم يساوي 1060 متراً

[чаккхармин, чаккхармина, -чаккхармано]

чаккхе (ю) -наш ю {chakkxe}[-нан, -нна, -но] 1- نهاية ، ختام ، عاقبة 2- الأحرف المتغيرة أو الزائدة على الكلمة حسب وقوعها في الجملة (نحو)

чалба

ураман чаккхенгахь في نهاية الشارع

беттан чаккхе (беттан эххар) نهاية الشهر

тIаьххьара а (эххар тIаьхьа) آخر الأمر ، في النهاية ، في نهاية الأمر (المطاف)

чаккхе йоцуш (йист йоцуш) بلا نهاية

юьххьара дуьйна чекхдаллалц من البداية حتى النهاية

дешан чаккхе (نحو) نهاية الكلمة

чалба (ю) -наш ю {chalba}[-нан, -нна, -но] (оьр. чалма) عمامة

чалба хьарчо يلفّ على رأسه العمامة

чалдам (ю) {chaldam}[-ан,-на,-о,-е](байракхан гIаж ю) العصا التي يثبت عليها العلم ، سارية العلم

чалтач (ву) -аш бу {chaltach} (оьр. палач) سياف ، جلاّد ، منفذ الإعدام

чалх (ю) -аш ю {chalx}[-ан, -ана, -о] (дуккха а ийна хIуманаш) ركام ، كومة . لخبطة

кехатийн чалх كومة أوراق

чалдам

чам (бу) чаьмнаш бу {cham}[чоман, чомана, чомо] طعم ، مذاق

мерза чам طعم حلو

дуьра чам طعم مالح

къаьхьа чам طعم مر

кIо чам طعم حار

муьста чам طعم حامض

чам баккха يذوق ، يتذوق

чоме (чам болуш) لذيذ

чоме хьажа (чам баккха) يفحص طعمه

чам боцуш بلا طعم ، كريه ، سمج

чам бан يفقد الطعم

дуьненан чам байна сан فقدت طعم الحياة

ирсах чам баккха يذوق طعم السعادة

чам байна ву со مزاجي متعكر

цуьнан чам ма байа! لا تعكّر مزاجه

чапха

чомахь (пагlат) ловза ца вуьту цо со لا يدعني ألعب براحتي

къаьхьачун чам ца баькkхича, мерзачун чам хуур бац بمعنى : من لم يذوق طعم المرارة لن يعرف طعم السعادة (مثل)

чамбуц (ю) {chambuc} (оьр. петрушка) بقدونس (نبات)

чамда (ю) -наш ю {chamda}[чамдин, чамдина, -но] (чанта) حقيبة ، شنطة

чами (бу) чамеш ду {chami}[-н, -на, -но, -га] 1- مغرفة ، كبشة 2- مجرفة الجرّار

чамхалг (ду) -аш ду {chamxalg}[-ан, -ана, -о] (оьр. соломина) تبنة ، قشّة

* чамхалган меха ца лара /ца хета لايقدّره أدنى تقدير (ولا حتى مقدار قشة)

чан (ю) ченаш ю {chan}[ченан, ченна, ченно] غبار

чан яккха يغبّر ، يثير الغبار

ченаш яха يغبّر ، يثير الغبار (للجمع)

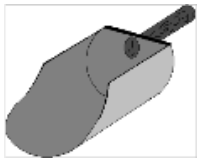
чан йилла يتغبّر ، يتغطّى بالغبار

чан дlаяккха يمسح (يزيل) الغبار

чан его ينفض الغبار

чан гlатто يثير الغبار

чами

* ас хьоьга чан тосуьйтур ю سوف أجعلك تولي الأدبار

ченах вуьзна مغبرّ

тахана чан ю вайна الجو اليوم مغبر

чанбалл (ю) {chanball} (оьр. крушина) (куллан цlе) شجيرة كرز الدب

чанкит (ду) {chankit} (оьр. медвежий огуруц) قربة الهرب (نوع نبات)

чанта (ю) -наш ю {chanta}[чантин, чантина, -но] (чамда) حقيبة

чара

чантал (ю) -ш ю {chantal}[-ан, -на, -о] (олхазаран кlорни ду) فرخ ، زغلول (الطائر)

чапха (ю) -наш ю {charxa}[-нан, -нна, -но] بيت النار أو الآلة المفجّرة لشحنته (في السلاح)

(оьр. затвор у оружия)

чара (ю) -наш ю {chara}[чарин, чарина, -но] طشت نحاسي كبير لغسل الملابس ونحوه

(оьр. медный плоский таз для стирки белья и крашения)

чардакх (ду) -аш ду {chardakx}[-ан, -на, -о] 1- علّية (حجرة تحت السقف الأعلى مباشرة) 2- عريش (لتسلق دالية العنب عليها ويستظل تحتها)

чардакх дан يبني عريشاً

чардо (ю) -наш ю {chardo}[-нан, -нна, -но] مخرّم ، ذو خروق

(lуьрг даьлла хилар, хlума йоьхна, чекх са гуш хилар)

чарп (ю) {charp}[-ан, -ана, -о] (оьр. приступ) (хорша тlеяр я чlагlъялар ду) نوبة ، أزمة

хоршин чарп نوبة الملاريا

чартал (ду) -ш ду {chartal}[-ан, -на, -о] منخل

(садолу хlуманаш чу ца яккийта корана тухуш болу цаца бу)

корана чартал тоха يركّب منخل للشباك

чарташ (ду) {chartash} чурт جمع لكلمة شواهد القبور

чарх 1

чарх 1(ю) -аш ю {charx}[-ан, -ана, -о] آلة ، ماكينة . آلة خياطة . ماكينة الجلخ

кlади ден чарх آلة الحياكة أو النسج

чарх 2 (ю) -аш ю {charx} (оьр. туша животново) بدن أو جسد الحيوان

час (ду) {chas} (оьр. отдать честь) التحية العسكرية

час

час дан я тоха يُؤدي التحية العسكرية

чатакхийна тачa {chatakxeena tacha} درب التبّانة (فلك)

(оьр. Млечный Путь)

чахча {chaxcha}[чехча, чехчина] شاط ، تشيط . يصقل بالمحن والصعاب

чахкар-зезаг (ду) {chaxkar-zezag} نوع من الأزهار

чахчо {chaxcho}[чахчадо, чахчийра, чахчийна] شَيط . تصقله المحن والصعاب

чахчор (ду) {chaxchor} تَشيط . الصّقل (بالصعاب) (مصدر)

чаччам (ю) -аш ю {chachcham}[-ан, -на, -о] (оьр. дробь) خردق ، محتويات طلقة الخرطوش

чаьмза {cha'mza} غير لذيذ ، لا طعم فيه . سمج ، تفه ، عديم الذوق أو الكياسة

чаьмза лела يتصرّف بسماجة

чаьмзалла (ю) {cha'mzalla} سماجة ، تفاهة ، عدم الذوق

чаьнчакх (ю) -аш ю {cha'nchakx}[-ан, -на, -о] (оьр. гарпун) حربة لصيد الأسماك

(шеданах тера болу, чlара лоцу аьчган га долу гlуркх бу)

чаьрпаз (ю) -аш ю {cha'rpaz}[-ан, -на, о] مشبك أو بكلة على صدر اللباس التقليدي للنساء

(мехкарийн гlабалин хаза кечдина дато туьйдарг)

че (ю) -наш ю {che}[-н, -на, -но, -га] عبّ

чаьнчакх

че долла يدس شيئاً في عبه

четахь في العب

чевна (ду) {chewna} (хаза беснаш долу хьозанан тайпа) نوع من العصافير الملونة

чевнаш (ю) {chewnash}[чевний, -на, -а, -ка] جروح جمع لكلمة чов

чеда (бу) -наш ду {cheda}[-нан, -нна, -но] مغرفة للحساء

чекхдаккха {chekxdakkxa} يتخرّج من . يمرّر عبر ، ينهي ، يتمّ ، يفضّ (اجتماع) (فعل للمفرد)

болх чекхбаккха ينهي العمل

гулам чекхбаккха يفض الاجتماع

университет чекхъяккха يتخرّج من الجامعة

шура машинах чекхяккха يمرّر الحليب عبر الفرّازة

чекхдаккхар {chekxdakkxar} (مصدر) إنهاء ، إتمام ، خَتِم . تخرّج . تمرير عبر чеда

чекхдала {chekxdala} يَنتهي ، يَنفَذ ، يُختَم ، يُنجَز ، يُفَضّ . يَمُرّ ، ينقضي . يتخرّج من ، يَمُرّ عبر ، يجتاز . يخترق ، ينفد . يطوف ، يجول (فعل للمفرد)

шо чекхдолуш في نهاية السنة

чекхволуш лаьттий хьо? ؟ هل شارفت على الانتهاء

хан чекхъяьлла цуьнан انتهى مفعوله

тхевнах хи чекхдаьлла نفذ الماء من السقف

кхузахула некъ чекхбер бу سوف يمر الطريق من هنا

кху шарахь дешна чекхбевлларш خريجو هذه السنة

дозанах чекхвала يمر عبر الحدود

хьан гlуллакх чекхдаьлла انتهى أمرك

хи чекхцадолу сахьт ساعة مقاومة للماء

чекхдаллалц حتى النهاية ، حتى الانتهاء

чекхдалар (ду) {chekxdalar} (مصدر) انتهاء ، نفاذ . تخرّج . مرور عبر ، اجتياز ، اختراق ، نفاد

чекхдаха {chekxdaxa} فعل للجمع مشتق من فعل чекхдаккха

чекхдовла {chekxdawla} فعل للجمع مشتق من فعл чекхдала

чекхдолийла (ю) {chekxdoleela} ممر ، منفذ

черма

готта чекхдолийла ممر ضيق

кхузара чекхволийла яц хьан н лا مجال لك للمرور من هنا

кхузара чекхдовлийла яц шун н لا مجال لكم للمرور من هنا

чекх са ган {chekx sa gan} يَشِفّ ، يرى من خلال

чекх са го коч (фаховый) فستان شفّاف

* цунна шена шех чекх са гора كان يحسّ بالعار من نفسه

* нахана шайх секх са ца гайта حتى لا يفتضح أمرهم أمام الناس

черо

чекхjаноо (ю) {chekxjanoo}[-нан, -нна, -ноо] (оьр. пролив) مضيق (كلمة قديمة)

челакха {chelakxa}(аьрха) طائش ، متهور

чемхалг (ю) {chemxalg}[-ан, -ана, -оо] (чамхалг) تبنة ، قشّة

чемхалдиг (ю) -аш ю {chemxaldig}[-ан, -на, -оо] تبنة ، قشّة

ченалг (ю) -аш ю {chenalg} (оьр. пылинка) ذرّة أو حبة غبار

ченаш (ю) {chenash} чан غبار ، أتربة جمع لكلمة

чептар (ю) -ш ю {cheptar}[-ан, -на, -оо] رُبعيّة : مقياس للوزن ربع رطل أو باوند = 100 غرام تقريباً

чераш (ду) {cherash} (оьр. стригущий лишай) القوباء الحلقية (مرض جلدي معد)

чераш дала يصاب بالقوباء الحلقية

хIораммо шен чераш кIамдо (مثل) كلٌ يحكّ جربه

чергаси (ву,ю) -й бу {chergasi}[-чун, -чунна, -чоо] شَركسي ، شركسية (الشراكسة)

чергасийн мотт اللغة الشركسية

черма (ду) -наш ду {cherma}[-нан, -нна, -ноо] (оьр. деревянная бочка) برميل خشب

черманан хIоз طوق البرميل

черманан у لوح أو ضلع البرميل

черо (ю) -ш ю {cheroo}[-н, -на, -ноо, -га] (ловзочу кехатийн биъсаберг) كوبة (ورق الشدة)

черон паччахь ملك كوبة

четар

черт (ю) -аш ю{chert}[-ан, -ана, -оо] (оьр. циновка) حصيرة

(къожах йина истанган метта кIелтосург)

черт таса يفرش الحصيرة

черчий (ю) {cherchee} ча 2 دببة جمع لكلمة

чет (ду) четаш ду {chet}[четан, четана, четоо] صدر الثوب (جزؤه المغطي للصدر)

четара киса جيب صدر القميص

сан четахь في عبّي

чета дилла يضع في عبّه

четар (ду) -ш ду {chetar}[-ан, -на, -оо] خيمة

четар тоха (догlа) ينصب خيمة ، يخيّم

чӏетар-lаьрбий (бу) {chetar-ja'rbee} (четарш чохь беха lаьрбий) البدو

чехка {chexka}(сиха , маса) سريع . بسرعة ، مسرعاً ، سريعاً

чехка говр (ركوض) حصان سريع

чехка хахка (يسوق) بسرعة يقود

дукхе дукха чехка дlагlолахь (اذهب) فوراً غادر

чехка цамгар (طب) مرض الصرع

чийлик

чехкадаккха {chexkadakkxa} (فعل للمفرد) يُسرّع

чехкадала {chexkadala} (فعل للمفرد) يتسارع

чехкалла (ю) {chexkalla} سرعة

цуьнан чехкалла мел ю? ؟ كم سرعته

чечакх

чечӏо {chechxo}[чехадо, чехийра, чехийна] (بشكل متكرّر) يوبّخ

бер ма чехаде! لا توبخ الطفل

чечакх (ю) -аш ю {chechakx}[-ан, -на, -о] (кlинж) هُدْب ، هُدّاب (شراشيب في حاشية القماش)

чечакх йолу مزين بالهدب ، ذو هداب ، مهدب

чеш (ю) чийш ю {chesh}[-ан, -ана, -о] 1- شريحة خشبية (تلك الشرائح تغطى بها السقوف على نحو متراكب أو متداخل مثل القرميد) 2- طوق ، طارة 3- دعامة لدالية العنب

чидам (бу) -аш бу {chidam}[-ан, -на, -о] اكتفاء ، قناعة

(тоам бу, хlуманан кхачо ярехь тоам бар ду)

чидам боцург {chidam bocurg}(оьр. небережливый) مبذّر ، مسرف ، غير مقتصد

чийк (бу) -аш ду (чик бу){cheek} عظم الكعب يكون ظهره للأسفل (في لعبة الكعاب)

[-ан, -ана, -о] (оьр. положение альчика хребтиком вниз)

чийлик (ду) -аш ду {cheelik}[-ан, -на, -о] (оьр. ведар) دلو

чийлик хих дуза يملأ الدلو بالماء

чийрик

чийрик (ю) -аш ю {cheerik}[-ан, -на, -о] ربع (زمن ، مقياس)

(доьалгlа дакъа, сахьтан доьалгlа дакъа, 15 минот ю)

хьалхара чийрик الربع الأول

чийхо {cheexo}[чийхадо, чийхийра, чийхийна] (بشكل متكرر) يوبّخ

чийш (ю) {cheesh} عيدان خشب جمع لكلمة чеш

чик (бу) {chik} чаккаш ду (чийк)

чилгlо (ю) -наш ю {chilgho}[-нан, -нна, -но] خرقة لتنظيف السلاح أو المعادن

(металл я герз цlанден бехчалг ю)

чилдакхаш (ю) {childakxash} (гlулган аrlо) أحد جوانب الكعب (في لعبة الكعاب)

чилла 1(бу) -наш бу {chilla}[-нан, -нна, -но] قزّ ، خيوط الحرير (غير مصنّع)

чиллан теш (тайнаш) خيوط حريرية

чилла хьовзор (оьр. шелкопрядение) غزل الحرير

чилла 2 (ю) -наш ю {chilla} الفترة الشتوية التي يكون الجو فيها شديد البرودة (مربعانية) أو الفترة الصيفية التي يكون الجو فيها شديد الحرارة

[-нан,-нна,-но,-не](lаьнан уггара шийла хан)

чилла ю вайна хlинца الجو الان مربعانيه

чилла 2 (бу) -рчий бу {chilla}[-нан, -но] (оьр. цикада) زيز الحصاد (حشرة)

чилла лелор (ду) {chilla lelor} تربية دود الحرير

чилу (ду) -ш ду {chilу} (пилу) أرز بلحم الضأن

[-н, -на, -но, -га] (оьр. плов)

чим

чим (бу) -аш бу {chim}[-ан, -ана, -о] 1- رماد 2- ندفة ثلج

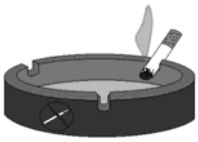
лайн чимаш ندف الثلج (الكسفة الثلجية)

* чим бан يحوله إلى رماد ، يسحق ، يبيد

чименто (бу) {chimento}[-н, -на, -но, -га] (оьр. цемент) إسمنت

чименton гали كيس إسمنت

чименто билла يعمل خلطة الإسمنت

чимтосург

чимтосург (ю) {chim tosurg} منفضة سجائر

[-ан, -ана, -о] (оьр. пепельница)

чимчаргla (ду) -ш ду {chimchargha} حبل مجدول من الصوف يكون في طرف أربطة السرير الهزاز ويشد على عمود المهد

[чимчаргlин, чимчаргlина, чимчаргlо]

чинко* (ю) -ш ю {chinko}[-нан,-нна,-но,-не] لوح من الصاج المموج (زينكو)

чинт (ю) -аш ю {chint }[-ан, -ана, -о] (оьр. бородавка) ثؤلول (ثآليل)

чинт яла ينمو (يحصل) ثؤلول

куьйга тlехь чинташ евла تنمو ثآليل على اليد

чинти

чинти (ву,ю) -й бу {chinti}(олуш хилла Китайцех) صينيّ

Чинтийн мохк الصين ، بلاد الصين

чипт (ю) {chipt}[-ан, -ана, -о] (готанан тlам) مقبض المحراث

чирбаl (бу) чирбаьlаш ду {chirbaj} (оьр. чертополох) (вирбаl) حسك (نوع نبات)

чиркх (бу) -аш ду {chirkx}[-ан, -ана, -о] مصباح ، ضوء

баьгна чиркх хийца يبدل المصباح المحترق

чиркх лато يشعل المصباح

чиркх дlабайа يطفئ المصباح

бlе чlурам болу чиркх مصباح ذو مائة شمعة

цхьа а чиркх гуш бац церан чохь لا يُرى أي ضوء في بيتهم

* чиркх санна хаза جميل / رائع جداً مثل المصباح

чиркх

чич (ю) {chich}[-ан, -ана, -о] قشرة الشعر

чич яла يُصاب بقشرة الشعر

чич яьлла суна أنا مصاب بقشرة الشعر

чиш (ду) {chish}[-ан, -ана, -о] (хьаткъа) بول

чиш тела (хьаткъа тела) يبول ، يتبول

клел чиш даьлла цуьнан بول تحته

чишт {chisht} (цист , хlуст) كشّ : كلمة تستعمل لزجر بعض الحيوانات مثل القط أو الدجاج

чийшхо (ву,ю) -й бу {cheeshxo}[чун, -чунна, -чо] (декъашхо) (оьр. напарник) شريك

чкъор 1(ду) чкъоьрнаш ду {chqor} جلد ، بشرة ، قشرة ، طبقة ، جيل

[чкъуран, чкъурана, чкъуро, чкъуре]

лаьттан тlехулара чкъор القشرة الخارجية للأرض
лаьхьано чкъор хуьйцу تبدل الحية جلدها
тlекхуьу чкъор الجيل الناشئ
чкъуран цамгарш أمراض جلدية
чкъуран лор طبيب جلدية

чкъор 2 (ду) чкъоьрнаш ду {chqor}[чкъуран, чкъурана, чкъуро] مفرق الشعر

чкъор 2

чкъор даккха (оьр. сделать пробор) يفرق الشعر
чкъор (сиз) доккхуш месаш шаръян يمشّط الشعر مع عمل مفرق له
нийсса ирх чкъор даккхар عمل مفرق وسطاني للشعر
раз чкъор даккхар عمل مفرق مائل أو جانبي للشعر

чкъург 1(ду) -аш ду {chqurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. баранка) خبز بشكل حلقة

чкъург 2 (ю) -аш ю {chqurg}[-ан,-ана,-о,-е] (оьр. колесо) عجلة ، دولاب

чкъург 2

хьалхара чкъургаш عجلات أمامية
тlехьара чкъургаш عجلات خلفية
чкъург юса ينفخ العجلة
чкъург охьаяхна بنشرت (نفّست) العجلة
хуьйцу чкъург عجلة احتياط
чкъургаш йолу ذو عجلات
чкъургийн кочар (милка) صرّة العجلة
чкъургийн пхьар (оьр. колёсный мастер) (بنشرجي) فنّي العجلات

чкъургийн гlант (ду) {chqurgeen ghant} (чкъургаш йолу гlант) كرسي بعجلات للمقعدين

чкъуьйриг (ю) -аш ю {chqierig}[-ан, -на, -о] قشرة ، قشفة

хlоьан чкъуьйриг قشرة البيضة
чкъуьйриг дlаяккха يقشّر ، يزيل القشرة
юргlан чкъуьйриг وجه اللحاف

член* (ву,ю) {chlen} (декъашхо) عضو (برلمان، حزب)

чо (бу) -ьш ду {cho}[-нан, -нна, -но] وبرة (وبر) ، شعرة ، شعيرة

чкъургийн гlант

чо болу موبر ، ذو وبر
чо болу куз سجادة ذات وبر
цхьа чо а ولا شعرة

* цхьа чо а ша бохцчунна тIера ца вала لا يتراجع قيد أنملة عن كلامه
кхеравелла массо а чо ирахlоьттира цуьнан انتصب كل شعره من الخوف

чо (ю) -ьнаш ю {chо}[чоьнан, чоьнна, чоьно] معدة

чо юкъаяла وَخِم ، تصاب المعدة بالإمساك
мецачу чоьнна тlе على الريق
чо меттах яла تتزحزح المعدة عن موضعها السوي
чо меттахъялар إزاحة المعدة عن موضعها السوي : هبوط المعدة

чоа (ду) чоаш ду {choa}[чоин, чоина, чоо, чоэ] معطف تقليدي طويل الخصر من الجوخ يلبسه الرجال

чов (ю) чевнаш ю {chaw}[чевнан, чевнна, чевно] جرح (جروح)

чов хила يُجْرَح ، يصاب بجرح

чов ян يجرح ، يُحدث جرحاً

чов ехка يضمد الجرح

чов дlатега يخيط الجرح

чов дlаерза يلتئم الجرح

чевнна хьу кхетта التهب الجرح

йиллина чов جرح مفتوح

лен чов جرح مميت

чевнаш ерш (хилларш) الجرحى

чоа

туьро йина чов йирзина, матто йинарг йирзина яц (مثل) جرح السيف يلتئم وجرح اللسان لا يلتئم

човбуц (ю) {chawbuc} (оьр. володушка) نبتة الجروح (عشب طبي)

човка (ю) -рчий ю {chawka}[-ан, -нна, -но] (оьр. грач) غراب القيظ (طائر أسود مهاجر)

(lаьржа мас йолу, сийна бос лепа, бовхачу махка дlадоьдуш долу олхазар)

човхо {chawxo}[човхадо, човхийра, човхийна] يوبّخ

бер човхо يوبخ الطفل

шелоно стоьмаш човхийна أصاب الصقيع الثمار إصابة خفيفة

чож (ду) чоьжнаш ду {chozh}[чоьжан, чоьжана, чоьжо] (оьр. пах) أربية ، أصل الفخذ (تشريح)

чож датlар (ду) {chozh dat'ar} (оьр. грыжа) (къуркъал) فتاق (في الطب)

чож даьттlа цуьнан عنده فتاق

чокачъялар (ду) {chokachyalar} (чуьйна) إسهال (مرض)

чоко (ю) -наш ю {choko}[-ан, -нна, -но] (оьр. требуха) مصران (أحشاء) ، أمعاء

чола {chola} (сира, мокха) رمادي ، سنجابي ، أشهب

чолакха {cholakxa} (сакхте) ذو عاهة

чолакха стаг شخص فيه عاهة جسمية

чолакха куьг يد بها عاهة

чолакхалла (ю) {cholakxalla} عاهة

чолакха дан {cholakxa dan} يصيب بعاهة

чолакха хила {cholakxa xila} يصاب بعاهة

чолоцург (бу) {cholocurg}[-ан, -ана, -о] (оьр. пинцет) ملقط للشعر

чолхе {cholxe} (оьр. сложный) معقّد ، مُركّب

човка

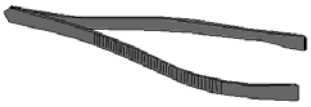
чолхе хаттар مسألة معقدة

чолхе дан يعقد

чолхе дала يتعقد

чолхе доцу بسيط ، غير معقد

чолхе дош (оьр. сложное слово) كلمة مركّبة

чолоцург

чолхе кхетам-дош جملة مركّبة

чолхе карара кхетам дош جملة مركّبة أحد أجزائها تابع للآخر

чолхе цхьаьнакхетта кхетам-дош جملة مركّبة أجزائها مستقلة في المعنى

чолхе хьоза (ду) {cholxe xhoza} خاطف الذباب (نوع من الطيور يصيد الذباب ذو منقار عريض)

(оьр. ширококлювая мухоловка) (мозийлоьцург 1)

чоме {chome} لذيذ ، ذو طعم

чопа (ю) -наш ю {chopa}[-нан, -нна, -но] رغوة ، زبد

сабанан чопа رغوة الصابون

чопа яккха يعمل رغوة

чопа яла يرغي

чопа йийла أزبد ، رغى

говрана чопа яьлла أزبد الحصان

чоргlе (ду) -наш ду {chorghe}[-нан, -нна, -но] 1- مزراب (لتصريف ماء المطر من على السقف) 2- قناة بالوعة في جانب الطريق . منهل (كلمة محلية)

чоргlе чухула عبر المزراب

чорда {chorda} (хийра, херойолу, чекхсагуш йолу) رقيق ، خفيف ، غير متماسك (للأقمشة)

чорда кlади قماش رقيق ، شاش

чорда маша جوخ خام (غير معالج)

чорда киса جيب مخرّق (ذو خروق)

чордалла (ю) {chordalla} خفّة ، رقة ، عدم التماسك (للأقمشة)

чорпа (ю) чорпеш ю {chorpa}[чорпин, чорпина, -но] حساء ، شوربة

жижиган чорпа حساء اللحم

хасстоьмийн чорпа حساء خضار

чорпано вагийначо хинна хlуп баьхна (مثل) الذي لسع لسانه مرة من حرارة الحساء صار ينفخ على الماء

чорхан тlулг (бу) {chorxan t'ulg} (оьр. точильный камень) حجر السنّ

чот (ю) чоьташ ю {chot}[чоьтан, чоьтана, чоьто] (оьр. бюджет ميزانية ، موازنة) . حساب

чот йоцуш لا يحصى ، كثير جداً

чот тоха (дагарда н) يحسب ، يعد

сайн чоьтах ас цlа дира بنيت بيتاً على حسابي

пачхьалкхан чоьтах على حساب الدولة

карара чот (оьр. текущий счёт) حساب جار

банкехь чот елла يفتح حساباً في البنك

чот дlакъовла يغلق الحساب

цlарах чот (оьр. лицевой счёт) حساب شخصي

тlедогlучу шеран чоьтах على حساب موازنة السنة القادمة

сан чоьтах على حسابي

чот йоха تتقلب الموازين ، يعجز . تتخربط الأمور

чот йохо يقلب الموازين ، يُخربط الأمور

чоргlе

* чот (йиш) йоьхна, ша хlун дийр ду ца хууш عاجزاً ، لا يدري ماذا يفعل

чохчам (ю) -аш ю {choxcham}[-ан, -на, -о] (оьр. хрящ) غضروف (تشريح)

чохь {choxh} في ، ضمن ، ب ، داخل ، في الداخل ، تأتي مع كثير من الأفعال لإعطائها معنى (في الداخل)

цlа чохь في البيت

lумар чохь вуй? ؟ هل عمر في البيت

хи чохь في الماء

некъо гола тухучохь عند منعطف الطريق

оьгlаз ваханчохь في لحظة غضب

чохь кхио зезагаш أزهار منزلية

чохь лело бедарш ملابس منزلية

* чохь воллу منغلق على نفسه

* чохь-тIехь мел ерг (من ممتلكات داخل بيته وملبس) كل ما يملك

чохьдалла {choxh dalla} يبقى في ، يظل في (فعل للمفرد)

чохьдалло {choxh dallo} يبقي في ، يحبس في (فعل للمفرд)

набахти чохьвалло يبقيه في السجن

чохьдахка {choxh daxka} يبقوا في ، يظلوا في (فعل للجمع)

чохьдахко {choxh daxko} يبقيهم في ، يحبسهم في (فعل للجمع)

говраш божли чохьяхко يبقي الخيل في الإسطبل

чохьдиса {choxh disa} يحبس في الداخل ، يستقرّ في

нel тle а къовлаелла чохь висна иза انغلق الباب وحبس في الداخل

хloъ белш чохь бисна استقرت الرصاصة في الكتف

чохьлазар (ду) {choxh lazar} مغص

чохьлазар кхета يصاب بالمغص

чохьlан {choxh jan} يبقى في الداخل

хlокху чохьlайла дац сан لا يمكنني البقاء هنا

чоюкъялар (ду) {cho yuqyalar} إمساك

чоь (ю) -наш ю {choe}[-нан, -нна, -но] جوف ، بطن ، حجرة ، موطن ، بلد

ши чоь йолу цlа بيت من حجرتين أو غرفتين

нохчийн чоь (нохчийн мохк) موطن (بلد) الشيشان

чоьжнаш (ду) {choezhnash} جمع لكلمة чож

чоьлазар (ду) {choelazar} مغصّ ، تلبّك المعدة (ألم في المعدة أو البطن)

чоьлпа

чоьлпа (ду) -наш ду {choelpa}[чоьлпин,чоьлпина,-но] (оьр. шумовка) مطفحة ، مغرفة

ен чуьра хьал чоьлпина дика хаьа (مثل) المطفحة أدرى بما في قعر القدر أو الذي يديه في النار أدرى بحرارتها

чоьнан ун (ду) {choenan un} (оьр. брюшной тиф) (чуьйрийн цамгар) مرض التيفويد

чоьтах {choetax} (чот) على حساب

чоьтка (ю) -наш ю {choetka}[-нан, -нна, -но] (оьр. щетка) فرشاة

бедарийн чоьтка فرشاة الملابس

цергийн чоьтка فرشاة الأسنان

чоьтка хьакха يمسح بالفرشاة

цергийн чоьтка

чоьхьара {choexhara} (чуьра) داخلي ، باطني

чоьхьара политика سياسة داخلية

чоьхьара махлелор (йохк-эцар) تجارة داخلية

чоьхьара раж (къепе) النظام الداخلي

чоьхьара маьlиг زاوية داخلية

чоьхьара хlорд بحر مغلق

чоьш (ду) {choesh} وبر جمع لكلمة чо

чу {chu} إلى داخل ، إلى الداخل ، في

туькан чу вахара со دخلت الدكان

тlулг хи чу кхосса! القِ الحجر في الماء

кхин церан чу гlур вац со لن أدخل بيتهم بعد الآن

чубуза {chubuza} (дIабуза) يغرب

малх чубуьзна غربت الشمس

чубузар (ду) {chubuzar} الغروب (مصدر)

малх чубузар غروب الشمسِ

чугlерта {chugherta} يحاول الدخول عنوة أو قسراً ، يتهجم على

чугlойла (ю) {chughoila} (оьр. вход) مدخل

коьрта чугlойла (оьр. главный вход) مدخل رئيسي

чуда (ю) -наш ю {chuda}[-нан, -нна, -но] فطيرة محشوة باللحم المفروم

(оьр. лепёшка с начинкой из мясного фарша)

чудаийта {chudaeeta} يجعله (يسمح له) بالدخول (فعل للمفرد)

чохьболчара со чуваийтира الذين في الداخل سمحوا لي بالدخول

чудала {chudala} ينزل في ، يدخل في (إلى) ، يتسرّب إلى (فعل للمفرد)

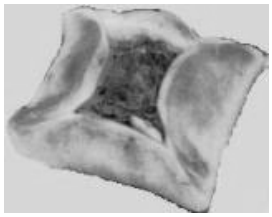
хи чу ма вала! لا تنزل في الماء

чудало {chudalo} يُدْخِل ، يُحضِر إلى الداخل

бераш чудало يُحضر الأولاد إلى الداخل

хьеший чубало يُدخل الضيوف

говр божли чуяло يدخل الحصان إلى الإسطبل

чуда

чудало дош {chudalo dosh} (оьр. вводное слово) كلمة معترضة (نحو)

чудало кхетам-дош {chudalo kxetam-dosh} (оьр. вводное предложение) جملة معترضة (نحو)

чудан 1 {chudan}[чудахьа, чудеара, чудеана] يُدخِل ، يجلب إلى الداخل (للأشياء)

арара гlанташ чудан деза يجب أن ندخل الكراسي التي في الخارج

чудан 2 {chudan}[чудогlу, чудеара, чудеъна] يحضر إلى الداخل ، يدخل ، يلج (فعل للمفرد)

чувола ! أدخل

чударжа {chudarzha} يندفع في عمل شيء ، يسترسل

чуваьржжина (чухьаьдда) باندفاع

чудаха {chudaxa}[чудоьду, чудахара, чудахна] يدخل ، يلج

церан чувахнарг мила вара? من الذي دخل بيتهم ؟

церан чу ма гlолахь! لا تدخل عندهم

lинах чувахара سقط في الهاوية

чудахийта {chudaxeeta} يُدخِل

чудахка {chudaxka} يضع في (فعل للجمع)

чудахьа {chudaxha}[чухьо, чудаьхьира, чудаьхьна] يأخذ إلى الداخل ، يُدخل (للأشياء)

хlара гlанташ чудахьа деза вай يجب أن ندخل هذه الكراسي إلى الداخل

чудерза {chuderza} يعرج على . يتحول إلى الداخل . يدخل البيت

шу чу хlунда ца доьрзу? ؟ لماذا لا تدخلون إلى البيت

шен доттагl волчу чуверза يعرج على صديقه

чудерзо {chuderzo} يحصد ، يرجعه إلى الداخل ، يُدخل، يثني إلى الداخل

ялташ чудерзо يحصد القمح

хи чудерзо يحول مجرى الماء إلى الداخل

чудерзор (ду) {chuderzor} حصاد (مصدر)

чудига {chudiga} يُدخل ، يأخذه إلى الداخل ، يقود أو يسوق إلى الداخل

чудилла {chudilla} يضع في (فعل للمفرد)

чудита {chudita} يسمح أو يأذن (بالدخول ، بدخول)

чудовла {chudawla} فعل للجمع مشتق من فعل чудала

чудожа {chudozha} يقع في ، يسقط في ، ينحسر ، ينخفض

тlулг хи чу боьжна سقط الحجر في الماء

хи чудоьжна انحسر النهر

чудожо {chudozho} يوقِع في ، يُسقِط في

чудолла {chudolla} يَسجُن ، يُسجَن ، يحبس ، يودعه السجن ، يضعه في ، يغمد (فعل للمفرد)

зуламхо чувоьллира цара سجنوا المجرم

тур баттана чудолла وضع السيف في الغمد

чудотта {chudotta} يسكب في ، يصب في

чайник чу хи дотта يسكب الماء في الإبريق

чудоххка {chudoxka} فعل للجمع مأخوذ من فعل чудолла

чу-кара даха {chu-kara daxa} يلتحم ببعض (عند القتال مثلاً)

чукаре (ю) {chukare} (тlекере عكس) معرفة عميقة ، شعور بالقرابة والأخوة

(хlусаме дla а воьдуш, хьошалла я гергарло лелор)

чукарчо {chukarcho} يدحرج داخلاً

чукхайкха {chukxaikxa} يدعو

нах ловзарга чукхайкха يدعو الناس إلى حفلة الزواج

чукхайкхар (ду) {chukxaikxar} دعوة (مصدر)

чукхалха {chukxalxa} يسكن في ، ينزل في

шун цlеношчу мила кхелхина? ؟ من سكن في بيتكم

чукхалхо {chukxalxo} يُسكِن في

чукхача {chukxacha} يصل إلى داخل

чукхета {chukxeta} يغور ، ينهار ، يسقط ، يشرق أو يشُع في

цуьнан беснеш чукхетта ю وجنتاه غائرتان

чукхетта бlаьргаш عيون غائرة

тхов чукхетта انهار السقف

малх корах чукхета تشرق الشمس إلى الداخل من خلال الشباك

чукхехьа {chukxexha} يجلب إلى الداخل ، يُدخل ، يستورد

чукхосса {chukxossa} يقذف إلى الداخل ، يقذف إلى الاسفل

чулаца {chulaca} يشتمل على ، يشمل ، يتضمن ، يضم ، يحوي ، يحتوي

чулоцуш متضمناً ، ضمن ، بما في ذلك

чулацам (бу) -аш бу {chulacam}[-ан, -на, -о] فهرس ، محتوى ، مضمون ، فحوى

жайнин чулацам فهرس الكتاب

хаза чулацам болу дийцар قصة ذات مضمون جميل

чулелха {chulelxa} يقفز في (إلى الداخل)، ينقض بشكل خاطف على (بشكل متكرر + فعل للجمع)

чуоза {chuoza} يسحب إلى الداخل ، يخفّض ، يستنشق ، يشرك في ، يورّط في

муш чуоза يسحب الحبل إلى الداخل

пешан милт чуоза يخفّض (ضوء) السراج

шийла мох чуоза يستنشق هواء بارداً

чупара {chupara} (кхартматтане) مجدور ، أرقط

чураш (ю) {churash} (оьр. папоротник, бецан цIе) نبات السرخس

чурт (ду) чарташ ду {churt}[-ан, -ана, -о] (кошан тIулг) شاهد القبر

чурт

чурт догIа ينصب شاهد القبر

чусадилла {chusadilla} يعقد آماله على

хьуна чу са а диллина Iаш вара со كنت عاقداً آمالي عليك

чусадолла {chusadolla} (дендан) يبعث فيه الروح أو الحياة

чусатта {chusatta} ينحني (ينثني) إلى الداخل ، يتقعّر

чусатто {chusatto} يحني (يثني) إلى الداخل ، يقعّر

чутардан {chutardan} يجعله يسع في ، يدبّر في

массо бедарш цхьаьна чанта чутаръян يدبر كل الملابس في حقيبة واحدة

чутардала {chutardala} يسع ل ، وسع في

ши истол цхьаьна чоь чу тарлур яц لن تسع حجرة واحدة طاولتين

чутаса {chutasa} يضع في ، يلقي في ، يهيل في ، يفرش في داخل ، يوصل ب أو في

чай чу шекар таса يضع السكر في الشاي

цIа чу куз таса يفرش السجادة في الغرفة

биргIа чутаса يوصل الماسورة ب

чутатта {chutatta} يدفع إلى الداخل

чутаттадала {chutattadala} يستطيع دفعه إلى الداخل ، يتدافع إلى الداخل

цхьана неларх чутаттаделира адам تدافع الناس من باب واحد

чутала {chutaja} يغور ، يتقعّر ، ينضغط إلى الداخل

чутаьIна беснеш خدود غائرة

чутаьIна меттиг منطقة غائرة

чутало {chutajo} يدس في ، يحشر في ، يضغط في

тIус шишанна чутало يدس السدادة في القارورة

чураш

чутело {chutejo} يدس في ، يحشر في (بشكل متكرر + فعل للجمع)

бедарш чантий чутело يدس الملابس في الحقيبة

чутоха {chutoxa} يَدُق في ، يُبطّن

хьостам пенах чутоха يدق مسماراً في الحائط

буьрка кех чутоха يضرب الكرة في المرمى

кIур чутухуш оза يُدخّن مع إرجاع الدخان إلى الداخل

чутта (ю) -наш ю {chutta}[-нан, -нна, -но] أقراص من دقيق الذرة محشوة بنبات القراص وألية الغنم

(оьр. лепёшки из кукурузной муки с начинкой крапивы и курдюка)

чутухург (ю) {chutuxurg} (оьр. подкладка) بطانة (ما يبطّن به الشيء)

чуха 1(ю) -наш ю {chuxa}[-нан, -нна, -но] سير قصير لربط الحيوانات

(оьр. короткий ремень для привязи животново)

чуха 2 (бу) чухий ду {chuxa} (цкъа а ларгаза Iахар бу) خروف لم يجزّ صوفه بعد

[чухин, чухина, чуханo]

чухаа {chuxaa} يجلس في ، يركب في (فعل للمفرد)

чухахка {chuxaxka} يهجم ، يقتحم ، يندفع إلى (شخص) معنّفاً

эскарша мостагIчунна чухаьхкира الجيوش اقتحمت صفوف العدو

чу ма ваггIара суна чухаьхкира цо اندفع إلي معنّفاً حال دخوله

чухила {chuxila} ينزاح إلى الداخل

чухило {chuxilo} يزيح إلى الداخل

чухоа {chuxoa} يَسَعُ

чухоам (бу) {chuxoam} (оьр. вместимость, ёмкость) السعة الداخلية ، سعة ، حجم سعته

чухта (ю) -наш ю {chuxta} (йоккхачу стеган коьртатуьллург) حلّة للرأس للنساء العجائز

[-нан, -нна, -но]

чухула {chuxula} عبر ، خلال

чухчари

нeI чIаьгIна ю чухула الباب مغلق من الداخل

хи чухула عبر الماء

чухула хьийза يدور أو يتسكّع في الداخل

чухула юху бедарш (хIуманаш) ملابس داخلية

чухуладаккха {chuxula dakkxa} يمرّر عبر أو خلال (فعل للمفرد)

чухулара {chuxulara} داخلي ، من الداخل

чухулара хеча السروال الداخلي

чухулара бедарш ملابس داخلية

чухуле (ю) {chuxule}[-нан, -нна, -но] السطح الداخلي ، الطبقة الداخلية

чухчари (ю) чухчареш ю {chuxchari}[-н, -на, -но, -га] (оьр. водопад) شلال

чухчахьер (ю) {chuxchaxher} (оьр. Малая Медведица) الدب الأصغر (فلك)

чухьада {chuxhada} يندفع إلى شخص أو شيء بشكل هجومي

суна чухьаьдира иза اندفع إلي مهاجماً

чухьаьдда хIуманаш оьцуш бара нах (بتهافت) كان الناس يشترون الأشياء باندفاع

чухьажа {chuxhazha} ينظر إلى داخل ، يلقي النظر داخلاً (فعل للمفرد)

чухьежа {chuxhezha} ينظر ملياً إلى الداخل ، يسترق النظر إلى الداخل (بشكل متكرر) (فعل للمفرد)

чухьийза {chuxheeza} يدور في الداخل ، يتردد أو يزور (بشكل متكرر)

* церан чу хIунда хьийза хьо? لماذا تتردد إلى بيتهم ؟

чухьийзо {chuxheezo} يجعله يجول أو يتردد إلى داخل (بشكل متكرر) يحركه بشكل لولبي إلى الداخِل ،

* и саннарг чухьийзо доккха хlума ду إنها لكبيرة أن تجعل شخصاً مثل هذا يجول في البيت

чухьовзо {chuxhawzo} لولب إلى الداخل ، يحركه بشكل لولبي أو دائري إلى الداخل

хирхьостам чухьовзо لولب البرغي إلى الداخل

чухlотта {chuhotta} يعرج على ، يزور زيارة خاطفة ، يقوم بالخدمة في (بيت ، دكان ، مزرعة)

доттarl волчу чухlотта يعرج على صديق

чухlотто {chuhotto} يضع في ، يَنصُب في ، يصفّ في ، يوظّف شخصاً ما للخدمة (بيت ، مزرعة)

чучакх (ю) -аш ю {chychakx}[-ан, -на, -о] مطرقة خاصة لنقر حجر الرحى

(оьр. молоточек для долбления мельничново камня)

чучал (ю) -ш ю {chychal}[-ан, -на, -о] حلقة معدنية لتثبيت فوهة البندقية على جذع البندقية

(тоьпан балл, хена тlе биргlа чlагlъен чlуг)

чучанча (ю) -ш ю {chuchancha} (оьр. чесуча) تيسور : قماش حريري

[чучанчин, чучанчина, чучанчо]

чуччa {chuchcha} بشكل متداخل ببعضه

* чуччa а дохуш дийца يتكلم بشكل منمق وجميل

чуччадаха {chuchcha daxa} يتداخل ببعض ، يتشابك

чуччадахийта {chuchcha daxeeta} يجعله يتداخل ببعض ، يجعله يتشابك

хьайн куьйгийн пlелгаш чуччадахийта ! شبك أصابع يديك

чуччамох (бу) {chuchcha mox} تيار هواء متداخل

чуэккха {chu ekkxa} يقفز في ، يعرج بشكل خاطف أو سريع إلى ، ينقضّ ، يدخل عنوة (فعل للمفرد)

хи чуэккха يقفز في الماء

цlа чу а иккхина вогlу со سأعرج بالبيت بسرعة وأعود

церан чу къу иккхина боху يقال أن لصاً انقض على منزلهم

чуэха {chu exa} يدخل أو يزور بشكل متكرر ، يتردد على ، يسيل في ، ينزّ في

чуlитта {chujitta} يغمس ، يغطّ ، يغطّس (بشكل متكرر)

чуlотта {chujotta} يغمس ، يغطّ ، يغطّس

пlелг хи чуlотта يغمس الإصبع في الماء

чуьйна (ду) {chiena}[-н, чуьйнна, чуьйно] 1- إسهال 2- حديد الزّهر

чуьйна кхета (чокачъяла) يصاب بالإسهال

чуьйна лало يصهر حديد الزّهر

чуьйнан экъа صاج من حديد الزهر

чуьйнан яй قدر مصنوع من حديد الزهر

чуьйраш (ю) {chierash} (оьр. кишечник) أمعاء ، أحشاء чуьппалгаш

чуьйрийн цамгар (ю) {chiereen camgar}(оьр. брюшной тиф) (чоьнан ун) تيفويد (مرض)

чуьппалг 1(ю) -аш ю {chueppalg}[-ан, -ана, -о] فشار : حب الذرة يشوى حتى يتفتق

чуьппалгаш яха يعمل فشاراً

чуьппалг 2 (ю) -аш ю {chueppalg}[-ан, -ана, -о] ورم أو انتفاخ في الرأس نتيجة ضربة

чуьппалг яла ينتفخ رأسه نتيجة ضربة

чуьра {chuera} داخلي ، من الداخل ، من داخل

чуьра неларш أبواب داخلية

пачхьалкхан чуьра гIуллакхаш الشؤون الداخلية للدولة

церан чуьра хьал وضعهم الداخلي ، وضع بيتهم

цIа чуьра من داخل البيت

чуьрадаккха {chuera dakkxa} يخلع ، يفك ، يُخرِج (فعل للمفرد)

чуьрадала {chuera dala} ينخلع ، ينفك . يثور ، يفقد أعصابه ، يخرج عن طوره (فعل للمفرد)

чуьрк

неIаран кIажа чуьрабаьлла انخلعت مفصلة الباب

беран хенан маьIиг чуьраяьлла انخلع مفصل الورك للطفل

белш чуьраялар خلع الكتف

чуьраваьлла луьйш вара иза كان يتكلم فاقداً أعصابه

чуьрадовла {chuera dawla} чуьрадала فعل للجمع مشتق من فعل

чуьрк (ю) -аш ю {chuerk}[-ан, -ана, -о] (оьр. комар) بعوضة

чуьрко къовзийна со لسعتني بعوضة

чуьхьа (ду) -наш ду {chuexha}[-нан, -нна, -но] (кIалдах, морзих кечбина берам) مصل الجبن

чуьхьа-берам السائل الذي يرشح عند تحضير الجبن

чхьаьвриг

чхар (бу) -аш ду {chxar}[-ан, -на, -о] (оьр. бут) دبش ، حجر

чхо (ю) -наш ю {chxo}[-нан, -нна, -но] مجرى ، مسيل

хин чхо (оьр. русло реки) مجرى النهر

чхьаьвриг (ю) -аш ю {chxha'wrig}[-ан, -на, -о] (оьр. таракан) صرصور

чхьовг (ю) -аш ю {chxhawg}[-ан, -ана, -о] شلجم (نوع نبات)

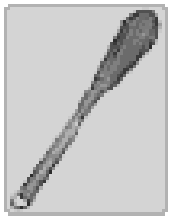
(оьр. сурепка) (аренан асаран буц)

чхьонкар (ю) -ш ю {chxhonkar}[-ан, -на, -о] (буьххьехь корта болу гIаж) هراوة

чхьор (ю) -аш ю {chxhor} (оьр. чёрный папоротник) من أنواع السرخس أو الخنشار (نبات)

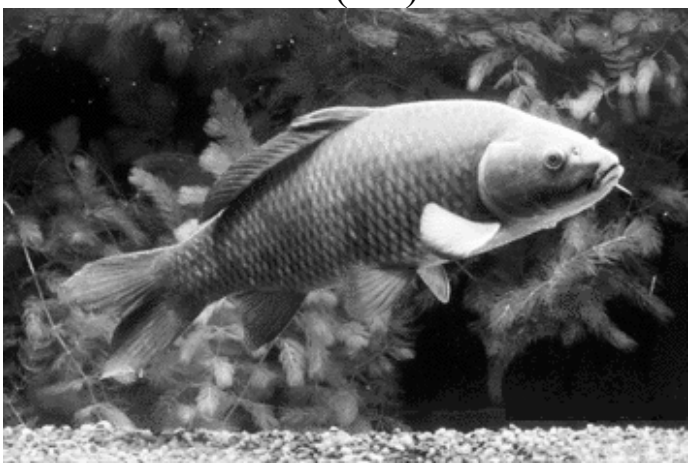
чхьоч (ю) чхоьчнаш ю {chxhoch} أخرق ، ثقيل الحركة

[чхьоьчан, чхьоьчна, чхьоьчо] (каде я тIахъаьлла ца хилар) (партал 2)

чхьонкар

Чl (Ch')

Чlapa (Ch'ara)

чlаба (ю) -наш ю {ch'aba}[-ан, -нна, -но] (клажар) ضفيرة ، جديلة

кхаагонан чlаба جديلة من ثلاث خصل

чlагарш (ю) {ch'agarsh}[чlагарийн, -на, -а, -ка] حلق ، حلقات

чlагарш лело تلبس الحلق

чlагlа {ch'agha}[чlогly, чlегlира, чlаьгlна] يطبق

нel чlагlа يطبق الباب

чlагlам (бу) -аш бу {ch'agham}[-ан, -на, -о] (оьр. договор) اتفاقية ، معاهدة

чlагlам бан يعقد اتفاقية أو صلح

чlагlам бохо يخرق أو ينكث الاتفاقية

машаран чlагlам معاهدة الصلح

чlагlар (ду) {ch'aghar} إطباق (مصدر) чlагарш

чlагlдала {ch'aghdala} يتقوى ، يتحصن ، يشتد ، يتوطّد ، يتمكّن ، يتفاقم ، يستفحل

мох чlагlбелира اشتدت الرياح

цуьнан цамгар чlагlъелла تفاقم مرضه

чlагlдалар (ду) {ch'aghdalar} تَحصُّن ، توطُّد ، تفاقم ، استفحال (مصدر)

чlагlдан {ch'aghdan} يقوّي ، يعزّز ، يؤكّد ، يثبّت ، يمكّن ، يحصّن ، يَشُد ، يُحكِم ، يرسّخ ، يوثّق

керт къийлоршца чlагlъян يثبت السياج بالدعامات

низам чIагIдан يقوي النظام

бухка чlагlбан يشد حزام السرج

кхел чlагlъян يثبت الحكم

чlагlо 2

чlагlдар {ch'aghdar} تقوية ، تحصين ، تعزيز ، تأكيد ، توثيق ، تثبيت ، تمكين ، إحكام (مصدر)

чlагlдарш تأكيدات ، إثباتات

чlагlдаран хьаьрк (ду) {ch'aghdaran xha'rk} حركة تشديد (نحو)

чlагlо 1(ю) -наш ю {ch'agho}[-нан, -нна, -но] قسم ، عهد

чlагlо ян يقسم ، يعاهد

чlагlо 2 (ю) -наш ю {ch'agho} متراس ، استحكام

чlагlонна тlехьа lохку эскархой الجنود وراء الاستحكام

чlа̲гlо̲ 3 (ю) -наш ю {ch'a̲gho̲}[-нан, -нна, -но̲] (оьр. оплот) حصن

чlаж (ду) -аш ду {ch'azh}[-ан, -ана, -о̲] (готта lин) مضيق (يكون بين جبلين)

чlа̲ма (ю) -наш ю {ch'a̲ma} (чlа̲мара) حيوان ذو بقعة

чlа̲мара {ch'a̲mara} ذو بقعة بيضاء على الجبين

(хьаьжа тlехь кlайн таммагlа дерг)

чlамара говр حصان ذو بقعة بيضاء على جبينه

чlамара

чlам-чlим дан {ch'am-ch'im dan}(балдаш детта) يمطّق شفتيه (يصدر صوتاً) عند مضغ الطعام مثلاً

чlа̲на (ю) {ch'a̲na} (кхача, рицкъа, ялта) طعام ، رزق ، حبوب

чlа̲на даккха {ch'a̲na dakkha} (оьр. разорить) يفلس ، يجرده من كل ما لديه

чlа̲на даха {ch'a̲na daxa} يسافر لشراء المؤونة من مناطق السهول عند نقصها في الجبال

(оьр. отправиться в путь за продовольствием – горцы ежегодно ездили в плоскостную Чечню за хлебом, так как своего хлеба в горах не хватало)

чlа̲нахо̲ (ву) чlанахой бу {ch'a̲naxo̲}[-чун, -чунна, -чо] المسافر لشراء المؤونة

чlанг (ю) -аш ю {ch'ang} (оьр. подбородок) (чlенниг 1) ذقن

чlа̲но̲ (ю) -наш ю {ch'a̲no̲}[-нан, -нна, -но̲] محاصيل الحبوب ونحوه التي تورّد من السهول إلى الجبال

(шерачу аренашкара лаьмнашка дlакхоьхьу ялта я кхийолу сурсаташ)

чlа̲па {ch'a̲pa} (шера, нийса) منبسط ، مسطّح

чlапа ког قدم مبسطة

чlа̲паршне̲хьа {ch'a̲parshne̲xha} (лач) مفلطح ، منبسط ، بالورب

тур чlапаршнехьа (лач) тоха يضرب بالسيف بجنبه المفلطح

чlапдала {ch'apdala} (веддала) يتسطّح ، يتفلطح

чlапдан {ch'apdan} (оьр. плющить) (веддан) (чlапа дан) يفلطح ، يسطّح ، يجعله مسطّحاً

чlаплам (бу) {ch'aplam} (оьр. плоскогорье) (шера, нийса тlехуле йолу лам) هضبة

чlапморзах (бу) {ch'apmorzax} (оьр. плоскогубцы) زرادية

чlа̲ра (бу) чlе̲рий ду {ch'a̲ra}[чlе̲ран, чlе̲рана, чlе̲ро̲] سمكة

чlеран lов بيض السمك

чlеран даьтта زيت السمك

чlара лаца يصيد سمكة

чlеро муьрг етта السمكة تشد (تعض) الصنارة

коьртера бахкало чlара (مثل) تفسد السمكة من رأسها

чlерана нека ца lамадо (مثل) السمكة ليست بحاجة لأن تعلمها العوم

чlапморзах

чlарбал (бу) -ш бу {ch'arbal} حزام يستخدم لرفع ثقل ما على الظهر

(букъа тlе беза мохь дlабоьхку муш, я чуха, я аса ю)

чlарх-аьлла {ch'arx-a'lla} (гlарчl-аьлла) يُعتمدُّ عليه ، متين ، شديد للغاية

чlачкъа {ch'achqa}[чlечкъа, чlечкъира, чlечкъина] يتجهّم ، يعبس

чlачкъо̲ {ch'achqo̲}[чlачкъадо, чlачкъийра, чlачкъийна] عبّس ، قطّب (وجهه)

чlаьнкъа (ву,ю) -наш бу {ch'a'nqa} (оьр. метис) مهجّن ، هجين

(тайп-тайпанчу къаьмний̲н адамех дуьнен чу ваьлла стаг я зуда)

чIаьIа (ду) {ch'a'ja} مشروب مسكر وحامض جداً يصنع بطريقة بدائية من بعض المحاصيل مثل العنب أو من بعض الثمار أو الحبوب مثل الذرة

(оьр. хмельной напиток, изготовляемый кустарным сбособом из хлеба)

* чIаьIа санна муьста حامض جداً

чIебарло (ву,ю) {ch'ebarlo} أحد أفراد قبيلة تعيش جنوب شرق بلاد الشيشان ولهم لهجة خاصة بهم

чIевна (ю) -ш ю {ch'ewna} (оьр. щегол) طائر الحسّون

чIегIаг 1(ду) -аш ду {ch'eghag} عقعق : طائر من الفصيلة الغرابية ، وهو صخاب له ذنب طويل ومنقار طويل

(оьр. сорока) (суьйлакъийг, къорза къийг)

чIегIаг 2 (ю) -аш ю {ch'eghag} (хьаьжкIан гIад) جذع نبات الذرة منظّف من الأوراق

чIегIаг 3 (ю) -аш ю {ch'eghag} (чорхан гуй, толла) (оьр. челнок) مكوك ، وشيعة (في آلة الخياطة)

чIегIардиг (ду) -аш ду {ch'eghardig}[-ан, -на, -о] (оьр. ласточка) طائر السنونو

* чIегIардиг санна мотт бийца (كما يغرد طائر السنونو يتحدث بطلاقة

чIегIардигкIа (ду) {ch'eghardig k'a}(оьр. ландыш) سوسن الوادي أو الغابة

чIежаш (ю) {ch'ezhash} чIаж جمع لكلمة فجّة ، مضايق جمع لكلمة

чIениг 1(ю) -аш ю {ch'enig} (оьр. подбородок) (чIанг) ذقن

чIениг 2 (ю) -аш ю {ch'enig} (оьр. рочка – бот.) برعم خضري

чIениг хеца (زراعة) يطلق برعم خضري чIегIардиг

чIепалг (ду) -аш ду {ch'epalg}[-ан, -ана, -о] 1- أقراص من دقيق القمح محشوة بخثارة اللبن أو البطاطس المهروسة وتقلى بالسمن 2- خبز مشروح (كلمة محلية)

шурин чIепалгаш زلاّبية : عجينة خاصة من الطحين والحليب والبيض يشوى في مقلاة خاصة في شكل رقائق وتعمل منه لفائف محشوة بالقشطة والعسل

чIерг (бу) -аш ду {ch'erg} عارضة توضع بشكل عرضي على السقف وتشكل الدعامة الأساسية له

(тхов тIехь пурх диллина дукъо ду)

чIерий (ду) {ch'eree}[-н, чIерашна, чIераша, чIерашка] чIара أسماك جمع

чIерий лецар صيد الأسماك

чIерийдохург (ю) {ch'ereedoxurg}(оьр. аист) اللقلق : طائر كبير

чIерий кхабар {ch'eree kxabar} تربية الأسماك

чIерийлецархо (ву,ю) {ch'ereelecarxo}(чIерий лоьцу стаг) صياد سمك

чIерийлоьцург (ю) {ch'ereeloecurg} مالك الحزين (طائر مائي) чIерийлоьцург

(дуткъий, дехий когаш а, еха зIок а, деха лаг а долуш, чIерий лоьцу олхазар) (оьр. цапля)

чIечкъа {ch'echqa}[чIечкъа, чIичкъира, чIичкъина] يتجهّم ، يعبس

чIечкъо {ch'echqo}[чIечкъадо, чIечкъийра, чIечкъийна] عبّس ، قطّب (وجهه)

чIеш (ду) чIийш ду {ch'esh} نثار الخشب ، شظايا الخشب

чIийш даха شظّى ، شقّق

чIешалг (ю) -аш ю {ch'eshalg}[-ан, -ана, -о] شظايا خشب صغيرة

чIеIа 1(ду) -аш ду {ch'eja} (дукха велхарг) بكّاء

чIеIа 2 {ch'eja}[чIеIа, чIийIира, чIеIна] (соьцуш велха, цIийза) ينشج (يبكي بشكل متقطع)

бер чIеIа ينشج الطفل

чlелийта {ch'ejeeta}[чlоьуьйту, чlелийтира, чlелийтина] يجعله ينشج أو يبكي بشكل متقطع

чlиж (ду) -аш ду {ch'izh} تعويذة ، تميمة (كان تعلق في العنق لتقي صاحبها من الشرور والأمراض)
(цамгарна дуьхьал кочахь лело хlума) (оьр. амулет)

чlижаргlа (ю) -ш ю {ch'izhargha} بيلسان (شجيرة) . طويل القامة (مجازاً)
(оьр. бузина)

чlерийдохург

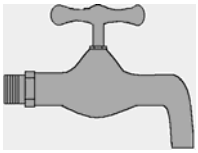
чlийla {ch'eeja} (чlela 2) ينشج (يبكي بشكل متقطع)

чlикъ баккха {ch'iq bakkxa} يصأصئ

цхьа чlикъ боккхур бац ахь إياك أن تتفوه بكلمة واحدة

чIикъ ала ца вахьа لا يجرؤ أن ينبس ولو بكلمة

чlим (бу) -аш бу {ch'im} (нехца) نبات بري يؤكل ساقه
(оьр. купырь лесной)

чlинг

чlинг (ю) -аш ю {ch'ing} (оьр. плотина) (сунт) سد ، حاجز ماء

чlинт (ю) -аш ю {ch'int} (оьр. кран) (хи арахоьцург) صنبور ، حنفية

чlинт дlакъовла يغلق الحنفية

чlинчlире {ch'inch'ire} (оьр. щепетильный)(чlиркъе) كثير الشكوك ، موسوس

чlир (ю) -аш ю {ch'ir}[-ан, -ана, -о] (оьр. кровная месть) (пхьа 1) ثأر الدم ، ثأر

чlир эца / екха يثأر

шен вешин чIир эца يثأر لأخيه

чlир лело يسعى إلى الثأر

* чlир кхаба يحد على الميت

шен веллачу ден чlир кхобуш ву иза هو حادّ على أبيه المتوفى

* чIир йита يترك المطالبة بدم القتيل أو المطالبة بالثأر

чlиран мостагlалла عداوة ثأر الدم

чlевна

чlиркъе {ch'irqe} (чlинчlире) كثير الشكوك ، موسوس

чlирхо (ву) чlирхой бу {ch'irxo} الذي يأخذ بالثأر ، المطالبُ بالثأر

чlиччlарш (ю) {ch'ichh'arsh} تَصعُّر ، تَصعير

юьхь (чlиччlаршка) чlиччlашка яхийта يُجعِّد وجهه

чlишталг (ю) -аш ю {ch'ishtalg} (оьр. щека) (бесни) وجنة

чlишталган даьlахк {ch'ishtalgan da'jaxk} (ю) (оьр. скуловая кость) العظم الوجني

чlоб (ду) чlоьбаш ду {ch'ob} الواق : طائر من فصيلة مالك الحزين
(оьр. выпь)(уьшалан олхазар ду)

чlогlа {ch'ogha} (онда) قوي ، شديد ، صلب ، منيع ، متين . مدوي ، عال ، للغاية ، جداً بقوة ، بشدة ، بصلابة ، بشكل متين

чlогlа латта أرض صلبة

чlогlа мох ريح شديدة (عاصفة)

чlогlа реза ву со أنا راض للغاية

чlогlа lа деана вайна حل علينا شتاء قارص

чlогlа тоха يضرب بقوة

радио чlогlа ю, гlелъе! المذياع صوته عال ، أخفضه

чlоб

чIогIа вистхила يتكلم بصوت عال

чlогlа хьаьрк (ду) {ch'ogha xha'rk} حرف الشدة (ъ)

чlогlалла (ю) {ch'oghalla} (ондалла) قوة ، شدة ، صلابة ، متانة

чlогlалле хьаьжжина حسب القوة

чlогlаллехь и ву чlогlа من ناحية القوة هو أقوى

чlода (ду) -анаш ду {ch'oda} (уьстагlий лоргу тукар) مقص لجزّ صوف الأغنام

чlож {ch'ozh} (чlаж) فجّة ، مضيق (يكون بين جبلين)

чlожхьовзо {ch'ozhxhawzo} (кан баккха) يسنبل (يخرج سنابل)

чlондаргlа (ду) {ch'ondargha} (lад 1) سيخ حديد على شكل قوس يستعمل لضرب الصوف لندفه

чlорах {ch'orax} (олхазаран цIе) خطّاف (طائر)

чlораш (ду) {ch'orash} чlу جمع لكلمة قضبان

чlоь (бу) -наш ду {ch'oe}(ялта чудухку до) صندوق يوضع فيه الحبوب

чlуг

чlоь-цIа بيت المؤن

чlоьндарг (бу) -аш ду {ch'oendarg} نوع آلة موسيقية قوسية

(оьр. чунгур)

чlу (бу) чlораш ду {ch'u} قضيب ، صنارة الحياكة ، مِدك أو قضيب تنظيف السلاح

чlуг (ю) чlагарш ю {ch'ug} قرط (أقراط) ، حلقة ، كلاّب أو مشبك الباب

лергах чlуг йолла تضع قرط في أذنها

лергех чlагарш йоххка تضع أقراط في أذنيها

нeларна чlуг йолла يغلق الباب بالمشبك

чlуг

чlу даьlахк (ю) {ch'u da'jaxk} عظم الزند (عظم الجزء الداخلي للزند)

(оьр. лучевая кость)

чlулдан {ch'uldan} (оьр. очищать зерно от шелухи) يقشّر الحبوب

хьаьаш чlулъян ينزع أوراق عرنوس الذرة

чlуноста (ю) {ch'unosta} عظم الشظية أو القصبة الصغرى : تقع في الجهة الوحشية أو الخارجية للساق

(оьр. малая берцовая кость) (буткъа чlу)

чlу-пхьарс {ch'u-pxhars} عظم الكُعبُرة : أحد عظمي الساعد الأقرب إلى الإبهام

(оьр. локтевая кость)

чlурам (бу) -аш ду {ch'uram} (оьр. шина) (зоьпар 1) جبيرة

чlурам (зоьпар) тоха يجبّر

чlурам-чиркх {ch'uram-chirkx}(оьр. свеча) (хьакхар-чиркх) شمعة

чlурам

чlурам-цамгар (ю) {ch'uram-camgar} (хитlехао цамгар) مرض الزهري (سفلس)

(оьр. сифилис)

чlуьжарг (ю) -аш ю {ch'uezharg} كوز أو إبريق فخاري بدون صنبور

(цIузам доцуш, кхийра я сацкъаран гlумгlа ю)

чlуьнжара хаа {ch'uenzhara xaa} يجلس القرفصاء

Ш (Sh)

Шун (Shun)

ша 1(бу) {sha}[шен, -на, -но] جليد ، قطعة ثلج

ша бан (ша хила) يتجمد

хина ша бина تجمد النهر

ша санна шийла (مثل الجليد) بارد جداً

ша тlехь шерша يتزحلق على الجليد

шен зама (оьр. ледниковыый период) العصر الجليدي

* ша санна шера хаа يعرف تماماً

* шал шера (زلق أكثر من الجليد نفسه) زلق جداً

* шал шийла (أبرد من الجليد نفسه) بارد جداً

ша 2 (ю) {sha} [шен, шена, шено] (нанапlелган, цlазапlелган юкъаметтиг) شبر (مقياس طولي)

цхьа ша хиллал еха гlаж عصا طولها شبر

ша {sha} نفسه ، نفسها ، ذاته ، بذاته ، وحده ، لوحده ، لوحدها (للمفرد)

со ша ву цlахь أنا وحدي في البيت

со ша веана حضرت وحدي

иза ша вехаш ву هو يعيش وحيداً

цо ша элира иза هو نفسه قال ذلك

иза ша-шех тера ву هو يشبه نفسه

иза ша ду هذا أمر آخر

воьхна ша хlун леладо ца хаьара цунна ارتبك فلم يع ما يفعله

ша-шах еллаелира нel فُتِح الباب تلقائياً

ша-шах дагар احتراق ذات

ша-шах лела сахьт ساعة أتوماتيكية

ша-шен везар حب الذات

ша-шен вен ينتحر

ша-шен вер انتحار

ша-шен вовза (ذاته) يعرف نفسه

суна со-сайн вевза (ذاتي) أنا أعرف نفسي

ша-шен ирхъолла يشنق نفسه

ша-шен хесто يمدح نفسه

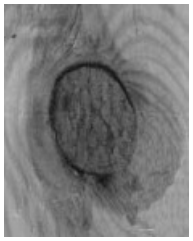
ша-шена тапча тоьхна велла иза انتحر بالمسدس

ша-шена тalзар дан يعاقب نفسه

ша-шена lамо يعلّم نفسه

ша-шен lехо يخدع نفسه

* ша бен хIун ду бохуш معجب بنفسه ، مغرور

шад 1

ша вовзийта {sha wawzeeta} يعرّف بنفسه

ша даккха {sha dakkxa} يفرد ، يفصل عن (فعل للمفرد)

ша дала {sha dala} ينفرد ، ينفصل عن ، يختلي بنفسه (فعل للمفرد)

иза ша а волий, ойланаш йора كان يختلي بنفسه ويتأمل

ша диса {sha disa} يبقى وحده (للمفرد)

шабар (ду) {shabar} تكون الجليد (مصدر)

шабар-шибар (ду) {shabar-shibar} وشوشة ، همس

шабар-шибар дан يوشوش ، يهمس

шад 1

шабийриг (ю) {shabeerig} (оьр. ледник) مثلجة (فريزر)

шагатlулг (бу) {shagat'ulg} (оьр. мрамор) رخام

шагдала {shagdala} يَخْشُن ، يتخشّن ، يصبح خشناً

куьйгаш шагделира сан تخشّنت يداي

шагдалар (ду) {shagdalar} تَخشُّن (مصدر)

шагдан {shagdan} يُخشِّن

шад 1

шад 1(бу) шеддаш ду {shad} [шедан, шедана, шедо] 1- عقدة ، أنشوطة 2- ربطة ، صرّة (قطعة قماش مربعة الشكل توضع فيها ملابس مثلاً ثم تعقد أطرافها الأربعة 3- عقدة في الخشب

шад бан يعقد ، يعمل عقدة

шад баста (البقجة) يحل الصرّة . يحل العقدة

шад хила ينعقد

шеддаш хила يتعقد ، يصبح ذا عقد

шеддаш долу у لوح خشب ذو عقد

берана шад бан يقمط الطفل

шад гихь бахьа يحمل (يأخذ) الصرّة على ظهره

шада

шад 2 (ю) шодмаш ю {shad}[шедан, шедана, шедо] (оьр. кнут, хлыст) سوط ، كرباج

шад тоха يضرب بالسوط

шад етта يجلد

шедан кхаж عصا السوط

шедан лол أنشوطة مقبض السوط

шада (ду) -наш ду {shada}[-нан, -нна, -но] (оьр. вилы) مذراة ، شاعوب (أداة زراعية)

диъ га долу шада مذراة ذات أربعة رؤوس

шай (ду) -наш ду {shai} 1- قطعة نقدية من فئة خمسة كوبيكات 2- قرش (في الأردن)

[-нан, -нна, -но] (оьр. 1- пятак – монета)

шай-кай (шайнаш, кегийра ахча , нахарташ) نقود صغيرة ، فكّة

шайн {shain} خاصتهم ، خاصتكم

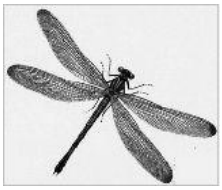
церан шайн машен ю عندهم سيارتهم الخاصة بهم

цара шайн нанна совгIат ийцира اشتروا لأمهم هدية

уьш шайн лаамехь баьхкина бу هم حضروا بإرادتهم (طوعاً)

шайн мотт Iалашбелаш! حافظوا على لغتكم

шайн ма-хуьллу على قدر ما يستطيعوا

шайтIан говр

шайтIа* (ду) -наш ду {shait'a}[-нан, -нна, -но](йилбаз , мелIа) شيطان

шайтIанан куй قبعة الإخفاء

* шайтIанан болх бу من عمل الشيطان

* шайтIа хьаьвзина цуьнан коьрте مخبول أو مسّه الشيطان في عقله

* шайтIа хилла дуьхьал вала يعترضه بشكل لا يترك له المجال حتى للنقاش

шайтIаналла (ду) {shait'analla} شيطنة

шайтIан говр (ю) {shait'an gawr} (оьр. стрекоза) يعسوب أو صقر الناموس

шайтIан кема (ду) {shait'an kema} (йилбазговр я йилбаздин) صقر الناموس (حشرة)

(дуткъа дегI, даккхий, сирла, чекхсагун тIемаш долу сагалмат) (оьр. стрекоза)

шайтIан кIа (ду) {shait'an k'a} (оьр. коровяк) نبتة قمح الشيطان

шайтIан мох (бу) {shait'an mox} (оьр. вихрь) إعصار ، زوبعة

шайтIан мохь (бу) {shait'an moxh} (оьр. эхо)(йилбазмохь) صدى

шайтIан сахьт (ду) {shait'an saxht}(бецан цIе) نبتة ساعة الشيطان

шайх* (ву) -аш бу {shaix}[-ан, -ана, -о] شيخ ، عالم دين

шайхалла (ду) {shaixalla} مشيخة . يتصف بالكرامة

шайтIанан мох

шакарш (ю) {shakarsh} صفّارات . صفير جمع لكلمة шок

шала {shala} مضاعف ، مُثنّى ، مشدّد ، زوجيّ

шала я шалза زوجي أو مفرد

шала элп حرف مشدد أو مضاعف (علم اللغة)

шаладина бераш

шаладан {shaladan} تضع توأمين

цо шала ши бер дина وضعت توأمين

тхойшиъ шалавина ву نحن توأمان

шаладина бераш توائم

шала динчарах цхьаъ أحد التوأمين

шаладахка {shaladaxka} تضع الحمل بتوائم (للحيوانات)

хьалхе гIаьттинчу Iуьнан жий шала бехкина (مثل) الراعي الذي يصحو باكراً نعاجه تلد التوائم

шалам (бу) шалаьмнаш ду {shalam} جبل جليدي

шалго 1(ю) -наш ю {shalgo}[-нан, -нна, -но] شعبة . غصن ذو شعبتين

шалгон даьlахк العظم القصي عند الطيور

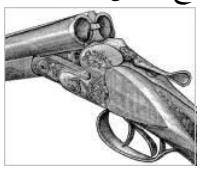
шалгон топ بندقية ذات فوهتين

шалгон къамкъарг (تشريح) شعبة الرئة

шалго 2 (ю) -наш ю {shalgo} (оьр. праща) (меттигера дош, ширдолаг) مقلاع لرمي الحجارة

шалмаз (бу) -аш ду {shalmaz}[-ан, -на, -о] (накхармозийн хьаьхьмач) صمغ النحل

шалха {shalxa} مزدوج ، مضاعف

шалха мах سعر مضاعف

шалха кораш شبابيك مزدوجة

шалха хабар كلام يناقض الفعل أو العمل

шалха хабар дийца يتكلم كلاماً يناقض فعله

шалгон топ

шалха лами (бу) {shalxa lami} (оьр. лестница-стремянка) سلّم نقالي بركيزة ، سيبة

шалхалла {shalxalla} (оьр. двойственность) 1- ازدواجية 2- نفاق ، رياء

шалха дилла {shalxa dilla} (шалха тоха) يثني ، يطوي (فعل للمفرد)

шалха тоха {shalxa toxa} يثني ، يطوي

шалха хета {shalxa xeta} يَخاله مزدوجاً

ша тlеваьлла муш шалха хета يخال الحبل الذي يقف عليه مزدوجاً

шалхо (ю) -наш ю {shalxo}[-нан, -нна, -но] نفاق ، رياء

шалхо лело يرائي ، ينافق

шамали (ю) шамалеш ю {shamali} فاكهة تشبه الشمام صغيرة الحجم

[-н,-на,-но,-га] (пастанах тера жима хасстом) (оьр. кантал упа)

шаннаш (ду) {shannash} ضروع الحيوانات اللبونة جمع لكلمة шим

шаннаш (ду) {shannash} ارجع إلى مفردها шун

шалха лами

шаптал (ю) -ш ю {shaptal}[-ан, -на, -о] (гlаммагlа) (оьр. персик) ثمر الدرّاق أو شجره

шар (ду) шераш ду {shar}[шеран, шерана, шеро] (оьр. пахта) المخيض (مخيض اللبن)

шарам (бу) -аш бу {sharam} ترتيب وتنظيف البيت ، تدبير منزلي

[-ан, -на, -о] (чохь цlано яр, чоь цlанъеш ден гlуллакх лу)

шарахь {sharaxh} шо مأخوذ من في السنة

шарахь цкъа مرة في السنة

шарбал (ю) -ш ю {sharbal}[-ан, -на, -о] سروال ، شروال

шарбал хьан سروالٌ لك (للاستخفاف)

шалго 2

шардала {shardala} 1- يستوي ، يتمهّد 2- تصقل أو تتحسّن (اللغة أو نحوه)

некъ шарбелира استوى الطريق

беран мотт шарбелла تحسنت لغة الطفل

шардан {shardan} 1- يملّس ، ينعّم ، يُسَوي ، يمهّد 2- يصقل أو يحسّن (لغته أو ما شابه)

месаш шаръян يملس الشعر

некъ шарбан يسوي (يمهّد) الطريق

мотт шарбан يصقل اللغة

у шардан ينعّم لوح الخشب

шардар (ду) {shardar} تسوية ، تمهيد ، تمليس ، تنعيم . صقل أو تحسين (اللغة) (مصدر)

шаролг (ю) -аш ю {sharolg} (лергйоьдург) أبو مقص : دويبة لها في مؤخرها ما يشبه المقص
[-ан, -ана, -о] (оьр. уховёртка)

шарул-кIайн {sharul-k'ain} (шурул-кIайн) ناصع البياض

шарша {sharsha}[шерша, шершира, шершина] ينزلق ، يزل ، يتزحلق
ког шершира сан زلت قدمي

шар-шарахь {shar-sharaxh} (хIор шарахь) في كل سنة

шаршийта {sharsheeta} يجعله (ينزلق ، يزل ، يتزحلق)

шаршо {sharsho}[шаршадо, шаршийра, шаршийна] يزحلق

шаршол (ю) {sharshol} (шаршолаг)

шаршолаг (ю) -аш ю {sharsholag} زحلوقة (يتزحلق عليها الأطفال) ، منحدر جليدي للتزلج
[-ан, -ана, -о] (шахьаьхна басе)

шаршу (ю) -ш ю {sharshu}[-н, -на, -но, -га] شرشف ، الملاءة
шаршу таса يضع الشرشف

шарl* (ду) {sharj}[-ан, -ана, -о] الشريعة الإسلامية
шарlо магош дерг الذي تقبله الشريعة الإسلامية
шарlо ма-бохху كما تمليه الشريعة الإسلامية

шатайпа {shataipa} فريد في نوعه ، مميز ، خاص шаршолаг

шаткъа 1(бу) -наш ду {shatqa} (оьр. ласка) (дингад) إبن عِرس (حيوان ذو فرو)
[шаткъин, шаткъина, -но]

шаткъа 2 (бу) {shatqa} (ткъарш) مزيج من اختلاط المطر مع الثلج على الأرض
[шаткъин, шаткъина, -но] (ло а, догlа ийна)

шаткъам (бу) -аш ду {shatqam} (оьр. медяница) العِظاية العمياء : عِظاية يعتقد أنها عمياء
[-ан, -на, -о] (дlовше йоцу текхарг)

шатl (ду) {shat'} طبقة الجليد التي تتكون على زجاج الشباك من الخارج بسبب البرد الشديد

шатлакх (ду) -аш ду {shatlakx}[-ан, -на, -о] (оьр. салют в ознаменование) تحية احتفالاً ب
шатлакхна тоьпаш кхийса يطلق النار تحية ل أو احتفالاً ب

шахьар (ю) -ш ю {shaxhar}[-ан, -на, -о] (гlала) مدينة

шахьархо (ву,ю) {shaxharxo}[-чун, -чунна, -чо] أحد سكان المدينة

шач (ю) шаьчнаш ю {shach} الحلف : نبات أطرافه محددة ينبت في مغايض الماء
[шочан, шочана, шочо] (оьр. осока)
шочан черт حصيرة من نبات الحلف

ша-ша {sha-sha} (للمفرد) على انفراد ، على حدة ، منفرداً шаьлта
[шен-шен, шена-шена, ша-ша, шега-шега]
хIор адаман шен-шен къайленаш ю كل إنسان له أسراره الخاصة به

шаьлгаш (ду) {sha'lgash} جمع لكلمة шелиг

шаьлта (ю) -наш ю {sha'lta}[-нан, -нна, -но] خنجر
шаьлта тоха يطعن بالخنجر
шаьлта яккха يستل الخنجر
шаьлта юкъах ехка يشد الخنجر على وسطه

шаьлтанан мукъ مقبض الخنجر

lовдалчо яькkхина шаьлта, майрачу стага яькkхинчул кхераме ю

الخنجر الذي استله المجنون أخطر من الذي استله شخص شجاع (مثل)

шаьртиг (ю) -аш ю {sha'rtig}[-ан, -на, -о] عصا ممهّدة من الجهتين يستعملها الأولاد في اللعب

(оьр. отёсанный с двух сторон альчика – в детской игре)

шаьчнаш (ю) {sha'chnash} جمع لكلمة шач

шаьш {sha'sh} (للجمع) نفسهم ، ذاتهم ، بأنفسهم ، وحدهم ، وحدهن

цара шаьш эр ду цаьрга هم بأنفسهم سيقولون لهم

уьш шаьш бисира هم بقوا وحدهم

шаьш дlаглур бу уьш سيذهبون بانفسهم

шегара {shegara} منه ، منها шедаг 1

шегара ахча схьадаккхарна кхеравелира иза خاف أن تُسْلب منه النقود

шеггара من تلقاء نفسه

шедаг 1(ю) -аш ю {shedag}[-ан, -на, -о] (оьр. свирель) ناي

(эрзах я дечигах йина музыкальни инструмент)

шедаг 2 (ю) -аш ю {shedag}[-ан, -на, -о] (пеша хIупъэриг) منفاخ على شكل أنبوبة طويلة يستعمل لتذكية النار في الموقد ، ينفخ فيه بواسطة الفم

шеддаш (ду) {sheddash} عقد ، صرر ، ربطات جمع لكلمة шад 1

шеддашдолу {sheddashdolu} ذو عقد

шекар (ду) {shekar}[-ан, -на, -о] سكر

шекаран блелиг قطعة سكر

шекар таса يضع السكر ، يرش السكر

шекар тоха يضيف السكر

шекар тоьхна бепиг خبز محلى

шекаран эрз قصب السكر

шекартосург سكّريه

шекаран цамгар (ю) {shekaran camgar} مرض السكري

шекаран цамгар йолуш ву иза هو مريض بالسكري

шекарш (ду) {shekarsh}[шекарийн, -на, -а, -ка] (оьр. конфеты) سكاكر ، ملبّس

шекдаккха {shekdakkha} يجعله يشك ، يشكك ، يجعله يرتاب (فعل للمفرد)

шекдала {shekdala} 1- يشك ، يرتاب 2- يكترث (فعل للمفرد)

цунах шеквелира со شككت فيه

шек ма вала хьо! لا تكترث

хIумма а шек ца велира иза لم يكترث البتة

шекдалийта {shekdaleeta} (шекдаккха)

цхьа а хIуманах шек ма валийталахь иза لا تجعله يشك في أي شيء

шекдаха {shekdaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل шекдаккха

шекдовла {shekdawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل шекдала

шеко (ю) -наш ю{sheko}[-нан, -нна, -но] شك ، شبهة ، ريبة ، اشتباه

цуьнах шеко яц لا شك فيه

сан шеко нийса хиллера كان شكي في محله

шеко ю يوجد شك

шеко яц .. أن (شك) لا ريب

шеко хила (ريبة) يكون عنده شك

шеко йолу مشكوك فيه

цхьа а шеко йоцуш بدون أي شك

цуьрриг а шеко йоцуш بدون أدنى شك

шеко йоццуш بدون أدنى شك

шекъа

шек хила {shek xila} (шекдала) يشك في ، يرتاب في . يكترث

шек ма хилалахь لا تكترث

хьох шек ву со أنا أشك فيك

шекъа (ду) -наш ду {sheqa}[-нан, -нна, -но] (оьр. чернила) حبر ، مداد

шекъаоьцу кехат ورق نشّاف الحبر

шекъанан къолам قلم حبر

шекъанан таммагIа (тап) بقعة حبر

шекъан басахь {sheqan basaxh} (оьр. лиловый) ليلكي ، بنفسجي

шекъа дуттург (ю) {sheqa dutturg} (оьр. чернильница) محبرة ، دواة

шелдайта {sheldaita} يجعله يبرّد

шелдала {sheldala} يبرد ، يحس بالبرد ، يصاب بالبرد ، يزكم ، يفتر (تخف همته أو حيوته) ، يبرد الجو ، يطرأ انخفاض على درجات الحرارة

ара ма вала, шеллур ву хьо! لا تخرج ، سوف تبرد

хи шелделира برد الماء

гIуллакх шелделла فتر الأمر ، فترت القضية

шелвеллачух тера ду хьо يبدو أنك بردت (أصبت بالبرد)

кхана шеллур ю غداً سيطرأ انخفاض على درجات الحرارة

шелдалар (ду) {sheldalar} تَبرُّد ، إصابة بالبرد ، زكام ، فتور ، انخفاض في درجات الحرارة (مصدر)

шелдалийта {sheldaleeta} يجعله يبرد ، يجعله يصاب بالبرد ، يجعله يفتر

шелдан {sheldan} يبرّد ، يفتّر (الهمة)

шелдар (ду) {sheldar} تبريد (مصدر)

хи шелдар تبريد الماء

шелиг (ду) шаьлгаш ду {shelig}[-ан, -на, -о] 1- برميل من الخشب كان يستعمل لحفظ مشتقات الألبان من التلف (يعمل عمل الثلاجة اليوم) 2- ثلاجة

шело (ю) -наш ю {shelo}[-нан, -нна, -но] برد ، برودة

шело йола يحل البرد . يتغلغل البرد في

дегIах шело йоьлла суна تغلغل البرد في جسمي

шелонна (милла) вегош ву иза يرتجف من البرد

шело эккха تأتي موجة برد

шело кхета يصاب بالبرد

шелIа (ду) -наш ду {shelja}[-нан, -нна, -но] (шайтIа , йилбаз , мелIа) شيطان

Шема (ю) {Shema} (оьр. Сирия) بلاد الشام

шемахо (ву,ю) {shemaxo} (оьр. сириец) (шамло) شامي (أهل الشام)

шен {shen} خاصته ، خاصتها (للمفرد)

шен ваша ца гина дукха хан яра цуьнан منذ مدة طويلة لم ير أخاه

шен заманчохь (заманахь) في زمانه

шен хенахь في وقته ، في موعده

шен хеннахь في وقته بالضبط ، في موعده بالضبط

шен лаамехь برغبته ، بإرادته

иза шенна Iаш ву (منعزلاً) هو يعيش وحده

шен мах хаа يعرف قدر نفسه

шен ма-хуьллу على قدر ما يستطيع

шениг дан يعمل عمله ، يفعل فعله ، يقوم بشأنه

замано шениг до الزمن يفعل فعله

шен хирг деш ву иза يقوم بعمله بلا أدنى تقصير

шелиг

шера 1(ю) шереш ю {shera} حمار قبّان : دويبة صغيرة كثيرة القوائم إذا لمسها المرء اجتمعت مثل الحبة [-нан, -нна, -но] (оьр. мокрица)

шера 2 {shera} أملس ، ناعم ، مستو ، ممهّد ، بشكل أملس ، بشكل مستو ، بسلاسة

шера аренаш سهول

шера у لوح خشب أملس (ناعم)

шера некъ طريق مستو

шера некъ гена белахь а, дика бу الطريق المستوية أفضل حتى ولو كانت بعيدة

шера месаш شعر ناعم (أملس)

шера мотт لغة ذلقة

нохчийн мотт шера буьйцу цо يتكلم اللغة الشيشانية بذلاقة

маттана шера ву иза هو فصيح اللسان ، هو ذلق اللسان

шерачу арахь في العراء

шерра дIадеша يقرأ بطلاقة

шера 1

шералла (ю) {sheralla} ذلاقة ، ملاسة ، نعومة

шеран {sheran} سنوي ، خاص بالسنة

шеран денош أيام السنة

шеран йиъ зама فصول السنة الأربعة

шеран дахалла طوال السنة

шеран коьртехь في بداية السنة

шеран план خطة سنوية

шераш (ду) {sherash} جمع لكلمة шо سنوات ، أعوام ، أحوال

шераюккъера {sherayuqqera} (оьр. среднегодовой) المعدل (المتوسط) السنوي

шераюккъера са معدل الربح السنوي

шерет (ду) шереташ ду {sheret} (бахам бекъар) ميراث ، إرث ، تركة

[шеретан, шеретана, шеретo, шеретe]

шерет даккха يوزّع التركة

шерша {shersha}[шерша, ширшира, ширшина] ينزلق ، يزل ، يتزحلق (بشكل متكرر)

шерша некъ طريق زلقة

цкъа шершина ког ворхIазза шершина القدم التي زلت مرة ستزل

سبع مرات (مثل) . الذي يسرق بيضة قد يجره ذلك إلى سرقة جمل أيضاً (المعنى العام)

шершийта {shersheeta}[шоьршуьйту, шершийтина] يجعله (ينزلق ، يزل، يتزحلق) (بشكل متكرر)

шершo {shershо}[шершадо, шершийра, шершийна] يزحلّق (بشكل متكرر)

шет (ю) -аш ю {shet}[-ан, -ана, -о] بلغم

шет тоха يبصق البلغم

шеташ етта يبصق البلغم (بشكل متكرر)

ши {shi} ثنائي (مأخوذ من كلمة шиъ)

ши тIам болу яй قدر ذات مقبضين

ши корта болу ذو رأسين

ши дакъа долу ذو فلقتين ، ذو جزء ين ، ذو مقطعين

ши дешдакъа долу дош (نحو) كلمة ذات مقطعين

шибlе {shibjе} مائتان

шиван-колл (ю) {shiwan-koll} (куллан цle) نوع شجيرة

ший а {shee a} الاثنان ، كلاهما ، كلا ، بكلى ، بكلتا

ший а гира суна رأيت الاثنين

шингге а элира ас قلت لكليهما

шина а бIаьргаца بكلتا العينين

шина а куьйга بكلتا اليدين

шийла {sheela} بارد . فاتر . ببرودة ، بشكل بارد ، بارداً ، في فتور

шийла хи ماء بارد

тахана шийла ю الجو اليوم بارد

* шийла кхаъ خبر مفجع

* шийла жоп جواب فاتر

* шийла болх عمل فاتر (لا حيوية فيه)

* шийла а, йовха а яц لا فرق ، الأمر سيان

шим

суна-м цига вахча а, ца вахча а шийла а, йовха яц لا فرق عندي أن أذهب إلى هناك أم لا

шийлo {sheelо} (بارد . فاتر . بشكل بارد ، في فتور) نوعاً ما

шийтта {sheetta} اثنا عشر ، اثنتا عشرة

шийттазза {sheettazza} اثنتا عشرة مرة

шийтталгla {sheettalgha} الثاني عشر

шим (бу) шаннаш ду {shim}[-ан, -на, -о] (оьр. вымя) ضرع (ثدي البقرة بخاصة)

* шим боло يخطط ، يدبّر أمراً

шиммo {shimmо} الاثنان معاً ، كلاهما (في حالة الفاعل)

шиммо а бира болх الاثنان قاما بالعمل

шина {shina} (шиъ (مأخوذ من كلمة ثنائي ، مزدوج

шина агlор долу ثنائي

шина агlор йолу юкъаметтигаш العلاقات الثنائية

шинабесан (من لونين) ذو لونين

шинабеттан алап راتب شهرين

шинабlаьрган юкъ المسافة ما بين العينين

шина дийнан болх бу иза (يتطلب إتمامه يومين) هذا عمل يومين

шинадекъан {shinadeqan}(ши дакъа долу) ذو مقطعين ، ذو جزأين

шинаметтан {shinamettan} (шина маттара) ذو لغتين ، من لغتين

шинаметтан дошам قاموس ذو لغتين

ши мотт хуу стаг شخص يعرف لغتين

шинар (ду) -ш ду {shinar} عجلة أكملت السنة من عمرها لم يسبق لها أن ولدت шинара

[шинарин, шинарина, шинаро, шинаре] (шо кхаьчна стен эса ду)

шинара (ю) шинарш ю {shinara} ثلاثاء (اليوم الثاني من أيام الأسبوع حسب التقويم الشيشاني)

[шинарин, шинрина, шинаро, шинаре] (оьр. вторник)

шинарин де يوم الثلاثاء

шира {shira} قديم ، عتيق ، أثري

шира дийцарш قصص قديمة

шира меттанаш اللغات القديمة

ширачу заманчохь (мацахлерачу заманахь) في قديم الزمان

доттагlа шираниг тоьлу, кетар керланиг тоьлу (مثل) الصديق القديم أفضل والمعطف الجديد أفضل

ширалла (ю) {shiralla} عتاقة ، قدم

шираллаш (ю) {shirallash}(мацахлерчу нехан дахарера-культурера йисина хlуманаш) آثار

шираллин lилма (ду) {shirallin jilma} (оьр. археология) علم الآثار

шираллин lилманча (ву,ю) {shirallin jilmancha} (оьр. археолог) عالم آثار

ширбина-бухка (бу) {shirbina-buxka} (нуьйран юккъера бухка) حزام السرج الأوسط

ширдала {shirdala} يصبح قديماً ، يصير عتيقاً

ширдолаг (ю) -гаш ю {shirdolag}[-ан, -на, -о] (оьр. праща) مقلاع لرمي الحجارة الصغيرة

(овгол кхосса кечйина, тlийриг тесна гlаж)

шича (ву,ю) шичой бу {shicha}[шичин, шичина, шичо] ابن ، ابنة (العم ، العمة ، الخال ، الخالة)

шича-маьхча (ву,ю) шича-маьхчой бу {shicha-ma'xcha} قريب من جهة الأب أو الأم

шича-маьхчалла (ду) {shicha-ma'xchalla} قرابة من جهة الأب أو الأم

шича-маьхчалла долуш бу уьш تربطهم قرابة من الأب أو الأم

шиш (бу) {shish} (оьр. спорынья, азалия, куллан цlе) أضاليا : نوع شجيرة أوراقها وبراعمها سامة

[-ан, -ана, -о]

шиша (ду) -наш ду {shisha}[-нан, -нна, -но] قارورة ، زجاجة المصباح

шишанан бертиг فوهة الزجاجة

шишша {shishha} اثنان اثنان

шишша чубогlуш чубаьхкира уьш دخلوا اثنين اثنين

шиъ {shi'}[шинан, шинна, шиммо, шинга] اثنان ، اثنتان

цхьаъ, шиъ, кхоъ واحد اثنان ثلاثة

ши де يومان

ши сахьт ах сахьт даьлла الساعة الثانية والنصف

шиъ вуьжу маьнга سرير مزدوج ، سرير لاثنين

шина дагахь хила يتردد ، يحتار

шина дагахь ву со أنا محتار ، أنا متردد

шинна декъалу терахь عدد يقبل القسمة على اثنين

шинна цадекъалу терахь عدد لا يقبل القسمة على اثنين

шиъ даккха يحصل على اثنين (علامة في امتحان مثلاً)

ширдолаг

школа* (ю) {shkola} (ишкол) مدرسة

шо (ду) шераш ду {sho}[шеран, шарна, шаро] سنة ، عام

кху шарахь هذه السنة

шо дуза يتم السنة

шо кхача يبلغ السنة

шо дала تمضي (تمر) سنة

ши-кхо шо делира مرت سنتان أو ثلاثة

шо даьлча بعد مرور سنة

дешаран шо سنة دراسية

тӏедогӏу шо السنة القادمة

дахначу шарахь (стохка) في السنة الماضية

ялх шо хьалха قبل ست سنوات

шо шаре мел дели كلما مرت السنوات

шарал деха أطول من السنة

шеран беттанаш أشهر السنة

дуьзна шо سنة كبيسة

тхойшиъ цхьана шарахь вина ву نحن الاثنان من مواليد سنة واحدة

керла шо سنة جديدة ، رأس السنة

керлачу шарца декъалаво ас хьо أهنئك بالسنة الجديدة

шен къона шераш юьртахь текхна цо قضى سنوات شبابه في البلدة

маса шо ду цуьнан? كم سنه ؟

цуьнан ялх шо ду عمره ست سنوات

шо 1(бу) -наш ду {sho} 1- حزّ (على جذع شجرة веназ)

[-нан, шонна, -но] 2- شق في جلد الحيوان المذبوح أو المقتول قبل سلخه

шо 2 (бу) -наш ду {sho} (оьр. сычужина) الإنْفَحَة : مادة تستخرج من الغشاء المبطّن للمعدة الرابعة أو الحقيقية للحيوانات المجترّة وتستخدم لتجبين اللبن

шо 3 (ву,ю) шой бу {sho} أحد أفراد قبيلة من الشعب الجورجي تعيش شرق جورجيا زلها لهجة خاصة بها

[-чун, -чунна, -чо] (гуьржичохь дехачу къоман тайпа)

шо 4 (бу) -наш ду {sho} (оьр. самка тура) أنثى الوعل الجبلي (راجع كلمة масар)

шовда (ду) -наш ду {shawda}[-нан, -нна, -но] ينبوع ، نبع ، عين

шовданан корта رأس النبع

шовданан хи ماء النبع

шовданан бад (хинбад) طائر الشنقب

шовзткъа {shawztqa} أربعون

шовзткъара вала (من عمره) يتجاوز الأربعين

шовзткъе итт {shawztqe itt} خمسون

шовкъ (ю) -аш ю {shawq}[-ан, -ана, -о] نشوة روحية . انفعال ، حماس

шовкъ ян يحس بنشوة روحية . ينفعل

шовкъ яр {shawq yar} حصول النشوة الروحية ، إنفعال (مصدر)

шовр (бу) -аш бу {shawr}[-ан, -ана, -о] (туьхаберам) محلول ملحي

шовхалди (ю) шовхалдеш ю {shawxaldi} (оьр. борщевик) عشب طفيلي

[-н, -на, -но, -га] (асаран бецан тайпа)

шога {shoga} خشن ، فظ ، جلف ، بخشونة ، بفظاظة

шога куьйгаш أيدي خشنة

шога месаш شعر خشن

шогалла (ю) {shogalla} خشونة ، فظاظة

шого {shogo} (خشن ، فظ ، جلف ، بخشونة ، بفظاظة) نوعاً ما

шодмаш (ю) {shodmash} سياط ، كرابيج جمع لكلمة шад 2

шозза {shozza} مرتين

шозза вахара со и волчу ذهبت إليه مرتين

шозза тlекlелдина цlеношبيت مبني من طابقين

шозза шиъ = диъ الاثنان مرتان تساوي أربعة

шозлагlа {shozlagha} للمرة الثانية

шок (ю) шакарш ю{shok}[шакаран, шакарна, шакаро] 1- صفارة 2- صفير

шок тоха يصفّر

шок етта (بشكل متكرّر) يصفّر

мохо шок етта تصفّر الريح

шок

шокхача {shokxacha} يبلغ السنة

шокхачар (ду) {shokxachar} (مصدر) ذكرى سنوية ، مرور سنة على

шокхаьчна {shokxa'chna} بلغ السنة ، مرت عليه سنة

шокхаьчна бер طفل بلغ السنة

шокъали (ю) шокъалеш ю {shoqali}[-н, -на, -но, -га] (даьндарг) بزرة الرصاصة

шолгlа {sholgha} ثان

хьан шолгlа клант мичахь ву? ؟ أين ابنك الثاني

шолгlа шо дели مرت سنة ثانية

шолгlачу шарахь في السنة الثانية

шолгlачу дийнахь في اليوم الثاني

шолгlа делахь ثانياً

шокъали

и кlант шолгlа ваьлла шен да ву (يشبهه تماماً) هذا الولد نسخة عن أبيه

шолх (ю) -аш ю {sholx}[-ан, -ана, -о] (левшиг) نثار الخشب

шолхаг (ду) -аш ду {sholxag}[-ан, -на, -о] (оьр. двойняшка) توأمان ، توأم

шоралла (ю) {shoralla} عرض ، أتساع ، بالعرض

шоралла юста يقيس العرض

шораллехь дилла يضع بالعرض

шордала {shordala} يتعرّض ، يتوسّع

шордан {shordan} يعرّض ، يوسّع

некъ шорбан يوسع الطريق

шордар (ду) {shordar} تعريض ، توسيع (مصدر) шоршал

шорта {shorta} كثير ، وفير ، بشكل كثير ، كثيراً ، بوفرة

шорта ахча долуш ву иза عنده (يملك) مال كثير

шорто (ю) -наш ю {shorto}[-нан, -нна, -но] رحابة ، وفرة

шоршал (ю) -ш ю {shorshal}[-ан,-на,-о] (оьр. дрозд) شحرور : طائر مغرد لونه أسود وذو منقار أصفر

шот (ю) шоьташ ю {shot}[шоьтан, шоьтана, шоьто] (оьр. суббота) السبت

шоьтан де يوم السبت

шоьтан дийнахь في يوم السبت

шочан {shochan} مأخوذ من كلمة шач

шочан черт حصيرة من نبات الحلف

шоьшла (ю) -наш ю {shoeshla} المعدة الرابعة أوالحقيقية للحيوانات المجترّة

[шоьшлин, шоьшлина, -но] (оьр. сычуг)

шоькъари (ю) {shoeqari} шоькъареш ю (оьр. лань) نوع من الأيائل

шу {shu}[шун, шуна, аша, шуьга] أنتم

шу муьлш ду? من أنتم ؟

шу шиъ أنتم الاثنا

шу (бу) -наш ду {shu}[-нан, -нна, -но] (барз, гу) 1- تلّ ، رابية

2- حدّ (كلمة قديمة) 3- جرف ساقط

шунаш дан (дозанаш дан) يرسم (يضع) الحدود

шурбаl

шун 1(ду) шаннаш ду {shun} 1- خوان ، طبلية 2- مائدة

[шуьнан, шуьнна, шуьно] (юуург тlеюьллу истол)

шуьне хаа يجلس إلى المائدة (لتناول طعامه مثلاً)

шун хlотто (дилла) يحضّر المائدة

шун 2 (ду) шаннаш ду {shun}[шуьнан, шуьнна, шуьно] آنية

шурбаl (бу) {shurbaj} (оьр. молочай, бецан цlе) الصُّقلاب ، حشيشة اللبن (نبات من فصيلة راعي الحمام)

шура (ю) шуьреш ю {shura}[шурин, шурина,шуро] حليب

шура яккха يحلب ، يستخرج الحليب

шура тоха يضيف الحليب

шура тоьхна чай мала شرب شاي بالحليب

ненан шура حليب الأم

шурица مع الحليب

шурин чlепалгаш زلابية ، رقائق عجين خاصة تشوى في مقلاة سميكة وتحشى بالقشطة أو العسل

* шурин татолаш أنهار من لبن ، أنهار الجنة

* сайн ненан шура хьарам йолда суна со харц луьйш велахь

ليحرم عليّ حليب أمي إذا كنت أكذب

шурлуьттург (ю) {shurluetturg} (бецан цlе) عشب له عصارة تشبه الحليب

шурул-кlайн {shurul-k'ain} ناصع البياض

шуьйра {shiera} عريض ، واسع ، فضفاض ، بصورة واسعة

шуьйра урам شارع عريض

шуьйра белшаш كتفان عريضتان

шуьйра коч ثوب فضفاض

ши пlелг хиллал шуьйра بعرض إصبعين

шуьйра дIайиллина нel باب مفتوح على مصراعيه

дешан шуьйрачу маьIнехь بالمعنى الواسع للكلمة

хlара жайна шуьйрра арахецна ду هذا الكتاب منشور بشكل واسع

шуьйрачу бохаман герзаш (ду) {shierachu boxaman gerzash} أسلحة الدمار الشامل

(оьр. оружие массового поражения)

шуьйро {shiero} (عريض ، فسيح ، فضفاض ، بصورة واسعة) نوعاً ما

шуьста (бу) -наш ду {shuesta}[-нан, -нна, -но] (ши сту) ثوران

шурин чlепалгаш

Э (E)

Эмкал (Emkal)

эвла (ю) -ш ю {ewla}[-н, -на, эвло, эвле] قرية في جبال القوقاز

со эвла вахара ذهبت إلى القرية

эвлара нах أهل القرية

эвлан йист طرف القرية

эвна (ду) эвнеш ду {ewna}[-н, эвнна, эвно] 1- وصلة لحام 2- خط التحام بين جزيئين من مادة مثلاً 3- خط الاتصال بين عظام الجمجمة أو بين العظام التي تلتحم أجزائه ببعض بتقادم السنّ 4- خطّ الاتصال بين الأجزاء المتجاورة من نبات مثلاً

эвна лато (оьр. сварить швы, тех.) يلصق وصلة لحام

эвнаш (ду) {ewnash} جمع لكلمة ов 1,2

эвсара {ewsara} نتاجي ، مُنتِج

эвсаралла (ю) {ewsaralla} (шорто) 1- وفرة ، كثرة ، غزارة 2- إنتاجية ، مردود

къинхьегаман эвсаралла إنتاجية العمل

белхан эвсаралла дикка хьалаяьлла نتاج العمل ارتفع بشكل ملحوظ

эвсараллин ницкъаш قوى الإنتاج

эвхьаза {ewxhaza} (эхь доцуш) غير متكلف ، بدون تكلف

эвхьаза лела يتصرّف بدون تكلف

эвхьазалла (ю) {ewxhazalla} عدم التكلف

эвхьаздаккха {ewxhaz dakkxa} يجعله يرفع الكلفة (فعل للمفرد)

эвхьаздала {ewxhaz dala} يرفع الكلفة مع (فعل للمفرد)

кlант шен деца эвхьазваьлла رفع الابن الكلفة مع أبيه

эвхьаздалар (ду) {ewxhaz dalar} رفع الكلفة (مصدر)

эгиш-бутт (бу) {egish-butt} (оьр. август) شهر آب ، أغسطس

эгlа {egha}[оьгly, ийгlира, ийгlина] يتخاصم

барт ийгlина церан هم تخاصموا

эгlаза {eghaza} (цамгаре, гlийла бер) ضعيف الصحة ، عليل

эгlаза бер طفل عليل

эгlазалла (ю) {eghazalla} اعتلال الصحة

эгlо {егho}[эгlадо, эгlийра, эгlийна] يلقي الشقاق بين ، يوقع بين ، يخاصم

нах эгlо يوقع بين الناس

барт эгlо يُفسد الوئام أو الوفاق

эдала {edala}[эло, эделира, эделла] يمتزج ، يختلط

эдан {edan}[эдо, эдира, эдина] يمزج

эзар {ezar} ألف

эзарнаш шераш آلاف السنين

эзарзза {ezarzza} ألف مرة

экам я экаме {ekam ya ekame} سريع العطب ، حساس

бlаьрг экаме бу العين عضو حساس

экам бер طفل سريع المرض

экаме меттиг منطقة حساسة

экамалла (ю) {ekamalla} سرعة العطب أو التأثر ، حساسية

экзамен* (ю) {ekzamen} (хаттам) إمتحان ، فحص

хаттам бала يقدم امتحان

эккха {ekkxa}[оькку, иккхира, иккхина] يقفز ، ينفجر ، ينشق ، ينشب ، يَهِبّ (فعل للمفرد)

керта тlехула эккха يقفز فوق السياج

бомба иккхира انفجرت القنبلة

сан букъе ан иккхира أصبت بخلجة في ظهري

шело иккхира هبت موجة برد

тlом иккхира نشبت معركة

эккхийта {ekkxeeta}[оькккуьйту, эккхийтира, эккхийтина] يفجّر ، ينسف ، يجعله يقفز (للمفرد)

эккхо {ekkxo}[эккхадо, эккхийра, эккхийна] يطرد (فعل للمفرد)

махкара эккхо يطرد من البلد

экха 1(ду) акхарой ю {ekxa}[-нан, -нна, -но] (оьр. зверь) وحش ، حيوان بريّ

* экхан бен лар йоцчу في مكان لا تعيش فيه إلا الوحوش

экха 2 (ю) -наш ю {ekxa}[-нан, -нна, -но] نقالة أو حمالة للروث أو النفايات

(кхелли я нехаш хьош лелошъерг)

экъа (ю) -наш ю {eqa}[-нан, -нна, -но] 1- بلاطة 2- صاج ، مقلاة 3- قُرص

цIаьнкъа экъанаш яхка يبلّط الأرضية

экъанийн цIаьнкъа أرضية مبلّطة

эла (ву) элий бу {ela}[-н, -на, эло] سيّد

накхармозийн эла ملكة النحل

* эла (паччахь) санна ваха يعيش مرفّهاً

эладита (ду) -наш ду {eladita}[эладитин, эладитина, эладитано] نميمة ، القال والقيل

эладита дийца يتكلم بالنميمة

эладита даржо ينشر الإشاعة

уьш-м эладитанаш дара إنها إشاعات وحسب

эладитанча (ву,ю) -ш бу {eladitancha}[эладитанчин, эладитанчина, эладитанчо] نمّام

элан такхор (бу) {elan takxor} كومة حشيش مجفف

элан хола (ю) {elan xola} كومة حشيش

элаш (ю) {elash} جمع لكلمة йол

элдар дегI {eldar degh} (дайн, каде а, хьуьнаре а дегI ду) جسم رشيق و خفيف الحركة

элп (ду) -аш ду {elp}[-ан, -ана, -о] حرف

доккха элп حرف كبير

нохчийн элпаш الأحرف الشيشانية

элтар (ду) -ш ду {eltar}[-ан, -на, -о] (Iахаран холхаз) فرو حمل

элхьамч (ду) -аш ду {elxhamch}[-ан, -ана, -о] عضَّة : نوع شجيرة طبية مفيدة للقلب

(кIохцалш долу, дуккха а гонах дийгIича, кертан метта а мега йолчу кепара йолу дарбане колл ю) (оьр. боярышник)

цIен элхьамч عضّة ذات الثمر الأحمر

Iаьржа элхьамч عضّة ذات الثمر الأسود

элча (ву) {elcha}[-нан, -нна, -но] الرسول محمّد (صلى الله عليه وسلم)

элча вина де даздар الاحتفال بمولد الرسول

эмалк (ю) -аш ю {emalk}[-ан, -ана, -о] (карIамийна йоцу говр) حصان بري غير مروض

эмалкалла (ю) {emalkalla} صفة البرية عند الحيوانات

эмгар (ю) -ш бу {emgar}[-ан, -на, -о] ضرّة (ضرائر)

эмкал (ю) -ш ю {emkal}[-ан, -на, -о] جمل

эпсар

эмкалан дума سنام الجمل

эмкалан бал نوع من الشوك يأكله الجمل

эн {en}[оь , ийра , ийна] يمتزج ، يختلط

энаш (ду) {enash} أوجاع أو الآم الروماتزم

энаша лаьцна иза أصابته الآم الروماتزم

энже {enzhe} (анже) (багахь хала Iовшалург) قاس أو صعب مضغه

энийн цамгар (ю) {eneen camgar} (оьр. ревматизм) مرض الروماتزم

эппаза (ду) -наш ду {eppaza}[-ан, -нна, -но] قطعة نقدية ذات العشرون كوبيك

йохье даьлла эппаза туьмане кхаьчна بمعنى : الدرهم الذي تنافس ارتفعت قيمته إلى الدينار ، (وفي هذا المثل تشجيعٌ للتنافس في كل شيء) (مثل)

эпсар (ву) -ш бу {epsar}[-ан, -на, -о] ضابط

эпсаралла (ду) {epsaralla} ضابطية

эр (ду) эраш ду {er}[-ан, -ана, -о] (таллархойн жIаьла) كلب صيد سلوقي

мехкан доццу эро пхьагал ца лаьцна (مثل) كلب الصيد الاجنبي لم يقو على الامساك بأرنب

эра (ду) -наш ду {era}[-нан,-нна,-но] غلال الحبوب 2- الجُرْن (المكان الذي يُدرس فيه الحبوب ونحوه) 1-

(оьр. 1- ток – место для молотьбы 2- хлеб, сложенный на току) الموضوعة في الجُرن

эра дилла يكوم الحبوب من أجل الدّراس

эра ка (бу) {era ka} (баьIна боцу ка) كبش غير مخصي

эргIада {erghada} (сеца ца луш, аьрха, челакх, харцахьара) جامح ، متهور

эргIадалла {erghadalla} جموح ، تهور

эргIаддала {erghad dala} يستاء ، يتهور (فعل للمفرد)

эрз (бу) -аш ду {erz}[-ан, -ана, -о] (оьр. тростник) قصب

эрзийн тхов سقف من القصب

шекаран эрз قصب السكر

эриг (ю) -аш ю {erig}[-ан, -на, -о] من أنواع الألعاب بورق الشدة

(ловзочу кехатийн жIарийн салти) (оьр. валет)

эригех ловзар يلعب بتلك اللعبة الآنفة الذكر

эркО (ю) -наш ю {erkо}[-нан, -нна, -нО] طبع سيئ يتمثل بعدم محبة الخير للآخرين

(стагана диканиг ца лууш, вон амал хилар)

эрмалО (ву) {ermalо}[-чун,-чунна,-чО] (оьр. армянин) أرمني (الأرمن)

эрна {erna} عبثاً ، بلا جدوى ، بلا طائل

эрна ду ахь дийриг ما تعمله عبث

эрна хан яйа يضيع الوقت هباء

эрна ца аьлла لم يقل عبثاً

* эрна арахь في القفار

эр

эртханколл (ю) {ertxankoll}(оьр. держидерево) من أنواع الشجيرات البرية

эрх-бутт (бу) {erx-butt} (оьр. ноябрь) شهر تشرين الثاني ، نوفمبر

эрчадаккха {ercha dakkxa} (ircha dakkxa) يبشّع ، يشوه (فعل للمفرد)

эрчадала {ercha dala} (ircha dāla) يصبح بشعاً ، يتشوه (فعل للمفرد)

эс (ду) {es}[-ан, -ана, -о] (оьр. память) (хIума диц ца луш, дагахь лаьттар) ذاكرة

эс эца (хIуманан тидам а беш дагахь латто) ينتبه ، يلاحظ

и бер дика эс оьцуш ду هذا الطفل يلاحظ أو ينتبه بشكل جيد

цуьнан эс дайна فقد ذاكرته

эс дар فقدان الذاكرة

* эм-эсехь хила يكون واعياً ومتزناً في سلوكه

эрз

эса (ду) эсий ду {esa}[-ан, -на, -о] عجل

эсан жижиг لحم العجل

эса дан ولدت عجلا

вираца лаьттина эса вирах лаьхна (مثل) العجل الذي عاشر الحمار نهق مثله

эсала {esala} وديع ، بوداعة

эсала бер طفل وديع

эсалалла (ю) {esalalla} وداعة

эсарш {esarsh} جمع لكلمة йис

эсдало буц (ю) {esdalo buc} (оьр. тимьян) زعتر (نبات)

эскар (ду) -ш ду {eskar}[-ан, -на, -о] جيش ، قوات ، جند

эскаре ваха يلتحق بالجيش

эскарехь гIуллакх дар الخدمة العسكرية

эскарера мукъаваккха يسرّح من الجيش

эскаре язван يُجَنِّد

эскаре язвала يُجَنَّد

диллина (рожехь долу) эскар (оьр. регулярные войска) القوات النظامية

хlаваан эскар (оьр. воздушное войско) القوات الجوية ، سلاح الجو

хlордан эскар (оьр. морское войско) القوات البحرية

гlаш эскарш (оьр. сухопутные войска) القوات البرية

гlагlдиллина эскарш (оьр. бронетанковые войска) القوات المدرّعة

йолах лаьцна эскар جيش مرتزقة

эскархо (ву) {eskarxo}[-чун, -чунна, -чо] جندي ، عسكريّ

этка (ю) -ш ю {etka}[-ан, -на, этко, этке] حذاء برقبة

этмаьlиг (ю) -аш ю {etma'jig}[-ан, -на, -о] (оьр. улитка) حلزون

этмаьlиган цIа قوقعة الحلزون

этхьаг (ду) {etxhag} التحيات ، التشهّد

этхьаг деша يقرأ التشهد في الصلاة

этlа {et'a}[этlа, ийтlира, эттlа] يتمزّق ، يتصدع ، يتشقق

дог этlа يتنكد ، يغتاظ

эттlа {ett'a} ممزّق ، متصدع ، متشقق

эттlа куьйгаш أيد متشققة

этlо {et'o}[этlадо, этlийра, этlийна] (بشكل متكرر) يمزّق ، يشرّح

дакъа этlо يشرّح الجثة

этмаьlиг

эха {eха }[оьху, ихира, ихна] يسيل ، يجرى ، يتدفق ، يرشح ، ينزف . يرتاد ، يتردد على

биргlанчуьра хи оьхуш ду يسيل الماء من الماسورة

дархочун цlий оьху دم الجريح ينزف

хи мичхьара оьхуш ду? ؟ من أين يرشح الماء

ловзаршка эха يرتاد حفلات الرقص

этка

эханг (ду) -аш ду {exang}[-ан, -ана, -о] خيط من الصوف مغزول

(урчакх хьовзош дина тlергlан тай ду)

эхарт (ю, ду) {exart}[-ан, -ана, -о] الآخرة

эхарте верза ينتقل إلى الدار الآخرة ، يموت

эхартан де يوم الآخرة

эхартара дахар الحياة الآخرة

эхиг (ю) -аш ю {exig}[-ан, -на, -о] (хlуманан ах ю) نصف الشيء

эхийта {exeeta}[оьхуьйту, эхийтира, эхийтина] يجعله (يسيل ، ينزف ، يرتاد)

эххар а {exxar a} (тIаьххьара а) أخيراً ، في النهاية ، في الختام ، ختاماً ، في آخر الأمر

эххар а схьакхечира иза أخيراً وصل

эхь (ду) {exh}[-ан, -ана, -о] خجل ، عيب ، عار

эхь хета يخجل ، يشعر بالخجل

суна цунах эхь хета أنا أخجل منه

хьайн эхь ца хета кlант يا لك من ولد وقح

эхь хетар الشعور بالخجل

эхь ца хетар وقاحة

эхь хетийта يجعله يشعر بالخجل

эхь дан 1 يعتريه الخجل

эхь дан 2 يفقد الحياء

эхь дайна стаг ву иза هو رجل فاقد للحياء

шена тӏе эхь даийта يجلب العار لنفسه

иза эхь долуш хӏума дац ليس في هذا الأمر ما يخجل

ма эхь ду и يا له من عار ، يا للعار

эхьен меттиг مكان العورة

эхьхеташ стаг ву иза هو إنسان خجول

эхьхеташ ву со цунах أنا خجلان منه

эхьа {ехha}[оьхьу, ийхьира, эхьна] يعرض ، يقدّم

шен дегӏ эхьа يعرض جسمه

эхь-бехк (ду) {exh-bexk} ضمير (الإحساس بالذنب)

эхь-бехк бохург хӏун ду ца хаьа цунна لا يحس بوخز الضمير أو بتأنيب النفس

эхӏ-аьлла {eh-a'lla} جيد جداً ، فوق العادة

наха дукха вийцахь а, суна-м эхI-аьлла стаг ца хета и مع أن الناس يتحدثوا عنه كثيراً إلا أني أراه عادياً

эца {ецa}[оьцу, ийцира, эцна] يشتري ، يُقْبل ، يأخذ

туькнара хӏуманаш эца يشتري أشياء من الدكان

гӏуллакхе ийцира иза قبل في الوظيفة

шурин тӏера гӏаймакх эца يأخذ القشطة عن الحليب

эцар (ду) {ецar} شراء ، ابتياع ، أخذ ، قبول (مصدر)

декхарийна эцар شراء بالدين

эцаран мах سعر الشراء

эцаран жамӏ حاصل الضرب

эцаран таблица جدول الضرب

эцархо (ву,ю) {ецarхо}[-чун, -чунна, -чо] مشتري ، زبون

эццахь {ецcахh} لحظتها ، في تلك اللحظة ، عندها

эццахь юкъавуьйлира со لحظتها تدخّلت

эчиг (ду) аьчкаш ду {ечig}[-ан, -на, -о] حديد ، قطعة حديد

эчиг даккха يستخرج الحديد

эчиг тоха يقوي بالحديد ، يصفّح بالحديد

эчиг-бетон إسمنت مسلح

эша 1{еsha}[оьшу, ийшира, эшна] ينقص ، يحتاج ، ينخفض

суна гӏо оьшу أحتاج للمساعدة

белхало оьшу مطلوب عامل

и дара хӏинца оьшург (تقال للاستياء من شيء) هذا الذي ينقص الآن

* эшахь а аьлла احتياطاً ، تحسباً

эшахь а аьлла шеца герз дахьира цо أخذ معه السلاح احتياطاً (تحسباً لأي طارئ)

эша 2 {esha}[оьшу, ийшира, эшна] يُهزَم ، يُغلَب

уьш тlамехь ийшира انهزموا في المعركة

эшалур доцу эскарш جيوش لا تقهر

эшна lан يستكين ، يقبل بالهزيمة

эшна lийр верг вац иза هو ليس من الصنف الذي يستكين

эшам (бу) -аш бу {esham} إخفاق ، نقص

кхиам а, эшам а النجاح و الإخفاق

эшар 1 (ду) {eshar} نقص ، حاجة ، انخفاض (مصدر)

эшар 2 (ду) {eshar} هزيمة (مصدر)

эшаран пхенаш {esharan pxenash} الأوتار الصوتية

эшарш (ю) {esharsh}[эшарийн, -на, -а, -ка] (جمع لكلمة 1 йиш)

эшийта {esheeta}[оьшуьйту, эшийтира, эшийтина] يجعله (يُهْزَم ، يَنْقُص)

эшо 1{esho}[эшадо, эшийра, эшийна] يُنقِص ، يُقلّص ، يُخفّض

суна ахча ма эшаделахь! لا تُنقِص لي المال

эшош оза يطفف الكيل أو الميزان

эшо 2 {esho}[эшадо, эшийра, эшийна] يَهزم ، يَغلب

оха шу эшийра نحن هزمناكم

хьовсур вай мила-хьан эшор ву سوف نرى من سيهزم الآخر

эшор 1(ду) {eshor} تنقيص ، تخفيض ، تقليص (مصدر)

эшор 2 (ду) {eshor} هزيمة ، غلبة (مصدر)

эшшаре {eshhare} على نمط واحد

цхьана эшшарехь ца лаьтта хlума لا يبقى شيء على نمط واحد أو على حال واحدة

ю (Yu)

Юрт (Yurt)

ю {yu} (ву 1, ю 2, бу 3, ду 4) أداة تعريف للجنس الثاني

хьо мила ю? من أنتِ ؟

хьан ненан цIе хIун ю? ما اسم أمك ؟

хIоккхахь неI ю هنا يوجد باب

ю

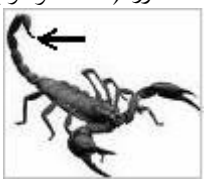
ю (ю) -наш ю {yu}[-нан, -нна, -но] 1- مخرز (للجلد ونحوه) 2- إبرة (العقرب ، النحلة)

(оьр. 1- шило 2- жало)

ю тоха يلسع

зIугано суна ю тоьхна لسعني دبور

ю туху садолу хIуманаш حشرات لاسعة

юда {yuda}[юду, юьйдира, юьйдина] (оьр. проглотить) يبتلع ю

лаьхьано пхьид юьйдира الأفعى ابتلعت الضفدع

южу говр (ю) {yuzhu gawr} الحصان الذي يشد إلى العربة أو المحراث

юза {yuza}[юзу, юьзира, юьзна] يملأ ، يعبّئ ، يمتلئ ، يشحن . يشبع . يحشو (للجنس الثاني ю)

юзийта {yuzeeta}[юзуьйту, юзийтира, юзийтина] يجعله (يملأ ، يُشبع) (للجنس الثاني ю)

юзо {yuzo}[юзайо, юзийра, юзийна] يَشبع (للجنس الثاني ю)

юккъе {yuqqe} 1- في وسط ، بين 2- تسبق كثير من الأفعال

юккъегулдан {yuqqe guldan} (يجمَع ، يكوم) في وسط أو بين

юккъедаккха {yuqqe dakkxa} (يجعله ، يُحلّه) في الوسط أو المنتصف . يدلي بشيء (فعل للمفرد)

юккъедала {yuqqe dala} يحل بين ، ينزل بين ، ينزل في المنتصف أو الوسط (فعل للمفرد)

юккъедаха {yuqqe daxa} ينتصف ، يذهب بين ، يذهب إلى وسط أو منتصف ، يتوغل

хьуьнан юккъеваха يتوغل في الغابة

юккъедаха {yuqqe daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юккъедаккха

юккъедахка {yuqqe daxka} يضع في وسط أو بين (فعل للجمع)

юккъедижа {yuqqe dizha} ينام بين أو في منتصف (فعل للمفرد)

юккъедилла {yuqqe dilla} يضع في وسط أو بين (فعل للمفرد)

юккъедолла {yuqqe dolla} يُدخِل ، يدس ، يحشر (بين أو في وسط) . يلفّه بين (فعل للمفرد)

юккъедохка {yuqqe doxka} فعل للجمع مأخوذ من فعل юккъедолла

юккъелачкъа {yuqqe lachqa} يختبئ في وسط أو بين

юккъера {yuqqera} أوسط ، مُتوسط ، منتصف ، من الوسط ، من المنتصف ، من وسط ، ما بين

- юккъера кlант الابن الأوسط
- юккъера пlелг (إصبع) الوسطى
- юккъера алап متوسط الراتب
- юккъера ишкол المدرسة المتوسطة
- юккъера температура الحرارة المتوسطة
- юккъерчу суьртахь بصورة عامة ، إجمالاً
- юккъерчу дегlахь ву иза هو وسيط القامة ، الربعة
- юккъера хан йолу стаг رجل في منتصف العمر
- юккъера бlешераш القرون الوسطى
- юккъерчу бlешарашкахь في القرون الوسطى
- юккъера хеттарш (لا صعبة ولا سهلة) أسئلة متوسطة
- гонан юккъера сиз (هندسة) قطر الدائرة
- халкъашна юккъера юкъаметтигаш العلاقات ما بين الشعوب

ЮккъераАзи (ю) {Yuqqera Azi} (оьр. Средная Азия) آسيا الوسطى

Юккъера Малхбалe (ю) {Yuqqera Malxbale} (оьр. Средний Восток) الشرق الأوسط

юккъерхо (ву,ю) юккъерхой бу {yuqqerxo} متوسط المعيشة (لا هو غني ولا فقير)

(юккъера бахам берг, къехочунний, хьалхочунний юккъера вахархо)

юккъехула {yuqqexula} خلال ، عبر ، من الوسط ، من المنتصف

- хьуьнан юккъехула من خلال أو من وسط الغابة
- юккъехула хадо يقطع من المنتصف
- юккъехула хьахо يذكر خلال موضوع ما
- хьо хlун ала гlерта хlокху юккъехула? ماذا تحاول أن تقول في هذه المعمعة ؟

юккъехь {yuqqexh} في منتصف ، في وسط ، بين ، ضمن

- буьйсана юккъехь في منتصف الليل
- цlийнан юккъехь лаьтта истол الطاولة موجودة في منتصف الغرفة
- стигланий, латтаний юккъехь بين السماء والأرضِ
- суний, цунний юккъехь йоккха башхалла ю بيني وبينه فرق كبير
- вовшашна юккъехь барт бан يتفقون فيما بينهم
- хlорда юккъехь في عرض البحر

юккъехь диса {yuqqexh disa} ينحشر بين ، يحبس بين ، يبقى بين أو في وسط

- сан пlелг нeларна юккъехь бисира انحشر إصبعي في الباب

юккъе хьарчо {yuqqe xharcho} يلفّه في

юккъехlотта {yuqqe hotta} يقف في وسط أو منتصف

юккъешхула {yuqqeshxula} (юккъехула)

юкъ 1(ю) овкъарш ю {yuq}[овкъаран, овкъарна, овкъаро] (оьр. зола) رماد

овкъарх юьзна ю пеш المدفأة ممتلئة بالرماد

овкъарлахь بين الرماد

юкъ 2 (ю) яккъаш ю {yuq}[-ан, -ана, -о] 1- فاصل ، حاجز 2- مسافة ، بعد 3- فاصلة زمنية 4- مركز ، وسط 5- خصر ، نطاق

шина цIийнан юкъ الفاصل ما بين الغرفتين

юкъ йолла يفصل بحاجز . تنشأ فجوة

цаьршиннан юккъехь йоккха юкъ йоьлла نشأت بينهم فجوة كبيرة

цхьана юкъана لبرهة ، لفترة ، للحظة

шин могIанан юкъ المسافة ما بين السطرين أو الصفين

гонан юкъ مركز الدائرة

гIалин юкъ مركز(وسط) المدينة

юкъа إلى وسط

юкъ ехка يتحزّم بالسلاح ، يشدّ نطاقه ، يتأهّب

хIуманаш язъелла вайна, юкъ ехка еза вай ارتفعت الأسعار ، يجب أن نشدّ الأحزمة

юкъ йиххкина хила يكون متأهّباً ، يكون على أتم (أهبّة) الاستعداد

со адамийн хьашташна юкъ йиххкина ву أنا على أهبّة الاستعداد لقضاء حاجات الناس

шаьлта юкъах а йиххкина شد الخنجر إلى وسطه

юкъ яста يحل النطاق ، يحل السلاح من وسطه

юкъа-дош (ду) {yuqa-dosh} юкъа-дешнаш ду (оьр. предложение) اقتراح

юкъа-дош дало (оьр. вносить предложение) يقدم اقتراحاً ، يتقدم باقتراح

юкъ-кара {yuq-kara} (юкъ-юкъа) بين الحين والآخر

юкъ-кара мохь хезира الصراخ كان يسمع بين الحين الآخر

юкъ-кара догIа доьлхура كانت السماء تمطر بين الحين الآخر

юкъа {yuqa}[юкъу, юькъира, юькъна] يسد ، يطمر (للجنس الثاني ю)

гIу юкъа يطمر البئر

юкъагIерта {yuqagherta} يتدخّل

тхойшинна юкъа ма гIерта! لا تتدخل بيننا

хьайн доцчу гIулкхана юкъа ма гIерта! لا تتدخل فيما لا يعنيك

юкъагIертар (ду) {yuqaghertar} تدخّل (مصدر)

нехан гIуллакхашна юкъагIертар تدخّل في شؤون الناس

юкъагIорта {yuqaghorta} يتدخّل

юкъадаккха {yuqadakkxa} يَنشر ، يروّج ، يطرح (مسألة ، عملة) (فعل للمفرد)

эладита юкъадаккха ينشر إشاعة

керла хаттар юкъадаккха يطرح سؤال جديد

юкъадала {yuqadala} يَروج ، يُطْرَح ، يظهر بين (فعل للمفرد)

керда хаттар юкъадаьлла طُرِح سؤال (على بساط البحث)

керла ахча юкъадаьлла طرحت عملة جديدة

юкъадалО {yuqadalo} يُدخِل ضمن ، يضم ، يُدرِج ، يُدمِج ، يتقدم ب

шайн тобанна юкъавалийна цара иза أدخلوه ضمن جماعتهم

юкъадало дош (نحو) كلمة معترضة

юкъадалор (ду) {yuqadalor} إدخال ضمن ، ضمّ ، دمج ، إدراج (مصدر)

юкъаданн {yuqadann} يدخل ضمن ، ينضم إلى ، يُدرَج ، يُدمَج (فعل للمفرد)

юкъадаха {yuqadaxa} يندس بين ، يدخل ضمن ، ينضم إلى ، يشترك ب ، يخالط ، ينهمك

церан тобанна юкъавахна иза انضم إلى جماعتهم

нахана юкъаваха يندس بين الناس

дешарна юкъаваха ينهمك في الدراسة

декхаршна юкъаваха يتورط في الديون

тlемлойн магlаршна юкъаваха ينضم إلى صفوف المقاتلين

юкъадаха {yuqadaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъадаккха

юкъадахка 1 {yuqadaxka} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъаданн

юкъадахка 2 {yuqadaxka} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъадилла

юкъадилла {yuqadilla} 1- يضع ضمن 2- يرهن (فعل للمفرد)

шен хlоз юкъа а биллина ахча ийцира цо رهنت سوارها واستلفت المال

юкъадовла {yuqadawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъадала

юкъадола {yuqadola} ينشب بين (من خلاف ونحوه)

хlун ду шуна юкъадоьлларг? ما الذي نشب بينكما ؟

юкъадолла {yuqadolla} يدس بين أو ضمن ، يضع بين أو ضمن

гlамарна юкъадолла يدسه في الرمل

юкъадохка {yuqadoxka} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъадолла

юкъалаца {yuqalaca} يشركه في أو ضمن ، يُدرج ضمن

юкъалела {yuqalela} يتوسط ، يسمسر

юкъалелар (ду) {yuqalelar} توسط ، سمسرة (مصدر)

юкъалеларг (ву) юкъалеларш бу {yuqalelarg}[ан, -ана, -о] وسيط ، سمسار ، نقود (مجازاً)

(1- юкъарло дуьйцу стаг 2- тардинчу маьlнехь: ахча)

юкъалелха {yuqalelxa} يتدخّل

нах юкъа а лилхина вовшахбехира леттарш تدخّل الناس وفضّوا المتعاركين

къамелана юкъалелха يتدخل في الكلام

юкъаметтера {yuqamettera} (оьр. центральный) وسطي ، وكزي ، الوسطي ، المركزي

гlалин юкъаметтера урамаш الشوارع المركزية للمدينة

юкъаметтера банк البنك المركزيّ

юкъаметтиг (ю) -аш ю {yuqamettig}[-ан, -на, -о] (оьр. отоношение) علاقة

юкъаметтиг талхо يفسد العلاقة

дипломатин юкъаметтигаш علاقات دبلوماسية

халкъашна юккъера юкъаметтигаш العلاقات ما بين الشعوب

юкъанаюьллург (ю) {yuqanayuellurg} قطعة من اللباد توضع على الجسم لتخفيف الضغط عند حمل كوز الماء

(мехкарша хи хьош, дегlаний, клудалний юккъеюьллург)

юкъаоза {yuqaoza} يُدرج ، يضمّ إلى ، يُدمِج ، يُشرك ضمن ، يُورّط

юкъара {yuqara} (оьр. общий) عام ، مشترك

юкъара ойла الرأي العام

юкъара болх عمل جماعي

юкъара хьашташ مصالح مشتركة

юкъара гIуллакхаш شؤون عامة

юкъарчу суьртахь дийца يتكلم بصورة عامة

юкъара аьлча عموماً

юкъарадIадаккха {yuqara djadakkxa} (يستثني ، يفصل ، يحذف ، يزيل) من بين (فعل للمفرد)

юкъарадIадаккхар (ду) {yuqara djadakkxar} (استثناء ، حذف ، فصل) من بين (مصدر)

юкъарадIадала ينسحب من (جماعة أو عضوية حزب مثلاً) ، يُستثنى ، يُحذَف ، يُزال ، يُطرح (فعل للمفرد)

юкъарадIадаха {yuqara djadaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъарадIадаккха

юкъарадIадовла {yuqara djadawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъарадIадала

юкъаралла (ю) {yuqaralla} (оьр. общество) مجتمع ، جمعية

[юкъараллин, юкъараллина, юкъаралло]

юкъараллера вон Iедалш дIадахар إزالة العادات السيئة من المجتمع

дуьххьарлера юкъаралла المجتمع البدائي (الأولي)

нохчийн юкъаралла المجتمع الشيشاني

спортан юкъаралла جمعية رياضية

юкъараллин {yuqarallin} (оьр. общественный) اجتماعي

юкъараллин кхетам الوعي الاجتماعي

юкъараллин болх عمل اجتماعي

юкъараллин дIахIоттам النظام الاجتماعي

юкъараллин дахар الحياة الاجتماعية

юкъараллин юкъаметтигаш العلاقات الاجتماعية

юкъара хила {yuqara xila} (оьр. поручиться) يضمن ، يكفل ، يتكفّل

со хьуна юкъара ву أنا أكفلك

юкъара хуьлу кехат ورقة كفالة

юкъара хилар (ду) {yuqara xilar} (оьр. порука) كفالة

юкъараIойла (ю) {yuqarajoila} سكن مشترك

юкъарло 1(ду) -наш ду {yuqarlo}[-нан, -нна, -но] (оьр. посредничество) وساطة ، توسّط

(юкъаметтиг тоеш, машар беш дийцар)

цуьнан юкъарлонца بوساطته

юкъарло 2 (ю) -наш ю {yuqarlo} حاجز أو سياج أقيم لتحديد الحدود بين أفنية البيوت أو الأراضي

(доза тухуш, керт къастош, юккъе хIоттийна керт, дина ога)

юкъарлонча (ву) {yuqarloncha} [юкъарлончин,юкъарлончина,юкъарлончо] وسيط

юкъархо (ву,ю) -й бу {yuqarxo}[-чун, -чунна, -чо] (оьр. поручитель) كفيل ، كافل

юкъарчух {yuqarchux} (оьр. на поруки) بالكفالة

юкъарчух дIахеца يطلق سراحه بالكفالة

юкъатоха {yuqatoxa} يُلحِق أو يُدرج ضمن

юкъахдаккха {yuqax dakkxa} يقاطع (أثناء الحديث) ، يشغله عن (فعل للمفرد)

со юкъах ма ваккха! لا تقاطعني

юкъахдала {yuqax dala} ينقطع عن ، يتوقف عن ، يُشغل عن (فعл للمفرد)

кlант доьшучуьра юкъахваьлла انقطع الولد عن الدراسة

балхах юкъахвелира со انقطعت عن العمل

юкъахдаха {yuqax daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юкъахдаккха

юкъахдита {yuqax dita} يحذف من بين أو ضمن

цхьа а дош юкъах ца дуьтуш деша اقرأ بدون أن تحذف أية كلمة

юкъахдовла {yuqax dawla} فعل للمفرد مأخوذ من فعل юкъахдала

юкъахь {yuqaxh} مناصفة ، بشكل مشترك ، بين ، ضمن

ахча юкъахь декъа يوزع المال مناصفة

са юкъахь хир ю вайшиннан الربح سيكون مناصفةً بيننا

нахана юкъахь بين الناس

къайле вайшиннан юкъахь йита دع السر بيننا

юкъахь лела {yuqaxh lela} (يُتداول ، يَجري) بين أو ضمن

нахана юкъахь лелаш долу Iедалш العادات التي تجري بين الناس

юкъахь лело {yuqaxh lelo} يشترك مناصفة ، يقوم بعمل ما بشكل مشترك

юкъахь латта лело يشترك مناصفة في فلاحة الأرض

юкъахьарча {yuqaxharcha} يلتفّ ب ، يلتحف ب

юргlанна юкъахьарча يلتحف باللحاف

юкъахьарчо {yuqaxharcho} يلفّ ب

юкъацагlерта {yuqacagherta} لا يتدخّل

юкъа а ца гlерташ Ie! ابق على الحياد ، ابق بدون أن تتدخل

юкъацагlертар (ду) {yuqacaghertar} عدم التدخّل (مصدر)

чоьхьарчу гlуллакхашна юкъацагlертар عدم التدخل في الشؤون الداخلية

юкъ-юкъа {yuq-yuqa} (юкъ-кара) بين الحين والآخر

юла {yula}[юлу, юьйлира, юьйлина] يعبّئ (دمية) ، يشد ، يوتّر (للجنس الثاني ю)

юм (ю) {yum}[-ан, -ана, -о] (говр кхиссалуш ядар) (оьр. галоп) قمص (عدو خاص بالحصان)

юм ян / эца يهرب . يأخذ سيره السريع ، قمص ، يهرول

говро юм йира قمص الحصان

говре юм эцийта يدع الحصان يركض قمصاً

юргlа (ду) -наш ду {yurgha}[-нан, -на, -но] لحاف

юрт 1(ю) ярташ ю {yurt}[юьртан, юьртана, юьрто] بلدة ، قرية

тхан юьртахь (قريتنا) في بلدتنا

юьрта ваха воллу со أنوي الذهاب إلى البلدة

юьртаца къийсинарш кlур боцуш бисна, Iедалца къийсинарг

корта боцуш висна (مثل) العائلة التي تحدث البلدة فقدوا بيتهم ، والذي تحدى الدولة فقد رأسه

юрт 2 (ю) {yurt}[юьртан, юьртана, юьрто] (оьр. варенец) لبن رائب مخبوز

юса {yusa}[юсу, юьйсира, юьйсина] ينفخ ، يعبّئ بالهواء (للجنس الثاني ю)

юста {yusta}[юсту, юьстира, юьстина] يقيس ، يقارن (للجنس الثاني ю)

юткъа {yutqa} رفيع ، دقيق ، رقيق (صفة للجنس الثاني ю)

юткъа-ехa طويل ورفيع

юург (ю) {yuurg} أكل ، طعام ، مأكل

юург ян (яахlума ян) يطبخ

юург кечъян (яахlума кечъян) يحضّر الأكل

юург-мерг المأكل والمشرب

юх (ю) яххаш ю {yux}[юьхан, юьхана, юьхо] ذيل أو طرف الثوب

беро кучан юх лецира أمسك الطفل بذيل الثوب

юха {yuxa}[юху, юьйхира, юьйхина] يلبس ، يرتدي

юха {yuxa} بادئة تسبق بعض الأفعال لإعطائها معنى الإعادة أو الارتجاع

юха а مرة أخرى

юхаала {yuxaala} يعيد القول ، يكرر ، يردد

юхагулдан {yuxaguldan} يجمع من جديد

юхагlерта {yuxagherta} يتراجع ، يتقهقر

юхадаккха {yuxadakkха} يسترجع ، يسترد . يحمله على التراجع ، يثنيه عن (فعل للمفرد)

шен хьакъ юхадаккха يسترجع حقه

сурт юхадаккха дезаш ду يجب إعادة (تصوير) الصورة

юхадала {yuxadala} يُرجِع ، يرد ، يعيد

дисинчу ахчанах мел юхаделира цо хьуна? ؟ كم أرجع لك من النقود المتبقية

декхар юхадала يرد الدين

хаттам (экзамен) юхабала يعيد الامتحان

юхадала {yuxadala} يتراجع ، يرتد ، يتقهقر ، ينسحب (فعل للمفرد)

айхьа аьллачунна тlера юха ма вала لا تتراجع عن كلامك

цхьа гlулч юхавала! ارجع خطوة واحدة

юхадан {yuxadan}[юхадо, юхадира, юхадина] يعيد (عمل ، صنع ، بناء)

юхадан 1 {yuxadan}[юхадогlу, юхадеара, юхадеана] يَرجِع ، يعود (فعل للمفرد)

хьо юха маца вогlур ву? ؟ متى ستعود

шу маца юхадогlур ду? ؟ متى ستعودون

со хьалхе юхавеара رجعت باكراً

тхо хьалхе юхадаьххкира رجعنا باكراً

* юха ца вогlучу вахийта (يجعله يموت) يجعله يذهب لمكان لا يعود منه أبداً

юхадан 2 {yuxadan}[юхадахьа, юхадеара, юхадеана] يُرجِع ، يعيد

юхадаха {yuxadaxa} يذهب مرة أخرى ، يرجع ، يعود

шайн даймахка юхабахна уьш رجعوا إلى وطنهم

юхадаха {yuxadaxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юхадаккха

юхадекъа {yuxadeqa} يعيد توزيع أو تقسيم

юхадерза {yuxaderza} يَرجِع ، يعود

юхадерзо {yuxaderzo} يُرجِع ، يعيد ، يرد . يَستعيد
юхадеша {yuxadesha} يعيد قراءة ، يقرأ من جديد
юхадила {yuxadila} يعيد غسل
юхадилла {yuxadilla} يعيد وضع (فعل للمفرد)
юхадовла {yuxadawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل юхадала
юхадоладала {yuxadoladala} يبتدئ من جديد ، يُستأنف
юхадоло {yuxadolo} يستأنف ، يبدأ من جديد
къамел тlаьхьа юхадолор ду вай سوف نستأنف حديثنا لاحقاً من جديد
юхадjaxlотто {yuxadjahotto} يعيد تنظيم أو تشكيل
юхакхета {yuxakxeta} ينعكس ، يرتد ، يشرق من جديد
серло юхакхета ينعكس الضوء
юхакхетта серло ضوء منعكس
серло юхакхетар انعكاس الضوء
юхалург {yuxalurg} كقرض ، اقتراضاً
юхалург дала يقرض ، يعير
юхалург ахча дала يقرض مالاً
юхалург эца يستلف ، يقترض
юхалург даккха يقترض ، يستعير
юхаметтахlотта {yuxametta hotta} (يعوّض ، ينصّب ، يَجْبُر) من جديد . يرجع إلى وضعه الأول
юхаметтахlотто يعوّض من جديد . يعيد تنصيب ، يجبّر من جديد ، يعيد إلى وضعه الأول
хилла зенаш юхаметтахlотто يعوض الخسائر من جديد
паччахь юхаметтахlотто يعيد تنصيب الملك
юханехьа {yuxanexha} إلى الوراء ، بالعكس ، بالمقلوب
юханехьа чкъург карчо يدير العجلة إلى الوراء
юханехьа дош деша يقرأ الكلمة بالمقلوب
юхаоза {yuxaoza} يسحب أو يشد إلى الوراء
архаш юхаоза يسحب الرسن
юхаарахеца {yuxaaraxeca} يعيد نشر
жайна юхаарахеца يعيد نشر الكتاب
юхатоха {yuxatoxa} يصد ، يرد الضربة ، يعكس
тlелатар юхатоха يصد الهجوم
мостагl юхатоха يصد العدو
серло юхатоха يعكس الضوء
нel юхатоха يعيد قرع الباب
телефон юхатоха يعيد الاتصال الهاتفي
дов юхатоха ينقض الدعوى
тоьпо белш юхатуьйхира دفعت البندقية الكتف إلى الوراء
юхахатта {yuxaxatta} يعيد السؤال
соьга кхин юхахоттур дац ахьа и! لا تسألني ذلك مرة أخرى

юхахьадала {yuxaxha dala} (харцхьадала) يتفاقم ، يتعقّد ، ينقلب على ، يعاند (مجازاً)

машен то а ца луш юхахьаяьлла تعقد عطل السيارة وصعب إصلاحها

гIуллакх юхахьадаьлла تفاقم الأمر أو الوضع

юхахьажа {yuxaxhazha} يلتفت إلى الوراء ، يراجع ، يعيد النظر أو مشاهدة (فعل للمفرد)

юхахьара {yuxaxhara} مشاكس ، لعوب

юхахьара бер طفل مشاكس

юхахьара лела يسيء التصرف

юхахьаралла {yuxaxharalla} شقاوة ، جموح

юхашара {yuxashara} في السنة القادمة

юхашха {yuxashxa} الذي فيه عرج بسبب خلع مفصل الورك

(чуьраяьлла хенан маьIиг йолу астагIниг)

юхаэца {yuxaeca} يعيد شراء

юхаяздан {yuxayazdan} يعيد كتابة ، يكتب من جديد

юххе {yuxxe} (улле) قرب ، بقرب ، بجانب ، بالقرب من ، قريباً من ، بادئة تأتي مع كثير من الأفعال لإعطائها معنى (بجانب أو بقرب)

пена юххе хIотта يقف بجانب الشباك

юххедаккха {yuxxe dakkxa} يجعله إلى جانبه أثناء المسير أو الحركة (فعل للمفرد)

дас шена юххеваькkхира кIант جعل الأب ابنه إلى جانبه

юххедала {yuxxe dala} يقف إلى جانبه أو يلازمه أثناء المسير أو الحركة (فعل للمفرد)

со сайн дена юххевелира وقفت إلى جانب أبي أثناء المسير

юххедало {yuxxe dalo} يقرّب إلى جانبه

юххедаха {yuxxe daxa} يقترب من ، يدنو من

юххедижа {yuxxe dizha} ينام بجانب أو بقرب (فعل للمفرد)

бер нанна юххедижира نام الطفل بجانب الأم

юххедилла {yuxxe dilla} يضع بجانب أو قرب (فعل للمفرد)

юххедовла {yuxxe dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل юххедала

юххехаа {yuxxe xaa} يجلس بجانب أو بقرب (فعل للمفرد)

суна юххехаа ! اجلس بجانبي

юххехао {yuxxe xao} يجلسه بجانب أو قريباً من (فعل للمفرد)

юххера {yuxxera} مجاور ، قريب ، مقرّب ، عن كثب ، من قرب

юххера доттагI صديق مقرّب

юххера ярта البلدان المجاورة

юххера хьажа ينظر عن كثب

юххехила {yuxxe xila} يدنو إلى جانبه ، يقترب من

юххехило {yuxxe xilo} يدني إلى جانبه ، يقرّب من

юххехула {yuxxexula} (уллехула) بمحاذاة

юххехула тIехвала يمر بمحاذاة أو بجانب

юххехь {yuxxexh} (уллехь) بجانب ، قرب ، بقرب

иза суна юххехь хиъна ву هو جالس بجانبي (قريباً مني)

юх-юха {yux-yuxa} بادئة تأتي مع بعض الأفعال لإعطائها معنى التكرار والإعادة

юх-юха ала يكرر القول ، يقول مراراً وتكراراً

юх-юха изза туьйра дийца кlордийна суна سئمت سرد نفس الحكاية مراراً وتكراراً

юх-юха хетта يكرر السؤال

юх-юххе {yux-yuxxe} (ул-улле) جنباً إلى جنب

юх-юххе охьаховша! اجلسوا جنباً إلى جنب

юх-юххехь {yux-yuxxexh} (ул-уллехь) متقاربين ، بعضهم بجانب بعض

уьш юх-юххехь охьахевшина бу هم جالسون بعضهم بجانب بعض

юцаргаш (ю) {yucargash} (оьр. лапти) خفّ مجدول من أَلياف لبيّة

юша (ю) -наш ю {yusha} (оьр. полынь, дарбане буц) (сагад-буц) نبات الشيح

Юь (Yue)

Юьхк (Yuexk)

юьззина {yuezzina} بصورة كاملة ، على الوجه الأكمل ، ممتلئ تماماً

юьззина зуда ю иза هي امرأة بكل معنى الكلمة

чоь юьззина бераш ду церан عندهم أطفال ملء البيت

бага юьззина ملء الفم تماماً

юьзна {yuezna} ممتلئ ، مملوء ب ، شبعان ، ، ملطّخ ب

чоь адамех юьзна яра الحجرة كانت ممتلئة بالناس

юьзна ю со, кхин яалур яц соьга أنا شبعانة ، لا أستطيع أن آكل أكثر

цуьнан коч цIийх юьзна яра كان ثوبه ملطّخاً بالدم

юькъа {yueqa} كثيف ، جامد ، بشكل كثيف

юькъиг (ю) {yueqig}[-ан, -на, -о] جزء (أجزاء) من الأرض لا تفلح وبالتاي لا تزرع وتبقى مهملة

(ца охуш дитина лаьттан дакъа)

юькъо {yueqo} (كثيف ، جامد) نوعاً ما ، بشكل كثيف نوعاً ما

юьртара {yuertara} من البلدة أو القرية . ريفي ، قروي

тхан юьртара нах أهل بلدتنا

юьртара бахам الحياة الريفية

юьртбахам (бу) {yuertbaxam} (оьр. сельское хозяйство) زراعة

юьртбахаман {yuertbaxaman} زراعي

юьртбахаман инженер (ву,ю) مهندس زراعي

юьртда (ву) юьртдай бу {yuertda} عمدة (مختار) البلدة أو القرية

юьртхо (ву,ю) юьртхой бу {yuertxo}[-чун, -чунна, -чо] أحد سكان البلدة أو القرية

иза сан юьртахо ву هو أحد سكان بلدتي

юьстаха {yuestaxa} متنح ، على طرف ، على جانب ، جانباً

тхан цIеношюьртана юьстаха ду بيتنا على طرف البلدة

тIулг некъана юьстаха кхосса يرمي الحجر على طرف الطريق

юьстахдаккха {yuestax dakkxa} ينحّي (فعل للمفرد)

юьстахдала {yuestax dala} يتنحّى (فعل للمفرد)

некъана юьстахавала! تنحّى عن الطريق

* юьстах ваьлла Iан يتخذ موقف سلبيّ ، لا يتدخل

юьстахдаха {yuestax daxa} فعل للجمع مأخوذ من فعل юьстахдаккха

юьстахдовла {yuestax dawla} فعل للجمع مأخوذ من فعل юьстахдала

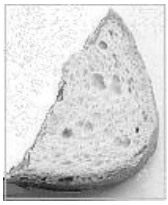
юьстахо {yuestaxo} متنح نوعاً ما ، (على طرف ، جانباً) نوعاً ما

юьсте (ю) -наш ю {yueste}[-нан,-нна,-но](таллар, оьр. охота) صيد (الحيوانات أو الطيور البرية)

юьхк (ю) -аш ю {yuexk} 1- قطعة ، كسرة 2- عقب سيجارة 3- ما يتبقى من جذع الشجرة بعد قطعها

бепиган юьхк كسرة خبز

юьхк

юьхь 1(ю) яххьаш ю {yuexh}[-ан, -ана, -о] بداية ، بدء ، مستهلّ

бIаьстенан юьххьехь في بداية (أول) الربيع

юьхь йоло يبتدئ ، يستهل

юьхь лаца يأخذ بزمام ، يمسك برسن (الحصان مثلاً)

говран юьхь лаца يمسك برسن الحصان

юьххьера дуьйна من الأول ، من البداية ، منذ البداية

юьххьера дуьйна дийца ас хьуна туьйра أقص عليك الحكاية من البداية

юьххьера дуьйна чекхдаллалц من أوله إلى آخره ، من البداية حتى النهاية

юьхьанца а, тIаьхьенца а хуур нахана الناس سوف يعرفوا أولاً وأخيراً

юьхь 2 (ю) яххьаш ю {yuexh}[-ан, -ана, -о] وجه

юьхьан аматаш ملامح (قسمات) الوجه

юьхьца вевзира суна иза تعرفت عليه بالوجه ، تعرفت عليه بشخصه

юьхьа тIехь хийцавала تتغير ملامح وجهه

юьхь 2

юьхь-дуьхьал وجهاً لوجه

юьхь-дуьхьал ала يواجهه بالقول

юьхь-дуьхьал хIотта يواجه

юьхь серлаелира цуьнан أشرق وجهه

юьхь яьржира цуьнан انفرجت أسارير وجهه

юьхь йоцуш жоп дала يجيب بسماجة أو وقاحة

юьхь яха يهين ، يبهدل ، يجرح مشاعره

юьхь яйа يهين ، يبهدل ، يريق ماء وجهه

юьхь ян يوقّر ، يعتبر ، يجلّ ، يحترم

юьхь ян يفقد ماء وجهه ، يشعر بالمهانة

юьхь ца ян لا يوقّر ، لا يجلّ ، لا يحترم

юьхь хила يكون عنده وجه لفعل أو لقول شيء ما)

юьхь ю сан цуьнга и ала عندي وجه أن أقول له ذلك

юьхь яц сан цунна тIе ваха ليس عندي وجهه أو أخجل من نفسي أن اذهب إليه

юьхькIайчу хIотта يَبيَضّ وجهه

юьхькIайчу хIоьттира со сайн дена хьалха ابيضّ وجهي أمام أبي

юьхьIаьржачу хIотта يخزى ، يسود وجهه

юьхьIаьржачу хIотто يخزي

нахана хьалха юьхьIаьржачу хIоттийра цо со هو أخزاني أمام الناس

* юьхь йоцуш وقح ، بوقاحة

ма юьхь йоцуш ву иза يا له من وقح

юьхь йоцуш жоп делира цо أجاب بوقاحة

* юьхь яго يشعره بالخزي –2 يلفح وجهه –1

* юьхь ларъян يصون ماء الوجه احتراماً

* юьхь лаьцна лело (يقود (دابّة أو شخص غير عاقل كالمجنون مثلاً لا يستطيع تدبير أموره بنفسه

юьхь 3 (ю) яххьаш ю {yuexh}[-ан, -ана, -о] شخصية (شخصيات مسرحية أو قصة مثلاً)

яххьашкахь деша туьйра أي مثلوا أدوار القصة بالشخصيات

юьхь 4 (ю) {yuexh}[-ан, -ана, -о] (оьр. подлежащее) مبتدأ (نحو)

юьхь-куьг (ду) {yuexh-kueg} الوجه واليدان

юьхь-куьг дила يغسل الوجه واليدين

юьхь-куьг дуьлург (ю) {yuexh-kueg duelurg} مغسلة

юьхьардожа {yuexhardozha} يسقط على وجهه юьхь-куьг дуьлург

юьхьарлаца {yuexharlaca} يستقبل ، يتجه صوب ، يستهدف . يداوم على فعل شيء ، يثابر على

юьхьарлаьцна Iалашо الهدف المقصود

юьрта боьду некъ юьхьарлецира ас التزمت الطريق المؤدية إلى البلدة

юьхьарло (ю) {yuexharlo}[-нан, -нна, -но] (оьр. инициатива) مبادرة

юьхьарло шен кара лаца (оьр захватить инициативу) يأخذ بزمام المبادرة

юьхьанца {yuexhanca} في البداية ، ابتداء ، بداية

юьхьанцара {yuexhancara} ابتدائي ، أولي

юьхьанцара ишкол مدرسة ابتدائية

юьхьза {yuexhza} صيغة المجهول (نحو)

юьхьза хандош (оьр. безличный глагол) الفعل المبني للمجهول

юьхьза кхетам-дош (оьр. безличное предложение) جملة ليس فيها مسند إليه

юьхьиг (ю) -аш ю {yuexhig}[-ан, -на, -о] طرف ، رأس

ши а юьхьиг ирйина гIаж عصا مدببة الطرفين

муьшан юьхьиг طرف الحبل

къамкъаран юьхьиг (تشريح) بلعوم

хенан юьхьиг رأس الشجرة

тоьпан юьхьиг فوهة البندقية

гIожан ши юьхьиг хуьлу олу (مثل) يقال أن للعصا طرفين

* цхьа юьхьиг йоцуш цхьа а хIума ца хуьлу لا شيء إلا وله بداية

* тен юьхьиг лаца يمسك طرف الخيط

юьхькIам (бу) {yuexh-k'am} [юьхькIаман, юьхькIамана, юьхькIамо] بياض الوجه (المعنى المجازي)

юьхькIам бан (يرفع رأسه) يُبيض وجهه

юьхькIам хила (юьхькIайчу хIотта) يطلع بياض الوجه

юьхькIам (юьхькIайчу) хIоттийра цо со (رفع رأسي) بيض وجهي

юьхь-сибат (ду) {yuexh-sibat} هيئة ، طلعة

хаза юьхь-сибат долуш ву иза هو ذو هيئة جميلة

юьхьlаьржам (бу) {yuexh-ja'rzham}[-ан, -на, -о] (юьхьlаьржо)

юьхьlаьржам хила (юьхьlаьржачу хlотта) يخزى

юьхьlаьржо (ю) {yuexh-ja'rzho}[-нан, -нна, -но] سواد الوجه ، خزي ، عار ، فضيحة

юьхь-lаьржо ян (юьхь-lаьржачу хlотто , юьхь-lаьржа хlотто) يخزي

ма юьхьlаьржо ю иза يا له من خزي ، يا للعار

Я (Ya)

Ялтахьокхург (Yalta xhokxurg)

я {ya} أو ، أم ، إما ، وإلا

я со я хьо أنا أو أنت

со гlур ву я хьо гlур ву أذهب أنا أو تذهب أنت

кхана я лама غداً أو بعد غد

я цигахь, я кхузахь هنا أو هناك ، إما هنا وإما هناك

я иштта я вуьштта هكذا أو كذلك

я со дlагlур ву وإلا سأغادر

яа {yaa}[юу, йиира, йиъна, юур ю] يأكل ، يفترس (للأسماء التي تأخذ الجنس ю ، وعلى هذا تنطبق القاعدة الثاني على الأفعال الواردة تحت هذا الحرف)

хорбаз яа лаьа суна (хорбаз ю) أريد أن آكل بطيخاً

lуьйранна дуьйна хlума ца йиъна аса لم آكل منذ الصباح

* яъал дукха еза суна хьо أحبك حباً لدرجة الالتهام

яаяла {yaayala} يستطيع الأكل ، يؤكل ، يتآكل ، يهترئ (للجنس الثاني ю)

яалур яц соьга (яахlума ю), вуьзна ву со لا أستطيع أن آكل ، أنا شبعان

яахlума (ю) -наш ю {yaahuma}[-нан, -нна, -но] أكلة ، طعام

нохчийн яахlуманаш الأكلات الشيشانية

яахlума яа يتناول الطعام ، يأكل

яахlума кечъян يحضّر الطعام

<u>я</u>га {y<u>а</u>ga}[й<u>о</u>гу, <u>е</u>гира, яьгна] يحترق ، يشتعل ، يلتفح من الشمس ، يتحرّق (للجنس الثاني ю)

чохь мел йолу хlума яьгна церан احترق كل متاع بيتهم

дукха маьлхехь ма lе, юьхь йогур ю хьан لا تبق تحت الشمس طويلاً وإلا سيلتفح وجهك

хьо ган йогуш ю со أتحرّق شوقاً لرؤيتك

юьхь йогуш ю сан وجهي متّقد

ягаръян {yagaryan}[ягарйо, ягарйира, ягарйина] يعد ، يحصي (للجنس الثاني ю)

* ягарйина цв валлал дукха كثير جداً ، لا يعد ولا يحصى

<u>я</u>го {y<u>а</u>go}[<u>я</u>гайо, <u>я</u>гийра, <u>я</u>гийна] يحرق ، يلفح (للجنس الثاني ю)

ягорг (ю) ягораш ю{yagorg} (оьр. топливо, горючее) وقود ، محروقات

ягорг (ягораш) дукха еза-м яц шун махкахь? !؟ عسى أن لا يكون الوقود غالياً في بلدكم

яда {yada}[йоду, едира, едда] (ю فعل للمفرد للجنس الثاني) يركض ، يهرب

ядо {yado}[ядайо, ядийра, ядийна] (ю للجنس الثاني) يخطف

йol ядийна цо خطف فتاة ليتزوجها (حسب الأصول والعادات الشيشانية)

яжа {yazha}[ежа, ежира, яьжна] (ю للجنس الثاني) يرتع

яжо {yazho}[яжайо, яжийра, яжийна] (ю للجنس الثاني) يرعى

гезарий яжо вахана ذهب ليرعى الماعز

яжор (ду) {yazhor} (مصدر) رعي

яздайта {yazdaita}[яздойту, яздайтира, яздайтина] يجعله أو يدعه (يكتب ، يسجل ، يدوّن)

дас соьга кехат яздайтира أبي جعلني أكتب رسالة

яздала {yazdala}[язло, язделира, язделла] يُكتب ، يُسجّل اسمه ، يشترك

иза эскаре язвелира سُجل في الجيش

гlуллакхе язъелла иза هي وظّفت ، سُجّلت في العمل

яздан {yazdan}[яздо, яздира, яздина] يكتب ، يُكْتَب ، يخطّ ، يؤلف ، يحرر ، يدون ، يسجّل
يُسَجَّل ، يَنسَخ ، يَنشُر ، يُنْشَر (في صحيفة مثلاً)

цхьаьнга кехат яздан يكتب رسالة لشخص

нохчийн маттахь кехат яздира цо суна كتب لي رسالة باللغة الشيشانية

хlара дош муха яздо? ؟ كيف تكتب هذه الكلمة

дукха жайнаш яздина цо ألف كتباً كثيرة

массо а цlерш язйира цара دونوا (سجّلوا) كل الأسماء

газета тlе яздина ду مكتوب (منشور) في الصحيفة

хьаж тlехь яздина ду цуьнан مكتوب على جبينه

яздар (ду) {yazdar} (مصدر) كتابة ، تأليف ، تدوين ، تسجيل ، نسخ ، نشر

яздархо (ву,ю) {yazdarxo}[-чун, -чунна, -чо] كاتب (كتّاب) ، أديب ، مؤلف

гlараваьлла яздархо كاتب مشهور

яздарш (ду) {yazdarsh} (оьр. записки) مذكرات ، كتابات

яздина {yazdina} اسم الفاعل أو المفعول من فعل яздан

яздина кехат رسالة مكتوبة

хlара кехат яздинарг мила ву? ؟ من كاتب هذه الرسالة

язораш (ю) {yazorash} (дазораш , таьжгенаш) مماطلة ، تسويف

яийта 1 {yaeeta}[йоуьйту, яийтина] يرسل ، يبعث ، يجعله يرسل ، يجعله يُحضِر(للجنس الثاني ю)

суна дукха хlуманаш яийтира цо أرسل (أرسلت) لي أشياء كثيرة

яийта 2 {yaeeta}[йоуьйту, яийтира, яийтина] يجعله أو يدعه يأكل (للجنس الثاني ю)

соьга пагlат яахlума яийта دعني آكل براحتي

яийта 3 {yaeeta}[йоуьйту, яийтира, яийтина] يجعلها تأتي أو تحضر (فعل للمفرد للجنس الثاني ю)

со волчу яийта и دعها تأتِ عندي

яй 1 (бу) -наш ду {yai}[яйн, яйна, яйно, яйга] قدر ، مرجل آلة بخارية (كالقطار مثلاً) ، صهريج

ен негlар غطاء القدر

lаьнаран яй قدر يعمل على ضغط البخار

ен бухара хьал чоьлпина дика хаьа المطفحة أدرى بما في قعر القدر (مثل) أو الذي يديه في النار أدرى بحرارتها

яй 2 (ю) -наш ю {yai}[яйн, яйна, яйно, яйга] (обр. сом) قرموط (سمك من فصيلة الشّبوط يشبه الانقليس)

яйа {yaia}[йойу, яйъира, яйъина] يذبح ، يقتل ، يبيد (للجمع) ، يضيّع ، يبدد ، يطفئ (للجنس الثاني ю)

пхьагалш яйа يذبح الأرانب

чуьркаш яйа يقتل البعوض

хан яйа يضيع الوقت

цIe яйа يطفئ النار أو الحريق

ас дуьнентIера йойур ю хьо سوف أفنيك من الدنيا

яйдакх {yaidakx} (нуьйр тиллаза) حصان بلا سرج яй 1

яйдакхчу говрахь веара иза حضر على حصان غير مسروج

яйн {yain} (дайн) خفيف (صفة للجنس الثاني ю)

яйн цигаьрканаш سجائر خفيفة

яйта {yaita}[йойту, яйтира, яйтина] يجعله يقوم ب ، يجعله يعمل أو يصنع (للجنس الثاني ю)

дечикан пхьере ишкап яйтира ас جعلت النجار يصنع خزانة

яккха {yakkxa}[йоккху, яьккхира, яьккхина] فعل للمفرد للأسماء التي تأخذ الجنس الثاني ю تحتمل معان متعددة ، أنظر لبعض تلك الأمثلة

йоl шен ненах яккха يحرم (يجرد) الأم من ابنتها

са яккха يكسب ربحاً

буьйса яккха يبيت ، يقضي ليلة

баттара шаьлта яккха ينزع الخنجر من غمده

дикка хан яьккхира оха цигахь قضينا هناك وقتاً طويلاً نوعاً ما яй 2

яккхий {yakkxee} (даккхий) كبير (صفة تستعمل للجمع للأسماء التي تأخذ الجنس الثاني ю)

яккхий мачаш أحذية كبيرة

яккхий чоьнаш (واسعة) حجرات كبيرة

яккхий пачхьалкхаш دول عظمى

яккхийен {yakkxeeyen}[яккхийиьь,яккхийиийра,яккхийиийна] تفتخر ، تبتهج (للجنس الثاني ю)

яккхийта {yakkxeeta}[йоккхуьйту, яккхийтира, якхийтина] فعل حثي للمفرد مأخوذ من яккха

соьга цаьргахь буьйса яккхийтира цо جعلني (سمح لي) بقضاء ليلة عندهم

яккъаш (ю) {yaqqash} جمع لكلمة юкъ حواجز ، فواصل ، أبعاد

якха {yakxa}[екха, екхира, екхна] ترضع (للجنس الثاني ю)

якхдала {yakxdala} تضعف أو تستنزف التربة ، يهزل (بسبب نقص المواد الغذائية)

(обр. испытывать недостакок жиров в организме)

якхделла латта تربة ناضبة (مستنزفة)

якхдан {yakxdan} يُضعِف أو يستنزف التربة

якхо {yakxo}[якхайо, якхийра, якхийна] ترضع (للجنس الثاني ю)

сан нанас сан йиша шина шарахь якхийра أمي أرضعت أختي سنتين

якхо (ю) {yakxo}[-нан, -нна, -но] نفاد أو شحّ المواد العضوية من الكائن الحي (للإنسان أو الحيوان)

якъаяла {yaqayala}[якъало, якъаелира, якъаелла] يجف . ييبس ، يعجف (للجنس الثاني ю)

йиттина хlуманаш якъаелла جف الغسيل

якъаялийта {yaqayaleeta}[якъайолуьйту, якъаялийтира, якъаялийтина] يجعله يجف

йиттина хlуманаш мохехь якъаялийта! دع الغسيل يجف في الهواء

якъо {yaqo}[якъайо, якъийра, якъийна, якъор ю] يجفّف (للجنس الثاني ю)

уьшалш якъийна цара جففوا المستنقعات

ял 1(ю) елаш ю {yal} أجر ، ضريبة ، فائدة ، ربا

[йолан, йолана, йоло, йоле]

ял яккха يجبي الضريبة ، يأخذ فائدة أو ربا

ял яла يدفع الضريبة أو الفائدة

юхалург ахча лора цо, тlе ял а йоккхуш كان يقرض المال ويأخذ الفائدة عليه

цхьа а ял йоцуш بدون أي أجر

йолах болх бан يعمل بالأجرة

ял 2 (ю) {yal}[йолан, йолана, йоло, йоле] أجر جزاء العمل الصالح

Дала ял лойла хьуна آجرك الله ، جزاك الله خيراً

ял 3 (ю) яьлнаш ю {yal} (мунда 2) غارب الفرس : وهو ما بين الظهر والعنق

[йолан, йолана, йоло] (оьр. загривок, холка)

яла 1 {yala}[ле, елира, елла, лийр ю] تموت ، تتوفّى (للجنس الثاني ю)

маца елла шун ден нана? متى توفيت جدتكم ؟

сайн берийн дуьхьа яла кийча ю со أنا مستعدة للتضحية من أجل أولادي

яла йоллуш ю иза هي مشرفة على الموت

яла 2 {yala}[ло, елира, елла, лур ю] يعطي ، يمنح ، يقدم ، يدفع (للجنس الثاني ю)

яахlума лой цара шуна? هل يقدمون لكم الطعام ؟

паргlато яла يمنح أو يهب الحرية

яла {yala}[йолу, елира, яълла , ер ю] تنتهي ، يبدأ في ، ينمو ، ينطلق ، يرشح ، يمر ، يعبر أو يجتاز

وهناك معان أخرى لا مجال لحصرها (للأسماء التي تأخذ الجنس الثاني ю)

болх бина маца йолу хьо? متى تنتهين من العمل ؟

яахlума маца ер ю? متى ينتهي (يجهز) الطعام ؟

къамеле елира иза انتقلت إلى الكلام

бешахь дукха буц яьлла نما عشب كثير في البستان

цlаьххьана топ елира فجأة انطلقت بندقية

ялгlу

биргlа мичхьара йолуш ю? من أين ترشح الماسورة ؟

и цlа ца вогlуш ши буьйса елира مرت ليلتان دون أن يأتي إلى البيت

буьйса яьлла вайна حل علينا الليل

пхиттара яьлла иза هي تجاوزت الخامسة عشر من عمرها

яханза ца йолу со أنا مضطرة للذهاب

хьоьга ца аьлча ца йолу со أنا مضطرة لأقول لك

ялалай {yalalai} رَدّة أو ترجيع (لفظة تقال في بعض الأغاني الشيشانية)

ялалай / далалай (ду) {yalalai / dalalai} هناء ، رغد ، عزّ

и ялалай кхин хир дац шуна لن يكون لكم هذا الهناء بعد الآن

ялгlу (ду) -ш ду {yalghu}[-н, -на, -но, -га] مقلاة لها مقبض

ялгlу чохь хloаш кхарза يقلي البيض في المقلاة

ялийта {yaleeta}[йолуьйту, ялийтира, ялийтина] يجعلها تموت (مأخوذ من فعل яла 1)

ас хьо йолуьйтур яц لن أدعك تموتين

ялийта {yaleeta}[йолуьйту, ялийтира, ялийтина] يجعله (تنتهي من ، تجهز ، تنمو ، تنطلق ، تعبر تتجاوز ، تمر ، تمضي ...(مأخوذ من فعل яла)

цкъа болх бина ялийта со دعني أولاً أنهي عملي

яахlума сиха ялийта! اجعلي الطعام يجهز بسرعة

со веллачул тlаьхьа лаьттахь буц ма йолуьйла بعد موتي لا نما عشب على الأرض (أو من بعدي الطوفان)

ши буьйса ялийтира цо جعل ليلتين تمضي

хан сиха ялийта хlун де вай? ماذا نعمل ليمضي الوقت بسرعة ؟

ялкха (ю) -наш ю {yalkha} (оьр. люшня) جناح العجلة أو الدولاب ، جناح السيارة

[-нан, -нна, -но] (чкъургаш тlехула хloттийна вордан цlа)

яллалц {yallalc} حتى ، لحين ، ريثما (للأسماء التي تأخذ الجنس الثاني ю , مأخوذ من яла)

и цlа яллалц لحين حضورها للبيت

яахlума яллалц собарде! انتظر لحين انتهاء الطعام

болх бина яллалц дlа ма гlо! لا تغادري حتى تنتهي من العمل

буьйса яллалц لحين حلول الليل

яллалц {yallalc} حتى الموت (للأسماء التي تأخذ الجنس الثاني ю ، مأخوذ من فعل яла)

со яллалц дицдийр дац ас хьуна иза لن أنسى لك ذلك ما حييت

ялo {yalo} هلمي ، هيا ، هيا بنا (للمفرد ، للجنس الثاني ю)

ялo цlа! هلمي إلى البيت

ялo {yalo}[ялайо, ялийна] يُحضِر (للإنسان ، للحيوان الذي يمشي على أربع) ، يتزوج ، يقترن ب

шайца шен йol ялийра цо أحضر معه ابنته

lаьрбийн махкара эмкал ялийна цара أحضروا جمالاً من بلاد العرب

маца ялийна ахь зуда? متى تزّوجتَ ؟

ялор (ду) {yalor} إحضار (مصدر)

зуда ялор атта дац الزواج ليس سهلاً

ялпор (ду) {yalpor}[-ан, -на, -о] (оьр. наждак) ورق صنفرة (ورق الزجاج)

(металл цlандеш хьокху гlорrla кехат ду)

ялпор хьакха يصنفر ، يمسح بورق الزجاج

ялсамани (ю) ялсаманеш ю {yalsamani}[-н, -на, -но, -га] الجنة ، الفردوس ، دار النعيم

ялсаманехь في الجنة

ялсамане ваха يدخل الجنة

дуьненан ялсамане جنة الأرض

даймохк – ялсамане, нехан мохк – жоьжахате (مثل) جنة المرء وطنه والغربة جحيمه

ялта (ду) -ш ду {yalta}[ялтин, ялтина, ялто] حبوب (يقصد به حبوب القمح) ، غلال القمح

ялта ден يزرع القمح

ялта дер زراعة القمح

ялта хьакха يحصد القمح

ялта чудерзо يجني القمح

ялтахьокхург (ю) {yalta xhokxurg} حصّاده

ялх {yalx}[-анан, -анна, -аммо, -анга] ستة ، رقم ستة

ялхе а الستة

ялх-ворхI من ستة إلى سبعة

ялх-ялх ستة ستة

ялхазза {yalxazza} ست مرات

ялхазза ялх, ткъе ялхитта ستة في ستة تساوي ستة وثلاثون

ялхалгIа {yalxalgha} سادس

ялхалгIачу классехь ву иза هو في الصف السادس

ялхалгIа дакъа السدس

ялхитта {yalxitta} ستة عشر

ялхо 1 (ву,ю) {yalxo}[-чун, -чунна, -чо] أجير ، خادم ، خادمة

ялхо 2 {yalxo}[ялхайо, ялхийра, ялхийна] يبكيها ، يتظلم أو يشكو من (للجنس الثاني ю)

и хIунда ялхайо ахь? لماذا تبكيها ؟

цо соьга ялхийра хьо شكا لي منك

ямарта {yamarta} خائن ، غدار

ямарта хила يخون ، يغدر

шен доттагIчунна ямарт хилира иза خان صديقه ، غدر بصديقه

ямартло (ю) -наш ю {yamartlo}[-нан, -нна, -но] خيانة

ямартло ян يقوم بخيانة

даймахкана ямартло яр خيانة الوطن

шен къомана ямартло йина цо خان شعبه

ямартлонна бехкеван يُتَّهم بالخيانة

ямартлонна ирхъолла يُشنق بسبب الخيانة

ямартхо (ву,ю) {yamartxo}[-чун, -чунна, -чо] خائن ، خائنة

ямбаш (ву,ю) ямбашаш бу {yambash} (астагIа стаг я зуда ю) أعرج ، كثيراً ما تقال للحصان

ян {yan}[йо, йира, йина, йийр ю] يعمل ، يفعل ، يقوم ب ، يصنع ، تنجب (للجنس الثاني ю)

беш ян يعمل بستاناً

гIишло ян يبني بناية

машенаш йо зовт (завод) مصنع السيارات

цуьнан зудчо йоI йина زوجته أنجبت بنتاً

ян 1 {yan}[йорIу, еара, еана, йорIур ю] يحضر ، يأتي ، يحل ، يزور (فعل للمفرد للجنس الثاني ю)

тхоьца йогIий хьо? هل تأتين معنا ؟

маца йогIур ю хьо тхоьга? متى ستأتين عندنا (ستزورينا) ؟

тхоьга цхьа хьаша еана حضرت عندنا ضيفة ما

соьга ян реза юй хьо? هل تقبلين الزواج بي ؟

ян 2 {ян}[яхьа я йохьу, еара, еана, йохьур ю] (للجنس الثاني ю) يحضر ، يجلب

ян 3 {ян}[йов, яйра, яйна, йовр ю] (للجنس الثاني ю) يضيع ، يفقد ، ينطفئ ، يخمد

январь* (бу) {янwар , nazhi-butt} (нажи-бутт) كانون الثاني ، يناير

янтор {янтор} (арlор, раз) بانحراف ، ميلاً

яо {яао}[яайо, яийра, яийна, яор ю] (للجنس الثاني ю) يُطعِم ، يَحُت ، يُهرئ

япаркх (ду) -аш ду {япаркх}[-ан, -ана, -о] (силу деш лело басар ду) صبغة تستعمل في الدباغة

яппарш (ю) {яппарш} (оьр. ропот) (хамталла) تذمّر

яппарш ян يتذمر

яра {яра}[йору, ерира, ерина] يعمل قصة بالقماش لخياطته

коч яра يقص فستاناً

ярар (ду) {ярар} (مصدر) قص القماش قبل الخياطة

яраш (ю) {ярош} (оьр. бурьян) (къух) حشائش طفيلية طويلة

ярезаз (ду) {ярезаз} (оьр. цветок черемухи) (оьр. черёмуха راجع كلمة) زهرة بطمة الشمال

яржа {яржа}[яьржа, яьржира, яьржина] (للجنس الثاني ю) ينتشر ، يتفشّى ، يتبعثر ، يتشتت

махкахь цамгар яьржина انتشر المرض في البلد

ойланаш яьржина цуьнан تشتت أفكاره

яржо {яржо}[яржайо, яржийра, яржийна] (للجنس الثاني ю) ينشر ، يبعثر ، يشتّت

ярста {ярста}[ерста, ерстира, ерстина] (للجنس الثاني ю) تسمن ، تصبح سمينة أو بدينة

кху деношкахь дукха ерстина со هذه الأيام سمنت جداً

ерстина зуда امرأة بدينة

ярсто {ярсто}[ярстайо, ярстийра, ярстийна] (للجنس الثاني ю) يسمّن

ярташ (ю) {ярташ} جمع لكلمة юрт بلدات

ясакх (ю) -аш ю {ясакх}[-ан, -на, -о] (оьр. дань) جزية ، إتاوة

(элаша а, хьолахоша а мискачу нахера йоккхуш хилла ял ю)

ясакх яккха يجبي أو يحصّل الجزية

ясакх яла يدفع الجزية

ясакхах вала يتخلص من الجزية

ясso {ясso}[яссайо, яссийра, яссийна] (للجنس الثاني ю) يفرغ ، يفرّغ ، يخلي

хlусам ясso يخلي المسكن

ишкап ясso يفرغ الخزانة

яста {яста}[йосту, яьстира, яьстина] (للجنس الثاني ю) يفتح ، يحل ، يفك . يفتتح

чов яста يفتح على الجرح

ястаяла {ястаяла}[ястало, ястаелира, ястаелла] (للجنس الثاني ю) ينفتح ، ينفك ، تهدأ

дархочун чов ястаелла انفتح جرح الجريح

оьгlазяханчуьра ястаелира иза هدأت أو رجعت إلى حالتها الطبيعية بعد حالة الغضب

ята {ята}[ета, етира, етта] (للجنس الثاني ю) يتخثر ، يروب ، ينكمش ، يندك

шура етира راب الحليب

етта шура لبن رائب

ято {ято}[ятайо, ятийра, ятийна] (للجنس الثاني ю) يخثّر ، يروّب ، يدك

шура ято يروّب الحليب

гӏум ято يدك الرمل

ятта {yatta}[йотту, еттира, еттина] يشوي ، يلفح ، يحرق (للجنس الثاني ю)

хьаьжкӏаш ятта يشوي الذرة

маьлхо юьхь йоттур ю хьан سوف تلفح الشمس وجهك

ятӏа {yat'a}[етӏа, етӏира, яьттӏа] يتمزّق ، ينفلق ، يتصدع ، ينشق (للجنس الثاني ю)

ларло ! коч етӏар ю хьан حذار وإلا تمزق ثوبك

ерстина ятӏа йоллу иза تكاد أن تنفلق من بدانتها

гай ятӏийча санна мохь хьоькха يصيح كأن بطنه قد بُقِرَ

ятӏо {yat'o}[ятӏайо, ятӏийра, ятӏийна] يمزّق ، يفلق ، يشق (للجنس الثاني ю)

яха {yaxa}[йоьду, яхара, яхна, гӏур ю] يذهب ، يمضي ، يزور ، تتزوج (للجنس الثاني ю)

мича яха йоллу хьо? ؟ إلى أين تودين الذهاب

хьаьнга яхна иза маре? ؟ بمن تزوجت هي

яха 1{yaxa}[ехa, ехира, яьхна, ехар ю] يعيش ، يحيا ، يقطن ، يسكن (للجنس الثاني ю)

берзалой тобанашкахь ехa الذئاب تعيش في مجموعات

мичахь ехаш ю хьо? ؟ أين تسكنين

дукха яхийла хьо أطال الله في عمرك

сан ден нана бала шарахь яьхна عاشت (عمرت) جدتي مائة سنة

хаза яха хиъна иза هي بدأت تعيش حياة جيدة

яха 2 {yaxa}[йоху, ехира, яьхна] (فعل للجمع للجنس الثاني مأخوذ من فعل яккха)

буьйсанаш яха يقضي الليالي

хьаьжкӏаш яха يقطف الذرة

яхалла {yaxalla} طول (صفة للجنس الثاني ю)

кучан яхалла мел ю? ؟ كم طول الفستان

яхийта {yaxeeta}[йохуьйту, яхийтира, яхийтина] يجعلها تذهب أو تتزوج (مأخوذ من яха)

цунна со яхийта ца лаьа لا يريد أن أذهب

со цаьрга йохуьйтий ахь? ؟ هل تسمح لي أن أذهب عندهم

хьан цӏерачара цуьнга маре йохуьйтур юй хьо? ؟ هل سيسمح لك أهلك بالزواج منه

яхийта 1{yaxeeta}[йохуьйту, яхийтира, яхийтина] يجعلها تعيش (مأخوذ من فعل 1 яха)

яхийта 2 {yaxeeta}[йохуьйту, яхийтира, яхийтина] (فعل للجمع مأخوذ من فعل яккхийта)

яхка {yaxka}[йохку, ехкира, ехкина] يضع ، يحدد ، يعين (فعل للجمع للجنس الثاني ю)

сирникаш шайн ботт чу яхка ضع أعواد الثقاب في علبتها

сан мачаш мича ехкира ахь? ؟ أين وضعت حذائي

яхка {yaxka}[йогӏу, яьхкира, яьхкина] يأتي ، يَحضُر (فعل للجمع للجنس الثاني ю)

сийсара вайн юьрта берзалой яьхкира ليلة البارحة أتت ذئاب إلى بلدتنا

яхкар (ю) {yaxkar} (оьр. звездчатка) (бецан цӏе) نوع نبات

яхо {yaxo}[яхайо, яхийра, яхийна] يسكرها ، يخدر (للجنس الثاني ю)

маларо яхийна иза الخمرة أسكرتها

* операци яле яхор юй цара со? ؟ هل سيخدروني قبل العملية الجراحية

яххаш (ю) {yaxxash} ذيول الفستان أو الرداء جمع لكلمة юх

яххьаш (ю) {yaxhhash} وجوه جمع لكلمة юьхь

яхна хан (ю) {yaxna xan} الزمن الماضي (نحو)

хlинца яхна хан زمن ماض حدث للتو

хьалха яхна хан زمن ماض حدث في السابق

яхъяла {yaxyala}[яхло, яхъелира, яхъелла] يطول ، يتمدد (للجنس الثاني ю)

lай буьйсанаш яхло الليالي تطول في الشتاء

яхъян {yaxyan}[яхйо, яхйира, яхйина, яхйийр ю] يطوّل ، يطيل ، يمدد (للجنس الثاني ю)

яхъяр (ду) {yaxyar} إطالة ، تطويل ، تمديد (مصدر)

хан яхъяр تمديد الوقت

яхь 1 (ю) {yaxh}[йохьан, йохьана, йохьо, йохье] نخوة ، إباء ، عزّة النفس

яхь йолуш ву иза هو ذو نخوة ، هو أبي أو عزيز النفس

яхь 2 (ю) яххьаш ю {yaxh}[йохьан, йохьана, йохьо] تسابق ، مسابقة ، تنافس

яхье вала (йохье вала) يسابق ، ينافس ، يباري ، يتبارى

цхьаьнца йохье вала (къовса) (يتسابق ، يتنافس ، يتبارى) مع شخص

йохье кхайкха يدعو للمسابقة أو المنافسة

махкахь хьалхара меттиг яккха йохье вала يتنافس على المركز الأول في البلد ، يتنافس على بطولة

яхьа 1 {yaxha}[яьхьа, яьхьира, яьхьна] يجرؤ (للجنس الثاني ю)

борз суна тlеян ца яьхьира لم يجرؤ الذئب على الاقتراب مني

шен майрачух ца яьхьира иза لم تجرؤ من زوجها

яхьа 2 {yaxha}[хьо, яьхьира, яьхьна, хьур ю] يحمل أو يأخذ معه (للأشياء) (للجنس الثاني ю)

шеца яахlума яьхьирий цо هل أخذ معه طعاماً

яхьалла {yaxhalla} (обр. соревнование) مسابقة ، مباراة ، تنافس

тахана буьрканах ловзучу яхьалле кхайкхина тхо دعينا اليوم لمباراة كرة القدم

оцу яхьаллехь туьйлира вайнехан клентий في تلك المسابقة أو المباراة فاز شباب الشيشان

яц {yac} (вац , яц , бац , дац) لا ، ليس ، ليست ، أليس ، بل (نفي للجنس الثاني ю)

хаьац суна и цlахь ю-яц لا أعرف إن كانت في البيت أم لا

хlара жlаьла дац , борз ю هذا ليس كلباً بل ذئباً

хlара сан йиша яц هذه ليست أختي

хьажахь, Петlамат яц иза? ؟ أنظر ، أليست هذه فاطمة

яцалла {yacalla} قصر (صفة للجنس الثاني ю)

яцъяла {yacyala}[яцло, яцъелира, яцъелла] يقصر ، يتقلص (للجنس الثاني ю)

буьйсанаш яцъелла قصرت الليالي

яцъян {yacyan}[яцйо, яцйира, яцйина, яцйийр ю] يقصّر (للجنس الثاني ю)

сайн месаш яцъян йоллу со أريد أن أقصر شعري

хан яцъян يختصر الوقت أو المدة

яча {yacha}[йочу, ечира, яьчна] (йочуна хила) يتلبد الجو بالغيوم

стигал йочу تتلبد السماء بالغيوم

стигал яьчна تلبدت السماء بالغيوم

яша 1{ya_sha}[_еша, _ешира, яьшна] يعجبها ، يملأ عينها (للجنس الثاني ю)

хьан гӏуллакхах чӏогӏа еша со يعجبني عملك جداً

соьга хьажа а ца еша иза لا تتنازل فتنظر إلي

яша 2{ya_sha}[йо_шу, _ешира, яьшна] يحلق (للجنس الثاني ю)

маж яша يحلق اللحية

маж йошу урс موسى الحلاقة (شفرة الحلاقة)

яшо {yash_o}[яшайо, яшийра, яшийна] يبلل ، يرطّب ، ينقع (للجنس الثاني ю)

догӏано яшийна иза بللها المطر

йиттина хӏуманаш хичохь яшо ينقع الغسيل

Яь (Ya')

Яьшка (Ya'shka)

яьлнаш (ю) {ya'lnash} ял

3 جمع لكلمة

яьсса {ya'ssa} (ю للجنس الثاني) فارغ ، أجوف ، خال ، غير شاِر

яьсса чоь حجرة فارغة

яьсса меттиг (غير شاغر) مكان خال

яьсса аре برية جرداء

яьсса хIума чIогIа ека (مثل) الشيء الأجوف صداه عال

* и-м цхьа яьсса хIума яра (أحمق) فعلاً أنه أجوف الرأس

яьшка 1(ю) -наш ю {ya'shka}[-нан, -нна, -но] صندوق кехатийн яьшка

яьшка 2 (ю) -наш ю {ya'shka}[-нан, -нна, -но] جارور

яьIна (ю) -ш ю {ya'jna}[яьIнин, яьIнина, яьIно] (оьр. шея – задняя часть) قفا العنق

яьIна йожа تشنج عضلي لعضلات قفا العنق

* сайн яьIни тIе على عاتقي ، على مسؤوليتي

* яьIни тIе хаа يتحكم في رقاب الناس

яьIна

I (J)

Iy (Ju)

Ia (ду) {ja}[Iаьнан, Iаьнна, Iаьно] شتاء ، فصل الشتاء

Ia даккха يقضي فصل الشتاء

Ia даккхар قضاء فصل الشتاء

Ia дола يحل الشتاء

Ia долар حلول فصل الشتاء

Iай ло дуьллу ينزل الثلج في الشتاء

шийла Ia شتاء قارص

Iаьнан деношش أيام الشتاء

Iаьнан бедарш ملابس شتوية

Iаьнна кечам бан يستعد لفصل الشتاء

Iад 2

Iаба {jaba}[Iеба, Iебира, Iаьбна] يرتوي ، يشبع (ما عدا الأكل)، يشفي غليله

хьоьга хьежарх Iебар вац со لا أشبع من النظر إليك

Iабар (ду) {jabar} ارتواء ، شبع ، إشفاء الغليل (مصدر)

Iаббалц {jabbalc} حتى الارتواء ، حتى الشبع ، حتى يشفي صدره

Iаббалц хи мала يشرب الماء حتى الارتواء

Iабо {jabo}[Iабадо, Iабийра, Iабийна] يرويه ، يشبعه ، يشبّع ، يشفي غليله

дог Iабо يشفي صدره

Iад 1(ду) Iедаш ду {jad} قضيب على شكل قوس يضرب به الصوف أو القطن عند تنفيشه

[Iедан, Iедана, Iедо] (тIаргIа къажбен лелош Iодан кепара чIу бу)

Iад 2 (ду) Iедаш ду {jad}[Iедан, Iедана, Iедо, Iеде] (оьр. рессора) زنبرك

Iад дула يوتر أو يشد الزنبرك

Iад 3 (ду) Iедаш ду {jad}[Iодан, Iодана, Iодо, Iоде] (секха-Iад) القوس : أداة لرمي السهام

Iад 4 (ду) Iодмаш ду {jad} (оьр. дуга в упряжке) قوس الحصان (أحد أجزاء عدة الدابة)

Iадала {jadala}[Iало, Iавелира, Iавелла] يستطيع البقاء ، يملك نفسه ، يحتمل

арахь муха Iавелира хьо? كيف استطعت البقاء في الخارج ؟

цига ца вахча lалур вац со لا أحتمل عدم الذهاب إلى هناك

lадат (ду) -аш ду {jadat}[-ан, -на, -о] (lедал 1) عادة ، تقليد

шира lадаташ عادات قديمة

lаддаргlа 1(ю) -наш ю {jaddargha}(зlенар тlетосу гlаж) جسم القوس الذي يشد على حافتيه الوتر

[lаддаргlин, lаддаргlина, lаддаргlано]

lаддаргlа 2 (ю) {jaddargha} (оьр. деревянная развилина рогатки) عارضة المنجنيق تربط نهايتها المتشعبة بقطعة جلد لوضع الحجر المراد قذفه

lадика ян {jadika yan} يلقي التحية عند المغادرة

lадикайойла шун طاب مقامكم ، تصبحون على خير

lадика Дала йойла مع السلامة

lадо {jado}[lадаво, lадийра, lадийна] يَصعق ، يصيبه بذعر ، يُرعب ، يُصعق ، يرتعب

кхеравелла lадийра иза صعق من الخوف

lадlан {jadjan}[lадlа, lадlийра, lадlийна] يكفّ عن ، يتوقف عن ، يسكت ، يلتزم الصمت

lадlийр вац со لن أسكت

lадlе! اسكت ، توقف

дов дечуьра lадlан يكف عن الشجار

lадlар (ду) {jadjar} (مصدر) كفّ عن ، توقّف ، سكوت lадхьокху пондар

лер-дети, lадlар-деши (مثل) إذا كان الكلام من فضة فالسكوت من ذهب

lадхьокху пондар {jadxhokxu pondar} (оьр. скрипка) (آلة موسيقية) كمان

lаж (бу) lежаш ду {jazh}[lежан, lежана, lежо, lеже] تفاحة (تفاح)

lаж баккха يَقطف تفّاحة

lаж lожана гена ца бужу (مثل) لا تسقط الثمرة بعيداً عن شجرتها

lаж (бу) lежаш ду {jazh}[lожан, lожана, lожо, lоже] شجرة التفاح

шайн бешахь lежаш дийра цара زرعوا في بستانهم أشجار تفاح

lажаркх (ю) -аш ю {jazharkx}[-ан, -ана, -о] (бецан тайпа, оьр. пырей) نبات النجيل الصغير

lажаркх яла ينمو النجيل

lаждарбуц (ю) {jazhdarbuc} (оьр. мята) نبات النعناع

lаждаркх (ю) {jazhdarkx} (хьожайолу бецан цlе) نبات عطري

lазап (ду) -аш ду {jazap}[-ан, -на, -о] عذاب ، ظلم ، اضطهاد

lазап (lазапехь) латто يظلم ، يضطهد ، يجعله تحت العذاب

нах lазапехь латтор (нах хьийзор) اضطهاد الناس

lазап хlотто يعذب

lазап хьега يتعذب ، يعاني العذاب

lазап хьегар عذاب ، معاناة

lазап хьегийта يجعله يتعذب ، يجعله يعاني

lай {jai} في فصل الشتاء

аьхка хье ца кхеххинчун, lай яй кхехкар бац من لم يكدح في الصيف ، لن يجد ما يأكله في الشتاء (مثل ، المعنى العام)

lайг (бу) -аш ду {jaig}[-ан, -ана, -о] ملعقة

хlумайоу lайг ملعقة طعام

стаканан lайг ملعقة شاي

lайта {jaita}[lойту, lайтира, lайтина] يبقي (للعاقل)

со цlахь lайтира цара أبقوني في البيت

lалагlожа (ю) {jalaghozha} فوضى ، كركبة ، لمة ، جمهرة من الناس

дукха lалагlожа (дукха адам) яра цаьргахь كان عندهم لمة كبيرة

цlа чуьра lалагlожа (кегаелла хlуманаш) дlалиста يرتب الفوضى التي في الغرفة

lалалай-вададай / lалалай_валалай يا ويلتاه (نداء عند حدوث أمر فاجع ، للنساء عادة)

lалам (ду) {jalam}[-ан, -на, -о] (оьр. природа) طبيعة

lаждарбуц

lаламан хазалла جمال الطبيعة

lаламан таронаш ثروات الطبيعة

lаламехь доцу хlума شيء خارق للطبيعة

lаламат 1(ду) -аш ду {jalamat}[-ан, -на, -о] (оьр. чудо) معجزة

lаламат 2 {jalamat} (вуно) للغاية ، جداً

lаламат тамашийна стаг ву иза هو إنسان غريب للغاية

lаламат чlогlа جبار ، شديد أو قوي للغاية

lаламат доккха هائل ، عظيم

lалашдала {jalashdala} يُحفَظ ، يُصان ، يصون نفسه ، يحافظ على نفسه ، يحترس

lалаш вала веза الاحتراس واجب

lалашлолаш! احترسوا

берана lалашдала ца хаьа لا يعرف الطفل أن يصون نفسه

lалашдалар (ду) {jalashdalar} حفظ ، احتراس ، وقاية (مصدر)

lалашвалар зене дац الاحتراس لا يضر

lалашвалар дарбанал дика ду الوقاية خير من العلاج

lалашдан {jalashdan} يحفظ ، يحافظ على ، يصون ، يقي ، يحرس ، يعتني ب

шен могушалла lалашйо цо يحافظ على صحته

цомгушниг lалашван يعتني بالمريض

lалашдар (ду) {jalashdar} محافظة ، حفظ ، صيانة ، وقاية ، حراسة ، عناية (مصدر)

бераш lалашдар العناية بالأطفال

ахча банкехь lалашдар حفظ المال في البنك

lалашо 1(ю) -наш ю {jalasho}[-нан, -нна, но] هدف ، غرض ، غاية

lалашо 2

lеккхара lалашонаш أهداف أو غايات سامية

lалашо хlотто يضع هدفاً

шен lалашоне кхача يصل إلى هدفه ، يحقق غايته

lалашо ца хилар غياب الهدف ، عدم وجود الغاية

lалашо 2 (ю) -наш ю {jalasho}[-нан, -нна, -но] إبرة التسديد للسلاح ، مُوَجِّه

тоьпан lалашо إبرة تسديد البندقية

lалашо лаца يصوب ، يسدد على الهدف

lалашо лацар تصويب ، تسديد (على الهدف)

Iалашо 3 (ю) -наш ю {jalashо}[-нан, -но] إفراز مخاطي من فم الميت
(оьр. слизистые выделения изо рта покойника)

Iалелай {jalelai}(цецваларан айдардош) يا للهول ، عبارة تقال للتعبير عن الاستغراب أو الدهشة
Iалелай цхьа дукха бу уьш يا للهول ما أكثرهم

Iаллароин баl (бу) {jallaroin baj} نوع نبات من فصيلة راعي الحمام

Iам

Iам (бу) Iаьмнаш ду {jam}[Iоман, Iоман, Iомо, Iоме] بحيرة ، حوض ماء
Iаьмнаш хIиттина تشكلت برك مياه

Iама {jama}[Iема, Iемира, Iемина] يتعلم ، يتدرب ، يتمرن ، يعتاد
суна деша Iемина تعلمت القراءة
хала белхаш бан Iемина ву со اعتدت الأعمال الصعبة

Iамар (ду) {jamar} تعلّم ، تدرّب ، تدريب ، اعتياد (مصدر)

Iамийта {jameeta}[Iамуьйту, Iамийтира, Iамийтина] يجعله (يتعلم ، يتدرب ، يعتاد)

Iаммагlа (ду) -нш ду {jammagha} شجرة شرقية ذات أوراق كثيفة من فصيلة شجرة الدردار
[Iаммагlин, Iаммагlина, Iаммагlо] (оьр. карагач) (муьшдечиг)
(Iандагlан кепара долу, къилбехьара, гIаш долу доккха дитт)

Iамо {jamо}[Iамаво, Iамийра, Iамийна] يعلّم ، يدرّس ، يدرّب ، يمرّن
дас-нанас шайн берашна нохчийн мотт Iамабо الوالدان يعلمان أطفالهم اللغة الشيشانية
хьуна говр хахка хьа Iамийна? ؟ من علمك ركوب الخيل
жIаьла Iамо يدرّب الكلب

Iамор (ду) {jamor} تعليم ، تدريس ، تدريب (مصدر)
нохчийн мотт Iамор تعليم اللغة الشيشانية

Iаморхо (ву,ю) {jamorxо} (оьр. тренер, инструктор) مُدرِّب

Iан {jan}[Iа, Iийра, Iийна, Iийр ву] يمكث ، يبقى ، يقيم ، يظل
цIахь Iийр ву со سوف أمكث في البيت
кхин Iайла яц сан لا أستطيع البقاء أكثر

Iан меттиг (ю) {jan mettig} مكان الإقامة

Iана {jana}[Iена, Iенира, Iаьнна] ينسكب ، ينهال ، ينتشر
шура Iаьтта Iенира انسكب الحليب على الأرض
* Iана а дахана ду церан ахча أموالهم (وافرة ، فائضة ، كثيرة جداً)
* Iана а яхана ذائبة ذوباً (من شدة الفرح أو الرغبة)

Iанар (ду) {janar} انسكاب (مصدر)

Iандагlа (ду) -ш ду {jandagha} (оьр. ильм) الدردار أو البَقّ : شجرة كبيرة وعالية ذات ساق قوي
[Iандагlин, Iандагlина, Iандагlо]

Iаннаш (ду) {jannash} جمع لكلمة Iин

Iано {janо}[Iанадо, Iанийра, Iанийна] يسكب على ، ينثر ، يريق ، يسيل
хи Iаьтта Iанийра цо سكب الماء على الأرض
дама Iано ينثر الطحين

Iанор (ду) {janor} سكب ، نثر ، إراقة (مصدر)
хи Iаьтта Iанор سكب الماء على الأرض

цIий Iанор إراقة الدماء

Iап-сап ца хила {jap-sap ca xila} لا حسّ ولا نفس ، هدوء تام

Iап-сап дац церан чохь يخيّم الهدوء التام عندهم

Iар (ду) {jar} مكوث ، بقاء ، إقامة (مصدر)

цигахь Iар муха дара хьан ? ؟ كيف كانت إقامتك هناك

Iаржда́ла {jarzhdala} يسودّ ، يصبح أسوداً ، يحل الظلام ، تُعتِّم

тхов Iаржбелла اسود السقف

Iай жерахь Iаржло يحل الظلام في الشتاء باكراً

Iаржъелла вайна أظلمت الدنيا ، حل الظلام

Iаржда́н {jarzhdan} يُسوِّد ، يجعله أسوداً ، يُعتِّم

месаш Iаржъян يصبغ الشعر بالصبغة السوداء

юьхь Iаржъян يُسوِّد وجهه

Iарждарг

Iарждарг (ю) -аш ю {jarzhdarg}[-ан, -ана, -о] (оьр. кровоподтёк) كدمة

Iарч 1(ду) Iаьрчаш ду {jarch}[-ан, -ана, -о] (оьр. оглобля / арбы) عريش العربة

Iарч 2 (ду) {jarch} (хьаьжкIин гIодан буьххьера хьесий) قمّة ساق الذرة التي تشبه المكنسة

Iарш (ю) {jarsh}[-ан, -ана, -о] (оьр. божий престол) عرش

Iа́са (ю) -наш ю {jа́sa}[-ан, -нна, -но] عكاز

Iаса лело يستخدم العكاز

къеначо Iаса лелайо العجوز يستخدم العكاز

Iаса

Iаспар (ду) -ш ду {jaspar}[-ан, -на, -о] (оьр. кляча) فرس هزيل أو ضعيف البنية

(кхез ю, ледара, вон говр ю)

Iаткъа {jatqa}[Iаьткъа, Iаьткъира, Iаьткъина] يعاني ، يُقاسي ، يؤثّر في

халонаш Iаткъа يعاني الصعاب

шело дегIана чIогIа Iаткъа البرد يؤثر جداً في الجسم

суна чIогIа Iаьткъира жа дажор ضايقني جداً رعي الغنم

къаьхьа ойланаш Iаьткъина أثرت فيه الأفكار المريرة

Iаткъаш долчу дешнашца дийца волавелира بدأ يتحدث بكلمات مؤثرة

Iаткъам (бу) {jatqam}[-ан, -на, -о] تأثير

Iаткъам бан يؤثّر ، يعمل تأثير

Iаткъаме {jatqame} (Iаткъаш долу) مُؤثِّر

Iаха {jaxa}[Iохy, Iаьхира, Iаьхна] يخور (للبقر ، ثور) ، يثغو (للشاة) ، يزأر ، ينهق

лом Iаьхира زأر الأسد

вир Iаьхира نهق الحمار

Iахар (ду) {jaxar} خوار ، غثاء ، زئير (مصدر)

Iа́хар (бу) -ий я Iе́харой ду {jа́xar}[-ан, -на, -о] خروف ، حمل

Iа́хардиса {jа́xardisa} (ца бехкаш бисинчу аьттах олу) يصاب بالعقم (فقط للحيوانات اللبونة)

етт Iахарбисна البقرة مصابة بالعقم

Iахка {jaxka}[Iохку, Iаьхкира, Iаьхкина] يستلقي ، يضطجع ، يرقد (فعل للجمع)

Iала {jaja}[Iаьла, Iаьлира, Iаьлна] يتكدس ، يتراكم

болх Iаьlна تراكم العمل

Ialи (ду) Ialеш ду {jaji}[-н, -на, -но, -га] غائط (في لغة الأطفال)

Ialи ала يتغوط

Ialo {jajo}[Ialадо, Ialийра, Ialийна] يكدس

ахча Ialo يكدس الأموال

Ialop (ду) {jajor} تكديس (مصدر)

Iаь (ю) -нарш ю {ja'}[-наран, -нарна, -нарo] بخار

Iаь хlотта يتلبد بالبخار

чохь Iаь хlоьттина تلبد الجو في الداخل بالبخار

Iаь

Iаьнаре дерза يتبخّر ، يتحول إلى بخار

Iаьнаре дерзо يحول إلى بخار

Iаь тоха يعرضه للبخار ، يبخّر

Iаь тохар تبخيرة

дlовше Iаьнарш أبخرة سامة

Iаьвла кхор (бу) {ja'wla kxor} (оьр. груша зимнего сорта) أجاص شتوي

Iаьвла Iаж (бу) {ja'wla jazh} تفاح شتوي

Iаьвла Iахар {ja'wla jaxar} (Iовлург) حمل ولد في أول الربيع

(Iа чекхдолуш, бlаьстенан юьххьехь бина Iахар)

Iаьмнаш (ду) {ja'mnash} Iам جمع لكلمة بحيرات ، برك

Iаьнан {ja'nan} شتوي

Iаьнан бедарш ملابس شتوية

Iаьнан зама وقت الشتاء

Iаьндий (бу) {ja'ndee} (оьр. андийцы) اسم قومية تعيش في جنوب غرب الداغستان

Iаьнжолг (ю) {ja'nzholg} (оьр. алтейный корень) نوع نبات

Iаьрби (ву,ю) -й бу {ja'rbi}[чун, -чунна, -чо] عربي ، عربية (العرب)

Iаьрбийн мотт اللغة العربية

Iаьрбийн Iалам العالم العربي

Iаьржа {ja'rzha} أسود ، مظلم

Iаьржа бlаьргаш عيون سوداء

* Iаьржа деши الذهب الأسود (بترول)

Iаьржа мур عصر مظلم

* Iаьржа нах سواد الناس ، عامة الشعب ، العامة ، العوام

* Iаьржа де يوم عصيب

* Iаьржа дог долуш ву иза هو رجل حقود (ذو قلب أسود)

* Iаьржа талу дан يحيله جحيماً

Iаьржбlаьрг 1(ю) {ja'rzhbja'rg} (оьр. чирей, фурункул) خرّاج ، دمّل

Iаьржбlаьрг 2 (ю) {ja'rzhbja'rg} (оьр. пики) (къийг) البستوني (في ورق اللعب)

Iаьржа балл (ю) {ja'rzha ball} (оьр. черника) عنب الدبّ : شجيرة ذات ثمار سوداء تشبه الكرز)

Iаьржа комар (ю) {ja'rzha komar} (оьр. горная ежевика) (куллан цlе) شجيرة العليق الجبلي

Iаьржа ун (ду) {ja'rzha un} (оьр. чума) وباء الطاعون

Iаьржа хIорд (бу) {Ja'rzha hord} البحر الأسود

Iаьржалла (ю) {ja'rzhalla} سواد

Iаьржо {ja'rzho} أسود نوعاً ما ، يميل إلى السواد

Iаьрчаш (ду) {ja'rchash} جمع لكلمة Iарч

Iаьla (бу) Iаьлий ду {ja'ja}[-н, -на, Iаьlо] نبات طفيلي طبي من فصيلة راعي الحمام

(шатайпанара гIаш долу асаран буц ю) (оьр. лопух)

Iаьla (Iаьlан орам) جذره الذي يصل طوله أحياناً إلى متر في باطن الأرض

Iаьlалг (Iаьlан гIад) ساق النبات الآنف الذكر

Iаьlна {ja'jna} Iala مأخوذ من فعل مكدس ، متراكم

Iаьlна ахчанаш أموال مكدسة

IаьIна болх عمل متراكم

Iедал 1 (ду) -ш ду {jedal}[-ан, -на, -о] حكم ، حكومة ، سلطة ، قانون ، شريعة

бусулба Iедал الحكم الإسلامي

лаккхара Iедал سلطة عليا

Iедалан мукъ زمام (دفة) الحكم

Iедал даккха يفوز بالحكم

Iедал хIотта تنشأ حكومة

Iедал хIотто يقيم حكومة

Iедалш (законаш) арахеца يسن القوانين

Iедал дохо يطيح بالحكم

Iедал ца хилар غياب السلطة ، فوضى

Iедал 2 (ду) -ш ду {jedal}[-ан, -на, -о] عادة ، تقاليد

нохчийн Iедалш العادات الشيشانية

тонка озар вон Iедал ду التدخين عادة سيئة

Iедалхо (ву) {jedalxo}[-чун, -чунна, -чо] رجل القانون

Iедаш (ду) {jedash} جمع لكلمة Iад 1, 2, 3

Iежаш (ду) {jezhash} جمع لكلمة Iаж تفاح ، شجر التفاح

Iелим-нах (бу) {jelim-nax} جمهور العلماء

Iен {jen}[Ia, Iийра, Iийна, Iийр ву] يبقى ، يمكث ، يَظل

цIахь Iе! ابق في البت

Iена {jena}[Iена, Iийнира, Iийнина] (بشكل متكرر) ينسكب ، يُراق ، يُنثَر

Iено {jeno}[Iенадо, Iенийра, Iенийна] (بشكل متكرر) يسكب ، يريق ، ينثر

хи ма Iенаде! لا تهدر الماء

Iер (ду) {jer} (مصدر) مكوث ، بقاء ، إقامة

Iер-дахар (ду) {jer-daxar} معيشة

церан Iер-дахар муха ду? ؟ كيف معيشتهم

Iеса {jesa} عاص لله ، مُخالف للدين

Iеса стаг ву иза هو إنسان عاص

Iеса нах العصاة

Iеса лела يتصرف بشكل مخالف للدين

Iесалла (ю) {jesalla} عصيان لأوامر الله ، جهالة ، ضلال

Iесаллин зама (мур) الجاهلي (العصر)الزمن

Iеткъа {jetqa}[Iеткъа, Iиткъира, Iиткъина] يعاني ، يقاسي ، يؤثّر في

Iетто {jetto}[Iеттаво, Iеттийра, Iеттийна] يتقيأ

цомгушниг Iеттаво تقيأ المريض

кийрахь мел ерг Iеттийра цо تقيأ كل ما في جوفه

цуьнан цIе хезча Iетто дог догIу сан عندما أسمع اسمه يراودني شعور بالاستفراغ

Iеттор (ду) {jettor} استفراغ (مصدر)

Iетторг (ю) {jettorg} (дарбане буц) من أنواع النباتات الطبية

Iеха (бу) Iехий ду {jeха}[-нан,-нна,-но] (оьр. полевой вьюнок) اللبلاب الحقلي (نبات متسلق)

(хьагI-буц, хIуманан гонах хьерчаш, кхуьуш йолу, шена тIехь кIайн-сирла-цIен зезагаш хуьлу, аренан асаран буц)

Iехадала {jexadala} يتلهّى ، ينخدع ، يغترّ

бер тайнигах Iехаделира تلهى الطفل بالدمية

атта Iехало иза ينخدع بسهولة

Iехалур вац хьуна иза لا تستطيع خداعه

Iехо {jexo}[Iехаво, Iехийра, Iехийна] يخدع ، يغش ، يحتال على ، يستغفل ، يغرّر

нах Iехо يخدع الناس

ахчано Iехийна иза غرّه المال

Iехийна ахча даккха يأخذ المال عن طريق الاحتيال

Iехор (ду) {jexor} خداع ، غش ، احتيال (مصدر)

Iийд* (ду) {jeed} (деза де) عيد

марханаш дастаран Iийд عيد الفطر

гIурбанан Iийд عيد الأضحى

Iийд ламаз صلاة العيد

Iийда {jeeda}[Iуьйду, Iийдира, Iийдина] يعصر ، يضغط على (بشكل متكرر)

Iийдадала {jeedadala} يعصر ، يرشح ، يتصبّب ، يسيل

Iийдар (ду) {jeedar} عصر ، ضغط على (مصدر)

Iийжа {jeezha}[Iийжа, Iийжира, Iийжина] يتحرّق ، يُلذع (نتيجة ألم) (Iовжа من)

чов Iийжаш сагатло сан يزعجني لذع الجرح

дог Iийжа сан قلبي يتحرّق

Iийжо {jeezho}[Iийжаво, Iийжийра, Iийжийна] يحرق ، يلذع (فعل تكراري من Iовжо)

бурчо мотт Iийжабо الفلفل يحرق اللسان

бIаьргаш Iийжо кIур دخان حارق للعيون

Iийша {jeesha}[Iуьйшу, Iийшира, Iийшина] يمضغ (فعل تكراري من Iовша)

сегIаз Iийша يمضغ لبان

Iибадат* (ду) -аш ду {jibadat} (Дела резаван мел деш долчу гIуллакхах Iибадат олу) عبادة

Далла Iибадат дан يعبد الله

Iилла {jilla}[Iуьллу, Iиллира, Iиллина] يستلقي ، يضطجع ، يرقد (فعل للمفرد)

меттахь Iилла يرقد في الفراش

кхаа дийнахь меттахь Iиллира дархо رقد الجريح ثلاثة أيام في الفراش

Iилма* (ду) -наш ду {jilma}[-нан, -нна, -но] علم

Iилманна тIеверза ينكب على العلم

динан Iилманаш العلوم الدينية

Iаламан Iилманаш العلوم الطبيعية

юкъараллин Iилманаш العلوم الاجتماعية (الإنسانية)

хIордан Iилманаш العلوم البحرية

малх-седанан Iилма علم الفلك

Iилманан {jilmanan} علميّ

Iилманан таллар البحث العلمي

Iилманча (ву,ю) -ш бу {jilmancha}[Iилманчин, Iилманчина, Iилманчо] عالِم (علماء)

воккха Iилманча عالم كبير

Iин (ду) Iаннаш ду {jin}[-ан, -на, -о] هاوية ، هوّة

Iинах ваха يهوي في الهاوية

Iиндагl (ду) -аш ду {jindagh}[-ан, -на, -о] ظلّ

Iиндагl дан يعطي ظلاً

Iиндагlехь في الظل

Iиндагlехь шийла хуьлу يكون الجو في الظل بارداً

Iиндагlе вала يذهب إلى ناحية الظل

Iиндагlе (Iиндагl долу) ظليل

Iиндагlе меттиг مكان ظليل

Iинцlалг (бу) -аш бу {jinc'alg}[-ан, -ана, -о] (оьр. кувырканье) شقلبة (كما في الجمباز مثلاً)

Iинцlалг баккха (оьр. кувыркаться) يتشقلب ، يقوم بشقلبة (حركة رياضية)

Iинцlалгаш ма баха لا تتشقلب

Iитта {jitta}[Iуьтту,Iиттира,Iиттина] يغرز ، يشك ، يخز ، يدس (فعل تكراري من Iотта)

мерчу пIелг ма Iитта! لا تدسّ أصبعك في أنفك

Iиттадала {jittadala}[Iиттало, Iиттаделира, Iиттаделла] يلمس ، يلامس ، يحتك ، يشك

Iоттадала فعل تكراري من

Iиттарш (ю) {jittarsh} كلمات جارحة ، تهكّمات ، استفزاز (بالكلام أو بالفعل) ، الهمز واللمز

Iиттарш ян يتكلم بكلمات جارحة ، يستفزه ، يهمزه

вовшашна Iиттарш ма е! لا تتهكموا على بعض ، لا يلمز بعضكم بعضاً

Iов (ю) Iаьвнаш ю {jaw}[Iаьвнан, Iаьвнна, Iаьвно] (оьр. рыбья икра) كافيار

Iовда {jawda}[Iаьвда, Iаьвдира, Iаьвдина] يعصر ، يضغط على

лимон Iовда يعصر الليمون

йиттина хIуманаш Iовда يعصر الغسيل

Iовдал (ву,ю) -ш бу {jawdal}[-ан, -на, -о] مجنون ، أحمق

Iовдал стаг إنسان مجنون

Iовдалчо а дийр дац ахь динарг حتى المجنون لا يفعل فعلتك

Iовдал вала يُجنّ

Iовдал лела يتحامق

Iовдал хIума дан يقوم بحماقة

вехккал Iовдал ву مجنون جداً لدرجة يجب أن يقيّد

Iовдалалла {jawdalalla} جنون ، حماقة

Iовдар (ду) {jawdar} عصر ، ضغط على (مصدر)

Iовжа {jawzha }[Iаьвжа, Iаьвжира, Iаьвжина] يتحرّق (نتيجة ألم)

Iовжаме дешнаш كلمات لاذعة أو جارحة

Iовжо {jawzho}[Iовжаво, Iовжийра, Iовжийна] يحرق ، يلذع ، يسبب ألم حارق

туьхо чов Iовжийра сан الملح حرق جرحي

бурчо мотт Iовжабо الفلفل يحرق اللسان

дог Iовжийра сан تمزق قلبي ، تحرق قلبي

Iовлург (бу) -аш ду {jawlurg} (Iаьвла Iахар) حمل ولد في أول الربيع

Iовраш (ю) {jawrash} سيول (نتيجة الأمطار أو ذوبان الثلوج)

Iовша {jawsha}[Iовшу, Iаьвшира, Iаьвшина] يمضغ

жижиг Iовша يمضغ اللحم

мотт Iовша (أثناء المضغ) يعض لسانه

Iовшадала {jawshadala}[Iовшало, Iаьвшаделира, Iаьвшаделла] يُمْضَغ

Iовшар (ду) {jawshar} مضغ (مصدر)

Iодан {jodan} خاص بالقوس

Iодан зIе (зIенар) وتر القوس

Iодикайойла {jodikayoila} (Iадикайойла) طاب مقامك ، تصبح على خير

Iожа {jozha} (оьр. буланый) كُميْت ،كستنائي فاتح ، أشقر فاتح . حصان لون جسمه أشقر فاتح ولون شعر رقبته وذيله أسود (خاص بالخيل)

(Iаьржа кхес-цIога долчу, говран сирла-можа бос бу)

Iожа говр حصان كميت

Iожалла (ю) {jozhalla} الأجل (انقضاء العمر) ، منية

Iожалла тIехIотта يحين الأجل

Iонжар (ду) -ш ду {jonzhar}[-ан, -на, -о] (оьр. селезёнка) طحال (تشريح)

Iонтlаз (ю)-аш ю {jont'az}[-ан,-на,-о,-е] (оьр. девясил лекарственный) نبات طبي طويل الساق

(деха гIад долу дарбанан буц)

Iорадаккха {jora dakkxa} يكشف ، يَفضح (فعل للمفرد)

Iорадала {jora dala} (гучудала) ينكشف ، يُفضَح (فعل للمفرد)

Iосум (ду) -аш ду {josum} (Туркойн шира дешин ахча) ليرة ذهب عثماني ، ليرة رشادي

Iотта {jotta}[Iутту, Iоьттира, Iоьттина] يخز ، يغرز ، يشك ، يدس ، يغمس ، يلمس

хи чу пIелг Iотта يغمس إصبعه في الماء

урс Iотта يخزه بالسكين

маха lотта يشك بالإبرة

гlаж лаьттах lотта يغرز العصا في الأرض

цунах куьг ма lотталахь! لا تلمسه

lоттабаккхам (бу) {jottabakkxam} عتاب ، معاتبة

lоттадала {jottadala} يلمس ، يلامس ، يحتك . يشك ، ينغرز ، يخص ب ، يتعلق ب

сох lотта ма лолахь! إياك أن تلمسني

маха lоттабелира сох شكتني الإبرة

сох lотталуш хIумма а элирий цара هل قالوا أي شيء يمت إلي بصلة

lоттар (ю) {jottar} وخز ، لمس ، دس ،كلمة جارحة ، تهكّم

lоттар ян يتفوه بكلمة جارحة ، يتهكم عليه

lоьlарг (ю) {joejarg} (вид лопуха, бецан цIе) نبات طفيلي من فصيلة راعي الحمام

lу (ву,ю) -й бу {ju}[-ънан, -ънна, -ъно, -ъне] راع

lуьно жа дажадо الراعي يرعى الغنم

lузара {juzara} (лерг хадийнарг) أصلم (المقطوع الأذن)

lуналла (ду) {junalla} رعاية ، عناية

lуналла дан يعتني ، يرعى

нанас шен берашна lуналла до الأم ترعى أولادها

lункар 1 {junkar} (оьр. кувырком) رأساً على عقب ، على رأسه

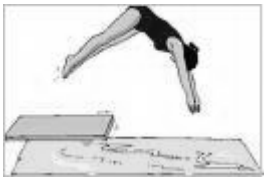
lункар дерзо يقلب رأساً على عقب

lункар ирх олла يعلق (شيئاً) بحيث يكون رأسه إلى الأسفل

lункар вуьйжира иза وقع على رأسه

хичу lункар эккха يغطس ، يقفز في الماء على رأسه ، يغوص برأسه في الماء

хичу lункар эккхар غطس (رياضة)

хичу lункар эккхар

lункар 2 {junkar} (оьр. крутой) شديد أو قائم الانحدار

lункара берд جُرف شديد الانحدار

lункархlотта {junkar hotta} يقف على يديه بحيث تكون ساقاه في الهواء (مثلاً في رياضة الجمباز)

lуьйкъе (ю) {jieqe}[-нан, -нна, -но] سحور ، وقت السحور

lуьйкъанна гlатта يقوم للسحور

lуьйкъанна яахlума яа يتسحّر ، يتناول طعام السحور

lуьйранна {jieranna} صباحاً ، في الصباح

lуьйранна дуьйна منذ الصباح

lуьйранна дуьйна сарралц من الصباح إلى المساء

тахана lуьйранна صباح اليوم ، هذا الصباح

кхана lуьйранна غداً صباحاً

lуьйре (ю) -наш ю {jiere}[-нан, -нна, -но] صباح

lуьйре хила ينبلج الصباح

lуьйренан хан وقت الصباح

lуьйре дика ян يلقي التحية الصباحية

lуьйре дика хуьлда хьан طاب صباحك ، صباح الخير

диканца вахийла хьо (رد على الجملة السابقة) (صباح النور) عشت بخير : تقابل

lуьйре суьйренал беркате ю (مثل) الصباح أكثر بركة من المساء

lуьп (ду) -аш ду {juep}[-ан, -ана, -о] (оьр. отрыжка) جشأة

lуьп даккха يَتجَشّأ

lуьрг (ду) -аш ду {juerg}[-ан, -ана, -о] ثقب ، فتحة

нelаран lуьрг ثقب الباب

меран lуьргаш منخرا الأنف

lуьрг даккха يثقب ، يعمل فتحة

lуьрг дала ينثقب

lуьрг дladукъа يسد الثقب أو الفتحة

берзан lуьрг جحر الذئب

lуьрре {juerre} باكراً في الصباح

кхана lуьрре غداً في الصباح الباكر

lуьрре хьалагlатта (хьалххе хьалагlатта) ينهض باكراً في الصباح

lуьla (ю) -наш ю {jueja}[-нан, -нна, -но] (гlулган агlо) أحد جوانب الكعب